Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Bibliothèque nationale de France

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

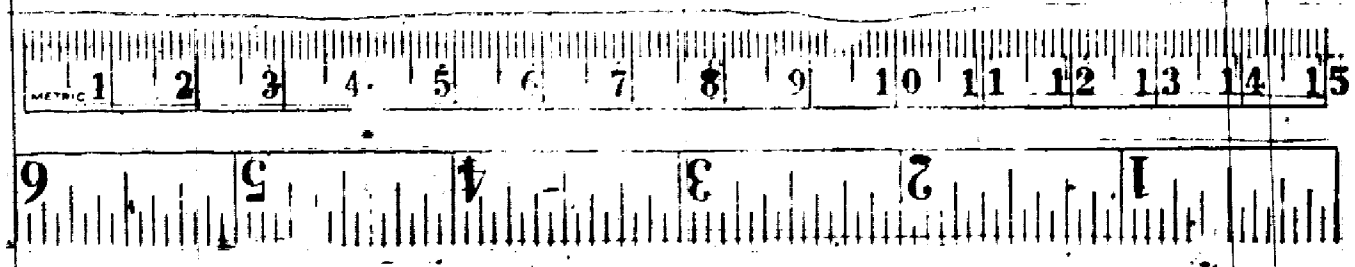
METRIC 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
6 5 4 3 2 1

DE ANTIQ VITATIBVS TABVLA

¶ Tabula Rubricarum cuiuſcũq; capituli ſingulorum librorꝫ: tam de Antiquitatibus q̃ de bello Iudaico ſecundum numerum librorum & cartarum.

¶ Incipit Liber primus.

DE creatione cæli & terræ:& de opibus ſex die:& requiæ diei ſeptimi. Cap.I.Car.ii
De plaſmatione prothoplaſtorum: & de plãtatione paradiſi: & de introductione Adã & Euæ in ipſum. cap.ii.car.ii.
De tranſgreſſione prothoplaſtorum:& de eiectione eorꝫ de paradiſo. cap.iii.car.ii.
De interfectione Abel per Cain:& de pena qua multatus eſt Cain: & de duabus colũnis latericia & lapidea: in quibus conſcripſerũt filii Adam omnem diſciplinam rerum cæleſtium, q̃ per ſe adinuenerunt. cap.iiii.car.ii.
De inũdatiõe diluuii ſup terrã:& ubi Noe ſaluatus ẽ cũ generatiõe ſua p arcã. cap.v.car.ii.
Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis.orat nullam aquarum inundationem ulterius induci ſuper terram. cap.vi.car.iii.
Deus annuit ꝑcibus noe:arcũ pluuialẽ deſignãs ei in teſtimoniũ fœderis. cap.vii.car.iii.
De morte noe:& de filiis eius. cap.viii.car.iii.
De nẽbroth filio chã:& de ædificatõe turris:& de diſcordia diuerſarꝫ liguarꝫ. cap.ix.car.iii.
De diſperſione gentium in uniuerſas terras:poſt ædificationem turris. cap.x.car.iii.
De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. cap.xi.car.iii.
De filiis cham filii Noe:& de gentibus per eos inſtitutis. cap.xii.car.iiii.
Noe inebriatus:nudatus:irriſus:irriſorem filium maledictioni ſubdit : fratribus eius maledictum patris effugientibus. cap.xiii.car.iiii.
De filiis Sem filii Noe;ſeu de gentibus ꝑ ipſos inſtitutis:& de ortu abraæ. cap.xiiii.car.iiii.
Abraam ſecundũ præceptũ domini de chaldæa migrat in chananeã. cap.xv.car.iiii.
Abraam fame opprimente chananeam:ægyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinam arithmeticæ:& aſtrologiæ : cõtradens ægyptiis:a quibus iterum regreſſus in chananeã: partitur terram cum loth cognato ſuo. cap.xvi.car.v.
Sodomite congreſſi cum aſſyrijs prælio uincuntur:uicti captiui abducũtur:cum quibus loth captiuus abducitur. cap.xvii.car.v.
Abraã irruẽs in aſſyrios:loth & captiuos ſodomitarꝫ eripuit:cui regreſſo occurrit rex ſodomitarꝫ:& melchiſedech rex ſolimorꝫ:deinde accepto ꝓmiſſo diuino de poſteritate:genuit iſmael:ipſeq; circũciſus eſt ꝑcipiente domino:& iſmael:totaq; domus eius. cap.xviii.car.v.
De abraam quõ tres angelos ſuſcepit; a qbus audiuit & Saram filium pituram:& ſodomitarꝫ euerſionẽ:& de loth:qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpicio:& de euerſione ſodomorꝫ ſimul de eruptione loth cum tota domo eius:& quomodo uxor loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis: cum reſpicit ciuitatem pereuntem:& de commixtione filiarum cum patre. cap.xix.car.v.
Quomodo abraã migrauit in gerara:& abimelech adamauit Saram uxorem abraæ: ſed correptus a domino;reddidit eam ipſi intactam:& de natiuitate yſaac. cap.xx.car.vi.
Quõ abraã monẽte ſara:& ꝑcipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio iſmaele. cap.xxi.car.vi.
Abraam accepit mandatum a domino de immolatione yſaac. cap.xxii.car.vi.
De morte ſara & ſepultura ipius:poſt cuius mortẽ abraã accepit ceturã uxorẽ. c.xxiii.car.vi.
Quomodo yſaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. cap.xxiiii.car.vii.
Abraam moritur:& ſepelitur in Ebron cum ſara coniuge ſua. cap.xxv.car.vii.
De conceptu uel partu rebeccæ:& quõ Yſaac pegrinatus eſt in gerariis tpe famis; & qa cũ ſenuiſſet:& caligarẽt oculi eius.benedixit Iacob cũ putaret ſe benedicere eſau. cap.xxvi.car.vii.
Iacob timens fratrẽ fugit ad laban in Meſopotamiam;ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores:cũ ancillis earum bala & zelpha:ex qbus filios.xii.genuit:& unam filiã : quæ regreſſo Iacob de meſopotamia ad chananeam: uiolata eſt a Sichem filio emmor regis ſicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii. cap.xxvii.car.vii.
Moritꝫ Yſaac in Ebron:& ſepultura filiis ſuis:rebecca uxore prius defuncta. cap.xxviii.car.ix.

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Quomodo Eſau & Iacob Yſaac filii habitacula diuiſerunt:& Eſau quidem idumeã tenuit: Iacob autem chananeam. Cap.I.Car.IX.
Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomniis ei demonſtrãtibus fœlicitatem futuram inuidiam ſuſtinuerit fratrum. cap.ii.car.ix.
Quomodo idem ipſe in Egyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in eum:factuſq; inſignis & clarus:ibi fratres habuit ſubiectos. cap.iii.car.x.

AGRIC MEDICAL LIBRARY 325315 WASHINGTON,D.C.,U.S.A.

¶ Iacob audito quia Ioſeph uiueret in Egypto:& clarus ibi haberetur:deſcendit ad eum cum tota domo ſua. cap.iiii.car.xiii.
¶ De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt i Ebron a filiis:de morte quoq; Ioſeph & fratrum eius. cap. v.car.xiiii.
¶ De oppreſſione filioꝝ iſrael i ægypto per Pharaonem:& de natiuitate Moyſi quem educauit filia Pharaonis:& adoptauit ſibi in filiũ:& de ſacroꝝ ſcriba qui uoluit interficere puerum cõculcantem coronam regis:quam puero rex impoſuerat. cap.vi.car.xiiii.
¶ Poſtq̃ creuit Moyſes iniunctũ eſt ei bellũ æthiopicũ:ubi copulata eſt filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiã magnam contraxit ægyptioꝝ. cap.vii.car.xv.
¶ Moyſes cognitis inſidijs regis ægypti latenter effugit & ueniens in madiã:habitauit cũ raguele ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. cap.viii.car.xv.
¶ De rubo q uidebaꝫ Moyſi q̃ſi arderet:q tamẽ nõ cõburebaꝫ: ubi audiuit mandatũ diuinũ ut reuertens in ægyptũ:liberaret filios iſrahel de oppreſſione ægyptioꝝ. cap.ix.car.xv.
¶ Moyſes regreſſus eſt in ægyptũ ſecundũ mandatum domini:ubi faciens ſigna & prodigia maxima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida. cap.x.car.xvi.
¶ Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q̃ dimiſiſſent filios iſrahel:inſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrum:q̃ diuiſum uirga Moyſi præcipiẽte domino: ingreſſi ſunt filii iſrahel:& ſicco ueſtigio tranſierunt illud:ægyptii autẽ perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos ; ſed reuertente mare in ſeipm: ſuffocati ſunt fluctibus. cap.xi.car.xvii.

¶ Incipit Liber tertius.

¶ Quomodo Moyſes populum ex ægypto ſumens duxit ad montem Syna : multo itinere fatigatum. cap.i.car.xvii.
¶ Quomodo pugnantes cum hæbreis Amalechite & qui cum eis erant deuicti ſunt : & iſrahel prædam hoſtium perceperunt. cap.ii.car.xviii.
¶ Quia ſoceꝛ ſuũ ietro Moyſes ad ſe uenientẽ ad mõtẽ Syna libẽter excepit. cap.iii.car.xix.
¶ Quomodo perſuaſit ei:ut diſtribueret populum per millenarios & cẽtenarios qui prius inordinatus erat. cap.iiii.car.xix.
¶ Quomodo hæc ſingula fecit Moyſes ſocero monente. cap.v.car.xix.
¶ Quõ Moyſes aſcẽdit in Syna montẽ acceptaſq; a deo leges:hæbreis dedit. cap.vi.car.xix.
¶ De tabernaculo qđ fecit Moyſes i deſerto ad honorẽ dei:ut tẽplũ eẽ uideret. cap.vii.car.xx.
¶ De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. cap.viii.car.xxi.
¶ De mẽſa ꝓpoſitiõis:in q̃ oi ſeptimana duodeci panes azimi ponebanꝫ. cap.ix.car.xxi
¶ De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. cap.x.car.xxi.
¶ Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. cap.xi.car.xxi.
¶ Quõ Aaron eligitur in ſacerdotẽ:& quõ Moyſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes:& quẽadmodũ de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit conſtitutum. cap.xii.car.xxii.
¶ Quia Moyſes procedens a monte ſyna cum populo:eduxit eum ad locũ qui dicitur eſerioth: ubi murmurantibus filiis iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices : & de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. cap.xiii.car.xxiiii.
¶ Quõ exinde Moyſes duxit populũ ad fines chananeoꝝ: unde miſit exploratores.xii.q̃ cõſiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:q reuerſi poſt q̃draginta dies:terrorem & metũ incuſſerunt filiis iſrael:quaſi nõ poſſent expugnare chananeos:unde illi indeſperationẽ adducti cõſilio inito decreuerũt redire in ægyptũ:Moyſe & Aaron interẽpto:q̃re iratus nõ eos ſed filios eoꝝ terrã repromiſ ſiõis itraturos:uiros ãt p.xl.ãnos i deſerto ꝓdixit eſſe morituros. cap.xiiii.car.xxiiii.

¶ Incipit Liber quartus.

¶ Bellũ hæbreoꝝ abſq; noticia Moyſes cõtra chananeos geſtũ:atq; deuictũ. cap.i.car.xxv.
¶ Seditio chore & plebis cõtra Moyſen & fratrẽ eius de ſacerdotio. cap.ii.car.xxv.
¶ Quẽadmodũ Moyſes inſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte Marie & Aaron primi ſacerdotis domini:cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. cap.iii.car.xxvii.
¶ Quẽadmodũ cõmiſerunt ſeon & ogreges amorreoꝝ bellũ:uicitq; eos Moyſes & filii iſrahel. terras coꝝ & ciuitates tenentes & hereditare poſſidentes. cap.iiii.car.xxvii.
¶ De balach moabitaꝝ rege:ſeu de Balaam ꝓpheta cuius aſina humana loquela uſa eſt : q poſt benedictiones qbus benedixit filiis iſrahel conſiliũ dedit balach qualiter ſeduceret populũ p mulieres madianitas: & de ultione quæ ſecuta eſt:& ſeductis hæbreos : & ſeductores madianitas: & ubi Moyſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. cap.v.car.xxvii.
¶ Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis: & quemadmodũ ab hominibus eſt ablatus. cap.vi.car.xxix.

¶ Incipit Liber quinrus.

¶ Quō Iesus duxit hæbreoꝝ exercitū:& dū pugnasset cōtra chananeos:& deuicisset terrā eorū p sortes funiculoꝝ é ptitus:& de morte ipius iosue:& pōtificis eleazari. Cap.i.Car.xxxiii.
¶ Quō moriēte duce:filii israel fœlicit aliqto tpe pugnaueret cōtra chananeos. .c.ii.car.xxxv.
¶ Quō procedente tempore israhelite transcendentes patrias leges ad grādes erumnas deducti sunt:& seditione facta:adinuicē pugnauerūt:Huiusmodi causa pro qua deleta est tribus beniamin præter ducentos uiros. cap.iii.car.xxxvi.
¶ Quō post hanc afflictionē israhelite rursus ipie agentes: opprimunt a chananeis: & a cursato rege assiriorꝝ cui seruierunt ānis octo sed postea libertas eis restituta est p Zenizē restituta beli filiú:principāte ānis quadraginta:q apud finicas dicitur iudex. cap.iiii.car.xxxvii.
¶ Quō rursus populus noster annis.x.& octo seruierunt moabitis: & a quodā Aoth noie seruitutē priuatus sit eo principatum annis.lxxx.tenente. cap.v.car.xxxvii.
¶ Quō chananeis eos in seruitutē redigētibus p annos.xx.liberati sunt per barachū & deborā: qui eorum principes fuerunt. cap.vi.car.xxxvii.
¶ Quō pugnātes amalechite cōtra israhelitas uicerūt: eorūq; puinciā afflixerūt ānis septē quos liberauit dominus p gedeon:q sūp populum fuit annis quadraginta. cap.vii.car.xxxvii.
¶ Quō Abimelech filius Gedeōis ex cōcubina mortuo patre arripuit pricipatū:iterfectis cūctis fratribus suis excepto uno:& de pœna quā exsoluit p fraterna cæde. cap.viii.car.xxxviii.
¶ Quō israhelite relinquētes legem dei opprim unt ab ammonitis: quos liberauit dominus per iepte galaaditem qui tenuit principatū per sex annos. cap.ix.car.xxxviii.
¶ Prænunciatio natiuitatis Sanson : & fortitudo eius : & quantorum malorum auctor fuerit palestinis. cap.x.car.xxxix.
¶ Post mortē Sāson pfuit israhelitis beli sacerdos & de no emi uxore elimelech:seu de ruth moabitide:quā duxit uxorē boos:pater obed patris iesse:patris Dauid. cap.xi.car.xl.
¶ De ortu samuel pphetæ:q pdixit cladē israeliticā:filioꝝ beli sacerdotis pditionē. c.xii.ca.xl.
¶ Quō filii israhel pugnātes cū palestinis cesi sunt:filii beli sacerdotis i bello pereūt:arca dei capta abducit:ipse sacerdos cōpto qđ factū est:de sella corruēs:mortuus est:cū tenuisset principatū xl.annis.Continet hic liber tēpus ānoꝝ quadringentoꝝ septuagintasex. cap.xiii.car.xli.

¶ Incipit Liber sextus.

¶ Interitus Palestinorum & terræ eoꝝ:per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta:& quemadmodum eam remiserunt ad hæbreos. Cap.i.Car.xli.
¶ Quemadmodum Palestinorum exercitus super eos uenerit:& de uictoria hæbreorum:quam ducatu Samuelis prophetæ adepti sunt. cap.ii.car.xli.
¶ Quod Samuel pp senectutē esse infirmus:suis filiis res despēsandas iniūxit. cap iii.car.xlii.
¶ Quod dū illi principatū bene nō regerent:populus per irā petiuit regem. cap.iiii.car.xliii.
¶ Prælium Saul sup āmonitaꝝ gentē:& uictoria hostiūq; uastatio. cap.v.car.xliii.
¶ Quēadmodū denuo Palestini pugnantes deuicti sunt ab hæbreis. cap.vi.car.xliii.
¶ Bellum & uictoria Saul cum Amalechitis. cap.vii.car.xliiii.
¶ Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel : alius rex Dauid iubente deo latenter est factus. cap.viii.car.xlv.
¶ Quēadmodū denuo pugnauerūt Palestini aduersus hæbreos adhuc regnāte Saul & monomachia dauid cū golia:q palestinoꝝ erat eximius:eiusq; péptio & defectio palestinoꝝ. c.ix.car.xlv.
¶ Quēadmodū miratus Saul fortitudinē Dauid:ei suā filiā copulauit. cap.x.car.xlvi.
¶ Quēadmodū post hæc suspectū Dauid sibi rex Saul pimere festinauit. cap.xi.car.xlvi.
¶ Quia sæpius Dauid per Saul periculum mortis passus effugit:& secundo eum super se uenientem habens potestatem noluit interficere. cap.xii.car.xlvii.
¶ Quemadmodum castrametantibus Palestinis:iterum hæbrei bello deuicti sunt:& rex eorum Saul pugnando mortuus est una cum filiis. cap.xiii.car.xlix.

¶ Incipit Liber septimus.

¶ Quomodo Dauid quidem super unam tribum in Ebron ciuitate regnauit: & super aliam multitudinem filius Saul. Cap.i.Car.li.
¶ Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. cap.ii.car.lii.
¶ Quō obsidens Hyerosolimā Dauid:& capiēs ciuitatē:expulit qdē ex ea chananeos: & iudæos in ea constituit:& de amicitia facta inter ipsum:& irā tyri regem. cap.iii.car.lii.
¶ Quod secūdo pugnantes contra se palestinos i hyerosolimis uicit: & de arca dei decariathiæ

ſim in hyeroſolimam deducta. cap.iiii.car.lii.
¶ Pugna quã habuit Dauid contra Paleſtinos & moabitas: & adrazarum regem: & damaſcenos; atq; victoria: & de amicitia facta inter ipſum & thou regem. cap.v.car.liii.
¶ Quõ contra ammonitas: & meſopotamenos pugnauerit ac præualuerit. cap.vi.car.liii.
¶ Quoniã Dauid concubuit cũ bethſamee uxore uriæ: & ipſum uriam fecit occidi gladio filiorum amon: & de uerbo nathan ad eum miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.vii.car.liii.
¶ Quoniam ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar: pro qua re abſolon frater eius interfecit eum: & de fuga abſolon: & reuocatione ipſius ad patrem. cap.viii.car.lv.
¶ Quõ Dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus: uero dũ pugnaret cõtra ſuum patrem abſolon cum exercitu ſuo deperiit. cap.ix.car.lvi.
¶ Quõ poſt mortem abſolon Dauid reuerſus eſt ad regnũ: & ad ſedem regni hyeroſolimã: & de ſeditione quã mouit contra eum ſeba filius bochri. cap.x.car.lvii.
¶ De expiatione ſceleris: qđ cõmiſit Saul in gabaonitas: cuius cã facta eſt fames in puincia: & de pliis aduerſus paleſtinos fœliciter geſtis: ſeu de fortibus Dauid. cap.xi.car.lvii.
¶ Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mãdatum domini: & de plaga: quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. cap.xii.car.lviii.
¶ Rex Dauid fœliciter uiuẽs in regno ſalomoni filio mãdauit de ædificatiõe tẽpli & quãtã materiã ei auri & argenti lapidúq; pcioſoꝝ pparauerit ad tẽpli ædificium. cap.xiii.car.lix.
¶ Quõ rex Dauid ſenex factus & frigidus per adoleſcentulã uirginem noie abiſag caleſactus eſt & de adonia filio Dauid qui uſurpauit ſibi imperium: & quoniam Salomon unctus eſt in regem iubente Dauid patre eius: cui rurſus mandauit ædificationem templi: dans ei deſcriptionem & cõſtitutionem ædificii. cap.xiiii.car.lix.
¶ Rex Dauid ſciẽs ſe morituꝝ: & uocãs filiũ ſuũ Salomonẽ: plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mandatoꝝ dei: & de his quos nouerat pœna dignos: poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo Salomone: & multæ diuitiæ cũ eo ſũt reconditæ. cap.xv.car.lix.

¶ Incipit Liber octauus.

¶ Quomodo Salomon ſuſcepit regnum: & peremit. Cap.i.Car.lxi.
¶ De ſapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. cap.ii.car.lxi.
¶ Quõ primus in hyeroſolimis ædificauit templum: & de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem: ſimul & de obitu ipſius. cap.iii.car.lxii.
¶ Quõ ſubiectoꝝ quendã hieroboã fecerũt ſibi regẽ decem tribus recedẽtes a domo Dauid: & in duabus tribubus regnauit filius Salomonis roboam. cap.iiii.car.lxvi.
¶ Quia ſeſach ægyptioꝝ rex caſtrametatus eſt cõtra hyeroſolimam: & ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. cap.v.car.lxvii.
¶ Bellum hieroboã regis iſrahel cõtra filiũ roboã abiã: & triũphus abiæ. cap.vi.car.lxviii.
¶ Quia generationẽ oẽm hieroboã qdã noie baaſa pimẽs: ipſe tenuit pricipatũ. c.vii.car.lxviii.
¶ Bellũ æthiopũ cõtra hyeroſolimitas: regnãte ſup eos aſa: & cædẽs æthiopũ. cap.viii.car.lxviii.
¶ Quia gñatõe baaſa pẽpta: regnauit ſup iſraelitas amari: & poſt eũ filius eius achab. c.ix.ca.lxix.
¶ Quomodo regnante Achab prophetauit Helyas: & de ſignis quæ fecit: & quia diſcipulum elegit Elizeum. cap.x.car.lxix.
¶ De morte naboth & agri eius poſſeſſiõe iniuſta: & qa adath damaſci & ſyriæ rex ſecũdo Zahab pugnauit & uictus ẽ: & de religiõe ſeu gloria ioſaphat regis hyeroſolimoꝝ. cap.xi.car.lxx.
¶ Quõ Achab cõtra ſyros pugnãdo deuictus eſt: & ipſe diſperiit. cap.xii.car.lxxi.

¶ Incipit Liber nonus.

¶ Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra moabitas: & domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. Cap.i.car.lxxi.
¶ De ochozia rege iſrahelitaꝝ: ſeu de mirabilibus heliæ prophetæ: & qꝫ ſublatus eſt ab hominibus: relinquens diſcipulum Helizeum. cap.ii.car.lxxii.
¶ Rex ioram rex ioſaphat: & rex idumeæ caſtra mouẽtes cõtra moabitas: depopulati ſunt terram eoꝝ: & de morte ioſaphat: ſeu de mirabilibus helyſei prophetæ. cap.iii.car.lxxii.
¶ Caſtra ſyroꝝ & damaſci cõtra ioram regem iſraelitaꝝ: & quõ ipſe obſeſſus in ſamaria piculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit: & de morte adezer regis damaſci: cui ſucceſſit azahel ſeruus eius: qui multis malis affecit iſrael. cap.iiii.car.lxxiii.
¶ Quõ equocus regis iſrael ioram rex hyeroſolimoꝝ: rum apice potitus poſt ioſaphat & fratres & paternos amicos occidẽrit: q̃ faciente iniqtate: idumea receſſit ab eo: & irruentibus ſup eũ arabus: domus eius uxores & ſilii piter corruerũt: poſtq̃ calamitatẽ & ipſe mortuus eſt: cui ſucceſſit ſi

lius q ſolus euaſerat:nomine ochozias alias ahazias. cap.v.car.lxxiiii.

¶ Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus nomine hieu interfectus: ſimul & hye roſolimoꝝ rex ochozias alias ahazias:qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria:& exterminauit domũ ahab:& culturam baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſum:filios eius eẽ regnaturos uſq; in quartam generationem. cap.vi.car.lxxiiii.

¶ Quia ahab regis filia noie athalia:alias otholia:poſt mortẽ filii ſui ochoziæ hyeroſolimis imperauit:quã interficiẽs põtifex ioiadas:filiũ ochoziæ ioas conſtituit regem. cap.vii.car.lxxv.

¶ Caſtra azael regis damaſcenoꝝ ſup iſraelitas: & quemadmodũ uaſtata eoꝝ ꝓuincia & ciuitate ſamaria:turſus poſt breue tẽpus caſtrametatus cõtra hyeroſolimitas: multaſq; pecunias ab eorum rege ꝓcipiens:remeauit in damaſcũ:& de morte helyſei prophetæ: ſeu de uirtute quã oſtẽdit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. cap.viii.car.lxxv.

¶ Quia amaſias hyeroſolimoꝝ rex caſtrametatus cõtra idumeos & amalechitas : deuicit eos:& de contemptu ipſius in dominum. cap.ix.car.lxxvi.

¶ De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitaꝝ:qui pugnans deuicit eum: & captũ duxit hyeroſolimam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit:& regreſſus eſt ſamariam. cap.x.car.lxxvi.

¶ Bellum hieroboã regis iſraelitaꝝ cõtra ſyriã:& hiſtoria ionæ ꝓphetæ: & de ozia filio amaſiæ rege hyeroſolimoꝝ:quõ gentes in circuitu poſitas ſubiugaret:& quam clarus fuerit:q tamen uendicans ſibi honorẽ pontificalẽ lepra percuſſus eſt:& deficiens obiit. cap.xi.car.lxxvi.

¶ De malis quæ ꝓuenerũt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyrioꝝ:& de ioathã oziæ filio rege hyeroſolimoꝝ:& de ꝓphetia naum prophetæ. cap.xii.car.lxxvii.

¶ De malis q̃ paſſus eſt rex achaz raſin rege ſyriæ:& phaceia rege iſrael:q̃re miſit nũcios ad regem aſſyrioꝝ petens ab eo ſolatiũ:q ueniens damaſcũ cœpit: raſin regẽ eius occidit damaſcenos tráſtulit:& aſſyrios in damaſco conſtituit iſraelitas quoq; grauiter afflixit. cap.xiii.car.lxxvii.

¶ Quia rex aſſyrioꝝ oziã regẽ iſrael fecit ſibi tributariũ:& de ezechia filio achaz rege hyeroſolimoꝝ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:& quia ſpreuit regem aſſyrioꝝ. cap.xiiii.car.lxxviii.

¶ Quomõ ſalmanazar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra ſamaria:annis tribus eam obſidẽs cœpit:regem eius oziã captũ abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit:in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria. cap.xv.car.lxxviii.

¶ Incipit Liber decimus.

¶ Bellũ regis aſſyrioꝝ Sẽnacherib cõtra hyeroſolimã:& Ezechiæ regis oppꝫſſio. ca.i.car.lxxix.

¶ Quemadmodum deperiit aſſyriorum exercitus una nocte:& rex eorum domi reuerſus. filiorum inſidiis interemptus eſt. cap.ii.car.lxxix.

¶ Quomõ Ezechias infirmatus uſq; ad mortẽ qndecim annis adiectis ſibi a domino ſupuixit cũ pace degens poſtea defunctus reliqt ſucceſſorem regni manaſſen. cap.iii.car.lxxix.

¶ Quia caſtrametati contra eum chaldei & babylonii reges:& captum agentes duxerunt in babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes: miſerũt rurſum eum in regnum & de loſia rege quem religioſus & iuſtus fuerit. cap.iiii.car.lxxx.

¶ Quomodo ægyptioꝝ regem Nechaon agentem exercitum cõtra babylonios:& ꝑ iudæã iter faciẽtem prohibuit rex loſias: pugnaq; cõmiſſa uulneratus reductus in hyeroſolimam defunctus eſt:cuius filium loacham regem hyeroſolimite fecerunt. cap.v.car.lxxxi.

¶ Quemadmodũ congreſſus eſt Nechaon contra babyloniæ regẽ circa Eufratẽ fluuiũ:& reuertens in ægyptũ:uocatum ad ſe loachã regem hyeroſolimoꝝ filiũ. loſiæ uinctũ duxit in ægyptũ. fratrẽ uero eius Helyachim i hyeroſolimis cõſtituit regẽ:mutãs ei nomẽ loachi. ca.vi.car.lxxxi.

¶ Bellum Nabuchodonoſor regis babyloniorum cõtra Nechao regem ægypti:quo deuicto : & omni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege ægypti erat:uenit hyeroſolimam:& regem eius Ioachim fecit ſibi tributarium. cap.vii.car.lxxxi.

¶ Quõ tertio ãno poſt diſceſſũ regis babylõis:ioachi denuo ægyptios ẽ ſecutus:cui ꝓpheтauit hieremias de ꝓditõe ſua & citatis futura ꝑ regẽ babylõis:q̃ & euenit:nã nõ poſt multũ tps Nabucho donoſor caſtrametatus cõtra eũ:& ſuſceptus itra citatẽ:loachi qdẽ pemit:filiũ uero eius ioachi cõ ſtituit regẽ:& multos captiuos duxit i babylonẽ:iter quos erat ezechiel ꝓpheta. c.viii.car.lxxxi.

¶ Quõ pnia ductus rex babylõis:eo ꝙ ioachi feciſſet regẽ:miſſo exercitu: eũ i hyeroſolimis obſedit:q accepto iureiurãdo:ut nihil pateret mali:nec ipẽ:nec ciuitas matrẽ & amicos tradidit obſides: ſed rex babylõis rupit iuſiurãdũ:nã regẽ cũ matre & amicis : ſimul ẽt cũ oĩ iuuẽtute ciuitatis uinctũ ꝓcepit ad ſe adduci:patruũ uero eius ſedechiã regẽ cõſtituit in hyeruſalẽ. cap.ix.car.lxxxi.

¶ Quomodo etiã hunc audiens ægyptiis præbere ſolatia:& amicitias cũ eis habere caſtrametatus contra hyeroſolimam:forti eam obſeſſione cœpit: & incẽſo templo ſedechiam & populũ migrauit in babyloniã:in qua tranſmigratione fuerunt:Daniel:Ananias:Azarias:Miſael: uaſa quoq; ſancta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. cap.x.car.lxxxi.

¶ Quomodo Godoliam præfecit prouinciæ rex babylonis:quo percuſſo a quodam iſmaele:timentes reliquiæ iſrael regem babylonis: intrauerunt ægyptum quod nõ ceſſit eis in proſperum: nam rex babylonis poſt tempus itrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam: iudæos uero qui illo fugerant:captiuos duxit in babyloniam. cap.xi.car.lxxxii.

¶ Viſio ſomniorum Nabũchodonoſor:& interpretatio eorum per danielem: trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. cap.xii.car.lxxxiii.

¶ Regem babylonicorum iuicem ſucceſſio:& per mortem ablatõ regni babylonici ſub Balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.xiii.car.lxxxiiii.

¶ Daniel ſub Dario in lacum leonum immiſſio: ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & prophetiæ eius. cap.xiiii.car.lxxxv.

¶ Incipit Liber.XI.

¶ Qualiter Cyrus perſarum rex iudæos a babylonia ad propriam redire terram:& templum reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap.i.Car.lxxxvi.

¶ Quõ prohibuerunt eos pſides regis:templũ reedificare impedientes. cap.ii.car.lxxxvi.

¶ Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambiſes accipiens regnũ interdixit omnino iudæis templum reconſtruere. cap.iii.car.lxxxvi.

¶ Quia Darius rex Perſarum Iſtaſpis filius honorauit gentem iudæorum: & templum eius ædificauit. cap.iiii.car.lxxxvi.

¶ Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.car.lxxxviii.

¶ Quomodo regnante Artarxerxe:gens iudaica pœne cuncta deleta eſt. cap.vi.car.lxxxix.

¶ Qualiter Vagoſus dux Artaxerxis:iuuenis multa in iudæos iniurioſa miſit. cap.vii.car.xcii.

¶ Quãta iudæis rex macedonũ Alexander bona fecit:poſtq; iudæã obtinuit. cap.viii.car.xcii.

¶ Incipit Liber.XII.

¶ Vt Ptolomæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hyeroſolimam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. Cap.i.Car.xciii.

¶ Qualiť filius eiuſdé Ptolomæi q Philadelphus appellatus é: leges iudæoꝝ i græcã trãſtulit lingua:multoſq; captiuos eleazaro pricipi ſacerdotũ dõauit:& ornaméta deo duouit. c.ii.car.xciii.

¶ Quemadmodum honorauerũt reges Aſyæ gentem iudæorũ: ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. cap.iii.car.xcv.

¶ De infœlicitate iudæorum quam poſtea emendauit Ioſeppus filius Tobiæ:componens amicitias cum Ptolemæo cognomine epiphanẽ. cap.iiii.car.xcvi.

¶ De amicitiis lacedæmoniorꝝ factis cũ Onia pricipes ſacerdotũ iudeæ gẽtis. cap.v.car.xcvii.

¶ Seditio potentium in inuicem iudæorum:quorum quidam trãſierunt ad Antiochum epiphanẽ leges patrias relinquentes:ipſe autem Antiochus exercitum ducens:& hyeroſolimam ciuitatẽ: templumq; uaſtauit. cap.vi.car.xcviii.

¶ Qualiter uetante Antiocho iudæos patriis uti legibus: mathathias filius Ioannis regem contempſit:& ducem Antiochi interemit. cap.vii.car.xcviii.

¶ De morte mathathiæ:qui ualde ſenex defunctus:filiis ſuis gubernationem reliquit:ex quibus iudas machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit:trãſgreſſores iudæos puniuit:terram ſuam ab omni malo purgauit. cap.viii.car.xcix.

¶ Quemadmodum duces Antiochi Appollonius & Seron congreſſi cum iuda:uicti interierũt: & quia Antiochus liſiæ cuidam gubernationem regni relinquens: ipſe abiit in Perſidam congregare pecunias. cap.ix.car.xcix.

¶ Quemadmodum Georgiæ uel lyſiæ exercitus contra Iudam ueniens uictus periit:poſt quem triumphũ Iudas ingreſſus hyeroſolimã:templum purgauit:altare ſtatuit: hoſtias deo immolauit: cum iam tres anni pteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. cap.x.car.xcix.

¶ Vt Iudas bellũ gerẽs cõtra idumeos & cõtra ãmonitas triũphãs ſubiecit eos. cap.xi.car.c.

¶ Qualiter Symon frater eius militans cõtra Tyros ac Ptolomaidẽ edomuit eos:& quia ipſe Iudas bis congreſſus cum Timotheo ducæ antiochi fortiter triumphauit. cap.xii.car.c.

¶ Qualiter antiochus nomine Epiphanes apud perſas defunctus eſt. cap.xiii.car.c.

¶ Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũ:q militiã cõtra iudæos cũ lyſia pducens iudã in templo concluſit,multoq; obſidionis tpe trãſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p Philippum quẽdam amicicias cũ Iuda fecit:& ita decenter ab iudæa diſceſſit. cap.xiiii.car.c.

¶ Demetrius Seleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:impoſuit ſibi diadema:interfecto Antiocho eupatore: cum ducæ ſuo lyſia:& de bachide quem miſit Demetrius cum exercitu compræhendere iudam. cap.xv.car.ci.

¶ Qualiter dux nicanor poſt bachidẽ deſtinatus aduerſus iudã:cũ exercitu piit. cap.xvi.car.ci.

¶ Iudas mittẽs romã:rogabat p nũcios:romãos ſibi auxiliatores eẽ & amicos. cap.xvii.car.ci.

¶ Quod rursus post mortem nicanoreis ad iudæam bachides transmissus triumphauit: & quẽ admodum pugnans prostratus est. cap.xviii.car.cii.

¶ Incipit Liber.XIII.

¶ Qualiter Ionathas frater Iudæ:defuncto eo ducatũ suscepit.Et quẽadmodũ bachidẽ debellans:facere eũ amicitias secũ:& a prouincia coegit abscendere. Cap.i,Car.cii.

¶ De alexãdro epifanis ãtiochi filio ueniẽte a syria:& ducẽte bellũ cõtra demetriũ.Et q̃lit. demetrius legationẽ ad Ionathã trãsmittẽs:cõponit cũ eo amicitias:donaq; ei multa p̃buit. c.ii.car.cii.

¶ Quomodo Alexander hæc audiens:& uincens Demetrium principem sacerdotum Ionathan ordinauit. cap.iii.car.ciii.

¶ De amicitiis Oniæ cũ Philometore Ptolomæo:p idem factis tẽpus:& ut ædificauit templum quod Oniæ dicit:secundũ illud quod hyerosolimis erat. cap.iiii.car.ciii.

¶ Quẽadmodũ Alexãder.defũcto Demetrio:accepit regnũ Syriæ:iũcta sibi in matrimoniũ filia ptolomæi:& qa amicitias cũ Ionatha factẽs magnificæ eũ honorauit. cap.v.car.ciii.

¶ Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu conturbauit Alexandrum fama aduentus sui.Et de Appollonio duce Alexandri:qui bellũ mouit aduersum Ionathan: ipso tamen Ionatha triumphum obtinente. cap.vi.car.ciiii.

¶ De insidiis quas Alexander parauit Ptolomæo:quas depræhendens Ptolomæus:iratus ablatã eius matrimonio filiam suam iunxit Demetrio filio Demetrii cũ quo etiam duxit exercitũ cõtra Alexandrum:quo deuicto ipse quoq; periit.Demetrio asye principatum obtinente: q & amicitias fecit cũ Ionatha:confirmans ei principatũ sacerdotii. cap.vii.car.ciiii.

¶ De triphone apameno:qui bellans contra demetriũ:antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicitias cum Ionatha. cap.viii.car.cv.

¶ Quemadmodum Triphon demetrio a parthis capto:contra fœdus fraudibus Ionathan conpræhendens iterfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudæoq; pricipatum tradidit:fraudibus circunuenire uolens minime prævaluit. cap.ix.car.cvi.

¶ Quõ Triphon occiso Ionatha:perfidus existẽs antiocho Alexandri filio:qui Theos nominabatur:ipsum interemit:& obtinuit principatũ eius: cuius insolentiam declinans exercitus cõtulit se ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipsius Antiochũ q̃ pius dicebatur:ad nuptias suas & ad imperium inuitabat. cap.x.car.cvi.

¶ Quõ Antiochus cognométo pius:potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui demetrii:& crescens indies:exercitum produxit aduersus Triphonẽ:quẽ obsidens in dora castello:accepit auxilium & solatiũ a Symone principe sacerdotũ:& de morte Triphonis. cap.xi.car.cvii.

¶ Quẽadmodũ Triphone interẽpto:Antiochus oblitus beneficioq; Symõis Cendebeũ cũ exercitu misit ad expugnãdũ eũ:quẽ tamẽ Symon pugnãs fortiter deuicit. cap.xii.car.cvii.

¶ Quod a genero Ptolomæi in conuiuio dolo pemptus est Symon.Ptolomæus ãt uinciẽs uxorem:& duos filios eius:principatũ ipse tenere conatus est. cap.xiii.car.cvii.

¶ Vt nouissimus filioq; Symonis Hyrcanus ducatum accipiens:obsedit multo tempore Ptolomæum in castello quod dragon uocatur. cap.xiiii.car.cvii.

¶ Quemadmodũ Antiochus exercitũ ducens contra Hyrcanũ ; castra soluit:accipiens ab Hyrcano talenta tricenta:& amicitias cũ eo composuit. cap.xv.car.cvii.

¶ De Hyrcani militia post mortem Antiochi apud parthos defuncti cõtra Syriam:& q̃ multas potentes ciuitates obtinuit. cap.xvi.car.cvii.

¶ De amicitiis Alexãdri Zabine cognomie cũ hyrcão:& quõ deuictus ab hyrcão Antiochus cizicenus amisit iudæã:& de fœlicitate uel pace iudæoq; hyrcão pricipatũ agẽte. cap.xvii.car.cviii.

¶ Quod defuncto Hyrcano:filius eius Aristobolus suscipiẽs principatum; primus sibi diadema imposuit:fratribus suis præter Antigonũ in uincula cõiectis:qui etiam matrem suã uinculis & penuria cõsumens:ipsum quoq; Antigonũ fratrẽ suũ quem consortem regni habebat accusationibus inuidoq; alienatus ab eo iussit interfici. cap.xviii.car.cviii.

¶ Quemadmodum defuncto Aristobolo:frater eius Alexander succedens in principatu:contra Syriam & phenicem: & Arabiam exercitum ducens: multas gentes subegit: & de ptolomæi latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. cap.xix.car.cix.

¶ Quõ pugnans Demetrius eductus contra Alexandru uicit eum. cap.xx.car.cx.

¶ Antiochi q liber pater dicebat militia cõtra iudæã:itẽq; filium Arethe regis cõtra Alexandrũ quẽ & deuincens:cũ pactis a iudæa discessit:& de morte alexandri. cap.xxi.car.cx.

¶ Quemadmodũ post alexandri mortem uxor eius alexandra imperiũ per nouẽ annos rexit: & uiuens cũ pace gloriaq; defuncta est. cap.xxii.car.cx.

¶ Incipit Liber.XIIII.

¶ Quemadmodum post mortem Alexandræ nouissimus eius filius Aristobolus:contra Hircanum fratrem pro regno bellauit. Cap.i.Car.cxi.

De antipatro patrę herodis q iuuabit patrē Hyrcani:aduersus aristobolū. cap.ii.car.cxi.
Cum suscepisset hyrcanus exercitū:& contra aristobolū produxisset:& ī pugna uicisset:ad hie rosolima cū pfectus est:ubi cū exercitu obsidebat ciuitatē. cap.iii.car.cxi.
Qualiter Scaurę ab armenia magnus Pompeius ad partes syriæ transmisit & q legati uenientes Hyrcani & Aristoboli:auxilia perierūt. cap.iiii.car.cxii.
Quēadmodū Aristobolus cū itellexisset Põpeī cõsiliū:ad sua discessit:aduersus quē idignatus Põpeius exercitū pduxit:& Aristobolū in alexādriū castellū fugauit. cap.v.car.cxii.
Quēadmodū aristobolus grauiter ferens q; pter spem sibi a põpeio euenisset:bellū pauit sed postea pœnitēs pacē postulauit:pecunias offerens:quas tamē minie soluit. cap.vi.car.cxii.
Qualiť irritatus põpeius aristobolū ligauit:& ad ciuitatē obsidēdā accessit. cap.vii.car.cxii.
De modestia põpei & religiositate:qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias:licet multæ fuissent:& qa aristobolū romani uictū cū filiis perduxit. cap.viii.car.cxii.
De modestia põpei & religiositate: qa nullatenus passus est tāgere tēpli pecunias: licet multæ fuissent:& qa aristobolū romani uictum cū filiis perduxit. cap.ix.car.cxiii.
De scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū absentē produxit. cap.x.car.cxiii.
Quēadmodū Aristoboli filius Alexander fugiēs Pompeiū ad iudæā puenit: ubi multo exercitu cōgregato:bellū contra hyrcanū & antipatrū produxit. cap.xi.car.cxiii.
Quemadmodum cum flexisset Alexandrum mater sua tradere se cum castellis: gabinius alexandrum dimisit. cap.xii.car.cxiii.
De aristobolo qui cum a romana ciuitate ad iudæam fugisset: tentus a gabinio : rursus captiuus transmissus est. cap.xiii.car.cxiii.
De crassi successoris gabini contra parthos expeditione & ascensus eius in iudæam: pecuniarumq templi de populatione. cap.xiiii.car.cxiii.
Vt Cæsar Aristobolum soluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudæam transmittere a pompeianis ueneno necatus est. cap.xv.car.cxiiii.
Qualiter scipio alexandrum aristoboli filiū securi percussit. cap.xvi.car.cxiiii.
De expeditione cæsaris ad ægyptum:& quemadmodū auxiliū ei Hyrcanus & Antipater dedissent:iudæosq auxiliatores ei fecissent. cap.xvii.car.cxiiii.
Quēadmodū antipater cū bene pugnasset:amicitiā cæsaris acquisiuit. cap.xviii.car.cxiiii.
Vt cæsar antipatro tutelam iudeæ credidit : & epistolæ cum senatusconsultu de amicitiis iudæorum directe sunt. cap.xix.car.cxiiii.
Qualiter ātipater filiis suis Hyrcano & herodi gubernationē habēdā pmisit. cap.xx.car.cxv.
Quemadmodū sextus cæsar cognatus magni cæsaris dona cœpisset ab herode ducæ galileæ & maximū cum inferioris syriæ principem ordinauit. cap.xxi.car.cxv.
Vt cassius defuncto cæsare cū contra iudæam ascendisset:& prouinciā deuastasset septingēta talenta ab eis exegit:& qualiter Herodes pactionē pecuniaq; cassio studiosus apparuisset:& mors Malchi:q contra Herodem seditionem excitauit. cap.xxii.car.cxvii.
De morte legatoq; iudeæ:qui cū ad Antonium post uictoriam macedonicā: ī syriā ueniissent: indignantem inuenerunt:q; Herodem accusarent. cap.xxiii.car.cxviii.
De expeditione Parthorum contra Syriam : per quam Aristoboli filius Antigonus regno restituitur. cap.xxiiii.car.cxviii.
Quemadmodum Herodes cū romam uenisset:multasq; pecunias promisisset: & a senatu uel Cæsare rex iudeæ pronunciatus est. cap.xxv.car.cxix.
De nauigio Herodis ab Ytalia in iudæam : pugnaq; contra Antigonum: militiaq; romana: & Sylano ducæ. cap.xxvi.car.cxix.
Quēadmodū hyerosolimā sossio uel herode obsidētibus:ātigonus iterfit. cap.xxvii.car.cxxi.

Incipit Liber.XV.

Qualiter capta ciuitate per Sossium & Herodem:Antonius quidem Antigonum in Antiochia interimisset:Herodes autem quadragintaquinq; ex amicis illius primates Hyerosolimorum reuersus extinxerit. Cap.i.Car.cxxi.
Quomodo Hyrcanus primus rex iudæorum:& princeps sacerdotum a pthor um rege arsacæ dimissus:ad Herodem reuersus est. cap.ii.car.cxxi.
Quemadmodum Herodes Aristobolum uxoris suæ mariannæ fratrem:principem sacerdotū ordinauit:& paulopost occidit. cap.iii.car.cxxii.
De cleopatra:ut iudæorum & arabum regnis īsidiata :partem eorum ab Antonio postulauit: & ad iudæam peruenit. cap.iiii.car.cxxiii.
Quemadmodum Herodes debellasset aretham tempore quo Antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. cap.v.car.cxxiii.
De terremotu per iudæam facto:& internitione hoīum uel iumentoq;: & de sermōe Herodis quē ad iudæos de instauratione belli contra arabas fecit. cap.vi.car.cxxiiii.

¶ Quēadmodū herodes necārio,pfecturus ad cæsarē uictorē:hyrcanū extīxit. c.vii.car.cxxiiii.
¶ Qualiter a Cæsare regnum accepisset;cui per Syriam in ægyptum eunti aduersus Antonium & Cleopatram īsurrectionem parabat. cap.viii.car.cxxv.
¶ Quemadmodū Herodes cū in ægyptum pueniſſet a Cæsare multipliciter honorat':& de ſtet sectione uxoris suæ:uel alioꝝ de genere hyrcani:& de miris constitutionibus:constructionibus: adinuentionibus-more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. cap.ix.car.cxxv.
¶ De fame p iudæā & ſyriam facta:& ut seruauit populos & ciuitates herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas:& de esseno quodā q diuinatiōis habuit noticiā. cap.x.car.cxxvii.
¶ Qualiter tēplum post ſexcētos annos depositum:& aliud duplū condidit. cap.xi.carcxxviii.

¶ Incipit Liber.XVI.

¶ Quemadmodū Herodes filios suos Alexandrū & Aristobolū de Roma in domū suā reduxit:q reuersi:uindicare cogitabāt mortē matris suæ ī Salomæ & cæteris quoꝝ accusatione mater eaꝝ dānata fuit:& qa pater eoꝝ hoc dissimulās:uxores nobilissimas eis iūxerit. Ca.i.Car.cxxix.
¶ Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens: inuitauit eum ad Iudæam uenire:& profectio agrippæ ad Oniam. cap.ii.car.cxxix.
¶ At Herodes multis nauigationū circuitionibus secūdo uenit ad agrippā. cap.iii.car.cxxix.
¶ Interpellatio iudæoꝝ ad agripā ī onia p̄sēte herod:de qbus græcos accusabāt. c.iiii.car.cxxx.
¶ Quēadmodū agrippa confirmauit eis leges:Herodesq; ad ꝓpria rediit. cap.v.car.cxxx.
¶ Qualiter allocuturus est Herodes Hyerosolimitas:& quartam partem eis fiscaliū præteriti anni concessit. cap.vi.car.cxxx.
¶ Vt perturbatio domus Herodis facta est:Alexander & Aristobolus filii Herodis īdignationē habentes aduersus Salomæ sororem regis:& ferora fratrem eius: propter mortem matris suæ: & illi econtra maliuolis in eos accusationibus utentes. cap.vii.car.cxxx.
¶ Quemadmodum Herodes indignatus filiis Alexādro & Aristobolo: præposuit eis antipatrū depriuata uxore gentium:ipsos autem ad Cæsarem deducens accusauit. cap.viii.car.cxxx.
¶ De Alexandri satisfactione coram cæsare:& reconciliatione cum patre. cap.ix.car.cxxxi.
¶ Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem cæsaris : & mira uel clara opera eius. cap.x.car.cxxxi.
¶ Oppressio iudæorum per asyam & lybiam:& legatio ipsorum pro hoc ad cæsarem: exemplar quoq; Cæsaris & agrippæ:quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. cap.xi.car.cxxxii.
¶ Quemadmodum egens Herodes pecuniis:descēdit ad sepulchrum dauid:& terrore imaginū territus:tumultum desuper statuit:& rursus de perturbatione magna domus herodis: qua etiam alexandrum filium suum fecit in uincula. cap.xii.car.cxxxii.
¶ Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipse ad cappadociam:Herodes autem Romam profectus est. cap.xiii.car.cxxxiiii.
¶ Discessio habitātiū tracone a regno herodis & uastatio p̄duces eius: & de trāsfugis q de tracone p̄uicia ad arabiā recesserūt:quos recepit sylleus ꝓcurator regis arabiæ. cap.xiiii.car.cxxxiiii.
¶ Qualiter Herodes a Roma reuersus in arabam transfugas postulabat:quos cū non obtinuisset exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. cap.xv.car.cxxxiiii.
¶ Quemadmodum Sylleus accusauit coram cæsare Herodem de incursione quam in arabia fecerat & q; indignatus Cæsar dura uel grauia rescripsit ei:quare Herodes placare uolēs cæsarem : misit romam Nicolaum damascenum. cap.xvi.car.cxxxiiii.
¶ Criminationes euicleri lacædemonis cōtra filios ad patrem Herodem:& quia ligasset eos pater:& ad cæsarem scripsisset. cap.xvii.car.cxxxiiii.
¶ Vt per Nicolaum accusatione liberatus Herodes est apud cæsarem : Sylleus autem accusator Herodis morti adiudicatus est. cap.xviii.car.cxxxv.
¶ Qualiſ cæsare ptātē p̄bēte:cōcilio ī beritho hīto accusauit filios herodes. ca.xix.car.cxxxv.
¶ Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio. cap.xx.car.cxxxvi.

¶ Incipit Liber.XVII.

¶ Qualiter Antipater odio hītus ē ab oī gēte pp iterfectionē fratrū suoꝝ. cap.i.car.cxxxvi.
¶ Qualiter Herodes rex filios alexādri & aristoboli filioꝝ suoꝝ adoptās:filiā ferore illis despōsauit & antipatri:& q̄liter antipater p̄suasit patri despōsationē in suos trāsferre filios: & q̄liter Herodes aduersus traconitas uolēs munitus existere:zamarim iudæū q de babilōe discesserat:& ī antiochia degebat euocās ibi cōstituit:& utebaſ illo opposito aduersus dracōitas. c.ii.car.cxxxvii.
¶ Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa feroram erant : uolens per illos insidiari patri & qualiter agnoscens soror regis Salomæ:canculo denūciauit fratri:& de interfectione phariseorum regi aduersantium. cap.iii.car.cxxxvii.
¶ Qualiter rex Herodes præcepit fratri suo feroræ:ut excluderet uxorem suam:aut eius regno

diſcederet:& qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eũ ſcribebat amicis in roma:ut ſcriberent patri eius ac perſuaderent:ut mitteret eum ad cæſarem cum pecuniis quod perſuaſum eſt Herodi filiumq; tranſmiſit:& de morte Feroræ fratris herodis. cap.iiii.car.cxxxvii.

¶ Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ:q; ueneno periſſet: & q̃liter Herodes exqrens reperit cõtra ip̃s uenenũ patũ a filio antipatro:& pſcrutatus ãtipatri cognouit iſidias, cap.v.car.cxxxviii.

¶ Nauigatio ãtipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a nicolao damaſceno herodis amico fuerit accuſatus:p̃ idẽtibus i iudicio uarone qntilio & ipo herode cũ amicis utrorũq; i quo iudicio antipater multifariæ cõuincit de facta cõſpiratione i patrẽ itantũ ut uenenũ patri a filio p̃paratũ:in medio p̃ferẽ qd ad expimẽtũ iuſſu uaronis bibẽs unus dãnatorũ:ſtatim moritr. cap.vi.cxxxviii.

¶ Herodes ãtipatrũ filiũ miſit i uicula:& legatio miſſa ab herode ad cæſarẽ de filio. c.vii.car.cxl.

¶ De egritudine Herodis:& ſeditione iudæorũ:& qa deſperans oẽs optimates iudæorũ p̃cepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportate ſunt et littere ab legatis ad Cæſarẽ miſſis: habẽtes dãnationem Antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam:& quia inualeſcente egritudine malum purgans:cultro ſe interemiſſet ſi præuentus non fuiſſet. cap.viii.car.cxl.

¶ Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua:& propter hæc antipatri peremptio. cap.ix.car.cxli.

¶ Teſtamentum Herodis ad Cæſarem:& diſtributio inter eius filios: & qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. cap.x.car.cxli.

¶ Epiſtola Herodis ad exercitum:& admonitio fidei ſeruẽdæ circa filium eius Archelaum qui ſtatim eleuatur in regnum. cap.xi.car.cxlii.

¶ Sepultura Herodis in Herodio caſtello : & fauor Archelai regis ad populum : & populi ad ipſum. cap.xii.car.cxlii.

¶ Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus Archelaum in feſtiuitate azimorum : & qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit:ipſe uero nauigauit ad Cæſarem : credẽs regnum Philippo fratri ſuo. cap.xiii.car.cxlii.

¶ Qualiter Archelao romã aſcendente:Sabinus q erat in ſyria Cæſaris curator aſcẽdit in hyero ſolimã uiolẽter expetens Herodis pecunias & caſtella a curatoribus archelai. cap.xiiii.car.cxlii.

¶ Qualiter perſuaſerũt curatores populo arripere arma:& occidere Sabinum uel romanũ exercitum in Antonia conſtitutum. cap.xv.car.cxliii.

¶ Qualiter Cæſar teſtamentum Herodi confirmauit:ſeruans filiis eius teſtamentum: & diuiſio regi iudaici in tetrarchias. cap.xvi.car.cxlv.

¶ Deleo qui ſe mentiebatur eſſe Alexandrum Herodis filium: & qualiter fictio iſta depræhenſa ſit:inueſtigante cæſare:& pœna qua multatus eſt. cap.xvii.car.cxlv.

¶ Qualiter Archelaus accuſator a iudæis apud cæſarẽ:quem Cæſar indignatus:regno priuauit: & trulit i exiliũ apud uiennã gallie:& ſomniũ uiſum Archelao & Glafire. cap.xviii.car.cxlvi.

¶ Incipit Liber.XVIII.

¶ Qualiter Cyrinus a Cæſare deſtinatur:ut ſyriam iudæamq; cenſeret. Cap.i.Car.cxlvi.

¶ Qualiter Copinius ex æqueſtri ordine miſſus é in iudæã: & qa Cyrinus uenit i iudæã uniuerſoꝝ depdaturus ſubſtãtias:& Archelai redditurus pecunias:& qa iudæi moleſtæ ferẽtes:tãdem p ſuadente Iozaro pontificæ paſſi ſunt deſcriptionẽ fieri ſubſtantiaꝝ ſuarum. cap.ii.car.cxlvi.

¶ Qualiter Iudas galonites: & quidem alter perſuaſerunt multitudini: ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. cap.iii.car.cxlvi.

¶ Qualiter ppli eoꝝ cõſilia cõſecuti:ſeditiões & bella ciuilia:ſeu latrocia exercuerũt. c.iiii.c.cxlvi.

¶ Quãtæ ſint hereſes philoſophoꝝ apd iudæos:uel q̃libus teneant legibus. cap.v.car.cxlvii.

¶ Qualiter herodes & philippus ciuitates i honorẽ cæſaris fabricauerũt: & q̃liter ſamarite oſſa mortuoꝝ i tẽplo iactãtes cũ feſtitas azimoꝝ imieret populũ reddidẽ pollutũ. ca.vi.car.cxlvii.

¶ Mors Salomæ ſororis herodis quondã regis iudæoꝝ: mors ẽt auguſti:romanoꝝ ſecũdi imperatoris.Succeſſio tyberi cæſaris ſub quo põtius pilatus mittit in iudæam. cap.vii.car.cxlvii.

¶ Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere in Hyeroſolimam ſtatuas Cæſaris cognoſcens autem populus ſeditionem aduerſus illum commouit : donec illas ab Hyeroſolimis in Cæſaream tranſmitteret. cap.viii.car.cxlviii.

¶ De Ieſu chriſto. cap.ix.car.cxlviii.

¶ De facto quod contigit romæ in templo iſidis: & quæ iudæis per illud tempus romæ proueꝛnerint:omnibus urbe expulſis per Tyberium : & de ſeductione ſamaritici populi:uel oppreſſione eius per pontium pilatum. cap.x.car.cxlviii.

¶ Accuſatio ſamareoꝝ aduerſus pilatum apud uitelliũ:& qualiter Vitellius romã eũ ad Cæſarẽ ire compulit:ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. cap.xi.car.cxlix.

¶ Vitellius aſcẽdens hyeroſolimã:magnificus ac munificus extitit i populos: & q̃liter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio:ut amicitias cõponeret cũ Artabano pthoꝝ ipatore. cap.xii.car.cxlix.

¶ Mors Philippi fratris herodis iunioris:& q̃liter tetrarchia eius diſpenſationi ſyriæ:regiminiq;

coniuncta est:& de simulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodẽ: qa eiecit herodis filiam arethæ:quã duxerat uxorẽ:amore captus herodiadis:quã subintroduxit loco uxoris:& quia Tyberius puocatus scriptis herodis mãdat:Vitellio aduersus arethã pugnare. cap.xiii.car.cxlix.

¶ De Ioanne baptista ab Herode passo:& Vitellii præparatio in pugnam aduersus arethã secundum q; scripserat ei Tyberius: & quia Vitellius ascendens hyerosolimã fauorabiliter suscipitur a populo:descriptio quoq; succincta de uniuersa maioris Herodis prosapia. cap.xiiii.car.cxlix.

¶ Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto romæ accusatus:& cõuictus in uincula a Tyberio sit iniectus mors Tyberii:successio gaii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impositio per gaium. cap.xv.car.cl.

¶ Qualiter Herodes tetrarcha ueniẽs romam:accusatus fuerit ab agrippa: & in exilium missus cum herodia. cap.xvi.cap.cliii.

¶ Seditio iudæoq; & gẽtilũ i alexãdria cõstituto; & legatio utrorũq; ad gaiũ. ca.xvii.car.cliii.

¶ Accusatio iudæorum ab Apione legato partis alexandrinorum propter quod statuam Cæsaris non haberent. cap.xviii.car.cliii.

¶ Qualiter iratus Gaius:mittit Petronium ducẽ ad syriã cum huiusmodi mandatis:ut congregata manu pugnaret cum iudæis:si nollent eius suscipere simulachrum. cap.xix.car.cliii.

¶ Pestis quæ cõtigit iudæis in babylonia cõstitutis p asineũ & anileũ fratres. cap.xx.car.cliiii.

¶ Incipit Liber.XIX.

¶ Qualiter Gaius Cæsar insidiis a Cassio cherea extinctus est. Cap.i.Car.clvi.

¶ Qualiter Claudius patruelis eius coactus a militibus suscepit imperium: & seditio senatus & populi adinuicem:& utriusq; partis. cap.ii.car.clx.

¶ Legatio regis agrippæ ad senatũ:& q̃liter cõsequẽtes milites q erãt cũ senatu: ad claudiũ trãsire:& de morte chereæ seu aliorũ gaii interfectorũ:ipsi quoq; claudio repugnãtiũ. cap.iii.car.clxi.

¶ Qualiter Claudius cæsar reddit agrippæ omne regnum paternũ:adiiciens ét illi hisaniæ tetrarchiam:& libertas iudæorum:quæ puenit eis sub claudio:cum prius amisissent eam sub gaio:nauigatio quoq; regis agrippæ in iudæam. cap.iiii.car.clxii.

¶ Epistola Publii petronii rectoris syriæ ad doritas pro iudæis:& qualiter rex agrippa hyerosolimorum muros locupletius construens:studium suum imperfectum dereliquit: prohibente Cæsare:qui opus ipsum suspectum habuit. cap.v.car.clxii.

¶ De honore quo beritho honorauit:& de aduẽtu regũ ad ipm i citate tiberiada. c.vi.car.clxiii.

¶ Qualiter processit de ciuitate cum regibus in occursum marsi:præsidis syriæ uel quali modo uitam finierit : cum non dedisset honorem deo:populo sibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confestim sensit plagam dei. cap.vii.car.clxiii.

¶ Mortuo rege agrippa:cæsarienses uel sebasteni indecenter blasphemabant defunctum:statuas quoq; filiarum eius diripientes:contumeliose tractauerunt. cap.viii.car.clxiii.

¶ Post mortẽ Agrippæ:Claudius cæsar Cuspiũ fadum mittit p̃fectum in iudæã:cui ẽt iniungit ulcio exercẽda in Cæsariẽsis:& sebastenos pro defuncti Agrippæ cõtumeliis. cap.ix.car.clxiii.

¶ Incipit Liber.XX.

¶ Quemadmodum Claudius post Agrippæ mortem:in Syriam misit successorẽ Marsum Cassium longinum:& qua Fadus missus procurator iudeæ indignatus iudæus qui trans fluuiũ erant positi:quia præter uoluntatem suam contra Filadelfenos arma sumpserunt:tres uiros priores ipsorum compræhendens:unum occidit:duobus fugam immisit:& de Ptholomæo principe latronum ad eum deducto & occiso. Cap.i.Car.clxiiii.

¶ Quia Fadus procurator iudeæ:& Cassius longinus præses syriæ præceperunt iudæorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem uestem in Antonia constituerent sub potestate romanorum sicut & prius. cap.ii.car.clxiiii.

¶ Quomodo Claudius Cæsar rogatus ab Agrippa senioris agrippæ filio: concessit iudæis petitiones ipsorum:& Fado rescripsit. cap.iii.car.clxiiii.

¶ Quemadmodum Herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio potestate templi & sacerdotum ordinationem:& impetrauit. cap.iiii.car.clxiiii.

¶ Quemadmodum Helena adiabenorum regina & eius filius iazates solẽnitates & ritus zelati sunt iudæorum. cap.v.car.clxiiii.

¶ De fame quæ apprehendit ciuitatem hyerosolimorum:& mitigata per Helenam reginã adiabenorum & eius filium iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum:& de Artabano rege parthorum. cap.vi.car.clxv.

¶ De mago quodã q prophetã se esse asserens plurimos iudæoq; seduxit. cap.vii.car.clxvi.

DE BELLO IVDAICO TABVLA

¶ Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus administrator: filios iudæ galylei populum seducentes occidit. cap.viii.car.clxvi.

¶ Quo Tyberio Alexádro Cumanus succeſſit in iudæa: & qa defuncto Herode fratre regis agrippæ defuncti: Agrippa iuuenis eius hũit pricipatũ: Cæſare ſibi Claudio cõcedẽte. cap.ix.car.clxvi.

¶ Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati: ſub eo multi uſq; ad .xx. milia iudæorum perierunt quarta die azimorum. cap.x.car.clxvi.

¶ Seditio iudæorum contra ſamaritas: & quia multi iudæorum extincti ſunt per Cumanum adiuuantem ſamaritas. cap.xi.car.clxvi.

¶ Quia nũmidius q̃dratus ſyriæ pſes audiẽs hæc: & aſcendẽs in iudæã primates iudæoꝝ atq; ſamaritanoꝝ romã iuſſit aſcẽdere: pariter & cumanũ & celerẽ: ut Claudio cæſari deberẽt ex his q̃ fuerãt geſta reddere rõnem: & qa quoſdã iudæoꝝ ipſe puniuit. cap.xii.clxvi.

¶ Quia Claudius audiens inter eos: iudæos quidem abſoluit a culpa: rogatus ab Agrippa rege: Cumanum uero exilio deportauit: Celerem autem millenarium & ſamaritanorum primates morte multauit. cap.xiii.car.clxvi.

¶ Felix mittit procurator i iudæã: & q̃ta ptãs adiecta ſit agrippæ regi p claudiũ. c.xiiii.car.clxvi.

¶ Morit claudi⁹ cui ſucceſſit nero q matrẽ uxorẽ & alios mltos ſuos iterfecit. c.xv.c.clxvii.

¶ Quia felix miſſus in iudæam: & inueniẽs prouinciã a latronibus nimis afflictam: proſpexit ut illis interemptis: pacem tribueret regioni: principem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad cæſarem & de morte ionathæ pontificis. cap.xvi.car.clxvii.

¶ Quia uenit̃e ægyptio malefico: & multis iudæorum ab eo ſeductis: fœlix aggreſſus eos multos occidit. cap.xvii.car.clxvii.

¶ Quemadmodum iudæos & ſyros pro equitate ciuilitatis in cæſarea ſeditioſæ concertantes: fœlix compeſcuit. cap.xviii.car.clxvii.

¶ Quomodo Portio feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione fœlicis: contigit prouinciam ſicariis commoueri. cap.xix.car.clxvii.

¶ De porticu interiore tẽpli: & quẽadmodũ eam exaltauere iudæi: & quia feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui: ſed iudæis rogantibus: concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronẽ: conceſſit miſerunt nuncios: quos audiens nero: uentã geſti operis cõdonauit: & ædificiũ manere pmiſit: & quia moriẽte in iudæa feſto: ſucceſſor uenit Albinus. cap.xx.car.clxviii.

¶ Quia ſub eo a nece prouincialiũ ſicarii ceſſauerunt. cap.xxi.car.clxviii.

¶ Quia ñorus ueniens Albino ſucceſſor: tantis malis iudæos affecit: ut eos ad arma contra romanos uenire compelleret. cap.xxii.car.clxviii.

¶ Ioſephi Mathathiæ filii hebræi genere ſacerdotis ex hyeroſolimis de antiquitate iudæoꝝ contra Appionem grammaticum alexandrinum. cap.i.car.clxix.

¶ Phlauii Ioſephi de antiquitate Iudæoꝝ ad Epaphroditum. cap.ii.car.clxxv.

¶ Explicit Tabula Antiquitatis iudaicæ.

¶ Rubricæ nuper editæ ſuper libro Iudaico p Magiſtrũ Franciſcũ Macerata ordinis minorum.

¶ Incipit Liber primus.

Valiter Antiochus q cũ Ptolomæo ſexto in ſyria bellũ gerebat ſupauit ciuitatẽ muniſſimã: tẽpla ſpoliat occidit oẽs ex optimatibus: deide ſupato Bachide p̃poſito p̃ſidiis antiochi p Mathathiã: & occiſoꝝ exactiſq; ducibus Antiochi ex finibus iudeæ & mortuo antiocho: filius odii Antiochus noie cõgregatis militibus iudæã iteꝝ iuadit & ſuperato luda primo natu ex filiis Mathathiæ & iterfectis multis ex iudæis Hyeroſolimã eſt profectus: & ibi relictis p̃ſidiis: in ſyriã reliquos milites ad hyemandũ traducit. Cap.i.Car.clxxxiii.

¶ Poſt diſceſſũ antiochi: uide cũ ducibus eius cõgredit & tãdẽ ſupat & morit. c.ii.car.clxxxiii.

¶ Ionata frater Iudæ reconciliat Antiocho: ſed inſidiis Antiochi capit: & iratus Antiochus quia a Symone fratre Ionathæ fuiſſet ſuperatus Ionathã interfecit. cap.iii.car.clxxxiii.

¶ Symon frater Ionathæ iteꝝ gerit bellũ cũ Antiocho quo ſupato ob hoc pontifex creat: ſed in ſidiis Ptolomæi generi ſui captus morit: capta coniuge cũ duobus filiis Symonis Hyrcanus tertius filius honorẽ patris defendens diu cum Ptolomæo bellũ geſſit & ob miſericordiam matris: & fratrũ tantũ diſtulit ut annus feriatus ueniret: quo licẽbat dimitti bellũ. cap.iiii.car.clxxxiii.

¶ Antiochus iteꝝ iratus propter ea quæ paſſus eſt a Symone irruit in iudæã cõtra Ioannem dictum Hyrcanum quem trecentis talentis placauit. cap.v.car.clxxxiii.

¶ Ioannes dictus Hyrcanus inuẽto tẽpore uindictæ qa Antiochus bellũ gerebat cõtra medos: perrexit contra ciuitates Antiochi & multas occupauit. cap.vi.car.clxxxiii.

DE BELLO IVDAICO TABVLA

Gentiles ob inuidiã in ioannẽ cœperunt agere ſeditionem q tãdem deuicti ſunt:& ipſe rebus adminiſtratis per triginta tres ános moritur relinquens filios poſt ſe:hic princeps pontifex & propheta fuit:prædixit filios duos maiores non regnaturos. cap.vii.clxxxiiii.

Ariſtobolus ſuccedit in regnum patri:cõtendit cũ matre quia eã dominam regẽ reliquerat ioãnes:ipſam fame necauit deceptus uerbis matris ſue fratrem Antigonũ iterficere fecit:hoc audito tanto merore confectus ut tandem moreretur. cap.viii.car.clxxxiii.

Alexander frater Ariſtoboli rex cõſtituit:occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolomæo: occupat bona Theodori a quo oia recuperant:& fere decẽ milia iudæorũ iterficiunt: multas ciuitates occupat: congredit cũ Obedio rege arabũ a quo ſupato exercitu: uix ſolus euaſit : Hyeroſolimã petit nititur redire in gratiã cũ ſubditis quos nullo mõ ſedare potuit. cap.ix.car.clxxxiiii.

Iudæi petũt auxilium Demetrii qui ſuperat prælium: ſed timore perterritus quia ſex milia ex iudæis ſe contulerant ad Alexandrum diſceſſit meſſalim ciuitatem deuaſtat : mulieres earũq; filios coram matribus necabat : qua impietatis perterriti octo milia iudæorum profugiunt eadẽ nocte in iudæam. cap.x.car.clxxxiiii.

Bellum gerit Antiochus frater Demetrji cũ alexandro q licet opida multa diremiſſet & multos occidiſſet:non potuit tamen antiochũ arcere:ſed per regem arabum tãdem deuictus eſt: Alexander in iudæã reuertitur q moriens uxori reliquit principatũ:hæc declarat filiũ hyrcanũ pontificẽ Ariſtobolũ uero regẽ. hic fraude multos ſibi deuinciẽs matre morbo laboráte caſtella multa occupat.mater uero miſerata:Hyrcanũ coniugẽ & filios ariſtoboli carcere cõcluſit interi mori tur alexander:reconciliant Hyrcanus & Ariſtobolus. cap.xi.car.clxxxv.

Antipater hortat Hyrcanũ ut impiũ repetat ad regẽ arabiæ accedũt p auxiliis & in Ariſtobolum uadũt & ſupant mortuuſq; eſſet niſi dux romanoq;:ſoluiſſet obſidionẽ. cap.xii.car.clxxxv.

Ariſtobolus proſequitur & reſarcitis copiis congreſſus cum Hyrcano occidit ſupra ſex milia eorum:Antipater & Hyrcanus ad Pompeium qui tũc erat in Damaſco accedũt ut reſtituat Hyrcanum:Pompeius cũ exercitu ad fines iudeæ peruenit.Ariſtobolus alexandrũ confugit:Pompeiũ alloquitur paccato Pompeio policitationibus:audita morte mitridati perrexit Hyeroſolimã:decepit Pompeium.eo q ex promiſſis nihil eſt factum:iratus Pompeius ariſtobolum in cuſtodiã collocat & ad ciuitatem tentat accedere ut euertat. cap.xiii.car.clxxxv.

Heſitante Pompeio quomodo urbem caperet orta eſt ſeditio inter eos qui in ciuitate erant deniq; uicta eſt pars Ariſtoboli receptis romanis in itis conſiliis cum Hyrcano quomodo aliam partem quæ in locum tutiſſimum cõfugerat caperet tandem ſine conſilio & auxilio Pompei: nihil eſſet factum. cap.xiiii.car.clxxxvi.

Tentás põpeius locũ inuadere tertio mẽſe uix turrim unam euerſerat. cap.xv.car.clxxxvi.

Fauſtus cornelius muros primus aſcendit multi occidunt multi ex muris ſe proiciũt:Pompeius cũ ſuiş comitibus ingreditur : in tẽplum ingreſſus neminẽ niſi pontificẽ uidit ꝓcepit q; nihil auffereret:poſtero die ſolẽpnia celebrauit: Hyrcanũq; pontificẽ declarauit : Pompeius uero cum Scauro ducens Ariſtobolum romam profectus eſt. cap.xvi.car.clxxxvi.

Scaurus in arabiam proficiſcit patitur multa ob aſperitatem locorum: Alexander Ariſtoboli filius interim iudæam populatur timet Gabiniũ:ꝓpterea loca arabiæ munit:Gabinius præmiſſo Marcoantonio adiunctis aliis obuiam fit Alexandro coactus Alexander congredi cum Gabinio: uictus effugit Gabinius reſtaurat loca:perterritus Alexander legatos ad eum miſit pollicens ſibi omnia caſtella quæ ipſe Gabinius eruit funditus. cap.xvii.car.clxxxvi.

Gabinius Hyeroſolimam deducto Hyrcano reuertitur Ariſtobolus interim parato exercitu alexandrium occupat:ſed tumultu romanorum in macherunta confugit ſed tãdem capitur & ad Gabinium perducitur:Alexander interim iudæam reduxit in diſceſſionem: romanos multos trucidare decreuerat Gabinius concordiam perſuaſit ſed certantibus ipſis alexander fugatus diſperſit:Gabinius Hyeroſolimam reuertitur. cap.xviii.car.clxxxvii.

Craſſus ſuccedit Gabinio:ſuſcipit ſyriam:aufert aurũ tẽpli:perit trãſgreſſo euphrate : Caſſius ſyriam deffendit:occidit Piſilaũ colligentẽ ſeditioſos ariſtoboli. cap.xix.car.clxxxvii.

Caſſius ex arabis coniugem ſuſcipit:ſociat ſibi regem arabum per affinitatem bellum uult gerere cum ariſtobolo:Cæſar mittit e roma Ariſtobolum ſolutum uinculis in ſyriam: perit ueneno & Alexander eius filius occiditur:Ptolomæus aufert Antigonum & eius ſorores a coniuge ariſtoboli:& minorem ſibi coniugio copulat:Antipater mortuo Pompeio contulit ſe in clientelam Cæſaris & mitridates cum antipatræ uictores fiunt:& Pompeius tandem gratia antipatris pontificatum cofirmauit hyrcano. cap.xx.car.clxxxvii.

Antigonus corã cæſare criminabatur antipatrẽ: ſed cæſar cognitis meritis antipatris hyrcanũ confirmat & cuius uellit dignitatis præponit adoptionem:declaratur procurator iudeæ:ſedat iudæam:hyrcanum reddit in gratiã populis tãdem Pſaliũ filium maiorẽ præpoſuit territorio Hyeroſolimoꝝ:Herodem minorem natu curatorẽ galyleæ: herodiam deprehendit cum multis aliis ex hoc cognitus eſt ſexto cæſari propinquo magni cæſaris. cap.xxi.car.clxxxvii.

¶ Conpellitur Herodes ab Hyrcano q cum tam glorioſum euaſiſſe oderat ut ad eum accedat ipſe uero perſuaſus uerbis multorum qui inuiderant Herodi accerſiri fecit: ſed receſſit Herodes nō paratus obedire: Concitatur Hyrcanus iterum contra Herodem ſed Herodis declaraſ a ſexto Cæſare dux militum in ſyria:Herodes Hyrcanum cogitat ex regno pellere ſed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.xxii.car.clxxxviii.

¶ Oritur diſcordia iter romanos & ob diuturnitatē belli uenit marcus ſucceſſor ſexti cæſaris q mortuus fuit a cellio baſſo fauore pompei. cap.xxiii.car.clxxxviii.

¶ Tempore quo Marcus fit ſucceſſor ſexto cæſari:Caſſius in ſyriā:petit exactiones imponit:iraſcitur contra malichū eius exactorē:herodes fit carus caſſio:præficiſ ꝓcurator ſyriæ: Caſſio decedente a ſyria oritur ſeditio Hyeroſolimis felix qdam uolens uindicare necem mallii fratris congrediſ cū herode:Herodes potitur uictoria:Accuſatur herodes antonio interfecto caſſio:pecunia eum pacauit ueniunt legati antiochiæ centū uiri contra herodē & hyrcanum meſſalla defendēte cos:tetrarchas ambos declarat Antonius:legatos carceri cōpellit: maior tumultus fit Hyeroſolimis bellū geſtū eſt contra alios legatos ab antonio ita ut multos occidiſſet: Prazaphanes cōcitās iteꝝ pacaꝝ contra hyrcanū: tandē ab herode multi obtruncanſ die pentecoſtes in ciuitate ortū eſt bellū ita ut multi occiſi ab herode:multi fugati. cap.xxiiii.car.clxxxviii.

¶ Admittitur arbiter pacis pacorus:ſimulans Pacorus uolebat antigonū adiuuare:cognitis inſidiis miſſoq; miniſtro ad necē herodis q noluit admittere habens hmōi ſuſpectos: audito ꝙ phaſelus frater eius fuiſſet corruptus ad idumeā nocte pgit: cognitus a barbaris cogitur recedere p̄miſſa matre & fratribus:ad maſada properabat decertans cū illis potitur uictoria:Ioſephus frater herodis obuiam herodi uenienti ex idumea fuit paucis ex cariſſimis receptis alios dimiſit: parti Hyeroſolimā ueniunt:cōſtituūt regem Antigonū:Hyrcanū & Phaſelū uerberantes: dētibus auriculas trūcat Antigonus ne poſſit eſſe pontifex: Herodes cognita morte Phaſeli fratris uix euadēs romā pueni.Creaſ rex fauore oium & fauore antoni & cæſaris. cap.xxv.car.clxxxix.

¶ Antigonus incluſos tenet Ioſephum & alios qui etiam exeuntes quādoq; uincebant quādoq; aduerſo caſu reuertebantur:uē:idius interim feſtinat Ioſepho & aliis ferre auxilium: ſed placatus muneribus antigoni diſcedit: Herodes ex italia reuertitur & contra Antigonū ſummit exercitū caſtris poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & nō recordaturus offenſarum detegitur corruptio Sylonis ab Herode ꝙ ipſe uinum & oleum & omnia neceſſaria deferri ſcripſerit in hyere cunta:herodes occupat ciuitatem & quingenta cacumina montium:committit bellum:uictor reuertitur: Herodes multos in ſpeluncis occidit:pater ſeptem filios cum matre occidit qui uolebāt fœdus inire cum herode: & ſeptem etiam deſuper occidit: reuertitur in ſamariam contra antigonum dimiſſo ptolomæo præpoſito qui ab eis occiditur:occiſis multis per herodem fertur ꝙ Ioſephus eius frater in iudæa frangitur & moritur in galilea ſe cōfert:uulneratur Herodes:municipia multa occupat:in fugam uertit aciem inimicorum: ciuitatem ingreditur cladem fecit ex illis magnam:ſed propter hyemis aſperitatem non potuit Hyeroſolimā applicare: interim uxorem ducit & in hyeroſolimam petit.iterum oritur diſcenſio in ciuitate:Herodes iratus quoſcunq; poſſet occidit:Antigonus ad pedes Caſſii proſternitur: Herodes quærit pacare ciuitatem:& ſtudioſos ſuos facere amicos:antigonianos neci tradere. cap.xxvi.car.cxc.

¶ Cleopatra indignatus ꝙ propinquus nullus ex ſanguinitate eſſet: ad extraneos occupandos ſe conuertit:moliebatur ut herodes & malichus interirent per antonium qui noluit:inſidiis periclitatur herodes:ex hoc recreati arabes pugnam repetunt:fugant militem herodis: ulciſcuntur arabes:interim alia calamitas occurrit herodi ſcilicet terremotus infiniti ut triginta milia hoium interirent:incitantur hoc magis arabes: Herodes hortatur ſuos ad reſiſtendum facto ſacrificio congreditur & potitur uictoria: deſideratur patronus illius gentis adiit cæſarem herodes conquerēs de Antonio: Herodem regem inſtituit & diadema impoſuit in ægyptum proficiſcitur Cæſar: & mortuo Cleopatra & Antonio regnum auxit herodi:procurator ſyriæ inſtituitur:conſtruit tēpla & multa in honorem Cæſaris fecit & agrippæ: oritur diſcordia inter uxores herodis:ira concitatus mariannē fecit occidere quē ualde pœnituit:irati filii ob matris morte criminanſ apud Cæſarem:Antipatræ interim ſuccedit in regnū:curat mortem fratrū ex pte mariannes: conciliat filios cæſar patri:nō ceſſat antipater dolis & ſimulationibus fratres criminari conſilio nouerce illoꝝ:illis neſcientibus: Alexander corrūpit amicos regis:intruditſ in carcerē:reconciliat Archelaus alexādrum herodi:Euricides accuſat alexandrum:uinciunſ filii & ſeparatim cuſtodiunſ:Mittit herodes litteras cū indiciis ad cæſarē.Saturninus & Volumnius fiunt iudices ocłocanſ tandē iuſſu herodis:pœnitet herodē mortis filioꝝ & auūculos amplectiſ: & antipater iraſciſ patri herodi: oraſ antipater ab herode ut romā reuertatur:cōuenit herodes ātipatrem priuatur regno & noie regio: incenduntur uiui ſophiſte & qui aquilam demiſerunt ex muro: iubet multos ex iudæis occidere: feruntur litteræ a Cæſare de damnatione antipatri occidit antipatrū herodes:moritur herodes:legitur teſtamentum de inſtitutione archelai regis:fiunt exequiæ cum maximo apparatu ab archelao:ſepelitur in caſtello quod herodion dicitur. cap.xxvii.car.cxcii.

DE BELLO IVDAICO TABVLA

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Archelaus propter turbationes nouas cogitur proficiſci romam:multos occidit die feſto q̄ paſca appellatur,relinqt Philippum procuratorem regni & curatorē familiarium regis:rationē adminiſtrationis reddit cæſari archelaus:accuſat Archelaus apud Cæſarem q̄ noīe tantū Cæſarem oſtendiſſet regē non re ipa:deffendit a Nicolao archelaus:& ad pedes Cæſaris ſe proſternit:iudæi cum relictis ab Archelao congrediunt:Varus res componit petunt iudæi ut per iudices res adminiſtrantur: Cæſar nō annuens his Archelaū tetrarcham fecit in media parte:polliceris regia dignitate donaturum:aliam medietatem regni aliis duobus filiis Herodis dimiſit:donauit Cæſar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. Cap.i.Car.cci.

¶ Iudæus qdā interim ſimulat ſe eſſe alexandrū ob ſimilitudinē cū illo romā uenit cognoſcit a Cæſare:pateſacit ipſe Cæſari dolū & fraudē:his ridens Cæſar remigū numero inſeruit:ſuaſorē illius fraudis interficit:ponūtur quædā ſecte philoſophoꝝ & eoꝝ uita. cap.ii.car.cciii.

¶ Decedente regno archelai Philippus & Herodes antipas regunt Tetrarchas ſuas: defertur imperium ad Tiberium poſt mortē auguſti:Pilatus mittitur a Tyberio in iudæam:ob imagines Cæſaris quas intulit in templa oritur diſcordia maxima:Gaius cæſar uult deus appellari: eius imagines & ſtatuas præcipit erigi:renitentibus illis minat eis:moritur Gaius:Claudius rapitur i regnū: mittit agrippā ad ſenatum ut placeat eū eſſe regem:non admittit curia:remittit agrippas ad ſenatum nuntians pugnam aduerſus eos. cap.iii.car.cciiii.

¶ Senatus uadit ad Claudiū:offert uictimas deo: ipſe donat agrippā regio patrimonio: moritur agrippa:Claudius regnū i puinciā redegit:& Herodes q regnabat i calcide morit. c.iiii.car.ccv.

¶ Poſt obitum herodis qui in chalcide regnauit : Claudius agrippam filium agrippæ regē inſtituit:Cumanus curam accipit alterius prouinciæ : unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die feſti azimoꝝ:populus in fugam ſe conuertit: & propter egreſſum de conſtipatione.xxx.milia hominum conſumpta ſunt. cap.v.car.ccvi.

¶ Inſurgunt tumultus latrocinantium:unde quidā per cumanum capiuntur: libri legis per militem quendā comburunt: accenſi iudæi ex hoc conqueruntur apud cumanū : adiudicatus eſt ille ad ſupplicium ex hoc populus quieuit. cap.vi.car.ccvi.

¶ Conflictus oritur inter gallyleos & ſamaritanos:quidā gallyleus ad feſtiuitatem aſcendens interficit:Cumanus ad ſedationē mittit p̄catores:hyeroſolima audito homicidio uulgus in impetū in ſamariā itruit : Cumanus accurrit cū ala militū: multos interfecit principes hyeroſolimæ p̄catur ut ab incepto deſiſtant:iudæi tandē eoꝝ præcibus acquieſcūt. cap.vii.car.ccvi.

¶ Fiunt his temporibus multa latrocinia ſamaritaꝝ primates accedūt ad domiciū quadratū:cō querentes de huiuſmodi latronibus: cōueniunt & nobiles iudæoꝝ deffendētes:diſtulit domitius iudiciū:hiddam uenit:audiens iteꝝ querelas ſamaritanoꝝ quoſdā p̄cuit ſecuri:quoſdā delegauit: Cumanus uidet romā p̄ficiſci:de reddenda ratione adminiſtrata prouincia apud claudiū:ex ſamaritis tres interficiunt:Cumanus iubet ex urbe diſcedere. cap.viii.car.ccvi.

¶ Nero ſuccedit Domitio quadrato:fratrem matrem & uxorem interfecit:ad Hiſtrionum opera ſe conuertit. cap.ix.car.ccvi.

¶ Ariſtoboli filius regnat in armenia:auget regnū agrippæ reſiduū iudeæ fœlici credit:hic eleazaꝝ depræhendit mittit romam cū multis aliis : inſurgit nouū genus latrocinantiū.ſ.ſiccarioꝝ:t inſurgūt qdā ſecte hoium q conſiliis & ypocriſi hoies decipiant. cap.x.carccvi.

¶ Egyptius quidam pſeudo prophetæ congregat.xxx.milia hominum hyeroſolimā uult aſcendere : Felix cum quibuſdam armatis eos depellit & fugat:inſurgunt quidem magi qui tentant reuocare populum a ſeruitute romanoꝝ: inſurgunt tumultus in cæſaria inter populum ſcilicet iudæum & græcum : Felix nequiens paccare ex utriſq; nobiles ad neronē mittit : Succedit Cæſtius felici qui plurimos latronum interficit. cap.xi.car.ccvii.

¶ Albinus fit ſucceſſor q fauit latronibus:& poſtea Cæſtius florus q ita ſe geſſit ut multi coacti ſint relinquere patrē ob publica latrocinia:& rapinas ſuas. cap.xii.car.ccvii.

¶ Fit quæſtio in cæſarea inter iudæos & cæſarienſes de ſynagoga iudæoꝝ quia impediebant ad illuc acceſſum:iocundus q erat præfectus equitū pergebat ſedare tumultū: recedūt iudæi in narbata cum libris legis primates iudæoꝝ ad floꝝ accedunt cōquerentes:quos iubet uinciri propter ablationē libroꝝ legis:ex hoc oriunt turgia maxia apud Hyeroſolimas accuſat Florus & eius timore populus effugit:Florus indignatus ſedes p̄ tribunali iuſſit ut floꝝ uenalia diriperant:unde multi interfecti & ſpoliati & domus oīum dirute ſunt. cap.xiii.car.ccvii.

¶ Rex quidam agrippa alexandrū proficiſcens:inuenit germanā ſuam bericē: uidens iniquitatē militū miſit ad floꝝ ut a ſede deſineret : q noluit imo peiora operat uenit hyeroſolimā & uota deo exoluit:regina uero florum præcatur. cap.xiiii.car.ccviii.

¶ Multitudo clamat contra florum:primates ſedant multitud inem florus uidēs multitudinem ſedatam nouam quærit inſurgere diſcordiam:multi occidūtur per romanos ſed deſperatione cū-

ctus populus irruit in romanos:quos epulit ex urbe:uidens florus nihil posse agere ab urbe digre
ditur Cæsariam uenit. cap.xv.car.ccviii.

¶ Florus nõ cessans: iudæos apud Cæstiũ accusat de defectiõe dirigit tribunus neapolitanus ad
hæc inuestigida suscipit a iudæis benignissime:& conqrunt de floro cognita i humanitate flori:
uulgus uult legatos fieri ad neronẽ de crudelitate flori. cap xvi.car.ccviii.

¶ Aduocat contionem iudæorꝝ & constituit in suggestu beronicem germanam Flori rex Agrip
pa qũ omnes hortatur iudæos ad quietem & patientiam dicens hæc nõ placere Cæsari:neqꝫ eos
posse romanis obsistere:qui toti orbi iam dominant tandem acquiescit populus:uolensqꝫ persua
dere ut Floro obediunt, quousqꝫ successor ueniat. accensa multitudo ex urbe pepulerunt: ipse in
regnum discessit. cap.xvii.car.ccix.

¶ Quidã eo tpe insurgũt & romanos oẽs interficiunt Eleazarus dux militũ prohibet romanos
hostias immolare:Nobiles quidã hortantur ne id fiat:ad Florꝫ destinantur legati & ad Agrippam
ut cũ exercitu ascenderent in ciuitatẽ:diuiditur ciuitas in duas partes: quidã nobiliũ & pontificũ
confugerunt quidam in cloacis latuerunt. cap xviii.car.ccx.

¶ Quintadecima die mensis augusti fit impetus in amoniã & oẽs obsessos in eo p̃sidio capiunt:
post regẽ accedunt exurunt turres:precant manaimũ ut liceat aufugere qbus concedit relictis so
lum romanis intus:q confugiũt in turres regias:illi uero qui cũ manaimo erant:irruẽtes illa loca
diripientes strato pedum incenderunt. cap.xix.car.ccxi.

¶ Capitur ananias pontifex & cũ fratre Ezechia occidit & insurgunt quidã cõtra Manaimum:
nollentes eũ regem: interficit sophista a populo: interficit manaimus:p romanos ẽt multi ex iu-
dæis occidunt:ita ut cæsaria uacuata iudæis remaneat. cap.xx.car.ccxi.

¶ Iudæi diuisi uicos & loca alia inflamauerũt: imensa cædes fit ex iudæis & aliis : Ciuitates oẽs
plene cadaueribus scythopolite tũ iudæis dimicant:clam tamen nocte dormientes tertia:eos iua-
dunt.xiii.milia interficiunt ex iudæis & eorꝫ substantiã diripiunt. cap.xxi.car.ccxi.

¶ Circũfusis scythopolitis a iudæis Symon quidam qui multos ex iudæis quottidie truncaue-
rat educens gladiũ nullũ hostiũ interfecit & patrẽ & matrẽ & filios & uxorẽ interfecit p̃dignatio
ne:ne hostiũ qs gloriaret:& seipsum:cædes maxia fit in scythopoli urbes & populi cũ urcini iudæ
os oẽs interficiũt:multæ ciuitates aliæ pepcerũt eis miseratione mote. cap.xxii.car.ccxii.

¶ In regno Agrippæ insurgit pnicies aduersus iudæos:uarus multos ciues q ad agrippã & Cæsti
um uenerãt poscendi p̃sidii gratia initinere occidit:hũc Varꝫ agrippa punire nõ audet summouit
eum e regione qua procurabat. cap.xxiii.car.ccx[illegible].

¶ Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ: uruntur honoribus iudæi in alexandria quos
Alexander concesserat conflictus continuus cũ iudæis & græcis fit. cap.xxiiii.car.ccxii.

¶ Alexandrini cõueniunt ut largitionẽ ad herodem mittant: permiscent iudæi cũ græcis in am
phitheatro:fit discordia maxima inter eos: Tyberius alexander coercuit eos hortationibus q irru-
dentes Tyberiũ contumeliis appetebant ille quasi oẽs fecit interficere:domos diripere. Zabolon
ciuitas acæstio occupat:diripit domos & loca incendit. cap.xxv.car.ccxii.

¶ Cæstius p̃mittit exercitũ i ioppẽ q̃ capit:intẽdit eã & uiros oẽs iterficit. cap.xxvi.car.ccxiii.

¶ Cæstius mittit Cesenium gallum in gallyleã suscipiunt eum ciuitates qui uero non obtempe-
rabant insequitur & trucidabat:progrediens multa loca inuadit:Iudæi ad diem festum Hyeroso-
limam petierunt:qui auditis militibus uenientibus:dimissis solẽnitatibus in romanos irruerunt:
quorum multos occiderunt. cap.xxvii.car.ccxiii.

¶ Quærit agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterẽt:mittit portatũ & phœbũ ad iudæos:pe-
rimit phœbus:Cæstius iducit exercitũ i oppidũ iudæorꝫ icẽditqꝫ ptẽ ciuitatis. c.xxviii.ca.ccxiii.

¶ Quidam uocabant cæstium patefacturi portas:q cogniti proiecti sunt ex muris.Cæstius ten-
tat muros ascendere & inuadere templum:repugnantur a iudæis:recedit cæstius & iudæi insequ-
untur: dimittit quæ erant impediméto ad fugam: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset:
nocte aufugit:insequuntur iudæi:ex romanis mortui sunt quinqꝫ milia & trecenti peditũ:ex equi
tibus nongenti & octuaginta. cap.xxix.car.ccxiii.

¶ Post fugam Cæstii multi nobiliũ ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciatu-
ros eius miseriam:Qui cæstium fugauerant reuersi sunt in hyerosolimam:ex romanis qui supere
rant amicos sibi sociant:Eleazarus persuadet populo ut sibi pareat cõstituunt diuersi diuersis lo-
cis præfecti:Iosephus unus ex præfectis subditos sibi quærit cõciliare:multos ex illis præponit &
præficit regionibus gallyleæ sibi subdire : munit loca omnia propter romanos quos timet insur-
git quidem insidiator cum multis qui gallyleam depopulantur congregat pecunias : cogitabatqꝫ
diuersa in perniciem Iosephi. cap.xxx.car.ccxiiii.

¶ Quidam qui aggressi sunt procuratorẽ bernicis & multa abstulerũt:quia Iosephus iussit ut re
gibus restituerent illa:contra eum tumultus maximos parant: accusantes eũ esse p̃ditorẽ irru-
unt in eius domũ:quærit placare illos uerbis:prævalet aduersus eos: Ioannes quidã fraudẽ molit
contra Iosephũ insidias:cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cũ militibus ad Ioannem

hic aũt emissis armatis iussit eũ interfici:aufugit in lacũ:resumptis uiribus Ioannes cogit aufuge re tentat aliud genus insidiarũ aduersus Iosephum. cap.xxxi.car.ccxv.

¶ Deseritur iosephus a suis:quos ipse punit:euocans oẽs primates & astutia quadam ducens sea phis ducens secum in taricheas cuidam clamanti clitus noie iubet manus abscidi ipseq; sibimet dexteram truncauit timore perterritus. cap.xxxii.car.ccxv.

¶ Incipit Liber tertius.

¶ Sentiens Nero res gestas non prospere indignatur: mittit Vespasianũ in syriam ad regẽdos exercitus & ulciscendos iudæos rebellantes tandem ex iudæis.x.milia perimuntur:nõ cessant iudæi uerum ascolonem petunt : sed antonius positis insidiis quã erant transituri super octo milia interficit cæteri aufugiunt: Niger unus ex ducibus iudæorum i turrim se recipit quem antonius succendit ille uero saltu demissus euadit:uidentes iudæi illũ gaudent q; dei prouidentia dux eorũ impostorum sit seruatus. Cap.i.Car.ccxvi.

¶ Vespasianus Antiochiam cum exercitu uenit : Agrippam offendit fert opem Saphoris contra iudæos. cap.ii.car.ccxvi.

¶ Duæ sunt gallyleæ opime abundantes: hoies pugnaces sunt : continẽt hee puinciæ diuersas ciuitates q; irrigant diuersis flumimbus qbusq; finibus terminant. cap.iii.car.ccxvi.

¶ Exercitus q;rem dederat saphoritis Vespasianus:diuiditur i duo: assidue ciuitates & loca illa incursant deprædando Iosephus in saphoritim impetũ facit sed nihil efficit totam galyleam igne & sanguine repleuit. cap.iiii.car.ccxvii.

¶ Titus filius Vespasiani patrẽ suũ reperit ptolomaida q multas legiones cõparauerat multosq; cuiuscunq; generis ad militiã uiros congregauerat. cap.v.car.ccxvii.

¶ Laudatur romanorũ prudẽtia instruentiũ seruos in militiæ disciplinã: q̃q; sunt edocti instruẽ dis castris & quẽ ordinẽ seruant in bellicis rebus describitur. cap.vi.car.ccxvii.

¶ Vespasianus cũ filio suo ordinat exercitũ in ptolomaide placidus interimit maximã multitudinẽ in gallylea:peruenit iotapatẽ qui receptus cũ suis.a iudæis illico sunt interfecti:ex iudæis uero tres ceciderunt placidus aufugit. cap.vii.car.ccxviii.

¶ Vespasianus cũ armatis suis in gallyleã peruenit : timent oẽs Iosephus conspiciens non posse repugnare in tyberiade confugit. cap.viii.car.ccxviii.

¶ Vespasiãus ciuitatẽ gaderẽsiũ capit Iosephus mittit hierosolimã litteras:si cupiãt fedus uel bellũ cũ rõanis:si bellũ mittãt cũ dignũ exercitũ ut possint repugnare romãos. cap.ix.car.ccxviii.

¶ Vespasianus aggrediẽs recidere iotapata mõtẽ ubi iudæi plurimi cõfugerãt:ciuitatẽ circũuala re iubet p milites ipse ꝓficiscit ponit castra ageres facit ad oppugnãdũ ciuitatẽ Iosephus curat ut muri ciuitatis altius p.xx.cubitis eleuent qd romanos multũ pteruit. cap.x.car.ccxviii.

¶ Vespasianus certans pluribus diebus uidens non posse capere:ciuitatem statuit obsidere eam ut cogerẽtur inopia regẽ reddere uidens nolle eos reddere : itemq; ad certandum se conuertit Iosephus cogitat de fuga cum suis:populus hortatur ne recedat: ipse dicit melius: quia parabit alium exercitum quo reuocabit Vespasianũ ab eis:statuit remanere:se parat ad prælium: aggredit multis incursationibus romanos egrediens: Vespasianus nollens cum desperatis congredi iubet ut armati declinent impetum. cap.xi.car.ccxix.

¶ Admouet uespasianus arietẽ muris: muri cõcutiunt machinis cogitat Iosephus quõ ictus arietis refellat:romani ecõtra aliud genus machinant: Iosephus cũ sociis igne cõcremarũt romanorũ ꝓpugnacula & aggeres ita ut spatio unius hore oia sint cõcremata. cap.xii.car.ccxx.

¶ Quidam uir iudæus saxo soluato & demisso caput arietis fregit:hic fixus est quinq; sagittarũ uulneribus decidit tandẽ:alii duo uiri romanorũ aciem ꝓruperunt:Iosephus uero & cætera multitudo intendit.Machinas romanis lugentibus. cap.xiii.car.ccxx.

¶ Vespasianus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur superato dolore uulneris sæuius bellũ in iudæos incitauit:pugnat fortiter utrinq; cædit murus ictibus machinarũ ad matutinas uigilias illi uero muniere partem illam. cap.xiiii.car.ccxx.

¶ Vespasiãus parat exercitus & machinas ad iuadẽdũ urbẽ recreato priùs exercitu:Iosephus cognito cõsilio uespasiani ordinat milites ad resistẽdũ:ꝓliat crudelissimo certamie. c.xv.car.ccxx.

¶ Die.xx.mẽsis iunii iudæi q̃si desesti qa nõ haberẽt ꝓpugnatores quos mitterẽt: cogitauerunt oleo feruenti sup infuso rõanos oppugnare:ac fœno græco sup sparso ut inde romani caderẽt:ut dens dux Vespasianus tot male milites ꝓpeti:eos a bello reuocat & a pena. cap.xvi.car.ccxx.

¶ Vespasianus tres turres ferro circundatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus fortissimis:ita ut ex his q intra muros erãt deserere defensionẽ muri cogant. c.xvii.car.ccxxi.

¶ Vespasianus mittit Traianũ in aphata ciuitatẽ congrediꝫ cũ illis tandem superat ciuitatem omnesq; præter infantes occidit. cap.xviii.car.ccxxi.

¶ Ad ſamaritas cerealis mittit a Veſpaſiano: quia eos pronos ad tumultū uidebat: inopia quæ quidam moriebant: quidā ad romanos confugiebant: reliquos uero oēs nequiens perſuaſione placare occidit: erant aūt undecim milia & ſexcenti. cap.xix.car.ccxxi.

¶ Ageres ſuper altitudinē murorum iotapatenis effertur: quidam ad Veſpaſianum uenit profugus ex ciuitate: nuncians paucitatem ciuium & facilitatem capiendi: Veſpaſianus exercitum parat nocte hora qua ille docuerat ciuitatem aggrediuntur: & cuſtodes occidunt: ciuitatem igrediunt: quidam uero ne oppeterent per romanos ſe ipſos interfecerunt: tandē Veſpaſianus incendi fecit ciuitatem uniuerſam. cap.xx.car.ccxxi.

¶ Ioſephus ne a romanis inueniretur in puteū ſe demiſit lapidēq; ſupra impoſuit ne uideret: nocte exibat perſcrutans ſi poſſet euadere: indicatur p quandā mulierem mittit ad eum cum fide de uenia: timebat uero Ioſephus in ſomnis ſimulachra ei apparent deprecatur deū. in manus romanoꝝ ſe cōmittit: habita prius oratione ad ſocios. cap.xxi.car.ccxxii.

¶ Ioſephus dehortat ſuos a cæde: nequiens reuocare a propoſito: oēs ſe ipſos interfecerūt: ducit Ioſephus ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eum cuſtodiri ad Neronē mitteret: Ioſephus alloquit Veſpaſianum ſeorſum cū filio uespaſiani eūq; dominum & regem orbis prædicit: Veſpaſianus eū liberat muneribuſq; uariis eum donat. cap.xxii.car.ccxxii.

¶ Veſpaſianus in ptolomaida reuertit multi clamant de excidio Ioſephi ipſe nihil reſpondebat: legiones duas mittit hyematū cæſaream: quaſdam ſcitopolim. cap.xxiii.car.ccxxiii.

¶ Quidam ex iudæis q fugerant collectis in tyoppa: fabricatis piratis nauibus inuiū faciebant pelagus illaq; partium: Veſpaſianus uero illuc applicans: tum per romanos tum p uentos q illoꝝ naues in ſcopulos cōpellebant: quatuor milia & ducenta cadauera inucta ſunt. Ciuitatē incendūt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca tuerentur. cap.xxiiii.car.ccxxiii.

¶ Audita captiuitate tyotapate ab hyeroſolimis: maximus eos inuaſit dolor: audito q; Ioſephus eſſet cū romanis ira in eū cōcitabant ita ut in romanos ſæuius icitarent. cap.xxv.car.ccxxiii.

¶ Veſpaſianus ad agrippam proficiſcit: audit tyberiada & taricheas rebellare: iratus mittit filiū ſuum illuc: appropinquantes ciuitati quidam ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedunt is uero eis indulxit. cap.xxvi.car.ccxxiii.

¶ Veſpaſianus præmittit traianum in arcem an multitudo pacem cupiat: illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritum proclamant: poſt ad taricheas proficiſcitur: caſtra ponit: ſuperatis illis: ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.xxvii.car.ccxxiii.

¶ Congregata multitudine prope ciuitatē in planitiæ uidens Veſpaſianus filium ſuū mittit: ipſe uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis: ſuos deinde hortatur. eoꝝ genus & aium reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi: Veſpaſianus mittit auxilia: gentē aggrediuntur: oēs fugant oppidū occupant: cunctos occidunt præter indigenas. cap.xxviii.car.ccxxiii.

¶ Letatur Veſpaſianus audita uictoria filii: poſt aduerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.xxix.car.ccxxiiii.

¶ Declaratur natura lacus: & ubertas & regꝝ aeris & uicinoꝝ locoꝝ. cap.xxx.car.ccxxiiii.

¶ Fabricatis ratibus inſequit illos per lacum Veſpaſianus: nemine remanente occiſi ſunt. paucis poſt diebus intollerabilis fetor ex cadaueribus in terrā amari cōpulſis inſurrexit: ut nō ſolū uictis ſed romanis miſerabilis fuerit: totūq; aerem corrupit. cap.xxxi.car.ccxxv.

¶ Reſidet Veſpaſianus p tribunali apud Tarichea quidq; de ſupſtitibus fiendū ſit deliberat: tandem quoſdā occidit: quoſdam donat: quoſdā uendit. cap.xxxii.car.ccxxv.

¶ Incipit Liber quartus.

¶ Exciſis iotapatis reliqui iudæi ſe dederūt romanis præter quædā caſtella & ciuitates: quaꝝ noſa ponunt & eaꝝ conditio lacum quendā gamala occupant intrantes romani: domos hoſtium tecta oſa circūdant: ex quo multi romani mortui recederēq; coacti ſunt. Cap.i.Car.ccxxv.

¶ Veſpaſianus cū paucis relinquit: his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aium: quaſi diuinū reputantes impetū remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.ii.car.ccxxv.

¶ Veſpaſianus ad romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus romanos conſolat: hortaturq; ad ulciſcēdos hoſtes gamalenſes quantū profunt reſiſtunt. cap.iii.car.ccxxvi.

¶ Veſpaſianus quoſdā q berium monte occupauerāt inuadit ad eos mittit. placidū q eos hortetur ad pacē: ſed illis renitentibus: placidus congredit: fingens fugā: aduerſus illos reuertit multos occidit: multi confugiūt hyeroſolimā: reliqui montē placido tradunt. cap.iiii.car.ccxxvi.

¶ In gamala tres milites nocte turrim effodiunt: decidit turris magno ſonitu: omnes perturbati fugiebant quos romani trucidabant: titus urbem inuadit: occidit multos: multi in arcē cōfugiūt: ita ut cruor effuſus totum oppidū diluat. cap.v.car.ccxxvi.

¶ Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant q ſupererant: eos

capit:ſed quinq; milia ex his de uertice ſe præcipitarunt:per romanos quatuor miſſia perempta:ſo lum duæ mulieres ſalue facte ſunt. cap.vi.car.ccxxvi.

¶ Mittitur Titus ad giſcala oppidum gallyleæ quod reſtabat indomitum:Veſpaſianus ad recreã dos alios Cæſaream regreditur: quia reſtabat modo hyeroſolimis occupanda : hos hortatur ut ſe dedant ſine armis:appropinquant portis:illi apertis ianuis clamant ipſum liberatorem:munit oppidum ſicq; tota galylea liberata eſt. cap.vii.car.ccxxvi.

¶ Ex aduentu Ioannis in Hyeroſolimam totus populus effuſus percunctatur quid agant romani:ſignificato excidio giſcalis:timor eos inuadit immenſus: hortatur loãnes Hyeroſolimas ad bellum:ſenes timebant excidium urbis ex hac re: oriuntur multæ prædationes & latrocinia in urbe contra multos fingebantur uaria in eoꝝ perniciem:phana conculcantur:fitq; maxima controuerſia aduerſus iſtos:fit bellum inter hos inuaſores & populum:horum cauſa erat Ioannes qui ſimulabat amorem:res tamen & conſilia populi aliis nocte apperiebat hic iurat fidem amicitiam:fit legatus populi ad Zelotas. cap.viii.car.ccxxvii.

¶ Mittunt nuncii ad idumeos p auxiliis petendis : eo q; annanus uellet romanos introducere: Ieſus increpat idumeos & eos q eos aduocarũt tanq; latrones q ciuitatẽ quottidie diſſipãt: hortatuſq; eos ut nil acturi ſint:uel iudicẽt q̃tũ ſint factioſi hoies uel recedãt. cap.ix.car.ccxxix.

¶ Symon unus ex idumeis indignatus reſpondet iratus cõtra ieſum & põtifices: accuſans eos p ditores cõtra illos q eos uocauerit:dicitq; aduerſus illos ituros. cap.x.car.ccxxix.

¶ Idumei nocte dolo zelotaꝝ apertis portis cuſtodibus dormientibus intrant interficiũtur cuſtodes:inſurgit populus idumei eadẽ nocte octo milia qngẽtos interfecerunt:interficiunt pontifices:quærit Ieſus cũ annano q interficiunt oĩbus inſepultis. cap.xi.car.ccxxix.

¶ Incipit Liber quintus.

¶ Quærunt idumei per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiũt Zachariam accuſant: iudices uero ferunt pro eo ſententiam:indignant idumei cõtra iudæos:interficitur Zacharias:expelluntur iudices:idumei recedunt:creſcit Zelotarum inſolẽtia cunctoſq; uel falſis criminationibus uel dolis aliis occidunt. Cap.i.Car.ccxxx.

¶ Romani oẽs præſertim duces Veſpaſianũ incitant ad expugnandã ciuitatẽ:ipſe noluit ducẽs eſſe melius q; ſic ipſi inter ſe diſcordes paulatim conſumentur. cap.ii.car.ccxxxi.

¶ Acquieſcunt oẽs dictis Veſpaſiani:multiq; ad romanos confugiunt & ſolum his licebat q ſoluebant:uolentes fugere ad romanos. cap.iii.car.ccxxxi.

¶ Ioannes quærit aliis præeſſe ducens ſibi dedecus eſſe ſibi parem:multiq; eum metu multi gratia conſequebantur. cap.iiii.car.ccxxxi.

¶ Inuadũt ſiccarii oppidum quoddam munitiſſimum apud Hyeroſolimam die azimorum quãdo iudæi celebrant feſta pro redemptione eoꝝ ab ægyptiis:interficiunt quot inueniunt: uicos & oẽs partes conuicinas depopulantur. cap.v.car.ccxxxi.

¶ Nunciant hæc Veſpaſiano a tranſſugis q buſdam clam.n. qdam ad romanos confugiebant q hortabant Veſpaſianũ ut ferret opem ciuitati:accedit prope Hyeroſolimã: ingrediũt gadarã clam legati ad eum mittunt:occiditur doloſus ab aliis inimicis. cap.vi.car.ccxxxi.

¶ Iubet Veſpaſianus placido ut inſequatur eos qui ex gadaris fugerant: aduerſus quem illi cum quibuſdam ubi ſe receperint proſiliunt qui capta oportunitate a placido interimuntur :eoſq; ad iordanem inſequitur:coacti autem congredi placidus omnes occidit:quidam in iordanem ſe proiciunt conuicinoſq; uicos inuadit. cap.vii.car.ccxxxii.

¶ Nunciatur Veſpaſiano q; gallicia motus quoſdam fecerat:ipſe magis incitatur ad bellũ: multa loca capit: reſtaurat quæ deſtruxerat bello: munit loca omnia militibus: narratur q̃ nobilis ſit regio hierico. cap.viii.car.ccxxxii.

¶ Deſcribit natura aſphaltidis lacus:quẽ Veſpaſianus uoluit uidere. cap.ix.car.ccxxxii.

¶ Veſpaſianus collocat præſidia apud hyerico:mittit quoſdam hii ciuitatem capiũt:mille iuuenes interficit:omnia dabantur flammis. cap.x.car.ccxxxiii.

¶ Nunciat Veſpaſiano paranti proficiſci Hyeroſolimã q; mortuus ſit Nero: quõ etiam galyleæ ſit creatus impator:& qdam alii poſt eũ & de eoꝝ diſcordia. cap.xi.car.ccxxxiii.

¶ Veſpaſianus expectat quid galba ad eum de rebus bellicis agendis ſcribat:mittit filium ſuum Titum:nauigat rex agrippa ad galbã:nunciatur in acara q; galba ſit iterfectus & Otho ſit creatus: Agrippa ſtatuit romam pergere : Titus ad patrem nauigat Veſpaſianus cum Tito ſuſpenſi bellum negligunt. cap.xii.car.ccxxxiii.

¶ In Hyeroſolima exoritur nouum bellum per Symonem Gioræ filium: Symon cum Zelotis congreditur:multos occidit cum idumeis etiam pugnat:Iacobus quidã perdere idumeos cogitat: idumeam capit Symon totam regionem depopulatur:capitur uxor Symonis a Zelotis:perterriti

timore remittunt ei mulierem suam. cap.xiii.car.ccxxxiii.

¶ Præter bellum in iudæa:in italia ciuile bellum fiebat: perempto galba: Otho imperator creatur:cum Vitellio pugnat:audita victoria semetipsum Otho occidit;qui biduum & res menses imperium tenuit. cap.xiiii.car.ccxxxiiii.

¶ Vespasianus partes duas idumeæ capit alterã etiam ciuitatẽ capit oẽs interimit : Symõ quoq; idumeæ reliquias prosequit:loannes intus multas p̃dationes ꝑmittebat galyleis:uescebant libidine:certant adinuicẽ Zelotæ cũ loanne:& Symon cũ illis. cap.xv.car.ccxxxiiii.

¶ Deliberant Symonẽ introducere & loannẽ expellere:Symon loca oia ciuitatis inuadebat:congreditur cũ illis qui eum receperunt. cap.xvi.car.ccxxxiiii.

¶ Bella fiũt i Italia ꝑ Vitelliũ & suos milites:audiẽs hæc Vespasianus ꝙ uitellius priceps sit factus indignat:milites Vespasianũ hortant ut romã accedat:eo ꝙ ipsum populus iperatoré cõstituet;renuit ipse:ipsi cogũt uelle iperiũ:cogitat quõ rem efficere possit. cap.xvii.car.ccxxxiiii.

¶ Describitur qualitas portus alexandrini mittit Vespasianus ad Tyberium ad Alexandrum ut esset sibi adiumento fama est ꝙ Vespasianus sit imperator:q̃si omnes ad eum accedunt congratulantes & subiciẽtes se eius imperio:recordatus Vespasianus quod Iosephus prædixerat: liberari iubet eum euinculis. cap.xviii.car.ccxxxv.

¶ Vespasianus mittit mutianũ in Italiam:geritur bellũ cum cecinio ab antonio:cecinius uidens exercitũ Antonii cogitat de proditione:ad ipsum mittit si uolunt occidere cecinam: certat:supat exercitus uitellii:Antonius in urbem ueniens cũ Sabino capitolium nocte occupat : Vitellius cũ suis militibus eos inuadit:superat: Sabinus occiditur: Domitianus cum multis nobilibus euadit: Vitellius iugulatur a populo. cap.xix.car.ccxxxv.

¶ Munitianus urbem ingreditur cum exercitu amoniũ cum aliis subleuat : occidit multos qui consenserant cũ Vitellio domitianus filius Vespasiani: rector efficitur populus Vespasianum clamat imperatorẽ:ad Vespasianũ qui alexandriã iam applicauerat,ueniunt legati:intendit animum Vespasianus in reliquias iudeæ:Titũ mittit ad Hyerosolimam. cap.xx.car.ccxxxv.

¶ Incipit Liber sextus.

¶ Tito existente adhuc apud Alexandriã hyerosolimis orit tripharia seditio zelotaꝝ Symõis & loãnis:inter eos cõgrediunt:ita ut tẽplũ uniuersum inũdaret sanguine. Cap.i.Car.ccxxxvi.

¶ Describit discordia q̃ inter eos fuit & scelera q̃ inter eos cõmittebant: post q̃liter oẽs q̃si romanos expectabãt:post quõ Titus misit diuersas legiones i Hyerosolimã. cap.ii.car.ccxxxvi.

¶ Describitur ordo Titi & militum & oium aliorꝝ in eundo Hyerosolimã: peruenit susnã opidum quod Vespasianus cœperat:ciuitatẽ tentat adire: tandẽ coactus est si uoluit euadere irruere in hostes:ad suos saluum se recepit. cap.iii.car.ccxxxvi.

¶ Titus ciuitati nocte appropinquat : castra ponit in monte elacõ dicto:exeunt iudæi: in legionem decimam irruunt fugantq; romanos;nũtiatur Tito: fert auxilium: dimicatur utrinq;: Titus tandem legionem liberat. cap.iiii.car.ccxxxvii.

¶ Remissio aliq̃ꝺ ꝑ bello orit discordia iter eos:in duas ptes seditio remanet: Titus ad ciuitatẽ ellectos milites mittit:explanare fecit oia ita ut repletũ sit qcqd cauũ erat. cap.v.car.ccxxxvii.

¶ Iudæi romanos quærunt decipere instituunt quosdam qui pacem simulant : romanosq; uelle introducere:Titus noluit quia suspecta erat ei talis inuitatio. cap.vi.car.ccxxxvii.

¶ Quidã ex romanis ad urbẽ usq; accedentes eo ꝙ crediderũt illis: interficiunt: multi feriunt: unde iascitur multũ Titus ꝑ inobedientiã eoꝝ eisq; arguit. cap.vii.car.ccxxxvii.

¶ Intercedũt cõmilitões ꝑ illis apud Titũ;admonẽs eos indulget illis:cogitat ulcisci iudæos:castra ponit ꝑpe ciuitatẽ:ordinat legiões circa ciuitatẽ: describit situs ciuitatis & tẽpli ꝑ Salomonẽ ædificati:& quõ distinguebat secũdũ loca sacerdotũ & uiroꝝ & mulieꝝ. cap.viii.car.ccxxxviii.

¶ Describitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi: eorum quæ continebãtur in eo: quæ adiuersis fuerunt constituta. cap.ix.car.ccxxxix.

¶ Quõ Symon & loannes dissidebant: & eos diuisa ciuitas sequebat: & quõ unusquisq; partem ciuitatis seorsum tenebat:Titus quærit qua parte ciuitatẽ sit impressurus:constituit agere tripartitum exercitũ circa ciuitatem: cogitant iudæi coꝛdari aduersus Titum & romanos ꝙeuntq; in unũ corpus exeunt iudæi aduersus romanos fugantur in ciuitatẽ quidam unus iudæoꝝ capit: sagitta demissa occidit inde iudæis luctus maximus oritur. cap.x.car.ccxl.

¶ Concutitur timore exercitus romanorum eo ꝙ turris quædam lapsa sit nocte:& propter maximum sonitum timuerunt romani: credentes hostes castra inuasisse: percutiunt muros illis machinis murũq; uicinorum frangunt. cap.xi.car.ccxl.

¶ Ingrediuntur romani ea porta qua murus fractus erat : dimicatur postea unde iudæi audacia resistebant:romani uero belli peruia uincebant. cap.xii.car.ccxli.

Iudæi ſperant ſalutem: romani uictoriam : unde ex iudæis quis fuiſſet promptior ad periadū is primus erat ex romanis uero:qui fortē ſe p̄ferebat:qa titus ſemp aderat. cap.xiii.car.ccxli.

Quidam Longinus in medios hoſtes irruit: duobuſq; interfectis ex mediis hoſtibus ad ſuos reuertitur. cap.xiiii.car.ccxli.

Caſtor qdam ex iudæis ſimulat uelle inire fedus cū tito ut aliquantulū cōquieſcat:ut Symon interim cōſulat de rebus occurrētibus:fingitq; quoſdā ſocios uelle pacē:quoſdā nō:accēſus his titus uehemētius utebat arietibus:diruptoq; muro cū militibus ingreditur. cap.xv.car.ccxli.

Ingreſſo tito:iudæi circūcludunt romanos:multoſq; ex eis occidūt & niſi titus ferret opē: uix euaſiſſent:ad ultimū murū ſunt expulſi Titus iterū aggredit: ad illum murū irruit: totamq; partē illam dirimit præſidia ponit munit turres & loca:alia parte ciuitatē aggredit:eoſq; hortat ut uellent ſaluari & Ioſephus oratione patria:idem eos hortabatur. cap.xvi.car.ccxli.

Ioſephus circuit ciuitatē ea pte qua poſſit audiri facilius iudæoſq; orat ne uelint romanis reſiſtere:perſuadetq; pluribus uerbis:illi uero conuitiis eū afficiunt. cap.xvii.car.ccxlii.

Ioſephus clamat aduerſus iudæos adducens diuerſa exēpla maiorū:ut uelint reddere deūq; eis aduerſum eſſe:propterea amplius ne uelint reſiſtere. cap.xviii.car.ccxlii.

Clamante Ioſepho cum lachrymis ut uellent ſedare non flex erunt animos ſeditioſi; ſed diu p̄ ſiſtunt:ita ut cogerentur fame perire : Tantam famem perpeſſi ſunt ut matres ex filiorū ore cibū raperent: ſeditioſi illi domos ui irruebāt ut cibum caperent: ſumma miſeria & ſumma crudelitas deſcribitur Symonis & Ioannis. cap.xix.car.ccxliii.

Multi propter famem ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi inciſis manibus ad Symonem & Ioannem mittebantur , Tito acclamante.ne tantam uellent pati miſeriā:ipſi conuitiis Tito & patri eius maledicebant. cap.xx.car.ccxliii.

Antiochus æpiphanes cū macedonibus:admiratē romanos q; muros nō adeāt:ipſe cū ſuis muros adiit multi ex his fugiūt & multi interficiunt:poſt a tito ageres fiunt;ad motis ad muros Symon foſſa intus facta ſubmiſſo igne ageres ruūt:& incēdunt:Symonq; cū multis aliis proficiſcē i machinas illas:eaſq; incēdūt:cū romanis cōgrediunt:ita ut nō diiudicari poſſit amicus ab inimico:qdāq; ex rōanis corruptis machinis deſpabāt ciuitatē captū iri. cap.xxi.car.ccxliii.

Conſulit duces Titus qd faciendū:an aggredi muros debeant an aggeres ſtruendi: aūt permittendū q; ipſi fame coacti ciuitatē ſint tradituri:an circūdāda ſit ciuitas ne exitū habeāt:ſicq; dicit Titus opus non paruū ſed inextricabile romanos eſſe facturos. cap.xxii.car.ccxliiii.

Exhortatus Titus his uerbis duces iubet exercitus in opera diſtribui:murūq; circa ciuitatem cum caſtellis.ii.per ſuos cōſtrui fecit mira celeritatis:nocteq; quilibet ſuo ordine ac uigilia explorabat:uigileſq; ſomnos inter ſe ſotiebantur. cap.xxiii.car.ccxliiii.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur:unus alium mori intuebatur:non erat facultas ſepeliendi: latrones uero ex mortuis eſſe ueſtes riſu expoliabant : multi ex muris in foſſas proiciebantur:quæ uidens Titus ingemuit. cap.xxiiii.car.ccxliiii.

Romani uidentes ſeditioſos fame cruciari letantur:copiam maximam frumenti iudæis oſtendendo ad maiorem dolorem:Titus etiam aggeres inchoabat ut uideret ſi uellent tradere ciuitatē miſeratus eorum calamitatem:ſeditioſi uero non placabantur. cap.xxv.car.ccxlv.

Symon mathiam cuius ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis ſuis : corpora ſepelliri prohibuit:alios etiam nobiles occidi fecit. cap.xxvi.car.ccxlv.

Quidam ex iudæis qui cuſtodiebat turrim a Symone ſibi traditam:uidens tantam crudelitatem humano conſilio cum quibuſdam ex turri romanis ſignum dedit ſe traditurum turrim: illi non credentes:cognito hoc a Symone illū ex turri in foſſas proiecit:uidens hæc titus:& Ioſephus ſaxo capite percutitur letantur iudæi credentes eum mortuū eſſe:reſipiuit Ioſephus uulnere:quo cognito ſeditioſos ſtupor inuadit:multi ad romanos profugiūt:multi ex profugis ab affirmis uentribus apertis occiduntur:eo q; aurum ex uentre eorum per ſimum uentris exire cognouiſſent : Titus uero hac iniuſtitia cognita omnes interfeciſſet niſi eſſet maxima multitudo noxiorum: increpat milites Titus:ſed occulte multi occidebantur ob inſaniam propter hoc pauci ad romanos amplius fugiebant. cap.xxvii.car.ccxlv.

Ioannes ad ſacrilegium ſe cōuertit:Aninus ad Titum fugit:narrat maximum numerum mortuoꝝ fame:ex eo q; caſtra poſuit:coactoſq; ſtercore uti pro cibo. cap.xxviii.car.ccxlv.

Incipit Liber ſeptimus.

Aggeres ſtruuntur a romanis:quærunt iudæi incendere:cū autem nequiſſent:admouēt romani aggeres certatur utrinq;:murus labitur ea parte qua Ioannes ſuffodierat pro incēdendis aggeribus:moxq; alium murum ſtruit quem nemo audebat aſcendere eo q; qui prius tentaſſet certiſſimum exitium tentaſſet. Cap.i.Car.ccxlvi.

¶ Hortatur Titus milites suos ad ascendendum murum: facta exhortatione Sabinus quidam sirus se optulit ascensurum: susceptaq; asta cum .xi. murum ascendit: hostes in fugam uertit ipse ue ro sagittis obrutus cecidit. cap.ii.car.ccxlvi.

¶ Quidam ex custodibus ageꝝ Antoniá accedunt primos custodes occidũt: facto signo p buccinã cæteri fugierũt. Titus audito signo armat exercitũ: pugnaťq; ex utraq; parte ad septimã noctis horam: q; romanis uisum est satis pro tunc Antoniam obtinere. cap.iii.car.ccxlvii.

¶ Iulianus quidam uidens romanos superari armatus irruit in hostes & ad templum usq; fugauit cũq; non haberet auxilium multis interfectis diu resistẽs obiit. Iudæi romanos in Antoniam recluserunt. cap.iiii.car.ccxlvii.

¶ Titus mittit ad Ioannem si uelit congredi & si uelit sacra intermissa celebrari per electos iudæos: consulit Iosephum Titus: hebraico sermone scripsit mandata Iosephus pro Cæsare ad Ioannem: hortatur ut sedat: exẽpla inducens sed magis irritant in eum ac capere quærunt: multi ex iudæis ad romanos fugiunt quos a romanis occisos iudæi dixerunt ne plures ad eos confugerent: Romani uero eos populo ostendebant propterea multi fugierunt. cap.v.car.ccxlvii.

¶ Increpat eos Titus q; templum polluerint: polliceturq; non passurum romanos templum esse pollucturos. cap.vi.car.ccxlviii.

¶ Iosephus referebat dicta principis iudæis qui magis eleuabantur in superbiam: statuit iterum Titus bellum gerere contra iudæos ipso remanente in Antonia. exercitum misit in iudæos: Certaturq; a nona noctis hora: usq; ad quintam diei Tito spectante ab antonia: multi ex iudæis fortiter multi ex romanis fortissime bellum gesserunt. cap.vii.car.ccxlviii.

¶ Septimo die reliq; manus romanoꝝ submersis antoniæ fundamẽtis uiã fecerũt latã ad tẽplũ: admouẽt aggeres ad angulũ tẽpli: qdã cõgregati pp famẽ: impetũ fecerũt cõtra romanos: cognito ipetu eoꝝ p rõanos dimicatũ est undiq; fortiter: in uallẽ quãdã coacti sunt iudæi: capiť qdã q ductus ad Titũ interficiť: curatq; Titus ut aggeres mature cõstruanť. cap.viii.car.ccxlviii.

¶ Porticus tẽpli incendiť. abrumpunt romani ad uiginti fere cubitos ex muro: imittuntq; ignẽ sanctis: hisdem diebus quidã ex iudæis de romanis inuitat quis uelit certare: diuq; nemine uolente: quidã ex romanis exosus illius audaciã cum illo certat & occidiť: romanosq; derident: ex romanis quidam eum sagitta transfixit: clamor excitatur maximus. cap.ix.car.ccxlviii.

¶ Iudæi iplent lignis ariolis summitatẽ tẽpli. fingunt fugã ex romanis multi ascendentes tẽplũ: submisso igne p iudæos succẽsi sunt; Titus eos miseretur: morientibus satis erat remedii q; Titus dolebat: iudæi uero qdam in porticu existentes obsessi oẽs ceciderunt. cap.x.car.ccxlviii.

¶ Iuuenis romanus quidam qui euaserat incendium: oratur a iudæis ut ad eos descendat: ne militiæ romanæ tantum dedecus faciat sublato ense seipsum interfecit: incenditurq; porticus ea parte quæ ad orientalem protendit: Moriebantur multi fame ita ut fœnum calciamẽta corigias coacti sint comedere iudæi. cap.xi.car.ccxlix.

¶ Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatem peribãt: qui inter sẽ erant amicissimi propter cibum: si quem inuenissent: ad manus ueniebant: si quis moriebatur alii scrutabantur si quid cibi in sinu habebat: patiebãtur ea comedere quæ ne sordidissimum aliquod animalium comedisset: multaq; huiusmodi describuntur. cap.xii.car.ccxlix.

¶ Mulier quædam Maria nomine cum sublata fuissent sibi omnia per seditiosos filiũ suum fame comedit: cogitur ostendere latronibus quid parauerat pro cibo: cognito scelere tanto eos horror quidam inuasit uehementissimus: nunciatur Tito tanta calamitas: qui deum placare cœpit dicens se uoluisse obliuisci iniurias eorum: sed illi noluerunt pollicetur q; tantum scelus non pmittet impunitum. cap.xiii.car.ccxlix.

¶ Admouere iubet aggeres cum ariete muris: nihil proficientes cum scalis tentant ascẽdere: unde multa cædes facta est ex romanis: iratus Titus ignem portis subici fecit crescente igne cõsulit proceres suos de templo: quidam suadent ruinam templi: quidam ũt seruetur: iubet restinguere ignem interim pugnatur: uidens Titus cum militibus electis iudæos profugat: in templum concludit omnes succendereq; templum parat. cap.xiiii.car.ccxlix.

¶ Quidam ex militibus romanorum ignem portat ad templum: succenditur templum: hoc audito Titus iubet extingui sed pro nimio clamore & quia multi simulabant audire eius præcepta & prohibitionem ipso inuito exuritur templum. cap.xv.car.ccl.

¶ Templum incenditur mense & die mensis conformi incendio templi babylonis: in ipsa incensione etiam multæ cædes etiam fiebat deprehensorum: nec erat discretio puerorum nec mulieꝝ cuiusq; ætatis: clamor ingentissimus fiebat: duo in ignem se proiecerunt incendũt romani diuersas porticus & loca ubi iudæi res suas ac pecunias deposuerant: quidam pseudo prophetæ persuaserat populo ut expectaret dei auxilium. cap.xvi.car.ccl.

¶ Quædam prodigia quæ supervenerant iudæis describunť: quæ in eorum fortunã & auxiliũ interpretabantur: quidam uero sapientes hæc esse ruine prodigia iudicabant. cap.xvii.car.ccl.

DE BELLO IVDAICO TABVLA

¶ In sacris libris erat q̄ cum templum quadratum redigeretur q̄ ciuitas erat destruēda. hi uero incitabantur ad p̄lium dicentes propter dictum quoddam ambiguum inuentum. s. q̄ eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium: ex hoc dicto decepti sunt qua si proprium eorum iudicantes dictum conuenire. cap.xviii.car.ccli.

¶ Romani Titum imperatorem declarant in templo: Iudæi prouocant Titum ad colloquium: ipse naturali humanitate eos recipit: alloquiturq̄ eos increpādo: tādem in diligendo eos si uelint in pace uiuere nolluerunt: ipse cognita eorum nequitia eos militibus fieri p̄dam tradidit interim ignis progrediebatur: quidam supplicant ut eis fidem Cæsar dat: suscipit ipse in custodiaq̄ eos reclusos tenet. cap.xix.car.cclı.

¶ Seditiosi in domum regiam confugiunt: romanos pellunt: multi occiduntur ex populatibus: Titus uero militem quēdam quia uiuus captus est ad ipsum rediēs ex acie pepulit: quod grauius fuit illi morte. cap.xx.car.cclıı.

¶ Romani conuersis latronibus in fugam: omnia igni tradidere: illi uero in superiorem ciuitatē recedebant: letantes q̄ nil essent relicturi hostibus & alacri uultu mortem expectabāt: illi undiq̄ per ciuitatem capiebantur: mortuiq̄ canibus proiciebātur: spes quibusdam erat in cloacis latere: & ignis latitantes cremabat: & qui descendebant necabantur. cap.xxi.car.cclıı.

Cæsar prospiciens ciuitatem superiorem nō posse capi sine aggeribus distribuit milites operibus ad occidentalem partem: legiones munit hisdem diebus idumei mittunt ad Titum q̄ ad eum uolunt confugere remittit legatos pollicens pacem: Symon hoc intellecto quosdā occidit: quosdā recludit: multitudo tamen maxima fugit. cap.xxii.car.cclıı.

¶ Quidam sacerdotum promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga recessit: multaq̄ uaria pulcherrima donaria dedit. cap.xxiii.car.cclıı.

¶ Perfectis aggeribus machinas romani admouent: multi desperantes in iloachas demittūt: quidam in aeram confugiunt quidā romanos applicantes arietes ad muros ulciscuntur: Tyranni priuati spe: sponte descenderūt de turribus: iudæi ad siloā confugiunt: a custodibus recluduntur: romani in muris signa ponunt: ingredit Titus admiratur q̄ tantas munitiones tyrāni deseruissent: admirata altitudine & compagine lapidum præficit Frontoné custodiæ illorum: multos in ægyptum mittit: multos uendidit multos etiam bestiis deuorandos tradidit. cap.xxiiii.car.cclıı.

¶ Captiuorum numerus per omne tempus obsidionis numeratus fuit decies centena milia: loānes sempiternis uinculis seruatur. Symon uero seruatur triumpho. cap.xxv.car.ccliıı.

¶ Capitur Hyerosolima secūdo anno principatus Vespasiani die octauo mensis septembris: prius quinquies capta fuerat: Conditor primus eius fuit chanā: qui iustus fuit appellatus: Cæsar iussit ut turres & pars quædam ciuitatis pro custodibus remanerent: reliquum explanarunt: laudat Cæsar exercitum suum eiq̄ gratias agit de eorum uirtute & fortitudine: & pro gestis rebus dona largitur & coronas & p̄mia multa singulis. cap.xxvi.car.ccliıı.

¶ Cæsar donatis omnibus secundum eorum merita: ad sacrificia se conuertit deinde ad Cæsaream maritimam descendit repositq̄ in ea multitudinem manubiarum captiuosq̄ seruat: quia hyemis tempus prohibebat in Italiam nauigare. cap.xxvii.car.ccliıı.

¶ Eo tempore quo Titus Cæsar Hyerosolimis commoratur obsidionis causa Rhodum transmeat Titus ex cæsarea maritima reuersus: aduenit i cæsaream Philippi celebrat ibi omnia spectaculorum genera. cap.xxviii.car.ccliıı.

¶ Inuenit cæsar Symonem gorgiæ filium: & quomodo captus sit declaratur seruatur pro-trium pho: quod Romæ est facturus cæsar. cap.xxix.car.ccliıı.

¶ Cæsar inuenit multos iudæos apud Antiochiam inuidus Antiochus irruit multiq̄ cremantur ex his. cap.xxx.car.ccliıı.

¶ Declarat noua calamitas quæ accidit iudæis: accusant iudæi ab Antiocho q̄ cremassent quadrātū forū cū multis aliis: cognoscunt nō fuisse i culpa p̄ legatū uespasiani. cap.xxxi.car.ccliıı.

¶ Accipit Cæsar litteras a patre q̄ desiderabilis ipse peruenit Romam & quo honore sit susceptus describitur. cap.xxxii.car.ccliıı.

¶ Describitur defectio germanorum facta tempore quo Vespasianus erat in alexandria: qui credebant se posse liberari a dictione romanorum: his auditis a Domitiano exercitus tendebat: tunc germani se sponte subdiderunt. cap.xxxiii.car.ccliıı.

¶ Scythæ conueniunt cū germanis in defectione: tranigressi flumen Istrū multos ex romanis iter quos Pompeiū Agrippā occiderunt: Vespasianus hoc audito rubeū gallū mittit q̄ multos occidit alii domū cōfugere: muniunt loca ne barbaris āplius det locus talia faciēdi. ca.xxxiiii.car.cclv.

¶ Titus reuersus ex beriti spectacula per ciuitates syriæ celebrabat: antiochenses expectant cum summo desiderio: petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur: ad alias petitiones se conuenerūt: Titus inde hyerosolimam proficiscitur: miseraturq̄ calamitatem ciuitatis curatq̄ captiuos in italiam asportari: cupiens eos triumpho præterducere. cap.xxxv.car.cclv.

¶ Venienti Tito romam pater cum tota ciuitate obuiam prodiit: ordinatur triumphus cõmunis:& pompa triumphi declaratur:& modus exeundi in triumphum:quo ordine quæcũq; sint distributa & ostensa parantur conuiuia ab omnibus per totam ciuitatem: dieſq; gratulationis celebratur:cum spe finis malorum ciuilium:& fœlicitatis principum. cap.xxxvi.car.cclv.

¶ Vespasianus peractis triumphis decernit ædificari tẽplum paci:donatq; templum muneribus pigmentoq; operibus oia quæ fuerant iudæoq; in eodẽ templo reposuit. cap.xxxvii.car.cclvi.

¶ Locilius bassus in iudæam legatus mittitur:statuit bellum inferre macheruntis:describit Herodion fortitudo:& situs inaccessibilis:ab Herode hoc castellum munitũ est: nascitur in eius uallе herba quædam mirabilis uirtutis:sunt balnea amenissima:castellũ Locilius accipit: multos occidit:qui castellum tradiderunt dimisit. cap.xxxviii.car.cclvi.

¶ Ad saltum qui appellatur Iarden ducit exercitum Locilius:militibus cingit:bellum committitur:nullus ex iudæis euasit:Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.xxxix.car.cclvi.

¶ Scribit Cæsar ad Liberium procuratorem ut iudæam uendat iussitq; singulis annis q̃ iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrent. cap.xl.car.cclvi.

¶ Accusatur Antiochus apud Cæsarem a Cestennio peto:q̃ deficeret a romanis:mittit Vespasianus ut qd uideatur peto efficiat': Capit' Antiochus post longã pugnam cũ filiis suis:ducit' Romã uictus: Audiens Cæsar ligatũ Antiochum iubet uincula auferri.filii cogitant conciliaturos patrẽ Cæsari:ueniunt Romã:cum patre aduecto ex lacedæmone ibi manserunt. cap.xli.car.cclvii.

¶ Scythæ his tpibus cogitant medicã terram inuadere:colloquuntur cum hyrcanoq; rege: adhibito aditu fines omnes populantur:ad Armeniam usq; peruenere. cap.xlii.car.cclvii.

¶ Mortuo Basso Flauius siluius in administratione succedit: Castellum quoddam adhuc rebelle supereſse uidens mouit militem aduersus illud:princeps castelli erat Eleazarus cuius mores describuntur:& sociorum eius. cap.xliii.car.cclvii.

¶ Flauius siluius aduersus Eleazarum uenit: castellum cingit licet difficillimus adeunt accessus fuerat:per duo loca poterant accedere homines:declarat' difficultas accessus: admouet machinas per unam uiam:fabricat arietem cum quo murum percutit:ignem ad muros ponit:letiq; romani custodiunt ne quis eorum ex castro fugeret. cap.xliiii.car.cclvii.

¶ Eleazarus uidens non posse euadere manus romanorum hortatur ut omnes combusta urbe seipsos interficiant magis q̃ seruituti subiciantur:quibusdam placuit : quidam uero molliores lachrymabantur:reiterat exhortationem Eleazarus præponens immortalitatem animæ:pulchrius esse pulchræ mori q̃ turpiter uiuere. cap.xlv.car.cclviii.

¶ Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; sibi mortem dare: omnes mortui sunt: unus ultimus in cæruſa regia:gladio se transfigens occubuit:clam cũ quinq; pueris mulier latuit: romani de mane per scalas muros ascendunt:neminem uidentes admirantur mulier illa ex cloachis exiens romanis rem gestam aperuit. cap.xlvi.car.cclix.

¶ Peracto excidio Flauius siluius cum exercitu in Cæsaream proficiscitur:quidam ex iudæis in Alexandriam confugerant:hi nouas res tentabant ex quibus multi occisi sũt: mortemq; potius pati maluerunt:etiam pueri:q̃ Cæsarem dominum appellare, cap.xlvii.car.cclix.

¶ Lupus rector Alexandriæ hæc omnia Cæsari indicat ad quem Cæsar scribit ut templum iudæorum destruat. cap.xlviii.car.cclx.

¶ Onias unus ex pontificibus ex Hyerosolimis fugatus Alexãdriam uenit: optinetq; ut templũ possit fabricare iuxta morem patrium:hoc autem fuit prædictum per Esaiam q̃ in ægypto futura esset constructio templi. cap.xlix.car.cclx.

¶ Lupus rector ad templũ accedẽs ablatis denariis tẽplum claudit Paulinus eius successor.nihil reliqt:sacerdotibus cõminatus ẽ:fecitq; ut ne uestigiũ qdẽ diuini cultus uideret'. cap.l.car.cclx.

¶ Ionathas quidam ex iudæis persuasit multis ut eum sequerentur: nũciatur Catullo rectori lybiæ:comprehensus ipse cum multis aliis tribus milibus:qui pecunia diuites erant:non conscii tamen sceleris occiduntur:Curatq; Catullus ut Ionathas omnes iudæos crimineturetiam illos qui Romam habitabãt inter quos Iosephus erat: Vespasianus noluit ut aliud efficeretur: Catullus ob iniustitiam morbo graulissimo laborauit:ita ut ipse moreretur. cap.li.car.cclx.

¶ FINIS.

VITA IOSEPHI

CHyeronimus Squarzaficus Alexandrinus. Raynaldo de Nouimalo impreſſoriæ artis.op.ſ.

CVm egræcia in Italiam traieciſſem:Ioſephiq; libros offendiſſem: quos antea quã hinc decederem librariis caſtigatiſſimos:& emendatiſſimos ſumma diligentia im primendos eſſe demandaueram. Non ut quæſtum conſequerer : ſed ut aliqua ex parte de lingua latina bene meritus eſſem & cognitiones multarum rerũ propa garentur. Vidi opus eruditiſſimum nundum abſolutum:& ut in annalibus uete rum facile de præbendi poteſt a Ruffino aquiligienſi in linguam latinam tranſla to:opus egregii inquã auctoris: qui ſine titulo:ſine uita : & ſine elogio erat in lucem proditurus: quod cum animaduertiſſem hoc a me ferendum minime putaui. Obiter ipſius uitam ex iurariſſi mis auctoribus elicitam ſubiecimus. Fuit enim Ioſephus hyeroſolimitanus:Matthatiæ ſacerdotis filius tempore Tyberii Cæſaris natus. Cum Ieſus eſſet cruci affixus: & uſq; ad traiani tempora cõ ſenuit a Veſpaſiano cum Tito filio cum bellum in Hyeroſolimam gererent : captus fuit quidem litterarum:& multarum rerum peritus:ſacerdotio inſignitus:prophetarum ac ſomniorum inter præs optimus:ac futurorum non ignarus:prodigia & multa expoſuit. Apud iudæos Nerone re gnante:quæ uiſa fuere armatas acies.ſ.cœlo currere:atq; aera ſubito nubiũ ignæ collucere:& plæ raq; alia multa quæ in eius leguntur hiſtoria. Ioſephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui ſententiæ uulgus aſſentiens ab imperio romano deffecere;occaſione ſibi oblata. Propterea q; præ fecti romani miſſi eſſent contra iudaicam religionem ut aquilas templo inferrẽt. Iudæi romano rum auaritia uexati eorum præfectos trucidarunt. Aquilas e templo deiecerunt:ipſamq; ciuitatẽ iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præeſſent creant:atq; ex tribus in qua eſt me tropolis Hyeroſolima eiq; Samaria proxima. Tertia galilea gẽtibus finitima Ioſepho obuenit qui rei militaris belli impetum a romanis miſſum primo exciperet. Et cum igni ferroq; omnis pun cia deuaſtaretur:in Iopathã montanam ciuitatem obſidetur. Tandem Ioſephus perquiſitus a Ve ſpaſiano dum in puteo latitaret mulieris indicio cognoſcitur: eo Nicanorem tertium tribunum militum miſit:cum priores milites ab Ioſepho non audirentur: qui factum incẽlarum metu per territus deluſis ſociis. Nam & permulti iudæorum cum eo erant impoteſtatem romanorum per uenit. Quem imperator diligẽti cuſtodia ſeruari iuſſit. Ille autem Veſpaſiano ſemotis arbitris al loquitur:ſibi & filio imperatores fore prædixit:quem Veſpaſianus non inuitus audiuit:quæ om nia ut euenere Ioſephũ ab omni ſeruitute ſoluit:atq; ſummis laudibus tollit. Augurijs poſt euer ſione hyeroſolimæ præfecit ciuitate donatus:cum Tito:& Veſpaſiano patre uixit annis.xxvi.atq; cognomine flauiæ familiæ donatus. Nec etiã prætermittenda duxi: quæ ex Hyeronimo carptim & ceſſim:ideſt ſub epythomate collegi:quod ob ingentia eius illuſtria facinora:utpote uir ſingu laris eruditione præditus ut ex libris ſeptem iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & fi lio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam romæ meruerit:quodq; ſcripſerit alios.xxiiii.antiquita tum libros ab exordio mundi uſq; ad quartumdecimum annum Domitiani cæſaris quodue ar cheotecos:ideſt conflictus aduerſus Appionem grammaticum alexandrinũ. Aliaq; præclara ope ra accuratiſſime cõſcripta reliquerit:quæ in manus noſtras prætereũ.xx.uolumina antiquitatum: & Hyeroſolimæ captiuitatis ſeptem: & in Appionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodum curioſi:ſed a me hoc unum iterpoſitum in ſummo ſtudio duxi in ignominiam iudaicæ prauitatis:quando uir egregius optime de Chriſto ſenſiſſe uideatur cum inquit: Eodem tempore Ieſus uir ſapiens:ſi tamẽ uerum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum qui libenter uera ſuſcipiunt plurimos quoq; tam de iudæis : quam degentibus ſui ſectatores ha buit & credebatur eſſe Chriſtus cunq; inuidia noſtrorum principũ cruci eum Pilatus addixiſſet: nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

= interpolatum et falsificatum esse ? =

Ecpa... ... demonstrat, Capitulum nonum libri decimi octavi antiquitatum post

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROOGVS IN LIBROS ANTIQVITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER : ET DE GRECO IN LATINVM TRADVCTOS PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQVILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

HISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNAM nec eandem uideo eiuſdem ſtudii cauſam: ſed multas exiſtere: & ab alter utro plurimum differentes. Nam quidam eoꝝ ſui ſermonis pandere uolentes ornatum: & ex hoc gloriá aucupantes: ad partem huius diſciplinæ accedunt. Alii uero illis gratiam referentes : de quibus ipſam deſcriptionem eſſe contigerit in opere eodem ultra uirtutem coacti ſunt laborare Quidam autem ipſa rerum neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus interfuerunt cum agerétur: ſcripturæ declaratione colligerent: Multos autá magnitudo rerum utilium in occulto iacentium inuitauit : ut hiſtoriam ex his ad utilitatem deberent proferre comunem Harum itaq; quas prædixi cauſarum : duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos iudæos fuit : & qui actus ei quiq; finis acceſſerit ; experimento ipſe cognoſcens narrare coactus ſum: propter eos qui ueritatem in ipſa conſcriptione corrumpút. Præſens autem opus aſſumpſi: credens etiam dignú ſtudium Græcis omnibus aperiri. Cõtinebit itaq; omnem antiquitatem noſtram & conuerſationis ordinem ex hæbraicis litteris interprætatum; Dudú ſiquidem cum bella conſcriberem propoſuerá declarare qui fuerint in inicio iudæi: & quibus ſint uſi fortunis: & per quem legiſlatorem ſint eruditi hoc quod ad pietatem aliáq; uirtutis continentiam noſcitur attingere: & q̃ longis pugnantes téporibus : inuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed quoniam ingens erat operis eius ordo & ualde perplexus in ipſo libro diuidens diſponenſq; principia: atq; finem conſcriptionem ipſam abbreuiare tétaui. Tempore nanq; procedente ſecundum illud quod ſolet accidere grandia cogitantibus : mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantam arripiendi materiam in uſum extraneæ quip̃æ linguæ : & a noſtra conſuetudine peregrinæ. Erant autem qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarent : & præcipue horum omnium epàfroditus uir qui uniuerſas quidem diligere diſciplinas : maxime autem rerum geſtarum. cognitione gauderet utiq; : cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet : & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem: & immutabilem uoluntatem ſuæ uirtutis oſtenderet. Huic enim uiro ſemper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator exiſteret : ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere : ad hoc me protinus armaui illud quoq; ſuper ea quæ iá dicta ſunt non tranſitorie cogitans: quia per hæc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui: & de Græcis ſi quis eoꝝ ſcire quæ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidem quomodo Ptolomeoꝝ ſecundus rex maxime circa diſciplinam & librorꝝ collectionem ſtudiũ habés in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit : & conſtituta eius feſtinauit græca uoce tranſferri. Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus non inuidit: ut prædictum regem hac utilitate priuaret : cui omnino forſitá reſtitiſſet: niſi patriæ noſtræ congrueret : ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum . Ideoq; mihi ſcilicet ipſe conuenire putaui : ut magnanimitatem quidem pontificis imitaret : & ut regie largitati ſimiliter reſponderetur ab eis qui doctrine amatores eſſe noſcũtur . Neq; enim ille omnem deſcriptionem a tranſlatoribus accepit : quando ea tantũmodo quæ legis ſunt : hi qui ad ex planationem miſſi fuerant . Alexandriam tradiderunt: cum ſint alia innumera quæ per ſacras litteras indicantur : utpote quinq; milium hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſe quidem in his continentiæ ſunt, multæ uero ciuitatum fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuerſationum : quod totum ex ipſa hiſtoria præcipue poterit quilibet agnoſcere. ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiam reperitur : quomodo eis qui uoluntatem propriam non ſequuntur : & ea quæ bene ſancita ſunt tranſcendere non præſumũt omnia ad terminum fidei tendentia Proſpere paguntur: & honoris fœlicitas præbetur a deo: quando uero receſſerit aliqui ab huius diligentiæ uetitate: fiunt eis oia ſub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõſtituta ; & incalamitatem importabilem eis uertitur : quicquid quaſi bonum agere feſtinabant . Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro : ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant : & legiſlatorem noſtrum probent ſi naturam eius digne conſiderauit: & ſemper decétes actus uirtutis eius expoſui: purá rõnem de illo cuſtodiens ab omni quæ referetur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudine temporis ; & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmentorum falacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia : In qua longitudine ſeculi neq; ipſorũ deorum generationes poetæ: niſi forte hoíum actus aut leges dicere præſumpſerunt: integritatem uidelicet eorum quæ a me conſcripta ſunt: procedens ſermo ordine proprio declarauit: Hoc facturum me in negotio iſto propoſui: ut nihil adiiciam : nec iterum pretermittam . Quia uero pene omnia ex moyſeos legiſlatoris ſapienitia apud nos pendere noſcuntur : neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere ne qui legentium quærant : cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habens de dictis & factis in tantam naturæ rationem proceſſerit. Sciendũ itaq; quõ legiſlator ille omnium rerum neceſſa-

rium iudicauit ut quisquis suam uitam bene gubernaturus & legem esset aliis posituru⁹:dei primi-
tus deberet considerare naturam:operamq; eius mente contemplaretur:& eius exemplum imitare-
tur:& quantum esset uirtus hunc sequi tentaret.Neq; enim uel ipsi legislatori fuit sufficiens mens:
dum in ipsius etiq; ,contemplatione deficeret : nec eis qui conscripturi sunt pro causa uirtutis ali-
quis prosper euentus erit:nisi præ omnibus doceantur quia pater omniū & dominus existens:
& uniuersa respiciens:sequentibus se uitam fœliciſſimam præbet:a uirtute uero digredientes:maxi:
mis calamitatibus subdit. Hoc ergo docere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis con-
stitutionem nō ab ore communi:nec a propriis placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam
eoq; mētes erigens & persuadens: quoniam creaturaq; terrenarum opus dei præcipuū hoies sumus:
dum habuisset eos iam ad pietatem obedientes: de rebus reliquis eis facillime persuasit.Alii nanq;
legislatores fabulas sequētes humanoq; delictoq; confusionem potius in deos suos sacrilego ser-
mone uerterunt:& multam malignis peccandi licentiam præbuerunt.noster uero legislator summam
uirtutem deum habere pronūcians. infudit hominibus ea participari:& eos qui taliter non saperent
nec crederent: iussit ineuitabiliter castigari. Secūdum hoc ergo argumentū facere examinationem
lecturos exoro.sic enī considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiestatē dei atq; clemē-
tiam uidetur incongruum: Cuncta náq; circa naturam rerum affectionem consonam habere nosci-
tur. alia quidem aperto uel simplici modo legislatore tangente. alia uero cum sua honestate allego-
rice proferente : quia qui clare diei proderat: hæc manifeste declarauit . Volentibus autem etiam
eās req; singulas considerare: cōtēplatio multa nimis:& ualde philosophica repitur. Quod ego nūc
quidem dicere suppono : sed deo tempus præbēte nobis post hoc opus tentabo conscribere.Cōuer-
tar autem ad req; narrationem:reminiscens primitus eoq;:quæ de mūdi fabrica Moyses dixit.Hæc
aūt in sacris libris comperi ita conscripta.

¶ Iosephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

¶ De creatione cæli & terræ:& de operibus sex dierum:& requiæ diei septimi. CAPI. .I.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM: SED DVM terra ad aspectū non ueniret:& profunditate tenebris celaretur:& spiritus dei desuper portaretur deus fieri iussit lumen:quo facto cōsiderans omnem ma-
teriam:separauit lumen & tenebras:& aliæ quidem rei nomen imposuit no-
ctem : aliud uero uocauit diem:uespere & mane appellās initium lucis & re-
quiem. Et his quidem est primus dies : moyses autem eūm unum esse dixit.
Et licet sufficiat cām huius rei etiam nunc dicere:tamen quia pollicitus sum
rationem causarum singularum seorsum tradere:illud ad huius rei interpræ-
tatiōem me necessarium est differre. Post hæc secunda die cælum super om-
nia collocauit:ipsumq; ab aliis distinguens: in semetipso constitutum esse præcepit: & ei cristallum
circūfigens: humidum eum:& pluuialē ad utilitatem quæ fit ex terræ imbribus : cōgrue fabricatus
est. Tertia die statuit terram:circa eam mare diffundens.Ipsa uero die repente uirens herba & semē
de terra sunt orta. Quarta autem die ornauit cælū sole & luna:aliisq; sideribus : motus eis tribuēs
atq; cursus:qbus horaq; distictiones māifeste designarent.Quita die aialia natatilia & uolatilia:a lia
quidem in profundo. alia uero in aere esse constituit:copulās ea ad cōmunionem atq; permixtionē
tā prolis profuture: & ut eoq; natura multiplicari potuisset & crescere.Sexto uero die creauit qua-
drupedū genus: masculinum faciens atq; fœmininū:in quo ēt hoiem finxit.Ita ergo mundū cūctū
sex diebus & omnia quæ in eo sunt facta Moyses ait. Septimo die deum ab operibus manuū suaq;
requieuisse dicens. Vnde ēt nos eo die laboribus propriis uacare dignoscimur:eum sabbatum ap-
pellantes:quod nomen requiem hæbraica lingua significat.

¶ De plasmatione pthoplastorum:& de plantatione paradisi:& de introductione Adam & Euæ in ipsum. CAPI. .II.

POst septimā uero diē cepit de hois natura moyses reddere rationē:ita dicens.Fin-
xit deus hoiem:puluerē de terra sumēs:& i eū spiritū ispirauit & animā.Hic āt hō
Adā uocatus ē:qđ nomē hæbraica lingua significat rubeus:quoniā cōspsa rubea ter
ra factus ē.Talis ē.n.uirgo tellus & uera.Præsētauit quoq; deus ade aialia scdm ge-
nus fœmininū masculinūq; demonstrans: & his nomina iposuit:qbus ēt nūc uo-
cant. Videns ergo deus adā non habentem societatē ad fœminā neq; cohabitatio
nem cū utiq; nō esset: delectās aūt in aliis aialibus quæ copulata uidebantur : una dierū eo dormi-
ēte: auferēs costā eius: finxit ei mulierē:& Adā sibi iunctā:cognouit de se fuisse plasmatā.Issa hæbra-
ica lingua mulier appellat. Nomen uero mulieris illius erat Eua:qđ sign:ficat oium uiuentiū matrē:
Dicitur aūt deum etiā ad orientem plantasse paradisum omni germiniatione florentem:i n hoc eni
esse & uitæ plantationem : & aliam prudentiæ:qua cognosceretur quid esset bonū:quidue malū: &
in hunc ortum introduxisse Adā & eius uxorem: præcipientem plātationum eos habere solicitudi-
nem. Rigatur uero ortus hic ab uno flumine:circa omnē terrā undiq; perfluente. Hic in quattuor
diuidit pres : & phisō.quidē nomē ē uni:qđ iundationē significat:eductus i īdiā:in pelago late diffū-

dic̃:qđ geta nũcupaĩ a græcis:euphrates aũt & tigris in mare rubrũ ferũtur. Vocaĩ euphrates q̃dẽ foras:quod ſignificat diſpſiones ſeu flos:tigris autẽ diligat.quod indicat acutum aliquid & anguſtũ.Geon quoq; p ægyptũ fluẽs:oſtẽdit eũ qui nobis ab oriẽte redditur quẽ græci appellãt nullũ.

De tranſgreſſione prothoplaſtorum:& de eiectione eorum de paradiſo. CAPI. III.

DEus igiẽ adã & mulierẽ ex aliis qđẽ plãtatiõibus guſtare præcepit. De prudentiæ uero plãtatiõe uoluit abſtinere:p̃dicẽs cõtigẽtibus ex ea p̃ditionẽ eſſe uẽturã. Et dũ illo tpe cũcta aĩalia cõcordarẽt:ſerpẽs cohabitãs cũ adã atq; muliere iuidiã habuit:in q̃bus eos arbitrabaĩ eẽ fœlices obediẽtes utiq; præceptis dei. Quos reputãs p̃ inobediẽtiã calamitatis ſuccũbere:pſuaſit mala uolũtate mulieri:ut de prudẽtiæ plãtatiõe guſtaret dicẽs in ea eẽ boni maliq; cognitionẽ.Quo facto:beatam eis uitã:& cui nihil diuinæ cognitiõis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit qđẽ mulierẽ:ut dei mãdata cõtẽneret.Quæ cũ ex illa plãtatiõe guſtaſſet:& tali epulatiõe gauderet:ẽt ade exide ut ueſceret p̃ſuaſit.Quo facto:ſemetipſos cognouerũt eẽ nudos:cõfuſionẽq; manifeſtã habẽtes :tegumẽtũ ſibimet reqrebãt.Illa nãq; plãtatio cã acumis erat & itellectus.Foliis ergo ſici ſemetipſos opuerũt: & hæc genitalibus opponẽtes:uidebaĩ ſibi in his magis eẽ fœlices quæ prius reputabãt ſe difficilius iuenire.deo aũt in hortũ ueniẽte:adã ne ad eius uẽiret colloquiũ:cõſcius iiqtatis ſuæ diſceſſit.Deus itaq; itrõdẽs qđ egerat:cãm reqrebat pp quã prius eius alloqoldelectareĩ:poſtea uero refugeret atq; cõfũdereĩ.Illo ergo nihil loquẽte:eo q̃ ſe cognouerat dei trãſgreſſũ fuiſſe mãdatũ:deus ait.Mihi qđẽ de uobis notũ ẽ:quẽadmodũ fœlicẽ uitã extra oium maloꝝ paſſionẽ habueritis:nulla ſollicitudine aium ueſtrũ cõturbãte:cũ uobis ſpõte ad fruẽdum & ad uoluptatis abũdãtiã oriẽtur uniuerſa:me p̃uidẽte uirẽtia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nũc male p̃ſentibus ſenectus uelox uobis aduenier:& nõ lõga uita ſuccedit:quoniã mihi cõtumeliã tali uolũtate feciſtis: mea mãdata p̃uaricãdo. Neq; enĩ uirtutis cã taciturnitate cõſtrigeris:ſed mala cõſciẽtia retineris.Adã uero peccati ueniã poſtulabat:rogabatq; deũ:ne eũ nimis affligeret:& de facto cõiugẽ accuſãbat: dicẽs ſe ab ea ſeductũ deliq̃ſſe.Quæ rurſus de ſerpẽte q̃ eã ſeduxerat quærebaĩ. Deus aũt adã uictũ cõſilio mulieris:pene ſubiecit:p̃cipiẽs terræ ne qcq̃ eis ſpõte p̃ferret:ſed laborãtibus & opatiõe cõtritis:alia qđẽ fruges daret:alia denegaret.Euã uero partu & cõceptionũ doloribus caſtigauit: quõ Adã i q̃bus ipſa fuerat a ſerpẽte decepta ſeducẽs:calamitatibus ĩplicita.Abſtulit & ſerpẽti uocẽ: iratus eius malignitati quã geſſerat in adã:& uenenum ei ſub lĩgua ponẽs:q̃ eẽt homĩbus inimicũ: præcepit ut mulier eius capiti plagas iferret:ille uero iacens homĩbus eẽt aduerſus:& iteritũ faciẽ eis p̃ uidicta portaret.Quẽ etiã pedibus priuauit:ut uolutatus in puluere trahereĩ.Et deus qdem hæc eos pati præcipiens:tranſmigrauit Adam & Euam ex horto in aliam regionem..

De iterfectiõe Abel p̃ Cain : & de pena qua multatus ẽ Cain:& de duabus colũnis latericia & lapidea:in q̃bus cõſcripſerũt filii Adã omnẽ diſciplinã rer̃ cæleſtiũ q̃ p̃ ſe adiuenerũt. CA. IIII.

NAti ſũt aũt eis filii duo maſculi:quor̃ unus qđẽ p̃or appellabaĩ Cain:qđ nomẽ iterp̃tatũ ſignificat poſſeſſionẽ.Abel uero ſecũdus:qđ ſignificat:nihil hoc.Quibus nate ſũt etiã filiæ.Germãi ſiqdẽ diuerſis ſtudiis luctabaĩ.Abel qđẽ iunior iuſticiã colebat:& i oĩbus q̃cũq; gerebat:deũ putabat eẽ p̃ſẽtẽ:uirtutiq; p̃ſpiciebat:cuius erat cõuerſatio paſtoralis.Cain ãt erat circa alia maligniſſimus:& ad lucra ſolũmõ ſemp̃ itẽtus. Terrã arare primus cõpit:& fratrẽ huiuſmõi cã p̃emit.Nam cũ eis placuiſſet ſacrificare deo:Cain qđẽ de culturæ germiatiõibus optulerat fructũ. Abel aũt lac:& primogenita grægũ:agnũ deus potius in hoc ſacrificio delectatus ẽ:q̃ ſpõtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex iuẽtiõe hoĩs auari nata uidebaĩ.Qua p̃pter Cain indignatus:eo q̃ Abel fuiſſet ei a deo p̃poſitus:fratrẽ iteremit.Quẽ cũ neçaſſet:& mortuũ occultaret:credidit latere cõmiſſũ.Deus aũt ſciẽs qđ erat factũ:uenit ad Cain:de fratre p̃quirẽs ubi eẽt:q̃ eũ dicẽbus plurimis nõ uideret : dũ cætero tpe illũ cũ eo cõuerſari reſpiceret.Cain aũt heſitãs:nec ha[illegible]s qđ deo potuiſſet dicere: ipſeq; prius ſe q̃ fratrẽ nõ uiderit dicere cogitaret:cũ domĩus uehemẽter ĩſtaret & p̃ſcrutareĩ:indignatus ille:nõ ſe eẽ pedagogũ nec cuſtodẽ eius:nec actuũ fratris affatus ẽ.Deus ergo repẽte Cain increpauit iteréptorẽ fratris effectũ:& ait.Ammiror ſi de fratre neſcis dicere qd factũ ſit:quẽ ipſe peremiſti:Cui tamẽ ſacrificiũ celebrãti: atq; poſcẽti:ne ob hoc irã ſuſcipet:ſeuioré penã homicidii relaxauit:maledicẽtũq; eẽ cõſtituit & eius ſobolẽ uſq; ad generatiõẽ ſeptimã miatus ẽ effe puniẽdã:& ex illa terra eũ cũ uxore p̃iecit.Quo formidãte:ne beſtiis capiẽdus ĩcideret:& eo mõ periret iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatiõe metueret: nec ẽni ei p̃pterea mali q̃cq̃ euẽiret p̃ beſtias:ac p oẽm terrã eũ ſine formidie ſigno ei poſito quo notus fieret:abire p̃cepit. Multã ergo p̃grãs terrã cũ ſua uxore Cain collocatus i loco q̃ naida nũcupaĩ:ubi moratus ẽ quo ẽt ei filii nati ſũt.At uero penã illã nõ habuit p̃ emendatione:ſed pro içremẽto mali:libidinẽq; potius nutriuit i corpore: licet cũ iiuria ſecũ cõmorãtiũ hãc haberet:augẽs domũ multirudine pecuniar̃:ex rapinis & uiolentia cũ geſtar̃.Ad luxuriã quoq; & latrocinia ſuos familiares iuitans:quor̃ doctor in cæleſtis ſtudiis erat:& ſimplicitatẽ qđẽ cũ q̃ p̃us uiuebãt hoĩes adinuentiõe mẽſurar̃ & põderũ p̃mutauit: integrãq;.eor̃ uitam ex earũ rerum ignorantia & magnanimitate ad calliditatẽ corruptionemq;

pduxit ; Termios terræ primus posuit ciuitatéq; cõstituit:muriſq; muniuit:illicq; coegit ſuos cõuenire domesticos.Hác ergo ciuitaté ab enoch filio ſuo ſeniore enoichã appellauit . Enoch uero irath filius fuit:ex quo maiuahel:cuius fuit filius matuſahel q habuit filiũ lamech: cui filii & filiæ ſẽpté & ſeptuagíta fuerũt ex duabus uxoribus eius nati ſella & ada.Hoꝝ iobal quidé qui fuit de ada.tabernacula fixit:& greges amauit:tubal conſãguineus eius exiſtés:muſicã coluit:& pſalteriũ:citharáq; laudauit.Tubalcain qui ex altera natus eſt:fortitudine cũctos excellés:res bellicas decéter exercuit:ex his etiáq; ad libidiné attinét corporis enutriuit:ferrariam artem primus inuenit: habuitq; ſororé noie noemma.Et quoniã lamech diuinas res ſapiéter ſciens:uidebat ſe ſubiacere pene Cain ob necé fratris:hoc ſuis uxoribus idicauit.Adhuc aũt uiuéte Adã:cõtigit Cain ſobolé p ſucceſſioné eſſe nequiſſimã:& aliũ alio peioré exiſtere:qui utiq; ad bella incõtinétes erant & ad latrocinia properabãt. Siquis eoꝝ ſegnis eſſet ad effundendũ ſanguiné: aliis rebus peſſimis imminebat:contumeliã faciens & auarus exiſtens.Adã uero q primus de terra factus é:& de quo nos exigit ratio adhuc habere ſermoné:Abel quidé extícto Cain aũt propter necé eius effugato : de procreatione filioꝝ cogitabat:& ueheméter eũ generationis amor habebat:agété annos ducẽtos & trigíta:ſup quos alteris uiués ſeptingẽtis defunctus é.Fuerũt aũt ei & alii filii plurimi: iter quos etiã ſeth: ſed de aliis quidé longũ eſt dicere:conabor uero de ſeth dicere tãtũmodo.Is nãq; nutritus & pueniés ad ætaté quæ iam poſſet ea quæ ſũt bõa diſcernere:uirtuti ſtuduit:& cũ fuiſſet uir egregius:imitatores ſui filios dereliquit.Illi quoq; omnes cũ boni fuiſſẽt orti:in eadé terra ſine uexatione uiuentes:feliciſſime cõmorati ſũt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminũ crudele ꝓuenit Diſciplinã uero regẽ cæleſtiũ & ornatum eaꝝ primitus ſuenerũt:& ne dilaberẽtur:ab hominibus quæ ab eis ſuenta fuerãt:aut anteq; uenirent ad cognitionẽ depirent : cũ ꝓdixiſſet adam extermi nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaꝝ ui ac multitudine fore uenturam: duas facientes colũnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidíbus ambabus quæ inuenerant conſcripſerunt:ut & ſi conſtructa lateribus exterminarẽt ab ymbribus :lapidea permanẽs præberet hominibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliã poſuiſſent:quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra ſyria.Et iſti quidé ſẽptem generationibus permanſerunt:deum iudicantes eſſe dominum omnium: & ad uirtutem ſemper inſpicientes.

De inũdatiõe diluuii ſup terrã:& ubi Noe ſaluatus é cũ generatiõe ſua p arcã. CAPI. .V.

DEinde tempore procedente de paternis ſolemnitatibus ad mala progreſſi ſũt:neq; legitimos honores ulterius præbẽtes deo:neq; circa hoíes iuſtitiæ uerba faciẽtes:ſed zelũ quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam poſtea per ea quæ gerebãt monſtrauerunt.Ob hoc itaq; contra ſe deũ irritauerunt. Nam multi angeli dei mulieribus coeũtes iniurioſos filios genuerũt:q oẽ bonũ deſpiciẽtes pp confidentiam fortitudinis ſimilia his qui dicti ſunt a græcis gigantes ppetrare traduntur ; Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum conſilia nimis ingrata:agebat ut ad meliora eorum mentem actuſq; tranſferret.Cũ ergo uideret nõ acquieſcentes ad talia:ſed uehementer eos maloꝝ libidine detineri:metuens ne ipſum quoq; cum uxore & filiis & ſuis omnibus interficerẽt diſceſſit ab ea terra.Deus itaq; Noe quidem iuſtitiã dilexit:condemnauit autem non ſolum illorum malicia: ſed omne genus humanum.Quod dũ ei diſperdere placuiſſet:& aliud conſtituere genus maligni tate priuatum:& minuere hominũ uitam:anniſq; non quantis prius uixerant:ſed uſq; ad cẽtũ.xx. annos eſſe menſuram: tunc aridam conuertit in maria:& ſic uniuerſi inũdatione perierunt.Noe uero liberatus eſt ſolus:dicente ei deo:ut ſibi fabricã ad ſaluté huiuſmodi faceret ideſt arcã quatuor cameras habenté:& longitudinem cubitorum trecentorum:quinquaginta uero latitudiné: & triginta altitudinem:in quam cum matre filiorum:& eorũ uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi pro ſolatio uitæ erant neceſſaria poſuit cunctorumq; animalium ad ſeruandũ genus eorum:maſculos ſimul ac fœminas pariter introduxit:aliorum uero animalium numerũ ſeptuplũ. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis:ut ex nulla parte fluctuaret:nec aquæ uiolentia uinceretur.Et Noé quidem cum ſuis ita ſaluatus eſt.Erat autem & iſpe quidem ab Adã decimus lamech uero filius:cuius pater fuit matuſalã.Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth autem fuit ex malaleel:qui de cainan natus eſt:qui fuit ex enos cũ ſororibus plurimis.Enos uero ſeth filius fuit qui natus eſt ex adam.Contigit quoq; hæc paſſio ſexcenteſimo anno natiuitatis noe méſe ſecundo:qui a macedonibus Dyo nuncupatur:ab hæbreis autem marachat:ſeu anmarſuane . Hi enĩ in ægypto annum conſtituerunt.Moyſes autẽ niſan menſem qui eſt xanticus:primum in feſtiuitatibus definiuit:in quo ex ægypto hæbreos eduxit.Hic ergo apud eũ etiã in cũctis muneribus diuinis ualde pollebat:in uenditiõibus aũt & emptionibus:& alia gubernatiõe prioris ſæculi decreta ſeruauit.Pluuiam uero inchoaſſe dicit die ſeptima & uigeſima die præſentis menſis:& uſq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus eſt,anni fuerũt duo milia:ſexcenti quinquaginta ſex. Quod tẽpus in ſacris libris cõſcriptũ:multa integritate ſignatũ ẽ:una cum natiuitatibus inſignũ uirorum:qui tunc fuerunt ſimul & terminis.Adam ſiquidẽ cũ eẽt ducentoꝝ annoꝝ &.xxx.ſeth filius natus eſt:qui nongentos &.xxx. uixit annos.Seth cẽteſimo & quinto anno genuit enos.Qui cũ

quinq; & nongentis uixisset annis:Caine filio suo diligentiã tradidit rẽq; quẽ genuerat ãno nõnagesimo.Hic uixit annis.xii.& nõgẽtis. Caina cũ uixisset.x.& nõgẽtis annis:malaleel filiũ dereliqt: annoq; septuaginta.Iste malaleel cum uixisset nonaginta:& octingentisquinq; annis defunctus é: iareth filium derelinquens:quem genuit cum.lx.iam & centum esset annorum. Cui octo &.lx.super hæc & nongentis annis uiuenti:enoch filius successit:natus cũ.lx.duoq; & centũ annorũ pater eius existeret.Qui uiuens trecentis.lxv.annis:discessit ad deum.Vnde non finis eius inuenit esse conscriptus.Matusalas autem enoch filius quinto ei & centesimo áno natus:lamech filium habuit cum esset annorum. lxxvii. & centum: cui tradidit principatum quẽ ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem.Lamech itaq; cum habuisset principatũ annis septingẽtis & septẽ Noe suũ filiũ rerum præceptorem ostendit:qui de lamech natus est agente:annum ætatis secũdũ & octogesimum:quicq; quinquaginta & nongentis annis rerum extitit præsul. Isti uero anni q collecti sunt:tempus quod prius conscriptũ est cõpleuerunt.Nullus itaq; perscrutetur priscoq; fines quando cũ suis filiis:eorũq; auis aut attanis suã quis extendebat ætatẽ: sed tantum ortũ generationis eorum intendat.Igitur decernẽte deo:& incipiente pluere :aqua cunctis diebus.xl.ferebat: ita ut usq; ad quindecim cubitos transcenderet terram.Quod propterea factũ est:ne plurimos fugæ occasio liberaret.Quiescente autem pluuia:aquæ uix centum quinquaginta diebus defecere: quasi mense.vii.Quo instante paulatim inchoauit latens herba parere.Deinceps dũ arca circa sũmitatem cuiusdam montis in armenia constituti sedisset:intelligens noe aperuit eam:& respicies modicam terram circa eam:in spe meliore constitutus:tunc quidem siluit. Post paucos uero dies aqua amplius recedente misit coruum uolens agnoscere:si quid etiam aliud terræ fuisset ab aqua derelictum:& ad egrediendum iam tutum esse uideretur . Qui cuncta reperiens inundantia non regressus est ad noe.Post septem ergo dies colũba quam miserat ut aliquid de terra cognosceret: lutulenta remeante simul & ramum oliuæ portante:cognoscens terrã diluuio liberatam:manésq; adhuc.vii.aliis diebus:animalia ex arca dimisit:& ipse cum generatione sua simul egressus:sacrificãsq; deo cũ suis epulabat.Hũc aũt locũ armeni egressoriũ uocãt:illic enĩ arcæ saluatæ reliquias núc usq;;puinciales ostẽdũt.Huius uero diluuii & arcæ memoriã faciũt oẽs q historias barbaricas conscripserunt:quorum unus berosus chaldeus narrans de diluuio taliter est affatus . Dicitur & nauis eius quæ in armeniã uenit:circa montẽ chordicum adhuc aliqua pars esse:& quosdam bitumen exinde tollere:quo maxime homines ad expiationes utuntur.Meminit autem eoq; & hieronymus ægyptius:qui antiquitatem phœnicis noscitur descripsisse.Sed & manaseas damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit.Est & super miniadã excelsus mõs in armenia:qui paris appellatur: i quo multos confugientes:sermo est diluuii tempore liberatos & quẽdã simul in arca deuectum in montis ocilæ uenisse summitatem:lignorumq; reliquias multo tẽpore conseruatas Fuit autem iste quem etiam moyses legislator iudæorum scripsit .

¶ Noe post diluuium oblatis domino hostiis.orat nullam aquarum iundationem ulterius induci super terram. CAPI. VI.

NOe uero metuens:ne per annos singulos diluuium terræ deus induceret:humanũ genus decernẽs omnino deleri:fana incendens omnia:supplicabat de cætero deũ pro statu priori:ut nullam ulterius huiusmodi u.stationẽ super eã induceret; quo periret genus omne aialiũ:sed punitis malis parceret eis qui ꝓpter bonitatem fuerãt derelicti:& decreuerũt mala uitare:nã infœliciores scilicet essent ab illis & peori afflictione dãnati si nõ saluarent ad integrũ sed magis alteri diluuio seruarent:cũ priores quidem terrorem experimẽtũq; uidissent:posteri uero perditionem nouissimam sustinerent : rogabatq; ut eius hostias propicius susciperet dignaretur:& nullam iracundiam similem ulterius terra susciperet:ut eius opibus impignati & ciuitates constituentes uitam habere possent fœliciorem:& nullo bonorũ quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarentur:ad longam utiq; senectutẽ & uitæ longitudinẽ ꝓuenturi.

¶ Deus annuit ꝓcibus noe:arcũ pluuialẽ designãs ei i testimoniũ fœderis. CAPI. VII.

NOe ergo has effundente preces:deus pro iusticia uirũ diligens annuit : ut eius uota ad finem usq; perduceret:neq; defunctos dicens ipe se perdidisse sed pœnã præ malicia ꝓpria pertulisse:neq; ut tales essent homines qui ita perderẽtur fuisse factos cũ utiq; castũ eis nosset esse principiũ:neq; donasse uitã quæ corruptioi delectaret:sed ꝓ quã cõtumeliã iquit me pietati & uirtuti fecerũt:ꝓ ea quoq; cõpulerũt me ut pœnã hãc eis iferrẽ.Cessabo nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere : & multo potius te rogante:& si in aliquo amplius aliquando peccauerint:iam non opus erit hymbriũ magnitudo : neq; enim aq ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abstineant:& sint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid:punituri sunt . Vltimi uero cũctis aialibus his ut uultis:& desiderium quisquis habuerit:dominos enim uos omnium esse feci terrenorum: & nataliũ:& quæcũq; uolatilem habẽt motũ:& in aere quæcunq; uegetantur abstinẽtes a sanguĩe in quo est anima.Designo autẽ uobis futuram requiem arcũ meo.Arcus enim dei apud illos eis esse putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens siluit.

De morte noe:& de filiis eius. CAPI. VIII.

NOe uero cū uixisset post diluuiū trecentis & quīquaginta annis:omne tēpus fœliciter agens mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinqgesimo. Nullus ergo ad uitam modernam:& annorum breuitatem quibus nūc uiuimus uitam comparans antiquoꝝ: putet falsāq; de illis sūt dicta:& ex eo q nūc uita tāto nō ducatur tēpore : credat neq illos ad uitæ illius lōgitudinē puenisse.Illi nāq cū essent religiosi:& ab ipsō deo facti:& cū eis pabula oportuniora ad maius tēpus existerēt pparata:tātoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebant. Deide ppter uirtutes & gloriosas utilitates quas jugiter perlustrabātur.i.astrologiā:& geometriā: deus eis amplius diuēdi solacia cōdonauit:q nunq ante adiscere potuissēt nisi sexcētis uiuerent annis.Per tot eni annoꝝ curricula magnus annus iplet .Testes aūt mei dicti sūt:omnes qui antiquitatem apud græcos & barbaros cōscribere maluerunt.Nā & manethon qui descriptionē fecit ægyptioꝝ:& Berosus q chaldaica deflorauit:& mochus & estius:ad hæc & Hieronymus ægyptius qui phœnicam dispoluerunt;concordant cum meis dictis.Iriodus quoq & egatheus:& hellanecus:& accusilaus & inter hos ephorus:& nicolaus i historiis suis memoriā faciūt ātiquorū annis mille uiuētiū.De his itaq; sicut singulis gratū ē;ita cōsideret.Filii aūt noe tres erāt Sem Cham & Iaphet:qui ante cērū annos diluuii fuerāt generati.Hi primū de mōtibus ad cāpestria descenderunt:ut habitaculū illic haberēt:& alios ualde metuentes ppter diluuium ad cāpos discēdere : & segniter habentes:ab excelsis locis ad iferiora uenire cogerunt: qppe ut eorū fiduciæ imitatores existerent.Et campus quidem in quo prius habitauerūt:sennar appellatur.Deo autem iubēte eos ad crementum hominum peruenire dispersi sūt:ne iter se dissensiōes efficerēt:sed ut multa terraꝝ inhabitātes spacia:abūdātia fructuū potiretur.Qui cū eēnt ierudit:& deo iobedientes existerēt : in calamitatibus icidētes:sua grauiter peccata sensērūt.Et quia iuuētutis multitudie feruebāt: rursus eos deus a semetipsis migrare fecit:quoniā nō illius ppitiātiōe putabāt se bona habere : sed ppriā fortitudinē sibi putabāt cām eē diuitiaꝝ.Vnde apposuerūt ut uolūtati dei iobedientes existerent: putātes q per iuidiā eius ab alterutris migrārētur:ut diuisi facilius possent subiugari deo.

De nemroth filio chā:& de ædificatione turris:& de discordia diuersāꝝ linguaꝝ. CAPI. IX.

FEcit autē eos ē elatos ad iniuriā dei & cōtemptū nēbroth filius cham:filii noe. Qui cum esset audacior & manufortissimus:suadebat eis:ut nō deo adscriberent:quia hominibus p illū fœlicitas eueniret:sed quod eis propria uirtute præberetur: & cognatos generis sui ad caulām tyrannidis aduxit:solus ipse præsumēs homines a dei timore reuocare:& spem suam in propria uirtute reponere:ulcisq; se dementes in deum putabant:interminantem ferre diluuium terræ.Ob quam causam turrim altiorem ædificanda suadebat:ubi aquæ non posset ascendere.Multitudo autem prona erat:ut nembroth præceptionibus obediret:graue putantes seruitium obsequi deo:& turrim ædificabant in nullo suā studia deserētes.Sumebat ergo altitudo facilitatem:& plusq sperare quis posset:multis manibus fabricata crescebat.Latitudo tamen ita erat fortissima:ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui.Ædificabatur autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretē aquis.Sic illos insanientes deus intendens exterminare omnes nō decreuit.quomodo nec alios dudum perditis formidabāt. sed discordiam illis immisit diuersārum linguarum:ut per multas absonasq; uoces itellectu carere potuissent.Locus autem in quo turrim ædificabant: nunc babylon uocatur:dicta propter confusionem quā circa locutionem suam tunc habuerūt.Hæ brei nāq babel confusionem appellant.De hac uero turri diuersisq; uocibus hominum meminit & sibylla dicens.Cum omnes homines unius uocis existerent:quidam turrim ædificauerunt excelsam:tāquā ascensuri per eam in cælum.Dii uero imitentes uentos:euerterunt turrim: & uocem propriā unicuiq; partiti sunt:propterea & uocari contigit babylonam ciuitatem.De campo quoq; qui uocat sennar in regione babylonis:meminit estius ita dicens.Qui de sacerdotibus sunt erepti:iouis sacre sumentes in sennar babylonis uenerunt.

De dispersione gentium in uniuersas terras: post ædificationem turris. CAPI. X.

IUssit autē post hæc diuersitate linguarum migrationes agentes ubiq;:& terrā appræhēdētes unusq;sq; fœlicē:& ad quā eos deus deduceret:ita ut oīs terra p eos cōpleret: mediterranea simul atq; maritima.Quidā etiā nauibus trāseuntes īsulas habitauerunt: unde & aliquæ gētes ab institutoribus positas appellatiōes hactenus seruāt.Quidā uero placita sibi noia mutauerūt:alii autem ut ihabitatoribus clarius eē uidē ē : consuetudinē hoium fecerunt.Græci tamē rei huius auctores:qui posteris temporibus cōfortati:etiam antiquoꝝ gloriam propriam effecerunt:& ornarunt & gentes noibus:ut eis sapiens esse uidebat: ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a se constitutæ.

De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos institutæ sunt CAPI. XI.

VEruntautem noe filius filii: quorum nomina propter honorē gētibus iposuerūt homines q quācūq; terrā appræhēdere potuerūt. Iaphet ergo noe filius habuit filios .xii. Isti habitauerūt regionē a tauro & aman montibus incipiētē & ptingentē i asiā; usq; ad

flumen tanaim.In europa uero terra gazirogꝫ cū nullus eogꝫ q̄ ſupradicti ſūt ibidē habitator eri-
ſteret : gētes eius diuerſis ſe noībus appellabant.Qui nūc a græcis galathæ nūcupanť:oli dicti ſūt
gomoritæ quos gomer iſtituit.Magog uero magogas a ſe nominatos iſtituit: iſti a græcis ſcythæ
ſūt appellati.Iteē filiogꝫ iaphet madeus & ianus fuerūt:& ex madeo q̄dē ſūt gētes q̄ a græcis medi
uocanť:de iano uero oēs ionii helladicigꝫ deſcēdūt:q & græci.Vnde & mare ionicū appellať.Cō-
didit aūt iobel iobelos:q noſtris tēporibus hyberes q & hyſpani:a q̄bus poſtea celtibe i nūcupati
ſūt.Moga uero primū dicebať:q̄ poſtea cappadocia:nūc āt cæſarea:a romāis ſortito hoc uocabu-
lo ideſt a cæſare.Moſchū amorochū plātati ſūt q nūc capadoces nūcupanť:quorū antiquæ appel-
latiōis ſignū oſtēdit.Nā ciuitas ē apud eos q̄ hactenus modicha dicit:oſtēdēs itelligere ualētibus:
eo q̄ aliquādo oēs gētes regionis ipſius ita uocatæ ſūt.Thyras aūt thyrenſes appellauit ſuos quoꝫ
priceps fuit:a q̄bus græci traiū nomē cōmutauerūt.Tātæ liqdē gētes p iaphet filios iſtitutæ ſūt.
Gomer aūt habēte tres filios:aſtēnegas quidē aſtinegos iſtituit:q nūc regini uocanť a græcis .Ri-
phaat aūt ripheos:q dicunť paflagones:tygrā uero tygrameos:q friges a græcis ſūt nūcupati : Ia-
no iaphet filio & ipſo tres habente filios helisas heliſeos uocauit eos quoꝫ princeps fuit:qui nūc
ſunt eoli:tarſis uero tarſos:ſic enim antiquitus cilicia uocabať. Tarſus nāq̄ apud eos maxima ci-
uitatum metropolis appellatur thau littera pro thera mutata.Cethim autem cethimam inſulam
habuit:quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes inſulæ:& maritima loca ceti hæbraice appellanť.
Teſtis enim eſt ſermonis mei una in cipro ciuitatum:quæ antiquam appellationem ualuit retine-
re.Cithis enim ab his qui ei græcum nomen impoſuerunt uocatur:neq̄ ſic fugiens ſcithii nomē.
Iaphet itaq̄ filii ſeu nepotes has habuerunt gentes:quæ forſān ignorantur a græcis.Hoc ergo p̄-
dicens ad narrationem reuertar eorum unde digreſſus ſum.Nomina ſiquidem propter ſcripturæ
decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt.Neq̄ enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſ-
modi formis uti:ſed licet unum quidem ſcema:& finis nominum ſit unus:ultimas tamen nomi-
num ſillabas aliter illi declinant.Noe itaq̄ apud eos nochus appellatur:& Abraam abramus:& ſic
hæc forma in omni ſcemate cuſtoditur.

¶ De filiis cham filii Noe:& de gentibus per eos inſtitutis. CAPI. XII.

Filii autem cham a prouincia ſyria & amā:& libano mōte cūctas terras obtinuerūt quæ
cunq̄ ad mare ſunt poſitæ:appræhendentes etiā eas quæ uſq̄ ad occeanū ſūt:& ꝓprias
facientes appellationes tamen aliogꝫ quidem omnino perierunt:in alias uero aliorum
trāſmutatæ & trāſiformatæ nimis ignotæ ſūt.Quattuor enī filiis exiſtētibus chā:chuſo
quidem nihil nocuit tempus.Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus:& a ſemetipſis:& ab
omnibus aſianis chuſei uocitantur.Seruata uero etiam merſeis ſecundum appellationem priſca
memoria.Egyptum n nq̄ merſin:& merſeos omnes uocamus ægyptios. Inſtituit autem & phut
lybiam:phutos a ſe uocans prouinciales.Eſt autem & fluuius in mauritania prouincia:qui iſto no
mine nuncupatur . Vnde & plurimos græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis
memoriam facientes:& ex adiacēti prouincia quæ phut uocatur ei nomen impoſitum.Mutatum
eſt autem ei nomen quod nunc eſt ab uno filiorum merſain:qui lybius dictus eſt.Poſt paululum
quoq̄ dicemus & cauſam pro qua contigit affricam nominari.Chananeus uero quartus exiſtens
filius Cham:quæ nunc iudæa uocatur inhabitans regionem a ſe chananeam appellauit. Fuerunt
itaq̄ filii ex iſtis:chuſo quidem ſabas:ex quo ſabei:eiulas a quo eiulei:qui nunc getuli appellatur:
ſabath ex quo ſabatheni:qui nominantur a græcis uſtabarri.Condidit etiam ſaba ſebathenos.Rā
uero rameos inſtituit:& duos filios habuit:quorum iudas quidem ægyptiacam gētem heſperio-
rum inhabitans:iudæis cognomen ſuum reliquit:ſabas autem ſabatheos.Nembroth quoq̄ filius
chuſi permanens apud babylonios:tyrannidem exercuit:ſicut a me primitus etiam declaratum
eſt. Porro mēbroth cum eſſent octo filii: omnem terram a gaza ægyptum uſq̄ tenuerunt.Soli-
us autem philiſtim cognomen prouincia cuſtodiuit:cuius partem græci paleſtinam appellāt. Ex
aliis uero ideſt nomeo:& anamia:& iabim : ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit.Nedi
autem & petroſim:& ceſlim:& cephytos: ultra nomina nihil ſcimus.Bello enī ethiopico de quo
poſtea declarabimus.eorum ciuitates euerſæ ſūt.Erāt & chanaan filii ſichem:qui & ciuitatem ſui
nominis ædificauit in fœnice.Sydon uero a græcis appellata eſt .Amat amatheos inſtituit:quæ
etiam nunc eſt:& a prouincialibus amathi uocatur:macedoneſque eam ephaniam ab uno priſco
rum nomine uocauerunt.Aratheus aradum inſulam habuit:eruceus autem arcem:quæ i lybano
poſita ē.De aliis uero.vii.ideſt Eugeo:Cytheo:Iebuſeo:Amorreo:Gergeſeo:Euco:Sineo:Samareo:
præter nomina in ſacris libris nihil habuimus.Hæbrei nāq̄ eorum deſtruxere ciuitates:huiuſmo
di cauſa calamitatibus appræhenſas .

¶ Noe iebriatus:nudatus: irriſus:irriſorem filium maledictiōi ſubdit : fratribus eius maledictum patris effugientibus. CAPI. XIII.

Noe itaq̄ poſt inundationem terra ad propriā reuertente naturā:uenit ad opera. Et cū
uineā in ea plantaſſet:uidens fructum in ea perfectum:uindemiauit:& ad uſum uino
deducto ſacrificans erat in epulis.Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt : nudatuſq̄

inhoneſte iacebat. Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridēdū oſtendit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet: aliis quidem filiis fœlicitatē optauit. Cham uero propter cognitionem ſui non quidem maledixit: ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum: deus chananei filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

¶ De filiis Sem filii noe: ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis: & de ortu abrae. CAPI. XIIII.

SEm uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati: qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitant aſiam ab euphrate facientes initium. Elam ſiquidem elamites: qui pſarum ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum conſtituit ciuitatem: & ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde felices. Arphaxat autem qui nunc chaldæi uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos iſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos autem nunc lydos uocant luth tūc ludos nominauit. Aran filiis. iiii. exiſtentibus. Cis quidem inſtituit trachonitidem: & damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniūcta eſt: armeniam otrus: geter batrianos: mes autē meſēneos quæ nūc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela: de quo natus eſt heber: a quo iudæos hæbreos i initio uocauerūt. Heber iectan genuit & phalech: dictus eſt autem phalech: quoniam ſecūdum diuiſionem habitationum natus eſt. Phalech diuiſionem hæbrei uocant. Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helmodath: ſaletha: formoth: iare: adoram: ugal: dehela: ſebal: abimahel: ſapha: ophir: ebila: iobal. Iſti a flumine cophino idiæ: & poſita circa ſyriæ loca q̄dā ihabitāt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiāt. Faciā uero de hæbreis quoq; ſermonē. Phalech enim filio heber: fuit quidē filius reu: huius aūt ſaruch: de quo nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit thares: qui fuit pater abraā. Hunc dicimus decimum eē a noe. Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt thares: & ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorum genuit thare. De ſaruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta centum. Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum triginta centum. Hiſdem annis habuit phalech reu. Heber autem quarto & trigeſimo & centeſimo anno genuit Phalech: natus & ipſe de Sela: triceſimū ānum habente: atq; centeſimum: quem arphaxat genuit quinto triceſimo: & centeſimo anno natus. Sem filius arphaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & aram. Quorū aram quidē filio derelicto Loth: & ſara: & Melcha: filiabus inter chaldæos mortuus eſt in ciuitate chaldæorum quæ dicitur Vr: & bactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Dixerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldæorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem ſepeliunt: cū uixiſſet annis ducētis quinq;. Recidebatur enim iā uita hominū: fiebatq; paulatim breuior uſq; ad generationem moyſi: poſtq̄ terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum: hos annos ſtatuente deo quātos & moyſen prouenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii. Vxui. Baus. Camuel. Zachama. Zaus. Zadephaus. Zadaphus. Bathuel. Iſti Nachor filii fuerunt legitimi. Thabeus aūt & Gadā: & Thamaubas de cōcubina eius nati ſunt. Bathuel aūt filio nachor nata ē Rebecca filia: & filius laban. &

¶ Abraam ſecūdū præceptū domini de chaldæa migrat i chananeā. CAPI. XV.

ABraā uero Loth filiū fratris ſui Aran: uxoris ſuæ Sarae germanū adoptauit: filiū legitimum nō habens: dimiſitq; chaldæā cum ſeptuaginta & quinq; annorū eēt: deo iubēte ut migraret i chananeā: i qua etiā habitauit eāq; pli ſuæ reliquit: prudēs exiſtēs nimis & itelligēs i oībus rebus: & ſapiēs i his q̄ audierat: & de qbuſlibet aliq̄d cogitaret. Propterea & uirtute & ſapiētie maior aliis fuit: & opinionē quū de deo tunc cūcti habebant: & inouare & imutare prævaluit. Primus itaq; præfumpſit pronunciare deum creatorem unum eſſe cunctorum. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptum: præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute confeſſus eſt. Hæc cōiiciebat per terræ paſſionē & maris: & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam: & ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eorum cuncta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent: q; neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerūt poſſidere quæ ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrantur: cui bonum ſolūmodo eſt: honorem & actionē tribuere gratiarum. Propter quæ chaldæis & aliis meſopotamitis in eum conſurgentibus: migrationem eligens ſequi: per uoluntatem & adiutorium dei: terram chananeam late poſſeditubi collocatus altare ædificauit: & hoſtias imolauit deo. Meminit aūt patris noſtri abraā berolus: nō quidem nominans eū: ſed ita dicens. Poſt diluuiū decima generatione apud chaldæos fuit quidā uir iuſtus & magnus: in cæleſtibus rebus expertus. Iechateus aūt etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo conficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriarū ſic ait. Abraā regnauit i damaſco: ueniens aduena cum exercitu de terra quæ ſup babylonē dicitur chaldæorum. Igitur poſt nō multum tēpus exurgēs etiā de hac regione cū populo ſuo: terrā quæ tunc chananea: nunc uero iudæa dicitur habitauit: & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de qui-

bus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abram nunc uſq; in damaſcena ciuitate nomẽ habetur in gloria: & uicus oſtenditur: qui ab eo habitatio dicitur abraam.

(Abraam fame opprimente chananeam: egyptum ingreditur: ubi dignus & clarus habetur: diſciplinã ariſmetricæ: & aſtrologiæ: contradens ægyptijs: a quibus iterum regreſſus in chananeã: partitur terram cum loth cognato ſuo. CAPI. XVI.

(Ame uero poſteris tpibus appræhendente chananeã Abraã ægyptios uiuere fœliciter audiens: ad eos ꝓficiſci tẽdebat: ut eoꝝ abũdãtia ꝑticipareť: & ſacerdotũ ſimul auditor eſſet: & agnoſceret quæ de diis exponerẽt: & aut meliores iuenes ſequereť: aut eos ſua prudentia in ornatũ melioré tráſponeret: deducés pariter ſarã: metuẽs aũt ueſaniã ægyptiorꝝ circa mulieres: ne rex eũ ꝓp uxoré ipẽm trucidaret hanc exqſiuit artẽ: ut ſe fratrem eius aſſimularet: ſed & illã hoc docens reſpondere eo q; ſibi ꝓdeſſe cõfideret. Qui cũ ueniſſet ægyptũ: ꝓtulit Abrae q; ipſe ꝓuiderat Tunc eni pulchritudo uxoris eius inotuit. Vnde & Pharao non ſufficiens de his quæ de ipſa dicebant ét ipſam inſpicere feſtina uit: arbitratus ſe ſarã contingere poſſe. Sed deus ipediuit deſideriũ eius iniuſtũ ægritudine ſcilicet: & tumultu cãꝝ. Cũq; ꝓ libertate ſacrificareť: per irã dei peſtem ſacerdotes aduenisſe ſignificabãt: eo q; uxori ꝑgrini iniuriã uoluiſſet inferre. Ille uero ꝓtimeſcens interrogauit Saram: ut diceret ipſa quæ eſſet: & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritaté audiſſet: excuſabat ſe apud Abraã: dicens putaſſe ſororé: & non eius uxorem. & feſtinaſſe circa eam cognationé facere ſibi: & non iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit: & ut eſſet inter ſapientiſſimos ægyptiorũ inſtituit: uirtutemq; eius & gloriã ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent ægyptii diuerſis moribus complacentes: & ad inuicem leges proprias reprobantes: & a ſe propterea diſſidentes: ſibimet eos comparans & unumquemq; deſpiciens: uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demonſtrabat. Erat igitur in ammiratione cunctorum tanq̃ uir ſapiens: atq; paratus non ſolum ad intelligendum: ſed ad ſatiſfaciendum: & ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Ariſmetricam eis quoq; contulit: & quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in ægyptum hæc ægyptii penitus ignorabant. Achaldæis enim hæc plantata noſcunť i egypto: unde etiam peruenisſe noſcuntur ad græcos. Et cum ueniſſet in chananeam: partitus eſt terram cum Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerent propter loca paſturæ: electiõem tũc atq; conditionem conceſſit Loth. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam: habitauit in ciuitate ebron: quæ eſt antiquior annis ſeptem: ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terram quæ é poſita in campo circa iordanem fluuium habitauit: non longe a ciuitate ſodomorum: quæ tũc iam erat bona: nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Qui m cãm loco proprio deſignabo.

(Sodomite congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus loth captiuus abducitur. CAPI. XVII.

(Llo nanq; tpe aſſyriis aſiã obtinẽtibus: reges ſodomitaꝝ ualde florebãt diuitiis: & iuuẽtute multa: q̃bus erant q̃nq; reges: eoꝝ ꝓuinciã gubernãtes: Ballas. Baleas: Sinnabarus Sinoborus: & Ballinoꝝ: rex. Singuli nanq; eoꝝ hẽbãt ꝓpriũ pricipatũ. Aduerſũ quos cõgreſſi aſſyrii: & q̃ttuor ꝑtes ſui exercitus facientes: obſidebãt eos. Dux erat unuſq; ſuis ordinatus. Cõmiſſo igitur prælio uincẽtes aſſyrii: tributũ ipoſuerũt regibus ſodomoꝝ. duodecim ſiquidem annis iſti ſeruiẽtes: tributũ ſibimet impoſitũ ſoluere paſſi ſunt: tertiodecimo abſtinuerunt. Quapropter exercitus aſſyrioꝝ ſup eos aduenit: ducẽtibus ſimul exercitũ: Rabſido: Arioco: Chodorlaonio: Thadallo. Iſti nãq; & uniuerſam diripuerũt aſiam: & gigantũ ſobo'ẽ ſubuerterunt. Qui cũ ueniſſent ſodomis: caſtra poſuerũt in ualle quæ diciť puteus bituminis. Illo nãq; tpe putei erant in eo loco. Nunc.n. exterminata ciuitate ſodomoꝝ: uallis illa palus effecta eſt; quæ diciť aſſfatilis. i. bituminalis. de hac itaq; palude: rurſus nõ poſt multa dicemus. Sodomitis igiť cũ aſſyriis congreſſis: & prælio forti commiſſo: multi quidem eorum mortui: reliqui uero captiui ducti ſunt: cum quibus & loth ductus eſt captiuus qui ſodomitis aduenerat.

(Abraã irrués in aſſyrios: loth & captiuos ſodomitaꝝ eripuit: cui regreſſo occurrit rex ſodomitarũ: & melchiſedech rex ſolimoꝝ: deide accepto ꝓmiſſo diuino de poſteritate: genuit iſmael: ipſeq; circũciſus eſt ꝓcipiente domino: & iſmael: totaq; domus eius. CAP. XVIII.

(Braã cũ audiſſet calamitaté eius: timor ſimul de loth cognato eius: & miſericordia i eũ ingreſſa eſt ꝓp ſodomitas atq; amicos uicinos. Et cũ feſtinaret eis ferre ſolatiũ nõ tardauit ſed acceſſit: & q̃nta nocte irruens ſup aſſyrios circa dan: ſic .n. alter iordanis fons appellať: & inueniens eos anteq̃ armarenť: alios q̃dé in lectulis cõſtitutos occidit: qui neq; ſuſpectioné cladis haberent: alii uero nondũ in ſoporé cõuerſi: ꝑ ebrietate pugnare nõ ualẽtes effugerunt. Abraã aũt ꝑſequés eos expoliatos uſq; ad terrã damaſcenoꝝ: oſtendens uictoriã nõ in multitudine: nec in plurimis manibus eé: ſed confidentiã pugnatoꝝ & fortitudiné ꝑualere i deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecẽtis decé & octo uernaculis & tribus amicis tantũ exercitũ ſuperauit. quicũq; igitur hoſtiũ manus effugerunt: inglorii ſunt reuerſi. Abraam autem captiuos

eripiens ſodomitarum qui capti fuerant ab aſſyriis:cum pace reuerſus eſt.Occurrit ergo ei rex ſodomorum ad colloquendum:in loco qui uocatur uallis regia:in uia ſolime ciuitatis Suſcepitq; eum rex melchisedech:quod ſignificat rex iuſtus:& erat utiq;:& ſine dubio talis:ita ut ꝓpter hāc cauſam etiam ſacerdos dei eſſet ſolimorum. Quam ciuitatem poſtea hieroſolymam uocauerunt. Miniſtrauit autem iſte melchisedech Abraam exercitui xenia:& multam abundātiam rerum opportunarum ſimul exhibuit:& ſup epulas collaudare eum cæpit ac benedicere deum:qui ei ſub diderat inimicos.Abraam uero dante ei etiam decimas ſpoliorum munus accepit.Rex autem ſodomorum prædam quidem de Abraam non poſcebat:homines uero qui eius eſſet recipere præcabatur:quos ab aſſyriis eripuerat.Abraam ergo ait non hoc ſolum ſe facere:ſed nec aliam utilitatem ex illa habiturum præda:niſi quæcūq; pro cibo ſeruorum eius impenſa uidebantur : partem uero quandam amicis ſuis fore præbendam qui cum eo pugnabant:quorum primus eſcol uocabatur:ner alius:mābre tertius.Laudans igitur uirtutem eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiam. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nondum eſſet qui ei ſuccederet:erat enī adhuc ſine filio.Deus & filium ei promiſit generādū eē & multā ex illo ſobolē:& proximam ſtellarum numero pro futurā . Et ille quidē hæc audiēs:deo ſacrificium obtulit:ab eo iuſſus hoc facere.Erat enī huiuſmodi ſacrificiū:uitula triēnis: & capra triennis:& aries ſimiliter triennis:& turtur & colūba:quæ diuidi iuſſerat:auiū uero nihil diuiſū eſt:& anteq; conſtitueretur ara alitibus ſuper uolantibus pro concupiſcētia ſanguinis uox affuit diuina:ſignificās malignos proli eius uicinos fore annis quadrigētis in ægypto:in quibus affligerēt ſupereſſent inimicis: & uicētes bello chananeos:habituri eſſent eoꝝ terras & ciuitates .Abraam igitur habitauit quidē circa luzā quæ uocat ogygi.Eſt enim regio chananeoꝝ nō longe ab ebrō ciuitate.Et cum grauiter haberet ſup nō pariente muliere: deprecatus eſt deum:ut ei ſobolē maſculi cōdonaret:deo igitur iubente:uti cōfideret pro aliis omnibus bonis:in quibus a meſopotamia eductus fuerat:etiā filios ꝓmiſit ei futuros.Tūc ſara ꝑcipiēte deo unā ācillaꝝ cui nomē erat agar:ægyptiā genere:collocauit ei tāq; ex ea filios habitura. Et cū concepiſſet ācilla:iniuriā facere ſaræ præſumpſit:quaſi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus. Hāc dū Abraā pro uindicta ſaræ tradidiſſet:fugā meditata eſt:& afflictiones non ſuſtinens deprecata eſt deum:ut eius miſereretur occurritq; per deſertum eunti diuinus angelus:iubēs eam ad dominos remeare: & uitā habituram potiorem caſte uiuentem.Tunc nanq; eo ꝙ in dominam ſuperba ingrataq; fuerat:mala talia pertuliſſe:quæ ſi inobediens eſſet deo:& longius abſcederet:eam perire dicebat:ſi uero rediret:fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi.His obediens illa : ueniam a domini reuerſa impetrauit:& poſt non multa peperit iſmael:ac ſi quis dicat: a deo nobilitatem:eo ꝙ exaudierit preces Abraam.Itaq; cum ſex annorum eſſet & octoginta:natus eſt ei iſmael quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus:promittens quod filius ei de ſara naſceretur:iuſſitq; cum uocari yſaac: ſignificans gentes magnas ex eo futuras:& reges:& qa pugnantes omnem terram chananeam a ſydone uſque ad ægypti terminos obtinerent:præcepit: ut genus quod ei naſceretur:aliis non miſceretur : ſuaque genitali circuncidere :& hoc faciēdum octaua die poſt partum. Cauſam uero circunciſionis noſtræ in alis indicabo . Conſulenti autem Abraam:utrum iſmael uiueret longeuus:ſignificauit deus eum patrem gētium fore magnarum. Et Abraam quidem in his gratias agens:repente circunciſus eſt:& omnes qui apud eum erant: & puer pariter iſmael qui die illa tredecim erat annoꝝ.ipſe uero nonaginta & nouē annos habebat. ¶De abraā quō tres angelos ſuſcepit:a qbus audiuit &ſaram filium piturā:& ſodomitaꝝ euerſionē:& de loth:qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpicio:& de euerſione ſodomoꝝ ſimulq; de eruptiōe loth cū tota domo eius:& quomodo uxor loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis:cum reſpicit ciuitatē pereuntem:& de cōmixtione filiarum cum patre. CAPI. XIX

QUōdē ſcilicet tēpore ſodomitæ diuitiis & abūdātia pecuniaꝝ elati:hoibus cōtumeliam faciebant:& erāt ipii circa deum:ut nequaq; recordarent beneficiorꝝ eius auerſiq; ſūt a ſuſceptione peregrinoꝝ:& circa eos affectus habere deſtiterūt.Exaſperatus igit ī his deus:diſpoſuit punire eoꝝ ſupbiā:& ciuitatē eoꝝ ſubuertere:regionēq; cūctā ſimul exterminare.ita ut neq; plātatio neq; fructus ultra ex ea cōſurgeret. Cū hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:ābraā reſpiciēs tres āgelos:dū ſederet ad ilicē mābre circa ianuas domus ſuæ: putaretq; eē peregrinos:cōſurgēs amplexatus ē.& ibidē eos retinēs:rogabat quatenus xenia eis ꝑpararet.Quibus annuentibus:panes repente de ſimila præcepit fieri. & occidens uitulum & aſſans : eis obtulit ſub quercu iacentibus.At illi ei gloriam præbuerunt.Et cum adhuc comederent : de muliere requirebant ubi eſſet ſara.Quo dicente intus eam eſſe:uenturos ſe in futuroꝝ eē dixerūt: & inuenturos eam iam matrem exiſtere.In hoc uero ſubridente muliere: & ipoſſibile ſibi fore filiū hēre dicēte.cū ipſa qdē nonaginta ānoꝝ eſſet:uir ait eius cētū.tūc illi iā nō ſe celare cōtinuerunt:ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eē:& ꝙ miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio: duo uero ſodomitas euerterent.Hæc audiens Abraam doluit ſuper ſodomitis : exurgenſq; deum deprecatus eſt : ne iuſtos & bonos ſimul perderet cum malignis . Deo uero dicente : nullum

ſodomitarum eſſe bonum.nam ſi inter eos eſſent.x.ex omnibus:remitteret peccati ſupplicium. Abraam quidem ceſſauit:angeli uero in ciuitatem ſodomā peruenerūt.quos loth pro ſuſceptione rogabat:cum eſſet circa peregrinos ualde humanus:& Abraam benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpicientes iuuēculos nimio multus decore præcipuos: & apud loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes:ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis ſunt conuerſi.Loth autem monente ut caſti eſſent:& nequaq̄ ad peregrinorum cōfuſionem accederent.ſed reuerentiā in eorum ſucceſſione haberent.q̄ ſi ita intēperantes eſſent filias ſuas pro illis cōcupiſcentiæ eorum ſe præbiturum dicebat:neq̄ ſic quieuerunt.Deus ergo eoꝝ præſumptionibus indignatus: alios equidem excecauit:ita ut nō poſſent ad ingreſſum domus accedere:& ſodomitaꝝ oēm populum peſtifere morti damnauit.Loth itaq̄ deo dicente ei futuram ſodomorū pernicié : ereptus eſt cum coniuge filiis duas aſſumens:quæ adhuc uirgines erant.Sponſi egredi conténentes:conſuetudiné hanc uerboꝝ loth eſſe dixerunt.Deus ergo imiſit gladium in ciuitatem:eāq̄ cum habitatoribus concremauit terrāq̄ ſimili exterminauit incendio.ſicut dudum a me dictum eſt:cum bellū iudaicū deſcripſiſſem.Vxor autem loth deſcendens:cum reſpiceret ſæpius ciuitatem:& eius curam haberet;interdicente deo ne hoc faceret:in ſtatuam ſalis conuerſa dinoſcitur.Vidi ſiquidem eam:hactenus enī manet.Fugit autem ille cum filiabus:in paruo quodam agro ſe continēs ab igne liberato.qui locus ſegor hactenus appellatur.ſic enim hæbrei modicum uocant.Illic igitur de ſolatione hoīum: & inopia ciborum afflictus habitabat.Virgines autem omne genus humanum exterminatū exiſtimantes:cuicunq̄ miſceri uoluerint ſe licere credebant.hoc autem faciebant ne deficeret genus humanum.Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem moab:ac ſiquis dicat ex patre. iunior autē genuit āmon:quod nomen ſignificat filius generis.Et inſtituerunt:alter quidem moabitas:quorum hactenus magna gens eſt.alter uero āmonitas:utraq̄ enim gens eſt in ualle ſyriæ.Et loth quidem huiuſmodi eſſe contigit de ſodomitis egreſſurum.

¶Quomodo Abraā migrauit in gerara:& Abimelech adamauit Saram uxorem abraæ:ſed correptus a domino:reddidit eam ipſi intactam; & de natiuitate yſaac. CAPI. XX.

ABraam uero migrauit in gerara paleſtinæ:in loco ſororis ſarā habens:ſimilia prioribus ſimulans pro timore.Metuebat enim abimelech locorum regem: qui etiam cum adamaſſet ſaram credens eam ſe poſſe cōrūpere:propter concupiſcentiam in ægritudiné incidit dei uoluntate.medicisq̄ deſperantibus eum:conſoporatus per ſomnium ne cōtumeliam faceret uxori peregrini iubetur.Et aliquantulū leuigatus:amicis expoſuit:q̄ deus ægritudinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorem ſine iniuria cōſeruaret: quod nō ſororem eam haberet idem:ſed lege iunctam uxorem:& promiſiſſet præbiturū ſe ei de cetero ſoſpitatem:ſi pro uxore ille ſine timore conſiſteret.Et cum hæc dixiſſet: Abraam amicis ſuadentibus euocauit:nihilq̄ ulterius eundem coniugi quaſi aliquid turpe paſſuram formidare præcepit: deum eius habere curam dicens:cuius auxilio uxorem ſuam permanētem ſine iniuria reputaret. Deo enim proteſtante conſcientiaq̄ mulieris:dicebat neq̄ eam ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eē ſciſſet;ſed tanq̄ pro ſorore ſeductum rogabat:ut mitis circa eum eſſet:& deum ei propicium faceret:& ſi apud eum manere uellet:omnem ubertatem ei conferret. uolenti uero diſcedere : danda munera rerum omnium:quibus ad eum indigens aduenīſſet.Hæc illo dicente: abraam non ſe de cognatione mulieris mentitum eſſe dicebat:fratris eam filiam referēs & eo q̄ præter hoc figmētum aduentum ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur:nec eſſe ſuam culpam in illius ægritudine predicabat:& debere regem habere de ſalute fidutiā paratūq̄ ſe manere apud eum dicebat. Abimelech autem & terram ei diſtribuit & pecunias conſtitueruntq̄ inter ſe:ut ſine dolo cōuerſārētur:facientes ad quēdam puteū fœdus:quē berſabee uocant:quod fœdus putei poterit dici:ſic.n. hactenus a puincialibus noīatur.Poſt non multū uero tpis natus eſt filius Abraam de Sara: ſicut fuerat ei a deo p̄dictū:quē noīauit Yſaac:quod ſignificat riſum.Nam eo q̄ Sara riſerat dicēte domino q̄ pareret: nec iam p fenectute ſperaret partū. iō filius ita uocatur.Hæc itaq̄ annos tūc agebat nonaginta.Abraam uero centū.Natus eſt ergo filius utroq̄ ſene:quem repente poſt dies octo circunciderunt.& ex illo poſt totidem diem mos eſt iudæorum circūciſiones efficere. Arabes autem poſt annos.xiii.circūciduntur eo q̄ Iſmael gentem eorum inſtituit filius Abraæ de concubina.hoc fuerit tempore circūciſus de quo certiſſime omne tempus exponam.

¶Quō Abraā monente ſara:& p̄cipiente domino emiſit a ſe agar cū filio iſmaele CAP. XXI.

SAra natū de ancilla agar primitus diligebat Iſmael:nihil in eo fauoris iminuēs quem utiq̄ q̄ſi ppriū filiū:& pricipatus nutriebat heredē. Yſaac aūt filio pereato: nō dignabatur eū cū Iſmael nutrire cū ſenior eēt:eūq̄ poſſet opprimere patre moriēte. Suadebat ergo Abraæ;ut eū in aliā regionē cū matre tranſmitteret.Ille uero in intio ſuā non appoſuit uoluntaté ad ea q̄ Sara fieri feſtinabat:crudele nimis arbitratus puulū filiū cū muliere & neceſſariis idigentes abiicere. Poſtea uero cū deo placuiſſet ad q̄ Sara p̄cipiebat cōſentiēs : matri tradidit Iſmaelé q nondū a ſe poterat gubernari & aquā i utre & panē ſeréte iuſſit abire:quo itineris neceſſitas ip̄aret.Dū ergo abeūti neceſſaria deficerēt;erāt in malis;cū eēt aqua

difficilis: & exponẽs puerũ ſub arbore quadã ꝓtrahentẽ animã ne ea ꝑſẽte deficeret; ꝓcul abſceſſit Ad quã uenies diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & mõuit: ut ꝓuideret puerũ & recrearet dicẽs grãdia eẽ ei cõferẽda de pueri ſolpitate. Illa cõfidẽs de ꝓmiſſionibus & ſtudẽs alere puerꝝ adhibendo curã: declinauit erũnas. Cũ uero puer ad uirilẽ pueniſſet ætatẽ: uxor ei cõiũcta ẽ ægyptia genere: unde erat ipſa antiqtus oriũda: de qua filii Iſmaeli nati ſũt. xii. Nabaioth. Darus. Abdeilus. Marſamus. Maſmarus. Ydumas. Maſmiſus. Quodamus. Themaſus. Iechurus. Naphleſus. Cadomas. Iſti nãqꝫ oẽm terrã ab eufrate ad mare rubrũ poſitã uſqꝫ tenuerũt. Nabatheã nominãtes ꝓuiciã. Sunt aũt iſti q gẽtẽ. Arabicã ſecũdũ tribũ ab eis uocãt & ꝓpter uirtutẽ eorꝝ: & ꝓpter Abraæ dignitatẽ. Yſaac aũt filiũ ſuũ pater Abraã diligebat cũ eẽt unigenitus: eiqꝫ a deo ꝓ munere in ſenectute cõceſſus. Prouocabat eni ad fauorẽ amorẽqꝫ ſuũ ipſe potius puer ꝓparẽtes: eo quia omni uirtute ſtudue rit: & parẽtũ haberet ſollicitudinem: & affectum circa dei religionem.

¶ Abraam accepit mandatum a domino de immolatione yſaac. CAPI. XXII.

ABraam aũt cum fœlicitatẽ ſuã filio legittimo relicturus eẽt morti uicinus hoc dei uolũtate ꝓmeruit. Qui tẽtare uolẽs religionẽ eius: apparuit ei: cũcta quæ præſtitiſſet dinumerãs. & quoniã hoſtiũ melior fuiſſet effectus: & ꝑſẽtẽ fœlicitatẽ eo ſtudio ꝓcepiſſet: & yſaac ſi iũ habuiſſet: eundẽ filiũ eius ſibi ſacra imolatione ꝓcepit offerri: in mõte nomine morim eleuatũ: ara ibidẽ collocata: ſic eni apparitura religionẽ eius: ſi etiã ſaluti filii ꝓponeret quod deo placeret. Abraam autem in nullo iuſtum eſſe decernens non obediri deo; ſed cunctos ei miniſtrare debere: tanꝫ eius prouidentia uiuãt omnes quibus eſt ipſe propitius celans cõiugem dei præceptum: & quam ipſe habuiſſet de nece filii uoluntatem: ſed neqꝫ ſeruorum cuiq hoc palam faciẽs; ne forte deo parere prohibe etur: ſumens yſaac cum duobus ſeruis: & quæ erãt ad ſacrificium neceſſaria imponens aſino ibat ad montem: & duobus quidem diebus iter cum eo ſerui fecerunt. Tertia uero cum iam circa locum montis eſſent: reliquos in campo relinquens q cum eo erant: cum ſolo filio uenit ad montem: in quo templum rex dauid poſtea collocauit. Portabant autem cætera ſecum ſacrificio neceſſaria: ꝓter uictimam. Yſaac uero cum prælentem fœlicitatem eius ſtudio percepiſſet: cunqꝫ quinqꝫ & uiginti eſſet annorum: altare conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater: cum uictima deeſſet. Ille autem dicebat deum ad præbẽdũ hoc idoneum: qui etiam quæ non ſunt abundanter hominibus cõdonauit: & ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cõfidẽt poſſet auferre dicturũ & illi uictimã: ſi ꝓpitius ad ſacrificiũ ſuũ digna reẽ accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructũ: & ligna ſup ipoſita: & oĩa præparata dicit ad filiũ. O puer: quem inumeris uotis a deo optaui mihi cõferri: & dũ pueniſſes ad uitã: nihil eſt qđ ꝓ alimẽto tuo nõ feci: neqꝫ me fœlicioré arbitrabar; niſi cũ te uideré ad uirilẽ iuuẽturẽ pueniſſe: & moriẽs te ſucceſſoré mei honoris: & pricipatus relinqre cũ gauderé: qui dei uolũtate tuus pater ſũ factus dẽnuo ſecũdũ eius placitũ te repono: hanc fortiter portari dicatõné. Deo; nãqꝫ te cædo: q hũc honoré a nobis dignaẽ accipe: eo q placitus mihi: fuit: ac ꝓ oĩa ſũffragator. Natus ergo fœliciter morere: nõ cõi mõ hãc uitã egrediens: ſed a patre ꝓprio oblatus deo patri cunctoꝝ ob legitimũ ſacrificiũ. Reor eni quia te dignũ iudicauerit: nec egritudine: nec bello: nec qualibet alia paſſione quæ ſolent hominibus accidere ex hac uita liberare: ſed cũ orationibns & ſacrificiis animã tuam ſuſcipere: & apud ſe nihilominus obtinere: eritqꝫ de cetero mei curam habens: ſenectutemqꝫ regens: qua gratia maxime te nutriebam: hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Yſaac autem habens patrem fortiſſimum: ſapientiaqꝫ delectatus: & libẽtiſſime eius ſermones accipiens: ait: qa neqꝫ iuſtum eſſet: ut initio naſceretur: ſi dei & patris iudiciũ eẽt refutaturus: aut non ſe monſtraret amborum uolũtatibus præparatum: quando liceret ſolo patre hæc uolẽte facere: ſi non obediret eẽt iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad cedẽ: pariter & ad altare. Sed idẽ opus infirmatũ ẽ: offerẽte deo impedimentum. Clamauit ergo noiatim deus abraam: ſuſpendẽs eũ a nece filii. Non enim quaſi ſanguinẽ deſideraret humanũ: necẽ filii ſe ei iperaſſe dicebat: neqꝫ cuius patrẽ eũ fecerat: hũc ei auferre cũ tanta ipietate poſcebat: ſed eius mẽtẽ probare ſe uelle: ſi etiã talia iuſſus audiret. Cognoſcẽs uero eius obedientiã: & excellentiã religionis intendẽs delectari qdẽ ſe in his quæ ei præbuerat: nec unquã fraudandũ: eũ omni cura dicebat: & genus eius honorãdũ futurũqꝫ ſi iũ eius lõgeuum fœlicit erqꝫ uicturũ in oĩbus bonis præbiturũqꝫ ſe magnũ ſoboli eius principatũ: atqꝫ genus eorꝝ: & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendũ: & memoriã ſempiternã generis eius principibus affuturam: chananeãqꝫ terrã filios eius armis poſſeſſuros: & exemplũ boni futuros cunctis hominibus. Hæc cũ dixiſſet deus arietem ad ſacrificium produxit ex improuiſo. Illi uero ꝓter ſpẽ ſemet ipſos amplexantes: quippe qui bonoꝝ taliũ ꝓmiſiones audirent oſculabãtur. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſũt ad ſarã fœliciterqꝫ degebant cuncta quæ uellent eis præbente deo.

¶ De morte ſara & ſepultura ipſius: poſt cuius mortẽ Abraã accepit cetturã uxorẽ. CA. XXIII.

ET ſara nõ quidẽ multo tẽpore defuncta eſt: cũ uixiſſet annis cẽtũ uigitiſeptẽ: ſepultaqꝫ eſt in hebrõ pmittẽtibus chananeis: ſepulcrũqꝫ eius publice factũ ẽ: Abraã emẽte agrũ ſiclis quadringẽtis: a quodã ephron de hebrõ: & ſepulchra ſibi Abraã & eius ſoboli cõſtituit. Poſt hæc autem abraam duxit uxorẽ nomine cethurã ex qua ei filii. vi nati ſũt:

& ad labores ualidi:& sapientia cauti:zambri:iezar:madan:magiani:iesuoch:& esue. Nati sunt etiã his filii:& esue quidem sabbati fuit & dadã.Huic uero fuerint asurim & iacusim:& iomni.Madan autẽ habuit aphan:& apher:& noch:& abida:& helda.His omnibus filiis filiorũq; natis Abraam ex propriis dona prebuit:qui & trogoditen apprehenderunt :& fœlicem arabiam:inquantum in mare rubrum pertingit.Dicitur autem:quia dũ apher castra fixisset in libiam:& filiorum eius filii;habitassent in ea terram illam ex illius nomine affricam uocauerũt.Testatur meo sermoni alexander q dicitur polihystor:idest multaꝝ historiarũ:sic dicẽs.Credemus ãt,ppheta q & malchus: scribẽs historiã iudæorꝝ:sicut etiã moysẽs legislator eorꝝ retulit:ait: qa de cethura abraæ fuerũt filii multi.Dicit ãt eorꝝ ẽt noia tria:epheran:surin: iaphran & de surin qdẽ assyriã nuncupatã:ex duobus autem reliquis iaphran & epheran:ciuitatẽ abiran prouinciamq; affricam nuncupatã: his auxilium præbuisse herculem in libia:& duxisse uxorem:filiam iepharan nomine ecbeã ; & genuisse ex ea dodorum filium cuius filius phoron :ex quo barbari sorophacinominãtur.

¶Quomodo ysaac quadragenarius. duxit uxorem rebeccam. CAPI. .XXIIII:

Isaac aũt iam circa.xl.annos constituto a patre Abraã ut uxorẽ duceret rebeccã q fuit neptis fratris eius nachor:filia batuelis:seniorẽ seruoꝝ suoꝝ misit ad spõsandã eã magnis fidei sacramentis obstrictũ:qđ hoc more faciebãt:sub fœmore manũ mittẽtes deide iuocãtes deũ:in testimoniũ futuroꝝ.Misit aũt & munera ibidẽ cõmonẽtibus quæ apud illos rariora essẽt:aut nec omnino repirẽtur in illa regione. Qui tpe multo uadẽs : eo q sit iter agẽtibus:dira mesopotamia:hyeme qdẽ ,ppter luti ,pfunditatẽ:æstate uero ,ppter aquæ defectionẽ:insup etiã latronibus ibidẽ cõmanẽtibus:quos diffugere nõ esset facile:nisi ,puidẽtia uiatoribus inhereret:uenit in ciuitatẽ carrenoꝝ.Et cũ esset in suburbanis uirgies uidit plures cũtes ad aquã orauitq; deũ:ut rebecca ob quã despõsandã filio eũ misit Abraã:si secũdũ uolũtatẽ eius eẽnt nuptiæ celebrãdæ:inter illas ita cognosceretur:ut aliis qdẽ aquã poscẽti negãtibus illa præberet: & ille qdẽ hanc uoluntatem habens:uenit ad puteũ:rogauitq; uirgines:ut potum ei præberẽt.Illis aũt auertẽtibus sẽ idicãtibusq; aquam domi portare : & nõ præbere illi: quæ utiq; difficile possit hauriri.una ex illis omnibus icrepãs eas ,p peregrino q̃si nõ esset hominibus ad illas aliquãdo cõmunio:quia neq; aquã participarẽt egeno:sola ei præbuit abũdanter.Ille aũt in spẽ omniũ regꝝ ueniens:uolens cognoscere ueritatẽ laudabat eius nobilitatẽ:atq; benignitatẽ: qa etiã cũ suo labore egẽtibus sufficiẽtiã ,pbere minie declinasset:iterrogabat uero:de qbus ,pentibus eẽt:optauitq; qđ illi gratissimũ foret:ut in domũ boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolẽti cognoscere:sed & genus idicauit:& rebecca iquit ego dicor:pater aũt:batuhel fuit:sed ille iã defũctus ẽ:laban uero frater ẽ noster:q & domui prospicit simul & matri:& moe uirginitatis sollicitudinẽ gerit.Ille gaudebat de his quæ facta fuerãt atq; dicta:deũ ita uidẽs suo itineri clare ,pspicere:& ,pferẽs redimicula:& alia pariter ornamẽta : qbus uirgines decet uti:dedit puellæ ut ei cã populi hæc retributio foret & honor:iustũ eẽ dicẽs:ut talia mererẽ quæ fuerit bona ,p ter:uirgines uniuersas.Poscebat aũt succedere apud eos:quãdo ad eã integrius aliter puenire neq ret: sibi eẽ cautius:q̃ quibus iã uidebaꝫ expertus & coniicere ex ea matris fratrisq; clemẽtiã:& q̃ nihil eẽt eorum uirtuti difficile:neq; se eos grauaturꝝ sed mercedẽ ,pegrinationis ,pbiturꝝ:& ,ppriis expẽsis usurꝝ eẽ dicebat.Illa uero de ,pentũ qdẽ suoꝝ clemẽtia recte eũ asseruit arbitratũ:culpauit aũt de mercedis uerbo:cũ oia sine mercede eẽt habiturus.Sed ut nũciaret prius laban:quo ,pmittẽte accersiẽdũ eẽ dicebat.Quod cũ factũ fuisset:pegrinus adductus ẽ:& camelos qdẽ ,pmẽtes q erãt labã sanuli:eis diligẽtiã adhibebãt:ipse uero cœnaturus cũ eo igrediebaꝫ:& post cœnã ad eũ matrẽq; puellæ locutusq; ẽ dicẽs.Abraã tharæ q est filius:uester uero cognatus nachor .n. horꝝ o mulier pueroꝝ auus uester ex eodẽ patre uel matre misit ad uos:petẽs ut hãc puellã filio suo uxorẽ detis iungendã:qui solus ẽ ei legitimus:in oibus bonis enutritus:cui possibile qdẽ fuit fœlicissimã ide mulierẽ ei copulare:sed noluit.Honorãs aũt genus nuptias postulat:cuius studiũ ac uolũtatẽ nolite cõtẽnere.Dei eni uolũtate alia nunq̃ ,pter ,pspera ,p iter cõtigerũt:& puellã citius & uestrã inueni domũ.Dũ ,pximus eẽm ciuitati:uirgines uidẽs plurimas ueniẽtes ad puteũ:oraui ut in istã icideré:qđ & factũ ẽ.Nuptias ergo diuina ,plciẽtia despõsatas uos quoq; firmate.Illi uero ,p ea quæ eis fuerãt secũdæ collata dispõne diuiæ uolũtatis itellexerũt:miserũtq; sicut petebat uirginẽ quã duxit ysaac potitus omniũ regꝝ Abraæ.Nam qui fuerũt de cethura nati:exide migrauerunt.

¶Abraam moritur:& sepelitur in ebron cum sara coniuge sua. CAPI. .XXV.

Ost paululũ uero tẽporis mortuus ẽ ẽt Abraã:uir qdẽ omni uirtute sũmus: & digne a deo, ,p studio qđ circa eũ habuerat honoratus.Vixit ãt oẽ tẽpus suũ annis cẽtũ septuagintaquinq;:& in ebron cum sara coniuge sua a suis filiis ysaac & Ismaele sepultus est.

¶De conceptu uel partu rebeccæ:& quomodo ysaac peregrinatus est in gerariis tempore famis:& quia cum senuisset :& caligarent oculi eius.benedixit iacob cum putaret se benedicere esau. CAPI. XXVI.

Orro post mortẽ abraã cõcepit uxor ysaac:cuius uẽtre nimis intumescente:hæsitãs cõsuluit deũ:respõditq; geminos parituram fore rebeccã:& in omnibus gentibus esse no-

minãdos:maioris ãt primatũ cẽ minucẽdũ.Pepit ergo paulatim ſecũdũ diuinũ eloq̃um geminos filios:quoꝝ ſenior ut credimus a capite uſq; ad pedes erat uehementer hirſutus quẽ iunior ꝓcedẽtem tenebat a planta.Diligebat pater ſeniorẽ qdẽ qui uocabatur Eſau ſecũdũ ethimologiã pilozꝝ hæbrei nãq; capilaturã ſciron dicũt:Iacob aũt iunior carus erat genitrici.Fame uero ſupueniẽte: dũ placuiſſet yſaac:ut iret in ægyptũ ubertuoſã ualde prouinciã:pergebat in geraris deo præcipiẽte.Hũc ſuſcepit rex Abimelech pro muneribus & amiciciis Abraam.Et cũ multo circa eũ fauore fuiſſet uſus initio:in hoc permanere ſẽper inuidia faciente eſt prohibitus. Videns nanq; deum in yſaac eſſe præſentem:& tanto eum fouentem expulit eum.Ille uero huiuſmodi inuidia tentatus per abimelech tunc equidẽ diſceſſit in agrũ;qui dicitur Pharan.i.cõuallis non longe a geraris:ubi cum foderet puteũ;irruentes paſtores in lite cõgreſſi ſunt:prohibentes illud opus ſpleri;quo nolẽte contendere prævaluiſſe uidebãtur.Diſcedentes aũt alium fodiebat;quem etiã aliis iniuriã facientibus quibuſdam abimelech paſtoribus relinquens:abſceſſit expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam.Quod dum eſſet ei ſponte conceſſum:ut puteum ſine prohitione foderet roboth puteum apellauit:quod nomen ſignificat ſpacioſum.Priorum uero alius quidem Eſcon appellat: quod poteſt dici litigium:alius uero ſuennam:quod nomen ſignificat inimicitias :yſaac itaq; rex magnitudine pullulabat. Abimelech autem contra ſe creſcere putans yſaac:propter hoc ꝙ cũ eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicicia nihil ei prodeſſet:conuerſo yſaac ad ultionem eorum quæ uidebantur eſſe perpeſſus:amicicias rurſus cum eo firmauit: & unũ ad hunc ſuorum ducum philocum nomine deſtinauit.Et cũ omnia quæ poposcerat abimelech meruiſſet propter yſaac bonitatem qui recenti iracundiæ priſcam gratiam in ſe: inq; patrẽ ſuũ habitam præpoſuerat: tulit eum in propria yſaac uero filius Eſau circa quem maximum habebat pater affectum:cum eſſet annoꝝ.xl.duxit uxores agamidã eꝙnis filiam:& alybamin euſebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentiũ:ſemetipſum faciens dominum in poteſtate nuptiaꝝ:& neq; patris conſiliũ ſumens:quod nec permiſiſſet yſaac:ſi in eius uoluntate iaceret:nõ.n.libenter habebat ad proninciales ſuam copulare cognationem. Nolens ergo moleſtus eẽ filio;ut iuberet eũ a mulieribus abſtinere:tacere decreuit.Cum ſenex autem eſſet:& aſpectum penitus non haberet: euocans Eſau : & ſenectutem indicans:q; & pro cæcitate & paſſione uiſus impedimentum ei iam eſſet deo ſeruire iuſſit eum egredi ad uenandum:ut dum caperet qdcunq; potuiſſet:ei præpararet ad cœnã poſtquam domino ſuplicaret:ut auxiliator ei in omni uita: & coopator exiſteret :incertũq; eſſe dicens: quando etiã moriretur:& ante hoc eis ſe præbituꝝ:ut deũ propiciũ eius orationibus habere mereretur.Et Eſau quidem ad uenationem egreſſus eſt.Rebecca uero deum ꝓ fauore Iacob rogabat:& præter yſaac uolũtatem: iuſſit hædos ei occidere: cœnamq; præparare. Iacob miniſtrabat matri ei ſemper obediens.Cum uero fuiſſẽt parata cœna hædi pelle brachia cõtioluit Iacob ut pater ꝓpter pilos eẽ crederet Eſau.Nã cũ in oĩbus aliis ſimilarent eo ꝙ eſſẽt gemini in hoc tãtũmodo differebãt:trepiduſq; iacob ne anteq̃ fierẽt orationes reptus in hac caliditate:patrẽ ut cõtraria faceret irritaret : ꝓferebat patri cœnã.Yſaac uero ſentiẽs uocẽ Iacob proprio eũ nomine uocitabat. Illo autẽ brachiũ porrigente cui pellẽ circundederat : contingens eũ yſaac ait.Voce qdẽ iacob proximus ſecundũ pellis uero ꝓfunditatẽ Eſau uideris eſſe:nihilq; ſuſpicãs mali cũ cœnaſſet cõuerſus eſt ad orationes & dei preces. Domine inquit omniũ ſæculoꝝ & creator uniuerſæ ſubſtantiæ tu patri meo conceſſiſti magnam fortitudinem bonorũ:& me dignũ rebus præſentibus effeciſti:& ex me procedentibus promiſiſti adiutorẽ:& propicium : & datorẽ te ſemper meliorum.Hæc ergo confirma:& noli me deſpicere propter præſentem neceſſitatẽ: ꝓpter quam & præcipue a te depoſco:& hunc filium propicius ſerua mihi:& ab omni malo ſine paſſiõe cuſtodi:dãs ei fœlicem uitam:poſſeſſionemq; bonorum:quorumcunq; tibi poteſtas eſt præbere. ~~Fac eum metuendum equidem inimicis:amicis honorabilem atq; gratiſſimũ~~. Et ille quidem arbitratus pro Eſau ſe orationes efficere:rogabat deum.Mox autem ut ceſſauit a benedictione:affuit Eſau:yſaac ſentiens quod egerat:ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iam fuerant collata.Patre negante:eo ꝙ omnes in Iacob fuiſſent orationes expẽſæ luctum agebat:ꝙ eſſet oratiõe fruſtratus:eiuſq; lachrymis afflictus pater:eo ꝙ circa uenationem & fortitudinem corporis eſſet aptus in armis & omnibus operibus Eſau probabilem fore dicebat:eumq; fructum earum regꝝ:& gloriam ſempiternã:etiã genus quod ab eo deſcenderet habiturũ:fratri uero eſſe ſeruituꝝ. Iacob timens fratrem fugit ad laban in meſopotamiam:ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores:cum ancillis earum bala & zelpha:ex quibus filios.xii.genuit:& unam filiam : quæ regreſſo iacob de meſopotamia ad chananeam:uiolata eſt a ſichem filio emmor regis ſicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii CAPI. XXVIII.

Iacob aũt metuẽtẽ fratrẽ ulciſci ſe i illo uoleẽte mater eripuit.Marito aũt ꝓſuaſit:ut Iacob de meſopotamia cognatã ſuã daret uxorẽ:cũ iã iſmaelis patrui filiã baſamin: Eſau uxorẽ cõiugẽ accepiſſet.Nõ.n.deuoti erãt chananei circa yſaac i ꝓpribus eius-bellis ualde grauati: cũ barenati cepiſſet:circa quã ꝑcipue laborauerat.Iacob aũt i meſopotamiam miſſus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani : permittente yſaac nuptias celebra-

rixeq; fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum per chananeā properabat:& propter odium prouincialium apud nullum quidē ſuccedere uoluit:ſed ſub diuo iacebat:caput ſuum lapidibus ſubditis ſupponens:ibiq; per ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionem:aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingentem ad cælum:& per eam deſcendentes figuras:honeſtiorem naturam habentes quam hoies:& ad ultimum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparentem: nominatimq; uocāē:& huiuſmodi uerba facientem. Iacob cum patris boni ſis filius:& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te in præſentibus non oportet:ſed ſperare meliora: etenim opulentiſſima tibi maximoq; bonorum meo ſolatio erit ubiq; præſentia. Abraam itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum:& patrem tuum:cunctis fœlicem oſtendi:quorum non minorem partem in te quoq; reponam. Confidens ergo ex hoc itinere tuo proficiſcere me protegente ſecurus. Impetrabis enī nuptias ad quas ualde feſtinas:eruntq; tibi filii boni quorum multitudo numero maior erit:& potentiores filios derelinquent:quibus ego huius terræ dominatum condonabo:eorumq; filius qui replebūt omnē quā ſol reſpicit terram ſimul & maria. Sed neq; ullum periculum timeas:nec laborum multitudinē metuas:me prouidente oia quæ tibi conferenda ſūt:& in præſētibus:& multomagis in proſperis. Hæc itaq; deus iacob prædixit:ille uero lætus effectus in his quæ uiderat:fuerantq; promiſſa:clarificauit illos lapides: quippe cū tantoq; bonoq; illic factū ei fuiſſet alloquiū:uotūq; fecit immolatuq; ſe ſuper eos: ſi acquirēs uitā ipaſſibilē remearet:deoq; ꝓmiſſū exoluit denuo remeās. Nā & ipſū agrū honorādū eſſe decreuit:eiq; bethel nomē ipoſuit quod diuinas diuitias latina igua ſignificat. Procedens ad meſopotamiā lōgo tēpore uenit ī carrā: paſtoreſq; i ſuburbanis iueniēs: & pueros adoleſcētulos ac uirgines ad quendā puteū aquā haurituros: morabat cū eis potū quærēs:& uerba cū eis faciens ꝓcunctabaturq; ab eis ſi noſcēt quendā laban: adhuc ſi ſupereſſet. Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerunt: taleq; uiq; eſſe q ignorari nō poſſit: eiuſq; filiā una cū eis gregē paſcere:quā mirabant nō eſſe præſentē: dicētes ei. Ab ipſa itegrius agnoſcere poteris:quæcūq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicētibus: aſtitit puella cū paſtoribus: qui una deſcenderāt:eiq; Iacob oſtēderūt dicētes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo cōſulēs. Illa uero læta facta per infantiā propter Iacob præſentiā:requirebat eum quis eēt & ad eos unde ueniſſet:& qua cauſa adductus fuiſſet: orabatq; ſimul ut eēt poſſibile præſtandi ei quibus ueniſſet egens. Iacob autem non propter cognationis cauſam:neq; propter fauorem præſentem:ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat:pulchritudinem eius talē eſſe conſpiciēs ut pauce mulierū ita floterent:& ait. Mihi ad te & patrē tuū:ſi tamen tu filia es laban familiaritas eſt & antiqua mea tuaq; generatione conſiſtens:de Thare enim abraam & aram & nachor filii ſunt progreſſi. Batuel tuus auus filius eſt nachor. De Abraam autem & Sara quæ nata eſt de aran:yſaac pater meus eſt. Vicinum & nouū cognationis pignus inuicē poſſidemus. Rebecca autē mea mater laban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre progenita. Conſobrini ſiquidē ſumus ego & tu. Nunc ueniens amplector uos:antiquāq; nobilitatem renouaturus aſſiſto. Illa uero recordata ſicut iuuenibus accidere ſolet quæ præaudiſſet a patre de Rebecca:& parentes iciens nomē eius deſideranter audire:propter paternum fauorem ad lachrymas adducta eſt:& amplexata Iacob. Quem cum oſculata fuiſſet:perducere maxima delectatione optabat ad patrem:omnibuſq; domeſticis memoriam matris eius eſſe dicebat:intenditq; ei totius boni retributionem:eūq; ad patrem iam uenire iubebat: & ſequi ſe præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc dicens ducebat eum ad laban. Cognituſq; ab auunculo: & ipſe ſine formidine inter amicos erat & illis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis oſtenſus. Poſt non paucos itaq; dies laban gaudere ſe quidem in eius maxime præſentia:& ultra quam indicare poſſit ſermone dicebat cauſam pro qua ueniſſet:patrem matremq; ſenes derelinquens:& eius præſentiæ ſolatiis indigentes ab eo quærebat:præbiturumq; ſe omnia quibus opus haberet promiſit. Iacob autem omnē ei cauſam narrabat:dicens yſaac fuiſſe geminos filios:ſe:& eſau: quem dum pro paternis oratiōibus matris ſapientia fefelliſſet: illum ſe interficere uoluiſſe dicebat: tanquam ablato ſibi a deo regno: & bonis quæ pater optaſſet: & hanc fuiſſe cauſam ſuæ præſentiæ:materno mandato factæ. Omnibus enim inquit nobis ſūt fratres: ſed mater amplius illius cognationem metuens:ita mihi proſpexit:q; utiq; ſolum meæ puericie munimen iudicauit. Vnde deum reſpiciens in præſentibus ſum ſecurus. Laban autem & propter parentes eius promiſit omnem ſe ei participare clementiam:& propter matrem pro cuius fauore licet abſentis ſtudium ſuum circa eum ſe dicebat oſtendere: gregis ſcilicet curam eum habiturum conſtituere ſe dicebat: & præponendum his exoptabat:uoluntatēq; ad proprios remeare parentes cum talibus donis & honoribus dimittendum qualibus talis cognatus iuſte promeritus eſſet. Iacob libenter hæc audiens:donec eſſet quidem apud eos:hunc laborem ferre gratiſſime ſe reſpondit:mercedem uero pro tali labore Rachel nuptias poſtulauit: cum etiam propter alia honore digno haberetur:& maxime quod miniſtra eius fuiſſet aduentus. Amor nanq; puellæ cum huiuſmodi uerba facere compellebat. Laban gauiſus in his annuit ei puellæ nuptias: nec alium generum meliorem ſibi optaſſe: ſi tamen apud eum aliquātūm maneret tempus ad chananeos non ſe miſſurum filiam:quando etiam de ſororis cura penitentiam agere ſe dicebat q; eam ibidem direxiſſet. Cum uero iacob hoc fieri conſentiret: ſeptem promiſit annos: tantum enim ſo-

cero iudicauit miniſtrandum:uirtutis ſuæ prebens experimentum ut quis eſſet magis agnoſceretur Laban ſuſcipiens ſermonem tempore tranſacto prepoſuit epulas nuptiarum. Nocte ergo ſuperueniente: ignorante iacob collocauit ei alteram filiarum Lyam ſeniorem: & non decoram aſpectu ille uero per ebrietatem nocte ei permixtus. die facto apud laban de iniuſtitia querebatur: Qui dandam ueniam neceſſitati poſcebat: ob quã talia geſſerat:non enim per malignitatẽ ei lyam dediſſe: ſed alia maiore cauſã uictum ſe hoc feciſſe dicebat:quæ tamẽ impedire nõ poſſet:ſed amãti daturũ ſe eã poſt ſeptẽ annos alios promittebat. Conſenſit ergo iacob:nihil.ſaliud ei amor puellæ facere permittebat: & præteritis aliis ſeptẽ ánis rachel accepit uxorẽ. Erãt ambabus miſtræ quas dederat pater: zelpha quidẽ lye.Rachel aũt bala non quidẽ ancillæ:ſed ſubditæ. Et lyæ magna erat ſollicitudo de amore uiri: quẽ habebat circa ſororem ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandã:& exorabat continue deũ:natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã uiro ruben filiũ nominauit: eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus: hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit aũt poſt tempora ẽt alios tres filios:ſimeon: quod nomẽ ſignificat exaudibilem ei fuiſſe deum:deinde leui quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc iudam quod gratiarum ſignificat actionem. Rachel autẽ metuens ne propter copiam partus ſororis minorem apud uirum partem haberet collocauit cum Iacob ſuam famulam balam ex qua naſcitur dan: quod a deo iudicatum latina ſignificat lingua & poſt hũc neptalim tanq; ex machinationibus:eo q; contra partus ſororis copiam arte fuerat uſa.Hoc & lya fecit contra opus ſororis denuo machinata:collocauit ei & ipſa ſuam famulam:& natus eſt de zelpha filius gad.quod quis potuerit appellare fortuitum:& poſt hunc aſer:quod beatificũ poterit dici: qui lyæ gloriam cumulauit. Cum autem ruben ſentor filio q; lyæ matri mandragore mala portaret:rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat:quia cupierat cibũ:illa non conſentiente:ſed ſufficere ei dicente:q; eam uiri honore priuaſſet:rachel mitigans ſororis iram conceſſura ſe ei dicebat:ut cum ea uir illa nocte maneret.Qua hoc percipiente munus Iacob cũ lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt: yſachar quidem quod ſignificat mercede factum:zabulon quod indicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt autẽ & filia dina. Poſt hæc tempora natus eſt & rachel filius Ioſeph: quod ſignificat augmentũ alicuius faciendum.Hoc ergo omne tempus quod fũt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet. Socero hoc non permitente latenter hoc facere cogitabat:uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem diſcedere libenter dicentibus rachel & ſimulachra deorum quos colere patria lex erat pariter furata cum lya ſorore fugiebat & utriuſq; pueri:& puellæ cum filiis: & quicũq; poſſeſſio eis erat. Ducebat etiam grægum medietatẽ non reſpiciente laban. Rachel deorum ſimulachra portabat:licet docuiſſet eã Iacob huiuſmodi deorum honorem ſpernendum:ut ſi compræhenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc cõfugiẽs impetraret. Laban autem poſt primum diem cognoſcẽs Iacob diſceſſũ ſimul & filiarũ multũ malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus: & ſeptima die in quodã colle procul eos collocatos iuenit:& tunc quidẽ quia erat ueſpera requieuit.Viſio ergo ei apparuit monens:quatenus ſinens generũ atq; filias cõqeſcere:nihil in eos p furore præſumere:ſed ut pacta faceret cũ Iacob: q; ſi eius contẽnens paucitatem: aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio præbitu ram.Laban aũt dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiũ: orto die Iacob euocans & manifeſtans ei uiſionem: cui credens ad talia declinaſſet:cœpit eum culpare dicens: quõ eum & pauperẽ uenientem ad ſe:& omnium ſuſciperet indigentẽ: eiq; cunctã poſſeſſionis ſuæ ubertatẽ præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi:fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cõmunionis quã circa me per cognationem habes:neq; uxorũ quas duxiſti pudorẽ gerens:neq; filiorum quorum ſum auus:lege apud me uſus es belli: poſſeſſionẽ meam quidem auferens:filiabus autẽ genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parentibus honorata ſunt:& a me religione ipſa coluntur:& hæc quidẽ quæ nec expugnãtes ſuos inimicos faciũt:tu perpetraſti cognatus:& ſororis quidẽ meæ filius:filiarum uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaquam dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban: ita ſatisfaciebat Iacob dicens.Ego non ſolũ deum patriæ deſideraui: ſed etiam omnes una cognatos:& poſt tantũ tempus dignum eſt me ad propria remeare.Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt:quõ in hoc iuſtitia non priuaris:cũ mihi ingratus exiſtis. Cur partem eius paruam abſumentes abſceſſimus.Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt:ſed iuſta deuotione quam ſemus uxoribus legitimis circa uiros poſſe comperere. Sequuntur non tantum me quantum filios.& hæc quidem ipſe dicebat:ne aliquod gereretur incongruũ:quæ rebatur autem accuſationem quam faciebat: quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iunxiſſet:imperiis eum uulneraſſet aſperrimis.xx.annis eum detinens:& alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet: quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet:peiora tamen facta poſt nuptias:quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban uſus eſt Iacob. Videns enim ei deum ad quodcunq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet: aliquando uero quæq; nigra naſcerentur.Creſcente ſub no-

mine iacob grecum partu aliquando quidem fidem de præſenti non cuſtodiebat:aliquando aũt in alterum annum præbiturum ſe eſſe dicebat:eo q̃ multitudine græcum uideret eum abũdare: cum in futuro tãtum fore potius deſperaret:fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris autem furatis iuſſit inquiſitionem fieri.Cum accepiſſet ergo laban perſcrutandi poteſtatem: rachel hoc audiens poſuit ydola i ſtratorio cameli qui portabat eã:& ſedẽs naturalẽ ſibimet purgationẽ dicebat imminere.Et laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari: nõ credens q̃ cum tali paſſione ad ydola accederet: fecitq; cum iacob fœdus:in nullo eoꝝ quæ geſta fuerant memoriã habiturus:ſed & ille filias ſuas ſe dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt ſuper mõtes quoſdam :i quibus columnam ſtatuerunt ſub climate aræ:unde collis ipſe dicitur galaath:ex quo hactenus terrã galaditen appellant.Et cum factis pactionibus immolaſſent:laban quidem reuerſus eſt:iacob in chananeam procedente:ſubide uiſiones apparebant: de futuro ei ſpem optimam pollicẽtes. Et locũ illum quidem appellauit dei caſtra. Volẽs autem noſſe quid cogitaret eius frater: ſingula cogniturus cum integritate præmiſit:metuenſq; propter priſcam ſuſpitionem:præcepit his quos mittebat ut diceret eſau:quia iacob putans iniuſtum eſſe ut hic re iraſcente conuiueret: de prouincia ſponte diſceſſit:& nunc ſufficiens tempus eſſe putans reconciliationis reuerſus eſt ducens uxores & filios:cum diuitiis acquiſitis:& cũ præcioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quod maximũ bonum fore iudicat:ut cum fratre fruatur his quæ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi quidẽ hæc iudicauerunt.Eſau uero lætus effectus: fratri cum quadringẽtis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cõmiſit & prouidentiam rerum præſentium fecit:quatenus & ipſe ſuũ ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; præualeret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo qui cum eo erant: alios equidem præmittebat:alios aũt poſt tergum proxime ſequi iubebat:ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre refugium ſequẽtes haberẽt: & omnes qui cũ eo erant hoc modo diſponens:miſit quoſdã fratri munera deportantes. Erant iumenta quæ mittebantur:& quadrupedum multitudo uariorum:quæ grata ſuſcipientibus forent:eo q̃ illi rarius hæc haberent. Mittebant aũt diuerſis uicibus ut frequẽter aduenientes multi eẽ putarent. Placabat ergo p̃ dona irã eius:ſi adhuc aliqua idignatio remanſiſſet:ſed etiã ſermonibus blãdis iubebat uti:quos mittebat ad eũ.Hæc diſponẽs per totũ diẽ nocte ueniẽte mouebat ſuos.Cũq; fluuiũ quẽdã trãſiſſet nomine iabos:Iacob ibi remanenti uiſio quædã apparuit:cũ qua luctabat:illa utiq; uiſiõe initiũ certaminis faciẽte:q etiã uoce uſa ẽ:ſimul & uerbis:letariq; eum in his monẽs quæ facta uidebant: nec modico ſe p̃ualuiſſe crederet:ſed grãdẽ angelũ dei uiciſſe:& hoc ſignũ arbitrari magnoꝝ ſibi fore bonorum:& q̃ nũq̃ eius deſereret genus:nec fortioré hominũ quẽq̃ illius eſſe uirtutis:præcepitq; eũ uocari iſrahel:quod hæbraica lingua ſignificat reluctãté angelo ſacro.Hæc igit iacob poſcente illa uiſio prædicebat.Qui ſentiens angelũ dei eſſe:rogabat:ut quã parté hiturus eſſet ei ſignificaret.Et uiſio quidẽ cũ iſta dixiſſet diſparuit.Letatus autẽ iacob in his phanuel locũ denominauit.Cũq; ei pp certamẽ dolor fuiſſet factus circa neruũ latũ :& ipe abſtinuit eo cibo: & pp illũ neq; nob s ẽ comeſtibilis.Proximũ iã audiẽs eẽ fratré iuſſit p̃cedere utrãq; cõiugẽ ſeorſũ cum ancillis:ſuis:ut de lõge cõſpicerẽt opa uirorum pugnantium:ſi hoc uoluiſſet eſau.Fratrem autem ſibi p̃xime uenientẽ ipſe ſalutauit:nihil de eo doloſe cogitantẽ.Et eſau ãplexus eũ requirebat de multitudine filioꝝ & mulierum.Et cũ cognouiſſet:ipſe quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excuſante eos de iumẽtoꝝ labore: eſau diſceſſit in ſeir:illic.n.commorabatur:appellauitq; uillã de ſua.Chirſuta capillatura.Iacob autẽ uenit ad ſcenas.i.ad tabernacula q̃ hactenus ſic uocantur.Vnde in ſicimiã quoq; profectus eſt:quæ ciuitas ẽ chananeoꝝ. Sicimitis autem ſolennitatẽ agentibus:dina quæ fuit filia iacob:ſola tranſiuit ad ciuitatem:emptura ornamẽtũ p̃uicialiũ mulierum. Vidẽs ergo ſichem regis emmor filius:eam corrupit abreptam:& amore cõfectus deprecatur patrem: ut ei puellam acciperet in uxorem.Ille uero conſentiens uenit ad iacob ſupplicans ut filio ſuo ſichem dinam lege contingeret. Iacob igitur neq; cõtradicere ualẽs pp dignitatẽ ſupplicãtis:neq; legitimũ iudicans alienigene filiã copulare petit concedẽdum ſibi ſpacium: ut deliberaret de quibus poſcebat.Abſceſſit ergo rex ſperãs iacob nuptias filio ſuo conceſſurum. Iacob aũt indicans filiis:& corruptionẽ ſororis & ſupplicatiõem emmor: petebat cogitandum eẽ quid fieret:& plurimi quidẽ tacebant:conſilium non iueniẽtes.Symeõ uero & leui puellæ fratres ex matre eadẽ nati:huiuſmõi ſibi cõſtituerunt actionem adiuicẽ: ut cũ eſſet feſtiuitas & ſicimite requie:& epulis uterent: incunctanter primis cuſtodiis aſiſtẽtes dormientes occiderent: & uenientes in ciuitatem interficerent omnem maſculum:& regẽ cum eis & filium eius:ſoliſq; patrem mulieribus.Hæc efficientes p̃ter cõſciẽtiam patris reuocauerũt diná.Iacob aũt factorum magnitudinem admiranti:& filius iraſcẽti deus aſiſtens:iuſſit eũ confidere:& purificantem tabernacula: ſacrificia celebrare: quæ prius cum iret in meſopotamiam pro ſomni apparitione deo uouerat. Cum igitur purgaret ſuos laban deos inuenit neq;.n.ſciebat a rachel furatos eſſe:& quia eos celaſſet in terra ſub arbore quadã:hos ergo ide tollẽs ſacrificabat in bethel ubi ſomniũ uiderat cũ meſopotamiã prius iret:hic enĩ proficiſcẽs uenit in effrata: ubi rachel ex partu mortuã ſepeliuit

quæ ſola inter cognatos in ebrō honorē ſepulturæ habere non meruit. Et ualde flens filium ex ea natum beniamin appellauit:propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo filii Iacob omnes:maſculi quidē duodecim:fœmina uero una.Hoꝝ octo legitimi: de lya ſex qdē:duo uero de rachel:q̄tuor aūt de famulabus:binī ex utraq;:quoꝝ & noīa ſupius dixi.

¶Moritur yſaac i ebron:& ſepultura filiis ſuis:rebecca uxore prius defuncta. CAP. XXVIII.

VEnit ergo hinc in ciuitatem ebron poſitam inter chananeos.Illic aūt yſaac cōmorabatur:& paululū quidē pariter uixerunt.Rebeccā Iacob uiuā nō repperit. Moritur & yſaac:non poſt multū q̄ filius eius aduenit:& ſepultus eſt a filiis cū uxore in ebrō:ubi erat ſepultura eius pentū.Fuit ergo yſaac deo uir carus:& multa eius prouidentia dignus: poſt abraam ualde longeuus. Cunq; uixiſſet centum octuagintaquinq; annis: cum uirtute defunctus eſt.

¶Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

¶Quomodo eſau & Iacob yſaac filii habitacula diuiſerūt:& eſau quidem idumeam tenuit: Iacob autem chananeam. CAP. .I.

POſt mortē uero yſaac filii eius inuicē tabernacula diuiſerunt:& non ea quæ acceperant tenuerunt:ſed eſau quidē ebron ciuitatē fratri dans habitabat in ſeir: & in idumea regnabat: quā regionē a ſemetipſo ita uocauit. Edom enī noīatus eſt:quā nuncupationē huiuſmodi uenationis cā ſortitus ē.Aliquādo labore uenationis eſuriens rediebat:dū adhuc puer eſſet ætate:inuenienſq; fratrē lentem præparantē ſibi ad prandiū rubeū coloré nimis habentē:& propterea potius icitatus rogabat ut p̄beret ſibi cibū. Qui uendere ſibi primatū pp cibū per eius eſuriem cōpulit fratrem. Ille fame compulſus conceſſit cū ſacramento primatū. Quāobrem pp ruborē cibi a coetaneis infantiæ tpe edom uocatus eſt.Hæbrei nāq; edom rubeū dicunt.Et ideo regionē ſic appellauit:quā græci honeſtius idumeā denoīauerūt. Fuit aūt pater filiorum numero qnq; quoꝝ hieus quidē & hielō:& chore ex una muliere ſūt geniti:oolibama nomine reliquoꝝ uero eliphas quidē ex ada:rabuel aūt de baſemath ethei ſunt nati.Hieus quidē filii non fuerunt:heliphas uero fuerūt legitimi qnq;:themā:omath:ſepphu:gathan:cenes.Amalech enim naturalis non erat:de cōcubina thāna noīe,pcreatus:iſti ſiquidē habitauerūt in idumea quæ gobolitis eſt dicta & ab amelech amalechitis ē appellata.Cū,enī aliquādo magna fuiſſet idumea: & in tota regione nomē integrū retineret:in patribus appellationē ab habitatoribus cōſeruabat. Contigit aūt iacob:ut ad tantā felicitatis magnitudinē p̄ueniret:quæ facile ab aliis apprēhendēdi non poſſit.Diuitiis enī cunctis,puincial bus eminebat:& filioꝝ uirtutibus imitabilis & cōſpicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuū & laboꝝ tollerantiam erant prompti:& ad intelligentiā præparati:in tantū uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curā: ut ēt ex his quæ triſtia uidebantur eſſ :bonoꝝ ei præberet ſublimitas:feceritq; eum: & qui ex eo ,pcreati ſunt auctores reuerſionis ex ægypto:quo patres noſtri huiuſmodi cā morati ſunt.

¶Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomnis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram inuidiam ſuſtinuerit fratrum. CAPI. .II.

IOſeph ex rachel filiū ſuſcipiens iacob:& ,pter honeſtatē corpis & animi uirtutem: cū utiq; aliis ſapientia pcelleret:eū amplius aliis filiis diligebat.Huic ſiue paterna dilectio odium concitauit fratrꝝ ſiue ſomnia. Quæ cū uidiſſet:patri & eis,primus idicauit:eo q̄ profectū eius anunciarent:cū ſēpius celent hoies:ēt ſuoꝝ fœlicitates.Viſiōes quæ apparuerunt Ioſeph erant huiuſmodi.Miſſus a patre cū fratribus ut colligerent meſſes : & maturas fruges:uidit nimis præc puā uiſionē:& ultra ea quæ ſolent p ſomniā,puenire.Q uā uiſionē dum ſurrexit fratribus ſuis tanq̄ ſibi ſomniū diſcernentibus enarrauit:dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:ſicut dominum ſerui.Illi intelligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uiſionem:& contra ſe poteſtatem eius futuram:Ioſeph quidem tanquam ignorātes ſomnia nihil explanauerūt:conſiliū uero fecerūt:ne ad,pfectū ea quæ arbitrabant acciderēt:& circa eū graues amplius exiſtebant.Impugnās aūt diuinitas eoꝝ inuidiā:ſecūdā præſtiti t Ioſeph uiſionē multo mirabiliorē quā primā.Vidit enī ſolem ſimul & lunā & cæteras ſtellas in terrā deſcendere:& ſe adorare:quā uiſionē patri nihil de fratribus mali formidans:ēt his præſentibus indicauit: & iterpretari ſibi quod hoc ſignificare uelit poſcebat.Ille uero ſomnio gaudens:cū expoſitionem mēte conſpiceret:& cum ſapientia non ſine conſideratione conniceret letabatur:magnisq; ſignificationibus fœlicitatem filio nunciabat:tempuſq; largiente deo futurum: quo a parentibus & fratribus eſſet honorandus:& adorari dignus:lunam quidem & ſolem patri & matri cōparans:eo q̄ illa augeat & nutriat uniuerſa:ille uero formet:& aliam fortitudinē præſtet:ſtellas uero fratribus: cū & ipſi.xi.eēnt:ſicut & ſtellæ uigoré a ſole & luna percipiētes.Et iacob quidē huiuſmodi nō intelligēter diſcretionē protulit uiſionis fratres uero Ioſeph uehementer ea q̄ ſunt predicta contriſtauerunt:& incitati aduerſus eum:uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habitu-

rum:& non quaſi de fratre gaudentes:dum etiam cum eo potuiſſent:his adipiſci bonis:nempe q̄ cognatione cōmunicarēt:& fœlicitatis ſocii forēt:interimere adoleſcētulū ſunt aggreſſi.Cūq; hoc ſtatuiſſent conſilium ad perficiendum illud tendebant:in ſicimis abeuntes.Hæc autem prouincia paſtorum eſt ouium optima;& grægū alimentis ualde copioſa. Quo dū grægum curā:haberent: & patrem ſcire non fecerunt:quia ibidem remoti eſſent. Ille ignorans hæc:eo ꝙ nullus ad eum a grægibus aduenireť:qui quod eſſet uerum de filiis nunciaret:triſtemq; ꝑ illis animū gerens:& in formidine conſtitutus miſit Ioſeph ad græges ut de fratribus ſuis agnoſceret : & quid agerent indicaret.Illi autem fratrē uidente: ad ſe uenire:gauiſi quidem ſunt : ſed non quaſi familiaris ſui p̄ſentia:& a patre directi:ſed quaſi ſuper inimico: & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internitionem ergo eius nolentes differre præſens tempus ꝑtinus acceſſerūt.Quos dū ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare : & ad actum iam uideret unanimes : eos retinere tentabat magnitudinem præſumptionis:& ſcelus eis oſtendens :quia malignū quidem deo & hominibus eſſet abhominabile etiam non conſanguineum hominem perimere:multo magis autem celeſtius cedem in fratrem ita perficere:quo.ſ.interfecto pater una perimereť:& mater in luctu ex filii non humana lege facta priuatione conſumeretur.Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperēt qd ipſi paterentur mortuo ſibi filio:& iuuēculo:& recederent a tali præſumptione deum timentes: qui inſpector ſimul & teſtis eſſet:& ab huiuſmodi actione recederent:penitentiamq; diligerent:& potius temperantiæ deſeruirent:nam accedentes ad hoc opus: omnem pœnā ꝑ fratris nece p̄ſoluerent:uidentes utiq; dei ꝑuidentiam ubiq; p̄ſentem:cui neq; qd in deſerto:neq; quod in ciuitatibus agitur eſt abſconſum:ubicūq; enim homo eſt:oportet ſcire illic eſſe deum : ſed etiā cōſcientiā ſuā eos habituram inimicā in his præſumptiōibus edicebat:quā neq; bonā habētes aliq;neq; talē qualis in eis tunc habitaret poſt mortem fratris effugerent.Adiiciebat dictis etiā hæc:quia fratrē neq; iniuſtū aliquid facientē ſictū eſſet occidere:bonū eſſe uero etiā inimicis obliuiſci : ſi qd forte peccauerit:Ioſeph aūt in nullo malignū circa eos extitiſſe:cur eū occiderēt:cuius ætatis infirmitatē mēſurare deberēt:quādo ipſe eoꝝ tutelā potius expectarent.Cauſa uero huius iteritus multo peioré eorū actionē faceret:eo ꝙ propter iuidiā futurorū bonorum eum uita priuare niterentur: quibus bonis ſimul cum illo uteréture:eius cōmunioni pariter participantes: cum non extraneus ſed domeſticus eorum exiſteret:unde deberent ſua putare:quæcūq; Ioſeph largitas diuina conferret:ſed & iracundiam ſupernam propterea ſeueriorem ſibimet futuram : ſi eum qui a deo iudicatus fuerat dignus:occiderent : & auferrent deo eum cui eſſet talia donaturus . Et ruben quidem hæc dicens-& his potiora ſupplicans:eos a fratricidio conabatur auertere.Cum uero in nullo eos mitiores uideret:ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent.Nā ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere.Cum uero præualuiſſent ut fratrem occiderent:dicebat non eſſe ualde futuros malos: ſi in his quæ nunc hortarctur obedirent in his enim eſſet & opus quo feſtinarent:non tamen huiuſmodi:ſed leuius in comparatione mali.Petebat eos manus quidem in fratrem non iniicere:ſed proiectum in lacum uicinum eum illic deſinerent mori:& ſcelus manuum ſuarum uel'ita leuigari.Illis autem conſentientibus:ſumens ruben adoleſcentulum & caute ligans eum in lacū cū quiete depoſuit:erat enim ſine aqua.Et ille quidem dum hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſturæ.

Quomodo idem ipſe in Egyptum uenundatus a fratribus ꝓp odium quod habebant in eū:factuſq; inſignis & clarus:ibi fratres habuit ſubiectos. CAP. III.

IVdas autē qui & ipſe filius erat iacob uidēs negociatores arabes ex iſmahelitarū genere aromata:& onera ſyria portantes ægyptiis de galaath poſt diſceſſum rubē fratribus perſuaſit ut extrahentes Ioſeph uenderent arabis quo longius cōſtituto:uel ſi moreretť apud peregrinos:ipſi forēt a ſcelere liberi.Hoc dū placuiſſet:Ioſeph extrahētes:negociatoribus uendiderunt:præcio nūmorum.xxx.cum decē & ſex eſſet annorum.Rubē auté nocte ad lacum ueniens:latens fratres ut liberaret Ioſeph:dum clamante eo non reſponderet:metuens ne poſt abſceſſum eius interimereut eum culpabat fratres.Illis qd geſtum fuerat edicentibus:ceſſauit a luctu rubē . Cūq; hæc circa Ioſeph geſta uiderenť a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpitionem patris fierent exquirebant:tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioſeph quā abſtulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis diſcerpere : & hirci ſanguine maculatam portare:patriq; monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſene.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret:dicebant ſe quidem Ioſeph neq; uidiſſe neq; ſi q̄ calamitas ei accidiſſet nouiſſe illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine macularam atq; diruptā & arbitrari ſe ꝙ incidens in beſtias iteriſſet:ſi tamen ex tunica agnoſceretur:& ſi hac idutus fuiſſet de domo proficiſcens.Iacob autem cum prius in leuiori ſpe fuiſſet:tāq; forte prædato ſuo filio:hanc ꝑem deſeruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum .Cognouerat enī eum ipſa ueſtitum cum properaret ad fratres:& uelud ſuper mortuum decætero uideb atur afflictus adoleſcentem lugens:& tanquam ſi unius filii pater eſſet:aliorumq; conſolatiōe priuaretur: ſic erat apud ſemetipſum male:prius fratribus cum eſtimans comparatum qui a beſtiis credebať

esse consumptus. Sedebat sacco uestitus:tristitia grauissimus:ut neq; a filiis consolationem sumés leuior fuisset:neq; laborando doloribus interdicere prævaleret. Ioseph autem uenditum a negociatoribus comparans putiphares uir ægyptius qui erat super coquos regis pharonis : habebat in omni honore:doctrinamq; liberalium edocebat:& alii eum meliori cibo quam conueniret:seruli fortunæ iubebat:commisitq; ei domesticam curam.Ille uero cum his frueretur:uirtutem humilitatis quæ circa eum erat:neq; hac mutatione dereliquit:sed ostendit prudentiã cum certissime affuerit prævalere posse rebus in uita difficilimis:nec fœlicitatibus solummodo temporalibus inhærere. Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinem & opportunitatem actuum eius:cét illius amore confecta : & putaret quia si hoc ei faceret: manifestum facile cum suaderet uenire ad suum concubitum:quasi ille iudicaret fœlicitatem eo q; ei domina supplicaret:& ad figuram illius tunc seruitii:& non ad modum respiceret castitatis:desiderium suum ei prodit:& uerba de permixtione fecit.Cuius respuebat ille præces:dicendo non esse iustum huiusmodi sibi imponi seruitiũ. ~~unde emptorem a quo tãta dignitate fuerat honoratus:iniquitatis cõtingeret iniuriam sustineret~~ sed rogabat eam comprimere passionem:desperationem quippe ei huius desiderii præponens: qa si non esset spes:hoc ei facile posset auferri:se uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo consentire.Nam si seruum inquit dominæ suæ nihil facere oportet aduersum: contra hæc precepta maxime conuenit resultare.Illius autem amor potius augebatur :eo q; non speraret omnino deuiare Ioseph.Et dum uehementer obsideretur a passione:secundum rursus fecit experimentum Igitur dum festiuitas publice celebrationis instaret:in qua ad cerimonias etiam mulieres interessent:ægritudinem marito simulauit:captans ob hoc solitudinem atq; silentium: ut exoraret Ioseph. Qui dum accessisset uberiores prioribus obtulit ei sermones : quia bonum quidem fuisset ut præcibus priscis flecteretur : nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ deposcentis:& excellentiam passionis:qua cogeretur domina de sua dignitate descendere:sed nũc melius ageret:si quæ pridem contempserat emendaret. Nam si secundas præces expectaret:hoc illa etiam studio maiore se fecisse referebat:ægritudinem simulasse:& festiuitati uel cerimoniis præposuisse eius amplexum:sibi autem q; primis sermonibus non credendo resultauerat : nulla factũ fuisse malicia iudicaret:signumque crederet utilitatis bonorum præsentium:q; ipsa in ea uolũtate persisteret:quæ bona jam quasi possideret si eius amore flecteretur:& maioribus frueret obediés: uindictam uero & odium eum asserens suscepturum : si eius contemneret dignitatem : sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur.Neq; enim hoc illum iuuare posse dicebat:sed ipa ad accusationem accederet illius:& tent tam se ab illo marito proprio mentiretur : magisq; creditum uxoris sermonibus quam illius:licet eos ex ueritate proferret.Hæc dicente muliere:simul & flére: nec misericordia eũ recedere a castitate suasit:nec metus coegit:sed & præces respuit : & minis nõ cessit:metuens iniustitiam sustinere:& pati magis quodlibet seuius elegit:quam lætus uti præsentibus:in quibus etiam conscius esset perditionis suæ.Commemorabat autem eam nuptias:& uiri societatem: & his potiora distribuenda:quã temporalis ardoris libidini supplicabat : nam talibus perpetratis:quæ pœnitentiam magis augerent:dolorem sumeret & nequaq; quod deliquerat emẽdaret:& timorem nimium esset habitura:quando causã huius mali nullatenus posset abscondi:uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo:insuper magnam conscientiæ apud deum fiduciam simul & apud homines:tanquã in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ potestatem:non pro peccato habitura confusionem:multoq; melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur:quam in malis quæ timore celatur.Hæc dicens:& his multo maiora:ardorem mulieris retinere:eiusq; passionem conuertere ratione nitebatur.Illa uero studio suo uehementius incitata immittens manus:cum uerbis suadere desperasset:eum cogere tentabat. Cumq; fugisset iratus ioseph:illa eius tenente uestem qua se exuerat:exiliuit domo. Quæ in formidine constituta:ne uiro suo hoc diceret:iniuriamq; uolés præuenire:quatenus aduersus ioseph mentiretur:excogitauit:ut hoc modo ulciscere iniuriã:quæ fuerat ita superbe contempta. Præcedere uero in accusatione sapientissimum fore simul & muliebre credens:sedebat quidé dejecta atq; confusa ob tristitiam qua cupiditate sua fuerat decepta:tẽptamẽtũ corruptionis suæ cum ira frangens alias iungens.Veniente autem uiro:uultu turbato causamq; consulenti fecit ioseph accusationis initiũ:& uelut mortua dixit marito.Seruum nequã cubile tuũ uiolare uolẽtem castiga: ~~qui neq; qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit:neq; quantum ex tua bõitate promeruit:mente percepit:sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset : insidiatus nobis est:ut lectum tuum contumelijs afficeret:& hæc in festiuitate captans absentiam tuã.~~ Qui licet humilis primitus uideretur:propter tuum quiescebat metum non quia eẽt natura benignus. Hoc autẽ factum est:eo q; indigne:& præter spem ad honorem accesserit.Qui dũ fidé totius possessionis tuæ & dispensationem obtinere prævaluisset:& senioribus famulis præpositus esset: tuã quoq; uiolare tentauit uxorem.Dum uero quieuisset in uerbis:ostendebat ei uestẽ quasi dũ tẽtasset ei uim facere reliquisset eam.Putiphares neq; lachrymis uxoris:neq; his q dicebat illa:uel uidebat ipse discredens: & eius amori cuncta distribuens ; examinationem quidem ueritatis fieri non

permiſit: uxori tribuens caſtitatem Ioſeph uero nequam eſſe decernens: & illum quide malignorum miſit in carcerem uxori uero potius caſtitatis ornamentum ineſſe teſtificatus eſt. Ioſeph itaque deo omnia ſua committens: neque ad ſatiſfactionem: neque ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt: ſed uinculis & neceſſitate tacitus manſuetuſq; ſuccubuit: meliorem eſſe confidens deum: cauſam calamitatis: & ueritatem ſcientem: quam illos: qui cum iniuſte pene contraderent: cuius prouidentiæ experimenta repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris diligentiam fidemque eius conſiderans: & uidens dignitatem eius formæ ſubſtraxit uincula: & quod erat peſſimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis conueniebat: meliore præcepit. His uero qui in eiſdem calamitatibus erant: dum ab erumnarum onere ceſſarent: ad cōlloquium ut aſſolet cōmunionis & ſimilis calamitatis uenientibus: & adinuicem cauſas pro quibus cōdemnati fuerant reqrentibus: pincerna regis & ab eo uehemēter honoratus: eiuſq; effectu deuictus & cū Ioſeph habēs cōpedes. Familiarior ei magis effectus ē. Sapiētia nanq; ei uidebatur excellere: cunque ſomniū uidiſſet expoſuit: petens: ut quid ſignificaret: inſinuaret: accuſans quia ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſollicitudinem apponeret ſomniorum. Dicebat ergo ſe uidiſſe trium palmitum natos botros: ex unoquoq; pendere: grandes iam: & ad uindemiandum ſpecioſos: eoſq; ſe comprimere in poculo regis muſtumq; offerre bibituro: & illum grate ſuſcipere. Quod ergo uiderat: hoc eſſe dicebat: poſcebatq; ut quæcunq; Ioſeph in his ſortiretur intellectum: ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere: & ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendum: rege deſiderante miniſterium eius: & rurſum in eo eſſe conſtituendum. Fructum enim uineæ ſignificauit in bonum deum hominibus præbuiſſe: quod etiam ipſi libatur: & fidem hominibus amiciciamq; paſcitur. Soluit ergo lites paſſioneſq; & triſticiam aufert his quibus offertur: & ad delectationes ſpe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus compreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regem tuis: bonam uiſionem ſcito tibi futuram & præſentis neceſſitatis indulgentiam in tot diebus prænuncientem de quantis palmitibus fructum uiſus es per ſomnium uindemiaſſe. Sed memor eſto mei cum fueris hæc expertus: qui tibi pronunciaui bona: & in poteſtate conſtitutus: non obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccātes ad uincula uenimus: ſed pro cauſa ueritatis & caſtitatis: ea quæ reorum ſunt ſuſtinere damnati ſumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam ſuſtinere uoluimus. Et pincerne quidem ut aſſolet audiēte huiuſmodi expoſitionem ſomni gaudium erat: expectabatq; interpretationis finem: Seruus autem quidam ſupra piſtores conſtitutus: cum pincerna uinctus in carcere: cū talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſententiam: in ſpe bona conſtitutus: cum & ipſe ſomniū uidiſſet: petit Ioſeph: ut & illi quæ præterita nocte uiderat: quid uellent ſignificare depromeret. Erat enim inquit huiuſmodi. Caniſtra tria ſuper caput meum ferre me uidi: duo quidem panibus plena: tertiū obſonio: uariiſq; cibis: & qualia ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolantes autem alites: omnia conſumpſiſſe. Et ille quidem credebat ſibi ſimilem expoſitionem futuram: quam pincernæ dixerat: Ioſeph autem concipiens animo ſomnium: dixit ad eum: uelle quidem ſe interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uiſio demonſtraret: duas inquit ei uitæ ſupereſſe dies: hoc dicens caniſtra ſignificare: tertia uero eum crucifigendum: cibumq; uolatilium eſſe futurū: nihilq; fore: quod ei auxilium poſſet ferre. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus ut Ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis eſſet regis: non ſicut rex agens: piſtorem quidem crucifixit: pīcernam uero uinculis abſoluens: in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nichilq; a pincerna p̄dictoꝝ memoraret: deus eripere eū uolēs de carcere: huiuſmōi ei machinatus ē libertatē. Rex pharo una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens: & cum his utriuſq; expoſitionē: interpretationē qdē oblitus uiſiones recoluit: afflictuſq; in his quæ uiderat: nempe cum ei triſtia uiderentur: die facto conuocauit ſapientes ægyptiorum: uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Heſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem: memoria reddita eſt ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem: indicauit ei de ioſeph: & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere: pariter & euentum: & quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundum interpretationem ſomnii eueniſſe prædicente ioſeph: uinctumq; eum aſſerens a putiphare principe cocorum ut ſeruum: cum diceret ſemetipſum nō humilis hæbreorum eſſe generis: nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans: nec propter modernam culpam eum calumnians: quæ tuis ſomniis indicantur agnoſces. Iubente rege ioſeph ad ſuum uultum adduci: obediunt famuli diligētia ei præcepto regis adhibita Rex uero eius dextram apprehendens: o iuuenis inquit: tu mihi nunc optimus: & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis qbus iſte particiatus eſt: etiam fac me eſſe conſortem: pandens quæcunq; mihi ſomniorum prænunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum: blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuiū ambulans uidere me boues pinguiſſimas: ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradiētes de paſcuis ad paludem: alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes. Quæ

dum deuoraſſent pingues & magnas:nihil adiute ſunt:crudeli fame detente: Et poſt hanc uiſionẽ de ſomnis ſurgens:& turb tus quid eſſet hæc uiſio apud me conſiderans:rurſus in ſoporem ſolutus ſum:& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori: quæ etiam me terrẽt potius atque conturbant.Spicas.vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu : & aptas ad meſſem:& ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes:& infirmas nimia ſiccitate.Quæ conuerſæ:ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas:ſtuporem mihi fecerunt.Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundẽq; ſignificat futurorum.Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimũ a peioribus deuoratas: & ſpicas a minoribus fuiſſe conſumptas:famam & ſterilitatem ægypto totidem annis prænunciat: e q- bus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferentibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate conſumitur.Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uchementer exiſtat.Signum autem hoc eſt:quomodo exhauſte boues meliores cõſumpſerunt:ſaciariq; minime ualuerunt.Deus tamen non ut triſtificet:futura prædicit hominibus:ſed ut præſciẽtibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum.Tu ſiquidem congregans bona tempore prio futura facias:ut calamitatem uenturam:ægyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudẽtiam ſapientiamq; ioſeph:& conſulente quẽadmodum ubertatis tempora diſpenſarẽtur: ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi cõſilium dedit ut frugum parcitas haberetur:& nõ affluenter ægyptios his uti permitteret:ſed quãtum ſufficeret ad pabulum erogaret:quæ uero ſupereſſent ſterilitatis in tempore ſeruari:recõdiq; monebat triticum ab agricolis perceptum: ut ad ſata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharo utrunq; in ioſeph miratur: & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit : quatenus ageret ea:quæ populo ægyptiorum & regi ſciret utilia:inuentorem ſcilicet huiuſmodi:uitæ etiam diſpẽſatorem optimum eſſe confidens.Ille uero poteſtate ſibi a rege collata:ita ut eius frueretur ſignaculo:& purpura ueſtiretur:per uniuerſam terram ductus:in curru uehebatur:frumentumq; agricolis ſufficiens ad ſemen:& pabulum ſingulis metiens:nulli ſignificabat cauſa: pro qua talia peragebat.Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat : & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato:quem appellauit plonpthõ panicos:uidens eius intellectum inopinabilem.Significat autẽ hoc nomen inuentorem abſcõditorum.Duxit autem uxorem ualde digniſſimam:filiam petefres: qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos:adhuc uirginem: nomine aſeneth : cooperante ſibimet rege.Ex hac fuerunt ei filii duo:ante ſterilitatis tempus:manaſſes quidem ſenior:quod nomen ſignificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit:iunior uero effraim: quod reſtitutionem ſignificat:eo q; eſſet redditus libertati maiori.In ægypto ſiquidem ſecundum ſomniorum expoſitionem ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeũte: fames annum iam tangebat octauum:& ex eo q; non præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant.Ille uero ioſeph uocabat:qui eis frumentum uẽdidit:factus multitudinis ſine dubitatione ſaluator:& mercedem omnium non comprouincialibus tantummodo faciens:ſed etiam paratus uendere peregrinis:omneſq; homines ſecundum cognationes ſuas:ſolatium merebantur.Ioſeph fœlicitate eius utentes.His ita geſtis dum chananea fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc peſtis inualerat:miſit etiam Iacob filios uniuerſos i ægyptum comparaturos frumentum:confidẽs licere tritici commertium fieri peregrinis:beniamin tantũmodo retinens qui ei ex rachel fuerat generatus:& erat ioſeph conſanguineus. Illi in ægyptũ uenientes adierunt ioſeph:frumentum emere ſupplicantes.Nihil enim erat : quod non illius conſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus:quãdo ioſeph exhiberetur honor. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes:eo q; adoleſcens quidem ab eis abſceſſerit:ad hanc uero ætatem ita peruenerat:ut figura etiam eis ignotus eẽ uideretur:cũ magnitudine quoq; dignitatis eis neq; ſuſpectio proueniret:temptabat eos ut dicerent:quam haberẽt de rebus omnibus uoluntatem.Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum:principis eſſe dicebat:& ex multis quidem locis eos eſſe congregatos:excuſationis uero cauſã ſe cognatos aſſererent:impoſſibile dicens eſſe uiro idiote tales filios:& forma ita clariſſimos enutrire:cum regibus tot filiorum copia eſſet ualde difficilis:ut per hæc etiam de patre quæ proueniſſent latẽter agnoſceret:ſimiliter & ut de fratre ſuo beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illum ut in ſe peccauerunt:aliquid deliquiſſent.Illi nãq; erãt in tumultu pariter & timore maximo cõſtituti:periculum putantes ſibimet imminere:nihilq; de fratre mente ſua percipientes:& aſtantes reddebant de ſingulis rationem:ruben ita concionãte primitus:qui eorum ſenior exiſtebat. Nos inquit non pro leſione uenimus huc:neq; regis negotiis aliqua mala facturi:ſed egentes ſalute & negocio:& malorum refugio:quæ noſtram regionem obtinere noſcuntur:ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolum ſubuenire ciuibus propriis:ſed etiam peregrinis mercimonium audiuimus propoſuiſſe frumenti:ut omnibus indigentibus ſalutem maximã præſtaretis. Quia uero ſumus fratres:& communis nobis eſt ſanguis:clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ.Pater autem eſt nobis iacob uir hæbreus:cuius exiſtimus filii duodecim;

ex mulieribus quattuor:quibus omnibus uiuẽtibus fœlices eramus uno uero fratre noſtro moriente Ioſeph:res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt.Nam & pater immenſum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti:& erumna ſenis affligimur.Venimus igitur pro comparatione frumenti:curamq; patris & noſtrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus.Poteris autem mittendo ad noſtram dõmum agnoſcere ſi quicquam dicimus mentientes.Et ruben quidem huiuſmodi uerbis tẽtabat perſuadere Ioſeph ut de eis meliora decerneret.Ille uero Iacob cognoſcens uiuere:fratremq; beniamin minime deperiſſe:tunc equidem in carcerẽ eos quaſi de uacantia alias die uacanti diſcutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerum principis huc ueniſſe & eſſe fratres:& unius patris filios de quo dicitis:hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis:ſi relinquentes quidem unum ex uobis apud me:nihil iniurabile paſſurum:portanteſq; papula genitori:denuo reuerſi fueritis ad me:fratrem quem reliquiſſe uos uobiſcum pariter adducentes:hoc enim erit ſignum ueritatis.Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros:de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcentes:tanquam propter id quod in illum cogitauerant deo ulciſcente in eis:talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat:& eos in eiuſmodi ſermonibus pœnitentiæ increpabat:ex qua nulla quidem generaretur utilitas de Ioſeph: illos uero quicquid mali ſuſtineret p uindicta illius faciente deo:fortiter tolerare poſcebat.Hæc autem dicebant ad inuicem non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere.Omnes autem ruben increpante:habebat dejectio:& pœnitentia rerum geſtarum:cum ipſi non cogitaſſent illo tempore:pro quibus eum tunc punirent:iudicabãt deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos Ioſeph ſic eſtuantes per compaſſionem ceſſit in lachrymas:nolenſq; fratribus apparere diſceſſit.Et poſtq̃ reliquit eos iterum uenit ad eos.Et retinens obſidem ſimeon:pro reuerſione fratrum:illos ſumentes mercimonium tritici:abire præcepit:iubens miniſtro:ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant:oneribus eorum latenter immittẽs dimitteret eos:illam pecuniam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeam: nunciauerunt patri quæ eis in ægypto contigerant:& quia quaſi exploratores regis illuc ueniſſent ſunt creditis:dicentibuſq; ſe fratres eſſe:undecimum apud patrem domi reliquiſſe:creditum eis non ſit:& quomodo ſimeon reliquerunt apud principem militiæ donec beniamin iret:& fidem de his quæ a ſe apud eum dicta fuerant perficeret:rogabantq; patrem nihil metuentem:ut cum eis iuuenculum deſtinaret.Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis geſta ſunt:& dum de ſimeon detentione grauiter ferret:ſtultiſſimum iudicabat:beniamin quoq; his malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben ſermonibus ſupplicantis flexus eſt:ſuos filios tradentis:ut ſi quid beniamin in itinere pateretur:eos occideret auus:Illos hæſitantes in his malis:potius conturbabat argentum:quod in ſacris miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualeſcente:coactus neceſſitate Iacob:beniamin deliberauit cum fratribus deſtinare. Non enim poterant in ægyptum uenire:niſi cum ſua promiſſione pergerent.Cuiq; famẽ quottidie augeri cõſpiceret:filiis ſupplicantibus: quod aliud de præſenti faceret non habebat.Iudas autem cum eſſet & in aliis uir audax:& in his apud eum fiducialiter uſus eſt:dicens:non eum debere de fratre metuere:neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere:quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adeſſet:& quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere; nec alimentum ex ubertate pharonis permiſſum:propter puerum irrationabiliter auferendum:cogitandum uero de ſalute ſimeon: ne dum parceretur profectui beniam:ille perimeretur:deo autem eſſe credẽdum de illo. Quo exhortante atq; dicente:aut ſaluum reuocare filium:aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum:credens ei Iacob:tradidit beniamin:& duplex tritici præcium:ſimul & quæ apud chananeos naſcuntur:unguenta baliami:& ſtacten:& therebintum:& mel:munera Ioſeph direxit eſſe portãda.Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ;pariter & ab illis.Ille nanq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumen repperirent :nihilq; pro eorum triſtitia mali perpeſſum:quotidieq; eis meror ingerebatur.Et ſenior quidem feſſus tollerabat:illi uero ibant in ægyptum:ſpe melioris triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero ægyptum perueniſſent: ſucceſſerunt alias ſeceſſerunt quidem apud Ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici præcium crimini ſubiacerent:uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent:& apud præpoſitum Ioſeph multis ſatiſfactionibus utebãtur:domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam:eamq; nunc reportaſſe.Illo itaq; reſpondente:& ſe iam quid dicerent ignorare:releuati ſunt a timore:ſoluenſq; repente ſimeon:cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem Ioſeph a miniſterio regis:ei munera proferrebant & ſciſcitanti de patre:dicebant:q; eum incolumen reliquiſſent.Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe beniamin: ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſpondentibus eum eſſe:ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem.Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas diſcedebat:nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari:ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbere:ſicut erant ſoliti apud patrem.Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret:beniamin partibus duplicibus ho-

norabat.Dum uero poſt cœnam fuiſſent in ſoporem conuerſi:iuſſit præpoſito ut eis triticũ menſuratum traderet:præciũq; rurſũ in eoꝝ faccis abſconderet monere uero. Beniamin etiã poculũ argentũ quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat:experimentũ fratrũ ſumere uolens:utrũ auxiliũ aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum:tanq̃ ipſi nihil gerentes malii ad paterna limina remearent. Cum uero famulus mandata feciſſet:die facto:Iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant:recipientes etiã ſimeõ: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: q̃ etiam beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri. Qui dũ abirent:inſequebantur eos equites:ducentes famulũ: a quo in ſacco beniamĩ poculũ uidebatur immiſſum:& inopinabili equeſtrũ inuaſione turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic ueniſſent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino ſuo fuiſſent:neque munerũ:neq; hoſpitalitatis.Ioſeph memoriã retinentes: preſumpſerit in eum iniqua cõmittere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes:iniuſta lucra ſecum portarent:amiciciamq; Ioſeph:ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes:minabanturq; eis ſupplicium eſſe uenturum:quia nec deum latuerint:nec cum furto fugientes euaſerint:licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebant:quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus:ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat.Illi uero neſcientes factum eius uerba irridebant: leuitatemq; uerboꝝ illius famuli mirabantur:quod talem cauſam præſumeret uiris inferre:qui dũ præciũ in ſuis faccis inuentũ neq̃quã retinuiſſent:ſed qđ geſtũ fuerat nullo ſciente reuocaſſent:multo potius ab huius maleficii uolũtate diſcederẽt:& qa rei pſcrutationẽ negatiõe iudicabãt cẽ fidelioré:reqrere famulum imperabant:& ſi quiſquam rapuiſſet:cum reperiretur omnes eſſe puniendos. Nihil enĩ ſibi conſcii:fiduciam habebant:ut putabant omni periculo carituram.Illi uero inquiſitionẽ fieri exigebant:uniuſq; fore ſupplicium:qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quererent omneſq; iam cæteros pertranſiſſẽt:ſecundum modum inquiſitionis beniamin nouiſſime peruenerũt:nõ ignorantes:quomodo in illius ſaculo poculum abſcondiſſent:ſed ſubtilẽ inquiſitionẽ ſe facere ſimulãtes:aliiq; de ſuo timore liberati:uidebantur eſſe ſolliciti de beniamin:confidebant tamen:qa nec in illo poſſent maleficium inuenire:increpabantq; eos qui fuerant perſecuti:uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutantes onus:de ſaculo beniamin inuentum poculum protuliſſent:in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt:& induméta rũpentes:flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum:ſeq; mentitos patri de ſalute beniamĩ. Creſcebat autem eis hoc malum:eo q; iam ſe credẽtes triſtitiam deuitaſſe:rurſus in fratris ſui malis inciderent:& paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes:qui uim patri feciſſent: ut eũ cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes beniamin:ad Ioſeph adduxerunt:fratreſq; pariter ſequebantur.Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum:illud autem luctuoſo ſcemate aceratos: quod ait:o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes:talia in peregrinũ & benefactorem facere ptæſumpſiſtis.Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute beniamin: & rurſus recordantibus dicentibuſq;:beatiorem eſſe Ioſeph:qui ſi quidem mortuus eſſet:& a uitæ triſtitia liber exiſteret:ſi uero uiueret:certum:quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret:aſſerentibus ſe eſſe amaritudinem patris:quia triſticiæ quam pro illo haberet hactenus: etiam de beniamin ipſi ei rurſus adiicerent:ruben eos etiam uehementer increpante.Ioſeph ergo dicente:illos quidem a ſe abſoluit:a quibus in nullo fuerat leſus:ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris:neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerãt:neq; illos cum fure puniendos:ſed etiã abeuntibus præbere ſe ſecuritatem:omnes quidem tenuit ſtupor: & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt.Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat:ut adoleſcentulum dirigeret:& in aliis erat uir efficax:pro fratris ſalute ſe decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commiſerimus in te:& ſupplicio digna: iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento: licet non ſit iniquitas omniũ ſed unius iunioris:tamen deſperantibus de eius ſalute: ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens:neq; malefacta conſiderans:ſed ad tuam naturam conuerſus:uirtutem propicius exerce non iram:qua alii cum in fortitudine pari ſint:non in maximis ſolummodo:ſed etiam in fortuitis ſumentes uiuntur. Tu eſto magnanimis: neq; uincaris ab ira: ut eos perimas:qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem:ſed a te ſumere eam popoſcerunt.Non enim modo eã primitus nobis donas:ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem:uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti:quæ periculum ſuſtinentes a peſte famis eripuerunt.Ne deſpicias pereuntes egeſtate rerum neceſſarium nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt: inuidiæ calamitate damnati ſunt. Permaneat tua gratia: alio modo tantum data. Saluabis enim: quos ob hoc etiam nutriſti: animaſque quas fame laborare non paſſus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnum: ut & animas nobis dones: præbeaſque unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe. uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere:

nosq; in hac erumna constituisse: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoscere: & non solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quamquam & hoc magnum est: si bene fiat inopibus: principale tamen existet: saluare quequam eos: qui pro delicto commisso in se pœnas debeant exoluere. Ná si paruas lesiones dimittere delinquétibus laudé attulit multis: iracundiam cohibere in his: pro quibus uita peccantium sit obnoxia: diuinæ cognoscitur esse naturæ. Et ego quidé nisi scirem patré quéadmodũ in amissione filiorũ affligitur: propter Ioseph mortẽ: nequaquá quátũ ad nos attinet salutis uerba proferé nisi forsán tuis moribus hoc donassem: quorũ est propriũ etiá hos saluare. qui tribulantur in huius morte: sed etiam præberemus nos passuros quæcunq; uelles. Nunc autem non nostri miserantes licet iuuenes simus: & nondum fruentes uitæ bonis moriamur: sed de patre ea cogitantes: & senectutis illius miserãtes: has tibi præces offerimus: & cõmendamus animas nostras: quas tibi malignitas nostra tradidit ad supplicia perferenda. Nam nõ ille malignus est: neq; tales nos futuros genuit: sed cũ sit benignus: & ut experiatur talia non sit iustum etiã nunc nobis suspectus affligitur. Cũ aút audierit perditos: etiam causám mortis amarissime sustinebit: & ob hoc multo citius uitá suã derelinquet: ita ut cum conuersationis nostræ turpitudo corrumpat: pessimumq; faciat de præsenti luce discessum: & dum ad alios studeret nostra bona plantare: ut nostri actus neq; sentiantur efficiet. In hac ergo ratione constitutus licet te nostra mala commoueant: tuam iustitiá dona patri: ut propter illius misericordiá maiora possis quam cogeris facere pro nostra malicia: ne senectus eius in desolatione consistat: aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem: tibiq; præstabis: cum iam hac apppellatione potiaris: & in ea sine passione seruaberis a deo patre cunctorum: in qua per cõmunionem huius nominis pie agere comprobaueris: nostri patris habendo misericordiam: ne fraudatus filiis aliqd patiatur. Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus: habens utiq; potestatẽ & auferre & dare: nihilq; ab eius gratia differes. Nam dum quilibet in utrũq; habuerit potestatem: optimum est: ut hac in bonis utatur & potestatem quæ in malo est tanquam si nõ sit obliuiscatur: quasi hoc solũ cõcessum sit ut de salute sit cogitandum. Tu uero omnes nos saluabis ignoscendo fratri: in quibus infeliciter egit neq; enim uita nobis est hoc punito: quo defuncto: ad patrem non licèt remeare. Supplicamus igitur domine: ut si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos pariter punias: tanq; delicti participes. Non enim patimur nosipsos quasi propter mortui tribulationem afficere: sed tanquam similes eius maliciæ existẽtes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus: & humanum erat talibus ueniam tribui: hoc tibi relinquo: & ulterius uerba proferre cessabo: & siquidem nos condemnare uolueris: ea quæ dicta non sunt non uldebũtur nos ad tristitiam deducere: si uero absolueris illa etiam in tuæ benignitatis conscientia reuoluens: non solummodo nos saluabis: sed etiam uitam redonabis: per quod potius iustior appareas: quando plus a nobisipsis probaris de nostra salute sollicitus. Si autẽ castigare culpã maius: me magis pro illo castigãs: hunc patri remitte: si uero aliquem tibi retinendum iudicas seruũ: ego utilitatibus tuis potior ero minister: quanto aptior ad utrasq; passiones sicut uides existo. Iudas itaq; oia sustinere pro fratris salute libenter habẽs: pstrauit semetipsum ante pedes Ioseph: si quõ eius iram flectere potuisset. Prostrati sũt etiã fratres uniuersi flentes semetipsos pro anima beniamin tradẽtes neci. Ioseph aũt animi sui passionibus uictus: & nequaq; ualẽs ire tolerare figmẽtũ: iussit quidé abire præsentes: ut fratribus se tantũmodo demonstraret. Discedentibus igit oibus: semetipsũ fratribus indicauit dicens. Virtutem quidẽ uestram atq; fouoré circa fratré uestrũ collaudo: & meliores q; sperabã ex his quæ in me cogitastis inuenio. Hæc aũt oia feci experiri uolẽs amorẽ uestræ fraternitatis. Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitisse: sed dei uolũtate factũ: quo bonorũ etiam nunc adoptio alias adeptio: & in futuro si propicius deus nobis fuerit: cõferenda sit. Patris ergo salutem inopinatã cognoscẽs: talesq; uos circa fratré inueniẽs: neq; illorũ quæ in me cõmisisse putamini ulterius recordabor. Cessabo aút & ab odio malignitatis qđ super his habebam: & tanq; fuerint uoluntate dei cõpleta: & in rebus pẽsentibus uos mihi eritis occasio gratiã me habere profiteor: uosq; ipsos uolo illorũ etiam obliuionem sumentes delectari magis in illo: quod tunc inconsiderate fecistis: dum ad huius termini qualitatem causa peruenerit: quam confusionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquisse. Non ergo uideatur uos contristare: q; aduersum me malignam protulistis sententiam: nec pœnitentiam eius uos afficiat: quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ a deo facta sũt: ite hæc nunciantes patri: nec etiam pro uestra consumptus sollicitudine: splendorem meæ fœlicitatis obscuret: si antequam ad meum ueniens uultum: præsentiumq; rerum potius: hac luce priuetur. Ipsũ ergo: uestrasq; coniuges: liberosq;: & cunctam cognationem sumentes: huc migrate. Non enim absentes bonorum meorum oportet mihi chariissimos esse: insuper & fame annis adhuc quinq; mẽsura. Hæc cum dixisset Ioseph amplexus est fratres. Illi uero in lachrymis & tristitia constituti: super hoc quod cogitauerant contra illum: potius eis uidebatur esse supplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens uenisse ad Ioseph fratres: lætatus est ex-

nie:& tanquam in propriis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena:aurumq; simul & argẽtũ portidũ patri decreuit:sumentesq; dona regis:illi & ampliora fratris:alia qdẽ patri ferẽda: alia uero sibi singuli donata gaudebãt:maioribusq; muneribus dõato beniamin exultãtes abibãt. Iacob audito quia Ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur:descendit ad eum cum tota domo sua. CAP. IIII.

CVm ergo reuertentibus filiis:Iacob de Ioseph agnouisset:quia non solũ euasisset mortem pro qua degebat in luctu:sed etiam uiueret clare fœlicitate:& cum rege tota ægyptum sua prouidentia gubernaret:nihil quidem horum quæ ei nunciata fuerant icredibile iudicabat:cogitans de maxis operibus dei:& ipsius equitate:& licet multo tempore afflictione defecisset:repente tamen profectus est ad Ioseph. Et cum uenisset ad iuramenti puteum:sacrificans ibi deo:metuensq; ne propter fœlicitatem ægypti filiis amãtibus habitationẽ prouinciæ:nequaquam ad chananeam soboles eorum reuersa teneret eam sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem in ægyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia re cederet:quam Ioseph faciem perueniret dum has haberet cogitationes in soporem resolutus est:astitq; ei deus: & secundo nomine uocans respondenti quis esset:ait, Non est iustum te ignorare deum:qui semper præsidio tuis maioribus fuit:& post eos etiam tibi. Nam cum te & pater primatu priuasset:hunc tibi ego restitui:& meo fauore in mesopotamiam missus solus:& bonas nuptias adeptus es:& filiorum multitudine pecuniarumq; plenus ad propria remeasti:permãsitq; tibi omne genus prouidentia mea salubre: & Ioseph filium quem te perdidisse putabas: ad maiorem bonorum adoptionem culmẽq; perduxi: & ægypto dominum ut paululum uideatur a rege differre constitui. Assum uero nunc dux tibi futurus in hac uia:uitãq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus:lõgumq; sæculum tuam sobolem in principatu & gloria fore p̃nuncians:eamq; in terram quam promisi constituendam. In hac igitur uisione confidens:pronior in ægyptum cum filiis & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuagita. Nomina uero eorum significare mihi non uidetur:& præcipue propter difficultatem eorum. Attamen attendens eos qui non arbitrantur nos de mesopotamia esse: sed ex ægypto:necessariũ iudicaui nominum quoq; ferre memoriam. Iacob quidem filii erant duodecim: quorum Ioseph iam prius abierat. Eos uero qui post eum profecti sunt:eorumq; sobolem demonstrabo. Ruben itaq; fuerũt quattuor filii:enochiphalech: esrom:charmi. Simeõ autem sex habuit:iamuel:iamin:aoth:iachi: salier:saul:Leui filii tres fuerunt gerson:gaath:merari. Iudæ autem filii fuerunt tres:sem Ion phares: zare. Duo uero nati de phares:esrom:& amor. Issachar quattuor habuit, Tholas. Furas:Iob:semrõ. Tres uero zabulon habuit filios:sarat:ilon:iachili. Hoc ergo genus de lya descendit cũ qua ascenderat etiam filia eius Dina. Sunt ergo isti omnes triginta tres. Rachel filii fuerunt duo: quorum Ioseph quidem fuerunt filii:manasses:& effraim. Beniamin autem decem bela: Bechor: Asbelus: iera:Naama:Ysar:Mobim:Ophim:Areth:ros. isti decem superioribus additi:fiunt numero quadraginta septem:& legitimum quidem Iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel:fuerũt Dan:& Neptalim:quem sequebãtur filii quattuor:Enol:gunis:Saris:& Sylim. Dan autem habuit unigenitum huius. His itaq; additis super illos quos diximus:quinquaginta quattuor adimpletur numerus. Gad autem & aser nati sunt de zelpha:quæ fuit famula lyæ: fueruntque filii gad septẽ: Gophoron iaphim: Vnin: Zabrõ:aurim:rothin:ariel. Aser autem fuit filia Sara & masculi numero sex:quorum nomina sunt:omnis:iesus:iose:ubbares: Aber:& melchel:Isti cum sint sed ecclecti:ad lectis eis prædictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur:reputato cum eis Iacob Cognoscens autem ioseph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciauerat aduentum: occursurus egressus est: eique in ciuitate quæ heroum uocatur pparuit. Ille ex inoppinata magnaque leticia pene usq; ad defectum mortis peruenit:sed cum recreauit Ioseph:licet nec ipse retinere alias retineri potuerit:ut propter nimiam leticiam talia minime sustineret:non tamen qua pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipse quinq; fratrum secum suorum sumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisse genitorem suum Iacob. Ille lætus hoc audiuit:iussitq; Ioseph:ut dicere eis:quam uitam habere delectare ntur:ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos eos esse pastores respondit: nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle:ut non separatim sed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidẽtiam facerent patris:quatenus & ægyptiis gratus esset: & nihil quod illorum esset istis imponeretur. Egyptiis enim erat abominabilis conuersatio pastoralis. Veniente uero Iacob ad regem:& salutante pariter & pro regno eius orante:Pharao sciscitabatur:quanto tempore iam uixisset. Illo centum triginta annorum se esse dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus est. Cum uero dixisset:quia pauciores annos uixerit quam eius maiores:concessit ei ut cũ filiis suis in heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames ergo ægyptiis augebatur:& pestis eos potius inopes faciebat:cum neq; fluuius terram irrigaret: non ei crescebat ut mos erat: neq; pluerat deus:cũ utiq; per ignorãtiã futura prouideri nequerint. Ioseph aũt ad pecunias dãte frumẽta:cũ eis etiã hæ deficerẽt:de suis opibus & mãcipiis triticũ cõparabant:& quibuscũq; esset pars

aliqua terræ:hâc ꝓ ꝑcio alimenti cedebant.Sic itaq; rege omniũ paſſionũ domino facto:alii alibi migrauerunt;quatenus regiões eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolummodo ſacerdotum. His enim regio ſua ſeruata eſt.Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutem peſtis adduxit: ſed etiam mentes:ita ut decetero ad turpem egeſtatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuẽte uero ſe fame:& fluuio terras inundante:& fructus abundanter ea ferente: Ioſeph ad unamquanq; ueniens ciuitatem: eiuſq; multitudine congregata:eandem terram quã ipſis cedentibus rex habere poterat:ſoluſq; fruiin toto redonabat:& uelut poſſeſſiõis proprie laborem eos amare poſcebat:quintam partem frugum ſolummodo regi ſoluturos pro terra quam illis dabat.Illos ergo inopinate terræ dominos conſtituros lætitia comprehendit:ob quam rem præcepta quoq; ſunt cõſtituta.Hoc igit mõ dignitas apud ægyptios ioſeph potior;habebat:maiorq; fauor ab eis regi collatus é:& ut quintá frugũ partẽ perſoluere deberét.etiam apud reges poſteros lex iſta permanſit.

¶ De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in ebron a filiis:de morte quoq; Ioſeph & fratrum eius. CAPI. V.

IAcob autem decimo ſeptimoq; anno in ægypto commoratus: & languore confectus præſentibus ibi filiis:cum optaſſet aliis quidem poſſeſſionem bonorum & prædixiſſet per prophetiam quemadmodum ex eorum generatione habituri eſſent poſteri chananeam:quod etiam multis poſt temporibus eſt effectum: cuiq; ioſeph magnis præconiis prætuliſſet:quia malorum memoriam circa fratres non habuerit:ſed benignus potius fuerit i eos: & donauerit bonis innumeris:quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari: præcepit quoq; filiis ſuis ut ioſeph natos ephraim & manaſſem in numerum ſuum reciperent:diuiſuri cum eis chananeam: de quibus poſt hæc loquemur:popoſcitq; ſimul:ut ei ſepultura fieret i ebron & mortuus eſt cum uixiſſet omnes annos ſeptem & quadraginta ſimul & centum:in nullo maiorum ſuorum cultu diuinæ pietatis inferior;retributionemq; promeruit:quam iuſtum erat ita benignum accipe. Ioſepha concedente ſibimet rege;patris corpus in ebron reducens:multa largitate ſepeliuit. Fratribus autem reuerti nolentibus cum eo:cum eos terror haberet:ne illos patre mortuo caſtigaret: propter nequitiam quam ei fecerant:nec ulterius circa eos mitis exiſteret:ſatiſfecit eis:ut nihil metuerent: neq; talium habere deberent ſuſpectionẽ:multaq; bona quæ ſecum detulerat donauit nihilq; qđ circa eos benigne debuiſſet impendere dereliquit.Mortuus eſt autem & ipſe:cum uixiſſet annos centum & decem uirtute mirabilis:& omnia ratione diſponẽs:poteſtatemq; ſuam humiliter agẽs quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud ægyptios:& aliunde ſcilicet ueniente:& talem qualem dudum diximus paſſum calumniam.Mortui ſunt etiam eius fratres in ægypto fœliciter conuiuentes:quorum corpora in ebron poſt mortem reportantes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime quando hæbrei egreſſi ſunt ex ægypto in chananeam reportauerũt:ſic enim eos coniurauerat ioſeph.Horum igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit:qbuſq; laboribus obtinuerint chananeam ſignificabo:cauſamq; narrabo primitus:pro qua ægyptum deſeruiſſe uideantur.

¶ De oppreſſione filiorum iſrahel in ægypto per pharaonem:& de natiuitate moyſi quem educauit filia pharaonis:& adoptauit ſibi i filium:& de ſacroꝝ ſcriba q uoluit iterficere puerum cõculcantem coronam regis:quã puero rex impoſuerat. CAPI. VI.

EGyptiis ſiquidem delicatis:& deſidioſis in labore exiſtentibus:& aliis libidinibus ualde ſubiectis:etiam propter amorem lucri contigit ut peſſime circa hæbreos inuidia eorũ fœlicitatis afficerentur. Videntes enim iſrahelitarum genus augeri:& propter uirtutẽ & laboris ingenium diuitiarum affluentia ualde nobilitatos:cõtra ſe eos augeri ſuſpicabantur: obliticq; bonorum propter longinquitatem temporum quæ meruerant per Ioſeph:regnoq; tranſlato ad aliam domum:crudeliter opprimentes iſrahelitas:ſtudebant eis uarias inferre miſerias. Fluuium náq; eos per multas deriuationes diuidere:muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere:ut eas inundare fluuius non ualuiſſet:& piramidas edificare: præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus atteretent.Omnes artes ergo efficientes:& in laboribus aſſueti quadringentorum annorum tempus in his miſeriis extiterunt:eratq; hæc iter eos pugna:ut ægyptii quidem laboribus uellent iſrahelitas expendere:illos uero meliores ſemper eorum ſe præceptionibus exhiberent.Dum uero in his eſſent rebus utriq;:cauſa pro qua potius ſtuderent in exterminatione generis noſtri ſemper ægyptiis huiuſmodi fuit.Quidam ſacrorum ſcriba:cum ſint experti de futuris prædicere ueritatem:enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter iſrahelitas:qui humiliaret quidem ægyptii principatum,Augeret autem ſuo cremento iſrahelitarum genus uirtuteq; tranſcenderet uniuerſos:& gloriam in perpetuum memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit ut omne maſculinum quod ex iſrahelitis naſceretur:iactantes in fluuio conſumerent.Cuſtodienteſq; conceptus mulierum hæbrearum:& partus earum obſeruare præcipiés ægyptias obſtetrices.Ab eis enim hoc officium iubebat impendi:quas propter cognationem credebat regis non tranſcendere iuſſionem.Eis autem qui conténerent hoc præceptum: & partũ earum occulte ſaluare præſumerent:perimi cum ſua generatione præcepit.Hanc ergo illi ſuſtinebát crudeliter paſſionem;& non tantum dolentes ꝙ filiis priuarentur;aut quia dum parentes eſſent

ad perditionem filiorum ſibi naſcentium miniſtrarent:ſed etiam ex illa cogitatione qua eorũ de-
leretur genus:quando quidem nati eorum necabantur:ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilũ.
Et illi quidem erant in illo malo iacentes:contra dei uero uoluntatem nemo poterat prævalere &
ſi innũeris hoc artibus exercerent.Puer itaq; quem prædixerat ille ſacer ſcriba:latenter regia cau-
tela nutritus eſt:& uerax in his quæ per eum facta ſunt ille qui prædixit inuentus eſt:qđ hoc mo-
do geſtum é. Amaramis unus hæbreorum nobilis:cum metueret pro cuncta gente:ne defectio in
nutrienda iuuentute proueniret:& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret:dũq; in heſitatiõe eõ-
ſiſteret:ad dei ſupplicationem conuerſus eſt rogans:ut aliquam miſerationum haberet:qui in nul-
lo eius religionem præuaricaſſe uiderentur:daretq; eis rerum libertatem:pro quibus illo nati af-
fligebantur in tempore.Deus autem miſericordiam eius habens:& ad ſupplicationem aures incli-
nans:aſtitit ei per ſomnium:& nequaq̃ eum deſperare de futuris exhortabatur:pietatiſq; eorum ſe
dicebat habere memoriam.Et propterea retributionem eſſe præbiturum:& dudum quidem eorũ
donaſſe maioribus:ut ex paucis magna eorum fieret multitudo.Et abraam quidem ſolum de me-
ſopotamia in chananeam ueniſſe:factumq; locupletem:& inter alia dum uxor eius ad genus pri-
mitus fuiſſe ſterilis:deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuiſſet filium:& reliquiſſet iſma-
heli quidem & qui ex eo erant arabiam regionem:ceturæ autem filiis tragoditen:yſaac uero cha-
naneam.Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio:ſemper uicit.Iacob etiá cõtribulibus fuit igno-
tus:qui deinceps magnitudinem fœlicitatis qua uixit:ſuis poſteris dereliquit.Quo cum ſeptuagi-
ta ſolũmodo in ægyptum ueniente:ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti.Nunc autem me utilita-
tis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam cõmuniter habiturum.Is enim puer cuius generatio-
nem metuentes ægyptii:cuncta perdere decreuerunt:quæ ex iſrahelitico ſemine generantur: tuus
erit:& diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant:nutrituſq; mirabiliter:hæbreorũ q-
dem genus ab ægyptiorum neceſſitate liberabit:eritq; eius memoria quantiſcũq; temporibus ui-
xerit uniuerſa apud homines:non ſolum hæbreos:ſed etiam alienigenas gentes:me utiq; & alia p̃
bente tibi:& his qui de te naſcituri ſunt.Erit autem ei etiam frater huiuſmodi:qui meum habeat
ſacerdotium:& ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati.Dum ergo hæc uiſio illi oſtẽ-
ſa fuiſſet:ſurgens.Amaramis indicauit hoc iohuel coniugi ſuæ:maiorq; timor eis alloquio huiuſ-
modi uiſionis inſtabat.Non enim de filio ſolũmodo eſſe uidebatur eis formido:ſed etiam p̃ ma-
gnitudine futuræ fœlicitatis.His tamen quæ prænũciata fuerát a deo:fidem partus præbuit mu-
lieris:qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium:ex eo q̃ non uehementer ei dolores inſiſte-
rent.Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutriet infantem.Deinceps autem me-
tuens amaramis ne captus regie iræ ſuccumberet:& ipſe cum puero deperiret:& dei ꝓuidentiam
excluderet:deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti prouidentiamq; latendi eſſe hanc
iudicauit.Nam illud erat incertum:cum ꝓiculũ immineret nõ ſolũ puero qui occulte nutriebatur:
ſed etiá nutriẽti:deumq; iudicauit oĩum habitum& caute á:quatenus in nullo q̃ ꝓmiſerat eẽt mẽ-
dax.Hæc cogitantes:uas rotundum ex uimine cõplicitũ:uelut alueoli magnitudine præparárũt:
quod ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret.Deinde uixerũt illud bitumine:natura eni bituminis
eſt:ut i uiminalibus uaſculis acceſſit:poſſit aq̃ coercere.Illic ergo ifátem mittẽtes:& circa fluuium
ponentes:eius ſaluté deo reliquerũt.Et fluuius quidé eũ ſuſcipiens deportabat, maria uero pueri
ſoror matris iuſſioné cuſtodiebat:quo illud uaſculum deportaret ſtendés.Tunc itaq; deus oſten-
dit:non humana prouidentia:ſed omnia quæcũq; uult ipſe fieri:effectum optimum protinus adi-
piſci:nec prævalere quidem eos qui pro cautela ſua alios condemnare nituntur interitu multoq;
ſtudio hoc implere conantur:cum inopinabiliter illi ſaluentur:& pœnitus de medio malorum in-
ueniant periculorum ereptionem dei ſolius uoluntate.Tale aliquid ergo circa hunc infantem ge-
ſtum aperta uirtute dei probatum eſt.Thermut igitur erat filia regis : quæ dum circa litus flumi-
nis luderet:portari a fluuio illud uas conſpicimus:præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur.Venié-
tibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueo uidés infantem ualde gauiſa eſt:propter ma-
gnitudinem & ſpeciem eius.Táto ergo ſtudio deus circa moyſen uſus eſt:ut ab ipſis qui propter
nationalitatem eius decreuerunt interimere genus hæbreorum:alimento & cura dignus haberetur:
iuſſitq; mulierem adduci.Thermut regis filia:quæ daret infanti mamillam.Quo nõ accedente ad
illius ubera:ſed euitante:& hoc in multis mulieribus faciente:masia aſſiſtens his quæ fiebant:nõ
ut quaſi uideretur ex operibus:ſed inter alias aſtare ait.Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimẽ-
tum infantis uocas:quæ nullam ad eam cognationem habent.Si uero quandam hæbraicarũ mu-
lierum adduci præceperis:puto tanq̃ contribulæ ſuæ poterit ubera excipere. Cuiq; putaretur be-
ne dixiſſe:iuſſit:hãc ire ut aliquam quæ lactare eum poſſit adduceret.Illa uero accepta huiuſmo-
di poteſtate:reuerſa eſt:agens matri ſoli cognitum : infanſq; grate quodammodo acceſſit ad eius
ubera:& ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni dil gentia pueri nutrimentum. Cui ſe-
cundum euentum rerum nomen impoſitum eſt:eo q̃ de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim ægy-
ptii moyſes uocant:uero ſaluatus.Componentes itaq; hæc ex ambob us:moyſes ei nomen impo-
ſuerunt: ideſt ex aqua ſaluatus.Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium prudentiæ ma-

gnitudine & laboribus ſapientū hæbreoꝝ nimiū iduſtrius. Huic igiť abraam pater ſeptimus erat. Erat.n. iſte filius amaramis: q fuit de patre chaath: q natus eſt de leui: Leui uero de Iacob q fuit ex Ysaac filio abraā. Erat aūt ei ſapia nō ꝓ ætate cōceſſa: ſed ſua mēſura multo ſupior: & ſenioré huius rei facultaté in iſantia demōſtrabat: maioréq; ſpem actio eius iā tunc q̄ uiri pfecti gerebat. Et cum trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpaciū. Nā quantū ad ſpeciem nullus erat ita ſeuerus: ut uidens moyſen: eius pulchritudiné non amaret: multiſq; contigebat dū eū cernerent ꝑ plateā ferri: ut conuerterent q̄dé ad aſpectū pueri: & ea in qbus uidebant ſtudium h̄re defererét: delectati potius eius uiſiōe. Erat enī in eo multa infantulis gratia: & excelléter decenterq; circa eū exiſtés: retinebat iſpiciétes. Húc ergo cū talis eét: thermut ſibi filiū adoptauit: dū ſobolé legittimá nō héret. Et cū aliquádo eū portaſſet ad patré: oſtédit eū q̄ſi de ſucceſſiōe nō cogitaret: ſéd uolūtate dei, ppriū filiū nō héret dicebatq;. Nutriui infanté forma diuinū: & prudentia ualde fortiſſimū: mirabiliterq; de fl̄uminis gratia cōdonatū: quē meū q̄dē filiū eé decreui: tui imperii ſucceſſoré. Hæc dicés: poſuit in manibus patris ſanré. Ille uero ſumés eū: & ad pectus applicans ꝑ amoré, ꝑ filiæ gratia ipoſuit ei diadema. Moyſes aūt cōuoluēs illud, pecit i terra: quaſi ꝑ ifātipm cōculcauitq; ſuis pedibus: qđ regi auguriū ferre uidebať. Cōtéplato át ille ſacer ſcriba: q eius natiuitaté ꝓdixerat: ita futuꝝ ad humiliandū principatū ægypti: impetum fecit ut eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic eſt puer ille o rex quem deus nobis occidendum oſtendit: ut de cætero timore careamus. Teſtimonijs enim oſtéditur quia tum inuaſurus eſt principatum. Iſto nāq; perempto: ægyptijs quidem eius timor tolletur: hæbreis autem ſpes confidétiæ quam propter eū habere creduntur auferetur. Quod cum dixiſſet: uix præualebat eum abripere thermut: cum etiā rex ſenior eſſet ad eius necem: deo huiuſmodi ꝓpter prouidentiā ſalutis Moſaycæ faciente. Alebatur itaq; multa ſollicitudine: & hæbreis quidem in eo erat ſpes optima circa cuncta: ſuſpitionis uero eius crementum generabat ægyptijs. Et cum nullus eſſet certus: ut uel ſi occideret rex infantem & cognatum propter adoptionem: aut aliorum quilibet: quid amplius ad ægypti utilitaté proꝺeſſet: quo iam non metuerent de præſentia futurorum abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtq; creuit moyſes iniunctum eſt ei bellū ethiopicum: ubi copulata eſt filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit ægyptiorum. CAPI. VII.

MOyſes itaq; prædicto modo natus & nutritus: & tranſiens ad ætaté perfectam: ægyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit: & ad humiliationem quidem illorum: augmentum uero hæbreorum factum eſt: ut huiuſmodi occaſio proueniret. Ethiopes cum ſint proximi egyptijs: negocia ſua i eoꝝ regioné portabát: & referebát egyptioꝝ. Illi irati caſtrameta ei ſūt: uidicaturi cōtéptū: ꝓlioq; cōmiſſo deuicti: alii ceciderūt: alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerūt. Secuti aūt ethiopes & arbitrátes defeciſſe illos: ꝓſumptiōe ſua oém egypti prouinciá optinere potius exarſerunt: guſtanteſq; eoꝝ bona: ab eis ſe nō abſtinebant. Cúq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare: acceſſerunt uſq; ad méphis: & mare nulla ciuitate, ſ. reſiſtere prævalente. His ergo malis obſtricti: ad reſponſa & diuinationes ægyptij ſūt cōuerſi: & deo eis præbente conſilium: ut auxiliatore uterent hæbreo: juſſit rex filiæ ut daret moyſen ducem a ſe conſtituendum. Illa ſacramentis præbitis: ut nihil ei fierer mali: tradidit moyſen: ꝓ magno quidem beneficio iudicans eius auxilium: & adnihilans ſacerdotes: qui eum uelut hoſtem prædixerant occidendum: quaſi neſcientes ꝙ aliquando utile foret eius auxilium. Moyſes uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc ſuſcepit opus. Gaudebant ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribæ: ægyptiorum quidem tanq̄ eius uirtute hoſtes deuincerentur: & moyſen ipſo dōlō comprimerent: hæbreorum autem tanq̄ hæc eis occaſio foret: ægyptios omnino diffugere: quo moyſes eorum dux eſſet. Ille anteq̄ hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem ſumés ducebat exercitum: nō per fluuium iter faciens: ſed per terram: ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cū terra ualde ſit ſeua iter agentibus: propter reptilium multitudinem: quia illic hæc omnia naſcuntur: ita ut ét quæ apud alios nō ſunt: ſola illa terra nutriat uirtute atq; malicia: & aſpectu ſolito differentia: quorum ſunt aliqua etiam uolatilia: ut cum de terra nocere nequeant: ſuperuolando non prouidentes occidant: pro cautela exercitus & itinere eorum innoxio: hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex p.piro fecit in modum arcarum: eaſq; complens de hibicibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt: fugiunt enim eas aduenientes: & cum ſe celare uoluerint: uelut flatu ceruoꝝ ab repte deuorant. Hibices ualde ſunt manſuete: & generi tantum ſerpentino feroces. Et de his quidé ꝓpreo nūc ſcribere: nō ignorantibus græcis quale ſit genus hibicis. Dū uero ad terrā nutricé beſtiaꝝ ueniſſent: per eas ut dixi naturam ſerpentū expugnabant: eiſq; uelut aduerſus hoſtes utebantur. Hoc ergo modo iter agens: anteq̄ ethiopes agnoſcerent ſuperuenit: & cum greſſus cum eis pugna deuicit: ſpéq; quá habebát contra ægyptios & eoꝝ ciuitates abſtulit: ibatq; ſubuertens omnia: & terrā ethiopū maxima uirtute deuaſtabat. Tunc pro fœlicitate alias ꝓ. fœlicitaté: moyſeos cum de labore ſuo guſtaſſent: ægyptioꝝ exercitus fatigationé minime ſentiebat: tanquá præter eum ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent ægyptij ſuſtinere. Poſt hæc aūt inſequentibus ægyptijs cunctos ethiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ:

quã poſtea cambiſes meroinde nominauit:a ſororis ſuæ nomine obſidebãtur.Erat enim inexpugnabilis locus ille cũ & Nilus circũdaret eũ & circũcluderet:& alia flumina aſtabus & aſtabuſtas: fluctus difficiles obiicerentur eis:qui illic tranſire tentarent.Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur:ut inſula muro circundata uallo fortiſſimo:& contra hoſtes quidem ꝓpoſitus habet fluuios.Foſſata uero grandia inter muros & flumina ſunt:quatenus inundari nõ poſſit ciuit ꝫs: aquæ illic uiolẽtia deportata:hæcꝫ res illa flumina tranſeuntibus difficilẽ faciebãt ciuitat ꝫs inuaſionem. Cum ergo grauiter ferret moyſes ſẽgnitiem exercitus:quãdo hoſtis nequaq̃ uenire præſumeret ad manus tunc aliqd tale prouenit. Tharbis filia regis ethiopũ fuit.Quæ dũ moyſen circa muros exercitũ applicãtẽ:fortiterqꝫ uideret pugnãtẽ eius efficatiam expiẽtiãqꝫ mirata:& deſperantibus iã pridem ægyptiis:libertatis auctorẽ eum extitiſſe bonos ſuæ euentus fœlicitatis exiſtimãs: ethiopibus.ſ.exultãtibus:i his quæ circa eos geſſerãt:eũqꝫ tũc periculis iherere cõſpiciẽs i amorẽ eius ẽ lapſa crudeliter.Et cũ paſſio ꝑualeret:miſit ad eũ fideliſſimos ſeruoꝫ:ut ei de nuptiis loquerẽtur. Illo uero ſermonem eius ſuſcipiente:ut traderet ciuitatem:prãbitiſqꝫ federibus:ut & uxorem eam duceret:& ciuitatem obtinens:nequaq̃ pacta tranſcenderet:effectus uerba præuenit:& poſt necem ethiopum gratias agens deo moyſes:nuptias celebrauit:& ægyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus ſaluabãtur a moyſe:ex his odium aduerſus eum habebant:& ſeruẽtioribus aduerſus eum conſiliis utebantur arbitrantes:non propter bonos actus eum in ægypto ita creuiſſe: innocueruntqꝫ regi:quid de facta cæde prouenerit.Ille itaqꝫ apud ſe induſtriam uiri continuit: inuidia uero ducatus moyſeos:& oppreſſionis ſuæ formidine tactus:compulſuſqꝫ a ſacris ſcribis:nitebatur in moyſeos cæde graſſari.

¶Moyſes cognitis inſidijs regis ægypti latenter effugit & ueniens in madiã: habitauit cum raguele ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. CAPI. VIII.

QVi dum cognouiſſet inſidias eius:latẽter effugit:& itineribus obſeſſis:ꝑ deſertũ fugam expleuit.Cũqꝫ ei ciboꝫ eſſet ĩopia:uiribus tolerantiæ ꝓtæualebat:uenienſqꝫ ad ciuitatẽ madian circa mare rubrum poſitã:cognomẽ habentẽ ab uno filiorũ abraã de cethura progenito ſedens ſup quẽdã puteũ:ex labore atqꝫ miſeria quieſcebat exiſtente meridie: nõ ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu prouincialiũ cumulũ eius uirtutis oſtẽdens:& occaſionẽ ad meliora ꝑbens.Nam cõ ſint loca ĩaquoſa ꝑcedebant paſtores ne forte a puteis aquæ exhauriretur ab aliis:& oues potu neceſſario priuarentur.Aſtiterũt itaqꝫ tũc ad puteum ſeptem uirgines ſorores:raguelis filiæ ſacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebaꝫ. Quæ gregum patris curã agẽtes:eo ꝙ hoc miniſterĩũ etiã mulieribus regionũ ſit trogloditarũ:ſufficientem aquã de puteo leuauerũt:expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarẽt. Superuenientibus uero paſtoribus & uirgines expellẽtibus:ut aquã ipſi occuparent .Moyſes crudele iudicans puellas deſpicere iniuſticiã patiẽtes:uiolẽtiãqꝫ uiroꝫ ſinere potioré q̃ uirginum:illos qdẽ ꝓhibuit uiolẽtos eẽ:uirginibus autem opportunũ præbuit adiutoriũ.Quæ beneficio iperato:uenerunt ad patrem:iniuriamqꝫ paſtoꝫ narrantes:& ſolacium ſibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium eſſet uacuum:ne retributione debita priuaretur.Ille autẽ & filias approbauit circa benefactorẽ ita ſtudẽtes:& Moyſen ad uultũ ſuum iuſſit adduci:iuſtiſſimæ gratiæ ꝑmia meritusꝫ.Cũqꝫ ueniſſet & filiaꝫ teſtimonium ei de ſuo ſolacio declararetur:eius uirtutem admiratus: non fore eius auxiliũ ſine bona repẽſatiõe dicebat:ſed idoneũ ſe ad reddẽdã gratiã: ita ut magnitudine repẽſationis:mẽſurã poſſit trãſcẽdere benefacti.Fecitqꝫ eũ quaſi filiũ:& unã filiarum ei dedit uxorẽ:grægũqꝫ ſuoꝫ in quibus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio:eum uoluit habere curam & dominum.Et moyſes quidem dum hæc impetraret a gecheg'leth alias theleo:hoc enim cognomẽ erat raguelꝫ:degebat ibi paſcendo eius græges.

¶De rubo q uidebaꝫ moyſi q̃ſi arderet:q tamẽ nõ cõburebaꝫ:ubi audiuit mãdatũ diuinũ ut reuertens in ægyptum:liberaret filios iſrahel de oppreſſione ægyptioꝫ. CAPI. IX.

POſt hæc autẽ tempora dum paſceret grægẽ i mõte q uocatur ſyna: ducebat oues qui mons eſt excelſus:& ad paſturas egregius optimas herbas habens.Hic dum eẽt opinio habitare deum:primitus nemo paſcebat:qa paſtores illic minime ambulare præſumebant quo tamẽ prodigium ei mirabile nimis apparuit.Ignis nãqꝫ depaſcẽs rubi uiriditatẽ:eiuſqꝫ floré trãſit inoxius:fructiferoſqꝫ ramos nullo icẽdio diſſipauit.Cũqꝫ flãma uchemẽs & uelociſſima eẽt:ille etiam ipam uiſionẽ ſopinabilẽ formidatus obſtupuit:& porius dũ uocẽ ignis emitteret:& nõie eius uocaret uerbaqꝫ facere uideretur:quibus etiam eius fiduciam præſumentis ad loca accedere ubi nullus hominũ primitus ambulaſſet:eo ꝙ eſſẽt diuina redarguit eiqꝫ ſuaſit: ut procul ab igne recederet:& ut ſufficerent ei quæ uiderat:cum eſſet bonus uir:magnorũqꝫ proles uirorum nihil amplius indagaret.Prædicatqꝫ ei futuram gloriam & honorem apud homines ꝑſente deo:iuſſitqꝫ ut cũ fiducia abiret i ægyptũ:dux & priceps futurus multitudinis hæbreoꝫ: & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus.Nam & terram inqt hitabũt hanc fœlicẽ:quã hitauerat pater ueſter abraam:oĩbuſqꝫ adepturi ſũt bonis:ad hæc utiqꝫ te eos tuaqꝫ ſapiẽtia deducẽte:iuſſitqꝫ ut educẽs hæbreos ex ægypto ſacrificiũ gratiaꝫ actiõis uenẽs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt. Moyſes ergo obſtupeſcēs i his quæ uiderat multo potius quæ audierat: uirtuti iqt tuæ nō credere domie: quā & ipe colo: & maioribus meis apte apparuiſſe nō dubito: ueſaniſſimū ſecūdū meā ſapiam eē puto. Verūtamē heſito quēadmodū uir ignarus & nullius uirtutis idoneus: aut ſuadeā uerbis: quatenus cognati relinquētes terrā quā nūc habitāt: me ſequātur ad quā eos ipſe deducā: aut uel ſi ipſis ſatisfiat: quo potero exigere pharaonē ut dimittat hæbreos: quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augetur. Deus autē eū i oibus cōfidere ſeqꝫ adeſſe ꝓmittens: & ubi qdē opus eēt ſuaſione: uerba ꝓbituꝝ: ubi aūt opibus: uirtutem miniſtratuꝝ: iuſſit ut baculo i terrā ꝓiecto fieret ſerpēs: quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe ꝓceptuꝝ. Hoc dū feciſſet: draco cōuolutus repebat ſpiris igētibus: & tāq cōtra ſe ꝓſequētes ſuū caput ſeuiſſimū iſurgebat: q deiceps factus ē uirga. Poſt hoc uero mittere eū dextrā in ſinū ꝓcepit: obedienſqꝫ eā cādidā & uelut coloris niuei protulit: poſt qđ tamē ad ſolitū eſt reuerſa. Iuſſus iteꝝ aquā de proximo ſumere: ea in terram ꝓiicere: uidit colore ſanguineo factam: mirantemqꝫ in his confidere præciebat deus: & adiutorem ſibi eū noſſe maximū: & ſignis his ad credendum apud omnes uſuꝝ: dicebatqꝫ: miſſus a me: ſecundum mea mandata facies uniuerſa. Iubeo ergo te i nullo te tardantē: ad ægyptū feſtinare: die noctuqꝫ laborātē: ne tua tarditas maius tēpus faciat hæbreos in ſeruitute conſiſtere. Moyſes autē non diffidens in his quæ diuinitas promittebat: inſpectorqꝫ talium indiciorū: & auditor factus orabat: ut hac uirtute eodem modo expiretur in ægypto: ſupplicabatqꝫ ne nominis ſui deus noticiā ei celaret: ut dū uoci eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu: iſuper agnoſceret & uocabulū: quatenus ſacrificans noīatim eū adeſſe hoſtiis ſupplicaret. Et deus quidē ei ſuā ſignificauit appellationē: quā primitus hoies nequaq uidebātur audiſſe: de qua mihi fas dicere nō ē. Moyſes itaqꝫ illa ſigna nō tūc ſolūmō: ſed ſemp & ubicūqꝫ contingeret faciebat. Ex quibus oibus plus maiorē ueritatē ſignis diſtribuēs: deūqꝫ ꝓpiciū & ſuffragatorem habiturum ſe credens: & domeſticos ſe ſaluare ſperabat: & ægyptios malis afficere.

¶ Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundum mandatum domini: ubi faciens ſigna & prodigia maxima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida. CAPI. X.

AVdiēs quoqꝫ ægyptioꝝ regē pharaonē fuiſſe defūctū: ſub quo ipe defungerat: petiit raguel ut eius ꝓmiſſu pro utilitate cognatoꝝ iret i ægyptū: ſumenſqꝫ Sephoram uxorem filiā raguelis: & filios quos habebat ex ea Gerſan & eliezer: tetēdit ad ægyptum. Nominū uero horū gerſa quidē hæbrea lingua ſignificat in terra peregria. Eliezer aūt q adiutore patrio deo uſus: ægyptios effugiſſet. Cū uero uenſſet iuxta mōtē: frater Aarō deo iubēte occurrit ei. Cui moyſes ſignificauit quæ in monte contigerunt: pariter & diuina mandata. Procedētibus autem eis: occurrebant nobiles hæbreoꝝ eius præſentiā cognoſcentes. Quibus moyſes qūo uerbis ſuadere non poterat: ſigna ſibimet oſtenſa monſtrabat. Illi ſtupore eorum quæ inopinabiliter inſpiciebant: omnino credebant: & ex omnibus erāt in ſpe maxima cōſtituti: deo ſcilicet eorū prouidēte ſecuritatem. Dūm uero iā obedientes haberet hæbreos: moyſes: ꝓmittens ſecutoros ſe q̄ iuberet: libertatēqꝫ reſpicere: uenit ad regem illū q nup ſuſcipat principatū: & in quocūqꝫ iuuerat olim ægyptios ab ethiopibus compſſos: cū fuiſſet eorū direpta proùintia declarauit: & quia militia & laboribus magnis uſus tāquā pro ſuis: poſt diuerſa pericula non dignam retributionem acceperit intimauit: pariter etiam quæ illi in monte ſyna contingerant: deiqꝫ uoces: & ſigna ſingula ab eo monſtrata propter fidem rerum decenter expoſuit: rogauitqꝫ ne diſcredens i his: impedimētum faceret dei uolūtati. Deridēte uero rege: moyſes: opē fecit: ut conſpiceret ſigna quæ fuerant in monte ſyna monſtrata. Ille ergo dedignatus: illum quidē maligniſſimū appellauit: & prius ægyptiorum fugiſſe ſeruitium: & nunc pro ſeditione alias ſeductione remeaſſe: & prodigiorum opus ſtuporēqꝫ factū magicarum artiū appetiſſe remedia. Cūqꝫ hæc dixiſſet: iuſſit ſacerdotes eaſdē quas ille facere uiſiones: tāquā ægyptii etiā in hac diſciplina ſapiētes exiſterēt: & quaſi non ſolus moyſes peritus eſſet rerum: quas ipſe per deū poſſit explere: ut qđ erat ualde mirabile: ſi etiam ab aliis fieret oſtenderetur: quomodo humana doctrina conſtaret. Et ponentibus illis uirgas: dracones facti ſunt. Moyſes autem nō expauit ſed ait. Nec ego quidē o rex ægyptiorum deſpicio ſapientiam: ſed tanto melius hæc a me q̄ horum magica arte ſunt facta: quanto humanis diuina eſſe conſtat meliora. Oſtendam uero non artibus magicis: nec errore: ſed ſubſiſtere ueritate: quæ mihi ſūt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cūqꝫ hæc dixiſſet: proiecit in terram uirgam: iuſſitqꝫ eam ut i colubrum uerteretur. Illa obediens etiam ægyptiorum uirgas quæ uidebantur eſſe dracones deuorauit: inſiliens donec conſumeret un iuerſas. Quā in ſuo ſcemate redeuntem: ſumpſit denuo moyſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit: ſed iratus: & in nullo eum præferri dicens ægyptiorum ſapientiæ & integritati iuſſit ei qui ſuper hæbreos uidebat eſſe conſtitutus ut nullā eis præberet requiē: ſed maioribus q̄ prius eos malis affligeret. Ille ergo cum prius eis præberet paleas ad lateres: nihil ulterius dedit: ſed die quidē opibus eos faciebat affligi: nocte uero paleas congregare. Cum eis duplex hoc malum exiſteret: & erūna per illum crudelior inſtitiſſet: ille neqꝫ minis regis fatigatus eſt neqꝫ increpationibus ceſſit hæbreoꝝ: ſed animam ſuam cōſtituit ad utraqꝫ: ut & laboraret: & libertatem cognatus acquireret: ueniensqꝫ rurſum ad regem ſuadebat ei

ut dimitteret hæbreos ad mõtẽ ſyna:ſacrificaturus deo.Hoc ei præcepiſſe dominum dicebat:& in nullo contradicendũ illius iuſſioni exorabat:deũq; propicium fore cunctis:ſi eos dimitteret egredi ne prohibẽdo illos ſibimet reputaret paciẽdũ quæcũq; patiunt qui præceptiõibus dei cotradicũt quando eis qui iram in ſe cõmouerãt diuinã in omnibus oboriunt aduerſa.Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer ſuauis exiſtit:nec ſoboles eoꝝ naturali modo progredit : ſed inimica omnia & aduerſa ſentire ægyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorũ prouincia etiam illis nolẽtibus affirmabat.Rege uero moyſes deſpiciente ſermones:nullãq; conuerſionem ſui ad talia faciẽte:paſſiones peſſime quas ſingulas explanabo ægyptios inuaſerunt:nec prius flectebãtur quã eoꝝ experimenta perciperent ſimul & quia uellet deus moyſen in nullo eorum quæ prædixerat monſtrari mendacem:& quia prodeſſet hoibus:ut diſcerent obſeruare & facere ea:in quibus non poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiam conuerſus:in eorum iniquitatibus ulciſcat. Fluuius enim eis ſanguineus dei uoluntate profuit:& qui bibi non poſſet:cũ fontem aquarum aliũ nõ haberẽt: nõ colore ſolũmodo talis erat:ſed etiã ſe cõtingẽtibus doloris amari genitũ inferebat:eratq; talis ægyptiis:hæbreis aũt dulcis & potabilis exiſtebat:licet naturaliter uideret eẽ mutatus.In hoc miraculo rex timens.atq; helitas ꝓpter ægyptos:abire ꝓmiſit hæbreos. Cũq; malũ fuiſſet aliquomõ releuatũ rurſus ſẽtẽtiã permutauit :nec eos abire ꝓmiſit.Deus aũt illo cõtemnẽte poſt calamitatis ablationẽ:& nolentẽ a ſua malicia tẽperare aliã intulit ægyptiis plagam.Ranaꝝ nãq; infinita multitudo eorum terrã late depaſta eſt:plenuſq; erat his etiã fluuius:& polluebatur eoꝝ potus:& aĩalibus ibi putreſcẽtibus:fetor cũctis noxius exalabat ex aq̃:eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plena: ebuliẽtibus ranis & morientibus:quæ etiã domeſtica coꝝ habitacula ualde uexabant:dũ in cibis ſepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes:fetorq; crudelis erat: & abominabilis: moriẽtibus ranis ac putreſcẽtibus. Dũ his ergo malis ægyptii præmerẽtur:iuſſit rex Moyſẽ tollentem hæbreos abſcedere. Cũq; dixiſſet hoc:repente ranaꝝ exterminata eſt multitudo:& terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam.Pharo uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt: oblitus calamitatis illius:rurſus retinuit hæbreos:& tanq̃ ſi plurimas paſſiones expẽriri uelit:nequaquam dimiſit moyſen populũq; diſcedere:quẽ prius timore potiuſq; prudenti animo abire decreuerat.Rurſus ergo alterius mali percuſſione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Peduculorum nanq; infinita multitudo ægyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliẽs:ex quibus mali male cõſumebantur:neq; lauacris: neq; medicamentoꝝ unguentis genus hoc exterminare prævalentes. Ob hanc ergo peſtẽ Egypti rex turbatus:metuenſq; ſimul peſtem ſui populi:licet faute uerecundiã ſe deuicti uiri putaret habiturum:cogebatur tamẽ a malo tẽperare:hæbreiſq; conceſſit egreſſionem. Cũq; hoc iterũ leuigaret:filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos reliquere ſancĩebat. Vnde irritauit potius deum:credens ſe eius quoq; prouidẽtiã fallere:ſicut moyſen.Sed illum latere nõ potuit ægyptũ punientẽ propter hæbreos.Beſtiis nãq; multigenis & multimodis quorũ aſpectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipſi conſumebant:& terra agricolarũ cultura nudabat. Si quis enim primaꝝ paſſionũ perditionẽ euaderet:hoc langore & interitu hoium talia ſuſtinentiũ ſuccũbebat. Cũq; pharo neq; ſic dei iuſſionibus obediret:ſed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret : reliquendos uero filios poſtularet:nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuerſis malis & maioribus denuo ſupuenientibus caſtigaret.Crudeliter nãq; eoꝝ corpora uulnerabant iterius corrupta.Ita paſſim ægyptioꝝ multitudo conſumebat . Rege uero neq; hac plaga tempante grãdo uehemens:cũ neq; prius in ægypto aer aliquid tale ꝓtulerit:neq; ſimilis apud eos hiemis tẽpore deſcenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ partis & ſeptemtrionalis aeris rigore deferret effluxit & fructus earum uſquequaq; confregit . Deinde genus locuſtarũ germen quod nõ fuerat uexatum grãdine deuorauit:ut eis generaliter ſpes terrenoꝝ fructuum deperiret.Sufficiebat nãq; quẽlibet ſine calliditate fatuũ:etiã ea quæ ꝑdicta ſunt mala ad intellectum & cogitationẽ utilitatis adducere.Pharo itaq; tantũ iprudens quantũ malignus ſentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat: iuſſitq; moyſẽ cũ uxoribus ſuis hæbreos abducere: facultatẽ uero eis deſerere:eoꝝ depopulãdas domus.Moyſe uero nõ acquieſcẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre:cum ꝓpter hãc cãm multo tẽpore moraret:tenebræ ꝓfundiſſimæ & ptẽ luminis nõ habẽtes: ægyptiis ſunt diffuſæ: ꝑ qbus & uiſus eoꝝ aeris craſſitudine clauſi ſunt:eoſq; mori miſerabiliter cõpulerũt.Metuebant enim ne caligie ſimul abſorberẽt. Deide his exactis poſt tres dies totidẽq; noctes:dum nullatenus pœnitentiã ageret pharo ꝓpter egreſſum hæbreoꝝ:accedens ad eũ moyſes ait.Quouſq; iobediẽs es uolũtati deiꝰ lube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi:niſi hæc uolueritis iplere. Rex aũt iratus i his quæ fuerãt dicta:minat eius ſe caput auferre:ſi ad eũ ob hãc iportunitatẽ denuo remearet. Tunc moyſes nequaq̃ ſe de his uerba factuꝝ dixit:ſed illũ ipſum cũ ꝓceribus ægyptioꝝ deprecaturuꝝ fore:ut hæbrei diſcederẽt. Et ille quidẽ cũ hæc dixiſſet abſceſſit.Deus aũt oſtẽdẽs adhuc una plaga feriendos ægyptios:ut dimitterẽt hæbreos:iuſſit moyſen præcipere populo:ut ſacrificiũ paratũ haberẽt:eẽntq; ꝑſtructi a decima die xãtici mẽſis: uſq; ad quartãdecimã q apud ægyptios quidẽ parmuthi:apud hæbreos aut niſan uocat : macedones uero xanticũ eum appellant.Et egreſſuros hæbreos oiaq; portaturos aſſeruit. Et ille quidẽ iã

præparatos habens ad egressionem hæbreos:& cõstitutos per tribus ibidem retinebat. Cum autẽ instaret quartusdecimus dies: omnes ad egressionem tẽdentes & immolantes sanguinem:domus proprias ysopi frondibus emundabant. Cunq; cœnassent reliquias carnium tãquam egressuri cõcremauerunt. Vnde hactenus secũdum hunc morẽ ita sacrificamus. Illãq; fest uitatẽ pasca uocauerũt:quod significat trãscẽsionẽ:eo q; illa die deus trãscẽdere eos pestẽ uoluit:quæ scilicet ægyptios uisitauit. Mors enĩ primo genitorũ ita ægyptiis facta ẽ:ut plurimi ꝓcerum cõgregati cira regalia Pharaoni ꝑsuaderẽt:quatenus hæbreos sub uelocitate dimitteret. Qui uocatũ moysen abire præcepit:arbitratus:ut si de ꝓuintia recederẽt:iminẽtẽ ægyptiorũ castigationem cessare: mulieribusq; honorabãt hæbreos:alii quidẽ ut citius egredirẽtur:alii uero ꝓpter uicinitatis eorũ cõsuetudinẽ. Et illi quidẽ egrediebãtur:flẽtibus ægyptiis & pœnitẽtiã agẽtibus:eo q; fuerit eis sic crudeles tẽdebãtq; ad ciuitatem noie Iucus:quæ tũc erat deserta:ubi babylon postea fabricata est: dũ cambises ægyptum deuastaret:celeriterq; agẽtes iter ad locũ beelsephon:tertia die ad rubrũ mare deuenerũt. Et ꝓpter desertũ nihil de terra possent habere ciborũ:fermẽtata farina azimis panibus ex modico tempore tãtũmodo coagulatis uescebãtur:hisq; triginta sũt usi diebus: longiori enim tempore eis nõ suffecerũt quæ tulerunt ex ægypto:cum etiam is cibus sub necessitate custodiretur:nec ad satietatem eodem uterentur. Vnde ad memoriã illius inopiæ:festiuitatẽ octo dierũ agimus quæ dicitur azimorum. Omnis itaq; multitudo mulierũ pariter & infantum egressorũ considerantibus inestimabilis erat. Qui uero ætatẽ habebant aptam ad expeditũ:sexcenta milia fuerunt:reliqueruntq; ægyptum:mense xantheo:luna.xv.post annos.xxx.&.cccc.q̃ pater noster abraã uenisset in chananeam:post Iacob autem aduentum in ægypto:anno.cc.& quinto. Moyses autem erat quidem anno iam.lxxx. frater autem eius aaron tribus annis maior extabat. Portabant etiam ossa Ioseph:dum hæc ille suos filios facere præcepisset.

¶ Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q; dimisissent filios israhel:insecuti sunt eos usq; ad mare rubrum:quod diuisum uirga moysi præcipiente domino:ingressi sunt filii israhel:& sicco uestigio transierunt illud:ægyptii autem persequentes ingressi sunt post eos:sed reuertẽte mare in seipm: suffocati sunt fluctibus.

CAPI. XL.

POrro cum ægyptios hæbreoꝝ peniteret egressus:rexq; grauiter ferret: tanquã ueneficiis moyseos signa illa facta fuissent:deliberauerunt super eos::irruere. Et sumẽtes arma persequebãtur:tãquã reuocaturi eos:ubicũq; cõprehẽdissent:nec eos ulterius deo dimitterent:seq; contra eos facillime prævalere iudicabant:cum & inermes essent illi:& itinere fatigati. Et a singulis occurrentibus requirentes quo abierent:persequi cum studio festinabant licet molesta sit illa terra iter agentibus:non solum expeditis:sed etiam singulariter ambulãtibus. Moyses autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut siquidem pœniteret ægyptios & persequi uellent hæbreos:supplicium maliciæ suæ:& transgressionis indubitanter exoluerent. Per palestinam uero grauiter ferebat trãsire:propter antiquam molestiam:uolebatq; quolibet modo latere pergens. Confinis enim est ægyptiorum hæc prouintia:& propterea uia quidem ducente ad palestinam populum non eduxit:per desertum uero multum iter agens:malaq; perpessus innumera:ad chananeam studuit peruenire:insuper & propter mandata dei iubẽtis adduci populũ ad mõtem syna:sacrificium illic oblaturos. Apprehensis ergo hæbreis ægyptii ad prælium parabantur:& multa uirtute prosecuti:concluserant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos persequebantur:& equites quinquaginta milia:& ducenta milia pariter armatorum. Et itinera quidẽ clauserunt quibus hæbreos fugere iudicabant:inter rupes intransgressibiles eos & mare claudentes:ubi terminatur mons ex asperitate uiarum:nimis immensus. Et fugã eis penitus amputantes:a maritima & mõtis cõgressione hæbreos militibus obsederũt:os ipsũ fuge claudẽtes:ut egressum eis ad cãpestria denegarẽt. Nõ itaq; tolerabãt obsessionis modũ hæbrei:ꝓpter egestatẽ necessariorũ:neq; fugæ facultatẽ habẽtes:armisq; priuati qui licet si pugnare uellẽt:eis spes rerum omnium amissa uideret:nisi semetipsos traderẽt uoluntati ægyptiorum. His ita factis:moysen in omnibus culpabãt:oblitiq; signorũ quæ eis fuerãt a deo ꝑ sua libertate mõstrata:usq; ad hoc uenerũt: ut etiam prophetam qui eis salutis dona promiserat:pro incredulitate lapidibus niterẽtur obruere:seq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierũ & infantum:ante oculos habentium mortem:montibusq; se & mari claudẽtibus simul & hostibus & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moyses autem licet esset in eum exasperata multitudo:ipse tamen circa prouidentiam eorũ non cessabat:sed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat:& neq; in hoc reliquendos esse inimicis dicebat:neq; seruituros:neq; perituros:stansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere:de dei uero prouidentia uos desperare opus non est:a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ neq; sperantibus promisit:cum potius in hesitatione sicut putastis uenientes:oporteret nos adiutorum dei sustinere:cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate conclusos:ex desperatione sicut uos creditis habituros salutem:& ex hostibus libertatem:qui fortitudinem utiq; suam circa nos est ostensurus:& prouidentiam factu-

rus.Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare: ſed potius in quibus humanam ſpem ad meliora non uidet accedere.Vnde tali auxiliatori credentes:cui uirtus eſt etiã parua grandia facere:& tantarum infirmitatẽ rerum ſuo munimine roborare. Nolite ægyptiorum arma metuere:nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent: propterea ſalutis ſpacia deſperare:fient enim uobis hæc quaſi campi dei prouidentia:& pelagus conuertetur in terrã. Cunq; hæc dixiſſet:ducebat eos ad mare ægyptiis intuẽtibus.Erãt enim e diuerſo poſiti:& labore perſecutionis affecti:in craſtinum differre prælium utile fore credebant. Dum uero moyſes peruenisſet ad litus ſumens uirgam rogabat deum:& auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat dicẽs. Neq; tu quidem ignoras quia effugere nobis mala præſentia:nec fortitudine:nec auxilio licet humano:ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui:tua uoluntate ægyptum relinquenti.Tuum eſt enĩ nos eripere:quia nũc omni ſpe & cõſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia conuolamus:& quicquid ex prouidẽtia tua nobis acceſſerit:quod nos ab ægyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpiciamus: ue.ociterq; tuam nobis oſtende uirtutem:& populum deſperatione ruentẽ in peius:ad ſecuritatẽ dignare & ad fiduciam pietatis perducere.Non enim in extraneis ſumus:ſed tuum quidem ẽ mare:tuus eſt & mons qui nos circũdat:ita ut hic aperiri te præcipiente:& mare cõuerti poſſit in terram.Valebimus etiam effugere per deſertum:ſed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet:percuſſit uirga mare.Quod repente percuſſione iciſum:& in ſe diuiſum terrã reliquit nudam:ut hæbreis uia eſſet & fuga.Moyſes autem uidens ad deſtinationem dei & pelagus ceſſiſſe eis:propriam terram primus intrauit:& hæbreos diuino itinere facto ꝓpter periculum ꝓſentium hoſtium ſequi ſe præcepit.Qui delectabantur in hoc:agebantq; deo gratias: ꝓpter ſalutem quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat:quos iã nequaquã tardãtes:ſed cũ feſtinatione ꝓgentes:uelut ſibi præſente deo:ueſanos quidem ægyptii primitus iudicabãt:& táquã ad interminationẽ manifeſtæ mortis itentos.Cũ uero uidiſſent eos illeſos abire:nullũq; ipedimẽtũ eis nec difficultatem aliquã obuiare:perſequi eos aggreſſi ſunt:táquam & illis pelagus ita qetũ exiſteret.Præordinantes ergo equos:ingrediebatur totus exercitus in mare. Hæbrei uero illis ſe armantibus atq; tardantibus:ad terrã contra poſitam peruenerunt:ſine aliqua paſſione illos effugientes.Quapropter illi audaciores effecti perſequebantur:tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri:cum neſcirent hæbreis proprie factam:& non eſſe cõmunem uiã. Quæ utiq; pro ſalute periculum patientium fuiſſet oſtenſa:& non propter eos qui ad perditionem eorum accedere feſtinabãt. Dum ergo ægyptiorum exercitus omnis in mare intraſſet:rurſum effuſum eſt: & deſcendens uentorum procella:omnes ægyptios comprehẽdit:ymbreſq; ſimul & tonitrua ualde grauiſſima e cælo deſcenderunt:choruſcationeſq; lãpadantes:nihilq; fuit rerũ euenientium per iram dei ad perditionem hominũ qui eis nimie tũc nõ acceſſit. Nox caliginoſa inſuper & fluctuoſa appræhendit: Et iſti quidem ita ſũt perditi:ut nemo ex eis reliqueretur:hæbrei uero neq; retinere poterãt gaudium ſopinabilis ſuæ ſalutis:& hoſtium perditione firmiſſimæ libertatis:quando defecerunt qui eos ſeruire cogebant:deumq; ſic aperte ſuum adiutorem inſpiciebant. Et illi quidem periculũ ita effugientes inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminiſci:hymnum tota nocte dixerunt. Moyſes aũt canticum in deum & laudem grariarũq; actionem propiciationis eius: exametro compoſuit. Ego itaq; ut iueni in ſacris libris ita hæc ſingula quæq; tradidi.Nullus uero diſcredat uerbi miraculum: ſi ãtiquis hominibus & malicia priuatus uia ſalutis licet ꝑ mare facta ẽ ſine uolũtate dei:ſiue ſponte reuelata:dũ & eis q cum alexãdro rege macedoniæ fuerunt olĩ antiquitus reſiſtentibus panphilicum mare diuiſum ſit: & cum aliud non eſſet iter tranſitũ præbuit eis:uolente deo per eũ deſtruere perſarũ principatum: hocq; confitentur oés:qui actus alexãdri cõſcripſerũt.De his itaq; ſicut placuerit cuilibet eſtimet. Poſtea uero armis ægyptioq; ꝓfluctus uiolentia uétoq; allatis:exercitui hæbreoq;:moyſes & hoc arbitratus dei ꝓmiſſiõe factũ:ut neq; armis egerẽt:hæc exiit colligés:hæbreoſq; his muniés:duxit eos ꝑ deſertũ ad monté ſyna:illic imolatus deo:& ꝓ ſalute multitudis hæbreoq; ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Incipit tertius liber antiquitatis iudaicæ.

Quomodo moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad mõtẽ ſyna:multo itinere fatigatũ. CA. I.

Igitur inopinabiliter hæbreos tali ſalutem donatos grauiter iterum cõtriſtabat: dum ſyna ducerentur in montem:eſſetq; regio ualde deſerta:& neceſſaria alimẽtis egena: & aquæ difficilis:quæ non ſolum ut præberet aliquid hominibus indigebat:ſed etiam nec aliqua animalia ut aleret erat idonea.Eſt enĩ ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri.Per huiuſmodi ſiquidem regionem neceſſarie properabant.unde quando irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aquæ ex locis iam tranſactis duce iubente: & ea expenſa ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duriciã accedebãt:& cũ ſueniret erat inoptabilis:ſed amara ſimul & parua.Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter:ueſpere uenerũt in locũ quẽ ꝓpter aquæ maliciã mar nominauerũt. Amaritudo enĩ hæbraica lĩgua ſic dicitur.Ibi fatigati itineris uiolẽtia:idigẽtiaq; ciboq; q eis de-

decerãt omnino mãserunt.Erat ibi puteus ualde durus:qui nec sufficere quidem tãto exercitui poterat:paruã tamẽ eis cõsolationem præbebat:q; in illis locis fuisset inuentus.Audierant enĩ ab exploratoribus:quia nihil ambulantes ulterius inuenirent.Illa siquidẽ aqua amara grauiter non solum hoibus:sed etiã subiugalibus existebat.Videns itaq; moyses populũ i angustia cõstitutũ: & simul causam cui cõsultari nõ poterat:neq; .n. inimicus erat hostis:quatẽus uim iferenti de necessitate potuisset sua fortitudine resistere.Et dũ isto mõ eor deficeret uirtus:isãtũq; & mulierũ multitudo debilior:nihilq; prodesset doctrina uerborum:calamitatem omnium suam moyses propriã faciebat.In unum itaq; cõcurrebant:eiq; cuncti istabant:mulieres quidẽ p paruulis:uiri autẽ pro semetipsis ne eorum utilitatem sperneret:sed eor saluti quocũq; ordie puideret. Ad hoc ergo cõuersus est:ut solũmodo deo supplicaret:ut aquã ex malicia præsenti cõuerteret:eãq; illis potabilẽ cõdonaret.Et cõcedẽte deo tãtam gratiam:sumẽs sũmitatẽ uirgæ quã in præsenti gerebat diuisit p medium:& in longitudine ipsãm icisionẽ faciens:deinceps iactauit in puteum:satisfaciẽs hæbreis:eo q; deus eius orationes audisset:& promisisset aquam se eis qualẽ cõcupiscerẽt p̃biturũ : si tamen iussis eius nõ segniter sed promptissime ministrarẽt.Illis uero dicẽtibus qd uellet se facturos: si aqua cõuerteret in melius:iussit eos qui iuuẽtute ualebãt haurire dicẽs:q; priꝰ effusa plurima q̃ ultima remaneret aqua possit eis eẽ potabilis.Illi qdem laudauerũt dictum:& aqua frequentibus contusionibus exercitata:purgataq; facta ẽ potabilis.Hinc itaq; castrametati:uenerunt in helim: quæ procul quidẽ bona uidebatur aspectu.Habebat enim palmarum arbores.De ꝓximo aũt maligna cõprobabatur.Nã palmæ illæ septuaginta non amplius erãt icrescibiles:nec multum eminẽtes a terra:ꝓpter aquæ iopiã:quia dum eẽt locus ois harenosus:neq; eis ex duodecim fõtibus humectatio quedã:aut ad rigãdum spes utilis habebatur:sed dum germinare non possent:steriles erãt ĩdubitanter & paucæ.Cũq; p harenã discurrerẽt:nihil eis occurrebat:uel si paucum aquæ in manibus sumerent:inutile inueniebãt atq; cenosum.Fructum uero ferre erant ille arbores nimis inualidæ:propter aquæ ut dixi sterilitatẽ. Pro hac ergo causã culpabant ducẽ:clamabãtq; suã eẽ miseriam:expimẽtũq; malo ꝑ eũ se pati dicebant:triginta dierũ ambulãtes uiam.Quæcũq; .n.portabant cõsũpserant:& nihil pœnitus iueniẽtes:erant in desperatione rerum cũctaꝝ. In p̃senti nanq; malo aium habẽtes & nõ recordãtes quãta eis fuissent a deo & moyseos uirtute sapiẽtiaq; collata: irascebãtur aduersus ducẽ:& lapidare eũ simul aggressi sũt:quasi ipse causã tãtæ calamitatis existeret.Ille uero ita multitudine ꝓuocata:& cõtra eum amare commota:de deo confidens:& conscientia pura prouidentiæ suæ:quã gerebat contra contribules suos:semetipsum dedit in mediũ:& cõclamantes atq; ad lapides manus habentibus:cum esset ille aspectu gratissimus:& ad loquendum multitudinem suasibilis:mitigare cepit iras eorum:neq; eis priorum beneficiorum obliuionẽ habere poscebat:propter recordationem malorum præsentium:nec quia nunc laboraren t:ideo deberent perpetua dei munera proiicere:quorum iam magna & inopinabilia meruissent.Sed sperare potius etiã de præsenti anxietate se dei ꝓuidentia liberãdos:qui eoꝝ uirtutẽ probare uellet : si haberent tolerantiam:& animo bono præcedentia retinerent.Quia si non ad illa bona ꝓpter præsentia mala respicerent:exercerẽtur in malis:& arguerentur non esse boni. Neq; circa patientiam: neq; circa priscorum bonorum memoriam:cum ita deum eiusq; uoluntatem cõtemnerent:p quã ægyptum reliquissent & ita circa eundem ministrum eius affecti esse uiderentur: cũ in nullo fuisset mentitus de quibus dicendum aut faciendum dei mãdato iuberet.Enumerabat igit oia: quẽadmodũ perempti fuissent ægyptii qui eos contra domini cõpresserant uolũtatẽ: & quẽadmodũ idẽ fluuius illis quidã sanguineus esset:ipsis uero potabilis atq; dulcis:& quomodo p mare ne lõgius fugiẽtes nouã uiã aggressi ipsi quidẽ ex illo saluati sunt::nimici autem eorum prorsus absorpti:& quia dum arma non haberent:etiã hoc eis deus abũde præbuerit:& alia quæcũq; ad perdendos inimicos:ipsosq; saluandos necessãria fuissent:eis ultra spẽ uirtutis suæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præsenti de eius prouidentia despare:sed sine iracũdia sustinere:& cogitare eius auxilium non quidẽ tardũ eẽ:sed ideo nũc differri ut uos hac difficultate probet utiq; credentes deum non per defectum esse segnẽ:sed pro experimento uirtutis uestræ & desiderio libertatis:& cognoscat utrũ & ciboꝝ inopiam:& sterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis:sicut iumenta dominantibus sibi:& eis qui ꝓpter ministeriũ suũ hæc pinguissime uirtute consueuerunt adiiciens super hæc:dicebat non se tantũ de sua salute metuere:s quãdo utiq; nihil mali pateret:si moreret inulte:sed potius p illis cogitare:ne p lapides quos mitterẽt sup eũ deũ iudicarẽtur cõtẽnere.Sic itaq; mitigauit illos:& ab impetu lapidationis abstinere fecit:& ad pœnitentiã sceleris cõuertit:dicẽs eos nõ hoc rationabiliter:sed necessitate feciss:cogitauitq; oportere:ut ad diuinã supplicationẽ preceq; ueniret.Et ascẽdens quẽdã scopulum : deposcebat:ut questum populo auferret deus:& eos ab inopia liberaret:in ipso enim esse saluteꝫ suã: & nullo alio:atq; eõcederet ueniam his quæ in ptæsenti fuerant necessitate populi gesta:cum generi hominum res oportunæ prouenientes:& difficile placeãt:& eius accusatio sit amica.Deus autẽ & prouisuꝝ se cõpromisit:& occasiones.eorum desideriis præbituꝝ.Moyses uero a deo hæc audiens descendit ad plebem.Illi cum uiderent eũ promissionibus lætum:a mestitia ad hilaritatem

conuerſi ſunt:ſtetitq; ille in medio:ueniſſe ſe a deo dicens:& portare eis pro heſitationibus præſentibus libertatem.Et poſt paululũ ortigiaꝫ alias ortigometraꝫ multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus:tranſcenſo medio mari ſuperuolauit: & poſt laborem uolatus quaſi ad terrenã requiem deſcendit inter hæbreos.Illi ergo tanq; alimentum ſibi a deo collocatum comprehenderunt eas.Tunc Moyſes ad orationes dei repente conuertus eſt : qui promiſſionis ſuæ cõpleuit auxilium.Mox autem poſt occaſionem cibi prioris:etiam ſecundum eis deus emiſit.Extẽdẽte nanq; Moyſe manus ad orationem:ros deſcendit ex aere.Cúq; fuiſſet eius manibus illinitus.Moyſes arbitratus eſt etiam hoc ad cibum eorum a deo fuiſſe collatum:guſtauitq;:& lætus effectus:ignorãte multitudine:ymbrem eſſe credente:& temporis eſſe pluuiaꝫ quod agebatur. Ille docebat eos: q; non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet; ſed ad ſalutem eorum cibúq; uenirẽt.Et cum guſtaret:fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducem:delectabantur in cibo.Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde ſuauẽ. Similé autẽ erat aromatibus præcipuis:& magnitudo eius ſimilis ſemini coriandri.Feſtinabãt quoq; ſinguli colligere uehemẽter.Quibus præcipiebatur:ut omnes exequo per dies ſingulos aſſarii méſuram colligerẽt:nec eẽt ille cibus in craſtinũ relinquẽdus:hocq; fiebat:ne debilibus colligendi difficultas exiſteret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura colligiſſent:nihil amplius quam labores habebant cum maius nihil illic q̃ aſſarium inuenirent: & quod remaneret in craſtinũ:nulli utilitati proficeret:quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus.Hactenus autem ſic rigatur ymbribus locus ille:ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandum diuinitas miſit hunc cibum. Vocant autem hæbrei hunc cibum manna. Manna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicentis:quid eſt hoc.Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus miſſa celebrabant.Quo cibo.xl.annis uſi ſunt:quanto tempore in deſerto fuerunt.Cú uero ide migraſſẽt: uenerunt in rafidi: paſti nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent:tunc omnino comperientes terram inaquoſam:in malis erant:rurſuſq; iraſcebantur in ducem.Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans: dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit:ſic etiam potum daret: cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu. Qui donum diu non diſtulit : ſed præbiturum ſe moyſi tantam aquæ multitudinem unde non poſſit ſperare promiſit:iuſſitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat appoſita:& ex ea ſumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adeſſet. Hæc ergo moyſes a deo ſumens ueniebat ad populum ſuſtinentem & in eum conſpicientem:uiderant náq; iam eum de monte deſcendere.Cú uero ueniſſet:liberaturum eos etiam de hac neceſſitate dicebat deum:donatáq; ſalutem non ſperatam:& de petra eis fluuium manare promiſſum. Quibus obſtupeſcentibus hunc auditum:ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hæc fieret:ut petram incideret.moyſes uirga percuſſit petram: illaq; ſciſſa:aqua manauit copioſa & ualde perſpicua.Illi igitur inopinabile factũ mirati ſũt.Quod cum uiderent:iam eis etiam ipſa ſitis cupiditas eſt ablata:bibentibuſq;. dulcis & ſuauiſſimus erat potus:& quale donum eſſe deo donante uideretur. Tunc ergo moyſen mirati ſunt : qui a deo ſic ſuerat honoratus:& ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet ipendebat.Declarat autem ſcriptura in templo repoſita:eo q; deus prædixerit moyſi aquam hoc modo de petra manaturam.

¶Quomodo pugnantes cum hæbreis amalechite & qui cum eis erant deuicti ſũt : & iſrahel prædam hoſtium perceperunt. CAPI. .II.

CVm uero hæbreorum nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his ſermo creſceret: in timore nõ paruo prouiciales erant: & mittentes legatos adinuicem ſolatia depoſcebant:ut ſimul uiros i los interimere niterentur. Erant autem in hoc inſtantes :qui gobothe petram inhabitant. Qui uocãtur quidẽ amalechite:pugnatores autem maximi illarum tunc gentium exiſtebant. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos: & circũhabitantes ad bella contra hæbreos rogabant dicentes exercitum alienũ & ægyptiorum ſeruitia fugientem: ſibi inuaſiones inferre:nec bonum ſibi fore ſi tale factũ deſpicerent: ſed ut antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem : & ipſi magis pugnare inciperent confidentes : eo q; illos nullus reſiſteret:deſtruendos eos eſſe cautiſſimum atq; ſapientiſſimum edicebãt.Et pœnã etiã de deſerto & actibus quos illic geſſerãt exigendã:q; non ita poſſit euenire; cum ciuitatibus:atq; bonis eoꝝ manus inuicerent. Alii ergo inchoãtem inimicorum uirtutẽ mollire & deicere optimum eſſe:magiſq; iam proficientem prohibere credebant.Alii uero hoc ſuperfluum putabãt.Alii nullã occaſionẽ eis aduerſus ſe fieri permittebãt.Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitantes:deliberauerant aduerſus hæbreos bella ſuſcipere.Moyſes itaq; cũ nihil belli ſperaret heſitationem & turbam habuit repente prouincialium : & ad congreſſionem iam præparatam:ſubitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant:quia licet omnium rerũ haberent inopiam:peiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus qui eſſent rebus omnibus bene conditi putabant.Moyſes autem conſolari cœpit eoſq; confidere depoſcebat:decretoq;

dei credere quo ſæpe fuerant liberati.Et quia debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterent: arbitrari exercitū quidē multū & omnibus armis inſtructum:ſed pecunias:aliména:aliaſq; res i q-bus ſolét homines confiſi pugnare:in auxilio diuino conſiſtere:& ſibi per deū oīa hæc adeſſe.Inimicoꝝ uero manū paruā:infirmam:debilem:tanquā nō fuerint quæ iſtos habere cōſtaret:deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat:qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus.Et quia in præſenti quidem bello haberent laboré aduerſus homines:cū uero fuerat eis ſuis & famis inopia:& in montibus atq; mari periculum:ubi fugam inuenire non poterant:hæc omnia diuino ſolatio deuiciſſent.Ergo rogabat eos prōptiores eſſe : tanq; omnium rerum facultas eis eſſet:ita ut hoſtibus præualerent. Et moyſes quidé populum huiuſmodi uerbis exacuens:ad prælium conuocauit tribuum principes.Et poſtea ſingulos adi nuicem. Iuuenes quidem exorabat ſenioribus obedire.Illos autem ut uerba ducis audirent.Erāt aūt eorū aiæ in periculo cōſtitutæ:& ad preſentia preparatæ ſperabantq; aliquādo a malis huiuſmodi liberari.Iubebāt quoq; moyſen:ut ad bella pīret neq; tardaret:ne dilatio eorum fiduciam ipediret. Ille uero ex multitudine pugnacē eligens iuuentutem:ſuper eos inſtituit ieſum naue filiū de tribu effraim:ualde robuſtum:& labores tolerare fortiſſimum:ad cogitandum ſimilis & loquendū nimis idoneum qui noſſet decēter deum & moyſen colere doctorem pietate:eētq; apud hæbreos aptus.Paucos uero circa aquā conſtituit.Plurimos aūt totius exercitus circa infantum mulierūq; cuſtodiam:& tota nocte erāt pparati:quæcūq; fecerāt arma ſumētes:& duces proprios intēdētes: tāq; plium aggreſſuri dum eis pciperēt.Inuigilabat aūt & moyſes Ieſum docēdo:quēadmodū exercitum collocaret.Incipiente uero die iā pandi:rurſus poſcebat ieſum:ne minor inueniretur in opē q; circa eū ſpes eēt uniuerſorum:gloriam præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus.Hæbreoꝝ uero nobiliſſimos ſeorſum rogabat:cūctaq; piter multitudiné exhortabaf armatā. Et ille qdē cū ita cōſtituiſſet exercitū ſermonibus & opeꝝ pparationibus:diſceſſit ad mōtē:deoq; ſimilis & Ieſum credidit expeditū.Miſcebantur itaq; hoſtes:& i manibus erat bellū:fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem.Deniq; donec moyſes manus extendebat ad cælum:hæbrei comprimebant amalechitas.Cūq; laboré ex defectu manuū moyſes ferre non poſſet:qa quotiēs manus deponebat:totiēs hæbreos pdere contigebat:iuſſit fratré aarō & ſorores mariæ uiꝝ nomine Vir ſibi aſſiſtere:eiuſq; manus utroq; latere cōtinere:& adiuuātes eū nō pmitterēt laborare.Quo facto hæbrei amalechitas fortiter deuicerunt:& oēs iteriſſent utiq; niſi nocte ſupueniēte: populus receſſiſſet a cæde.Victoriā quoq; optimā atq; pfectā noſtri habuere maiores:iferenteſq; ſibi bellū uicerunt: & circūhabitantes deterruerunt:abūdātiāq; potiti ſunt magnorūq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus hūerunt.Deuincentes nāq; exercitū hoſtiū:maximas diuitias & publice & priuatim poſſiderunt oēs: cum primitus etiā alimentis neceſſariis indigerent.Fuit aūt eis nō ſolum i pſenti:ſed ēt in futuro bonoꝝ cā huius quā pdiximus pugnæ pfectio.Nō tātūmodo enī corpora hoſtium ſeruitio ſubdiderūt:ſed etiā mēres:& cūctis circūhabitātibus poſt illoꝝ deuictionem affuere terribiles:eiſq; diuitiarum maximū culmē adiectū eſt.Nā fugiētes inimici:magnam copiam argenti ſimilis & auri reliquerunt in caſtris:& uaſa erea quibus ad ueſcendum utebantur multamq; & inſigné abundātiam utrarūq; rerum:ideſt ornamentorum textilium pariter & armorum:& aliorum quæ præparabantur ad prælium:diuerſaq; iumenta:& quæcūq; moris eſt ſequi iter agentem exercitū: prudētiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudinis:& multum deſiderium uirtutis erat in eis.Semper enim laboribus iſiſtebāt:omnia ſe capere iudicātes.Huius ergo belli hic extitit finis.Poſtea uero moyſes exuebat mortuos hoſtium:& arma fugientium colligebat:& hæc uiris pugnatoribus exhibebat:ducemq; militiæ ieſum præconiis attollebat:exercitu teſtificante cuncta quæ geſſerat. Nemo ergo hæbreorum mortuus eſt:hoſtium uero tanti:quantos neq; numero comprehendi poſſibile eſt.Pro gratiarum uero actione Moyſes ſacrificans:altare conſtruit:qđ dei uictoriam nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros amalechitas:nihilq; eorum in futuro relinquendū:eo q; cōtra hæbreos in ſolitudine dimicaſſent:& nequaq; poſitis i calamitatibus pepciſſent.Tunc exercitū feſſū:cōuiuioꝝ opulētia reparauit.Hoc ergo bello cōtra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex ægypto primitus ita pugnauerūt.Cum uero pacificas poſt uictoriam Moyſes hoſtias obtuliſſet:feciſſetq; nō paucis diebus hæbreos ceſſare poſt pugnam:pduxit ordinatū exercitū:multa nāq; eis iam copia erat armorum.Et procedens pauliſper tribus menſibus poſtq; mouit ex ægypto : uenit ad monté ſyna:ubi ei circa rubum multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus.

Quia ſocer& ſuū ietro moyſes ad ſe ueniēté ad monté ſyna libēter excepit. CAPI. III.

Vi raguel ſocer audiens eius fœlicitatem:libēter occurrit.Et moyſes excipiēs cū eo ſephorā uxoré ſuā & filios:delectatus aduētu eius:facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubū qui flammas euaſerat:& multitudo quoq; p cognatōes epulis ueſcebatur. Aaron āt ſumens raguel & qui cū eo erāt:hymnos canebant i deū: qui eius ſalutis & libertatis & egreſſiōis auctor extiterat.Simulq; laudabāt ducē:quaſi eius uirtute cuncta eis proſpera contigiſſent.Et raguel quidem preconia multa plebis apud moyſen de eorum fortitudine dixit:quia pro cunctorum ſalute ſic laborauerint uniuerſi:

¶ Quomodo persuasit ei:ut distribueret populum per millenarios:& cẽtenarios qui prius inordinatus erat. CAPI. .IIII.

DEinde uidẽs raguel moysen in regẽ multitudine cõstitutũ:cũctis ad eum eũtibus ut lites decideret postulãtibus:& tantũmodo se iustitiã ipetrare credẽtibus:si ille eis arbiter iudicaret:eis enĩ q uicebant leuius esse pdere uidebat p iustitiã moyseos:q̃ uictores sẽtẽtiã cuiuslibet auaricia sustinere:tũc eqdẽ tacuit nolẽs ipedire uolentibus ducis uti uirtute. Cũ uero qeuisset a turba:sumẽs eũ solũ seorsũ:dicebatq; eum oporteret facere: cõsiliũq; dabat quatenus minorẽ qdẽ regẽ curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & salute plebis ipse tãtũmodo ꝓuideret. Nã ad iudicãdũ etiã alios hæbreoq; dignos iueniri dicebat:cogitare uero ꝓ salute tãtoq; nõ quẽq̃ aliũ nisi moysen posse solũmodo. Sciẽs inqt uirtutẽ tuã & q̃lis fueris in ministerio dei ad saluãdũ populũ:regẽ arbitriũ cõmitte aliis examinãdũ. Tu uero ad solũ dei ministeriũ retine temetipsũ:in cogitãdo & reqrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac possis iopia liberare. Meis ergo cõsiliis utere de rebus humanis:& exercitũ pfecte dispone p dena milia uiros:deide p millenta post hæc diuides eos p quigẽtos:& rursus in centum:deide quinquagenos:& iudices cõstituẽs sup eos. Qui p trigita rursum diuisi: p uicenos & denos hẽbunt ꝓprios iudices: eosq; negocia finiẽtes. Sit aũt aliq̃s sup istos unus:uocabulũ a principio numeri sumẽs. Et hi siquidẽ sint approbati ex oĩ plebe:boni & iusti:qui diuersis rebus iudicẽt eos:& si quid ẽ supra & maius: ad maiores ueniat dignitates:qd uero etiã apud eos difficile fuerit:hoc deducatur ad te. Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iustitiam impetrare mereantur:& tu solis deo ministrando facias eum exercitui esse propitium.

¶ Quomodo hæc singula fecit moyses socero monente. CAPI. .V.

HAec aũt monẽte raguel:moyses libenter excepit:& secũdum eiusmodi dictum fecit:nõ celans cõsiliũ eius:nec suam faciẽs illius suasionẽ:sed inuẽtorẽ huius rei omni populo manifestãs. Nã in libris suis raguelẽ cõscripsit iuentorẽ predictæ rei:optimum esse credẽs ut oĩbus notã faceret ueritatẽ:licet ei soli potuissent præbere gloriã:quæ ab alio sũt inuẽta. Factum est itaq; quatenus uirtus moysi potuisset etiã ex hac uolũtate cognosci. Sed de his quidẽ oportune in scriptura alia declarabimus. Moyses uero cõuocata multitudine:ipse qdem ad montẽ syna ituq; se esse dicebat:tanq̃ cũ deo mãsurus:& aliqd ab eo utile pcipiẽs:ad eos sit remeaturus: illos uero præcepit iuxta montem tabernacula sua ponere:& uicinitatem dei tenere.

¶ Quomodo moyses ascẽdit in syna mõtẽ:acceptasq; a deo leges:hæbreis dedit. CAPI. .VI.

HAec cũ dixisset ascẽdebat in mõtẽ syna:q excellẽtissimus ẽ in illis regiõibus:& pp altitudinẽ magnitudinis suæ & scopulosq; ꝓceritate:nõ solũ hoĩbus ĩaccessibilis:sed ẽt q uideri sine aspectus labore nõ possit. Et cũ sermo eẽt circa eũ deũ hĩtare:terribilis oĩbus & inadibilis erat uniuersis hæbreis. Siqdẽ secundũ moysi mãdata tabernacula mutauerũt:& radicẽ mõtis aphẽderũt:eleuãtes manus suas ad deũ:tãq̃ cũ ꝓmissiõe bonoq; q eis ꝓmiserat moyses reuerteret a deo:& festiuitatẽ celebrantes sustinebãt ducẽ:purgãtes semetipsos alia purgatiõe:nec nõ & a coitu mulieq; tribus diebus sicut eis ipse ꝑdixerat abstinẽtes:rogabãt deũ ut placide suscipet moysẽ:& dona ꝑpararet qbus decetero uiuere bene possint. Vtebant ergo cõuiuiis opulẽtis:& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abstinebãt:& duobus qdẽ diebus erãt in epulis cõstituti. Tertia uero die anteq̃ sol oriret:nubes opuit cũctũ hæbreoq; exercitum:& locũ ubi tabernacula fixerãt oẽm circũdedit:& fulgura facta sũt uẽtiq; uehemẽtes pluuiã nimiã cõcitãtes undiq; ferebant:& choruscatiões erãt uidẽtibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimissa:dei ꝓsẽtiã oĩbus ĩdicabãt. Et de his qdẽ unusq;sq; legẽtiũ sapiat ut uoluerit:mihi uero necessitas ẽ hæc referre sicut in sacris libris scripta sũt. Hæbreos itaq; ea q̃ uisa fuerãt:& clãgor auribus reddĩtus ualde terrebat:etiã sermo quo ferebat qa deus habitaret in mõte:retinebãtq; semetipsos in tabernaculis suis afflicti. Sed & moysẽ ira dei periisse putabãt:& de ipso similia sustinebat. Cũ uero ita cõsisterẽt: apparuit Moyses lætus & nimis exultãs:q & fortitudinẽ eis abstulit:& de futuro meliora ꝓmisit: serenusq; repẽte aer & prius q ante paululũ fuerat cõturbatus:moyse aduenĩẽte reuersus ẽ. Igit inter hæc cõuocabat populũ in ecclesiã:ut audirẽt q̃ dixisset deus. Quibus collectis:stãs in excelsiori loco unde eũ oẽs audirẽt ait ad hæbreos. Deus eqdem sicut & prius ꝓpicius me suscepit:uitãq; uobis ꝓmittẽs fœlicẽ:& cõuersationis ornatũ:etiã nũc ipse assistet in exercitu. Eũ siqdẽ & opa q̃ pp illũ nobis sũt facta cõsiderãtes nõ despiciatis ea q̃ dicunt:nec me q hæc dico respiciẽtes:nec qa per me lĩgua hũana deus uobis loqtur attẽdatis:sed uirtutẽ eius cõsiderare:& magnitudinẽ eius excellẽtiæ quoq; cognoscetis:& quo ꝓ utilitate cũctoq; ad me loq dignatus ẽ. Nõ .n. me respiciatis moysen amarami filiũ & iochabel:sed eũ q nilũ ꝓ uobis cõuerti fecit in sãguinẽ: uariisq; plãgis domuit ægyptioq; astuciã q ꝑ mare iter nobis ostẽdit:quiq; cibũ de cælo fecit hesitãtibus aduenire:q potũ de petra estuãtibus manare fecit:ꝑ quẽ adã de fructibus terræ mariscq; comedit:ꝑ quẽ Noe ex ymbribus ẽ ereptus: ꝑ quẽ Abraã ꝓgenitor noster obtinuit terrã chanaã:ꝑ quẽ Ysaac de senioribus parẽtibus ẽ editus:ꝑ quẽ Iacob .xii. filioq; uirtutibus ẽ ornatus: ꝑ quẽ Ioseph ptãtis ægyptiorũ dominus ẽ factus:ille uobis me iterꝑte hæc dignat uerba ꝓferre. Fiãt itaq; uobis ama-

biliora:quã uxores & filii.Fœlicé nãq; hébitis uitã ista ſeruátes:terrãq; eritis potituri fructiferam ſine fluctibus maris:& ple filioꝝ naturaliter naſcédoꝝ:& hoſtibus ualde terribiles.Ad dei nanq; ego,ueniés uultũ:icorruptæ uocis auditor effectus ſũ:ille p ueſtro gẽitore alias genere ſp eius eſt æternitate ſollicitus.Cũq; hæc dixiſſet:eduxit populũ cũ mulieribus & iſãtibus:ut deũ ipm ſibi loq̃nte de rebus agẽdis audirẽt ne uilior uideret dictoꝝ uirtus ad aures eoꝝ hũana lingua puenies.Oẽſq; audiebãt uocẽ ex alto ueniẽtẽ ad uniuerſos:ita ut nullũ effugeret.Et uerba qdẽ quæ moyſes i duabus tabulis de reliqt:fas nobis nõ ẽ ſecũdũ unũquẽq; ſermonẽ apte depromere : uirtutes ãt eoꝝ iſinuabimus.Docet itaq; nos primus ſermo:qa deus ẽ unus & hic ſolũmõ ẽ colẽdus. Secũdus ãt iubet:nullius aialis factã imaginẽ penitus adorãdã.Tertius:ut p deũ i nulla re debeat aliqs fruſtra iurare.Quartus:ut ſeruãdæ ſint ſeptimanæ:& ab oi ope ceſſãdũ.Quitus:parẽtes honorãdos.Sextus:abſtinẽdũ a cæde,Septimus:nõ adulterãdũ.Octauus:furtũ nõ faciẽdũ.Nonus:falſũ teſtimoniũ nõ dicẽdũ.Decimus ãt:nullius alieni rei habẽdã eẽ cõcupiſcẽtiã.Et plebs qdẽ cum hæc audiſſet p̃cipiẽtẽ ipſũ de rebus qbus moyſes fuerat locutus:gaudẽs i his q̃ p̃dicta ſũt a cõgregatiõe diſceſſit.Succedẽtibus ãt diebus aduenientes ad tabernaculũ:poſcebat ab eo etiã leges ſibi a deo debere,pferri.Ille uero & iſtas poſuit:& de oĩbus quocũq; mõ gerẽda forẽt reliqs tpibus ſingula deſignauit:quoꝝ memoriã oportuno tpe ero facturus.Plurimas ãt leget i alia ſcriptura diſponã ſeorſũ de ipſis expoſiturus.Igiſ cũ circa eos ita res a gerẽt:moyſes iteꝝ i mõtẽ ſyna cõſcẽdit p̃dicẽs hæbreis:eiſq; uidẽtibus aſcẽdebat.Cũq; illic tardaret:quoniã.xl.diebus eis abfuit:timor iuaſit hæbreos:ne moyſes aliqd ptuliſſet:& iter mala diuerſã nihil eos ſic affligebat:quã q̃ putarẽt ſe p̃didiſſe ducẽ.Erat.n.tumultus iter hoſes:aliis qdẽ dicẽtibus eũ piſſe i beſtias icidẽtẽ & maxie illi hæc dicebãt:q circa eũ odiũ hére uidebãt:alii uero ad deũ eũ ſeceſſiſſe narrabãt.Prudẽtes ãt & nihil hoꝝ q̃ dicebãt a populo p ſua delectatiõe alias dilectiõe ſuſcipiẽtes:ſed & beſtiis icidẽtẽ piſſe hũanũ putãtes:aut certo a deo trãſlatũ pp uirtutẽ,ppriã ueriſimile iudicãtes:minus qdẽ hæc ferre rõ faciebat:ſed p̃ſule ſẽ deſolatos arbitrari:atq; tutore q̃lẽ aliũ hére nõ poſſẽt:ueheméter affligebãt:& neq; oppinari poterãt i tãta mora uiro bono qd accidiſſet:neq; ſine triſticia aut deiectiõe degere p̃ualebãt:exercitũ uero neq̃q̃ ,pmouere cõfidebãt cũ moyſes eos p̃dixiſſet ibidẽ ſuſtinere.Cũq; iã q̃draginta trãſiſſẽt dies:totidẽq; noctes:moyſes aſtitit: nullo cibo hoĩbus cõſueto participatus:& gaudio apparẽs:totũ cõpleuit exercitũ:,puidẽtiãq; dei q̃ã circa eos hére expoſuit:ſimul & ordinẽ ſcdm quẽ uiuẽtes eẽnt hituri fœlicitatẽ:dicẽs oſtẽſũ ſibi p hos dies & tabernaculũ:q̃le ſibi deus uellet fieri i quo deſcẽdẽs ad eos ipſe ueniret:ut ẽt migrãtes exide illud portarent:& nequaq̃ ad mõtem ſyna egerent aſcendere:quãdo ad eos ipſe deſcẽderet deus:ut eorum adeſſet oratõibus.Fiat inqt tabernaculũ mẽſuris & opibus q̃ ipſe monſtrauit:uobis utiq; ad hoc opus itegniter accedẽtibus.Et cũ hoc dixiſſet:duas tabulas oſtendit eis:habentes ſcripta illa decẽ p̃cepta:in utraq; q̃na.Erat i ea iſcriptio manus dei.Illi uero gaudẽtes in his q̃ uidebant & audiebant a principe:quo poſſent eũ laudare ſtudii ſui munificẽtia non ceſſabãt:ſed deferebant argentũ & aurũ:ſimul & es:lignaq; & magnã ualde materiã:quæ nequaq̃ potuiſſet putredie uiolari: caprarũq; pilos:& ouium pelles:alias qdẽ hiacinto:alias uero coccino:alias purpureo flore tinctas: alias albũ coloré p̃bẽtes:lanaſq; p̃dictis fucatas coloribus & linũ byſſinũ:lapideſq; inſertos auro: quibus hoĩes ornaméti gratia ſolẽt uti:pecudũq; multitudiné offerebãt piter.Ex tali nãq; materia tabernaculũ fabricatũ ẽ:qd migratũ:& p loca diuerſa deuectũ:nihil differebat a templo . His itaq; a ſingulis cũ magno ſtudio oblatis:ſupra modũ uniuſcuiuſq; uirtutis: atq; donatis architecto:mandato dei in his conſtituuntur operibus:quos populus elegerat ſibi poteſtate collata quorum noĩa hæc ſũt:quæ ſacris inſcripta libris inueniũtur.Beſeleel uiri filius de tribu iuda: & mariæ ſororis moyſi:& heliphas iſamach filius de tribu dan.Et populus ſiquidem tanto ſtudio i cũctis rebus obediebat:ut etiam moyſes eos ſuſpenderet:dicens ſufficere ea q̃ data fuiſſent.Hoc etiã artifices iã p̃dixerãt abũdare.Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciẽdũ:& moyſes eos ſingulã quãq; menſuram ſecũdum oſtenſiones dei ſimul & magnitudinem:quantaq; oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis edocebat.Mulieres autem largitatem ſuam circa ſacra uelamina:& circa alia quæcũq; huiuſmodi operibus erant neceſſaria:pp deũ i ornamento & p̃cioſis lapidibus offerebant.Oĩbus itaq; in p̃paratione iã cõſtitutis auro:argento:& ere & textilibus rebus: p̃dicens feſtiuitatem moyſes:& ſacrificia pro uniuſcuiuſq; uirtute facienda: ad inſtituendum tabernaculi opus acceſſit:& atrium prius menſus eſt ita.

De tabernaculo qd fecit moyſes in deſerto ad honorẽ dei:ut tẽplũ eſſe uideret. CAPI. VII.

LAtitudiné quidẽ q̃nquagĩta cubitoꝝ cẽtũ uero lõgitudiné:tabulaſq; ad iſtar colũnaꝝ ſtatuit ereas q̃nq; cubitoꝝ habẽtes altitudiné:i utroq; latere tabernaculi.xx.p lõgũ:p latũ uero.x.Anuli tabulis ſingulis ierãt:& capita tabularũ argẽtea.Baſes aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& i terra cõfixæ:ptingebãtq; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauoꝝ æneoꝝ q̃ erant magnitudine cubiti:& p ſingulas tabulas i terrã ualide poſiti:ut ex uiolẽtia uẽtorũ tabernaculũ ĩmobile cuſtodirent.Cortina uero molliſſima ex byſſo p oĩa undiq; pẽdebat a capite tabularũ deſcẽdẽs ad baſem uſq; concluſa alias diffuſa: & concludẽs oẽm

per circuitum locum:ut nihil a piete differre uideretur . Sic itaq; habuerunt tria latera atrii per circuitum:quarum uero latus fuit quinquaginta cubitorũ:quod frons erat totius operis:ubi.xx. quidem cubiti erant aperti:quattuor habentes tabulas in modũ portarum:oĕiq; opere argenti factas præter bases erãtq; eneæ.Ex utroq; eni latere portaꝝ ternæ erãt tabulæ cõstitutæ:& pp portaꝝ fortitudiné incastratæ:& per eas cortina byssina circũibat.Et cũ eẽnt portæ .xx. cubitoꝝ lõgitudine:altitudine uero qnq;:uelũ in eis erat ex purpura:& cocco:hiacitho:& byſſo factũ multis floribus & uarijs:exceptis animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aſpſoriũ erat eneũ:ſimilĕ habẽs baſĕ:ex quo ſacerdotibus manus diluere:pedeſq; pfũdere moris erat:& ambitus qdé atrii erat ornatus hoc modo.Tabernaculũ aũt ſtatuit in medio eius loco cõuerſũ ad oriẽtẽ:ut mox cũ ſol oriret: in eũ radios ſuos emitteret.Cuius lõgitudo qdé .xxx. cubitoꝝ erat:latitudo uero.x. cubitoꝝ habebat ſpaciũ:& alter qdé paries erat auſtralis:alter uero cõuerſus ad aqloné:poſtergũ uero eius reliquebat occaſus:cuius altitudinem tãtam oportebat aſcẽdere : quantam latitudinem eſſe conſtabat . Erantq; tabulæ ex ligno:ex utroq; latere .xx. cubitorum ſcemate quadrangulo factæ latitudine quidem unius & dimidii cubiti:altitudine uero quattuor digitorum . Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem : quibus ſinguli s tabulis erant cardines bini immiſſi per duas baſes quæ erãt argenteæ & in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant.Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erant quidem alterutris omnes perfectiſſime copulatæ:ut aptiſſime his cõpaginatis:unus eaꝝ paries eſſe uideretur:intrinſecus & extrinſecus deaurate.Ex lateribus aũt erant tabulæ numero.xx.quaꝝ latitudo habebat menſuram unius & dimidii cubiti:altitudo tertiam partem palmæ:& ita.xxx.cubitos adimplebant.Poſterioris uero parietis.viii.cubitos ſex tabulæ faciebant:quibus coniunctæ ſũt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ:quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorũ tabulaꝝ . Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes:uelut quibuſdam radicibus confixos per ordiné : adinuicem per circuitum reſpicientes:& per eos deaurati uectes imiſſit:unòquoq; habente magnitudinem cubitoꝝ.v.erantq; ad coniũctionẽ tabularũ:intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite:ueluti in modũ cocleæ alias conche:& poſtergũ parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo:per tabulas omnes uadens:quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebantur incaſtrationibus factis & imiſſis adinuicem . Quod propterea ſic exquiſitum eſt:ut neq; a uentis mouerentur:neq; alia cauſa tabernaculum conturbaret:ſed immobile ſecura quiẽte ſeruaretur.Intrinſecus aũt longitudinẽ eius tripartite diuiſit:ideſt decẽ cubitos ad interiorem partẽ pro futuros diſtribuit . Quibus dimenſis:in medio quattuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululum abinuicem diſiunctas ab alterutris quæ ſeparent.x.cubitos a reliquis .xx. & qđ interius erat coꝝ aditus uocabatur:reliquum uero tabernaculum ſacerdotum erat.Hanc taq; tabernaculi dimẽſionem ad inſtar regꝝ naturæ conſtituit.Tertia ſiquidẽ pars eius quæ erat intra q̃ttuor tabulas:quæ ſacerdotibus intranſgreſſibilis uidebatur:uelut cælum dei erat re iq uero.xx:cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus:ita ſolis ſacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus:columnæ ſtabant ex auro factæ:& eneis baſibus ſuperpoſitæ numero.v.Tegebatur aũt tabernaculum cortina ex biſſino & purpureo:& hiacitino:& coccineo coloribus facta.Et cortina quidem prima cubitorum erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templum: introitum interius habebant : & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur: quod uero erat interius & inacceſſibile:ultra quattuor tabulas ſanctum dei . Cortina autem erat ſpecioſa : quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata : aliiſq; oĩbus itexta quæcũq; præter animaliũ formas poterãt exornare picturis. Alia uero huic & magnitudie:& textu & colore uicina.v.colũnas in ingreſſu poſitas obtegebat:ab angulo ſũmitatis uniuſcuiuſq; colũnæ cortina:anulis cõtinẽtibus uſq; ad medietatẽ colũnæ depoſitã.Reliquũ uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedẽtibus:ſup q̃ linea erat alia cortina eiuſdẽ magnitudis: funibus eam per anulos ducentibus ac retrahentibus : ut tegeret omnia :& impediret aſpectum intuendi ſacrificia & maxime in diebus inſignibus.Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uideretur nubilum:textus eius tegminis fortis erat:& laborem facilem ſuſtinebat .Vnde permanſit iſta conſuetudo etiam edificantibus nobis templum:quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur.Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitorum quattuor:longitudine uero octo:&.xx.aureos habentes uncios:ad copulandum alterutris uncinis & anulis:ut coniunctæ ſimul:una uiderentur efficere . Quæ extenſæ:templum & quod erat deſuper obtegebant:& parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſuſpenſe.Eiuſdẽ uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero:i.xi.erant:longitudine tamen excellentes.Erant enim iſte.xxx.pedum:textæ uero de pellibus:ſicut illæ de lana:ſimiles omnes ſigillata uarietate contextæ erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ :ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes : una cortina ante frontem pendente.Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta:aliæ ſuper has ex pellibus faſtæ:pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ:propter eſtum:aut imbrium certe diffuſionem.Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe:nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ

uero ex pilis & pellibus factæ pẽdebãt:ſicut illud uelũ portæ: & eſtuũ pariter & imbriũ iniuriis repugnantes.Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutũ eſt.

¶ De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. CAPI. .VIII.

ARca ẽ aũt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis:& quæ nequaq̃ putredinẽ ſuſtineret: quæ hæbraica lingua uocant herõ.Cuius cõſtructio erat huiuſmodi:lõgitudinis qdẽ.v. cubitorũ:latitudinis triũ ex auro puriſſimo.Intriſecus aũt & extriſecus ſic tegebat:ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmẽ cõpaginatum habuit ualde mirabile: & undiq; ſimul eq̃le:nullaq; pars eius cõpaginationẽ poterat uiolare.Per utrũq; uero latus lõgitudinis eius anuli erãt aurei bini:totũ lignũ penetrãtes:& p eos uectes deaurati imiſſibiles p utrunq; latus:ut quotiẽs opus eẽt p eos arca moueret.Nõ eni in uehiculo:ſed a ſacerdotibus portabatur. Sup tegmẽ uero eius erãt figuratiões duæ:quas hæbrei cherubi appellãt.Sunt eni animalia uolatilẽ habẽtia figurã:quæ a nullo hominũ ẽ iſpecta.Hæc dixit moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata.In hac ergo arca duas tabulas recõdidit:in qbus fuerãt decẽ uerba cõſcripta:qna qdẽ p ſingulas tabulas binas:ſemis aũt p unãquãq; paginulã: & has in aditu collocauit.

¶ De mẽſa ꝓpoſitiõis:in q̃ omni ſeptimana duodeci panes azimi ponebant. CAPI. .IX.

IN tẽplo uero mẽſa poſuit ꝓxime uelut delfigã alias deificã:habẽtẽ lõgitudinẽ duos cubitos:latitudinẽ uero unũ:& altitudinẽ triũ palmorũ. Erãt aũt pedes eius ex medietate inferioris partis:facti p circuitũ rotũdi & tornatiles:qđ uero ad ſuperiora tẽdebat:q̃drãguli operis erat:habebatq; p circuitũ un uſcuiuſq; lateris labiũ exornatũ ; uelut q̃ttuor digitis alto ligno circuneuntem ſuperiorem & inferioremeius corporis partem: & per ſingulos ius pedes ſuperius labio erat anuli: p quos uectes deaurati mittebant in ligno qđ eminebat.Sinũ eni habebãt:ubi anuli erãt cõmiſſi:& his p uiã portabat.Ponebat aũt in tẽplo ad aqlonẽ conuerſa:nõ lõge ab aditu:&.xii.panes azimos in ea ponebãt:ſenos per partes mũdos ualde:ex farina duorũ aſſariorũ:quæ mẽſura hæbraica.vii.cotilas atticas hẽt.Sup panes aũt ponebant duæ phialæ aureæ thuræ plenæ.Poſt dies aũt.vii.iterũ panes alii portabant:die q a nobis ſabbatũ appellat.Septimanã ſiquidẽ noſtri ſabbatũ uocant.Cauſam uero huius rei in aliis edicemus.

¶ De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. CAPI. .X.

COntra facie uero menſe reſpicientis ad parietẽ meridianũ cõſtitutũ erat candelabrum ex auro factũ fuſile:põdus habẽs minas cẽtũ qđ hæbrei dicũt cicharas:quod græca lingua interpretatũ:talẽtũ nũcupat.Fecit aũt & ſperulas:& lilia:cũ calamis:& ſcyphis: erãtq; omnia.lxx.ex quibus in una baſe compoſitũ erat omne cãdelabrum in altitudine: & in tantas conſtitutum partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolem . Conſumaturq; in.vii.capita alterutra per ordinem conſtituta:in quibus lucernæ ponuntur ſeptem:imitãtes ſingulas planetarum reſpiciuntq; ad orientem & meridiem:candelabro obliquo poſito.Inter quod candelabrum & menſam interiorem ſicut dixi,thuribulũ erat & altare:de ligno quidẽ unde & priora ſũt fabricata imputribili & forti:ex uno quoq; latere cubitum latitudinis habens:altitudinẽ uero duplicẽ: eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angelos cõronas aureas puriſſimas ſex:& anuli & uectes ierant quibus per itinera a ſacerdotibus portabatur.Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:menſuram uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitorũ:altitudine uero triũ:ſimiliter exornatũ:& ex laminis aureis alias ereis adopertũ:cui ſuberat craticula in modũ rhetiæ factum.Suſcipiebat eni terra ignem qui de craticula ferebatur:quia baſe ei non erãt ſubiectæ. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ: & phialæ:forcipes & ſciphi:& quæcũq; alia uaſa ad ſacrificiũ fuerãt facta:oĩa erãt erea:& tabernaculũ qdẽ huiuſmodi erat:necnõ & eius uaſa.

¶ Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. CAPI. .XI.

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi ſacerdotum:quem arabarchin appellant quod ſignificat prĩcipem ſacerdotũ. Quotiens autem ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur.Lex enim purificationẽ fieri iuſſit:& aliorum quidem ſacerdotum ueſtes erãt huiuſmodi.Primum quidem induebatur manachaſſin:quod conſtrictorium poterat dici.Eſt autem cinctorium circa fœmora ſubtile ex byſſo contorto contextum:ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis.Scinditur uero ultra medietatem deorſum:& uſq; ad lumbos aſtringitur . Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindõis biſſine ueſtitur : quod cethomone quidem uocatur hæbraica lingua : ſignificat uero lineum.nos enim lineum cethon appellamus.Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos:corpus omne complectens : & manicis brachia ualde conſtringens : accinguntur circa pectus modice ſuper illum zonam circunducente latam : quaſi digitis quattuor uarie ita contexram : ut uideatur pellis eſſe uiperea : in qua flores intexti ſunt coccinei purpure:cum iacinto & byſſo cõmixti . Stamen eius zonæ eſt ſolummodo byſſus : & ſumens initium cinctura a pectore : & circundare dicitur iterum ante pectus: & uſq; ad crura dimittitur : donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidentium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorũ:& miniſterium præparatur:ne impediatur opus in leuo humero eam portat . Quod moyſes quidem arrabanech

appellauit:nos autem a babyloniis diſcentes:hemſaneam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nũcupatur.Sinum uero nuſq; habet hæc ueſtis : ſed larga eſt ad collum eius apertura ; & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt:hoc etiam baſſabazan uocat.Super caput autem geſtat pileũ in modum paruuli calamaci:aut caſſidis qđ extendit ſuper ſummitatẽ capitis & modice uerticis medietatẽ excedit:uocaturq; maſnemphtis:& tale ẽ ut uideatur ex lini factum textura:habens uitta:quæ inuolutæ ſepius cõnectunt:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſup circundat:deſcendens uſq; ad inferiora barbæ:celans pilłei ſi-lius ligaturá:& totam capitis ſuperficiem:aptaturq; pfecte:ne laborãte ſacerdote circa ſacrificia corruat.Quales ſint cæteroꝝ ſacerdotũ ueſtes declarabimus.Princeps ſacerdotũ ornatur qdẽ & iſtis: nihil ex prædictis ueſtibus derelinquens:ſuperinduit aũt tunica de iacinto facta:quæ & ipſa talaris eſt:uocaturq; mechir ſecundũ linguã noſtrã:quæ zona conſtringit:coloribus prædictis & floribus exornata:auro contexto uariata:ornatuſq; i fimbris eius ineſt uelut malogꝝ granatorum:& tintinabulogꝝ aureogꝝ multo decore factogꝝ:ita ut inter duo tintinabula malũ granatũ habeatur: itemq; inter duo malo granata tintinabulũ.Eſt aũt hæc tunica ex duabus inciſionibus: ut ſit ſuta ſuper humeros:& p latera:ſed uno uelo in longũ undiq; circũtexta ad collũ habens tantummõ ſectionem non e latere:ſed in longũ fiſſam a pectore ad medias ſcapulas.Vita aũt ei conſuta eſt: ne poſſit eius aptio turpiter appere.Similiter & unde manus egrediunt apertũ eſt.Ad hæc aũt tertio induitur ueſtimento:qđ dicit ephot.Simile ẽ aũt ſuphumerali græcoꝝ.Fit enĩ hoc mõ ut ſit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus:auroq; uariatus:amplectens oẽm pectoris locũ:& ad manus eiciendas apertũ eſt:& oĩ ſcemate tunice ſimile ẽ.Huic ueſtimẽto locus uacuus ĩ medio pectore magnitudine palmi dimittit ubi inſerit eſſin:qđ græca lingua logion:latina rõnale ſignificat:& cõplet totũ ephot:hoc ẽ illũ locũ qué texentes ppterea reliquerunt uacuũ:uniturq; ephot: cum rõnali:anulis aureis p circulos ſingulos ſub equalitate cõmiſſis per uitam hiacitinam:quæ imittitur pro ligaturis & conſertionibus alterutris anulorum.Nẽ autem uacua eſſet medietas anulorum:& rationalis:filiis hiacintinis adinuentum eſt ut ea loca conſeruent. Superhumerale uero duo ſardonici lapides infibulabant per ſingulos humeros auro clauſi:habentes per extremitatem circellos aureos:in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas.His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem: ſeniores autẽ in humero dextro ſunt.Inſerti ſunt autem in eſſin:id eſt in rationale duodecim lapides : magnitudine & decore præcipui.Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab hominibus poſſideri nõ poteſt. Iſti liquidem lapides per quatuor ordines terni per ſingulos ordines conſtituti ſunt:habentes aureas per circuitum coronas:quibus incluſi conſertiq; ſunt:ne poſſit quocunq; modo textura corrupta defluere.Et in primo quidem ordine trium lapidum:inchoat ſardonix:topaſius:ſmaragdus. In ſecundo habet carbunculum iaſpidem:ſaphirum.In tertio inchoat ligurius : deinde ametiſtus: achates eſt tertius:qui & poſt alios eſt nonus.In quarto ordine tenet chriſolitus principatum:poſt quem onix:deinde berillus:qui eſt ultimus omnium.Litteræ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominibus filiorum iacob:quos tribuum principes arbitramur: ſingulisq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinem:quo nati eſſe noſcuntur.Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi:nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere:alii duo maiores in extremitate rationalis quæ reſpicit ad collum eminentes: ipſam texturam faciunt qui inſpiciant catenas aureas opere plectili uenientes per fiſtulas quaſdam ab extremitatibus humerorum: quarum catenarum ſumitas aſcendens perducitur poſtergum:& in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur:& hoc eſt rationalis munimen eximium:ne poſſit aliqua parte diſrumpi.Zona uero rationalis cõſuitur de coloribus prædictis auro conſerta:quæ ex utroq; latere circũducta : & iterũm reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur:& habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore compoſitas in utraq; zonæ ſummitate pendentes.Pilleum autẽ priori ſimilitudine operatum habet pontifex: ſicut reliqui ſacerdotes: & alium conſutũ ex hiacinto uariatum.Circundatur uero ei & aurea corona:tribus uerſibus facta:ſupra quam ſurgit ĩ media frõte quaſi caliculus quidam aureus:ſimilis herbæ:quæ apud nos acchoro nuncupatur : quam græci hyoſcoamos dicunt.Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorãtiam naturam eius ignoret:ſignifico huiuſmodi hominibus eius modu.Hec herba frequenter ultra tres palmos oboritur:radicem uero rotundam habet:& quaſi rapæ ſimilem:folia uero eius mente propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi:& in circuitu habet oculos:unde fructus egreditur.Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris:cuius cauatio rotunda eſt:quaſi crathers: quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſpera diuiſa:& circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatã.Deinde paulatim cauatura colligitur:& a ſuperiora denuo decenter aperitur:& in labio ita colligitur:ut proprie uideatur emiſperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſe : & in acutiſſimum deficientes cacumen : quia ſemper ſeruat:& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem

ſimilem plãgatini:& per circuitum tota corona his floribus eſt celata:ab occipitio uſq; ad utrũq; tempus.A fronte uero hoc quidẽ nõ habet:ſed lamina eſt aurea:ſacriſq; litteris nomẽ dei habet in ſcriptũ.Hoc igitur ẽ pontificis ornamẽtũ.Mirari ſiquidẽ quilibet poterit odiũ hominũ quod circa nos habere nõ deſinunt:quaſi nobis hoc modo diuinitatẽ deridẽtibus quã ipſi nõ quieſcũt colere.Siquis enim tabernaculi poſitionẽ conſideret:& ſacerdotalẽ inſpiciat ueſtẽ & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebrãda:& legiſlatorẽ uirũ ſacrũ agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari percipiet.Nã ſingula quæq; hoꝝ ad ſimilitudinẽ & formam rerum facta reperiet:ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit conſiderare.Tabernaculũ nanq; triginta cubitoꝝ trine diuiſũ:in quo duas partes ſacerdotibus cũctis diſtribuit:quaſi profanum quendã cõmunemq; locum terram & mare ſignificat.Hæc utiq; greſſibilia cunctis ſunt.Tertiã parte ſoli dicauit deo eo ꝙ cælũ ingreſſibile ſit hominibus.Super menſã duodeci panes poſiti:ſignificant annũ menſiũ quantitate tanta diuiſũ. Per candelabrũ de partibus ſeptuagita cõpoſitum:ſeptẽ planetaꝝ de camonia tetigit.Et ſuper illud ſeptẽ lucernæ ipſoꝝ planetarũ curſũ oſtendit.Tantæ nãq; ſunt numero.Cortinæ ex quattuor coloribus cõtextæ:elementorũ deſignant naturã.Biſſus terrã declarat:eo ꝙ linũ oriatur ex ea: purpura uero mare:eo ꝙ piſciũ ſanguine coloratur.Aer ẽ uoluit ſignificari per iacinctũ:cocus uero ẽ ignis indiciũ.Significat autẽ & pontificis linea tunica totam terram:iacintina uero ueſtis polum quæ per malogranata choruſcationes:per tintinnabulorum ſonitũ tonitrua indicare dignoſcit. Superhumerale etiam ad ſimilitudinem naturæ totius eſt:quando & illud deo placuit ex q̃ttuor coloribus fieri:auroq; contextum propter ſplendorem eor:qui mũdo diffunditur.Rationale uero in medio ſuperhumerali in modum terræ conſtituit.Hoc undiq; nãq; tenens medium locũ zonæ circulo ſignificat occeanum:qui utiq; cuncta ſuo limbo circundat.Indicat autem ſolem & lunam uterq; ſardonix quos pontifex portat in humeris. Duodeci uero lapides ſeu menſes:quis intelligere poteſt numerum ſtellarum:quem zodiacum circulum græci uocant.Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum ſit ex iacinto:non enim aliter poterit ſuperponi ei nomen dei.Et in corona deſignatur & in lamina aurea ſplendor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant:cum ſepius & in multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Quomõ aaron eligit in ſacerdotẽ:& quomõ moyſes purificauerit tabernaculũ & ſacerdotes: & quẽadmodũ de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit conſtitutum. CAPI. XII.

IGitur cum prædictaꝝ rerum terminus euenisſe : nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis:aſtitit deus moyſi:& ſacerdotium aaron fratri ſuo eum dare præcepit:qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tum ille colligens in eccleſiam multitudinem:uirtutem eius & ſtudium edicebat:& propter eos pericula paſſurũ eſſe. Cunq; in omnibus eũ populus teſtaretur:& eius ſtudiũ ualde laudaret:Moyſes ait.Viri iſrahelite: fabrica quidem iam perfecta eſt:ſicut ipſi deo gratum fuit: nobiſq; poſſibile.Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari: decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum : & pro nobis orationes facturum. Et ego quidem hac deliberatione mihi conceſſa : meipſum dignum hoc honore iudicabam : eo ꝙ natura omnes ſui potius amatores exiſtant : & maxime : quia multum mihi ſum conſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe . Nunc autem ipſe deus aaron dignum hoc eſſe honore decreuit : & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem : ſciens quia dignus induetur ſtola deo deuota : & curam habebit altaris : & ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libenter auditurus:qui curam habet generis noſtri:uirum quem ipſe magis elegiſſe dinoſcitur.Hæbreis itaq; placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere conſenſum.Erat enĩ aaron propter genus : & prophetiam & uirtutem fratris : honore hoc dignior uniuerſis : habebatq; filios illo tempore quattuor : nadab : abiud : eleazar : ithamar . Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata ſuperauerant : hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi:& lucernæ : & thuribuli: aliorumq; uaſorum expendi : quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur:& populum denuo colligens : ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli . Siclus autem hæbreorum nummiſma quattuor dragmas atticas habet.Illi libenter quæ iuſſerat moyſes : erat offerentiumq; multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum : offerebantq; argenti libras uiginti:ætate uſq; ad quinquaginta annos conſtitutiſ:oblatumq; circa tabernaculi opus expẽdebatur.Purificauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo.Myrrham electam ſiclos quingenta: & totidem iteos cinamomi & calami . Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris:priorem menſuram & medietatem: iuſſit horum contuſa miſceri:oleiq; oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin:duas coas atticas capiẽs.Quibus permixtis:& coctis alias coactis:facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima.Deinde ſumens ipſos ſacerdotes :& omnẽ tabernaculum unguens purificauit:offerens hoſtias multas & uarias in tabernaculo : deinde aureum thuribulum : quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus . Secundo autem die: ideſt ante ſolis ortum & occaſum incenſum fieri oportebat omnino : oleumq; purgantes : ad luminaria conſeruabant.Quarum tres equidem lucernæ ſuper ſacrum cãdelabrum deo tota die lu-

cebant:reliquæ uero accedebant ad ueſperum. Omniũq; facta ſũt:optimi opifices beſeleel:& he liab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti fuerãt ad meliorem operationem iugiter exercendam:& intelligentiam rerum:quarum inſtructionem primitus ignorabant.Horũ itaq; beſeleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſiit in menſibus ſeptem:& poſt hoc ex quo ægyptum reliquerant primus anniſus impletus eſt.Inchoãte ergo anno ſecundo:menſe xantico ſecundum macedonas:niſan uero ſecundum hæbreos:in nono menſe tabernaculum conſecrarunt:& omnia uaſa eius quæ iam declarata ſũt.Oſtendit autem deus ſe gauiſũ i operibus hæbreorum:& non fruſtra eos laboraſſe i pulchritudine illius edificii : ſed acceſſit & habitauit in eo templo.Præſentiã ſuam nanq; hoc modo fecit.Cælum ſiquidem mundum erat:ſuper tabernaculũ uero ſolũmodo caligo facta eſt:non alta nube:ſatis autẽ denſa circundãs illud: ut tẽpeſtas putaretur eſſe:neq; rurſus ita ſubtilis fuit: ut ualeret per eam aſpectus aliquid contueri:gratuſq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præſentiã his qui & uolebant & credebãt. Moyſes autem cum artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honoraſſet:ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundũ mandatum dei thaurꝝ:& arietem:& hedũ:pro peccatis.Dicturus ãt de his quæ ad ſacrificia pertinent:etiam de his quæ circa ſacrificia celebrantur idicaturus ſum ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri:& quæ comedenda tanq; cibos laxauit alias lex ait.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eorꝝ ſanguine ueſtem aaron ipſumq; cum filiis aſpergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent ſacerdotes.Septem itaq; diebus hoc mõ ipos & eorum ueſtes curabat:tabernaculum ſimul & eius uaſa ex oleo prælibato ſicut iam dixi : & ſanguine hyrcorꝝ & thaurorꝝ imolatorꝝ per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecũdum genus. Octauam ergo feſtiuitatẽ denunciauit populo:& quẽq; ſecundum uirtutẽ imolare p̃cepit.Illi uero alterutros emulati:& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes:ſinguli feſtinanter dictis obediebant.Impoſitis autem hoſtiis ſuper altare:repente ex eis ſpontaneus ignis accẽſus eſt:& ſimilis flãma fulguri choruſcationis emicuit:& oia quæ erant ſuper altare conſumpſit.Contigit autẽ poſt hæc & aaron calamitas quædã:ut tanq; homo ſimul & pater de ea cogitaret:quam tamẽ fortiter toleauit:quomodo & circa caſus animo fortis erat:& hoc uolũtate domini proueniſſe iudicabat.Et quattuor nãq; filiis eius iam dixi duo ſeniores nadab & abiuth portantes ſuper aram hoſtias:non quas prædixerat moyſes:ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu ueniente:& pectora facieſq; eorum in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere: & illi quidẽ ita defuncti ſunt.Moyſes ergo iuſſit patrem eorum & fratres portare corpora extra caſtra deducẽtes:honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis ſic inopinabiliter acceſſiſſet.Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione moyſes exornauit:cum deberent præponere dei honorem ſuæ tribulationi.Iam enĩ aaron ſacerdotii ſtola uidebatur indutus.Itaq; moyſes oẽm honorem reſpuens:quẽ ſibi oẽm multitudinem uidebat offerre:ſolum dei miniſterium celebrabat:& aliquando quidem ad montẽ ſyna ibat:aliquando uero tabernaculũ ingrediens reſponſa poſcebat:de quibus ſeorſum rogabat deum: & ſtola priuatus : & aliis ſe cunctis publicum demonſtrabat:in nullo ab aliis differre ſtudebat:niſi ut eorum curã prouidere uideretur.Inſuper ſcribebat leges ſecundum quas deo grati uiuerent: & in nullo alterutros accuſarent quas tamen dei præcepto conſtituit. Nunc igitur de conuerſatione eorum & legibus exponam.Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi:uolo proferre nullo modo enim malignitatibus detrahentium reliqui occaſionem.Si qui tamen tales ſint:ut contemnant dignitatem dei cognoſcere:oipotentem deũ ſcire negligentes derelinquunt:ſiue ad ſacra ueniant:ſiue adeſſe nolint: & hoc non ſolum hæbreis uoluit eſſe manifeſtum:ſed etiam peregrinis iſta legentibus.Lapides ãt quos ferre ſuper humerum prædixi pontificem erant ſardonices. Eorum naturam puto amplius omnium ad humanã notitiã uenientium effulgere.Dum ergo & ſacrificiis deus adeſſet:alter qui i dextro hũero portabat micabat:& ex eo ita ſplẽdor exiliebat:ut etiã pculpoſitis apparere:cũ prius hoc lapidi non ineſſet.Et hoc itaq; mirabile eſt:his tamẽ q ſapientiã nõ adiectionẽ diuinorꝝ operum nãſciſcũtur.Quod uero eſt mirabilius dicã.Per duodecim enĩ lapides quos ſupra pectus pontifex in eſſim ſutos.i.in rõnale portat:uictoriã pugnaturis deus p̃nunciauit.Tantus ergo ſplendor fulgebat in eis:cũ nondũ exercitus moueret:ut omni fieret multitudini manifeſtum:eorꝝ auxiliis adeſſe deũ.Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorãt:eo q; nihil in his cõtradicere ualeãt : eſſin rationale uocant.Ceſſauit itaq; & eſſin:& ſardonix ſplendeſcere annis ducentis anteq; hæc ego cõſcriberem:cum deus moleſte ferret tranſgreſſiones legum:de quibus ſub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad conſequentia uerba conuertar.Tabernaculo iã dicato & ornatis ſacerdotũ rebus:populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit:& ad ſacrificia ſimul & requiẽ eſt cõuerſus:quaſi omnẽ iã moleſtiã reſpuiſſet:& de futuris meliora deſiderãtes munera deo alia qdẽ cõiter: alia uero ſeorſum de ſingulis tribus offerebant.Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ:& duos boues offerebant:erãtq; uehicula ſex:& ita tabernaculũ in itineribus deuehebant.Ad hæc ãt unuſquiſq; eorum phyalam:thuribulumque portabat: & capſam capientem daricos decem : plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant : habentia utraque ſiclos ducen-

tos.In phyala tamen ſeptuaginta ſolūmodo ſunt expenſ.Hæc erāt plena farina:oleo cōſperſa:quibus utuntur ad ſacrificia.Sup illas aūt oblationes uitulū & arietē cū agno anniculo ad holocauſtū ideſt totū incendendum:& cum his hyrcum pro oblatione peccatoꝝ offerebāt ſinguli principū: ſed & alia ſacrificia quæ ſalutares appellantur per ſingulos dies boues duos:& arietes quinq; cum agnis annicu is & hedis.Iſti enim ſacrificabant per duodeci dies:unus in tota die. Moyſes aūt nequaq̄ aſcendebat in monte ſyna:ſed ingrediens tabernaculū cōſulebat deū de actu legūq; diſpoſitione:quas humanā ſapientiā præcellentes:oporteret firmiſſime omni tempore cuſtodiri:& donū dei eſſe cunctis oſtendit:taleſq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas:nec in bellica neceſſitate trāſcenderēt.Sed de his quidē legibus dicere ſuperpono aliā ſcriptionē facturus:nūc tamē quarūdam memorabor paucaꝝ:de purgatione & ſacrificiis poſitarum. Etenim ſermo mihi de ſacrificiis faciendus eſt.Duo ſūt ſacrificia:quoꝝ aliud qdē ab uno quoq; priore:aliud uero celebrat a plebe:& hæc qdē duobus mōis efficiunt:aliud quādo totū qd̄ imolat icēdit:& ꝓpterea etiā nomen holocauſtomatis hēt:ideſt totū incenſum:aliud uero qd̄ p gratiaꝝ actiōe pſoluit:& ad immolationē epulaꝝ exhibetur.De priori nāq; narrabo.Vir priuatus holocauſtū faciēs:imolat bouem:& agnū:& hedū:hæc qdē annicula.Boues aūt permittuntur imolare etiā iā maiores:ſed hæc oīa masculini generis fiant holocauſta.His ceſis:limbū altaris ſanguine pfundunt ſacerdotes:deinde purgātes eā mēbrati incidunt:& oīa ſup altare iponunt:lignis inſtructū:& ſubiecto igne inflāmatum.Pedes cū iecore purgantes:& interim pinguedinē una cū aliis offerūt:pelleſq; ſacerdotes accipiunt.Et holocauſtomatis quidē iſte ē modus.Pro gratiaꝝ uero actione hoſtias celebrātes hæc aialia ſacrificāt:matura quidē & anniculis grandiora:maſculina tantū fœminis cōbinata: immolanteſq; hæc:fūdūt quidē ſanguinē ſuper arā:renes aūt & adipes:& oēm piguedinē cū rheticulis iecoꝝ: & cū his caudas agni ſupponūt are.Pectora aūt & crura dextra ſacerdotibus præbēt & duobus diebus de reliquis carnibus epulant. Quæcūq; uero remāſerint:cōcremantur. Similiter prædicto modo ſacrificij etiā ꝓ peccatis hoſtiæ celebrant. Qui uero maiora ſacrificia nō habēt:offerūt colūbas aut turtures duos:quorū alius qdē fit in holocauſtū deo: alius ſacerdotibus datur ad cibū.Certius aūt de ſacrificiis hoꝝ aialiū in ſacrificioꝝ ſermone dicemus. Qui enim ꝓ ignorantiam in peccatū inciderit:agnam & hedū fœminas eorūdē annoꝝ offert:& ſanguinē qdē, fundit ſacerdos in arā:nō ſicut prius:ſed angulos tangit extremitates:& renes aliūq; adipē cum rheticulo iecoris ſup altare iponit.Sacerdotes aūt tollunt & pelles:& adipes:& carnes ea die cōſumendas in tēplo:lex enim in cras relinqui nō ſinit. Qui uero peccati:ſibiq; cōſcius eſt:& nullū habet qui eū poſſit arguere:arietē imolat lege præcipiente:cuius carnes in tēplo ſacerdotes ſimiliter comedūt ea die.Principes in qbus peccāt ſacrificātes:ea qdē offerunt quæ priuati:placāt uero deū offerendo ad ſacrificia thaurū & hedū maſculos. Lex auté præcepit in publicis priuatiſq; ſacrificiis etiā farinā mundiſſimā adiici:in agno qdē aſſarii menſurā:in ariete uero duoꝝ:in thauro trium:& hoc ſanctificāt ſup altare oleo mixtū.Nam & oleū offertur ab immolantibus: in boue quidem hin medietatem:i ariete aūté huius menſuræ tertiam partē : & quartam in agno.Hin autem menſura hæbreoꝝ antiqua fert choas atticos duos:ſecundum quam mēſuram oleum offerebant & uinum.Vinum aūté circa aram libant.Siquis ſacrificium non celebrans pro uoto ſimile primitias offerat:unam dragmam ſuper aram mittit:reliquam uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent:quodcunq; ex ea ad holocauſtum neceſſarium eſt. Prohibet autem lex imolari alio die natum una cum genitrice : ſed nec aliter immolari permittit: niſi cum octaua dies nati tranſierit.Fiunt & alia ſacrificia pro languoribus euitandis:aut pro aliis cauſis:& equalia libamina cum hoſtiis expenduntur:quoꝝ in craſtinū aliquid remanere lex ꝓhibet:ſacerdotibus.ſ.ꝓpriā ſumētibus partē.Ex publico aūt ſumptu lex eſt:agnum anniculū ſingulis diebus occidi:inchoāte die & terminante.Septima uero quæ ſabbatū nūcupat duos occidunt:eodē ſacrificātes modo.In initio mēſis & quotidiana ſacrificia:& duos boues cū agnis āniculis ſeptē & arietē mactāt:hedū uero ꝓ declinatione peccatoꝝ:ſi forte per caſū obliuionis eueniant. Septimo mēſe quem macedones hyperucretheū uocant:adiicientes his quæ prædicta ſunt thaurū & arietem:& agnas.vii.immolant: & hedum pro peccatis.Oīferunt ſuper hæc duos hedos:quoꝝ alter quidam unus ultra terminos deſerti dimittitur:futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uero ~~in ſuburbanis in locum pariſſimum deducentes:cum ipſa pelle totum incendūt:nihil omnino purgantes~~.Concrematur autem ſimul thaurus non oblatus a populo:ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus.Quo interfecto & allato in tēplū eius ſanguine ſimul & hyrci:a pergit digito cōtra mēſam alias altare ſepties.Eodem auté numero & pauimentū & totiens tēplum & aureā arā: & reliquum quod eſt circa maius ueſtibulum:portans ſuper hæc extremitates & renes:& adipem cū rheticulo iecoris ſuperiponunt altari.Præbet & arietē deo pontifex ad holocauſtum.Quinta uero eiuſdem menſis & decima:tēpore ad hyemē uergente:tabernacula figere iuſſit ſingulos per familias:metuentes frigus pro anni cuſtodia. Dumq; patriam peruenīſſent:in illa ciuitate quā ꝓpter templū metropolim haberent:feſtiuitatē eos ſeptem diebus agere & holocauſta facere:& ſa-

crificare deo:& pacificas offerre præcepit:utq; in manibus portarent ramos mirre & salicis: summitatesq; palmaꝝ:& uirgulas maliperſici.Prima itaq; dierum in his fit holocauſtum hoſtiarum ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus:& arietibus duobus: adiecto hyreo pro declinatione peccatorum.Sex autem diebus ipſe quidem numerus agnoꝝ & arietum cū hyrco ſacrificat: ſubtrahit uero ſingulis diebus unus bos:donec ad ſeptimū ueniat: & ab omni tempore die octaua requieſcunt:& deo ſicut prædiximus uitulum imolant & arietem:& agnas ſeptem:& hyrcū pro declinatione peccatorum.Hæc quidem hæbreis tabernacula figentibus celebrare patrimoris eſt. Menſe uero xantico qui apud nos niſan appellatur:id eſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo menſe liberati ſumus a ſeruitute ægyptioꝝ:ſacrificium quod tūc egredientes ex ægypto fecerunt imolare nos annis ſingulis quod paſca dicitur:celebrareq; ſanciuit:& utiq; celebramus illud per tribus noſtras:nihil imolatoꝝ in craſtinum reſeruantes. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azimoꝝ:quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur:& ſingulis diebus thauri occiduntur duo & aries unus:agni ſeptem:& hæc holocauſta fiunt: hyrcus quoq; pro peccato adiicitur:per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum.Secunda uero azimorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq; ex eis ueſcantur:deum indicãtes iuſtum eē primitus honorari:quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo.Siccantes ſpicarum manipulum:& contundentes:& munda ad coquendum ordea facientes:are dei aſſarium offerunt: & unã dragmam ex eo mittentes:reliquum ſacerdotũ uſui relinquunt:& tunc iam licebit omnibus p ſua metere uoluntate.Immolãt autem in principiis frugum agnum in holocauſtum deo.Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificiũ quoꝝ ſeptẽ ebdomadaꝝ dies ſunt quadraginnta & nouem:penthecoſten celebratur;quam hæbrei a ſartha uocãt;quod ſignificat penthecoſten id ẽ quinquageſimam.In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duoꝝ: & ad maclandum agnas duas.Hæc equidem duo offerũtur ſolũmodo.Nam cœnam ſacerdotibus præparant:nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur.Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres:& arietes duos:& agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciãt: aut in qua ex operibus laborum requiẽ non habeant:ſed in omnibus & legitima imolationis ſpeties:& certus uocationis modus eſt: & eorum quæ ad epulãdum imolantur:ex cõmuni tamen ſimila coacta fermento carens datur aſſarioꝝ uigintiquattuor: & ad panes faciendos expenduntur.Coquentur enim duo diuiſi ante ſabbatum: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis:thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum:& tunc pro illis alii deportantur:illi uero ſacerdotibus exibent:& thure incenſo in igne ſacro in quo omnia holocauſta fiunt:aliud thus ſuper aliud alios panes abiicitur.Immolat uero ſacerdos de proprijs expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam & modica coctione duratam:quo fit meſura unius aſſarii:cuius medietatem quidem mane:aliam uero medietatem meridie igni ſolent offerre.De his itaq; integriorem denuo nõ declarabo ſermonem:ſufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moyſes autẽ tribum leui a cõmunione populi ſegregans:ſacram utiq; futuram ſanctificauit fontium aquis ualde puriſſimis:& ſacrificia pro talibus deo legitima præbens:tabernaculum eis ſacrataq; uaſa: & reliqua quæcũq; ad tegmen tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit:quatenus præſidẽtibus & dictatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent.Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederentur:& a quibus ſe penitus abſtinerẽt.De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiicientes & cauſas:pro quibus motus:alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit:ab aliis autem abſtinere imperauit.Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit: animam illum & ſpiritũ eſſe putans.Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eiũ omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino:& ouino:& bubalino:abſtinendũ eſſe prædixit.Expulit aũt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos:& ſemine defluentes: ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis:remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimã diem:poſt quã diem:quaſi purgatas remeare permiſit.Similiter aũt & morꝝo facientes exequias:poſt totidem dies legitimum eſt redire.Eos autem q ſup numerum hoꝝ dieꝝ in pollutione conſiſtunt:ſacrificare legitimum eſt agnas duas:quaꝝ alteram quidem ſanctificare conuenit:alterã uero ſacerdotes accipiunt.Similiter aũt imolant:& p eo cuius defluit ſemen:quotiens hoc p ſomniũ patit:deſcendente eo prius in aquam frigidã. Idẽ facit q cũ legitima uxore concũbit.Leproſos autem oĩno expulit de ciuitate:cũ nullo penitus conuiuentes: & nihil a mortuis differentes.Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberatur:ſanioꝝ colorem aliquando recipiat:diuerſa deo ſacrificia compelabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde ẽt quilibet irridebit eos: qui dicunt moyſen lepra fatigatum:& propter hanc cauſam ſimilium proiectorum ducem factum in chananeam ueniſſe cum eis.Si hoc fuiſſet uerum:nequaquam moyſes ad iniuriam ſuam hæc ſanxiſſet cũ magis rationabiliter ẽt aliis hoc introducentibus contradicere præualeret:quando & apud gentes multas leproſi ſint:& fruantur honore præcipuo:& non ſolum iniu ia & expulſione priuentur:ſed etiã militias mereant inſignes: & ciuilia eis ſingula cõmittãt: & in ſacris:& in tẽplis ingrediendi habeant poteſtatem. Quapropter in nullo prohibeatur moy-

ſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa coloré ipſe aut multitudo quæ cũ eo erat uexaretur:de iſtis meliora ſancire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre.Sed palá é:quo modo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyſes autem ab his mundus exiſtens:etiam mundis contribulibus conſtitutis:de languentibus hoc modo ſanciuit:& hoc pro dei honore decreuit.Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit.Mulieres uero quando pariunt:intrare in templum prohibuit:ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem:ſi maſculus ſit qui pariatur:duplicibuſq; diebus:ſi fœminam generare contigerit. Ingredientes ergo poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabunt: quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuunt .Si quis adulteram ſuam ſuſpicatur uxorem:offert farinæ ordeaceæ aſſarium :& unum pugillum ex ea mittens in altare:reliquum dat ſacerdotibus ad edendum . Mulierum uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad ianuás quæ ſunt conuerſæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens:ſuperſcribi in membrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe:nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe:quod ſi commiſit:ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur:ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur:ut menſe decimo ei puer maſculus generetur:perfectoq; iureiurando:dei nomé diluens e membrana:in phiala exprimat:ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergés mulieri dabit bibendum.Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt:concipit:& pertus eius nutritur in utero:ſi autem de thoro maritali mentitur etiam deo:cum confuſione uitam relinquam ſuſtinebit.Ná & fœmur eius putreſcit:& uenter uertitur in hydropem. Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum moyſes contribulibus ſuis ita proſpexit:leges autem eis tales expoſuit.Ad ulterium quidé omnino prohibuit:fœliciſſimum eſſe credens:uiros circa thorũ eſſe ſecuros:& ciuitatibus ſimul & domibus expedire:filios eſſe ueraces.Sed & matribus miſceri tãquam malum maximũ lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus:& ſororibus coire quemquam filiorum tãquã prauã iniuſticiam nimis odiuit.Prohibuit auté & mulieri naturaliter pollutæ miſceri:& iumẽtis & maſculis:eo q hæc libido nequiſſima uideatur:& aduerſus eos qui hæc præſumũt:mortis ſupplicium prouenire decreuit.Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem.Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit:& ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit: neq; ancillá:neq; captiuã eis nubere uoluit:ſed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitam agũt:& quæ prius maritos habentes:& pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt:ab eorum coniunctione phibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri pemiſit uxorem habere:licet hoc aliis conceſſiſſet : huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare.Vnde neq; ad mortuum ſũmus ſacerdos accedit:cum reliqui non prohibeantur ſolénia fratribus & parẽtibus & omnibus ſuis mortuis exhibere:quos eſſe oportet ſimplices:omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes integer non eſt:paſci quidé de oblationibus ſacerdotis conceſſit:aſcendere autem ad altare in templumq; introire phibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos:ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & iculpabiles eſſe præcepit.Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt:& ſapientes exiſtunt.Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur : inſuper & oues integras immolant:& in nullo pollutas.Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit moyſes:quorum quædam & in deſerto degens adinuenit: quatenus dum terram chananeam perciperent:hæc ſeruarent:ideſt ut anno ſeptimo requiem terræ præbeant:ab aratro & plantationibus ſicut & ipſos ſeptima die,ab operibus ceſſare ſanciuit:& ut quæ ſpõte oriunt de terra;eẽnt uolentibus in uſum communia:& con tribulis & extraneis:nihilq; ex eis ſeruarent.Hoc autẽ fieri poſt ſeptimam annorum ſeptimanam iuſſit : qui ſunt anni quinquaginta : uocaturq; ab hæbreis hic annus quinq̃geſimus iubileus:in quo & debitores a credito relaxantur : & ſerui liberi dimittuntur:quia dum eſſent contribuli pro quadam tranſgreſſione legum eos ſeruitii ſcemate caſtigauit: mortemq; ſuſtinere prohibuit.Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat libertatẽ reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo . Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas, fructus exuberaſſe compertas : uendit or recipit agrum.Cum uero expenſæ tranſcendunt:hoc quod deeſt recipiens emptor:a poſſeſſione diſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expẽſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum.Eandé legem uoluit etiam in domibus obtinere:quæ per uicos quoſq; uenduntur . Nam de his quæ in ciuitatibus uenundãtur aliter definiuit.Siquidem ante quam impleatur annus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem:ſi uero completus annus fuerit poſſeſſioné confirmat emptori. Hanc igitur moyſes legum conſtitutionem dum ſub monte ſyna moraretur exercitus a deo cognouit : & hæbreis ſcriptam contradidit . Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere:ab exercitii militaris iura conuerſus eſt:habens in animo bellicas ca uſas attingere:præcepitq; principibus tribuum præter tribum leui:ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſcerét.Leuite ſacrati erant:& miniſterio alio fungi non poterant . Examinatione itaq; facta:inuenta ſunt milia ſexcenta & tria:& ſexcenti quinquaginta:qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſq; ad quiquageſimũ.Pro leui tamen elegit inter principes tribum manaſſe filii ioſeph; & effrai

pro ipso ioseph.Hæc aũt fuit supplicatio iacob ad ioseph :dum fecissẽt filios eius sibi præberi sicut prædixi. Figentes autem castra tabernaculnm in medio statuebant : & terne tribus per latera singula tabernaculi cõmanebãt:& plateas per medium habebant:eratq; ornatus quasi fori rerũq; uenalium singulis in ordine constitutis & opifices artium singularum in stationibus erãt:nullique alii loco:quam ciuitati cõpetenter edificatæ & collocatæ similis erat.Ea siquidẽ quæ circa tabernaculum erant sacerdotes tenebant deinde cuncta leuite.Exquisiti enim sunt leuite masculi: qui ultra uiginti annorum essent:inuentiq; sunt uigintiduo milia:octingenti octoginta. Quotiẽs sup tabernaculum nebulam stare contingebat:tanquam deo ibidem cõmorante quiescebant:cũ uero conuerteretur:procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ:ex argento factæ:qui ẽ huiusmodi:longitudinem habens pene cubiti. Est autem angusta fistula cantatoria calamo capatior:præbens latitudinem:quæ conueniat ori ad susceptionẽ spiritus:& classice sono uicina:quæ hæbraica lingua uocatur asofra.Factæ sunt tales duæ:& una quidem utebantur ad iussionem & collectionem populi in ecclesiis celebrandam:altera uero:cum oporteret ad cogitandum de rebus necessariis principes conuenire:ambabus autem multitudo colligebatur.Cũq; tabernaculũ moueretur hæc fiebant : & sonante priore:hi q habitabãt ad orientalẽ tabernaculi partẽ surgebãt:cũ uero secunda sonuisset:qui ad austrũ residebant parabant & ita in thecã iuoluta tabernaculi medietas: præcedentibus sex tribubus portabat:& alia media sequẽtibus sex:leuite uero omnes circa tabernaculum erant.Tertia sonante pars quæ conuersa erat ad occidentem ferebatur:& quarta:q circa septẽtrionem.Vtebantur his tubis et am in sacrificiis hostias ofierẽtes:& sabbatis:& cæteris diebus.Sacrificauit autem tunc prius pro discessu ex ægypto:quod pasca dicitur in deserto.

¶Quia moyses procedens a monte syna cum populo: eduxit eum ad locum qui dicitur eserioth: ubi murmurantibus filiis israel pro desiderio carnium dominus immisit coturnices : & de plaga quæ secuta est esum carnium. CAPI. XIII.

ET post paululũ pcedens a monte syna:& loca quædã cõmutans de quibus dicemus:ad locũ qui dicit eserioth uenit.Ibi multitudo rursus seditionẽ fecit:accusando moysen: & necessitatẽ pfectus sui:dicendo:& quia de terra bona eis suasisset exire:& cũ illã pdidernut p fœlicitate quã eis se pmisserat præbituŗ:diuersis miseriis tenerent astricti:& aqua priuati : & si contingeret ut & manna deficeret:essent sine consolatione pituri.Cunq; multa euiora in illum edicerẽt:unus quidem monebat eos:ut neq; moyseos laborũq; eius p cũctorum salute exhibitoŗ imemores esse deberẽt:neq; de dei adiutorio desperare.Plebs aũt ad hoc potius est cõmota:& contra moysen maior turba cõsurgens erat.Moyses itaq; confortãs eos tali desperatione dciectos:licet turpiter ab eis fuisset cõtumeliã passus:tamẽ pmisit carniũ eis multitudinẽ se præbituŗ:non una die sed plurimis.Illis aũt nõ credẽtibus: & dicente quodã unde posset hæc tantis milibus quæ pdixerat ministrare:deus inquit & ego licet mala audientes a uobis nõ tamẽ recedimus opantes p uobis:& istud non tarde pueniet.Cũq; hæc dixisset:coturnicibus repletus ẽ omnis exercitus:colligebantq; eas circũstãtes.Deus aũt nõ tarde hanc reddidit hæbreis iniuriã & maledictũ in se cõmissum.Nõ pua siqdẽ multitudo coŗ mortua ẽ: & hactenus locus ipse cognominatur cabrothalia:quod interpretari potest desiderii sepultura.

¶Quomodo exide moyses duxit populũ ad fines chananeoŗ:unde misit exploratores.xii.qui cõsiderarent eoŗ regiones & ciuitates:qui reuersi post quadraginta dies:terroré & metũ incussẽrũt filiis israel:quasi non possent expugnare chananeos:unde illi indesperationẽ adducti cõsilio inito decreuerunt redire in ægyptum:moyse & aaron interẽpto:quare iratus non eos sed filios eorum terrã repromissiõis itraturos:ipsos aũt p.xl.ános i deserto pdixit eẽ morituros. CAP. XIIII.

DEducens ergo eos exinde moyses in terrã quæ uocat conuallis iuxta chananeoŗ terminos existentẽ & ad habitandũ difficilẽ populũ in ecclesiã congregauit:eisq; i contiõe locutus est dicens.Cũ deus nobis duo bona pmiserit:libertatẽ:& fœlicis terræ possessionẽ:aliud deo dante iã possidetis:aliud estis percepturi celeriter.In finibus sedemus chananeoŗ:arcebitq; nos deceteroq; pcedẽtes:neq; rex:neq; ciuitas:sed neq; oẽs eorum gentes.Exercitũ ergo pparamus ad bellũ.non enĩ sine labore nobis hæc terra cõcedit: sed maximis eã præliis obtinebimus.Mittamus aũt exploratores:qui huius terræ bona cõsiderent:& quæ uirtus in ea sit habitantiũ.Antea oĩa uero unanimes simus:& deũ q est in oĩbus nobis adiutor:& pugnandi socius honoremus.Hæc cũ dixisset moyses:multitudo ei honorẽ exhibuit:elegitq; exploratores duodecim notissimos uiros:unũ de unaquaq; tribu.Qui circumeũtes oẽm terrã chananeoŗ:a patribus circa ægyptũ iacẽtibus usq; ad ciuitatẽ emathinad monte libanũ puenerũt: naturãq; terræ & incolaŗ hoium cõsiderãtes ualidã:reuersi sũt:quadraginta diebus oc hoc opus explentes:insup & fructus quos p:crebat illa terra portãtes:eorũq; abũdantiã & multitudinẽ bonorũ terrã illã habere narrabant:& a uolũtate belladi populũ suspendebãt:metuentes ẽt suæ paupertatis inopiã:dicẽtesq; flumina ipossibilia trãsituros:& eẽ montes insupabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortissimis:& ambitus eaŗ grãdi munimine roboratos.In ebron aũt & gigantũ prolẽ se iueniss dicebãt.Et exploratores qdẽ uidẽtes:qa cunctis quos ab ægypto egredẽtes

Inſpexerant:maiores eſſent chananei:& ipſi tabuerũt: & multitudiné hoc credere cõpulerũt.Illi ãt ex his quæ audierãt poſſeſſioné terræ illius difficilé ſibi iudicabãt:ſolutoq; cõcilio:cũ uxoribus & filiis lugẽtes degebãt:tanquã eis deus nihil ope:ſed tantũ uerbo ꝓmitteret.Rurſũq; moyſen increpabãt:& inclamabãt eireiuriq; fratri a tq; põtifici:& peſſimá qdé licet cũ illoꝝ blaſphemiis habuerunt noctẽ.Mane uero cõcurrerũt ad eccleſiá deliberationé habẽtes:iterfecto moyſe & aaron : ad ægyptũ denuo remeare.Vnus aũt exploratoꝝ ieſus filius naue de tribu effré:& calep de tribu iuda:metuentes in mediũ ꝓceſſerunt:tenebãtq; multitudiné:cõſidere ſupplicãtes eã : & neq; deũ falſitatis arguere:neq; credere his quæ ꝓ terrore nõ uere dicebanť de chananeis: ſed ſibi potius q ad fœlicitatẽ & poſſeſſioné bonoꝝ eos decẽtius iuitarẽt:quãdo nec mõtiũ magnitudo: nec altitudo fluuioꝝ:uirtuté colẽtibus effectũ ipediret:maxie cũ deus ſecuritaté ꝓbeat:& eoꝝ ꝓpugnator exiſtat.Pergamus ergo inquť ſimul ad hoſtes:nullá timoris ſuſpitioné habẽtes:ſed duce credite deo: noſq; ſeqmini quo uocamur.Et illi quidé dicentes hæc:nitebanť irá populi mittigare.Moyſes aũt & aaron in terrã,ꝓſtrati:rogabant deũ non ꝓ ſalute ſua:ſed ut qeſcere ignoranté faceret plebé:eorumq; ſedaret aios præſẽtis heſitationis paſſiõe turbatos.Aſtitit ergo & nub es:& inſtans ſupra tabernaculũ ſignificauit dei præſentiá.Moyſes uero iã cõfidens:in media aſtitit multitudine:deũq; ꝓ motũ pro eoꝝ ꝓcabať alias pendebat iniuria:ꝓcepturoſq; fore ſuppliciũ:non quidé delicto dignũ: ſed quale patres ꝓ correptione inferũt filiis.Cũq; tráſiſſent in tabernaculũ corã deo,ꝓ futura eoꝝ perditione deflebãt:cõmemorabãtq; populũ quæ paſſi ſunt ab eo : & quãtis beneficiis participati: ingrati circa eũ exiſterent:quando ẽt nunc exploratoꝝ terrore decepti:ſermões illoꝝ potius q̃ ꝓmiſſiones dei iudicarent ueriores:& ob hãc cãm nõ equidé ꝓderet oés: neq; eoꝝ exterminaret genus:qđ oibus hoibus potius apud ſe héret honoratũ:chananeoꝝ uero terra non eos eẽ potituros: neq; eius fœlicitate letaturos:ſed ẽt ſine domibus & ciuitatibus i deſerto quadraginta ánis eẽ uicturos:& hanc pœnã eos ꝓ iniqtate ſoluturos filiis aũt ueſtris dicebat: deus terrã datuꝝ ſe ꝓmiſit: illoſq; participaturos bonis:& dominos eoꝝ fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipe.Cũ hæc itaq; moyſes dei uoluntate dixiſſet:in triſtitiá & erũnã conuerſa é multitudo:rogabãtq; Moyſen: ut ꝓpitium eis faceret deũ:& a deſerto libertatis ꝓberet urbes.Ille aũt dicebat deũ huiuſmodi nõ habere conſiliũ:neq; ſecundũ leuitaté humanã ductũ circa indignationé eoꝝ:ſed habita deliberatiõe i eos ſententiá protuliſſe.Nõ itaq; iudicandũ é oportere hæc diſcredi:ſi moyſes cũ uir unus eẽt:tantam militiá hoium iraſcentiũ potuit mitigare:& ad manſuetudinis uota reducere.Deus enĩ aſiſtens ei: ſermonibus eius uinci multitudiné ꝓparauit:quippe cũ ſæpius inobediẽtes:inutilé ſibimet inobedientiá fuiſſe cognouiſſent:in calamitatibus utiq; incidẽtes.Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendũ ſibi de qbuſcũq; populus audiret:& hoc non ſolũ tpe quo uixit:ſed etiam nunc eſt.Nullus enĩ eſt hæbreoꝝ qui non tanquã ꝓſente eo:& caſtigante ſi forte ſit moribus incõpoſitus obediat ſanctionibus eius:licet alios latere poſſit.Et alia quidé indicia ultra humanã uirtutem eius exiſtunt.Olim enĩ quidã trãs euphraté fluuiũ habitantiũ:quatuor méſiũ itinere ueniẽtes ꝓp honoré noſtri ſacrificii cũ multis piculis ſimul & ſũptibus:ſacrificanteſq; nõ ualuerũt immolatione ꝓticipari: iterdicére hoc moyſe qbuſlibet:qui nõ ſint noſtris legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidé nec ſacrificarũt:alii uero ſemiplene ſacrificãtes reliquerunt.alii aũt neq; initiũ ingrediẽdi in templũ ualentes facere diſceſſerũt:obedire moyſeos ꝓceptis potius quã ſuã uoluntaté facere ꝓponẽtes:& cũ ꝓhibenté ſe de talibus nõ metueréť:ſolã tamé cõſcientiá formidarũt.Sic legiſlatio q̃ uidebať dei:fecit illũ uiꝝ meliorẽ ſua natura putari.Sed ẽt ãte tẽpus modicũ huius belli Claudio romanis iperãte;yſmaele apd nos exiſtẽte põtifice:cũ fames noſtrã regioné talis obtinuiſſet:ut quatuor dragmis uenderet aſſarium:allata farina ad feſtiuitatem azimoꝝ in choris ſeptuaginta qui modii quidé ſinguli ſunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terrã inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram:quã ẽt ſuper iniquitates hoibus occultas ſolet inferre diuinitas.Igitur non oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt:quando etiam núc litteræ a moyſe derelictæ:tantã uirtutem habent ut etiam inimici noſtri fateantur:quia is conſtituit rempublicã noſtram per moyſen eiuſq; uirtutem:deus eſt.Sed de his quidé ut placuerit unicuiq; conſideret.

¶Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

¶Bellum hæbreorum abſq; noticia moyſes contra chananeos geſtũ atq; deuictũ. CAP. .i.

¶Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

HAebreos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat ẽt prohibẽte deo ad chananeos accedere.Non enim moyſes ſermonibus acquieſcebant obedire: ſed etiã præter illius uoluntatem ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes:illum equidem accuſabant ſuſpitionem habẽtes:eo q̃ eorum negotiaretur inopiam: & ut ſemper eius uiderentur egere ſolatio.Prælia uero aggreſſi ſunt chananeos : dicentes deũ nõ propter moyſen eis auxiliari:ſed cõmuniter genti ſuæ ferre ſolatiũ propter maiores eorum ſuamq; uirtutem quorum ſemper prouidentiam habuiſſe uidebať:

D

& quō qui prius libertatem præbuiſſet:etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolacia non tardaret dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus præualere:licet uelit moyſes deum ab eis alienare:omnibuſq; hoc expedire:ut ipſi ſui rectores eſſent:& non ab ægyptiorum iniuria digreſſi:moyſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent:& ſecundum eius uoluntatem uiuerent:nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret : tanquam non omnes eſſent de genere Abraam: ſed unus eſſet his auctor oīum:cui deus omnia noſſe futura præberet:qui uideretur ſapere ſi eius ſuperbiam contemnentes & deo credentes:obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat: & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem.Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananeorum bella ſunt profecti: deum ducem exiſtimantes : & non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes : donec ſibi meliora fore decernerent.Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt.Illi autem eorum non expaueſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt :& hæbreorum multitudo eſt interempta . Reliquæ uero militia cohortis eorum ſoluta eſt:ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt : & eo q; præter ſpem tantæ calamitati occubuiſſent : omnino deiecti ſunt:& nihil utile deceterō ſperabant: cogitantes q; hæc per dei iracundiam eueniſſent; accedentibus ad bellum contra eius uoluntatē. Moyſes ergo uidens ſuos ꝑditione cōpreſſos : & metuēs ne uictoria confidentes inimici: & appetentes maiora ſup eos accederent:iudicauit exercitū in deſertū procul a chananeis educere. Cūq; multitudo ei cōſentiret:quæ utiq; cognouerat:q; abſq; præceptionibus eius ꝑuidētiæ preualere non poſſet:eleuato exercitu abiit in heremū : faciens eos ibi quieſcere:nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunū tempus a deo acciperet.Igitur quod in magno contingit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis columniatores & inobedientes exiſtunt : hoc etiā iudæis euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia:& forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiicerent:inopia potius & erumnis iraſcebantur:& aduerſus alterutros:& aduerſus ducem.Seditio enī talis: qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit : per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis periculum ſuſcepturos eripuit moyſes : oblitus malorum : licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus.Pro cuius præcipibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit:licet legiſlatorem ſuum contumeliis affeciſſent : & mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent:eripuit tamen eos:quando eis pro ſeditione ſua mala prouenire potuiſſet:niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet.Seditionem uero & quemadmodum poſtea moyſes conuerſatus eſt narrabo:prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra moyſen & fratrē eius de ſacerdotio. CAPI. II.

CHore hæbreoq; ex genere nobilis:& abūdans diuitiis : & lingua facilis:ac ad ꝑſuadēdū plurimis idoneus : uidens moyſen in maximo honore conſtitutū ꝑ inuidiam grauiter hoc ferebat.Nam cū eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus : & mordebat quaſi iuſtius eſſet:ut eam gloriam ipſe obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nō uideret eſſe deterior clamabatq; dicens eſſe crudelē moyſen:gloriamq; ſibimet occupaſſe : & hāc ꝑ caliditatem quæſiſſe ſub occaſione:quaſi uideret deū: & contra leges aaron fratri ſacerdotiū dederit non cōi placito plebis:ſed ſuo iudicio:& ſup hæc modo tyrannico honores quibus uellet:impenderet.Seuius autē eſſe dicebat:& ultra uiolentiā:qa leſionē niteretur iferre latēter:quādo nō ſolū nolentibus:ſed neq; intelligentibus inſidias eius honores aufferre cōtēderet:qa cum ſcierint inquit hoīes nō ſe poſſe uiolentia preualere ; hanc quidē uolentes boni uideri non inferūt : doloſa tamen arte machinātur : quatenus deſideratū perueniant ad effectum . His & ſimilibus ſuadebat plebi:quia utile foret ut dū adhuc huiuſmodi latere ſe crederēt:punirentē : nec ſinerentē ad optiorem accedere cumulum:ne manifeſte fierent inimici:adiiciebatq; dicens . Quam rōnem reddere poterit moyſes:ut aaron & eius filiis daret ſacerdotium. Si enim ex tribu leui deus honorē alicui præbēdū ēe decreuit:ego hūc iuſtior ſum accipere genere quidē ipſo cōſiſtēs quo moyſes:diuitiis aūt & forma potētior.Si uero maior tribus querit:dignū eſt ut rūben tribus potius honoret : & hūc accipiāt dathan:& abyron & falas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu :& potentes facultate pecuniaq;.Hæc itaq; chore dicens;uolebat uideri quidē cōi utilitate prodeſſe:opere uero agebat: ut honorē hunc in ſe populi ſuffragatione tranſferret. Et ille quidē hæc maliuole plebi cū doloſo dicebat eloquio procedente uero ſermone:paulatī ad multos & crescentibus auditoribus:contra derogationē aaron oīs exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cum chore ducenti & quinquaginta priores uiri:ſtudētes quatenus fratrē moyſeos ſacerdotii iure priuarent:& ꝑ hoc eū exhonorarēt . Tūc itaq; populus:ut etiā moyſen lapidaret aggreſſus eſt : & in eccleſiā iordinate & turbulēter cōueniebāt:& ante tabernaculū clamabāt oēs. Exeat tyrānus : & populus ab eius ſerui tuo liberet:qui ſub occaſiōe dei uioléta mādata ꝓcepit.Dicebāt enī. Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futuq; elegeret:digniſſimum ad hūc honorē ꝓueheret & nō eū multis iferiori daret & ſi decreuiſſet hūc aaron dari corā populo faceret:& nō in fratris hoc poteſtate reliqueret.Moyſes ergo cum derogationē chore iam ex multo ꝑciret:etiā irritatū populū nō expauit : ſed cōfidēs rebus quas fideli deuotione tractabat:& ſciens fratrē dei uoluntate ſacerdotiū:& nō ſuo munere meruiſſe ad

conciliū uenit:& multitudini quidem nihil omnino locutus est:ad chore autem clamans:cum eēt dexter etiam in aliis:& ad loquendum nimis ingentosus: mihi inquit o chore & tu:& unusquisq; horum:ostendebat autem ducentos & quinquaginta uiros:honore digni esse uidemini: & totum exercitum huiusmodi honore non priuo:licet non habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates existunt. Igitur sacerdotium aaron non eo q̄ diuitiis præcellat:cum tu ambos nos pecuniarum multitudine uidearis superare neq; propter genus: quando commune nobis hoc fecit deus:eundem progenitorem dans nobis:neq; propter fraternum amorem:q̄ iustius alter habere potuisset: ego hoc contuli fratri. Nam si non cogitarem de dei legibus:hunc honorem mihi potius præbuissem: quando plus mihi ego sum uicinus q̄ alter: & mihi magis q̄ alteri familiaris existo: neq; sapiens consilium erat memet periculis subdere:& alio ex tali causa fœlicitatis dona conferre. Sed a malicia ego sum remotus: deus uero se contemni non despexit: neq; uos ignorare uoluit: sed hoc facientes ei præstatis: & ipse eligens sacerdotē futurū sibi a querela uos huiusmodi liberauit. Non enim aaron gratia mea hoc: sed iudicio diuino sortitus est. Vnde ponat hoc deus in medio quasi ad disceptandum:ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus:si uolentes accepisse iudicamur:cum sit impium: honorē quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerso tempore securitatē promittente deo contēnere. Sed & nūc itaq; ꝓbare uult eū qui pro uobis ei debeat hostias immolare: & presul pietatis existere. Incongruum nāq; est o chore ut quilibet appetens honorē:deo hūc prebendi cui uoluerit auferat potestatē. Igitur a seditione & huiusmodi murmure quiescite:mane uero omnes qui sacerdotium queritis thuribula singula portantes a uestris domibus cum thimiamate & igne uenite. Sed & tu chore cede deo iudiciū:& in his eius expecta finiam & non temetipsum deo uelis facere meliorē: sed potius adesto:de hoc honore taliter iudicandus:necnon & abiron arbitror interesse iudicādū cum & eiusdē sit generis:& in nullo possit de rebus sacerdotii iuste culpari:conuenientesq; pariter corā omni populo incensum facite:& cuiuscūq; uestrum sacrificiū suaue iudicauerit deus:hic uobis ordinabitur sacerdos: & ita derogatione fraterna tanq̄ ei honorem sacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc moyse dicēte:& a turba:& a sua suspitione multitudo cessauit & laudauerūt cūcta quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc siquidem concilium est solutum. Altera autem die cuncti congregati sunt in ecclesia: ut adessent sacrificio & electioni de sacerdotio concertantiū: eratq; populus conturbatus: cum esset multitudo suspensa spe futurorum:& aliis delectabantur:si moyses malignus ostenderetur: sapientes uero si huiusmodi seditione liberarent. Metuebant enī:ne procedente turba ordinator eorum disciplinæ potius depiret. Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri cōgaudeat de eis qui in potestate sunt constituti: ad ea quæ forte placuerunt summopere sententiam tumultus efficiebat. Moyses autem missis ad dathan & abiron ministris: eos secundum constitutum uenire iussit & sacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retulissent: nec uelle dicerent moysi quasi contra omnem populum malignitate crescente succumbere: audiens hæc ab eis moyses sequi se maiores natu præcipiens: ibat ad dathan & abiron: nec indignum esse putabat ad superbos accedere. Illi uero nihil contradicentes secuti sunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoscentes moysen cū nobilibus populi ad se uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum respiciebant quæ moyses esset acturus: erantq; circa eos constituti famuli: ut si uellet aliquam uiolentiā moyses facere: uindicarent. Ille uero cum ueniisset in proximum: manus ad cælos tendens: multumq; clamans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli & terræ: & maris: tu enim mihi meorum actuū fidelissimus testis existis: quomodo omnia tua uolūtate feci: tu fugientibus ꝓbuisti obuiam misericordiam: in omnibus satisfaciens necessitatibus hæbreorum: esto meus & in his uerbis auditor. Tibi nāq; nec quod agitatur:nec quod cogitatur absconsum est & ideo neq; comprimis ueritatem: ut horum contra me uelis defensare ingratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu nosti certissime: non auditu cognoscens: sed uisu his quæ facta sunt tūc assistens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte scientes iniuste suspicantur: te testem mihi precor existere. Et ego uitam simplicem habens:mea quidē uoluntate tua uero uirtute:hanc mihi raguel relinquente socero:bonorum illorum adeptionem deferentes: meipsum tradidi pro istorū cunctis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro salute maximos labores toleraui:omniq; periculo me pro eis subieci. Nunc uero quoniam ut malignus in suspitione sum uiris:quorum uita meo labore subsistit: tu qui mihi locutus es in monte syna & tuæ tunc uocis auditorem esse uoluisti: & inspectorem prodigiorum quæ in illo loco fecisti: & iussisti ad ægyptum properare: & tuam uoluntatem his innotescere:qui ægyptiorum mouisti fœlicitatem: & a seruitute his præbuisti refugium: mihiq; potestatem pharonis paruulam demonstrasti: & in terram nescientibus itinera nobis pellagus conuertisti permixtumq; mare ægyptiorum necibus conturbasti qui nudis armorum munimina contulisti:qui corruptos fontes nimis hesitantibus potabiles fecisti: potūq; nobis ex lapidibus produxisti: qui a terrenis cibis inopes:maritimis satiasti:qui etiam cibum celestem præbuisti primitus non inspectum:qui legum modum condidisti: & ordinē nostræ reipu-

blicæ demonſtraſti:ueni domine oium iudex & teſtis meus:ad quē ſuffragia ulla non redimunt: tu nosti q; nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionē conuerſatus ſum qui nunc inextraneas meorum ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanq; te non iubente : ſed mea potius uoluntate ſacerdotium aaron dederim:oſtende nunc:quia oia tua ꝓuidētia gubernant & nihil fortuitu : ſed tuæ uoluntatis interpoſitiōe proueniūt ad effectū:& quō geris ſollicitudinē generis hæbreoꝝ:uidica in abiron & dathā: qui de inſenſibilitate te cōtemnūt:quaſi mea uideant arte cōpreſſi.Fac itaq; ſuper eos aptum iudicium prouenire:ita contra tuā gloriam ſeuientiū:non eos cōi modo faciens tranſire de uita : nec humana lege morientes:ſæculo præſēti facias recedere:ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtātiā eoꝝ terra quā calcant.Hæc enī erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq; doctrina cunctorū ſic eos caſtigabis:qui talia de te non bene ſuſpicant:ſic ego miniſter p̄ceptoꝝ tuoꝝ fidelis oibus apparebo.Si aūt uere contra me derogaſſe noſcunt:illos quidē innoxios ab omni leſione ſeruato:necem uero quā illis optaui facito meā:& pœnā ab eo exige qui tuā uoluit nocere plebem : ut decetero pax concordiaq; ſuccedat.Sana multitudinē tuis preceptis obedientē:illeſam cuſtodiens eam : & a pœna peccati huius exſortē.Tu ſiquidē noſti:quoniā iuſtum nō eſt ſuppliciū ꝓ eoꝝ malicia cōiter ſuſtinere cunctos iſrahelitas.Hæc eo dicente ſimul & flente:repente terra commota eſt:& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata . Populus autem cunctus expauit:grauiq; & duriſſimo ſtrepitu:per eorum tabernaculum concitato : terra ſciſſa eſt : & oia quæ erant illis gratiſſima : in ea ſunt ꝓrſus abſorpta.Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere : mox apertio terræ ſup eos reducta eſt:& ita reintegrata : quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſūt factū eſſe uideret inſpicientibus. Et illi ita pierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidē illorum dolebant non ſolum calamitatē quæ digna gemitu uideret: ſed etiam ꝓximitatis affecti. Sapientes aūt quos euidenter uoluntas latebat illorum euētus iudicii certos fecit:& decernētes: quia ueluti erratici deperiſſent:qui fuerāt cum dathan:de eorū nece non contriſtabant.Igit moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio contēdebant ad ſacerdotum probationē : ut ſcirent cuius ſacrificium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdotē.Conuenientibus autem ducentis quinquagita uiris:qui & propter patrū uirtutē honorabant a populo:& propter ſuam illos etiam trāſcēdebāt: proceſſerunt quoq; aaron & chore : & ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant . Ignis uero repente tantus effulſit:quātum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus : uel concurſione fluctuū:aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa : ſponte aliquando uiſus eſt exilire : ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus : quo ueniente ſuper eos cū ducenti quinquaginta extincti ſunt:& chore ſimul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uiderentur. Solus aūt liberatus eſt aaron nihil ex igne leſus: qui utiq; ad eo uidebatur electus . Moyſes igitur his pereuntibus : uolens pœnam eorum reſeruare alias reſeruari memoriæ :& futuros agnoſcere: iuſſit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altare eneum collocare:ut in memoriam eſſēt futuro generi:quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutē dei ſe poſſe deludere. Et aaron quidem iam nō munere moyſeos ſacerdotiū ſe habere credebat : ſed dei iudicio patefacto:cū filiis firme ipſo honore fruebatur.Seditio tamen neq; ita ceſſauit:ſed multomagis augebatur : & crudelius accreſcebat:erat tumultus ualde deterior:& nunq; hoc malū finiri putabatur : ſed longe tempore pmanere.Homines nanq; iam nihil præter dei prouidentiā geri credentes:& hæc abſq; dei gratia circa moyſen geſta minime iudicantes:culpabant moyſen : eo ꝙ tanta ira dei non tam propter iniuſticiā punitorūm:q; propter fauorem moyſi prouenerit . Illos enim periſſe dicebant : nihil delinquentes niſi ꝙ circa dei religionem ſtudium haberent:moyſen uero in interitu talium uiroꝝ & omniū optimoꝝ populū deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret : nullūq; alium ad hoc ulterius promoueri:cū priores uiderent ita periſſe.Super hæc etiā & a cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populū:ut gloria moyſeos minueretur:hoc enī ad ſuā cautelā accidere iudicabant.Moyſes autem diu in tumultu populū cōſtitutū patienter audiebat:metuēſq; ne quid iterum ſeditionis emergeret:& magnū malū aliquod proueniret in eccleſiam congregauit multitudinem:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu.Hoc uero ſolū principibus tribuū prædixit:ut noia tribuū ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus ſdicium gloriæ deſignaſſet . Portauerūt ergo oēs ad uirgas:& aaron ſcribēs in uirga ſua tribū leui : eaſq; moyſes in tabernaculo dei collocauit.Altera uero die ꝓtulit uirgas:erant enim cognitæ.Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſignaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem in quo ſcemate eas moyſes accepit : in eo permanſiſſe uidebant:de aaron autē uirga germen & ramos ortos:& fructū ſpecioſū amigdale ex eo ligno proceſſiſſe mirabant . Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionē:& licet aliquod fuiſſet odium circa moyſen & aaron:linquentes hoc continuo:mirariq; cœperunt in illis dei iudicium & decetero placito diuino fauentes : ſinebant aaron pontificatum habere.Ille ſiquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat.Hæbreorum itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū moyſes iſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi ſacerdotis dominiſcui ſucceſſit eleazarus filius ipſius. CAPI. .III.

IGitur moyſes leuitaꝫ tribū ſeruituram deo.a pliis & malicia ſegregauit:ne ꝓpter inopiam aut queſtum neceſſarium ad uitam præſentem eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitq; ut deū ſecundū dei uolūtatē chananeā obtinerent hæbrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent: ſed & terram antè muros duorum miliū cubitoꝫ ad eos ptinere deſcripſit.Super hæc aūt & populum cōſtituit annoꝫ fructuū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere .Hæc enī ſunt quæ accepit hæc tribus a populo.Neceſſariū aūt iudicauit:ipſoꝫ ſacerdotū quæ ſint ꝓpria declarare .Quadragintaocto quidē ciuitatū: tredecim ex eis leuitis cedere ꝓcepit:& decimaꝫ quas a populo per annū accipiūt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium, frugum:de terra naſcentium: deo populum iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quad rupedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſcitur: ſi maſculus ſit immolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorū uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges: dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quiq; ſiclos.Sunt autem eos primitie etiam tōſionis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur.Siquis eorum uouerit quos nazareos appellant comam nutrire: & uino non uti: iſti dum capillos ſuos dedicant propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo: quod ſignificat munus: mulier quidem triginta ſiclos:uir autē quinquaginta.De his uero qui eo ſūt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerint iudicare: ſed etiam his qui domibus immolant epulationis cauſa nō religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachiū pecoris. Et ſacerdotibus quidem moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit: omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit: & ſeruos & filios:& mulieres: abſq; hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis. Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum miſit: poſcens uiam ſibi concedi: quam ſe confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur ſine dubitatiōe præbere.Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ præcium eos iubebat accipere.Ille uero his quæ moyſes petebat nō conſentiens:neq; uiam cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uioléter præſumerét.Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaq; ſororem eius mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet annum ex quo ægyptum dereliquit: decimi xantici menſis initio ſecundū lunam: ſepelieruntq; eam plublice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur ſyn:& poſt tringinta dies a fletu populum moyſes hoc modo purgauit. Vitulam fœminam aratro & cultura inexpertam:totáq; rubeam paululū ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex immolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſi tabernaculum dei :deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atq; uiſceribus:lignum cedrinum in mediū ignem miſerunt:& hyſopum & lanam coccineam:colligēſq; omnē cineré uitule uir mundus:poſuit in locū puriſſimū.Hi ergo qui morte polluti erant:paululū in fontem cineris mittentes:& hyſopum baptizantes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dieꝫ:erāt in reliquo mundi.Hoc etiā uenturos ad promiſſam ſorté ſeruare præcepit.Poſtq; uero ꝓpter luctū ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum per deſertū & per arabiam:uenitq; ad locū quem arabes metropolim ſuā putant:primo quidem archim nominatum:qui nunc petra uocitaſ. Hic itaq; cū eſſet excelſus mons: aſcendens in eū aaron moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus: ubi erat populus conſtitutus: exutus pōtificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pontificatus uenit :& mortuus eſt populo cum uidente: ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta: cum uixiſſet annis tribus: & triginta & centū.Defunctus aūté eſt ſecunda luna initio menſis qui uocaſ apud athenienſes ecatonbeon apud macedones aūté lochis:apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nūcupatur auguſtus.Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodū cōmiſerunt ſeon & ogreges amorreoꝫ bellū:uicitq; eos moyſes & filii iſrahel. terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare poſſidentes. CAPI. .IIII.

SVmens igitur moyſes exinde exercitū uenit ad fluuiū arnon: qui de mōtibus arabiæ deſcendens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem. Hæc autem terra eſt fructifera: & hoium multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa.Ad ſeon itaq; regē illius regionis moyſes miſit:populo uiā petēs:ut fœderibus q̄bus uellet ille crederet factis: q; i nullo lederētur: neq; terra:neq; qui ſub eo conſtituti eē uidebātur: ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendendaſicut: illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis,ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon aūtē hæc negans proprium armauit exercitū:ut hæbreos arnon fluuium tranſire prohiberet. Tunc moyſes uidens hoſtiliter amoreum inſiſtere:non paſſus ut hæbreis per inertiam proueniret

inopia:primitus acceſſit ad eos : & cum eſſet difficile ut prævaleret aduerſus ſeon : conſuluit deum : ſi eum pugnare permitteret. Cunq; deus victoriam promiſſet : fiducialiter ipſe ad certamẽ uenit : & exercitum totum exacuit : dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros:quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta : ſumentes arma ad prælia repente profecti ſunt. Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis:ipſe quidem obſtipuit hæbreos : exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit.Primam ergo congreſſionem non tolerantes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes in fugam conuerſi ſunt : hæc ſibi potius pro ſalute quam pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis.Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare reſpicerent inſiſtebãt: & irrumpentes eorum aciem : eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates: hæbrei uero perſequentes nequaq̃ fatigabantur:quando & ad labores præparati : & uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebãtur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent : fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi.Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quando etiam fugiẽtes uulneribus uexabantur:laborabátq; potius propter ſitim quam propter pugnam. Erat enim tempus eſtatis.Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuiũ concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt : ita ut etiam ſeon eorum rex ſimul extingueretur. Hæbrei uero mortuos ſpoliabant : prædamq; ſumebant : multamq; copiam habuerunt ex illa terra:cum eſſet adhuc fructibus plena.Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epu'as. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ:cum omnes pariter deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio compræhendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti : nec opere neceſſario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt.Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus : quaſi naturam inſulæ tenens.Quem locum arnus alias arctos quidem a meridiana parte circundat: iaboch ſeptentrionis circuit latus : qui in iordanis fluuium deſcendẽs:illi etiam nomen tradidit.Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa concludit. Cum ergo res ille ita conſiſterent:iſrahelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex : ducens exercitum copioſum : & feſtinans tanq̃ ſolacium amico ſeon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cũ hæbreis putans ſe prævalere:eorũq; uirtutem experimẽto cognoſcere. Cunq; fuiſſet ſpe ſua deceptus:& ipſe bello mortuus & omis eius exercitus eſt peremptus.Moyſes autem iaboch fluuium tranſiens:regnum o gregis perambulabat:ciuitates deſtruẽs:& omnes habitatores eius occidens : qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat. Ogigitur regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat : qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis : ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti : qui lectum eius uiderunt : in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro : quattuor cubitorum latitudinem habentem : longitudinem duplicem: & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hæbreis rerum fiducia eſt conceſſa : ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus.Nam quadraginta urbes alias ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædamq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cõmuniter omnes adepti ſunt.

De balach moabitaq; rege:ſeu de balaam propheta cuius aſina humana loquela uſa eſt:qui poſt benedictiones quibus benedixit filiis iſrahel conſilium dedit balach qualiter ſeduceret populũ p mulieres madianitas : & de ultiõe quæ ſecuta eſt :& ſeductos hæbreos : & ſeductores madianitas : & ubi moyſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. CAPI. V.

MOyſes itaq; caſtrametatus : deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campeſtria : contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atq; balſamum quæ ſolet ferre copioſe. Cœperunt autem proni eſſe iſrahelite : & deſiderium habere bellandi. Porro moyſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet populumq; epulari feciſſet partem quandam amatorum miſit : qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach moabitarum rex cum amicicias paternas haberet:atq; ſocietatem circa madianitas & iſrahelitas uideret tanto cremento pficere : etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Denicq; non credebat terram aliam hæbreos querere niſi ſuam : cum promiſiſſet utiq; deus chananeam illos fore poſſeſſuros : uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tẽptare ſermõibus:& pugnare quidẽ ipſe in fœlicitate cõſtitutus:cõtra illos qui obſtrigerent erũnis nõ iudicauit:ſed phibere magis eos:ne potiores efficerent: deliberauitq; legationẽ p eis ad madianitas ptinus deſtiare.At illi dũ eẽt qdã ab eufrate propheta pclarus illoq; tẽporum:eiſq; nimis amicus ad hunc miſerunt cum legatis balach uiros de ſuis fidedigniſſimos:rogãtes ut ueniret ille ppheta:q̃tenus pro perditiõe iſrahelitaq; maledictiões efficeret. Qui uenientes legatos ſuſcepit:& largitatẽ eis hoſpitalitatis exhibuit.Cunq; cœnaſſet:dei uoluntatem cõſuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet : ad legatos rediit : deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea

quæ ab eo requirerent:ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet: exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe nimis deo amabilem:ſuadebatq; eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicicias ſuas ab iſrahelitarum gente ſuſpenderent. Cunq; hæc dixiſſet: legatos dimiſit. Madianite uero balach uehementer inſiſtente:& preces maximas offerente: miſerunt iterum ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare:denuo conſuluit deum. Qui uolens eum rem experimento probare: iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiõe iuſſiſſe: cum legatis mox ibat: Angelo ſancto occurrente ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua balaam ſedebat intelligẽs ſpiritum diuinum eſſe: declinauit balaam ad unam maceriam: non ſentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum percuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus inſiſteret:aſina percuſſa uoluntate dei uocem loquentis emiſit: balaam accuſans uelut iniuſtum: quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet: tunc ei plagas inferret: non intelligẽs:quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cunq; balaam humana loquente aſina perturbaretur: palam etiam Angelus apparuit eumq; increpare de plagis aſinæ cepit: tanq̃ non eſſet hæc culpa iumenti:ſed q̃ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autem balaam:ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret: præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach. Rege uero decenter ualde eum ſuſcipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: conſideraret quemadmodum hæbreorum exercitus eſſet conſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio in montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere:aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta. Videnſq; eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cunq; rex celerrime miniſtraret: ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto:cepit e diuerſõ benedicere dicens. Hic populus felix: cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus: & præſulem prouidentia ſua ei concedit: ita ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima:& ab omni malicia ſegregata. Hæc itaq; & uos inquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente: & ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uoſipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemper filiis ueſtris: quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare:& ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum. Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabitur: & in omẽs terras ſicut nec in cælo numerus eſt ſtellarum. Et cum tanti fueritis:nec ubertatem uobis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largietur: & filios inimicorum qui contra uos aliq̃ præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidẽtia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua ſunt. Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferebat: cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpiritu uinceretur. Balach autem contriſtato & proclamante: eo q; pacta traſcenderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro maledictione hoſtium: eos diceret:& beatiores omnium hominum oſtenderet: ait ad eum balaam. O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe: de talibus quicq̃ dicere ſeu tacere:quando dum nos ſpiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu:& madianite ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:propterea ueni:fuitq; mihi uotiuum:in nullo tuum deſiderium uiolare. Sed melior deus eſt horum quam quæ ego tibi præſtare credebar. Nimis eni iſani ſunt:qui p̃ſentiam humanam tam apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt:quatenus nõ ea quæ diuinitas dictat edicãt:ſed magis illius uiolentiã faciãt uolũtati. Ego ſiquidẽ hunc exercitũ neq; laudare ꝓpoſui:nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus ſit aperire:ſed deus ꝓpicius eis exiſtens:& feſtinãs eis fœlicẽ uitã gloriãq; p̃bere ꝓpetuam:hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & madianitis præſtare: quorum preces repellere me minus indecens eſt: ueni rurſus erigamus eos alias: & ſacrificia proxima prioribus celebremus:ſi forte flectere potero deum:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunq; balach fieri permiſiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaq̃ diuinitas ut iſrahelitas malediceret annuiſſet:cadens pronus in terram:prædicebat regibus affuturas paſſiones & quæcunq; ciuitatibus erant euentura eximiis:quarum aliquas quidem nec habitari cõtingeret. Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſq; ad memoriam meam hominibus eueniſſent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint:qualem ille prædixit: quilibet coniicere poteſt: quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo q; non maledicti eſſent iſrahelite: remiſit balaam: nullo honore re-

muneratum.Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufraté ueniens: & balach principibuſq; madiapitarum ualedicens ait.O balach & madianite præſentes:oportet me hæc & præter nolun-tatem dei præſtare uobis.Hæbreorum quidem genus nulla peſtis pœnitus apprehendit:nec bel-la:nec aliqua neceſſitas:nec ſterilitas fructuum terrenorum:nec alia quælibet eos ueſania corrum-pit . Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo : nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſ-modi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca : & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur . Sed deinde intelligent : q; pro timore fuerit illa eis talis uexatio.Vos quaſdam victorias ad breue tempus aduerſus eos deſiderates:quod impetrabitis : ſi hæc quæ moneo feceritis:filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines:quibus ſubdi & delu-di caſtitas poſſit inſpitientium propter pulchritudinis honeſtatem : circa exercitum eorum pro-xime deſtinate:& ſupplicantibus eorum iuuenibus : ut earum amplexibus miſceantur præcipite: quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint:deſerant rogantibuſq; manere eas:non pri-mitus audiant : quam eos patrias leges relinquere iubeant : ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis:& madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant.Sic enim illis indignabitur deus.Cuiq; hæc ille dixiſſet:abſceſſit. Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monuerat : hæbreo-rum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum : & ad earum colloquia uenientes : rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur : nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille li-benter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis : obligantes eos amore ſuo.Quibus dum concu-piſcentia creuiſſet:eos ille cepere deſerere . Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione crude-liter inuaſiſſet:ubertimis fletibus exorabant : ne eos ille deſererent : ſed futuras uxores & domi-nas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant.Hæc autem cum iuriſ-iurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promiſſione faciebant flentes : & undiq; ſe-metipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus.Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eé cognoſcerent & omni uinculo fœde conſuetudinis obligatos : eis talia cœperunt dicere . Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt : & magna poſſeſſio bonorum parentum atq; domeſticorum fauor & dilectio : nihilq; horum egentes:uenimus ad ueſtrum eloquiũ:nec que-ſtum ſpecioſi corporis requirentes: ueſtram nobilitatem adiuimus : ſed uiros bonos & iuſtos ex-iſtimantes:honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus . Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& noſtro contriſtari diſceſſu:neq; nos ueſtras preces abiicimus:ſed tantum-modo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere : per quam nos credere digniſſimum iudicamus : ut ueſtram conuerſationem uidentes : uxores eſſe poſſumus.Formidamus & enim:nedum fueritis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti : deinceps contumeliis affectas : ad parentes non pro-prios remittatis.Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus: & ob amo-rem in nullo contradicentibus:dixerunt ille. Quomodo hæc quidem uobis placent:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis ſitis : ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum : etiam deos colere no-ſtros nec erit indicium circa nos aliud ueſtri fauoris:niſi eoſdem deos quos nos adoretis:nulluſq; culpabit uos : ſi terræ ad quam ueniſtis : eius colatis & numina : cum dii noſtri ſint cõmunes omnibus : ueſter uero in nullo ſit talis : dicebantq; eis : ut aut quæ eſſent omnium : ea facerent: aut aliam quererent terram : in qua poſſent legibus propriis conuerſari.Illi autem amore earum deuicti : optima illas dicere iudicantes : & ſemetipſos tradere uoluptatibus earum : patria iura tranſgreſſi ſunt : deoſq; plurimos iam putantes : immolare eis lege prouinciæ proponentes : ci-bis etiam extraneis congaudebant : & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſur-gebant : ita ut etiam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem:& ſeditio priore mul-to peior incideret : cum omnino ſolennitates iam proprie deperirent . Nam dum ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos : eos uberius appetebant. Sed & ſiqui priorum uirorum propter uir-tutes patrum nobiles erant : cum eis uitio ſubiacebant.Denicq; Samarias princeps tribus ſymeon: dum haberet chorami madianitidem mulierem : ducis cuiuſdam filiam:uiri inter illos ualde po-tentis:uxore iubente ante ſolennitates moſaycas quod illam magis delectaret: effecit:non immo-lando lege patria:ſed alienigine nuptias eligendo.Et dum hæc ita gererentur:moyſes metuẽs: ne quid peius accideret : congregans populum in eccleſiam nullum equidem nominatim culpauit: nolens quemq; deſperatione deiicere:qa dũ laterét poterát pœnitere.Dicebat autem:quomodo nõ agerent digne ſi aut ſuis patribus oppugnandum libidinem deo proponerent:& ei placentia uio-larent:oportere tamen:ut dum adhuc bene eis eſſet:reuerterentur ad fortitudinem:arbitrátes nõ ad uim inferendam leges eſſe poſitas:ſed ad concupiſcentiam repellendam. Super hæc adiiciebat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo:nunc conſtituti iter bona táta peccarét:& re-rum quas adepti fuerant per indigentiã tempore ubertatis amitterét.Et ille quidé hæc dicẽs: co-nabatur emendare iuuenculos:& ad pœnitétiam eorum quæ geſſerát reuocare.Poſt quem ſurgés Samarias:ait . Tu quidem Moyſes utere legibus quas poſuiſti:ex ipſa conſuetudine eis firmitaté attribuens:& quomodo iam frequenter caſtigaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur : me in his

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium .Non enim aliud quicquã hactenus ſub figmento legum dei:qua iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris:& tibimet defendere principatum : auferendo nobis deſiderium : & proprium uiuendi arbitrium:quod eſt liberorum & dominũ nõ habentium.Itaq; crudelior circa hæbreos: ut ſolus eris ægyptiorum:caſtigare nos uolens:& ſecũdum leges tibi placitas ſingulorum uoluntates aſtringere. Sed multo iuſtius eſt : ut tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus indubitanter bene ſẽ habere uidentur:ſolus exterminare contendis:& cõtra omnium placita tuam ualere ſententiã.Mulierem itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor . A me enim audies meos actus ſicut a libero . Nõ enim latere propoſui:nec pro me alter delator erit.Et ſacrificaui diis:quibus ſacrificandũ nõ iudicatis iuſtũ exiſtimãs p multos me debere acquirere ueritatem:& non uelut ſub tyranno uiuere & omnem ſpẽ ſemper ex unius conuerſatione pendere.Dum hæc autem Samarias de his quæ ipſe:& alii male geſſerãt edixiſſet: populus equidem quieſcebat formidine futurorum legiſlatorem intẽdens:nolentem illius ſuper biã ex aduerſo litigio prouocare . Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarent:& in his quidem dimiſere conuentum:ſed cauſa mali potius augebatur . Cũq; Samarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet:fines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum & dignitate patris tranſcendens coetaneos uniuerſos : eleazar i ſacerdotis filios & fratres:moyſeos nepos:dolens in his quæ geſſerat ſamarias : & anteq; perlicentiam fortior efficeretur iniuria:opere uolens ultionem inferre:& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere:dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur:animo .ſimul & corpore fic audacia confortatus eſt : ut non prius decertare quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet.Tunc ad tabernaculum ſamariæ ueniens:ipſum euaginato gladio & chorami ſimul extinxit: Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor:& fines imitatores eſſe uidebantur : perhibebãt eos qui in culpa ſamariæ ſimiles exiſtebant . Multi ſiquidem iniq; gerentium horum uirtute perempti ſunt : omneſq; peſtilentia perierunt:deo illis poſt hæc immittente languorem: & quicũq; eorum cognati fuerant : & cum prohibere deberent : magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti . Perempti ſunt itaq; ex eorum cetibus:non minus quatuordecim alias uiginti quinq; milia uirorum.Hac itaq; cauſa exaggeratus moyſes ad interitum madianitarũ miſit exercitum:de quorum prælio poſt paululum edicemus:narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtum nanq; eſt legiſlatoris uoluntatem:nequaq; in hoc ſine laude tranſire.Balaam enim qui petitus fuerat a madianitis:ut malediceret hæbreis:& hoc quidem complere diuina prouidentia non præualuit:ſed conſilium dedit:quo hoſtes utentes:hæbreorum populũ pene conſumerent:moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba deſcribens:cum poſſet huius gloriam propriam facere:quando nullus qui mendacium probans argueret teſtis extaret . Illi nanq; teſtimoniũ reddidit:& eum memoria dignum fecit.Et hæc quidẽ ſi uoluerit quicũq; cõſideret . Moyſes itaq; p quibus p̃dixi rebus ad terrã madianitaq; miſit exercitũ ex una quaq; tribu:duodecim milia uiros eligens : quorum ducem ſtatuit ſines:cuius fecimus pauloante memoriam : qui leges cuſtodiuit hæbraicas : & zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit . Madianite uero uidentes exercitũ contra ſe uenire & quantus nũquam aduerſus eos acceſſerat:congregãtes prouinciæ multitudinẽ expectabãt hoſtes:& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta: madianitarum cecidit multitudo quæ computari non poſſet : numerumq; tranſcenderet . Sed & reges eorum quinq; pariter ſũt perempti:quorum nomina erant Och:& Sur : Obeth:& Huir : Quintus uero rex eſt Arach:de cuius cognomine ciuitas in terra arabum conſtituta : hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen uocatur : quæ apud græcos dicitur patras .Hoſtibus igitur effugatis:hæbrei eorum tenuere prouinciã:multamq; ſumẽtes p̃dam : & poſſeſſores cum mulieribus perimentes:ſolas uirgines reliquerunt.Hoc enim moyſes duci fines iuſſerat.Qui reuerſus : incolomem reduxit exercitum : & prædam ualde copioſam : ideſt boues quinquaginta duo milia : & ſexaginta ſeptem : aſinos autem ſexaginta milia : auri uero & argenti uaſa innumere multitudinis quibus utebantur in domo . Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes.Deductæ ſunt autem & uirgines:quaſi triginta uero milia . Moyſes itaq; diuiſa in duas partes præda:alterius quidem quinquageſimam partem eleazaro dedit & ſacerdotibus:leuitis autem alterius quinquageſimam : reliq; uero uniuerſo populo diſtribuit . Viuebantq; deceterο ualde fœliciter:eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia : nullaq; triſticia eorũ uoluptates impediebat.Moyſes igitur cum eſſet ſenex : ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit:ad pphetias:& ad militiæ principatum:ſicubi neceſſarium foret iubente deo:ut iterum teneret imperium . Ioſue autẽ omni doctrina legum : diuiniſq; miniſteriis moyſe docente erat inſtructus.Inter hæc duæ tribus: gad:& ruben:& manaſſe dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites : habentes commune conſilium:rogabant moyſen:ut eis præcipue amorreã concederet: quæ paſcuis optima uidebatur.Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananeorum pugnam:& occaſionem honeſtam quaſi pro paſcuarum diligentiam requiſiſſe:malignos eos appellabat:& turpem occaſionem timoris adinueniſſe:ipſoſq; uelle ſine labore delicare:dum omnes adhuc in erumna cõſiſterent:&

terram ideo peterent obtinere:ne decetero cum eis laborarent : quibus terram traditurum se deus promiſerat:trans iordanem & aduerſas gentes interempturum. Illi ergo conſpicientes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum:reſpondentes ſatiſſaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectum hoc petere:ſed ut prædam in oportunis conſtituentes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent : dicebantq; ſe præparatos:ut dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & uxorem & facultatis ſuæ : ubiq; cum exercitu properarent. Porro moyſi dum iſte ſermo placuiſſet:uocans eleazarum ſacerdotem & ieſum : & ad ultimum uniuerſos:conceſſit eis.Amorream:ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis:donec omnia complerentur. Accipientes itaq; iſta conditione prouinciam:& ciuitates fortiſſimas poſſidentes filios & coniuges : & alia quæcunq; poterant circuneuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt.Edificauit autem & moyſes decem ciuitates:quæ in numero quadragintanouem forent: quarum tres diſtribuit:ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent:& tempus fugæ conſtituit habentes ptátem ſcilicet perempti cognati occidere homicidam:ſi cum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inueniſſent:quod nulli alii permiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt:boſor quidem in arabiæ finibus:arimnan autem in terra galaditorum:galalim uero in bataltidem regionem. Cunq; etiam chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit.Moyſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manaſſe:& dicentibus uirum inſigné in tribu ſua fuiſſe defunctum nomine orophatim:& filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias:& conſulentibus ſi earum fuiſſet hereditas:ait ſiquidem aliquos de tribu ſua ducerent : cum hereditate ad eos irent:ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent : hereditatem in paterna tribu relinquerent:& tunc manere uniuſcuiuſq; hereditatem in propria tribu conſtituit.

¶ Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis:& quemadmodum ab hominibus eſt ablatus. CAPI. .VI.

CVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerentur:moyſes cõgregans ad iordanem:ubi nunc ciuitas eſt abilal:locuſq; palmarum conuentum:uniuerſo populo ita locutus eſt.O uiri commilitones:& ſicut deo placuit calamitatis longe participes:centum uiginti annis ſenectute confectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his quæ gerenda ſunt trans iordanem : iam nõ ero ueſter adiutor :neq; pugnabo uobiſcum: a deo prohibitus.Iuſtum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro ueſtra fœlicitate curam:ſed propriam iudicare ueſtræ ubertatis adeptionem:& memoriam meam in abundantia bonorum referre ueſtrorum. Nunc igitur explanans : quemadmodum uos fœlices eritis:ueſtris filiis bonorum ueſtrorum relicturi poſſeſſionem ab hac uita diſcedo : dignuſq; ſum : ut mihi fides habeatur : & propter priſtinas uirtutes & eo:q; animæ ad uitæ huius terminum uenientes : cum omni loquãtur integritate.O filii iſrahel cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc diſtribuere:& auferre in ſe delinquentibus poteſt : cui uos exhibentes quales uos ipſe uult eſſe : ſimul & ego uoluntatem eius ſciens : aperte uos moneo.Non enim eritis beatiſſimi : & omnibus mutabiles aut fœlices : ſi ex illius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nanq; bonorum quam nunc tenetis : firma manebit ; & præſentium rerum celerrimam ſecuritatem habebitis:ſi ſolummodo quæ uos deus uult ſequi obediatis:neq; legum alienarum ordinem proponatis:neq; pietatẽ quã nũc circa deũ geritis ſpernentes:admodũ aliũ conuertamini. Hæc autem agentes:fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicorum nulli ſuccumbere.Deo enim uobis auxiliatore præſente:cunctos ſuos poſtponere rationis non eſt:præmia ſiquidem magna uirtutis uobis ſunt poſita:quæ omni uita poſſideatis. Virtus & enim primitus bonarum cauſarum eſt præmium:deinceps etiã aliarum rerum præſtat augmentum:ita ut dum inter uos eam uſi fueritis:magnã conferat uobis uiram:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud poſteros eminentes oſtendat. Hæc itaq; poteritis adipiſci:ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis:eaſq; cuſtodiatis:& eaz ſapientiam meditemini. Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis:cõmẽdans uos caſtitatis legi:& bonæ conuerſationis ornatui : uirtutibuſq; ducum ; qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebunt . Deus autẽ qui hactenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui:nõ uſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiã ſuam:ſed quanto tempore ipſi uolueritis eum habere patrocinantem:in uirtutis ſtudiis permanẽtes tanto præſidium eius habebitis.Conſilia nanq; uobis præbebunt optima:quæ ſequentes:fœlices eritis:põtifex eleazarus & ieſus:necnon & ſeniores:& principes tribuum quos audire uos conuenit:ſcientes quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt:& principatum tenere:& libertati præeſſe poſſunt :nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint.Nũc & enim ut benefacientibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis:q; decetero declinantes meliores cauſas habebitis:nec huiuſmodi iram aliquãdo ſumatis quali circa me uti ſæpius præſumpſiſtis.Noſtis enim q; frequẽter peiora a uobis quã ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui.Et hæc nõ improperia ferens uobis edico:nõ enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco:quãdo nec tem-

pore quo hæc patiebar iratus agnoſcor : ſed ut de futuro a talibus temperetis : & in nullo ueſtris præſulibus iniuriam propter diuitias faciatis : quæ uobis iordanē tranſeuntibus & chananeā obtinentibus affluenter aduenient. Nam ſi procaces fueritis contemptores effecti : & uirtutem deuotionemq; perdideritis : quā circa deum geritis : eum primitus habebitis inimicum : & terrā quam armis obtinuiſtis iterum cum magnis obprobriis amittetis : totumq; diſperſi per orbem : ueſtro ſeruicio omnem terram & mare complebitis : eritq; uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruaturum. Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere : dum hoſtibus prævalueritis : nullum relinquatis ex eis : ſed omnes perire decernite : ne uiuentibus eis illoꝝ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint deſtruenda cōmoneo : & genus & memoriam eorum igne cōſumi. Sic & enim bonoꝝ ueſtroꝝ uobis erit firma ſecuritas. Ne uero p ignorātiam melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet : & leges uobis dictante mihi deo compoſui : & ordinem bonæ conuerſationis inſtitui : cuius ſeruātes ornatū : fœliciſſimi eritis oīum reꝝ. Hæc dicēs : dedit eis in libro leges : & cōuerſationis modum ibi conſcriptū. Illi uero flebant : & multū quærebantur ducem : memoriam periculorum eius habentes : & quanta pro eorum ſalute geſſiſſet : deſperantes etiam de futuris : quaſi nullus ei princeps ſimilis foret : minuſq; iam deum ſui curam prouidere credentes : eo q; moyſes eum potius exoraſſet. Tunc eorum quæ in deſerto ei cū ira locuti fuerant penitentiam agentes ingemiſcebant : ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet : & pluſq; ſermone dici poteſt : gemitus cū dolore proferret. Moyſes autem conſolabatur eis : & licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt.

CAPI. VI.

VOlo autē conuerſationē dicere primitus moyſeos : eiuſq; dignitatis uirtutes exponere : ut qui hæc legerit : agnoſcant : qualia initia noſtri habuere maiores : & ſic ad aliaꝝ rerum uenire narrationē. Scripta ſunt hæc oīa ſicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad ornatum : quod a moyſe relictum non eſt. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere : ut ſecundum genus nobis ſingula diſponātur : diſperſæ quæ ab illo in ſcriptis relicta ſūt : & quēadmodū deum in ſingulis quibuſq; conſuluit. Propterea nāq; neceſſariū iudicaui hæc p̄dicere : ne aliq̄ nobis a cōtribulibus hanc ſcripturā legentibus quō generetur. Hic ergo ordo eſt legum in noſtra conuerſatione cōpetentiū. Quas autem nobis cōiter ad alterutros dereliquit : has de moribus & cāis explanare & referre diſtuli : ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim. Dum chananeorum terram poſſideritis : & ad uſum bonorum peruenerit is : & ciuitates iam edificare ceperitis : ea facientes quæ deo placita ſunt : fortiſſimumq; pignus fœlicitatis habebitis : ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus ſibi per prophetam elegerit : & templū unum in ea ſit : & altare unū ex lapidibus non manu dolatis : ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt : & ad decorē ualde puriſſimi : acceſſus aūt ad eum ſit nō per gradus. In alia uero ciuitate : nec altare : nec templum ſit. Deus enim unus & genus hæbreorum eſt unum. Qui blaſphemauerit deū : lapidatus ſuſpēdatur per diē : & ſine honore : turpiterq; ſepeliatur. Conueniant autē in ciuitatem in qua templū conſtruūt ter in anno a finibus terræ quam hæbrei tenuerint : quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant : & de futuris preces effundant : & conuenientes adinuicem : tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim : ut ſemetipſos alterutrum contribuli nō ignorent : ſed ſua ſtudia ſibi cōicent. Hoc aūt eis ex hac ſocietate proueniet : ut & aſpectu : & loquela memoriā ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſunt : extranei ſibimet putabuntur. Sit & decima exceptio frugū uobis præter eā quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dare : quæ uendatur quidem per prouincias & ad epulas miniſtretur & hoſtias : quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtū eſt enī ex his quæ de terra naſcuntur quā deus nos poſſidere cōceſſerit : ut ad honorē eius qui hæc tribuit perfruantur. Ex mercede mulieris fornicariæ nō ſunt ſacrificia celebranda. Nunq̄ enī ex his quæ de cōtumelia procedunt diuinitas delectatur. Nihil nimiꝝ confuſione corporeꝝ peius eſt. Similiter aūt ſiquis p̄ coitu carnis : aut uenatu : aut cuſtodiis græcum mercedem acceperit : nunq̄ exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina nō ſunt curāda : neq; uas denoīatum alicui deo eſt ſumendū. Nullus ueſtrū texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enī ſolūmodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conuentente uero multitudine in urbe ſacra ad immolandum : poſt. vii. annos inſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenophegia. i. tabernaculoꝝ defixio : ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus leges : & neq; uxor : neq; filii audire p̄hibeant : ſed neq; ſerui. Bonū eſt enī : ut a māibus iſcriptæ leges : etiam memoria conſeruentur : qua nunq̄ deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabunt : non uolentes dicere : eo q; decreta legum ignorare uideantur. Leges itaq; multā habebūt contra peccātes audaciā : utiq; prædicentes eis quæ ſint paſſuri delinquentes : & aīabus eoꝝ inſcribentes quæ p̄cipiunt per auditum : q̄tenus omnino in ſterioribus eoꝝ conſiſtat uolūtas legū : in qua cū deficiūt : auctores ipſi ſuæ leſiōis exiſtunt. Diſcant etiā pueri primū leges : quæ eſt doctrina optia : & cauſa fœlicitatis eximia. Secundo aūt per ſingulos dies mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei : quæ liberatis de terra ægyptiaca

cõceſſit.Iuſta é enī naturaliter gratiaꝫ actio quæ referť:& ꝑ cõpenſatione regꝫ iam factaꝫ:& pro inuitatione futuroꝫ.Inſcribenda uero in ianuis ea in qbus eis deus benefecerit & brachiis ſingula quæqꝫ declaranda:quæ uirtuté dei ualeant deſignare:& fauoré eius circa uos oſtendere:quatenus undiqꝫ circa eos illuceat dei fauor.Príncipes aút ſint in unaqꝫ ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iuſticiæ ſtudio ſint exépti:unicuiqꝫ uero principatui duo uiri miniſtri præbeant ex tribu leuitarum. In oibus honoré qui in urbibus iudicare cõſtituti fuerit habeát ita:ut illis p̄ſentibus neqꝫ blaſphemare:neqꝫ aſpere agere liceat aliquibus:ſic utiqꝫ reſpiciétibus pudoré dignoꝫ hoium:tanquam ſibi deũ in illis cõténere uideátur.Iudices aút ptátem habeant ꝓnunciandi:quodcúqꝫ uidetur eis:niſi forte pecunias eos quílibet accepiſſe ꝑ iudicii diuerſitate demõſtret:aut aliá cauſá ꝓferat: ꝑ quã eos nõ bene iudicaſſe cõuincat.Non enī lucrũ attendétes:aut dignitaté conuenit iudicare: ſed iuſticiá rebus omnibus ꝓponétes.Nam hoc nõ agés:deum qlibet cõténere putaſ:eũqꝫ ifirmioré credere quã illos:qbus cõtra iuſticiã timore ptátis ſentétiá propriá p̄ſtare cõtendit. Dei enī uirtus iuſticia é.Quiſquis igit̄ p̄ſtat eis qui aut nõ iuſte q̄runt aliqđ:aut nõ iuſte in dignitate ſunt cõſtituti: illos potius deo potiores facit.Si uero iudices nõ ítelligút de rebus ſibi creditis iudicare: quando multa talia ſolét hoibus ꝓuenire:integrã cauſã in urbe ſacra remittát:& cõuenientes põtifex & propheta:& ſeniores q̄ eis uidenť iuſta:ꝓnúncient. Vni teſti non credaſ:ſed tribus:aut ultimum duobus:quoꝫ teſtimoniũ ueꝫ faciat uita prior.Mulieꝫ teſtimonium nequaq̃ recipiendum pp leuitatem: & procacitatem generis eaꝫ.Sed neqꝫ ſerui teſtimoniũ phibeant:pp ignobilitaté animi:quos aut ꝓpter lucrũ:aut pp timoré ueriſſime poteſt credi:non poſſe uere teſtari.Siquis auté falſe teſtatus:eſt cõiunctus:ea patiaſ q̄ paſſurus eét is:cõtra quẽ teſtimoniũ dixit. Si homicidio facto in aliq̃ regione:nõ inueniaſ hic qui fecit:ne in ſuſpitiõe ſit aliqs:q̄ſi p odiũ ꝓpetrauit:q̄ratur quid é homicida cum multo ſtudio:& de eo nunciando ꝓponanť edict̄i. Cũ uero nullus eũ núciauerit: principes ciuitatũ uicinaꝫ regionis illius in qua cædes facta eſt:& ſeniores cõuenientes:metianť a loco ubi iacet mortuus regioné:& ps q̄ fuerit uicinior ciuitati: populi eius emétes uitulá:& deferentes eam ad uallẽ: & in locũ iutilẽ aratro & plãtationibus:incidát ceruices bouis:& ſumétes aquã lauent mãus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul:& ſeniores illius ciuitatis:& exclament ab homicidio mũdas ſe manus habere:neqꝫ geſſiſſe:neqꝫ factori cõicare:& iuocent deum ſibi ꝓpicium fore:& nunq̃ tam malam paſſioné in illa terra cõtingere.Optima inquit é huiuſmodi diſpoſitio:& conuerſatio talis:nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus:ſed hác diligite:dominas leges habentes:& ſecundũ ea omnia facientes:fatis eſt enim:ut deus ſit ueſtri priceps.Si abheſerit uobis regis amor:ſit quidem iſte contribulis:ſitqꝫ ei iuſticiæ prouidentia ſemper:& uirtutis alterius magnitudo.Sciat autem is legibus atqꝫ deo plurimum ineſſe ſapient iam:nihilqꝫ gerat præter pontificis ſenioruꝫqꝫ ſententiam:nec multas nuptias uſurpet:neqꝫ abundant iam ſecletur pecuniarum:nec ornatus equorum:quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit. Prohibeatur et á ſi quis horum ſtudiũ habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potétior.Termjnos terræ mouere nõ licet:nec proprie nec aliene: ꝑ quos uobis ſeruabiť pax:ſed héanť firmi ieternũ poſiti ſicut diuina ſententia:tanq̃ prælíis ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur:dum accedere ultra terminos auari uoluerint.Nanqꝫ procul non eſt:ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permutare.Qui in terra plantauerit:ſi ante quartum annum fructum attulerit:neqꝫ deo ex hoc primitias offerat:nec ipſe comedat.Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt:dum naturæ præter tempus uim feciſſe uideatur.Vnde hoc neqꝫ deo:neqꝫ proprio domino cõpetit ad utendum. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt:colligenſqꝫ ad ſacram deportet urbem:& cum decimis aliarum frugum expendat cum amicis propriis,epulando:& cũ pupillis & uiduis. Quinto autem anno:ſint domini ſui quæ fuerint nata.Qui terram uineis plantat nõ ſeminet eam:ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germẽ: laboribuſqꝫ aratri eſſe priuatam.Bobus terra aranda eſt:& nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt:ſed proprium hoc genus ſit ad arandum.Semina uero ſint munda & impermixta:& non duobus aut tribus generibus ſeminetur:nõ enim cõione diſſimilium natura letatur neqꝫ iumenta permiſceantur:quæcunqꝫ cognata non ſũt. Metuebat enim legiſlator: ne per hoc iniuria tranſiret ad homines:initium a minoribus & turpibus primo ſumens.Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudiné cõuerſio quæda in cõibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapropter neqꝫ de rebus uilibus legis negligẽtiam habeuerunt:ſcientes omnibus prouidere:ne in aliquo uidereťur eſſe culpabiles. Metétes inquit & manipulos colligentes non omnem decet meſem excutere: ſed relinquere aliquos manipulos:qui ſint egentibus alimentum.Similiter aút & de uinea ramuſculos pauperibus relinquendos:& oliuaꝫ quendá fructum reſeruandũ colligentibus:& eſcam propriam nõ habétibus. Non enim tanta abundantia ex nimia cõlligendi diligentia domino utilis erit:quanta gratia ex indigẽtium ſatietate proueniet.Tunc diuinitas terrá ad illationem fructuum proniorem efficiet:eorum qui non ſuæ tantũmodo utilitate proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt:ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibeantur.Neqꝫ po-

ma matura contingere inter agentes arcendi sunt:sed tanq̃ de propriis eos debent permittere sa-
ciari:siue prouinciales siue sint peregrini:& cum gaudio præbendum est eis ad comedendũ: por-
tare uero eis nihil liceat.Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur gustare prohibeant
sibimet occurrentes.Iniustum est enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data sunt: inuidere
desiderantibus ea comedere: dum pomum sit in maturitate sicut deo placuit: & mox abire festi-
net.Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præsumant: rogantes eos cum sint quidem
israhelite tanq̃ socii:& propter cognitionem alias cognationem pariter domini:& ex loco alto ue-
nientes: ut munera suscipiant deprecandi sunt: quæ deus eos uidere concessit. Damna siquidem
iudicanda non sunt:quæcunq; per benignitatẽ transeuntibus conferuntur:quando deus ubertatẽ
bonorum præstat hoibus:non ut utantur soli:sed ut etiã aliis largiantur: uolẽs hoc modo fauorẽ
suum circa israheliticum popu um & fœlicitatis eoꝝ administrationem aliis apparere:cũ eos suã
abundantiam aliis participare præcepit.Qui uero præter hæc fecerit .xl. minus una plagas habe-
na publica accipere uoluit:& liberum pœnam hanc turpissimã sustinere: quia dum lucro seruit:
fecit iniuriam dignitati.Bene inquit uobis erit expertis erumnaꝝ ægyptiaꝝ atq; deserti:si habea-
tis curam eoꝝ qui nunc in similibus constituti sunt:& adepti diuitias ex misericordia &:prouidẽ-
tia dei:easdem similiter egentibus diuidatis. Super decimas aũt duas quas annis singulis prædixi
celebrandas: aliam quidem leuitis: alteram uero ad epulationes:tertiam quoq; per annum tertiũ
expedit fieri:ad distributionem inopum:mulierũq; uiduarum:& infantum & pupilloꝝ. Germia
quæcunq; prius nasci contingit: ad templum præferant: & pro terra hæc proferentes quam eis
præstitit possidere:deum benedicentes:sacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes:horum
primitias sacerdotibus templi distribuant.Cum uero hæc quilibet impleuerit: & omnes decimas
una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos est obtulerit:discessurus domi: stans e
diuerso templi:gratias quidem agat deo:qui eas ab ægyptioꝝ iniuria liberauit:terrãq; eis magnã
frui:multãq; concessit:testimonium perhibeat: q; & decimas secundũ leges moyseos obtulit:ex-
oret deum sibi propitium & placidum semper esse: & cõiter cum hæbreis omnibus permanere
atq; seruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare potest.Vxores aute ducant nobiliũ tẽ-
pore constituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus non
est:ei nõ iungatur:quã discedere suasit ab alio:neq; cõtristet priorem maritum eius: Ancillas:libe-
ri non ducant uxores: nec si per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiscentia nanq; est:
decorũ retinere:& cõgruũ libera dignitate.Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ:p quibus
corporis iniuriis nuptiales hostias non suscipit summa diuinitas.Sic itaq; prudentia filiorum erit
libera:& ad uirtutẽ rectitudinis pparata:si non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiscẽtiis
non legitime conuenientiũ ꝓcreati.Siquis uirginẽ despõderit:deinde non eã talẽ inueniat: causã
dicturus:ipse quidem accusẽt:utens ad probationẽ documentis suis: respondeat aũt puellæ pater
aut frater:aut quicũq; post eos genere uicinior esse monstratur:& dum iudica:um fuerit puellam
non esse culpabilem:cũ accusatore pmaneat:nullam habente uiro ulterius potestatem dimitten-
di eam: nisi magnæ causæ processerint: & contra quas ne respondere possit. Is qui audacter aut
petulanter puellæ causam uiciauerit:& derogationes intulerit multas:cõdẽnet .xl. minus una pla-
ga.& .l. siclos patri dare cogatur.Si conuicerit puellam fuisse corruptam:siquidem popularis sit:
eo q; caste uirginitatem usq; ad legitimas nuptias non seruauerit lapidetur:si uero de sacerdote sit
nata:uiua protinus cõcremetur.Siquis duas uxores habuerit:& alia quidem in honore magno &
fauore fuerit:aut propter amorẽ:aut pulchritudinẽ:aut ob aliã causã:altera uero in minori apud
eum parte consistat:si ex dilecta filius cũ sit iunior ab illo qui ex alia procreatus ẽ perat ꝓpter fa-
uorem patris quẽ circa matrem habet priuilegia senioris:qtũs duplicem substantiæ paternæ par-
tem accipiat:sicut in legibus diffinitũ est:non ei concedatur.Iniustum nanq; est: ut qui natiuitate
senior ẽ:eo q; minus mater eius a patre diligit debita parte fraudet.Qui puellã corruperit alio de
ponsatam:siquidem suadens ei & ad corruptionẽ sibi consentientem habuerit:cum ea moriatur.
Maligni enim sunt utriq;:ille quidem eo q; turpitudinem puellã uoluntarie sustinere suaserit: &
nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit:illa uero q; semetipsam propter libidinem propriã:aut
propter lucrum ad contumeliam persuasam præbuerit. Si alicubi eam solam inueniens: nullo
adiutor præsente compresserit: solus ipse moriatur.Qui uirginem corruperit:nondum alicui de-
sponsatam:ipse eam ducat uxorem.Si uero puellæ non placeat ut habeat eũ:patri .l. siclos preciũ
iniuriæ soluat.Ab uxore copulata sibi uolens disiungi propter quascunq; causas:quæ multimode
hominibus prouenire noscuntur:ex scripto eo q; nunq̃ postea cum ea conueniat compromittat.
Sic enim habebit potestatem aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non potest.Si autem & illo
moriente uoluerit eam prior uir recipere:non ei liceat. Quæ sine filiis fuerit a marito derelicta:
frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans:hereditatis nutriat successorẽ.
Hoc enim & publicis utilitatibus proderit:domibus minime destitutis:& cognatis possunt sub-
stantiæ conseruari:& mulieribus reuelatio calamitatis auferri:quando priorum maritoꝝ ꝓximis
cõiungentur.Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier: apud seniores testimonium hu-

ius rei perhibeat:q; uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit:iniuriam faciens fratris defuncti memoriæ.Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniendum eſt:ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc dignum eſſe ab ea pati: iniuriá defuncti memoriæ facienti.Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habés omni tempore uitæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat.Siquis captiuam ceperit uirginem:ſiue iam nuptam:uolens ei copulari:non primitus liceat eius cubile cõionemq; contingere: anteq illa radens caput ſuum:& lugubre ſcema percipiens:parentes defleat;& amicos quos in bello perdiderat : qtus de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum:acceptuus de qua filiu habituru eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati:& non tantummodo libidiné ſequés propriá qd uxori futuræ eaq; poſſit eé conténat.Triginta uero in luctu diebus expletis:ſufficiut eni iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoq; : tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus:habere eam conténat uxorem:ad ſeruiciú eam deducere nõ habeat poteſtatem : ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat : hanc libertatem habens . Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos : & eis honorem non præbent : aut propter uerecundiam:aut propter inſipientiam iniuriá facientes eis : primũ quidé ſermonibus eos moneant ipſi parentes : ſufficiunt enim ad hæc huiuſmodi iudices:dicentes nõ ſe ꝓp delectationé fuiſſe coitu naturali ꝑ mixtos:neque ꝓ augmẽto pecuniaq;:dũ eſſent facultates parenti utriq; cões: ſed ut ipſi filios haberent : qui eos in ſenectute gubernarent:& quibus egerent ꝑ eos haberét:qđ dũ grato fiet:deo ꝓcipue eaq; é: adiciát etiá hæc uerba dicẽtes:fouentes ſtudio magno nutriuimus : nulliq; rei pepercimus : quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatem optime tibi eruditiõis afferret:nunc aũt quoniá decet ueniam tribui iuuenũ delictis:monemus te:reſpue in quocũq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es:& admodum temperamenti conuertere : ſciens etiá deũ ea quæ contra parentes præſumuntur nimis ingrate ferre:quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cum illis exhonorari uidetur:qui eandé appellationem habere noſcuntur.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere:cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorátia prouenũt. Sic eni & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiá Cum uero parétis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiá ſuam pro nihiló eſſe uidebuntur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequentibus contra parentes preſumptionibus incitatur:hic inquit electus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpẽſus & permanés tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiam alii:qui quocũq; modo ꝓimi legibus decernuntur.Sepeliantur autẽ & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ : ſoluẽs pœná ultra iuſticia.n.Nulli hæbreoq; ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ . Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolaciú utilitatis eius lucrũ eé decernere:& gratiaq; actioné & recõpenſationem a deo referendam pro benignitate ſufficere.Qui acceperint ſiue pecunias:ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant: tanq reponentes in propriis loculis:& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoq; introcundú eſt: & pignus ſumendũ:antequam ex hoc cauſa dicatur.Pignus enim a foris petendũ eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtés ei qui cum auxilio legis ad eum uenit. Siquidem idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt:teneat illud creditor: quouſq; reſtituat quod debetur:ſi uero eſt paup:reſtituat antequam ſol occumbat:& maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta:ut eam habeat ad ſoporé:quando naturaliter deus pauꝑ miſereé. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumentis neceſſariis ad ciboq; alimenta priuentur: & pro egeſtate aliquid peſſimũ patiantur.In furto hoſs pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condénetur in duplum.Qui iumentum rapuerit damno quadrupli condemnetur: præter boué:pro hoc enim quintuplum ſoluat . Qui ad ſoluenda multa fuerit inops : ſit ſeruus eoq;:quibus eſt cõdénatus.Siquis fuerit cõtribuli uenditus : ſex annis ſeruiat: ſeptimo autẽ anno liber abſcedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptoré ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo qué quinquageſimum nominamus:liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis . Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam ſuenerit: quærat eum qui ꝓdidit: præconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitaté eſſe decernat . Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deſerto errare comperit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deum: q; noluit aliena lucrari.Nulli liceat ꝓtranſire:cũ iumentũ alicuius tempeſtate fatigatũ in luto uiderit ceciditſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore:ei adiutor exiſtat:uias aũt ignorantibus demonſtrandas : & non riſum aucupantes de eoq; errore alienis utilitatibus liceat impedire . Nemo blaſphemet abſenté.Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrũ:repente mactetur: idem patiente eo qui ꝓcuſſit q; fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui ꝓcuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit inocens, qui percuſſit.Sanato aut illo & multas expenſas in egritudine faciente : reſtituat uniuerſá ꝓcuſſor,

quæcũq; in uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierẽ ꝑgnantem calce percuſſerit:ſiqdẽ abortiuũ fecerit mulier:pecunias a iudicibus condẽnetur:tanquam per corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aſa ꝑ anima cenſente lege ponendam. Venenũ neq; mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni:ullus iſrahelitaq; habeat. Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qđ toleraret ille contra quem uenenum ꝓbatur eſſe cõfectũ. Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat:priuet quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere, uoluerit qui cecatus eſt:lege uidelicet illi dante licentiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eoq; ꝑcutientẽ dominus itei ficiat. Si aliquem interficiat ꝑcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriat:& neq; ad cibũ utilis habeat. Si uero etiã culpabilis approbet dominus:præſcius eius naturæ:nec cauens; & ipe moriat: tanquã ipſe eius qui a boue ꝑemptus:eſt auctor mortis extiterit. Si ſeruũ uel ancillã bos ꝑimat:ipſe quidẽ lapidetur. xxx. uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnet. Bos aũt ſi a boue ꝑcuſſus mortuus fuerit:uendat:& q mortuus eſt & q ꝑcuſſit:& ꝑciũ amboq; eoq; domini ſibi diſtribuãt. Qui puteũ: ſiue lacũ offodiũt:diligentiã hẽant:ut tabulare illic faciãt tegumẽtũ:nõ ut alq haurire ꝓhibeantur: ſed ut nul ũ ibi ſit cadẽdi piculũ. Et ſi in huiuſmodi ꝓfũditatẽ nõ clauſã icidẽs iumentũ alicuius moriatur:eius præcium domino ꝓprio ſoluat. Circũdãda eſt quoq; maceria in puteis ſiue lacis:q pro muro ſit:q̃tenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit:tãq; rẽ ſacram aut diuinã ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi immẽſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſpernens quaſi nullus ſit:qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuã cõſciẽtiã ſciẽtẽ bene agere:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtẽ uniuerſã agere quæ ab aliis poſſint laudis premia condonare:& maxime reſpicientem ad deum:quẽ nullus malignorum latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe:perdiderit cui creditũ eſt depoſitũ: ueniens ad ſeptẽ iudices:iuret ꝑ deũ:q; neq; eius cõſilio uel malicia periit:neq; aliqua rei ꝑditæ parte ſit uſus:& inculpabilis tũc abſcedat. Si uero uel in aliqua ꝑte uſus fuerit:rem ſibi creditã ipſe perdat etiã uniuerſam:& quæcũq; accepit:reddere condẽnetur. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitũ eſt:ita & ſiquis mercedẽ fraudet operantium corporibus ſuis:habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda uiri pauperis merces:ſcientibus uniuerſis: quia ꝑ terra aliiſq; poſſeſſionibus ei deus hoc præſtitit. Sed neq; differenda ſolutio eſt:ſed ſub die præbenda:tanq̃ nolente deo fraudari quãq̃ uſu laboris ſui. Pro iniuſtitia patris non debere filios puniri:ſed propter ſuam potius uirtutẽ eis miſericordia præbenda eſt non leſio:quia filii peſſimoq; fuere patrũ:neq; odio habendi ſunt ab iniqs nati. Sed neq; patribus filioq; ſunt repenſãda peccata:cũ multa iuuenes extra noſtrã doctrinã ſibimet arrogent per ſuperbiã:nolentes quæ ſunt utilia doceri & ꝓcitũ fugere:per quẽ una ſecũ & maſculi uirtutem & fructum filioq; ꝓcreationis ammittunt:quã nobis hoi bus ad augmentũ generis ꝓbuit deus:quando in nece futuroq; filioq; agit:& per hoc eoq; exterminat initiũ. Nã ſicut aniæ illoq; debilitant:ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putat eſſe uidentibus monſtruoſum:nõ liceat fieri neq; de hoibus neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiq̃dẽ uobis legum ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cõſtitutio:& deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilẽ conſeruabit. Nullúq; fiat tẽpus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrarium mutet. Quia uero neceſſe eſt humanum genus incõſiderata ꝓcula aut uoluũtarias turbas incidere:ẽt de his breuia collo quemur q̃tenus ꝓſcientes q̃ oportet fieri:ad opus ſalutis ſitis idonei:& nõ tũc reqrentes quæ nos conueniat facere:minus inſtructi tẽporibus ſuccũbatis Terrã quã uobis ſine laboribus præbuit deus:& ſine uirtutũ exercitatione cõceſſit:ꝓſtet quidẽ:ut ea ſine bello fruamini:neq; aliis in ea cõtra uos præliãtibus:neq; iteſtina ſeditione concuſſis:ꝑ quã cõtraria ueſtris patribus gerentes: quæ ab illis ſunt cuſtodita ꝓdatis:ſed utẽtes legibus bõis quas uobis deus præbuit ꝓſtatis. Si uero caſus belli aut nũc uobis:aut ueſtris filiis poſten forte prouenerit extra terminos hoc agatur. Bellaturi:legationes & præcones mittite ad uoluntarios hoſtes:Ante arma nanq; bonum eſt apud eos uti ſermonibus declarãtibus: quoniã & militiã copioſam habentes:& equos & arma: & ante hæc propicium deũ:& uobiſcũ piter dimicantẽ:tamẽ petite:ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis: ne res eoq; auferre cogami. Et ſiquidẽ conſentiũt:bonũ uobis eſt ſeruare pacem:ſi uero cõfidentes in ſe: quaſi uirtute præcellãt:& uos uexare conent: exercitũ ſup eos inducite:principe q̃dẽ utẽtes omnipotente deo ſub pricipẽ uero cõſtituite unũ:qui cũctos uirtute præcellat. Multoq; nãq; pricipatus his q agere qcquã excellẽter alias celeriter cõpellunt ipedimentũ eſt:& potius nouit ledere q̃ iuuare. Exercitus aũt ducat mundus:& inter oẽs corporis robore & animi audacia ualde ꝓpoſitus timidi uero diſcerẽdi ſunt:ne dũ circa cõgreſſionẽ belli cõuertunt ad fugã: hoſtibus magis uires adficiãt. Eos qui nup edificauerint ꝺomos:qbus tẽpus annale nõ fuit ad fruẽdũ:& qui plantauerũt:& necdũ ꝑticipati ſũt fructibus in ꝓuincia dimittendos cẽſemus:ſed etiã eos q ſpõſi ſũt: & q nup uxores duxerũt ne deſiderio eaq; ꝑcentes uitæ & ſeruantes ſemetipſos:ut illis fruantur:arma tractare cõtẽnant. Cũ uero caſtra iquit ducitis ꝓuidete ne quid mali geratis. Obſidẽtes ciuitatem & lignis egẽtes ad machinationis opus:non incidatis arbores terræ fructiferas:ſed parcite ſcientes:

eas a deo ꝑ utilitate hominũ esse productas.Quæ si uocem haberent iurgium uobis inferrẽt: qa cum non sit in eis causa bellorũ:iniquæ sectionis præiudicia patiãtur:& si uirtus eis foret:etiã demigrarent:& in aliam terram recederent.Vincentes autem in pugna:rebelles occidite:alios uero ad tributa reddenda seruate:absq; gente chananea.Hos enim cum omni domo cũctos oportet exterminari.Custodite in bello præcipue:ut neq; mulier utatur istrumẽto uirili:nec uir tunica mulieri.Huiusmodi siquidẽ moyses hæbreoꝝ rempublicã dereliquit.Leges aũt prius quadragesimo anno conscriptas tradidit:de quibus in alia sum cõscriptione dicturus.Reliquis uero diebus frequentes benedictiones per ecclesias eis dedit:& super eos qui nõ legittime uiuerent:si quæ in eis sunt definita transcenderent maledictiones imposuit:deinde exametrum eis carmẽ effecit:qđ i libro dereliquit in sacrario conseruandũ:eloquium continens futurorum:secundũ qđ omnia facta sunt atq; fient:nullaq; ueritate priuatur.Hos igitur libros simul & arcam in qua decẽ uerba duabus tabulis conscripta recondidit:& tabernaculum tradidit sacerdotibus:& populũ adoratus est: ut dum obtinerent terram:& collocarentur in ea:amalechitarum non obliuiscerentur iniuriam: sed castrametati super eos:pœnam de eis sumerent:eo q; eos in deserto positos afflixissent. Capta uero terra chananeorum:& omnem eius multitudinem perimi iussit & altare erigendũ: quod ad solis respiceret ortum:tum non longe ab urbe sicimorum inter duos montes:garizeo quidem a dextris posito:a leuo aũt eo qui hebal nũcupatur:diuisoq; exercitu ꝑ sex tribus in duobus montibus:& cũ eis leuitis & sacerdotibus:primũ quidem eos qui i monte garizeo essent orare sanciuit: bona super eos accidere:qui circa religionẽ dei legũq; custodiã studium haberent:nec offẽderẽt i his quæ moyses imperauit: & his fauere alias tribus:rursumq; his orãtibus:sex alias respõdere benedicẽtes:deinde transgressoribus ponere maledicta:& in eorum confirmatione sibi tribus adinuicem consonare.Cõscripsit ãt benedictiones eorum:ut nequaq̃ longo tempore hæc doctrina deficeret.Quas etiã moriens in altaris latere utroq; conscripsit:stãte populo:& secũ sacrificia & holocausta celebrante:quod nequaq̃ ulterius fecit.Hæc igitur constituit moyses:& hæbreorum gẽs hæc mãdata sequẽdo constitit.Altera uero populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiã cõuocauit:ita ut famuli etiam adessent & ei iusiurandum pro legum custodia celebrarent:ut de dei uoluntate perfecte cogitantes:neq; cognatis fauẽtes:neq; terrore ꝑmoti:neq; aliam quẽlibet fortioꝝ cãm q̃ legum custodiam arbitrãtes:earũ ꝑcepta trãscenderent:sed siue quisq̃ eorũ consãguineus temptaret huius cõuersationis iura confundere siue ciuitas foret:in eis ulciscerentur & singulariter & cõiter:& cum eis prævalerẽt:etiã fundamẽta subuerterent:ut neq; pauimentũ cõtemnẽtiũ si eẽt possibile remaneret:si uero nequirent inferre tormẽtum:hoc ipsum offẽderẽt:quia nõ sua uoluntate feciſſent.Et in his quidem multitudo iurabat.Docuit aũt eos quẽadmodũ sacrificia præcipue deo placerẽt:& quomodo prælĩãtes digni fierẽt urentes cõiectuta lapidũ:de quibus primitus declaraui.Prophetauit uero & Iesus præsente moyse.Igitur moyses cuncta quæ forẽt pro populi sãlute facienda in bellis simul & in pace tractãs:legibusq; compositis:& distributis reipublicæ pariter ornamentis dicit:quia ei diuinitas indicauerit q; si transgrederentur eius religionem hæbrei experirentur aduersus: ita ut eorum terra armis hostium compleretur:& urbes destruerentur:& cõcremarẽtur templum:& uiri uenditi seruituri forent nullo eorum calamitatibus miserante:eosq; cũ talia sustinerẽt:frustra eẽ penituros.Deus tamẽ inquit qui uos creauit:& ciuitates ciuibus uestris templũq; restituet:eritq; harũ rerum calamitas non ſẽmel sed sæpius afiutura. His dictis:exhortans Iesum ad chananeos exercitum ducere tanq̃ deo cooperante in his quæcũq; tentarent:& omni multitudini benedicẽs quomodo ego inquit ad nostros ꝑgo maiores:& deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobisq; præsens refero: propter prouidentiã eius:quã non propter libertatẽ solũmodo uestrã gerẽs:sed etiam pro muneribus optimis semp exhibuit:laborãtiq; mihi & omnẽ sollicitudinẽ adhibenti pro meliori uestra cõuersatiõe sua solacia nõ negauit:& in omnibus placidũ nobis præbuit semetipsum:magis autem ipse fuit:q etiã bonã cõuersationẽ dedit:finẽq; concessit:me utens sub principe pariter & ministro:in quo uestrũ populum uolui adiuuare.Pro q̃bus omnibus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis:moriens optimum iudicaui:& ipse utiq; hoc debitũ deo restituens: & uobis ad memoriam derelinquẽs:quia colere uos semper hunc oportet:& honorare:& leges rerum omniũ quas præstitit:placiduq; permanens adhuc præbebit:tãquã optima dona seruare: quia pessimus inimicus est & homo nequissimus:qui legislatori facit iniuriã:& leges ipsas frustra positas arbitratur.Deum ergo nõ prouocetis ad iracundiã legibus neglectis:quas ipse generans uobis dedit. Hæc autẽ moyse ad finẽ uitæ dicẽte:& cũ benedictione singulis tribubus futura ꝓphetãte: populus cessit cunctus ad lachrymas:ita ut etiam mulieres tũdẽtes sua pectora:demonstrarent in eius morte lugubrẽ passionẽ.Sed & pueri flẽtes:cũ adhuc magis ad retinẽdã tristiciã ualidi forẽt declarabãt:quo & ipsi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipsã ifãtiã sentiebãt.Erat itaq; iuuenibus ac senioribus erũna magnæ tristitiæ.Alii nãq; sciẽtes:quali tutore priuarẽtur: de futuro lugebãt: aliis uero maximus ob hoc erat luctus:quomodo cum nondum bene eius uiderentur degustare uirtutẽ:tali principe fraudabantur.Nimietatẽ uero gemitus populi:atq; dolo[illegible]coniicere poterit

unuſquiſq; ex eo:q; tũc ipſi legiſlatori ꝓueniſſe dinoſcit. Nã cũ omni tẽpore ſuaderet nõ oportere quẽq; ꝓ futura deiici morte:tanq; hãc uolũtate dei & legis natura ferẽte: in his tamẽ q; gerebãtur a populo:uictus ẽ ut defleret. Igit ꝓperãte quo erat auferẽdus: cũcti cũ lachrymis ſeq̃bantur. Moyſes aũt alios qdẽ manu ſilẽtiũ faciẽs:ꝑcul get os manere ꝑcepit:ꝓximos uero ſuis cõſolabat ſermonibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem. Illi etiã hoc ei præſtandũ iudicãtes:ut ꝓpria uolũtate diſcederet:ſemetipſos in aliis locis detinuere flẽtes:& abeũtẽ lachrymis currentibus intuẽtes:quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerũt:& põtifex eleazarus:& princeps ieſus. Cũq; ueniſſet ad montem qui uocat abarim:qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus: hiericho terrã optimã chananeoꝝ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝓbens:ſeniores dimiſit:& dũ ſalutaret eleazarꝝ:& ieſum: eiſq; adhuc loq̃ret:nube ſubito ſup eũ aſtãte:in quadã cõualle ſublatus eſt. Scriptũ eſt aũt in ſacris libris: eũ fuiſſe mortuũ ꝓp metum ne ꝓp excellẽtiã uirtutis q̃ erat circa eũ ad diuinitatẽ abiſſe putaret. Vix itaq; oẽ tẽpus annoꝝ .xx. & cẽtũ: ex q̃bus pte tertia priceps fuit:minus uno mẽſe. Defunctus eſt aũt ultimo mẽſe anni:q; a macedonibus uocat diſtrus: apud nos aũt adari mẽſis initiũ eſt:ſapia cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore ſuperans:& optime his quæ intelligebat utẽs:ad dicendũ uero & ad loquẽdum populo ualde gratiſſimus:& alia multa bona poſſidẽdo nimis idoneus:ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus:ut neq; eſſe in eius anima putarentur: ſed ſolũmodo eorum noia ſciret:& in aliis potius:q̃ in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidẽ inter paucos illi ſimilis fuit:propheta uero qualis ille:alter nullus:ita ut qcquid eum contigiſſet loqui:deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus: & nunq̃ triſticiæ magnitudo hæbreos tanta detinuit: quanta fuit in tranſitu moyſeos. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti:ſed etiã qui eius legebãt leges:queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant: & eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; moyſes declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Incipit liber quintus.

Quõ ieſus duxit hæbreoꝝ exercitũ:& dũ pugnaſſet cõtra chananeos: & deuiciſſet terrã eoꝝ per ſortes funiculoꝝ ẽ ꝓtitus:& de morte ipius ioſue:& põtificis eleazari. CAPI. I.

Moyſe itaq; predicto mõ ab hoibus abeunte ieſus oibus iam in eo legitimis finem habẽtibus:& luctu quieſcente: ꝑcepit ut populus eſſet ꝑparatus ad expeditum: miſitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutẽ eoꝝ: & q̃ ipſi uolũtatẽ habere uiderent:agnoſcerẽt. Ipſe uero diſponebat exercitũ:tanq̃ iordanẽ oportuno tempore trãſiturus:& conuocãs principes tribuum ruben & gad:& preſides manaſſe: nã & huius tribus mediã ptẽ in ar nõ aſcripſerat habitare:quæ eſt chananeorum terræ ps ſeptia: commemorabat eis quæcũq; moyſi ꝓmiſiſſent:atq; poſcebat: ut ꝑſtãtes & illius ꝓuidẽtiæ q neq; dũ moreretur circa eos defeciſſet:& utilitati cõmuni ſemetipſos ad ea quæ præcipiebat proniſſimos exhiberent: & cum equitibus quinquaginta milibus armatoꝝ a loco qui dicitur abela ad iordanẽ acceſſit in ſtadiis .lx. Cũq; fuiſſet illic caſtrametatus:repente exploratores aduenerũt nihil horꝝ q agebant apud chananeos ignorãtes. Latẽter enĩ prius oẽm urbẽ eoꝝ licẽter cõſiderauerũt ſimul & muros qcũq; tortes:& qui non ita cauti eẽ uiderẽtur:ſed & portas:q̃ dũ eſſent fragiles:oportunũ ꝑberẽt ſuaſuris introitũ. Non autẽ curabãt ciues qcũq; uidebãt eos iſta cõſiderare putãtes uiſiõis gratia pegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝑſcrutari:nõ uolũtate tamẽ hoſtili. Cũq; ueſpe factũ fuiſſet:& deſcẽdẽtes in habitaculũ quodã muro uicinũ ueniſſent in quo cenaturi erãt:eſſetq; eis addiſcẽdi cura:nũciatũ ẽ regi cœnanti:eo q; exploratores qdã ex hæbreoꝝ exercitu ueniẽtes eẽnt in raab habitaculo:cũ multa latẽdi ꝓuidẽtia cõſtituti. Ille uero repẽte eos ꝑcepit cõprehẽſos adduci:ut eos torquẽs agnoſceret. qd agere uolẽtes adeſſent. Cũq; iuaſionẽ eoꝝ raab agnouiſſet:nã ſupra murũ ſtipulam lini ſiccabat:exploratores qdẽ illic abſcondit. His aũt q̃ miſſi fuerãt a rege dicebat:q; pegrini qdã ignoti fuerint ante paululũ q̃ ſol occũberet apud eã:& cœnãtes abſceſſerũt. Quos ſi timorẽ ciuitati:& regi piculũ ferẽtes ueniſſe putarẽt ſine labore cõprehẽderẽt ꝑſequentes. Illi uero muliere ita loq̃nte: nullũ eius ſentiẽtes dolũ abſceſſerũt:neq; ꝑſcrutãtes habitaculũ eius. Cũq; prexiſſent ꝑ uias per quas eos ꝑcipue ire credebãt:& q̃ ducerẽt ad uada iordanis & nullũ ſignũ agnoſcerẽt:a labore qeuerũt. Tumultu aũt ſedato:raab deducẽs uiros & piculũ ꝓ eoꝝ ſalute faciẽs ſuũ:q̃ ſi capi in eoꝝ occultatiõe potuiſſet:nequaq̃ ſupplicia regis euaderet:ſed cũ omni domo peſſime deperiſſet rogauit ut haberẽt ſui memoriam:& dũ chananeoꝝ terrã obtineret:huius ſalutis repẽſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat. Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurantes:ut eã liberarent & quæ cũ ea forentidũ ueniẽtes in ciuitatẽ uaſtarẽt eã:& oẽs hitatores eius;ſecũdũ ſniam apud ſe ꝑfinitã una ꝓmerẽt. Hæc enĩ illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mõſtratis. At illi de ꝑſẽntibus gratias referẽtes:& de futuris iurabãt ope ſe:repẽſaturos fore: & ſuadebãt:ut dũ ſentiret capiendam ciuitatem: oẽm poſſeſſionem ſuã atq; domeſticos in illo habitaculo recõderet:& ante ianuas coccineum funem appẽderet quatenus ſciens domũ priceps ne qd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebãt enĩ. Nũciamus ei:quia tuo fuerimus ſolatio liberati: Siqs uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:nequaq̃

E

nobis hoc aſcribas:qui ꝓpter deū quē iuraumus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̄ſi de iuriſiurādi trāſgreſſiōe dubitare.Et illi qdē hæc ꝓmittētes abibāt dimiſſi p muꝝ:& ad ſuos puenientes nūciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt pōtifici eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata raab:q iuriurādū ſua quoq; ſētētia firmauerūt.Metuēte uero duce trāſitū flumis:cū eēt grādis eius impetus & nō pōtibus trāſiretur:nā primitus nō erat iūctus:q ēt ſi uellēt ei pōtē facere:nequaq̄ ſe arbitrabātur ꝓpter hoſtes habere pmiſſionē iter hæc deus & trāſibilem fluuiū fieri ei ꝓmiſit:magnitudinē eius iminuēs:& duobus trāſactis diebus.Ieſus trāſpoſuit cunctū exercitū:totāq; multitudinē tali mō.Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā:deide leuite tabernaculū & uaſa q̄ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſūt neceſſaria deferentes.Seqbat aūt leuitas p tribus ſuas ois exercitus habēs in medio ifantes atq; mulieres.Metuebāt enī ꝓpter eos:ne ui paterentur in flumie.Cūq; ſacerdotibus primis ſtroeuntibus meabilis iā fluuius uideret: altitudine qdē eius iminuta:alueo uero eo q̄ multus nō eēt fluctus:q̄ſi ad ſicci pauimēti ſtar expoſito:oēs iā cōfidēter fluuiū trāſmeabāt & q̄lē eū deus futuꝝ eē ꝑdixerat:talē eſſe cōſpiciebāt.Steterūt aūt in medio ſacerdotes donec turba trāſiret:& ſecuritatē attigeret.Oibus itaq; trāſeūtibus:egreſſi ſūt ſacerdotes:libeꝝ iā fluuiū reliquētes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius qdē egreſſis hæbreis denuo creuit:& magnitudinē ſuā recepit.Illis uero qnq̄ginta ſtadiis p̄cedēribus exercitus uſq; ad decē ſtadia hierichūtis acceſſit.Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli principes tribuū tulerāt de profūdo iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝓ futuro ſigno iterrupti fluminis:ſup eū ſacrificauit deo : & feſtiuitatē paſcæ i illo loco cūctus populus celebrauit:& oia q̄ eis deerāt primitus facillie tūc abūdabāt.Nā & meſſem iā maturā chananeoꝝ metebāt:& cætera opulētiſſima poſſidebāt . Tunc eis ēt cibus mānæ defecit:ex quo aliti.xl.fuerūt ānis.Cū hæc uero iſrahelite facerēt:& chananei neq̄q̄ cōtra eos exirēt:ſed clauſi muro q̄ſcerēt:Ieſus eos obſidere deliberauit.Et pria die feſtiuitatis ferebāt arcā ſacerdotes:p̄cedebātq; ſēptē bucinis ſuis tubas mittētes:rogabāt̄q; ſimul exercitū:ut uiriliter circuirēt muꝝ:ſenioribus ſuis ſequētibus:& tubas mittentibus ſolūmodo ſacerdotibus. Quo geſto:ea die nihil āplius facientes ad caſtra reuerſi ſunt .Cūq; hoc.vi.diebus feciſſent.vii.die oēm populū colligēs armatoꝝ Ieſus:captiuitatē urbis ānūciabat:& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet: muris eius ſpōte ꝓſtratis:oia tamē occidēda q̄cūq; aio placuiſſet hēre p̄cepit:& nullo labore ab hoſtiū nece q̄ſcēdū:& ut neq; miſericordia cedēdi:neq; circa p̄dā uacādā fugiētes cōtēnerēt inimicos:ſed aīantia cūcta ꝓmerēt:& nihil ad uſū ꝓprie uoluptatis auferrēt:auꝝ uero & argētū quodcūq; ſueniret iuſſit auferri:ut deo p̄cipue geſtoꝝ primiciæ ſeruarent :q̄ primū fuiſſet ciuitate ſubacta p̄ceptæ:ſolā uero raab liberādā decreuerūt:& generationē eius eo q̄ ei exploratores p̄buerāt iuriurādū.Hæc dicēs Ieſus:atq; diſponēs exercitū deduxit ad ciuitatē. Circuibant aūt iteꝝ urbē arca p̄cedēte:& ſacerdotibus ad opus populū cōmonētibus.Cūq; ſepties circuiſſēt: & paulati q̄ceuiſſēt repēte cecidit murus:neq; machina:neq; alia uiolēria muro ab hæbreis illata. Illi uero igredientes urbē hiericho oia i ea peremerūt:inopinabilē muri ruinam obſtupeſcentibus mentibus utiq; eorum:ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis. Necabantur autem per itinera conſtipati:& in domibus apprehenſi:nulliq; penitus percebatur:ſed omnes pariter occidebantur:uſq; ad mulieres etiam & infantes:eratq; ciuitas p̄ena mortuorū corporibus : & nullus effugit necis incurſum.Ciuitatem quoq; cunctam incenderunt:ſimul & regionem.Raab uero ad illud cœnaculum cum ſuis confugientem exploratores eripuerunt.Quā dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet:gratias egit ꝓ exploratoꝝ ſālute:& ꝓ tali beneficio dixit nō ſe retributiōis fore minorem:donauitq; eā repente multis agris:& rebus maximis honorabat. Siquē locū ciuitatis p̄trāſiebat:ignis eum deſtruebat:& ſup habitatores eius deficiebat.Sed & ſiquis uaſtatā poſtea uellet inſtruere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero perficeret:& nouiſſimū ſimul amitteret.Hoc uero maledictū nō neglexit diuinitas:ſed impoſterū dicturus ſum paſſionē quæ ꝓpter eā factā aduenerit.Congregata eſt igiē innumera multitudo argenti ſimul & auri:necnō & eris:cū nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatē ꝓpriā ea diripuiſſe.Et hæc quidē Ieſus ſacerdotibus theſauroꝝ recōdenda contradidit . Hoc ergo mō periit hiericho.Achar uero charini filius ex tribu iuda dū iuciſſet clamidē regiā:totā auro cōtextam:habentē auri mazā alias maſſam:hoc ē ſiclorꝝ pōdus ducētorꝝ:crudele iudicās:ſi is q̄ piculū habuerat lucrum inueniēs qđ in ſua utilitate cōferret:daret hoc deo:& nō magis egēti:foueā faciēs valde ꝓfūdā in ſuo tabernaculo ſuꝑfodiēs eā:latere ſe iudicās deū:ſicut potuit latere cōmilitōes. Vocatus eſt autē locus in quo caſtrametatus ē Ieſus galgala:qđ nomē ſignificat libertatē. Trāſeūtes enī fluuiū:nā ſemetipſos ab ægyptiis:& ab erūnis deſerti confidebāt eſſe ſecuros.Poſt paucos ergo dies uaſtationis hiericho:miſit Ieſus.xxx.milia armatoꝝ in ciuitatē adan:poſitā ſūper hiericho quatenus dimicarēt.Et cōgreſſis hoſtibus:ceciderūt hæbreoꝝ uiri ſex & triginta. Cunq; hoc nunciatum fuiſſet iſrahelitis:magnā triſticiā & crudelē anguſtiā ꝓtinus habuerūt:& nō tātū propter cognatos amiſſos:licet oēs uiri boni & nimis exerciti eſſent:quātū ꝓpter deſpationē ſuam.Credētes enī iam ſe terrā:obtinuiſſe:& a præliis iā exercitū uacare:hoc deo taliter promittēte potiores ꝓpinabiliter uidebant hoſtes:& ſaccos ſupinduentes ſtolis ſuis:tota die erant in luctu & lachry-

mis cõstituti:nulla re ſherétes:nec cibo caſu ſiqdé q cõtigerat grauiſſime uidebant afflicti.Vidés aũt Ieſus exercitũ ita pcuſſũ:& ex oibus iã rebus peſſima deſpatiõe dejectũ:audacter acceſſit ad eũ & ait.No noſtra pertulatia uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus:ſed moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortante ꝓceſſimus dũ multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ ꝓbitus̄ te nobis eẽ ꝓmiſeris: exercitũq armis hoſtiũ facere melioré.Quæ ſũt hæc q nobis repére uenerũt.Nũc aũt ꝓter ſpẽ decepti uidemur:& tanq̃ nõ firma ſint tua ꝓmiſſa q̃ moyſes ꝓdixit afficimur:& deterior nũc de futuris metus nos diſpabiles habet:primũ expiméto talia ſuſtinétes.Sed tu domine quõ tibi uirtus é malis his adhibere medicinã & ꝓſẽti noſtræ triſticiæ ꝓbere uictoriã:etiã de futura deſperatiõe tuo fauore nos libera.Sic eqdé Ieſus ꝓnus in terra iacés depcabat deũ.Cui reſpõſio a deo data eſt: ut ſurgeret & exercitũ a ſua pollutiõe purgaret:pp furtũ reꝝ ei dicata ꝝ hãc deuictioné nũc ſup eos eueniſſe dicés:ſi uero reqreret q fecerat ac puniret:uictoria eis ſemp de hoſtibus ꝓueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat:& uocãs eleazaꝝ põtificé:& principes tribuũ:ſorté ſup eos mittebat. Cunq̃ hoc delictũ in tribu iuda factũ eẽ declararet:rurſũ per genus ſorté miſit: & ueritas.huius iniqtatis circa cognationé achar illuxit.Tũc denuo ꝑ unúquéq̃ uiꝝ iquiſitiõe facta:apprehẽſus é achar.Ille uero cũ nõ potuiſſet negare deo:dũ eũ ita cõſtrinxiſſe ꝓbabat:furtũ cõfeſſus eſt:& protulit in mediũ ueſté.Et ille qdé repéte peréptus turpé pœnã & icũctãter cõgruã ſuæ præſũptioni promeruit ſepulturã.Ieſus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad adã urbẽ:& nocte circa ciuitatẽ inſidias conſtituẽs:diluculo hoſtibus eſt congreſſus.Iſrahel aũt cũ fiducia ꝓp prioré uictoriã ſup eos euntibus:ſimulando ſe recedere populus hæbreoꝝ:hoc modo lõgius eos perſequétes traxit a ciuitate:& tanq̃ de uictoria confidentes. Dum uero reſiliſſet exercitus contra faciem eorum:dediſſetq̃ ſigna q̃ cõſtituerat eis:quos in inſidiis collocauerat:eoſq̃ excitaſſet ad pugnã:tunc illi in ciuitatẽ ingreſſi ſũt.Dũq̃ eſſent circa muros ciues intéti:aliqui uero & circa aſpectũ eoꝝ q egreſſi fuerãt métibus occupati illi qdé ciuitaté cœperũt: & oés occurétes ſibimet extixerũt.Ieſus aũt ꝓcedétibus illis ad prælium occurrés oés cõuertit in fugã.Cũq̃ refugerét quaſi ad integr á ciuitaté:cũ & ipſã captã inſpicerét:& icenſã cũ mulieribus & filiis agnouiſſent:per agros diſperſi ſũt:defédere ſemetipſos ſollitudine non ualentes.Cum talis calamitas hoſtes apprehendiſſet:infantũ turba capta eſt atq̃ mulierum:& rerum aliarum uaſorumq̃ ꝓnumera multitudo necnõ greges pecudũ hæbrei cœperũt ac multas pecunias.Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt.Gabaonite uero habitantes iuxta hieroſolymã:uidentes paſſiões quæ prouenerũt hiericho & adanitis:& ad ſemetipſos trãſire hãc uaſtationé exiſtimátes.Ieſum qdé apte rogare noluerunt:neq̃ eni hoc ꝑpetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabãt:dum in iteritu potius chananeoꝝ gẽtis eũ pugnare cognoſcerent.Cheſeritas aũt & chiaterimitas q̃ uicini eis erant ad auxiliũ popoſcerũt:dicentes neq̃ illos periculũ declinare:ſi iſtos iſrahelite deuicerét:adunati uero poſſét magnitudiné eoꝝ uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuiſſét:miſerũt legatos ad ieſũ amicicias poſtulátes:quos ꝓcipue iudicabãt idoneos:ut agerét q̃ oibus expediret. Illi uero cõfiteri ſe chananeos icautũ exiſtimátes:fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderũt ſi dicerent:nihil ſibi cũ chananeis quolíbet modo cõpetere:ſed lõgiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe ꝓ fide uirtutis eoꝝ:ambulantes itinere multo:& ꝓ cõiectura ſermonis huius ueſtimẽta mõſtrabãt.Veſtes eni cũ nouæ fuiſſent quãdo egrediebant:lõgo itineris tépore atritas ſibimet aſſerebãt. Cilicinis eni ut eoꝝ uerbis crederet ueſtibus utebant.Strátes ergo in medio dicebãt ſe miſſos a gabaonitis:& uicinis ciuitatibus multum ab ea terra remotis : facturos cum eis pacem:more fœderis patriæ ſuæ:agnoſcentes dei gratia atq̃ dono chananeorum terram eis poſſidere conceſſam : his tributarios fore gratanter & ciues eorum fieri promereri. Hæc itaq̃ illi dicentes : & iudicia itineris oſtendentes:rogabãt hæbreos ad pacta amicicias q̃ deſcendere.Ieſus autem dictis eorum credens:quod non eſſent de gente chananeorum:amicicias fecit cum eis : & Eleazar pontifex cum ſenioribus ꝓbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios:nihilq̃ cogitare ſe ſaluerſus eos iuſte:populo .ſ. in iureiurando una conſentiente.Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes ad ſemetipſos ibãt. Ieſus uero caſtrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum : & agnoſcens non procul ab hieroſolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis eſſe:uocãs eorum priores de falſitate culpabat.Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus : & propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe:conuocabat pontificem eleazarum & ſeniores : eiſq̃ conſentibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt.Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos:hanc ſui cautelam atq̃ cuſtodiam inuenerunt. Cum uero rex hieroſolymorum grauiter ferret: eo quod gabaonite cum Ieſu pacta feciſſent uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant:& cum eo caſtrametãtibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obſeſſionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt ieſum.Ad hoc enim uentum erat ut a ſuis qdem perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicicias exiſtimarent.Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans:& die noctuq̃ perambulans:diluculo uenit ad hoſtes:& fugientes ſequebatur:pergens in

descensu bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit significatam sibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demissione maiore quam solitum est:insuper etiam die crescente:ne nox succedens hæbreorum impetum.refrenaret Iesus reges in quadam spelunca celatos circa maceda uenit:omnesq; punuit.Quod uero longitudine tunc dies extensus est:& plus solito creuit:palam est per scripturas:quæ sunt in templo repositæ.Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra gabaonitas exercitum:reuersus est rursum ad chananeæ montana Iesus:& multa cæde in ea facta: sumens prædam uenit ad exercitum galgalis constitutum.Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes sermo discurreret : & stupor haberet omnes audientes multitudinem peremptorum:castrametati sunt super eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chananei qui campestribus erant : palestinos secum ducentes:ueneruntq; ad ciuitatem berothi galileæ superioris & deiersę:qui locus non procul a galileis est.Totius autem exercitus armatorum erat, ccc.milia & duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipsum iesum & israhelitas : & sperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabat. Deo uero arguente timorem eorum: & si magis solacium ab eo quererent:promittente ut deuincerent inimicos:& iubente equos hostium subneruare:currus incendi:audax in promissionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos : congressus est:pugnaq; fortis effecta est & cædes fide potior:quã possit audiri.Persequens autem eos multum perambulauit:& omnem exercitum hostium præter paucos:extinxit:regesq; ceciderunt uniuersi:deficientibus hominibus ad interficiendos: eo quod iesus eorum equos occidit:& currus incendit. Quo facto:prouinciam licentius possidebat : nullo presumente bellum ei inferre : sed ciuitates obsessione capiebat : & quicquid potuisset sume re deuastabat. Quintus iam annus transierat : & nullus remanserat chananeorum : nisi qui munitione murorum effugerant. Iesus autem de galgalis denuo castrametatus : sacrum tabernaculum constituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudine uidebatur:donec edificari templum quietis causa permitteret.Et inde procedens ad siciman cum omni populo altare constituit deo:ubi moyses quoq; prædixit:& distribuens exercitum in monte quidem garizi cõstituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit:necnon & leuitas sacerdotesq; diuisit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conscriptas relinquentes:ad syloam denuo sunt reuersi . Iesus autem cum esset senex & chananeorum ciuitates non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem : in quibus erant q̃ propter fortitudinem murorum : quos pro naturali ciuitatum custodia circunduxerant:& credebant hostes desperatione captiõis ab obsidione recedere:nam propter suum interitum chananei cognoscentes israhelitas egressos ab ægypto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortissimas occupati . Congregari ergo Iesus tunc populum in ecclesiam sylo præcepit. Quibus cum summo studio concurrentibus: commemorans eis:& quibus fuerant iam potiti:& actus quos gesserant:quam essent optimi:& deo præbente digni : & q̃ uirtute legum quas sequebantur .xxx. & unum reges præsumentes eis bellum inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunq; sperauerant contra eorum se fortitudinem dimicare ita necauerant:ut neq; eorum generatio relinqueretur:cũ uero ciuitates aliæ qdé iã captæ uiderẽtur:apud alios aũt lõgo tẽpore oppressiõe adhuc opus eẽt : pp muros& munitioné:& habitantiũ in eis audaciá:petebat eos qui trans iordanẽ erant:ut laborãtes cũ eis: & in periculo adiuuãtes fratres suos fortibus propriis fruerenẽ:grates utiq; eis p labore restituẽdas. Tũc etiá singulos ait per tribus de quibus testimoniũ daretur:eo q̃ uirtute præcellerent dirigendos qui terram metientes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem sine dolo renunciarent. Et Iesus quidem hæc uerba faciens:populum sibi habuit fauentem : & uiros qui terram eorum deberent metiri direxit:dans eis a iquos terræ mensores doctos:quos propter arte ueritas non lateret mãdans eis:ut in ea mensuras estimarent:& fœlicem terram & quæ minus esset idonea. Natura nãque terræ chananeorum huiusmodi est : ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre sit copiosa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur esse fœlix cum locis autem hierichuntis : & hierosolymitarũ estimata putatur ualde utilissima.Licet omnino hæc spacia parua:& eorum multa montana sint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia similis non est:& propterea estimandas potius quam metiendas decreuit has sortes : dum sepius unum iugerum pro mille sit dignum. Viri autem qui missi fuerant cum essent decem circuneuntes & estimantes terram:septimo ad eum mense reuersi sunt ad ciuitatem sylo:ubi tabernaculum constituerat . Tunc Iesus eleazarum & seniores cum principibus tribuum sumens diuisit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manasse : secundum magnitudinem singularum tribuum mensuram efficiens. Cunq; mississet sortem iudæ quidem tribus sorte cadente elegit superiorem idumeam. Quæ in longum quidem extenditur usq; h ierosolymam : latitudine uero usq; ad paludem quæ sodomæ constituta est.In hac autem sor te ciuitates erant ascalon & gaza.Simeon uero in secunda sorte prouenit idumea quæ circa ægy ptum est & arabiæ montem.Beniamite uero sortiti sunt a iordane quidem flumine usq; ad mare longitudinem : latitudinem uero quæ hierosolymis bethelisq; terminatur.Hæc sors angustissima fuit propter terræ fœlicitatem:dierichon enim & hie-

rosolymitarum tulerũt urbes. Effraim autem tribus a Iordane flumine usq; ad gazara longitudinem habuit: latitudinem uero quamcunq; habuit bellis quæ usq; ad campum maximum terminatur: manasse uero medietas a iordane quidem usq; ad ciuitatẽ doron: latitudinẽ aũt ad bithisanos: q̃ nunc scitopolis appellatur. Post hos autẽ ysachar carmelum mõtem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium montem uero in latitudine. Zabulonite uero usq; genesar descendentem circa carmelum & mare sortiti sunt: & conuallẽ quæ carmelum nuncupatur: eo q; etiam huiusmodi sit. Asserite uero omnem terram quæ ad sidonem cõuersa est habuerunt. Ciuitas aũt arce in hoc parte fuit: quæ etiam hactipos nũcupatur. Parte uero ad orientẽ conuersam usq; ad damascũ ciuitatẽ: & galileam superiorem neptalite sumpserunt usq; ad montem libanum: fontesq; iordanis: quorum de montibus est fluctus collectus. Danite autem loca conuallis ad occasũ solis posita tenuerunt: az oto & doris: determinationemq; iamniam simul & geth abethoron usq; ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuisit iesus terram: & nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit possidendam. Nam amorreã quæ & ipsa ab uno chananei filio sic uocata ẽ moyses dudum capiens: tribubus duabus: dimidiæq; distribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa sidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erant. Iesus autem cum eum iam senectus impediret: ut non posset ea quæ cogitabat efficere: & dum qui post eum erant principatum sumpturi negligenter in communi utilitate conuersarentur: præcepit singulis tribubus ut nullum de chananeorum genere in terra quam sunt sortite relinquerent. Hanc enĩ cautelã eis atq; custodiam paternæ solẽnitatũ fore: hanc etiã moysen prædixisse cõmemorans: & hoc ei esse credendũ dixit: sed & leuitis octo & .xxx. ciuitates eẽ restituendas: qui iã prius accepant in amorrea. x. Quarum tres distribuit fugacibus habitandas. i. de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem: & cades de neptalim. Est aũt hic locus supra galileã. Diuisit eis & cũctas præde reliquias. Erat nãq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebãt. Abũdabãt enĩ & cõiter oẽs & eorum singuli auro & uestibus: & aliis uasis: & q̃drupedũ copia: quoꝝ numerus cõpræhẽdi nõ poterat. Post hæc autem exercitu in ecclesiã cõuocato: eis qui super iordanẽ in amorrea constituti erant: quoꝝ exercitus quinquaginta milium armatoꝝ esse uidebatur: ita locutus est. Cum deus pater & dominus generis hæbreoꝝ hanc terrã nobis possidere concessit: & possessam semp se nobis seruare promisit: pro cuius mandato cognatis indigentibus promptissime uos obtulistis ad oĩa: iustũ ẽ nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiã frui securis utiq; nobis de uoluntate uestra: quia si rursus opus fuerit ad necessaria cãlisigniter offeretis: neq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis p̃ periculis in q̃bus uixistis nõ mõ solum: sed etiã semp acturi sumus: & quia cũ sitis boni memoriã habebitis oĩum: & mente retinebitis quæcunq; p̃ uos puenerunt nobis: & quõ usum bonoꝝ uestroꝝ pp nos distulistis: & laborantes primitus in quibus nũc dei fauore consistimus postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accesserũt aũt supra uestra bõa ex laboribus: quos nobiscum habuistis multæ diuitiæ prædã p̃ciosioré augẽtes: & aurũ & argẽtũ sup hæc omnia quod maius ẽ uester fauor. Ob quã rẽ ita nos ad quodcũq; uolueritis in repẽsatiõe paratos habebitis: q̃ neq̃q̃ hoꝝ quæ moyses prædixit estis oblitii: illo etiã in oĩbus certum habetote non est quicq̃ in quo uobis gratiaꝝ debita non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus: & rogamus ut nullũ esse terminũ nostræ cognationis existimetis: nec quia iter nos iste fluuius est: alteros nos: & nõ hæbreos nos esse credatis. Omnes enĩ sumus ex Abraã qui hic & illic habitamus: unusq; deus q & nostros maiores & uestros ad illoꝝ pduxit uitam: cuius religionis habete curam & cõuersãtionis: quã per moysen ipse cõstituit. Perdurantes enim in istis fauorẽ dei & eius solatium semp habebitis: cõuersis uero uobis ad imitatõnẽ gentium externarum auersabitur uestrũ genus. Hæc cũ dixisset singulos maioꝝ: & cõiter eoꝝ multitudinẽ salutans: ipse quidem restitit. Deduxit aũt eos populus: nõ tamen sine lachrymis: & uix semetipsos abinuicẽ dimiserunt. Transiens aũt fluuium tribus rubem & gad: & qcunq; de manasse piter sequebant: altare sup ripã collocare iordanis decreuerunt: ut memorabile signum generationis futuræ cognationis eorum: q̃ intra iordanẽ habitare uidebantur existeret. Audientes aũt qui ĩtra iordanẽ erãt: quia dimissi ab eis altare constituissent. Et nescientes qua hoc uoluntate fecissent: pro nouitate tamẽ culturæ deorum peregrinoꝝ hoc celebratũ credentes & sacræ religioni derogatũ uerisimile iudicantes erãt armati ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuiũ transituri & puniturí eos q̃si p̃ paternæ destructione solẽnitatum. Non enĩ uidebat eis iustum ut cognationẽ respicerent: aut dignitatẽ eoꝝ: qui auctores fuerant haurũ reꝝ: sed dei amplectabant mandata: & commodo honorari cõgaudebant. Et illi quidẽ armati sunt p̃ furorẽ: retinuit aũt eos Iesus & põtifex Eleazarus: & pariter sẽiores sermonibus suadentes: ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis accipent: deinde si malæ uolũtatis agnoscerẽt eoꝝ mẽtes: tũc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos: fineen filiũ Eleazari: & decẽ alios apud hæbreos honoratos: cognituros sapienter cur altare transeuntes sup ripã flumis statuissent. Cũq; illis trãseuntibus: & ad eos uenientibus fuisset ecclesia cõgregata: stãs finees hæc dicebat. Magis equidẽ deliquistis quam positis correpti de futuro sermõibus emẽdari: uerumtamẽ non secundum magnitudinẽ iniqtatis nos reddituri uobis ad arma repente ultionẽq;

deſcẽdimus.Cognatos nãq; uerbis prius corripe uolẽtes:hãc celebrauímus legationem : quatenus agnoſceremus cauſã ꝑ qua acceſſiſtis:ut altare fabricetis:ne petulãter uideremur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc:an reuera culpa conuincatur: unde ĩ uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes:& auditores legũ: quas ipſe nobis contulit exiſtentes:diuiſos a nobis:& in propriam ſortem uenientes quã dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis:obliuioné eius habere : & tabernaculũ arcáq; deſerentes: & altare quod nobis eſt proprium:peregrinos introducere deos:chananeorum mala ſectantes.Sed nihil inique feciſſe optamus:agentes pœnitentiam:& nequaq̃ ueſanientes ulterius:legũ paternæ pudorem:memoriamq; ſumentes.Si uero in delicto conſiſtitis:nequaq̃ laborem pro legibus refutamus:ſed tranſeuntes iordanem defendimus eas:&ante omnia deum nihil uos a chananeis differre credentes:ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter perimentes.Non enim puteis ꝙ quia tranſiſtis fluuium:etiam a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis:& effugere poteſtatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis.Si uero creditis hunc locum ubi nunc eſtis poſiti impedimentum eſſe correptionis:n.hil prohibet denuo terram diuidere: eamq; ad pecudũ paſcua deputare.Sed agite tẽperanter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos per filios & uxores:ne nobis faciatis neceſſitatem huius defenſionis:qđ nec ueſtræ:nec ipſoꝝ ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare:ut nõ uerbis uinci potius quã experimentum uelitis ſuſtinere p̃lioꝝ.Hæc fineæ dicente: præſules eccleſiæ & cõis multitudo ceperunt de ꝙrimonijs ſatisfacere:& ꝓfiteri:neq; ab eoꝝ ſe cognatiõe receſſiſſet:neq; ꝓ nouitate altare cõdidiſſe:ſed & deũ unũ noſſe:q hæbreis é oĩbus comunis:& illud altare poſitũ ante tabernaculũ ad ſacrificia faciẽda.Hoc aũt altare ꝓp qđ & ſuſpecti eſtis facti:dicebãt nõ ꝓ religiõe collocatũ:ſed ut ſignũ fieret:& indiciũ in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe é nobis tẽperare:& in patriis legibus pmanere:nõ utiq; trãſgreſſiõis indiciũ ſicut ſuſpicamini facere.Teſtis aũt nobis ſit deus:qa iſtud altare nõ ꝓ tali cauſa cõſtruximus.Vn de meliorẽ de his hẽntes opinionẽ nihil culpetis ulterius:neq; nos extra forte iudicãdos eẽ credatis:nec eoꝝ ſimiles q cũ generis Abraã ſint:ad nouas ſolẽnitates accedũt.Hæc dicẽtes laudãs fines : reuerſus eſt ad ieſum:& eorum uerba populo nũciabat.Ille uero gaudens ꝙ neq; ulla pugnandi foret neceſſitas:nec ad ſanguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos:pacificas deo ꝓ his hoſtias immolauit: & dimittẽs poſt hæc multitudinẽ in ꝓprias ſedes:Ieſus ipſe in ſichem cõmoratus eſt.Poſt hæc anno.xx.ſenior iã exiſtens euocabat honoratos maxie ciuitatum & principes & ſeniores:& multitudinem quantácũq; cõgregari eẽt poſſibile.Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei commemorabat.Erant enĩ multa:per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiã pueniſſent: & ſeruari dei uoluntatẽ:quæ talis circa eos eſſet orabat.Et pie cunctos poſcebat agere:ꝓ quã ſolã eis grata diuinitas pmaneret.Hoc enĩ bene ſe habere dicebat:ut trãſiturus a uita huiuſmõi eis monita derelinqueret:poſcebatq; ab illis:ut quæ ille diceret memoria retinerent.Et ille quidem talia præſentibus loquens:defunctus eſt cum uixiſſet annis centum ℣ decem:quorum cum moyſe quidem pro doctrina utilium rerum commoratus eſt quadragita:dux autem poſt illius mortem ſex & uiginti annis fuit uir neq; ſapientia indignus:nec earum quæ cogitabat ut multa ſapienter ediceret inexpertus : ſed ubiq; ſummus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponeret & in pace dexter:& in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus eſt autem in ciuitate thamna in tribu effraim.Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus põtifex fineæ filio ſacerdotium derelinquens:cuius ſepultura eſt facta in gabatha ciuitate.

Quõ moriẽte duce:filii iſrahel fœliciter aliquãto tpre pugnaueret cõtra chananeos. CA. .II.

POſt hoꝝ itaq; trãſitu finees ꝓphetauit ſecũdũ dei uoluntatẽ ad delẽdũ chananeoꝝ genus tribui iudæ præbendum eẽ pricipatũ.Erat.n.ſtudium populo cognoſcere:qđ etiam placeret deo.Tũc aſſũpta é etiã tribus Simeon ad pugnandũ:q̃tenus extermiatis hoſtibus ſub ditione etiã eos qui in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabant:regi bezidinoꝝ adonibezech pricipatũ credẽtes:qđ nomẽ ſignificat dominus bezedinoꝝ:adoni enĩ hæbrea lingua dominus idicat.Sperabãt enĩ uicere iſrahelitas mortuo leſu.Congreſſi uero iſrahelite duabus tribubus:q̃s p̃dixi:magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ qdẽ.x.milia:fugãtes aũt reliquos:& iſequẽtes:adonibezech quoq; ceperũt:eiuſq; manuum ac pedũ ſũmitates icideruũt:non enĩ poterat deum latere.Ille aũt hæc patiens ferẽ dixiſſe.Quæ cõtra uos egi:& ſeptuaginta regibus facere nõ eribui: digna recõpenſatione hodie redditũ eſt mihi.Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hieroſolymã moriẽtem uero ſepelierunt : & egrediebantur uaſtantes ciuitates:& plurimas capientes.Inter hæc obſederunt hieroſolymã:ſed hanc quidem longo poſt tẽpore capiẽtes:oẽs in ea habitãtes iteremerũt. Erat autem eis ualde grauis deſup munitio murorum:&loci natura reſiſtendo.Vnde caſtrametati ſunt in hæbreon:& hanc capiẽtes omnes interfecerũt.Relinquebaẽ adhuc genus gigantũ:qui ꝓp corpoꝝ magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus ꝓximabãt:ultra modũ mirabiles : ut hactenus eoꝝ oſſa monſtrãt:in nullo his de quibus fides habeẽ equalia:quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt.Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyſeos:hic

enī fuit unus exploratoꝝ:quos miſit moyſes in chananeā. Dederūt aūt & filiis ietro madianite q fuit gener moyſi terrā ad poſſidendū.Nā patriā relinquentes ſecuti ſunt eos:& fuerunt in deſerto cum eis.Tribus itaq; iuda & ſimeon ciuitates quidē chananeas in mōtanis ceperūt:in cāpeſtribus aūt & ad mare poſitaꝝ aſcalonē & azotū.Euaſit uero eos gaza & accaron.Nam dū eſſent in cāpeſtribus:& copioſām haberent curuum abundantiam : irruentes ſibimet confligebant. Et iſte qdē tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt : & arma depoſuerunt. Beniamin uero : quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos conceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcentes omnes alios quidem interfecere:alios uero pericula ſuſtinere:ad terrarum ſe tradidere culturam.Hoc autē & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant:& eoꝝ tributa parcipientes permittebant chananeos ſine prælijs eſſe.Tribus autem effrem cum obſediſſet bethelā:finem dignum tempore:& magna laborum obſeſſione inuenire non potuit:quando illi licet affecti in obſeſſione omni modo perdurabant.Deinde efframite capientes quendā in ciuitate commorantē:& neceſſaria eis deferentē fidem dederunt:ut ſi ciuitatē traderet : ſaluarent eū & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum . Qui tradens urbem:cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt.Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi tenuerunt decetero ciuitatem.

Quō pcedēte tempore iſrahelite tranſcendentes patrias leges ad grādes erumnas deducti ſunt: & ſeditione facta: adinuicem pugnauerunt : huiuſmodi cauſa pro qua deleta eſt tribus beniamin præter ducentos uiros.

CAPI. .III.

Gitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant iſrahelite:circa terrā uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinē iam uirtute deficiebant:& in conuerſatione legum integri non erant:in his idignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uoluntate chananeos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cum multa chananei eis abſtuliſſent:& ad labores iam erant propter epulas diſſoluti : agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorū ulla ſolemnia conſeruabant.Erant autem in agris libidine lucrorum intenti:& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum compræhendit : & ad hoc uſq; perducti ſunt:ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa : pro qua deleta eſt tribus beniamin : præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita : qui erat ſortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem.Hic autem locus eſt tribus iudæ.Cunq; uehementer amaret coniugem:& eius pulchritudine uictus afficeretur:quādo ab illa non ſimiliter amabatur: & ille propter paſſionis eius amorem potius ureretur : lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad ſoceros:ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hoſpitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt:& circa meridiem ſunt egreſſi.Tardius enim dimittebant parentes filiam:& dei iam tarditas accedebat.Vnus autem famulus eos ſequebatur : & aſinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunq; ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis . xxx . perſuaſit famulis ut manerent:ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet:dum nec procul hoſtes exiſterent:& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſima.Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas chananeorum:ſed accedentes . xx . adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in gabaa tribus beniami iā ueſpere.Et cum nullus ciuium eum in manſiōe ſuſcipe ret : ſenior quidam ex agro deſcendes : qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uerō commorabatur:uidens eum qui eſſet interrogabat : & propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret. Ille leuitā quidem ſe dixit eſſe:mulierem autem a pntibus reducere:ad propria remeare:habitationem uero ſignificabat habere in ſorte effrem. Quē ſenior & pro cognatione:& eo q; eandē poſſederat tribū:& ꝓpter colloquiū ad ſuū duxit hoſpitiū. Quidā uero iuuenculi gabaonitarum mulierē in platea uidentes:& pulchritudinē ſtupētes:dū apud illū ſenē eam ſucceſſiſſe cognoſcerent:contēnentes eoꝝ infirmitatē & paucitatē uenerunt ad ianuas eius.Et cum eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret:& ut ne uiolentiā inferrent hoſpiti:nec iniuriam illi petebāt:ut data ſibi muliere a rerū māſione recederēt. Seniore uero dicēte q; & cognata eē leuite:& per libidinem inique ī lege delinquerēt:deficientes circa iuſticiā deridebāt:minabāturq; ſe eum interficere:eo q; eoꝝ cōcupiſcentiam ipediret.Cunq; in neceſſitate ueniſſet nolēs hoſpites in contumelia magna relinquere:ſuam eis filiā ceſſit:dicens minus eē peccati ſi cōcupiſcētiā ſuā ī ea cōplerent:quā ſi iniuriam pegrinis iferrēt:& iuſticiā nō pferre quos ſuſceperat:hoc mō putabat. Cū uero illi neq; a ſuo feruore pro peregrina recederēt:ſed imineret ut eā acciperēt:ille qdē ſupplicabat:ut nihil iniq; preſumerent.At illi rapientes & adiiciētes ꝑ libidine uiolētiā:ad ſemetipſos mulierē deduxerūt:& per totā noctē uſq; ad principiū diei ī eius corpore ludſbria ſunt extēti. Illa uero defecta in his quæ ꝑuenerāt ad hoſpitē rediit:& cōtriſtata pro his quæ ptulerat:præ uerecū-

dia ad facie mariti minie præsumebat accedere. Cuq; circa se p his quæ cõtigerat icurabile reputaret: lectulo decũbens aiam dereliqt. Vir aũt eius arbitratus sopore graui mulierem detineri: nihil mali metuens excitare eã tẽtabat & cõsolari: qa raptoribus non spõtanea uolũtate se pbuisset iniuriis. Cũ uero certe defuncta cognouisset a maloꝝ magnitudíe: iponens iumẽto mortuã ad se portare uxorẽ & diuidẽs eã p mẽbra in ptes duodeci: p tribus singulas destinabat mãdatũ dãs portantibus: ut pderent auctores mortis eius: & eiusmõi crudelitatẽ cũctis tribubus idicarẽt. Illis aũt & aspectu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullũ sumẽtes primitus hmõi exẽplũ ira itemperata & iustissima concitati in sylo sunt ante tabernaculum congregati: & in arma procedere repente tentabant: & insilire gabaonitis: ut hostibus. Retinuerunt autem eos seniores suadẽtes non oportere: sic cito contribulis inferre bellum: anteq; uerbis agerent de criminibus quando nec lex circa extraneos permitteret præter lagationẽ israhelitas bella tractare: si forte pœnitentiã agerẽt qui iniuste aliquid præsumpsissent: bonũ eẽ ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent: & mali auctores expeterent: quibus præbitis eos punirẽt: contẽnentes uero armis adirent. Miserunt ergo ad gabaonitas accusãtes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcẽtes: qui legitime nõ egissẽt: quasi nõ esset iustũ: ut pro oĩbus illi potius moreretur. Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderũt & crudele iudicauerũt timore belli alienis obedire præceptis: in nullo se putãtes esse minores armis: neq; multitudine: nec bellãdi præsumptiõe. Erãt aũt nimis istructi: & sup alias tribus idustrii despexerũtq; illos: & idignati sũt e diuerso tanq; cõpressuri uiolẽtia faciẽtes. Cũq; talia fuissẽt israhelitis enũciata: iusiurandũ fecerũt: nullã suaꝝ uiro beniamiti dare nuptiis filiã: sed armari super eos: & amplius eis quã aduersus chananeos resistere: quos hæbrei sepius expugnassent. Repẽte ergo eduxerũt super eos exercitũ quadringẽta milia uiroꝝ. Beniamite uero habuerũt. xxv. milia armatoꝝ: & alioꝝ sexcẽtoꝝ: qui sinistris manibus fũdibularii uidebant experti. Et cõmisso prælio circa gabaa fugauerũt israhelitas beniamite uiri: ceciderũtq; ex eis. xxii milia: fuissẽtq; plurimi forte necati: nisi nox eos retinuisset: & pugnã soluisset. Et beniamite gaudẽtes abibãt in ciuitatẽ: israhelite uero obstupescẽtes se ita uictos: ad exercitũ remeabãt. Altera uero die rursũ cõgressi beniamite uicerũt: & mortui sũt decẽ & octo milia israhelitaꝝ: metuentesq; exercitũ reliquerũt. Veniẽtes autem in ciuitatem bethleẽ proxime constitutam: ea die ieiunantes: altera die deprecabantur deum per fineen sacerdotem: ut eius ira quiesceret: & ei in duabus eorum deuictiõibus satisfieret: daretq; eis potentiã contra hostes atq; uictoriã. Deus autẽ hæc fieri fineæ prophetante promisit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ: mediã quidẽ partem in insidiis circa urbem nocte collocauerant: medii uero beniamitis congressi: paulatim eis imminentibus recedebant: & beniamite persequebantur: hæbreis paulatim refugientibus: & omnio uolẽtibus oẽs eos ab urbe protrahere: quos quasi fugientes insequebantur: ita ut etiã seniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti discurrerent: adire uolentes hostes. Cum uero multum a ciuitate recessissent: fugere quidem hæbrei cessauerunt: conuersi autem steterũt ad pugnam: & illis qui in insidiis erãt dederũt signum. Qui surgentes cũ clamore hostes aggressi sunt. Illi uero ut sensere se esse deceptos: in angustia cõstituti: in quodam coacti & cõcauo loco collecti sunt: & tibi iaculis sauciati: ita ut omnes interirent pter sexcentos uiros. Quiq; conuersi & constipati: & p medios hostes transeuntes effugerunt ad uicinos montes: quos tenẽtes ibidẽ cõmorati sunt. Illi uero circa uiginti & quinq; milia sunt extincti. Igit israhelite & gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt: & mulieres: & infãtulos masculos peremerunt: aliis beniamitaꝝ ciuitatibus similia facientes: sicq; erant contra eos infesti: ut etiã iabitas qui erant galaditidis regionis: eo q; eis auxilium non præbuissent contra beniamitas: mittẽs. xii. milia de suis armatis: iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant missi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira succensi sunt propter passionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cõditiõe. Post hæc aũt israhelite pro calamitate beniamitaꝝ puniti sunt: & super hoc ieiunare proposuerunt: licet iusta passi essent: eo q; in lege peccauerint: tunc sexcentos qui fugerant euocant legationibus. Erant enĩ super quãdam petram quæ silas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniss̃e: sed etiam sibi cognatis peuntibus ingemiscentes: suadebant eis ut patiẽter ferrẽt: & ad illorũ cetũ cõcurrẽt: ne oĩno q̃tum ad se beniamitaꝝ tribũ exterminari decernerent: dicebantq; eis. Concedimus uobis terrã & p̃dã quãtũcunq; tollere potueritis: illi uero his cõtra se dei decreto gestis: quãdo in sua iniqtate sciẽtes pugnauerãt ad alias cõtra tribũ primã obediẽtes uocãtibus aduenerunt. Israhelite uero uxores eis quadringentas uirgines iabitidas dederunt: & deducẽtis reliquis cogitabant: quõ & illi haberent uxores ut filios pcrearẽt: cũ uiriq; iurassent ante bellũ: ut suas filias nulli bẽiamite cõiungerẽt. Et alii quidẽ suadebãt illud iusiurãdũ nõ debere seruari: qđ p iram nõ uoluntate nec iudicio pueniss̃et: nihilq; foret deo molestũ: si tribũ pituram saluare possent: adiciẽtes piuriũ nõ quãdo necessitate fit eẽ pessimũ: sed quãdo fuerit malignitate commissũ. Cũq; seniores piurii nomẽ ualde meruerẽt: qđ ait. Hoc cõsilio & isti uxores habebũt: & religio iurisiurandi seruabit. Ter in ãno in Sylo ad mercimoniũ fit cõuẽtus: sequũturq; mulieres & uirgies. Sinant ergo bẽiamite ut raptu ducãt uxores q̃scũq; potuerit: nobis neq; iuitãtibus: neq; phibẽtibus. Et dũ

patres eoꝝ q̃sti fuerit uir dictãq; popoſcerint: dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam nõ habuerũt filiarꝝ. Oportet enĩ bẽiamitas irã euadere: qua iã circa eos uſi ſumus imẽſa. His itaq; conſentientes decreuerunt beniamitas raptũ nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate: illi quidem .cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca: in quibus ſe latere credebant poſiti: inſidiabantur uirginibus uenientibus. Ille autem cum luſu: nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo modo ducentes uxores: & ad operã ſe terræ dederunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cum pene tota periſſet: iſrahelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente: & opulẽtiæ magnitudine: aliiſq; ditata rebus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

¶ Quõ poſt hãc afflictionẽ iſrahelite rurſus impie agẽtes: opprrimuntur a chananeis: & a curſato rege aſſyriorꝝ cui ſeruierũt annis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p zenizẽ beli filiũ: principante annis quadraginta: qui apud finicas dicitur iudex.

CAPL. IIII.

LOrum uero ſimilia etiam tribum dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Cũ iſrahelite bellorum iam ſtudium reliquiſſent: & ad opera ſe terræ dediſſent: chananei contẽnentes eos: nec aliquid ſe ab eis pati credentes: ſuum collegerunt exercitũ: firmam habentes ſpem: quaſi hæbreos affligerẽt. & decetero ciuitates licenter ihabitarẽt: curruſq; faciebãt: & exercebant armis: & urbes adinuicem ſibi cõſentiebãt. Et de tribu quidẽ iuda aſcalonã ciuitatẽ & accaron abſtulerunt: & alias multas in cãpeſtribus cõſtitutas: & ipſos danitas in mõtana fugere cõpulerũt: nec paululũ eis locum in cãpeſtribus reliquẽtes. Et dũ illi nec ad belladũ eſſent idonei: nec terrã ſibi iã ſufficiẽtẽ haberẽt: miſerũt de ſuis .v. uiros ad loca mediterranea: qui terrã inſpicerẽt: in qua habitare decetero potuiſſẽt. Illi autẽ nõ procul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximum campum ſi dominus ciuitatis uiam triũ dierũ perãbulantes cõtemplãteſq; terram bonam & nimis uberrimã ſignificauerunt eis. Quo cum exercitu procedẽtes: edificauerũt illic urbẽ dan cognominatam ab uno filiorum Iacob: ex quo & ipſa tribus appellata uidebatur. Iſrahelitis autem & cum iam eſſent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerent: aduerſa proueniebant. Nam dum fuiſſent a ſua conuerſatione tranſgreſſi: ferebantur ad libidinem: ut pro ſua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. Iratus eſt igitur eis deus: & fœlicitatem quã innumeris laboribus acquiſierant propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem contra eos agente cuſarto rege aſſyriorum: multi pugnantes perierunt: & obſeſſi forte capti ſunt: quidam uero propter timorem ſponte ſe illi contradiderunt: & maiora quam poſſent tributa impoſita ſibimet exſoluebãt: & diuerſas iniurias perferebant per annos .viii. poſt quos hoc modo liberati ſunt. Zenes quidam de tribu iuda uir induſtrius: prudentiaq; fortiſſimus reſponſo ſibi dato ne deſpiceret hæbreos in neceſſitate huiuſmodi conſtitutos: ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quoſdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens ſibi quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet: aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret primum quidem cuſarti caſtra dirupit. Cunq; plurimi hæbreorum ad certamẽ accederent: eo q; bene eis prior confidentia proceſſiſſet: cum aſſyriis congreſſi ſunt: eoſq; ualde perſecuti: eufratẽ traſmeare coegerunt. Zenes autem cum ipſo fortitudinis opere præbuiſſet effectũ principatus accepit honorẽ: ut populum iudicaret: in quo ſcilicet .xl. annis conuerſatus eſt.

¶ Quõ rurſus populus noſter annis .x. & octo ſeruierunt moabitis: & a quodam aoth noie ſeruitute priuatus ſit: eo principatum annis .lxxx. tenente.

CAPL. V.

HOc autem moriente: denuo res iſrahelitarum ſine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrẽt: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus ſubiiciebantur: ita ut eglon rex moabitarum deſpiciens in honeſtam conuerſationem eorum: bellum eis inferre præſumeret: & multis eos prælijs obtineret ac ſubderet: & omnem poteſtatem eorum prorſus humiliaret: eoſq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autem ſibimet regnum in hiericho nihil mali reliquit: quod populo non impoſuit: eoſq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Miſertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum ſupplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomĩe aoth: de tribu beniamin: ex patre Gera: audaciaq; fortiſſimus: & corpore ad opera exercenda robuſtus: in leua manu maximum fortitudinem habens: cum in hiericho habitaret: eglon regi factus eſt notus muneribus eum placans: ita ut per hæc etiam cæteris qui erãt circa regem carus exiſteret. Aliquãdo autẽ cũ duobus famulis munera regi ferens: latenter gladio in dextro fœmore ligato: introibat ad eũ. Erat autẽ eſtatis tẽpus. Cũq; iam dies medius eẽt: regiæ quieſcebãt cuſtodiæ: pp eſtũ cũctis ad prãdia recedẽtibus. Cum ergo iuuẽculus eglon munera p̃buiſſet: commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius ſecretũ petiit. Aderant autem ſoli famuli regis. Cũq; rex famulos abire iuſſiſſet: & cum aoth loqueretur: & ſederet ſuper ſolium ſuum: & aoth terror ingreſſus fuiſſet: nec eũ fortiſſime percutere ualeret: relaturũ ſe ei ex dei precepto ſomnium dixit. Cũ ergo ille lætus pro ſomnii recitatiõe de ſolio ſurrexiſſet: aoth eũ in corde percuſſit: & gladiũ dereliquẽs egreſſus eſt clauſam ianuam derelinquens. Miniſtri uero quieſcebant: credentes regem in ſoporẽ

cõuersũ.Aoth uero ierichuntis latenter hoc indicans:exortabaꝫ eos ut suã defenderẽt libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis utebantur : mos enim est patrius his populum conuocari Ministri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes : cum iam adue spasceret:metuentes ne quid ei inopinabiliter accidisset:in eius cubiculum sunt ingressi:eũq; mortuum comperientes:in stuporem conuersi sunt:& anteq̃ sua castra colligerent:israhelitarum sup eos irruit multitudo.Et alii quidem repente perempti sunt:alii in fugam uersi:tanq̃ in terra moabitida liberandi:Erãt aũt peremptoꝝ ultra.x.milia.Viri israhelite uero præoccupantes iordanis transitum:eorum multos interfecerunt:& nullus eorum manus euasit.Et hæbrei quidẽ hoc modo ab istoꝝ seruitute priuati sunt.Aoth uero ob hanc causam principatu honoratus a plebe:defunctus est: dum hanc potestatẽ.lxxx.tenuisset annis uirtutiq; etiam preter hanc causã maxima laude dignus existẽs.Et post hunc Sanagar filius anath electus ad principatum:primo anno uitam expleuit.

¶Quõ chananeis eos in seruitutẽ redigẽtibus p annos.xx.liberati sunt per barachum & deborã: qui eorum principes fuerunt. CAPI. VI.

¶Igitur israhelite calamitates quas passi fuerãt:nõ colẽdo deum:nec legibus eius obediẽdo:correptionem non assignantes deo:anteq̃ a moabitarum seruitio respirarent:a rege chananeoꝝ Iabin nomĩe subiugati sunt.Hic aũt ortus qdẽ uidebatur de ciuitate Aseroth:quæ posita est super paludem samachonitidẽ:habebatq; armatorum.ccc.milia equitum.x.milia:& curruum tria milia possidebat.In hac itaq; militia dux erat Sysara:apud regem honore primus.Qui ueniens ad israhelitas:uehemẽter eos afflixit : ita ut tributa eis ponerẽt.Quæ xx.quidem annis soluere passi sunt:cum nec ipsi per infœlicitatẽ suam respiscerent: & deus maiore tempore eos domare uellet:ppter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniustas.Decetero aũt tẽperãtes a malis suis:& agnoscẽtes has calamitates sibi pro legum cõtemptu uenisse:quãdam prophetissam nomine.Debboram:quod nomem hæbraica lingua significat apim:rogauerunt ut deprecaretur deum:quatenus misericordiã haberet eoꝝ:ne despiceret eos a chananeis oppressos . Deus aũt annuit eoꝝ saluti:& ducẽ elegit de tribu nepthalim Barach:quod nomen choruscationem hæbrea lingua significat.Euocans igitur cum debbora:iussit eligere iuuenũ.x.milia:& ad hostes procedere:præsumebat enim prædicẽte deo & uictoriam promittente. Cunq; barach dixisset:non se exercitum fore ducturum: nisi & illa quoq; una procederet:irata dixit.Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã deus tibi contulit:ego uero non refutabo.Et congregantes.x.milia uiros castrametati sunt apud thabor montem.Quibus sysara rege præcipiente obuiam uenit: & non procul ab eis castra fixit.Israhelite uero & barach obstupescẽtes multitudinẽ hostium:cũ de fuga iam cogitarent:debbora retinebat eos:& ipsã die dimicare ꝓcipiebat uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur .Congressis ergo atq; permixtis:eis ym ber magnus influxit.Et quia nimia simul & grãdo & pluuia in faciem chananeorum uersa : & uentus eorum aspectibus imminebat:ita obcecati sunt:ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent:& armati propter frigus uti gladiis non ualerẽt: israhelitas uero tempestas immissa:cum eis post terga esset:minus nocebat.Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciam:& hostes in medium circundantes:multos eorum interfecerunt.Et alii quidẽ ab israhelitis extincti sunt:alii uero excussi propriis ceciderunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur.Sysara uero exiliens de curru cum uideret fugam exercitus sui factam: fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum:nomine Ialis.Quem rogantem ut celaret eum suscepit:& petenti potum dedit lactis.Erat enim fatigatus. Et cũ nimie bibisset:conuersus in sõnium est.illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit:& cum malleo percussũ ad terrã usq; deposuit:& hominibus barach post paululum uenientibus eum ostendit terra confossum. Sic ergo uictoria constitit secundum ea quæ a debbora dicta sunt:ut per mulierem hic triumphus accideret.Barach autem agens exercitum super assur & obuiam uenientem interemit iabin:& cadẽte principe ciuitatem usq; ad fundamenta deficiens princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

¶Quõ pugnãtes amalechite cõtra israhelitas uicerũt:eorũq; ꝓuinciã afflixerũt annis septẽ quos liberauit dominus p gedeon:qui sup populũ fuit annis quadraginta.. CAPI .VII.

¶Eodem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes castrametati sũt super israhelitas: & congressos sibimet uiros pugnantes intereme-runt:eoq; manibus alligantes cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos.vii.israhelitarum populus per montana collectus est:& campestra dereliquit:foueas quasdam & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodammodo liberari.Nam madianite estatis tempore agẽtes exercitum:per hyemem israhelitas colere terram permittebant: ut laborantes comprimere facillime possent.Erat igit fames:& ciborum maxima difficultas.Tũc ergo cõuersi ad deũ ꝓcibus hæbrei:ut eos eripet exorabant.Gedeõ aũt iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens:latẽter eos terebat in torculari:cum metueret hoc publice in area facere propter hostes.Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicem & eaꝫ deo:hocq; esse maximum eius ꝓpiationis indicium:eo q; tunc uteretur proprio torculari.Cũq; præciperet eum fiduciam habere & festinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc impossibile

ē dicebat:quādo tribus ex qua eſſet multitudine priuaretur:& puer eſſet ad tantāq; rerum opus infirmior. Deus aūt quod deerat ſe impletuq; eſſe dicebat:eoq; ducet iſrahelitis ſe uictoriam præbiturum. Et cum hoc gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet: creditūq; fuiſſet ei:ac repente ad certamina decem milia uirorum uideretur præparatus exercitus aſtitit gedeon per ſomniū deus imbecillem naturam hominum ſibi placere declarauit: & quæ eſſet fortitudine præcipua refutauit:ut uictoriam non ſibi:ſed deo proprie reputarent: tanq; ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum:præcepitq; ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuiū faceret uenire exercitum:eoſq; qui inclinati biberent magnanimos eſtimaret:qui uero cum feſtinatione turbatam biberent aquā:eos crederet hoſtiū formidine detineri. Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionem hoc adimpleſſet:trecenti uiri reperti ſunt:qui aquā manibus cum timore & tuba lamberent:dixitq; deus:ut iſtos duces hoſtes adiret. Poſuerunt itaq; caſtra ſuper iordanem die altera tranſituri. Et cum gedeon cum timore conſiſteret quomodo ei p̄dictum fuerat:ut nocte hoſtes inuaderet:uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit:ut ſumēs unum militem iuxta tabernacula madianitarum accederet:ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum nomine phara:accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuēculum aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitātem:ita ut gedeon audiret. Erat enim huiuſmodi uiſio:quam dicebat:quaſi uidiſſet panem ordeacium:qui pro uilitate ſua īcomeſtimabilis eſſet hominibus:per exercitum reuolutum regis app̄hendiſſe tabernaculum necnon & cætera deieciſſe. Ille ergo uiſionem iteritum exercitus ſignificare pronunciauit:dicens unde etiam hoc uideretur ei:omne inquit ſemen quod uocatur ordeatiū conſtat eſſe uiliſſimum:& inter omnem populum iſrahelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud iſrahelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixiſti:qui tabernacula noſtra uaſtauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeon autem ſomnium audiens ſpem magnā habuit pariter & fiduciam:iuſſitq; ſuos armari: narrans eis etiam hoſtium uiſionem. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt:& circa primā uigiliā gedeon ſuum ducebat exercitum tripartite diuiſum: portabantq; cūcti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio: & in dextra manu cornua ferebant :quibus pro tubis utebātur. Multum itaq; locum hoſtium tenebat exercitus:habebātq; multitudinem camelorum:& ſecundum gentium morē paſcentes in uno circuitu erant omnes. Hæbreis aūt prædictum fuerat:ut dum ueniſſent circa hoſtiū caſtra:ſigno dato tubis canerent:pharetraſq; concutientes cum lampadibus impetū facerent iubilantes:q; uictoriā deus gedeon conferret. Quod cū feciſſet:ſtupor cōprehendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita p̄ceperat:ſuntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus: plurimi uero a ſemetipſis:eo q; linguis propriis diſcordarēt. Nam dum fuiſſent in turbam redacti:unuſquiſq; perimebat proximū:dum eum crederet inimicum:& facta eſt magna cædes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad iſrahelitas perueniente: cuncti ſimul armati ſunt perſequētes hoſtes:& cōprehenderūt eos in quadam ualle ſcopulis ualde circūdata:quā tranſire non poſſent:& circunſtantes occiderunt omnes:duoſq; ſimul reges oreb & zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes, qui erant quaſi .viii.&.x. milia:caſtrametati ſunt multo procul ab iſrahelitis. Gedeon aūt laboꝛe non feſſus:ſed perſequens cum omni exercitu:eiſq; congrediens fortes uniuerſos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnon app̄hendens captiuos duxit. Mortui ſunt aūt in ea pugna madianitarū & arabum qui eis ſolatia præbuerunt quaſi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argēti & ueſtiū & camelorum: & ſubiugalium hæbraice tunc eſt collata uictoriæ. Gedeon aūt uadens in effrē propriam regioné:occidit quoſq; madianitarū reges. Tribus aūt effrem ex qua erat gedeon eum grauiter ferret:q; cum ea minime dimicaſſet:exercitū ſuper eum feſtinabat inducere:quia eis non indicaſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero cum eſſet humilis animo & omni uirtute fūmus: dicebat non ſe auctoritatis ſuæ conſilio præter eos contra hoſtes:ſed deo iubente pugnaſſe: uictoriā uero non minus eorum q̄ ſui laboris eſſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorum mitigans iram:plus hæbreis profuit q̄ hoſtium præda:eoſq; a præcipicio inteſtinæ ſeditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius pœnam illa tribus excepit:quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; pricipatum ponere uolens: coactus retinuit illum annis iugiter .xl. populi iura diſponens:& diuerſis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixiſſet:firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui cum ſenex defunctus fuiſſet:in effrem regione ſepultus eſt.

Quō abimelech filius gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno:& de pœna quā exſoluit p̄ fraterna cæde. CAPI VIII.

SIc habuit quidem filios liberos.lxx. plures enim habebat uxores:unū aūt filium habuit ex cōcubina droma noīe abimelech:qui poſt mortem patris p̄gens in ſychē ad cognatos ſuæ matris unde fuerat orta:& ſumēs ab eis pecunias:quoniā iniquitatū magnitudine uidebatur inſignis:cum eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt:& oēs fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic enī fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech aūt aſſūpta tyrannide:dominū

ſe ꝑ legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit:qđ uehemẽter iuſticia ꝓſulibus erat accerbum. Igitur dũ quodã tpe publica in ſyché feſtiuitas eſſet:cũctaq; illic multitudo cõſiſteret:frater eius ioathã qué fugiſſe ꝓdiſſimus:aſcendens in monté garizim qui ſicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebẽte ſilẽtiũ præcatur ut qđ diceret libenter audirẽt:factoq; ſilẽtio dixit: q̃ arbores facto ſui cõcilio:hũana uoce petiſſẽt ficũ:ut ſupra eas regnaret. Qui denegãte:eo q̃ honore fructus ꝓprii frueretur:nec alium q̃rere deberet extraneum:arbores rurſum cõgitationé regni nõ reliquerũt:uiſumq; eis eſt ut honoré uiti ꝓberẽt. Sed & uitis electa hiſdẽ uerbis quibus ficus uſã reſpuit regnũ.Hoc ipſũ facientibus & oliuis:ramnus quã arbores petierant ut regnũ ſumeret ſup eas:hoc cñi genus eſt inter ligna quod habet ignẽ ꝓferendi naturã:ꝓmiſit ſe regnũ ſuſcipere & iſegniter impare:ita tamẽ ut ſub eius umbra requieſcerẽt.Si uero ei cõtraria foré t eius igne cõcremarent.Hoc aũt iquit nõ riſus cã dico:ſed quõ multoꝝ bonoꝝ experti gedeonis ea quæ nũc gerunt deſpiciunt:uidẽtes abimelech principé hi qui meos cũ eo fratres interemerũt:cũ utiq; nihil ab igne differat.Cũq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latenter in montibus annis tribus:timens abimelech.Hinc poſt nõ multũ tpus:ſycimite pcs utẽtiam agentes ꝓ nẽce filiorum gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu.Ille ergo cogitabat affligere ciuitatem. Tempore aũt ſupueniente uidemiæ:metuebant colligere fructũ:ne quid eis abimelech faceret mali.Veniente uero ad eos quodã principe:gaal noie: cũ armatis cognatis ſuis:ſycimite querũt ſibi ab eo preberi munitionẽ:donec uidemias cõgregarẽt.Quo eoꝝ faciẽte petitionẽ:pcedebãt ad opus ſuum: & cũ eis gaal ſuos ducebat armatos.Cũq; fructus fuiſſet cum ſecuritate collectus:& per ſingulos choros abimelech aperte iã ꝓſumerent blaſphemare:ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatem apprehendentes:multos abimelech latenter interfeciſſent:zebul quidam princeps ſychemitaꝝ:cũ eſſet extraneus abimelech eis quibus populum gaal exacuebat:abimelech miſſis nũciis indicauit: & monuit ut iſidias poneret ante urbẽ ſeq; ſuaſuꝝ gaal ut egrediret de ciuitate:quo facto:irruere ſup eũ deberet abimelech & agere:ut in eo ſe defenderet:& deiceps populi ſibi amicicias copularet.Cũq; abimelech in inſidiis reſediſſet:& gaal icaute moraretur in ſuburbano: & cũ eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal:ad zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo reſpondente umbraculũ eſſe petraꝝ:cũ magis appropiquaret:uerius hoc a ꝓpectu conſiderans:nõ umbrarũ eſſe:ſed uirorum dixit inſidias.Reſpõdit ad eũ zebul.Nonne tu maliciã abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudiné nõ oſtendis:& cũ eo pugnã cõgrederis? Gaal ergo turbatus cõgreſſus eſt cũ abimelech:& ceciderunt equitũ aliqui de eis armatis: ipſe uero fugit in ciuitatẽ: ut alios euocaret.Et denuo zebul egit:ut gaal expelleretur ex urbe:accuſans eum quaſi cõtra milites abimelech melior extitiſſet.Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uindemiã denuo ſychemitas:loca circa urbẽ inſidiis occupauit.Quibus ꝓcedentibus:iã quidẽ ps exercitus apprehendit portas:ut ciuibus auferret ingreſſum:alii uero diſpſos interemerũt:& ubiq; cædes effecta eſt:& ciuitatẽ ad fundamentũ uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminans:uictor abſceſſit. Oẽs itaq; ſychemite hoc modo perempti ſunt.Quicunq; uero ꝑ ꝓuinciã diſpſi pericula fugierunt:ſup quãdã petrã munitiſſimã cõgregari morabant.Cũq; eã murare niterent uolũtatẽ eoꝝ abimelech prenoſcens: ſuper eos cum exercitu uenit: collectiſq; de ſilua ligni:iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgente:nullus ex eo ſaxo defugit: ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidem circa mille & quingentos. Reliquã uero omnẽ multitudinem ſychemitarum:huiuſmodi calamitas iteremit. Quibus hæc afflictio nata eſt:eo q̃ ſuper uirum ſibimet utilẽ:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem iſrahelitas malis ſycimorum perterrens:præſumebat etiam maiora tentare: & nequaq̃ uiolentiæ ſuæ modum imponere donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad thebes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit.Cunq; eſſet in ea maxima turris:in qua uniuerſi confugerant:obſidere hanc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum ſumens mulier quædam fragmentũ mole caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet ſaucius:armigerum rogauit:ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur.Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autẽ huiuſmodi pœna ꝓ fraterna morte:& his quæ ĩ ſychemitas præſumpſiſſe probabat exſoluit. Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem ioathan uidetur impleta.Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

¶Quõ iſrahelite relinquẽtes legem dei opprimunt ab ammonitis:quos liberauit dominus ꝓ iepte galaaditem qui tenuit principatum per ſex annos. CAPI. .IX.

ISrahelitarum principatum poſt eum iamer alias iair galatinus ex tribu manaſſe ꝓcepit: uir & in aliis fœlix:& filios bonos habens.xxx.numero:& in equitatu preclaros & principatum ciuitatum galadinarum habentes.Hic duo &.xx.annis obtinens principatum: ſenex defunctus eſt:& ſepulturam in gamon galadinorum ciuitate promeruit.Res eqdem hæbreorum ad inhoneſtam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebantur.Quos ammonite deſpicientes & paleſtini: cum magno exercitu prouinciam deuaſtabant: omnemq; regionem trans iordanem detinentes:reliqua comprimere præſumebant. Hæbrei uero malis afflicti:ad ſupplica-

tiones dei conuerſi ſunt: & ſacrificia celebrabant: rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quieſceret. Deus uero placatus:eis ſuum conceſſit auxilium. Interea ammonitis caſtrametantibus i terra galadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine iepte:uir nomine paterno potens ad exercitum diſpenſandum quē ſub mercede poſcebant. Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret: promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus ſui concederēt. Ille uero nequaq̄ precibus obediuit:culpans eos quod non ei præbuiſſent auxilium:dum i iuſticiam perpeſſus aperte fuiſſet a fratribus. Non enim conſanguineus eis erat:ſed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis ſuperinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum:deſpicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur:& omnes de longe ad ſe uenientes:ſub mercede propria retinebat. Illis uero ſupplicantibus atq; iurantibus:omnem ſē principatum eidem fore prebituros: tandem aliquando conſenſit:& uelociter diligentia rerum habita:in urbe maſphat exercitu conſtituto: legationem miſit ad regem ammonitarum:cauſam eius inuaſionis accuſans. Ille remittens:potius iſrahelitarum accuſabat egreſſum ex ægypto:petebatq; ut ab amorreo recederent:quaſi patrum eius a tempore antiquo fuiſſet. Cui reſpondens iepte ait:q; irrationabiliter pro genito res iſrahelitarum de amorrea culparet:ſed potius eis gratias agere deberet pro ammonitide alias ammanitide terra ſibi conceſſa:quia dum poſſibile fuiſſet ſecundum mouſi iuſſionem ut eam tollerent:iſti eos illic degere permiſiſſent: quam poſt annos trecentos dei auxilio reparauerant: ob quam rem pugnaturum ſe fore dixit. Et hæc quidem effatus:legatos abire dimiſit. Ipſe uero deū pro uictoria deprecatus:& ſacrificium promittēs:ut ſi uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret imolaret. Congreſſus copioſe uicit:& occidens hoſtes pſecutus ē uſq; ad ammanitā alias ammonitā ciuitatē. Et ide digreſſus in ammanitē multas uaſtauit urbes:prædamq; collegit:& a ſeruitute domeſticos liberauit:quā decē & octo ſuſtinuerant annis. Reuerſus autē calamitatē incurrit:nullo modo priſce fœlicitati equalem. Nam eius filia unigenita & uirgo:tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus:filiam ſibi obuiā ueniſſe culpabat: quā ſacrificandā deo deuouerat. Que tamen in illo caſu non doluit:pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petit autē duos menſes ſibi concedi:ut iuuentutem ſuam cum ciuibus lamentaretur:& tūc uota perferat. Quo tempore tranſeunte:filiam pater immolauit:nec legitimum faciens holocauſtum:nec deo cā;:non utiq; deliberans apud animum ſuum:qualis apud cæteros huius facti cauſa uideretur. Igitur cum tribus effrem ſuper eum exercitum niteretur iducere:eo q; bellum ammonitarum alias ammanitarum eis non idicaſſet:ſed abſq; ipſis uoluiſſet prædam habere & gloriam:hoc ſatiſfaciebat dicens:eo q; primo quidē non eos latuiſſet cognatorum oppreſſio:ſed etiam uocati ad auxiliū non ueniſſent:cum oportuiſſet eos ante preces occurrere. Deinde dicebat q; hoſtibus quidem iniuſte pugnantibus non præſumerent reſiſtere: poſtea uero cognatis inferre bella tentarent:& interminatus eſt:ſi non temperarent a talibus: deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dū ſatiſfieri non potuiſſet:ſed contra eum cum exercitu a galatina terra ueniētes pugnarent:amplū eoꝝ dilatuit interitū:& pſequēs fugientes:& ꝓoccupās exercitu ꝓmiſſo uada iordanis:pene quadraginta duo milia uiroꝝ occidit. Ipſe uero cū principatū tenuiſſet ſex annis defunctus eſt:& ſepultus in ſebaſti patria ſua q̄ eſt in terra galadinæ. Moriēte uero iepte tenuit principatum ablānis de tribu iuda ciuitatis bethleē. Hic filios habuit. lxxxx. maſculus:& reliquas uirgines:quos omnes dimiſit uiuos:filias uiris tradens:& filiis dans uxores. Qui dum nihil geſſit in ſeptem annis ſermone & memoria dignum: in ſenectute defunctus eſt: & ſepulturam in patria ſua ꝓmeruit. Igitur ablāni moriente:neq; his qui poſt eū decem annis habuit principatum: noie chilon:de tribu zabulon:aliq̄ egit uirtutem precipuā. Poſt hunc abdō hilonis filius de tribu effraim ciuitate pharathonitoꝝ exiſtens principatū habuit:qui pro ſola eruditi ōe poterat habere memoriā:nullūq; opus ꝓp pacē rerūq; licentiā nec ipſe claꝝ exercuit. Hic autē filios habuit q̄draginta:& alios ex eoꝝ ſemine deſcendētes. xxx. erantq; ſimul oēs ſeptuaginta:equis exerciti. Quos oēs ſuperſtites derelinquens:ſenectute defunctus eſt:& opinabilē in pharathuni ꝓmeruit ſepulturā. Hoc aūt mortuo:iſrahelitis paleſtini ꝓualuerūt:ita ut ab his ꝑ quadragīta annos tributa ꝓciperēt. Aqua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

¶ Prenūciatio natiuitatis ſāſon:& fortitudo eius:& quātoꝝ mꝫoꝝ auctor fuerit paleſtinis. CA. X.

VIdam manue de tribu dan:inter paucos egregius:& patriæ ſine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam:& quæ iter cētum comprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet:grauiter ferens:deum pro cara ſucceſſiōe rogare cœpit: in ſuburbano ſuo in campo maximo frequenter aduenies cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore:& ob hoc ſine temperatione zelus ipſius. Et quodam tempore cum mulier eſſet ſola:apparuit ei angelus dei pulchro iuueni ſimilis & procero:eiq; maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit: qui foret optimus: & fortitudine precipua clarus: a quo creſcente paleſtinos cōprimendos aſſeruit:monuitq; ut eius come minime tonderetur: nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cum hæc dixiſſet:abſceſſit. Illa uero marito uenienti in-

dicauit angeli uisionem:& admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita : ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret:& suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare:rogauit deum : ut angelum denuo destinaret :quatenus maritus eius eum ispiceret. Et itez p dei gratiá angelus uenit in suburbano illorum : & apparuit mulieri:uiro remoto. Quem rogabat:ut sustineret donec maritum adduceret:promittéteq; alias permittente angelo:manue uocatus uenit. Qui cum uidisset nec tunc a suspitione cessauit: rogauitq;:ut quæcunq; uxori eius dixerat.illi pariter declararet. Cunq; dixisset angelus: sufficere ut nosset illa quæ dixerat:rogabat eum:ut ei manifestaret quis esset : quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente: q nihil horũ egeret:nec ob hanc causam futurũ eis filiũ nunciaret:petiit:ut expectaret:quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset:postea eo precibus insistente cõcessit:ut aliquid ei donodaret. Tum manue occidés hedũ: eumq; coquendum uxori prebens:dũ gestũ hoc fuisset:præcepit ut poneret supra saxũ & panes & carnes absq; ualis. Quo facto:uirga quam tenebat angelus tetigit carnes : & igne protinus emicante:carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælum ascendere uidebatur. Cunq; manue metueret:ne quid ei propter uisionẽ dei ꝓueniret aduersum: eum uxor ut confideret confortabat:& pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur. Cum uero cõcepisset:custodiam habuit mandatorum:natumq; appellauerunt sãmson : quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter:& tam per abstinentiam ciborum:q̃ capillorz remissionem propheta iam futurus agnoscebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna palestinorum ciuitatem:dum celebraretur ibi festiuitas:uirginem prouincialium concupiuit : rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus:eo q esset de aliena gente ꝓgenita : deũq; dicẽtibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum:uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaret. Dumq; frequenter ad eius parentes iret:occurrit leoni:& cum esset inermis:tenens eum manibus suffocauit:& in silua iteriore extra uiá ꝓiecit. Rursumq; dũ iret ad puellã:inuenit agmẽ apũ:fauũ mellis in leonis illius ore fecisse:& tollens exide tres fauos mellis cũ donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cũq; thamnite oẽs essent in epulis nuptiarz: metuentes fortitudinẽ iuuenis : triginta circa eũ pubertate præcelsos constituerunt:sermone quidem uelut socios futuros:opere uero custodes:ne qd uellet forte cõmittere cõuiuiorz sacietate crescente. Cũq; in ludo cõsisterent: qualis solet tali tẽpore ꝓuenire:sãmson ait. Proponã uobis parabolã:& si solueritis septem diebus ꝓpositam questionem:lineas singulas & stolas totidem ꝓpter honorẽ uestræ sapientiæ:me dante ꝓcipietis:& cũ hac largitate gloriã quoq; & lucrum sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Qui cuncta uorat:cibũ genuit de semetipso suauẽ:licet ipe nimis sit insuauis. Illis autẽ ꝓ tres dies questionẽ non ualentibus inuenire:& dicentibus pue læ ut a uiro cognoscés eis annunciaret:cui etiã minati sunt incendiũ:nisi hoc studeret implere. Samson puella rogante ut diceret: primũ qdẽ restitit. Cũq; illa nimis insisteret & ad lachrymas ꝓueniret & indiciũ hoc esse quereretur q eã sãmson minus amaret:indicauit ei quẽadmodũ leonem interimeret:& quõ apes in ore eius inueniens:tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidẽ nihil dolosum metuens oĩa declarauit: illa uero sermonẽ hunc petentibus rursus exposuit. Septima uero die cũ tpus eẽt ut ꝓpositã exoluerẽt questionem:anteq̃ sol occũberet conuenientes dixerunt:neq; a leone comprehensis quicq̃ insuauis esse:neq; dulcius utentibus melle: Quibus sãmson respondit. ,Nec quicq̃ aliud muliere dolosius:quæ uobis idem exposuisset uerbũ. Et illis quidẽ dedit quæcũq; promiserat:facta præda aschalonitarum qui ei per iter occurrerunt:nam & isti palestini sunt. Ille ergo nuptias refutauit:& puella quæ eũ ꝓuocauit ad iracundiã:duxit eius amicũ. Pro qua iniuria exaspatus sãmson: deliberat ut palestinos oẽs cũ ea affligeret. Cũq; esset tpus estatis & fructus messiũ preparatus appropiquaret:cõprehendens trecentas uulpes:& caudis eaz ligans ardentes lampades:dimisit in messes palestinorz:& hoc mõ eorz depopulatus est fructus. Palestini uero scientes esse opus sãsõ & causã pro qua talia ꝓpetrasset:miserunt principes in thamna:uxorẽq; eius cũ parẽtibus suis it ereruerũt: tanq̃ qui mali huius auctores existerẽt. Samson aũt cũ multos in palestinorum campestribus occidisset:habitabat in ẽtham:est enim saxum ualde munitũ in tribu iuda. Palestini itaq; cõtra tribũ iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus:iniuste eis inferri supplicũ ꝓpter delicta sãsonis:duas utiq; tributa ꝓsoluerẽt:dixerunt ut si hoc nollent pati:sãmson contraderent alligatũ. Qui uolentes euadere:uenerunt ad saxum ubi sãmson habitabat cũ tribus milibus armatorz:& culpantibus eũ pro his quæ cõtra palestinos uiros egerat:qui posset oĩ genere hæbreorum calamitates iferre: rogabant ut descenderet:quatenus eum ditioni illorz cõtraderent:poscebãtq; ut hoc sponte ꝓferret. Qui cũ iusiurandum accepisset:eo q nihil ei plus fieret q̃ ut hostibus traderet : descendens de saxo:semetipsum contribulorz suorz potestati contradidit : ibiq; eum duobus funibus alligantes: ducebant ut traderent palestinis. Et cum in quendam locũ uenissent qui nũc maxillia nũcupatur pro fortitudine quæ in sãmson uidebatur:cũ nomen primitus non haberet:nõ ꝓcul palestinis castrametãtibus & occurrentibus cum gaudio & clamore:tanq̃ ea quæ cupiebãt desiderabiliter adimplessent : disrumpens uincula sãmson : & arripiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat : in

hostes inuectus est:& percutiens eos cū maxilla quasi mille quidem peremit:alios uero turbatos in fugā uertit.Samson igitur plusq; oportebat exultans: non dei coopatiōe credebat hoc factum: sed suis uirtutibus ascribebat:eo q; p maxillam alii quidē hostium ceciderunt:alii uero in fugam sunt uersi.Quē dum sitis fortissima tenuisset:considerans q; nihil est uirtus hūana:dei cuncta esse testatus:rogabat ne ꝓpter hoc irascens eū traderet inimicis:sed ut potius illi auxiliū in necessitate cōferret:& a malis eriperet.Cuius precibus misertus deus:fonte circa quādā petrā de asini maxilla suauē copiosumq; ꝓduxit.Inde samson ipsum locū uocauit maxillā:& hactenus hoc noie nuncupatur.Post hanc pugnā samson decipiēs palestinos uenit in gazam:& in quodā diuersorio morabat.Agnoscentes ergo gazæ principes eius præsentiā fecerūt insidias ante portā:ut egrediens non lateret.Samson uero dū hoc cognouisset circa mediā noctē surgens: arripuit portas:ipsasq; simul clausuras & uectes:& ala eoꝝ ligna sup humeꝝ tollēs: ea sup montē hebrō deferrens collocauit. His itaq; gestis:trāscēdebat iā leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̄bat,mores imitando peregrinoꝝ: qđ ei ſitiū mali fuit.Concupiscēs eni mulierē meretricē noie:dalilā:apud palestinos habitātē:cum ea degebat.Vnde tūc iudices palestinoꝝ uenientes ad eam: ꝓmissionibus astrinxerūt:ut a samson disceret:quæ cā fortitudinis eius esset:p quā uici nō posset. Illa uero dū circa potū & huiusmodi consuetudine esset constituta:& miratē eius actus:arcius agebat:ut agnosceret:quēadmodū tanta uirtute precelleret.Samson autem dum adhuc sapientia fortis esset:fallebat eam dicēs. Si septem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti possunt:uinctus fuero:cunctis infirmior ero.Illa ergo tunc quidem tacuit: postea uero indicans principibus palestinis:celebat aliquos militum intra domū: & dormientem hæbreum artissime palmitibus alligauit: deinde excitans: dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis palmitibus tanq̄ contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat:si propter incredulitatem fauoris sui & tanq̄ non celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem. Cunq; rogantem rursus falleret dicens: septem si funibus esset alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens:nihil gessisset: tertio alligari comas suas dixit. Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium supplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret:uolens præstare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius prouidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear:mea siquidem fortitudo in huius augmento est. Hoc illa cognoscens:abrasis crinibus eius:eum tradidit palestinis:cum iam non ualeret ab eorum se inuasione defendere.Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq; fecerunt.Procedente uero tempore:coma samson creuit:& dū esset festiuitas publica:palestini principes atq; nobiles cum epularentur simul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabant:adductus est ibi samsō ad conuiuium:ut ei omnes illuderent.Ille crudelius hoc arbitratus: eo q; ad iniurias defendere se nequiuerit: puero ducenti se persuasit:ut diceret eo q; post laborem requiescere opus haberet: & eum ad columnas reclinaret.Vbi dum aduenisset: commouit eas:simulq; cuncta destruxit: subuersisq; cum fano columnis tria milia hominum sunt extincta:inter quos & samson una defūctus est:cum tenuisset principatum israhelitarum annis.xx.Dignum est igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem:& iram quam usq; ad finē sui contra hostes exercuit.Nam quod a muliere captus est:humanæ naturæ oportet ascribi: quæ est ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia ꝓcesse est habere preconia. Cuius cognati sumentes corpus sepelierunt in sarasa regione cum cognatis eius.

(Post mortē samson præfuit israhelitis heli sacerdos:& de noemi uxore elimelech:seu de ruth moabitide:quā duxit uxorem boos:pater obed patris ieſſe:patris Dauid. CAPI. XI.

POst mortē samson:præfuit israhelitis sacerdos hæli.Sub hoc prouinciā eoꝝ apprehendēte fame:elimelech quidā de betheleē ciuitate tribus iudæ famē ferre nō ualēs:uxorē suā noemi:& filios ex ea natos:celliō & malliō sumēs:migrauit in terrā moabitaꝝ.Dūq; ei cūcta bene ꝓcederēt:filii sui moabitidas duxere uxores:celliō qdē orfā:maliō autem ruth.Trāsactus aūt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defūcti sūt. Noemi amare ferens qđ ei ꝓuenerat:& desolationē caroꝝ non sustinens filioꝝ propter quos & de patria sua uidebatur egressa:rursus reuertebat ad iudeā.Audierat enī q; iam ꝓspa de ipsa regione nunciarentur.Cuius nurus deseri ab ea nō tolerabāt:sed nec ipsa refutando eas secū ꝓficisci poterat euitare.Et cū insisterent:optans fœliciores nuptias eis:quā quibus fuerant iam priuate:& filios:aliaq; bona cōferri: eas illic remanere poscebat:nec cū ea debere ꝓficisci:in rebus in cæteris & terrā ꝓpriā deserentes. Et orfa quidē mansit.Ruth aūt cū ei a se recedere ꝓsuadere non potuisset:sociam sibi duxit:in oē quicquid emergeret.Veniēte itaq; ruth cū socru in betheleem:boos elimelech cognatus susceꝑit eas.Et cum noemi noie suo uocarent:ait illa,Iustius marame uocate. Significat enim lingua hæbraica noemi:quidē fœlicitatē:mara doloré.Ruth interea tempore messis egressa est permittente socru:post metētes spicas colligere:ut alimentū haberent:uenitq; in agrum boos. Veniens autem post paululū boos:uidensq; puellā:de ea agrimat suum prepositum requirebat.Ille uero dū iam ab ea primitus agnouisset:domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti sibimet copulati gratias agens:& ei experimentum rerū bonaꝝ exoptans:spicas quidē eā colligere noluit;

ſed metere qcqd poſſet ſibi portare pmiſit:p̃cipiẽs uillico ut nihil eã tollere ꝓhiberet: prandiũq; & potũ ei ꝓbuit:dũ meſſores hora cõpetẽti comederẽt,Ruth aũt tollẽs ab eo alpheta ſocrui conſeruauit:& uelpe cũ ſpicis ad eã uenit.Seruauerat aũt ei noemi ꝑtes ciboꝝ:quos ei uicini p̃buerãt. Narrauitq; & ruth ea q̃ illi dixerat boos.Cũq; illa iudicaſſet q̃ cognatus eẽt : & pp pietatẽ ei ſuam prouidẽtiã exhiberet:rurſus ſequẽtibus diebus egreſſa ẽ ad colligẽdas ſpicas cũ ancillis boos.Veniẽs aũt nõ poſt multos dies boos:cũ iã eẽt meſſis ordearia maturata : ad areã ꝑpriã ibi dormiebat.Hoc cũ audiſſet noemi : cogitabat quẽadmodũ cũ eo ruth collocare poſſet. Iudicabat autem utile:ſi boos ruth haberet uxorẽ:aitq; puellæ ut circa pedes eius clã dormiret.Illa ergo dũ nephas eẽ iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſiõi reſiſteret:feſtinãs ad areã:tũc qdẽ latuit boos ꝑfundiſſime dormiẽ:ẽ.Excitatus uero circa mediã noctẽ:reqrebat q̃ eẽt.Illa ſuũ nomẽ dicẽte:& peréte ut tanq̃ dominus eã cubare pmitteret:tũc eqdẽ qeuit.Diluculo uero anteq̃ ad opus famuli mouerentẽ:excitans eã iuſſit ut tollens ordei quantũ poſſet:properaret ad ſocrum anteq̃ ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã:& maxĩe quãdo nihil perpetratur aduerſum.De reliquis uero ſic ait,Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorem:& ſi uoluerit neceſſarie ſequeris illũ quo te repudiante cõiugẽ:te ego ſecundum leges habebo. Hæc illa ſocru referẽte:ſecuritas eas tenuit:ſpem habẽtes q̃ pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iam media die ueniens in ciuitatẽ:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatum. Quo ueniente:elimelech inquit:& filioꝝ eius hereditatem tenes.Illo confitente hanc ſibi proximitatis lege compẽtere : boos ait. Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam: ſed ut ſecundum eas uniuerſa facias.Mallionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorem eius ſecundum leges accipere.At ille boos & hereditatem & uxorem ceſſit. cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorem habere dixit ſenã & filios.Boos itaq; teſtificans ſeniores:iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem : & in faciẽ eius expueret. Quo facto:boos ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius procreatus:quẽ noemi ſumens conſilio mulierꝝ uocauit obed:eo q̃ in eius ſenectute nutriret . Obed enĩ hæbraica lingua ſignificat ſeruiens. Porro obed habuit filium ieſſe:ex quo natus eſt Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de roth geſta ſunt explanauit:oſtendere uolens dei potentiam:q̃ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmẽ euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ perduxit etiã Dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

De ortu ſamuelis prophetæ: qui prædixit cladem iſraheliticam : filiorum heli ſacerdotis perditionem. CAPI. .XII.

Hebrei itaq; iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cauſam habuerunt cum paleſtinis.Heli ſacerdoti erant filii duo:ofni & finees:circa homines iniurioſi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebãt:& alia quidem numera ab oblaturis propter honorem ſibimet ſequeſtrabant ; alia uero rapinæ modo tollebant: & mulieribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant:aliis quidem uiolentias faciẽtes aliis uero perſuadentes donis : nihilq; eorum uita a tyrannide peſſima differebat . Quorum pater grauiter hæc ferebat : ſed ut dicebat non corripiebat : populus autem quanto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladem filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tempore puer erat:tunc palam ſuper filiis habuit luctum.Volo itaq; primitus de propheta loqui : & poſtea de heli filiis enarrare:necnon & infœlicitatis caſum:quem habuit populus hæbreoꝝ.Helchana uir leuita inter medios ciues effẽ ſortis exiſtens:& ramatha inhabitans ciuitatem:duas uxores duxit:annã & fenennã : ex qua etiam ei filii ſunt ꝑgeniti.Qui tamen annam cum eſſet ſine filiis diligebat. Veniente ergo cũ ſuis cõiugibus helchana in ciuitatem ſylo : ubi erat dei tabernaculũ conſtitutum ſicut prædiximus : dum eaq; uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes:anna reſpiciẽs alterius mulieris filios circa matrẽ ſuam:deſcendit ad lachrymas:eo q̃ non habuerit filios : & magna ſollicitudine ingemiſcebat:dumq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur:uenit ad tabernaculum rogans deum:ut ei ſobolẽ concederet:filiiq; faceret eſſe matrem:uotum uouens : ut primogenitum ſuũ miniſraturum deo dicaret:nec eum ſimilem cũ priuatis hominibus uictum habere pmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur:heli ſacerdos ſedens ante tabernaculũ:uelut ebriam abire præcepit.At illa dum nuſq; ſe bibere fateret :nec ebriã eſſe:ſed ꝑpter ſterilitatẽ filioꝝ afflicta rogaſſet deum fiduciam eam exhortabatur habere:deũ ei filium donaturꝝ eſſe promittens.Cũ bona itaq; ſpe ueniens ad maritum:cibum laſſa præcepit:& reuertentibus eam in patriam : concepit & peperit filium quem appellauerunt nomine ſamuel:quaſi a deo poſtulatum.Quibus uenientibust ut ꝑ natiuitate filii hoſtias imolarẽt:& decimas offerrẽt:recordata mulier orationis ſuæ & pmiſſionis quã de filio uouerat deo:tradidit eũ heli dicatũ deo futurꝝ ꝓphetã : creſcebatq; eius conatꝰ & potius eius erat aq̃.Et ſamuel quidem nutritus in templo cõmorabat:helchanæ autem ex anna alii filii:& tres filiæ progenitæ ſunt.Porro ſamuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit.Quem quodã tempore dormientem:nominatim deus uocauit.Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum :

uenit ad eū.Sacerdote uero dicente eū ſe nō uocaſſe:tertio deus hoc fecit. Quod dū heli cognouiſſet:dixit ad eū.Primo quidē ſamuel filii:nūc aūt dico tibi deum qui uocat:& nota quæ dicat. Cūq; deus iterum locutus fuiſſet audiens petit:ut quæ uellet præciperet:in nullo eius miniſterium dilaturus.Cui deus:quō inquit ades cognoſce cladē futurā iſrahelitis omni narratione:& crudelitate maiorē:& heli filios una die morituros:& ſacerdotiū a domo heli eſſe migrandum.Heli nāq; plus ſuos filios etiā contra eos utilitatē elegit diligere:q̄ mihi placere. Cūq; iureiūrando cogeret heli ꝓphetam ſamuelē:ut hæc ei indicaret:nolebat enim eum contriſtare ſamuel de tali ſermone tamen eo dicēte:certiorē magis habuit expectationē de eorum ꝓditione.Samuel aūt magis ac magis gloria augebatur:cum utiq; quæcūq; prophetabat:probarentur eſſe ueracia.

Quō filii iſrahel pugnātes cū paleſtinis ceſi ſūt:filii he i ſacerdotis in bello pereūt:arca dei capta abducit:ipſe ſacerdos cōpto qd factū ē:de ſella corrues : mortuus ē:cū tenuiſſet pricipatū qdraginta annis:Continet hic liber tēpus annorum quadringentorum ſeptuagintaſex. CAPI. .XIII.

IO itaq; tempore paleſtini caſtra mouerunt ſup iſrahelitas:circa ciuitatē afech:leuiterq; hoc iſrahelitis ferentibus ad potiora uenerūt.Viceruūt paleſtini:& occiderūt hæbreos uſq; ad tria milia : reliquā uero multitudinem uſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt.De ſumma ergo ꝓditione formidantes hæbrei:miſerūt ad ſeniores & pontifices:ut arcam dei deferrent:quæ præſente congreſſi hoſtibus prævalerent : ignorantes quō maior eſſet ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat.Aderatq; arca pariter & pontificis filii:quibus præceperat pater:ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent:ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam ſacerdotii fugebatur officio patre hoc propter ſenectutem ſibi permittente. Quo facto : ſecuritas data eſt multa nimis hæbreis tanq̄ per aduentum arcæ poſſent hoſtibus prævalere. Inimici uero ſtupeſcebant iſrahelitas:metuentes arcæ præſentiam:ſed utriq; parti non ſicut putabant acceſſit.Facta nanq; congreſſione uictoria quam hæbrei ſperabant paleſtinis allegata eſt:& perditionem quam illi metuebant:ſuſcipientes hæbrei cognouerūt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam. Repēte nāq; in manibus hoſtiū deuenerunt:& amiſerunt uſq; ad triginta milia uirorum:inter quos ceciderūt quoq; filii ſacerdotis:& arca ab hoſte ablata eſt.Nunciata uero perditione in ſylo & arcæ captiuitate per quendā iuuenculū beniamiten qui iterfuerat bello:cūcta ciuitas luctu repleta eſt. Porro heli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede:& audiēs ciuitatis planctum atq; putans aliquid noui circa ſuos effectū:euocato iuuene dum agnouiſſet ea quæ in bello fuerant geſta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur:leuiter habuit tanq̄ per deum preſcius futuroꝝ:quando ualde ea mala confundunt quæ præter ſpem repente ꝓueniūt. Cum uero etiā arcā audiſſet ab hoſtibus captā:dolore turbatus eo q; ei ꝓter ſpem tātum omē acceſſerat:ruēs de ſede defunctus ē: dū octo & nonaginta uixiſſet annos:quoꝝ quadragīta tenuerat principatū.Ea itaq; die defuncta eſt & cōiunx finees eius filii:dū poſt occaſum mariti nequaq̄ uiuere toleraſſet.Cui pregnanti nūciatus eſt luctus uiri.Pepit aūt filium ſeptē menſium:quē iccaboth appellauerat:qd nomē deſignat īgloriū: eo q; illo tpe exercitui huiuſmodi deformitas acceſſit.Habuit aūt pricipatū primus heli ex domo ithamar:q; fuit unus filioꝝ aaron.Nā primitus de domo eleazari ſacerdotis erant:ex quo honorē filius a patre ꝓcipiebat:& heli finees filio ſuo tradidit.Poſt quē abiezer eius filius hūc honorē accepit:quē bozi ſuo filio dereliqt. Cui rurſū ozi filius ſucceſſit ſuus:& poſt hūc heli tenuit ſacerdotiū:de quo nūc nobis ſermo ē habitus:cuius genus uſq; ad tepora impii ſalomonis hoc habuit: tunc enim ſacerdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigitaduorum.

Incipit liber.vi.antiquitatum.

Interitus paleſtinorum & terræ eorum:per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quemadmodum eam remiſerunt ad hæbreos. CAPI. .I.

IGitur tenētes paleſtini captiuam ſuorum hoſtiū arcā:ſicut dudum prediximus in ciuitatem azotum portauerunt eam: & apud deum ſuum dagon quaſi tropheum aliquod poſuerunt. Sequenti uero die diluculo īgreſſi templum ut deum ſolēniter adorarent inueniret deum ſuum circa arcam iacētem:iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtaturus eſſe uidebatur : quem denuo eleuantes ſtatueret: grauiter de eius caſu dolentes. cūq; frequenter uenientes dagon inuenirent iacentem: & arcam ſimiliter adorantem:in anguſtia & confuſione grauiſſima cōſtituti ſunt.Nouiſſime azotorum ciuitatem atq; prouinciam diuinitus peſtis inuaſit. Moriebantur enī crudeli paſſione diſſenterie & anteq̄ uelox eius interitus proueniret anteq̄ animæ bona reſoluerentur a corpore : inteſtina eoꝝ corrupta corporis putredine ferebantur.Prouinciam uero conſurgēs multitudo murium deuaſtabat:ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineret.Dūq; in his malis azoti teneret: & reſiſtere calamitati nō poſſent:intellexerūt hanc ſibi cladē ꝓp arcam domini proueniſſe:uictoriāq; eius non ſibi pro bono fuiſſe.Miſerunt ergo ad aſcalonitas : petentes:ut arcā domini ipſi ſuſcipent.Quibus agotoꝝ ſupplicatō non erat ingrata: ſed eis quodammodo gratias retulerunt:ar-

cā uero pcipiētes:in ma is ſimilibus cōſtituti ſūt.Secūdū paſſiōes nāq; azotoꝝ:paſſiōis aſcalonitis arca deūexit.Quā denuo ad alios aſcalonite quſerūt:ſed neq; apud illos māſit.Nā cū & ipſi hiſdē paſſiōibus turbārent:eā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et iſto mō arca ciuitates paleſtinoꝝ qnq; trāſiuit:q̄ſi p̄dā quādā exigēs:paſſiōibus ſingulas ciuitates quaſſans.Deſpati uero malis hi qui iam uidebant expti:& dū audiētibus hæc nota fierēt:nec arcā ulterius aliq ſuſcipe uellent:huiuſmodi īminēte mercede:ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſēt:cōueniēteſq; qnq; urbiū pri-cipes:geth & accarō:& aſcalō necnō & gazæ:& azoti:tractabāt:qđ fieri cōueniret.Et primū qdem placuit:ut arca remitteret ad ſuos:cum deus eā ꝑprius uidicaret : & ob hoc peſtes illis iferret ur-beſq; uaſtaret.Erāt aūt q dicerēt hoc eqdē fieri non debere:nec falli:ur arcæ paſſionū cās aſcribe-rent cum ei ptās huiuſmodi aut fortitudo nō eſſet : quando ſi habuiſſet deus curam eius:nequaq̄ tradita fuiſſet hoſtibus:ſed quieſcēdū:& cām hanc paſſionum dicebant leuiter tolerādā:qđ utiq; nō deberēt niſi ſolūmō reputare naturæ:q̄ corporibus : & terræ & arboribus:& oībus q̄ ex ea conſi-ſtūt:ꝑ tēpoꝝ caſus huiuſmōi mutatiōes ꝛgenerat.Prædictas itaq; ſententias cōſilia uiroꝝ q priſcis tēporibus itellectu p̄cedebāt atq; prudētiā ſupabāt:& maxie quādo in rebus ſuadere cōgrua uide-bant:neq; remittēdā arcā:neq; retinēdā eſſe dicebāt:ſed quiq; ſimulacra aurea ꝑ unaq̄q; ciuitate dedicāda deo ꝑ gratiaꝝ actione:quō eoꝝ ſaluti ꝓuiderit:eoſq; uiuere fecerit:& paſſionibus qbus preualere nō poterāt liberaret:totidēq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depaſti fuerāt atq; corrupāt:& hæc in loculū eſſe mittēda & ſup arcā ponēda : faciēdūq; uehiculū nouū:& boues qui nup genuerāt eſſe iūgēdas:quaꝝ partus claudēdos ac retinendos:ne ſequentes matres impedirēt: ſed ut eoꝝ deſider o celerrimū potius iter facerēt:tūc illas depulſas portāteſq; arcā in triuio deſe-rendas:eiſq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& ſiquidem ad hæbreos irēt : & eoꝝ regioné aſcēde-rent:arcā arbitrandū cām fuiſſe paſſionū:ſi uero alibi fortuitū ꝓperarēt:reuocandā eſſe dicebant: & cognoſcerēt:eo q̄ arca nullā uideret habere uirtutē.Hæc itaq; recte ſe habere iudicātes repēte fieri decreuerūt.Agentes aūt ea q̄ ſunt p̄dicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuiū:illudq; reli-quentes ibidē ſeceſſerūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore p̄cedēte ꝑgentibus paleſtinoꝝ principes ſequebantur:quo ſtarēt:aut quo uenirēt uolētes agnoſcere. Eſt aūt quidā uicus in tribu iuda:noīe bethſamis:in quo uenerūt boues.Cūq; in campū maximū deueniſſent:ulterius accede-re ceſſauerunt:ſtatuenteſq; illic uehiculū:gratū miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Eſtatis nanq; tempus erat:dū oēs in agris eſſent ꝑ colligendis fructibus.Cū autē uidiſſent arcam: delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponentes arcā & uas in quo erant recondita ſimulacra ſimul & mures poſuerunt ſup quandā petrā q̄ erat in campo:& mox īmolantes deo:& uchiculum ſimul & boues holocauſtū offerentes ꝑiter epulati ſūt.Hæc ui-dentes paleſtinoꝝ iudices:ad ꝓpria ſunt reuerſi.Ira uero atq; īdignatio dei.lxx.uiros bethſamitis: & quinquaginta milia plebis occidit:eo q̄ nō fuiſſent digni arcā cōtingere:q̄ nec ſacerdotes erant qui ad eā acceſſerāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt ſui ꝓuinciales:& luctum in eis leua-uerunt:qnalē potuiſſent habere ꝑ malo diuinitus miſſo:ſuūq; mortuū unuſquiſq; lugebat:& in-dignos ſe iudicantes ut apud eos conſiſteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a pale-ſtinis fuiſſe reuocatā.Qui cognoſcentes hoc:reportauerūt eam in cariathiarim : proximā ciuitatē bethſamitaꝝ ubi in domū cuiuſdā leuite amminadab noīe:qui uidebat eſſe iuſtus & uita religio-ſus arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iuſtus . Miniſtrabant enim arcæ eius filii:& huic curæ annis.xx.præfuerunt. Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū apud paleſtinos menſibus. vii.habitaſſet.

¶Quemadmodum paleſtinorum exercitus ſuper eos uenerit:& de uictoria hæbreorum:quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. CAPI. .II.

VMq; oīs populus illo tempore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus & ſacrificiis dei deditus eſſe uideretur:& maximum circa eam religionis exhiberet offi-cium:ſamuel ꝓpheta uidēs fiduciam eoꝝ quaſi oportunū eſſet ut talibus loqueret de libertate & bonis eius fecit alloqum:ſecūdū q̄ credebat eoꝝ mētibus eſſe gratū:& ait. O uiri quibus adhuc hoſtes ſunt grauiſſimi paleſtini:& deus iā icipiēs eſſe ꝓpicius & amicus:non ſolū concupiſcenda liberias eſt:ſed etiam facienda ꝑ q̄ uobis ꝛius bona ꝓueniat.Nō enī optare de betis ab hoībus liberari:& agere ꝑ quibus potius ſeruiatis:ſed eſtote iuſti:& maliciam depellētes ab aiabus ueſtris:eaſq; purgātes totis mētibus inuitate deū:eūq; bonis actibus honorate. Hæc enī uobis facientibus bona ꝓuenient:ſeruituſq; fugabitur:& de hoſtibus repēte triūphus afferet:quē ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corpoꝝ:non multitudine populoꝝ.Non enim malis deus promittit ſe talia ꝓbituꝝ:ſed bonis exiſtentibus atq; iuſtis.Ego aūt uobis digna gerētibus:huiuſ-modi ꝓmiſſorum aſtipulator adero.Cūq; dixiſſet hæc:unſuerſus populus ei fauit:& eius exhorta-tione gauiſus eſt:ſimul & annuerunt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos ſamuel in quadā ciuitate quæ uocat maſphat:qđ nomen deorſum inſpicere hæbraica lingua ſignificat.Hic hauri-entes aquā īmolauerunt deo:& tota die ieiunantes in orationibus conuerſati ſūt.Qui tamē ibidē cōgregati:paleſtinos minime latuerūt.Nā cognoſcētes cōuētū eoꝝ:magno exercitu atq; uirtute:

ut nō ſuſpicantibus bellū & imprepatis iſerrēt hæbreis aggreſſi ſūt.Illos aūt hoc ualde terruit:& ad tumultum formidinēq; pduxit:& recurrētes ad ſamuel alas ſuas corruiſſe & morti pximas iā perditione dicebāt.Et ꝓpterea quieſcendū:nec uirtutē hoſtiū cōmouendā:quando nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramēta uenientibus:ſup nudos & iermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt:niſi per te exoretur deus:ut euadere nobis cōceſſerit paleſtinos.At ille & fiduciam habendā dixit:& deū allaturū eis adiutoriū ꝓmiſit. Et ſumens lactantem agnum ſacrificauit pro populo:rogauitq; deum ut eos contra paleſtinoſq; bellū ſua dextra tueret: nec eos perituros deſpiceret:qui ſecundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hoſtiaſq; placitas:& auxiliatrici mente ſuſcipiens:annuit eis uictoriam & potentiam coferendam. Dumq; adhuc eſſet ſuper altare dei ſacrificium poſitum:& nondū ſacra fuiſſet flamma cōſumptū: proceſſite caſtris hoſtium multitudō:& acie conſtitit ad pugnandum:tanq; ſpe multa uictoriæ.Dū utiq; iudæi in anguſtia uiderentur incluſi:quando nec arma haberent: nec ad pugnandum ibidē cōcurriſſent.Inciderant enim ſopinate in rebus talibus:quæ etiam ſī ꝓdictæ fuiſſent:nō facile cōgregarēt.Paleſtinis igit primū deus terrā mouit eāq; tremere fecit:& eis dubiā alias ambiguā demōſtrauit:ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret:& ſciſſa ī diuerſis aptiōibus ſorberet. Deide tonitruis concrepantibus:& igneis choruſcatiōibus lōge micātibus:uelut incendens eoſ uultus nimis eos affecit:& ex eoſ manibus arma diripiens nudos in fugā uertit.Quo facto:ſamuel eos cum multitud ine pſecutus é:& plurimos interfecit:pſecutuſq; uſq; ad locū quēdā qui uocat correō:ibi lapidem fixit:uelut terminū uictoriæ & hoſtiū fuge:eūq; lapidē fortitudinē appellauit:qſi eis ſignum eſſet diuini ſolacii cōtra hoſtes adhibiti.Inimici uero poſt illā plagā nequaq; ſup iſrahelitis egreſſi ſunt:ſed timore & memoria reſ quæ ſuper eos acciderat qeſcebant. Fiducia ſiquidē quæ dudum fuerat paleſtinis aduerſus hæbreos:poſt hāc uictoriā facta ē hæbreorum.Porro ſamuel ſup eos caſtra ducens:pemit multos:eorūq; ſuphia ad nihil deduxit & abſtulit regionē illam: quā primitus uictis iudæis rapuerunt.Hæc aūt erat uſq; ad ciuitatē accaron :a finibus geth extenſa.igit illo tēpore inter iſrahelitas & reliquos chananeos frequenter agebātur bella:deoq; pro obſeruantia legū ꝓpicio:iudæi ſupauerūt chananeos.Propterea uero Samuel diſpoſito populo:eiſq; reddita ciuitate in ea eos cōuenire ꝓcepit:ut de diuerſis actibus adiuicē deceptarēt:ipſe uero ſemel in anno circuiens ciuitates iudicabat:& multo tpe eqtate omnia expleuit.

¶ Quod ſamuel cū pp ſenectutē eē ifirmus;ſuis filiis res deſpēſandas iniūxit. CAPI. III.

Einde ſenectute grauatus: & agere ſolēnia ꝓpeditus: filiis ſuis populi tribuit pricipatū: quoſ ſenior quidē dicebatur Iohel: iunior aūt abia. Præpoſuit aūt aliū qdē in bethleē ciuitate:ut illic ſederet & iudicaret: aliū uero in berſabeæ diuidēs populū q eoſ iudiciis obedirent. Iſti ſiquidē facti ſūt exēplū & indicium manifeſtū cuiuſdā:ne ſimiles parētibus ſuis filii exiſteret:ſed ut boni quidē & moderati ex malis:& mali ꝓducerent ex bonis. Nā & patris ſui ſtudiū non recordantes:ſed uiā contrariā ambulantes : & muneribus turpibus lucris iuſticiā cōprimebāt:& iudicia nō uera:ſed ſecūdū præmia proferebant:& ad epulas ꝓcioſaq; cōuiuia declinantes:primū quidē:quæ erant inimica deo gerebāt:ſecūdo aūt patri uidebātur aduerſi: qui multo ſtudio ac ꝓuidentia geſſerat:ut etiā plebs ſciret ſeruare iuſticiā.Populus itaq; dū contumeliam priori cōuerſationi prophetæ filii facerēt:grauiter hoc ferens ad patrē denuo remeauit: qui in ramatha ciuitate cōmorabatur:eiq; iniuſticias filiorum oēs expoſuit:& quō cū ſeneſceret:& a tēpore iam defectus rebus præeſſe non poterat:ſupplicabant ei:atq; rogabant:ut aliquē eoſ regē eligeret:q & pricipatū gētis haberet & paleſtios affligeret:q eis erāt prioris iiuſticiæ debitores.

¶ Quod dū illi principatū bene nō regerēt:populus per iram petiuit regem. CAPI. IIII.

Aec ergo uerba cōcuſſerūt ſamuel propter iſertam ei iuſticiam:& odiū circa reges.Optimam enim illius tunc cōuerſationis electionē deus ualde diligebat q dū eſſet ſancta: beatos etiā ciues utentes ſe faciebat:nimiaq; cogitatiōe afflictus.his dictis neq; cibi memoriā habuit:neq; ſomnii:ſed facta nocte reſ cogitatiōes euoluēs ſine ſopore pmanſit. Cūq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:eūq; cōſolata eſt dicens:ne pro petitione populi deberet affligi:quaſi nō in illo ſuperbi fuerint:ſed magis in ſe:ne ſolus ſup eos ipſe regnaret:& hæc opa ex quo egreſſi ſūt ab ægypto moliros:non tamē poſt multū tēpus eos grauiſſimā eē pœnitētiā habituros:per quā nihil eqdē qđ geſtū fuerit:ineffectū erit.Arguent aūt eē cōtētores:& cōſilia nō pacifica circa me:& circa tuā ꝓphetiā habuiſſe.Præcipio ergo tibi ut eis ordines quēcūq; mōſtrauero regem prædices tamen eis:quales erunt:& quæ ſub rege mala paſſuri ſint:poſtea qualem mutationem habere feſtinant.Hæc ſamuel cum audiſſet:mox die facto conuocatis iudæis:ait daturum ſe eis regem:ſed primitus quidem narrare eis deberet:quæ illis eſſent futura per reges:& quibus forent afflictionibus atterendi.Scitote inquit:q; primū quidem filios ueſtros auferent : & alios quidem curruum agitatores eſſe uidebūt:alios uero equites & armigeros,: & precurſores : alios millenarios:& centenarios:facientq; alios armoſ artifices:& opifices curruum:& inſtrumentoſ fabros:& agroſ ſuoſ cultores:uinearūq; foſſores:& nihil erit:in quo nō obediant his quæ iubentur: ſeruientes ad ſimilitudinem eoſ qui precio comperantur in plebe.Sed & filias ueſtras inquit

unguentarias habebunt & conquæstrias & mo'arias : efficientq; omne opus sub necessitate:quasi famule plagas metuentes & uerbera . Sed & uestras possessiones auferent:& eas eunuchis suis & armigeris condonabũt:& iumẽtorum greges eis distribuent.Et ut breuiter sit dicẽdũ seruietis cũ bibus uestris regi similes seruoꝝ eius effecti:horũq; sermonum memoriã tũc hẽbitis:quãdo hæc passi fueritis & pœnitentia ducti rogaueritis deũ ut uestri misereat:& dõet a regali onere uelocissimã libertatẽ:q uestras nõ suscipiet pces:sed eas respuẽs uestras sinet:ut malorꝝ cõsiliorꝝ torméta sustineatis.Erat aũt populus in hac prophetia faturaꝝ regꝝ ualde fatuus & difficilis:ut cõsiliũ qđ semel in mẽte collocarat expleret.Nam neq; audiẽtes talia sũt cõuersi:neq; eisdẽ sermõibus eos ꝓpheta pterruit:sed magis uehemẽter ĩstabãt & regẽ sibi ordinari nimie postulabãt:nec cogitãdũ de uẽturo eẽ cẽsebãt:sed fore necessariũ secũ ꝓ afflictiõe inimicorum habere pugnaturum regem : quando nulla prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret.Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuersos:sed potius imminentes ait.Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite : oportune uero uos euocabo : dum quem uobis daturus sum regem a deo cognouero.Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis Huius erat filius iam iuuenculus : formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos mente ac prudentia præcedebat:uocabaturq; Saul.Hic uero cis dum asini præcipui de grege eius errassent in quibus nimis:& sicut in nullo alio iumento delectabatur:filium suũ ad requirendos eos cum uno famulo destinauit.Qui dum tribum patriam requirendo asinos circuisset:uenit ad alias:& dum neq; in eis inuenisset:discedere cogitabat ne patri de se molestiã cogitationis iferret. Cũq; in ramatha ciuitate ueniisset:& puer qui cum eo erat dixisset ei:in ea esse prophetam uerum: dedissetq; consilia ut ad eum irent:ac per eum de asinis quos quærebant agnoscerent : respondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniam uiæ pecunia iã fuisset expensa.Tunc famulus dixit esse quartam partem sibi sicli:& hoc ei datum posse sufficere.Errabant enim ignorantes:eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cũq; uenissent ante portas : & uirgines inuenientes ad aquã euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicassent:adiiciebant ut festinarẽt:anteq̃ ad comedendum accederet.Multos enim eũ ea die dicebãt pascere:& ex:his qui uocati fuerant eum primum discumbere.Samuel autem propterea multos tũc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecabatur deum ut ei prædiceret quem constitueret regem:indicauerat ea hora altera die missurum se al:quem iuuenem de tribu beniamin.Porro Samuel in domo sedens:tempus quod ei promissum fuerat expectabat.Quod ad impleto descendens ibat ad mensas: occurritq; ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum hæbreis.Saul autem accessit ad Samuel:eũq; salutans supplicauit:ut ei domum prophetæ monstraret:quã scilicet ut ꝑegrinus se ignorare dicebat.Cunq; samuel se esse dixisset:eũq; duceret ad conuiuium:incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinos indicauit:& omnia ei bona regni esse conferenda promisit.Cui saul:minimus inquit sum domine mi hac spe:& de ultima tribu quæ regibus apta non est:& ex inferiori patria urbiũ cæterarum:sed tu me de hac spe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare contendis:de rebus maioribus quã ut mihi cõuenit núc loquendo.Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit:simul: & sequentem puerũ: super eos qui fuerant inuitati.Erant enim numero septuaginta . Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi adueniisset:singuli quiq; ad propria discesserunt Saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est.Die ergo facto:samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniissent:famulum quidẽ præcedere iussit:illum uero remeare:quasi aliquid nullo alio præsente dicturus.Dumq; Saul puerum premisisset:sumens propheta uas olei:super iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait.Esto tu rex constitutus a deo:& contra palestinos uindicaturus hæbreos.Hoc autem erit tibi signum quod te uolo præscire. Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum.Quorum primum quidem tres panes efferre uidebis:secundum uero hædum & tertium utrem uini.Isti te salutabunt:& libenter te suscipient:& dabunt tibi duos panes.Tu accipiens:exinde uenies ad sepulchrum rachel:ubi cognosces: eo ꝙ inuenti sint asini.Post hæc uenies in gabatha:& ecclesiam inuenies prophetarum:& diuinitus imspiratus:prophetabis cum eis:ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescãt:atq; mirentur dicentes.Vnde ad hanc fœlicitatem peruenit filius cis:ut possit etiam prophetare.Cúq; hæc signa omnia fuerint facta:scito esse deum tecum:& salutabis patrem tuum atq; cognatos:ueniesq; post hæc uocatus a me in galgala:ut pro his deo pacificas hostias immolemus.Hæc autem prædicens:dimisit eum.Porro saul omnia secundum prophetiam samuel euenerunt.Cunq; uenisset in domum:cognato suo abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectione eius:& quid accidisset:aliarum quidem rerum nihil abscondit:neq; ꝙ apud samuelem ꝓphetam fuisset:neq; ꝙ ei asinos inuentos esse dixisset:de regno autem & eius euentibus:quæ etiã si audirentur:& inuidiam & incredulitatem parerent:tacendum esse decreuit:quod nec amico & amplius sanguinis uicinitate coniunctio cautum aut sapiens credidit indicare:dubitãs ut reor de humana natura quippe cum uerum sit:ꝙ perfecte nemo deuotus: nemo amicus:neq; cognatus:ne

uſq; in dei donis purum aliquis ſeruet affectum:ſed circa prouectus ſublimium:maliuoli & inuidioſi eſſe noſcuntur.Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat:& apud eum diuino mandato uerba diſpoſuit dicens. Quō cum eis deus præſtiterit libertatem:& ſubdiderit hoſtes beneficiorum ſint eius immemores:& deum quidem regno priuauerint:neſcientes quomodo nimis utilim um eſt:ab omnium rerum excelſo iuuari:cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus: elegerint autem habere ſe hominem regem qui eis uelut iumētis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolūtatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus:quiq; non ita ſicut deus proprium opus atq; facturam tueri genus hoīum feſtinauit:quod deum ſolum ſemper conſtat efficere.Sed quō uobis inquit placuit:& hæc iniuria prævaluit contra deum:ordinamini omnes per tribus & ſceptra:& mittite ſortes ueſtras. Quod dum hæbrei feciſſent:ſors cecidit tribui beniamin.Et dum fuiſſet deīnuo ſors miſſa per genus:exit progenies metri.Cunq; per uiros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet:ad ſaul filium.Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis agnouiſſet:ſemetipſum abſcondit:nolens uideri aut arbitror ſponte ſuſcipere principatū : ſed tantam ſui abſtinentiam & temperantiam demonſtrauit:ut dū multi nec in partua fœlicitate gaudium ualeant retinere : ſed omnino conſpicui eſſe deſiderent:ille non ſolum ſemetipſum pro tali regno:& tantarum gentium futurus dominus non oſtendit: ſed etiam conſpectui eorum quibus erat regnaturus eripuit:& quærendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit.Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo q; non adeſſet : rogauit propheta deum:ut ei ubi eſſet oſtenderet: & iuuenem manifeſtum efficeret. Dumq; cognouiſſet a deo locum in quo erat celatus ſaul:miſit qui eum adduceret.Et cum inueniſſet:eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat:& ipſa proceritate regius erat.Dixitq; propheta.Hunc uobis deus dedit regem:uidetis q; & melior cunctis eſt:& imperio dignus.Cūq; optaſſet populus regi ſalutem:ea quæ illis erant futura ꝓpheta cōſcribēs: rege audiēte legit:& librū in tabernaculo dei reuoluit:ob teſtimoniū eoꝝ quæ prædixerat uenturus generationibus offerendum. Dum hæc itaq; ſamuel celebraſſet dimiſit populum propheta:& ipſi quidem in amathin ciuitatē patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uero ſaul iret in gabath: ex his qui erant multi quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt:honorem regi debitum exhibentes:plurimi uero maligni: & illum contēnabant:& alios irridebant:& neq; munera offerebant:neq; ſtudio aut ſermone ſaul ſibi placere demonſtrabant.

¶ Præliū Saul ſup āmonitaꝝ gēte:& uictoria hoſtiūq; uaſtatio. CAPI. .VI.

POſt menſem uero honoris eius initium belli cauſa cōtigit contra naas regē ammonitarum.Hic enim multa mala iudæis habitātibus trans iordanē intulit:& cū multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbeſq; eoꝝ ſeruituti ſubegit.Quoꝝ fortitudinē ui propria ad ꝑſes ſuæ ſubdidit ditiōi:ſapiētia uero atq; tractatu ſic ifirmos reddebat:ut neq; rurſus iugū potuiſſēt euadere ſeruitutis.Eorum nāq; etiam qui ad eū aut fide data ueniſſent:aut quos lege bellica cepiſſet:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut ſiniſtram partem uultus ſui ſcutis celantes:ad bellandum nimis forent inutiles . Et hæc quidem ammonitarum cum feciſſet habitantibus trans iordanē:ſuper galadinos abiit:& caſtra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos miſit præcipiens ut ſe ei traderent:quatenus eorum oculos dextros auferret.Quod ſi nollent: per obſeſſionē eoꝝ ciuitatē ſe interminabat euertere:electionē uero in ipſis eſſe:utrū uellēt partē corporis amittere:aut certe uniuerſi pire.Galadini uero merentes in talibus:neutrū hoꝝ promittere ꝑſumpſerunt:neq; ſemetipſos tradere:neq; repugnare. Septē uero dieꝝ īducias popoſcerunt: ut ad cōtribules legationes mittētes:ſolatiū ab eis poſcerēt.Et ſi quidē auxiliū ueniret pugnarent: ſi uero huius rei foret inopia:tradere ſe dixerunt paſſuri quodcunq; placeret hoſti. Naas aūt ſperans multitudinem galadinoꝝ:eorūq; reſpōſum:dedit eis inducias:& ſolatia a quocūq; uellēt poſtulare pmiſit.Illi ergo repēte p ciuitates iſrahelitaꝝ miſerūt: indicātes quæ eis facere t naas: & in qua teneretur anguſtia.Qui uſq; ad lachrymas magnāq; triſtitiā hoc audito uenerūt. Timor aūt eis aliud quicq̄ facere non permiſit.Cūq; legati in regis ſaul ciuitatē ueniſſent : & in quibus eſſent iabite periculis nunciaſſent:populus quidē idem fecit quod illi priores:flebant eni oēs cognatoꝝ calamitates.Saul autem ab ope agri reuerſus iopidū uenit:iuenitq; flentes ꝓprios ciues:& dū cām eoꝝ triſtitiæ & confuſionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis : diuinituſq; iſpiratus iabitas quidem remiſit;pmittēs eis in auxiliū ſe uenturū die tertia:& ante ſolis aſcēſū hoſtes ee uicturum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret:iuſſit eoꝝ aliquos p ducatu itineris ſuſtinere.Igit uolēs populū ad ammonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere:eis quo citius ſubuenirent:ĩcidens boum ſuoꝝ neruos:hæc ſe facere cūctis interminatus ē:ſi nō armati alia die cōcurrerent ad iordanem:eūq; ſequerent & ſamuelē:ubicūq; eos educerent.Illis aūt pp timorē iminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē balā dinumerata multitudine:īuenit eoꝝ numerum præter tribū iuda ſeptingēta milia fuiſſe collectos:illius aūt tribus ſeptuaginta milia uiri fuerunt. Tranſiens ergo iordanem:& decem finium tota nocte faciens iter:oriente ſole exercitui in tribus partibus conſtituto:repente & inopinabiliter ruit ſuper hoſtes:factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit ſimul & regem.Hoc igitur opus clarū fecit ualde ſaul : & apud oēs hæbreos

eum laudabilem demonſtrauit:magnaq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci.Ná ſi qui primitus fuerant qui eum ſpreuerant:tunc conuerſi ſunt ut eũ honorarent ; & meliorem cunctoꝝ principatũ eius iudicarent. Non enim ſufficit illi ſolummodo iabeſſenos eripuiſſe:ſed etiam cúctam ſtuduit pugnando ammonitarum ſubuertere regioné:prædáq; exinde copioſam ſumens:clarus ad propria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ geſtæ fuerant a ſaul ; magna delectatione gaudebant & q̃ regem talem ordinauerant exultabant.Contra illos uero qui eum nihil rebus prodeſſe dixerant exclamabant:ubi ſunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebant:ut ſolet uulgus fœlicitate detenta euomere:& contra illos qui in principiis huiuſmodi rerum eſſe uidentur auctores. Saul auté hoꝝ quidé circa ſe fauorem amplectabatur & uoluntaté:iurauit aũt nullũ ſe nocere cõtribulium:nec illa die necari ꝓmittere:cũ eſſet nimis incõgruum:ſi data a deo uictoria:proprii generis ſáguine fœdaretur:ſed deceret ut gratiá habentes adinuicem feſtiuitatem potius celebrarét. Cunq; ſãmuel dixiſſet ſecundam ordinationé in confirmatiõe regni ſaul oportere fieri:oés cõgregati ſunt in galgalá ciuitatem.Illic enim eos uenire præceperat ; & rurſus uidente populo ꝓpheta unxit ſaul oleo ſancto:& ſecundo denunciauit regem.Itaq; iſto modo hæbreoꝝ reſpublica ad regẽ alias regum iura cõuerſa eſt.Nam tépore moyſi & leſu eius diſcipuli:qui poſt eum dux fuit:optima ducis cõuerſatione regebátur:poſt i lorum uero morté annis.x.& octo populus eoꝝ ſine principe fuit.Poſtea ad cõuerſationé priſtinam ſunt reuerſi:ei qui bello & fortitudíe cũctos excelleret tribuentes iudicii ptátem: & ꝓpterea tépus cõuerſatiõis huiuſmodi nimis eximiũ uocauerũt:Samuel aũt ꝓphcta cõgregatis hæbreis ait.Coniuro uos per maximũ deũ: qui fratres illos optimos moyſen & aaron deduxit ad uitá:& patres noſtros ex ægypto : de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uerecũdiæ aliqd cõferétes:neq; tiore ꝓterriti:neq; alia q̃libet paſſione deteti:dicatis:ſiqd a me puũ aut iiuſtũ:aut lucri gratia:aut auaricia cauſa geſtũ é:arguite me ſi cuius aliqd accepit:aut ſi uitulũ aut ouem:aut cibum recepi:aut ſi cuius iumẽta ad utilitaté meá tollés aliqué cõtriſtaui:ex his ergo oĩbus ſiqd abſtuli dicite corá rege.Illi uero clamabát hoꝝ nihil ab eo factũ eé:ſed iuſte & ſancte fuiſſe eũ cũ populo hæbreoꝝ.Samuel aũt cũ audiſſet cũctoꝝ huiuſmodi teſtimoniũ fuiſſe de eo ꝓlatum ait. Quõ iudicaſtis mihi:q̃ nihil icongruũ de me dicere ualeatis coram rege nũc audite cũ fiducia me dicété. Quõ ipie nimis egiſtis in deo perétes regé:cũ uos oportuiſſet habere memoriam:q̃ cũ ſeptuagita ſolummodo noſtri generis auus Iacob ꝓpter famé uenit in ægyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad peſſimũ ſeruitiũ ægyptii ꝓduxerũt:oratione patrũ abſq; rege tantá multitudiné ex neceſſitate deus eripuit:mittés eis moyſen & aaron fratres:qui uos eduxerunt in terram hác:quá nunc utiq; poſſidetis.Et his adeptis per deum bonis:didiciſtis pietatem atq; religionem dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primũ quidé aſſyrioꝝ rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deide ꝓbuit uictoriá ãmonitarũ:nouiſſime uero paleſtinorum:& hæc oia conceſſa ſunt non habentibus regẽ ſed cũ iepte & gedeon duces extete:unt. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia: ut fugientes a deo:hoís eſſe uelitis ſub regno.Et ego quidé hunc uobis iſtitui:qué deus elegit:ut tamẽ uobis manifeſtum ſit deũ iraſci:& ingrate ferre petitionẽ ueſtrá in regno:faciá ut deus ipſe hoc uobis oſtendat aptis iudiciis:quod nullus aliquando ueſtrũ hic uidit factũ meſſis tempore imbrem deum deprecor effunder e.Cunq; hæc ſamuel dixiſſet ad populũ:tonitrua ſubito:& choruſcationes:& grandinis impetus diuinitatis iuſſiõe prorupit:ueritaté ꝓphetæ apud cũctos oſtendens:ita ut obſtupeſcentes:& in formidine conſtituti:ſeſe peccaſſe cũcti ꝓfiterent:& in hoc p ignorantiá icidiſſe:utq; deũ propheta uelut optimus pater & mitis rogaret:q̃tenus ꝓpicius eſſet eis:peccatúq; quod per incuriá & iniquitaté commiſerát:dimitteret exorabát . At ille ꝓmiſit deũ ſe rogaturuꝝ:ut eis uineá concederet meritoꝝ:monuit tamen eos:ut ſi iuſti forét & boni:& haberent ſemp memoriá eoꝝ in quibus ꝓuaricationé uirtutis inciderant : & ſignoꝝ dei & legiſlationis moyſi:eis cũ fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus:ſi uero hæc negligerent : uenturá eis eorúq; regi a deo plagam maximam prophetauit. Igiť ſamuel dum hæc dixiſſet hæbreis cõfirmato ſecúdo ſaulis regno:populum remeare dimiſit ad propria.

Quéadmodũ denuo paleſtini pugnátes deuicti ſũt ab hæbreis. CAPI. .VII.

Saul igitur eligẽs quaſi tria milia uiroꝝ ex omni plebe:duo milia qdé ipſe recipiés:morabať i ciuitate betheleé:iõathe uero ſuo filio mille dedit armigeros:eũq; miſit i gabaa Ille aũt obſidebat caſtra paleſtinoꝝ nõ ꝓcul a galgalis.Paleſtini náq; q i gabaa morabáť: arma iudæis abſtulerát:& munitiſſima loca ſuiſq; caſtris opportũa detinebát:iterdicéres hæbreis:uti ferro.Propter quá cám agricolæ ſi qd iſtrumentũ eis eét neceſſariũ ad culturá ueniétes ad paleſtios:fabricabát illud.Cũ ergo paleſtini cognouiſſét caſtra ſua ab hæbreis obſeſſa idignati:& cõtétũ hæbreorũ magná iuriá iudicátes:iudæis ꝓhiũ ítulerũt.cc.pedeſtriũ qdé ccc.milia currum uero.xxx.milia:& equitum ſexagita milia:caſtraq; poſuerũt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet ſaul rex hæbreorum deſcendit in galgalam ciuitatem : & in omné prouinciá miſit populũ pp libertaté ad bellũ cõtra paleſtinos iuitans:eorúq; porétiá uiliſſimam eé declarans & nimis indignã:ut per timoré pericula ſuſtineréť.Dúq; populi qui erant cum ſaul multitudinem paleſtinoꝝ iſpicerent: ualde ſunt territi:& alii quidem in ſpelúcis & cauernis & cloacis

ſemetipſos celauerunt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapſi ſunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben.Miſitq; ſaul ad prophetam uocans eum:ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret.Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit:& hoſtias præparare:poſt ſeptem uero dies uenturū ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit:mandatum uero nequaq̃ cum perfectione ſeruauit:ſed cū uideret prophetā quidem morari:ſe autem a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet ſamuel uenientē:eius in occurſum feſtināter egreſſus eſt.Ille ergo non recte eum feciſſe dixit:eo q; oratiões & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo : offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet . Saul uero ſatisfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies : ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum : & propter hunc timorem & inimicorum aduentum : cum in magno eſſet metu:eo q; auditū fuiſſent hoſtes in galgala deſcēdiſſe:ad oferenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum.Reſpōdens ſamuel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunq̃ in his quæ pro præſentibus præcepit deus primitus defeciſſes quā in rebus neceſſariis expediret:ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet.Et ſamuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta:diſceſſit ad p̃pria.Saul autem in galgala ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros:cum ionatha filio ſuo uenit:quorum plurimi arma nequaq̃ habebant:dum ferrum utiq; in prouincia minus eēt & qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini : ſicut dudum iam declarauimus hæc habere.Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcurrentes:hæbreoq; prouinciam deuaſtabant:uidentibus ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha:& terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolummodo non ualentibus.Cunq; reſideret ipſe & eius filius: & ſacerdos achias qui erat de prole hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum : terramq; populari reſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis : ſaul filius cum ſuo armigero conſtituit : ut latenter ad hoſtium tabernacula properarent:turbatiſq; eis ſequendo modum commotionis inferrēt.Dūq; armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors immineret:ſumēs ſolaciū iuuenis & de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentem:ſcopulis per circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantium prohibentibus . Vnde contigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtrorum : q; natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo q; non ſolum aſcendere illic:ſed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas:armigerum confortabat exacués ut ad hoſtes accederent:ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil loquerentur:tanq̃ eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die:uidentes paleſtini eos alterutris dicebant . Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur hæbrei.Et ad ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos : ut uos digne pro ueſtris præſumptionibus puniamus.Quam uocem ſuſcipiens grate ſaul filius:tanq̃ ei uictoriā deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt:mutanteſq; locū uenerunt ad petram quæ erat propter munitionis locum deſolata cuſtodibus:& ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimicorum caſtra conſcenderent.Irruenteſq; eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero ſtupore uehementius imple uerunt:ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes:alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q; congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe iſrahelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione commiſſum : ad alterna bella conuerſi ſūt.Quorum alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugiētes per ſaxa præcipites collabebantur.Dūq; exploratores ſaul dicerent regi :paleſtinorum caſtra ualde turbari:requirens ſaul ne quis ſuorum deeſſet:audiuit ſuum abiiſſe filium & eius armigerum:iuſſitq; ut pōtifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei p̃phetaret. Cūq; ille conuīcere eū:& hoſtibus fortiter preualere dixiſſet:paleſtinos iuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerūt.Qui autem refugerant petriſq; ſe celauerant iudæi audientes ſaul eſſe uictorem:congregati quaſi decem milia hæbreorum:perſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos Igitur ſine propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſæpe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia facięte:palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt.Volente enim ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnā exoluere:maledixit hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicorum anteq̃ nox futura ueniret comederet:& ab interfectore hoſtiū:aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet.Cunq; ſaul hoc dixiſſet: ueniens ad quendam quercum excelſam in ſorte effrem conſtitutam : ionathas filius eius dū illic apum contingiſſet eū inuenire cubilia:& maledictum patris ignorans:& populi ſuper eo p̃fuſionē non agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit.Inter hæc agnoſcens : quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixiſſet:aliquem guſtare cibum ante ſolis occaſum:comedere quidē ceſſauit non autem recte patrē p̃hibuiſſe dixit:quādo cū maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequētes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & iterficere potuiſſent. Multa ſiquidē milia paleſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi:magnamq; prædam &

pecora ſumẽtes occidebãt.Hoc ergo a ſcriba nunciatũ eſt regi:quõ populus peccaret in deũ:& occiſis pecudibus:anteq̃ ſanguis bene diluereť:nondũ purgatis carnibus ueſcerenť:iuſſitq; ſaul uolens lapidẽ magnũ in medio:& ꝓdicari in populo ut ſup eũ interficerent: & carné cũ ſãguine nõ comederent:quõ hoc nequaq̃ deo placeret.Cũctis uero iuxta regis præceptũ facientibus:ſtatuit illic altare ſaul:& holocauſtũ ſuper illud deo celebrauit.Hoc aũt altare conſtituit primũ.Mox itaq; uolens ad hoſtiũ procedere caſtra:ut quæ in eis uidebantur diriperet ante diem:militibus inſigniter eum ſequentibus:& cũ multa fiducia eius præceptis obedientibus:uocauit rex achitob ſacerdotẽ: iuſſitq; ut cõſuleret:ſi deus annueret:ut eũtes ad inimicorum caſtra:hoſtibus denuo prævaleret. Dicente uero ſacerdote:deum reſponſa non dare:ſaul dixit.Non ſine cauſa conſultus deus uocem nobis non reddidit:qui primitus anteq̃ interrogaret oĩa nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati eſt . Vnde per eundem ipſum deum : licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur:interficio eum:& deũ ita placabo:quãtomagis extraneo & nihil mihi competẽti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar.Cũq; hoc fieri populus exclamaſſet:repente cũctos in uno loco conſtituit:ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio:& eum qui dereliquerat inſtanti ſorte requirebat: inuẽtuſq; ionathas peccaſſe:interrogatus a patre eſt quid feciſſet:& quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit pater:nihil aliud ſcio:niſi q; ignorans heſterno maledictũ ac iuſiurandũ a te prolatũ perſequens inimicos:fauũ guſtaui mellis.Quem ſaul occidere ſe repete iurauit:quatenus & generi & naturæ:ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum.Qui nequaq̃ mortis interminatiõe perterritus : ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego ſupplico inquit pater parcendum mors mihi ſuauis eſt:quæ pro tua geritur pietate:& populi magna uictoria.Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt:hæbreos de paleſtinis reliquiſſe uictores.In his itaq; omnis populus doluit:& nimis ĩgemuit:iurauitq;:non ſe mori permittere Ionathã:uictoriæ huius auctorem.Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris:orationes pro eo faciẽtes:ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul uero reuerſus ad propriã ciuitatẽ: uſq; ad ſexagĩta milia hoſtiũ interfecit:regnauitq; fœliciter: & uicinas prouicias:genteſq; belli iure ſubiecit:ideſt ammonitarũ: & moabitaꝝ:& paleſtinoꝝ:idumeoꝝ & reges eoꝝ tributarios fecit.Fuerũt aũt ei filii maſculi quidẽ tres:ionathas:& Ieſus:& melchis : filiæ uero duæ:merob & micol:habuitq; militiæ principẽ patrui filiũ:abner filiũ ner.Ner aũt & Cis pater Saul fuerunt fratres:filii Abihel.Habebatq; Saul curruũ multitudinem:& equeſtrium & cum quibuſcũq; pugnaret:cum uictoria remeabat:hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat:& aliarum gentium potentiſſimos demõſtrarat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine præcellentes elegit:eoſq; armigeros ſuos effecit.

Bellum & uictoria ſaul cum amalechitis. CAPI. .VIII.

VEniens igitur ſamuel ad ſaul:miſſum ſe dixit a deo ut eũ cõmoneret : quia eũ electum ex omnibus regem fecit:& propterea debere eum obedientem ſibi eſſe:quomodo ipſe quidem haberet gentium principatum : deus uero & ipſius eſſet & rerum omnium dominator: adiiciebatq; dixiſſe eum:quõ multa mala amalechite hæbreis ĩ deſerto fecerunt: quando egredientes ex ægypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorũ:ideo bello perimendos amalechitas:quibus ſubditis:nullum eorum debere uiuum pœnitus relinqui alias relinquere:ſed omnem necandam ætatem:incipientes a mulieribus pariter & ĩfantibus:& hoc ſupplicium eos q; maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere . Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionẽ ait eſſe parcendum:ſed cuncta dicanda deo:& nomẽ amalech ſecũdum moyſi mandata delendum.Saul uero ꝓfeſſus eſt ſe præcepta complere:& obedientiã non ſolum in hoc credidit:ut cõtra amalechitas pugnaret:ſed ut etiã uelociter properaturũ eſſe monſtraret:congregauit cunctum exercitum:eũq; dinumerãs in galgalis inuenit iſrahelitarum abſq; tribu iuda circa. xl.milia uiroꝝ:illa nãq; tribus ſola.xxx.milia armatos habebat.Tunc ergo ſaul amalechitarum regionẽ ĩgreſſus:inſidias occultas circa torrẽtem fecit:ut nõ ſolũ aperte alias ab arce pugnãs:eos affligeret:ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret: & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam:fugauit hoſtes multoſq; peremit:& reliquos perſecutus eſt fugientes. Cũq; illud opus propicia diuinitate compleſſet:amalechitarum urbes obſedit:& alias quidem molitionibus : alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo ediſicatis : alias autem ſame & ſiti:alias uero modis aliis obſidens : & fortiter capiens ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul inuectus : nihil crudele:nec ultra humanam naturam ſe facere credens:primũ q; in hoſtes hæc agebat:deinde q; præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat:cœpitq; regem hoſtium agag captiuum . Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus:decreuit eſſe ſaluandum : non hoc faciens diuina uoluntate : ſed iudicium proprium ſequens:& ſine cauſa ei cedens uitam quaſi miſericorditer:unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet.Deus nãq; ſic odiuit amalechitarum genus:ut neq; infantibus parceretur:quibus potius miſereri natura eſt:Saul itaq; regem agag & malorum quæ contra hæbreos geſta uidebãt: auctorem a morte ſeruauit:& hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit.Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus.Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; ſibi diripuerunt iubente

deo non esse seruanda:sed & alias res diuicias q collegerunt.Siquid uero dignum possideri nõ erat consumpserunt. Cunq uicisset saul uniuersos a peluſio ægypti usq ad rubrum mare residentes hostes: ficimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent: ne forte amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanq in nullo propheticæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret: & uelut omnibus integre conseruatis: deuictis hostibus: cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro amalechitarum uita & rapina pecudum quã populus gesserat contristatus est:quomodo hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq iudicabat: ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam: eum spernerent: & nec tanq humani regis præceptionibus obedirẽt:dicebatq propheræ pénitere se:eo q saul ordinauerat regem:quomodo eius iussa non faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel:ualde confusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius saul:seq ab eius idignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiam propheta poscente non annuit:iniustum esse dicernens:se tantis peccatis indulgẽtiam condonare: non ob aliam causam asserens mala generari: nisi cum aliqui iniustitiam passi: ad uindictam negligentiores existerent: alias extiterint. Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ:& latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset:nec parceret:die facta Samuel ad saul uenit in galgala:uidensq eum rex:cucurrit & osculatus ẽ dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam: & quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse: genus autem amalechitarum mandato diuino oẽ se deleuisse nulumq fuisse derelictum nisi tantummodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicẽ quid cogitãdum. Cui prophera dixit:deum nõ super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autem illos qui eius mandata consiliumq secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uoluntate.Is enim contemnitur:non quando ei sacrificatur:sed quando in obedientiæ spiritus abhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt: nec eum uera religione colunt:neq dum multas hostias & magnas obtulerit:neq dum ornamento ex auro argentoq facta dicauerit susceptt hæc libenter:sed potius auersatur:& magis studiũ hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcepit diuinitas recordantur: & mori potius elegunt q præuaricari aliquid quod iubetur: semper conuertitur & neq sacrificium ab eis exquiret: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid:siue uilissimum:grauiter eos praua munera: quã ditissimorum maximam susciplet opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum:spreuisti nanq & neglexisti ea quæ tibi mandauit.Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere:ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& quis deo offerenda sacrificia.Scito igitur regnum tibimet auferendum: & potentiam quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendam. Porro saul fatebatur quidem iniq se fecisse: & peccatum se negare non posse:transgressũq se mandata prophetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitũ non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse:sed ignosce inquit:& esto mitis nunc:decetero enim obseruabo ne peccẽ.Rogabatq prophetam:ut reuertés hostias deo pacificas immolaret.Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium: uiolenterq tractum:eo q samuel iperu facto discederet:uestem eius disrupit.Cui propheta dixit.Sic tuum scindetur iperium:& accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto: nec mutatur atq conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ:non fortitudinis est diuinæ.Saul autem impie quidem se gessisset fatebatur:infecta uero facere quæ fuerant facta nõ posse: rogabatq eum:ut se coram multitudine honoraret:& cum eo ueniens adoraret.Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq ad eum est rex amalechitarum agag. Et dum diceret agag:quã esset amara mors ait samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq fecisti:sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq repente eum in galgalis mori. Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

¶Quia puaricãte Saul mãdata ppheræ Samuel:alius rex Dauid iubẽte deo latẽter ẽ scũs.CA. VIIII.

REx saul sentiens quæ mala passurus esset: qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascendit in gaba: quod nomen interpretatum significat collem:& post illam diem non uidit saul Samuelẽ. Cũq prophera propterea tristis esset:iussit deus:ut a cogitationibus quiesceret: & sumés uas olei in betleem ciuitatẽ iret ad ieſſe filiũ obed:& eius ungueret natum:quem ipse monstraret in regem.Cum uero metueret ire:ne cognoscens saul:& aut latẽter aut palam eum occideret:dicente deo & dante securitatem: prædictã peruenit ad ciuitatem: Quem cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret.Tunc sacrificio celebrato:uocabat ieſſe cum filiis ad altare:& inspiciens filium lenioré proerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regẽ:sed prouidẽtia di-

uina frustratus est.Dñ enī cōsuluisset deū:si iuuenē ungueret : quē ipse admiratus fuerat:& dignū ſperio iudicabat:respōdit deus : nō ea uidere homines q̄ deus itēdit:sed tu iquit pulchritudinē iuuenis respicies:hūc arbitraris regno placere : ego aūt non corporis pulchritudinē ac ſpeciē apicē facio eē regalē:sed animi sine dubitatiōe uirtutē.Ille siquidē pfecte pulcher ē:q pietate & iusticia ē simul & fortitudine:necnō & obediētia splēdidus:& oībus ex quibus animæ pulchritudo cōsistit. Cūq; dixisset hæc deus:pcepit samuel ieſſe:ut oēs ei suos filios demōstraret.At ille alios quidē uenire fecit:quos quis senior qdē erat eliab uocabat:secūdus uero aminadab sammaa tertius:quartus uero nathan:quitus aūt rachel:sextus asā.Vidēs aūt & istos pheta in nullo minores pulchritudine senioris:consuluit deū quem hos eligeret fore regem. Quo dicente nullum:denuo requisiuit ieſſe:si præter istos haberet alios filios.Qui dixit esse alium nomine Dauid pastoré ouiū curā habentem:iussitq; eum samuel uelociter uocari:ipossibile dicēs eos eē cōmessuros anteq̄ ille ueniret.Cunq; uenisset Dauid uocatus a patre:puer colore quidem rubeus : & pulcher aspectu: tacite samuel dixit ad eum.Hic est qui deo placuit ad regandum . Tunc & ipse discubuit:fecitq; iuuenē sub se discūbere:& ieſſe cum reliquis filiis.Deinde uidente Dauid:sumens oleum unxit eum:eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit : quomodo regnare eum deus elegerit:monuitq; iustum eē debere:& eius præceptis obedire.Sic & enim regnum ei multo tempore fore mānsurum:domūq; claram ac famosissimam habiturum:uastaturūq; pariter palestinos. Sed & cum quibuscūq; gentibus congrederetur uinceret:& ingentem gloriam possideret:quod & ipsum habere & posteris relinquere promittebat.Samuel quidem dum hæc monuisset abscessit:diuinitas autem ad Dauid saul relicto migrauit.Et ille quidem prophetare cœpit:sancto super se spiritu ueniente:saul uero quædam passiones & demonia repente comprehenderunt:suffocationes ei & angustias iferentes:ita ut medici ei salutis nullum remedium inuenirent.Siquis tamen cantare esset pitus:& in cithara psallere doctus:hunc adduci iusserunt:ut cum eum demonia inuaderent & turbarēt:super caput eius astās psalleret : & hymnos ediceret. Ille uero hæc nō dissimulauit efficere : sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit.Cūq; ei quidam suorum dixisset:uidisse se in ciuitate bethleem quendam ieſſe filium:adhuc ætate iuuenculum:pulchrū atq; decorū & aliis studiis ualde dignū necnō psallere & hymnos cantare doctū:insup & eximiū pugnatorē:mittēs saul ad ieſſe Dauid sublatū a gregibus ad se uēire pcepit;mādās ei uelle se iuuenculum uidere:de cuius pulchritudie ac fortitudie cognouisset.Ille uero misit filiū:dās ei mūera saul portare.Quo uenīte gauisus ē:fecitq; eum armigerū suū:& bonis omnibus honorauit.Delectabatur enī in eo:maxime in iuasiōe demoniorū: qui cū ad eum accederēt:solus erat medicus: hymnos dicendo & psallēdo rursus in cithara:& saul a mētis oppressione reuocando.Misit igitur saul ad patrem pueri ieſſe petēs ut apud eum Dauid maneret:eo q; eius præsentia delectaretur:ysai uero saul non contradicendo concessit.

¶ Quēadmodū denuo pugnauerūt palestini aduersus hæbreos adhuc regnante saul & monomachia Dauid cū golia:q palestinorū erat eximius:eiusq; peremptio & defectio palestinorū. CAPI. .X.

POst non multa siquidem tempora: palestini denuo congregati : & magnum super israhelitas omnes exercitum colligentes:inter socho & azecha castrametati sunt. Contra quos denuo saul produxit exercitum: & super quendam montem castra ponens:coegit palestinos priora quidem castra relinquere: & ex aduerso montis-quem saul apprehenderat aduenire:diuisitq; eorum exercitus medius mons:qui erat positus inter eos.Igitur descendēs quidam de exercitu palestinorum nomine goliad de ciuitate geth : uir ualde procerus:cuius altitudo quattuor erat cubitorum:& palmi unius:accinctus armis quæ pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat : indutusq; lorica cuius erat pondus quinq; milium siclorum eris:galeā uero & tibi alia habebat erea:quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuissent membra protegere:hasta uero eius erat non leuis dextræ portatio:sed quā ipse gestabat in humeris : cuius ferrum sexcentorum siclorum fuit:sequebanturq; eum multi arma portātium.Hic igitur goliad stās inter medias acies:uocem emisit grandem contra saul & hæbreos dicens.A pugna nunc & periculo uos absoluo.Quæ enim necessitas ē nostros exercitus depire.Sed date aliquē uestrum contra me pugnatur:& totū bellū unius uictoria terminet:seruiatq; pars altera illis:quorum fuerat ille qui uicerit.Est enī multo melius & tēperantius:unius piculo promereri : qđ potestate a dest multorū. Hæc cum dixisset:castra remeauit ad propria.Altera uero die rursum uenit:ac eadem uerba fecit & similiter usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas conditiones prouocare non destitit: ita ut terreret & ipse saul:& eius exercitus.Constituebant equidem acies quasi pugnaturi:ad congressionem uero minime ueniebant.Bello itaq; consistente iter palestinos & hæbreos:saul remisit Dauid ad patrem suum ieſſe:cū ei eius tres alii filii ad solacium & periculum pugnæ sufficerēt. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit non multo post ad castra reuersus hæbreorū missus a patre:ut necessaria fratribus deportaret : & qd ageret agnosceret.Cūq; goliad denuo reuertens & puocans exprobraret:quasi nullus inter eos uir esset qui contra eum pugnare præsumeret:cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater:& audiens illum blasphemātem exercitum:& pariter affligentem indignatus est & fratribus ait: paratū se eē solum cum hoste

pugnare.Cui ſenior fratrum aminadab interminatus eſt:& præſumptionē habere eū p̄ter ætatem dicēs:& exp⁹tū huius officii:uſſit ad patrē & ad paſcua remeare.Qui reuerſus qdē fratrē diſceſſit:& apud quoſdā militū ē locutus:q; uellet cū paleſtino ꝓuocāte pugnare.Illis autem repēte Saul iuuenis indicantibus uolūtatē:rex eū uocauit:& dū quæreret:ut qđ uellet ediceret dixit.Nō deficiat mēs tua rex:nec metuas:ego ſuperbiā huius hoſtis pugnādo ꝓſternā:& ita ſublimen & ꝓceꝝ ſubdā & ſic iſte quidē irridebitur tuus uero exercitus glorioſus inuenietur:ſi neq; a uiro bellatore habet in acie perire:ſed ꝓuocatus a puerili ætate moriat.Saul aūt eius præſumptionē atq; magnanimitatē ualde mirāte:nō tamē in eo habēte fiduciā propter ætatē:ſed ifirmū eē:ut cōtra peritum hoſtē bellū ſuſcipet:ea dicēte:Dauid ait:Pollitior hoc:cōfidens in deo q mecū ē:cuius etiā adiutorio fungor expimento.Nā dū aliquando leo ouiculas meas inualiſſet:& agnū arripuiſſet:ſequens appræhendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui:ipſū uero dū cōtra me ipetū feciſſet:a cauda compræhenſū:& percuſſū in terra peremi. Idē & urſo faciēte:in eo ultus ſū.Putet ergo ille hoſtis unū ſe eē huiuſmodi beſtiarum:diu exprobrans exercitui:& noſtrum blaſphemans deum:qui eū faciet mihi ſubiectū.Saul igitur uoluntatē pueri atq; præſumptioni ſimilem orans deo terminum dixit. Vade ad pugnā Et accixit eum lorica ſua ſimul & gladio:& apponēs ei galeā deſtinauit.Dauid aūt oneratus his armis:cū nō eſſet exercitatus in eis ait.Iſta quidē rex tua ſint ornamēta:cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua:mihi uero tanq̄ ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo:& quinq; lapidibus de torrente in paſtorali pera:& fundam in dextera manu portans:ibat ad Goliad.Videns aūt eū Goliad ſic uenientē ſpreuit:& iniuriā ei fecit quaſi nō arma gerens hoſtium pugnaturus ueniret:ſed quibus canes repelli ſolēt: dicens. Nū me canē exiſtimaſti. Ille autem nō canem:ſed deterius aliquid eum ſe putare reſpondit.Cōmouitq; Goliad ad iracūdiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui:& interminatus eſt : daturum ſe carnes eius terrenis beſtiis: & cæli uolatilibus deuorandas.Cui reſpondit Dauid.Tu quidem uenis contra me cū gladio:& haſta:& lorica:ego autem uenio ad te armatus deo:qui & te & omnem ueſtrū exercitum noſtris manibus perditurus eſt.Hodie náq; tuū caput abſcidemus:& reliquū corpus tuū ſimilibus canibus apponemus:ſcientq; cuncti:quō deus præſul eſt hæbreorum:& arma noſtra ipſe eſt ſemp & fortitudo.Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Paleſtinus autē armorum pōdere grauatus:cū currere nō ualeret:paulatim uenit ad Dauid:cōtennēs eū & ſe nudū confidens ſimul & adhuc ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo:qui ab hoſte non uidebatur : & ſumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat:& emittens eum de fundibula: percuſſit repente goliad in fronte:& uſq; ad cerebrum pertranſiuit:ita ut mox confracto capite goliad caderet pronus in terram.Tunc ſtetit Dauid & caput eius incidit.Cadens ergo goliad : factus eſt paleſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpexerunt : de rebus omnibus deſperantes:reſiſtere non ualuerunt:ſed uidentes ſe uictos turpiq; fugæ ſe tradentes: conabantur liberari . Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamorem facto:ſuper eos exilierunt : & multos interemerunt : & perſecuti ſunt uſq; ad terminos geth:& portas aſchalonis.Mortui itaq; ſunt paleſtinorum . xxx . milia:& totidem uulnerata.Porro ſaul reuerſus ab exercitu hoſtium:eorum caſtra diripuit & ſimul incendit.Caput autem goliæ Dauid ad tabernaculum proprium deportauit:& haſtam dicauit deo.Porro circa Dauid inuidiam atq; odium ſaul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis:delectabantur omni letitia milites:mulieres quidem q; multa milia ſaul paleſtinorum interemiſſet:uirgines autem q; multa dena milia exterminans Dauid cœpit.Hæc audiens rex q; millenario numero teſtimonium ipſe perciperet:& denum milium multitudo iuuenculo uoueretur:& cogitans q; nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid cœpit eum timere:& nimis habere ſuſpectum:& a priori quidem officio quem utiq; ſuum armigerum fecerat eum amouens:ne dum nimis proximus eſſet:eum poſſet occidere:conſtituit eum millenarium:dās ei locum quidem meliorem:& ut putabat ſibimet cautiorem:uolebatq; eum ad hoſtes & prælia mittere:ut in his pericula ſuſtinendo periſſet.

Quēadmodū miratus ſaul fortitudinē Dauid:ei ſuā filiā copulauit. CAPI. .XI.

DAuid ergo deum habens ubiq; ducem:quocunq; ueniſſet præualebat : & optime agere uidebatur : ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupiſceret:& amore detenta cunctis ita fieret manifeſta:ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem.Ille uero quaſi percepta occaſione in morte Dauid:hoc libenter audiuit daturumq; nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait:ſi ducenta ei capita hoſtium adueheret necatorum.At ille honore ſic claro ei propoſito:uolens ex opere piculoſo & incredibili gloria magis procedere:tendebat ad cauſam.Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus perimendum: & decenter ſua uota complere:ſi per alios & non eo faciente moreretur:iuſſitq; ſuis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur:qualis circa puellæ nuptias eſſet.Illi uero cœperunt cū eo loqui:q; diligeret eum rex ſaul una cum populo:& uellet ei etiam ſuam filiam copulare . Qui dixit.Non modicum uidere putatis me generum eſſe regis.Mihi uero nihil tale ſubſiſtit:præcipue

cũ ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus. Saul aũt dũ famuli Dauid reſpõſa dixiſſent:ait. Dicite ei nõ me pecuniis egere:nec honoribus:quibus rebus uẽdit filia potius quã nuptiis colloceť; ſed eligere genere habentẽ fortitudinẽ:aliaſq uirtutes:quas te habere manifeſtũ ẽ:& uelle me recipere ab eo p nuptiis filiæ:nõ aurũ nec argẽtũ:neq ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed pp ſuppliciũ hoſtiũ:capita ſexcẽta paleſtinoꝝ. Et mihi enĩ ipſi nullũ potius quã hoc:nullũ clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolẽnius honoribus ẽ præcipuũ:uiro tali & tãto teſtimonio de hoſtiũ triũphis decorato poſſe cõiũgi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus:quaſi ſaul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere:neq conſilium expectauit:nec ſi poſſibile aut difficile eſſet:opus præſens animo cogitauit:ſed repente cum ſotiis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus é. Deus enim erat qui cuncta facilia Dauid & poſſibilia faciebat. Cũq multos interemiſſet: abſcidens ſex centa capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mentiri peſſimum iudicaret:aut per inſidias eum occidere: cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet: dedit ei ſuam filiam nomine michol.

¶ Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ Dauid ſibi rex ſaul pimere feſtinauit. CAPI. .XII.

CVm ergo ſaul non eſſet recta uoluntate manſurus:uidens etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metum celare non ualens:timore magnaq rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroq:cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiuſq mortem ionathæ filio:& reliquis familiaribus delegauit. Filius aũt admirans permutationem patris circa Dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum: ſed ad mortem uſq ſeuiret: & cum iuuenem diligeret eiuſq uirtutem:dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitq ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrem dixit:eiq pro eo opportuno tempore locuturum:cauſamq cognoſcturum:& ei exprobrare:q occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſſet:dixitq ei ſe poſt hæc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſſus eſt a rege. Altera uero die ionathas uenit ad ſaul:& dum eum letum & exultãtem aſpiceret:cœpit de Dauid proferre ſermonem dicens. In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilẽ Dauid:præcepiſti eũ pater iteremi:uiq qui tibi quidẽ magnæ ſolutis cauſa fuiſſe probatus eſt:paleſtinis aũtẽ ualde ſuppliciũ:ab illuſione & iniurriis ſimul eripiens populũ hæbreoq:quas diebus. xl. ſuſtinuit nullo utiq præſumente prouocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meam præmio accepit uxorẽ: cuius mors tibiipſi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed etiam propter ipſam cognationem:quãdo eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii:ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem q nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis: quando malo ſpiritu & demonibus in te reſidentibus:illos expulit:pacemq tuæ animæ condonauit:ſecundo autem:quando & in tuis hoſtibus ultus eſt. Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt. His ergo ſermonibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil Dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus:& iracundiam regis ſubiecit: & metum. Ionathas autem euocato Dauid:indicauit ei de ſua ſalute:quam impetrarat a patre:eumq deduxit ad regem:& erat in conſpectu eius ſicut prius. Eodem uero tempore:paleſtinis bella gerẽtibus denuo ſuper hæbreos:ſaul contra hoſtes Dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:uictorq reuerſus eſt ad regem. Quem ſaul non ſicut ſpabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt:tanq illius bonis actibus uidereť ipſe deceptus. Cũq regem rurſus pueris aſtantibus demõ ageret: ſpirituſq turbaret:uocans Dauid in domo in qua iacebat tenens lãceam:eum pſallere & hymnos cantare præcepit. Quo iuſſa faciẽte: inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq Dauid præuidens declinauit; fugitq in domum ſuã & in ea tota die pmanſit. Nocte uero mittẽs rex:iuſſit eũ uſq ad diluculum cuſtodire:ne latẽter effugeret:quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem. Michol aũt Dauid cõiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:Dauid indicauit:dubiã ſpem eius uitæ conſpiciens:& de anima ſua piter diffidẽs. Neq enĩ ſe credebat poſſe habere uitam:ſi fuiſſet illius amore priuata. Et ergo dixit. Non te hic coniũx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citius:dũ tibi pbet nox fugę pfidiũ:faciatq tibi hãc dominus lõgiorem. Scito enĩ te a patre meo ſi inuẽtus fueris occidẽdũ. Quo dicto:eũ per feneſtram depoſuit & dimiſit. Deinde conſtituit lectulum q̃ſi egrotãtis:& ſub ſaga iecur ſpirãs capræ ſuppoſuit. Die uero ſecundo miſit pater eius ut Dauid deducereť ad eũ. Illa uero nũciãs:eo q nocte fuiſſet factus infirmus: & oſtẽdẽs eis lectulũ cooptũ:dũ iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire Dauid qui miſſi fuerant crediderunt. Renũciantibus aũtẽ illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eum perimere dicens. Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes facta ab eius uxore:renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater:eo q eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:ſatisfecit ei ueriſimile loquens:quaſi eam ad hæc non conſentientem:Dauid occidere uoluiſſet:& hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet: pro quo ei deberet ignoſce-

re:q; hoc neceſſitatis cauſa nõ uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicés. Arbitror ego pater:q; ita uoluiſti illũ perimere:ſicut me potius liberare.Et ſaul equidé uenia puellæ dedit.Dauid ergo declinauit a periculo:& uenit ad ſamuel prophetam in ramatha:eiq; regis inſidias idicauit:& q; iaculo eius pœnæ fuiſſet extinctus; dũ neq; circa eũ extiterit inimicus:neq; circa hoſtiũ certamẽ ifirmus:ſed in omnibus ꝓnus & fœlix:quæ magis cauſa Dauid iuidiã generauit. Cognoſcés itaq; ꝓpheta regis iiuſtitiã:ramathã ciuitatẽ reliqt:& deducés Dauid ad quendã locũ nomine galboa:cõmorabãtur illic cũ eo.Cũq; nunciatũ fuiſſet ſaul eo q; Dauid eẽt apud ꝓphetã:miſit armatos:eũq; ad ſe cõpræhẽdendũ iuſſit adduci.Qui cũ ueniſſent ad ſamuel:iuenientes eccleſiã prophetaꝝ:participanti ſancto ſpiritu ꝓphetare cœperunt.Saul aũt audiés hoc:ſuper dauidialios deſtinauit:& illis idẽ facientibus:denuo miſit alios.Prophetantibus aũt & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimũ iratus ipſe perrexit.Cum uero iam erat in proximo:anteq; eum uideret ſamuel:prophetare cœpit: uenienſq; ad eos ſaul:ſpiritu uehementi compulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte:Dauid & ſamuele uidente.Ionathas uero ſaul filius occurrente ſibi Dauid: & de patris eius inſidiis ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil iniq; geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret: rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale: neq; derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet: nihil tale in eo cogitante patre.Nã ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utiq; conſilium eius omne non celaret.Porro Dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quã eum ſpeneret quaſi mendacem:eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut uideret: dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amiciciæ affectum habere.Contriſtatus ergo ionathas:eo q; Dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatem:interrogauit eum quid uelit ut faceret.Ille autem:noui inquit omnia te mihi cõferre & præſtare uelle.Craſtina die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege.Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti ſaul reſponde me profectum eẽ in regionem bethleem in tribum meam: ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me ire permiſeris.Et ſiquidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcentibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicum:ſi uero aliter reſponderit:hoc tibi erit indicium:quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatem patris:miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti.Si uero inuenis i me malignum aliquid:ipſe me perime: ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a Dauid ionathas nõ egre ſuſcipiens:promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eẽ facturũ.Et ſiquidẽ triſte aliquid:aut q; eius odiũ páderet pater reſpõderet:ei renunciare:& ut eum potius ſecurum redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe pretermiſſuꝝ pro Dauid ſalute iurauit dicens.Nunc deum quem magnum eẽ uides & ubiq; præſentẽ: & anteq; mentem meam ſermonibus prodam:iam preſcientem eum:in communi pacto teſtem promiſſionis adduco.Quoniam non ceſſabo frequenter tẽtans patris animum cognoſcere:donec mihi eius animi ſecreta pandantur: quæ cum didicero:non celabo: ſed protinus tibi nunciabo: ſiue mitis circa te:ſiue ſit ualde crudelis.Nouit autem hoc deus qualem eum circa te ſemper eſſe exoro:qui & nunc tecum eſt:nec te derelinquit:faciatq; te inimicorum tuorum:ſiue pater meus eſt:ſiue ego: eſſe meliorem:tu autem horum eſto memor:& licet me finire uitam contingat:filios meos ſerua: & pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq; iuraſſet hæc:dimiſit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit:in quo erat ſolitus ſe exercere:quæcũq; cognouiſſet a patre nunciaturum ſe ei promittẽs hoc modo ut deduceret puerũ & mitteret ſagittas tres:& ſi iuberet puero ſagittas afferre quæ ante eum iacerent:cognoſceret:nihil eẽ apud patrem maliciæ:ſi diuerſi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret:ſecuritatem ſe ei præbiturũ dicens:ne quid ſuſtineret incongruum utq; fœlicitatis tempore horum memor eſſet & utilitatem eius filiis exhiberet.Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens:ad locum proximum eſt ꝓfectus. Altero uero die cum eſſet menſis initium purificatus ſolenniter rex ad conuiuium uenit:& ſedẽtibus circa eum filio ionatha a dextris:& principe militiæ abner a ſiniſtris:uidés eſſe locũ Dauid uacuum tacuit:ſuſpicatus eum non eſſe a coitu mundum. Cũq; ſecunda die noui menſis non aſſuiſſet:requiſiuit a filio ionatha:ubi iret tranſacto die:& præſenti conuiuio eſſe filius non adeſſet. Ille uero ait abiſſe eum ſe permittente ſecundum ſolẽnitatem ad propriam regionem:eo q; tribus eius feſtiuitatem ageret:& rogatum ſe piter:ut etiam ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda cõcurreret.Et ſi præcipis inquit pater:& ego poſt eũ uado:noſti enĩ quomodo illi deuotus ſũ. Tũc igiẽ ionathas ſaul iniquitatem circa Dauid agnouit:& apte uoluntatem eius aſpexit.Nam iratus ſaul: blaſphemauit eũ:natũq; de muliere uiro ultro appetentẽ:& proprium hoſtẽ dixit:& ſociũ Dauid & cooperatorem eius:& nec ipſum erubeſcere nec eius matrem talia facientem: nec uolẽtẽ intelligere:q; donec Dauid uiueret:regnum eoꝝ eſſet incautũ:dixitq; ut eũ uocaret:quatenus pœnas exolueret. Reſpondente uero ionatha:quid iniquũ fecit ut puniatur:non ad uerba iã & blaſphemias iraq; ſaul acceſſit:ſed arepta lancea ſuper eũ ut reſpondentem iterficeret iſiluit:& hoc quidẽ

non ipleuit prohibitus ab amicis.Manifestū aūt apparuit:saul initiū esse Dauid & q̄ eū desidera-
ret occidere:ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis
filius declīato periculo:& nihil aliud præ tristitia ualēs: sed deflēs eo q̄ & ipse pene mortuus fue-
rit & Dauid necem definitā esse cognouerit:matutino facto prexit:& quasi exercitaturus exiuit i
campum:ut amico sicut constituerat regis proderet uoluntatē.Fecit ergo ionathas sicut pollici-
tus est:& sequētē puerū in ciuitatem dimisit:ut Dauid in deserto loco ad faciem loqueret. Quo
uiso Dauid cecidit ad pedes ionathæ eūq̄ adorās:saluatorē animæ suæ uocabat.Quem ionathas
eleuauit a terra:& alterutros amplexantes ualde:semetipsos osculabātur & flebant ætatem suam i-
uidiæ malignitate cōsumptam:& futuram sepationē quæ nihil differret a morte.Deinde quiescē-
tes a gemitu:& memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscētes diuisi sunt.

Quia sepius Dauid per Saul periculum mortis passus effugit:& secundo eum super se uenientē
habens potestatem noluit interficere. CAPI. XIII.

IT Dauid qdē fugiēs saulē & iminētē ab eo mortē declinās:uenit i ciuitatē nobe ad abi-
melech sacerdotē.Qui dū eū solū uenire uidisset:& nec amicū:nec famulū cū eo eē p̄-
sentē:miratus.ē:& cām cur nemo eēt cū eo q̄æsiuit.Ille uero cām ait sibi secretā iussu
regis iniūctā:ad quā nō eū hēre multos comitatus oportere dicens:q̄ constituisset ad
quēdā sibi locū famulos occursuros:petebatq̄ ut ei itineris necessaria nō negaret:p q̄ opus amici
faceret:& p̄sentibus necessitatibus subuēniret.Quibus adeptis:etiā arma sibi dari si q̄ essent præ ma-
nibus postulabat.Aderat aūt illic seruis saul: genere qdē syrus:noīe doech q mulas poscebat saul.
Tūc ad Dauid sacerdos ait nihil eqdē se tale hēre sed eē lāceā Golie:quā ipē illo perēpto deuoue-
rat deo:eāq̄ sumēs Dauid:ex oī hæbreorum regione fugit i geth:q̄ ē i regno palestinoꝝ: ubi re-
gnauit achis.Cūq̄ cognitus fuisset a famulis regis:eiq̄ manifestatus illis dicētibus:quō Dauid eēt
q multa milia palestinoꝝ peremisset:metuēs Dauid ne ab eo necaret:& p̄iculū q̄ declinauerat a
saul ab illo suscipet:simulauit se eē furiosū:& rabidū ita ut spumā ex ore proiiciēs:& alia q̄ furiosi
sunt faciēs:fidem regi uere passionis ostenderet.Qui famulis idignatus:eo q̄ uesānū hosem apud
eum itroduxissent:uelociter a se Dauid iussit expelli:& ita liberatus de terra geth:uenit i tribū iu-
da:& habitās in spelūca circa ciuitatē modollā misit ad fratres suos:eiq̄ ubi esset ipse mandauit.Il-
li uero ad eū cū oi cognatione sua uenerūt.Sed & alii q̄bus aut odiū aut timor erat regis saul : ad
eū p̄ter cōcurrerēt: facturosq̄ se q̄cūq̄ placerēt illi dicebāt:fuerātq̄ oēs simul q̄drigēti.Tunc ille
securus qa auxiliū ei fuisset adiectū:surgens ide uenit ad regē moabitarū:rogauitq̄ eū ut parētes
eius donec ipse de suo fine cognosceret:in regiōe sua susceptos haberet.Quo annuēte:parētes eius
omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati sunt. Præcipiente uero p̄phe-
ta ut desertum quidem Dauid relinqueret:& ad tribum iuda p̄gēs ibidē habitaret:eidē obediit :&
de moab reuersus:uenit in ciuitatē sarmut:& in ea moratus est. Saul autē audiens Dauid uisū cū
multitudine:non in timorē fortuitū corruit & tumultum:sed sciens uiri prudētiā atq̄ p̄sumptio-
nem:q̄ non ex eo sibi paruus timoris sonus exurgeret:quia & dolū & labores inferret:conuocans
amicos & principes tribus ex qua ipse erat : in collem ubi regnū habebat:& sedens in segete:sic ei
locus ille uocabat:dū circa eū esset ordo ciuilis p̄iter & armigeri:cūctis ait. Viri contribules:nouī
quidē q̄ meoꝝ beneficioꝝ nō estis immemores:quoniā & agroꝝ quosdā dominos feci: & hono-
res populares:& officia p̄bui.Interrogo ergo uos si maiora his dona & ampliora iesse filium uobis
dare cōfiditis.Noui quoniā oēs illi potius cōsentiatis:quādo meus filius etiā ionathas ita sapit:&
uos ad talia p̄suasit.Nō enī ignoro q̄ iusiurādū cū Dauid & fœdera celebrauit:necnō q̄ cōtra me
ionathas tractator eius & coopator existit:nulliq̄ uestrum curæ est:sed tacentes rei exitū sustine-
tis.Cūq̄ rex tacuisset:alius quidē præsentiū nemo respondit.Doech uero syrus pastor mulaꝝ eius
ait:q̄ uidisset Dauid in nobe ciuitatē uenisse ad abimelech sacerdotē:ut futura sibi p̄phetāte co-
gnosceret:p̄ceptisq̄ ab eo sumptibus:& hasta golie:ad quos ire uolebat ab eo fuisse directū. Tunc
uocans sacerdotem & cunctā eius generationē saul ait.Quid mali passus a me : seruū inutilē iesse
filium suscepisti:eiq̄ sumptus dedisti & arma:cū mei regni nimius inimicus existat.Cur etiam fu-
turoꝝ ei responsa p̄buisti.Non enī te latuit q̄ me fugeret:& odio meā domum haberet.Sacerdos
aūt quæ facta fuerant non negauit:sed cū fiducia se hæc præbuisse cōfessus est:nec se Dauid p̄sti
tisse sed regi dicens:non eū tuum nouimus inimicū:sed fidelē socium & præcipuū seruum & mil-
lenarium:& q̄ horū maius est generū p̄iter & cognatum:& hæc non inimicis hoibus præstiti: sed
ei qui circa te opus suæ deuotionis exhibuit. Prophetam autem ei non modo solum:sed sepius.
Dicente nāq̄ cum magna festinatione fuisse se directū : si ei quibus agebat minime præbuissem:
non illi putaret : sed potius tibi restitisse . Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare de-
bes:neq̄ in his quæ nunc audisti meam tunc fuisse debes credere uoluntatem . Amico nāq̄ & re-
gis genero & millenario hæc impendi:non hosti.Hæc dicens sacerdos:neqnaq̄ satisfecit regi saul.
Qui cum esset in magno terrore:neq̄ ueram confessionē crederet:iussit armatis circunstantibus
ut eum cum sua cognatione perimerent . Cunq̄ illi non presumerent contingere sacerdotem:sed
diuinitatem formidarent : potius quam regi parere uellent : tum syro doech rex sacerdotis im-

perauit interitum.Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles : occidit abimelech eiuſq; progeniem . Erant autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti. Quo facto iuſſit quoq; ſaul in ciuitatem ſacerdotum nobam:& omnes occidit:non mulieri:non infanti:non aliæ pepercit ætati:eáq; ſuccendit. Vnus filius ide abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus eſt.Hæc ſiquidem contigerũt ſicut deus ſacerdoti heli prophetauit:propter iniquitates duoꝝ filiorum eius:dicens prolem eius radicitus euellendam.Porro ſaul rex crudele ſic opus efficiés:& totá generationé ſacerdotalé iterimens:& neq; infantibus miſericordiá:nec ſenibus reuerentiá habens:ſed & ciuitaté diſperdés quá patriá ſacerdotum ꝓphetarũq; nutricé diuinitas elegerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actũ omnes fecit agnoſcere:& humano modo conſiderare ; q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles:nec fuerint abuſi natura:nec uoluntatem ſuam implere præſumpſerint:manſueti ſunt atq; mites:ſectanturq; ſolam iuſticiam:& circa eam omnem ſtudent habere deuotionem:tunc etiá in diuinitate confidunt:quæ omnibus quæ fiũt in hac uita præſens eſt:& nõ ſolum opera:ſed etiá mentem unde procedũt hæc anteq; fiant apertæ conſiderat:cũ uero ad poteſtaté ueniũt:& ſupbiæ cumulo dilatantur tunc omnibus illis uirtutibus exuti:& uelut ſcena:uultus:& mores:& moderationem actuum reponétes:ſuſcipiunt audaciá:ſupbiam:& cõtentũ rerum humanaꝝ & diuinarũ: & dum præcipue pietatem iuſticiáq; ſpernũt:& in omnibus quæ cogitant aut agunt ſibimet arrogauerunt:tunc quaſi non uideat eos deus:aut certe poteſtaté eoꝝ non habeat:peſſimis graſſantur in actibus:& quicquid aut audire metuũt:aut odio habét reſpuũt:q aũt irrationabiliter diligunt: hæc gratia:firma uera:& hoíbus placita ſimul & deo credunt.De futuris uero rebus nullus eis ſit ſermo:ſed eos ꝓtulerunt multas loboꝝ miſerias exhonorát:& eos habentes odio ſimul inuidiam his cõflant:deducenteſq; eos ad mediũ non ſolũ adeptos honores eis auferũt:ſed per calũniá etiá uita eos priuare nitunt:puniũtq; non ꝓpter opa digna ſupplicio:ſed derogationibus & accuſationibus nequaq; examinatis extinguũt:nõ quos oportet hæc pati:ſed in qbus iniuſte nitunt ulciſci. Hoc igit nobis ſaul filius eis qui primus poſt illũ ducem optimũ rẽpublicá regebat in iſrahel manifeſtũ eſſe monſtrauit:occidés tricẽtos ſacerdotes ꝓphetas:ꝓ ſuſpitiõe quá habuit in abimelech: deiitiens etiá eorũ ciuitaté:& ſtudés quodámodo deus ſacerdotibus prophetiſq; priuare:dũ tantos ſimul occideret:& neq; patriá eoꝝ manere ꝓmitteret:ut poſt illos aliquid poſſet oboriri.Abiathar itaq; abimelech filius:qui ſolus fuerat de ſacerdotibus a ſaul interfectis ereptus:fugiens ad Dauid: erumná ſuorum omniũ:& patris interritũ declarauit.Qui ait:non ſe hæc eis ignoraſſe futura:ſed uidens doech:ſuſpicatum fuiſſe : q; ſacerdotem regi declararet:; ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis auctorem:& poſcebat:ut cũ eo decetero cõmaneret:tanq; qui in alto loco latere non poſſet.Eo itaq; tempore audiens Dauid paleſtinos ceilanoꝝ ꝓuinciá deuaſtare:conſuluit deũ ꝓ ꝓphetá:ſi eũ pugnare præcipet.Quo dicente:q; diuinitas uictoriá ꝓmiſiſſet: cũ ſociis paleſtinos hoſtes inuaſit: multáq; eoꝝ cædẽ effudit:& põdá tulit.Cúq; apud ceilanos eſſet:donec areas ſuas fructuſq; ſine timore colligerent:regi ſaul nunciatũ eſt:q; apud eos habitaret. Opus enĩ illud & magnus effectus apud quos geſtum eſt celari non potuit:ſed fama etiam ad extraneoꝝ auditus aduenit ; & ad regẽ uſq; delatum eſt.Gauiſus ergo eſt ſaul cũ audiſſet Dauid in ceila cõmorari dicens:deum illũ eius manibus tradidiſſe:quando coactus ſit uenire in ciuitaté:murũ & portas:& ſeras habentẽ:iuſſitq; omni populo:ut ad ceilam unanimiter cõuenirent:& obſidentes eá:capiẽteſq; Dauid interimerẽt. Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcens a deo:quõ eũ forent ſaul tradituri ceilite:ſumens quadrigẽtos qui cũ eo erant:de ciuitate profectus eſt in deſertũ zyf. Et rex cũ audiſſet eũ fugiſſe de ceila: ab eius perſecutione ceſſabat.Dauid aũt ſurgens exinde:uenit in quẽdã locũ zifim:q uocat noua: ubi ionathas filius ſaul ueniens ad eũ:& oſculatus ſecuꝝ eſſe dixit:& ſpẽ bonã habere futurorum: nec præſentibus rebus eũ debere deficere : quoniá regnaturus foret habitaturuſq; ſub ſe hæbreorum omnium poteſtatem:quõ gratiora eſſent:quæcúq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iuſiurando celebrato inter alterutros ꝓ deuotione uita totius & fidei:& deũ uocans teſtẽ ionathas: maledixit ſibi:ſi tranſcenderet conſtitutũ & in contraria mutaretur. Tunc ionathas Dauid ibidẽ relíquẽs:paululum a timore & ſollicitudine releuatum:ad ſaul ipſe reuerſus eſt.At ziphei uolẽtes gratiam præſtare ſaul:indicauerũt ei:apud ſe cõmorari Dauid:promiſerũtq; ei:ut ſi ueniret:illũ cõtraderent:quẽ ſcilicet dum anguſtia ziphenoꝝ appræhendiſſet:non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex:& gratias egit:indicantibus inimicũ:eiſq; pollicitus eſt:non tardare eorum recompenſare deuotionem:miſitq; qui quererent Dauid:& deſertũ omne ꝓſcrutarentur:dicens etiá ſe cõtinuo ſecutuꝝ.Et illi quidem qui directi fuerant ꝓ inueſtigando & capiẽdo Dauid:præcedebant regẽ ſtudentes fauore ſuo nõ ſolum nũciare inimicũ:ſed etiá manifeſtatum in regiã poteſtaté contradere.Hi tamen iniuſta & maligniſſima uolũtate fruſtrati ſunt:qui cum nihil mali ſuſtinere potuiſſent:ſi non hunc indicaſſent ſauli:ꝓpter blandimenta regia uirũ religioſum:& ad mortem iniuſte queſitum:& qui latere poterat ꝓdiderunt:& ſe cũ tradere ꝓmiſerunt.Cognoſcés aũt Dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuaſionẽ:anguſtias quidẽ illius regionis dereliquit:fugit aũt ad petram maximã in deſerto maon conſtitutam.Cunq; ſaul eum ibi ꝓſequeretur:eognouit in itinere Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe:q̃ſi ad aliã petre parté. Et cũ ſaul ex alia parte conſiſteret:ut eũ

pene iam cape potuisset:audiés saul palestinos hæbreosq; regioné ualde uastare:a Dauid pſecutiõe discessit:& cõtra eos qui naturaliter hostes erant dimicandum magis necessarium iudicauit:quã inimicum proprium ꝓsequẽdo:uastationé suæ terræ despicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in angustias engaddi. Cum uero saul expulisset alienigenas:uenerunt qui nunciarent ei Dauid in engaddi montibus habitare.Qui sumens tria milia armatoꝝ abiit sup eũ & cum non esset procul a locis illis : uidit circa iter spelunçam profundam atq; rotundam multa longitudine & latitudine nimis apertam:in qua Dauid cum quadringentis erat absconsus. Dũq; saul naturaliter uentris purgãdi necessitate cogeretur:ingressus in eã solus est. Quem dũ uidisset quidam hoium Dauid:& dixisset in eius inimicũ tempus a deo datum : & suaderet ut ultionis cã saul caput abscideret:quatenus graui persecutiõe & miseria priuaretur:surgens Dauid abscidit qdem summitatem uestis solummodo:qua saul erat indutus:& repente pœnitentia tactus ait:non esse iustum ut suũ occideret dominũ:& qui.ſa deo fuerat regnare preceptus.Nam licet iste inquit circa nos malignus existat:me tamen apud eum non decet esse talem . Cunq; saul de spelunca fuisset egressus:accedens Dauid exclamauit a longe:petens ut saul audiret.Cõuerso autem rege adorauit eum secundum morem prostratus in terram:& ait . O rex non te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere : & in suspitione diligentes te uiros habere:sed magis operibus affectum considerare cunctorum.Derogatio náq; multorum est: deuotiõis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate cõsistit:& sermo qdé cuiuslibet in utroq; hitus : tenet similitudiné ueritatis & falsitatis:opa uero nudũ habét ueritatis intuitũ.Considera igit ex istis q̃lis ego circa te tuáq; sim domũ:& q̃ mihi oportet credi:& nõ accusantibus & dicentibus ea quæ neq; aĩo cõcepi:neq; facere potui.Cur apponis psequi aĩam meã:& nihil die noctuq; cogitare nisi animæ meæ interitum:quam iniuste persequeris.Quõ enĩ non falsã opinioné de me sumpsisti:q̃si occidere te uoluerim:aut quõ nõ impie agis in deo occidere cõcupiscens & inimicum tuũ credés hoiem qui potestatem hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:sed noluit:cum tẽpore ad hoc usus essem oportuno.Quod si cõtra mettibi idé licuisset: nequaq̃ sic captus ꝑteriſſem.Quído ei tuæ uestis incidi partẽ:potui etiã caput auferre. Et ostendens pannũ uestis eius:rei fidé exhibuit. Et ego quidé iustã inqt ultioné retinui:te uero iniustum cõtra me habere odiũ noueris.Sed deus hæc iudicet:& utriusq; nostrũ arguat uoluntaté.Saul aũt suã inopinabiliter admiratus uitã fuisse seruatã:& humilitatẽ iuuenis naturam eius obstupescens ĩgemuit. Cũq; & Dauid hoc feciſſet:respondit cum gemitu saul illũ potius esse iustũ.Tu inqt cã bonoꝝ mihi fuisti:ego uero tibi calamitatum:& ostendisti hodie priscoꝝ te habere iustitiã.Quis enĩ inimicos suos in deserto cõpræhensos saluandos esse duxerit alias dixerit ? Confido itaq; quia deus regnũ tibi cõstruet:& oium hæbreorum te potestas expectat:sed da mihi iurisiurãdi fidem:ne meũ genus extermines:neq; habés maloꝝ memoriã:studens meũ nomé eradicare:sed ut meã domũ & salues & sernes. Iurante uero Dauid ut poposcerat:saul quidé adi ꝓprium reuersus é ĩperiũ:Dauid aũt cũ suis abscessit in angustias maspha.Hoc itaq; tpe & samuel ꝓpheta defunctus é:uir q̃ nõ fortuito honoré apud hæbreos habuerat:cuius uirtus etiam apparuit in hoc ope qđ ꝓ eius deuotiõe populus multo tẽpore luctũ duxit circa sepulturã eius:ateq; solẽnis largitatis studiũ magnũ cõpetéter exhibuit.Sepelierunt aũt in patria sua in ramatha:multisq; fleuerũt eũ diebus:nõ incõmuniter hoc facientes:uelut ĩ extranei morte:sed tanq̃ ꝓpriũ singuli quiq; lugẽtes.Fuit enĩ uir iustus:& natura benignus:& ꝓpterea magis amicus deo:qui præfuit populo solus:post mortem quidé sacerdotis helii annis duodecim cũ saul uero rege annis decẽ & octo.Et samuel quidem huiusmodi habuit finem.Erat igitur qdã ziphenoꝝ : de ciuitate maon diues & multa pecora possidens:triũ náq; milium ouiũ gregé habebat in pascuis:& mille capraꝝ.Has ergo Dauid illesas : & sine uexatione custodire suos præcepit: ut neq; desiderio:neq; egestate:neq; pro loco deserto:& ubi potuisset latere aliquis eorum uexare ꝑsumeret.Super hæc autem illud seruandũ dicens:ut nihil iniustũ fieret:& aliena tengere pessimũ iudicarent:neq; deũ offenderent.Hoc aũt docebat eos:homini bono præstare se credens & dignũ eum esse:beneficiũ huiusmodi ꝓmereri.Erat enim illi nomé nabal:uir durus & studtis malignissimus:habens uitã detestabilẽ:cui erat uxor bona:simul & casta:& spem nimis eximia.Igitur ad hũc nabal tẽpore quo tõdebat oues misit Dauid uiros decẽ ut eos salutarent:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qđ esset sibi possibile ab eo ꝑberi poposcit:cognoscens a suis pastoribus q̃ nihil eos aliquãdo nocuerint:sed etiam custodes eoꝝ gregũq; fuerunt dũ multo tpe in deserto ꝓiter habitassent:& q̃ nõ eũ penituerit siqd Dauid sua largitate præberet.Nabal aũt his qui missi fuerant in humane nimis & dure respondit.Dum enĩ interrogasset eos quis esset Dauid:& respondissent: filiũ iesse:ait.Nũc uideo:qa ualde in semetipsis supbiũt fugitiui:& gloriantur suos dominos relinquentes.Quod dũ fuisset Dauid renũciatũ:iratus & quadringẽtos quidé armatos seq; se ꝑcipiens: ducentis ad reꝝ custodiam derelictis:ibat cõtra nabal : iutans illa nocte domũ se & omné possessionem eius exterminare.Nõ solum uero ob hoc iratus est Dauid:quia uideretur ĩgratus:& nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eum habuerãt:sed etiam quod blasphemasset : & maledixisset eis:a quibus in nullo fuerat contristatus. Interea quidam seruus & custos ouium nabal

dominæ qdē ſuæ:illiꝰ uero cōiugi dixit:quod miſerit Dauid ad uirū eius nō ſolū nec aliquid uile perceperit: ſed etiā iniurias & peſſimas in eū dixerit blaſphemias dū omni puidētia & cuſtodia circa eos fuerit,uſus in gregibus affirmās hoc in malū domini ſui & ipſius profuturū. Quo dicto: abigail uxor nabal eiit iēs decē aſinos:& onerans eos multis muneribus:nihilq; marito dicēs: eū p ebrietatē ipſe ſenſu careret: pfecta eſt ad Dauid.Cui aſcendēti montis anguſtias Dauid occurrit:cū quadrigēt is uiris ueniens ſuper nabal. Quē cū uidiſſet mulier de aſina exiluit:& pſtrata in faciem adorauit:ſupplicās:ut nequaq; nabal uerba reſpiceret:qui utiq; nabal recte uocaret: quod nomen dementem lingua ſignificat hæbrea. Satisfaciebat aūt dieēs:nō ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerāt miſſi:& debere ſe ueniā promereri:utq; magis ipſe ageret deo gratias:qui eū a ſanguinis humani polluticōe prohibuit exorabat.Nā cū tu inquit benignus ſis:ille uindicat a malignis. Quæ eni nabal inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniant.Eſto mihi propicius qdē & iudica me dignā:per quā hæc dona ſuſcipias:irā uero atq; furorē quē ſup maritū & eius habuiſti domū:mihi remitte.Hæc eni te decēt:cū ſis placidus atq; clemēs:& quod maius ē regnaturus.Suſceptis aūt illis muneribus ait.O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit.Nō futurum uideris diem:cum turaſſet domum nabal hac nocte diſperdere: ut nullus ueſtrum penitus remaneret: cum utiq; ſi uir ille īgratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti: & meum curante deo mutaſti furorem:& nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus:non tamen effugiet pœnas: ſed alia cauſa quæ ei competit eueniet.Hæc dicens dimiſit mulierem.Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant indicauit.Cui altera die cuncta ſignificauit;ſicq; eum triſtem reddidit:& ad ſolutionem membrorum: & pene ad mortem uſq; deduceretur: & non amplius q̄ decem dies poſtea uiuens nabal defunctus eſt.Dauid autem audiens mortē eius: ultum ſequidē a deo dixit:nabal uero propria malignitate def ūctū:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſāguine:mūdā habētē dextrā. Tūc etiā agnouit:eo qđ maligni diuinitus urgeant:& nullus iter homines deſpiciat a deo:qui dat quidē bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia.Et mittēs ad eius uxorē:petit:quo eā ſi bimet copularet.Illa uero his qui miſſi fuerant:dicens ſe nō dignam fore ut illius uel pedes tangeret: tamen cum omni proprio apparatu uenit:eiq; coniuncta eſt: quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo caſtitatis q̄ pro ſpem ſuæ formæ.Habuit aūt Dauid uxorē:quā primitus duxerat de ciuitate ehiſar.Michol aūt Saul regis filiā quæ fuit Dauid uxor:pater eius ſālti filio lais cōiunxit:qui erat de ciuitate gallim.Cūq; hæc fuiſſent geſta quidam ziphenorum uenientes indicauerunt ſaul quod rurſus Dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum compræhendere ſi ſua præberet ſolatia.At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt.Cūq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur ceila.Audiens uero Dauid contra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet.Quibus dicētibus in ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul:ducens ſecum abiſai natum ſororis ſuæ ſariuæ:& achimelech getheum.Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitum armatis: & abner principe militiæ conſtitutis: Dauid ingreſſus caſtra eius:nec ipſe peremit eum inueniens eius ſtratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius: nec abiſai permiſit uolentem eum occidere: & in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum: licet ille ſit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eū uolentis occidere: & pro ſigno q̄ eum potuiſſet eum interimere: & potius abſtinuerit: ſumens eius lanceam & urcelum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſentiente in exercitu: cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt: cum omnia facere potuiſſet: quæ & ipſum tempus offerret:& contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem:& in uerticem montis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magnā militibus ſaul & abner principi militiæ:excitauit eos a ſomno.Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eum uocaſſet:Dauid ait.Ego ſum filius quidem ieſſe:ueſter uero fugitiuus.Cur inquit cum ſis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut sōnus ſit tibi dulcior:q̄ illius ſalutis affectus.Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum enim ingreſſus eſt quidam in ueſtrum exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nō agnouiſtis.Quere lanceam regis:& urceum aquæ: & agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum:cuſtodibus negligentibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere potuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuens iret: ad propria affirmans credere ſe q̄ nec ſemetipſum aliquis ita diligeret: ſicut Saul a Dauid amaretur: & accuſans ſeipſum: q̄ eum quidem qui illum cuſtodire poſſet: & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet: perſequeretur iniuſte: & tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret: ab amicis & cognatis deſolatum: ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſceret:ſed eius animā aperte deſideraret auferre. Quo facto alias dicto:Dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis &

adhuc iudex ſit qui nouit q; etiam præſenti die cum te occidere potuiſſet:tui miſertus abſtinui. Et ſaul quidem ſecundo Dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid ſi permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad paleſtinos deſcendere: & illic habitare. Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth. Erat autem hæc una quinq; paleſtinorum urbium. Cũq; eum rex ſuſcepiſſet cum uiris:& habitaculum præbuiſſet: habente eo ſimul & duas uxores achinoẽ & abigail:morabatur in geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem non habuit:ut mitteret ſuper eum:aut ipſe forſitan properaret:cum ſecundo pene tale periculũ ptuleri:ut ab illo potius potuiſſet cõprehẽdi. Porro Dauid nõ placuit ut in ciuitate geth:habitaret:ſed regẽ rogauit q eũ clemẽter excepit:ut ei locũ aliquẽ in ꝓuincia donaret: ubi cũ ſuis degere potuiſſet:pudori eẽ dicẽs:ut ſi in ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendã uicũ ſicelech nũcupatũ:quẽ uicũ ita dilexit:ut cũ regnaſſet Dauid:eũ ipſe & eius pueri q̃ſi primã poſſeſſionẽ honorarẽt. Sed de his in alio loco dicemus. Tẽpus itaq; qd cõmoratus eſt Dauid in ſicelech paleſtinorum fuit menſium quattuor:& uiginti dierum. Vnde latenter inſurgens cõtra paleſtinos in uicina regione conſtitutos ſerritas & amalechitas:eorum prouinciam deuaſtabat:multãq; predam iumentorum & camelorum ſumens:reuertebatur ad propria:& ab hominibus abſtinebat: metuentes ne eum diuulgarent ad regem: partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uaſtaſſet:prædamq; tuliſſet:dicendo eos qui ad auſtrum iudæos conuerſabantur:& in campeſtribus habitabant ſe eſſe depopulatum ſatiſſecit regi:ſperabat enim q; Dauid odio haberet propriam gentem: & ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret.

Quemadmodum caſtrametantibus paleſtinis:iterum hæbrei bello deuicti ſunt: & rex eorum ſaul pugnando mortuus eſt una cum filiis CAPI. XIIII.

EOdem tempore paleſtinis circa iſrahelitas pugnare uolentibus: & mittentibus ad omnes amicos ut eis adeſſent in bello in ſcla:ubi congregati erant exituri ſuper hæbreos: anchus ſeu achus rex geth:Dauid rogauit:ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiſſime promittente & dicente inueniſſe ſe tempus: in quo ei beneficiis reſponderet:& ſuſceptionis munus exolueret: promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam & belli certamen eum ſe eſſe facturum honoris & fidei promiſſione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaq; rex hæbreorum omnes diuinos & uentiloquos: & omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione abſq; prophetis Audiens autem paleſtinos iam eẽ præſentes: & iuxta ſuã ciuitatẽ in campo poſitã:caſtra fixiſſe ad eos cũ omni exercitu ſuo profectus eſt. Cũq; ueniſſet ante montẽ quendam gelboe:& uidiſſet e diuerſo hoſtiũ multitudinem:timore fortuito conturbatus eſt:dum eſſet eorum exercitus potior:& multo melior deumq; cõſuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autem non reſpondente Saul magis expauit:& animo corruit:malũm ſibi aperte imminere proſpiciens:cum utiq; deum arbitraretur præſentem: ſibi non eſſe:iuſſitq; ſibi quæri mulierem uentriloquã habẽtem ſpiritum:& uocãtem animas defũctorum:ut ualeret agnoſcere:ſi in rebus iminentibus præualeret. Genus enim uentriloquoꝝ & euocando mortuorum animas:per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Cũq; fuiſſet a quodam famulo ei nunciatum:eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum relinquẽs:exutus ueſte regali:ſumens duos famulos:quos nouerat fideliſſimos uenit in endor ad mulierem:rogauitq; eam ut diuinaret:& animam ſuſcitaret: citius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnãte atq; dicente non ſe poſſe regem ſpernere:qui genus hoc diuinantium expuliſſet: ſed nec illum bene facere:qui dũ nihil per eã fuiſſet leſus:ei pararet inſidias:ut prohibita facientem pene contraderet iurauit:ne cuiq̃ eius diuinationẽ proderet:nec periculũ fore. Cũq; iureiurando ſatiſſeciſſet non eam debere metuere:ſi ei animam Samuel euocaret:illa neſciens quis eẽt ſamuel:eã ex inferno euocabat. Cũq; apparuiſſet uidens mulier uirum ſanctum deo decibilem:conturbata eſt:& tunc eius faciem obſtupeſcens:nonne tu es inquit rex ſaul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidiſſe ſe uirum ſimilem forma deo:eoq; iubente imaginem eius: formam & ſtatum eius quem uiderat explanare: ſignificauit ſe ſenem iam glorioſum:& ſacerdotali pallio uidiſſe circũamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eſſe: & procidens in terram ſalutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam commouiſſet:ſaul ingemiſcebat neceſſitatem incumbere:& hoſtes ſibi grauiter imminere:& eẽ in heſitatiõe rerum præſentium conſtitutum a deo utiq; derelictum:& neq; reſponſum promereri:neq; per prophetas:neq; per ſomnia:& propterea inquit ad te qui mihi ſemper pius extitiſti cõfugi. Samuel aũt uidens eum fini uitæ iam proximum:ait. Superflue a me aliquid uis cognoſcere: cum a deo ſis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad Dauid tranſferetur:quod in hoc bello ſcias eſſe uenturum: te uero tuũq; principatum cum uita eſſe finiendum:quõ inobediens fueris deo in amalechitarũ bello:& eius nequaq̃ mandata ſeruaueris:ſicut uiuens tibimet prophetauit. Igitur ſcito te ſubdendum:& populum inimicis: & te cum filiis tuis die craſtina in bello cadentes:mecum eſſe manſuros. Hæc audiens Saul triſtitia faciente loquendi amiſit officium:& proſtratus eſt in terra propter dolorem qui ei fuerat indicatus potius:q̃ ꝓpter abſtinentiã. Quia enim præcedẽti die aut nocte ci-

bum non ſuſceperat:facile non ualebat exurgere : uix tamen recipientem ſpiritum coegit mulier ut guſtaret:hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione:quā ſui periculo ei præparabat: cum ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prævaluit ut cōcederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere:quatenus recepta uirtute:ad caſtra p̄pria remearet.Cunq; ille refutaret:& nimis aduerſaretur in āguſtia cōſtitutus compulit & perſuaſit ei:& habens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritum:in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus p̄paratis ei:ut comederet:eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto ſaul noctāter ad ſua caſtra rei uerſus eſt.Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem : quia licet eius ars a rege fuiſſet exercer. prohibita:tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunq̄ uiderat prius nō habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam:nec auerſata eſt peregrinum:& cuius cōſuetudinem nequaq̄ habuerat:ſed condoluit:& conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regem : & circa quem potuerat animo ingrata conſiſtere:eum potius ut comederet inuitabat:& q; ei ſolummodo ī paupertate fuerat:hoc libenter largiterq; cōferebat:non aliquā retributionem eius expectans: non munus aliquod aucupans : quippe quem proxime moriturum agnouerat:cum plerunq; natura ſit hominum:boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere:aut a quibus aliquid ſe credunt accipere:his mutuare.Bonum eſt ergo illā imitari mulierem: & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius eſſe : nec amplius aliquid generi humano competere potius q̄ hoc ut deum propicium & boni largitorem ſemper habeamus. Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat . Sermonem uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum:& bonis omnibus congruum:ex quo prouocentur uniuerſi ſectari uirtutem: & eternæ decus appetere gloriæ:ſed & qui ſapientibus & regibus gentium:& principibus populorum multū deſideriū:& ſtudium rerum bonarum adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cūcta quæ uidentur grauia doceat eſſe contēnēda.Habeo rei huius auctorē ſaul hæbreorum regē.Hic enī licet futura iam noſſet:& mortē ſibi īminere p̄pheta prædicēte cognoſceret:non fugit:nec amore uitæ ſuum exercitum p̄didit inimicis:nec regiæ cōtumeliā intulit dignitati:ſed potius cū omni ſua domo ſemetipſum tradēs ſimul & filiis:optimū iudicauit cū eis magis cadere pro ſubiectis pugnādo:& filios una perire:licet boni & fuiſſent:quā eos in incerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros.Is ergo & iuſtus:& caſtus : & fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis:aut fuerit cunctorum teſtimonio uirtutis adoptiōe digniſſimus.Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcūtur ad bellum: & incolumes ſe redire confidūt:quāuis geſſerint clarū nō uidenē benefacere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis : & aliis cōſcriptionibus inuenitur:quāuis & illi ſint approbandi magnanimes autem & grandia præſumentes:& rege terribiliū contēptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui ſaul imitantur.Illi nanq; q neſcientes q̄ in bello futuge eſt nequaq̄ animo deficiunt:ſed in incertum ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant:non tamen ualde mirandi ſunt.Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur:ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui:& neq; terrentur : neq; pro mortis periculo obſtupeſcunt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul oſtēdēs q; cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere : poſt mortem talia conſenit adimplere : & maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neq; mediocriter eſſe bonos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumēto præbente materiam:ſed ne diu eius laudibus uidear inherere:denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Paleſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus:ibat cum ſuo exercitu rex achis : & poſt eum Dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces paleſtinorum uiderēt inter eos hæbreos:qui cum Dauid in auxilium regis uenerant:per contabantur a rege:qui nam eſſent. Qui dixit Dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum:quem ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nūc uelle ſibi eum beneficia rependere:& ſaul interficere: propterea ī ſolatio ipſius aduenīſſe.Quo dicto culpatus eſt a ducibus paleſtinorum : eo q; uirum inimicum ad ſolatium adduxerit:eumq; redire ſuadebant:ne forte latenter malī aliquid circa eos efficeret:habēdo tempus & cauſam:per quā ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei proſpicere : remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius.Adiiciebant autem.Nonne hæc eſt Dauid:de quo cantabāt uirgines hæbreorum quia multa milia peremiſſet. Et cum audiſſet rex geth utiliter dicta cognoſcens uocauit Dauid:& ait.Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atq; deuotionis : propterea te ad ſolatium meū adduxi:principibus autem non places.Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi : & ibi meam cuſtodi prouinciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaq; iubente rege geth:uenit ſicelech.Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium paleſtinorum gens amalechitarum ingrediens:ſicelech fortiſſime ceperat eam : qua incenſa:multaq; præda ex ea & aliis paleſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat.Inuenieris ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam: & omnia fuiſſe direpta:& duas uxores ſuas:& eos qui cū eis erāt una cū filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindens:flens & gemens cum ſotiis & amicis:ad hoc uſq; peruē-

64

nit : ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent.Sed &ipſe periculum paſſus eſt:ita ut a ſociis dolentibus captiuitaté uxorũ ac filioꝝ pœnæ lapidaretur:ipſum enim ſolum rei principem:ipſum unuſquiſq; malorũ dicebat auctorem . Igitur ſternebatur:& mentem ſuam ad deum conuertens:rogauit abiathar pontificem:ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret:ſi perſequẽs amalechitas:compræhenderet eos:& liberaret uxores ac filios:& ulciſceretur in hoſtibus.Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur conſurgens armatos perſecutus eſt hoſtes.Cũq; ueniſſet ad torrentem boſor inuenit uirum errantem ægyptiũ genere ethiopem & fame defectum q tribus diebus in deſerto ſine cibo permanẽs primũ cibo potuq; eũ confortans:& refici faciens inquirebat:cuius eſſet aut unde.Tunc ille quidem ſe genere ſignificat ægyptium:& propter infirmitatem a ſuo domio derelictum:eo q non ualeret ſequi:pariter etiam eſſe indicauit ſe ex eis qui incendiſſent:& diripuiſſent iudæam ſimul & ſicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper amalechitas :apræhendit eos in terra iacentes : & alios quidem prandentes:alios iam ebrios & uino ſolutos:& de re acta:& de captiuitate uxorum ac filiorũ gaudentibus & fruentibus:deoſq; ſuos laudantibus repente irruit ſuper eos: & leticia qua gaudebant fruſtrauit.Nudi enim & nihil huiuſmodi ſuſpicantes ſed ad potũ & ad epulum conuerſi:oés remiſſiores erant.Et alii quidem eorum menſis adhuc appoſitis:appræhẽſi ſup eas extincti ſunt:& ſanguis eorum cibo permixtus eſt:alios uero inuicem ſe ad pocula inuitantes occidit:multos etiá in ſoporem conuerſos extinxit:quicũq; uero óccurrere & armis inuolui:& ex aduerſo conſiſtere potuerunt:hi etiam facilius quá illi qui iacebant nudi pempti ſunt . Quos ab hora prima interficientes uſq; ad ueſperam pmanſerant ita ut amalechitarum non remanerent amplius quá quadrigenti:qui tamẽ in camelis curracibus aſcendentes uix euadere potuerunt.Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerunt hoſtes:ſed etiam uxores ſuas & ſociorum:Cũq; reuertentes ueniſſent ad locũ ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi reliquerant ad caſtra cuſtodienda:& illi quidẽ quadringenti partem prædæ eos accipere non cenſebant:qui ſecũ non fuerant:cum utiq; deberet ſufficere: ſi uxores cũ filiis:aliaq; ſuppellectile mererentur ſuſcipere:ſeq; meliores & digniores:quippe qui laborem ſuſtinuiſſent hoſteſq; peremiſſent præda direpta. Dauid autem maligné hác & iniuſtã dixit eſſe ſnĩam cum eſſent digni deo præbente:ut & ulciſcerentur in hoſtibus:& omnem prædam cum his qui una ad perſequendum egreſſi fuerant:ex equo diuiderent:quando ad diuerſorii cuſtodiam remanſiſſent:& ex illo lex iſta permanſitiut tantum accipiát qui cuſtodiũt caſtra:quantũ illi q pugnant.Veniens autem Dauid in ſicelech:omnibus in iudæa amicis:& neceſſariis patrẽ prædæ dixerit.Et uaſtatio quidem ſicelech:& amalechitarum hmõi fuit iteritus.Paleſtinis igitur dimicãtibus: & pugna graui cõmiſſa paleſtini quidẽ ulciſcunt:& multos ſuoꝝ hoſtium pemerant.Saul aũt rex iſrahelitaꝝ:& eius filii fortiter decertátes:& utétes omni fiducia tanq̃ gloria eoꝝ in bona morte: & in hoſtiũ dimicatiõe cõſiſteret:nihilq; hoc p̃cioſius eſſe iudicantes:oĩum inimicoꝝ cohorté cõtra ſe conuertentes undiq; circúdati:piter ſunt extincti:multos tamẽ paleſtinoꝝ forti dimicatione peremerunt.Erant uero ſaul & ionathas:& amminadab:& melchis. His ergo cadétibus hæbreoꝝ populus cõuerſus eſt in fugã:& turpitudo & confuſio facta eſt ex iteritu Saul:& de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos iguétibus . Saul aũt hoc mõ pemptus é.Dũ eét hoſtiũ multitudine cõſtipatus:paleſtinis crebro ſup eũ iacula dirigétibus:oĩbus pene proſtratis : paucis exinde fugiétibus:ipſe clariſſime decertatus eſt:qui uulnera in ſe multa gerés:ita ut nequaq̃ iam poſſet tolerare:nec ferre plagas:ſemetipſum quidem perimere erat inualidus:iuſſit autem armigero:ut cum gladio educto perimeret:ut nequaq̃ uiuum eum compræhenderent hoſtes.Armigero nõ præſumenti dominum ſuum occidere:ipſum gladium ſuũ educens:& in terra configens irruit in mucronem:& cum neqret ſibi uim ultimæ mortis inferre:nec ferrum eius membra tranſiret : conuerſus & uidens quendam iuuenem requiſiuit quis eſſet.Quem cum cognouiſſet amalechitá:rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret.Quod cum feciſſet ſublato auro ex eius brachiis:& corona regali fugit.Videns auté armiger eius Saul extinctum:occidit & ſemetipſum:nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus:ſed omnes ceciderunt in monte qui dicit gelboe. Audientes aũt hæbrei qui habitabãt in cõualle trans iordanẽ:& qui in cãpeſtribus ciuitates habebant : q̃ Saul cecidiſſet & eius filii:& omnis cum eo periſſet exercitus:relinquentes proprias ciuitates: ad loca occultiſſima fugierunt.Paleſtini iuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis.Cunq; ueniſſent hoſtes exuere:inuenerunt corpus Saul & filiorum eius.Quos expoliantes eorum capita truncauerunt:& in omnẽ prouinciá prouulgauerũt hoſtes ſuos ceciditſe.Quoꝝ arma qdẽ cõſecreta ſũt in aſtaroth téplo:corpora uero ſuſpẽderunt ſuper muꝝ ciuitatis bethſan:quæ núc ſcytopolis appellatur.Cum ergo audiſſent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q̃ truncaſſent Saul mortuũ & eius filios paleſtĩ:crudele iudicantes eũ inſepultum deſpicere:egreſſi uiri fortiſſimi:& p̃ſũptiõe p̃cipui:cũ ipſa ciuitas & corpibus:& aialibus uiros habuerit ualde robuſtos:tota nocte iter agentes:uenerũt ad ciuitatem bethſan:& accedentes ad muros hoſtium:& deponentes corpus Saul & filiorum eius: detulerũt in iabes hoſtibus propter fortitudiné eoꝝ nequaq̃ phibere ualentibus aut p̃ſumẽtibus. Viri aũt iabes cum omni populo flentes ſepelierũt corpora eoꝝ in optimo loco prouinciæ:qué ſe-

getem appellant': & ieiunium ſeptem dierum cum mulieribus & infantibus ſuper eos celebrauerunt tondentes pectora ac lugentes regem & filios eius:& exercitū domini:nec cibū deſiderantes guſtare uel potum.Hunc itaq; finem Saul prophetantem ſamuel habuit:quia obediēs deo nō fuit propter mandata quæ contra amalechitas acceperat:& q; abimelech ſacerdotis generationem:& ipſū abimelech:& ſacerdotum una peremit urbem.Regnauit ergo ſaul ſamuel quidem uiuēte annis decē & octo:moriente aūt ſamuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatiōe defūctus eſt.

¶ Incipit liber ſeptimus.

¶ Quomodo Dauid quidem ſuper unam tribum in ebron ciuitate regnauit:& ſuper aliam multitudinem filius ſaul. CAPI. I.

Rædictū itaq; p̄liū geſtū ē die qua Dauid uictis amalechitis reuerſus eſt in ſiceleh.Et cū iā ibi duos habitaret dies:tertia die uenit qdā liberatus a pugna:quæ cōtra paleſtinos fuerat geſta : & q Saul iteremerat ſciſſa ueſte:& aſpſo capite cinere.Qui dū adoraſſet Dauid iterrogatus:unde tali modo uenerit:ait:ab iſrahelitaꝝ pugna:qbus ifelicē terminū ꝓueniſſe dicebat:& multa qdē hæbreoꝝ milia fuiſſe necata & regē ꝑiter eoꝝ ſaul cū filiis iterēptū:ſignificabatq; uidiſſe ſe & hæbreoꝝ fugā:& fugiēti quoq; regi fuiſſe p̄ſētē:quē etiā ne cōp̄hēderetur ab hoſtibus ipſe ſe rogatus ab eo iugulaſſe fatebat':qa dū gladio ſuo icubuiſſet propter uulneꝝ magnitudinē nō ualebat ſeipſū occidere.Cū hæc dixiſſet ſigna mortis eius oſtēdit auꝝ brachioꝝ regis & coronā:q̄ cū expoliaſſet:mortuū ſaul ei detulerat. Dauid itaq; eū iā nō diſcederet:ſed apta ſigna mortis eius inſpiceret:ueſtē qdē repēte diſrupit:deflēs aūt & lugēs cum ſuis totā diē in fletu & lamētatiōe ꝓtraxit:cui maior triſtitia nata ē ꝑ morte ionathæ:q fideliſſimus amicus fuerat:& ei cauſa ſalutis extiterat.Tātā eni ſui uirtutē Dauid circa deuotionē ſaul oſtendit: ut nō ſolū finē eius luctuoſe ſatis habuerit:licet ſæpius p eū mortis pericula paſſus ſit : ſed etiam punierit eius iterfectorē.Nā cū dixiſſet ei:qa ipſe ſui accuſator erat q regē occiderat:& eū cognouiſſet:qa de genere amalechitaꝝ eēt:repēte eū p̄cepit iterimi. Conſcripſit aūt epitaphiū ſicut fieri aſſolet in ſepulchris qđ lamētatiōes cōtineret:& laudes ſaul & ionathæ:qđ etiā uſq; ad meum permanſit tēpus.Cū uero hoc mō regi exhibuiſſet:planctū eius finito luctu ꝑ ꝓphetā cōſuluit deum quā ei ciuitatē daret ad habitandū de tribu iuda.Cunq; dixiſſet daturum ſe ei ebron:derelicta ſiceleh uenit ad eā deductis duabus uxoribus ſuis:& q erāt cum eo cunctis armatis.Ad quem conueniens omnis populus illius tribus eū conſtituere regem. Qui cū audiſſet q; ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri iabes habitatores galaditis :miſit ad eos:laudans & approbans eorū opus:& uirtutem: & agens gratias pro ſtudio:qđ circa defunctos habuerant:pariterq; dicens q; tribus iuda eum cōſtituiſſent regē.Abner itaq; princeps militiæ ſaul:filius āt ner:uir efficax:& optimus ualde naturæ cū uidiſſet cecidiſſe regem:& ionathan:& duos alios filios eius ;ueniens ad caſtra filiū ſaul q relictus fuerat nomīe hiſboſeth abripiens regē ſuper eos qui trans iordanē erāt:& totius popu'i pariter ordinauit:præter tribum.ſ.iuda:ſtatuitq; regnum eius in terra:quæ ſecundū patriā quidē liguā uocatur manaim:ſecundum græcos dicit caſtra.Abner ergo exinde ꝓmouit electū exercitū nimis ut cōgrederetur cū tribu iuda:iraſcebatur enim aduerſus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic aūt occurrit miſſus a Dauid Ioab filius ſariuæ ſororis eius de patre ſar natus:hic eni erat cōtra abner conſtitutus militiæ princeps.Cum quo etiam fuerāt & ſui fratres abyſai:& azahel:& oēs armati Dauid.Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa acie conſtituit ad pugnā dū.Dicente uero abner ad eum uelle ſe probare:quis eoꝝ robuſtiorem haberet exercitum:conuenit iter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent:& procedentes inter medias acies:qui ex utraq; parte ducum fuerant ad certamen electi:eductiſq; gladiis uiri Dauid:& tenentes capita hoſtiū eoꝝ lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt:donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente:abner populus uictus eſt:fugienteſq; ioab perſequi non ceſſabat:præcipiens armatis ut poſt eorū ueſtigia feſtinarent:& nequaq̄ occidendo deficerent . Cuius etiam fratres decertati ſunt proniſſime: inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel:qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate:ut non ſolū hoies:ſed ēt equos ad currendi certamīa ſuparet.Is igit p̄ſequebat pricipem abner:recto greſſu in neutrā partē declinās.Cūq; reſpexiſſet abner:& conſideraſſet impetum ſe ſequentis:& dixiſſet ut unius militis arma ſumēs ab eius perſecutione quieſceret:& rurſus ille nequaq̄ a ſuo conamine pœnitus abſtineret:monente illo denuo ut recederet:nec coactus eū percuteret:& āte eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciente:fugiens poſt tergū lāceā coactus emiſit:eūq; repēte mortali uulnere penetrauit.Hi uero qui cū eo p̄ſequebāt abner:cum uenīſſent ad locū ubi iacebat aſahel mortuus circūſtātes nequaq̄ p̄ſecuti ſunt hoſtes . Ioab aūt & frater eius abyſai ꝓtāſeūtes uiderūt cadauer illius:& maiorē ire fomitē cōtra abner hēntes:ꝑ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locū quēdam noīe gabaon perſecuti ſunt abner.Et cū ſol occūberet: aſcendēs in quēdā collem cum tribu beniamī: expectabat hoſtes ſimul & abner.Qui dū clamaret

&dīceret ad ſoab non eū oportere uiros cōtribulos tāto certamīe prælii exacuere : ſed etiā fratrē eius aſahel deliquiſſe:q; dum eū moneret ut a ꝓſecutione ceſſaret nec aquieſceret : propterea percuſſus occubuiſſet:ſapiēter faciens ioab:& hæc uerba ſatiſfactionē eē decernēs:miſſa tuba reuocauit exercitum:& ab uehemēti ꝓſecutiōe retinuit.Et ioab quidē in illo loco moratus eſt:abner aūt tota nocte iter faciēs:& tranſiens fluuiū iordanē uenit ad caſtra ad ſaul filiū biſboſeth . Altera uero die dinumerans loab corpora defunctorum:ſepeliuit uniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu quidem abner milites quaſi trecenti & ſexaginta:de Dauid uero decem & nouem:& azahel.Cuius corpus reportantes ioab:& abyſai in bethleem:& in monumento paterno ſepelientes:ad Dauid regreſſi ſunt in ebron.Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter hæbreos fieri:& multo tempore permanſit:proficientibus ſemper eis qui cum Dauid erant:& amplius ad bella creſcentibus:filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit . Quo tempore nati ſunt Dauid filii numero ſex:ex totidem mulieribus.Quorum ſenior quidem qui de achinoe matre progenitus :appellatus eſt ammon:ſecundus autē de uxore abigail nomine eliab:tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur:quartum uero habuit de muliere agit:quem uocauit adoniam:quintum habuit de ſaphatia filium habital:ſextum ietram de egla natum denominauit.Cūq; inteſtina bella conſiſterent:& ſæpius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſq; regis exercitus:abner princeps militiæ filii ſaul:cum eſſet ſapiens:& ualde populum uideretur habere deuotum egit ut omnes cum biſboſeth eſſent:qui etiam cum eo magna deuotione conſtricti multo tempore permanſerūt.Poſt hæc autem abner in quodam crimine compræheſus:cuius hæc cauſa fuit:q; cum ſaul concubina concūberet:nomine reſpha filia haia culpatus ē a rege.Vnde dolēs & grauiter īdignatus:q; nō iuſtam retributionem mereret ab eo pro quo tanta iſtantia laborās iterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad Dauid:& oſtenſiuē:q; non ſua fortitudīe ſapiētiaq; regnaret biſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē:ſed illius potius operibus atq; fide.Tunc mittēs in ebron petiit ut a Dauid fidei iuſiurandum accipet:& eū ſotiū & amicū habere t:ꝓmittens ſe ſuaſurū populo:ut a ſaul filio recederet : & ipſum regē totius ꝓuinciæ conſtitueret.Dauid aūt quæ poſcebat impleuit.Letatus enī in his quæ abner apud eū egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorem reduceret:quā magnis bellorū piculis cōperaſſet:quippe ꝓ qua ſexcenta capita paleſtinorū ſaul obtulerat regi. Et uxorē quidem eius michol ſublatā falthi:cui tūc erat copulata remiſit abner ad Dauid.In qua re etiā biſboſeth coopator acceſſit:ſcripſerat enī & illi Dauid:ut uxorē iuſte reciperet ſuā.Conuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens.Sæpius quidem paratos ut ab biſboſeth recederetis:& pringeretis ad Dauid:ab hac uos ego uoluntate retinui:nunc aūt ſi uultis hæc iplere:permitto:ſciens q; deus per ſamuelem prophetā Dauid ꝓmiſit hæbreorū oium regnum:& ꝑdixit q; paleſtinos ille uaſtaret:& ſubiectos efficeret.Hæc audientes ſeniores & principes:q; & abner princeps militiæ uolūtatē eū ſua quā & primitus habuerāt circa regē effectus haberet:unanimes conſēſerunt:ut Dauid ſe regno traderēt.Cūq; ad talia conſpiraſſent:conuocauit abner tribū beniamī:oēs enī ex ea cuſtodes corporis erāt biſboſeth:quibus etiā iſta locutus ē.Cūq; nullū uideret ſibi reſiſtere:ſed magis ad oia quæ uellet ipſos paratos haberet:ſumens ex eis. xx. uenit ad Dauid ut promiſſā iuriſiurandi religionē firmaret : fideliora enī erūt q ꝓ noſipſos gerimus quā quæ per alios ꝓ nobis agunt ut hæc uerba quæ cū eo haberet:pricipibus diceret ut ad omnē tribū quæ ipſe per ſe gereret indicaret:quē dum ſplēdide ſuſcepiſſet:& per multos dies opulētis & præcioſus conuiuiis refeciſſet:petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq; uidente:ei traderet principatū.Cūq; Dauid dimiſiſſet abner:adhuc eo ad ebron nō procul abeūte uenit ioab qui erat ꝓ eo militiæ princeps:& agnoſcens quia ueniſſet ad regē abner & āte paululū dimiſſus eēt fœderibus celebratis ꝓ regno Dauid:metuens ne illū qdē in honore primi ordinis cōſtitueret:aut haberet regni ꝓticipē:& cū i rebus aliis eēt aſtutus:& ꝓuidus ille certis ꝓficeret tēporibus:ipſe uero decreſceret:& militiæ amitteret pricipatū:uiā peſſimā & malignīſſimā cogitauit:& primū quidē tētauit:ut ei detraheret apud regē monēs ut ſe cuſtodiret & ꝓmiſſiones non reſpiceret abner:hæc facere dicēs illū:ut ſaul filio cōfirmaret iperiū: & qa ꝓ fallaciis atq; dolo uēiſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad propria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet pſuadere regi:nec eū uideret exacui deterioré ruinam rurſus aggreſſus ē.Et cū deliberaſſet:ut abner iterimeret:miſit qui ſequerent eū:& cōpræhenſū ex Dauid nois præceptioe reuocarent:tanq; eēt aliqua ei detecturus:quæ ipſo ꝓſente uidebat oblitus.Abner aūt dum hæc audiſſet a nūciis:apphenderant enī eū in quodā loco nomine ſyra:qui aberat ab ebrō ſtadi is q̄ſi uigīti: nihil metuēs futurorū regreſſus ē. Cui occurrēs ioab ante portā & ſuſcipiēs eū q̄ſi maxime deuotus piter & amicus:ſæpe enī fingunt uere ſe eē bonos:& malignæ ſuſpitionis extraneos:q; aliquid iniquū tentare ꝓſumūt:ſegregauit qdē eū ab aliis hoibus:tanq; in ſecreto ei locuturus:& in locum portæ deſertioré ductū:cū eſſet ipſe ſolus & abyſai frater eius:euaginato gladio eius latus effodit, Et abner quidē hoc mō ioab dolo pemptus ē ꝓ morte quidē ſicut ipſe dicebat fratris aſahel:quem ꝓſequentē ſe interemerat abner in pugna facta in gabaon:ſed ut tūc ueritas habuit : pro metu ſui pricipatus & honoris quem habere putauerat cū apud regē.Ex his itaq; debet conſiderare q̄libet:

quanta & qualia præſumunt hoſes propter auaritiæ gelum:& principatus affectū : cum nulli hæc cedere uolunt.Nam concupiſcentes hæc adipiſci per multa mala ad ea perueniunt . Quæ rurſus metuentes amittere:multo deterioribus actionibus:ut ea retineāt ꝑplicātus:tanq̄ nō ſit eq̄le malū adipiſci uelle tatūmodo magnitudinem ptātis & dum aſſueuerit quilibet eius bonis uti:ea rurſus amittere cū in retinendo potius excelſior ſit erūna:propterea crudeliora moliuntur:& præ timore ne amittant quæ adepti ſunt:cōmitteret grauiora præſumunt. Sed de his quidē breuiter ídicaſſe ſufficiat.Porro Dauid audiens interitum abner:aío quidem grauiſſime doluit:& corā omnibus teſtificatus é:tendens ad deum dexteram ſuam:& clamans ꝙ non fuiſſet in abner interitu conſentiēs:ne eius mādato aut cōſilio fuiſſet extictus:& maledicta poſuit ualde grauiſſima cōtra eū q illū occiderat:& domū eius uniuerſā:& eos q hoc egerāt:ꝓ defúcto pœnis eē fecit ſubiectos . Erat enī ſollicitus:ne cōtra fidem & iuſiurandum ageret quod exhibuerat abner.Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum:& eius corpus ſolemnibus honorare obſequiis : cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum:ipſe autem lugens & deflens ſequebatur cum ſenioribus atq̄ proceribus:oſtendens deuotionem circa uiuos:& triſticiam circa defunctos:& ꝙ non eius conſilio fuiſſet extictus. Sepelierunt autem eum i hebron:ue dicentes:& conſcribens lamentationes ſuper eius ſepulcrum: ipſe ſtans primitus ſuper monumentum fleuit:& aliis hoc celebrare cōtradidit.Sic enim mors ꝓabner afflixit:ut neq̄ cibum cogentibus amicis ſumeret:ſed iuuaret nihil ſe guſtaturum uſq̄ ad ſolis occaſum.Hoc itaq̄ factum deuotionem ei populi adiunxit. Nam amici abner honorem collatum mortuo gratiſſime ſuſceperunt:& Dauid cuſtodem fidei crediderūt:& ꝙ omni dignitate:& rebus ſolemnibus eum tanq̄ parentem & amicum colere potuiſſet:cui non ut inimico contumeliā fecerat:nec turpi eum:aut neglectæ ſepulturæ tradiderit . Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura lætabantur unoquoq̄ credente talem futuram regis in ſe prouidentiam : qualē eum in abner morte uidebant.In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur.Vnde factum eſt:ut nullus ſuſpicaretur:abner uoluntate eius occiſum.Locutus ergo eſt ad populum:ꝙ ipſi quidem triſticia non fortuita proueniſſet:optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimenta ſore hæbreis:illius uirtute priuatis:qui eos conſiliis optimis & uirtute manuum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet.Sed deus inquit cui cura eſt rerum omnium:non huius ſanguinem deſerat indefenſum.Ego noui ꝙ ioab & abyſai ſariue filiis nihil prævaleo facere:cū ſint meipſo potentiores:ſed uicē eis reddat ꝓ huiuſmodi ꝑſūptione diuinitas.Igitur hoc modo abner defúctus é.

¶ Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. CAPI. .II.

AVdiens mortem eius ſaul filius hiſboſeth:non leuiter eſt afflictus:cum fuiſſet cognato priuatus:& qui ei cām regnandi præbuerat:multūq̄ condoluit:& mortem abner uehementer ingemuit.Sed nec ipſe multo tépore ſuper eū uixit:ſed a filiis rémon:ideſt bana & rechab paſſus inſidias interemptus eſt.Iſti enim cū eſſent genere beniamite in priori ordine conſtituti cogitauerunt:ꝙ ſi perimerent hiſboſeth:maxima dona a rege Danid & pricipatū militiæ:aut aliud quoddam munus accipere mererentur:ſolūq̄ eum repèrientes meridie dormiētem:& neq̄ præſentes eſſe cuſtodes:neq̄ puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantem:ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporē fuiſſe conuerſam:ingreſſi domum:i qua ſaul filius dormiebat:occiderunt eū:eiuſq̄ caput abſidentes tota die iter egerunt & uelut fugiētes eos quos leſerant:& feſtinantes ad eum cui erāt ſua beneficia ꝓbituri:ac per eū adepturi ſecuritatē: uenerūt in hebron oſtendenteſq̄ Dauid caput hiſboſeth: cōmendabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius ꝑrii.At ille non ſicut ſperabāt eoꝝ ſcelere delectatus ait. O peſſimi uiri & ultionē repéte ſuſcepturi:neſcitis ꝙ ego iterfectoré ſaul pemi:qui eius mihi coronam aureā deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſetne ſaul cōpræhenderent hoſtes.An certe mutatum me:& nequaq̄ eſſe huiuſmodi credidiſtis: ſed quaſi lætarer cū malignis hoībus:& munus crederē peſſimas actiones interfectorum proprii domini & necātium in ſuo lectulo uirū iuſtum qui nihil operatus eſt mali:& uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nūc debetis pœnas:a me excipientes digna ſupplicia:qui putaſtis me libenter morté illius habiturum. Non enī aliter gloriā meam fœdare potuiſtis:quā ut me talia uelle crederetis. Cunq̄ dixiſſe. hæc omni eos tormento puniri iuſſit : caput uero hiſboſeth in tumulo abner honore maximo ſepeliuit.His igitur finitis:uenerunt oēs maiores natu hæbreorum ad Dauid in hebron : & millenarii & duces eoꝝ:tradiderūtq̄ ſemetipſos:deuotionē quā circa eum adhuc uiuente ſaul habuerant recordantes:pariter & honorem quem ei cum eſſet millenarius præbuiſſent ; necnon & quō per ſamuelem ꝓphetam a deo rex fuerat ordinatus & quō hæbreorum prouinciā eius dimicatione contra paleſtinos habita:deus liberari conceſſerit.Ille uero hunc fauorem gratiæ ſuſcipiens:rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent:nec eos huius rei cauſa pœniteret.His ergo cōuiuiis opulētiſſime ſaginatis:miſit ut oēm populum undiq̄ cōuocarent.Et cōgregati ſunt ex tribu quidem iuda:q̄ſi ſexmilia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas:iſti náq̄ ſaul filio miniſtrabant : quibus præter miſſis:tribus iuda regem fecit Dauid:ex tribu autem ſymeō:ſeptem milia centū:ex tribu leui:qua-

tuor milia ſeptigēti:habētes pricipē iudā:cū qbus erat priceps ſacerdotū ſadoch:cū uigīti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aūt beniamī armati q̄ttuor milia:hæc.n.tribus adhuc ſuſtinebat: credēs quēq̄ de ſaul genere regnaturę:de tribu aūt effrē uigīti milia & octigēti:potētiſſimi:& ſūmo robore p̄cellētes:de dimidia uero tribu manaſſē:ſedecī & octo milia:de tribu aūt iſachar ducēti q̄dē p̄noſcētes futura:armati uero uigīti milia:de tribu aūt zabulō armati electi:q̄nq̄gīta milia:hæc ēni tribus ſola ad Dauid tota cōuenit:iſti ſiq̄dē eadē arma habuerāt q̄ & tribus gad:ex tribu aūt neptalī:uiri iſignes & priceps mille armis utētes:ſcuto ſimul & lācea:quos ſeq̄bat tribus ſua: quæ nūero comp̄hēdi nō poterat:ex tribu aūt dā:electi uigīti ſeptē milia ſexcēti:ex tribu azer q̄dragīta milia:ex duabus aūt tribubus:& media manaſſes:q̄ trās iordanē habitabāt:armati ſcutis:& lāceis: & caſſibus:& loricis:& gladiis:cētū uigīti milia:ſed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq̄ multitudo cōgregata ē ad Dauid in hæbrō cū multo apparatu panis & uini:& omniū q̄ ad cibū p̄tinere noſcunt:& uno decreto Dauid confirmauere iperiū. Cūq̄ tribus diebus feſtiuitatē populus cele braſſet:& in hæbrō epulas habuiſſet:exurgēs exide Dauid cū omnibus uenit in hieroſolymā.

¶ Quō obſidēs hieroſolymā Dauid:& capiēs ciuitatē:expulit q̄dē ex ea chananeos:& iudæos in ea cōſtituit:& de amicicia facta iter ipſum:& irā tyri regē. CAPI. .lii.

EBuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeorum:& claudentibus ei portas:cecos aſpectu:& claudos:omneſq̄ leproſos:ad deriſionem regis conſtituentibus ſuper murum & dicentibus:q̄ prohiberent eum ceci ingredi ciuitatē:quæ agebant deſpicientes eum proxima munitione muroę: iratus rex:hieroſolymam obſidere cœpit:& multo ſtudio & labore conari:ut eam caperet: quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinem demonſtraret. Interminatus itaq̄ & ipſis:& aliis ſiqui forte haberēt aduerſus eū reſiſtendi conamen:inferioré ciuitatē magna uirtute cœpit. Cūq̄ adhuc arcem obtinere non poſſet: cœpit honores & munera p̄mittēdo rex pronius ad opus bellicū cōmilitones prouocare: ut quicūq̄ per ſubiectos colles in arcem conſcenderet eamq̄ caperet:principatum militiæ totius populi poſſideret. Cūctis itaq̄ conſcendere feſtinātibus:& nullo labore pro muneris promiſſi retributione tardantibus:ſariuæ filius ioab præuenit uniuerſos:& aſcendens in cacumine:clamauit ad regem exigens militiæ principatum. Expulſis itaq̄ rex de ſumma arcæ iebuzeis:& redificans ciuitatem: eam hieroſolymam nuncupauit:& omni tempore in ea ſui habitauit imperii. Tempus autem quo ſuper tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni ſeptem:& menſes ſex. Cūq̄ regnū ſuum conſtituiſſet hieroſolymis:rebus potius clarioribus utebatur: deo ſemper ei meliora prouidēte:& gloriā eius latius ampliāte. Inter hæc aūt miſit ad eū yrā rex tyri:& amicicias cū eo ſocieratēq̄ firmauit:miſitq̄ ei etiā dona:ideſt ligna cedrina:& artifices uiros:fabros lignarios:& iſtructores:q̄ regiā domū in hieroſolymis cōſtruxerūt. Dauid aūt ſuperiorē muniēs ciuitatē:eiq̄ copulans arcē:unū undiq̄ corpus effecit:& cūcta muro circūdedit ſuper opus aūt muroę cōſtituit eē ioab. Primus itaq̄ Dauid iebuzeis expulſis hanc ciuitatem hieroſolymam nuncupauit. Nam ſub Abraā noſtro pente ſolima uocabatur. Quidā uero dicunt:& q̄ homerus poeta:hieroſolymā nuncupauit. Hieron enim hæbrea lingua munitio eſt. Fuit autem hæc extranea ab hæbreis omne tempus: ab illo quo leſus princeps iſrahelitaę contra chananeos pugnauit eiſq̄ deuictis:terras eoę diuiſit hæbreis:præter hieroſolymam:unde non potuerunt iſrahelite expellere chananeos:uſq̄ dum eos Dauid obſediſſet:annorum quingentorum quindecim. Faciā memoriam cuiuſdam nomine ofni: uiri quidem inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamen in poſſeſſione hieroſolymorum nō fuerit interfectus a Dauid:propter fauorem quem habuerat apud hæbreos:& quoddam beneficium uel ſtudium quod etiā circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur quæ tamen poſt paululum oportunis declarabo. Accepit autem Dauid exerea eas quas habuit:alias uxores:& cōcubinas:& filios genuit numero nouem quos etiam nominauit:amnā:elluneban. Nathan:Salomonem:iebar:Helieb: Falna:Ina fininhas:Hellifali:necnon & filiam Thamar:quoę nouem quidem ex generoſis fenis erāt nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de cōcubinis. Porro thamat cōſāguinea fuit abeſſalō.

¶ Quod ſecundo pugnantes contra ſe paleſtinos in hieroſolymis uicit:& de arca dei decariathiarim in hieroſolymam deducta. CAPI. .liii.

COgnoſcentes itaq̄ paleſtini regem Dauid factum ab hæbreis: uenerunt ſuper eum in hieroſolymam:& ap̄hendentes cōuallem quæ uocatur gigantum:eſt ei locus nō p̄cul ab urbe:illic caſtra poſuerunt. Rex aūt iudæoę:quo nihil abſq̄ prophetia deiq̄ iuſſione faciebat:uolens eius uoluntatem agnoſcere: & uelut aſtipulatorē eum habere:præcepit principi ſacerdotū:ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello conſulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam:contra paleſtinos eduxit exercitum:& habita pugnæ cōgreſſione:ipſe poſt tergum irruens ſuper hoſtes:alios robore magnæ uirtutis occidit:alios effugauit. Nemo tamen credat modicum ueniſſe paleſtinorum exercitum ſuper hæbreos: eo q̄ hoſtes fuerit ſic facillime ſuperati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint: ſed cuncti ſciant omnem ſyriam:& uniuerſam fœnicem:& ſuper hæc alias multas & pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatiōe communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium:quia cum ſæpius iam

palestini deuicti fuissent:& de suo exercitu multa milia perdidissent:sine dubio cum maiori uenie bant uirtute super hæbreos.Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cum triplici manu super Dauid ue nerunt:& in eo loco castra posuerunt.Quo facto:rursus israhelitarum rex consuluit deum de prelii huius euentu:prophetauitq; sacerdos:ut in silua quæ uocatur planctus:retineret exercitum:erant autem non procul ab hostibus:& nec primitus se moueret:nec inciperet dimicare:donec arbores uento flante mouerentur.Cum uero silua concussa fuisset:& tempus quod ei prædixerat deus.ad ueniisset in nullo moratus:egressus est:quasi iam ad præparatam certaq; uictoriam.Cuius impetū non potuit multitudo hostium sustinere:sed mox:ad primam congressionem in fugam conuersos passim persequendo prostrauit.quos etiam persecutus é usq; ad ciuitatem gazathenam: quæ eoq; terminat regionem. Diripuit autem eorum castra : in quibus & multas diuitias comperit & deos eorum simul exterminauit.Hoc igitur bello huiusmodi q̄litate finito:placuit Dauid habito con cilio cum senioribus:& principibus:& millenarijs:ut ex omni prouincia:& ex omnibus tribubus cunctam iuuentutem ad se faceret euocari:deinde sacerdotes atq; leuitas:& euntes in cariathiarim arcam dei exinde in hierosolymam deducerent : & culturam ei debitam exhiberent sacrificijs & honoribus:quibus mos est placari diuinitatem : quod si regnante adhuc saul egissent:nihil mali poterant sustinere.Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant:uenit etiam rex ad arcam . Quam portantes de domo amminadab sacerdotes:& imponentes super uehiculum nouum:eam ducere fratres suos ac filios cum bobus permisērūt.Rex autem præcedebat arcam:& cum eo po pulus uniuersus:ymnum dicentes deo:& totius prouintiæ modulatione cantantes:cū uario sono percussionū:& diuersæ saltationis ingenio:necnon & psalmis:& tubis simul & cimbalis:arcā dedu centes in hierosolymā.Et cum uenissent ad quendā locū:qui uocatur area chedon:accedēs ad arcā oza:ira dei repente percussus est.Nam cum boues declinasset arcā:extendens ille manum suam & uolens eā retinere cum sacerdos non esset:quō eā attingere præsumpsit:extinctus est . Et rex qdē: & populus uniuersus:in morte eius affligebantur.Locus autem in quo defunctus est:ozie cōcisio hactenus appellatur.Metuens autem Dauid & cogitās:ne forte hoc pateretur ip se:si apud se susci peret arcā in ciuitate quod oza pertulerat:qui eo q; solummō manū ad eā protenderat:ita uidebat extinctus:arcā quidē nō susceptt ad semetipsum in ciuitate:sed præcepit:ut in agro uiri cuiusdam nomine obidā genere leuite reconderetur:quæ tribus mensibus ibi mansit : domūq; obidā nimis amplificauit:cui deus per eā bona multa concessit.Audiens aūt rex:quō hæc pueniſſent obidā:& ex priori pauptate & humilitate:opulentiæ magna ubertate polleret:ita ut zelū circa eum omnes inspicientes haberent:securus quia nihil pateretur mali:arcam ad suā regalem urbem reportauit. Quam sacerdotes quidē deferebant:septem uero chori quos rex constituebat præcedebant . Ipse aūt ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiam uxor eius michol saul filia primi regis:uidēs eū facientē talia derideret.Deferentes aūt arcā:posuerunt in tabernaculo:quod ei Dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas.& omnem populū ad conuiuia conuocauit:ita ut & mulieribus & uiris:& puulis distribueret collitidas panis:& assaturā:& liganum frixū & partem immolationis.Cūq; populus huiusmodi epulas præbuisset:dimisit eos:ipse uero domum ppriam uenit.Cui dum astitisset filia saul michol uxor eius:pro alijs quidē rebus orauit deum:ut ei bona præberet:quæ ipse propitius conferre potuisset:culpauit uero illum : eo q; tantus rex ludendo sal tationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus. Cui Dauid respondit:non se uereri facere:quæ deo placerent qui utiq; eū præposuisset & patri eius:& cæteris:& ludere sæpius & sal tare:& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere.Hæc itaq; michol ex Dauid quidē filios minime procreauit:iūcta uero ei cui illam pater suus tradiderat Dauid abrepta:quiq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex pene quotidie dei uolūtate sua negotia promoueri:delinquere se putauit:si ipse quidē habitaret in domibus cedrinis & excelsis:& optima cōstructiōe decoratis:arcā uero dei in tabernaculo despicere commorari.Ob quā rem uo luit tēplū edificare deo:sicuti p̄dixerat moyses.De q̄bus rebus cū locutus fuisset nathā pphetæ:ad faciēdū opus aggressus é:tanq̄ deus ei in oībus coopator existeret.Et cū haberet iā p̄parata ad fa bricā tēpli materiā:illa nocte deus nathā pphetā uisitauit in somnis p̄cipiēs : ut Dauid diceret qa uolūratē qdē eius & desideriū approbaret:cū nullus primitus cogitasset ei templū edificare:& ipsi quidē habēti huiusmodi uoluntatem non cōcedi construere templum:eo q; multis præliis decer tando esset hostiū sanguine maculatus:post mortē uero eius longa senectute susciptēdā faciendū templum salomoni eius filio qui ei foret succesſurus in regno:cuiq; se ita prospicere sicut pater fi lio cōpromisit:& regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum:ipsum uero si delinqueret:languore terræ sterilitate puniendum . Hæc ergo audiens a propheta Dauid:& lætus effectus:in eo q; suis nepotibus regnum seruaturū fore cognosceret : & qa firmissime eius domus cla rior foret:repente uenit ad arcā & prostratus in facie sua:adorauit deum:& ex omnibus gratias egit:tā pro his:quæ ipsi iam præstiterat:& ex humili ac paupe tanta regni magnitudine sublima rat & ad gloriæ culmē euexerat:quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & ppter prouidentiam quā hæbr eis:& eorū libertati contulerat.Hæc cū dixisset:& deū laudasset abscessit.

LIBER SEPTIMVS

Pugna quã habuit Dauid cõtra paleſtinos & moabitas:& adrazarũ regem: & damaſcenos:atq; uictoria:& de amicicia facta inter ipſum & thou regem. CAPI. .V.

ENtermiſſo ſiqdẽ pauco tẽpore:cogitauit ut bellũ paleſtinis inferret:ne u'lã pigritiã aut deſidiã generari ſuis rebus iſpiceret:& ſicut ei p̃dixerat deus ſubuerſis hoſtibus:in pace decetero relíqueret poſteris ſuis iperiũ:& cõuocato rurſus exercitu denũciãs ut eẽt bello paratus:cũctis rite diſpoſitis:ſurgẽs de hieroſolymis:uenit ad paleſtios.Quos dũ bello uiciſſet:& multã prouiciã tenuiſſet:adieciſſetq; terminis hæbreoꝝ:bellum conuertit ad moabitas:& duas quidẽ ptes eoꝝ exercitus uictas dimicando conſũpſit:reliquos aũt captiuos accipiens: & annua tributa eis imponens:rurſus cõtra adrazaꝝ filium quidẽ arai:regẽ uero ſophinæ cõuertit exercitũ:de cuius acie habita cõgreſſione circa euſratem fluuiũ pedeſtriũ quidẽ p̃mit quaſi uigiti miliaequeſtriũ qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos icendit:centũ tantummõ reſeruauit.Audiens aũt damaſci ſyriæ rex adadus:q; Dauid expugnaſſet adrazarũ tanq̃ amicus ad eius ſolatia cũ maximo uenit exercitu:eũ ſicut ſpabat ab oppſſiõe liberaturus:& congreſſus denuo apud euſratẽ contra Dauid:bello deuictus é.Ceciderũt enĩ feriẽtibus eos hæbreis de exercitu adadi q̃ſi uigiti milia:reliqui uero in fugã uerſi ſunt.Meminit aũt regis & Nicolaus í quíto hiſtoriaꝝ libro ſic dícens.Poſt hæc auté tranſacto iã mu'to tẽpore:quidã prouincialiũ noíe adadus:ualde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria præter phenicem imperauit:& habuit contra Dauid iudeæ regẽ.Cũq; multis præliis dimicaſſet:nouiſſime circa euſratem uictus eſt:q; tũc optimus regũ robore & fortitudine uidebatur.Ad hæc aũr eriã liberos eius dicit quia poſt illius morté ſuſcipiebãt ab alterutris & regnũ & nomen:his uerbis.Siquidem illo moriẽte:eius nepotes uſq; ad decimam generationem regnauerũt:ſingulis q̃buſq; a patre mox in ipſo principio nomẽ accipiẽtibus:ſicut in ægypto ptolæmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolẽs aui p̃ditionem:bello illato iudæis:uaſtauit prouintiã:quæ modo ſamaria nuncupaf.Non eſt aũt hiſtoriographus ueritate priuatus.Is é utiq; adadãs:qui pugnauit in ſamaria:regnante achab:apud hæbreos: de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus.Igitur Dauid caſtrametatũs ad damaſcũ:omnem reliq̃ ſyriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit:& munitiones in ꝓuintia uniuerſa conſtituens:tributaq; eos inferre decernens:euerſus eſt:aureamq; pharetras & arma diuerſa q̃ cuſtodes corporis adadi gerebãt:deo dicauit in hieroſolymis:q̃ poſtea ægyptioꝝ rex ſeſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ roboã cœpit:& multas alias ex hieroſolymis ſecũ diuitias ad ꝓpria deportabat.Hæc itaq; dũ in loco ꝓprio uenerimus:ſingula quæq; narrabimus.Rex igiť hæbreoꝝ deo ſibimet cooperãte:& oía bella ſubdẽte:etiã cõtra alias adrazari regis ciuitates caſtrametatus é:ideſt bachã & machoneas q̃s capiés magna uirtute uaſtauit. Inuentũ ergo in eis eſt aurũ multũ:necnõ & argentũ:inſup & es:qđ auro melius eé dicebant ex quo etiã ſalomõ illud magnũ uas qđ mare uocabatur effecit:optimos cantharos:cũ deo tẽplũ edificaſſet. Cũq; rex emathenus audiſſet adrazar & eius exercitũ fuiſſe uaſtatũ:metuens ne Dauid ſup eũ quoq; ueniret:amiciciis & fide eũ uoluit obligare:miſitq; ad eũ adarã filiũ ſuũ:egitq; gratias q̃ iimicus eius adrazar fuerit expugnatus:utq; ſocietatẽ cũ eo & amicicias faceret exorauit.Cui etiã magna munera direxit:ideſt uaſa antiqua operatione facta aurea & argentea ſimul & erea. Dauid auté facto fœdere cũ thou rege ematheno:eiuſq; dona ſuſcipiens:filiũ ipſius cũ honore competenti ut riuſq; dimiſit:ea uero quæ ab illo fuerãt deſtinata:& auꝝ aliud & argẽtum qđ de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis:ſecum portãs dicauit deo.Non aũt ipſi ſolũmodo dimicãti:& exercitũ ꝓducẽti uictoriã cõtulit deus:ſed etiã miſiſſet abeſſa fratré ioab cũ magna manu in idumeã: ꝑ illũ quoq; uictoriã ei cõceſſit:idumeoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros abyſai dimicãdo p̃mit. Tunc enim oẽm idumeã rex in ſua ditione ꝓcipiens tributa ꝓ terra & ꝓ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat.Erat aũt & naturaliter iuſtus:& iudicioꝝ cõtẽplatione ueriſſimus.Principé uero totius exercitus habuit ioab:ad conſcriptiones auté geſtorũ ioſaphat filiũ agilud. Inſtituit aũt de domo finees principẽ ſacerdotum abiathar:qui eius amicus erat:ſcribam uero fecit ſaraſã banaiæ autem filio ioſadæ cuſtodiendorum corporum præbuit pricipatũ. Seniores autem filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autem eſt etiam fœderis:& iuriſiurandi quod habuerat cum ionatha filio ſaul:& amicicias atq; ſtudii illius oblitus nõ eſt.Nã iter alia bona memor etiam erat eorum:qui ei præterito tẽpore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri:ſi aliquis de ſaul genere ſupereſſet: cui retributionis debitum ꝓ ionathæ amiciciis repẽſaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo ſaul qui potuiſſet ſcire ſiquis adhuc genere ſupereſſet:interrogauit eũ:ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatione ionathæ:ut pro beneficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui reſpõdit relictum eius eſſe filium:nomine memphibos: ueſtigiis claudicantem.Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe:a nutrice ſua raptus:& ea fugiente lapſus eius ex humeris:greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet: ubi uel apud quem nutriretur:miſit ad machir in ciuitatem lodabar:apud quem ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit memphibos ad regem: & proſtratus i faciem adorauit eum. Dauid autem iuſſit eum habere fiduciam:& ſperare meliora: deditq; ei domum paternam: & omnem ſubſtantiam:quam ſaul auus eius habuerat:fecitq; eum conuiuium ſuum:præcipiens :ut in illo die ab eius menſa recederet. Cunq; puer adoraſſet:& re

tuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit Dauid ſiba:dicens:paternam ſe domum & omnem ſaul ſubſtantiam ionathæ filio condonaſſe.Illi uero præcepit:ut operaretur terram:& collectos redditus uniuerſos in hieroſolymam deportaret: atq; quotidie ad menſam regis deduceret puer:ipſumq; ſibam & filios eius numero quindecim:& famulos numero uiginti memphibos filio ionathæ donauit.Hæc itaq; conſtituente rege:ſiba famulus adorás:& cuncta ſe promittens facturum eſſe diſceſſit.Ionathæ ergo filius in hieroſolyma habitauit: habens cum rege conuiuium:cui omnes diligentia ueluti filio regis exhibebatur.Habuit uero & filium quem appellauit micham. Ergo qui relicti fuerant de genere ſaul & ionathæ hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcũtur.

¶Quomõ cõtra ãmonitas: & meſopotamenos pugnauerit ac ꝑualuerit. CAPI. .VI.

ILlo itaq; tẽpore naas amico Dauid ammonitaꝝ rege defũcto: eiq; filio in regno ſuccedẽte:miſit Dauid ut eũ cõſolaret:mortẽ patris leuiter ferre monẽs: atq; in amicicia quã cũ patre eius habuerat pmaneret.Quod pricipes ammonitaꝝ mala uolũtate:& nõ ſecũdũ Dauid cõſiliũ ſuſceperũt:exacuerũtq; regẽ ſuũ:dicẽtes:exploratores miſiſſe Dauid q eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occaſione cognoſcerent & cauẽda eorum colloquia ſuaſerunt:ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent.Hæc itaq; credẽs bene tractaſſe ſuos iudices ammonitarum rex:legatos qui a Dauid miſſi fuerant:grauiſſimis affecit iniuriis. Radens enim medietatem barbæ eorum: & ueſtium eorum medietatem abſcidens: relaturos operibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit.Rex autem iſrahelitarum hæc cognoſcens indignatus eſt:& iniuriam factam ſibi nequaq; deſpiciens:contra ammonitas parauit bellum:ut contumeliã quæ fuerat legatis ſuis impoſita:regis periculum uindicaret.Porro neceſſarii regis ammonitarum & principes uidentes quia fœdera diſrupiſſent:& pœnas pro tali præſumptione luere deberent:ſemetipſos ad prælia præparabant.Tum uero mittentes ad ſyrum meſopotamiæ regẽ mille talenta: ſocium eũ ſub hac mercede ſieri popoſcerunt. Habebat autem iſte rex pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouintiæ maacha:& quartum nomine abiſtob. Sed & iſti habebant duodecim milia armatoꝝ.Dauid autem non expauit:neq; hoꝝ ſolatiũ:neq; ammonitaꝝ exercitũ:ſecurus de deo qui iuſte cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus.Et cum dediſſet ioab pricipi militiæ floré totius exercitus miſit eũ cõtra illos ad præliũ.Qui circa metropolim ãmonitaꝝ charan achan ueniens caſtra fixit.Igitur hoſtibus egredientibus:& acié nõ ſimul:ſed in duas partes diſponẽtibus:quoꝝ auxiliatorum quidẽ manus in campo curio cõſtituta eſſe uidebatur:ammonitaꝝ ãt exercitus circa portas aduerſus hæbreos:uidens hoc ioab contraria molitione tractauit: & forti ſſimos quidem uiros eligens:ſe oppoſuit ſyro:& regibus qui cũ eo erãt:reliquã uero parté fratri ſuo abyſai tradidit:ut cõtra ammonitaꝝ aciem dimicaret:dicens:ut ſi uideret ſyros ſibi & præualere & fortiores eſſe:acie conuerſa ferret ei ſolacia:ſi auté illum ammonitæ cõprimerent:ipſe eũ ſimiliter adiuuaret.Cũq; inuitaſſet fratrem:atq; rogaſſet:ut magnanimiter & fidutialiter ageret uniuerſa:& grauem uerecundiam metuens decertaret:illum quidẽ cũ ãmonitis pugnatuꝝ dimiſit:ipſe autem ſyros aggreſſus eſt.Qui primo quidem fortiter reſtiterunr:multos tamen eorum peremit ioab:oés auté conuertit in fugam.Quod uidentes ammonitæ:metuẽſq; abyſai & eius exercitũ nõ reſtiterũt ac ſuos imitati:in ciuitatem repente fugerũt.Hoſtibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hieroſolymam remeauit.Hæc ergo deuictio nõ perſuaſit ammonitas: ut a bello quieſcerent:neq; dum cognoſcerent Dauid uictorem a prælis abſtinuerunt:ſed mittẽtes ad regem ſyrorum adadezer trans eufratem:eum ad ſolatium conduxerunt: qui habebat quindecim pricipes militiæ ſabbatorum:pedeſtrium uero octogintamilia:& equitum mille.Cognoſcens auté rex hæbreorun rurſus ammonitas tantum ſupra ſe exercitũ congregaſſe: non iam aduerſus eos ꝑ duces ſuos pugnare decreuit:ſed ipſe cũ omni uirtute tranſiens iordané fluuiũ eis occurrit:& cõgreſſus in pugna uicit egregie:& interfecit milia pedeſtriũ quadraginta:equitum uero uſq; ſeptingentos. Proſtrauit auté in acie principem militiæ chadã noie ſobach:cũ quo uulnere mortuus eé noſcitur. Meſopotamiæ uero dũ pugna fuiſſet hoc modo terminata tradiderũt ſe Dauid:& dona miſerunt ei.Et ille quidem ſolus eſt reuerſus in hieroſolymam.Cum autem uer inchoaſſet:miſit Dauid pricipem militiæ ioab:ut cum ammonitarum gente pugnaret.Ille uero proficiſcens:omnem eorum depopulatus eſt regionem:& ipſos in metropoli rabath clauſos obſedit.

¶Quoniam Dauid concubuit cum bethſameæ uxore uriæ:& ipſum uriam fecit occidi gladio filiorum amon:& de uerbo nathan ad eum miſſi pro peccato quod commiſerat. CAPI. .VII.

COntigit igiẽ ea tẽpeſtate Dauid peſſimũ uiciũ:cũ eſſet natura iuſtus:atq; religioſus & patrias leges magna uirtute ſeruaret.Is enĩ dũ hora meridiana iã ad ueſperã declinãte:in ſupiora regalia ſolito more deãbularet:uidit mulierculã ſpẽ ualde pulcherrimã.& cunctis fœis ꝓponẽdã in domo ꝓpria aqua frigida ſe lauã ẽ:noie bethſabeæ.Cuius mulieris pulchritudie ſtupẽs:cõcupiſcẽtiã retinere nõ potuit.Quã dũ uocari feciſſet:cũ ea cõcubuit.Quæ cõcipiẽs:miſit ad regẽ:& ut cogitaret iſinuauit:q̃tenus cõmiſſum ſcelus potuiſſet abſcõdi ne ſecũdũ leges patrias moriret adultera.Dauid aũt uiꝝ eius noie uriã q erat ioab armiger:de obſeſſiõe bellica fecit euocari.Quo ueniẽte:de exercitu ac de obſeſſione requirebat.Illo auté referente oia

ei prosperè prouenire:tollens epulas de suo conuiuio dedit ei:iussitq; ut pergens ad suam coniugem:in eius recūberet amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit: dormitauit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex: requisiuit:cur post tantum tempus propriam nō uenisset ad domum:nec ad uxorem:dum omnes de peregrinatione remeantes:hanc habebāt uoluntatem.Cui respondit:non esse iustum ut dum comilitones eius:& dux in terra castrorum & in hostium regione dormitarent:ipse cum uxore propria requiesceret:& epulis īdulgeret.Et cum hæc ille dixisset:præcepit:ut illa die ibi maneret: altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatus ergo rursus ad cœnam urias a rege:& ad ebrietatem usq; perductus:inuitante eo studio se rege frequenter ad copulam: nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo desiderio cōcitatus uxoris.Quo facto:nimie rex contristatus:scripsit ioab uriam quasi in eo deliquerit præcipiens puniendum.Significauit etiam ultionis modum:ne fieret ipse in suo scelere manifestus dicens:ut parte qua esset hostium grauis manus:& posset pugnando periculum sustinere:ibi eū poneret:& commisso prælio iuberet cūctos ab eo recedere:ut solus in mortispericulo remaneret.Et cum hæc scripsisset:& suo signaculo munisset:eplām ioab deferendam dedit uriæ.Ioab autem litteras suscipiens: & uoluntatem regis agnoscens: ad locum ubi hostes nouerat fortiter imminere uriam constituit.Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum:seq; dixit oīum uirtuti solatia præbituꝝ:si forte possent partem muri deiicere:& ad interna ciuitatis īrare.Quem petit:ut cum eēt miles ualde fortissimus:& haberet gloriam apud regem & omnem exercitum:ad hoc nō dedignaretur ad hostium incursionem accedere:sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cūq; urias fiducialiter accessisset:ioab seorsum cum eo pugnaturis dixit:ut eum solum facta hostiū īcursione deserererent.Hæbreis igitur ad ciuitatem accedentibus:ammonitæ metuētes:ne illo loco ubi urias constitutus erat uenientes inimici muros ciuitatis ascenderēt:eligētes fortissimos uiros:& repēte portas aperientes magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum uidissent:omnes qui erant cūm uria sicut eis prædixerat ioab recessere post tergum.Vrias autem dum confúderēt fugere:aciēq; deserere:sustinuit hostem:& impetum eoꝝ sua uiuacitate suscipiens:pemit qdē non paucos.Circundatus autē & captus in medio uulneratus iteriit:cum quo etiā quidā alii de sociis sunt extincti.His ita gestis:nuncios ioab misit ad regem: præcipiens eis ut dicerent:q; studuissent quidem capere ciuitatē:& cum accessissent ad muꝝ:multis ibi cadentibus absscessisset:& siquidē īrasceretur:uriæ mortem piter indicarent.Hæc igitur audiente rege:& grauiter ferente:& dicēte eos incaute feciſſe:ut ad murum urbis accederēt:cum magis deberēt p cuniculos aut alias machinationes capę ciuitatem:dum utiq; exēplum haberent filii gedeō abimelech:qui dum turrim thebes expugnare uellet: uiolenter a fēne muliere petra percussus probaretur extinctus & cū eēt u ir fortissimus:pp difficultatem rei turpiter sit peremptus: qua memoria oportuisset eos muros hostiū nō adire:cum sit optimū apud omnes:ut ea quæ gerunt in prælīs seu bene seu male: memoria teneantur:quatenus alia quidem imitanda sint alia fugienda.Cūq; hesitasset rex:& de casu bellico cogitaret:uriæ morte a nunciis indicata:repente ab īdignatiōe cessauit.iussitq; ut reuertentes ioab dicerent:humanum esse quod contigit & bella huiusmodi semp habere naturā mutabilem: ut aliquando quidem inimici superiores sint:aliquando uero subiecti: deceteo uero in obsidione prouidendū:ne denuo in aliqua pte delinquerent: sed uallis & molitionibus diuersis obsiderēt:& prævalentes ciuitatem quidē omnino subuerterēt:& habitatores omnes piter trucidarēt.Nūcius itaq; ioab ea quæ fuerāt a rege dicta portabat.Vxor autem uriæ bethsabeæ morte sui uiri cognoscens multis eum diebus fleuit.Quiescente uero tristitia eius & lachrymis:mox eā accepit uxorē: & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus nō libēter īspexit:sed iratus cōtra Dauid:apparuit in somnis prophetæ nothā:regē culpans in his quæ male cōmiserat. Nathan ergo cum eēt uir urbanus & sapiēs:& cogitaret qa reges dū in irā incitant:amplius eā:q; iusticiæ iura respiciunt: interminationes quidē dei tunc tacere decreuit:& alia uiro uerba utilia loqui disposuit:& dicens ei huiusmodi cām:quid de ea sentiret:manifestū sibi fieri postulabat. Duo inquit uiri in una ciuitate degebār quoꝝ unus idoneus erat:& multos greges iumentoꝝ:boumq; & ouium possidebat alter pauperculus:qui unam tātum agnam habebat quā cum suis filiis enutriebat:cum qua etiam cibis propriis uescebatur:& quā nō aliter:quā filiam diligebat.Cūq; hospes uenisset ad diuitē:nihil de suis pecudibus uoluit occidere:ut epulas amico pberet:sed misit ad agnā paupis:& eā sublatā peregrino conuiuiū ministrauit.Hic itaq; sermo uehementer cōmouit regē:malignūq; pnūciauit illū hoiem corā nathan: qui talia ppetrasset:& qdruplū dixit pro agna iuste redditu : & sup hoc morte multandum.Nathan aūt respondens:ait:ipsū esse quē pati talia decreuisset:quia opus malū ualde commiserit:reuelauit ei:& apte manifestauit irā dei:qui eū regē cūctoꝝ fecerat hæbreoꝝ:& oīum i circuitu gētiū multaꝝ atq; magnaꝝ cōstituerat dominū:& a manibus saul antea liberauerat dederatq; ei cōiuges:quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:sed qa nunc eum spreuisset: & impie contēpsisset:eo q; & alienā uxorē tulisset:& uiꝝ eius necandum hostibus tradidisset:deo eū pœnas exoluere: & uxores eius ab uno dicebat filio uiolētias sustinere:seq; ipsum fore eius īsidiis expellendum: & dū eius peccatū occulte fuisset gestū:illud cunctis uidentibus ageret:moriturūq;

piter & puerꝝ:qui ex ea eſſet ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuſo: & cū lachrymis & triſticia impie ſe geſſiſſe cōfeſſo:erat enim deicola:uir qui nil omniō in ſua uita præter in caſu uxoris uriæ deliquerat:miſertus eſt deus:& reconciliatus ei:ſeruaturum ſe eius uitam:regnumq; pollicitus eſt agenti penitentiam de his:quæ male geſta fuerant. Cūq; nathā regi prophetaſſet:domi reuerſus eſt.Puerum uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuaſit. Pro quo rex nimis afflictus:cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet: adhortātibus ſæpe famulis nō comedit:ſed ueſtibus atris indutus:atq; proſtratus in cilicio iacebat in pauimento:& deo pro ſalute pueri ſupplicabat:quia ualde eius matrem amabat. Septima ergo die puero moriente:non præſumebant hoc regi famuli nunciare:cogitantes:quia ſi cognoſceret:& a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret: tanq̄ in luctu filii conſtitutus: quippe cum eo languente:talia per triſticiam pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari: & ea pati quæ præcipue ſolent aliquid celare uolentibus prouenire: intelligens mortuum puerum: & uocans unum de famulis: ac ueritatem audiens:repente ſurrexit & lauit:& ſumens candidam ueſtem:uenit ad tabernaculum dei: iuſſitq; cibos apponi:Quo facto:multus ſtupor eius cognatos: & famulos appræhendit: quia cum nihil horum puero languente feciſſet:eo mortuo:ſimul hæc omnia celebraret. Cūq; ab eo huius facti cauſam requirerent:aſſerens eos nimis indoctos:ait: adhuc quidem uiuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet hæc omnia faciebat:credens per hæc ſe placare diuinitatem:quo deficiente uita uana triſticia nihil prodeſſet.Quod cum dixiſſet: regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem bethſabeæ.Quæ concipiens:maſculum filium procreauit:quem iubente nathan propheta ſalomon appellauit.Porro ioab ammonitas obſeſſione fortiter affligebat:aquā eis auferens:& rerum cæterarum ubertatem:multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebant omnes:& licet illis eſſet fontis auxilium:ne tamen deficeret:nō eo largius utebantur.Quo facto ſcripſit hæc regi ſignificans:& rogans eum ut ueniret ad ciuitatē quatenus eius nomini uictoriam deſignaret. Quod cum ſcripſiſſet ioab:approbans rex eius uolūtatem:& deuotionis fidem:ſumpto ſecum exercitu:uenit:ut rabath depopularetur urbem.Quam dum bellica lege cæpiſſet: milites eam uaſtare permiſit:ipſe uero tulit coronam regis ammōitarꝝ: habentem pondus auri talentum & lapides præcioſos;& in medio ſui ſardonicem:quā ſemper Dauid geſtabat in capite.Multa ſiquidem alia & præcioſa ſpolia in ea comperit ac rapuit ciuitate:uiros autem eius tormentis affecit.Hoc itaq; modo etiam ammonitarum urbes quas cœpit euertit.

Quoniam ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar: pro quā re abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga abſolon:& reuocatione ipſius ad patrem, CAPI. .VIII.

REuertēte igitur in hieroſolymā rege:dominus eius turpiluicio maculata eſt.Erat enim illi filia uirgo:noie thamar:pulchritudine ualde præcipua:ita ut oēs fœminas ſpecioſas euinceret.Huic frater erat abſolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hac ammō filiorum Dauid ſenior cōcupiuit:& cū neq; ꝓpter uirginitatē eius:neq; propter cuſtodiā ſuo potiri deſiderio prævaleret:crudeli percuſſus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret:& iam dolorem macies pmutaret:inotuit ionathæ cuidā cognato eius pariter & amico. Erat uir iſte ſapiens:& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie ammon nō naturale corpus habētem:accedens interrogauit ut ei cām rei huius edicēret:dicebatq; arbitrari ſe hæc illū amoris occaſione pferre.Cūq; confeſſus fuiſſet ei ammon paſſionē ſuā: & quia ſororē ſuā conſanguineam concupiſſet:conſiliū ei ſuum deſiderium adipiſcēdi hoc mō dedit:monēs ut egritudinē ſimularet: & uenientē ad ſe patrē peteret:ut ei ſororē exhiberet:ut cōpetens egrotanti miniſteriū deſtinaret: qđ ſi fieret:priuaretur citius lāguore.Ammō ergo ponēs ſemetipſum in lectulo ſecundū ionachæ conſilium ſimulabat infirmitatē ut dū ad eū uiſitādū pater ueniſſet:popoſciſſet ſororē ei dirigere. Quā dū pater incunctāter iuſſiſſet adduci:ea uenientē præcepit:ut ei manu ſua faceret panes frixos: dicens ſuauiter ſe ex eius manibus cōmeſſurꝰ.Illa uero uidēte fratre cōſparſa farina faciēs collirydas:eaſq; frigens obtulit fratri. Et ille quidē nequaq̄ guſtauit ex eis:ſed iuſſit famulos ut omēs a domo repellerent:ut q̄ſi facta quiete dormiret.Cūq; famuli quod inſſerat ipleuiſſent:iuſſit ſorori: ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dū puella feciſſet appræhendēs eā:ut cū eo concuberet ſuadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiam facere nec impiē mihi frater inferre:noli leges tranſcendere:& te iniquiſſima confuſione miſceri: ſed quieſce a re tam iniuſta:& ex celeratiſſimo deſiderio:ex quo obprobrium & turpitudo noſtræ domui ꝓpe tua conferatur: adiitiens:quia ſi de hac re loqueretur pater coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat:uolens ad præſens impetum eius petulantem declinare.At ille nō acquieuit: ſed nimietate amoris illius inflamatus: & robore eius paſſionis ualde perplexus uim intulit ei: Quem repente odium poſt ſtuprū ſororis inuaſit:& iniuria ꝓpetrata:eam ſurgere & abire ꝓcepit. Cūq; illa in hoc deteriorem ꝓclamaret iniuriā ſibi irrogatā nec uſq; ad noctē eā manere pmitteret: repente eam diſcedere iuſſit in die: ut etiam teſtimoniū ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtēte iuſſit famulo ut eam prorſus expelleret.Illa uero dolens iniuriā ſimul & uiolētiā:diſrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur:habente manicas:& ad talos uſq; ꝓfuſas:ne facile uiderentur:

& cinere aſperſo capite ibat per mediã ciuitatẽ:clamans & ingemiſcẽs uiolẽtiã ſibimet irrogatam. Quam dum inueniſſet frater abſolon:requiſiuit qua cauſa pueniente hoc ageret. Et cũ facta ſibi dixiſſet iniuriã:quieſcere & mediocriter ait ferre germanam:& iniuriã non putare:q; corrupta eſſet a fratre. Cui dum ſatisfactum fuiſſet clamare:& uiolentiam ſuã multis indicare ceſſauit: & multo tempore apud fratrem abſolõ uidua tollerauit alias permãſit. Quod dũ cognouiſſet Dauid doluit quidẽ ſed cum ammon ſeniorẽ filium ſuũ ualde diligeret eũ noluit cõtriſtare. Quẽ abſolon crudeliter abhorrebat:& latenter oportunũ tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecundus iam annus corruptionis ſororis eius exceſſerat:& cum greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatẽ baaſor ẽ aũt hæc in ſorte tribus effraim:rogauit patrẽ ut cum fratribus ad eius cõuiuiũ cõueniret. Quo recuſante:ne illi grauis uideret exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis:iuſſit abſolon famulis ſuis ut eũ uiderent ammon ebrietate diſſolutũ:illo annuente interficerẽt eum:nullúq; metuerent. Quo facto fratres cũctos terror grauis & tumultus inuaſit:& de ſe quoq; ſinguli formidantes:aſcendenteſq; in equis reuertebant ad patrẽ. Quidã uero præcedens nũciauit patri quaſi cunctos fratres iterfeciſſet abſolon. Tunc Dauid q̃ſi oẽs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre triſticia quæ uſq; ad mortẽ fere uideretur amara nimis inuaſit & eo dolore neq; cãm requieuit:nec aliud quicq̃. Poſt hoc tanti mali facinus cognoſcere uouit:neq; ſuſtinuit: ſed repente ueſte diruptа:proſtratus in terra iacebat:lugens filios uniuerſos:& qui mortui nunciati fuerant:& ſimul qui eos occiderat. Ionathas uero filius ſemmaa fratris Dauid cõſolabatur eũ:ut a triſticia tãta recederet:nec crederet filios alios interẽptos:quia nec cã talis extaret:ſed eſſet credibile:qa hoc feciſſet abſolon in ſolũ ammon:propter thamar ſuæ ſororis iniuriã. Inter hæc autem ſonus equoꝝ & tumultus quorúdã uenientiũ:attentos eos fecit. Erant autem filii regis: qui a cõuiuio fugiebãt. His lugientibus triſtis pater occurrit:& præter ſpem uidens quos ante paululũ periſſe crediderat: eos amplexatus eſt. Erat itaq; cũctis luctus & gemitus:illis quidẽ ſupra mortuum fratrẽ:regi uero ſuper filium iteremptũ. Abſolon aũt fugit in geſſur ad auũ maternum:uigẽ puinciæ illius potẽtẽ apud quẽ triũ annoꝝ tpe commoratus eſt. Cũq; Dauid uoluntatẽ haberet:ut ad reuocãdũ abſolõ filiũ deſtinaret:non ad uindictã:quando erat ira iam longo tempore leuigata:ad hãc rem prĩceps militiæ ioab eũ potius incitauit. Præparauit enĩ quãdã mulierẽ iã ætate puectã: ut eũ ſub ſcemate luctus interpellaret:& huiuſmodi uerba proferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerant in cõtentionẽ conuerſi:nulloq; prætẽte qui eos placare potuiſſet:ab altero alter percuſſus interiit. Cognatis autem interfectorẽ petentibus:& uolentibus eum occidere:ſupplico ut mihi ſalutem præcipias filii cõdonari:nec reliquã ſpem meæ ſenectutis ſinas auferri:& prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illud poterunt ſequi niſi q̃ timor regis impetrauerit. Rege itaq; mulieris præcibus annuente:reſpondens denuo mulier regi: gratias inquit ago tuæ benignitati:qui meæ miſertus es ſenectutis:& pene ſine filiis deſolatã:filiũ habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio eſto propitius:eiq; remittre delictum. Quõ enĩ creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc præbuiſſe beneficiũ:cum te uideã in cã ſimili cum tuo filio manere ſemp iratum. Factum nãq; eſt:ut cũ filius unus cõtra uolũtatẽ patris mortuus ſit: ſponte hac cã apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc cõſilium ſtudio ioab imiſſum:& interrogata muliercula dum cognouiſſet hoc ueꝝ eſſe:rex uocans ioab:ait impetraſſe ſtudii ſui uotum:eúq; abſolon reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelẽ:ſed irã indignationemq; remittere. Ille uero cũ adoraſſet regẽ:& eius ſermonibus gratias retuliſſet:repente profectus eſt in geſſur:& aſſumpto abſolon:in hieroſolymam remeauit. Præmiſit autem rex dum uenire filium cognouiſſet:& præcepit:ut ad domum propriam remearet:nõ enĩ iuſtum credidit:ut mox ueniẽtẽ ſuſcipet:aut uideret. Ille uero patre iubẽte eius declinauit aſpectũ:cui tamẽ a familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq; pulchritudo licet in triſticia poſiti:& diligentiam competentem regis filio non habenti nequaq̃ depoſita eſt:ſed erat ſpecioſus:& ſplendebat omni decore:& corporis magna proceritate:ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta ceſaries:ut uix octo diebus tonderi potuiſſet:& erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum qui faciunt quinq; minas. Habitabat autẽ in hieroſolymis annis duobus:habuitq; tres filios maſculos:& filiam unam nimis ſpecioſam:quã rex poſtea roboã ſalomonis filius accepit uxorem:ex qua natus eſt puer nomine abias. Inter hæc mittens abſolon ad ioab popoſcit ab eo:ut per ſe de placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero ioab:mittens aliquos ſuorum confinem ſegetem eius incendit. Quod cum ille cognouiſſet:ad abſolon uenit:culpans eum:& cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit. Hoc conſilium comperi:ut te ad nos ducere potuiſſem negligentem uerba quæ ibi pro paterna reconciliatiõe mãdabam. Quapropter præſentem te precor ut mitiges genitorem meum. Ego nãq; peius a fuga eſſe iudicio huc me ueniſſe:patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceſſitatem eius cognoſcẽs & miſertus mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit: ut libenter eum ſuſciperet. Quo ueniente:& in terram proſtrato:ac ſupplicante:ut peti ueniam impetraret:porrexit dexteram & alleuauit eum & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quomodo Dauid domesticis contra eum seditionem facientibus a filio sit expulsus:uero dū pugnaret contra suum patrem absolon cum exercitu suo deperiit. CAPI. VIIII.

Absolon autem dum ei hoc fuisset a patre cōcessū in puo tpe multos equos:& multos sibi currus istituit:& armigeros quinq̄gīta:& diebus singulis surgens diluculo ad regalia ueniebat:& q causas habebāt:& minores iueniebant in eis:delectabiliter alloquebat q̄si nō habēte bonos cōsiliarios patre:sed iustos in suis sētētiis existētes:quorum iudicio grauarent. Pro qua re fauoré sibi omniū collocabat:adiiciebat ꝓiter dicēs:qa si haberet hāc potestatē ipse:cūcta sub legū eqtate disponeret. Hæc itaq; eo agēte:populo sibi placato:cū iā deuotione cūctoꝝ se obtinuisse cōsideret:post reconciliationē patris annis q̄ttuor iā trānsactis supplicauit:ut ei pater in hebrō ire ꝑmitteret:q̄tenus ꝑmissa deo sacrificia celebraret:q̄ fugiens deuouisset. Dauid ergo cōcedēte ꝓfectus é:ad quē multus populus eo iuitāte cōfluxit. Aderat aūt ei & cōsiliarius dauid achitofel:gilmoneus:& ducēti uiri ex hierosolymis : nescientes qdē conamē huiusmodi:sed uelut ad sacrificiū euocati. Hoc itaq; consilio rex ab oībus ordinatus est. Quod dum fuisset Dauid nunciatū:& inopinabiliter hoc filiū fecisse cognouisset:metuens impietatē eius ac præsūptionem miratus:quia nec peccati ueniā recordatus é:sed sup illa scelera potiora & iniquiora cōmiserit:primū quidē ut regnū a deo datū uellet auferre. secūdo ut patrē uita priuaret: deliberauit ut fugeret trās iordanē:& uocatis amicis ac necessariis:& de filii supbia eis ꝑticipato cōsilio:cūctaq; cōmittēs deo:decē cōcubias custodes regaliū derelinquēs:discessit ex hierosolymis:& alia multitudine cū eo fiducialiter egrediēte:simul & exercitus armatis : qui saul uiuente fuerāt ei in fuga priori ꝑticipes. Abiathar aūt & sadoch sacerdotibus:& omnibus leuitis uolentibus simul egredi cū arca dei:suasit ut magis in ciuitate consisterent cum eum posset deus etiā arca non portata liberare:mādauitq; eis ut latenter gesta quæq; ei nūciarentur. Habuit aūt fideles ad omnia ministros:achimaā filium sadoch:& ionathā filiū abiathar. Ethai aūt ietheus cum eo profectus est:licet Dauid eum manere in ciuitate uoluisset. Cui dū acquiescere noluisset:ei puritatem potius suæ deuotiōis ostēdit. Ascēdēte aūt Dauid per montem oliueti pedibus nudis:& cunctis cū eo flentibus:nunciatum est achitofel esse cum absolon:& eius parti fauere. Quod dū audisset:tristicia eius magis accreuit:deū rogabat:& eū suppliciter exorabat:ut abalienaret mentem absolon a consiliis achitofel. Formidabat enī ne contra se ei dando cōsilia ꝑualeret. Erat enī uir astutus:ad prospiciēdā utilitatē nimis argutus. Cūq; in mōtis uerticē pueniisset ciuitate respecta cū multis lachrimis q̄si amisso regno:domino supplicabat. Occurrit aūt uir qdā fidelis noīe chusi:& ipse amicus. Quē cum uidisset Dauid scissa ueste:& aspso capite cinere flētē atq; lugētē:cōsolatus é eum: & a tristicia cessare poscebat. Et post hæc supplicabat ut iret ad absolō:q̄si ei cōsētiēs & eius secreta cōsideraret:cōsiliūq; resisteret achitofel:qa si cū Dauid ꝑgeret:tātū ꝑdesse nō posset. Obediēs ille Dauid eo derelicto uenit hierosolymā:quo etiā nō post multum uenit absolon. Paululū itaq; exinde ꝓcedente Dauid:syba famulus mēphibos quē curatorē istituerat possessionū quas donauerat filio ionathæ:occurrit cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessariis : ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent. Requirente uero Dauid:ubi relinqueret mēphiboseth:ait. in hierosolymis : expectantem ordinari regem se in præsenti seditione:propter memoriā beneficiorum saul. In his aūt indignatus Dauid: omnia quæcūq; cōcesserat mēphibos:sybæ donauit:multo iustus esse credens:ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et syba quidē hoc facto gauisus est. Igitur ueniente Dauid in locum choran:progressus est quidā de cognatione saul:nomīe semei:filius gere:& lapidabat eum:ac pessimis sermonibus accusabat. Circūstantibus aūt amicis:adhuc amplius blasphemabat:& sanguinarium eū:multorūq; malorum dicebat auctorem:increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet : deo gratias referendo qui eum priuasset regno:& per propriū filium ꝑ eo q̄ peccasset in dominū suū rite pœnas exigeret. Omnibus autē supra modū per motā iracundiā prouocatis & præcipue abysai uolentem interficere semei:Dauid ab ira retinuit dicens:ne malis præsentibus opus nouæ occasionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est:sed ad deum intentio:ꝓp quem iste super nos ita uidetur inuictus. Nec est admirandum:ab isto me talia sustinere: quādo etiam filii uideor exptus impietatem. Sed forsan aderit nobis misericordia dei:& prævalebimus inimicis:quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autem ꝑ aliā montis ptē currebat:& crebras ei faciebat iniurias. Cūq; Dauid uenisset ad iordanem : reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cum uenisset absolon & achitofel consiliarius in hierosolymā cum omni populo:uenit ad eū amicus Dauid chusai:& cum adorasset absolon:optabat regnū eius in sæculo & omni tempore permanere. Illo uero ei dicente:cur cum præcipuus patris eius eēt amicus eiq; fidelis ad oīa uideretur:non cum eo tunc esset:sed illo derelicto transisset ad eū:temperate se facere dixit:seq deū:& totius populi iudiciū. His iquit domine tecū manentibus:recte & ego te sequor. Regnū enim tibi a deo collatū est:quapropter eandē fidē atq; deuotionē tibi præbebo quā pater. Non enim pro rebus ꝑsentibus indignari fas est:quando non extraneam ad domū mutatum é regnum:sed in ea ꝑmansit filio succedente patri. Hæc dicēs:satisfecit cū prius utiq; uideretur esse suspectus. Et uocato achitofel:qd oporteat agi tractabat. Qui suasit ei ad cōcubias suis patris acce-

dere:ex hoc ꝙ populum ſciturum:crediturũq; dicebat:quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio ſupereſſet:ex hoc cum multa fiducia aduerſus eum ois multitudo pugnaret:hactenus apertas inimicicias eos habere:metuere credentes:poſſe patrem cum filio quocũq; tempore concordare.Hoc ergo conſilio flexus:iuſſit famulis ut tentoriũ in ſolario regio figerent:& uidente populo accedẽs: ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt.Hæc autem geſta ſunt:ſecundum nathan prophetiam : quã Dauid olim de filii inuaſione ſignauerat.Cum uero feciſſet abſolon quæ monuerat achitofel:rurſus ſecundum conſilium de patre contra patrem eum proferre poſcebat.Cũq; ille decem milia electos ſibi dari petiſſet:ut & patrem eius interimeret : & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret:ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur:dum hæc ſentẽtia placuiſſet:uocauit etiam chuſi amicum ſui patris antiquum : ſic enim ille eum uocabat.Cui dum ſententiam achitofel indicaſſet:quid etiam ei uideretur de eadem cauſa requirebat.Ille uero cognoſcens: quia ſi fierent quæ ſuadebat achitofel.Dauid in mortis periculum perueniſſet:contrariam ſententiã nitebatur afferre.Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo ſunt fortitudinem: quia multis preliis dimicauit:& ſemper ſuperatis hoſtibus eſt reuerſus. Nunc equidẽ credo illum in exercitu conſtitutum:eſt enim ſicut noſti bellicoſus :& idoneus omnia prouidere:& dolos ſupuenientium hoſtium declinare certiſſimus:circa ueſperam autem relíquere ſuos:aut in aliqua aula ſe celare:aut circa petras inſidias facere dũq; contigerit:ut noſtri congrediantur ad prælium:illius quidem uiri ad modicum ſe ſubducũt & dum ſecuri fuerint de regis auxilio:reſiſtunt. Et iter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens:ſuis quidem fortitudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili ſuperuentu proſternet. Fac igitur operationem mei cõſilii: & cognoſcens eius utilitatem:achitofel refutata ſententia:mittens in omnem prouinciam hæbreorum:precipe contra patrem tuum ut cunctus congregetur exercitus:& ſumens ipſe prelii militiam uniuerſãm:eſto dux eorum:ut nulli alio cõmittas hoc bellum.Facillime enim te credo fore uictorum:ſi eum cum paucis compræhenderis:cum tu multa milia pugnantium habeas : deuotionem ſuã tibi prebere uolẽtiũ.At ſi pater tuus fuerit obſeſſiõe circũdatus:machinatiõibus:aut trocleae effuſionibus ciuitatem illam facillime capiemus.Hæc cũ dixiſſet probabilior apparuit q̃ achitofel. Nã ultra eius conſiliũ abſolon potius huius elegit.Deus enĩ erat:qui in eius mente conſiliũ chuſi melius eſſe faciebat.Quo facto feſtinabat chuſi ad ſacerdotes ſadoch & abiathar:cõſiliũ achitofel: necnon & ſuum pandens:& qa placuiſſent q̃ ipſe mõuerat idicauit:& exhortatus ẽ repẽte:ut mittentes hæc renunciarent Dauid:& q̃ ab aduerſariis tractata uidebanẽ aperirẽt:adiitiés:ut ſtuderet uelociter tranſire iordanẽ:ne eũ ſuus filius ꝓſequi feſtinaret : & anteq̃ illi ſe mouiſſent:poſſet a filio cõpræhendi.Sacerdotes autẽ oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebant. Quibus mandãtes ꝑ fidelẽ ancillã quæ tractabat abſolon:præceperũt ut Dauid cũ feſtinatiõe hæc ſignificarent.Illi uero nulla dilatione tardantes:ſed mandata ſeruantes patrũ:pii fideliſq; miniſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiam cito iudicantes implendam:feſtinabãt ad Dauid.Cũq; duobus ſtadiis a ciuitate proceſſiſſent:uidentes eos quidã equites:indicauerunt abſolõ.Ille cõtiuo ut cõprehenderentur miſit.Quod cognoſcentes filii ſacerdotũ:ab itinere declinãtes in uicũ quẽdã nõ longe ab hieroſolymis:cui nomẽ erat bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerunt ut eos celaret:& munitionẽ metuentibus exhiberet.Illa uero iuuenes illos in puteũ repente depoſuit:& expanſis deſuper pellibus os eius aperuit. Cũq; perſequentes eos ueniſſent:& de eis mulierem requiſiſſent:illa uidiſſe quidẽ ſe non negauit:dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potum:& continuo diſceſſiſſe:tamen ſi cum uelocitate ſequerentur:facile eos compræhendi poſſe dicebat. Cum ergo diu ſecuti non compræhendiſſent eos reuerſi ſunt.Mulier autem uidens eos remeantes:& nullum iam periculum iuuenibus compræhenſionis imminere cõſpiciens: abſtractos e lacu dimiſit ad ꝓprium itineris opus.Qui multo ſtudio feſtinantes:uenerunt ad Dauid & cuncta ei quæ tractabat abſolon ſubtiliter indicauerunt.Tunc ille licet iam nox eſſet:præcepit tamen ſuos iordanẽ trãſire cum feſtinatione.Achitofel autem uidens ſuam ſententiam fuiſſe reprobatam aſcendens iumentũ ſuum uenit ad regionem gilon:conuocatiſq; omnibus ſuis:cõſilium quod dederat abſolon eis expoſuit:& quia eo ꝙ auditus ipſe non fuerat : non eius tardaret interitus indicauit . Dicebat enim Dauid poſt uictoriam in regnum continuo rediturum : & melius ſibi fore:ut libere & magnimſe abrũperet uitam:quã ſe Dauid reſeruare ad pœnas:contra quem abſolon talia conſilia præbuiſſet. Et hæc cum dixiſſet:accedens in locum domus ſuæ ſecretiorem:laqueo ſe ſuſpendit.Igitur achitofel iudicio ſuo huiuſmodi morte dãnatum deponentes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderũt. Dauid autem ſicut prædiximus tranſiens iordanem:uenit in caſtra optima:& munitiſſimam ciuitatẽ: ſuſceperuntq; eum libentiſſime cunctæ priores prouinciæ : & fugam illius temporis reuertentes: & honorem ei fœlicitatis priſtinæ conferentes.Erant autem bergileus: galaditis:& ſypha potẽtiſſimus:& amandias:& machir terræ galaditis primus.Hi nanq; rerum omnium copiam Dauid & q̃ cum eo erant opulentiſſime præbuerunt ita:ut neq; lecti ſtrati deeſſent:nec panes aut uinum : ſed etiam ubertatem pecudum miniſtrarent:quatenus & ſquietem laborantibus:& ciborum utilium copiam eis ad ſacietatem exhiberent.Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Quō post mortē absolon Dauid reuersus est ad regnum:& ad sedem regni hierosolymam: & de seditione quam mouit contra eum seba filius bochri. CAPI. X.

ABsolon itaq; congregato magno hæbreorum exercitu super patrē:& transiens fluuium iordanē non longe a castris uenit in galaditidē regionem:constituitq; principem totius exercitus amasam in loco ioab consobrini sui:erat enim de patre getheo: & matre abigea progenitus:abigea uero & saruia mater ioab ·Dauid sorores fuere. Dauid uero eos qui cū eo erant cū recensuisset:& inuenisset usq; ad quattuor milia armatorum: noluit expectare quādo super eū absolon ueniret:sed cōstituit super suos millenarios & centenarios:diuiso exercitu tripartite:& aliā quidē partē ioab principi militiæ dedit:aliā uero fratri eius abysai: tertiā cōmisit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth.Cūq; uellet ipse ad bellum ire:nullo exire:amici non permiserunt: consilio eum sapientissimo retinentes. Dicebant enim quia si cū illo deuincerent oēm spem utilitatis amitterent:si uero una parte uicta ad eū reliq; remearent:possent denuo plīū reparare:quādo etiā hostes arbitrarent aliū exercitū manere cum rege. Hoc consilium libēter accipiēs Dauid:ipse quidē in castris manere decreuit:& duces & amicos ad præliū destinās:rogabat ut fortitudinē sui & fidē & memoriā exhiberent:utq; puero absolon uictores parcerent:ne illo moriēte: aliqd in se mali cōmitterent:optāsq; cūctis uictoriā:dimisit exercitū.Ioab itaq; acie cōstituit cōtra hostes in cāpo:habens post tergū siluā.Eduxit aūt e diuerso absolō & suū exercitū:& facta cōgressione belli opa præcipua manuū:& maxie p̄sumptionis ex utraq; pte gerebant:alii quidē ut regnū Dauid recipet:elaborabāt:& omī magnanitate desudabāt:alii uero:ne & eo priuaretur absolon regno:& daret patri p̄ sua præsūptiōe supplicīū in nullo segnes erant:aut facere aut pati quodcūq; belli casus afferret:Isup metuebant etiā:ne ab ioab:& eius paucis militibus tanta multitudo subiugaret.Inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatiōe bellorū:fugiēteſq; p siluas & colles p̄secuti sunt:& alios qdē cœperūt:alios aūt iterfecerūt:ita ut plurimi caderent fugiētes:q̄ in acie repugnātes.Et illa quidē die q̄si uigīti milia uiroꝝ ceciderūt.Exercitus aūt Dauid accessit ad absolō:erat enī cūctis proceritate & pulchritudie manifestus. Qui metuens ne eū cōpræhenderēt hostes ascēdēs in mula regia fugiebat.Cū uelociter ueheret:& ipse in toto leuis existeret arbori maxie & ramis extēse eius reflexa cesarie inopinabiliter ē appēsus:& iumentū quidem uelocitate sua q̄si dominū adhuc portaret abscessit: ille uero ramis comaꝝ alligatione retinebat astrictus.Quē cū uidisset quidē militū Dauid ioab idicauit. Quo dicēte:quinq̄ginta siclos se ei dedisse si pemisset absolō:nec si mille siclos ei p̄mitteret:occidere ille se filium domini sui dixit:dum oībus audiētibus pater eius ei parci rogauerit.At ille ostēdi sibi p̄cipiēs:ubi eū uidisset appēsū:& locum iueniēs:in corde eū iaculās iteremit.Armigeri uero ioab circunstantes arborem cadauer eius deposuerunt:eūq; in foueā ualde profūdā p̄icientes:aceruū sūper eū lapidū posuerūt:ita ut figura sepulchri fieret:& ingentem tumulū locus ille seruaret.Ioab aūt signo dato:a p̄secutione reuocauit exercitū:p̄cēs cōtribulibus suis.Igitur absolō cōstituerat sibi statuā marmoreā in ualle regia:q̄ duobus stadiis ab hierosolymis aberat:q̄ appellauit suā manū dicēs:qa etiā filiis eius morientibus:nomē eius in statua p̄maneret.Erāt enī ei masculi filii quidē tres: fœmia uero una thamar.Quæ cōiūcta salomonis filio roboā:pepit filium abia:q patri successit in regnū.Et de his qdē postea declarabimus.Igitur post mortē absolon:populus quidē ad p̄pria loca dispersus est.Achimaas aūt sadoch sacerdotis filius:rogabat ioab:ut p̄ueniens ipse Dauid uictoriam nunciaret:& quia dei solatium & prouidentiam ipsius habuisset.Cui non concessit hoc ioab:dicēs:quia cū semper boni nūcii homo fuisset:modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chusi:ei opus hoc iniunxit:ut quod ipse uidisset:regi etiam nunciaret.Cūq; iterum achimaas rogaret:ut eum nūciare permitteret dicens:quia rex circa solam uictoriam attentus:nequaq̄ de absolon causaretur:concessit ei:ut p̄geret ad Dauid:tenensq; compēdiosam uiam quā ipse solus nouerat:præuenit chusi.Cū q; sederet Dauid inter portas: expectans quando ei aliquis gesta bellica nunciaret:quidam exploratorum uidens achimaam currentē:& quis eēt nō agnoscens:ait ad Dauid:uidere se aliquem uēiētē. Qui cū dixisset bonū fore nunciū:post paululū alrū quendam sequi pronunciauit.Cūq; & ipsum bonū nunciū assereret:uidens explorator præcurrere:iāq; uicinū eē achimaā sadoch filiū sacerdotis indicauit.Qui gauisus eū bonoꝝ nunciū eē dixit:& aliquid optabile de prælio portatuꝝ.Cūq; hæc dicerentur a rege:ueniens achimaas adorauit:& iterrogatus de pugna:regi uictoriā nūciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouisset:ait quia mox ut uidisset hostes fugatos:rogatus ipse ad eū p̄gere festinasset & audisse se magnas uoces p̄sequentiū absolon:& nihil amplius potuisse cognoscere:eo q; cogeret nimis missus a ioab uictoriam nunciare. Veniēti aūt chusi:& adorāte regē & uictoriā nunciante:de filio eū Dauid cōtinuo requisiuit.Tunc chusi hæc īquit p̄ueniāt tuis inimicis:quæ recepit absolō.Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipsū manere: nec habere exercitū p̄misit.Ascēdēs enī Dauid in locum ciuitatis excellentissimū:flebat filiū:tūdēs crebro pectora & capillos capitis sui dilacerās:& omī se afflictiōe castigās clamabat dicens.Vtinā mihi & non tibi o filii aduenisset iteritus.Nam cum eum diligeret per naturā huiusmōi mortis eius euētui potius cōdolebat.Exercitus aūt & ioab audientes:quia rex :filiū ita lugeret reuersi sunt nō triūphali

ſcemate ꝙrentes igredi ciuitatē:ſed dolētes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt.Cūq; rex capite uelato reſideret & filii interitū igemiſceret:introiit ad eū ioab:& conſolatus eſt eū dicens. O domine rex apte demōſtras ex his quæ agis:qa diligētes te & ꝓ te picula ſuſtinētes : nec non & te tuāq; generationē ꝓſus abhorres:& diligis inimicos:& illos cōcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierūt.Nā ſi abſolon uiciſſet:& ꝑperium firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtrū cadauer remaneret:ſed oēs a reipſo & a tuis filiis ſcipiētes:fuiſſemus ſine dubitatiōe ꝓſtrati:nullo noſtroꝝ hoſtiū flente:ſed cunctis potius congaudentibus:inſup etiā puniētibus eos:ſiqs forte noſtroꝝ miſerati fuiſſent.Tu uero hæc agere ſup maxio non cōfūderis inimico:qui cū tuus filius eēt:nequaq̄ in te impia committere formidauit.Igitur recedēs ab hac iniuſta triſticia ꝓcede:& militibus oſtēde ſemetipſum:eiſq; pro uictoria & labore certaminis gratias age.Ego nāq; optime noui:quia ſi in hoc actu permanſeris:hodie a te populus uniuerſus abſcedet:& alteri regnum tradet:& tunc amariſſimum ac uerꝝ habebis.Hæc dicēs ioab:regem a triſtitia reuocauit:& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit.Trāſformatus enī a fletu Dauid:& opportūe cōpoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas:ita ut audiens populus uniuerſus concurreret:omneſq; eum libentiſſime ſalutarent . Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

¶ De expiatiōe ſceleris:qđ cōmiſit Saul in gabaonitas:cuius cā facta ē fames in ꝓuicia:& de ꝑliis aduerſus paleſtios fœliciter geſtis:ſeu de fortibus Dauid. CAPI. .XI.

PRorro qui cū abſolon fuerant:& de prælio fugerant:reuertentes ad ſemetipſos : ſingulī mittebāt ꝑ ciuitates cunctas:Dauid beneficia commemorantes:& libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes : culpanteſq; ſemetipſos quia cum expuliſſent a regno:& alium ordinaſſent:quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cōſtitutus:rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret:& recepit regno ſuam eis prouidentiā nō negaret.Hæc itaq; Dauid crebro nunciabantur.Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes:ut principibus loquerentur tribus iudæ quia turpe fuerit :ut alie tribus ante illam Dauid conſtituerent regem:cum illi & cognati eſſent & ſāguinis comparticipatione gauderent.Hæc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere : qa cum filius ſororis ſuæ eēt:nō ſuaderet populo ut Dauid reſtitueret ꝑiū:pro qua re nō ſolū regi recōciliari poſſet:ſed totius militiæ pricipatū ſicut abſolō ei ꝓbuerat obtineret.Et ſacerdotes quidem ad pricipes tribus iuda locuti ſūt:& amaſam deflexerunt: ꝓmiſſiones regias edicēres:ut in eius ꝑcibus cōſiſteret.Hoc itaq; facto:tribus iuda miſit ad regē legatos: rogātes ut ad proprium remearet imperium.Hoc aūt & oēs iſrahelite fecerūt adhortāte eos amaſa.Igitur accedentibus legatis ad eū ut ueniret in hieruſolymā:oēs ꝑuenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret : & gera filius ſemei cū mille uiris quos de tribu beniamin ducebat : & ſyba libertus ſaul:& filii eius quindecim & uiginti ſerui.Iſti nanq; cum tribu iuda pontem fluminis effeceruntut facile rex eū tranſiret cū ſuo exercitu.Cūq; ueniſſet ad iordanem:iuda eū libētiſſime ſalutauit . Qui dū pōtē aſcenderēt ꝓſtratus ē āte eū ſemei:& detinēs pedes eius:uenia poſtulabat in his q̄ peccauerat:rogans:ut nō circa eū eēt acerbus:nec ptāte recepta:eū iuberet dari ſupplicio:ſed potius conſideraret:qa geſta ꝑnia in his q̄ prius deliqſſet:primus ei occurrere feſtinaſſet.Cūq; in his ſupplicaret atq; deposceret:abyſai frater ioab ait.Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaq̄ blaſphemare metuiſti.Tunc Dauid conuerſus ad eum ait . Non ceſſas ſaruie filii has commouere denuo nobis ſuperiores turbas:& ſeditiones inſtantes.An ignoras quia initium mei regni eſt hodie. Quapropter omnibus impie in me agentibus:iuro dimitti eius ſupplicia : & nulli ſua delicta ſeruari.Tu inquito ſemei ſecurus eſto:& nullum mortis habeto metum . Qui mox adorans:cum cæteris præcedebat.Inter hæc autem occurrit & méphiboſeth de cognatione ſaul ſordida ueſte circūamictus:comāq; gerens profuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat præ triſticia:nec ueſtem depoſuerat ſuā:ſeq; in hac afflictione denouerat permanere:donec regiam uideret conuerti calamitatē.Hunc autem accuſauerat ſyba ſeruus apud Dauid iniuſte.Qui dum ſalutaſſet:eiq; proſtratus eſſet:cœpit interrogare Dauid:cur nō fuiſſet egreſſus:& eius fugæ participatus:ille a ſyba fuiſſe dicebat ſe contēptum:cui dum iuſſiſſet:ut ei itineris neceſſaria præpararet:curare neglexerit:ſed uelut cuiuſdam ſeruulū contēpſiſſet:qui ſi greſſus habuiſſet incolomes:non ab eo aliquo mō receſſiſſet:cum poſſet etiā pedibus uti fuga:adiiciebat pariter non ſolū in his inquit domine nocuit mihi:ſed etiā apud tuā circa me pietatem derogare : & mentiri maligna uoluntate præſumpſit.Sed noui:quia nihil hoꝝ tuā mens recepit : cum ſit iuſta & ueritatem diligat:quā uult ubiq; ſemper prævalere diuinitas . Nam cū a meo auo paſſus fuiſſes magna pericula:& omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire : tu humilis & benignus exiſtens:& quod præcipuū eſt illoꝝ maloꝝ obliuionē agens : quando poteſtate ſumpta priora uindicare poteras:amicum me tuū eſſe iudicaſti:& in menſa quotidie regia poſuiſti:nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi.Cunq; hæc dixiſſet ille:neq; memphibos rex uoluit caſtigare:nec ſybā tanq̄ fallacem abiicere:ſed cum omnia iam donaſſet ſybæ:cum memphibos occurriſſet:& ueniam méphibos dedit:& medietatē ſubſtantiæ reddi præcepit . Cui memphibos cuncta

inquit ſyba habeat o rex:mihi uero iperium te recepiſſe ſufficiat.β:regel autem galaditen:uirũ p̃cipuum atq; bonum:& qui multa in caſtris ei præbuerat:& regẽ uſq; ad iordanem deduxerat :rogabat Dauid ut cum eo ueniret ad hieroſolymã:promittens eius ſenectutem ꝯino decorandam:& eius tanq̃ patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuoꝝ cũ eo ſe poſſe degere refutabat:dicens ſenectutem ſibi ſic iminere::ut etiam in rebus ſuauibus delectari nõ poſſit:cum utiq; octogita eẽt annorum:& de ſepulchri termino cogitaret.Qui magis e diuerſo rogabat:ut ſi ei præſtare uellet cõ cederet eum ad propria remeare:quando temporis longeuitate:nec conuiuiorum epulas diſcerneret:& auditus iam obduratos haberet:nec ſonum calamorum:aut modulationum aut talium inſtrumentorum quæ reges ſolent inter cõuiuia mulcere ſentiret.Quo nimium ſupplicante: Dauid ait.Te equidem dimitto:tuum uero filium achimã mihi concede : ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere.Tunc beregel dimiſſo filio adorans regem:& optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi ẽ reuerſus.Dauid itaq; uenit in galgala habens ſecum iam mediam partem populi:& pariter tribum iuda ueneruntq; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grandi pariter multitudie:& tribum iuda culpabãt eo ꝙ ei latenter occurreret : cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere.Principes autem tribus iuda hoc modo ſatiſſaciebant:dicentes:ne ſerrent grauiter:eo ꝙ illi preceſſiſſent : qui tanq̃ eius cognati:& propterea eum potius diligentes præuenirent:& quia non quaſi munera percepturi hoc fecerant:ne illi qui uenerant poſtea mouerentur.Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus:nequaq̃ aliarum tribuum principes ceſſauerunt:ſed dixerunt:admiramur nos equidem fratres ꝙ uos ſoli regem cognatum ueſtrum eſſe dicitis.Nam qui omnium noſtrorum poteſtatem a deo præcepit:omnium noſtrorum iudicatur eſſe cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet:uos autem unam:& ſeniores nos ſumus.Non ergo benefeciſtis occulte & latenter uenientes ad regem.Cum hæc igitur iter ſe tribuum principes loquerentur:uir quidam iniquus & ſeditione præcipuus:cui nomẽ erat ſeba: filius bochri de tribu beniamin:ſtans in medio populi cum magno clamore dixit.Non habet aliquis noſtrum partem apud Dauid:nec ſortem apud filium ieſſe . Et poſt hæc uerba tuba canens bellum ſignificauit fieri cõtra regẽ:oẽſq; ſecuti ſunt eũ:relinquentes Dauid:ſola tantũ tribus iuda cum eo remãſit:eũq; i hieroſolymis regẽ eẽ cõſtituerũt.Qui cõcubinas quidẽ ſuas ad q̃s filius eius abſo lõ igreſſus fuerat:in domũ aliã trãſmigrauit:eiſq; oia p̃cepit neceſſaria miniſtrari:ipſe uero ne quaq̃ copulatus eſt illis.Conſtituit quoq; & amaſam principem militiæ:& locũ ei in quo ioab fuerat dedit:iuſſitq; ut congregaretur quãtũ colligi poſſit exercitus ex tribu iuda:& poſt tres ueniret: quatenus ei militiã daret uniuerſam eũq; pugnaturꝝ cõtra ſeba bochri filiũ deſtinaret.Egrediente uero amaſa & circa cõgregationem exercitus remoraãte:dũ die tertia nõ rediret:dixit rex ad ioab. Nõ eſt utile dilationẽ dare ſeba:ne lõgo tpe poſſit exercitũ congregare:& deterioris cladis exiſtat auctor q̃ abſolõ.Noli inqt tardare:ſed p̃ſentẽ ſumẽs exercitũ p̃iter & ſexcẽtos uiros cũ abyſai germano tuo hoſtes p̃ſequi feſtinato:& ubicũq; reperis ei cõgredere:& feſtina eũ cõpræhẽdere:ne capiẽs munitiſſimas ciuitates certamina nobis:& multos poſſit ſudores inferre.Ioab aũt nullomodo moratus:ſed ſumẽs fratrẽ pariter ac ſexcẽtos uiros:& omnẽ exercitũ q erat in hieroſolymis:p̃ſecutus ẽ eũ omni feſtinatiõe ſeba.Cũq; lucabao uicũ p̃cul ab hieroſolymis ſtadiis q̃draginta ueniſſet: occurrit ei amaſa cũ nõ multo adhuc exercitu cõgregato.Ioab uero accictus gladio & lorica ueſtitus:ueniẽtẽ ad ſe amaſã ut ſalutaret eũ arte quadã q̃ſi cadere gladiũ de uagia finxit:eũq; ſe de terra colligere:& altera manu ueniẽtẽ p̃xime amaſa q̃ſi ei oſculũ daturus a barba cõpræhẽſũ:in p̃uido gladiũ uixit in utero:eũq; peremit impiũ nimis & ſceleſtiſſimũ opus efficiẽs:in bono iuuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat:habẽs p̃ principatu militiæ :& equalitate honoris inuidiã.Pro hac eni cã & abner iteremit:ſed in illo ſcelere occaſiõe dictãte q̃ſi pro uindicta fratris aſahel ueniã habere uidebaꝫ:perẽpto aũt amaſa:nullũ fomitẽ excuſatiõis poruit inuenire.Ioab tãro igiꝫ perempto duce:triduo p̃ſequebaꝫ ſeba:derelĩquẽs unũ ad eius corpus q clamaret exercitui quõ amaſa iuſte peréptus eẽt:q uero regi fauerẽt ſequerẽtur ducem ioab:& abyſai eius fratrẽ.Cũq; cadauer illius caderet in uia:& oĩs populus ſup eũ cõflueret:& eũ quadã defũcti miſericordia morarẽtur:& ioab ſequi tardarent:tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendã locũ ab itinere ſegregatum:& illic eum poſitum ueſte cooperuit.Quo facto ioab uniuerſus populus eſt ſecutus . Cũq; perſequeretur ſeba per omnem iſrahelitarum prouinciam quidam indicauit eum in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere . Quo dum ueniſſet ioab obſidebat urbem:uallis undiq; circunductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerent.Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent:& ſuper eum crudeliter inſiſterent : tunc quædam mulier caſta ſimul & ſapiens uidens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam:aſcendens in murum:uocauit inter armatos ioab.Quo ueniente:cœpit ad eum huiuſmodi uerba proferre.Quia cum reges & principes deus conſtituiſſet:ut hæbreorum hoſtibus reſiſteretur : & iſrahelitis pacis iura præberentur:tu inquit feſtinas metropolim iſrahelitarum quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare . Tunc ioab orauit alias iurauit ſibi propicium deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatem : nec ullũ de populo uelle occidere:quantomagis tantam perdere ciuitatem:ſed ſi acciperet ab eis rebellem

regis ad pœnã ideſt ſeba filiũ Bochri:ab obſeſſiõe exercitũ cõtinuo reuocaret. Quod dũ audiſſet mulier:ad ioab puulæ idurias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repẽte ꝓiiceret.Quo facto deſcẽdit ad ciues eiſq; locuta eſt dicẽs:cur uellent peſſime cũ filiis & uxoribus deperire propter malignum hoiem nec cognitum unde eſſet:quẽ regem uellent habere pro Dauid:qui eis tanta beneficia cõtuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis:ut ſebæ caput abſciſum in ioab ꝓiiceretur exercitum.Quo facto ioab miſſa tuba:obſeſſionem repente diſſoluit & reuerſus in hieroſolymam:tuis populi princeps militiæ conſtitutus ẽ. Ordinauit autem rex etiã banaiã ſuper corporis cuſtodes:& ſuper ſexcentos armatos. Adorã aũt fecit ſup tributa:& ſibacha & bachillã ſuper geſtoꝝ cõſcriptores:ſuſam uero ſcribã: ſadoch aũt & abiathar ſacerdotes iſtituit.

(Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. CAPI. XII.

IGitur poſt hæc cum fames prouinciam inuaderet:rogauit dominum Dauid:ut populi miſereret:& cauſam ei pariter:& medelam peſtis illius indicaret.Cui prophetæ dicebãt: uelle deum ut gabaonite uindicarentur:quos rex ſaul impie interfecerat:& conculcauerat iuſiurandum quod eis ieſus princeps militiæ præbuerat ſenioreſq; firmauerant:& ſi ultõ quã gabaonite expeterent pro defunctis exhiberetur eis:poſſet propitiari deus: & populus a peſte liberari.Dauid autem audiens a prophetis.hæc uelle deum:euocatis gabaonitis:eos quid uellent fieri requiſiuit.Illis autem ſeptem de genere ſaul filios ad ſupplicium poſtulantibus: requirẽs rex dedit eis:parcens tantummodo mẽphibos:filio ionathæ. Sumentes gabaonite uiros quos uoluerunt:punierunt eos. Quo facto:cœpit deus repente pluere:& terræ germina ad fructum reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatem hæbreorum prouinciam hoc facto reſtituit.Igitur non multo poſt tempore:rex Dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & commiſſo prælio:cum eos uertiſſet in fugam:ſolus perſequendo repertus eſt. Cũq; eſſet fatigatus:quidam hoſtium noie achimon:filius aſaphat:qui erat de prole bigantum:habebatq; haſtam cuius pondus erat trecentorum ſiclorum:& loricam cõcatenatam & gladium:fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtiũ peremꝑturus.Erat enĩ iam labore diſſolutus.Tunc ſubito ſexorſus abyſai frater ioab:& regẽ a repẽtina morte protexit:& hoſtẽ piter trucidauit. Quo facto:periculũ regis & pene mortẽ grauiter tulit exercitus:eũq; pricipes cõiurauerũt:ut nequaq; cũ eis exiret ad bellũ ne ꝓpter fortitudinẽ atq; fiduciã ſuã aliquid mali paſſus:& bonis quæ ꝓp eũ fuerãt ſæpius ꝓbita priuarent:& q̃ eo uiuente adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaq; paleſtinis in gazam ciuitatem: audiens hoc rex ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tunc bellator optimus extitit: & probatiſſime dimicauit. Saboch & heus: qui erat unus fortiſſimorum Dauid. Hic enim multos hoſtium intercluſos interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantium: alias exultãtem: fuitq; uictoriæ huius auctor apud hæbreos.Poſt hanc uero compreſſionem:paleſtini denuo pugnauerunt ſup quos exercitũ mittente Dauid:fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos paleſtinorũ ſolus pugnando pemit eos:& alios cõuertit in fugã: quorũ etiã multi in prælio ceciderunt.Paruo itaq; tẽpore paleſtini quieſcẽtes:denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ quæ erat nõ longe a finibus hæbreorum:eratq; uir iter eos quidã: ꝓceritate ſex cubitoꝝ:habẽs etiam digitos in utroq; pede necnõ & manu:uno pluſq; ſolet natura cõcedere:hoc eſt ſenos.Contra quẽ de exercitu Dauid ionathas filius ſammaa pugnans deuicit:pulſiſq; hoſtibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille paleſtinus gloriabatur ſe de prole gigantũ exiſtere.Poſtq̃ pugnã nequaq̃ contra iſrahelitas habuere certamia. Expeditus itaq; Dauid a prælĩis & picalis:cũ pace iã altiſſima frueret:cãtica in deũ:hymnoſq; uario metro cõpoſuit:alios quidẽ trimetros:alios quidẽ quinq; metros:diuerſaq; faciens organa:docuit:ut leuite ſecundũ ea deo hymnos ederent per ſabbatoꝝ diẽ aliaſq; feſtiuitates.Organorum aũt ſpecies huiuſmodi ẽ.Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata:& hæc cũ plectro ꝓcutiẽt:nabla uero duodecim ſonos habẽs digitis tangit. Erant & cimbala erea:& grãdia & lata.Et de his q̃ dicta ſunt ſufficiant:ne oĩno horum organoꝝ natura neſciat. Circa regẽ igit erant oẽs ualde fortiſſimi quoꝝ inſigniores & actiõibus clari:octo & uiginti fuerunt.Horum enĩ quiq; tantũ opera narrabo:ꝑ quos etiã uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant ſic enĩ ualidi:ut prouinciã regerẽt:& gẽtibus præualerẽt.Primus itaq; euſebius filius achame qui aciẽ hoſtiũ frequẽter irrũpẽs:nequaq̃ pugnando ceſſauit:donec ex eis nongentos occideret. Poſt hunc erat eleazar filius dodi:qui cum rege fuerat in ſarpha.Hic aliquando iſrahelitis formidãtibus paleſtinoꝝ exercitũ:& ab hoc fugiẽtibus ſolus reſtitit:irruẽſq; ſup hoſtes:occidit eorum multos:ita ut ſanguine occiſoꝝ:gladius eius hereret dextræ.Et cũ paleſtinos tũc iſrahelite uiderent in fugã eẽ cõuerſos:deſcendẽtes de montibus ꝑſecuti ſunt eos:& mirabilis ac famoſiſſima uictoria tunc ꝓuenit:cũ eleazar tantos interfeciſſet hoſtes:eoſq; iſrahelite perſequerentur:& ſumerent ſpolia interemptoꝝ.Tertius aũtem filiis helinoie ſemeias. Et enĩ in paleſtinoꝝ certamĩbus:dũ in locũ qui dicit maxilla aciẽ poſuiſſẽt:& rurſus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt:ſolus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit:quorum alios q̃dem ꝓſtrauit:alios aũt nõ ferẽtes eius uim & fortitudinẽ ꝑſecutus eſt cõuerſos in fugã.Hæc igit

opera manuū a e prælioru tres iſti demōſtrauerunt.Quo tępore rex cū eſſet in hieroſolymis:paleſtinoꝙ ad bellandū ſupuenit exercitus.Tunc Dauid quidē in arcē ciuitatis aſcendit ſicut prædiximus:ut de bello cōſuleret deū : caſtra uero inimicoꝝ erāt in ualle fixa uſq; ad ciuitatē bethleem : quæ ab hieroſolymis procul eſt ſtadiis uiginti.Dauid itaq; ſotiis ait.Bonā aquā habemus in regiōe mea.Et præcipue laudabat eā:quæ erat in puteo iuxta portā:mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculū ei præberet qđ magis optaret:quā ſiquis ei magnā pecuniā ad tempus præſens offerret.Et hæc cū audiſſent iſti tres uiri:mox occurrentes:& per medium hoſtium iter facientes:uenerūt ad bethleē: & haurientes aquā:denuo ad regē p eoꝝ caſtra reuerſi ſunt : ita ut paleſtini eoꝝ fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes:quia ſic pauci eos conterenterit a dimicatione ceſſarent.Delatā itaq; aquā noluit bibere rex:quaſi de periculo & ſanguine hominū ſibi fuiſſet aduecta:& propterea non eēt bibēda:libauitq; eā deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ. Poſt iſtos aūt fuit frater ioab abyſai. Is eni una die hoſtiū nōgētos occidit.Quitus fuit banaias genere ſacerdos q puocatus a uiris iſſignibus in moabitide regiōe ſua eos uirtute iterfecit.Rurſus aūt cū uir ægyptius genere: pceritate mirabilis eū puocaſſet:nudus armatū ipſius iaculo pſtrauit ac pdidit:nā auferēs eius iaculū:& uinū adhuc pugnātēq; ſpoliās:armis eū ppriis iteremit. Annumeret aūt & hoc pdictis eius actionibus aut tanq̄ primum magnanimorum eius operum:aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cū nigeret in puteū lapſus icidit leo.Et cū os putei eſſet anguſtum:latebat abſcōſus ne appareret:erat ei ipſū orificū niue dānatū.Nullum ergo egreſſum leo uidēs:nec ſalutis exitū rugiebat . Banaias aūt audiēs beſtiā pclamantē:dum iter tunc ageret:accedens ad puteum in eo deſcendit:& baculo quē portabat in manu beſtiā repēte pſtrauit.Tales igitur uirtute fuerūt:& reliqui numero trigītatres.

¶ Rex Dauid fœliciter uiuens in regno ſalomoni filio mandauit de edificatione templi & quantam materiā ei auri & argenti lapidumq; prætioſorū pparauerit ad templi edificiū. CAPI. .XIII.

REx aūt Dauid uolens agnoſcere:quot eēnt milia populi totius : eſt oblitus monſti moſaici:quo prædictum fuerat:ut ſi dinumeraretur populus : pro uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur.Præcepit ergo ioab principi militiæ:ut pergens uniuerſum dinumeraret exercitū.Quo dicente:non eē neceſſe hocnō qeuit:ſed iuſſit numerum hæbreoꝝ inſigniter adipleri.Ioab uero ſumens tribunos & ſcribas:& pagrās iſrahelitaꝝ prouinciam:cōſiderataq; multitudine q̄nta eēt hieroſolymā remeauit ad regem:poſt menſes nouem & uiginti dies obtulitq; numerum regi:abſq; tribu beniamin:hanc enim dinumerare nō poterat:neq; tribum leui . Pœnituit aūt Dauid q dinumeraſſet populum:eo q deliquiſſet i deum.Fuit ergo aliorū iſrahelitarum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiū:& militiam exercere ualentiū : iudæ uero tribus per ſe ſolam habuit.xl.milia.Prophetis itaq; declarātibus Dauid:quia deus ei iraſcereē:ſupplicare cœpit eūq; rogare:ut propicius eēt:& uenia peccato concederet. Tunc gad propheta miſit ad eum deus: tres ſupplicii conditiones portantē:ut eaꝝ quam probaret eligeret:utrum uellet famē in prouincia generari annis ſeptem:an tribus menſibus pugnādo uinceretur ab hoſtibus:an certe morbus & lāgor accederet tribus diebus hæbreis:ille uero in anxietatē huius electiōis oium rerū peſſimaꝝ incurrens tribulabatur:& uehementer animo uidebatur eſſe cōfuſus. Cūq; propheta diceret:hoc oi modis iminere:& reſponſum uelociter exigeret : ut electā ab eo conditionem deo renunciaret:cogitans rex:quia ſi famā eligeret:cōtra alios hoc facere uideret:quando ipſe quidē habens multa frumenta non pateretur inopiā: reliquis uero cēt anguſtia:item ſi eligeret triū menſiū uictoriam hoſtium:ipſe quidē habens circa ſe uiros fortiſſimos : & cuſtodes:nihil oīno metueret neci uero eius exercitus ſubiaceret:inter hæc aūt cōem potius paſſionē : & regum & ſubiectorum elegit:in qua timor oībus eſt equalis:dicens quia multo melius eſt in dei magiſq; in hoſtium manus incidere.Hæc audiens propheta:renūciauit domino.Qui morbū & interitum miſit in exercitum hæbreoꝝ.Moriebantur eni non uno modo : ut facile languor potuiſſet agnoſci:ſed mors qdem inerat multis languoꝝ occiſionibus:& quia nō poſſent cognoſci:facile peribant. Alius ergo ſuper aliū moriebat:& latenter iminens malū uelociter ferebat interitū. Alii ſiquidem repēte cum uehemētibus doloribus:& amaro gemitu aiam relinquebant:alii uero ipſis paſſionibus marciſcebant:ita ut neq; curā exhibere corporibus ualerēt:ſed præ labore deficerēt:alii aūt repētinis e tenebris eoꝝ conatus abripiētibus ſuffocati:ptinus expirabāt:alii ſuper mortuos quos ſepeliebant ipſi quoq; moriebantur:imperfectas relinquentes pariter ſepulturas Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere:uſq; ad horam prandii conſumpta ſunt milia ſeptuaginta . Extenditq; angelus manum ad hieroſolymam :ut eriā illic peſtem languoris inferret . Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra:rogans deum & ſupplicans:ut morientium leuigaretur interitus . Tunc reſpiciens interea:& uidens angelum euaginato gladio in hieroſolymam properantem : clamauit ad dominum dicens : iuſtum eſſē ut ipſe puniretur : qui paſtor erat:& greges quæ nihil deliquerant ſeruarentur:& ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe:& in generationē ppriā potius prouenire ſupplicium:ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces : ceſſare fecit interitum : & mittens gad prophetam : præcepit ut ad aream iebuſei orna repente conſcenderet: edificans illic altare:ut hoſtias immolaret.Audiens hoc Dauid nō ſiluit:ſed mox in locū ubi præ-

ceptum fuerat properauit.Orna uero terebat frumentum.Cūq; uidisset regem & omnes eius pue-
ros uenientes:occurrit ad eum:& adorauit:erat enim genere quidem iebuseus: Dauid autem præ-
cipuus amicus:& propterea ei nihil mali fecit: quādo ciuitatem sicut prædiximus deuastauit.Cūq;
orna interrogaret cur dominus uenisset ad famulum suum:dixit:ut aream compararet ab eo:qua-
tenus altare in ea constituens domino hostias immolaret . Qui & aream dixit & aratri boues ad
holocausta se præbiturum & deum oraturum:ut sacrificium grate susciperet.Rex autem eius qui
dem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est:munusq; suscipere:præcium uero
eum rerum omnium accipere postulabat:dicens non esse iustum:gratis sacrificia celebrare.Dicen-
te autem orna:ut cum uellet efficeret:quinquaginta aream syclis ab eo comparauit:& edificato al-
tari sacrificia fecit:& holocausta celebrauit:& hostias pacificas immolabat:quibus placatus domi-
nus:& denuo propitius est effectus.In illo siquidem loco aliquando contigerat offerre Abraam su-
um filium Ysaac:quando cum iam paratus esset occidere filium::& in holocaustum exhibere : ex
improuiso aries apparuit & altare circunstetit:qué Abraá pro filio sicut prædiximus imolauit.Vi-
dens aūt rex Dauid orationem suam exauditam a deo:& sacrificium grate susceptum:decreuit ut
ille locus area potius populi uocaretur:quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo il-
lic deo edificando præmisit.Deus enim misit ad eum propheram dicens:templum illic eius filium
esse facturum:qui esset ei successurus in regnum .

Quō rex Dauid senex factus & frigidus:p adolescēculā uirginē noie abisag calefactus est & de
adonia filio Dauid q usurpauit sibi iperiū:& quoniá salomō unctus é in regē iubēte Dauid patre
eius:cui rursus mādauit edificationē tēpli:dás ei descriptioné & cōstitutioné edificii.CAPI. .XIIII.

POst hanc itaq; prophetiā iussit rex numerari colonos & inuenti sunt:centū & octogin-
ta milia.Ex his istituit lapidū cesores octoginta milia.Aliá uero multitudinē ut lapides
ueherēt deputauit:ex qbus tria milia quigētos laborātibus p̄posuit.Præpauit ār ferrū:
& es ad opa:& ligna cedria ualde p̄cera:hæc mittētibus sydōiis : qbus mādauerat:ut ei
hāc materiā ministrarēt.Amicis uero suis dicebat:hæc se tūc gerere ut regnaturo post se filio p̄pa-
ratá materiā ad opus fabricæ dereliqueret:& nō tūc cū eēt nouus & inexptus pp ætatē circa talia la
boraret:sed hēns hæc p̄parata:citius opus ipleret.Vocás aūt filiū salomoné p̄cepit ei ut succedens
in regnū:tēplū edificaret deo dicēs:qa eū uolentē hoc facere phibuisset deus bellis & hūano san-
guine sordidatū:& prædixisset:quia salomon iunior filius eius edificaret templum:& quia ut hoc
nomine uocaretur:non ipse tanq̄ pater prospexisset sed deus : & promisisset prouinciam hæbreo-
rum eius tempore fore fœlicem:& nō solū in aliis bonis & pace qđ é oīum ualde præcipuū:sed &
bellorū atq; seditionū intestinarū:futurā maxiam libertatem.Tu igitur inquit quō & ante natiuita
tem a deo rex fore monstratus es:nitere etiā in aliis eius prouidentiæ dignus esse : & pius existere:
simul & iustus & fortis:mandata quoq; eius & leges quas nobis per moysen tradidit:& tu seruа &
alios nequaq̄ præuaricare permittas.Templum aūt qđ te regnāte sibi præcepit fieri:deo reddere fe
stinato:nō pauescas magnitudinem operis nec labore terrearis: cuncta nāq; tibi ante meum obitū
præparabo.Sciro siquidem auri talenta iam collecti decē milia:argenti uero cētum milia talētorū:
ferri uero & eris pondus quod & numerū posset excedere præparaui:lignorū & lapidū maxiam
copiam.Habes autem super hæc & qui lapides possint cedere:& fabricas ipstruere milia multa ui-
rorum:& siquid his defuerit:adiicere non morieris.Esto igitur optimus gubernator:deū habendo
patronum.Præcepit autem principibus populi quos fabricare præceperat filium adiuuare:& bo-
nis omnibus abundantes:circa dei uacare religionem dicens pro his fruituros pace simul & equi-
tate quæ deus iustis:& piis omnibus consuetus est repensare.Edificato siquidem templo arcam eū
præcepit illic & sancta uasa recondere dicens:eo q; ante multum tempus hoc templum habere de-
buerant:nisi patres nostri deo inobedientes fuissent:cum deus utiq; sibi templum postq̄ hanc ter-
ram obtinuerunt edificare præcepit.Hæc itaq; ad principes suos Dauid & ad filiū suū est locutus.

Rex Dauid sciēs se morituꝝ:& uocās filiū suū salomoné:plenius instruxit eum de obseruatiōe
mādatorū dei:& de his quos nouerat pœna dignos:post hoc mortuus ē & sepultus a filio suo salo
mōe:& multæ diuitiæ eū eo sunt reconditæ. CAPI .XV.

ET cum iam eēt senex:& corpore frigidus:ita ut ꝓpter ætatē sic alegeret:ut neq; multis
pellibus adoptus calefieri posset:cōgregati medici:& consiliū facientes:tract.fuerūt ut
ex omni regione speciosa uirgo eligeretur quæ cū eo dormiret hoc ei contra frigus fo-
re remediū:ut eum puella uirgo foueret.Ad quā rē una adolescentula in ciuitate repta
est:quæ mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret:noie abysag : quæ dormiens solummodo
cum rege calesaciebat eū.Rex aūt ad cās uenereas quæ iá senectu e defecerát:& ad coitum mulie-
ris nō ualebat.Quartus igit filius Dauid iuuenis speciosus:atq; procerus ex muliere agit ei natus
noie adonias:qui post absolon fuerat ꝓcreatus:habēs regnādi superbiā:dicebat amicis:quia ipsum
oporteret i regnū succedere:fecitq; sibi currus & equites:& qnq̄ginta utros præcursores instituit.
Quæ cū uideret pater:nō corripuit eū:neq; impetū uolūtatis eius prohibuit:donec agnoscere.p-
qua causa talia cogitaret. Habuit aūt adōias huius rei coopatores pricipē militiæ ioab & abiathar

sacerdotem:cui solummodo resistebat sadoch sacerdos:& ꝓpheta nathan:& banaias:q̄ supra corporis custodes fuerát:& semeias amicus Dauid:& oēs uiri fortissimi. Cūq; ꝓparasset adonias cœnam extra ciuitatē circa sōtem qui erat in orto regali:& oēs fratres ꝑter salomonem illic uocasset: necnō & principem militiæ ioab:& abiathar:& principes tribus iuda:sadoch tantúmō sacerdotē:& nathan ꝓphetam & banaiá & oēs diuersæ uoluntatis ad conuiuiū nō uacauit.Hæc aút mater salomonis bethsabeæ nathan ꝓpheta nunciauit dicens.Adonias rex est:& Dauid hoc ignorat:deditq; ei consiliū ut saluaret se:& filiū suū salomoné:& ingressa ad Dauid sola diceret ei: quia ipse quidé iurasset post se regnatuꝝ fore salomoné & quia adonias iam teneret imperium.Cui a ad regem loquente propheta se asseruit ingressuꝝ:& eius uerba suo testimonio firmamentuꝝ.Credens át uerbis ꝓphetæ betsabeæ introiuit ad regē:& cū soléniter adorasset:silentō petito: oía ei quæ ꝓpheta monuerat explicauit conuiuiū adoniæ:& uocatos ab eo abiathar sacerdoté: & ioab principem militiæ:& eius filios absq; salomone:& necessarios eius amicos insinuans: dicebatq; quia oís populus sustineret:quem rex ordinare uellet:rogās ut haberet in aío:qa post morté eius ille regnás: & eam & eius filiū una pimeret.Cūq; adhuc loqueretur cū rege mulier: nunciauerūt ei:qa nathā eum uidere uellet.Rege iubente ut ueniret:ingressus nathan interrogabat:si ea die regem fecisset adoniam:& ei principatum populi tradidisset:dicens eum splendidum ualde feciſſe conuiuium:& omnes regis filios præter salomoné ibidé iuitasse:& pricipé militiæ ioab:q cū plausu nimio epulati & ludo eternum eius optabant effici principatum:adiiciens:neq; me inquit:neq; sacerdotem sadoch uocauit:nec banaiam:qui supra corporis custodes erat positus:& iustum eé ut omnes agnoscerent:si per eius factum fuerit uoluntatem.Hæc dicente nathan:præcepit rex uocari bethsabeæ: paululum náq; e cubiculo discesserat ingrediente propheta. Cūq; uenisset mulier:rex ad eam:iuro inquit tibi per deum nostrum excelsū:filium tuū salomonem esse regnaturum:sicut & primitus iam iurauit:& hunc sup meum solium fore sessuꝝ:& hoc hodie celebrádum.Cū ergo mulier adorasset eum & longeuá eius optasset uitá:sadoch sacerdoté & banaiá uocari præcepit.Quibus ueniéntibus cum iussisset ut sumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulam regiá residebát:imponentes eius filium salomonem in iumento regio:foras ciuitatem ducerent ad fōtem qui dicitur geon:& unguentes oleo sácto eum constituerent regem:& sadoch sacerdotem:& nathan prophetam hoc celebrare præcepit:sequentesq; per mediam ciuitatē tuba canerent clamantes:ineternum uiuere regem salomonem:& eum sedere in regio solio constituerent: ut agnosceret omnis populus:q; ei traditum a patre fuisset imperium. Salomoni uero mandauit de regno:ut pie & iuste circa hæbream gentem & tribum iuda uiueret.Cūq; banaias optasset: ut esset deus salomoni propitius:repente insigniter:& mullam habentes moram:imposuerunt salomonem in regia mula: educenteq; eum extra urbem ad fontem:& oleo eum ungentes: introduxerunt rursus in ciuitatem: fauentes:& regnum eius longeū fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiam sedere fecerunt eum in solio regis.Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas & festiuitatē lætatus in calamis:aliisq; musicis organis:delectabatur:exultans: ita ut diuersitate organorū:& melodia musica omnis terra & aer resonaret.Cūq; sensisset clamorem adonias:& qui eius conuiuio præsentes erant turbati sunt:dicebatq; ioab non sibi placere sonum tubæ quā audiebat. Dum ergo cunctis in conuiuio constitutis:nullus gustaret cibum:sed omnes diuersis cogitationibus inhererent: cucurrit ad eos sacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cūq; uidisset adonias iuuenem:& dixisset boni eum nuncii fore portiorem:ille eis pandit uniuersa de salomone: & uoluntatem regis Dauid aperuit.Exilientes igitur mox e conuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a sede regali fugierunt.Metuens autē adonias regem pro his quæ fuerant gesta:supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum est salomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iusiurandum:quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam: nec mali aliquid sustineret: ille mansuete misit temperanterq; agens:ab illo quidem delicto eū dimisit illesum dicēs: q; si iciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipse suæ punitionis auctor existeret.Et mittens iureiurándo præbito:euocauit eum.Qui dum uenisset:& adorasset:iussit eum ad domum propriam remeare: nihil decetero metuentem:ut tamen bonum se pro sua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens autem Dauid ostēdere totius populi regem se filium effeciſſe:cōuocauit principes uniuersos in hierosolymam: & sacerdotes & leuitas: & dinumerans populum: inuenit ab anno tricesimo usq; in quinquagesimum existere trigintaocto milia:ex quibus instituit curatores fabricæ templi:uigintitria milia iudices populi:& scribas eorum sex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantātes in organis quæ Dauid sicut prædiximus instituit. Diuisit etiam eos per generationes:& segregans ex tribu sacerdotes:inuenit eoꝝ generationes uigintiq̄tuor:ex domo quidē eleazar sedecim: & de ithamar octo & præcipiens:ut unaquæq; generatio ministraret deo per dies octo a sabbato usq; ad sabbatum:& ita omnium generationes sortem acciperēt:præsente Dauid & sadoch & abiathar sacerdotibus & principibus uniuersis. Et prima quidem generatio conscendens conscripta ē prima & secunda pariter & tertia:& consequenter usq; ad uigesimamquartam: & diuisio hæc permansit usq; ad præsentem diem.Fecit aūt & de tribu leuitarum partes uigiti & quattuor:& sortiti

eodē modo conſcēderunt:utq; ſecundū modum ſacerdotum octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent: inſtituit.Eos uero qui erant de germine moyſi:hos eminentius honorauit. Fecit enī eos cuſtodes theſauroꝝ dei atq; uaſoꝝ:quæ reges deo dicare contingeret:iuſſitq; omnibus de tribu leui:ſimul & ſacerdotibus:ut die noctuq; deo ſeruirent:ſicut eis præceperat moyſes. Poſt hæc diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & cētenariis & tribūis.Habebat uero unaquæq; cohors uigitiquatuor milia uirorum : quos obſeruare præcepit per tricenos dies a prima hora uſq; ad nouiſſimam ſalomonē regem cū millenariis & cētenariis. Cōſtituit autem iudicē uniuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iuſtū:& tutores theſauroꝝ:& uitium:& agroꝝ:alioſq; iumentorum quoꝝ nomina non credidi neceſſarium reminiſci.Cūq; hæc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet; conuocans in eccleſiā iudices hæbreoꝝ:& pricipes tribuum:& duces cohortium:& qui in unoquoq; actu:aut qui ſuper poſſeſſionem regiam fuerat cōſtitutus:ſtans excelſiore ſolio rex ait, Fratres conſcios uos eſſe uolo:quō templum deo edificare deliberans:aurum multum præparauī: pariter & argentum centum milia talentorum.Deus autem prohibuit me per nathan propheram propter bella quæ pro uobis geſſi:ex inimicorum cedibus pollutam habens dexteram:ut ei tēplū edificarem:ſed filium mihi ſucceſſurum in regnum:hoc implere præcepit. Nuncio itaq; quoniam dum pater noſter iacob duodecim filios habuiſſet;noſtris iudā fuiſſe regem; & meipſum cum ſex fratres haberē præpoſitum:& a deo recepiſſe regnum:& nullum eorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios:ut nō in alterutros ſeditiōes exerceant:ſalomōe regnū ſuſcipiēte:ſed agnoſcētes q; deus eum elegerit:ferant eum libenter ut dominum. Non eis grauis debet eſſe dei uoluntas quando non extraneo ſeruiunt:ſed magis letentur in fratre:honorem iperii poſſidentem : enimq; una participantes.Oro itaq; ut promiſſiones dei perducantur ad finem : & fœlicitas in cuncta ꝓuincia ſeminetur : omniq; tempore maneat ſicut etiam ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus præbiturum.Erunt autem hæc firma:& terminum bonum habitura : ſi pium & iuſtum:& cuſtodem paternarum legum temetipſum o filii præbueris.Si uero has tráſcenderis:mala te ſcito ēē paſſuꝝ Rex itaq; dum hæc compleſſet uerba ceſſauit.Deſcriptionem uero & conſtitutionem edificii tēpli omnibus ſuadentibus ſalomoni tradid.t:quēadmodū fundamēta domus & ſupiora eius:& quanta & qualis latitudo & altitudo fieret:necnō & quāta uaſa aurea & argentea:quorum pondus ipſe decreuit:monuitq; eum quoq; ſermonibus:ut omni inſtantia immineret in ope:utq; princeps & leuitarum tribus cū eo piter laborarent propter eius ætatem:& quia cum deus illū elegerit:q & fabricæ tēpli:& præſul eſſet iperii:facile illis & non ualde laborioſum edificiū fore dicebat : cum ipſe multa auri talenta:plurima uero argenti & ligna:dum & fabrorū multitudinem:& lapides cedentium præparaſſet:necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos : ſed & nunc oblationis primitias faciens:alia tria milia talentoꝝ auri puriſſimi ſe præbituꝝ eſſe dicebat ad aditum & currū dei faciendum ex quo & cherubin eſſent iub quas conſtituerent arcam.Cūq; tacuiſſet Dauid:pricipibus & ſacerdotibus atq; leuitis multū ſtudium oblatiōis habentibus : & ꝓmiſſiones claras & magnificas exhibentibus:quæ etiam ſunt impletæ ab eis:obtulerunt auri quidem talēta quīq; milia:& ſtateres decem milia:ferri talenta multa milia . Sed & quicūq; præcioſos lapides habuit obtulit:& in theſauros dedit conſeruandos:quoꝝ agebat curā pronepos moyſeos: ſāluis. In his itaq; omnis populus exultabat.Sed & Dauid uidens ſtudiū & munificentiā ꝓceꝝ ac ſacerdotū & ſimul uniuerſoꝝ:deū benedicebat magna uoce:patrem eū & genitorē oīum eſſe proclamans:ſed & opificem reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ:& quibus eū ipſe præpoſuiſſet ꝓſulē:ſimul & curatorem feciſſet generis hæbreorū:& fœlicitatis eoꝝ:quoꝝ ei ꝓbuerat principatū.Inter hæc autē orās & omni populo bona ſemper optans:& ſalomoni filio mentē ſanam & iuſtam:& ꝓin cunctis partibus uirtutis incolumitatē:iuſſit ut etiā populus benediceret deū.Illi uero ꝓſtrati in terram adorauerūt:egerūtq; gratias Dauid ꝓ oībus :quæ eo regnāte potiti ſūt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit:uitulos mille:& totidē arietes:& agnos mille quos in holocauſtis obtulerūt :ſacrificauerūtq; ꝓpter & pacificas:multa milia ouiū occidentes:& tota die rex feſtiuitatem habebat cū omni populo.Sed & ſalomonem ſecundo unxerunt oleo regemq; fecerunt: & ſādoch pontificem uniuerſæ plebis : deducentes ad regalia ſalomonem:& ſedere facientes in ſolio patris.Ab illo nanq; tempore : ei cunctus populus ſeruiebat.

¶CAPI .XVI.

POſt paululū uero tēpus: & Dauid egritudine & ſenectute confectus: ſciēs ſe morituꝝ : uocauit ſalomonē filiū: & hæc ei locutus eſt. Ego quidē o fili iam ad uniuerſorum debitum ad patres procedo meos: commune gradiens iter omnium qui ſunt nunc: quiq; futuri ſunt: illic pergens unde non licet ulterius remeare : & quæ in hac uita geruntur agnoſcere . Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem conſtitutus : ea te moneo quæ dudum & dixi: ſuadēs tibi:ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos:pius aūt circa deum qui tibi dedit imperium: atq; mandata ſerues & leges:quas ad nos per moyſen ipſe tranſmiſit:& neq; gratia neq; inimiciciis neq; concupiſcentia:neq; alia paſſione conſtrictus has forte cōtemnas.Dei enim fauorem amittis: ſi leges præuaricatus fueris:& e diuerſo prouidentiam eius in te conuertis:ſi talis fueris:qualē eſſe rectorem decet imperii . Sed ego etiā deū exoro:ut genus noſtrū regnum tpe uniuerſo poſſideat:

nec altera domus hæbreorum habeat principatū:ſed ut noſipſi ꝑ ſæcula eterna regnemus. Eſto át memor iniquitatis ioab:qui per zelum occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos:abner filiū ner & amaſā filiū iethra. Quoꝝ morte ut ſuerit uiſū tibi defēde:quō potior me atq; potētior exiſtēs ioab:pœnā hactenus declinauit. Cōmēdo aūt & tibi filios berzellai galaditidis:quos in oī honore & ꝓuidētia cōſeruabis:hoc munus ꝑſtādo mihi. Nō eis enī initiū beneſaciēdi cōferimus: ſed ea potius recōpēſamus:qa pater eoꝝ mihi in fugæ tēpore miniſtrauit. Sed ſemei filius gera de tribu beniamī q multū mihi in fuga poſito blaſphemauit ꝓficiſcēti: & poſtea remeāti occurrit ad fluuiū iordanis:& fidē accepit:q̄ nihil mali tūc pateret nūc cām rationabilē reqrēs:decēter ulciſcere. Dū ergo filiū hæc monuiſſet:de oībus:& amicis:& de his quos nouerat ꝑ œna dignos:defūctus ē: cū uixiſſet annis.lxx. Ex q̄bus regnauit ſeptē ānis in hebrō ſup tribū iuda:& mēſes ſex:in hieroſolymis át regnauit ſup ꝓuiciā uniuerſā annis trigita tribus. Hic enim uir fuit optimus & oī uirtute plenus quos eē oportet in regibus:q̄bus tātaꝝ gētiū cōmittit salus:fortis:q̄lis nō fuit alius. Ná in certaminibus q̄ ꝑp ſubiectos habuit:primus ad ꝓicula ꝓperabat:laborare & pugnare milites inuitabat:ipſe opando potius:nō ſicut dominus impando: ad itelligēdū & conſiderandum de futuris: & ad diſpenſationē ꝑſentiū nimis idoneus:caſtus:māſuetus:benignus:circa eos q̄ in calamitatibus erāt:iuſtus & nimis humanus:in his át q̄ regibus ꝑcipue cōueniūt:in nullo penitus niſi circa uxorē uriæ magnitudie poteſtatis deliqt. Reliqt át & diuitias quātas nullus alius regū:neq; hæbreorum: neq; gētiū aliaꝝ. Sepeliuit át eū filius ſalomō ī hieroſolymis decenter nimis:& aliis rebus q̄ ſolent circa exeqas regias miniſtrari:& multas diuitias cū eo recōdidit. Quaꝝ magnitudinē ex his quæ dicturus ſum poterit q̄libet agnoſcere. Poſt tempus enim annoꝝ mille trecētoꝝ: hircanus pōtifex dū ciuitas obſideretur ab antiocho rege qui pius cognominatus eſt filio demetrii: uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſione recederet:& exercitum ſuum auferret:nō habens unde hoc adimpleret: aperuit unū locū ſepulchrorum Dauid:& ſublatis exinde tribus milibus talētoꝝ:ptem dedit ántiocho:& ita nimietatē obſeſſionis amouit:ſicut etiam in aliis indicabimus. Poſt hæc aūt multo annoꝝ tēpore iá tranſacta rurſus herodes rex aliū locū ꝓperiens:plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aūt eoꝝ loculos regū inuenit. erant enim ſub terra mechanico modo recōditi:ut ígredientibus in monumentum:nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his quidem hæc nō indicaſſe ſufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatū.

Quō ſalomon ſuſcepit regnum & peremit CAPI. I.

Quid itaq; quot uirtutū:quātorūq; bonoꝝ auctor extiterit cōtribulibus ſuis:quātaq; bella pugnaſq; geſſerit:& lōgeuus ſit mortuus:i ꝓcedēti declarauius libro. Salomōe uero eius filio adhuc ætate iuuēculo ſuſcipiēte regnū:quē adhuc uiuēs pater dominū populi uniuerſi uolūtate dei cōſtituit:ſedēte in ſolio patris:oīs eqdē populus ſoleniter fauit:ut aſſolet initio q̄tenus eius res optīe regerēt:& uſq; ad ſenectutē fœliciter ꝓmaneret in regno. Adonias át q̄ eius etiá patre adhuc uiuēte tētauerat regni culmē iuadere:ingreſſus ad regis matrē bethſabeæ:eaq; humiliter ſalutata:reqſitus ab ea:ut ſi ꝓ aliq̄ petitiōe ueniſſet ediceret:ꝓmittēs ſe tota uolūtate cōferre:adonias itaq; locutus ē. Noſti quidē & ipſa regnū & ꝓp ætatē:& ꝓp populi uolūtatē fuiſſe meū:ſed decreto dei ad ſalomonē tuū filiū pueniſſe:me tamē āplecti ꝓfiteor:& gratis ſeruīre ei:& libēter agere q̄ iuſta ſūt. His dictis piter poſtulauit:ut apud filiū eius ſuū fratrē itercederet:eiq; ſuaderet:dari ſibi abyſag:q̄ cū eius patre dormierat uxorē dicēs. qa ꝓ ſenectute eā pater nō agnouiſſet:ſed adhuc uirgo conſiſteret. Bethſabeæ uero & miniſtraturā ſe ī hoc negocio ſtudioſe ꝓmiſit:& nuptias ꝓmereri ꝓp utrūq;:qa & rex ei uellet aliqd ꝑſtare:& illa ꝓ eo ꝓna uolūtate depoſceret. Adonias át ſpe nuptiaꝝ lætus abſceſſit. Salomōis ergo mater repēte prexit ad filiū:locutura de q̄bus adoniæ ſupplicāti promiſerat. Et occurrēte ſibi filio eāq; cōplectēte:cū deduxiſſet eā ad locū ubi ſoliū erat regni cōſtitutum:rex aliud ſoliū a dextris matri iuſſit appōi. Cūq; ſediſſet bethſabeæ:unū inqt o filii munus mihi petēti cōcede:& ne uelis q̄ſi difficile denegare: triſtēq; deſerere. Cui ſalomō ſe īplere qđ uellet ait:qa ſāctū eēt matri cūcta ꝑ bere:culpabat tamē eius petitiōis initiū:qđ tanq̄ nō habēs firmiſſimā ſpē adeptionis hmōi uerba ꝓferret: & adhuc qcq̄ ſibi negari metueret. Tūc illa rogabat:ut uirginē abyſag adōiæ fratri donaret. uxorē. Hoc uerbū rex iracūde ſuſcipiēs:dimiſit qdē matrē dicēs:quō adonias cās nimis eminētes appeteret:& mirari ſe quō nō ei poſceret etiā regnū: q̄ q̄ſi ſeniori abyſag dādā rogaret uxorē:q̄ potētes haberet amicos:ioab pricipē militiæ:& abiathar ſācerdotē:mittēſq; banaiā: q̄ erat ſup corporis cuſtodes:fratrē adoniā ꝑcepit occidi. Vocās igitur & abiathar ſacerdotē dixit ei. A morte quidem hoc te liberat quia & cū patre meo ſæpius laboraſti:& arcā cū eo in hāc regionē uexiſti:hoc aūt tibi propono ſupplicīū:eo q̄ fueris cū adonia cōiunctus eiq; cōſenſeris:ut neq; hic moreris neq; ad faciē meā ingrediaris:ſed ꝓgens in tuā patriā in agrīs dege:& hanc conuerſationē donec uiuas exerceto:quō peccaſti:& nō eſt iuſtum te habere ſacerdotiū. Sic ergo domus ithamar ſacerdotii honore priuata eſt:propter prædictā cām ſicut ſamuel heli prædixerat:trāſiuitq; ad genus finees. i. ad ſadoch. De genere uero finees tēpore quo ad domū ithamar ſacerdotium tranſmi-

grauit:heli primo pontificatū accipiente:isti descendisse noscuntur qui a sacerdotio sunt priuati: uochar filius ioseph summi sacerdotis:huius filius ioathā.ioatham autem meroth:meroth asophi: asophi autem achitob.achitob autem sadoch:qui primū a rege sacerdos est factus.Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens adoniā:ualde perterritus ē:erat enim eius amicus potius q̄ salomonis regis:& hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus est:fugit ad altare:credens sibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturam. Quod dum fuerat regi nunciatum:mittens banaiam eum iussit adduci:ut in eius iudicio satisfaceret. Ioab autem ait non se relicturum esse sacrarium:sed ibi potius q̄ in loco alio moriturum. Quod dum banaias renunciasset regi:præcepit salomon ibi sicut uellet caput eius abscidi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus:quos indecēter occiderat:& eius cadauer sepeliri:ut peccata quæ gessit eius nunq̄ delerent genus:& a ioab morte ipse:eiusq̄ pater esset innoxius.Quod dum fecisset banaias ipse princeps militiæ totius exercitus constitutus est.Sadoch autem solum fecit sacerdotem:in loco abiathar quem remouit.Semei uero præcepit:ut domum sibi edificaret in hierosolymis:ibiq̄ maneret:& torrentem cedron transgredi non auderet:quod si transcenderet:ultionem mortis incurreret:& super hanc comminationem iurisiurandi eum religione constrinxit.Semei ät hoc præcepto salomonis gaudere se dicens atq̄ seruare:insuper adiiciens iusiurandū:relicta patria in hierosolymis habitabat.Transactis autem annis tribus:audiens duos seruos q̄ ei fugerät in gethcōmorari:prexit ut quereret eos.Quod cū ei reuertenti cognosceret rex:qa & mädatū eius & iusiurandū respuisset:grauiter hoc tulit:eoq̄ uocato:tu iquit iurasti:nō te me eē relicturū:neq̄ ab hac ciuitate ad aliā aliq̄tenus egressurū.Non ergo iurisiurandi effugies ultionem sed etiā p quibus patrē meū fugientē iniuriis affecisti:dabis nūc pœnas.Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repente pro sua iniusticia puniuntur:sed omni tpe quo se putant nihil pariendos sine timore consistere: crescit eorū pœna:& eā maior efficit:q̄ peccasse noscūtur.Tunc semei banaias iussu regis occidit.

¶De sapientia eius & intellectu:atq̄ diuitiis. CAPI. .II.

Vmq̄ salomon iam regnū haberet firmum:punitis oībus inimicis: duxit uxorem filiā pharaonis regis ægyptiorū:edificatis muris hierosolymorū multū potioribus atq̄ munitioribus q̄ primitus extiterunt.Decetero maxia pace gubernauit impium,in nullo p iuuētute circa iusticiā legūq̄ custodiā aut paternorū memoriam mandatorū minor existens:sed cuncta quæcūq̄ ætate ,puecti sapientiaq̄ pfecti faciūt:cū integritate ꝑcipua celebrabat: placuitq̄ ei ut ueniēs in hebron:in altari erco qđ fecerat moyses sacrificaret deo.Tunc itaq̄ mille oues obtulit in holocaustū.Quod dū fecisset:ꝑcipue deū uisus est honorasse:appuitq̄ illi ea nocte per somniū ꝑcipiens:ut quæ uellet sibi pro cultu pietatis peteret dona inferri.Salomon aūt optia & eximia postulabat:q̄ & deus grate præberet:& utiliter homo ꝑcipet. Non igitur aurū nō argētū non alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari dēpcatus est:hæc enī multos sola putantur magna & dei dona ꝑcipua esse:sed da mihi inquit domine mentem sanam:& prudentiā bonā:ut circa populū iustū possim uerūq̄ ,pferre iudiciū. His petitionibus placata diuinitas:& iā alia cūcta quorū memoriā in ꝑce non fecerat dare se dixit idest diuitias:sæculi gloriā de inimicis uictoriam: & præoībus intellectum ac sapiam:qualē nullus alter hoīum habuit nec regū:nec priuatorū:seruaturūq̄ se etiā neporibus eius iperiū multo tpe compromisit:si iuste uiueret:& ei obediret:& patris sui in optimis actiōibus imitator existeret:Hæc salomon audiēs dicta a deo:repente exiliuit e somno: & adorās eū:ad hierosolymam remeauit:& ante-tabernaculū sacrificia celebrauit:epulasq̄ uniuersas exhibuit His itaq̄ diebus iudiciū apud eū deductū est:cuius criminum erat iuenire difficile.Cām uero unde in iudiciū salomon ,puenerat:necessariū iudicaui referre:ut legēntibus iurgii nota sit difficultas:& si tale aliquod contigerit:q̄si ex imagine egregii decreti:cito possint huiusmodi ,pferre sententiā.Duæ ad eū mulieres socia de cōuersatione conuenerūt:quarū quæ læsa uidebatur:prima cœpit hæc uerba proferre.Habitabamus iquit o rex ego & hæc in una domo:cōtigit ät ambabus: ut una die eadē hora pareremus.Transacta iā tertia die:dormiēs:hæc supra suū filiū icubuit: & eū uiolenter occidit:tollēsq̄ meū ad se cōtulit:& mortuū in ulnas meas dormientis apposuit. Manefacto dum ubera porrigerē filio:meū quidē nō repperi:huius aūt mortuū adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turbataq̄ considerans: factū scelus inspexi. Vnde reperens meum filiū:& nō ab isto recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui. Dum enim sole simus & nullū qui nos arguat metuamus:cōtemnens hæc denegare persistit.His dictis requisiuit rex:quid allegare uellet & altera.Qua negāte q̄ hoc fecisset:& dicēte suū uiuere filiū:& aduersariæ suæ defunctū:cū nullus posset huius rei iudiciū discernere:sed in eius descriptione omniū mens haberet:solus rex hmōi quæstione inopinabiliter exoluit:iussitq̄ deferri & mortuū & uiuum infantē:uocauitq̄ quendā armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderentur infantes: & utraq̄ medietatē & eius q̄ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidē populus ignorans sententiam deridebat:q̄si ab adolescēte rege ,platam.Inter hæc aūt uera matre ,pclamante ne hoc fieret: sed potius ut infantulus eius sociæ traderet:sibi sufficere dicens:ut tantū uiueret:eūq̄ uideret:licet alterius esse putaret:& e diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantē:insuper ueram

matrē tormentis affici postularet:cognoscens rex utriusq; uoces de uero fonte cordis prolatas:reclamanti quidē ne pimeretur infantulus:iussit filiū redonari:ueram matrē eam agnoscēs:alterius uero maliciam accusauit:quæ necato ꝓprio filio:etiā suæ amicitiæ natū uidere cupiebat extictū: Hoc itaq; magnū exemplū & p̄cipuum sapientiæ & prudentiæ eius indiciū populus credidit uniuersus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē sensum omnes inspiciebāt. Isti itaq; principes militiæ & duces erant ei in omni ꝓuintia:in tribu quidē effraim urias:in regiōe autem bethleē erat dochis: dorensem autem & maritimoꝝ regionē abiam : adab habuit sub potestate sua duces duxitq; filiā salomonis uxorē. Campus aūt maximus erat sub banaia filio bachi cui adiecta terra est ad iordanem usq; protensa.Galaditē uero & gauladitē usq; ad montē libanū:& centum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habens sub se gabiar:gubernabat eas. Achinadab autem totius galileæ usq; ad sydonē curam habebat:& ipse duxit filiam salomonis noie basinia.Maritima uero q̄ circa arcē & ciuitatē posita sunt habuit banach sabath aūt montē tabiꝝ:& carmelū:& iferiorē galileā:regio nemq; usq; ad iordanē fluuiū cōstitutā basan disponebat.Semei autē sors beniamitidis erat iniuncta:gabar aūt habuit regionē positā transiordanē : & sup oēs hos unus erat positus priceps.Mirabile itaq; incrementū habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda:cōuersi ad terræ culturam.Nam pace potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abstracti:insup & desideratā libertatē adepti : intēperantes erant circa substantias cōgregatas:& eas semp potius extendendas.Erāt regi & alii duces: qui syroꝝ terras & alienigenarum a fluuio euphratē distētas usq; ad ægyptū gubernabāt:tributa colligentes ex gentibus.Inferebāt autē & eius mēsæ quotidianæ ad regale conuiuiū simile choros trigita:farinæ expensæ choros sexaginta:boues saginatos decē:& de paschuis uiginti : agnos saginatos centum Hæc oīa præter illa quæ de uenatiōibus capiebāt.i.ceruos & uolatilia : sed & pisces ab alienigenis portabantē.Tantā uero multitudinē curruum habuit salomon:ut quadraginta milia præsepia equoꝝ subiugaliū essent:& præterea erant duodeci milia equestriū:quoꝝ medietas qdē regem in hierosolymis obseruabat:reliqui uero p uicos regios dispsi manebāt. Idem uero dux cui commissæ erant mēsæ regalis expensæ:etiā equis necessaria ministrabat:deuehens hæc ad locum: ubi rex ipse morabatur. Tantam itaq; deus præbuit salomoni prudentiam ac sapientiam:ut etiam hoies antiquos excelleret:& nec ægyptiis q sapientia oībus differre dicunt compatus:uel modicū minor esset:quoꝝ utiq; multā nimis sapientiā præcedebat. Transcendit sua sapientia etiā eos qui apud hæbreos tūc sapientia clarere uidebant:quæ oīa nō præteribo.Erant aūt ethā:& theman: & chalgal:& dardanus filii madanis.Composuit aūt & libros de canticis & modulationibus quinq; & mille:& pabolarū atq; similitudinū fecit:libros tria milia:per unūquodq; enī arboris genus pabolā dixit:ab hysopo usq; ad cedꝝ.Eodē mō & de iumentis:& de reliquis terrenis:necnon aquatilibus:& aeris aialibus disputauit.Nullam nāq; naturam ignorabat:iexaminataq; ptenit : sed de oībus philosophatus est:& disciplinā proprietatū eaꝝ eminēter exposuit.Præstitit āt deus etiā ei ut cōtra demones artē ad utilitatē hoīum & eoꝝ curas ediscēret:& incātationes instituit : quibus egritudines soleant mitigari.Modū etiā cōiurationū:quibus obstricti dēmones ne denuo redeant effugantur inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multū ꝓualere dinoscitur. Vidi etenim quēdā eleazaꝝ de gente nostra præsente uespasiano & eius filiis & tribunis:alioq; simul exercitu:curantem eos:qui a demonibus uexabantur . Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui a demonio uexabatur anulum habentē subter signaculum radicem a salomone monstratam:deinde demonium per nares odorantis abstraxit:& repente cecidit homo . Postea coniurauit eum:iuramentū obiiciens salomonis:ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille composuit super eum dicenda. Volens autem satisfacere atq; probare præsentibus eleazarus hanc se habere uirtutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquæ plenum : & demonio imperabat:ut hæc egressus ab homine euerteret:& uidentibus præberet idicium q̄ hominem reliquisset. Quo facto: sapientia salomonis cūctis inotuit:propter quā ut omnes magnitudinis eius naturam cognoscerēt atq; religionē.& ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eum lateret;hæc dicere sū cōpulsus. Audiēs ergo yrā rex tyri:q̄ salomon Dauid patri succesisset in regno:& ualde lætatus quō Dauid fuerat amicus:misit ad eum salutans:& propter præsentia bona gaudens. Destinauit uero ad eum denuo salomon litteras hæc habentes.Rex salomon yram regi.Scito patrem meum uoluisse deo edificare templum:& bellis frequentibus fuisse prohibitum : non enim primo desiit inimicos extinguere : donec eos tributarios sibimet subiugare : ego uero gratias ago deo pro pace præsenti: propter cuius deuotionem non dubito edificare domum:ipse nanq; meo patri dixit a me hāc esse faciendā.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mōtē libanū:qui ligna secare possint:ad sectionem nāq; siluarū sydonii sunt doctiores nostris : mercedes uero quas decreueri; ego icidentibus ligna præbebo.Legens aūt yram hāc epistolā:& i his quæ scripta fuerant delectatus:salomoni ita rescripsit.Rex yram regi salomoni.Dignum est quidem ut benedicatur deus ; q̄ tibi patrium præbuit principatum sapienti uiro:& omni uirtute pollenti ; ego autem in his oībus delectatus.quæcūq; mandasti libentissime ministrabo.Incidens enī ligna preceꝛa & multa cedria pariter & cipressina per meos ad mare destinabo præcipiens:ut ratibus factis:nauigantes ad locū

quemcũq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad hieroſolymam deferant. Sed tu pro his præbe nobis frumenta:eo q; horum nobis eſſe uideatur inopia. Quapropter ſupplicamus in hoc te eſſe ſolicitum. Harum igitur epiſtolarum hactenus reſcripta ſeruantur: non in noſtris ſolummodo libris: ſed etiam apud tiros & ſiquis hæc uoluerit integre cognoſcere:rogans cuſtodem monimentorum publicorum tiriæ ciuitatis:inueniet ea conſona horum quæ a nobis edicta ſunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoſcere:q; nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex ueriſimilibus quibuſdam aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriam componentes:examinationem quidem fieri non declinamus:& ut nobis credatur exigimus immo in nullo potius hæc recepi deprecamur: niſi adhibita ꝓbatione & manifeſtis inditiis uirtutem ipſius ueritatis habeamus. Rex itaq; ſalomõ dum ei fuiſſent litteræ tiri regis allatæ eius uoluntatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ poposcerat repenſauit:miſitq; ſingulis annis tritici uiginti milia choros: & toridem olei baros: batus aũt capit ſextarios ſeptuaginta duos:eandem uero menſuram etiã uini ꝓbebat. Amicicię ſiquidem yram & ſalomonis ac potius largitate creuerũt: & iurauerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milium operariorum:quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret:diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in libano monte:ut duobus menſibus remeãtes ad propria requieſcerent:donec iterum uiginti milia diffinito tẽpore ſuum opus implerent:itaq; contigebat quarto menſe ut priores denuo ad laboré remearent. Sup hos enĩ laboratores curatot inſtitutus é adorã. Erãt aũt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam ſeptuaginta milia uiri: & eoꝝ qui lapides incidebant octoginta milia & eorum præpoſiti tria milia trecenti:uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fũdamẽta tẽpli: quos primitus polliebãt & copulabãt in mõtibus & ad ciuitaté deferebãt fiebãtq; hæc non ſolũ a puicialibus ſtructoribus:ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex yram.

Quomodo primus in hieroſolymis edificauit templum:& de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem:ſimul & de obitu ipſius. CAPI. .III.

CEpit autem ſalomon edificare templum anno quarto regni ſui: menſe ſecundo: quem macedones artemiſia uocãt:hæbrei autem hyaro:anno quigẽteſimo ſecundo filiorum iſrahel profectionis ex ægypto. Poſt mille aũt & uigiti annos aduentus Abraã ad chananeam de meſopotamia:a tẽpore uero diluuii anno milleſimoquadrigenteſimo:ab Adã autem protoplaſto uſq; ad edificationem templi ſalomonis prætierunt ſimul anni tria milia cẽtum & duo:qua tempeſtate cœpit edificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno tiri yram annum habebat:a tiri uero conditiõe uſq; ad edificationem templi fuit tempus annorũ quadraginta & ducen oꝝ. Depoſuit itaq; rex fundamẽta templi in nimiam terræ profunditatem: de lapidibus ualde fortiſſimis & qui poſſent longo tempore permanere:qui eque conſtipati ſibiq; conferri terræ pauimentum & fortitudo ſuper edificati templi eſſent: & propter inferiorem ſui fortitudinem ſine defectu impoſitam magnitudiné & præcioſam una pulchritudinem ſuſtineret: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia quæ erant tanta celſitudine & faſtigio quaſi ad inſtar mundi:& ad magnificentiam fabricanda. Eleuatum itaq; templum uſq; ad cameram ex lapide albo conſtructũ cuius altitudo fuit ſexaginta cubitoꝝ:& longitudo ſexaginta tantundem:latitudo autem uiginti. Sup hoc autẽ erat aliud edificiũ equa menſura:ita ut eſſet oĩs altitudo templi cubitoꝝ centũ uiginti:eratq; conuerſum ad orientem. Cuius ueſtibulum habebat longitudiné cubitoꝝ uiginti quantã & latitudiné templi:latitudiné uero cubitoꝝ decẽ inaltitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Edificauit aũt in circuitu templi uiginti puulas domus: quæ ſui copulatione tẽpli totum ſpaciũ extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus eaꝝ ita fecit adinuicem:ut ex alia intraretur ad aliã. Harum nãq; ſingulæ domus latitudine quid habebãt quiq; cubitorum & tantundẽ longitudinis:altitudinis uero uiginti. Erãt autẽ ſupra edificatæ his aliæ:& rurſus aliæ ſuper eas equales:& menſuris:& numero:ita ut oẽm altitudiné haberẽ proxime ſicut domus inferior:ſuperior nãq; circunedificata non erat:opiebatq; eas camera cedrina: & domibus quidem ſingulis erat hoc ꝓprium:& imputribile tegumẽtũ. Aliarũ uero erat tectũ cõe longiſſimis drabibus adopertũ & cũcta tegentibus:ita:ut medii pietes ab eis trabibus cõſtipati firmiores exiſterent. Cameras quæ ſub trabibus erant de lignis eiſdẽ fecit:celatis opere laquario: auroq; ueſtiris. Parietes aũt cedrinis tabulis exornauit:eaſq; piter deaurauit:ut omne tẽplum nimis effulgeret: & uultus ingredientiũ faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta eſt de lapidibus politis:arteq; cõpoſitis: & nimis limpide conſtitutis:ita:ut neq; mallei neq; alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium:ſed præter hunc uſum omnis materia cõgruenter explicita uideretur:ut naturali armonia potius quã ferramẽtoꝝ crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit aũt rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinem pietis efficere:non enim habuit ianuam grandẽ adorientem ſicut domus inferior: ſed a lateribus erant ingreſſus ianuaꝝ ualde puaꝝ. Veſtiit autem tẽplũ intrinſecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis:quatenus hoc pro munimine & fortitudine conſtaret magna: diuiſitq; tẽplum in duas partes:ut interior quidem domus uiginti cubitoꝝ adituũ eſſet:quadraginta uero cubitis ſecundo

tẽplo ſecerneret. In piete quoq; diuidente aditũ a reliquo tẽplo ianuas de cedro ſtatuit auro mul-
to:& diuerſis hiſtoriarũ celaturis ornatas:ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis coloꝝ floribus idẽ
iacinti:& purpuræ: & cocci:& byſſi moliſſimi ſplendidiſſimiq; contexta.Recõdidit autem in adi-
tu quod erat latitudine cubitoꝝ uiginti:& totidẽ lõgitudine duo cherubi tota ex auro puriſſimo
habebãtq; utraq; altitudiné cubitoꝝ qnq;.Duæ aliæ erãt in cherubi quinis cubitis extẽſæ. Qua-
propter nõ ꝑcul a ſemetipſis aberãt:ita:ut alis ſuis una tãgeret pieté auſtralẽ:alia uero poſitum ad
acqlonẽ:aliæ uero alæ ſemetipſas cõtigẽtes:arcã quæ in medio eoꝝ poſita erat opiebãt.Hæc uero
cherubi nullus q̃les fuerũt dicere:neq; cõiicere poteſt.Strauit aũt pauimẽtũ tẽpli petalis aureis:po
ſuitq; in portã tẽpli ianuas ſecũdũ altitudiné pietis méſuratas habẽtes latitudiné cubitoꝝ uiginti:
eaſq; pulcherrime deaurauit:& ut breuiter dicã:nullã ꝑté tẽpli reliqt extriſecus & itriſecus:quæ nõ
eẽt deaurata:operuitq; ſimiliter etiã has ianuas ſicut iteriores uelis uarie decoratis.Porta uero ue-
ſtibuli nihil habuit hoꝝ.Miſit ergo rex ſalomõ ad yrã:& ab eo accepit artificẽ noie chirã : habẽtẽ
matré ex genere nepthali:& patré uriã generis iſrahelitici :q totius q̃dẽ opis erat edoctus:ꝑcipue ta
mẽ artifex ad operãdũ auꝝ & argẽtũ & es:ꝑ quẽ,ſ.uniuerſa ꝑ uolũtate regis in tẽplo ſunt diuerſis
machinationibus adimpleta.Fecit itaq; is artifex chirã duas columnas ereas cum canalibus:caua-
tione quattuor digitoꝝ:quarũ erat proceritas decem & octo cubitoꝝ:& ambitus in circuitu duo
decim cubitoꝝ:& ſuprapoſuit utræq; columnæ capitella fuſilia liliata:altitudine cubitoꝝ quinq;
ſupra quas erant erea retia facta:quæ operebant lilia capitum columnarum:de quibus pẽdebant
bini ordines malogranatoꝝ ducentoꝝ.Harum ſiquidem columnaꝝ aliam cõſtituit in ꝑte dextra
ante portã in ueſtibulo templi:uocauitq; eã thalamũ iachĩ:aliam uero in ꝑte ſiniſtra : quã noiauit
booz.Fudit autem & mare eneũ in ſcemate emiſperi:q̃d opus ereũ ꝑpter ſui magnitudinem mare
uocatũ eſt.Erat enim uelut cãtharus ingens:habebatq; eius diametrũ.i.ab angulo uſq; ad aliũ an-
gulum cubitos decem:& groſſitudo eius erat ſuſilis digitoꝝ quattuor:habebatq; fundum in me-
dio alphei ſui loco;opere rotundũ:decẽ coronis explicitũ.Huius diametrũ erat cubiti unius. Cir-
cũſtabant aũt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uentoꝝ regiones:hoc
eſt tres uituli ꝑ unãquãq; regionẽ:quorum ierga intus reſpiciebant: & ſup eos emiſperium incũ-
bebat.Cuius emiſperii rotũditas ad iteriora tendebat:capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit
autem decem cantaris baſes ereas quadrangulas : & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorum quinq;:
latitudo quattuor:altitudo ſex:concluſumq; eſt opus particulariter ita ornatum. Erãt colũnellæ
quattuor quadrangulæ per angulos ſtãtes:latera baſis ex utraq; parte in ſe habẽtes inſerta:erantq;
trinæ diuiſæ:& ſingulæ eaꝝ habebãt celaturas ſuas:ideſt alibi erat leo:alibi thaurus:alibi aquila:
& in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ : quaſi criſpantibus plectulis alias
petalis factæ:quarũ altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarũ:quem-
admodũ erant celatæ & baſium iunctæ lateribus.Angulos uero ſuperiores concludebant humeri
expãſis utriq; manibus animaliũ:ſuper quas ſedebat fundus cantari reclinatus:ideſt incumbens ſup
manus aquilæ & leonis:q̃d opus ita erat ſibimet coaptatũ:ut naturaliter inſertum quodammodo
uideretur.Inter hæc aũt erant & arbores celatæ palmarũ.Huiuſmodi ergo erãt decẽ baſes effectæ.
Fecit autem ad hæc & decem cantaros rotũdos ereos quoꝝ ſinguli ferebãt quadragenos choros:
eratq; altitudo eoꝝ quattuor cubitorum:& tãtundẽ ab alterutris eorum labia recedebãt:poſuitq;
decem hos cantaros ſuper decem baſes quæ uocabantur melchonoth: quinq; cantaros ſtatuens a
parte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonẽ:& totidem a latere dextro ad auſtri ꝑtem:reſpiẽtes ad
orientem;quod etiam mare conſtituit aqua plenũ:diſpoſuitq; mare:ut ingredientes ſacerdotes tẽ-
plum in eo lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare:& cãtaros ad animaliũ in terranea
diluenda:ſimul & pedes eorum quæ erant holocauſtis imponẽda. Fecit aũt altare ereum:cubitoꝝ
uiginti longitudine:& totidem latitudine altitudine uero decem ad holocauſta celebrãda.Fecitq;
eius uaſa erea:iſup & ollas & caldarias:& trullas:& arpagones:& omia uaſa operatus eſt ex erẽ:cu-
ius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro:obtulitq; rex multitudiné menſaꝝ:& unam quidem
ualde ꝑcipuam auream:ſuper quã ponebantur panes dei:& huic proximas decẽ milia altero modo
factas:ſup quas uaſa iacebãt:ideſt phiale & patere aureæ quidem decem milia:argenteæ uero qua-
draginta milia:fecitq; candelabra decem milia ſecundum præcepta moyſi : & quibus unũ in tẽplo
condidit:ut per diem luceret ſecundum legem : & menſam unam ſuper quã poſiti erant panes ad
partem tẽpli reſpiciẽtem:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabrũ qd in auſtrali ꝑte cõſtituit.
aureum uero altare inter hæc mediũ erat.Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitoꝝ
ante uelum aditi:ubi erat arca recondita.Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fialas aureas
decem milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerendã in eis ſimilam cõſperſam
ad altare octoginta milia:& argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilã cũ oleo fermen-
tabant aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter : menſuras quoq; ſimiles eis
quæ moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia : & argenteas dupliciter : thuri-
bula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula in quibus por-
tabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat in templo quinquaginta milia:ſtolas ſacer-

dotales pontificibus cū his quæ pendebant ad pedes & ſuper hūerales : & rōnales ex gēmis mille : corona uero in qua deū moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; permanſit : ſacerdotales ſtolas ex byſſo cōtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundum p̄ceptū moyſi ducenta millia:item ſtolas leuitarum hymnos dicentiū ex byſſo ducenta milia:& iſtrumēta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocantur nabla:& cinara ex electro conſtituit qua dragma nilia.Hæc omnia ad honorem dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt : in nullo p̄cis exiſtens:ſed circa ornamenta templi uſus eſt p̄cipua largitate : quæ etiam in theſauris dei recondidit.Circūdedit autem templū per ambitum uniuerſum:quod propria quidem lingua giſon: latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem:ut ab ingreſſu tēpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret; extrinſecus uero huius templi aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate factam : erigens maximas porticus atq; latas : & portas excelſas & amplas per quattuor mundi ptes in eo conſtituens:quaꝝ ſingulæ ad unumquemq; uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo ſacrario omnis populus quibus purgatio & obſeruatio legitimoꝝ inerant introibāt. Si quidem mirabilis & omo præcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiēdos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cōtemplationē uiſiōis ipſius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitā celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere : & erigens fabricas in quadringentis cubitis earum altitudinem equales eas uertici mōtis in qua alias in quo templū edificabatur effecit: & propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo . Circundedit autem porticibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portentibus:quarum cameræ erant de cedro & ex laquaribus ſculptis:baſes autem in his omnibus fecit argenteas . Cū hæc igitur opa & magnitudine & decore edificiorum atq; ſacrorum templi miniſterioꝝ rex ſalomon ſeptē annis expleſſet:diuitiaꝝ magnam faciens & uelocitatis oſtēſionē:ut quilibet inſpiciēs omni tpe putaret expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus ē quātū ad operis tēpli magnitudinem terminaſſe;ſcripſit principibus & hæbreoꝝ ſenioribus:iubens omnē populum ad hieroſolymam conuenire:uiſurum ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandam alias portaturū. Cūq; nūciatū fuiſſet omnibus ut ad hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria theſeri:a macedonibus hyperueretheus appellatur.Eodem tempore etiā feſtiuitas concurrit ſcenophegiæ:ideſt poſitionis tabernaculorū quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; præcipua eſt.Portātes itaq; tabernaculum qđ fixerat moyſes:& oīa uaſa ad miniſterium ſacrificiorū dei conſtructa introduxerunt intemplum.Præcedebat autem eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus:& leuite libaminibus & multo ſacrificiorum ſanguine iter totū ſplentes:& incēſū ſfinitū:& hoſtiaꝝ multitudinē portātes: ita:ut oīs undiq; aer impleretur:& etiā longe cōſiſtētibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes aduentū dei:& habitaculū ſecundū humanā opinionē crederēt in nouā domo ei nuper dicata eſſe faciendum.Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes donec ꝑuenirent ad tēplū aliquo mō quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata eſt.Cūq; eam in aditu iam oporteret induci : alia quidē plebs receſſit:ſoli uero ſacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt.Sic enim erāt ab artifice fabricatæ:ut arcā uelut quoddam tabernaculum aut camerationē protegerent. Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moyſi dicta in monte ſina ſcripta retinebant.Candelabrum uero & menſam:& altare aureum ſtatuerunt in templo ante aditum in hiſdem locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erant:& quotidiana ſacrificia miniſtrabant . Altare uero ereum ſtatuit ante templum contra ianuas : ita : ut eis apertis ad faciem eſſet uidentium ſacrificia & hoſtiarū maximas opulentias:reliqua uero uaſa congregans:intus in templo recondidit . Cūq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent egreſſi ſunt : & repente non quidem tumens : alias uehemens:neq; qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſiſtere:ſed diffuſa eſt:& temperate effluxit:& templū omne compleuit:& facies quidem ſacerdotum obumbrauit:ita:ut ſe inuicem uidere non poſſent: mentibus autem omnium fantaſiam quandam & opinionem præbuit quaſi deus deſcendiſſet in templum:& libenter habitaret in eo.Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionē. Rex autē ſalomon de loco ubi ſedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia.Tibi ſquit domine perpetuam domum quā ipſe fabricatus es eſſe nouimus cælum & terrā ſimul & mare : & cum tibi nequaq̄ hæc uniuerſa ſufficiant : hoc tuo nomini conſtitui templum: ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes emittamus in aera : & confidamus: q̄ cum nobis ſis præſens:non a tuis ſedibus procul abes , Vt enim omnia uideas & audias uniuerſa:non a loco ubi nunc habitas recedens:omnibus uicinus:& unicuiq; noctu & die ſemper aſſiſtis : Cum ergo hæc dixiſſet ad deum:uerba conuertit ad populum:manifeſtans eis dei potentiam & ꝓuidentiam eius q̄ Dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant : & forent uentura reliq̄ prædixiſſet:quod ipſi quoq; nondum nato impoſuit nomē:& q̄ templum ipſe edificaturus : eſſet primus poſt obitum patris regnaturus:& cū omnia ſecundum illius prophetiā fierent:ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi:& in nullo de eius promiſſionibus deſperarēt: quas pro eorum fæ-

ſicitate prædixerat:ſed crederẽt hæc iplenda ex his quæ fuerant iã trãſacta.Cũq; hæc dixiſſet ad populũ expanſis manibus ait.Operibus quidẽ impoſſibile eſt:ut ualeãt homines pro his q̃ meruerũt deo munera debita cõpenſare:diuinitas enĩ nullius eget:& ſolum rerum compenſatione ſuperior ẽ. In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti : in eo tuam benedicimus maieſtatem:& pro his quæ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius:neceſſarium eſt gratias agere populũ hæbreorum.Nullum enĩ alium magis optamus habere propiciũ:& in eo tuã circa nos deuotionẽ cognoſcimus per munera:quia per te eſt nobis uox quã ex aere habemus : & per eum iteꝝ nouimus aſcendentem.Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuiſibili ad tantã gloriã prouexiſti:deinde pro meipſo cui omnia uſq; ad præſentem diẽ ſicut a te prædicta ſunt cõdonaſti.Supplico ergo de cætero : ut mihi miniſtres:quæcũq; deum hominibus honoratis præbere poſſibile eſt:& noſtram domum omnibus bouis adauges:ſicut Dauid meo patri & uiuenti:& circa obitum promiſiſti:& quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum ſucceſſionibus adhonorabis.Hæc ergo nobis largire ſufficienter:meiſq; filiis uirtutẽ quæ tibi ſit grata concede.Super hæc aũt & oro:ut pars aliqua tui ſpiritus hoc templũ inhabitet : quatenus & in terra circa nos eſſe uideris.Tibi ſiquidem habitatio peruula eſt etiam omne cælum & alpheus qui ſub eo eſt omnium exiſtentiũ:non dicã hoc peruiſſimũ templum : q̃ precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione belloꝝ:& tanq̃ proprie poſſeſſiõi feras auxiliũ . Supplico piter:ut ſi peccauerit populus aliquãdo:deide plaga quædam peſſima peccatis digna a te terris illata:aut ſterilitas:aut corruptio: aut fames:aut huiuſmodi paſſio quam iuſte tranſgreſſoribus ſoles iferre prouenerit:& cõgregatus ad hoc cõfugerit tẽplum rogãdo te:ut a peſte ſaluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitãs miſericordiam præbeas : & a malo ſuæ calamitatis euellas.Hoc auxilium non hæbreis ſolummodo a te rogo cõferri peccantibus:ſed etiam totius terræ finibus : qui dum aduenerint:aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & poſtulata concede . Sic enĩ oẽs agnoſcent:q; tu quidem ipſe a nobis tibi domum fieri uoluiſti.Nos autem non inhumani naturaliter ſumus quãdo non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus:ſed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus . Hæc dicens proſtratus in terra:& deuotius adorans deum:poſt iſta ſurrexit:& in templo obtulit hoſtias : & replens illud ſacrificiis:manifeſte deum uidit ſacrificium grate ſuſcipientem:ignis enim ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare:hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata: populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitatiõis in tẽplo conitiẽs:procidens adorauit in terra.Rex aũt cœpit benedicere deũ:cunctoſq; ut hoc facerent adhortari:habẽtes iam circa ſe diuini fauoris inditium:utq; orarent ſemper ſibi ab illo talia prouenire : & ut mentem ſuam puram ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiam diuinamq; culturam:ad ſeruãda mandata quæ per moyſen eis clementia diuina cõtulerat:quia ſic foret fœlix gens hæbreorum:& totius generis humani beatior:rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quemadmodũ bona præſentia conquiſiſſent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero ſuſtinerent:non enĩ percepta hæc ſolũmodo propter pietatem atq; iuſticiam:ſed etiã obtinenda per hæc præmia curarẽt:q; eẽt apud homines præcipuum non tantũ aliquid conquirere:quantũ acq̃ſita ſeruare:& nihil pro eoꝝ amiſſione delinquere.Hæc ergo locutus ad populũ dimiſit eccleſiam:cum ſacrificia celebraſſet pro ſe: & uniuerſis hæbreis ideſt uitulos quidem.xxii.milia:oues cẽtum.xx.milia.Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt:& in eo epulati ſunt omnes hæbrei cum uxoribus ſuis & filiis inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus eſt.Cũq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita:nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam:dimittente rege : ſinguli ad propria remearunt:agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuiſſet:& opera quæ feciſſet:& orãtes deũ:ut eis regẽ præberet lõgeuo tẽpore ſãlomonẽ.Agebãt reuertentes cũ gaudio ſuũ iter & cũ delectatiõe hymnos decãtãtes:ita:ut cũ ea iocũditate ſine labore ad ꝓpria remearent.Sic itaq; dũ arcã deduxiſſẽt in tẽplũ:eiuſq; magnitudinem pulchritudinẽq; uidiſſent ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitam : ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi . Apparuit igitur regi per ſomnium deus: ſignificans q; eius exaudiſſet orationes : & quia conſeruaret templum:& in eo ſemper habitaret:nepotibus ſcilicet eius:& omni multitudine faciente iuſticiam : ipſumq; primum ſi in patris ſui monitis permaneret: ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima ſecuritate aſſeruit uehendum:& regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius genere principes:& de tribu iuda:ſi uero mandata contemneret :obliuioniq; mandaret : & peregrinos imitatus coleret deos eſſet radicitus abſcidendus:& neq; reliquias ex eius genere remanſuras:ſed neq; in iſrahel ulterius nominandas: populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandum:multiſq; bellis & malis exterminandum:& a terra quam eorum patribus præbuit eiiciendos:incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros : templum quoq; edificatum incendendum diripiendum ab inimicis ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam :& eorum erumnas ſe facturum fabularum relatione digniſſimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis : & incredulitatis:ita ut uicini eo-

rum audientes mirarentur calamitates:ſed & cauſas inquirentes pro quibus ita hæbrei odio haberentur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmẽ euecti:ab his a quibus requirebant:audirẽt:quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarũ talia pertuliſſet. Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe cõſcriptum eſt. Poſt tẽpli uero fabricam:quã ſeptem annis prædiximus fuiſſe perfectam:edificium domum regalium conſtruere cœpit:quod tredeci annis uix impleuit.Non enim huiuſmodi ei erat feruens ſtudium ſicut in templo. Sed illud quidem licet eſſet grande & operatione mirabile:& cũctis ſimul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminum prædictis annis accepit:regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant: cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulentia præparata:& eo q; regum habitatio:& non eſſet dei futura:tardius eſt effecta.Hæc quidem ſecundum fœlicitatẽ hæbraicæ religionis ac merito regis edificata ſunt:quorum totam expoſitionem & ordinem dicere neceſſarium eſt:ut ex hoc omẽs cõiiciant magnitudinem:ut cum legentes uiderit huius rei deſcriptionem.Erat magna baſilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur.Quam ad iudicia rerumq; cognitiones diſtribuit:ut poſſet capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem: Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorũ centũ:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: colũnas quoq; q̃drãgulatas oẽs habebat:tegebaturq; cedro ope corithio:phyalis eq̃libus:& ſcutulis arte mira celatis:eratq; robuſta:& uariis decoribus exornata.Item alia erat baſilica in medio totius amplitudis cõſtituta:habẽs latitudinẽ cubitorũ.xxx.& cõtra tẽplũ ualidis colũnis extẽſũ:eratq; in ea ſoliũ ualde decorũ:in quo ſedẽs rex iudicia proferebat.Huic erat uicta alia quoq; regione baſilica & reliqua habitacula & ſedilia:ubi poſt cauſas explicitas reſidebat:ſtrata omnia tabulis cedrinis.Et alia q̃dẽ edificauit ex marmoribus.x.cubitorum:alia uero tabulis ueſtita ſectilibus & præcioſiſſimis exornauit ſecũdum de cuius templorum:& miraculũ habitationũ regalium:cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata: miraculum artis uidentibus offerebat:erãtq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrata:ita ut propter miraculũ ſubtilitatis agitari quodammodo putarent:alia uero pars dealbata erat:& uariis picta coloribus. Edificauit aũt ſup hæc domus alias epulas & porticus ualde protenſas in domo regali politas:inter quas unã fecit oĩno præclaram ad regum conuiuia neceſſariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uaſa quæcũq; ſunt epulis oportuna: omnia fecit ex auro.Difficile itaq; eſt numerare magnitudinem & uarietatem domum aulariiq; regalium: quanta erant maxima: & quanta horum inferiora: & quanta ſub terra quæ uideri non poterant necnõ & pulchritudinẽ ſolariorũ & uiridariorũ q̃ erãt facta delectabiliter ad aſpectum:quo exuſta corpora poſſẽt ab eſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicã:totã regiã domũ ex albo lapide & cedro: & auro:& argento ſplendide nimis & opulentiſſime iſtruxit:cameras & parietes ueſtiẽs auro: quõ dei tẽplũ reſplẽdẽtes exhibuit.Fecit etiã ex ebore ſoliũ magnitudie nimis eximiũ: atq; celatũ ſcemate tribunalis:habebatq; ſex gradus:& in ſingulis eorum ex utraq; pte duo leones ſtabãt:& in ſuperioribus gradibus alii totidẽ in reclinatiõe uero manus erãt portãtes regẽ:eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciente poſttergũ:& ex omni pte tribunal auro circũdatũ Hæc ſalomõ uiginti annis edificauit.Cui multũ aurũ & agentum rex yram ad edificiũ contulit:inſuper & ligna cedrina & cypreſſina:quẽ ſalomon magnis quoq; cõpẽſatiõibus redonauit:mittẽs ei per annos ſingulos triticũ:uinũ & oleũ:quibus mxime rebus eo q; habitaret in inſula ſicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regiõis uiginti nũero ei nõ pcul a tyro poſitas condonauit.Quas dũ circuiſſet atq; cõſideraſſet diſpicuiſſetq; ei donũ:mittẽs ad ſalomonẽ dixit ſe ciuitatibus nõ egere:& ex tunc hæ appellatæ ſunt terra gabalon:& enim interpretatum linguã phœnica:diſplicere ſignificat.Miſit itaq; prædictus rex yram ad regem ſalomonem rogans eum: ut quædam ſoſphiſmata & uerba perabolarum quæ ei dixerat aperiret:& queſtionum difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutior & intelligens:nihil horũ ignorans:ſed in omnibus ratione prævalens:& eorum cauſas agnoſcens:omnes obſcuritates eorũ perduxit ad lumen.Meminit autem horũ duorũ & menãder qui ex phœnica lingua antiquitates ſydoniorum in uocem conuertit belladicam ita dicens.Moriente ãt abybalo ſucceſſit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixiſſet annis quinquaginta tribus regnauit triginta quatuor.Hic effodit amplum terræ ſpacium:& aureã columnam quæ in iouis tẽplo dicauit:inſuper & lignorum materiam a monte ſybano incidit ad tecta templorum & deſtrucs antiqua ſacraria:templum edificauit herculi & aſtarte:& primum herculis hoc erexit menſe pyritio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit. Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus qui ſemper propoſitionis quas imperaſſet rex hieroſolymorum regi yram ſoluebat. Meminit illius etiam dyon hiſtoriographus ita dicens. Ab ybalo moriente filius eius yram regnauit. Hic partem ciuitatis poſitam ad orientem diruit: & maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum deſtruens:medium locum ciuitati coniunxit: & aureis anethimatibus exornauit:aſcendenſq; in montem lybanum ſiluam maximam ad ſacros ſecuit edificia. Et adiecit hæc:regem hieroſolymorum ſalomonem miſiſſe ad iram tyri regem: figuras quaſdam:& petiſſe ab eo ſolutionem ita:ut ſi non poſſet diſcernere:ſoluenti pecunias daret

Cū ꝙ fateretur yram non posse se illa dissoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimēta passurus:per abdimū quendā tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt : & alia ab eo proposita quæ si salomon non solueret:yrā regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon sic dixit . Cūq; rex salomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione:nam secundū ciuitatis meritū oportebat etiā copiosam firmitatem esse murorum:hæc efficit: & turribus ciuitatem præcipuis ualde circūdedit.Construxit aūt ciuitates: inter præcipuas urbes annumerandas:asor:& magedon:& tertiam gazarum.Quæ cū fuisset in regione palestinoꝝ:pharao rex ægypti castrametatus:& obsidés eam cœpit:& omnes eius habitatores occidit eamq; subuertit:deditq; eam postea dono suæ filiæ salomōis uxori.Quapropter edificauit eā rex:cū eēt natura munita : & ad bella temporūq; motus utiliter oportuna.Non pcul ab hac duas alias edificauit urbes:quaꝝ altera bitchora:altera uocabaꝫ balech. Vltra has aūt fecit & ad alias ad uoluptatē & epulas oportunas:& regꝝ tēperamētis:pomorumq; fertilitate:& aquaꝝ frigidissimaꝝ poculis abundātes.Pergens uero & in desertū supioris syriæ:eāq; capiés:cōstituit ibi maximā ciuitatē duoꝝ dieꝝ itinere a syria supiore distātē:ab euphrate uero unius:& a maxia babylōe sex māsiōibus pcul extātē. Vt aūt hæc ciuitas a ptibus hītabilibus syriæ ita distaret:hæc cā est:eo ꝙ in iferiori terra aq̄ nusq̄ fuenit:in illo aūt loco solūmō fōtes & putei nimis abūdēt.Hāc itaq; edificās ciuitatē:& muris eminētibus eā circūtegēs thadamur appellauit:& hactenus apud syros ita dicebaꝫ:quā græci palmirā uocāt.Hæc itaq; salomō illo tēpore rex agebat.Propter eos aūt ꝙ quærūt:quō omēs ægyptioꝝ reges a mineo ꝙ mēphis edificauit : & ante multos annos fuit quā noster pgenitor Abraā : dum inter hæc usq; ad salomonē mille & trigita anni transierunt pharaones uocati sūt a quodam rege pharaone:qui post priores his tēporibus imperauit:pharaonū uocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicaui:ut & caliginem eoꝝ ignorationis auferam:& causam huius nominis declarare contendam.Pharaonis nomen secūdum ægyptios significat regem.Reor autem eos ab infātia quidē aliis nominibus appellatos:uenientes uero ad regnum hoc ꝙ lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos . Nam & alexandriæ reges cum primitus aliis nominibus uocarentur:ueniētes ad regnum uocati sūt ptolæmei:& romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati nominibus cæsares appellantur:cū potestas & principatus eis nomen imponat:& non hisdem pmaneant appellationibus : quas a genitoribus susceperunt . Puto siquidem & herodotum alicarnaseum propterea : post mineum qui memphim edificauit dixisse tricentos triginta fuisse reges ægyptiorum : nequaq̄ eorum nomina declarasse : quia pharao omnes communiter uocabantur . Nam post horum obitum regnantis mulieris uocabulum posuit nomine nicaulam eam uocitatem fuisse declarans : quia masculi quidem reges pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaq̄ & propterea naturale huius nomen dixit.Ego autem & in libris nostræ prouinciæ alias legis repperi : quia post pharao socerum salomonis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est:& quia postea uenit ad salomonem mulier quam prædixi ægypti ethiopiæq; regina:de qua non post multa denuo referemus. Horum ideo nunc memini:ut ostenderem:quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cōcordare noscuntur.Rex itaq; salomon chananeos qui in monte libano morabantur usq; ad ciuitatem amathi non obedientes subdidit: & tributa eis imposuit : ut ei ministrarent ac seruile opus efficerent : & agriculturam exhiberent.Ex his quosdam annis singulis eligebat : quia nullus tunc seruiebat hæbreorum. Non enim erat rationabile:ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset : & ex his oporteret eos habere seruitia : ipsi in hoc scemate permanerent : quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant.Chananeis autem quos ad sua ministeria tulerat:constituit principes quingentos & quinquaginta:qui super eos omnem a rege potestatem pceperant:ut eos docerent opera seu negocia:in quibus necessarii esse uiderentur . Fecit autem rex etiam:multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri:in quodam loco qui asyon gaber appellaꝫ:non procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur. Hæc enim regio fuit primitus iudæorum . Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram.Ipse nanq; multos uiros gubernatores : & in marinis rebus edoctos misit:quos iussit nauigare cum dispensatoribus suis ad locum qui olim ophyra:nunc terra aurea nuncupatur:est autem in india : ut aurum deferrent:& colligentes quadringenta talenta:ad regem denuo sunt reuersi.Igitur reginam ægypti & ethiopiæ sapientia plenā & aliis ualde mirandam audientem crebro salomonis uirtutem atq; prudentiam:& habentem desiderium eius multum:& eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur:ad semetipsum adduxit : ut experimento & non auditu potius satisfacere potuisset:quando opinio mendax sæpius inuenitur: & proferentis narratione suscipitur.Cum ergo ad eum uenire uoluisset:ut in præsenti sapiētiæ eius experimenta perciperet:studuit etiam quæstiones proferre:& earum solutione exigere. Venit ergo hierosolymam cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarum:cum auro & aromatibus & lapidibus preciosis:eamq; rex grate suscepit:& circa eam in omnibus extitit ualde largissimus:& propositiones sophismatum intellectu suo cito concipiens:uelocius quam speperari poterat exoluebat. Cuius illa sapientiam ita se transcendentem & potiorem quam audiebat agnoscens : uehementer obstupescebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudie

delectabatur egregia: nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarum:in qua multam regis prudenti am aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus:quæ ſilua lybani uocabat: & quotidianaꝫ opulẽtia cœnaꝫ:& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſciplina:p̃cipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur: & ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia leuitarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ qbus ſuã mentẽ uictã eſſe monſtrabat.Cuncta inqt o rex quæ p auditũ ueniũt ad notitiã:cũ q̃dã ĩcredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt:tuoꝫ uero bonoꝫ q & ipſe in te poſſides: hoc eſt ſapientiã & prudentiã:& q tibi p̃ſtant ex regno:non ẽ mẽdax fama:ſed uera:licet multo mior q̃ in præſenti cõſpicio.Nã opinio auribus qdẽ aliqd ſuadere nitit:dignitas uero regꝫ nõ ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa præſentia cõprobatur. Ego ſiquidẽ neq; his q nũciabãtur pp multitudinẽ & magnitudinem credẽs:multo potiora cõſpexi:& beatũ dico populũ hæbreoꝫ ſeruoſq; tuos piter & amicos:q quotidie tuo uultu fruunt:& ſapientiã audire ꝓmerent. Qui etiã nõ benedicat deũ: ſic hãc diligentẽ ꝓuidentiã & eius habitatores:ut te ad regni culmẽ eueherẽt. Oſtẽdẽs ãt poſt uerba hæc quẽadmodũ eius regis habuiſſet effectum:etiam muneribus aperuit ſuæ mentis iudicium alias indicium. Viginti nanq; auri talenta regi dedit:& aromatum innumeram multitudinem:& lapides præcioſos.Dicunt autem:quia & radicem balſami quã hactenus fert noſtra prouincia:ipſa dederit regi.Cui etiam e diuerſo ſalomon bona multa donauit:& maxime quæ ipſa deſideranter eligeret: nihilq; fuit quod poſtulanti nõ præberet:pronius dabat quæ illa petierat:quã quæ ipſe magis offerret:eamq; ſuæ largitatis munere præcurrebat.Regina itaq; ægypriorum & ethiopiæ dãs:& rurſum dona recipiens quæ prædiximus:ad propria remeauit.Eodem tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides præcioſi:& ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinẽ templi:domũq; regalem:& ad inſtrumenta muſicorum:fecitq; ex eis cytharas & nablas:ut dicerent deo hymnum leuite. Omnium uero rerum quæ fuerant quocũq; tempore regi delata: ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinem & pulchritudinem præcellebant. Nullus igitur arbitretur q̃ ligna pinea quæ nunc propter præcia uendentium ſic appellantur illis uicina ſint:illa ſiquidem uiſione rotunda q̃ſi pinea ſunt:ſed multa candidiora:& ualde fulgentia.Hoc autem dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret.Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus oportunũ etiam:iudicamus: ſignificare allati auri illo tempore quantitatem:quæ fuit pondere talentorum ſexcentorum ſexagintaſex:non reputatis eis:quæ negociatores emerãt:neq; q̃ dono arabie coparchie:regeſq; mittebant.Conflauit ergo aurum:ut ducentas lanceas faceret:quæ ſiclos ſexcentos haberent.Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habente auri minas tres:poſuitq; eas in domum quæ ſilua libani uocat: necnõ & coopcula ex auro & lapidibus præcioſis ad cõuiuia neceſſaria p̃parauit.Dũq; uno p̃cipuo artifice hæc feciſſet:etiam alia uaſoꝫ opa largitate auri ut faceret exqſiuit.Nõ enĩ auꝫ aut argẽtũ uendebatur aut emebat:ſed multæ fuere naues q̃s rex in mari tharſico conſtituerat: ut interiora gentiũ penetrarent:& oia cõpararẽt:& cõparatũ auꝫ argẽtũq; regi deferrent:necnon & elephãtes: & pauos:& ſimias.Nauigio uero eũtes & redeuntes tribus annis ſplebant. Tunc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat:uirtutẽ eius ſapiẽtiãq; ubiq; diuulgans:ita ut omnes undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ:ꝓpter incredulitatẽ reꝫ quæ de eo referebant:magniſq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demõſtrabant. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea:ueſteſq; purpureas:& aromatum genera multa & currus & equos:& onagros:mulaſq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt:ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebant acreſceret curruũ numerus q̃dringẽtoꝫ:erãt enim primitus mille:& iter equoꝫ duo milia:cũ primitus fuiſſent.xx. milia. Nutriebantur aũt ut eẽnt pulchri piter & curaces:& cõparatiõe facta:nec decẽtiores alii nec uelociores iuenirentur.Exornabantur aũt & aſcẽſores eoꝫ:primũ decora iuuẽtute florẽtes: habẽteſq; magnã ꝓceritatẽ:& ſatis alios excedẽtes:longãq; diffundẽtes in equoꝫ ſeſſiõe ceſarie: ex purpura tyria ueſte circũamicti: auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adiicientes:ut equoꝫ capita percuſſo ſole auro radiante fulgerent.His circa eum armatis exiſtentibus:arcuſq; ferentibus:rex uectus in curru:& alia ueſte circũamictus:ſolitus erat exire ad quendam locum:qui ab hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus:aquaꝫ rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima ꝓuidentia & ſtudio ſemper utens:& ubiq; cultus ac decorus exiſtens:neq; uiaꝫ deſidiam habuit:ſed regias uias quæ ad hieroſolymam ducerent:lapide nigro ſtrauit:ut etiã ambulantibus non poſſent eẽ difficiles:& oſtenderent diuitiaꝫ & impii dignitatem.Diuidẽs autem currus:& diſponens ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝫ numerus eſſet:paucos quidem circa ſe retinuit:urbes autem ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in hieroſolymis abundare:quanti erãt & lapides:ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant:ſicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit.Iuſſit autem & negociatoribus commerita ex ægypto deferentibus:ut uenderent ei currum unũ cũ duobus equis dragmis argenti ſexcentis: quos ipſe regibus ſyriæ & trans euphraten habitãtibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus;& prudentia &

diuitiis excelleret uniuersos:qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum:non in his usq; ad terminum uitæ suæ permansit: quando relinquens solénitatum custodiam paternarum:non sine simili rerum quas de Dauid prædiximus conuersatus est:sed circa mulieres & ueneriam intempe rantiam turpiter exardescens non prouincialiũ solummodo delectatione habuit fœiaꝫ:sed etiam multas ex alienigenis gẽtibus duxit uxores:sydonias:& tyrias:etiã ammanitidas: & idumeas & leges ć præuaricatus mosaicas:qbus ille cõtradixit alieniginis mulieribus hæbreas debere misceri:& deos illarũ cœpit colere:ut mulieribus earũq; amori placuisset:cum legislator prædixisset:ne hæbreus alienæ regionis uxores duceret:ne forte illaꝫ solénitatibus mixtus: & deos earum coleret: & a ueneratione proprii dei piter se abstineret.Sed hæc quidé despexit salomon: irrõnabili amori constrictus:& ducens uxores principũ insigniũ uiroꝫ filias numero.lxx.alias septingentas:& trecentas concubinas:super has aũt & filiã regis ægyptioꝫ:repente captus ab eis est:ita ut eaꝫ sectaretur quoq; culturas.Et iõ cogebatur fauoris sui præbere & dilectionis inditia:ut more earũ patriæ uiueret:& quæ illis eẽnt grata compleret. Aetate siquidem procedente:& ratione pp tempus pariter infirmante:cum iam non posset studia patria retinere:deũ quidé propriũ nõ solum illicitis uxoribus iugiter inhonorabat:sed etiã ante hæc peccauerat:& circa legum custodiam iã deceptus fuerat:quãdo boum eneoꝫ similitudines fecit:quos mari subiecit:& leonum quos in suo solio regali decoris causa disposuit.Non enĩ hæc facere fas erat:dũ optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplũ:quod ei propter dei pietaté fuerat relictum.Hoc ergo non imitatus cum secundo eũ deus per somniũ patrem monuisset sequi:in gloria huius rei expers effectus est. Venit ergo propheta missus a deo dicens.Quia neq; iniquitas eius lateret eum:neq; diu in his eẽt leraturus:incriminatus simul:quia ei quidé non auferret imperiũ:quõ Dauid patri eius fuerat pmissum:moriente uero eo:citius filiũ hoc amittere:nõ tamẽ oẽm ab eo populum recessurum:sed decé quidé tribus eius traderet seruo:duas autem nepoti Dauid huius filio reseruaret:& pp illũ q dilexit deũ:& ppter hierosolymoꝫ urbem:in qua templũ habere decreuit.Hæc audiens salomon contremuit:& ualde turbatus:ex oĩbus pene bonis in quibus erat repente est niutatus:non multo tpe transeunte:ex quo hæc enĩ ipsa puenere:quæ pdicta fuerũt a propheta.Mox suscitauit sup eũ deus inimicum adat noie:quaꝫ inimiciciarũ causa fuit huiusmodi. Hic adat puer erat genere idumeus de semine regio natus.Qui dũ ioab princeps militiæ Dauid uastasset idumeã:& oés qui armis uti poterãt sex méfibus permisset:fugiens uenit ad pharaoné ægyptioꝫ regé qui eũ magna largitate suscipiens:dedit ei domũ & puinciã ad habitandũ.Et cũ creuisset dilexit eũ:ita ut ei uxoris suæ sororem noie talphim daret uxorẽ:ex qua natus ẽ ei filius:& iter filios regis est nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortẽ piter & ioab:accedés ad pharaonem rogauit ut eũ ad ppria remeare pmitteret. Cũq; requireret rex cur hoc peteret:aut quid passus est relinquere destinaret:cũ sæpius ei inoportune & nimis insisteret atq; rogaret:tũc quidé dimissus nõ est:sed tpe quo iã salomon in malis erat pp puaricationes prædictas & dei pariter iram:dimissus adat a pharaone uẽit in idumeã.Et cũ eã non potuisset a salomõe exercitu retollere: qa multis præsidiis seruabaꝫ: nec eẽt facilis eius inuasio:surgens inde uenit syriã.Iunctis aũt illic cuidã raam noie:qui regem sophoneadrazaꝫ dominũ suũ fugerat:& puinciã latrociniis deuastabat:eiq; amiciciis copulatus:cũ haberet ille circa se latronũ maximã multitudinẽ ascẽdés & tẽdés syriã:rex eius effectus ẽ.Tũc quoq; discurrés israhelitaꝫ prouinciã affligebat & adhuc uiuẽte salomõe uastabat. Et hæc qdẽ hæbreis prouenerũt per adat.Inter hæc aũt hieroboã filius nabath surrexit contra salomoné & quosdã cõtribules suos secundũ prouinciã olim sibimet dictam.Is cũ esset puer a patre derelictus & erudiretur a matre:uidés salomõ robustũ & nimis strenuũ eũ super edificiũ murorũ eé constituit:quando munitioné ppugnaculoꝫ in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eũ approbaret:eiq; principatum militiæ super tribũ ioseph conferret.Illo itaq; tempore cũ hieroboã uc niret hierosolymis:occurrit ei ppheta de ciuitate silo noie achia. Quem dum saluraret:deflexit eum paululum ex itinere ad quendã locũ ubi nullus alius itereſſet:& diuidens suũ palliũ quo erat indutus in duodecim partes:iussit ut hieroboã decem ex his sumeret pdicens q; deus hæc uellet: ut scisso principatu salomonis:filio quidé eius ppter pmissionem Dauid duas relinqret tribus:& illi decem.quõ salomon in eo peccasset:& mulieribus earũq; diis se improuide subdidisset: sciens inquir cãm pro qua deus suã dilectionem a salomone subtraxit:esto iustus & eius custodi pceptapositam habés palmã de pietate & honore dei præcipuã.Talis utiq; futurus: qualé nosti fuisse Dauid.Elatus itaq; hieroboam ex ppheta sermonibus cũ esset natura feruentibus iuuenis:& regæ grandiũ appetitu imensus nõ quiescebat:sed cũ uenisset ad exercitũ:habens memoriam eoꝫ quæ ei dixerat achias:repente nisus est populo suadere:ut a salomone recederet:& regnũ ei cõtraderet. Cognoscens uero salomon eius uoluntatem & dolum quærebat ut eum comprehẽdens:uelociter interimeret. Quod dum cognouisset hieroboam:fugit ad sesach ægyptiorũ regem:& usq; ad salomonis obitũ ibi moratus est:& ne quid pateretur lucratus & futuro seruandus imperio.Mortuus est itaq; salomon:ualde longeuus:qui regnauit quidé annis.xl.uixit autem quattuor & nonaginta: & sepultus est in hyerosolymis: cunctos felicitate & prudentia & diuitiis reges excellens:

præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierũ ardore preuaricatus eſt:de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hæbreis:oportunius explanabo.

Quõ ſubiecto⁊ quẽdã hieroboã fecerũt ſibi regẽ decẽ tribus recedentes a domo Dauid:& in duabus tribubus regnauit filius ſalomonis roboam. CAPI. IIII.

POſt mortem ſalomonis:in eius regno filio ſuccedente roboam:ex muliere ammanitide naama noie procreato:repente miſerũt in ægyptũ principes populi : & reuocauerũt hieroboã.Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatẽ ſycimorum:etiam roboam uenit in eã. Placuerat enim ut illic cõuenientes iſrahelite:eũ cõſtituerent regẽ.Adeũtes ergo eũ principes populi ſimul & hieroboam: rogabant dicentes ut aliquid de ſeruitio relaxaret:& melior eẽt patre:cuius fuerant prægrauati iugo:ut & ipſi deuotiores eſſent : & propter manſuetudinem potius q̃ timorem ei ſeruirent ac diligeret.Qui dum poſt tres dies reſponſurum ſe eo⁊ petitionibus dixiſſet:mox quidẽ eos ſuſpectus fecit:cur nõ repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonam & humanã eſſe iudicabant:& magis in iuuene:attamẽ & in eo q̃ cogitare ſe dixerat:& nõ repente negauerat: ſpem aliquã faciebat.Qui cõuocatis paternis amicis:tractabat cũ eis quale deberet populo præbere reſponſum.Illi uero quæ deuoti facerent naturam uulgi utiq⁊ ſcientes:monebant ut manſuete loqueret ad populũ:& cõmunius quã regibus exigeret faſtus:ut ita fauorẽ ſibimet obligaret:dum naturaliter diligant ſubiecti potius mãſuetudinem regum:quã cõminationẽ.Tunc ille optimũ conſiliũ forſitan deo uolente deſpiciens:uocãs adoleſcẽtulos ſecum nutritos:eiſq⁊ pãd ens ſenio⁊ conſilium : quod oporteret fieri iuuenes exquiſiuit.Illi uero cum neq⁊ iuuentus:neq⁊ deus meliora eos tractare pmitteret:monuerunt ut aſperius reſponderet ad populum:& inferiorem ſuũ digitũ:lumbis paternis diceret uaſtiorem.Et ſeueritatẽ quã fuerant in illo cõperti:in ſe multo potiorem agnoſcerent:& ſi ab illo flagellis caſtigati ſunt:cedi a ſe ſcorpiis expectarent.In his delectatus rex:& credẽs dignitati regiæ cõuenire reſponſum:cum die tertia plebs auditura ueniſſet:& oſtis populus uideretur ſuſpenſus eſſe : ut uerba regis audiret : credens aliquid fore clementius ; relinquens ille conſilium ſenio⁊ reſpondit adoleſcentium.Hæc aũt dei uoluntate gerebantur:ut quæ prædixerat achias perducerentur ad terminum.Tunc ergo cuncti ei ſermonibus uelut opere iam percuſſi:& dolentes q̃ſi iam experimento ipſa⁊ re⁊ quæ dicerentur afficerentur:indignati ſunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt:nihil ſibi poſt illum diem eſſe cõmunẽ ad genus Dauid uel qui erant ex eo progeniti:ſed ſolum templũ ei cedere quod pater eius edificaſſet ; eumq⁊ interminat:ſunt ſe relicturos:& ſic amare iracundiam ſeruauerunt:ut dum miſiſſet rex roboam quendam nomine adoram ſuper tributa conſtitutum:qui eos aliquomodo mitigaret:& poſt ſermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant:ad concordiam reuocaret:paſſi non ſunt:ſed eum lapidantes interemerunt.Quod dum uidiſſet roboam:credens quoq⁊ ſe lapidandum:metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret:aſcendens in cutrum fugiens mox uenit in hieroſolymam. Et tribus quidem iuda ſimul & beniamin eum cõſtituere regem:reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid:dominum rerum hieroboam eſſe conſtituit.Roboam uero ſalomonis filius conuenta facto duarum tribuum in quibus regnabat:ſumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum : contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat:quatenus eum ſubderet ſibi bello ſeruiturum . Prohibitus uero eſt a deo per prophetam Rameum ; ut bellum inferret : eiſq⁊ dicebat non eſſe iuſtum ut aduerſus contribules dimicarent:cum ab eo dei uoluntate populus receſſiſſet . Quo facto:nequaq̃ egreſſus eſt ad prælium . Diuiſo itaq⁊ regno prius narrabo quæcũq⁊ hieroboam iſrahelitarum rex egit . Deinde quæ aroboam duarum tribuum rege geſta ſunt explanabo.Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur.Igitur hieroboam inſtitutus in ſycimorum ciuitate regalibus:ibidem morabatur:quod etiam in phanuel ciuitate fecit.Dumq⁊ non multo poſt ſcenophegie feſtiuitas immineret : cogitans hieroboam quia ſi permitteret populo ut deum in hieroſolymis adoraret : pergens & feſtiuitatem illic ſolẽniter agens pœnitentia duceretur:& propter templũ:& propter dei religionem forſitan metuens ne eum quidẽ relinqueret:ad regẽ uero priſtinũ remearet.Et ob hoc mortis picula ſibimet imminerent:opus hoc mãlighũ ſua cogitatiõe molitus eſt.Fecit duas uitulas aureas & totidem tẽpla cõſtruxit:unã quidẽ in ciuitate bethel:aliud circa dan:quæ ad fontes iordanis minoris uidetur exiſtere:poſuitq⁊ has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & ex inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat : his uerbis contionem fecit ad populum . Viri contribuli noſſe uos puto:q⁊ omnis locus habeat deum : & non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt ſed ubiq⁊ ſemper exaudit:& cultores ſuos intendit . Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati:ad hieroſolymam properandi ad hoſtium utiq⁊ ciuitatem : ut adoretis deum longo itinere fatigati . Homo enim illic ædificauit templum : & ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans.quarum unã quidem in bethel ciuitate dedicaui : aliam uero in dan urbe conſtitui:quatenus quicunq⁊ ueſtrum eis urbibus ſunt uicini : adorent in eis deum . Conſtituã ergo ex uobiſipſis ſacerdotes earumq⁊ leuitas:ut tribu leui nequaq̃ : neq⁊ aaron filiis egeatis : ſed qui uoluerit eſſe ſacerdos:offerat uitulum deo & arietem unum:quod & primum pontificem aaron feciſſe dicunt.Quod dum dixiſſet;ſe duxit populum ut a patria religione recedens præua-

ricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initium:& qui cuncta deuicerant præliis in alienarum ſunt gentiũ ditiõe ſubiecti.Sed hæc quidẽ opportune narrabimus. Igit dũ iſtaret.vii.meſe feſtiuitas uolens & ipſe eã ita in bethel agere ſecuti duæ tribus in hieroſolymis celebrabant:ante uitulam quidem edificauit altare & ipſe põtifex factus cũ ſacerdotibus ad altare conſcendit. Cũq; eſſet hoſtias & holocauſta corã populis oĩbus oblaturus:uenit ad eũ hieroſolymis propheta noĩe iadan:miſſus a deo.Qui ſtans in media multitudie:ſtãte etiã rege:faciens ad altare ſermones:deus inquit futurũ quendã eẽ prædixit ex genere Dauid noĩe ioſiam:qui nõ tantũ temporis illius ſuprã te & altare falſos pimat ſacerdotes:ſed etiam oſſa hoĝ populoĝ ſeducẽtiũ & errorũ eorũ & ĩpiorum ſup te tunc ſimul exurat.Vt aũt credãt hoc futuĝ:ſignũ eis nunc prædico faciendũ: ſubito eni rumpetur hoc altare:& oĩs pinguedo ſacrificioĝ ſuper illud poſita fũdẽt in terrã. Hæc dicẽte propheta:indignatus hieroboã:manũ extendit:præcipiens eũ continuo cõpræhendi.Cuius manus mox eſt arefacta;nec ualuit eam denuo reuocare:ſed habuit eam marcidam & ſolutã.Ruptũ ergo eſt repẽte ſacrariũ:& ſicut ꝓpheta prædixerat cũcta diffuſa ſunt. Cũq; uideret feracem hominẽ:& præſentiã diuinã habere cogniſceret:rogauit ut ſupplicaret deo:q̃tenus eius dextera curareẽ. Quo rogante deũ:manũ ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat;ꝓphetãq; rogabat enixe:ut eius conuiuiis intereſſet.Iadan uero dixit:nõ ſe pati ut ingredireẽ ad eum:nec panẽ aut aquã in ciuitate guſtaret: hoc ſibi præceptũ a deo dicens;ut etiã & alio quã unde uenerat itinere remearet.Huius igitur abſtinentiã rex miratus:erat in timore poſitus:& per mutationẽ reĝ ex his quæ dicta fuerãt:nõ ꝓſpera ſibimet imminere credebat.Erat aũt quidã in ciuitate ſenior:malignus homo:falſuſq; propheta quẽ hieroboã magnis ſtudiis honorabat:cũ eo dicente quæ illi grata forent crebro decipetur. Iſte itaq; tunc erat in lectulo ꝓp ſenectutis infirmitatem.Filiis aũt indicantibus ei ꝓphetã q de hieroſolymis uenerat:& de ſigni effectu:& quõ arefacta manus dextera hieroboam:illo orante fuerat reſtituta:metuens ne pegrinis eſſet melior apud regẽ:& potiori honore fruereẽ:præcepit filiis:ut ei repente ad iter aſinum ſtratũ præpararẽt. Quibus præceptũ feſtinãter ĩplentibus: aſcendens ꝓſecutus eſt prophetã:& inueniens eũ ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentem:ſalutauit primũ deinde culpauit:cur apud eũ non intraſſet;& eẽt eius hoſpitalitate ꝓticipatus. Quo dicẽte:ſe a deo prohibitũ:ut apud quẽquã in illa ciuitate guſtaret:nõ inqt ꝓhibuit diuinitas ut meã mẽſulã deuitares.Nam & ego ꝓpheta ſum & in ea tecũ religione cõis:& aſſum nunc miſſus a deo:quatenus te comeſſurũ ad me deducã.Ille uero credens mẽtienti:reuerſus eſt. Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus:deus apparuit iadan:eiuſq; mandata preuaricatem dixit ſupplicia ſuſtinere: alias ſupplicio ſubiacere:& qualitatẽ pœnæ continuo declarauit:leonẽ ei occurſũ in itinere quo laceraretur:& q; ſepultura patria priuaretur dixit. Hæc aũt facta reor uoluntate diuina:ut hieroboã nequaq̃ uerba iadan metueret: quaſi fallacis & ita defuncti. Remeante ſiquidem iadan rurſus in hieroſolymam:occurrit leo: & deiiciens eum de aſino peremit:& aſinum quidem in nullo nocuit:ſed cum eo ſedens & illũ & corpus prophetæ magna tuitione ſeruabat:donec aliqui iter agentium uidentes hoc: & uenientes in ciuitatem falſo prophetæ denunciarent. Qui miſſus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem:ac ſplendida pompa eius celebrauit exequias;præcipiens filiis ut ipſum mortuum cum illo ſepelirent: dicens q; omnia quidem uera eſſent quæcunq; ille prophetaſſet aduerſus illam urbem: & altare & ſacerdotes: nec non & contra falſos prophetas:& q; ipſe poſt mortem non pateretur iniuriam:ſi cum eo ſepultus:& eius oſſibus copulatus: propter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci. Sepeliens ergo prophetam: & filiis iſta præcipiens; cum eſſet malignus & impius: acceſſit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cũq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret: ſanctum uere & prophetam egregium eum uocans: cœpit deſtruere eius opinionem: & ueriſimilibus utens: rerum geſtarum creditam inminuere ueritatem.Nitebatur enim ſuadere:quia pro labore portandi multa ſacrificia:eius manus obſtupuiſſet:& deinde cum requieuiſſet:ad naturam propriam denuo remeaſſet.Altare autem eũ prius fuiſſet uacuum: ſuſceptis multis hoſtiis & ingentibus: propter onus impoſitorum fuiſſe ruptum & cecidiſſe dicebat; ſignificauitq; ei ſimul ita morte eius qui hæc ſigna prædixerat: eo q; fuiſſet a leone diſcerptus: & nihil eſſet quod prophetæ locutus eſt. Hæc ergo dicens;regi ſatisfecit: eiuſq; mentem pœnitus auertit a deo:& a ſanctis operibus:& ad actus ĩpios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter inſiluit: ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera cumularet.Igitur de hieroboam hæc in præſenti dixiſſe ſufficiat.Filius autem ſalomonis roboã: qui ſicut prædiximus ſuper duas regnauit tribus:edificauit munitiſſimas ciuitates, & magnas: bethleem & icam & thecos & bethſura & ſocho & odollã:& hipam:& mereſam:& zipha:& adoram:lachis: & zetherã:& hellum:& ebron.Has quidẽ in ſorte iuda primas edificauit:fecitq; & alias p̃cipuas in ſorte beniamin:muriſq; circundans: cuſtodes inſtituit uniuerſis: & principes militumq; frumentum ſimul & uinum & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibariis eſſent neceſſaria:largiſſima ubertate recondidit:inſuper autem & ſcuta & iacula nimis inúmera.Conuenerũt autẽ ex oĩbus iſrahelitis ſacerdotes ad eũ in hieroſolymam pariter & leuite:& qcũq; alii de populo erãt bo-

ni uel iusti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturā dei in hierosolymis exhiberent: minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboam:& auxerunt impe rium roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxisset uxorem & tres ex ea filios su scepisset:postea quoq; duxit nomie machā natam de thamar:filiam absolonis:quæ & ipsā uidebat esse eius cognata:de qua natus est ei filius masculus:quē abiam appellauit: habuitq; filios ex aliis coniugibus:sed super omnes potius diligebat machā. Habuit autem lege sibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta. Et filii quidem ei nati sunt octo & uigiti:filiæ uero sexaginta. Successorem sui regni constituit abiam ex macha procreatum:cui & thesaurum & munitissimas credidit ciuitates. Reor enim quia sæpius cā malorum & iniquitatis:existat hominibus magnitudo rerum:earumq; ad potiora conuersio. Videns nāq; roboam regnum suum his crementis augeri:ad impias & iniustas conuersus est actiones:& spreuit dei religionem:ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus. Nam cum præcipuum moribus corrumpitur cōuersatio: leditur deuotio subiectorum:& cum uiderint illorum luxurias:suæ castitatis merita respuentes q̄si uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum approbare uiderentur: nisi etiam similia agerent. Hoc igitur accidit subiectis roboam. Nam cum ille ageret ipiē & iniq; studebant & illi non esse iusti: ne rex uideretur offendi.

¶ Quia sesach ægyptiorum rex castrametatus est contra hieroſolymam:& ciuitate deuicta:diuitias eius transmigrauit in ægyptum. CAPI. .V.

QVapropter uindicem super hæbreos misit deus regem ægytiorum noie sesach: de quo narrans erodotus: actus prostremo eius adiunxit. Hic enim sesach quinto anno regni roboam cum multis milibus exercituū castrametatus est. Sequebant enim illum currus mille ducenti:equitum uero sexaginta milia & q̄dragita milia peditū:quorum plurimos habebat libias:& ethiopes. Inuadēs itaq; regionē hæbreorum:munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit:& nouissime armatus ad hierosolymam uenit: ubi roboam & eius exercitus propter militiā sesach tenebatur inclusus:deūq; rogabant ut eis uictoriā salutēq; conferret. Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus spem uictoriæ promisit. Propheta quoq; fameas ait deum eis interminari: eosq; relicturum:sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturam. Hæc audientes:animo sunt soluti:& dum nullam uiderent in se salutem:confitebantur omnes q̄ eos deus iuste despexerit cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gessissent:& eius legitima spreuissent. Quos uidens deus ita deiectos & ad priam fuisse pductos:nō se perditurum eos prophetæ dixit:sed ægyptiis tantum fore subdendos:ut agnoscerent:utrum hoibus seruire esset infatigabilius: an certe deo. Capiens ergo sesach non lege bellica ciuitatem:sed pactis præcedentibus roboam eū suscipiente propter timorem:ingressus fœdera non seruauit:sed & templum expoliauit & thesauros dominicos & regios exhausit:auri & argenti multa milia & innumerabilia secum deuehens ornamenta:& nihil omnino illic derelinquens. Abstulit aūt & aureas lanceas:& scuta quæ rex fecerat salomon:sed neq; pharetras aureas dimisit: quas Dauid sumptas a rege sephone deo dicauerat. Quod cum idem sesach fecisset:ad propria remeauit. Meminit autem huius prælii & erodotus alicarnas:qui solummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuasit & paleſtinam & syriam subiugauit:capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes. unde palam est:quia nostrā gentem subditā ægyptiis iudicare uult. Ait ergo:quō & statuas eorum qui sine prælio se tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam & enim rex noster ei tradidit sine prælio ciuitatem. Dixit aūt ethiopas ab ægyptiis didicisse genitalium circuncisionem phœnices aūt & syri in paleſtina fatentur hoc se ab ægyptiis didicisse & palam est:quō alij nulli circuncidūtur syrorum in paleſtina habitantium præter nostros. Sed de his sentiat quis quod uoluerit. Igitur discedente sesach: roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:erea eiusdem numeri fecit: custodibus regalibus seruanda tradidit:& qui cum splendenti principatu & claritate rerum debuerat imperare:& sub multo silentio & timore regnauit:fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus est aūt cum uixisset quinquaginta & septem annis: in quibus regnauit decem & septem uir superbus:& fatuus:& nolens paternis amicis credere:perdiderat principatū:sepultusq; est in hierosolymis in tumulis regum. Roboam itaq; successit in regnum filius abia: cum hieroboam octauūdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiusmodi fine consumpta sunt. Cō sequens est nunc:ut de hieroboam dicamus:quemadmodum & ipse fuerat conuersatus. Is enī non quieuit iniquitates facere corā deo:sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras: & sacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates supplicia non post longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erat relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate cum eius filius nomie abimen egrotaret: dixit uxori suæ ut mutata ueste priuatū scema suscipiens:iret ad achiā ꝓphetā: asserens eū uirū esse mirabilem:& futura predicere:q etiā de regno ei significasset: & ab eo quasi peregrina requireret:si puer lāguoré posset euadere. Quæ mutata ueste sicut maritus ei precepat: uenit in sylo ciuitatē:ubi morabatur achias. Cūq; foret domū illius ingressura:cum esset iā ꝓphetæ uisus senectute grauatus:apparuit deus ei:utrūq; denūciās:& qa hieroboā regis ad eum ueniret

uxor:& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qui in eius domum ueniente:uelut priuata ſimul & peregrina:Ille clamauit.Ingredere uxor hieroboam.Quid te celas.Deum latere non potes qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit:& imparauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritum:& dic ei hæc dixiſſe deum.Quomodo te magnum ex paruulo & nihil exiſtente conſtitui regem: & ſcindens regnum a genere Dauid tibi contradidi:tuq; horum non recordatus:meamq; religionem deſerens:fuſileſq; deos efficiens illos potius honoraſti:deiciam te denuo:& omne tuum genus exterminabo & canum uoracitati uolatiliumq; præbebo: & quidam a me ſuſcitabitur rex totius populi:qui de genere hieroboam nullum penitus remanere permittat. Participabatur autē iſto ſupplicio etiā populus:& copioſa terra hac priuabitur:& trans eufraten ulterius diſpergetur: quomodo cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adorauerunt:& meam religionē uenerabilem reliquerunt.Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare:filium uero tuū inuenies eſſe defunctum.Te nāq; ingrediente ciuitatem:ſpiritū mox amittet: ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus.Hic nāq; ſolus ex genere hieroboam bonus fuiſſe uidebatur.Hæc itaq; ppheta dicēte: exiliens turbata mulier de morte filii lamentās:p uiā feſtinanter ibat lugens & ingemiſcens:filium utiq; quem in ſpe reliquerat uiuū ulterius non uiſura:quē continuo moriturū eſſe crederet.Quæ dum ueniſſet in ciuitatē:filiū qdē ſicut prophēta dixerat inuenit extinctū:regi uero cūcta narrauit.

¶ Bellum hieroboam regis iſrahel contra filium roboam abiam:& triumphus abiæ. CAPI. .VI.

Hieroboam itaq; nihil hoꝝ cogitans:multo exercitu congregato cōtra abiā filiū roboā: qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illū ꝓpter ætatem.Qui dū hieroboā inuaſionē audiſſet:obſtupefactus eſt:ueruntamen ultra prudentiam iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu:occurrit hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons amorreoꝝ:& caſtra circūfigēs:bello neceſſaria præparabat.Erat eni eius exercitus quadragīta milia uiroꝝ:hieroboam uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina committenda eſſet iam in acie conſtitutus: ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit:& hieroboā petit ut cum quiete prius ſe audiret:factoq; ſilentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis: ꝙ deus principatū Dauid & eius ſoboli in tempore uniuerſo conceſſerit:miror autē quō recedentes a meo patre:ſeruo ſuo hieroboam idecenter adheſeritis:& cum eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduenſtis:ut eoꝝ regnū his prælijs auferatis.Hactenus itaq; regnū hieroboā iniuſte detinuit: qđ non reor maiori eū tempore poſſeſſuꝝ:qui ideo pœnas etiā de præterito nunc ſoluens:ab iniquitatibus & iniurijs nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit: ſed & uos talia perpetrare coegit:qui nullā a meo patre paſſi contumeliā:& tamen quia non quæ uobis placerent in cetu locutus eſt malignis hominibus credens:illū quidē ut putatis ira factē reliquiſtis:qđ autem uerius ē: a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cum potius ignoſcendū fuerat non uerbis ſolūmodo durioribus uſtro iuuenculo & contētionis ignaro:ſed etiā ſi ad aliquā difficultatē operis per iuuentutem fuiſſet experitiāq; pductus:eſſet pferendus,pp:er ſalomonem patrem illius;& beneficia uobis ſæpe collata:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝝ:pro beneficiis & affectu parentū.Vos autē nihil eoꝝ cogitaſtis:neq; tunc:neq; mō:ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & non religionis indicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcendit.Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iuſte: ſolummodo ei iuſticia & pietate diuinæ ſpes uictoriæ conſtat imota:quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deum ꝓpriū uenerantes:quē nō manus de putreſcibili ſilua fecerunt:nec excogitatio mali regis ꝓ populi ſeductione conſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝝ. Vnde ſua deo ēt nūc uobis:pœnitētiam ꝓteritoꝝ ut habeatis & meliora cogitātes:dimicare ceſſeris,paternaſq; leges recolatis:& qcquid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitatis euexit.Hæc equidem abias ē locutus ad populū.Adhuc aūt eo loquente:quoſdā militū hieroboā latēter imiſit:ut abiā ex aliquibus ꝑtibus circūdarēt:qua exercitus nō uideret.Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius conturbatus expauit, Abias aūt cōfortauit eos:& in domino ſpē habere poſcebat. Tūc illi ꝑiter iuocātes dei ſolatiū: ſacerdotibus tubis clāgētibus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſūt. Et illoꝝ qdē audaciā ac iuuētutē diſſoluit deus:exercitū āt abiæ fecit excelſiorē:Nā quāta i illo bello referē cædes fuiſſe cōmiſſa:neq; græcoꝝ:neq; barbaroꝝ referūt hiſtoriæ.Abia aūt & filii iuda & beniami de exercitu hieroboam mirabilem & famoſiſſimā ꝓceperunt deo conferrente uictoriam.Qui quinquagīta milia eni hoſtium bello ꝓſtrata ſunt:eorūq; munitiſſimas ciuitates dirupuerūt:inſup bethuliā eiuſq; regionem forti dimicatione tenuerūt.Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus: nequaq̄ uires habuit: quantocunq; tēpore poſt hæc abia uixit.Qui tamen poſt hanc uictoriā puo tēpore ſupueniens:obiit cum regnaſſet annis tribus & ſepultus eſt in hieroſolymis:in monumentis paternis.Reliquit autē filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex:quos oēs de uxoribus uiginti ſeptē ꝓcreauit. Huic ſucceſſit in regno filius aſa:cuius iuuenculi fuit mater noie maacha. Hoc ergo mō abiæ filii roboam nobis geſta ſunt tradita.Mortuus eſt aūt & hieroboam rex decē tribuū:cū uiginti & duobus āhis

tenuiſſet imperium:ſucceſſitq; ei filius nadab:ſecundo iam'anno regis aſa trāſacto:regnauitq; hieroboam filius annis ~~duobus:patris ipietati malitæiq;~~ cōcordās.

¶ Quia generationē oēm hieroboā qdā noie baaſa perimēs:ipſe tenuit pricipatum. CAPI. .VII.

IN his autem duobus annis:caſtrametatus eſt contra gebethon ciuitatem paleſtinorum. Cūq; eam foret obſeſſione capturus:dolum paſſus a quodam amico nomine baaſa meheli filio mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potius imperio:omne genus hieroboam interemit & euenit:ut ſecundum prophetiam dei:alii quidem cognatorum hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur a canibus atq; conſumerentur:alii uero in agris a uolatilibus deuorarētur.Et domus qdē hieroboā pro eius ipietate atq; iniquitate pertulit ultionē hac uice dignā.

¶ Bellum ethiopū cōtra hieroſolymitas:regnante ſuper eos aſa:& cædes ethiopum CAPI. .VIII.

REx aūt hieroſolymoꝝ aſa dū moribus eſſet egregius:ſemperq; ad diuitatē reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qđ nō eſſet pietati cōueniens:aut ad legū cuſtodiā ptineret ſuū cōpoſuit regnū ~~ab ſceidēs cūctā ab eo nequiciā:& ab omni macula emundās.~~ Habuit autem exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū ſcuta & lanceas:de tribu quidem iuda trecenta milia:de beniami aūt ſcuta arcuſq; portantiū:ducenta quinquaginta milia. Cūq; iam decem regnaſſet annis:caſtra cōtra eū mouit cū maximo nimis exercitu zara rex ethiopiæ:ducēs pedeſtriū qdē ducēta milia:eq̄ſtriū uero decē milia:& currus trecētos.Qui dum uſq; ad ciuitatē moriſā quæ ē in tribu iuda cū exercitu ſuo ueniret:occurrit ei aſa:& caſtris cōtra eū poſitis:in q̄dā cōuallē noie ſabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cū uidiſſet ethiopū multitudinē:poſcebat a deo cū clamore victoriā:& ut multa milia hoſtiū ipſe timeret.Neq; eni & in alio confidēdū eſſe dicebat:quā in eo qui poſſet etiā paucos multoꝝ potiores oſtēdere:& facere ifirmos,fortiſſimis ualere. Hæc orante aſa ſignū victoriæ deus oſtēdit:& cū gaudio:diuinitatiſq; auxilio bello cōgreſſus:multos ethiopū pculit:& cōuerſos in fugā ꝓſecutus eſt uſq; ad geraritidē regionē. Relinquētes autem occiſionē hoſtiū:ad direptionē gentiū ciuitatis geraretine conuerſi ſunt quā cepant:eorūq; ad caſtra ꝓtinus acceſſerūt:ita ut tollerēt multū auri:multūq; nimis argentū:prædāq; deueherēt ualde mirabilem cameloſq; & ſubiugalia:& pecudū greges inumeros.Aſa igit & eius exercitus ſumpta hmōi a deo victoria atq; præda:in hieroſolymis remeauit.Quibus uenientibus occurrit in uia azarias nomie propheta:& ꝓcipiēs ut paululū a greſſu itineris abſtinerēt:cœpit ad eos dicere:q; illa uictoria fuiſſet eis a deo cōceſſa:eo q; iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& oia dei uoluntate feciſſent.Quos in eius mandatis pmanentes dixit ſup hoſtibus præualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatem:relinquētes aūt eius religionē in cōtraria deuenire:futurūq; tpus:in quo nullus inuēiretur uerax ꝓpheta in eo populo:neq; ſacerdos:qui iuſte aliquid reſponderet:ob quā rem ita ciuitates ſubuertēdas: & gentē in oi terra diſſeminādā:& uitā miſerabilē & inopē habituros : ſuaſitq; eis:ut dū hoc alias hæc haberent bene agerēt:& neq̄quā a diuina deuotiōe recederēt.Hæc audiens rex:& populus gauiſi ſunt:multū ſtudiū & oēs in cōe:& ſinguli circa iuſticiā exhibebāt : miſitq; rex in oēm ꝓuinciā præcipiēs ut legitima diligenter ubiq; ſeruarēt.Sic igit aſa duaꝝ tribuum regis actio gerebat.Reuertar aūt ad regē baaſa qui iſraheliticū populū poſſidebat:occideratq; nadab filium hieroboā:& eius tenuerat principatū. Hic enī inter ſauli ciuitatem degens:& hitaculū ibi cōſtituēs.Regnauit quidē annis uiginti & q̄ttuor ſed fuit malignus & ipius ultra hieroboā & filiū eius:& populū multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā.Qui mittēs ad eū gimō ꝓphetā:dixit & ſe & omne genus eius extermiaturū:& hiſdē malis quibus domū hieroboā pdiderat pditurꝝ q; rex ab eo cōſtitutus: beneficiū nō repēſauit: ut iuſte & pie populo præſideret:cū hæc primitus ipſis ꝓdeſſēt: deīde gratiſſima deo ſemp forēt:ſed magis imitatus ē peſſimū hieroboam:cuius dū deperiſſet anima uiueret tamē eius in iſto malignitas:dicebatq; ſupplicīū maloꝝ illius hunc habiturū qui ei ſimilis extitiſſe uidebat.Baaſa aūt q̄uis p ꝓphetam audiſſet futurā ſibi ſu oq; generi ꝓ cōmiſſis ſceleribus ultionē:tamē de reliquo nō q̄uit:neq; reſpexit q; male agēdo depiret ig'orioſe:ſi nō pēitēdo pro malis præteritis a deo uenia mereret:ſed tanq̄ illi quibus ꝓmium ꝓponitur laborare nō ceſſāt: dōec ad propoſita dona ueniant.Sic & baaſa propheta prædicente ſibi futura tanquā ſi ad magna bona concurreret:in perniciem ſui generis: & totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut adletha nequicie in his agebatur malis.Nouiſſime uero exercitu ſumpto:rurſus non ignorabilē quandā ramath ciuitatē obſederat:quæ quadraginta ſtadiis ab hieroſolymis aberat:eāq; capiēs:cogitauit ut in ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & ide ꝓcedens:terrā aſa regis inuaderet.Metuens etiā aſa conamē hoſtis qa poſſit exercitus qui ramath ceperat eius uiolare prouiciā:miſit ad regē damaſcenoꝝ legatos:ſimul & auꝝ & argentum : petens ab eo ſolacium:& cōmemorans quia amiciciā antiquitus habuiſſent.Ille uero & pecuniaꝝ opulentiam grate ſuſcepit:& ſolatia prebuit: ſoluēs amiciciam quā habuerat cum baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebant impio ſubiacere: ut eas affligeret.Qui alias qdē icēderūt:alias populati ſūt.Ideſt eleō:& abella:& alias multas. Hæc audiēs rex iſrahelitaꝝ:edificare quidē ramath atq; munire ceſſauit:reuerti uero cū ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxilium.Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quē baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates.: quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabatur.

¶ Quia ꝙgeratõe baasa ꝑpta:regnauit sup israhelitas amari:& post eũ filius eius achab. CA.IX.

IT post hoc tps nõ habuit ia baasa pugnadi aduersus ela.Peréptus é enim a creone:& sepultus i ciuitate thersa:cui successit filius helan.Hic cũ regnasset duobus ánis defúctus é:qué occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps.Ná dum epularetur apud dispensatoré suũ noie osa:suasit quibusdã equitibus ut subito deserétibus eũ armigeris & principibus:desolatũ reperiétes occiderét.Illi nãq; cũcti circa obsessioné gabathenæ ciuitatis i palestina positæ occupati uidebãtur.Perimés itaq; helã regé princeps equoꝝ zamarias:ipse regnauit: & omne basan genus secũdum ꝓphetiam gimon iteremit.Eodem nãq; modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa:sicut genus hieroboã pisse descripsimus.Exercitus q gabathon obsidebat audiens qđ de rege contigerat:& ꝙ zamarias occidés eũ inuasisset imperium & ipsi principé suum amari cõstituere regé.Qui a gabathena urbe mouẽs exercitũ:uenit:in thersa:& accedens ad ciuitaté:manu bellica eã cœpit.Zamarias aũt uidés ciuitaté fuisse detétã:fugit ad locũ aulæ regiæ secretioré:& succedés eã semetipsũ pariter cõcremauit:cũ regnasset diebus septẽ. Moxq; israhelitaꝝ diuisus é populus:& alii quidé themã regnare uolebãt:alii aũt amari.Cũq; uicisset ps amari:interéptus é themã:& i toto exercitu regnauit amari.Tricesimo aũt anno regis asa:amari suscepit imperiũ:& tenuit ánis duodecim.Quoꝝ quidem sex ánis intherſa fecit:reliquos aũt in ciuitate ea q̃ mareõ appellatur a græcis uero samaria.Hic aũt noiauit eam somareõ a somaro quodã: qui ei monté uenundauerat:in quo ciuitaté constituerat.In nullo ãt differebat a studiis prioꝝ regum: nisi ꝙ peior erat:oẽs enim quærebant modũ:quatenus suis ipietatibus quotidie populũ facerét a deo recedere:& propterea inscripsit alias extinxit eos:& nullũ permisit ex eoꝝ genere supesse.Et is ergo defunctus é i samaria succesſitq; ei filius ahab.Ex his nãq; cognoscitur:quãtã prouidentiã humanaꝝ rerũ probatur habere diuinitas:& qũo bonos quidé diligat:malos auté abhorret:& a radice disperdet.Israhelitarum deniq; reges ꝓpter suã iniquitaté & iniustitiã alter sup alterum irruentes multi paruo tempore perierunt:& eorum genus exterminatũ est.

¶ Quõ regnáte achab ꝓphetauit helyas:& de signis q̃ fecit:& q̃ discipulũ elegit eliz eũ. CA. X.

ZA aũt rex hierosolymorũ qui duabus tribubus ꝑsidebat:& ꝓpter pietaté atq; iustitiã ad longã fœlicéq; a deo ꝓductus é senectuté:& cũ regnasset quadraginta duobus annis: bona morte defunctus é.Quo moriente successit ei filius iosaphat:de abida matre procreatus.Hũc aũt imitatoré ꝓ aui sui Dauid pietate atq; fortitudine cũcti ipsis operibus decreuerũt.Sed de hoc rege nõ é modo referẽdi necessitas.Igiť ahab israhelitaꝝ rex habitabat i samaria:tenuitq; pricipatũ ánis uigíti:& ménsibus duobus:nihil ãplius renouãs:q̃ prisci fecerát reges: nisi ꝙ;mali magnitudine téderet ad peiora:supans oẽm eorũ neqtiá:& qđ ad diuiná ꝓtineret iniuriá uiuaciter imitatus:& ꝑcipue cõstructas adorauit uitulas:& sup hec alia peiora molitus é.Duxit uero uxorẽ filiã ionabal regis tiri & sydonis noie iezabel:ꝙ quã didicit eius adorare deos.Erat enĩ mulier nimis acerrima simul & audax.Quæ ad tãtã uẽit luxuriã atq; uexaniã:ut etiã deo tiri & sydonis quẽ baal appellabãt tẽplũ edificaret:& plãtaret oium arboꝝ lucos.Constituit autẽ & sacerdotes:falsosq; ꝓphetas huic deo seruituros.Sed & ipse rex multos huiusmõi circa se fouebat: stultitia atq; nequitia omnes priores suos excellés.Quidã igitur ꝓpheta summi dei de ciuitate thesbites galaditidis regiones ueniés ad ahab:dixit ei.Quia dixerit deus:neq; ymbrem:neq; ros illis ánis in ea ꝓuincia nisi missuꝝ:nisi ipse rursus apparuisset.Et i his dictis cũ iurasset accessit ad partes australes:& habitabat circa torrentem quédã:unde poculi habebat auxiliũ:ná corui cibum ei quotidie deferebãt.Cũq; fluuius siccitate nimia defecisset in ciuitaté sareptá nõ procul a sydone tiroq; deuenit:q̃ ciuitas in haꝝ medio cõstituta est.Deus enĩ ꝑcepat cuidã illic mulieri uiduæ:ut cibũ ei preberet.Cũq; nõ ꝓcul eẽt a porta:uidit mulierẽ uiduá sibimet colligenté ligna.Cui cũ deus significasset hanc esse q̃ ei cibũ ministratura foret:accedés salutauit eã : & ad bibendũ aquã sibi tribui postulabat.Quæ cũ procederet:denuo uocans eam:etiam panẽ sibi possit afferri.Illa cum iurasset nihil se intus in domo habere:nisi modicũ farinæ & paululũ olei:& ꝓpterea prexisse ad colligẽda ligna:ut cõsparsa farina:sibi suoq; filio panes faceret : quibus expensis cum aliud nihil supesset ut fame moreréture:ait ꝓpheta.Cõfidés pge:& spe meliori cõsiste:faciés primitus mihi paululũ defer. Prædico nãq; ꝙ nõ tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gratia ymbrẽ fũdat in terras. Hæc ei dicente ꝓpheta:ueniens ea quæ dixerat fecit : Et ipsa habuit paululũ:& ex hoc filio ministrauit piter & ꝓphetæ:nihilq; hoꝝ defuit eis:donec siccitas defecerat . Meminit etiã siccitatis & menãder in gestis ualithioꝝ regis ita dicens . Et siccitas sup eos facta est a mense hipuerithẽ usq; ad aliũ annũ hipuerithei.Qui dũ deo supplicaret multa flumia sunt emissa.Isq; ciuitaté botrã edificauit in phenice & aazon in bliphsa . Et hoc quidẽ ait:sub ahab factam significãs siccitaté. Hoc enĩ tpe ithabalus cuius menãder fecit métionẽ:regnauit in tiro.Mulier itaq; quã pauloante diximus pabulũ prophetæ prebuisse:cum cecidisset eius filius in languorem:ita ut aiam dimitteret & mortuus esse uideretur:defiens & manibus semetipsam ualde deserpens:uoceq; quas dictabat luctus emittens:accusabat apud se ꝓpheta præsente factã iniuriá:quasi ipse peccata eius argueret:& ideo puer fuisset extinctus.Ille uero eã equo aio eé ꝑcipiés sibi filiũ cõtradi dicẽs:uinũ se eũ resti-

tuere ꝓmiſit.Qua tradente:portans eū ad locū in quo ipſe degebat & in lectulo collocās:clamabat ad deū dicens:q̄ nō fuiſſet bene mulieri repctātū q̄ illū ſuſcepat & nutrierat:cū eius filius eēt ablatus:rogabatq̄ ut denuo aiam puer reciꝑet atq̄ uiuēdi copia præberetur . Cūq̄ deus & matris habuiſſet miſericordiā : & uellet precibus ꝓphetæ rogātis annuere:ne uideret ad eā ꝓ lelione ueniſſe:continuo ultra oēm opinionē reuixit puer.Illa uero gratias ꝓphetæ referēs:tunc apte ſe cognouiſſe dicebat q̄ loqueretur ei uere diuinitas. Trāſacto itaq̄ ꝓuo tꝑe:ex uolūtate dei ꝑgebat ad regē ahab futuꝝ ei nūciaturus ymbrē.Erūna enī & neceſſarioꝝ inopia prouiciā nimis iuaſerat:ita ut nō ſolū hoies propter ſiccitatē:ſed etiā cætera aialia fames afficeret. Rex igitur reuocans quendam abdiā:qui erat ſup eius iumenta:dixit ei:ut ad fontes aquaꝝ & torrentes pergeret:quatenus paſcua aialibus inueniret.Qui dū iam miſiſſet in cūctū orbem terraꝝ:ad querendū ꝓphetā helyā: nec iueniſſet:præcepit ut eū etiā ipſe reqreret. Quod dū fieri placuiſſet:& rex & abdias ꝑ ſingula itinera prexerunt.Cōtigerat itaq̄ tꝑe quo iezabel regia ꝓphetas domini occiderat : ut cētū ꝓphetas iſte in ſpeluncis abſconderet:eoſq̄ ſolummō pane & aqua nutriret. Cū igitur abdias receſſiſſet a rege: ꝓpheta ei helyas occurrit . A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcēs eſſe ꝓphetā ꝓtinus adorauit.Cui propheta:ꝑge ſquit ad regē:& dic quō aſſum.Cui ille reſpondit. Quid mali paſſus a me: illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi . An ignoras:quō nullū reliquit locū rex:quo non direxit:ut te reptū ad caſum necis adducat.Præcauebat enī:ne dum regi nūciaret:helya alibi diſcedente:mentiri uideret:ac morte ſuccūberet:cōmemorabatq̄ ei quēadmodū cū iezabel prophetas occideret:centū ipſe abſcōſos:& multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui ꝓpheta:nihil metuēs inquit ad regē feſtinus accede:præbuitq̄ ei iuriſiurādi religionē : quō illa die ad ahab ipſe quoq̄ ueniret. Dūq̄ regi nūciaſſet:q̄ uidiſſet helyā:& mox occurrit ahab:requirens cū ira grandi:ſi ipſe eſſet qui in populo hæbreoꝝ ipietatis auctor exiſteret. Tūc propheta in nullo formidās ait:eū potius mala oia ꝑpetraſſe:cuiuſq̄ genus qui in illā ꝓuinciā deos alienos itroduxiſſet:ac deū q̄ ſolus eſt reliqſſet. Sed nūc iquit oēm populū ad mōtē carmelū precipe cōgregari:necnon ꝓphetas tuos ꝑiter & uxoris tuæ quocūq̄ ſunt numero:ꝓphetaſq̄ lucoꝝ q̄ſi quadringētos. Qui dū oēs ad peccatū montem ahab euocāte ueniſſent:ſtās in medio eoꝝ helyas ait.Quo uſq̄ diuiſum mēte & uolūtates habentes in hac cōuerſatiōe cōſiſtitis.Siquidē putatis noſtræ prouiciæ deū ueꝝ & ſolū:eū ſequimini eiuſq̄ mandata ſeruate:ſi uero hoc nō exiſtimatis : ſed pegrinos creditis & illis exhibēda etiā putatis eſſe culturam:eis nihilominus obedite.Cūq̄ nihil populus ad talia reſponderet:petit helyas pro experimento fortitudinis alienoꝝ deoꝝ: & ſui:cuius remanſerat ſolus ipſe propheta cum illorum eſſet numero quadringenti:ut ſumeret bouem:& eum occiſum ſuper altare poneret:nequaq̄ igne ſuppoſito : ſimiliter etiam illos facientes proprios deos inuocare : quatenus eorum hoſtias concremarent : hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturam . Quod dum placuiſſet : ait helyas:ut eligentes bouem illi prius occiderent:& deos proprios inuocarent . Quorum dum non audiretur oratio ; deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat : quia aut profecti aliquo fuiſſent : aut forte dormirent.Illis autem a matutino uſq̄ ad diem mediam hoc faciētibus : & ſemetipſos more primo cultris & gladiis incidentibus : & nihil agentibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus:illos quidem abire præcepit : populum uero in proximo iuſſit accedere : ut uiderent & cuſtodirent eum : ne lignis ignem latenter immitteret . Cūq̄ populus acceſſiſſet : ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus hæbraici populi:conſtituit ex eis altare : & circam illud fecit foueam ualde profundam : & impoſuit ligna ſuper altare : & eis ſuperpoſuit hoſtias : præceptiq̄ ut quattuor ydriæ de fonte complete deferentur ſuper altare : donec fouea quæ aquam ſpatiam exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:cœpit orare deum:atq̄ clamare:ut errāti populo multo iam tempore : ſuam manifeſtam faceret poteſtatem .Cumq̄ hoc dixiſſet : repente ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram : & conſumpſit hoſtias uniuerſas : ita ut etiam aqua ipſa conremarentur & locus ad cinerem uſq̄ perduceretur : & hactenus ita perdurat . Hoc uidentes iſrahelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum : ſolum:maximum:uerumq̄ clamantes : alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe . Tunc comprehendentes prophetas ſuos : cunctos hælya præcipiente peremerunt . Dixitq̄ propheta regi . Perge ad conuiuium tuum:nihil decetero cogitans : poſt paululum nanq̄ a deo ymbrem largiſſimum uidebis effundi . Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit:helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens : poſitis in terra genibus:eiuſq̄ coniūgens caput orauit . Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergens in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret.Tūc etenim erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſæpius:nihilq̄ uidere ſe dicente:dum ſepties hoc feciſſet : ait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcentem.Quod dum audiſſet helyas:miſit ad ahab iubens :ut ad ciuitatem citius abiret : anteq̄ ymbrem prorumperet . Qui mox in urbem iezrahel feſtinus aduenit . Tunc repente ſiquidē aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemens ortus eſt & uberrimus hymber effuſus.Propheta uero diuinitus inſpiratus : ante currum regis ad ciuitatem iezrael uſq̄ perrexit. Audiens itaq̄ uxor ahab iezabel:& ſigna quæ fuerant ab helya celebrata:& q̄ prophetas eius itęri-

meret: indignata misit ad eum nuncios: & per eos interminata est se eum ita interfecturum: sicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans helyas: fugit in ciuitatem nomine bersabeæ: hæc est aũt in ultimo sortis iudæ: in terra idumeoꝝ: quo relinquẽs suũ ministrũ: abscessit in heremũ: & orauit ut moreret: nõ enĩ se melioré esse patrũ dicens: ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitasset: surgens inuenit cibum & aquã. Comedens autá & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem: uenit ad mõtem syna: ubi moyses leges a deo dicitur accepisse: inuenienſq; in eo speluncam quandam: ingressus in eam commorabatur. Cũq; eum uox quendam ex incerto facta requireret: ut quid illic adeét: & cur relinq̃ret ciuitatem: ait: eo q̃ occidissẽt prophetas alienigenoꝝ deoꝝ: & populo cõprobasset: quia unus sit deus quẽ ab initio coluissẽt: & ob hoc ad suppliciũ q̃reret a regis uxore. Rursus aũt audiés: ut sub diuũ ꝓcederet: & qd oporteret fieri altera die cognosceret: ex spelũca digressus é: & facto subito terremotu: splẽdoré fulgẽtis ignis inspexit: factoq; silẽtio uox diuina nequaq̃ eum timere præcepit: quẽ nullus detinere posset inimicus: iussitq; ut domi reuertés: ungeret populo regé hieu: nam si filium in damasco uero syriæ azabel: pro se autẽ propheram cõstitueret helyseum de ciuitate abela: ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel: alios autem hieu. Hæc audiens helyas ad regionem reuersus est hæbreorum: & inueniens helyseum filium saphat arantem: & cum eodem alios usq; ad iuga duodecim accedens: proiecit super eum pallium suum. Helyseus autem cœpit prophetare: & relictis bobus secutus est eum: rogans eum ut permitteret: quatenus parentes proprios salutaret. Quo iubente ut faceret: ualedicens eis secutus est: & fuit helyæ cuncto tempore eius uitæ discipulus & minister. De hoc itaq; prophera hæc dixisse sufficiat.

¶ De morte naboth & agri eius possessiõe iusta: & qa adath damasci & syriæ rex secũdo zahab pugnauit & uictus est: & de religione seu gloria iosaphat regis hierosolymorum. CAPI. XI.

Vidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret: quatenus eo coniuncto possessionem faceret potiorem qui si nollet pecunias: acciperet ex eius agris quem uellet eligere: naboth dicente: hoc se facere nolle: sed paternam sortẽ eligere ac possidere contristatus rex: q alias q̃ alienum prædium non posset accipere: neq; lauacris usus est: neq; cibis. Iezabel autem uxor sua requisiuit: cur ita tribularetur: cum neq; balnea: neq; prandium appeteret: neq; cœnam narrauit ei naboth superbiam: & quia dum præ mansuetis sermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuisset: non impetrando quæ popposcerat: pertulisset iniuriam. Illa uero rogabat: ut pusillanimitate tristiciaq; recederet: suo corpori solemniter prouideret: se dicens de naboth supplicio cogitare. Quæ misit litteras ad iudicem israhelitarum ex nomine ahab: iubens ut ieiunarent omnes: & habito conuentu: naboth facerent præsidere: cum utiq; insignis esset genere & instruerent tres quosdam uiros audaces: qui contra eum testimonium quasi deum blasphemasset & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; secundum scripta reginæ & testimonio contra se perhibito q̃si deum blasphemasset & regem: lapidatus & mortuus est Audiens autem hæc iezabel: ad regem ingressa mox est: eiq; dixit: ut uineam naboth gratis acciperet. Ahab autem lætatus in his quæ acta sunt: exiliens e lecto: pergebat uineam naboth inspecturus. In hoc indignatus deus: misit prophetam helyam ad agrum naboth: quatenus ad ahab accederet: eiq; de his quæ fuérant gesta loqueretur: & q̃ occidens uerum dominum agri: ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cũq; uenisset ad eum: dicente rege quid uellet: ait: quia peccato pollutum eum inuenisset: in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundendum: & omne genus eius esse periturũ: eo q̃ huiusmodi impietates effecerit: & contra leges patrias ciué iniuste peremerint. Contristatus autem ahab: & pœnitentiam agens: ingressus est: & indutus sacco nudis pedibus ambulabat: non appetens penitus cibum: & peccata sua confitẽs: & deũ hoc modo placare conté dens. Tunc deus prophetæ dixit: ahab quidem uiuente: eius generis differendum esse supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit: & abscessit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis syriæ & damasci: collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duorum regum sõlatiis habitantium trans eufraten: contra ahab castrametatus est. Ille uero cum par non esset exercitu ad dimicandum non præsumpsit accedere: sed oĩa necessaria in ciuitatibus munitis includens: ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos: & erat inexpugnabilis obsidẽtibus. Rex uero syrorum exercitu sumpto uenit ad samariá: & obediens eã: preconé misit ad ahab: petens: ut eius legatos susciperet: & quid uellent agnoscerent. Quod dum rex israhelitarum fieri permisisset: uenientes legati ante regem dixerũt: diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas: & si promitteret hæc ita facienda; ut tolleret horum quæcũq; uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Ahab autem legatis dixit: ut euntes suo dicerent regi: quia & ipse & omnes eius possessio forent. Hæc illis renunciantibus: misit denuo dicens: altera die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amicorũ & cognatorum domos: & quicquid in eis optimũ reperirent auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent, Ahab itaq; secunda legatione syroꝝ regis uehementer affectus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipse

quidem paratus fuerit pro ſalute & pace cunctorũ & uxores ſuas : & filios & omnem dare poſſeſſionem : & quia hæc ſyrorum prima legatione queſiſſet nũc inquit denuo miſſa legatione petit perſcrutandas domos:ut quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat:& occaſionem hanc machinans ad pugnam:& ſciens quia meis rebus nõ peperciſſet:ad ueſtras acceſſit:ego uero quod uobis placuerit exhibeo.Populus autem reſpondit:ei non obediendum:ſed potius conténẽdũ eſſe:& ad pugnandum ſe præparatos exiſtere.Legatis itaq; rex reſpondit:ut abeũtes dicerẽt:qa primæ qdem petitiõi eſſet paratus obedire manere aũt pro ciuium ſecuritate ſe ſollicitũ dicẽs:nec ſecũdã petitionẽ poſſe iplere:dimiſit eos.Adadus aũt audiens hæc potius indignatus:tertiã legationem miſit ad ahab itermínádo atq; dicẽdo:q; altioré terræ cõgerié muris de qbus ille pſumebat erigeret:ſinguIos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret: & his eum ítermínationibus deterrebat, Ahab aũt reſpondente quia non deberet gloriari qui eſſet accintus:ſed qui bello ſuperior demonſtratus:legan uenientes:& regem cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inuentẽtes in epulis:ei renunciauerunt reſponſum.At ille repére cepit circũdari ciuitatẽ:& aggeres circa eam extolli:& nullo modo obſeſſionem relinqui.Ahab autem his geſtis:erat cum omni populo in anguſtia conſtitutus. Tunc tamẽ ſecurior factus eſt:a formidineq; releuatus:cum ad eum quidam propheta ueniret atq; dixiſſet:promiſiſſe deum:ut tanta hoſtiũ milia eius ditioni cõtraderet.Quo requirente per quos hæc uictoria proueniret:per filios inquit principum:te ſcilicet eorum impitiam precedente.Conuocans autem filios principum rex:inuenit quaſi centum triginta duos:agnoſcenſq; ſyrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum:aperiens portas:filios principum mox emiſit.Explo ratoribus autem renunciantibus adado quid gereretur:deſtinauit qui eis occurrerent percipiẽs ut ſi quidem ad prælium uenirent:eos ad ſe legatos adducerent:ſi uero pacifici eſſent:idem efficeret. Ahab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. Porro filii principum cõgreſſi ſyrorum cuſtodibus:multos eoꝝ interemerũt:& alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt . Videns autem eos rex iſrahelitarum.uincentes:etiam alium exercitum dimiſit exire.Qui repente in ſyros irruentes : præualuerunt eis.Non enim ſyri ſuperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios:ita pſecuti ſũt:ut illi etiam relinquerent fugientes:& uix in equo rex potuiſſet euadere.Ahab autem multos in itinere perſecutos interfecit ſyrorum:& eorũ caſtra diripuit:& inueniens in eis diuitias auri & argenti nõ peruas & currum adadi:& equos quæ ſumens in ciuitatem denuo remeauit.Dicẽte uero ppheta:ut præpararet exercitũ : qa futuro anno denuo ſuper eum ſyri reuerterentur : ahab in ciuitate hæc agebat . Adad autem cum quanto potuit exercitu de prælio liberatus : cum amicis propriis cogitabat:quemadmodum cum iſrahelitis denuo dimicaret . Qui in montibus equidem non pugnandum eſſe dixerunt : quaſi deus eorum in locis talibus preualeret:& propterea tunc ab eis eſſent uicti : ſed ſi in campo gererent bella deuincerent . Super hoc conſilium dabant : ut reges qui uenerunt in ſolatium : ad propria remeare dimitteret:& eorum exercitum ad præliũ retinens:ſatrapas ordinaret:& in loco occiſoꝝ exercitũ de prouincia eorum eligeret : & equos : curruſq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex ſyrorum:diſponebat exercitum:ueriſq; tempore caſtra mouens:accedebat ſuper hæbreos:ueniẽſq; in ciuitatem apheca:in magno campo caſtra conſtituit.Ahab uero occurrens ei cum ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit.Erat autem quantum ad ſyrum puus ualde eius exercitus.Tũc rurſus acceſſit ad eum propheta:& uictoriam deum dare ;promiſit:ſuamq; uirtutem oſtendere : qui non ſolum in montibus:ſed etiam in campis uictor exiſteret:quod apud ſyros non ita conſtaret.Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis quieſcebant ſeptima uero diluculo præcedentibus hoſtibus aciemq; conſtituentibus:ad pugnandum e diuerſo & ahab ſuum egit exercitum . Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione commiſſa:hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequens imminebat.Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti:pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem aphecath . Sed & ipſi ſunt mortui:muris enim cadentibus ſuper eos uigintiſeptem milia defecerunt.In ꝑlio autem centum milia ſunt occiſa.Rex autem ſyrorum adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruulorum ſub terraneo loco eſt celatus.Cui dum dixiſſent ſerui:quia clemẽtes eſſent & miſericordes iſrahelite;& poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre:ſi euntes rogarent ahab:dimiſit eos hoc agere . Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligãtes:ſic enim o'im captiui rogabant ſyri:ad ahab uenerunt petentes eũ:ut adadus rex mereretur ſalutem: quæ gratia eius proprius foret ſeruus.Ille uero dicens : ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret : nec in prælio defeciſſet:honorem quoq; atq; deuotiõnem exhibituꝝ ſe ei ut fratri debitã promiſit. Tũc illi accipientes iuſiurandum:ut nihil pateretur aduerſum:eduxerunt eum de loco:in quo uidebat eſſe celatus:& ſedenti in curru ahab obtulerunt . Qui cum adoraſſet eum:dans ei ahab dexteram leuauit eum in currum:& oſculatus eſt eum:iuſſitq; eſſe ſecuꝝ:dicens:ut nihil mali deberet deceterο formidare.Adad autem gratias egit:& nullo tẽpore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit : ſed etiam ciuitates iſrahelitaꝝ quas abſtulerant reges ante eum redditurꝝ ſe dixit & damaſcum:ut ita rex hæbreoꝝ egrederetur ad ſua;ſicut maiores eorum in ſamariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum:ad proprium dimiſit imperium. Igitur belli

adadi regis ſyroꝝ quod habuit aduerſus ahab:& iſrahelitas: hoc mõ terminatũ ẽ.Interea quidã ꝓpheta nomine micheas:accedens ad unũ iſrahelitaꝝ:petit ut eũ in capite pro uoluntate dei ꝑcuteret. Quo noléte:ꝑdixit ei:quia eo q̃ inobediẽs eẽt deo:eiuſq; ꝓcepto:leone occurrẽte perimeret. Quod dũ illi hõi cõtigiſſet:acceſſit ꝓpheta rurſus ad aliũ:& idẽ ut faceret impauit.Qui dũ ꝑcuſſiſſet eũ & eius uerticẽ crucíaſſet:alligato capite acceſſit ad regẽ dicẽs:qa dũ eẽt in exercitu cõſtitutus:accepiſſet a quodã tribuno ſeruãdũ captiuũ:ſibiq; ab eo dictũ:ut ſi captiuus fugeret:ipſe moreretur:quo fugiente is qui eũ tradiderat morté ei minaret inferre.Tũc reſpondẽte ahab morté ei imminere iuſtiſſimá:ſoluẽs caput agnitus ẽ micheas eẽ ꝓpheta. Hac eni parabola utebat: ꝓp ſermões quos erat ei dicturus.Ait náq; qa cũ deus ei cõceſſiſſet ut ſuppliciũ hoſtis euaderet:ipſe inimicum eius adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet:propterea deus decreuiſſet ipſũ quidẽ ab illo perimi: populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi.Iratus ergo ahab prophetæ:illum quidem clauſum ſeruari iuſſit.Confuſus autem micheæ ſermonibus:ad ſuam domum remeauit.Igitur de ahab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem hieroſolymorum ioſaphat: is enim agens ſuum imperium & exercitum in ciuitatibus: & ſubiectorum prouinciam uniuerſam conſtituens:non minores quã auus eius abias tempore quo hieroboam ſuper decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & cooperatricem ſibi diuinitatem:cũ eſſet iuſtus & pius:& quod boni coram deo faceret:ſingulis diebus inquireret.Honorabant autem eum reges in circuitu conſtituti conferentes pecuniasita ut diuinitas haberet ampliſſimas:& gloriam ualde preclaram.Anno ſiquidem tertio regni ſui:conuocans prouinciæ principes & ſacerdotes iuſſit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum:docerent per ſingulas ciuitates moſaicas leges:ut eas ſine præuaricatione ſeruarent:& circa eius religionẽ deuoti ſuper exiſterent.In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt: ut nec amplecteretur potius: neq; diligeret q̃ ſeruare leges. Sed etiam confines nimis amabant ioſaphat. Cũq; etiam pacis fœdera celebrarent: eiq; paleſtini ſolita tributa redderent:& arabes annis ſingulis miniſtrarent:agnas duo milia & totidem arietes:muniuit maximas ciuitates atq; fortiſſimas: & exercitus i eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ei ex tribu qdem iuda armatorum exercitus trecenta milia uirorum: quoꝝ principatum hẽbat edorus:ioannes autem ducentoꝝ miliũ prínceps erat:hos ipſe duxi.Tribũ bẽiami habuit archarius: ducẽta milia.Alter aũt princeps militiæ noie gozonat:armatoꝝ habebat cẽtũ milia:& poſt hos alia eẽtũ milia q̃ regi famulabant:quos direxit ad munitiſſimas ciuitates Is filio ſuo iorá accepit uxorẽ filiam ahab:qui decẽ tribubus impabat:noie gotholiam. Cũq; poſt tpus ad ſamariá prexiſſet:opulẽter eum ahab ſuſcepit: & populo q̃ eũ ſecutus fuerat: clará ualde largitaté hoſpitalitatis exhibuit:ideſt tritici & uini & pecudũ ubertatẽ:rogauitq; ut cõtra regẽ ſyroꝝ ei ſolatia nõ negaret:q̃tenus ramoth ciuitatẽ in galaad cõſtitutũ auferret:q̃ eius patris primo fuerat:& a patre tũc regis ſyriæ uideret ablata.Promittẽs uero ioſaphat ſolatia ſe datuꝝ:quamuis nõ ab illius minor erat eius exercitus:& euocãte ex hieroſolymis ad ſamariá ſuũ ꝑpulũ:egreſſi foris ciuitatẽ ambo reges & in ꝓpriis ſolis utriq; reſidẽtes:ſuũ exercitũ diſponebãt.Ioſaphat aũt itet hæc iuſſit:ut ſi ꝓphetarũ quidá adeſſent:euocati cõſulerẽtur:ſi eſſet eo tẽpore prælium contra ſyrum agendũ.Fuerat náq; tunc pax ahab una cum ſyro permanens annis tribus: exquo eum poſt captiuitatẽ dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illũ diem.Vocans ergo ahab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadrigẽtos:iuſſit conſulere deũ:ſi ei uictoriam contra adadum pugnandi concederet:& captionem ciuitatis propter quã bellum præpararet inferre.Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& ſyrum eſſe captiuandum ſicut & prius: intelligens in eorũ ſermõibus ioſaphat quia ſũt falſi prophetæ:requirebat ahab regem: ſi alter aliquis eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſceret.Ahab autem eſſe quendã dixit:ſed inuiſum ſibimet hoiẽm:eo q̃ mala ꝓphetaret: & prædixiſſet eũ morituꝝ a ſyroꝝ rege deuictum:quapropter tũc in cuſtodia teneretur:cuius nomen erat micheas filius obedi. Cũq; peruiſſet ioſaphat eũ uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:ĩdicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriã prædixiſſe. Ille uero dicẽs nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ:niſi quod deus in ore eius potuiſſet: cum ueniſſet ad ahab eũq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſrahelitas:& eé in perſecutione ſyrorum: & ab eis cunctos diſpergi per montes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo q̃ alii quidem reuerterentur ad propria: ipſum uero ſolummodo in prælio perimi.Cũq; micheas hæc dixiſſet.ad ioſaphat. Ahab ait. Nonne pauloante ſignificauit tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus: & q̃ peſſima prophetaret. Et cum micheas diceret q̃ eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire: & q̃ falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrediretur ad bellum:immineret autem caſus eius in ꝑlio erat ahab triſticia remiſſus.Interea ſedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait:non eſſe reſpiciendum micheam qui nihil diceret ueritatis: & inditio ſimul utebatur: helyam prophetaſſe in iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendum:ſicut & nabuthei: qui ꝑ eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis: micheam dicebat eſſe mendacem: quãdo meliori ꝓphetæ dicere uidebat cõtraria:& q̃ rex tertia die moreret.Cognoſcetiꝭ inquit re

pẽte:ſi uera ſũt q̃ dicit iſte:aut ſi poteſt ſpiritus ſãcti habere uirtutẽ.Ceſus a me palmis nõ nocebit meæ manui:ſicuti ladã dextrã regis Hieroboã aridã fecit:dũ eũ cõpræhẽdere uoluiſſet. Hoc enim oſtẽſus notũ é.Cũq; pcuſſiſſet micheã & nihil fuiſſet paſſus cõfortatus ahab in ſemetipſo:cõtra ſyros mouit exercitũ.Vicebat arbitror illud qđ iminebat:& falſi prophetæ uerba plus q̃ erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſiõe puenireẽ ad finẽ.Tũc ſtãs ſedechias & faciẽs cornua ferrea dixit ad ahab:unũ ei manifeſtaſſet deus:in illis oẽm ſyriã ſubuertẽdã.Michea uero dicẽte:quia ſedechias poſt nõ multos dies in cubiculo ſe celaret & q̃reret pœnã declinari ſui mẽdacii:iuſſit rex micheam in cuſtodiam duci amon & ioas:principum ciuitatis:&n ihil aliud amplius ei præter panem & aquã miniſtrari.

¶Quõ achab cõtra ſyros pugnãdo deuictus eſt:& ipſe diſperiit. CAPI. .XII.

Gitt ahab & ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumẽtes exercitũ:uenerũt in ramoth galaditis ciuitatẽ.Rex uero ſyroꝝ audiẽs eoꝝ aduẽtũ:ſuũ eis obiecit exercitũ:& non pcul a ramoth caſtra fixit.Cõſtituerũt ãt iter ſe ahab & ioſaphat:ut ahan regiũ ſcema deponeret hieroſolymoꝝ rex ppria ſtola ueſtitus aſtaret in acie.Et illi q micheæ dicta cõtẽpſerat: pter habitũ regiũ & qđ debebaẽ euenit.Adad nãq; ſyriæ exercitui pcepat uniuerſo poſt principes ſuos:ut nullũ aliũ pimerẽt:niſi tãtũmõ iſrahelitaꝝ regẽ.Syri uero ſcã cõgreſſiõe uidẽtes ante aciẽ regẽ ioſaphat aſtẽtẽ:& eũ credẽtes eẽ regẽ ahab:ipetũ fecerũt:eũq; circũdederũt. Dũq; appropinquãtes ipſũ nõ eẽ cognoſcerẽt:receſſere poſt tergũ.Ab ortu nãq; diei uſq; ad ueſperã pugnãtes: & pualẽte mãdato regis: neminẽ occiderũt:q̃tẽs ahab iterficere ſolũ:& iuẽire nequerũt.Quidã uero aſtadi regis puer noie adã:cũ ſagitaſſet iter hoſtes:regẽ ahab p loricã in pulmone pcuſſit.At ille caſũ ſuũ exercitui mãifeſtare noluit:ne timore cõuerteret in fugã:ſed aurige pcepit:ut cõuerſo curru a pẽlio declinaret.Grauiter ei & mortaliter fuerat ſagittatus:& uſq; ad occaſũ ſolis factus ex ſãguis Iteriit.Igiẽ ſyroꝝ exercitus nocte ſupuẽiẽte ſignũ dãte pcone diſceſſit a caſtris: & agnoſcẽtes cũcti mortuũ ahab:ad ppria ſũt reuerſi.Corpus ãt ahab ſui ad ſamariã referẽtes ſepelierũt:currũq; eius abluerũt i iazara fõte ſamariæ regis ſãguie cruẽtatũ:& tũc cognouerũt helyæ ppheti fuiſſe uerã. Canes nãq; eius lixerũt ſãguinẽ:& meretrices ad fõtẽ qđ erat reliquũ diluerũt. Mortuus eſt nãq; in ramoth:michea hũc pdicẽte caſũ.Dũ ergo hæc ahab regi a duobus ppetis pdicta uideãt: oportet magnã iudicari diuinitatem: & honorari ſemp & coli: & q̃ uera ſũt recipi:quã ea q̃ p cuiuſq; libidie dicũt cõpleri & arbitrãdũ:q; nihil utilius ẽ q̃ uirorum taliũ pſẽtia:pbẽte ſecũdũ deo:qđ unuſq; ſq; debeat obſeruare:& cogitãdũ ex his q̃ regi puenerũt: qa qđ debeẽ neq; dũ pſcitũ fuerit euitaẽ:ſed repit in aias hoſtium iutili ſpe blãdiẽdo:& hoc mõ ſeducendo:donec a deo debita paſſio cõpleaẽ.Hoc ergo mõ uideẽ etiã ahab deceptus:ut pdicẽtibus qdẽ pditionẽ ſuã nõ crederet:pphetantibus autem ea quæ delectabaẽ de ſe credẽdo moreretur.Cui ochozias ſucceſſit filius in regnũ.

¶Continet hic liber tẽpus annoꝝ centũ quinq̃ginta:& mẽſiũ.vi.

¶Incipit liber .viii.antiquitatis iudaicæ.

¶Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat cõtra moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. CAPI. .I.

Oſaphat itaq; rege ad hieroſolymam remeante:poſt bellum quo ſolatium pbuerat achab contra adadũ regẽ ſyroꝝ:ſicut prædiximus:occurrẽs hieu ppheta culpauit eũ:cur achab ſolatia pbuiſſet:hõi impio pariter & maligno: deum dicens moleſte quidẽ hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualde:tamẽ pp naturã eius optimam:ab icurſu hoſtiũ pepercíſſe. Et tũc quidem ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei cõuerſus é.Poſt hæc ãt cœpit oẽm ſuã ꝓuiciã circuire: & populũ edocere ut leges per moyſen a deo datas oĩno ſeruarent:& pietatẽ circa deũ nihilominus exhiberẽt. Cõſtituéſq; iudices in unaquaq; ſui iperii ciuitate:pcepit ut p nulla re ita cogitarent:quã ut iuſticiã populis exhiberent:& neq; munera:nec cuiuſpiã dignitatẽ pp iudiciale factũ aut diuitias aut genus conſiderarent:ſed oĩbus equa iura tribuerẽt:ſcientes quia etiã quæ occulte geruntur: a deo nõ ignorant. Hæc cum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duaꝝ tribuum:in hieroſolymam denuo remeauit:cõſtituitq; ẽt ibi iudices a ſacerdotibus:& leuitis:atq; primatibus:monẽs:ut diligenter & iuſta iuſticia cũcta diſponerẽt:ſin aũt de rebus maioribus qđã cõtribuliũ ex aliis ciuitatibus eos cõſulerẽt:cum maxio ſtudio eis & iuſtiſſime reſpõderent:quando rectũ deberet eẽ iudiciũ in ea ciuitate conſtitutum:ubi & templũ dei & habitaculum erat iperatoris.Hoꝝ ãũt principes cõſtituit amaſiã ſacerdotem:& ſabadiã qui erat de tribu iuda.Rex igitur hoc mõ cuncta diſpoſuit.Eo nãq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eũ ammanite alias ammonite & moabite:ſumentes ſecũ arabum maximã legionẽ & caſtra poſuerunt apud gaddi ciuitatẽ quæ eſt circa paludẽ aſſaltidẽ trecentis ſtadiis pcul ab hieroſolymis:in qua naſcitur palma præcipua ſimul & opobalſamum:Audiens autẽ ioſaphat:quõ hoſtes tranſeuntes paludẽ:in eius prouinciã deueniſſent:& metuens:cõuocauit in cetu populum hieroſolymorum in diuino ſacrario:& ſtans contra faciẽ templi orabat: & inuocabat deũ ut ſibi ſuũ auxilium pberet & roburquatenus hoſtibus præualeret:dum & is qui templum ipſum edificaue-

rat hoc rogasset:ut ipse contra hostes dimicaret:& præsumentes contra eos manus inferre cõpri-
meret q utiq; ob hoc uenerũt:ut terram quã eis ipse præbuerat:molirẽtur auferre.Hæc át orauit
defleris:simul & populus uniuersis cum uxoribus atq; filiis supplicauerũt. Quo facto:quidam ie-
zel propheta progressus in mediuni cetum:clamauit ad populum dicens & regem.qa deus eoꝝ
preces audisset:& contra hostes sine dubio debuisset dimicare:præcepitq; ut altero die electo ex-
ercitu occurrerent hostibus:eosq; inuenirent ab hierosolyma in ascẽsu gaddi:qui lucis dicitur cul-
mẽ:& cõtra eos quidem non dimicarent:sed tantummodo starent:uidentes quõ diuinitas eos ex
pugnaret.Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra prostratus:deo gratias re-
tulerunt: leuite autem in organis solẽnibus incessanter dicebãt hymnos.Die itaq; facto:procedẽs
rex in desertũ sub ciuitate thecua : dixit ad populũ quia oporteret prophetæ audire uerbũ : & ad
bellum die illa non congredi:sed proponi debere sacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes:
sic deo gratias agerent:quasi alias quõ hæbreoꝝ ꝓsciam ab hostibus liberasset. Placuit sententia
regis:& q̃ ꝓceperat agebãtur.Deus át terroré maximũ & tumultũ sup ammanitas imisit:& credẽ-
tes inter se hostes suos:mutuis se uulneribus occiderunt:ita ut ex tãta militia nullus pœnitus eua
sisset.Iosaphat aũt respiciens in cõuallẽ: ubi hostiũ erat exercitus:& uidens eã plenam corporibus
mortuorum: lætatus est i dei solacio sic inopinabiliter euidẽtercq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipe
uictoriã cõtulisset:iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet : & mortuos expoliaret:diebusq; tri-
bus exuentes eos pene defecerũt: tanta erat multitudo utriq; peremptoꝝ.Quarto uero die omnis
populus congregatus in quadã cõualle:de uirtute & solaciis benedixit deũ:pro qua re etiam locus
ipse uocatus est cõuallis benedictiõis.Exinde ducẽs exercitũ ad hierosolymam rex : multis diebus
ad hostias est conuersus & epistolas . Igitur postq̃ hanc eius uastationem alienigene gentes audie-
bant:omnes ualde sunt territe:deum eius auxiliatorem esse aperte uidentes . Iosaphat itaq; ex illo
tempore cũ magna gloria & iusticia:diuinæq; pietatis amore degebat . Fuit auté amicus & achab
filio israhelitarum regi.Cum quo communione facta in constructione nauium quæ a portu naui-
garent in ophir traciarum:nequaq̃ annisum suum implere prævaluit:naues enim præ magnitudie
parierunt:& propterea naues ulterius non instruxit.Circa iosaphat igitur hæc sunt gesta.

¶De ochozia rege israhelitarum:seu demirabilibus heliæ prophetæ:& q̃ sublatus est ab homi-
nibus:relinquens discipulum helizeum. CAPI. II.

ACHab uero filius regnauit in israhel in samaria degens malignus homo:& per omnia si-
milis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere in
choauerat.Cũq; iã in regno secũdũ haberet annũ:rex moabitaꝝ rebellauit ei:& tributa
quæ achab alias ahab eius pater reddebat:ministrare cessabat . Contigit át ut ochozias
cũ descẽderet de supioribus domus suæ caderet:& cũ lãgueret:misit ad deũ acharo muscã:hoc ei
erat nomẽ illi deo:& consuluit de salute sua.Apparauitq; deus heliiæ ꝓpheræ præcipiens ut missis
a rege nũcius occurreret:eosq; requireret si deũ ꝓpriũ israhelitaꝝ populus non haberet:& ideo mi
sisset rex eoꝝ ad alienũ deũ:ut de salute sua cõsuleret : simul & ut faceret eos ad regẽ reuerti : eiq;
dicerẽt:q̃ non euaderet hunc languorẽ.Heliia uero dei faciẽte p̃cepta:audientes nũtii ad regẽ sũt
continuo regressi:admiratiq; reuersionis uelocitatẽ:& reqrenti cãm:dixerunt occurrisse sibi q̃dã
hoiem:& ꝓhibuisse quidẽ eos ulterius ꝓcedere:reuertẽtes aũtẽ nos tibi dicere ex mãdato israheli-
tarum dei mandauit:q̃ non possis ab hac egritudine liberari.Rege præcipiente:ut ei hoiem q ta-
lia dixerat indicarent dixerunt esse uirũ hyrsutum:& pellicia zona circundatũ. Ille uero per hæc
agnoscens heliiam esse quem nuntii designabant:misit ad eum tribunum & quinquaginta arma-
tos:ut eũ adducerent.Tribunus aũt qui missus fuerat inuenies heliiã in montis uertice residentẽ:
petebat ut descendẽs ueniret ad regẽ quõ ille iussisset:qui si nollet:duceretur inuitus.Cui heliias:
ut agnoscas inquit me prophetã uerum existere:descẽdẽs ignis e cælo consumat & milites tuos &
te.Continuo ueniens flamma:consumpsit & tribunũ:& qui cũ illo pariter erant. Hac ꝓditiõe regi
denunciata:nimis iratus ad heliiã tribunũ alium cum totidem misit armatis.Qui cum uenisset ad
prophetã:credẽs se eũ uiolenter adducere:si noluisset sponte uenire:orans iterum ꝓpheta & eũ si-
cut prioré fecit igne consumi.Agnoscens hoc rex:etiã tertiũ destinabat . Ille uero cum eẽt sapiens
& more ualde mitissimus:ueniens ad locum ubi erat heliias:ei nimis blande locutus est:dicens q̃
inuitus regiæ iussioni parens ueniret ad eũ:& priores non uoluntarie sed coacti necessitate uenis-
sent:rogabatq; ut illius & qui cum eo uenerant armatoꝝ haberet misericordiã:& descendẽs ueni
ret ad regẽ.Heliias aũt susciꝑiens mansuetudinem:& uerboꝝ eius urbanitatem:descendens secutus
est eum..Cũq; uenisset ad regẽ:ꝓphetauit ei dicens:hæc sibi indicasse deũ eo q̃ rex eum spreuisset
quasi non esset deus:& non uere de eius languore prædicere ualuisset:ac misisset ad deum acharõ
ut consuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quã rem inquit cognosce te moriturum .
Et ille itaq; paruo tempore transacto:sicut prædixerat heliias extinctus est. Cui successit in regno
frater eius ioram:nã sine filio mortuus est: hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq;
annis.xii homo iniquitate circa deũ & impietate plenus . Nam relinquens culturam sui dei deos
uer.erabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & pessimus. Illo siquidem tempore heliias

ab hominibus est ablatus:& usq; ad hodiernum diem nullus finem eius cognouit.Discipulum uero sicut prædiximus reliquit helizeum. De helia tamen & enoch qui fuit ante diluuium in libris scriptum est:quia sublati sunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex iorá:rex ioſaphat: & rex idumeæ castra mouétes cõtra moabitas:depopulati sũt terrã eorũ & de morte ioſaphat:seu de mirabilibus helyſei ꝓphetæ. CAPI. .III.

VScipiens itaq; regnũ iorá:cõtra regẽ moabitarũ mouit exercitũ:q sicut supradiximus ab eius fratre recesserat:dum pater eorum achab tributa solueret : ouium cũ lanis suis ducenta milia.Congregans ergo ioram exercitum:misit etiam ad ioſaphat:rogãs eũ cũ esset olim eius patris amicus:ut ei solatium cõtra ammanitas alias ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius recessisset imperio . Tunc ille non solum sẽ adiutorem esse compromisit:sed etiam regem idumeæ qui sub eo erat compulsurum:ut ei quoq; ad pugnam occurreret.Ioram autem talibus promissionibus solatiorum ab ioſaphat rege perceptis:sumpto exercitu uenit in hieroſolymam:& clare nimis ab hieroſolymorum rege susceptus est:placuitq; eis ut itinera ab hostes per deserta facerent idumeæ:non credentibus inimicis : quia exinde eis fieri potuisset inuasio.Tres ergo reges ab hieroſolymis properabãt:hoc est rex hieroſolymorum:& israhelitarum & idumeæ:& dum septem diebus peragrassent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt:cum duces eorum ignorantia itineris oberrassent . Et omnes hi quidem erant in angustia constituti:præcipue tamẽ iorá:qui nimia tristitia faciẽte clamauit ad dominũ.Quid mali facientes deduxisti tres reges:ut sine bello tradantur regi moabitarũ.Quem ioſaphat cõfortabat cum esset iustus.Qui mittens in oẽm exercitum:requirere præcepit : siquis in eo esset dei propheta ut per eũ audiret uoluntatem dei:& cognosceret quid faciendũ eẽt.Et dum quidam famulus iorã dixisset se illic heliæ discipulum helizeum filium ſapha:monẽte ioſaphat:ad eum pariter reges tres aduenerunt.Dumq; ad ꝓphetæ castra uenissent:habebat autem habitaculum suũ extra tabernacula constitutũ:consulebant eũ de futura militia præcipue tamẽ ioram.Qui dum diceret:ut illi molestus nõ esset:sed potius ad ꝓphetas patris sui matrisq; ꝓperaret : quos illi uenerarent quasi uere essent:rex rogabat:& supplicabat:ut ꝓphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurante p deũ quia non responderet:nisi propter ioſaphat sanctum & iustum:deducto ad medium quodam hoie sciente psallere:diuinitus inspiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent : dicens.Neq; nube neq; spiritu aliquo flante,neq; ymbre diffuso: uidebitis fluuiũ aqua plenũ: ita ut hoies & iumẽta ubertatis poculo satientur:& id uobis nõ solũ deus donabit:sed etiã hostes superabitis:& urbes moabitarum munitissimas capietis:& arbores qdẽ icidentis pomiferas:& uastabitis prouiciã:fontes aũt fluuioq; dánabitis . Hæc propheta dicente:altera die priusq; sol orietur : torrẽs uehementer ifluxit.Contigerat autem ut tribus diebus idumea uehemẽs ymber effunderetur: ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur.Cũq; audissent ammonite tres reges p desertum contra se uenientes collecto exercitu rex eorum iussit:ut montana exercitus eius aggrederetur:ne latenter hostes prouinciã inuaderent.Et cum nõ eẽt hæbreorum moabitis procul exercitus:respicientes moabite orto sole aquam in torrente sanguine similem:suspicati sunt:ut tres reges se inuicem peremissent:& fluuius eorum sanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuissent : petierunt a rege suo:ut eos ad spolia hostium destinaret. Et impetu facto quasi ad diuitias præparatas ad inimicorũ castra uenerunt:& spe sua decepti sunt.Nam circundãtes eos israhelitæ:alii qdẽ eorũ perempti:alii p uniuersam ꝓuinciam sunt dispersi . Tres ergo reges ingrediẽtes moabiturum ciuitates:& eas subuerterũt:& agros eorũ depopulati sunt:& uehementer exterminauerunt:replẽtes eos ex lapidibus torrẽtis:& arbores optimas abscinderũt:& fontẽ aquarum ꝓiter obstruxerũt:ac muros usq; ad fundamenta deposuerũt. Rex aũt moabitarũ dũ ꝓsecutionẽ & obsessionẽ nimiã pateretur & uideret ciuitatem capi posse:ipetũ fecit cũ septingẽtis uiris:ut iter hostiũ castra quoquo posset mõ effugeret:qđ tamen iplere nõ potuit. Nam ad quendã locũ ueniẽs ualde munitũ dũ fugere nõ ualuisset:reuersus in ciuitatẽ:opus despationis:& crudelis necessitatis impleuit.Filiũ enim senioré q erat ei succesſurus in regnũ:eleuãs sup murũ:ita ut a cũctis hostibus uideret:deo immolauit holocaustũ.Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius necessitatis habuerũt misericordiã:& hũana cõpassione deteti:obsessionẽ soluerũt:& singuli ad ꝓpria remearũt. Ioſaphat aũt reuersus in hieroſolymam in pace degebat:& cũ paucis tpis post illud prælium uixisset:defunctus est.Qui uixit annis quidẽ sexaginta:iperauit quinq; & uiginti magnificãq; meruit in hieroſolymis habere sepulturã:similisq; fuit magnorũ operũ Dauid . Reliquit aũté filios multos:successoré uero habuit senioré filium iorã.Is enim nomẽ hẽbat fratris matris suæ regis israhelitarũ filii achab:alias ahab.Veniẽs ãt de regione moabitide rex israhelitarũ in samariã.habebat helizeũ sicut ꝓphetam cuius actus uolo narrare.Sunt enĩ ualde præcipui & historia digni:sicut ex libris sacris dat agnosci.Ad hunc enĩ cũ accessisset uxor abdie dispensatoris achab:alias ahab:ei quæ dixisset qa nõ ignoraret : quõ uir eius liberasset a morte ꝓpheras dũ requisiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& contracto ex debito:centũ ex eis occulte pauisset:& post eius morté a creditoribus urgeret : atq; eius filii ad seruitutẽ deducerent:ob quã cãm rogabat ut eius meritis misereretur operibus . & aliqd solatium ad

neceſſitatem præberet. Qui dū reqſiſſet ſi quid hēret in domo: aliud nihil eſſe ſibi reſpōdit: niſi paruū uas olei. Tūc ꝓpheta præcepit: ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accōmodaret: & clauſis ianuis domus ſuæ: ex illo oleo in oia uaſa diffunderet: qa deus ea cūcta ipleret. Quod dū mulier feciſſet: & eiūs filii unūquodq; obtuliſſent: cū ipleta fuiſſent oia: & nullū uacuū remāſiſſet: ueniens ad ꝓphetā: nunciauit hoc ei. Ille uero conſiliū dedit: ut oleū uēderet: & præciū creditoribus daret: & ex ipſo olei precio qđ remaneret: ad alimētū filioq; eius efficeret. hoc ergo mō helyzeus mulierē a debito & a creditoq; iniuria liberauit. Inter hæc aūt miſit helizeus ad ioram. ámonens: ut cuſtodiret locū quendā in quo eſſe ſyroq; uolentiū eū occidere dicebat iſidias. Tūc rex ad uenationē præparatā nequaq; egreſſus eſt: obediēs ꝓphetæ. Adadus aūt rex ſyroq;: dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptū: quaſi aliquis hoium eius: ioram regi ſua cōſilia ꝓdidiſſet idignatus ueluti ꝓditores ſecretoq; regis occidere minabat: cū utiq; hoc nulli alii niſi illis tantūmō credidiſſet. Et dum ei quidā præſentiū dixiſſet: ne falſa opinione tenerentur: nec crederet quō aliqui inimico eius conſiliū ꝓdidiſſent: ſed helyſeū ꝓphetam oēs regi factas inſidias indicaſſe: miſit requirēs: in qua ciuitate habitaret helizeus: Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes: idicauerunt eū in dothai ciuitate cōmorari. Tūc adezer qui & adadus miſit ad ciuitatē multū nimis exercitū equeſtrium ſimul & curruū: ut caperēt helizeū. Qui tota nocte circūeūtes urbē: nihil egerūt. Die itaq; facta: cognoſcens hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes helizeū cōprahendere niterent: prophetæ quod agebat aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei conténebat hoſtes: miniſtrūq; metuentē crebro fiduciā habere præcipiebat: ſperās quō oſtēderit deus uirtutis & ptātis ſuæ p̄ſentiā. Tūc deus ꝓphetæ orationes exaudiens: multitudinē curruū & armatoq; helizeū circūſtantiū ut miniſter uideret oſtendit. ita ut ille remoto timore illa uiſione cōfortatus aſſiſteret. Poſt hæc aūt helizeus rogabat deū: ut etiam hoſtiū aſpectus obcecaret: & nebulā eis immitteret: per quā eū inſpicere non ualerent. Quo facto: ueniens inter medios hoſtes requiſiuit: quē quererent. Illis aūt ꝓphetā ſe querere reſpōdentibus helizeū: ꝓmiſit ſe eum traditurū: ſi ad ciuitatē in qua eēt illū ſequerēt. Qui præcedēte ꝓpheta deo. ſ. eoq; mente obcecāte: cum feſtinatiōe ſequebant. Tunc helizeus deducēs eos in ſamariā ad ioram regē: præcipue ut clauderent portæ: & regis exercitus circa ſyros aſtare. Quo facto: rurſus orauit deum: ut hoſtiū oculos aperiret: & caliginē ab eis auferret. Tum repente ab illa cecitate reuocati: inuenerunt ſe iter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes ſyri: in nimia ſunt anguſtia conſtituti: & cogitabāt qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram conſulente prophetam: ſi eos iaculari præciperet; hoc fieri prohibuit helizeus: dicens iniuſtum eſſe: qui lege bellica non capiuntur occidi: illos autē nihil mali feciſſe i eius ꝓuincia: ſed neſcientes ad eum ueniſſe uirtute diuina. Dedit uero conſilium: ut & hoſpitalitatem eis præberet & menſa eius abſq; leſione fruerentur Ioram ergo obediens prophetæ: dum conuiuia præbuiſſet opulentiſſima ſyris: dimiſit eos ad proprium remeare regem.

Capitulum. IIII.

IIs uero redeuntibus: & quæ ꝓuenerāt indicantibus: admiratus adezer iopinabilē iſraelitaq; dei præſentiā atq; uirtutē: piter & ꝓphetā: cui ſic adeſſet aptē diuinitas: latēter iā nequaq; uoluit cōtra regē iſraelitaq; aliq̄d attētare: metuēs helizeū: ioram uero palā impugnare diſpoſuit: multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudie ſe credēs hoſtibus ꝑualere. Caſtra itaq; metatus ē cū magna uirtute cōtra ioram: qui credēs nō ſe ſufficere ad reſiſtendū ſyris: ſemetip̄m i ſamaria clauſit de muroq; munitiōe confidens. Adezer autē cogitās qa ſi nō poſſet machinationibus capere ciuitatē: tamē inopia ciboq; ſamaritas obſtrīgeret: ad obſidionē ciuitatis acceſſit: & tanta fuit apud ioram neceſſariorū iopia: ut ꝓp magnitudinē famis in ſamaria octoginta argenteis nūmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argēteis nūmiſmatibus ſextariū ſimi colūbaq; ꝓ ſalute cōperabāt hebrei. Inter hæc timebat ioram: ne ꝓp famē traderet ciuitas inimicis: & muros quottidie circuibat atq; cuſtodes: ne quis ab eis intus occultaret & actus ciuitatis hoſtibus idicaret. Quod dum faceret: quadā clamāte aliq̄ muliere: domine miſerere: putās eā aliquid cibi petiturā: iratus maledixit ei: ꝑ deum dicens nec areā ſibi eſſe nec torcular: unde aliq̄d poſſet ei præbere. Cunq; illa nihil hoq; ſe diceret poſtulare: nec pro cibo deposcere: ſed ut eius cām dignaret audire. iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cū altera muliere uicina & amica ſua hāc pactionē: ut quō famis iopia talis eēt: interficerēt filios ſuos utreq; maſculos: & ſingulis diebus comederēt eos. Et ego inqt meū occidi: & p̄terito die meum âbe comedimus hæc autē nō uult hoc facere: ſed pacta trāſcēdit: & filium ſuū ne comedat abſcōdit. Hæc cū audiſſet ioram: uehemēter afflictus ē: & ſciſſa ueſte: crudeli uoce elamauit. Deide iratus: helizeum ꝓphetā iterficere uoluit: qa nō ſupplicaret deo: cū potuiſſent oēs hoc mō a malis p̄ſentibus liberari: & repēte miſit: q eius caput auferret. Ille itaq; ad necem ꝓphete ꝓgebat: helyzeum uero regis ira nō latebat. Sedens autē i domo ſua cum diſcipulis ſuis idicauit eis: quia ioram homicide filius miſiſſet q caput eius auferret ſed uos inqt dum uenerit q miſſus eſt & intrauerit: obſeruātes ianuas clauditē: eumq; paululum retinete: ſecuturus eſt nāq; ueniens ad me rex eo q; eum penituerit ſui p̄cepti. Tunc illi helizei dicta fecerunt. Ioram uero

penitentia ductus : ob iram ſuã circa ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret:feſtꝫ nauit ut necẽ ꝓhiberet:& ꝓphetã a morte reduceret:uenienſq culpabat eũ:cur a deo abſolutio nẽ maloꝝ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos iterire deſpiceret.Helyzeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã ciboꝝ copiã affuturã:ita ut uenderet ſ publico duobus ſyclis ſatũ ordei:& uno ſyclo ſimile ſatũ.Hoc aũt dictũ & iorã & qui cũ eo erãt cõuertit in gaudia:ꝓphetæ nãq nõ poterãt diſcredere ueritatẽ:ꝓpter regꝭ ꝓcedẽtiũ cõfirmationẽ.inopiãq illius dici atq miſeriã:ſpes iã futuræ abundãtiæ leuigauit.Príceps autẽ ꝑtis tertiæ cũ regi amicus eẽt:ſupra quẽ tunc ipſe rex icũbebat:icredibile eſt inqt o ꝓpheta qd dicis:& ſicut ipoſſibile eſt:ut de cataractis cæli ordeũ pluat deus aut ſimilã:ita nõ põt credi qd a te nunc dicit adiplerí Ad quẽ ꝓpheta hæc inqt uidebis hoc mõ fieri:ſed nõ guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt prædicta cõpleta ſunt.Lex igit erat ſ ſamaria:ut habentes leprã:a tali paſſiõe mundi nõ eſſent corpore:ſed extra ciuitatẽ manerẽt.Quattuor ergo uiri ꝓp hãc cãm manẽtes ante portam:cũ nullus eis ꝑ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ igredi ꝓp legis mãdata nõ poſſent:q bus uel ſi liceret igredi ꝓ fame ibi necarent:cogitauerũt iter ſe dicẽtes:quia ſi illic manerent:ꝓp inopiã deperirẽt:& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerẽt:qui aut parcẽdo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarẽt.Hoc apud ſe cõſiliũ confirmantes : nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerunt.Incipiebat aũt deus iam terrere & cõturbare ſyros:& ſonũ curruũ & armoꝝ eis inferre:tanq exercitus ſup eos grandis accederẽt:& paulatim tubaꝝ fragor eoꝝ auribus ſcrepitaret:qui ita repente turbati ſunt: ut relinquentes caſtra propria:cõcurrentes ad regẽ dicerent:qa ioram rex iſrahelitaꝝ cõducto ſolatio regis ægyptioꝝ & inſulaꝝ ſup eos accederet:quibus uenientibus ſonũ tubæ uehemẽtis audirent. Hæc eis dicentibus:etiam adezer cũ ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit : & cũ multa turba atq cõfuſione relinquentes ſ caſtris equos atq iumenta:innumeraſq diuitias:repente cõuertunt ad fugã: Leproſi aũt qui diſceſſerant a ſamaria:ad caſtra ſyroꝝ uenientes:& in eoꝝ tabernaculis multũ ſilentiũ taciturnitatẽq repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq nullũ prorſus inſpicerent comedẽtes & bibentes: portanteſq multas ueſtes & auꝝ:& extra caſtra celantes:deinde in aliud tabernaculũ accedentes:ſmiliter res exinde ſibi placitas tolẽtes:dum hoc quater feciſſent: & nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabãt ſemetipſos:cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent.Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamantes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent.Illi autẽ hæc regis cuſtodibus indicarunt: a quibus audiẽs rex hæc ioram:uocauit amicos ſuos & principes:quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima ſyrorũ diſceſſiſſe regem:eo q deſperaret fame capi poſſe ciuitatem:ut quaſi fugientibus illis:& egreſſis ad caſtraꝝ direptionẽ nobis:latenter irruerent &interficerent: & ciuitatẽ pariter deuaſtarent. Vnde uos moneo inquit:ut cuſtodiatis urbem:& nuſq abire tentetis: hoſtes abiſſe credentes. Tunc dicente quodã optime arbitratũ regẽ:& conſiliũ dante:ut duos equites uſq iordanẽ fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent.ut ſiquidẽ illi capti ab inſidiis hoſtiũ deperirent:ſecuritas exercitui fieret:ne cuncti aliquid ſuſtinerent .pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictũ cũ placuiſſet:rex exploratores miſit. Qui iter quidẽ hoſtibus inuenerunt: uacuũ:plenũ uero cibis armiſq quæ reliquerant:ut leues eſſent ad fugã.Hæc cũ audiſſet rex:ad direptionẽ caſtraꝝ miſit exercitũ.Qui nihil tulerunt uilẽ:nec paruulũ:ſed aurum multũ pariter & argentũ gregeſq diuerſos iumentoꝝ:& ordei multa milia:quantũ nec in ſomnio ſe uidere credebant. Quo facto:a malis priſtinis liberati: maximã copiã habuerunt: ita ut emerent duo ſata ordei ſyclo uno:& ſatum ſimile duobus ſyclis: ſecundũ ꝓphetiã hominis dei helyſei.Satũ itaq fert modium unũ & ſemis italicũ . Hoꝝ itaq bonoꝝ ſolus ille princeps tertiæ partis quẽ ꝑdiximus potitus nõ eſt.Nã cõſtitutus a rege ut ſtaret ad portã:quatenus turbam moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod alios pati prohibebat:ipſe ſuſtinuit:& oppreſſus hoc modo:ne guſtaret ex illis quæ fuerãt propheta defunctus eſt: helyzeo prædicente eius mortẽ:dum ea quæ ubertate ciboꝝ ille prophetauerat: ſolus ille nõ crederet. Adezer autẽ ſyrorũ rex cũ perueniſſet ad damaſcum:& agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem imiſiſſet & fugam: & inuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum:nimis afflictus:eo q ita deũ haberet iratũ:corruit in languorem . Illo itaq tẽpore dum propheta helyzeus ueniſſet in damaſcũ cognoſcens hoc adezer fideliſſimũ ſeruulorum azahel nomine miſit:ut ei occurreret & dona portaret: præcipiens ab eo requiri:ſi egritudinis eius periculum poſſet euitare.Azahel itaq cum quadraginta camelis quæq forent optima ac precioſa in damaſcena prouincia & domo regia dona portabat : & ueniens ad helyzeum:& decenter ſalutans:ait miſſum ſe a rege adezer ad eum ut dona portaret:& de languore conſuleret ſi poſſet euadere.Propheta uero azahel quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret:dixit autẽ regem eſſe moriturum.Et famulus quidem hæc audiens:triſtabatur. Helyzeus autem flebat:& multas lachrymas effundebat:præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortẽ adezer. Dumq azahel cauſam eius confuſionis inquireret:defleo inquit iſraelitarum populum dolens

in his malis quæ passurus abs te est. Interficies enim optimates eorꝝ: & munitissimas ciuitates incendēs: & paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis: & mulieres habentes in utero: seua morte dirūpes: Azahel aūt dicente: quæ mihi uirtus est: ut ꝑ me possint talia prouenire: ait deum sibi idicasse hæc: quia esset regnaturus in syria. Azahel itaqꝫ ueniēs ad regē: illi quidē bona renunciauit: altera uero die infuso laqueo uinciens eū strangulauit: ipq; apicē regie potestatis obtinuit. Erat enī uir efficax: multaqꝫ syrorꝫ & populi damascenorum deuotione florebat: ita ut hactenus & ipse adezer & azahel qui post eū regnauit quasi dii colerent: propter beneficia & tē plorꝫ edificia: quibus damascenorꝫ exornauere ciuitatē. Isti nāqꝫ soli in pompa quotidie quasi ꝑ honore regio deferunt & syri de eorum antiquitate gloriantur: ignorantes quia sunt nouelli: & non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex israelitarum audiens adezer esse defunctum: a timore & formidine quam propter eum habebat: aliquomodo respirauit: & pacem gratanter accepit.

Capitulum. V.

Igitur iorā hierosolymorꝫ rex: q & ipse idē sicut ꝓdiximus nomē hēbat: regꝫ apice potitus: mox ad necē fratrū suorꝫ: & paternorꝫ piter amicorꝫ & pricipum é cōuersus: & malitiæ suæ hoc fecit initiū: ī qbus malis differēs a regibus q ante eū iniqtatē ferāt ī solēnitatibus hebreorꝫ: & ī religiōe diuina docuit quoqꝫ uulgus & ī aliis eē malū & extraneos adorare deos ꝑ athaliā alias ꝑ otholiā. Ahab filiā uxorē suā. Et deus qdē ꝓp dauid regis ꝓmissionē genus eius noluit extermiare: iorā uero nihil ꝑtermittebat quo minus aliqd quotidie nouæ ipietatis efficeret: & qđ nō ad uastationē paternæ traditiōis attēderet. Illo itaqꝫ tpe abeo recedētibus idumeis: & prio qdē iterficientibus regē: q erat eius patri subiectus: & cōstituētibus qué ipsi uoluerāt: iorā cū eqtibus & curribus noctāter ī idumeā uenit: & eos qdem q uicini eius regno eē uidebant occidit. Lōgius aūt nō abiit: nihil tamē dum hoc fecisset utilitatis exhibuit. Nā omnes ab eo recesserunt: simul & qui prouinciā labennā habitabāt. Erat autem ita uesanus: ut etiā populū cogeret in excellentissimos mōtes ascendere: & deos alienos adorare. Cunqꝫ hæc ageret: & omnino leges patrias a mente sua repelleret: delata é ab helia ꝓpheta ad eum epistola in qua pandebat magnā pœnā eū fore passurꝫ: quoniā patrū suorꝫ non esset imitator: sed israelitarum regum impietatem sequeretur: insup & cogeret tribū iuda & ciues hierosolymitas relinquere sancta patrii dei culturā: & ad ydola cōuenire: quæ ahab rex israelitarꝫ in suo regno fecisset: & quia fratres interemisset: & bonos uiros & iustos pariter occidisset: suppliciūqꝫ qđ pro his suscepturus erat: ꝓpheta in litteris indicabat: idest cladē populi: & corruptionē uxorꝫ regis & filiorꝫ & qa ipse quoqꝫ morereꝰ egritudine lōga nimis afflictus: uisceribus ꝓp nimietatē iternæ corruptiōis effusis: ita ut uideret suā calamitatē: nec sibi posset ullatenus subuenire. Et hæc quidē epistola significabat heliæ. Post breue itaqꝫ tēpus: exercitus arabū iuxta æthiopiā habitantium & alienigenarꝫ: iorā regnū aggressi sunt: & ꝓuinciā uastauerunt: & regis domū: insuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus qdē solūmō filiorꝫ eius noīe ochozias: hostes effugiens derelictus est. Qui post hanc calamitatē prædictā sibi a ꝓpheta: languorem incurrens: multo tēpore fatigatus diuino nutu: eius uisceribus iminente miserabiliter superna indignatiōe defunctus est cū uiscera sua diffusa uidisset. Quē etiā populus mortuū contumeliis multis affecit: ut reor credentes ita mortuū ira fuisse diuina ꝑemptū: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: nec in paternis sepeliri monumentis: nec aliū ei exhibuerūt honorē: sed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui iuxta annis quadraginta: regnauit octo: traditoqꝫ principatū eius hierosolymorꝫ populus filio eius ochoziæ.

Capitulum. VI.

Igitur ioram rex israelitarꝫ post mortē adezer sperās ramoth capere ciuitatē: & eam syris auferre: cū magno apparatu castrametatus é sup eos: In qua obsessione a quodam syro nō mortifere sagittatus abiit ī ciuitatē iezraelē: ut uulnus suum positus in ea curaret: derelicto in ramoth omni exercitu simul & duce noīe Hieu: qui filius erat nāsi: ut post curā reuerteretꝰ ad pugnā. Helyzeus uero ꝓphetā unū discipulorꝫ suorū dato ei oleo sancto misit ī ramoth: ungeret hieu: eiqꝫ diceret: quō eum regē diuinitas elegisset: cui & alia patiter idicaret præcipiēs ei: ut sub modo fugæ faceret iter: q̄tenus cunctos illic ꝑficiscendo lateret. Qui dum uenisset in ciuitatē: hieu quidē iuenit cū principibus militū residentē in medio sicut ei prædixerat helyzeus: & accedens ad eū: ait: quædā se ei fore dicturꝫ. Qui dum surrexisset & in cubiculū secutus eū fuisset: seorsum sumēs eum iuuenis oleo eius caput ifudit dicens eum unctū a deo rege ad Ahab generis peréptionē: & ad uindicādū sanguinē ꝓpheтarꝫ: qui ab iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorꝫ sicut naboth nabuthei & baasa ꝓpter impietatē propriā radicitus deperiret: & nullū semen de ahab genere remaneret. Et ille quidē cū dixisset hæc de cubiculo ꝑtinus exiluit: ne ab aliquo ī exercitu uideretꝰ. Iesu aūt uenit ad locū unde surrexerat: & cū aliis principibus residebat. Quibus requirentibus ut eis diceret: cur ad eum iuuenculus aduenisset isup & uesanum eū esse dicentibus: recte inqt iudicastis: nā uerba uesanie locutus est. Quibus festinantibus. ut ea audirent: atqꝫ rogantibus: ait eū dixisse: qa ipse fuerit electus a deo rex. Hæc itaqꝫ cum dixisset unusqsqꝫ exuens se qđ habuerat: uestes ei proprias substernebant: &

mittentes tubas.hieu regem esse clamabant.Illo uero exercitu congregato: pergebat ad ioram in ciuitate iezrael : in qua sicut prediximus pro uulnere curandus abierat : quam ceperat cum obsideret ramoth.Contigit autē:ut eo tempore hierosolymitarum rex ochozias uenisset ad ioram: erat enim filius sororis eius sicut dudum diximus:ut uisitaret eū propter uulnus quod in obsessione acceperat:Hieu ergo subito uolens iūper iorā irruere: rogauit ut nullus militū discedens: regi ioram quæ gesta fuerant nunciaret dicens:hanc esse maximā eorū circa se deuotionē: si eū regem hoc ordine demonstrarent.Illi uero in his quæ fuerant dicta gratanter itinera conseruabant:ne quis latenter pgens:quod gestū fuerat indicaret. Ēt hieu quidē sumptis equitibus electis:sedens in curru ibat in iezrael Cunq; pximus fuisset ciuitati:explorator quē rex constituerat ioram ut ad ciuitatē uenientes inspiceret:uidens cum multitudine uenientem hieu nunciauit ioram regi uidere se equites uenientes.Ille uero repente aliquē mitti iussit equestriū qui eis occurreret:& quis esset agnosceret.Qui dum uenisset ad hieu:de exercitu requisiuit:dicens a rege se missum.At ille nihil de his respondens requirenti:sequi se iussit.Quod dum explorator uidisset:indicauit ioram:q; qui missus fuerat equestris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Itez rege mittente & alium:etiam is multitudini admixtus est:hoc enim eum facere hieu imperauit. Quod dum explorator ioram indicasset:nouissime in curru ipse conscendens:cum ochozia hierosolymorum rege in eius occursum egressus est.Hieu:autem cum multa moderatione & disciplina agebat iter.Cūq; ioram uenisset in agrum naboth requirebat:si in exercitu recte omnia gererentur.Et cum ei hieu amarissime malediceret: matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret:metuens rex:& nihil eum cogitare quod esset salubre credens:conuerso curru suo ut poterat fugiebat:dicens ad ochoziam eo q; insidiis & dolo fuisset captus.Hieu uero sagittam post eum mittens:eius cor suo iaculo penetrauit:& ioram quidem repente cadens:flexo publice animam dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiæ partis ut corpus ioram in agro proiiceret naboth:recordans prophetiam heliæ:quam patri eius qui fuit interfector naboth prædixerat:quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent:Hoc enim cū sederet tunc post tergum currus achab:uidisse se propheta narrante dicebat:quod etiam secundum illius prouenit eloquium.Igitur cadente ioram:metuēs ochozias de sua salute:currum in aliam itineris partem conuertit credens q; taliter effugeret hieu.Ille uero persecutus est eum ad quendam ascensum:comprehendensq; sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru:ascendens in equo:fugit hieu in magedon:ibiq; curandus:post pacum uulneris illius tempus & ipse defunctus est:portatusq; i hierosolymoꝝ ciuitatem:illic sepultus est:cum regnasset anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quam pater eius . Cum autem hieu intrasset in iezrahelem urbem:iezabel ornata stans supra turrim:bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam:quæ esset interrogauit.& descēdentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerent.Quæ dum præcipitata fuisset: murum. sanguine suo aspersit:& conculcata equorum pedibus expirauit.His ita gestis:hieu ingressus palatium cum suis amicis:& semetipsum reficiebat:& illos cōuiuiis aliisq; rebus præceptoq; famulis qui iezabel peremerant:ut eam propter decus generis sepelirent:erat enim ex regibus.Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt:nisi tantūmodo summitates manuū: aliud uero corpus a canibus est absumptum.Hæc audiens hieu:heliæ prophetiam obstipuit:is enim in iezrael prædixerat:hoc eam interitu fore perituram.Interea dum ahab filii septuaginta in samaria nutrirentur:misit hieu duas epistolas:aliam pedagogis eorum:aliam principibus samaritanorum: dicens: ut fortissimum filium ahab constituerent regem cum & currus haberent multos & equos: & arma ad militiam: & ciuitates munitas:quod dum facerent:domino suo repensarent. Hæc autē scripsit:uolens samaritanorum mentes agnoscere.Relegentes ergo litteras principes ac pedagogi.timuerunt excogitantes:q; nihil possent contra eum facere qui magnis duobus præualuisset imperatoribus: scripseruntq; profitentes:se eum habere dominum:& facere quæcunq; præciperet.Ille uero ad hæc rescripsit:præcipiens:ut si obedirent filiorum achab abscidentes capita destinarent.Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt ut occidentes eos: capita eorum absciderent:& mitterent ad hieu.Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componentes in quibus uasculis de uimine factis eorum capita destinauerunt.His autem allatis ad hieu cum amicis cœnanti:nunciatum est:q; capita filiorum ahab uiderentur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri.Factoq; die:ad ea uidenda.processit & inspiciens: dicere cœpit ad populum:quia ipse quidem contra suum dominum militasset:& illum peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione ahab:quia omnia secundum dei prouidentiam fuerant gesta & domus eius sicut helias prædixerat deperisset.Cunq; necasset eos qui apud iezraelitas ex ahab genere sunt inuenti:cum equis ad samariam properabat: per iter autem inueniens aliquos fratres ochoziæ hierosolymitarum regis:interrogabat eos quo properarent . Illis uero dicentibus:quia uenerint ut ioram salutarent:& regem suum ochoziam : nescientes q; ambo ab eo occisi fuissent:hieu eos comprehensos præcepit occidi.Erant enim numero quadraginta &

duo.Post hæc occurrit ei uir quidam bonus & iustus:ionadab olim amicus eius. Qui cum sa-
lutasset eum:cœpit laudare eum q̃ omnia cum dei uoluntate fecisset:& ahab genus exterminas
set.Hieu autē rogabat ut ascendens in currum ad samariam cum eo ueniret:ei ꝙ demonstratu-
rum dicens q̃ nulli parceret malignantium;sed & falsos prophetas & falsos sacerdotes & suaden
tes plebi:ut magni quidem dei religionem desererent:& extraneos adorarent ipse puniret:cum
esset utiq̃ optima nimis hæc inspectio:atq̃ gratissima:ut bonus & iustus uir uideret malos tor
mentis affligi. His consentiens ionadab:ascendens in currum:uenit pariter in samariam.Hieu
autem requirens omnes cognatos ahab:interfecit:uolensq̃ nullum de falsis prophetis: neq̃ sa-
cerdotibus ydolorum ahab supplicium declinare : deceptione quadam & dolo compræhendit
uniuersos. Congregato siquidem populo dixit:uelle se duplices deos introductos quam ahab
colebat adorare:rogans ut eorum sacerdotes:& prophetæ:& serui pariter aduenirent:quatenus
copiosa sacrificia:& præcipuas diis ahab hostias immolarent:& esset morte multandus sacerdos
qui tunc non fuerit inuentus.Deus ahab baal appellatur.Constituit itaq̃ diem:quo uellet sacri
ficia celebrare missis in omnem israelitarum regionem nuntiis:qui ad illum baal sacerdotes ad
ducerent.Quibus pariter congregatis iussit hieu pontificibus ut darent omnibus uestes ; eisq̃
sumentibus ingressus in domum cum amico suo ionadab:præcepit:ut cum diligentia quereretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur:cum nollet:ut sacerdotibus ydolorum:alius interesset fidelium:illis uero dicentibus:nullum interesse peregrinum: & inchoantibus sacrificia celebrare: constituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fidelissimos:iussitq̃ eis ut falsos prophetas occiderent:& ipsi in paterna solemnitate permanerent:a qua multo iam tempore destitissent:& simul interminatus est:ut si qui effugerent pro illis animas eorum auferret:Illi ergo & omnes uiros interemerunt: & domum baal igne concremauerunt:& hoc modo a peregrinis solemnitatibus samariam liberauerunt. Hic itaque baal tyriorum fuerat deus:achab autem uolens pere socero iobal:qui rex tyriorum tunc erat: & sydonis templum ei fecerat in samaria:sacerdotesq̃ instituit & omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuisset exterminatus:aureos tamen uitulos israelitas hieu adorare permisit. hæc uero dum fecisset & pro impiorum castigationibus cogitasset deus ei per prophetam predixit:q̃ in quattuor generationibus super israel essent eius filii regnaturi.Igitur circa hieu talia gerebantur.

Capitulum. VII.

Athalia alias otholia uero achab alias ahab filia:audiens ioram fratis sui mortem & ochoziæ filii: & totius generis regum unam perditionem: studuit alias statuit:ut nullum de dauid domo relinqueret:sed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnum ulterius peruenireț:& hoc quidem sicut potuit fecit.Euasit autem unus filius ozochiæ morte hoc modo diffugiens.Ozochias ex uno patre habuit sororem nomine iosaphat cui copulatus erat pontifex ioiada. Hæc ingressa regiam domū:ubi erant interfecti filii regum nomine ioas infantulum anniculum celatum inueniens cum nutrice: & portans in cubiculum clausit:& latenter aluit ipsa & uir eius ioiada in templo sex annis:quibus in hierosolymis super duas tribus athalia:alias othalia regnauit.Septimo uero anno ioiada hunc sermonem pandidit quinq̃ uiris centurionibus:eisq̃ suasit ut ei consentirent contra ea:quæ ab athalia: alias otholia fuerant perpetrata:& regnum infanti traderent:percepturus ab eis iusiurandum:q̃ securitas talia gerentibus p̃pararetur:prodidit eis quæ gerenda forent atq̃ complenda.Tunc uiri quibus sacerdos ioiada suum consilium commiserat:circumeuntes omnem prouinciam sacerdotes & leuitas congregantes ex ea simul & principes tribuum:omnes hierosolymis ad pontificem deduxerunt .Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petit:ut quod ab eo cognoscerent cum taciturnitate seruarent:donec nisus eius intentionis potuisset impleri.Quibus iurantibus securus effectus deducens eum quem de genere dauid nutrierat:iste inquit uobis rex ex illa domo erit quã nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo itaq̃ ut tertiam partem uestri eum custodire faciatis in templo:quartamq̃ in omnibus templi ianuis statuatis reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia:alia maximis multitudo consistat in templo:nullumq̃ armatum permittatis intrate:nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoq̃ præcepit: ut pars aliqua sacerdotum & leuitarum circa ipsum regem assisteret cum euaginatis gladiis circumdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret:repente perimeretur:& nihil metuentes regem tam fortiter obseruaretur:Illi uero consilio pontificis obedientes:suam uoluntatem opere declararunt: Interea ioiada aperiens armanitarium quod erat in templo a dauid constitutum diuisit centurionibus & sacerdotibus:pariter & leuitis arma quæcunq̃ illic inuenit:láceas & pharetras & quodcũq̃ aliud appræhendit genus armorum:armatosq̃ circa templum statuit:ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum:& quasi murum habita testudine molirentur: percipientesq̃ in medio puerum:ei regium diadema impósuerunt : & ungens eum ioiada : regem solenniter ordinauit.Populus itaq̃ gaudens clamauit. Viuát rex. Porro athalia alias otholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens uehementer perturbata cum suo

exercitu de regalibus exiliuit.Et cum ueniſſet ad templum:ſacerdotes quidem eam protinus ex
ceperunt:armatos uero qui ſequebantur introire prohibuerunt.Erãt enim a pontifice prepoſiti
ſicut dictum eſt ut templi aditus obſeruarent.Tunc athalia alias othol:a uidens puerũ ſtantem
ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuperimpoſitum:ſciſſa ueſte ſua uehementer excla-
mans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatum auferre tentauerat.Ioiada uero uocans
centuriones:iuſſit ut educentes athaliam in conualle cedron:eam ibi perimerent:ne templum
occidentes illic uenefican uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium: pari
ſorte pimeret:Tunc quidã cui fuerat eius iniũcta peréptio: ſumens athaliã deduxit eam ad por-
tã mulaꝛ regis:& illic interfecit.Cunq; hæc circa athaliã fuiſſent geſta:cõuocans populũ & arma
tos ioiadas in tẽplũ:cõiurauit oẽs:ut regi fauerẽt:& eius ſaluti ꝓſpicerẽt quãdo i deuotiõe regia
deũ potius honorarẽt:& ne trãſcenderẽt moſcas leges:iuſiurandũ quoque cõpulit exhibere.Poſt
hæc cõcurrentes ad domũ baal:quã athalia & iorã uir eius inſtruxerant ad iniuriam paterni dei
& honorem achab alias ahab:eam funditus euerterunt:& ſacerdotem eius matã nomine pere-
merunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas ioiada habere permiſit: &
ſecundum regis dauid præceptum iuſſit eos ſecundo idẽſt bis in die holocauſta & ſacrificia ſolẽ
niter immolare:ut ſecundum legem incenſum offerrent.Fecit autem & quoſdam leuitarum por
tarios ad templi munimen: ne illic ſordidum aliquod latenter intraret.Hæc itaq; uniuerſa diſ-
ponens cum centurionibus & omni populo:ſumens puerum de templo ioiadas eum cum uni-
uerſis ad regalia uſq; perduxit.Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſolẽ-
niter acclamauit:& ad epulas cõuerſi ſimul feſtiuitatẽ multis diebus egerunt.Ciuitas ergo equi
dem habebat pacẽ:At alia de rebus humanis ablata.Ioas itaq; adeptus regnũ erat ánoꝝ ſeptem
cuius mater fuit noie ioſabeth ex regiõe Barſabe multáq; habuit cuſtodiam legum:& culturam
diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada.Aetate congrua duxit uxores duas
dante ſibi pontifice:ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt.Igitur de rege ioas:& quem-
admodum inſidias athaliæ diffugerit. regnumq; percepit:his indicaſſe ſufficiat.

¶Capitulum. VIII.

AZahel autem ſyrorum rex: dum pugnaret contra iſraelitas: & contra regem eorum
hieu:uaſtauit prouinciam trans iordanem:quæ erat ad orientem tribus ruben:& gad
& manaſſe:& galaath:& batchaneam percurrens ubiq;:& cuncta diripiens:& uim re
ſiſtentibus inferens uniuerſis.In quo non potuit quidem ulciſci hieu:dum cunctam
prouinciam deuaſtaret:ſi circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtens: & legitima ſancta
deſpiciens:mortuus eſt:cum regnaſſet ſuper iſraelitas annis ſeptem &.xx.ſepultus eſt autem in
ſamaria:ſucceſſorem principatus ioacham filium derelinquens.Regem uero hieroſolymorum
ioas quoddam deſiderium appræhenderat.ut templum innouaret. Quidam ergo die euocans
pontificem ioiadam:iuſſit ut in omnem mitteret regionem:& leuitas & ſacerdotes exigeret pro
uniuſcuiuſq; capite dimidium ſicli argenti ad fabricam & renouationem templi:quod ad ioram
& athalia:& eorum filiis uidebatur eſſe deſtructum.Pontifex autem hoc equidem non fecit:ſci-
ens q nullus conferret argentum.Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui ioas euocans: & ioia-
dam ipſum & leuitas:& quaſi iobedientes ſui præcepti culpans:iuſſit ut pro hac re in futuro an-
no pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatio
ne pecuniarum:quod populus libenter habuit:& grataner impleuit.Fecit nãq; ligneam arcam
& undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in templo iuxta ſacrarium: iuſſit
ſingulos quantum uellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur
opus omnis populus libenter acceſſit:& multum argenti:multumq; auri largitus eſt.Quo facto
euacuantes arcam rege præſente:ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatiorum dinumerantes:
quod fuerat congregatum:deinde eandem archam in ipſo loco repoſuerunt:& hoc diebus ſin-
gulis faciebant.Cumq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet.miſerunt pontifex ioiada & rex
ioas:ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerent & ligna maxima de optima ſilua depone-
rent.Templo itaq; reparato:aurum quod remanſerat:& argentum non paruum ad pateras:& ui
ni fuſoria & coopercula:& uaſa reliqua deputarunt:ſacrificiiſq;.quotidie adolendis altare tege
bant.Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas competenti ſtudio gerebantur. Cum uero is
mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus:& ſepultus
fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis:quomodo generis dauid reparat imperium: rex
ioas curam perdidit diuinæ religionis:cum quo etiam primates plebis pariter incitati ſunt: ut
circa ſolemnitates & legittima iura delinquerent.Deus autem dure ferens tranſgreſſionem re-
gis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate
recederent.Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe
propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati:neq; pphetas qui prædicabant alias prædicabãt
ut penitentiam agerent:& conuerterentur ab iniquitate reſpicerent.Nam & Zachariam filium
pontificis ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum deus prophetam constituisset:stans in media multitudine suadebat eis simul & regi:ut iusticiam facerent:& quia magna supplicia susciperent;si nollent dei præceptionibus obedire.Qui tamen cum moreretur:suarum passionum testem deum & iudicem proclamauit:quia pro bono consilio:& pro his quæ pater eius præstiterat regi ioas:ille amare & uiolenter occumberet.Rex autem non post multum temporis spatium iustissimas pœnas horum in quibus præuaricatus est exoluit.¶Veniente nãq; Azahel syrorum rege in eius prouinciam:& Geth deuastante atq; depopulante:cum esset iam ad hierosolymam deducturus exercitum: metuens ioas obsessionem: euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministeriis templi:misit syrorum regi:his redimens eum:ne ciuitas pateretur oppressionem:aut periculum rerum omnium sustineret. Cui dum satisfactum fuisset ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad hierosolymam. castrametatus est. Ioas tamen cum pessimum languorem incurrisset:instantes amici qui mortem Zachariæ Ioiadæ filii defendebant:ei insidias facientes interemerunt eum: & sepultus est quidem in hierosolymis:non autem in monumentis patrum:quia fuerat inimicus diuinæ religionis.Vixit autem annos quidem.vii.&.xl.in eius uero imperio successit filius eius amasias.Vicesimo autem & primo anno regni Ioas israelitarum principatu potius est Ioacham filius Hieu in samaria quem & habuit annis septem & decem:patris quidem sui:nec ipse imitator existens:impie uero gerens:sicut & primi reges qui deum spreuisse uidebantur.Hunc autem humiliauit Azahel: & eum extenta potestate contriuit:dum aduersus eum decem milibus armatis: & quinquaginta milibus equitum castra mouisset.Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit:& eius milites trucidauit.Hæc itaq; passus est israelitarum populus secundum Helyzei prophetiam: quando Azahel qui occidit dominum suum regnaturum esse prædixerat super Syros & Damascenos Cunq; Iochá in his anxietatibus teneretur:ad preces dei:supplicationesq; cõfugit:rogans:ut eum de Azahel manibus liberaret:nec pateretur:ut sub illius eum ditione uideret. Deus autem penitentiam pro uirtute susciens:& corripere magis q̃ perdere hominem huiusmodi uolens: concessit ei quatenus belli pericula declinaret.Pace itaq; prouincia rursus ad statum pristinum copiamq; regressa est.Post mortem uero Ioacham filius eius Ioas susscepit regnum. Cum septem iam &.xxx.annos haberet in regno Ioas super tribum iuda : tenuit principatum iste Ioas in Samaria super populum israel.Nam & ipse idem habebat nomen:quod hierosolymorum rex:tenuitq; regnum annis sedecim:fuitq; bonus:& in nullo paternæ naturæ consimilis.Illo quidem tempore dum Helyzeus propheta iam in senectute consisteret:& egritudinem incurrisset:uenit israelitarum rex uisitaturus eum.Et dum eum in mouissimis inuenisset:flere cœpit eo uidente: & ingemiscere patrẽ eum uocans:& scutum sui regni: propter eum dicens nunq̃ contra eum hostes armis egisse:sed se prospere sine dimicatione uicisse:qui dum a uita discederet:hæbreos syris relinqueret:& aliis inimicis captiuandos.Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat:sed gratum sibi esse:ut cum eo a præsenti luce recederet.Hæc dicente atq; gemente rege:Helizeus consolabatur eum:iussitq; allatum sibimet arcum extendere. Qui cum præparasset arcũ contingens manus eius propheta iussit ut sagittaret.Cunq; tres sagittas dimisisset:atq; cessasset ait.Si plures dimisisses:eradicasses syrorum regnum.Quia uero in tribus solũmodo quieuisti:totiens congressus syris pugnando prævalebis:& regionem : quam abstulerunt a tuo patre rursus obtinebis . Et rex quidem dum hæc audisset abscessit.Post non multum uero temporis & propheta defunctus est uir iusticia famosissimus:& in dei studiis ualde præclarus.Miracula náq; & inopinabilia opera per suas prophetias ostendit:& apud hæbreos memoriam claram & magnificam sepulturam habere promeruit:& qualem uiro ita religioso decebat impendi.Illo siquidem tempore contigit:ut quidam latrones in helyzei sepulchrum mortuum: quem ipsi uidebantur interfeciſſe proiicerent.Cuius cadauer dum eius tulisset corpori sociatum:continuo susscitatum est.Et de Helyzeo quidem propheta:& quæcũq; prædixit: & quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit:hec declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorum: Azahel ad filiũ eius addam imperium peruenit:contra quem ioas israelitarum rex cum dimicaret:& tribus congressionibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit:& quascunq; ciuitates & uicos eius pater Azahel de israelitarum regno subtraxerat liberauit.Hoc itaq; secundum prophetiam Helyzei p uenit.Cũq; contigisset ut etiam ioas moreretur:ille quidem sepultus est in samaria:regnum uero suo filio Hieroboam nomine dereliquit.

¶Capitulum. IX.

ANno secundo Ioas regis israelitarũ:regnauit super tribũ iuda i Hierosolymis Amasias Cuius mater erat nomine Iodam.Genere uero ciuis & iusticiæ prouisione mirabilis qui cum iuuenis esset:ueniens ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderãt:puniret:& comprehensos omnes occidit:filiis autem eorum pepercit sequés moseas leges qui non sanciuit propter peccata parentum filios occidendos.Deinde eligens exercitum de tribu iuda & Beniamin:qui in flore iuuentutis & circa triginta annos existerent: & ex his congregans quasi trecenta milia:constituit super eos centuriones:mittensq; ad regem israelitarum:coduxit argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut amalechitas

gentibus:& idumeis:& Gabaonitis inferret bellum.Cunq; præpararetur ad prælium: & iam uideretur positus in procinctu:suasit ei propheta:ut dimitteret israelitarum exercitum: quia esset impius : & deus eum uinci p̃diceret:utq; suorum solúmodo solatio uteretur:& hostibus præualeret cum paucis contra eos uolente deo pugnandum.Cum ergo grauiter hoc ferret rex:q; mercedes israelitis iam præbuisset ingentes:monebat propheta ut ageret quod deo placeret: cũ possent pecuniæ ex ipsius muneribus abundare.Et illos quidem dimisit:cedens etiam quas dederat rex mercedes:ipe uero cum suo exercitu ad prædictas gentes accessit:Et prælio gesto uincens.x. quidem milia occidit:& totidem uiuos cœpit:eosq; deducens ad magnam petrã quæ est in Arabia constituta:prædam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas.Dum itaq; in his amasias consisteret:israelite quos cum mercede dara remiserat indignati sunt:& credentes iniuriam q; quasi pro uituperatione fuissent ab eo remissi:cius regni terras aggressi sunt:& usq; Bethoron procedentes dirupuere prouinciam:& multa quidem abstulere iumenta & tria milia hominum occiderunt.Amasias in uictoria ex his quæ gesta fuerant eleuatus : deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spernere:ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare.Tunc accedens propheta mirari se dixit:cum eos deos rex arbitraretur adorandos: qui suos:& a quibus honorabantur iuuare nõ potuissent:nec ab huius manibus liberassent: sed peuntes defendere contempsissent:& ipsi quoq; in hierosolymam ad instar hostium captiuorum uicti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram:& præcepit ut deberent dicere ad prophetam interminãtes eum se puniturum si amplius loqueretur.Et propheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Capitulum. X.

AMasias uero dum se abstinere non posset in rebus fœlicibus constitutus: quas a deo perceperat:eiq; faceret iniurias: scripsit ad regem israelitarum ioas: ut obediret ei & ipse & populus uniuersus: sicut & prius obaudiebant parentibus eius: dauid & salomoni.Qui parere nollent:scirent:q; bellum terminum causæ perciperet.Cui ioas rex ita rescripsit.Rex Ioas regi amasiæ.Erat in libano monte cipressus omnino potens : & carduus exinde misit ad cipressum:petens ut filiam eius filio suo daret uxorem.Et dum hæc agerentur bestia quædam transiens carduum conculcauit Hoc ergo erit tibi exemplum:ut maiora non appetas:nec quomodo amalechitas uicisti:in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis inferre pericula.Hæc legens amasias:ad bellum potius incitatus est:ideo ut arbitror ad hoc eum impellente:ut pro his quæ fuerant ab eo cõmissa pœnas exolueret.Cunq; produxisset exercitum contra Ioas essetq; iam prælium cõmissurus:milites amasiæ repentinus terror & stupor inuasit:qualem non propicius deus imittit:& antequam uenirẽt ad manus in fugam animi pauore cõuersi sunt. Illis igitur terroribus dispersis:contigit ut amasias desolatus ab hostibus caperetur:eiq; Ioas mortem interminatus est.si hierosolymitis non suaderet.ut aperientes portas: cum cum exercitu in ciuitatem susciperent. Et amasias quidem mortis terrore compulsus suscipi fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum cubitorum: curru ingressus est hierosolymam amasiamq; captiuum ducens : & dominus hoc modo hierosolymitatem ciuitatis effectus : & dei thesaurum abstulit : & aurum argentumq; quod in amasiæ erat regalibus exhausit : & ita eum a captiuitate resoluens:regressus est ad Samariam . Hæc itaq; gesta sunt circa hierosolymitas anno quartodecimo regis amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autem ab eis mittentibus:qui eum illic interimerent.Cuius corpus referentes.in hierosolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amasias, hoc modo finiuit uitam propter superbiam & contemptum quem habuit circa deum:qui uixit annos quidem quattuor & quinquaginta:regnauit autem uigintinouem:Huic successit filius suus noie Ozias.

Capitulum. XI.

ANno quintodecimo regni amasiæ regnauit in israel filius Ioas Hieroboam in samaria annis undecim . Hic aũtem rex circa deum quidem iniuriosus: & iniquus extitit uehementer: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero israelitarum multorum bonorum operum occasio fuit.Huic quidem Ionas propheтauit:q; oporteret eum syros uincere dimicantem: & regnum proprium dilatare in partibus aquilonis:usq; ad Emath ciuitatem a meridie uero usq; ad aspaltiden paludem. Antiquitus enim termini chananei isti fuerunt:sicut princeps iesus ea loca determinauit: Igitur Hieroboam castrametatus contra syros:omnem eorum prouinciam sicut Ionas prophetauerat deus stauit.Necessarium uero iudicaui integritatem rerum contradere: studens quæcunq; & de isto propheta in sacris libris inueni conscripta omnia declarare.Hinc enim iussus a deo ut iret ad Niniue regnum:& ibidem prædicaret:q; esset amissura ciuitas pricipatum:metuens nõ perrexit:sed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingressus in tharsu ciuitatẽ ciciliæ nauigabat.Cunq; tempestas imineret aspime:& nauis submersionis picula sustineret:nautæ quidẽ & gubernator : & ipse nauclerus fundebant orationes:quatenus piculũ maris euaderent.Ionas aũt operiens semetipm

facebat:& nihil metuebat horũ quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempestas potius augeretur: & uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum:cogitantes simul: quia aliqs nauigantium huius tempestatis auctor existeret:constituerunt ut quicunq; is esset sorte proderetur. Quibus hoc facientibus sors cecidit in prophetam. Interrogãtibus autem illis unde esset: & quid ageret:genere se quidem dixit hæbreum:prophetam uero summi dei: eisq; suasit: ut si uellent præsens periculum declinare:eum in pelagus proiicerẽt:quia tempestatis eorum auctor existeret. Et illi quidem prius non hoc facere præsumpserunt impium indicantes: si peregrinũ hominem:& qui eis suam commiserat salutem:ad hæc mala compellerent; cum utiq; nondum nauis submersio proueniret:a propheta uero post hæc compulsi: & timore suæ salutis astricti eum in pelagus proiecerunt;& tempestas quidem remota est. Ille uero ut sermo est: q̃ a ceto deuoratus post tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus est in nulla parte corporis maculatus:qui supplicans deo:ut ei ueniam concederet pro delicto:ad niniue profectus ẽ ciuitatem:& astans in medio prædicauit:q̃ post breuissimum tempus asyæ perderent principatum. Hæc ergo eis indicans est reuersus. Hanc itaq; narratiõem explicui: sicut scriptã inueni. Igiẽ hieroboam rex cum omni fœlicitate uitam degens:& regnans:annos. xi. defunctus est: & sepultus in Samaria:cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem modo & Ozias amasiæ filius quarto & decimo iam anno regni hieroboam duabus tribubus in hierosolymis impauit: cuius mater fuit Athelamas nomine:genere uero ciuis. Erat aũt hic bonus & naturaliter iustus atq; magnanimus:& ad regẽ prouidentiã nimis industrius. Castrametatus cõtra palestinos:eosq; bello deuincens:ciuitates eorũ cœpit post Geth:& lãniã:sed & muros eaꝝ destruxit. Post hãc militiam aggressus est Arabas uicinos ægyptiis:& edificans ciuitatem circa mare rubrum:cõstituit in ea custodiam. Deinde ammanitas:alias ammonitas subdẽs:& tributa eis imponẽs; & oĩa usq; ad terminos ægyptiorũ:suæ ditioni subiiciẽs cœpit decætero hierosolymitarũ hẽre curã: ná quicũq; muri fuerãt lõgo tempore:aut regũ priorũ desidia iam destructi:eos rursus edificauit:& reparauit:necnõ & quoscũq; destruxerat israelitarum rex quãdo patrẽ eius amasiam captiuum tenens ingressus fuerat ciuitatem. Edificauit aũt & turres multas:singulis quibusq; cẽtum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in desertis magnas ualde munitiões:& multos aquæductus instituens. Habebat aũt iumentorũ & aliorũ animaliũ innumeram multitudinẽ quando & prouincia fertilis erat ad pascua;eratq; præcipue terræ cultor; & curã habebat circa plantationes:& semina fructuũ diuersorum. Exercitũ circa se habuit electorũ trecẽta octoginta milia uirorũ:quorũ duces & tribuni:& millenarii erant ualde fortissimi:& q̃ suo robore possent ferri numero duo milia. Cõstituit autem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dãs unicuiq; iaculaturam & scutum & loricas æreas:& arcus & splendonas. Super hæc autem & machinamenta multa ad oppressiones instituit:quibus petræ dimitterentur & iacula & arpagiões: & his similia præparauit. Dumq; hæc ita constituisset mentis elatione corruptus: & substantia mortali ditatus:contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Est autem imortalis substantia:pietas circa deum:& custodia mandatorum. Lapsus est itaq; fœlicitatis euentu: & ad paterna peccata descendit:quæ etiam illum postq̃ claritatem bonorum & rerum magnitudinem dereliquit appræhenderunt. Hic enim instante insigni die & generali festiuitate indutus stola sacerdotali intrauit in templum:oblaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum aliis octoginta sacerdotibus eum prohibente ne faceret: quomodo hæc solummodo his adiacerent:qui ex genere aaron erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges: iratus interminatus est eis mortem:nisi tacerent. Inter hæc autem terremotus factus ẽ magnus: & stupescente populo claritas solis nimis effulsit:& incidit in faciem regis: & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge scissa est media pars montis ad occidentem:& sua uolubilitate per quattuor stadia procedens:ad orientalem resistit montẽ: ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret. Cunq; sacerdotes regis faciem lepram appræhendisse conspiciunt:pandebant ei calamitatem suam:hortantes ut tanq̃ pollutus exiret a ciuitate. Ille uero confusione huius euentus affectus:& dum illi iam nulla esset fiducia tremefactus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuisset ultra humanas mentes elatus: & propter hæc impie gessisset in deo miserabilem:tamẽ hanc & uilem pertulit passionem:& tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus in uita priuata degens:filio eius licet suscipiente regnum: deinde mestitia faciente defunctus est. Qui uixit quidem annos octo & sexagita:quibus regnauit quinquaginta & duobus; sepultus est autem in hortis solus. Zacharias autem filius Hieroboam dum mensibus septem regnasset in israel dolum passus occisus est a quodam amico nomine Sellum:filio Iotauis:qui post eum regno percepto non amplius q̃ diebus triginta tenuit regnum. Princeps enim militiæ Manaen illo tempore:cum esset in ciuitate tharso: & audiret qđ de Zacharia fuerat gestum:surgens inde cum omni militia uenit in samariam & commisso p̃lio Sellum peremit:& semetipsum constituit regem:surgensq; exinde in Thabrain ciuitatem uenit:cuius ciues obseruantes portas eius: regem suscipere nõluerunt. Ille uero ulciscens in eis:&

quæ foris erant depopulatus est:& ciuitatem obsessione fortissima accepit:& grauiter ferēs: qđ fecerūt eius ciues:omnes simul occidit:neq; paruulis parcens:& quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & seuiciæ non reliquit.Ná quod neq; alienigene capicres eos facere potuissent, hoc iste de suis contribulibus operatus est.Itaq; Manaen hoc modo regnauit annis.x.fuitq; peruersus & rerum omnium ualde seuissimus.

¶Cap.XII.

VNq; aduersus eum castra mouisset Phoialus alias Phoiaphul assyrioꝝ rex: ad certamina quidē pugnæ contra assyrios non accessit:sed mittens ei mille argenti talenta: egit ut bello discederet.Ad hanc itaq; causam profuit populus regi Manaē. Nā unusquisq; pro capite suo qnquaginta præbuit dragmas:post hæc defunctus é: & sepultus in Samaria:Phaceiá uero suum filium successorem regni proprii dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem duobus tantūmodo regnauit annis:deinde in cōuiuio dolo cum amicis propriis peremptus é.Phaceias enī millenarius filius Romeliæ ei fecit insidias:qui & ipse Phaceia tenuit annis principatum.xx.Fuit aūt impius & iniquus.Rex uero:assyrioꝝ Teglat Phalasser noie castrametatus aduersus israelitas:& cunctam Galaditē regionem uastans:& transiordanē:& quæ gabbani nuncupanē:& Trasa & Asaran habitatores una captiuos ducens:eos in regnum suū migrauit.Igitur & de assyriorum rege hæc nos declarasse sufficiat.Ioathā itaq; filius regnauit ī hierosolymis super tribum iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocatur Itrasis:is rex nulla uirtute minor fuit:sed & rebus quidem diuinis pius.apud homines aūt extabat iustus: hūitq; curá rerum ciuitatis:& quæcunq; reparatione & ornatu pariter indigebāt:hæc largissime procurabat:fecitq; porticus in templo:& eius ingressus ornauit:muros quoq; qui ceciderūt rursus erexit:turresq; proceres & inuincibiles in eis edificauit:& in reliquis oībus quæ in regno neglecta uidebantur:opus fabricationis exhibuit.Qui dum ammanitis alias ammonitis intulisset bellū atq; uicisset:eos annis singulis tributa præcepit exoluere talenta auri centū:& tritici decē milia choros:tantūdē & ordei.Sic aūt proprium auxit regnum:ut hostibus quidē esset ualde terribilis:familiaribus uero præcipue fœlix.Eo itaq; tempore fuit propheta quidam nomine Naum:q de assyrioꝝ subuersiōe & Niniuē urbe propherās hoc dicebat.Niniue quasi piscina aquæ cōmota:sic & populus omnis turbatus:& fluctuans cōmouebitur fugiens cunctis dicentibus: ad alterutros state & manete:aurúq; uobis & argentum diripite:& nullus hanc uoluntatem agendi habebit:cum animas suas omnes magis q̄ facultates salutare festinent. Crudelis enī alterutros decertatio habebit: & luctus & solutio magna membrorum : & uultus eorum terrore pallescunt. Vbi tunc erit habitaculum leonum:& mater catulorum leonum.Dicit autem tibi deus niniue: quomodo exterminabo te:ut nequaq̄ leones progredientes ex te imperent mūdo . Sup hæc aūt & multa ꝑ ia prædixit iste propheta de Niniue:quæ dicere necessarium non putaui : ne legentibus uiderer importunus ostendi.Hæc aūt omnia prouenerunt in niniue post annos centum & xv.De his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est.Porro Ioathan mutauit uitam : cum uixisset annos unum & quadraginta:ex quibus regnauit sedecim:sepultusq; est in regiis monumētis:uenitq; regnum ad eius filium Acham:qui impius circa deum existens:& paternæ preuaricator legis:reges israelitaꝝ imitatus:in hierosolymis ydoloꝝ aras īstituit:& super eas sacrificauit: in quibus etiam suum in holocaustum obtulit filium more chananeorum: & super hæc multa alia scelera perpetrauit.

¶Capitulum. XIII.

VNq; circa hæc ita uesanus existeret:castrametatus est aduersus eū syroꝝ & damascenorum rex Rasin:& Phaceias israelitarum:erant enim amici & recludentes eū in hierosolymis:multis eam tēporibus obsidebant:ꝓpter muroꝝ munitioné eam capere nō ualentes.Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum positam & habitatores eius occidens in ea uiros īstatuit:& aliis in circuitu ciuitatibus ita fecit:perimens ubiq; iudeos:qui multam deuchens p̄dā:in damascū cum suo rēauit exercitu.Rex aūt hierosolymoꝝ cognoscēs syros ad ꝓpria rēasse:& credēs p̄ualere se cōtra israelitaꝝ regē:exercitū suū aduersus eū armauit:& congressus bello faciente ira dei deuictus est:propter īpietates suas multas & maximas:Ea nāq; die centum &.xxx.milia eius militum ab israelitis occisi sunt: & amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Acha in bello peremit:& tutorem totius regni Ericam constituit:& principem militiæ tribus iudæ nomine Elicam captiuum tulit:& ex tribu Beniamin mulieres & infantes:multamq; simul diripiens prædam:in Samariam sunt reuersi.Quidā uero Oded illius temporis propheta cum esset in Samaria exercitui ante muros occurrēs magna uoce clamauit dicens uictoriam eis nō ꝓpria uirtute collatā:sed propter irā dei q̄ hūit sup Achā regē: culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas:sed ét p̄sumpserint ex tribu iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere:suasitq; illis ut eos continuo sineret ad ꝓpria remeare:q; si nō obedirēt deo subderent repetiti prælio.Populus igit israelitaꝝ ī cetu cōueniēs:quid de his fieret cogitabat.Túc quidā Barachias noie cū esset in republica ꝓbatissimus:surgēs ī medio: & cū eo tres alii dixerunt.Non est permittendum ut captiui in urbem introducant: ne oēs a deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetæ domini:& non nouas īpietates adiicia-

mus.Hæc ergo milites audientes:permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire.Su mentes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq;:& diligentiam exhibẽtes:& itineris dantes expenſas innoxios ad propria remiſerunt.Nihilominus quattuor uiri uenere cum eis: & uſq; ad hiericho deducentes eos non procul ab hieroſolymis in ſamariam ſunt reuerſi. Rex aũt Acham hæc paſſus ab iſraelitis mittẽs ad regem aſſyrioꝝ thadaphaſarum:popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcenos:multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittẽtes miſitq; ei & munera ualde præclara.Ille uero legatis ad ſe uenientibus:uenit in auxilium regis Achã: & caſtrametatus aduerſus ſyros:& regionem eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœpit:inſuper & regem Raſin occidit.Damaſcenos aũt in ſuperiorem mediam deſtinauit : & quoſdam aſſyriorum in ciuitate damaſcena conſtituit:iſraelitarum uero terram nimis affligens multos ex ea captiuos abduxit:dum hæc contra ſyros egiſſet rex hieroſolymorum auferens aurum quodcũq; erat in regalibus theſauris pariter & argentum:& quod erat ĩ templo dei:& quicquid fuit optimum ornamentum in templo: deuehens hæc uenit in damaſcum:& ſecundum promiſſiones dedit hæc aſſyriorum regi:& gratias ei pro omnibus referens:in hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus:& circa modum ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dum bello cõprimeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit:ſed in eorum ueneratione permanſit: qua ſi poſſet ei cõferre uictoriam:& deuictus aſſyrioꝝ denuo cœpit colere deos: & oẽs potius uidebatur honorare:q̃ paternum uerumq; deum,cuius ira fuerat eius perditionis cã.Qui ad tantã inſaniam:cõtemptumq; dei peruenit:ut oĩno clauderet tẽplũ:& ſolemnes offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferret.His igitur rebus iniuriam faciens deo,mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim .Cui filius Ezechias mox ſucceſſit ĩ regno. Eodẽ tempore mortuus eſt etiam rex iſraelitarum phaceia:dolo cuiuſdam amici nomine Ozias: q̃ tenuit regnum annis nouem:fuitq; malignus dei contemptor.

Cap. XIIII.

COntra hunc aũt caſtrametãtus ẽ aſſyrioꝝ rex Salmanaſar:eũq; cum utiq; Oziàs deũ nõ haberet propicium nec adiutorem fecit ſibimet ſubditum:& tributa definita cœpit euoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis:regnauit ĩ hieroſolymis Ezechias filius Achã:& Abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aũt huic uiro natura benigna iuſta & ualde religioſa.Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnũ:neq; aliquid neceſſarium: nec utilius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe q̃ ut coleret dei religionem.Et conuocans omnẽ populum pariter ſacerdotes & leuitas:cõtionẽ habuit apud eos dicens.Non ignoraris: quomõ patris mei peccato qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturã:multa & maxima mala eſtis experti:& ab eo ueſtra mens corrupta eſt:& quomõ ſuaſit:quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter adorare.Hortor itaq; uos poſtq̃ opere cognouiſtis:quomodo peſſimum eſt agere impie: ut illoꝝ obliuionem habentes:purgetis uos a priore pollutione:& cũ ſacerdotibus atq; leuitis conuenientes aperiatis templũ:& purgãtes illud cum ſolẽnibus ſacrificiis:ad honorem antiquũ & patrium reuocetis.Sic enim deus uobis propicius erit:& iraſci ſuper ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicente rege ſacerdotes apuerunt templum:& eiicientes pollutiones:uaſa dei & ſolẽnia ſacrificia ſuper altare impoſuerunt.Mittens aũt rex in prouinciam ſibi ſubiectam populũ ad hieroſolymam cõuocauit:ut feſtiuitatẽ celebrarent azimorum:mũltum nãq; præterierat tempus propter iniquitatem prædictoꝝ regum: quod non fuerat actum.Miſit uero pariter ad iſraelitas: inuitas eos:ut relinquentes malam conuerſationem & conſuetudinem reuerterentur ad priſtinam dei culturam : dicens concedere ſe uenientibus in hieroſolymam : ut azimorum feſtiuitatem agerent : & cum eis pariter epulas exercerent . Hæc dicebat: monens tantum non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens:ſi tamen nollent:quod ſi quidẽ uoluiſſent:utiq; beati fuiſſent. Iſraelite uero uentibus legatis:& eis regis ꝑpria mandata nunciantibus:nõ ſolũ non acqeuerũt ſed etiam legatos tanq̃ fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicãtes quæ paterentur:ſi ad pietatem dei conuerti nollent:ſpreuerunt:& ad nouiſſimum eos cõprehendentes interemerũt . Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt:ſed horum quoq; peiora faciebãt nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus.Multi tamen de tribu Manaſſe:& Zabulon:& Iſachar obedientes monitionibus prophetarum:ad pietatis iura conuerſi ſunt.Et iſti omnes ad Ezechiam in hieroſolymam concurrerunt:ut adorarent deum.His autem uenientibus rex Ezechias aſcẽdens ĩ templum cum principibus & omni populo:ſacrificauit prõ ſe thauros ſeptem & totidem arietes : & agnas ſeptem: & totidem hircos:imponenteſq; manum ſuper capita pecudũ ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolemnia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant:leuitæ uero circũſtantes cum muſicis organis cantabat hymnos in deũ atq; pſalebãt: ſicut docti fuerant a dauid: reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus concrepabant.His itaq; factis proſtratus in faciem:& ipſe rex & populus uniuerſos adorauerũt deum: deinde ſcrificauerunt boues ſeptuaginta thauros centum:agnas ducentas.Populis uero ad epulas condonauit: boues quidem ſexcentos:reliquaq; pecora tria milia:& omnia quidẽ ſacerdotes

ſecundum legis conſuetudinē cōplebant.In his itaq; rex delectatus epulabaf cū populo gratias agens deo.Inſtantem uero azimoꝝ feſtiuitatem celebrantes ideſt paſchalia decætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt.Populo uero præter illa quæ imolata ſunt:donauit rex thauros qui dem tria milia:pecudum diuerſorum ſeptem milia.Idem autē fecerunt & principes : mille náq; thauros dederunt ei:& pecora mille & quadraginta. Et dū hoc modo a ſalomonis regis tempore celebratio non fuiſſet affecta:tunc primū ſplendide & largiſſime probaf exhibita.Cunq; feſtiuitas fuiſſet impleta:egreſſi in prouinciā purgauerunt eam:ſed & ciuitatem ab ydoloꝝ omniū pollutione mūdauerunt.Conſtituitq; rex ut quottidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarētur impenſis ſecundum legē:& ſacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugum:ut ſemper circa religionē obſeruarent:& a dei cultura ſeparari nequirent:& populus quidē offerebat omnis fructus.ut moris erat.Domus enī & cubicula rex edificās: ſinguli ſacerdotibus diſtribuit:& leuitis:eorūq; filiis & uxoribus:& ita ad antiquā dei culturam denuo ſunt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuens:bellum egit aduerſus paleſtinos:eiſq; deuictis tenuit oēs ciuitates hoſtium a gaza uſq; in geth.Rex autem aſſyrioꝝ mittens interminatus eſt: omnem ſe eius ſubuertere principatum:niſi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret. Ezechias autē de interminationibus non curabat:ſecurus de pietate dei & prophetia Eſayæ a quo futura oīa certiſſime cognoſcebat.Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dicta ſufficiant .

Capitulum. XV.

SAlmanaſar autem aſſyriorum rex:dum ei nunciatum fuiſſet : quia iſraelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam ægyptiorum regem:petens contra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet:annis tribus obſidens Samariam:cœpit eam nono quidem anno regni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis hieroſolymorum:& iſraelitarum regnum uehementer exterminauit:& omnem populum tranſmigrauit in mediam & perſidam. Inter quos & regem Oſiam uiuum cœpit atq; migrauit:aliaſq; gentes & quodam loco nomine Authi : qui ex flumine perſico ita uocatur:in Samaria & iſraelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decē tribus iſraelitarum de iudea poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem: a quo tempore egredientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe ieſu: ex quo autem recedentes a Roboā qui fuit ex genere dauid:regnū hieroboam tradiderūt: ſicut & prius a me ſignificatum eſt:anni tunc erant ducenti & quadraginta:& menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis appræhendit iſraelitas tranſgredientes leges:& prophetis non obedientes: qui eis hanc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedentes.Cœpit autem malorū eorum cauſa fabricari:ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius ſeruum fecerunt regem:qui in deum peccando fecit cum uniuerſis populis inimicum ,imitantibus ſuum malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyriorum inuaſit pugnādo cunctam Syriam:& phœnicem uniuerſam.Nomē uero huius regis in Archiuis Tyri conſcriptum eſt.Pugnauit is aduerſus Tyrum:cum in ea regnauit Hylyſeus. De quibus teſtatur & Menander qui temporum facta conſcripſit:& tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait:Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem:hic recedentibus Cetheis naiigans reduxit eos contra quos denuo Salmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicē bellis inuaſit.Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt.Receſſit autem a Tyro ciuitas Sydon:& arce & antiqua Tyrus:& multæ aliæ ſimul urbes:quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt.Quapropter tyris non ſubiectis:denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuaginta:& remiges octoginta . Cōtra quos tyri nauigantes cum duodecim nauibus:diſperſis hoſtium nauibus cœpere captiuos uiros quingentos. Vnde honor tyriorum propter hæc creuit eximie.Reuertens autem aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hæc quinq; annis fuiſſet factum:tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquā. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei. hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo q; a prouincia Perſida:& a quodā flumine qđ chuta uocatur migrati uiderentur.ſinguli eorum ſecundum gentem propriam deos in ſamariam portauerunt:erant autē quinq;. Et cum eos more proprio colerent:ad iracundiam & furorem deū maximum prouocarunt:uenitq; peſtilētia ſuper eos:per quam corrupti:cum nullā malorū medicinam inuenire poſſent:deum maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regē aſſyriorum legatos: ſupplicauerunt:ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum : quos pugnando tenuerat deſtinaret.Quo mittente ſacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerunt.Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari:peſtilentia repente ceſſauit: & hactenus ipſas ſolēnitates celebrare noſcuntur.Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum chuthei ſecundum genus:græce autē ſamaritæ uocantur:& propter rerum motum ſeperati ſunt:& quando uident iudeos eſſe fœlices cognatos appellant:& quaſi de ioſeph nati uideantur : & ex illo cum eis habe-

ant ſocietatis initium:quando uero detectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere communicare uolunt:ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

HAec inſunt in decimo libro ioſephi hiſtoriæ iudaicæ antiquitatis. Cap. i.
Bellum regis aſſyriorum Sennacherib contra hieroſolymam: & Ezechiæ regis oppreſſio. Cap. ii.
Quemadmodum deperiit aſſyriorum exercitus una nocte:& rex eorum domi reuerſus.filiorum inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.
Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim annis adiectis ſibi a domino ſupuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorem regni manaſſen. Cap. iiii.
Qui a caſtrametati contra eum chaldęi & babylonii reges:& captum agentes duxerunt in babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes:miſerunt rurſum eum in regnum & de Ioſia rege: quem religioſus & iuſtus fuerit. Cap.v.
Quomodo ægyptiorum regem nechaon agentem exercitum contra babylonios:& per iudeam iter facientem prohibuit rex Ioſias:pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymam defunctus eſt:cuius filium Ioacham regem hieroſolymite fecerunt. Cap.vi.
Quemadmodum congreſſus eſt Nechaon contra babyloniæ regem circa Eufratem fluuium:& reuertens in ægyptum:uocatum ad ſe Ioacham regem hieroſolymorum filium . Ioſiæ unctum duxit in ægyptum.fratrem uero eius Helyachim in hieroſolymis conſtituit regem:mutás ei nomen Ioachim. Cap. vii.
Bellum Nabuchodonoſor regis babyloniorum contra Nechao regē ægypti:quo deuicto:& omni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege ægypti erat:uenit hieroſolymā: & regem eius Ioachim fecit ſibi tributarium. Cap.viii.
Quomodo tertio anno poſt diſceſſum regis babylonis:ioachim denuo ægyptios eſt ſecutus: cui prophetauit Hieremias de perditiōe ſua & ciuitatis futura per regem babylonis: quæ & euenit: nam non poſt multum tempus Naburhodonoſor caſtrametatus contra eum : & ſuſceptus intra ciuitatem:Ioachim quidem peremit:filium uero eius Ioachim conſtituit regem:& multos captiuos duxit in babylonem:inter quos erat Ezechiel propheta. Cap. ix.
Quomodo penitētia ductus rex babylonis:eo q; ioachim feciſſet regem:miſſo exercitu: eum in hieroſolymis obſedit:qui accepto iureiurando:ut nihil pateretur mali:nec ipſe: nec ciuitas matrem & amicos tradidit obſides:ſed rex babylonis rupit iuſiurandum: nam regem cum matre & amicis:ſimul etiam cum omni iuuentute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci: patruum uero eius ſedechiam regem conſtituit in hieruſalem. Cap. x.
Quomodo etiam hunc audiens ægyptiis præbere ſolatia:& amicitias cum eis habere caſtrametatus contra hieroſolymam:forti eam obſeſſione cœpit:& incenſo templo ſedechiam & populū migrauit in babyloniam:in qua tranſmigratione fuerunt:Daniel: Ananias:Azarias: Miſael: uaſa quoq; ſancta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. Cap.xi.
Quomodo godoliam præfecit prouinciæ rex babylonis:quo percuſſo a quodam iſmaele:timentes reliquie iſrael regem babylonis:intrauerunt ægyptum quod non ceſſit eis in proſperum : nā rex babylonis poſt tempus intrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudeos uero q illo fugerant:captiuos duxit in babyloniam. Cap. xii.
Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor: & interpretatio eorum per danielem:trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. Cap. xiii.
Regem babylōicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatō regni babylonici ſub balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. Cap. xiiii.
Daniel ſub Dario i lacum leonū imiſſio:ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & pphetiæ eius.
Continet hic liber tempus annorum centum:& octoginta duorum menſium ſex dieꝝ.

Incipit liber decimus antiquitatum.

VM Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annum haberet in regno aſſyrioꝝ rex nomine Sennacherib cum maxima manu aduerſus eum caſtrametatus:forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuū iuda & Beniami.Cūq; hieroſolymā tenderet:p̄uenit eū miſſis legatis Ezechias ꝓmittēs & obedire ſe ei:& tributa q̄ imparet exolue re.Sēnacherib uero cognoſcēs q̄ legati ferebāt dignū indicauit bello deſinere:& ꝓcantiū ſuſcipere dignitatem tūc ꝓmiſit.Qui accipiēs trecēta argēti talenta:& auri.xxx.aīcus diſcedit:dās legatis iuriſiurādi fidē:qa ei nihil diſcedēdo noceret. Ezechias āt credēs & euacuās theſauros; miſit ei pecūias ſpans ſe a piculo belli & regni amiſſione

liberari. Assyrius aũt hæc sumens:ex his quæ promiserat nihil cogitauit: sed ipse profectus ad ægyptios & æthiopas:principem militiæ rapsachẽ cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uastandam hierosolymã dereliquit:quoꝝ nomina erant tharatha & arachiris. Tunc itaq; uenientes ante muros castra fixerunt:miseruntq; ad ezechiam petentes:ut cum ipso possent habere colloquiũ. Ille uero per se quidem propter metũ non abiit:tres aũt necessarios sibi misit amicos:hoc est helyachi tutorem regni: & Sobaneã & Ioan:q supra scribas erat. Isti ꝓcedentes e diuersis principũ militiæ assyrioꝝ steterunt. Quos dum uidisset Rapsaches princeps militiæ petit: ut euntes dicerẽt ezechiæ. Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præsumens atq; cõfidens refugit dominum suum:& obedire nõ uult:neq; suscipe exercitum eius. An certe ꝓpter ægyptios sperans exercitum suum illoꝝ solatio subleuari. Si hoc expectat fatuus é:& similis homini incũbẽti calamo fracto: qui cum ceciderit super eum:manu uexata sentiet plagã. Sciat aũt quia etiam uoluntate dei cõtra eũ castrametatus est:qui eoncessit ei israelitarum uastare regnũ: ut eodem modo subiectum ei disperderet regnum. Dũ hæc Rapsaches hæbraica lingua diceret: hẽbat eni linguæ huius experimẽ tum:helyachi metuens ne populus audiẽs metu corrueret:poposcit ut syro magis loqueret e oqo. Ille uero intelligẽs suspitionẽ eius: & metum maiore uoce amplius clamans respondit hæbraice dicens. Audiant oẽs præcepta regis: & q̃ utile est eligant: & se nobis tradãt. Palã eni é quia rex & uos populum spe uana decipitis: & repugnare suadetis. Si uero præsumitis & exercitũ nostrũ uos repellere dicitis dãte me duo milia equos de exercitu mihi cõmisso:totidẽq; ascẽsores præbentes:uestrũ exercitũ nobis ostendite:sed non hẽtis tot homines. Quid igit̃ tardatis tradere uosmetipsos maioribus:qui uos capturi sunt & inuitos: dum spontanea traditio securior uobis sit:inuita uero ualde periculosa: ut causa calamitatis existat. Hæc audientes & populus & legati:dicente assyrioꝝ principe:ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiens indutus uestе regali & indutus sacco & habitu miserando lege patria:prostratus in facie rogabat deũ:ut se adiuuaret:nullã aliã habentẽ spem salutis:mittẽsq; & aicos quosdã & sacerdotes ad Esaiã ꝓphetã: poposcit ut oraret:& factis sacrificiis ꝓ salute cõmuni rogaret deum: quatenus spem hostiũ frangeret:& populo suo misericordiã condonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cõfortauit regẽ:& eius amicos prædicẽs: qa sine bello deuicti hostes turpiter ab urbe recederẽt:& non cũ fortitudine illa:quã se hẽre credebãt:deúq; ꝓuisuꝝ ut fortiter uastarent. Sed & ipm regẽ assyrioꝝ Sennacherib nõ ꝓualẽté aduersus ægyptios cũ ad ꝓpria remearet ferrũ periturũ eé ꝓdixit. Ipso siquidẽ tpe scripserat Ezechiæ assyrius epistolas: in quibus fatuum eũ esse dicebat:credentẽ q̃ eius seruitiũ posset euadere:qui multas gẽtes & maxias subdidisset:& interminabat̃ funditus se eũ disperdere dũ capet urbem:nisi portas aperiẽs spõte i hierosolymis exercitũ eius exciret. Quæ dum relegisset ezechias:spreuit propter spem quã habebat in deo'. epistolam uero replicans in tẽplo reposuit. Rursus aũt cũ deo uota & oratiões effunderet pro ciuitate & pro salute cũctoꝝ. Esaias propheta eũ asseruit exauditũ: & nec in præsenti tempore esse ab assyriis obsidendum:& in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant esse reuersuros:& tertio anno cum pace opus suum facturos:& propriarum possessionum sine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore transeunte:assyrioꝝ ex bello quod ægyptiis intulerat frustratus ab huiusmodi causa sine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuisset cõmoratus in obsessione peluſii:& dum aggeres contra muros eleuati fuissent: quibus ciuitati nitebantur insistere:audiuit æthiopum regem tharachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire solatium:& per desertum iter facere:ut subito in assyriorum castra irrueret. Turbatus ergo est rex Sennacherib ad sacerdotem qui uulcan: castrametati quasi rex iste ad eum regem ægyptiorum uenisset:qui esset uulcani sacerdos: & obsessionem peluſii huiusmodi causa dissoluit. ¶ Capitulum. II.

Rante itaq; rege hierosolymoꝝ ad deum: & deus exaudiens maximã plagã misit in eum:& multi perempti sunt. Herodotus aũt errorem ideo facit:quia nõ assyriorum dicit regem:sed arabum:adiiciens quia suricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit assyrioꝝ:& propterea cum non habuerit rex arcus:exercitum expulsio reuocauit. Et hæc quidẽ herodotus. Verosus aũt qui chaldaicã conscripsit historiam meminit regis sennacherib:& quia regnauit super assyrios:& castrametatus est in omnem syriam & ægyptum:ita dicens:Reuersus aũt sennacherib a prælijs ægyptiacis ad hierosolymam: cum inueniſſet exercitum quem rapsaci dimiserat in periculo pestilentiæ cõstitutum:deus eni morbũ populo eius immiserat. ita ut prima nocte eorum qui obsidebant deperirent centum octoginta quinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hãc in nimio timore & angustia constitutis:de cũcta iam militia metuens effugit cum sua manu ad propriũ regnũ in ciuitatem quæ appellatur Niniue. Et dum modicũ tempus ibidem commoratus fuisset:dolo a senioribus filiis:adramelech & seleustro est peremptus in proprio templo quod dicitur Arasci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniã discesserunt:succesſit aũt i regno eius asaracoddas. Terminus obsessionis assyrioꝝ cõtra hierosolymitas tali occasiõe ꝓuenit. ¶ Cap. III.

EZechias aũt inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hostias eũ of populo celebrauit deo:& cognoscés:qa nulla alia cá hostes alios qdẽ peremisset: alios uero timore mortis simul effugasset ab hierosolymis:nisi diuino solatio oi studio & largitate usus est circa dei cultũ. Non post multũ uero graui languore detentus a medicis quidẽ desperatus est:nihilq nec ipse de se:nec eius amici spei ulterius sustinebát. Adiiciebatur aút & alia angustia magna regi:eo q filios nõ haberet: & q moriturus eẽt desolatã relinquens domum:nec successorẽ sui generis habiturus. Dũq nimis in hac parte fatigaret:rogauit deum ut ei partuo tpe uitá cõcederet:dõec filios habere posset:& nõ prius aía priuaret anteq fieret pater. Cui misertus deus petitionẽq suscipiẽs:quia nõ dolebat:eo q priuádus esset bonis imperii: sed ut filios haberet:qui in eius principatũ succederẽt. mittẽs Ysaiá iussit ei dicere quia post tertiá diẽ euaderet casum lãguoris:post hæc annis qndecim supuiueret:& filios generaret. Et dum hæc mádara dei ppheta dixisset ppter nimietatẽ lãguoris:& ea q inopinabiliter pmittebantur non credés signũ aliquod & indicium petit ut faceret Ysaias:qtenus hæc dicẽti sibi crederet: & a deo eum missum uere cognosceret. Nã ea quæ ultra rationẽ sunt: & spe fortiora uidentur huiusmodi rebus credunt esse ueracia. Et dum ppheta interrogasset eum:qd uellet fieri signum: umbrá solis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dum ppheta rogasset deum ut fieret:audiẽs rex ipletum eẽ qd uoluit:repẽte dissolutus a lãguore cõscẽdit i tẽplum : & adorás deum uota debita celebrauit. Eo siqdẽ tpe cõtigit assyrioꝝ regnum a medis solui: qd tamen in alius indicabo. Rex itaq babylonioꝝ Baladas misit legatos ad ezechiã portãtes munera:& ab eo popposcit ut ei eẽt socius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiẽs: & thesauros eis ostendens:& armoꝝ instructionẽ & aliá copiá quã i auro & gemmis habebat:simul etiã munera præbens regi balado deferenda dimisit eos. Tunc Ysaias ppheta uenit ad regẽ:& reqsiuit unde fuissent qui uenerãt. Qui dixit de babylonia eos a suo rege uenisse:& ostẽdisse se eis uniuersa : ut uidẽtes diuitias & uirtutẽ regni cognoscerẽt:& regi suo renunciarent. Cui ppheta respondens. Scito inqt nõ post multũ tẽpus ad babyloniã filios tuos:& diuitias trãsmigrãdas:insup & nepotes tuos eunuchos esse faciẽdos:& amissuros uirile nomen:& regi babyloniæ seruituros. Hæc eni prædixit deus. Ezechias cõtristatus in his q dicta fuerãt ait:nõ se qdẽ uelle suá gentẽ in talibus erũnis icurrere:sed qa ipossibile est quæ apud deũ deliberata sunt posse mutari:rogabat ut usq ad uitá ipsius pax pmaneret. Meminit aút baladi regis babyloniocꝝ berosus. Cũ itaq propheta Ysaias indubitanter & mirabiliter de ueritate cõfideret:& nihil falsi penitus loqueretur: oia quæcũq ppheta uit:scribẽs dereliqt in libris ut ex effectu postea oibus appareret. Et nõ solus iste ppheta:sed & alii numero duodecim idẽ fecerũt:& oẽ siue bonũ siue aduersarium alias contrariũ quod apud nos fit:secũdũ illoꝝ dictũ puenire dinoscit. Sed hoꝝ singula denuo declarabimus. Ezechias aũt rex dũ super uixisset tempus quod pdiximus:& oẽ illud spaciũ in pace deguisset:mortuus est anno uitæ suæ qnquagesimo & qrto:in quibus regnauit uigíti & nouem. Cui successit in regno filius proprius nomine manasses:de matre quidẽ noie abhisida: q a paternis uoluntatibus abscissus:& ad diuersa cõuersus:oẽ genus malignitatis ostendit: & nihil impiũ dereliquit:sed iniquitates israelitarum imitatus est:quibus in deũ delinquẽtes affligebãtur. Præsumplit etiã tẽplũ dei polluere simul:& ciuitatẽ oẽmq pariter regionẽ. Nam spernendo deum ad hoc usq peruenit:ut omnes hæbreoꝝ iustos occideret:neq prophetis parceret:quoꝝ quottidie singulos pimebat:& eoꝝ sanguie hierosolymoꝝ:plateas irrigabat. In his iratus deus misit prophetas ad regẽ & populũ p quos interminatus ẽ easdem ei futuræ calamitates:in q bus incurrerant fratres eorum israelite:cum ei iniurias intulissent. Illi uero nõ credidere eorum uerbis:quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterentur. operibus autem cognouerunt fuisse uera quæ a prophetis prædicta sunt.

¶ Capitulum. IIII.

CItur dum in eis perseuerarent:bellũ super eos intulit rex babyloniocꝝ & chaldeocꝝ. Is eni misso exercitu in iudeá & regionẽ eoꝝ depopulatus est:& regem Manassen dolo captũ & ad se deductum:habuit ad ea q uoluit torméta subiectũ. Manasses autem tunc intelligens in quibus malis esset:& hoꝝ omniũ se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum clemẽtem faceret atq misericordem:cuius orationem deus exaudiens:hoc ei concessit:& remissus a rege babyloniorum ad sua regna reuersus est. Cũq uenisset ad hierosolymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens: studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere:& ad seruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere:templumq purgare & ciuitatem:& ad hoc solum erat decætero constitutus:ut gratias deo pro dono salutis exolueret: quatenus in omni uita eius ei propicius pmaneret. Hæc aũt ipe & populũ agere docui:agnoscés i q bus calamitatibus icidisset pp ritum q sanctæ cõuersatiõi erat aduersus: & edificás rursus altare solénes hostias imolabat : sicut moyses diuinã exponendo culturã. Eodẽ itaq mõ & p hierosolymoꝝ cautela cogitauit : ita ut etiã muros antiquos cũ multo studio reparet:& alios ultra eos erigeret:& turres eminẽtissimas exaltaret:custodias uero q ante ciuitatem fiũt multa munitiõe firmauit:& sic in oibus a priori

cõuersatiõe mutatus ẽ:& post hæc hũit beatissimã uitã:ut multi imitatores eius essent: ex quo cœpit deꝰ colere pietatẽ. Qui cũ uixisset annis.lx.& septẽ:& regnasset quinquaginta & quinq; defunctus est & sepultus in ortis suis. Cuius regnũ peruenit ad eius filiũ ammõ: & nomen eius matris fuit Masselmis de ciuitate lechabath. Qui dũ imitaretur opera patris eius quæ ille i iuuentute sua p̃sumpserat:dolũ passus a suis i domo sua ꝑemptus est:cũ uixisset ãnos q̃ttuor & uiginti:& in regno fecisset tres. Populus aũt eius ꝑemit interfectores:eúq; cũ patre sepelierunt: regnumq; iosiæ eius filio tradiderũt cũ eẽt annoꝝ octo. Cuius mater quidem de ciuitate fuit uoscheti noie ezi. Erat uero ille natura benignus:& ad uirtutẽ utiliter p̃parat: & i studiis dauid regis:& itẽtiõe & regula totius dispositiõis eius intentus. Cúq; ad duodecimũ ætatis uenisset annum:pietatẽ & iusticiã i se mirabilẽ esse monstrauit. Cũctũq; náq; populũ correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ secta:quasi nõ eẽnt:dii colerent patriũ deũ: & opera simul maioꝝ patrũ i qb⁹ deliquerant uelut senior emẽdabat:quæ uero bene & oportune facta cognouerat: obseruabat: & hoꝝ imitator erat.& per suã sapiẽtiam & intellectũ naturalẽ similia celebrabat: cõsiliis utiq; bonis & traditionibus tradens sensum. Sequés enĩ leges uelut ordinẽ ciuitatis: & pietatem circa deũ gerens:oĩa ꝓspere gubernabat:& maxie q; a prioꝝ regũ iniq̃tate recedebat. Qui & oẽm ciuitatẽ & ꝓuinciã purgauit:& lucos extraneos q; facti fuerãt abstulit:& ornaméta q̃ in eis a prioribus fuerãt ad iniuriã đi oblata depulit:& tali mõ populũ ab huiusmodi secta retractũ ad religionis diuinæ iura cõuertit. Qui & legitimas obtulit:& holocaustoꝝ sacrificia altari solẽniter rursus exhibuit:& in unaq̃q; cã iusticiã nõ minus q̃ aiæ suæ coluit medicinã:misitq; in totã ꝓuinciã iubens ut qui uellẽt aurũ & argentũ deferrent ad reparationẽ tẽpli pro sua uoluntate atq; uirtute. Dũ itaq; pecuniæ allatæ fuissent ad sollicitudinẽ tẽpli & eius expẽsas:p̃posuit amasiã q; erat & supra ciuitatẽ scriptorem & saphan:& scribã monumentoꝝ ioan:& põtificẽ helyachim. Qui dilationẽ nulla segniciẽ facientes:sed instructores:& oĩa quæ erant necessaria p̃parabãt:& hoc mõ reparatiõe tẽpli celebrata pietas regis ostensa est. Qui dũ octauũdecimũ impii haberet annum misit ad helyachim sacerdotẽ:iubés ut pecũiæ q̃ remãserãt cõflarẽtur:& fierẽt exinde crateres:& libatoria & phialæ ad ministeriũ dei:& sup: & q̃tũcũq; aurũ & argentũ esset in thesauris: etiam hoc proferret ad crateras:& ad uasã huiusmodi facienda. Proferens aũt helyachim pontifex aurum:inuenit librũ sacrũ moyseos i tẽplo positũ quẽ simul eiiciens dedit scribæ saphæ. Qui dũ relegisset uenit ad regẽ:& dũ oĩa q̃ iusserat fieri:terminũ habere significasset:relegit ei & librum illũ. Tũc ille cum uerba libri eius audisset:scissa uestẽ sua uocauit põtificẽ helyachĩ:& ipsum scribam:& necessarios simul & aĩcos:misitq; eos ad quãdã mulierem ꝓphetissam noie Holdã uxorem Salomi cuiusdã insignis uiri & nobilitate p̃clari:iussitq; ut eũtes cõsulerẽt eã:si ꝓpitius fieret deus:cũ metueret ne ꝓuaricãdo moyseos leges & mãdata maioꝝ piculũ trãsmigratiõis incurrerent:& ad extraneas terras uenientes uitam agerent miserabilẽ. Audiens aũt ꝓphetissa q̃ fuerant a rege mãdata:iussit ut remeátes dicerent regi:quia diuinitas quidẽ decretũ quod iã cõtra eos ꝓtulerat precibus infirmari nõ posset.i.ut populus non piret:aut nõ de prouincia pelleret: aut bonis tunc p̃sentibus mĩme priuarent: dũ trãsgressi fuissent leges:& tanto tpe penitentiam non egissent: prophetis utiq; monentibus ut sobrie uiuerẽt:& ĩpietatis supplicia deuitarẽt: quæ facienda dicebat ut crederẽt:quia deus est:& nequaq̃ mẽtitus in uerbis q̃ per ꝓphetas suos p̃nũciauit: ꝓpter iusticiã tamẽ regis retinendas istas erũnas:& post eius obitum definita supplicia populus inferenda. Igiť illi q̃ missi fuerant muliere ꝓphetante: remeantes nunciauerũt regi. Tunc ille mittens ubiq; iussit populũ ad hierosolymã cõuenire:& sacerdotes atq; leuitas: & oẽm ætatem simul adesse p̃cepit. Quibus cõgregatis:primũ quidẽ eis sacros legit libros: & stans in tribunali in multitudine media: coegit cunctos fidẽ & iuramenta præbere:ut apud deũ ſierent: & moyseos leges per oĩa custodirẽt. Illi uero ꝓmptissime & iurauerũt: & p̃cepta regis iplere ꝓmiserunt. Mox itaq; sacrificia celebrãtes: deũ sibi poscebãt esse propiciũ. Rex aũt sacerdoti præcepit ut si qđ aliud uas a pentibus eius oblatũ ydolis aut diis extraneis inueniret ut tẽplo ꝓferret. Et dũ fuissent multa collecta:cõburens ea cineres eoꝝ dispersit i fluuiũ:& sacerdotes ydoꝝ qui ex genere nõ erant aaron interfecit. Dum hæc ergo fecisset in hierosolymis: processit i uniuersam ꝓuinciã:& lucos qui ab hieroboã rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant extermiauit:& ossa falsoꝝ ꝓphetaꝝ sup altare qđ prius hieroboã cõstruxerat cõcremauit. Ea igiť quæ ueniẽs ꝓpheta ad hieroboã:cũ ille sacrificaret:& populus audiret quæ futura eẽ p̃dixerat: modo terminũ perceperunt:quãdo ex genere dauid iosias noie fecit ea quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta & unum. Post rex iosias ꝓfectus est ad cunctos israelitas qui captiuitatem & seruitiũ assyrioꝝ effugierũt: eisq; suasit:ut impios actus: & honores deorum extraneoꝝ relinquerent:& patriũ maximúq; colerẽt deũ:eiq; dicarent & domos & uicos. Perscrutatus est aũt & ciuitatẽ:ne quod forte ydolũ habentes intra sua tecta celarent:necnon & currus qui ædificati fuerant a prioribus regibus:& quæq; alia huiusmodi erãt quæ uelut deos adorabant: pariter cuncta amputauit:& hoc modo purgata oĩ prouincia ad hierosolymã oẽm populũ conuocauit:& ad azimoꝝ festiuitatẽ quæ pasca dicit:eos adduxit: donauitq; populo in pasca nouellos

edos & agnos triginta milia:boues aũt ad holocauſta tria milia.Præbuerunt aũt & primi iudeorum propter paſca ſacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia: ſexcentoſq; eorũ præſules obtulerunt:boues uero quingentos.Et dum eſſet hæc abundantia quadrupedũ ſacrificia faciebant moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrantibus ac miniſtrantibus:nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud hæbreos a ſamuelis ꝓphetæ tẽporibus.Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat; ut oía ſecundũ legis antiquã traditionẽ paternæ ſolẽnitatis efficerent. ¶Cap. V.

POſt hæc autem dum loſias in pace atq; diuitiis & gloria ſuper omnes excelleret: Nechao rex ægyptiorũ caſtra poſuit ad Eufratẽ fluuiũ ut contra medos & babylonios dimicaret; qui aſſyriorum ſoluerunt principatum.Habebat enim deſideriũ ut regnaret in aſia.Et dum uenifſet ad ciuitatem Medin;quæ erat de regno loſiæ: ꝓhibebat eum rex loſias per ſuam prouinciam cõtra medos iter efficere.Tunc mittens legatos ad eũ Nechao:ſignificauit non ſe contra exercitum ducere:ſed ad Eufraten fluuium properare:adiiciens q eum non deberet prouocare ad ſua bella:prohibendo ne aliena iret ad prælia quo tendebat. Ioſias uero non aquieſcebat uerbis Nechao:ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionem tior urgebat eum:ut quod imminebat accideret.Nam dum aciem exercitus ſui componeret; & in curru uectus a cornu tranſiret a cornu;quidam iaculatus eum ægyptiorum a belli feſtinatione ſuſpendit.Mox enim uulnere nimis affectus:iuſſit exercitum reuocari ad Hieroſolymãq; remeauit.Qua plaga defunctus eſt:ſepultuſq; magnifice in patriis monumentis.Qui uixit annis triginta & octo:regnauit autem ex eis unum & triginta. omniſq; populus eũ multis diebus magno luctu gemituq; defleuit:ſed & Hieremias propheta mortis eius carmen lamentabili modulatione compoſuit:quod hactenus noſcitur permanere.Hic uero propheta etiam futuram ciuitatis cladem prædixit:ſcripto reliquit ſimul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& babyloniorum una migrationem.Et non ſolum iſte prædixit hæc populo eſſe uentura:ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribens:plebi reliquit.Erant autẽ ambo genere ſacerdotes:ſed hieremias quidẽ in hieroſolymis eſt cõmoratus a tertiodecimo anno regis loſiæ uſq; dũ ciuitas uaſtaretur & templum.Quæ uero de hoc propheta ꝓuenerunt loco proprio declarabimus.Mortuo ſiquidem loſia ſcut prædiximus ei ſucceſſit in regnum filius lochã cum tritum & uiginti eſſet annorũ. Et hic quidem regnauit in hieroſolymis:matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana:fuitq; impius & ſceleſtus. ¶Capitulum. VI.

REx igitur ægyptiorũ dum fuiſſet a pugna reuerſus euocauit Ioachã ad ſemetiꝑm de ciuitate ſyriæ quæ dicitur Emath.Qui dum ueniſſet eum repente uinxit: & ſeniori fratri eius ex eodem patre ꝓgenito nomine Eliachim:tradidit regnũ mutans ei nomẽ Ioachim.Prouinciæ uero tributũ poſuit centum argenti talẽta:& unũ auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat.Ioachi ãt deduxit ĩ ægyptũ:q etiã mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres mẽſes: & dies.x.Ioachi uero mater uocabaf Zabud de ciuitate abunia. Hic uir erat natura iniuſtus & ualde neqſſimus: & neq; circa deũ ſanctus:neq; circa hoíes mãſuetus. ¶Cap. VII.

DVmq; quartum regni haberet annum:babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonoſor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatem uenit:quæ eſt iuxta Eufraten:pugnaturus cõtra regem ægyptiorum nechao ſub hoc enim ſyria erat uniuerſa.Dũq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem:nechao pœnit9 nõ expauit:ſed cũ magno brachio ſup nabuchodonoſor ad eufratẽ uẽit.Qui facta congreſſione deuictus eſt:& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem eufraten babyloniæ rex omnem Syriam uſque ad peluſiũ cœpit præter iudeam.Quarto igitur anno Nabuchodonoſor:qui erat octauus ioachim regis hæbreorum contra iudeos cum magno exercitu caſtrametatus eſt rex babyloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus.Ille uero metuens eius minas:& pacem habere deſiderans: præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus. ¶Capitulum. VIII.

TErtio anno audiens ægyptios denuo contra Babyloniam pugnaturos tributa non redidit:ſed ſpe ægyptiaci belli deceptus eſt.Nam pugnare contra eum ægyptii minime præſumpſerunt. Propheta itaque hieremias quottidie prædicabat: quia fruſtra ægyptiorum ſpe tenerentur:& quia imineret ciuitati ut a rege babylonio uaſtaretur : & rex Ioachim ſubderetur ab eo.Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat. Nam & populus & principes audientes hæc negligebant:& indignantes ſuper his quæ dicebantur quaſi augurium aduerſus regem propheta ferret : accuſabant eum & ſubiectum iudicio ut ad ſupplicium quoq; traderetur:contra eum dari ſententiam poſtulabant:quod multi quidem aduerſus eum fieri decreuerunt:ſeniores autem receſſerunt.Qui ea uoluntate qua iuſte prophetam abſoluerant:& ipſa etiam aliis ſuadebant ne quid mali fieret hieremiæ dicentes : quia non ſolum iſte ciuitati prædiceret futura:ſed & Micheas ante eum olim talia prædixiſſet: & multos ſcirent huiuſmodi uerba dixiſſe:quorũ nullus a regibus aliquid pertuliſſet:ſed quaſi prophetæ dei honorati fuerant.His itaq; uerbis mitigantes turbas: eripuerunt hieremiam a diffinito ſup-

plicio.Qui omnes prophetias ſuas ſcribens:ieiunante populo: & in eccleſiam congregato in tem plo menſe nono:quinto anno regis ioachim: relegit librū quem de futuris rebus ciuitati & po pulus & templo conſcripſiſſe uidebatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iuſſe runtq; eum & ſcribam baruch de medio tolli:ne quibuſdam forent manifeſtati.Ipſi uero librum portantes regi dederunt.Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum relegere: & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro:iratus rex diſrupit eum & igne cremauit:& requiſitos hieremiam & baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci.Illi ſiquidem eius tunc iram declinauerunt: non poſt mul tum uero tempus uenientem contra ſe cum magno exercitu regem babyloniorum fœderis iure ſuſcepit propter metū eo⁊:quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore p⁊ſurū:neq; p ob ſeſſionem neq; per pugnam.Dumq; rex babyloniæ intraſſet in ciuitatem:fidem nequaq̄ ſerua uit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros hieroſolymitano⁊ occidit una cū rege Ioachim.Quem etiam ante muros in ſepultum proiici iuſſit:filium uero eius Ioachim cōſtituit regem uniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erant in dignitatibus conſtituti numero tria milia captiuos duxit in babyloniam inter quos erat propheta ezechiel cum eſſet adhuc puer.Hic er go finis habuit Ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex & trigīta:regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni Ioachi de matre nomine Onas:regnauit menſibus tribus & diebus.x.

¶ Capitulum. IX.

REgem ergo Babyloniorum qui Ioachim conceſſerat principatum repente timor in uaſit.Formidatus eſt enim ne forte habens mali memoriā pro nece paterna prouinci am eius inuaderet. Et mittens exercitum regem Ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille uero cum eſſet natura benignus & iuſtus noluit ciuitatem ꝓpter ſe uidere peri cula ſuſtinere: ſed ſumens matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a babylonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurandum ut nihil mali pateretur:nec ipſe nec ciuitas: quo⁊ fi des nequaquā manſit inuiolata.Non enim ſeruauit eam babyloniæ rex:ſed præcepit principibus ſuis:ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices:eoſq; ad ſe liga tos adducerent:qui omnes fuerunt decē milia & octingenti triginta & duo:ſimul & Ioachī cum matre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia:Patruum uero Ioachim nomine ſedechiam conſtituit regem accipiens ab eo iuſiurandū ut ei prouinciam cuſtodiret & nihil ho ſtiliter ageret:nec faueret ægyptiis.Sedechias aūt erat quidem anno⁊ uiginti & duorū quando accepit regnū:& nomen matris eius Amias.Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus:circa quem im pii locū maximū habere uidebant. Quapropter & propheta hieremias ad eū ueniens crebro te ſtabat dicens:ut reliquas quidē impietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret:neq; falſis prophetis eū ſeducentibus crederet:quaſi nequaq̄ cōtra ciuitatē babyloniæ rex dimicaret:quia ægyptii cōtra eū bella rurſus iferrēt & uincerēt:q̄ſi hæc uerba nō eſſent:nec hoc mō uentura forēt.Sedechias aūt dū audiret ꝓphetā hæc dicēte:cō ſentiebat ei ꝓ oīa tāquā uera loquenti:& q̄ſi ꝓdeſſent ei:ut eius crederet uerbis: ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentē & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant:Propheta uit autem Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates:& hæc miſit in hieroſolymam: ſed ſedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter huiuſmōi cām.Alia ſiquidē uniuerſa conſona a ꝓphetis edicta ſunt:quomō & ciuitas uaſtaretur:& ipſe ſedechias duceret captiuus i babyloniā: diſcordabat aūt Ezechiel dicens quia ſedechias babyloniam non uideret cum Hieremias dixiſ ſet:quia uinctum eū rex babyloniæ duceret:& eo ꝙ non idē uterq; dixiſſent:etiam illa quæ con cordabant:nō eſſe uera dicebat:licet ei oīa ſecundū eo⁊ euenirēt ꝓphetias: quæ tamē opportu nius declarabimus.Igitur ſocietatē babylonio⁊ quā habuit annis octo:diſſoluit: & ſemetipſum ad ægyptios tranſtulit:ſperans cū illis contra babylonios ꝓualere.

¶ Capitulū. X.

INterea dum hoc cognouiſſet babyloniæ rex caſtra mouit aduerſus eū: & afflicta pro uiciā : & munitiones eius una diripiens: ad ipſam hieroſolymorum ciuitatem obſidē dam cum magno ueniebat exercitu.Rex ergo ægyptius audiens qa ſedechias eius ami cus eſſet obſeſſus : ſumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudeam quaſi eius ſo luturus obſeſſionem.Babylonius autem receſſit ab hieroſolymis:& occurrit ægyptiis:eiſq; con greſſus prælio ſuperauit:& eos in fugam uerſos de ſyria coegit exire.Dumq; diſceſſiſſet babylo niorum rex ab hieroſolymis:deceperunt falſi prophetæ ſedechiam dicentes: quia neq; babylo nius rex denuo pugnaret:& contribuli eorum quos de prouincia ad babyloniam demigrauerat eum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templum reuerterentur.Sed Hieremias his con traria atq; uera tranſiens in medium prophetauit:dicens:quia male quidem facerent illi qui re gi talia ſuaderent quando per ægyptios nihil iuuari poſſent:quos utiq; deuincens babyloniæ rex in hieroſolymam remearet:eamq; fortiter obſideret:& populum fame corrumperet ac reli quos captiuos abduceret:ſubſtantiaſq; diriperet:ſimul & templi diuitias exhauriret:& illud inſu per concremaret: ciuitatemq; ſubuerteret: & eſſent ſeruituri babyloniæ regi:eiuſq; nepotibus annis lxx.A quorū ſeruitio nos inquit tunc remouebunt perſe & medi babyloniorū deſtruentes

imperium:& ad hanc remeantes urbem:edificabimus templum rursus: & hierosolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia plurimi quidem crediderunt:principes autem & impii excessisse eum a sua mente dicebant:eumq; sub hoc somite deridebant.Igitur cum ei placuisset ad patriam properare:quæ dicitur anathoth:uiginti stadiis procul ab hierosolymis constituta inueniens eum in itinere quidam principum cõpræhensum detinuit:calumniam faciens ei quasi ad babylonios iret.Ille mentiri quidem illum & calumniari sibi: crimenq; inferre:se uero ad patriã properare dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus uinctum deduxit ad iudices magistratuum:a quibus omnia uerbera & tormenta perpessus:ad necis supplicia reseruabatur:qui quoddam per tempus hæc quæ prædiximus iniuste sustinuit.Anno nono sedechiæ regis:decima die mensis decimi:babyloniæ rex ad hierosolymam castrametatus est:& sedens circa eam decem & octo menses:cum studio magnæ uirtutis obsedit:obsessosq; hierosolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehementer insistens.Hieremias uero propheta cũ esset in custodia non cessabat:sed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populum ut regem babyloniorum portas aperientes exciperent:hoc enim facto eos cum omni domo posse saluari: alioquin radicitus asserebat euelli:prædicabatq; pariter quomõ si qui manserint in ciuitate omnino perirent:aut fame consumpti aut gladiis hostium. Si uero ad hostes confugerent: & inimicos & mortem quodámodo declinarent.Principes hæc audientes inter ipsa mala consistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere:sed cum ira uenientes indicauere regi:& accusantes eũ quasi uesanũ occidendum esse prophetam poscebant|qui eorum animos frangeret:& malis promissionibus audaciam populi ualde molliret:quando dum parati essent omnes pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi:quia ciuitas capienda foret:& omnes in ea pariter perituri.Rex uero ipse quidem pro bonitate & iusticia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore uideretur,esse cõtrarius:pmisit eis ut facerent prophetæ quod uellent. Qui hoc sibi agere concesso:mox ingredientes in carcerem:& sumentes eum in quendam lacum plenum cœno deposuerunt:ut morte propria suffocatus extigueretur.Ille ergo usq; ad guttur in luto depositus in his uegebat angustiis.Quidam uero seruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas propheræ regi nunciauit: dicens non recte amicos & principes eius fecisse ut prophetam in cœno submergerent:quod opus omni morte & uinculis esset amarius.Hæc cũ audisset rex penitentia ductus:quia prophetam principibus tradidisset iussit ethiopi:ut sumptis triginta regis ministris & funibus:& quicquid expediret ad salutis eius utilitatem: cum festinatione Hieremiam abstraheret.Ethiops autem sumens quod præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& sine custodia esse permisit.Euocante uero eum rege latenter:& requirẽte siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere:ille habere quidẽ se quod diceret asserebat sed non sibi fore credendum:nec dum moneret audiendũ:quando iam quasi malũ aliquid agentem amici perdere decreuissent.Vbi sunt inquit nunc qui babyloniũ nequaquã dimicatur& esse dicebant: audientesq; fallebant.Sed & si nunc ueritatem dixero:morte me condẽnabis.Cunq; ei rex iusiurandum præbuisset;quia nec ipse eum perimeret:nec principibus supplicii iure contraderet:data fide securus:suadebat ei:ut babyloniis traderet ciuitatem.Hæc enim dicebat ei deũ p se prophetare si liberari uellet:& præsentia pericula declinare:& neq; ciuitatẽ usq; ad fundaméta deici:nec templum ab hostibus concremari:quod si non fieret:ipse maloꝝ auctor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret.Hæc audiẽs rex:uelle se quidem quæ monebat facere dixit:& expedire sibi: sed metuere contribules:qui ad regem babyloniæ prexissent:ne accusantibus eũ periculo subiacerent.Quem ppheta confortabat:& frustra supplicium suspicari dicebat: nihil mali passurum: si babyloniis traderet ciuitatem:nec ipsum:nec filios:nec uxores eius:insuper & quia templũ maneret illesum. Et Hieremiam quidem cum hæc dixisset dimisit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:sed neq; principibus aperiret:qui si cognoscentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuisset:eis quoq; narraret diceret quia poposcisset:ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur.Qui scilicet eis hoc dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuisset ad regem.Hæc quidem ita sunt gesta. Babylonius autẽ obsessionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis : & aggeres ingentes exaltãs ex quibus resistebat de muris pugnare itentibus:multasq; machinatione erexit equans muris p circuitum ciuitatis.Illi siquidem qui intra urbem erant fortiter & promptissime resistebãt:neq; fame neq; languore fatigati:& licet intus his passionibus augerẽtur animo:tamen fortes uidebãtur:ad prælium:in nullo adinuentiones inimicorum & machinamenta expauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitantes:ita ut magnum certamen esset babyloniis simul & hierosolymitis uelocitatis atq; prudentiæ:his quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi quam captionem illius ciuitatis:his autem salutem suã non in alia causa ponentibus:nisi ut magno studio laborarent:& non desperarent excogitare quibus modis hostium machinamenta destruerent.Et hæc passi sunt mensibus octo & decem donec fame uastarentur & iaculis quæ turribus iaculabant aduersus eos hostes.Capta est ergo ciuitas undecio

anno ſedechiæ regis quarto menſe: die nono:cœperuntq; eam principes babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebat eſſe cõmiſſa.Ipſe autem i reblatha ciuitate cõmoraba tur.Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderunt hæc ſunt: hergella:ſarrare:matuſe:me garus:nabuzardan:ſaris.Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem: & principibus hoſtium in greſſis in templum:agnoſcens hæc ſedechias rex:ſumptis uxoribus:& filiis:& principibus:& ami cis:de ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimum.Quod dum:a quibuſdam traditiis principi bus babyloniorum indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi.Quem dum circa hie ricuntem apprehendiſſent: eum circundederunt: Amici uero & principes ſedechiæ fugiebant dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent:diſperſique ſunt relinquentes eum:alter ad alium locũ fugiens & unuſquiſq; ſe liberare contendens. Quem comprehenſum cum paucis: hoſtes cum uxoribus atq; filiis duxerunt ad regem. Venientem quoq; ad ſe regem:nabuchodonoſor impi um & infœlicem uocare cœpit:& iuriſiurandi imemorem quod præbuerat ut ei prouinciam cu ſtodiret.Super hæc autem cum obiurgauit eum igratum: quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat:contra munificum largitorem egiſſe uidebatur ho ſtiliter.Dixitq; poſt hæc. Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio:noſtro te ſubiugauit imperio.His igitur uerbis uſus aduerſus ſedechiam:filios eius iuſſit pariter & amicos continuo perimi:ipſo ſcilicet ſedechia & aliis captiuis inſpicientibus deinde oculos eruens ſedechiæ eũq; uinciens;perduxit in babyloniam.Hæc uero prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophe tauerant:quia comprehenſus duceretur ad babylonicum regem : & loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti hieremias dixit: cecatus autem & ductus ad babyloniam: eam non uidit:ſicut Ezechiel prædixit.Hæc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare na turam neſcientibus explanauimus:quomodo diuerſa eſt atq; multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiamq; hominũ & in fidelitatem redargu ens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri.Nam cum ea quæ prædicebantur cu ſtodire nollent:calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi:ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declina rent.Igitur qui de genere Dauid regnauerunt:huiuſmodi conuerſationem habere noſcũtur.Fue runt autem uiginti & unus uſq; ad ultimum regem: regnaueruntq; omnes annis nongentis: & quatuordecim & menſibus ſex diebuſq; decẽ.Ex quibus principatum tenuit primus eorũ Saul annis uiginiti:non tamen ex ea tribu conſiſtens.Porro babylonius miſit principem militiæ ſuæ nabuzardam in hieroſolymam:ut expoliaret templum præcipiens:ut & illud incenderet:& rega lia pariter:& ciuitatem ad pauimentum uſq; deponeret: & populum in babyloniam migraret. Qui dum ueniſſet ad hieroſolymã undecimo anno ſedechiæ regis: & templum ſubuertit:& ua ſa dei aurea,argenteaq; tulit necnon & maximum cantarum:quem impoſuit Salomon; iſuper & columnas ereas:& capita earum:aureaſq; menſas:& candelabra:& hæc auferens:templum quoq; ſuccendit:menſe quinto:initio menſis:anno undecimo ſedechiæ:octauo decimo autẽ nabucho donoſor.Succendit autem & regalia:ciuitatemq; deſtruxit:& templum ita cõcrematum eſt:poſt trecentos & ſeptuaginta annos: & menſes ſex: dieſq; decem: ex quo illud conſtat edificatum: ab egreſſu autem populi:tunc erant anni mille.lx,duo:menſes ſex:dieſq; decem a diluuio uero uſq; ad uaſtationẽ tẽpli:omne tempus fuit annorum mille: nongentorum quinquaginta ſeptem:mẽ ſium ſex:dierum decem:ex quo uero factus eſt adam uſq; ad ea quæ prouenerunt templo: anni ſunt tria milia quingenti. tredecim:menſes ſex:dies decem.Tantus ergo numerus ãnorum erat. Quæcunq; geſta ſunt:ſingula ut prouenere manifeſtauimus.Priceps itaq; regis babylonis poſtq; hieroſolymam & templum ſubuertit.ſumens captiuos: migrauit eos & pontificem: & Zardam & ſacerdotem ioſedech ſecundarium eius & cuſtodes templi:& tres eunuchos qui erant ſuper ar matos:& amicos ſedechiæ ſeptem:& ſcribam eius:& alios principes ſexaginta: quos omnes cum uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regem in reblata prouinciæ ſyriæ ciuitatem : Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iuſſit abſcidi:ipſe uero omnes captiuos & ſedechiam deduxit in babyloniam:uinctum quoq; circumegit & ioſedech pontificem filium ſacræ pontifi cis:quem occidit babylonius in reblata ſyriæ ciuitate: ſicut dudum iam deſignatum eſt. Igitur quia genus regum explanauimus: & qui fuerant: & eorum tempora cuncta narrauimus:neceſſa rium iudicaui:etiam nomina referare pontificum:qui pontificatum regum temporibus habue runt. Primus ſiquidem ſadoch pontifex templi fuit: quod ſalomon edificauit : poſt eum filius Achimaas in eius honore ſucceſſit:poſt Achimaam Zarias:poſt hunc autem ioram & poſt eum anxi ioram:deinde ſideas:poſt ſideam ſudeas:poſt hunc bilus:bilo uero ſucceſſit ioathã: cui rur ſus urias uriæ uero nerias:poſt neriam odeas fuit:poſt hunc ſallom: deinde belchias poſt hunc zaroch:& poſt hunc fuit ioſedech:qui captiuus in babyloniam ductus eſt.Iſti itaq; omnes in põ tificatum filius patri per ordinem ſucceſſerunt. Veniens autem in babyloniam rex: ſedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter ſepeliſſet:uaſa quæ in hieroſolymorum templo fuerat deprædatus:diis dicauit ſuis;& populum in babyloniorum regione conſtituit;põ tificem uero ſoluit a uinculis.

Capitulum.XI.

PRinceps itaq; militiæ nabuzardan dum captiuaſſet populum hæbreorum: pauperes & eos qui ſe tradiderunt dereliquit:conſtituens eis principem nomine godoliam filium Aichim:de nobilibus natum:manſuetum & iuſtum: iuſſitq; ut opus in terra prouinciæ facientes :regi definita tributa perſoluerent.Hieremiam uero propheram ſoluit de carcere:eiq; ſuaſit:ut ad babyloniam cum eo ueniret:fuerat enim ei hoc a rege iuſſum:ut illi per omnia placida miniſtraret:qui ſi nollet hoc facere:ut indicaret ubi manere uellet;quatenus hoc regi ſignificaret.Propheta ergo nec ſequi uoluit:nec alibi cõmorari:ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ:& cum miſerimus habitare reliquiis.Cognoſcens autem eius uoluntatem militiæ princeps:godoliæ quem conſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit: ut eius prouidentiam in omnibus haberet:eiq; miniſtraret quibus egeret:& donans propheram multis præcioſiſq; muneribus dimiſit ad propria.Et Hieremias quidem manſit apud godoliam in ciuitate prouinciæ quæ dicitur maſphat:rogabatq; nabuzardan: ut cum eo dimitteret diſcipulũ baruch filium neriæ:ex magna ualde familia: & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet nabuzardan in babyloniam profectus eſt.At illi qui obſeſſa hieroſolymorum urbe diffugerant:diſperſi per certa loca: dum receſſiſſe babylonios cognouiſſent: & quaſdam reliquias in hieroſolymorum terra reliquiſſe:& qui eam incolerent ſupereſſe:undiq; collecti uenerunt ad godoliam in maſphat.Erant autem principes eoꝝ Ioab filius careæ: & zareas: & iezomas ſimul & alii. Porro de genere regio erat qdã iſmahel uir malignus & callidus: q dum obſideret hieroſolyma:ad regẽ euaſit ãmanitaꝝ alias ãmonitaꝝ noie bachalim:& ibi illo tempore moratus eſt.Igit qui ad hieroſolymam cucurrerant:fecit eos godolias ibi manere:nequaq; babylonios metuentes colenteſq; terram:nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit:adiiciens quia ſolatium cunctis præberet:& ſiquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxilium:ſuaſit ut ſinguli in qua uellent ciuitate morarentur: & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent: & ipſe quoq; faceret dum tempus eſſet: ut triticum: & uinum: & oleum reconderent: quatenus hyemis tempore pabulo non egerent.Hæc cum dixiſſet:dimiſit eos ad prouiciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat.Fama uero diſcurrente ad gentem iudeæ:quia uenientes ad ſe de fuga godolias clementiſſime ſuſciperet:& ad terram colendam omnes habitare permitteret: ut regi babylonis tributa perſoluerent:concurrerunt omnes ad godoliam:& in prouincia habitarunt:conſideãteſq; puinciã in pace regi:& godoliæ benignitatẽ atq; clementiã: ioannes & principes qui cũ eo erant ualde dilexerunt eũ:dicebantq; mittendum ad regem ãmanitarum alias amonitarum bachali:ut iſmael latenter occideret: quatenus ipſe ſecurus eſſet in iſrael:quia ille erat de regio genere:qui ſolus poterat debellare.Cuius dolũ dicebant poſſe declinare alias declinari: ſi potius iſmaelem ipſe pimeret ut metũ decætero nõ haberet: adiicientes inſuper ſe timere:ne godolia magis ab illo pempto:funditus iſraelitarum reliquiæ depirent.Ille uero acqeſcere noluit:dicẽs:non eſſe rectũ contra uiꝝ qui adhuc nihil malignitatis geſſerat: inſidias exercere alias exerceri: non enim ueriſimile eſſet:quia in tali deſolatione huiuſmodi malitiã exerceret:& quẽ in tanta neceſſitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipſe pimeret: ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolum:melius eſſe ut ipſe pimeretur ab illo:quã homo qui ad illum cõfugerat:ſuãq; ſaluté extradiderat: & cõmendauerat uitam:dolo pimeretur iſtoꝝ.Et ioánes quidem:& principes qui cũ eo erant cum non potuiſſent pſuadere godoliæ:protinus receſſerunt.Tẽpore itaq; diꝝ.xxx.tráſacto:uenit ad godoliã in ciuitatẽ maſphat iſmael cum uiris decẽ:quos godolias ſplendidis epulis muneribuſq; ſuſcepit.Tunc godolias inter cõuiuia iſmael ſæpius ut aſſolet inuitato:deebriatus eſt.Quẽ iſmael uidens ita uino repletum:& uelut iſenſatũ:& in ſoporẽ ebrietatis cõuerſum:ſurgens cũ decem ſuis amicis eũ occidit:& qui cũ eo in cõuiuio recũbebant.Et poſt hoꝝ pemptionem egreſſus p noctem:cũctos pariter i ciuitate iudeus & milites trucidauit:q a babyloniis fuerãt derelicti. Altera uero die cũ muneribus ueniebant ad godoliam de prouincia octoginta uiri: nihil ſcientes: quod de eo fuerat geſtũ. Quos cũ uenilſet iſmael: eos quaſi ad godoliã acceſſuros: interius euocauit.Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos occidit:eorũq; corpora in lacum profundiſſimum ne uiderentur abiecit.Ex his itaq; octoginta uiris aliqui repti erepti ſunt:qui ſe rogauerunt non prius occidi:antequã occultas in agris diuitias & pallia ſimul & ueſtes reconditas: & frumenta mõſtrarent.Hæc audiens iſmael:pepercit eis.Populum uero qui erat in maſphat cum uxoribus & filiis captiuum duxit : inter quos & filias ſedechiæ regis quas nabuzardan babyloniorũ princeps godoliæ reliquerat conſeruandas tulit. Et dum hæc egiſſet:uenit ad regem ãmanitaꝝ. Audiens autem ioánes & principes qui cum eo erant quæ in maſphat fuerant geſta ab iſmael:mortéq; godoliæ:nimis exaſperati ſunt:aſſumenteſq; ſinguli arma ſua:egreſſi ſunt:ut iſmael uiriliter expugnarent.Quem dum appræhendiſſent:circa fontem chebron: illi qui ab iſmael captiui ducebantur:uidentes ioánem & principes:& ad ſolatium ſibi ueniſſe iudicantes:releuati ſunt:& relinquẽtes eum qui illos cœperat:ad ioánem ſe contulerunt. Iſmael itaq; cum uiris octo ad regem fugit ammanitarum:Ioannes ergo ſumens:quos de manibus eripuerat iſmael:& eunuchos : & mulieres:& infantes:uenit ad quendam locum quem Caulas appellant:& illo die ibi manſit. Delibera-

uerant autem ut inde ſurgentes:abirent in ægyptum:metuentes ne eos babylonii perimerent propter godoliæ mortem:qui ab eis dux fuerat inſtitutus.Et dum in tali conſilio permanerent: petierunt Hieremiam prophetam Ioannes & principes qui cum eo erant ut deum conſuleret: q̄tenus eis in anguſtiis conſtitutis quid deberent facere demonſtraret:facturos ſe iurantes: quicquid eis Hieremias diceret.Cunq; propheta oraturum ſe pro eis apud deum cōpromiſiſſet: poſt dies decem apparuit ei deus dicens:ut indicaret Ioanni & principibus ſuis:& uniuerſis: quomodo conſiſtentibus eis in illa prouincia ferret prouidentia diuina ſolatium & a babyloniis quos metuebant ſeruaret illeſos:proficiſcentes autem in ægyptum perituros:& ab ægyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eoꝝ conſtat eſſe paſſos.Hæc cum dixiſſet Ioāni & populo deum propheta p̄dicere:non ei credebant:quia deus eos prouinciā habitare præceperat:ſed ut præſtaret baruch ſuo diſcipulo:mentiretur quidē de diuino mandato:ſuaſerit autem eis ibi manere:ut a babyloniis interirent.Populus ergo & ioannes nō obedientes cōſilio dei quo eos monuerat p̄ prophetā diſceſſerunt ad ægyptum:ducentes:& hieremiā pariter & baruch.Dūq; illic eſſent indicauit prophetæ diuinitas uentuꝝ regē babyloniꝝ ad ægyptū:iuſſitq; prædicere populo:ægypti uenturā captiuitatē:& quia alios quidem eoꝝ occideret:alios captiuos ſumens in babyloniā perduceret Et hæc ita completa ſunt.Quinto ſiquidē anno captiuitatis hieroſoly moꝝ qui eſt tertius & uicesimus regni nabuchodonoſor caſtrametatus eſt idem nabuchodonoſor i inferioré ſyriā:eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias āmonitas & moabitas.Cūq; ſubdidiſſet has gentes: perexit ad ægyptū eamq; ſubuertit:& regem qui tunc erat ibi occidit:aliumq; ei i ea conſtituens: denuo iudeos captiuos duxit in babyloniam:& hæbreoꝝ quidem genus huiuſmodi terminum eufraten tranſiſſe p̄cepimus.Igitur per aſſyrios corruit populus decē tribuū de ſamaria cum regnaret apud eos Oſias:deide duaꝝ tribuū multitudo nabuchodonoſor rege babyloniꝝ: & caldeoꝝ captis hieroſolimitis ē uaſtata.Salmanaſar trāſmigrās iſraelitas:i eoꝝ regiōe iſtituit cutheorū genté q̄ prius i iteriori p̄te pſide & medie morabanť:tūc tamē ſamarite uocati ſunt:uocabulū p̄uinciæ ſumētes:i qua habitare uidebanť.Babyloniꝝ uero rex cū duas tribus captiuas duxiſſet:neq; genté aliā in eoꝝ habitare fecit p̄uincia:& p̄pterea deſolata oīs iudea & hieroſolyma & tēplū ānis ſeptuaginta pmānſit.Omne ſtaq; tēpus a captiuitate iſraelitaꝝ:uſq; ad duaꝝ tribuū tranſmigrationē:fuit annoꝝ centū triginta menſiū ſex:dierumq; decem.

Viſio ſomniorum nabuchodonoſor:& interpretatio eorū per Danielem:triū quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. CAP. XII.

Porro rex babyloniꝝ nabuchodonoſor ſumens omnes iudeoꝝ nobiliores: & cognatos regis eoꝝ ſedechiæ:qui & pubertate corpoꝝ & aſpectus pulchritudine reſplendebant:pedagogis eos pro diligentia exhibenda cōtradidit: eoſq; caſtrauit: quod etiam eis quoq; quos cœperat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cum eſſent in ætatis huius pulchritudine conſtituti feciſſe dinoſcitur:iuſſitq; eis miniſtrari de mēſa ſua cibos: & erudiri p̄uincialibus litteris pariter & chaldeis.Erant autem iſti ſapientia quidē idonei:habentes exercitum iocundum.Inter quos erant aliqui de genere ſedechiæ quattuor optimi & natura benigni: quorum alius quidem Daniel:alius autē Ananias:alius Miſahel:quartus uero uocabatur Azarias.Horum babyloniorum rex nomina cōmutauit:& aliis iuſſit appellari uocabulis:& Danielem quidem uocabat Balthazar: Ananiā Sydrach. Miſahel Miſach:Azariam uero abdenago.Hos autem rex cum eſſent nimis ingenioſi:& circa litterarum doctrinas aſſidui : habebat in honore & dilectione præcipua.Placuit uero Daniel cum cognatis ſuis:ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpenderent:& ab oibus animatis generaliter abſtinerent.Et accedentes ad aſchan eunuchū:cui eoꝝ diligentia ſuerat a rege cōmiſſa:rogauerunt eum:ut ea quæ rex iuſſerat eis expēdi ipſe p̄ciperet:& eis legumina comedēda præberet:uel q̄d aliud ānimatū uellet:ad iſtos cibos ſe eſſe dicētes dedi tos:& alios ſibi ualde cōtrarios:Ille uerō paratum quidē ſe eſſe dicebat eorū uolūtatibus obedire ſed metuere regem:ne per corporis maciem uultuſq; mutationē proderentur regi:eo q̄ ab epulis abſtinerent:dicens eſſe conſequens:ut pro qualitate ciboꝝ eorum quoq; color & corpa mutarentur: ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderentur iſti enim piculi & ſupplicii auctores exiſterent.Dum igitur aſchanis formidinē hanc haberet:perſuaſerunt ei:ut pro experimento decem diebus hæc miniſtraret illis:& dum habitus eorū corporis minime uerteretur ad peius:in his ſine dubio permanerent:tanq̄ ex hoc ledi non poſſent:ſi uero eos ſubtiliores inſpicerent: & deteriores ab aliis:ad priora conuiuia reuocaret. Quos dum non ſolum cibus ille non noceret: ſed etiam magis q̄ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia conuiuia præparabantur inferiorēs eſſent. Daniel autem & qui cum eo erant crederent in magna copia epularum conuiuari:ex illo tempore audacter aſchanis ea quæ quidem de menſa regis quottidie illis pueris mittebantur ipſe ſumebat:& illis quæ dicta ſunt miniſtrabat.At illi dum & animæ eorum propter hoc eſſent limpidæ &ad doctrinas euectæ corporaq; eorum ad laborem acta conſiſterent:non enim aut animas hebetes habebant:& pro ciborum uarietate cō fuſas:aut corpora per eas epulas molliora:omnes uelociter didicere doctrinas quæcūq; & apud

barbaros erant:& apud chaldeos præcipue tamen Daniel ſapientia erat idoneus: & ad ſomniorũ interpretationes expertus:eiq; reuelabat aperte diuinitas.Igitur poſt annum ſecundũ ægyptiacæ uaſtationis:rex nabuchodonoſor uidit ſomniũ ualde mirabile:cuius explanationẽ ipſe ei p ſomniũ deus aperuit. Quã dũ euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos:atq; diuinos: ſecq; uidiſſe dixit ſomniũ & expoſitionẽ eius:& hæc ſimul oblitũ:iuſſitq; ut diceret & ſomniũ: & qd ſignificare uideret.Illis uero dicentibus hoc inuenire eſſe hoibus ipoſſibile:ſed ſi uiſionẽ exponeret:ſomni explanationẽ ab eis audiret:interminatus eſt eis morte:niſi ſomniũ ediceret.Et dũ fatereñ nõ poſſe quod uidebat fieri oĩs una p̃cepit occidi.Daniel aũt audiens:quia oẽs ſapiẽtes rex iuſſiſſet iterimi:inter quos & ipſe cũ ſuis cognatis piculo ſubiaceret:acceſſit ad quendã ariochi cui fuerat pricipatus cõmiſſus ſup regis armigeros: eũq; rogauit:ut ei cãm ediceret:p qua re rex oĩs ſapiẽtes & chaldeos:& magos juſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet: & qa iuſſiſſet rex idicari ſibi quã uiderat uiſionẽ:quod dum nõ potuiſſent facere:ad ſuũ iteritũ puocaſſent regẽ rogauit ariochim:ut igreſſus ad regẽ:unã nocte peteret:ut a magorum nece ſe retineret:ſperare dicens:q; ea nocte ſupplicãs deo:ſomniũ:regis agnoſceret.Ariochis uero nunciauit regi indutiãs quas poposcerat Daniel:Tunc ille puer cũ ſuis cognatis ad habitaculũ propriũ ueniẽtes: tota nocte rogauit deũ:ut ei ſomniũ idicaret ne magi:& chaldei:& inter eos & illi pẽrirẽt:ſed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; oſtenderet uiſionẽ:quã rex reuelatã ſibi nocte præterita noſcebat oblitus.Deus aũt miſericordiã habẽs illoꝝ q periculo ſubiacebant: ſimul & Danielis:& ſomniũ ei & modũ eius explanatiõis innotuit:ut ab eo rex etiã q; ſignificareť cognoſcere.Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcens gauiſus ſurrexit & hoc fratribus iudicans:illos quidẽ qa de uita iam deſperauerãt: & parati uidebañ ad morte ad ſecuritatẽ & ſpẽ uitæ reduxit.deo aũt gratias p̃cipuas egit:q miſericordiã eoꝝ ætatis hũiſſet.Facto quoq; die uenit ad ariochim:petẽs: ut eũ itroducere deberet ad regẽ:ac dicens:debere ſe ſomniũ quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igiť ad regẽ Daniel:hoc primo popoſcit:ne ſapientior putareť ab aliis chaldeis & magis:quia dũ illi ſomniũ nequaq; iuenire potuiſſent:ipſe indicaturus accederet:quãdo nõ experimento humano nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet ut hoc ſciret:ſed miſeratus inquit deus omniũ q in mortis uidebañ piculo conſtituti:& mei:ſimul & qui eiuſdẽ ſunt gentis: ſomniũ & eius explanationẽ mihi apuit.Non enĩ minus pro illis quã pro nobiſipſis uitæ terminum te iubente multatis ſolicitus erã :dũ utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori p̃ceperas: quos nihil quod ſit hũanæ ſapientiæ præcepiſti facere:ſed quod dei ſolius é ab eis exigere uoluiſti.Tibi itaq; cogitanti qui poſſent mundi totius pricipatũ tenere:uolens deus regnaturos oſtẽdere:huiuſmõi ſomniũ reuelauit. Vidiſti enĩ ſtatuã ualde procerã:cuius caput qdẽ erat aureum: humeri & brachia argentea:uenter aũt & fœmora erea:crura pedeſq; ferrei. Deide uidiſti lapidẽ de mõte abruptũ cecidiſſe ſup ſtatuã:eãq; proſtratã:cõtriuiſſe totã:& nullã eius ptẽ itegrã reliq ſſe:aur & argentũ:& es:plus farina cõtritũ:& ſpũ uehemente flante direptũ:atq; diſpſum: lapidẽ uero creuiſſe tantũ:ita:ut oĩs terra ab eo uideret ipleta.Somniũ itaq; qd uidiſti hoc é:cuius iterpretatio hunc hẽt modũ.Caput qdẽ aureũ te ſignificat:& q ante te in gente babylonia regnauerunt.Duæ inqt manus & humeri indicãt:quõ a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui pricipatus Illoꝝ denuo alter qdẽ ab occidente erit deſtructurus impium:ſimilis eramento cuius rurſus regnũ ceſſare facit q ferro uideť eq̃lis:tenebitq; oĩa:qa ferri natura eſt robuſtior auro & argento ſimul & ere.Significauit quidẽ & de lapide regi: quod mihi nõ placuit idicare: ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere:non futura tractare.Siquis aũt integritatẽ deſiderãs uult hæc p̃ſcrutari:& de incertis utrũ fiant ſtudet agnoſcere:feſtinet librũ legere Danielis:quẽ inueniet iter litteras eſſe diuinas.Rex itaq; nabuchodonoſor hæc audiens & ſomniũ ſuũ agnoſcẽs:obſtupuit igeniũ Danielis:& p̃cedens in faciẽ eo modo quo deus adorať ſalutauit Danielẽ:eiq; ſacrificari q̃ſi deo p̃cepit.Cui etiã ꝓprii dei ipoſuit nomen:& curatorẽ totius regni eſſe cõſtituit: cũ cognatis ſuis:qui p̃ inuidiã & dolum picula ſuſtinuerũt & regẽ ex huiuſmõi cã offendiſſe uidebañ. Interea rex dũ feciſſe ſtatuã aureã:altitudine ſexaginta cubitoꝝ:latitudine ſex:& eam ſtatuiſſet i maximo cãpo babyloniæ:dedicaturus eã:conuocauit ex omni terra cui præerat pricipes uniuerſos eis prio præcipiens: ut dũ audirent tubæ ſonũ;pſtrati ſtatuã piter adorarent q uero hoc nõ facerent:eos in ignis caminũ iterminatus é eſſe mittendos.Omnibus ergo poſt tubæ ſonũ adorantibus ſimulacrũ:Daniel & cognoti eius minime hoc feciſſe dicunť :nolentes utiq; leges præuaricare paternas.Qui dũ uicti fuiſſent repente:& in ignem miſſi iopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati:mortis picula fugierunt.Nõ enim cõtigit eos ignis.Reor itaq; eo q; nihil iniuſte feciſſent:in caminũ miſſi:nõ ſunt ab igne contacti:& facta eſt flãme natura debilior:habẽs i ſe dei miniſtros q eoꝝ corpa eſſe talia præparauit ut nõ potuiſſent ab igne conſumi.Hoc ergo factũ oſtẽdit eos apud regẽ iuſtos atq; religioſos:ꝓ quo habebañ ab eo in honore præcipuo . Poſt paululũ uero tẽpus denuo uidit in ſomnis rex aliã uiſionẽ:quia caſurus de regno cũ beſtiis eſſet habitaturus & cũ degiſſet hoc modo annis ſeptẽ in deſerto:reciperet denuo principatũ.Hoc cũ uidiſſet ſomniũ magos denuo conuocauit:eiſq; referens qd uiderat: interpretationem cõgruam exigebat.Et

alloꝝ qdē nemo potuit uirtutē ſomnii cōprehendere neq; rem māifeſtare: Daniel uero ſolus & hoc expoſuit:& ſicut ei prædixerat:ita ꝓuenit.Ná cū habitaſſet prædictū tēpus i heremo:& nul lus ſeptē regꝝ dominū detinere:ſupplicās deo ut regnū reciperet:denuo reuerſus ad illud eſt.Nul lus igit culpet me:eo q ita narrauerim ſingula ſicut in antiqs libris inueniunt ſcripta.Nam ipſo hiſtoriæ meæ pricipio,ppter eos qui qſtiones faciunt:ut in aliquo culpare nitunt:aſtruxi dicens tráſlatuꝝ me libros hæbraicos in eloquiū græcū:& hos uolētibus apire neq; adiicere ipſe aliqd ſeorſum:neq; ſubtrahere me promittens.Porro nabuchodonoſor dum uixiſſet annis quadragin ta defunctus eſt:uir induſtrius:& prioꝝ regum ualde fœlicior.Meminit huius actuum & Bero ſus in libro tertio hiſtoriæ chaldeoꝝ:ita dicens.Audiens aūt eius pater nabuchodonoſor:quia ſa trapa qui conſtitutus fuerat in ægypto & locis ſyriæ inferioris & phœnicis:receſſiſſet ab eo:cum ipſe iam fatigari non poſſet:cōmittens filio nabuchodonoſor iuueni quandā parte exercitus:mi ſit aduerſus eū.Nabuchodonoſor autē filius cōgreſſus aduerſus eū qui ab eius patre receſſerat: facta dimicatione & eum uicit:& prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

Regum babylonicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatio regni babylonici ſub bal thazare per cyrum & darium ſubuerſio. CAP. XIII.

EO itaq; tēpore cōtigit:ut pater eius nabuchodonoſor egrotaret in babylone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unū.Nabuchodonoſor filius nō poſt multū tēpus mortē patris agnoſcens:& diſponens cās ægypti reliquāq; ꝓuinciam : & captiuos eius & phenicū:& ſyroꝝ:& gentium ægyptiorum:& præcipiens principibus qbuſdā amicis:ut cū magna uirtute & oi utilitate ad babyloniā cuncta deferrēt:ipſe cū paucis p deſertum uenit ad babyloniā & potitus regꝝ quæ gubernabāt tūc a chaldeis:a quodā uiro optio ſibimet reſeruanti totius regni paterni dominus eſt effectus.Captiuis aūt uenientibus hitationē conſtituit in locis oportuniſſimis babyloniæ ciuitatis:ipſe uero de diuitiis qs acceperat de mani bus hoſtiū & tēplū bellis & reliq largiſſime nimis ornauit:& antiq ciuitati alia quoq; cōtulit:& priſca repauit:ita:ut neqq obſidētes ualerēt fluuiū cōuertere:& ciuitati aliquo mō ꝓualere: erexitq; tres porticus itriſecus:& tres extriſecus de latere cocto:decēterq; munies eas & exornās ual de magnifice:paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus ē:quoꝝ ſpacia: & rel:quā pul chritudinē dicere credo ſupuacuū.Verūtamē hoc ſciendū:quia dum eſſent hæc magna & nimis eximia:diebus tamē.xv.cōſūmata ſūt.In iſtis uero regalibus lapides poſuit:quoꝝ ſimilitudo erat Iſtar mōtis:& plātauit diuerſas arbores:fecitq; hortū qd ſuſpēſile diceb af:eo q uxor eius poſitio nem regionis propriæ uidere deſideraret quæ nutrita fuerat in locis medie.Hoꝝ itaq; meminit etiā megaſtenis i quarto indicoꝝ libro:ubi nititᵉ approbare hūc regē fortitudine & actuum ma gnitudine herculē trāſcēdiſſe. Dicit aūt eū uaſtaſſe libiæ ciuitatē:& hiberiā.Sed etiā Dycles in ſe cundo colonoꝝ libro meminit huius regis:& Philoſtratus i indiciis & phœnicis hiſtoriis dicit: quia iſte rex obſedit tyrum annis tribus & decē menſibus:cū illo tpe Tyro regnaret ioathabules. Hoc mō ergo diuerſi ſcriptores huius regis fecere memoriā.Poſt mortē uero nabuchodonoſor Amilmadapacus q & Abimaradocus filius eius ſuſcepit regnū:& hieroſolymitaꝝ regē Iechoniā qui & Ioachim ſoluit a uinculis:eūq; inter amicos neceſſarios habuit:& multa ei dona cōceſſit: fecitq; eum in babylonia inter reges haberi.Nam pater eius fidē non ſeruauerat Iechoniæ:qui ſe utiq; cum uxoribus & filiis & omni cognatiōe ſponte tradiderat pro ciuitatē: ne ſicut ꝓdiximus obſeſſione capta uaſtaretᵉ.Moriente uero amilmadapaco poſt ānos octo & decē ſui regni:Egreſſa rius filius eius tenuit pricipatū.xl.annis.Eo quoq; mortuo:ad eius filiū Laboſordachum ꝓuenit imperiū.Quod dum nouē menſibus hūiſſet:regnū eo defuncto tranſit ad balthazar qui naboar nuncupatur:Contra hunc itaq; regē caſtrametati ſunt Cyrus pſarum rex & Darius medoꝝ.Qui dum obſiderent eū in babylonia:mirabile quoddā ꝓdigium contigiſſe dinoſcitur.Iacebat nanq; cœnans in domo maxima & conuiuiis regalibus oportuna cū ſuis concubinis piter & amicis pla cuitq; ei:ut de ꝓprio tēplo uaſa dei deportarentur: q hieroſolymis depdatus nabuchodonoſor: uſus quidē eis non fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat.At ille ſuꝑbia ductus eſt:ut eis uteretur ad pocula: & hoc mō blaſphemaret in deo.Tunc itaq; uidit de muro uenientē manū:& i piete qual dā ſyllabas ſcribentē. Qua uiſione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos:& oē genus ſimili um qd inter barbaros ſomnia &hmōi ſigna diſcernere prævalebant:ut ei q̄ fuerant ſcripta mani feſtarent.Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex cō ſtitutus:& multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cām:in oi prouincia prædicari fecit ut qui litteras illas & q̄ per eas ſignificarentᵉ poſſet exponere:ei torquē aureā:ueſtemq; dari purpu ream ſicut regibus chaldeis mos erat uti:& tertiā partē ei ſui piter principatus offerret. Quo fa cto:dum multi magi concurrerent:ut propoſitā munificentiā regis haberent:inuentionem aut ſignificationē litteraꝝ nequaq̄ inuenire poterant.Dumq; regē uideret in anxietate ſua auia con ſtitutū.cœpit eū confortare ac dicere:eo q eſſet quidam de iudea captiuus:ex eorū genere quos deduxerat nabuchodonoſor cū hieroſolymā deuaſtaſſet:cui nomē erat Daniel:uir ſapiens & ar gutus:ut poſſit res inuenire difficiles:& q̄ ſoli deo nota uiderentᵉ:qui etiā nabuchodonoſor regi

cū nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat:ad agnitionis lumē adduxerat quod q̄rebat adiiciens:ut eū euocaret & peteret:q̄tenus de litteris eo narrāte cognoſceret:qđ nullus poterat iuenire:ſi triſte aliqđ ſignū ſignificaret a deo. Hæc audiēs Balthazar: Danielē ad ſe uenire præcepit. Cui cū dictū fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:quia ſanctus ei ſpūs ineſſet:& ſolus inuenire poſſet: q̄ alii nec mente cōceperāt:poſcebat:ut ei q̄ ſcripta fuerāt & quæ ſignificare poterāt indicaret. Quod ſi faceret: purpura ueſtiendū: & torquē aureā circa collum eius dādam eē ꝓmiſit:inſup ei & tertiā partem regni pro honore ſapiæ conferēdam ut ex eis in ſignis uidentibus appareret. Quo facto:Daniel dona qdē eū retinere apud ſe dixit:ſapientiā nāq; & diuinitatē ſine ſuffragiis ſemp exiſtere:& gratis prodeſſe querentibus:ea uero q̄ ſcripta uidebāt ei ſignificatu⁹ ſe eſſe ꝓmiſit: dicens:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionē:eo ꝙ neq; ex his ex q̄bus parēs eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus: ille didicit eē pius & nihil ultra humanā cogitare naturā:q̄ & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiā propter ea quæ impie geſſerat:poſt multas præces ac ſupplicatiōes miam potuit ꝓmereri:& ad humanam redire cōuerſationem:ac regna priſtina repare:q̄ ꝓpter hæc ſolum deū oēm habere uirtutē & humano generi prouidere donec aduxit aſſeruit. Tu inquit obliuionē hoc habens multumq; diuinitati blaſphemans:in eius uaſis una cum tuis cōcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ ſcripta ſūt pronūciauit:qui tibi terminus ſit futurus. Illæ uero litteræ deſignabant hæc. Mane qđ latina lingua ſignificare pōt numerum: quia uitæ inquit tuæ deus tēpus & regni dinumerauit:& paruū tibi ſupereſſe decreuerit. Techel & idem hoc ſignificat pondus. Apponderans inquit deus tuæ uitæ tēpus:iā illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentū ſignificat lingua romana. Frāgit inquit deus regnū tuum: & medis illē perſisq; diſtribuit. Cūq; daniel hæc indicās:dixiſſet q̄ fuerāt in pariete cōſcripta balthaſar equidē regiam triſticiā q̄li poterat pro tātæ calamitatis ſignificatiōe ꝓuenire detinuit: nō tamen ꝓphetæ quaſi malaꝝ regꝝ indici dona quæ ꝓmiſerat denegauit:ſed cuncta cōceſſit:cogitans:quia illa quidē ꝓ quibus darent ꝓpria eius:& nō ꝓphetantis eſſent:illū uero qui hæc uere diſcreuerat uirū bonū dicebāt ſimul & iuſtū. Igitur nō pōt multū tēporis & ipſe eſt captus: & ciuitas cyro perſaꝝ rege aduerſus eū fortiſſime dimicante tradita. Balthaſar eni is eſt ſub quo capt contigit babyloniā:cū regnaſſet iā decem & ſeptē annis:nepos nabuchodonoſor regis:cui talem fuiſſe terminū percepimus. Darius aūt Aſtiagis filius:qui babyloniorꝝ principatum deſtruxit cū Cyro cognato ſuo:annū habebat ſexageſimū ſecundū:cū babylon fuiſſet inuaſa: qui tamen alio noīe uocabāt a græcis:quiq; danielē ꝓphetā ſumēs:ad ſe in mediā duxit:& oī honore eū celebrauit:eratq; unus inter trēs Satrapas quos Darius ſup trecētos ſexaginta Satrapas inſtituerat.

¶ Daniel ſub dario in lacum leonum immiſſio:ſed nulla leſio honor & claritas daniel & prophetiæ eius. CAP. XIIII.

Daniel itaq; dū eſſet apud darium in honore præcipuo:ita:ut q̄ſi ſoli cūcta uiderentur eſſe cōmiſſa:inuidie apud cæteros crimine laborabat. Mordent eni:qui quoſdā apud principes pluſq; ſe ualere conſpiciūt. Et dum quererent occaſionē:& derogationis fomitē:uidentes eū apud dariū eſſe probabilem nullam inueniebant cauſam. Nam dum eſſet & ſuper theſauros & omne ſuffragium oblatum a quocunq; deſpiceret:cui turpe uidebāt aliquid etiā pro bonis rebus accipere nullā criminis cām accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil haberent quod contra danielem dicentes:regio eum poſſent honore priuare:aliū queſiuere modum:quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent. Videntes nāq; eum tertio in die orantem ad deum:occaſionem ſe inueniſſe putauerunt:per quā perderent danielem. Et uenientes ad darium nunciauerunt ei:quia ſatrapis & eius principibus placuiſſet:ut triginta diebus populus requieſceret:quatenus neq; ipſum aliquis neq; deos eoꝝ adiret:ſimiliter nec exoraret:& horum ſiquis ſententiam tranſcenderet in lacū leonum peritur⁹ includere t. Rex aūt eorum nequitiā non intendens:nec hæc quoq; contra danielem arbitratus facta molimina:dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebāt:& eoꝝ ſententiam confirmare promiſit:propoſuitq; decretum in populo:quod ſatrapū placita deſignabant. Et cæteri quidē iuſſa cuſtodiētes ne trāſcenderēt q̄ p̄cepta uidebāt a rege quieſcebant:danieli uero nulla fuit in iſtis cura:ſed ut erat ſolitus: ſtans deū cūctis inſpicientibus adorabat. Satrapæ occaſione ſumpta:quā cōtra danielem inuenire querebāt: mox uenerūt ad regem accuſantes tāq; ſolus daniel eius præcepta tranſcenderet: quia dū nullus alter apud eos orare præſumeret:qđ nō quidē ꝓpter ſpietatē:ſed ꝓpter cuſtodiā fieret p̄ceptoꝝ: ille cōtēnens p̄cepta:ad ſuū oraret deū. Credentes eteni: qa ꝓpter magnū fauorē quo eū darius diligebat:etiā illoꝝ decreta contēnens danieli ueniā daret:in hoc potius habētes inuidiā: magis inſtabant:& ad nullā manſuetudinē recedebant:ſed eū ſecundū legē datā in lacū leonū ꝓiiciēdū eſſe poſcebant. Sperans aūt darius quia eum eriperet deus:& nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſum: cōſolabāt eū ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dū fuiſſet ī lacū miſſus daniel:ſignato lapide: q̄ pro ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit:& incœnatus totā nocte duxit in ſomnē:meſtus & p daniele nimis afflictus. Die uero facto:ſurgēs uenit ad lacū & inueniens eū ſanū:ſignaculū quo lapidem obſignauerat aperiēs;clamauit uoce magna daniel:requens ſi ſanus eēt. Quo reſpōdēte

regi:quia nihil passus fuisset mali:iussit eũ repente de lacu protrahi bestiasq;.Inimici ergo uidẽtes nihil mali ꝑtulisse daniel:dicebãt regi:nõ eũ diuina ꝓuidẽtia custoditũ:sed saciatos leões corpus eius cõtingere nolluisse,Ille uero eorũ nequitiã uidẽs:iussit leonibus multas carnes apponi : eisq; saciatis inimicos danielis in lacũ præcepit imitti:ut si reuera ꝑ sacietatẽ ad eos minie leones accederẽt:hoc apte cognoscceret. Quo facto & satrapis i lacũ depositis:dario manifestatũ ẽ:quia diuinitas saluauerit danielẽ. Leões.n.nulli eorũ penitus pepcerũt:sed oẽs piter discerpserunt:quasi rapida fame pleni:& nulla cibi copia recreati.Arbitror enĩ quia nõ fuerũt ad hoc fame ꝓuocati leones:q utiq; pauloante uidebanť carniũ abũdantia saciati:sed hominũ nequitia etiã irrationabilibus erat aialibus manifesta:simul & qa dei uolũtate uocabanť ad pœnã. Peremptis itaq; hoc mõ daniel inimicis:rex clarius qd' actũ fuerat diuulgauit i oĩ ꝓuicia:laudãs deũ quẽ daniel colebat:eũq; ueꝝ & oĩpotẽtẽ asserẽs esse solũ.Habuit aũt ẽt daniel in honore ꝑcelso:principẽ eũ suorum faciens aicoꝝ.Cũ ergo daniel sic eẽt insignis & clarus:eo q; religiosus existeret:edificauit in echbathanis medie mãsoleũ ualde ꝑclaꝝ: & mirabiliter nimis instructũ: qd' eqdẽ manet hactẽnus & uidẽtibus credit nup edificatũ:ita:ut ea die q̃ cõspicit' putet' eẽ cõstructũ.Sic eius pulchritudo noua uidet':& solida:nullaq; senectute tã magni tpis lõgeuitate cõfecta: cũ eadẽ edificia q̃ ubi hoies spacianť:& ad uetustatẽ ueniãt:& sua fortitudine lõgeuitate careant: ac ꝓprii decoris amissione marcescãt.Hactenus enĩ sepeliunť ibi medoꝝ reges absq; psaꝝ piter & pthoꝝ: & cui hæc cura cõmittit':sacerdos ẽ iudeoꝝ:& hoc fit usq; ad p̃sens tp̃us. Dignũ ẽ enĩ de daniele dici quod maxie qlibet audiẽs dẽat admirari.Qui dũ mirabiliter & q̃si uno quodã loco maxio positis oĩa ꝓphetasset:& uitæ suæ tpe apud reges & plebẽ in honore fuit:& gloriã & memoriã possidens sempiternam.Omnes itaq; libri quoscũq; conscribens dereliqt: legunt hactenus apud nos & ex his credimus:quia danieli loquebať deus.Nõ solũ enĩ futura sicut alii quoq; ꝓphetæ p̃dixit:etiã sed tp̃us definiuit:quo hæc necesse sit adimpleri.Prophetis nãq; prioribus mala p̃dicentibus:& ꝓpterea a regibus & populo nõ bene susceptis:daniel bonaꝝ reꝝ ꝓpheta fuit apud eos: & ꝓpter famã reꝝ quas prædicebat:fauorẽ uidebať habere cũctoꝝ:per euentũ uero cãꝝ ueracius acqrebat dictoꝝ fidẽ & opinionẽ diuinitatis hẽbat i populo.Reliqt.n.nobis ex his q̃ cõscripsit:unde itegritas eius ꝓphetiæ:& nulla mutatio possit agnosci. Ait.n.qa cũ eẽt in susis i metropoli pside: cũ suis sodalibus exiuit in cãpũ:& repente terremotu facto:relictus sit solus:aicis eius per diuersa diffugientibus:conturbatusq; in facié super ambas ceciderit manus. Tum quodã tangente eũ:& inter hæc ut surgeret imperante:quatenus ea quæ erãt post multas generatiões ciuibus euentura conspiceret:dũ surrexit ostẽsum sibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua habẽtem:nouissimũ uero coꝝ præcelsum:deinde respexisse quidẽ ad occidentẽ:& uidisse hircũ exinde ferri ꝑ aerẽ:cõgressuq; arieti:& cũ secundo cornibus impetu ꝓstrauisse in terrã: & undiq; cõculcasse deinde se uidisse hircu de frõte cornu maximũ ꝓduxisse:quo facto:orta ex eo loco cornua q̃ttuor:& ad uẽtos singulos esse cõuersa:inter q̃ aliud puulũ ortũ fuisse cõscripsit.Quod dũ crescceret dicebat deus q hæc monstrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gentẽ:& ciuitatem fortiter eẽ capturũ:tẽplumq; concrematuꝝ:& sacrificia fieri ꝓhibiturũ diebus mille:ducẽtis: & sexagintasex.Hæc quidẽ in cãpo qui est in susis Daniel se uidisse cõscripsit:& tali modo deum sibi hanc aperuisse uisionẽ exposuit:arietẽ quidẽ regnũ persãꝝ & medoꝝ significare dicens:cornua: eos q regnaturi forent:nouissimũ uero cornu significare dicens ultimũ regem:& hunc diuitiis & gloria prioꝝ eẽ p̃cipuũ.Hircũ aũt significare narrabat:qa aliqs de græcis regnaturus eẽt:q secundo congressus aduersus psam:cũ bello deuinceret:& oẽm gloriã eius principatus auferret:& maxio cornu qd' erat in hirci fronte primũ significari regẽ & ortũ q̃ttuor cornuoꝝ illo cadẽte: qui ad quattuor ptes terræ uidebať aspicere:successionẽ uniuscuiusq; post obitũ primi regis dixit annunciare:& diuisionẽ regni inter eos eẽ faciendã:dũ ille prior nec filios:nec cognatos habiturus esset:multisq; annis in terraꝝ orbe esset regnaturus:& ex eis quẽdã oriri regẽ:& expugnatuꝝ gẽtem eius:& leges atq; cõuersationẽ pariter ablaturũ:& templũ dep̃caturũ:& sacrificia celebrare: tribus annis esse prohibiturum.Et hæc utiq; gens nostra sustinuit per Antiochũ qui appellatus est Epiphanes:hoc est p̃clarus:sicut uidit Daniel & ante multos cõscripsit:q̃ oĩa illi deo sibi mõstrante conscribẽs reliquit:uti legentes & quæ iam prouenere considerantes:credant in honore diuino fuisse danielẽ:& p hæc q̃ sunt ita ueritissima epichureos errare cognoscant:qui & ꝓuidentiam uitæ negãt:& deũ res humanas curare nõ existimant:neq; a btã incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cunctoꝝ gubernari iudicant uniuersa:sed hunc mũdum sine rectore: & sine cura aliqua ferri sponte confirmant.Quæ si ita sunt sine p̃sule:sicut naues gubernatoribus desolatas uentoꝝ uiolentia submergi conspicimus:aut currus sine agitatore confringi:ita & mundus sine prouidentiæ regimie olim potuit deiici & perire quassatus.Ego itaq; daniel dicta hæc respiciẽs ualde puto a uera opinione recedere eos qui nullam prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deum.Non enim si hæc sponte gererentur secundum illius prophetiam omnia prouenire conspiceremus.Ego siquidem ut de his inueni & legi:ita conscripsi.Siquis autem uult opinionem aliam sequi:crimen pro diuersa sententia non habebit.

HAec continent in undecimo libro ioſephi hiſtoriaꝫ antiqtatis iudaicæ.
Qualiter cyrus perſarum rex iudeos a babylonia ad propriam redire terram : & templum reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap. i.
Quō phibuerūt eos præſides regis:templū reedificare impediētes. Cap. ii.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambiſes accipiens regnum interdixit omnino iudeis templum reconſtruere. Cap. iii.
Quia darius rex pſaꝫ Iſtaſpis filius honorauit gētē iudeoꝫ:& tēplū eius edificauit. Cap. iiii.
Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudeos tractauit. Cap. v.
Quomodo regnante Artarxerxe:gens iudaica pene cuncta deleta eſt. Cap. vi.
Qualiter uagoſus dux Artarxerxis:iunioris multa ī iudeos iniurioſa miſit. Cap. vii.
Quāta iudeis rex macedonum Alexander bona fecit:poſtq̄ iudeam obtinuit. Cap. viii.

¶ Continet hic liber tempus annoꝫ ducentoꝫ quinquagintatriū:menſium quinq;.

¶ Incipit liber undecimus antiquitatum.

¶ Qualiter cyrus pſaꝫ rex iudeos a babylōia ad ꝓpriā redire terrā:& tēplū reedificare p̄cepit: dans eis pecunias. CAP. I.

PRimo imperii anno regis perſaꝫ cyri. Qui ſeptuageſimus cōcurrebat:ex die quo noſtrū populū cōtigit ex ꝓpriis finibus ad babyloniam migrare:miſeratus ē captiuitatis deus:& illius calamitatis iſtius liciū iudeoꝫ:& ſicut p Hieremiā ꝑphetam ante p̄dixerat q̄ ciuitas euerteret:poſtq̄ ſeruierūt Nabuchodonor:& nepotibus eius: & hāc ſuſtinuerūt ſeruitutē p annos fere ſeptuagīta:rurſus eos ad ꝓpriā reſtituit terrā:& tēplū reedificare: & p̄terita frui fœlicitate decreuit. Cōcitās igit aium cyri:fecit eū p oēm aſiā ſcribere.Cyrus rex hæc dicit.Quō me maximus orbis terraꝫ deus regē cōſtituit:credo hūc eē quē genus iſrael adorat.Is.n.& meū p̄dixit nomē p ꝓphetas: quō tēplū eius edificaturus eēm ī hieroſolymis in terra iudea.Hæc aūt cognouerat Cyrus legēs librū quē iter ſuas p̄dicationes iſaias reliqrat ante ducenteſimū & decimū annū.Sic enī in archano p̄dicauerat dixiſſe deū. Quo uolo cyrum quē multaꝫ & magnaꝫ gentiū regē conſtitui mittere populū meū ad ꝓpriā terrā:& tēplū mihi cōſtruere.Hæc iſaias p̄dicauerat:ante ānos cētū.xl.deſtructiōis tēpli.Quæ dum legeret Cyrus:& miraret nomē dīi ipetus eū qdā accepit:ut magnificā ſcripturā ipleret. Cōuocās āt clariſſimos iudeoꝫ:q babylōe hitabāt:dixit ſe cōcedere ad ꝓpriā iudeos remeare ꝓuinciā: & ciuitatē hieroſolymā:& tēplū dei recōſtruere ſe eos.ſ.adiuuāte. Tūc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis:ut aurū cōferrēt & argētū ad tēpli renouationē:inſup ad īmolandū pecora. Hæc cyrus cū iſraelitis dixiſſet;egreſſi duaꝫ tribuū principes:iudæ ac beniamin:una cū leuitis & ſacerdotibus:ad hieroſolymā puenerūt.Multi uero reſiderunt babyloniæ:minime paſſi poſſeſſiones ſuas relinquere. Quo dum ueniſſent:oēs amici regis adiuuabant eos:& cōferebāt ad tēpli renouationē:alii auꝫ: alii argentū:quidā aūt & equos:ac iumētoꝫ multitudinē:& uota deo reddebant : & conſtitutas ſecūdum ueterē cōſuetudinem īmolationes celebrabāt:tāq̄ recreatā & antiquā religionis cōſuetudinē rediuiuā . Trāſmiſit ēt Cyrus uaſa dei:q̄ auferēs a tēplo Nabuchodonoſor ad babyloniā uſq; portauerat.Quæ reuehenda tradidit mitridati cuſtodi ſuoꝫ theſauroꝫ præcipiens ea dari ſeruāda abaſſaro: donec tēplū redificaret:pfecto aūt eo:traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in tēplo.Direxit etiā epiſtolā rex cyrus aſſyriæ ſatrapis:hæc continētē. Rex cyrus ſiſinnio:& ſatrabanæ ſaluteſ.Iudeos terrā meā inhabitātes q uoluerūt ad ſuā patriā redire: pmiſi: & ciuitatē renouare tēplūq; dei ī hieroſolyma rurſus edificare ī eodē loco ī quo prius fuerat cōſtitutū.Miſi aūt & mitridatem pecuniaꝫ meaꝫ cuſtodē:& Zorobabel principē iudeoꝫ: ut fundamenta reſtituāt:templūq; recondant.Cuius altitudo ſit cubitoꝫ ſexaginta:eorūdē & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito:& unū parietē ligneū ex materiis ipius ꝓuinciæ: ſimiliter & altare:ſup quod immolēt deo.Sūptus uero de meis in his oībus uolo fieri.Tranſmiſi etiā uaſa quæ de tēplo rex Nabuchodonoſor abſtulerat:tradēs ea mitridati pecuniaꝫ cuſtodi:& Zorobabel principi iudeoꝫ:quatenus ea ad hieroſolymā reportēt:& tēplo dei reſtituāt. Quoꝫ numerus eſt tantus.Refrigeratoria aurea.l.argentea.lx.ſitulæ aureæ.l.argēteæ quingentæ:libatoria aurea triginta:argentea duo milia:patere aureæ quadraginta:argēteæ q̄dringētæ: & uaſa alia maxia mille.Cōcedo etiā eis honorē quo potiebant pentes eoꝫ:præterea ꝓ iumētis: & uino: & oleo:dragmas ducētas:qnq; milia qngētas:& ad ſimilā tritici:uigitiqnq; milia:qngētas artabas: quæ iubeo p̄beri de tributis ſamariæ faciātq; ei īmolationes ī hieroſolymis ſacerdotes ſecundū leges moſaycas:& offerētes ſupplicēt deo ꝓ ſalute regis & generis eius: ut regnū pſaꝫ ꝑmaneat. Eos uero q hæc cōtēpſerit uel īfirmauerit:iubeo crucifigi:ſ ſtātiaſq; eoꝫ eē regales. Et epiſtola qdē hæc hūit.Hi aūt q ex captiuitate ad.hieroſolymā cōuenerūt: fuerūt milia q̄dragintaduo: q̄dringēti:ſexaginta.

¶ Quō phibuerūt eos p̄ſides regis:tēplū reedificare ipediētes. CAP. II.

Sed dum mitterent templi fundamenta:& nimis circa edificia festinarent: omnes in circuitu gētes:præsertim cuthei quos a medea & persica terra Salmanasar rex assyrio rum migrans: habitare fecit samariā:cum exinde populum israel tulisset,petebāt satrapas & eos qui edificia curabant:ut impedirent iudeos: ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent:qui pecuniis corrupti uendiderunt cutheis negligentiam & socordiam edificationum.Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitum ducens contra massagetas uita priuatus est. Capitulum.III.

Ambise aūtem filio Cyri principatum suscipienti:qui in assyria:& phœnice: & amanitide & moabitide ac samaria morabantur: epistolam mittunt hæc continentem. Domine serui mirabimus omnia accidentia scribēs:& Semelius scriba:& curia syriæ: iudicesq; phœnice.Cognoscere te rex oportet iudeos qui ad babyloniam deducti fuerant ad nos rediisse & ciuitatem rebellē ac maliuolam ac fora eius:ac muros edificare templūq; reconstruere.Scito aūt his perfectis:neq; tributa eos pati reddere:neq; obaudire: sed etiam regibus resistere:& magis iparare q̄ obsequi festinare.Dum ergo edificatur templum & fieri festinatur optimum nobis uisum est:rescribere tibi quatenus monumenta parētū tuorum inquiras: in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructā. Propterea uisum est nobis & uobis certum facere qd' fortassis nescitur:quomodo si ciuitas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi claudetur ad iferiorem syriam & phœnicem. Postq̄ uero cambises hanc legit epistolam:natura maliuolus existens mouetur: & scripsit hæc dicens. Rex cambises rathimo accidentia scribenti:& belle semio:& semelio scribe: & reliquis constitutis & habitantibus phœnicem & samariam:hæc dicit.Legens missos a uobis apices: iussi parentum meoꝝ inquiri uolumina:& inuenta est ciuitas inimica regibus semp existere: & seditiōes:ac bella habitatores eius cōmouisse:regesq; eoꝝ cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris syriæ & phœnicis exigisse.Igitur præcipio minime concedi iudeos ciuitatē edificare. ne plus crescat eorum malitia: qua semper contra reges usi sunt.Cum has litteras legissent Rathimus & Semelius scriba & qui cum eis erant:statim equis deuecti:propere ad hierosolymam ducētes secum multitudinem aduenerunt:& ciuitatem & templum edificare iudeos uetabant. Quæ qdē opera p annos nouē sunt ipedita:usq; ad secūdū annū darii regis psaꝝ.Ná cābises sex annis regnauerat.Qui cū subiectis ægyptiis reuerteret:defunctus est in damasco. Capitulum. IIII.

Post magorum uero interitum:qui defuncto cambise pricipatum persarum tribus annis tenuerunt:hi qui septem domini nuncupantur apud persas: filium Istaspis Dariū regem ordinauerunt.Qui dum priuatus esset deum orauit: & si fieret rex: omnia dei uasa quanta babyloniæ inuenirentur:ad templum hierosolymitarum mittere se promisit. Contigit autem eodē tēpore ꝓficisci Zorobabel ducē captiuoꝝ iudeoꝝ ab hierosolymis ad darium,qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius custos cum aliis duobus dignus iudicatus:quē sperauerat honore potitus est.Primo uero imperii anno:Darius summo apparatu cœnam exhibuit amicis:& uernaculis suis:& satrapis persarum: & præfectis indiæ:& ethiopiæ:magistratibusq; centum uigintiseptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unusquisq; ad dormiendum rediisset: rex Darius ad cubiculum ueniens: paucum noctis requiescens:expergefactus quod noctis restabat:reliquum insomne protraxit:sermonēq; ad tres corporis sui custodes conuertit:promisitq; summo honore fulciendum;qui eius interrogationi sapienter & uere respondere ualuisset: & uestimento alias uestimentum purpureo alias purpureum indui:& in poculis aureis bibere:& super aurum dormire:curruq; frenis aureis ornato:& cidari bissina:ac torque aurea uti:& post seipsum sedere propter sapientiam: affinemq; suū esse uocitandum.Cum igitur hæc illis dona promisisset:primum consuluit:utrum fortius sit uinum:secundo: utrum rex:tertio utrū mulieres:aut si his omnibus magis fortior sit ueritas.Has cum illis ꝓposuisset qōnes:requieuit.Lucescente aūt die:cōuocauit oēs magistratus:& satrapas: & præfectos persarum:& medorum:sedensq; in solio quo solebat:unūquēq; corporis custodē coram oibus iussit pronūciare:quid eis de propositis questionibus uideret.Tūc primus excellentem uini fortitudinem ostendens ait.Cum uini fortitudinem cōiitio: omnia id ahas ipsam hoc modo uincens alias uincentem inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes & animos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias infantibus similes facit:seruo quoq; ac libero audaciam cōcitat pauperes diuitibus similes parat.Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus cōpressas reficit:mesticiam extinguit:alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit:ita disponens eos:ut se oibus ditiores putent:nihilq; uile loquantur:sed memores diuitiarum:fœlicibus utant' uocabulis:& reges magistratusq; contemnant. Amicorum quoq; solitam expellit memoriam.Nam scit homines etiam cōtra amicissimos armare: societates dissoluere.& ad sobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint:excitantur nihil penitus de his quæ i ebrietate cōmiserunt cogitantes. Hæc ergo cōsiderans omnibus fortitudinem uini comperio potiorem.& uiolenter omnia uincētem.Postq̄ hæc primus quæ dicta sunt de fortitudine

ainí differuit: ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine:oſtendens eũ ſuperioré ac potentioré his quæ ualida dicuntur.Modum aũt probationis hinc aſſumpſit:& dixit. Dum omnia ſub hominum coerceantur poteſtate:qui maria ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire:etiã ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt.Qui ergo ſuper tam potens & ualidum animal dominantur:cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicent.Illi & bella:& pericula ſubiectis imponẽtes audiunt:& eos contra inimicos dirigẽtes ꝓpter ſuã fortitudiné habẽt obediẽtes: montes quoq; dirui:muros ac turres deponi iubentes:præterea occidi ac interfici faciũt: ne regum præcepta tranſcendere uideantur.Vincentes aũt p̃dã quã ipſis abſtulerint bellis regi portãt.Hi quoq; q nõ militãt:ſed terrã colũt arãtes:cũ plaborauerint:& oẽm operũ miſeriã tolerauerit:meſſem faciẽtes:ac fructus colligẽtes:tributa regibus offerũt:& qd uel dixerit uel iuſſerit: ſine dilatiõe cõplet.Qui cũ oĩ luxuria uel libidie ſaturati dormierit:aliis uigilãtibus cuſtodiũt: tãq ipo timore uicti:minie audiẽt dormiẽté relinqre uel diſcedere:ac ſibi ꝓuidere:ſed unũ opus hoc exiſtimãt neceſſariũ:ut pmanẽtes cuſtodiãt regẽ. Cur itaq; nõ uidet rex cũctos fortitudine ſupare:cui tot populi obſecũdare ꝓcipiuntur.Iſto quoq; tacẽte de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere dicẽs.Sic eqdẽ forte uinũ & rex fortis é.cui oẽs obaudiũt:ſed his potẽtior pulchritudo mulieris exiſtit.Nã regẽ enixa mulier ad uitã edidit:& eos q uites plãtauerunt unde ꝓfluit uinũ:mulieres creauerũt & aluerũt.Nihil aũté eſt:qd nõ ab his hẽmus. Nã & ueſtes nobis ab his texunt:& domus noſtræ p has curant atq; ſeruant:& non poſſumus a mulieribus ſegregari.Sed etiã aurũ multũ & argentũ ſi poſſideamus:& quicqd aliud fuerit ꝓcioſum & induſtria dignũ:cũ uidemus decoram mulieré:oĩa relinquentes:ſpeciem eius obſtupeſcimus : & patimur omnia concedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur,patres & altricem terram:ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores:& animas una cum ipſis perdere non timemus.Sic ergo præcipue conſiderate mulierum fortitudinem.Nõne laborantes & omnem tollerantes miſeriã per mare ac terrã:cum aliquid perlabores acquirimus:totum offerentes uxoribus:tãq dominis tradimus.Regem quoq; uidi aliquando tantoꝝ dominũ a filia Rabezaci Themaſi nomine Apama cõcubina eius alapis ꝓcuti:& dyadema tollẽtem capitis eius ſibimet imponẽté:& hæc oĩa tollerãtem ridebatq; cũ illa riſiſſet:& cũ irata fuiſſet meſticia confuſus:blandimẽtis placauit mulieré:rogans eã & ſe nimis humilians:ſi quando triſtem uidiſſet. Poſt hæc inuicem reſpiciẽtibus ſatrapis & ducibus. Itẽ Zorobabel diſputare de ueritate cœpit:euidẽter qdẽ oſtendens:quãtum mulieres fortes exiſtũt:debiles tamẽ & iſte:ſimul & rex ad cõparationẽ ueritatis apparent.Nã ſi terra maxima eſt & cœlũ altũ & uelox:hæc oĩa uolũtate dei mouent. Verus aũt deus & iuſtus eſt:& ex eadẽ cauſa oportet ueritatem fortiſſimã iudicari q; nihil contra eã iniquitas ualet:inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia probãtur.Veritas aũt & imortalis eſt & ſempiterna:nobiſq; nõ & pulchritudinem tempore tabeſcẽté accõmodat:neq; ſubſtantiã caſibus auferẽdã:ſed iuſta & religioſa diſcernens ab his q iniuſta uel iniqua monſtrant.Cum terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonẽ:laudante multitudine optime cũ dixiſſe:quõ ueritas fortitudiné imutabilẽ & nõ ſeneſcentẽ ſola poſſidet ſperauit ei & rex petere præter ꝓmiſſa quæ uellet:nã præſtaturũ ſe dixit:eo q; ſapientior & prudentior aliis apparuiſſet.Iuſſitq; etiã ſecum eum ſedere:& affinem uocari . Tunc Zorobabel ammouit eũ ut uotũ quod deuouerat ſi regnum perciperet adimpleret. Votũ aũt quod ꝓmiſerat hoc erat redificare hieroſolymam:tẽplũq; cõſtruere: & uaſa reſtituere:quæ auferens Nabuchodonoſor ad Babyloniam portauerat:& dixit hanc eſſe eam petitionẽ quã nũc me iubes poſcere:ꝓpter qd iudicatus ſũ prudẽs ac ſapiẽs.Rex aũt ĩ hoc lætatus ſurrexit:& eũ oſculatus: Toparchis & Satrapis ſcripſit præcipiẽs ut deducerent zorobabel: necnõ & eos q ad tẽpli renouationẽ cũ eo ꝓfecturi eſſent. Præterea mãdauit ſyriæ ac phœnicis magiſtratibus ligna cedria a lybão deciſa hieroſolymã trãſmittere:& cũ eis recõdere ciuitaté.Scripſit ét liberos eé oẽs iudeos:qui a captiuitate redierũt ad terrã iudeã:phibuitq; Satrapas & curatores ſuos iudeis opera ſperare regalia. Sup hæc præcepit & oẽm terrã quã colere ualuiſſent:ſine tributis eos poſſidere:iuſſitq; etiã idumeos & ſamaritas: & eos qui humilé ſyriã habitabant:reddere uicos iudeoꝝ quos tenebant inſup ad tẽpli edificationé qnq̃ginta milia dari taléta mandauit:ſacrificare quoq; eos legitimas ĩmolationes pmiſit: oẽm aũt ipenſam & ſacrã ueſtẽ q̃ ſeruiũt in tẽplo principes ſacerdotũ & reliqui ſacerdotes a leuitis inſtruméta in qbus domino cãtent:de ſuo fieri præcepit:cuſtodibus quoq; ciuitatis & tẽpli: ſugera terræ per ſingulos annos:& pecunias ſtatutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit. Trãſmiſit etiã uaſa:& oĩa quæ Cyrus ante ipſum de iudeoꝝ reſtitutione facere uoluit:eadẽ Darius definiuit ſplere.His oĩbus a rege donatis:Zorobabel exiẽs de regia domo:reſpexit ſurſum ad cœlũ & cœpit agere deo gratias ſapiæ:p quã uictoriã dario p̃ſente ꝓcepat dicẽs. Nequaquam his dignus fuiſſet:niſi te domino propicio.Ita deo gratias agens de præſentibus:petebat ut ei in futuris adiutor exiſteret.Peruenit aũt ad babyloniã:& cõtribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ ſuæ reſtituebat:& ad potũ cõuiuiaq; cõuerſi:p ſeptẽ dies ſumma letitia fruebant;reſtaurationé regreſſionéq; patriæ feſtiua gratulatiõe celebrabant.

Postea omnes principes tribuum ad hierosolymam pfecturi cum uxoribus & filiis ac subiugalibus elegerunt homines darii:quos cum eis rex usq; ad hierosolymam destinauit:& cū letitia & iocūditate cū cātibus tibiisq; ac sonantibus cimbalis ibant.Præcedebat aūt eos & reliqua multitudo iudeoꝝ cum ludis.At illi ad hierosolymā cōscendebāt:ab unaquaq; patrū tribu certus numero existens.Sed mihi minime uisum é noia patrū recésere:ne legériū aios a rege cōsequentia suspendens:obscurá illis facere narrationé.Septuaginta cantores & cātatrices ducére.xlv. cōscendunt: cameli q̄dringenti.xxx.Sūma uero multitudinis euntiū:qui circa duodecimū annū ætatis habebant:ex tribu iuda & beniami:fuerūt q̄ter mille milia:& sexcenta.xx.& octo milia leuite.iiii.milia.lxx.Mulierū aūt infantūq; cōmixtū corpa fuerunt.xl.milia. septingenti.xlii. Præter hos leuite cātores fuerunt centū.xxviii.ianitores cētū.x.serui tēpli trecēti nonaginta duo: insup & alii sexcenti.lii.dicentes quidé se israelitas:nullo mō tamé ualétes suū ostédere genus. Repulsi uero sunt quidé a sacerdotali honore:qui uxores sibi copulauerát alienigenas.Hi nec suū genus dicere prævalebát:nec in generatione leuitarū uel sacerdotū:qui inuenti fuerunt q̄si quingenti xxv.Mancipioꝝ uero multitudo sequebatur eos qui ad hierosolymā pergebant:numero septem milia trecenti.xxxv.subiugalia q̄nq; milia:q̄ngenti.xxv.Dux uero dinūeratæ multitudinis: Zorobabel fuit:filius Salathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda : & Iesus filius Iosedech:princeps sacerdotum:necnō & Mardocheus:& Israebreus:qui a populo principes fuerunt constituti & cō tulerunt:auri quidem minas cētum:argenti aūt quinq; milia.Sacerdotes ergo & leuite pariq; totius populi iudeoꝝ q̄ta in babylone fuit ita ad hierosolymoꝝ residens ciuité ibidé habitauit:reliqua uero multitudo ad suas patrias discessit.Cūq; septimus uenisset mensis:ex quo de babylone egressi sunt:mittens iesus princeps sacerdotum:& Zorobabel iudex cunctos ex prouicia hierosolymis congregauit.Qui sine dilatione construxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat:& legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem moysi.Dumq; hæc facerét: gentes offendebantur uicinæ quæ eis odiosæ erant.Celebrauerunt aūt illo tempore dies tabernaculoꝝ:quemadmodum.legislator moyses præceperat.Præterea & oblationes domini:& quas dicunt endehelcismus:& hostias sabbatoꝝ:& omniū sanctoꝝ dieꝝ sacrificabant uota reddétes. A primo die septimi mensis:cœperūt etiá renouare templum: multas præstantes pecunias lapidum cesoribus & edificatoribus:insuper & alimenta operantibus ministrabant.Sydoniis uero leue & suaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligátes in modū ratium: ad portum Ioppe transferebant.Nam sic ante præceperat Cyrus:sed tunc iubente Dario fiebant.Quæ secúdo anno profectionis iudeoꝝ ad hierosolymam uecta sunt mense secundo:cú & templi renouatio urgeretur:& fundamétis restitutis superedificaret a prima die sequentis mensis:anni secúdi. Operibus uero præposuerunt leuitas:uicesimū iam annum ætatis agétes:& iesum & filios:& fratres eius & Obdoilum fratrem iudæ:ex Aminadab:& fratres eius.Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui edificationem curabant propere consumatio quá sperabat euenit. Perfecto aūt templo:sacerdotes cum tubis:ornati habitu soléni:& leuite & filii Asaph surgentes laudauerunt dominum laudibus quas Dauid primus eis ostenderat.Cunq; sacerdotes:& leuite: & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum:ingenti magnificentia conditū: & nouum uiderent per inopiam nō ita constructū:arbitrati quātum præterita fœlicitate minores existeret: tristes ac dolorem tenere minime ualentes:ad lachrymas lamentationesq; proruperūt . Populus uero præsentia diligebat:& de templi edificatione letabatur:quia nullam prioris memoriam faciens:nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant ergo tubarum sonos : & populi letitiá sacerdotum & seniorum lamentationes eo q̄ uidebatur minor templi cōstructio institisse. Cúq; clāgores tubarum audissent samaritæ:odium erga tribú Iudæ & Beniami habétes: concurrerūt causam tubæ uolentes agnoscere;uidenteq; q̄ captiui iudei a babylone redeuntes:templum edificassent;petierunt Zorobabel:& Iesum:& principes tribuum:ut ipsis quoq; permitteretur una cum eis templum renouare:& in commune adorare.Nam non colimus dicebant minus ab illis deum;quomodo & religionis cupidi ex illo tempore sumus:ex quo nos hic Salmanasar rex assyrius a Chutia & Medea migrauit.Postq̄ hæc sunt locuti:Zorobabel & Iesus pricipes sacerdotū: & duces tribuū israel respondérūt quidem impossibile esse se eis cōicare: quomodo ipsis pmissa esset templi innouatio;prius quidem a Cyro:nunc autem a Dario:adorare uero si uellent liceres & hoc solum illis esse cōmune:& omnibus hominibus uenientibus in templū adorare deū.Cū uero hoc audissent cuthei: nam hac appellatiōe samaritæ uocabātur.indignati persuaserunt gétibus syriæ petere suos satrapas eodem modo quo prius sub Cyro & cābise:ut cum ipsis templi renouationem phiberent:festinantibus iudeis ne morā afferent ac tarditatem . Per idem tépus ascenderunt ad hierosolymā Sisinnius syriæ ac phœnice præfectus:& sarobazanes cū alijs:& interrogauerunt iudeoꝝ magistratus;quis eis cōcessisset templū sic edificare:ut magis castrum uideretur eé quā templum:uel cur porticus & ciuitatem tā munito circūdedissent muro. Zorobabel & princeps sacerdotum iesus:seruos quidem se eé maximi dei dixerunt: hoc uero templum ipsi deo quondá a rege suo fœliciſſimo;& qui omnes uirtute uicerat fuisse cōstructum:multisq;

temporibus permãsisse:sed cũ sui patres iniquitatẽ coram deo gessissent: Nabuchodonosor rex chaldeoꝝ & babyloniæ sua potentia superans ciuitatẽ euertit:tẽplũq; populatus incendit: & populum captiuum ad Babyloniã migrauit. Cyrus aũt qui post ipm persaꝝ & babyloniæ rex imperiũ sumpsit:scripsit ut tẽplũ redificaret:& oia quæ exinde Nabuchodonosor extulit ornamẽta & uasa:Zorobabel & Mitridati custodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iterũ ad hierosolymã reportarẽt:& ī ꝓprio renouatio restitueret: tẽplo. Hoc enī mãdauerat festinãter fieri:iõq; sabassiriũ ascendere iussit ad hierosolymã:& operi faciendo omnimodis īminere. Qui postq̃ a Cyro litteras accepit:ueniens studiose fundamẽ a deposuit:& ex illo tempore hactenus hoc cõstruxit:sed ꝓpter malorꝝ inuidiam imperfectũ adhuc remansit. Igitur si uultis ac ꝓbatis:scribite dario:ut ingrat imperatorꝝ monumenta:& inueniet nihil nos penitus fuisse mentitos. Hæc dicente Zorobabel & principe sacerdotũ:Sisinnius & qui cũ eo erant edificationẽ uetandã iudicauerunt:donec regi dario surgerent. Statim uero ꝓpter hæc ei cõscripserunt. Tũc iudei timentes & exterriti:ne aliud q̃ prius iusserat regi uideret de templi cõstructione:fiduciã a duobus ꝓphetis qui per idem tẽpus apud eos erãt Aggeo & Zacharia acceperũt.dicẽtibus nihil penitus aspersis durũ esse metuendũ:cũ deus templũ ꝑdixerit innouari. Qui cũ credidissent ꝓphetaꝝ sententiis edificationem curabant nullũ præmittẽtes diẽ. Dario uero scribẽtibus samaritis:& accusãtibus ꝑ epistolam iudeos.quia ciuitatẽ munirent:& templum castello magis simile q̃ tẽplo construerent:& dicentibus non ea quæ fiunt ei ꝓdesse:insuper epistolas ostendentibus ꝑ quas cambises templi edificationẽ fieri uetuisset: cognoscens rempublicam suam non esse tutam hierosolymis restitutis:cum litteras legisset a Sisinnio & qui cũ eo erant directas: iussit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus ẽ in echathanis constructa turre in regiõe medeæ codex: in quo hæc conscripta leguntẽ. Primo imperii sui anno rex Cyrus iussit templum in hierosolymis renouari:cuius altitudo esset cubitoꝝ sexaginta:latitudo eorũdẽ ex tribus parietibus lapideis lapide polito:& ligneũ parietẽ unũ ex materiis ipsius regionis & altare. Sumptus aũt a rege fieri disposuit:& uasa quæ abstulit Nabuchodonosor:& ad Babylõiam portauit reddi hierosolymitis. Quoꝝ cura sua sub Assaro syriæ & phœnice præfecto & magistratibus collegis eius iniunxit:ut ipi quidẽ a locis illis recederẽt: seruis uero dei iudeis & magistratibus eorum templum edificare permitterent. Iussit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouinciæ quam curabant darent iudeis immolationis causa thauros & arietes:& agnos ac edos & similam:oleumq; & uinum:& alia quæcunq; peterent sacerdotes: ut orarent pro salute regis atq; persarum: eos uero q̃ mandata contemnerent:ẽcrucifigi præcepit:& eoꝝ substantias regiæ domui deputari dẽcaruitq; est orationibus deum:ut si quis auderet edificationem templi fedare:hunc talem percuti:eumq; a sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentis Cyri Darius:rescripsit Sisinnio & collegis eius dicens. Rex darius sisinnio equitum ꝑfecto & sarabateno: & collegis eius salutem. Exemplar epistolæ quam in monimentis inuenimus transmisi:& iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur per epistolam cognoscentes Sisinnius & qui cum eo erant: regis uoluntatem de reliquo cõpetentia faciebant.& instabant sacris operibus adiuuantes seniores & magistratus iudeorum:& procedebat summo studio templi constructio:prædicentibus Aggeo & Zacharia secundum mandata dei.& cum uoluntate Cyri & Darii regum templum edificatum est secundo septem annis. Nono autem imperii anno darii:uicesimatertia die mẽsis undecimi quẽ hæbrei uocant Adar:macedones distrios:sacerdotes & leuite: & reliqua israelitarum multitudo post captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hostias thauros centum:arietes ducentos:agnos quadringentos:& hircos duodecim pro duodecim tribubus. Nam tantæ sunt tribus israel:pro suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuite secundũ legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam edificauerãt iam iudei templi porticus: in circuitu interioris sacrarii. Veniente autem die festo azimoꝝ primo mense quem macedones xanticum:nos autem nisan nominamus:omnis populus ab agris in ciuitatẽ confluxit:dieq; festos sanctificati:cum suis uxoribus & filiis secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificũ etiam quod pascha dicitur quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt:& per septem dies nullis abstinuere delitiis:Holocaustum quoq; offerentes:deo sacrificabant:agentes ei gratias: q̃ iterum eos terræ patriæ suæ legibusq; restituisset:mentemq; regis persarum propiciam eis præbere dignatus est. Quibus rebus admoniti:deo munifice nimis & locuplebiliter immolabant. Habitabant autem in hierosolymis:& optimatum gubernatione regebantur. Nã sacerdotes tractabant eorum negotium:usq; quo regnare contigit nepotes asamonei. Et enim ante captiuitatem & transmigrationem:a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaice susceperunt: alia illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos:mẽses sex:dies decem. Ante hos aũt reges:ꝑsules eos regebãt:q̃ appellabantur iudices & monarchi. Et hac republica usi sũt annis plus quingentis:post mortem moysi & ducis iesu. Hæc quidẽ reductis a captiuitate iudeis:tẽporibus Cyri & Darii oia cõtigerunt. Samaritæ uero inuidi uel molesti aduersum eos erectu: mala multa in iudeos operati sunt;diuitiis cõfidẽtes & cognatione ꝑsaꝝ:quo ex his fuerãt ꝓgressi. Nã

quanta iubebãtur a rege immolationis cã deuectigalibus præberi:nullatenus dare uolebant: & præfectos equitũ fauentes ſibi in hoc & cooperãtes habebãt:aliaq; multa quibus nocere iudeis per ſe:aut p alios potuiſſent:nõ eos pigebat efficere. Placuit igit hieroſolymitis:mittere legationem ad regẽ dariũ:quo accuſarent ſamaritas. Legatus itaq; miſſus ẽ Zorobabel: & alii quatuor de magiſtratibus. Cũ uero crimia & cãs quas cõtra ſamaritas ferebant a legatis rex cognouiſſet: dedit eis epiſtolã reportãdã ad eqtũ pfectos:& curiã ſamariæ:quæ hmõi erat ſcripta. Rex darius tangane & ſambaſe pfectis equitũ:& ſadrace:& uelueni ſamaritis:& reliqs cõſeruis eoꝝ in ſamaria cõſtitutis. Zorobabel:& Ananias:& Mardocheus legati iudeorum uos accuſant: tanq; moleſtos & impediẽtes templi cõſtructionẽ:& nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis præcepimus ſumptus. Volo igitur:ut legentes præſentẽ epiſtolã præbeatis his ex regalibus theſauris: & tributis ſamariæ oĩa quæ illis ad imolationẽ ſunt utilia:quẽadmodũ ſacerdotes uobis indixerint:ut non prætermittant diurnis ſacrificiis:& pro me & p perſis ſupplicare deo. Epiſtola quidem hæc continebãt.

¶ Capitulum. V.

DArio aũt defuncto:filius eius Xerxes regnũ ſuſcipiens:uolũtatis paternæ colẽdi & honorandi deũ heres apparuit. Omnia nãq; faciebat quæ religionis erãt patrẽq; ſecutus: & iudeis liberaliter utebaꝫ:Per illud tẽpus princeps fuit ſacerdotũ filius Ieſu noie ioachi. Erat & in babylõe uir iuſtus:& gloria magna potitus apd multitudinẽ:primus populi ſacerdos nomine Eſdras. Qui cum legũ moyſeos integrã haberet expientiã Xerxi regi amicus eſt factus. Ad hieroſolymã aũt aſcendere deliberãs:& ducere ſecũ quoſdã a babylone iudeos: a rege popoſcit epiſtolam ſibi ad Satrapas ſyriæ dari:per quã noticiæ eoꝝ quis eẽt intimaretur. Rex aũt ad ſatrapas hmõi direxit epiſtolam. Rex regũ xerxes:Eſdre ſacerdoti:& lectori legis dei ſalutem. Opus eſſe meæ clementiæ putans:apud eos qui uolunt ex iudea gẽte uel ſacerdotes uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos pergere ad hieroſolymã præcipio: ſi qui deſiderant ut eãt: quemadmodũ mihi & ſeptẽ meis conſiliariis uiſum eſt:quatenus uiſirent iudeam.: ſecũdũ ritus legum dei:& portẽt dona deo iſrael:quæ deuoui ego & mei amici. Aurum ẽt & argentũ quantũ inuentũ fuerit in terra babyloniæ deo dicatũ:hoc omne ad hieroſolymã deportẽt p ſacrificiis dei:necnõ & quodcũq; uolueris uel ex auro & argento cõſtrue:liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa quoq; ſacra quæ tibi tradita ſunt depone:& quicqd mente cogitaueris ut fiat:impẽdi in his iuſſimus:ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiã cuſtodibus pecuniaꝝ ſyriæ & phœnice:ut diligentiam habeãt circa ea quæ per Eſdram ſacerdotẽ uel lectorem legũ dei mandata noſcunt. Igit ne quã de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat:oĩno præcipio ad uſq; tritici modios centũ:deo ſecundũ legem dari. Et uobis dico ſacerdotibus leuitis:ac ſacris cantoribus & ianitoribus:ſacriſq; ſeruis:& tẽpli ſcribis:ut nullo modo aut tributa ponatis: aut aliquid captioſum:aut oneroſum. Sed ẽt tu Eſdra ſecũdum dei ſapiẽtiam ceſores ordina:qui oĩ ſyriæ & phœnice tuãq; legẽ ſcientibus indicent:eãq; diſcẽdam ignorantibus trade. Et ſiquis ex gẽte tua dei ſui legẽ uel iperatoris tranſgreſſus fuerit puniat: ut non tãq; ignorans uideat tranſgredi: ſed cognoſcẽs:audacter negligere cõprobet. Ergo huiuſmodi cõtẽtores:aut morte:aut pecuniis cõdẽnent. Valete. Tũc Eſdras hãc epiſtolã accipiens:letatus deũ adorare cœpit:& regiæ beniuolẽtiæ ipſum cõfitebatur auctorẽ. Ideoq; oẽs ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legens aũt epiſtolam:iudeis babyloniæ cõſtitutis:eã deſignauit. Exẽplum quoq; eius ad oẽs iſraelitas & mediam habitantes trãſmiſit. Hi uero cognoſcẽtes regis circa deũ pietatẽ: & fauorẽ quẽ in Eſdrã habere probatur oẽs eũ dilexerũt. Multi itaq; facultates ſuas deportantes:ad babyloniã uenerũt:cupientes ad hieroſolymã deſcẽdere. Totus aũt populus iſrael in illa ꝓuincia ꝓmanſit: ideoq; duæ tãtũ tribus cõſiſtũt per Aſiam & Europã obſequẽtes romanis. Decẽ ãt tribus hactenus trans eufratẽ cõmorari ꝓbant:quaꝝ multitudines ineſtimabiles:minie poſſunt numero cõpræhendi. Venerunt etiã ad eſdrã multi ſacerdotes & leuite:& ianitores:cantoreſq; ac ſerui agri:quos cõgregans de captiuitatẽ:trãs eufratẽ tribus diebus moratus:ieiunia eis ipoſuit:ut deo uota pro ſalute ſoluerent:ne qd in uia paterent aduerſum aut p hoſtes:aut p aliã quãdã difficultatẽ forſitã accidẽtem. Nã Eſdras regi pdicẽs:q; deus eos pduceret:iã nõ petiit q eos pcederẽt eqtes: ſed poſtq; uota perfecerũt ab eufrate ſurgentes:die duodecimo primi mẽſis:ſeptimo iperii ãno Xerxis ad hieroſolymã peruenerũt:qnto mẽſe eiuſdẽ anni. Et ilico eſdras cuſtodibus pecuniaꝝ de ſacerdotali genere exiſtẽtibus reſtituit ſacras pecunias:argẽti talẽta ſexcẽta qnquaginta uaſa argẽtea talẽtoꝝ centũ:uaſa aurea talẽtoꝝ uiginti:& uaſa erea auro meliora:habẽtia põdo talẽta duodecim. Hæc nãq; rex & cõſiliarii eius & oẽs iſraelite babyloniã habitantes donauerũt. Cũq; eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus:obtulit deo legitimas hoſtias ĩ holocauſtũ:thauros tredecĩ: p cõi uero populi ſalute arietes nonaginta:agnos ſeptuagintaduos:edos pro purgatione delictoꝝ duodecim. Regis quoq; diſpẽſatoribus & præfectis oĩbus ſyriæ ac phœnicis:regias litteras obtulit: qui denunciationẽ eius agere cõpellebant:gentẽq; honorabãt:& oẽ opus bonũ cũ eis elaborabãt. Hæc igit quẽadmodũ & ipſe eſdras deliberauerat ꝓceſſerũt:deo eo ut arbitror dignũ in his quæ uoluit iudicante ꝓpter iuſticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tpe trãſeũte aliq adierũt:accu ãtes

q̄ quidam ſacerdotum & leuitaꝝ tranſgreſſi ſunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: & genus ſacerdotale confundentes:petebantq; ut legibus ſubueniret:ne cōmunis ſuper omnes ueniens ira calamitatibus iterū eos inuolueret.Quæ cum audiſſet:mox præ merore ueſtē diſrupit: & caput barbāq; cōtumelioſe dilacerās: ſeſe proſtrauit in terrā:q̄ tale facinus populi primates cōmiſiſſent : exiſtimans:quia ſi p̄ciperet eis uxores cum eaꝝ filiis deſerere:nemo obediret: & iō permanebat in terra iacens.Concurrebant autem omnes mediocres eorū ad eum:& dolorū eius in his quæ facta ſunt participes erant.Cum autem Eſdras a terra ſurrexiſſet:& manus ad cælum tetendiſſet:dicebat.Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam ſuſcipere qui etiā de ſua memoria:parentum noſtrorum iniquitatem remiſit.Rogabat uero deum qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate:uel captiuitate ſeruauerat:& rurſus ad hieroſolymam & propriam terram reſtituerat: qui & reges perſarum impendere eis miſericordiam præparabat: ueniam ſolita pietate concedere;ſe uero morte quidem digna cōmiſiſſe:bonitatis autem dei eſſe hos tales a tormentis eripi.Qui poſtq̄ orando conticuit;cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filiis ad eum conuenerūt;quidam Achanonius nomine:primus hieroſolymitanus: accedens ad eum dicebat ipſos quidem peccaſſe:cohabitantes cum alienigenis uxoribus:perſuadebatq; ei omnes iurare:quatenus ſuas uxores cum earum filiis amouerent:& eos punirent:qui legi obedire contēnerent. Flexus igitur eſdras: fecit principes tribuum ſacerdotum:& leuitarum:& iſraelitarum iurare q̄ uxores ſuas & filios ſecundum achanonii conſilium incunctanter abdicarent. Suſcipiens ergo ſacramenta:ſtatim egreſſus eſt templum:habitaculum uero Ioannis ingreſſus filii eliab:& nihil pœnitus illo die propter merorem comedens ibidem cōmoratus eſt. Facta autē prædicatione:iubens omnes qui ex captiuitate redierant ad hieroſolymam colligi:& hos qui ante biduum:aut tres dies occurriſſent alienari a multitudine:& ſubſtantias eorum auferri decernens:ſecundum iudicia ſeniorum:conuenerunt intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin:in uiceſimo die noni menſis:qui ſecundum hæbreos caſleu:ſecundum macedones appelleos uocatur.Cunq; in ſuperiori loco templi conſediſſent:præſentibus ſenioribus:& propter zelum uehementer afflictis:ſurgens Eſdras:criminabatur illos qui præter legis conſuetudines alienigenas duxiſſent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratam:& ſibi utilem dicebat:ſi uxores eiicerent.Cum ergo omnes ſe id perfecturos clamarent:ſed abundantem eſſe multitudinē: tempuſq; hyemale:& hoc opus non huius aut duorum eſſe dierum:ſed oportere ut duces & alii qui cum alienigenis habitabant uxoribus tempus acciperent dilationis:& ſeniores cohabitantes cum alienigenis uiſitare multitudinem:cum hæc decreuiſſent:cœperunt querere a primo die menſis decimi eos qui cum alienigenis:habitabant uſq; ad primum diem ſecundi menſis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum ieſu:& fratrū eius ſacerdotum; & leuitarum:& iſraelitarum; qui uxoribus filiiſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes ; eas ilico refutarent.Quo facto:hoſtiis placantes deum:imolantes arietes obtulerunt. Quorum nomina minime uiſum eſt:nobis dicere neceſſarium.Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit;ut decætero hæc conſuetudo non permaneret.Septimo uero menſe ſcenophegiam celebrantes:& toto tunc populo congregato:aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portā eſdram rogabant;ut leges eis moſaycas legeret.Qui ſtans in medio populi:a ſolis ortu legit uſq; ad medium diem.Et cum audiſſent recenſitas leges:iuſticiam quidem ad præſens ; & impoſterū docebantur:de præteritis autem gemebant:lachrymaſq; fundebant & recordati ſunt; q̄ ſi legem cuſtodiſſent;nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent:Cūq; uideret Eſdras ſic eos afflictos præcepit ad ſua diſcedere:& lachrymis abſtinere propter feſtos dies:in quibus minime liceret affligi :hortabaturq; magis ad epulatiōes eos conuerti:& facere quæ ſunt grata & conuenientia celebrationi præſenti:pniam & meſticiam de prioribus peccatis habendam & obſeruandum:ne q̄d impoſterum eis ſimile proueniret.Poſtq̄ uero eos Eſdras hortatus eſt:cœperunt habere leticiam ~~Cunq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent:ad propria diſceſſerunt: laudantes deum:~~ pro emundatione cōmunium peccatorum eſdreq; gratias referebant.Cui contigit poſt gloriam quam habuit deum:in ſenectute ueneranda finire uitam:& in hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate.Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotum:filius eius Elialib i principatum ſacerdotalem ſucceſſit. Quidam autem ex captiuis iudeis:Xerxe regis pincerna nomine Neemias:occurrens quibuſdam peregrinis ante metropolim perſarum ſuſi:ex longo itinere ad ~~ciuitatem intrantibus;& audiens eos adinuicem hæbraice loquentes;conſulebat unde eſſent p~~fecti.Illis autem reſpondentibus ſe a iudea ueniſſe: rurſus interrogabat:qualiter haberet ſe eorū multitudo:& metropolis hieroſolyma. Cunq; dixiſſent:male habere ciuitatem:& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre iudeis:& die tota percurrere:deuaſtantes prouinciam:& nocte tanta mala conferre:& multos a prouincia uel ab ipſis hieroſolymis captiuos abducere:& omnes uias ſingulis diebus cadaueribus plenas inueniri occiſorum:tūc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit.Domie : uſq;quo deſpicis quæ noſtra patitur generatio.Sic rapina uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remorāti

autem eo in porta:& hæc deflenti quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Qui ſtatim ſicut erat illotus:adminiſterũ poculi regis feſtinauit. Vt aũt rex cœnauit:ſuauitate plenus ad iuuenem reſpexit meſtum:& querebat cur triſtis eſſet. Tunc ille deum deprecatus ut gratiam ei quandam poſtulanti præſtaret:quõ inquit poſſum tibi rex non tali: apparere:qualem memorem in corde teneo:dum audieri patriæ meæ hieroſolymoꝝ in qua & monumenta & ſepulchra meorum ſunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius incenſas. Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere:partemq; templi cadentem denuo reconſtruere. Tunc rex annuit dare ſe donationem ei quamcũq; ſupplicaſſet:& ad ſatrapas litteras deportandas:quatenus eum honorarent:& omnia quæ opus haberet præberent ei dicens. Repelle triſticiam:& dereliquo gaudens nobis miniſtra. Igitur Neemias deum adorans :& regi gratias agens:meſticiam uultus confuſionemq; ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtea autem die conuocans eum præbuit ad ſyriæ & phœnicis & ſamariæ præfectum addo epiſtolam deferendam:in qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babyloniam & multos gentis ſuæ ſponte eum ſecutos adducens:ad hieroſolymã peruenit:uiceſimoquinto anno regnante Xerxe:& demonſtrandas epiſtolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& congregans omnẽ populum ad hieroſolymam:ſtetit in medio tẽpli:talem ad eos fundens orationẽ. Vos ſcitis uiri iudei:deum quidem i memoria patrum Abraã & Yſaac & Iacob pmanere:& per illorum iuſticiã non derelinquere prouidentiã noſtri. Vnde & adiuuit me:ut acciperẽ a rege poteſtatẽ:muros ueſtros refabricare:ac reliquã partẽ tẽpli pficere: Volo aũt uos uicinaꝝ gentium certe ſcire inimicicias:& quia ſi cognouerint magnificenter nos edificia reparare reſiſtent: & multa molientur: ut nos ipedire ualeant. Primũ ergo in deum confidere debemus:qui illorum inimicitiis poteſt reſiſtere:nec die uero nec nocte ſtudiũ edificandi relinquere:dum tempus oportunũ exiſtit. Cũq; hæc dixiſſet:iuſſit & magiſtratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates:ſecundum unuſq;ſq; poſſibilitatem:pollicitus & ſemetipſum cũ ſuis ſeruis edificationẽ adiuuare. Solutaq; contione:iudei ſtatim opus aggreſſi ſunt. Iudei uero dicti ſunt ex die qua a babylone profecti ſunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi:& prouincia a tali appellatione uocitantur. Audientes uero murorum edificationem accelerari ãmanite:& moabite:uel ſamarite:& omnes qui inferiorem ſyriam habitabant:moleſte ferebant: & meditabant inſidias contexere:quatenus uoluntatem eorũ impedirent:multoſq; iterficiebant iudeos:ipſum etiam Neemiam dilacerare querebant quoſdam alienigenas conducentes:qui eum perimerent. Propterea in timorem & turbam diſperſis rumoribus eos mittebant:tanq̃ multis gentibus paratis contra eos arma proferre:quibus turbati rumoribus conſtructionem pœne reliquerunt: Neemias autem nullo modo his permotus: ſtudium operis dereliquerat:ſed cuſtodie cauſa corporis ſui armis ſatellitum circumſeptus:ſine uulnere permanebat:operis deſiderio tribulationem non ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat ac prouidebat ſuæ ſaluti:nõ timore mortis:ſed cognoſcẽs poſt ſuũ interitũ minime cõcedi ſuis ciuibus muros cõſtruere. Vnde ꝓcepit iposterum:ut armis edificatores cincti fabricarent. Igitur edificatores:uel ipẽſaꝝ portitores gladios habebant:clypeos aũt iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiã quingentis pedibus ſtatuit:ꝓcipiens:ut ſi hoſtes appareret:ſignificarent populo:quatenus armati reſiſterent:ne eos nudos inermeſq; oppugnaret Ipſe uero nocte circuiens ciuitatẽ:minime aut operibus:aut ſomno:aut cibo fatigabat:nihil aũt hoꝝ ſuauiter:ſed ſub neceſſitate utebat. Quos labores ſuſtinuit per annos duodecim:& menſes quattuor:Nam tanto tẽpore hieroſolymoꝝ ſunt muri perfecti:octauo & uiceſimo anno:& menſe nono iperii Xerxe. Sed poſtq̃ muri perfectionẽ acceperunt:Neemias & reliq̃ multitudo ſacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac ꝑ octo dies ſunt epulati. Gentes igit quæ ſyriã habitabãt audientes factã cõſtructionẽ muroꝝ:grauiter angebant. Neemias aũt in ciuitate uidens paucos hoſtes hitare:rogauit ſacerdotes & leuitas:ut uicos relinquentes: ad ciuitatem migrarẽt : & in ea manerent:fabricãs eoꝝ domicilia ꝓpriis expẽſis. Populũ etiã agros colentẽ decimas fructuũ ad hieroſolymã iuſſit offerre:ut habentes ſacerdotes & leuite alimenta:ꝑpetua religiõis iura nõ derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebant decreta Neemiæ. Ciuitatẽ uero exinde cõtigit hominum multitudine cõpleri. Multa etiã alia bona laudibus digna cũ ſumma feciſſet magnificentria Neemias:ad ſenectutem perueniens:defunctus eſt:uir benignus & natura iuſtus atq; magnificentiſſimus erga propriam gentem:qui in memoria eterna ſui muros hieroſolymitanos reliquit Hæc ergo imperii Xerxe ſunt anno.xxviii.menſe nono.

Quomodo regnante artarxerxe; gens iudaica pene cuncta deleta eſt. CAP. VI.

DEfuncto uero Xerxe:regnum ad eius filiũ Cirum:quem græci Artarxerxen uocant cõtigit trãſferri. Quo regente perſaꝝ imperiũ:periclitata eſt tota gens iudeoꝝ ut cum mulieribus & filiis deperiret. Cauſam uero paulopoſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere:quẽadmodum iudeã duxit uxorem:de regio genere:quam noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnum Artarxerxes accepiſſet:& ordinaſſet ab india uſq; ad ethiopiam centum & uigintiſeptem ſatrapas:tertio imperii ſui anno:amicos ſuos & gẽtes

perſis ſubiectas:cum ducibus eaꝫ magnifice pauit:ſicut regem oportuit:qui diuitiarum oſtentationem per centum & octoginta dies parauerat.:Poſtea gentes ac legatos eaꝫ in ſuſis per ſeptem dies delitiis ſaginauit: quorū conuiuiū huiuſmodi erat inſtructū. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis:uelā purpurea ſu per eas extendens:ut multa milia diſcumbentium operirent.Miniſtrabatur ergo poculis aureis:& lapidibus precioſis ad delectationem ſimul & ſpectaculū ꝓparatis.Præcepit itaq; & miſtris:ne cogerent bibere eos: potionē eis offerētes qđ apud perſas fieri ſolet:imo cōcederēt cuiq; diſcūbētiū:ut quēadmodū uellet epularet.Miſit aūt ꝑ oēm ꝓuinciā:denunciās:ut opa relinquerēt:multiſq; diebus ꝑ eius ꝑperio letarent.Regia quoq; mulierum cōuiuiū in aula collegit.Quam rex prudentibus uolens oſtendere:ad conuiuiū iuſſit accedere:pulchritudine cunctas mulieres præcedentē. Quæ ꝑ legum cuſtodia perſaꝫ: prohibentiū ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regē. Cunq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitandam:nihilominus ſuū denegans permanſit aduentū. Vnde rex ira cōmotus ſoluit cōuiuium:& ad ſe conuocans ſeptem perſas:apud quos legū mandata ſeruantur:accuſabat uxorem: dicens qualiter fuiſſet ab ea contentus:cum ſæpius ad cōuiuium uocaretur:& nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronunciarent contra eam quandam legis definitionem. Tunc unus ex his nomine Nocheus:locutus eſt dicens:non inſi ſoli hanc iniuriā factā fuiſſe:ſed omnibus perſis:periculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis conténantur uxoribus:nullo enim iam pudore tenebunt:exemplū reginæ ſuperbiæ aduerſum te omniū rectoré habentes:& hortat:ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret:quæ ſunt in regina decreta.Placuit ergo:ut regina uaſthi proiiceretur:& honor eius aliæ mulieri præbere:tur.At ille amore coniugis detentus:grauiter diſiunctioné eius ferebat: & conciliari quidé propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat.Quem uidentes amici nimio merore confectum: perſuadebant: ut memoriam quidem uxoris:& amoré nihil pro futurum deponeret: & quereret per uniuerſam terram uirgines decoras:ex quibus pulchriorem habere uxorem:extingui enim prioris ſic poſſe cupidinem:alia introducta:& paulatim deſiderium a muliere proiecta ſubtractū:ad cohabitantem poſſe conuerti.Hoc flexus conſilio ſtatim quibuſdam iuſſit de palacio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere.Cū uero congregatæ multæ fuiſſent:inuenta eſt quædā puella in babylonia ambobus orbata parētibus:quæ apud auunculū nomine Mardocheū nutriebatur.Is enī fuerat ex tribu beniamin.Omneſq; primas iudeoꝝ heſter:hoc enim nomé ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpicié-tium magis delectabat aſpectū.Quæ traditæ cuidā eunucho pro diligentia:cuncta reꝝ prouidéntia fruebant:affluentia aromatum:odore & largitate unguentoꝝ quibus corpora utuntur irrigabantur:& his fruebant per menſes ſex:numero quadringente.Cunq; putaſſet uirgines per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe:& dignas iam regio factas cubiculo:per ſingulos dies ad concubitū unam regi mittebat.Qui poſt concubitū ſtatim eam ad eunuchū remittebat. Veniēte uero ad eum heſter delectatus eſt:in amoremq; incidens puellæ:legitime alias legitimā etiā duxit uxoré: & nuptias celebrauit ꝑperii ſui anno duodecimo:mei.ſe qui dicitur adar.Deſtinauit auté per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiens eis pro ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe aūt perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis.Quā cum introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitq; cum eo heſter:minime ei prodens:ex qua gēt natione.Tranſiens aūt & auunculus eius a babylone:ad perſicam ſuſin: & habitans illic: ſingulis diebus in palacio cōmorabatur:requirens qualiter puella conuerſaretur:quā tanq̄ filiā diligebat cum legem rex poſuiſſet: ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet: cum ſuper ſoliū rederet.Sedebat itaq; etiam rex uirgam aureā ferens. Quam cum aliquē liberare uoluiſſet: horū qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidé ſufficienter a nobis dictū eſt.Interiecto uero tēpore inſidiantibus regi bagatha:& theodeſto:bagani eunuchus ſeruus alterius eunuchi :genere iudeus:cum intellexiſſet inſidias:reginæ auunculo indicauit:Mardocheus aūt per heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi.R ex autem turbatus ueritaté iueniens:eunuchos qdē crucifixit:mardocheo aūt tūc nihil præſtitit:quāuis ſalutis eius nuncius extitiſſet:nomé tamen eius annalibus monumentis inſeri præcepit:& in palacio eum pmanere : ut amicus regi neceſſarius exiſteret.Quo tempore aman amadathi filium genere amalechitam:ad regem introeuntem peregrini & per ſe ſalutabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab oībus iuſſerat exhiberi.Mardocheum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantē Aman:cuſtodiri fecit:& interrogauit eū ex quo genere eſſet.Audiens autem iudeū eſſe indignatus dixit.Omnes liberi per ſe adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignat. Et punire uolens mardocheū:ipſum quidé a rege petere:ad tormenta paruū putauit:gentē auté eius decreuit totā una perimere:Nam iudeos in odio ſatis habebat: quoniam amalechitarum genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis omne perierat.Audiens ergo regē accuſabat dicens:gentē eſſe malignā diſperſam per uniuerſum orbē:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtā:nec aliis gentibus codunatā:nec eandē cum cæteris religionem colentem:quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus

& professionibus tui populi & hoibus cunctis existit.Sed si uis aliquot subiectis beneficiū commodare :iube radicitus eam perire:nec eius reliquias aliquas remanere:nec aliquos eoꝝ ad seruitutem aut ad captiuitatē seruari.Verūtamen:ut nullum patiaris damnū:tributa eoꝝ de propria substantia ipse me præbere polliceor:quadraginta milia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis. Has aūt pecunias libenter offerro:si paccatū ab his malis tuum fuerit imperiū.Postq̄ Aman hæc intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de his uellet efficere.Desiderio autem adepto:Aman stati mādat tanq̄ a rege p oēs gentes præcepta hunc modū cōtinentia. Rex maximus Artarxerxes ab idia usq; ad ethiopiā:centū uigintiseptē ꝓuinciaꝝ pricipibus & iudicibus:q eius iperio subiecti sunt;sāluté dicit.Cū pluribus gētibus impassem:& uniuersum orbē meæ ditioni subiugassem uolui:nequaq̄ abuti potentiæ magnitudine:sed clemētia & lenitate gubernare subiectos:ut absq; ullo timore uitā silentio trāsigentes:optata cūctis mortalibus pace fruerent Querente aūt me a cōsiliariis meis:quō hoc posset ipleri:unus q sapiētia ac fide cæteros precellebat:& erat post regē secūdus amā noīe:indicauit mihi in toto orbe terraꝝ populū eē dispsum: q nō nostris uteret legibus:& cōtra oium gētiū faciēs cōsuetudinē regū iussa conēneret:& uniuersaꝝ cōcordiā nationū sua dissensiōe uiolaret. Quod cū didicissemus: uidētes unā gentē rebellē aduersum oē genus hoium puersis uti legibus:nostrisq; iussiōibus cōtrarie:& turbare subiectoꝝ nobis ꝓuinciaꝝ pacē atq; cōcordiā:iussimus ut quoscūq; aman q oibus ꝓuinciis ꝓpositus ē: & secūdus nois mei ē pater mōstrauerit:cū coniugibus ac liberis deleant ab inimicis suis: nullusq; eoꝝ misereat q̄rtadecima die mensis adar anni ꝑsentis:ut nefarii hoies uno die ad iferos descendentes:reddant pacē impio nostro qđ turbauerunt Hoc p ciuitates & ꝓuincias ueniente præcepto:oēs ad iteritū iudeoꝝ cōstituta die parabant;qđ etiā in sūsis ꝓbat.Rex uero & Aman epulationibus uacabāt:ciuitates uero turbabant.Quod Mardocheus cognoscens:uestē rupit & facto indutus:cinereq; pfusus:ciuitatē circuibat:clamans īterimi gentē quæ nihil peccauit.Et hoc dicens:ad aulam ꝓuenit:& ante ipsam stetit.Nā minime ei licebat ingredi:tali circūamictū habitu. Idē etiā oēs fecerūt iudei p ciuitates q̄bus de hoc litteræ ꝓponebant;lugentes & plangentes nunciatas sibi calamitates. Cū uero qdā reginæ nunciasset mardocheū in tam misero ante aulā habitu stantē:audito sermone turbata:misit q eius uestimentū mutarent . Quo nolēte sacco exui: quia nondū erat malū finitū:pro quo saccū īduerat:uocās assistentē eunuchū Acratheon:ad mardocheū destinauit:interrogās qd ei tristiciæ contigisset:q; hūc habitū nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho cām:& litteras cōtra iudeos p oēs prouicias sub rege constitutas transmissas:& ꝓmissionē pecuniaꝝ:p quā a rege ꝓditionē gentis cōparauerat Amā.Haꝝ etiā exemplū ad hester tradidit reportandū:quæ ꝓposita in sūsis fuerāt:mandās ei:q̄tenus de his regi supplicaret:nec recusaret ꝓ salute gentis habitū humilē accipe:p quē regi ostenderet: iudeis periculū īminere. Aman inquit q secundū honorē post regē obtinet:accusando iudeos: regē ad uersum eos incendit.Hæc cū regina cognouisset:rursum mittit ad Mardocheū:dicens:q; nō esset a rege uocata:& siquis ad eū nō uocatus intraret moreret:nisi uolēs quendā seruare : porrigeret ei uirgā aureā.Nā inuocato & ad eū intrāti:si hoc rex fecerit:hic solus nō īterimeret;sed uenia accipiēs liberat.Mardocheus uero ea uerba deportanti sibi ad hester eunucho renunciare præcepit:nō suæ saluti ꝓuidere:sed totius gentis piculū amouere. Nā si nūc ipsa contēpserit: adiutorē qdē gēti deū oībus modis futurū:ipsam uero & paternā eius domū ab illis quos cōtēpserat piturā.Hester aūt denūciauit Mardocheo p eundē ministrū:ut pgēs ad sūsis:cōstitutos illic iudeos ad contionē cōgregaret:& ieiunare cūctos triduo ꝓ ipsa præciperet:quod & ipsa cū suis agens ancillis: ꝓmisit se præter legē adire regē:& si mori oporteret nō recusaret.Mardocheus aūt secūdū hester mādata populū fecit ieiunare:deūq; suū petere:ut nec eam:nec gentē eius pitura contēneret:sed ut seculi salutē ꝓuidit:& peccāti uenia cōcessit;& nūc a denūciato dudū īteritu liberaret. Non enī pp aliquod peccatū ita cogebat sine gloria depire:cū & ipse dominus nosset cām furoris Aman q; eū nō saluabat. Neq; enī inqt honorē quē tibi domine offerebā hūc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus cōtra eos q tuas leges nō trangrediunt talia machinatus est.Easdē etiā uulgus uoces emittebat:petens deū ꝓuidere suæ saluti cunctosq; israelitas p oēm liberare terrā a futura calamitate:nā iam præ oculis eā spabāt:& simul habebant. Rogabat etiā hester deū pro patria se lege ꝓsternēs i terra lugubriq; uestē circūamicta.Cibū aūt & potū; oiaq; suauia renuebat p tres dies deū petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio: specie uero pulcherrima:ut ex utroq; sustenta:& ipsa piculū euitaret:& gentis suæ salutē acquireret:in aman quoq; regis odiū cōcitaret.Sic deū p tres dies deprecans:lugubrē uestem deposuit & habitu mutato ornata:sicut oportebat reginam:ibat tū duabus ancillis:quoꝝ una leuiter eā incūbentē sustētabat:altera uero sequens longitudinē uestis:q̄ usq; ad terrā profusa erat: sumens eam digitis deportabat.Quæ ita facie rubore plena:uerecundum ac modestum habens decorē adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius sedētis in solio deuenisset:& uidisset eum circundatum ornatu:qui ex uaria uestē:uel auro ac lapidibus præciosis ualde fulgebat:terribilioremq; magis eum propter hæc intuens:cūq; & ille asperius eā:uultuq; iracundo aspiceret

membroꝝ eam debilitas cõpræhendit:& ſup ancillas quæ prope latera eius erãt:repente collapſa eſt.Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit:& timens ne quid mali uxor eius timore pateret:ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabat blandeq; loquebat:confidere petẽs eam:ne aliqd metueret q; ad eũ nõ uocata ueniſſet:nã legẽ iſtã ꝓpter ſubiectos eſſe poſitam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnantẽ:omnẽ habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens :uirgam ſup ceruicẽ tetendit eius:ꝓpter legẽ:liberans eã a mortis diſcrimine.Illa uero reſpirans:domine inquit:non habeo facultatẽ explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerunt. Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aĩa ſum relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regẽ anxietas habuit:deinde confidere:melioraq; ſperare heſter inuitabat.Nam mediũ ei regnũ ſe cõcedere ſi hoc peteret ꝓmittebat.Heſter uero ad cõuiuiũ eũ cũ Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnã ſe dicens. Cunq; annuiſſet: & adueniſſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil enim ſe negaturũ eſſe promiſit:etiã ſi mediã partem regni poſcere uoluiſſet.Tum illa in poſterũ diẽ explanaturũ ſe ſuum conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad cõuiuium cum Aman conueniret.Cũq; rex promiſiſſet:Aman egreſſus eſt gaudens:q; ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talẽ honorem potuiſſet adipiſci.Videns uero in aula Mardocheũ:nimis indignatus eſt:q; nõ aliquã ab eo uenerationẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet.Tunc ingreſſus ad ſemetipſum: uxorem Zaraſam cũ amicis uocauit.Quibus præſentibus honoré expoſuit quo frueret:non apud regem tantum:ſed & apud reginã:& qualiter illo die ad eã cum rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝝ diem rurſus ĩmutaretur. Dicebat aũt:nõ ei placuiſſe:q; Mardocheum uiderat in aula iudeum:Cui reſpõdit uxor ſua Zaraſam.Iube lignũ ſecari quiquaginta cubitoꝝ:& mane pete Mardocheum a regẽ crucifigendũ.Cuius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere:quod ad pœnã Mardochei ſeruarent.Deus aũt ſpem malignã Aman deridebat:& accidentia præuidens:de futuris delectabat.Nam regi ſomnum per illã noctem abſtulit.Qui nolens in ocio uigilias perdere: ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre prædeceſſorum ſuorum: & factoꝝ eoꝝ monimenta relegere.Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſunt quidã:qui pro uirtute ſua præcium agros acciperant:quoꝝ & nomen ſignatũ erat:alter uero pro fide donationẽ impetrauerat.Poſt hæc legendo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos: inſidiatores regis: quos Mardocheus indicauerat.Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet actus: rex eũ detinuit:conſulens ſiquid ei pro remuneratiõe datum ſcriptũ haberet. Scriba reſpõdit.Nihil.Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc cõmiſſum fuerat: quæ ſit hora noctis.Audiens autẽ iam diluceſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum ante aulam præſentem nunciarent.Euenit autẽ Aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius ꝓceſſerat mortẽ Mardochei petiturus.Cunq; ſerui renunciaſſent Aman ante edem ſtare:ꝑcepit eũ uocari Cum ergo intraſſet:amicũ inquit te ſciẽs ſolũ fidelẽ:peto ut cõſilium mihi præbeas:quẽadmodũ debeã ſecundum meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimũ.Aman uero putans:cõſilium qd dediſſet hoc ſibi ꝓfuturũ:nam amari ſe ſolum credebat a rege:quã exiſtimabat optimã eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit.Si uis quẽ dicis hoiem dilectum & gloriæ meritis honorari:fac eum ſup equũ ꝓcedere:tua ueſte indutũ:& torquẽ aureã habere:& præcedere unũ ex tuis neceſſariis amicis:clamanté p totã ciuitatẽ:q; tale beneficium merebit;quẽ rex honorificari uoluerit.Igit Aman huiuſmodi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã:talia ꝓſuaſit.Rex uero delectatus hac ammonitione:uade ait habẽs equũ:& ſtolã:& torquẽ:require Mardocheũ iudeũ:& his illum induens:antecede equũ eius.Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis.Ergo perfice cõſiliũ cuius utilis ꝓſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donent:qui meã aĩam liberauit. Poſtq; hæc præter ſpem oẽm audiuit:mente confuſus & meſticia ꝓcuſſus exiit: equus duces:cum purpura & auro & Mardocheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari.Tum neſciens ille ueritatẽ:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oium hoium:ita calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit:q; ei rex hunc honorem donauerit ꝓ ſalute quã illi præbuerat:inſidiatores eunuchos redarguens purpura:induit:quã rex ſæpe ueſtitus gerebat:& torquẽ ceruice circũdatus: & ſuper equum ſedens:totã circuibat undiq; ciuitatẽ:præcedente Aman & prædicante:q; huiuſmõi fruit donis:quẽ rex amauerit:& dignum honore ꝓbauerit.Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ: Mardocheus ad regẽ ingredit.Aman aũt ex cõfuſione ad ſe recedens:cum lachrymis uxori & amicis quæ cõtigerant:ĩdicauit.Illi nequaquã puniri poſſe Mardocheũ dicebãt:deum enĩ eſſe cũ ipſo credebãt.Dumq; hæc adinuicẽ loquerent:uenerunt Heſter Eunuchi:Amã urgentes ad cenã.Sabuchadas uero unus ex eunuchis:uidens ctucẽ fixã in domo Aman quã Mardocheo parauerat: conſuluit aliquẽ ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paraſſet:& audiẽs reginæ auunculo;qa Aman a rege eũ petiturus erat ad pœnã:tunc quidẽ tacuit.Cunq; rex una cum Aman epulans ĩterrogaret reginã:quam uellet ab eo donationẽ impetrare:cõpletuꝝ enĩ ſe eius deſiderium ꝓmittebat: tunc regina ꝓ populi deprecabat periculo:eo q; tradita fuiſſet ad perditionem cũ ſua gente:iõq; ſermones ad eũ facere decreuiſſet.Neq; enim moleſtum ſibi dicebat:ſi amarã eius ſeruitutẽ imponeret : paruum

enim ei hoc esse malum: sed supplicabat hæc amoueri.Itaq; iterrogante rege:a quo hæc sanccita fuissent:accusabat iam manifeste Aman:& maliuolum contra eos existentē:has molitū insidias arguebat.Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad hortos egredit.Hester uero reginā Aman pe tere cœpit:ut uenia pro peccatis exposceret:nā intellexerat:in quibus iam malis esset. Cunq; sup lectum procidens reginā peteret:superuenit rex:& huiusmodi uisu magis incitatus dixit.Pessime oium uxori meæ iam uiolentiā irrogare conaris .Ad quod Aman obstupuit:& nihil potuit respō dere.Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit aman accusare: quōadmodū inuenisset in atrio eius pa ratā crucem ad mortem Mardochei:nam hoc illi iterrogāti seruus īdicauerat: cum ad ipsum in uitaturus cū ad cœnam uenisset:crucem autem dicebat esse altitudine cubitoꝝ quinquaginta. Quod rex audiens: in illa eum pœna tradere decreuit:quā contra Mardocheum ipse tractauerat statimq; iussit cruci spensum interimi.Vnde mihi contigit mirari nomen dei:& sapientiā: & iu sticiam eius agnoscere:q; nō solum maliuolentiā Amā puniuit:sed q; excogitata contra aliū tor menta i eum conuertit:& cætero hoc sentire pmisit:quō qui contra alium quædā molitus fuerit hæc in se primum para cognoscat.Itaq; aman honorē quē a rege pceperat supra modum abusus: huiusmodi cruci cōfixus est.Rex autē substantiā eius reginæ donauit: & Mardocheū aduocans: dedit ei anulum quē aman ipse pstiterat.Nam iam hester ad notitiā eius perduxerat cognationē quam ad illū habebat.Donauit uero & regina Mardocheo aman possessionē: & supplicauit regi liberari a mortis metu gentē iudeoꝝ:cito nota ei faciens:quæ per uniuersas prouicias scripsisset aman filius amatdathi.Nam patria gēte sua pempta:nullatenus se uitā posse tolerare dicebat.Cui rex ꝓmisit:nihil eam frustra petere:nec studio eius aliquid contrarium ꝓuenire.Vnde ꝑcepit:ut scriberet q uellet de iudeis noīe regio:signaretq; eius sigillo:& trāsmitteret p omne eius imperiū ut siqs legeret signatas epistolas sigillo regio:minime sanctiōibus obuiaret..Scribas ergo regales uocans:iussit scribere gētibus & primatibus:& magistratibus ꝓ iudeis:ab īdia usq; ad ethiopiam centum uiginti & septē ꝓuincias.Epistolæ autē hunc ordinē continebant. Rex magnus artar xerxes ab india usq; ethiopiā:centum uiginti & septē prouinciaꝝ ducibus ac pricipibus: qui no stræ obediunt ditioni salutē dicit. Multi bonitate principū & honore qui in eos collatus ē abusi sunt in superbiā & nō solum subiectos regibus nituntˉ opprimere:sed datā sibi gloriā nō ferētes in ipsos qui dederunt.moliuntur insidias.agitare:nec cōtenti sunt gratias nō agere beneficiis: & humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantˉ se fugere posse sniam:& in tantū uesanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant:& ita cuncta agūt ut omniū laude sint digni mendaciorum funiculis conentur subuertere:dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes calida fraude subuertunt . Quæ rex & ex ueteribus probatur historiis:& ex his q̄ geruntur quottidie: quō malis quibusdam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci oium prouinciarum:nec putare debetis:si diuer sa iubeamus ex animi nostri uenire leuitate:sed pro qualitate & necessitate temporum: & ut rei publicæ poscit utilitas ferre sniam.Et ut manifestius qđ dicimus ītelligatis: Aman filius Amat dathi:& animo & mente macedo:alienusq; a psaꝝ gente:pietatē nostrā sua crudelitate cōmacu lans:pegrinus susceptus est a nobis:& tantā in se expertus est humanitatē:ut pater noster uocare tur:& adoraretur ab oibus post regē secundus.Qui in tantū arrogantiæ tumorē subleuatus est ut regno nos priuare niteretˉ & spū.Nā Mardocheū cuius fide & beneficiis uiuimus:& consortē nostri regni Hester cū omni gente sua nouis qbusdā atq; inauditis machinis expetiuit ad mortē hoc cogitans:ut illis interfectis:insidiareˉ nostræ solitudini:& regnū persaꝝ transferret in mace donas:Nos aūt a pessimo mortalium iudeos neci destinatos:ī nulla penitus culpa reperimus:sed ecōtrario iustis utentes legibus:& filios altissimi & maximi semperq; uiuētis dei ēt:cuius bene ficio:& patribus nostris:& nobis regnū est traditum:& usq; hodie custodit . Vnde & eas litteras quas sub noīe nostro ille direxerat:sciatis esse irritas.Pro quo scelere ante portas huius urbis.i. susis:& ipse qui est machinatus:& ois cognatio eius pendet in patibulis:nō nobis sed deo ei red dēte quod meruit.Hoc aūr edictū od nūc mittimus: i cūctis urbibus ꝓponat : ut liceat iudeis uti legibus suis.Quibus debetis esse adminiculū alias adminiculo:ut eos q se ad necē eoꝝ para uerant possint īterficere.xiii.die mensis duodecim:q uocat adar. Hanc eni diem oipotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiū. Vnde & uos īter cæteros festos dies hac habetote diem:& celebrate eam cū omni leritia:ut & iposteaꝝ cognoscat:oēs qui fideliter pstis obediunt:dignam pro fide recipere mercedē:q aūt insidiantˉ regno eoꝝ:perire ꝓ scelere.Omnis aūt ꝓuincia & ciui tas:quæ noluerit solēnitates huius eē particeps:gladio & igne depeat:& sic deleatˉ:ut nō solū ho minibus : sed etiā inuia sit bestiis in sempiternum pro exēplo contemptus & inobedientiæ.Igit equites eplās deportantes exierunt:& uiā proposita perageba nt.Mardocheus uero regia īdutus stola:& corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum a rege iu dei in susis habitantes:cōem existimauerunt eoꝝ fœlicitatem.Præterea gaudium & salutare lu men ꝓpositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circūdedit ita: ut etiam multæ gentes propter timorē iudeoꝝ perterrerentˉ:libertatē ex piculo eoꝝ cōparatā inspiciētes,

Nam duodecimi menſis quartodecimo die:qui apud hæbreos adar:apud macedones diſtrios uocatur: portitores regalium litterarum nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipſis periculũ imminebat inimicos conſumere. Tunc perſidis ſatrapæ & tiráni:& regis ſcribæ ſummũ iudeis reddebant honoré:quonia timor mardochei eos ad téperantiã coaceruabat. Poſtq̃ edictum regis per omnes prouincias lectum eſt:in ſuſis iudei inimicorũ quingentos interemerét. Cunq; rex pemptoꝛ in ciuitate numeꝛ heſter nunciaſſet:& in ꝓuincia quod factũ fuiſſet ambigeret:ſi quid amplius uellet iterrogauit eá. Illa uero petiuit eũ:ut præciperet iudeis:& ipoſteꝛ diẽ ita facere i reliquos inimicos ſuos:& ut.x. Aman filii crucifigerent. Quod quidé iudeis rex conceſſit: nequaq̃ reſiſtere uolés heſter. Iudei uero parati.xiiii.die menſis occiderũt rurſus aduerſariorũ trecentos:nihil penitus poſſeſſiõis eoꝛ tangẽtes. Interfecti ſunt etiã ꝓ ꝓuinciã aliaſq; ciuitates a iudeis ſeptuagita ſex milia inimicoꝛ:quos ſtrauerũt terciadecia die méſis:quẽ feſtũ celebrauerunt. Similiter aũt & iudei in ſuſis collecti: die.xiiii.&.xv. eiuſdé méſis epulati ſunt. Vnde hactenus oĩs in orbe terraꝛ iudei hos celebrãt dies:pticulas de cõuiuiis iuicé mittétes. Scripſit etiam Mardocheus oĩbus ſub iperio artarxerxe degẽtibus iudeis:q̃tenus hos obſeruarét dies ſemp eos celebrãtes:& nepotibus traderét ꝓ oĩa tépora celebrãdos:ne alicui obliuiõi traderent: q; in his fuerant ab amã pituri:uſtũq; eſſet:cũ uitaſſent piculũ:& inimicos puniſſent:honorare eos:gratias agentes deo. Vnde ꝓdictos dies iudei celebrãt:appellãtes eos cõſeruatores. Mardocheus aũt magnus erat & clariſſimus apud regẽ pricipatũq; eius regebat: & potiebaf cõi cõuerſatiõe cũ regina. Tũc iudei ſup oĩs libertatis licẽtia fruebant. Hæc qdem ſub impio artarxerxe geſta ſunt.

¶ Qualiter uagoſus dux artarxerxis:ſunioris multa in iudeos iniurioſa miſit CAP. VII.

DEfuncto aũt Heliaſib principe ſacerdotũ:iudas filius eius pricipatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit. Defuncto uero & hoc:Ioannes filius eius honoré ſuſcepit. Propter quẽ uagoſus dux alterius artarxerxis tẽplum uiolauit: & tributa iudeis ipoſuit:nec prius dimiſit quottidianas offerri hoſtias:quã ꝓ uno quoq; ano uectigal exigeret:dragmas quinq̃ginta. Hoc aũt ex hmõi cã cõtigit. Frater erat Ioánis ieſus:cui uagoſus amicus exiſtẽs:ꝓmiſit ei ſacerdotii pricipatũ dare. Qua cõfidentia ieſus altercatus i tẽplo aduerſus Ioanẽ icitauit fratrẽ: ut eũ iterficeret:& tantũ in tẽplo facinus Ioanes in fratrẽ cõmitteret:qđ nunq̃ prius:nec apud græcos:nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel ſcelerate factũ é. Vnde nec deus hoc impune dimiſit:ſed populũ ꝓp hãc cãm ad ſeruitutẽ redegit:& tẽplũ uiolari a ꝑſis dimiſit: dicente uagoſo. Auſi eſtis homicidiũ in ueſtro tẽplo cõmittere: Ego peremptore illo in tẽpore mundior ſum. Et hæc uerba fáciẽs:in tẽplũ igreſus eſt. Hac igiť uſus occaſiõe uagoſus:anno ſeptimo Ioannem pro nece ieſu puniuit. Finiente uero uitã Ioáne ſucceſſit pricipatui ſacerdotũ filius eius Iaddus. Erat aũt etiã & huic frater:manaſſes noie. Cui ſanaballath miſſus a dario ad ſamariã:ſatrapa genere cutheus:ex quibus ſamaritæ deſcenderũt:audiens clarã eſſe ciuitatẽ hieroſolymã:& reges eius multa aſſyriis: & habitatoribus humilis ſyriæ pericula feciſſe:libenter manaſſe copulauit ſuam filiã noie Yſacha:arbitratus ꝓ affinitatẽ obſidé ei futurã ad fidem gentis iudeorum.

¶ Quanta iudeis rex macedonũ alexander bona fecit:poſtq̃ iudeã obtinuit. CAP. VIII.

PEr idé tẽpus & philippus rex macedonũ ab egeiſia pauſania:filio ceraſte:genus ab oreſte trahẽte:inſidias paſſus ꝓmiť. Succedés uero filius eius alexander iperio:tráſiit helleſpontũ:& duces dari deuicit:ſup gránicũ flumẽ cõfligẽs cũ eis. Cũq; ꝓcucurriſſet Lidiã & ioniã captiuaſſet frigiãq; ꝓdaſſet:ad loca páphiliæ puenit:qđ alibi explanatũ eſt Hieroſolymoꝛ uero ſeniores idignabanť:qđ pricipis ſacerdotũ laddi frater Manaſſes:alienigene cohabitãs uxori ſacerdotii ꝓpriceps exiſtebat. Arbitrabanť enĩ hoc cõnubiũ initiũ fieri occaſiõis ꝓſtandæ uolẽtibus leges tráſgredi pro uxoꝛ copulationibus:q̃s ab alienigenis ſibi cõiungere feſtinabát. Nã extitiſſe etiã prioré captiuitatẽ ꝓ hæc coniugia mala putabant:q; multi i his peccaſſent:dũ nõ uxores ꝓuinciales ducerẽt. Iubebãt ergo manaſſe diſiungi ab uxore:aut nõ itroire ſacrariũ. Principes quoq; ſacerdotũ cũ populo hoc idigne ferebãt. Manaſſes aũt ꝓhibitus a fratre ad altare accedere:ad ſoceꝛ ſanaballan ꝓuenit:amare ſe dicés filiã eius Yſacha: ſacerdotalẽ uero honoré maximũ eſſe apud gentẽ & ciuitatẽ:& genus iudeoꝛ:nec uelle ꝓpter hmõi coniunctum ſacerdotii iure priuari. Itaq; ſanaballath nõ ei ſolũ ſacerdotiũ:ſed etiã principatũ ſacerdotii & potentiã:ac honoré oĩum locoꝛ ſibi ſubiectoꝛ dare promiſit:uolés ſuã apud eũ filiã ꝓmanere. Dicebat etiã tẽplũ ei edificare ad iſtar hieroſolymoꝛ ſuper mõtem garizin:q altior oĩbus ſamariæ mõtibus appebat:ſed hoc facere cũ regis darii ſnĩa. His ꝓmiſſiõibus eleuatus manaſſes: permáſit apud ſanaballath principatũ ſacerdotii arbitratus ſe acceptuꝛ dario cõferente. Nam iam ſanaballath uergebat in ſeniũ. Multis uero ſacerdotibus & iſraelitis huiuſmodi ſibi ſubiectis uxoribus: nõ pua ſeditio hieroſolymitas habebat:dum plures ad manaſſen tráſirent. Quibus ſanaballath pecunias miniſtrabat:& terrã collendã:habitationẽq; deputabat:oĩbus modis genero ſuo cõcordans. Eodé tépore Darius audiés Alexandrũ helleſpõtũ tranſiſſe:ſatrapaſq; ſuos ſup granicũ fluuium pugna uiciſſe:& ulterius acceſſiſſe: exercitũ equitũ peditũq; colligẽs:occurrere ſtatuit macedonibus:priuſq̃ oés ꝓcurrẽtes aſyã deuaſtarẽt. Tráſiens ergo fluuiũ eufratẽ & montem ciliciæ

thaurū:hostes i ipso ciliciæ fustinebat:illic ſperās eos expugnare. Tunc Sanaballath ꝓpter deſcen
ſum darii gauiſus:ilico manaſſen dicebat:ꝓmiſſa cōpleri:dario poſt captiuitatē hoſtiū reuertēte
Nam credebat nō ipſe tantū:ſed etiā oēs aſyam habitātes:nec ad manū belli macedonas cū ꝑſis
ꝓp multitudinē eſſe uenturos. Aliter uero quā ſperabat cuenit. Nā cōgreſſus cū macedonibus
rex ē uictus:multāq; parte exercitus ꝑdens:& captis matre:pariter & uxore:ſimul & filiis ad ꝑſas
fugiens remeauit. Alexander aūt ad ſyriā ueniēs damaſcū cœpit:& ſubiugata ſydenæ:tyrū obſide
bat. Litteras uero ad pricipē ſacerdotū iudeoꝝ direxit iuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia
exercitui præparare: & quāta prius dario cōſecrabat:ei præberet:eumq; inuitauit amicitiā mace-
donū eligere:ne impoſterū peniteret. Cunq; priceps ſacerdotū litteraꝝ portitoribus reſpōdiſſet
ſacramēta dario ſe dediſſe:ne cōtra eū arma portaret:nec poſſe uiuēte dario cōſtituta trāſcēdere
Alexāder icitatus tyrū quidē relinquere nō decreuit:paulopoſt capi futurā qua uicta:minabatur
cōtra principē ſacerdotū gentis iudeoꝝ exercitū mittere:ut oēs ꝑ eū diſcernēt:qbus deberent cō
ſtituta ſeruare. Quapropter intētius i obſydione ꝑſeuās:uaſtauit tyrū. Cūq; eā cœpiſſet ad ciui-
tatē gazā peruenit eāq; cū duce ſuo habimaſin obſidebat. Arbitratus aūt Sanaballath oportunū
inueniſſe tēpus:dario iam deſperato:eligēs de ſuis octo milia: ad alexandrū ꝓficiſcit: quē repe-
rit ichoantē tyri obſidionē. Cui etiā ꝓmiſit dare loca ſub ſua poteſtate cōſtituta: magiſq; ipſum
dominū libēter habere quā darium. Cunq; ſe intellexiſſet:grate ſuſceptū:cōfiſus iā & de ꝑſentibus
fretus:uerba ꝓferebat:dicēs ſe geneꝝ habere manaſſen:fratrē iaddi pricipis ſacerdotū iudeæ gē
tis:multoſq; alios cū eo ꝑſentes ex eadē gente:quos uelle aiebat ſub eo tēplū locis cōſtitutis edi-
ficare:hoc aūt & ipſi ꝓfuturꝝ dicebat:ſi diuideret i duas partes iudeoꝝ potētia. ne eadē concor-
dia gens cōiuncta debellaret:aut i aliquo regibus obuiaret:quēadmodū prius & aſſyrioꝝ regi-
bus cōtigebat. Cōcedente uero Alexādro:oi ſtudio anniſſus ſanaballath edificauit tēplū & ſacer-
doté manaſſen cōſtituit:maximū arbitratus præmiū ex filia nepotibus futuꝝ. Septē aūt menſi-
bus i obſidiōe tyri trāſactis:& duobus i gaza:ſanaballath defunctus eſt. Alexander aūt capta ga-
za:ad ciuitatē hieroſolymitaꝝ aſcendere feſtinabat. Quod priceps ſacerdotū iaddus audiens:in
pauore & timore conſtitutus:moliebat quēadmodū macedonibus feſtinus occurreret rege idi-
gnāte:& putante timoré eſſe cōtumaciā:alias ꝓp prioré cōtumaciā. Præcipiens igit populo ſup-
plicationē & imolationē offerre deo:ipſe deprecabat ſubuenire gēti:a uēturiſq; eā liberare picu-
liis. Obdormiēte uero eo poſt ſacrificiū deus ꝑcepit ut cōſideret:ſertiſq; ciuitatē ornaret:portaſq;
ꝓtinus aperiret:& alios qdē cū ueſte alba:ipm aūt & reliquos ſacerdotes cū legitimis ſtolis iuſſit
occurrere:nihil ſeuū ſperāres pati:deo ꝓuidente. Cunq; a ſapore ſurrexiſſet:ualde cōgaudēs: no-
cturnū oraculū oībus idicauit:& quæ uidit i ſomno cūctis facere demandās:regis ꝑſentiā expe-
ctabat. Quē audiēs nō lōge eſſe a ciuitate: ꝓceſſit cū ſacerdotibus:& ciuili multitudine: ſacrā &
maioré aliis gentibus ei ꝑparans occaſionē:ad aliquē locū qui ſaphin appellat:quod nomē latine
trāſlatū ſcopulū ſignificat: ex quo loco hieroſolymā tēplūq; potuiſſet uidere. Phœnices uero &
chaldei regē ſecuti :putabāt:qa qcqd potuiſſet furor impialis ꝓmittere in ciuitatē:ipſe cōmitte-
ret:& pricipē ſacerdotū ſummis afficeret cōtumeliis. Quod e diuerſo cōtigit euenire. Nā Alexan-
der ꝑuidens multitudinē ueſtibus albis indutā:antiſtites uero cū biſſinis ſtolis: & principē ſacer
dotū iacinctinā & aureā ſtolā: ſuper caput habentē cidarim: & ſup laminā aureā:in qua ſcriptum
erat dei nomē:adiit eū ſolus:& nomē Aſs numē adorauit:& pricipē ſacerdotū primus ueneratus
eſt. Omnibus uero iudeis una uoce Alexandrū ſalutātibus:circūaſtātes ſyriæ reges:& reliq:hoc fa
cientē ſtupuerunt:corruptāq; regis mentē putauerūt : Parmenion uero ſolus eum iterrogauit di-
cens:cur omnibus eū nō adorātibus ipſe adoraſſet pricipē ſacerdotū gentis iudeæ. Cui ille non
hunc inqt adoraui:ſed deū cuius pricipatu ſacerdotii functus ē. Nā per ſomniū i huiuſmodi eū
habitu cōſpexi:adhuc i odio ciuitate macedoniæ cōſtitutus. Dūq; mecū cogitaſſem : quēadmo-
dū poſſem aſyam uincere:icitabat me nequaq; negligere:ſed cō fidenter tranſire. Nam ſemper du
ctuꝝ meū dicebat exercitū & ꝑſaꝝ tradituꝝ potentiā:ideoq; neminē alium in tali ſtola uidens:
cū hunc animaduertiſſem:habēs uiſiōis & ꝓbatiōis nocturnæ memoriā:ſaluaui. Exide arbitror
diuino iuuamine me directū:Dariūq; uiciſſe:uirtutēq; ſoluiſſe ꝑſaꝝ. Propterea ſimul etiā omnia
quæ meo alias quæ in eo corde ſperantur: prouentura confido. Poſtq; hæc parmeoni locutus eſt
principem ſacerdotum honorans:occurrentibus:reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſq; peruē-
nit:& ad templum aſcendens:ſacrificauit deo: ſecūdum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe aūt ſacerdo
tum principi:& reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Da
nielis:in quo ſcriptū erat:quendā græcoꝝ regem perdituꝝ perſaꝝ potentiā: arbitratus ſeipſum
eſſe quem ſcriptura ſignificabat: gauiſus eſt:& tunc quidē multitudinem dimiſit. Poſtera autem
die conuocans eos iuſſit petere:& quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente:ut li-
ceret patris uti legibus:& ſeptimum annum ſine tributis eſſe:mandauit:& oia conceſſit. Cūq; ab
eo poſtulaſſet: ut iudeos in babylone alias in babylonia & media gente præciperet ſuis potiri le-
gibus: promiſit libenter facere quæ poſcebat. Dicente uero ipſo ad multitudinē:ſiquis elegerit ei
militare:permanens in patris legibus:& ſecundū eas uiuens:paratū ſe eos ducere: ſe pugnaturos

eum eo dixerunt. Igitur Alexander ita diſponens hieroſolymã:duxit ad reliquas exercitum ciuitates:omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus. Samaritæ uero metropoli tunc ſicimam nomine habentes:poſitã iuxta garizin mõtem:in quo tranſgreſſores habitabãt iudei:uidẽtes ab Alexrandro ita magnifice iudeos honoratos:coacti ſunt ſe fateri iudeos. Nam hmõi ſamaritæ naturæ ſunt:ſicut prius alibi demõſtrauimus:in calamitatibus merſos iudeos negãt eſſe cognatos:ueritatem confitẽtes:& cũ uiderint clarum eis aliquod ablatum:tũc ſocios ſe iudãici generis profitentur:originẽ ſuã a nepotibus ioſeph:effraĩ & manaſſe recẽſentes. Tunc ergo claritatem & multũ animi ſui affectum oſtẽdẽtes:occurrerũt regi:paulominus quã hieroſolymitæ. Cũq; laudaſſet eos Alexãder:ſicimite adierũt eũ cũ militibus:quos ad eũ ſanaballath trãſmiſerat petentes:ut ad ciuitatẽ peruenirет:& templum apud eos poſitũ honoraret qui reuertẽs:ad ipſos ſe uenire promiſit. Petentes aũt tributoq; ſeptimi anni conceſſionem:nam neq; ipſi ſeminant in eo cõſoluit:qui eſſent qui talia poſtularẽt. Cunq; reſpondiſſent hæbreos ſe quidem eſſe ſicimitas autem a ſydonio alias ſydoniis nuncupari:itemq; interrogauit eos:utrum iudei eſſent illis autem dicẽtibus non eſſe:at alias & ego inquit hæc iudeis conceſſi:ſed reuerſus quidem & a uobis certius edoctus: quæ uiſa fuerint agam. Et ſicimitis quidem ita poſtulationẽ negauit. Similiter uero amicos ſanaballath ſe ſequi præcepit ad ægyptũ:ibi datuq; ſe eis iugera terræ pmittẽs:quod & poſtea fecit:thebaidã cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto alexrandro: & pricipatu a ſucceſſoribus eius diuiſo:templũ ſuper Garizin mõtem permanſit. Et ſiquis culpam habuiſſet apud hieroſolymitas:aut de cibo illicito:ſeu de trãſgreſſione ſabbatorum: aut de hmõi peccato ad ſicimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus:& Onias filius principatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit. Et in his cõſtituti hieroſolymitæ degebãt.

¶ Continet hic liber geſta centum:ſeptuaginta annorum.

¶ Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

¶ Vt Ptolomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudeam multos migrauit ad ægyptum. CAP. I.

ALexander rex Macedonum ubi regnum perſarum diſoluit: iudeamq; diſpoſuit ut prædictum ẽ a uita diſceſſit. Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet. Antigonus quidem Aſyam appræhendit. Seleucus autẽ babylonem: genteſq; uicinas obtinuit. Liſimacho ceſſit Helleſpontus. Macedoniam rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Aegyptum poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent: ſuumq; dilatare contenderent principatum:diuturnis bellis ciuitates concuſſæ:multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebant. Tũc & omnis ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi q ſaluator nũcupatur:contraria ſui nominis eſt perpeſſa. Nãq; hic etiam Hieroſolymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaquã iudeis reſiſtẽtibus quõ hoſtile nihil exiſtimarent: & ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cum ſine labore ciuitatem appræhendiſſet:crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides:qui ſucceſſorũ Alexandri acta conſcribẽs ſuperſtitionem noſtrã pro qua libertatem amiſimus exprobrauit:cum hæc diceret. Eſt gens quæ iudea dicitur ciuitatem munitam & magnam hieroſolymam detinens:quæ contẽpſit ſub Ptolomeo conſtituta dum arma capere deuitaſſet:& propter ſuperfluam ſuperſtitionem ſeuiſſimum dominum pertulit habere. Sabatarcides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a mõtanis iudeæ:uel a uicinis locis Hieroſolymorũ.i.a Samaria uel a Gariſi trahens ad Aegyptũ conmigrauit. Sed cum cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuriſiurãdi uel fidei cultores exiſtere cum Alexandro legationem ad eos mittenti ſic reſpondiſſent Dario uiuente contra eum arma nequaq; ſumere:poſt Darii expugnationem multos ad caſtella deputauit: & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit:fidemq; ab ipſis recepit:ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent:cum & alii non pauci iudei ſponte ad Aegyptum peruenirent opulentia locorum. Ptolomeiq; munificentia inuitati:quorum nepotes ſeditiones contra ſamaritas dũ ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebant: dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere:& immolationes illic trãſmitti oportere. Sichimitæ uero ad Garizim alias garizin montem deſtinari iubebant.

¶ Qualiter filius eiuſdem Ptolomei qui Philadelphus appellatus eſt:leges iudeorum in græcã tranſtulit linguam: multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotum donauit: & ornamenta deo deuouit. CAP. II.

POſt decimum & ſecũdũ annũ impii Alexandri:& poſt quadrageſimũ Ptolomei ſaluatoris:regnũ Aegypti Philadelphus obtinuit per annos triginta nouem:qui & legem iudeorum interpretatus eſt:& famulãtes in Aegypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uinculo

reſoluit uſq; ad centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa.Demetrius Falareus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congregare:& acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis:quem erga collectioné cõdicum munificenter accendi cognouerat:interrogatus a Ptolomeo: quot milia codicũ haberet: cum uiginti milia iam reſpondiſſet.Sed tempore poſt pauco uſq; ad qnquaginta milia poſſe puenire:& nunciatũ ſibi diceret:multa apud iudeos legum eoꝝ eſſe conſcripta:ſtudio uel bibliothecæ regali digna:quæ figuris litteraꝝ uel ſermone illorum:cõpoſita:laboré nõ paruũ præberent: ſi in græcum mutarentur eloquiũ:cum uideant Syroꝝ litteris ſimiles eoꝝ eſſe figuræ:equa pronunciatiõe uocis:nihil ergo inquit prohibet tuaꝝ pecuniarum ſumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illoꝝ quoq; leges contineantur.Igitur ex optima Demetrii ſententia delectatus: poſtq; ſtudium ſuũ multos colligendi codices demonſtraſſet:ſcripſit ad principes ſacerdotũ gentis iudeæ hæc fieri demandãs. Ariſtenus aũt amicus regi neceſſarius:propter humilitaté morum ab eo dilectus:cum ſæpius ante niſus eſſet Ptolomeum petere:quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub imperio eius eẽnt tẽpus hoc petitionis proſperũ arbitratus:ante loquit primatibus cuſtodum regis corporis:Soſibio:Tarentino & Andreæ ut ſimul laborarét:de qbus petiturus regem accederet.Quoꝝ ſententia confirmata:cum huiuſmodi ſermonibus regé adiit dicens. Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi:ſed ueritatem intimare.Nam ſi legé iudeoꝝ nõ tantum tranſcribere:ſed etiã interpretari pro tua gratia ſtudemus.qua ratione poſſit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo ſeruientibus.Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere:ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere . Nam cum multa ſæpius indignaſſem:cognoui factorem eos omnium deũ colere:quem nos zena.i. iouem nominamus:q; omnibus indulget zem.i.uiuere. Quapropter ad honoré dei qué maxia religione placant:liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitutæ.Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis:nec ab eadem gentium natione.ut pro illis hæc ſuggerã:ſed dum omniũ hominũ factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti:ad hanc petitionem perueni.Poſtq; hæc Ariſtenus locutus eſt & rex in eum hilari uultu ridentiq; conſpexit:quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti.Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet:dixitq; pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere, Non paruam inquit a nobis Ariſtene donationé poſcis. Soſibio uéro cum præſentibus dicente dignum eſſe munificentiæ ſuæ:ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum uices offerret:rex ſapienti uſus conſilio:ne contra eos milites qui eos captiuauerant facere uideretur: & quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uiderentur:de ſuo eos erario redimere ſtatuit:dum militibus merces ánone pſtaretur:& pro ſingulo captiuo apud eos conſtituto dragmæ centum,uiginti darentur.De quibus etiam præcepta proponere promiſit:per quæ munificentiã ſuam:& Ariſteni petitionem confirmaret.Præterea uoluntas dei affuit:per quam non tãtũ illos qui a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent:uerum ét illos:q ſub regno eius pextitiſſent abſolutioni donaret:uel ſi qui poſtea ſupueniſſent:p quoꝝ redéptione pluſq; quadringéta talénta ſunt a rege largita.Vnde & exéplũ ſanctionis ad manifeſtandam poſteris regis munificétiã cuſtodiri decreuerunt: quod erat huiuſmodi. Quicunq; ſub noſtri patris imperio militãtes ſyriam & phœnicem cum eo iudeamq; uaſtauerunt:& captiuos adductos ad noſtras ciuitates & puincias: uendiderunt: hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt:& ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant pro ſingulo corpore accipientes dragmas centum uiginti:& milites quidem cum annonis ſuis: reliqui uero a regali menſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſticiam deprædatos:prouinciamq; eorum fuiſſe uaſtatam . Vnde & multos milites profectos eſſe alias profeciſſe cognouimus:dum ad ægyptum eos traducerent . Iuſtum ergo cõſpiciens miſereri eis:iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam abſolui ; nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere : ſed his potius conſtitutionibus obedire.Diſpoſitiones autem meas præcipio:ex quo miſſæ ſunt per tres dies proponi:quatenus ad iudices domini conueniant:corpora ſtatim oſtendentes: hoc enim meo credo pro futurum imperio.Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur.Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet:& uiſa eſſent omnia iuſte decreta:tantum uero deeſſe de abſolutione priorum:& horum qui poſtea ducti iudei fuiſſent:ipſe de his ſua liberalitate præcepit.Præterea ſciens:ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regiis ſaccellariis pecunias ſeponere alias reponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt: & talenta ſuper quadringenta : ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur : dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent : ſicut rex pro his demandaſſet : ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtum uiſum eſt de merito de iudaicis codicibus tranſcribẽdis:eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur:ſed omnia cum multa diligentia gerunt. Quapropter allegationes alias allegationis:uel epiſtolaꝝ exemplum deſignauimus ; & ornamentorũ

tranſmiſſoꝝ multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructum eſt.Vnde poteſt optime opi ficum ars proſpici:& uaſoꝝ oium excellentia agnoſci. Allegatiõis aũt exemplũ huiuſmodi probatur.Maximo regi demetrius. Præcipiente te o princeps de his q̃ hactenus ad cõſumationẽ bibliothecæ deſunt:quatenus colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiam impetrarent: omni ſtudio uſus in his: ad noticiã ueſtrã pduco legiſlatiõis iudaicæ uolumina nobis cum aliis deeſſe.Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habẽt tranſferri: dum regalem prouidentiam minime percepiſſent:neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nã ſapientiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uidetur exiſtere. Quapropter inquit Acatius abditipetas: ſeu conſcriptores hiſtoriaꝝ nullatenus meminiſſe eius:nec uiroꝝ qui ſecundum eiuſdem legiſlationis præcepta uixerunt:eo q̃ caſta nimis exiſteret:ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidet ergo tibi rex:ſcribe principi ſacerdotũ gentis iudeæ:q̃tenus trãſmittat ſeniores ab unaq̃q; tribu legũ peritos:ut cũ eis codicum explanationẽ & cõſonãtiã cognouerimus: & interpretationis rerum cautã expoſitionẽ accipiamus:dignos codices tua uoluntate reponamus.Igit̃ tali ſuggeſtione facta:præcepit rex:ut ſcriberent de his Eleazaro principi ſacerdotũ gentis iudeæ:ſimul etiã de abſolutiõe ſeruientiũ apud eos iudeoꝝ:præterea mandarent ei:quia tranſmiſiſſent ad faciendas crateras & libatoria:pondus auri talenta quinquaginta:lapidum uero præcioſoꝝ ineſtimabilẽ multitudinẽ:denũciãs etiã cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabant. ut electionem illoꝝ darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciẽ operis tollerent necnõ iperauit:ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darentur.Narrabo igit̃ factas & modum cõſtructiõis eoꝝ.cũ declarauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotũ eleazaro a rege cõſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cã ſuſcepit.Defuncto principe ſacerdotum Onia:filius eius Symon ſucceſſor extitit:qui iuſtus eſt appellatus:propter pietatem quam i deũ: & fauorem quem erga regem habuiſſe uidebat.Quo mortuo & filiũ infantulũ relinquente nomine Oniã:frater eius Eleazarus de quo ſermonẽ fecimus principatũ ſacerdotii ſuſcepit:ad quẽ Ptolomeus hmõi litteras deſtinauit.Rex Ptolomeus Eleazaro principi ſacerdotũ ſalutẽ.Multis habitantibus imperio meo iudeis:quos per ſe cũ potẽtes fuiſſet ad captiuitatem traxere : quoꝝ aliquos pater noſter ad militiam maioribus ſtipendiis deputãs:honorauit alias honoratus ẽ:aliis aũt in ægyptũ cum eo ambulantibus:caſtella & eoꝝ cuſtodiã demandauit:ut ſint ægyptiis i terrorem:Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem:omnes clementèr tractaui præſentes ciues tuos: quoꝝ plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens:ætatibus aũt uigentes numeris militaribus deſignaui:multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palacio conſtitui:arbitratus dẽo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere.Porro uolens & iſtis & omnibus per uniuerſam terrã iudeis præſtare:leges ueſtras litteris græcis ab hæbraicis trãſlatis:in noſtra bibliotheca decreui repone re.Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigere:qui p ætatẽ legum ſunt periti:ualebuntq; interpretationẽ earum caute nobis exponere.Nam opinor his pfectis:maximam nobis gloriam præparare.Tranſmiſi uero qui deberent de his uobiſcum diſputare:Andream primatem cuſtodum mei corporis:& Ariſtenũ mihi dilectiſſimos : per quos etiã primitias uotoꝝ ad templum:& pro imolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum.Tu aũt manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur.Cum regis epiſtola Eleazaro ſuiſſet porrecta:nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit.Princeps ſacerdotum Eleazarus: Ptolomeo regi ſalutem.Valentibus uobis cum arſione regina:uel filiis:bene nobis omnia conſtant.Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:lãtis de tua uoluntate ſumus gauiſi.Congregantes aũt multitudinẽ legimus eam quatenus oſtenderemus:quam p etatem erga deum habeas.Demonſtrauimus ſecũdum eas pateras quas miſiſti aureas uiginti:argenteas triginta:crateras quinq; ad menſam dedicandam:& quæ directa ſunt pro immolatione uel renouatione eorum quæ templo deſunt:talẽta cẽtum:deportata per Andreã & Ariſtenũ chariſſimos tibi amicos:uiros optimos: & doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos.Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus: & p̃ter naturã aliqd uelle pati dum reddamus tuis beneficiis q̃ multipliciter i noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te:tuaq; ſorore:alias uxore:uel filiis hoſtias obtulimus:& multitudo uota p̃ſoluit: ut uobis eueniant quæ deſideratis:& tuus principatus in pace cuſtodiatur . Ad interpretandam uero legem quam pro tuis cõmodis accipere poſtulas:elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu : quos dixerimus legem ferentes.Erit aũt ueſtræ pietatis uel iuſticiæ:ut poſt legis tranſcriptionem ad nos eam caute cum portitoribus remittatis. Vale.Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum:ſeptuaginta ſeniorum ab eleazaro miſſorum nomina declarare:licet intimata fuiſſent ſub epiſtola.Vaſorum tamen magnificentiam ad conſtructiõem quæ deo rex direxit:non incongruum exponere putaui:quatenus omnibus munificentia regis erga deũ dilucidetur.Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit:& ſemper opificibus opera tranſmittebat : nihil conſtrui deſidioſe concedens:quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo:quamuis

hiſtoria narrationem eoꝝ minime depoſcat:regis enim diligentiá uel munificẽtiam ita legentibus arbitror aperiri.Prius aũt de menſa diſſeremus:Igitur habebat rex in ꝓpoſito ſuo ualde maximam menſam conficere. Præcepit autẽ dedicate in hierololymis menſæ quantitatẽ cognoſci: ſi poſſit maior fieri.Cũq; percepiſſet qualis eſſet illic cõſtituta: & quia nihil ꝓhiberet maiorem conſtrui dixit quintuplá magnitudiné uelle ſe facere:ſed timere ne ad miniſteriũ pro magnitudinis quátitate inutilis fieret.Ná non eam tantum ad ſpectaculũ deuouere: ſed etiá miniſteriis: ſilias miniſtris abilé uoluit dedicare.Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia cõfectam:magnitudine quidem ſupare priorem noluit:uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit.Sagax ergo ad diſcernẽdum uariaꝝ regꝝ naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſq; facturas::quæ ſine deſcriptione fuiſſent.Harum ipſe prudenter inueniebat effectum:& oſtendens artificibus:ita pfici enũciabat:ut quæ deſcripta fuiſſent: eoꝝ cautam ſimilitudinem euidẽter opifices imitarent.Promiſſa ergo complẽtes: mẽſam deſcribere feſtinamus.Huius duorum ſemis cubitorum lõgitudinem: latitudinem unius ſemis conſtruxerunt:totá de auro formantes eam.Coronam quidem in palmam conferunt: frõtiſpicia uero uerſatilia: ſculpturam habentia:ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triangulis enim exiſtentibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eádem formæ diſpoſitionem habebat. Quæ dum uerteretur:uná & nõ diuerſam ſpeciẽ demõſtrabat coronæ.Porro pars quæ ſub menſa erat incluſa: pulchre cõſtructa fulgebat:pars aũt quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta ſplendebat:quia uiſui uel ſpectaculo patebat.Vnde proceritate partium ambarum acutá fieri contigerat:ne ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductiõe minor uideretur.Diſpoſiti uero erant in modum funium torno factóꝝ præcioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi.Partes aũt quæ per latera coronæ cernebantur:in ſpeciem ouoꝝ optimo lapide factoꝝ figurate nitebant:ſculpturæ uirgulas imitatæ:quæ ſpiſſe circa menſam uoluebantur.Quorum aũt diſpoſitionem circũduxerunt opifices: ornatamq; omnium fructuũ naturam:uuas pendentes:ariſtas ſurgentes:malagranata concluſa. Lapides aũt ſecundum genus ꝓdictorum fructuũ ad ꝓprium uniuſcuiuſq; colorem formatos:circa totam mẽſam ex auro ligauerunt.Sub corona quoq; ouoꝝ ſimilis ordo:ſeu uirgaꝝ conſtiterat:ut ex ambabus partibus eandem opis uarietatẽ cauáq; ſpeciẽ menſa cõſtructa ꝓferret:ne frontiſpicii uel coronæ poſitio i alteram partẽ mẽſæ cõuerſa:fieret diuerſa:ſed eadẽ uſq; ad pedes facies opis extẽderet.Nam ductile aurum quattuor digitis latum:ſecundum totam mẽſæ latitudinem ſuper quod pedes eius imponerẽt:fecerunt:deinde ſperulis & clauſuris eos cũ corona menſæ conſtruxerunt:ut eũdem artificii:uel magnificentiæ uiſum præberent.in quancunq; partem menſa cõuerteret.Sup menſam aũt Meandrum fluuiũ ſculpſerunt:lapides præcioſiſſimos in medio eius tãq; ſtellas uario colore ponentes.Nam carbunculum uel ſmaragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt: aliorũq; genera lapidum qui uel induſtria uel emulatione digni:per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt: Poſt meandrum autem completum:in ſpeciem funis quiddam circunferebatur : in medio figuram ſublongam & rotundam habens:ſuper quod chriſtallinus lapis erat electrum:alias electrus: impoſiti pari pœnæ formaꝝ aſpectu:qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliis fabricauerant:curuationem brachioꝝ habentia ſub mẽſa reflexá: intus uero rectũ inſtar lilii germen uidebat:quos alias quæ lapis carbunculus in palmũ factus: figuram crepidinis oſtendens:& latitudinem octo digitorum habens ſuſtentabat.Nam ſuper eũ pedum omne põdus initebat.Sculpſerunt ét tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unúquéq; pedum:in qbus hederæ uel uitis palmites cũ uuis exiſtentibus eminebát:ut nihil a ueris diſcrepare putarent.Siqdé ad aure flatũ p tenuitatẽ & extẽſioné ſũmitatis ſuæ cõmotæ:imaginationé natũ raliũ arte põbebát.Verũetiá figurá totius menſæ tribus tabulis cõſtruxere:cõpagine ptiũ in inuicem ita colligata:ut inuiſibilis exiſteret:nec intelligeretur eoꝝ inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcit.Talis ergo uotiua menſa multa regis munificẽtia:uel præcioſitate materiæ:ac uarietate pulchritudinis:& induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt:& licet magnitudine prioris deo deuote menſe non diſtaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate facturæ:ualde melior & ſplẽdidior elimata fugebat.Crateras etiam aureas duas fecerunt:ſculpturam uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in ſquáma cõcluſis. De hinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito:compoſitione lapidum diuerſorum:ſpecie magna fulgentem:in quo uirgaꝝ ordo inſtabat:de quibus complexionibus ſimul uſq; ad labrũ protrahebatur.Per mediũ quoq;.quattuor digitoꝝ ſculptura pulchris lapidibus inſerta: decoré craterum oſtendebat:quorum labra liliorꝝ foliis:& uuaꝝ floribus in orbem productis corona complectebatur.Et aureas quidem crateras duas:capientes utraſq; amphoram huiuſmodi conſtruxerunt.Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant:ut certius in his facies aſpicientium uiderẽtur.Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide præcioſo:& circũdate foliis hederæ:uel auroſis bratteis:quaſi uitis celatura artificioſe obumbrabantur.Hæc ideo ita fiebant q; per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent:& multomelius ſtudio uel mu-

nificentia regis formabant. Non enī tantum inceſanter & large artificibus impendia præſtabat: quanto etiā publicoꝝ negocioꝝ relictis regiminibus: ipſe operātibus ſemp inſtabat: & frequenter artifices uiſitabat. Quapropter opera opificū diligētia regis & induſtria feruente propenſius imminebat. Cūq; hæc ad hieroſolymā trāſmiſſa ptolomei uoto fuiſſent: & princeps ſacerdotum Eleazarus ea deo dicaſſet: portitores eoꝝ honorās: donaq; regi deportāda præſtans ad eū rēmiſit. Ergo poſtq̄ alexandriā peruentum ē: & Ptolomeus præſentiā eoꝝ cū ſeptuaginta ſenioribus audiuit: ſtatim Andreā & Ariſtenum legatos euocari p̄cepit. Qui uenientes: epiſtolas quas a principe ſacerdotum deportauerūt obtulerunt: & ea quæ uerbis eos differere iuxerat edixerūt. Studens aūt colloqui ſenioribus ab hieroſolymis pro interpretatiōe legū directis: diuerſos quidem qui pro ſuis cauſis aderant denūciauit dimitti: mirabilem hanc & præter cōſuetudinē faciens diſſionē: ut qui ꝓpter huiuſmodi cauſas ducebant: poſt quintū diem eum adirent. Legati uero poſt mēſām a rege tunc dimiſi: illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dūq; ſeniores illi cū doniſq; regi deportāda princeps ſacerdotū eis dederat aduenīſſent: cū uoluminibus tranſierunt: in quibus litteris aureis cōſcriptæ leges continebātur. Et rex eos de codicibus percūctabat. Cū uero reuelarent: & oſtenderēt tenuitatem mēbrane: uel in cōprehenſibilē eoꝝ cōpaginem rex miratus eſt: ꝙ ita fuiſſent cōpacta. Dūq; hoc diu feciſſet: gratias inquit ago: uobis quidē ꝙ ueniſtis: maiores uero illi qui uos deſtinauit: ſed ante omnia deo: cuius hæ leges uenerādæ ꝓbant. Cunq; clamaſſent ſeniores: uel hii qui præſentes erāt: orātes ꝓſpera regi diuinitus euenire: nimiū delectatus: prorupit ad lachrymas. Nā ſæpius natura hoc ſummo gaudio patit: quod ēt dolentibus ſolet accidere. Tūc iuſſit Codices primatibus officii deſignari: uiros aūt oſculatus equū dixit eē: primū ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent uocati: īmo & diem quo ad eum deducti fuiſſent: clarum ſingulis annis ꝓ totum uitæ ſuæ tēpus celebraſſe ꝓmiſit. Nam euenit eundem eſſe primum præſentiæ illoꝝ: & uictoriæ diem: quo Antigonum nauali p̄lio uicerat. Epulari etiam ſecum eos præcepit: hoſpitiaq; in arce denunciauit eis omnia deputari. Nicanor autem ſup ſuſceptionem peregrinoꝝ conſtitutus: Dorotheum uocans: qui de his curam habebat: iuſſit ſingulis neceſſaria præparare. Nam ita diſpoſitum a rege fuerat: ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur: exhiberent diligenter conſuetudini peregrinoꝝ ad eos uenientiū: & eis omnia ad nutū eorum pararentur: quatenus cibis ſolitis magis delectarentur: ne forſan corrupti extraneis grauarentur: quod & circa iſtos effectū eſt. Dorotheo uero quem pro ſinceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat: per quē & præparauerat omnia: quæ ad huiuſmodi conuenirēt cōuiuia hæc implēte: parte quidem mediam eorum ad dexteram ſuam: reliquos aūt poſt eius accubitum: nihil prætermittens: quod ad eorum honorificentiā pertineret. Poſtq̄ autē ita diſcubuerunt: iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare: quibus omnes iudei ad eū uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacros præcones & immolatores & alios qui uota faciūt recuſauit: & unum e ſenioribus nomine Heliſeū ſacerdotem exiſtentē: rex petiuit facere orationem. Qui in medio ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit: & poſt plauſus cum gaudio & clamore oīum ſurrexerunt: & reſidentes ad epulationē & delitias paratas ſe cōtulerunt. Præterea rex quantū ſatis ei uiſum eſt cœpit philoſophari: & unūquenq; eoꝝ naturales percunctari ſermones: & ad contēplationem queſtionis accēdere: cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explanantibus: gauiſus: ꝑ duodecim dies hoc conuiuium inſtruxit. Et qui uult ſingula cognoſcere: q̄ in conuiuio præparata ſunt: legat ūo lumina Ariſteni: quæ propter hæc conſcripſerat: & agnoſcet. Miráte uero eos non tantū rege ſed etiam Menedimo philoſopho: dicente oīa per prouidentiā diſpenſari: ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri: deſtitit rex quidem de his facere ſermonem. dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri: nam profuiſſe ei: ꝙ didiciſſet ab illis: quemadmodum deberet regna re: iuſſitq; dari ſingulis talenta tria: & deputauit illis: qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquam uero tres exceſſerunt dies: congregans eos Demetrius: tranſiit ad ſtudium maris: & unum tranſiens pōtem: adiit partes aquiloni conjunctas conciliumq; fecit in domo prope litus ſtante: & apta ſecretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationem: ut ipſis p̄ſentibus dicerent: ut alias & inceſanter opus implerent. Cunq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerēt: uſq; ad horam nonam in hoc ſedentes: ad curam corporis uertebantur: ita inuitante eos Dorotheo: uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente. multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes: Ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebant: & manus in mari lauantes: & ſeipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per. lxxii. dies tranſacto. Congregans Demetrius iudeos oēs ad locum in quo traſlatæ leges fuerant; præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multitudo: amplexa legem: uel ſeniores eius interpretes: Demetrium eo ꝙ magnarum rerum inuentor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam: ut & præſidibus ſuis daretur legenda: & petierunt omnes ſacerdotes interpretes: ſeniores: & præpoſitos gentis: ut bene interpretata: permaneret immobilis. Cum uero omnes ſententiam laudaſſent: iuſſerunt: ut ſi quod aut ſuperfluum: aut minus ali-

quid ſcriptum uiderent in lege:hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendaret: hoc caſtigã tes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret.Gauiſus ergo rex & uidens uoluntatem ſuam ad utilem rem eſſe profectã: & delectatus relictis legibus: & ſenſum:& ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſcens:ad Demetriũ ſermones facere cœpit:q̃ ita mira exiſteret legiſlatio q̃ nemo neq; hiſtoriographus:neq; poeta meminiſſet eius.Cui Demetrius reſpondit:neminem fuiſſe auſum: haꝛ legum tangere conſcriptionem q̃ diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes.Significabat uero: qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere:ſit mẽte turbatus:plus triginta diebus : & cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eẽt: necnon & in ſomnis uiderit:q̃ ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet: & proferre ea ad homines impuros uellet:cum cõſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat aũt & de Theotecto tragœdiarum poeta dicens:quia cũ uiſus fuiſſet in aliquo dragmatheoꝛ meminiſſe: quæ in diuino uolumine continentur:oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis: & ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente.Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes: frequenter ad ſe de iudea proficiſci:hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens:nũc uero iuſtũ eſſe eos dimitti dicebat:ſponte aũt ad eum ueniẽtes:omnia quæ equũ eſſet ſapientiam eoꝛ impetrare:& pro ſua maieſtate dignũ largiri promiſit.Et quidẽ tunc remiſit eos donans unicuiq; optimas tres ſtolas:& auri talenta duo & calicem unius talenti:totũq; conuiatorium.Principi aũt ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ aureis pedibus decem:& conueniẽtẽ eis ſuppellectilẽ:& calicem talentoꝛ triginta:inſuper ſtolas decem:& purpurã:& coronam decoram:& lineas de byſſo centum:præterea & pateras:& trullã:& libatoria : & crateras aureas duas deuouẽdas.Petiuit aũt & p epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe:eũ permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impartiri.Huiuſmodi quidem cauſam ad honorem & gloriam iudeorum Ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

Quemadmodum honorauerũt reges Aſyæ gentẽ iudeoꝛ:ciueſq; multos ex ipſis i ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. CAP. III.

Impetrauerunt aũt & a regibus Aſyæ honorem:quõ cũ eis caſtrametati ſunt.Nã Seleucus nomine Nicanor in ciuitatibus quas per Aſyã edificauerat:& in inferiore ſyria : & in ipſa Metropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit & equũ eis honorẽ cum habitatoribus macedonibus & græcis deputauit.Hactenus in eadẽ conuerſatione eos aliquãdo manſiſſe ſignũ eſt:q̃ iudei nolẽtes alienigenaꝛ uti oleo:accipiunt alias accipiant diffinitam quãdam a principibus olipiaci certaminis p̃ p̃cio olei pecuniã:populoq; Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ:Mutianus præfectus tunc ſyriæ cõſtituta ſeruauit: & poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terraꝛ:ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni:ut eis ius reipublicæ de reliquo cũ iudeis non deberet eſſe cõmune:nec impetrauerũt. Vnde poteſt conſiderari romanoꝛ modeſtia:& potius magnificentia Veſpaſiani & Titi. Qui cũ multa pericula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent : acerbe ferentes q̃ ſe tradere noluiſſent. ſed uſq; ad finem pugnantes permanſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fuerat abſtulerunt:ſed ſimul & priorem iram & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq; pro amiciciis ad gratiam iſtorum: neq; pro inimiciciis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtinæ iudeorum utilitatis: dicẽtes eos in pugna dediſſe pœnas q arma cœpunt:inſontes aũt nõ eẽ iuſtũ ſua poſſeſſiõe priuari.Simile uero & Marcũ agrippã erga iudeos ſenſiſſe cognouimus.Nã motis cõtra eũ cretẽſibus:& peretibus Agrippã:ut cõuerſationẽ quã eis Antiochus Seleuci nepos:q̃ apd̃ græcos deus nũcupat̃ dederat ſoli poſſideret& dicẽtibus:ut ſi cognati eẽnt eoꝛ iudei:colerẽt ꝓprios eoꝛ deos;habito iudicio iudei ui erũt:ut ſuis utant̃ moribus:defendẽte eos Nicolao damaſceno.Nã Agrippa iterlocutus eſt:nihil inouare eis licere.Siq̃s aũt certius hæc uult noſſe:legat nicolai cẽteſimã & uiceſimãtertiam & quartã hiſtoriã:& Agrippæ q̃dẽ iudiciũ nõ eſt forſitã admirãdũ. Nõ.n.pugnabat tũc gẽs noſtra aduerſus romanos.Veſpaſiani ẽt & Titi magnificẽtiã q̃libet decẽtius obſtupeſcit : q̃ poſt tot bella rãtaq; certamiã q̃ cõtra nos habuerũt tã pie diſpoſiti ſunt.Repetã ãt oratiõnẽ: unde ad hæc uideor eẽ digreſſus.Iudeos igit̃ ſub ſperio magni Antiochi regẽtis Aſyã cõſtitutos contigit multa tolleraſſe:dũ terra eoꝛ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cũ illis q̃ humilẽ ſyriã hitare uidebant̃.Nã cũ Antiochus pugnaſſet cõtra Eupatorẽ ptolomeũ:& eius filiũ Ptolomeum: cognomine epiphanẽ:laborare cõtigit eos cũ uincẽte & uicto:& eadẽ pati ut pares exiſterẽt:naues turbate & tẽpeſtatibus fluctuãtes:dũ iter fœlicitatẽ & calamitatẽ antiochi fuiſſent cõmuniter conſtituti.Cũq; uiciſſet Ptolomeũ:Antiochus iudeam recepit.Defuncto uero Ptolomeo filio Eupatore:filius eius magnã uirtutẽ militũ miſit:& ducem Scopam nomine:contra humilem ſyriam: multaſq; eoꝛ ciuitates cœpit.Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& nõ poſt multũ Antiochus Scopã uicit:cõfligẽs contra eũ iuxta fontẽ iordanis:& multos ab exercitu eius ꝓſtrauit.

Postea uero antiocho capiente syriæ ciuitates:q̃s Scopa tenuerat:ex samaria sponte gens iudeorum ad eum transiens:in ciuitatem omnẽ eius exercitũ suscepit:& elephãtis abundanter alimenta præbuerunt:& obsidente eos qui ab Scopa in arce hierosolymoꝝ relicti sunt custodes:prono animo auxilium præstiterunt.Igitur Antiochus iustum arbitratus iudeoꝝ erga se studium liberaliter remunerandum:scripsit magistratibus & amicis testimoniũ exhibens q̃ ab eis bene tractatus est:sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeste illis innotuit.Referã uero epistolas q̃s magistratibus de ipis scripserat:præponens testimoniũ:quod nobis præbet Polibyus megelopolitanus in undecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad superiora uadens loca:superauit hyemis tempore gentem iudeoꝝ.Dicit nãq̃ & in eodẽ uolumine:qualiter Scopam Antiochus deuincens.Bythyniam & Samariã:& Abella: & Gadera cepisset . Paulo post uero tradiderũt se ei iudei:qui circa templũ habitabãt.Factæ aũt apparitionis in templo:ad aliud tempus narrationẽ differamus.Polibyus quidẽ hæc in historia conscripsit.Nos aũt reducamus orationẽ ad narrationẽ priorẽ:intimantes epistolas regis Antiochi.Rex Antiochus Ptolomeo salutem.Iudei mox ut prouinciam eoꝝ ingressi sumus:liberalitatẽ circa nos suam ostenderunt:& ueniẽtes ad ciuitatẽ clare nos susceperunt:cũ senioribus & principibus occurrẽtes:& abũ de ministrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiscum ad arcẽ pugnauerunt contra custodes ægyptioꝝ.Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari:& reficere ciuitatẽ destructam: & rursus in eam habitatores cõgregare dispersos.Et primũ constituimus ꝓpter pietatẽ eis p̃stari ad imolationes uictimaꝝ:& uini & olei & libaminis p̃ciũ argẽteoꝝ uiginti milia:& ad similã secũdũ prouincialẽ legẽ tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq̃.Præberi aũt hæc inquit eis uolo secũdum mea mandata:& opus tẽpli cõstrui:& porticus: & si quid oportet aliud restitui.Materies aũt lignoꝝ deponat ex ipsa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano : nullo ꝓ his exigente uectigal.Similiter & in aliis in quibus oportet clarissimã templi fieri uolumus edificationem.Conuersetur omne genus eoꝝ secũdum proprias leges:relaxẽtur & sacerdotes & scribæ templi:& cantores sacri a tributis:quæ pro suo capite dabant:& regio uectigali:uel ab aliis cunctis oneribus:ut pro opere eoꝝ ciuitas habitationibus hominum apta reddatur.His quoq̃ q uel nunc habitãt: uel habituri cõuenerũt:donamus tributa usq̃ ad mensem hyperheretheum : & per tres annos liberamus a tertia parte fiscaliũ:quatenus eoꝝ lesio releuetur.Et quicunq̃ ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt:ex ipsis genitos libertati donamus: & substantias eis reddi præcipimus.Epistola quidem hæc continebat.Ornato autem templo:edictum per omne suũ transmisit imperium:in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros tẽpli ingrediendi habere licentiam:nec iudeos nisi quibus mos est:purificatos secundum patriam legẽ:neq̃ inferri alias inferre ciuitati equinas carnes:neq̃ mulaꝝ:neq̃ ferarum mansuetarum uulpium: aut lupo rum:aut leporum:aut pardoꝝ:& generaliter oĩum animaliũ quæ iudeis iterdicta sũt: ut nec pelles coꝝ liceret afferre:alias afferri:neq̃ hoꝝ aliquid intra ciuitatẽ pascere:sed solitis parentũ uictimis.ex qbus & deo oportet sacrificare.alias aũt sacrificari:uti permissum est. Qui aũt aliquid hoꝝ transgressus fuisset:iussit ut multatus pecuniæ præstaret sacerdotibus dragmas tria milia. Scripsit etiam testimõia nostræ pietatis: & fidei præbẽs:cũ rebelles frigas & Liddos adisset: eo tempore:quo ad superiores Persarum ierat ꝓuincias iubens Zeusidi carissimo:ut mitteret quosdam nostroꝝ a babylõe ad frigiã:ita per epistolam suã mandans rex Antiochus Zeusidi patri salutem.Si sani estis:bene est:sanus & ego sum.Audiens autẽ frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus consilium animo percepi quid oporteret fieri.Placuit aũt ad castella uel necessaria loca mesopotamiæ & babyloniæ iudeoꝝ domus duo milia cũ apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros ꝓpter pietatem:quam circa deum habent. Nam testificantur parentes nostri fideles eos:& pronum animũ habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile esse credã migrari:ut permittas eos legibus propriis uti:& cum eos ad præ dicta loca migraueris:ad edificandas sibi domos locũ unicuiq̃ distribuit:terramq̃ colendam dari:& uitium plantationes & tributa fructuũ terræ concedere per annos decem . Accipiant uero usq̃quo fructus colligant triticum ad cibum seruorum quod eis sufficiat:ut nostram impetrantes clementiam:promores seipsos erga nos præbeant.Præterea prouidentiam faciens eorũ gentis secundum possibilitatem:quatenus a nullo molestiam patiantur.De amicitia quidem magni Antiochi & iudeorum:hæc a nobis ꝓ testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho composuit:dedit ei filiam suam Cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem Syriam:& Samariam:& Iudeam:& Phœnicem dotis nomine . Diuisis autẽ in utrũq̃ regẽ tributis.unusquisq̃ sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalium summam statutã regi offerebat.Eodem uero tempore samaritæ infœliciter agentes:multa cõtra iudeos mala fecerũt: terramq̃ eorum depopulantes:multos inde captiuos trahebant: quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia.Nam defuncto Eleazaro principatum sacerdotii patruus eius Manasses suscepit :cuius post finem uitæ Onias eo in honore successit filius existẽs Simonis: cognomine iusti: qui Simon frater Eleazari:sicut prædiximus:erat.

De infœlicitate iudeoꝝ quam postea emandauit ioseppus filius tobiæ; cõponens amicitias cum ptolemeo cognomine epiphanen. CAP. IIII.

OS aũt Onias paruulus mente:& pecuniis áuarus existens:pro populo regibus uectigal quod patres eius ex propriis dabant ideſt uiginti taléta pecuniaꝝ nõ reddens ad irã regẽ Ptolomeum cõmouit:qui & legatum transmittens ad hierosolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa:& interminabatur:ut si nõ acciperẽt tributa: terram eoꝝ ad iugera metiret & mitteret ad habitandũ illic milites. Audiẽtes uero mãdata regis iudei turbarbantur:hunc aũt Oniam nihil hoꝝ flectebat propter auaritiã suã. Ioseppus aũt quidam iuuenis ætate:sed propter castitatẽ & suã prudentiã iusticiæ gloriã habẽs apud hierosolymitas:patre Tobia:& ex sorore Oniæ principis sacerdotũ progenitus:mandante matre legati præsentiam dum ille esset ad ficulam uicũ:ubi natus erat:ueniens in ciuitatẽ increpabat sacerdotem: nõ pudentem innocẽtiæ ciuiũ:sed ad pericula mittere uolẽtem gentẽ propter pecuniarũm priuationem:dum per ipsum populũ dignitatẽ accepisset;& principatũ sacerdotalis honoris impetrasset. Si aũt cupiditate haberet pecunias: ita ut propter ipsas & periculũ fieri patriæ:& ciues suos afflictos uidere pateret:suadebat ei ad regẽ ire & petere:ut ei aut oẽs pecuniæ aut pars cõcederetur. Tunc Onias neq; principatũ uelle se gentis habere respondit immo & sacerdotalẽ honorẽ si esset possibile paratum sẽ esse deponere:ne tantũ ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset:ioseppus interrogauit eũ:si sibi concederet legationẽ ad Ptolomeũ gerere pro gẽte. Cũq; cõcessisset Onias:ascendit ad templum ioseppus:& conuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere suadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam : sed rogabat:ut deponerent cordis mesticiã:qua pro regis mãdatis affligebant. Nam legationem facturũ sed ad regẽ promisit:ut flecteret eũ:quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidẽ hæc audiens. Ioseppo gratias egit:ipse aũt a templo decẽdens:in hospitium susceptit Ptolomei legatũ: donauitq; ei magnificentissima munera & per multos dies munificẽtissime eum pauit:& ad regem remisit:promittẽtes ei ut & ipse sequeret. Nã pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante:& concitante eũ ad Aegyptũ peruenire:& ꝓmittẽte omnia quæ a Ptolomeo peteret p se eum impetraturũ:quia modestiã morũ eius nimis amabat. Cũq; legatus ad ægyptũ peruenisset:& regi nunciasset indeuotionẽ Oniæ:& utilitatẽ Ioseppi:quem uenturũ ad eũ dicebat:& satis factuꝝ pro excessu Oniæ:qui etiam regem patronũ esse cõfideret:tanta laudum magnitudine ꝓ adolescẽte utebat:ut regẽ & uxorẽ eius Cleopatrã prius familiarẽ faceret habere Ioseppũ quã eum haberent præsentem. Ioseppus autẽ mandans amicis ad Samariam:& mutuã ab eis accipiẽs pecuniam:& parans cõuenientia ꝓfectioni:uestes & pocula & subiugalia:quæ oĩa ad uiginti milia dragmas essent ad Alexandriam usq; peruenit. Contigit aũt ꝑ illud tẽpus oẽs primatus & magistratus ascendere ciuitates Syriæ & Phœnice:ut uectigaliũ susciperent exactionẽ. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex cõmittere cõsueuerat. Videntes aũt hi per uiam Ioseppũ deridebant eius paupertatem & inopiã. Cũq; ad Alexãdriam peruenisset:in Memphis Ptolomeũ esse cognouit:cui occurrere festinauit. Sedente aũt super currũ rege cum uxore & amico Athenione:qui cũ legatione ad Hierosolymã destinatus:& a ioseppo hospitio clemẽter exceptus est. Videns Athenio mox regi innotuit:dicẽs hũc eẽ:de quo ab hierosolymis ueniens nũciauit : quã bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eũ salutauit:& ascendere super currũ fecit. Postq; uero sedit cœpit rex Oniam accusare. Tũc Ioseppus ait. Veniam ei queso præsta propter senectutem. Nõ enĩ uos latet ꝙ senes & infantes eãdem mẽtem cõtingit habere. A nobis aũt redditur tibi ratio:ut ei penitus irasci nõ debeas. Gauisus aũt rex de prudentia arq; beniuolentia iuuenis:plus eũ quippe iam expertum diligere cœpit:iussitq; i aulã regiã susciꝑi:& quottidie suæ mensæ esse conuiuã. Cũq; uenisset ad Alexandriã rex:uidentes Syriæ priores consedentem ioseppum:egre ferebant. Instante uero die quo susciꝑi habebant uectigalium soleniter exactiones diuersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigenda fiscalia cõducebant: quæ usq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnicis & Iudeæ & Samariæ colligebantur . Audiens ergo ioseppus culpabat eos qui conducebant : tanq; paruo munere exigenda regi uectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est : & fisci iuribus peccantium substantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit ꝙ ad eius erariũ expectaret augmentum:& petente Ioseppo confirmari sibi uectigaliũ conductionem interrogauit si secundum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit. Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus confidas. Cunq; diceret rex:qui sunt isti uades: quos te dare promittis:ioseppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraq; parte sponsores præbebo tibi. Cuius uerba libenter susciꝑiẽs Ptolomeus sine fideiussoris uectigalia eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum ueherant : ꝙ simili non fuerãt benignitate tractati:unde cum magna confusione ad suas unusquisq; prouincias recessere. Ioseppus uero accipiens a rege duo milia peditum:petiuerat enim aliquod auxiliũ ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expensas suas ab

amicis regis quingenta talenta de alexandria in Syriam eſt profectus:q̄ poſtq̄ uenit in aſcalonam uectigalia exigens aſcalonitas quō nihil dare uolebant: ſed etiā contumeliis eum grauibus affi-ciebant:capiens priores ipſoſq̄ uiginti trucidauit: & ſubſtantias eorum uſq̄ ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit:intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius:& laudans quæ facta fuerant:permiſit ei agere quæ uellet.Hæc audientes Syrii ob ſtupuerunt aſcalonitarum contumaciæ exempla:metuentes ciuitatibus ſuis:& ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum ioſeppi ſuſtinebant. Nitentibus uero ſcitopolitanis cō tumeliis eum afficere: & uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant: horum quoq̄ priores interfecit: ſubſtantiaſq̄ eorum fiſci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas: & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia:ut ei potentia permaneret:occaſionem ſibi:& cauſam fœlicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat:& multa large regi & cleopatre uel amicis eorum bona dirigebat patrocinia ſibi eorum fauoremq̄ concilians.Potitus uero ac fœlicitate per annos uigintiduos:& pater factus ab una quidē uxore ſeptem filiorum: habuit etiam ex filia fratris ſui ſolimi:unum nomine hircanum:quam accepit ex tali cauſa:cum fratre quondam Alexandriā pergens:ducente etiā ſecum filiam nuptiis iam maturam:ut eam coniungeret alicui ſublimi iudeorum:dum apud regem cœnaret:& intraſſet Pantomima ad conuiuium concupiuit eam:fratriq̄ nunciauit deſiderium ſuum:petens eum celare ſuum peccatum.Nam apud iudeos lege prohibetur alienigene conuenire mulieri:quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret.Frater autem eius libenter miniſterium ſuſcepit ornanſq̄ ſuam filiam:nocte adduxit ad eum & collocauit.Ille ex ebrietate neſciens ueritatē cum fratris filia concubuit:quo ſæpius facto ualde dilexit eam:dixitq̄ ad fratrē q̄ uita eius periclitaret ſi rex ei minime concederet Pantomimā.Fratre uero petente nihil eum debere metuere : qa dicebat ei frui muliere uxoremq̄ habere:& uerum aperiens ei:ac dicens magis ſe uelle filiā iniuriam ſuſtinere quam illum uidere ad confuſionem deteſtabilem peruenire : laudans eum Ioſeppus de concordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hircanum ut prediximus. Qui cum adhuc tertiumdecimum annum agens demonſtrabat naturalem fortitudinem & prudentiam:ut etiam acerbam emulationem fratribus ſuis excitaret:Ioſeppo uero uolente cognoſcere quis de filiis ſuis uirtute melior exiſteret: unumquenq̄ ad doctorum ſublimium ſtudia deſtinauit.Et cæteri quidem deſidia diſciplinarum indocti fatuiq̄ redierunt . Poſt illos autē adoleſcentulum hircanum direxit:danſq̄ ei trecenta iuga boum:tranſmiſit uiam duorū dierum ad ſolitudinem ſeminare:celans lora quibus ligarentur:quæ non habens hircanus:aratorum quidem ſententiam reprobauit ſuadentium:ut ad patrem mitteret quoſdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere ſe perdere dum expectaret illos qui tranſmittendi erant:excogitauit uirile quoddam & maius ætate ſua. Occidens enim decem iuga: carnes quidē operariis diſtribuit:pelles uero eorum incidens retinacula fecit:per quæ iuga ligauit:& hoc modo ſeminans terram quam ei præceperat reuerſus eſt ad eum:quem pater ſuſcipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciam eius laudās tanq̄ ſolum proprium filiū diligebat:propter quod fratres eius contriſtabātur ut uero nunciauit quidam Ioſeppo per illud tempus filium regi ptolomeo genitum:& q̄ omnes priores ſyriæ: & ſubiectarum prouinciarum celebrarent natalis pueri diem:cum apparatu maximo ad alexādriam ire ipſo quidem ſenio prohibebatur:filios autem interrogauit quis illorum ad regem uellet ire:maioribus uero recuſantibus:& ad tales conuentus indoctos ſe eſſe dicentibus:fratremq̄ hircanum poſſe ad regem ire firmantibus conſuluit eum.Qui cum ſe promiſiſſet iturum dicens ſe in uia non multas opus habere pecunias:dum ſoleret bibere modeſte:& ei decem milia dragmæ habunde ſufficerent: gauiſus eſt de ſobrietate filii.Deferens autem parum puer patri ſuadebat dona quidem exide ipſi regi nō mittere:dare uero epiſtolam ad diſpenſatorem in alexandriam:quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel præcioſa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptum regii muneris:filium collaudans:ut bene admonentem ſcripſit diſpenſatori Arioni qui omnes per Alexandriā eius diſpenſabat pecunias:non minus tria milia talenta exiſtentes.Nam Ioſeppus a Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et conſtituto die ueniente: in quo aſſignari regi oportuiſſet.Arioni ſcribebat:ut eas redderet.Igitur Hircanus ſuggerens patri:accepit epiſtolam ad alexandriamq̄ perrexit.Egreſſo autem eo fratres eius ſcribūt omnibus regis amicis:ut eum occiderent.Qui ut peruenit ad Alexandriam:porrexit Arioni epiſtolā.Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta:nam ſperabat eum querere decem tantum: aut his pauco plus:cūq̄ dixiſſet mille optus habere iratus increpabat eum:quaſi uolentem luxurioſe uiuere:& dicebant quemadmodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet labore uel abſtinentia : & imitatorem fieri genitoris inuitabat.Dare autem non plus niſi decem talenta ſe dicebat : & hæc ad regiam donationem.Tunc furore cōmotus adoleſcens in uincula Arionem miſit:cuius uxor ad Cleopatram demandans petiit quatenus puerum increparet:nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat:quod etiam ad regis notitiā Cleopatra pduxit. Itaq̄ Ptolomeus ad Hirca-

num mittens admirari ſe dicebat q̄ a patre ad ſe tranſmiſſus nō eū uidiſſet: inſup & diſpēſatorē ligaſſet. Veniē ergo eū:& cām ſibi pro qua ueniret ídicare p̄cepit:quē ferūt nūcio regis ita reſpō diſſe legem eſſe penes iudeos:quæ ꝓhibet cōmunes epulas prius attingere:quā in t̄eplo dei immolare. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regem ueniret. Propter hanc cauſam nō ad eū ueniſſe:ſeruū aūt puniſſe nō obſecutū iuſſionibus ſuis:dum nihīl diſtaret iter magnū & minorē dominū:ſed ſi taliū cōtumacia nō emēdaē:& tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum cōuerſus magnanimitatē adoleſcentis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion q̄ ita rex reſpōſum accipiens nullum ei auxiliū præberet:dedit adoleſcenti mille talenta: & a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens hircanus dies regē regināq; ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt:& amicabilier pauerunt propter honorē patris. Qui latē ter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centum litteras ſcientes unūquenq; talē to uno:& centum uirgines ſingulas eodē prætio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuium diſcubuiſſet cum prioribus prouinciaꝝ:ultimus omnium & tanq̄ puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemneretur. Cunq; omnes conuiue regis oſſa ciboꝝ ante hircanum in menſa proiicerent:ipſo tacente Trifon qui ad conuiuia & ad riſus conuiuiarū erat aptus:rogantibus ſe cōuiuiis iuxta mēſam aſſiſtens regi ait. Vides domine antepoſita oſſa Hircano. Ex hoc conice q̄ & pater eius ſic omnē Syriam denudauit: quēadmodū hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridēte uero ad uerba Trifonis rege:& interrogante Hircanum:cur tanta ante eum oſſa iacerent:apte inquit domine:nam canes ſemper oſſa cū carnibus de orant:ſicut iſti fecerunt. Idē de accūbentibus dicens:quoniā iſta āte eos minime oſſa iacebant:hoīes uero carnes cōedunt:oſſa aūt iactant qđ & ego tanq̄ hō nūc feci. Rex aūt miratus eius reſpōſum tā ſapiēter dictū oēs plaudere iuſſit: uerbū eius laudātes. Poſtera uero die ad unūquenq; regis amicū pergens:& ad potētes aulæ hos q̄dem ſalutabat:famulos aūt iterrogabat:quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicētibus:quoſdā decē daturos talēta:alios aūt nobiles plus ſecundū magnitudinē ſubſtantiæ ſuæ:cōtriſtari ſe ſimulauit quaſi nō ualens talē donationē offerre:nam pluſq̄ quinq; talenta ſe nō habere affirmabat:quod ſerui audientes dominis nunciauerūt:qui gauiſi ſunt ſperātes ioſeppum regem offendere:propter numerū paucitatē: inſtante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta nō plus uiginti:qui magnā uidebant offerre munerꝝ quantitatē hircanus:quos comparauerat pueros centum & uirgines totidem:unicuiq; dans talentū portare:obtulit pueros quidē regi puellas aūtē cleopatræ reginæ:omnibus munerꝝ magnificentiā admirantibus & ipſis regibus & amicis eoꝝ:inſuper & regis ſeruientibus:quia digna dona multis talentis obtuliſſet: unde etiam & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerūt. Tunc ptolomeus magnanimitatē adoleſcentis miratus imperabat ei donationē quā uellet accipere:ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quā ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copioſas præſtans patri & fratribus & oībus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes aūtē fratres eius hircanū a rege talia meruiſſe:magnoq; cū honore redeuntē in occurſum eius ſe egredi ſimulantes interficere illum etiā patre ſciente omnimō decreuerunt:iraſcebatur.n.ei pater p̄pter pecūnias quas regi obtulerat:& nō curabat ſaluteē eius. Et irā quidē quā circa filiū Ioſeppus habebat regem timens celabat. Cōmittentibus uero aduerſus eū fratribus pugnā:multos eorum qui eos ſequebantur occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri aūt ad patrē hieroſolymā confugerunt:qui poſtq̄ ad ciuitatē uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans iordanem fluuiū:ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autē tempus regnabat ī aſia Seleucus qui Sother nominabaē filius magni Antiochi:tunc moritur & pater Hircani Ioſeppus uir bonus & magnanimis qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſq; perduxit his etiā uiginti & duobus annis Syriæ & phœnicis & ſamariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias principatum ſacerdotii ſimoni filio derelinquens.

De amicitiis lacedæmonioꝝ factis cum Onia principes ſacerdotū iudeæ gētis. CAP. V.

Mortuo quoq; & iſto:filius eius Onias in honorē ſucceſſit:ad quē rex lacedæmoniorū aruis legationē direxit & epiſtolas:quaꝝ huiuſmodi continebatur exemplar. Rex lacedæmonioꝝ aruis Oniæ ſaluteē. Legentes ſcripturā aliquā inuenimus ex uno genere iudeos & lacedæmones extitiſſe:& familiaritatē cū abraā ſotialiter habuiſſe. Iuſtū eſt ergo cū fratres exiſtatis tranſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis:facinus uero & nos idem & ueſtra ꝓpria ſimul:& noſtra cōmunia reputamus. Portitor litteraꝝ dimotilis epiſtolas uobis defert quadrangulo ſcriptas ſignaculū habentes aquilā:draconē unguibus deportantem. Epiſtola igiē a lacedæmonioꝝ rege deſtinata textū huiuſmodi cōtinebat. Defuncto aūt Ioſeppo populum cōtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellū gerentibus contra hircanum ultimū filioꝝ Ioſeppi:diſſenſit ab inuicem multitudo: pluresq; maioribus auxiliū ferebant cum principe ſacerdotum Simone:qui cognatus eorum & affinis extabat. Hircanus autē redire quidem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanē frequēter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortiſſimā ex lapide albo conſtruens eam & totam

uſq; ad terram ſculpſit animalibus diuerſis:& ī circuitu fecit magnum & altum euripum: id eſt piſcinas. Ex petra autem contrapoſiti montis cuius incidens ſiniſtrā extenſionē ſpeluncas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad cōuiuia & ſomnum:& conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini:cameratas etiam currentiū aquarum delectatione gratiſſimas ad ornamentū totius aulæ. Oſtia uero ſpelúcarum aperuit minora:ut unus & nō multi per ea poſſint intrare:& hoc cuſtodiæ gratia cōdidit:ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper edificauit & atria magnitudine excellentia:& paradiſis ornauit egregiis:& talem perficiens locum tyrum eum nominauit. qui locus eſt inter arabiam & iudeam poſitus trans iordanem non longe a Sebonitide regione:præfuit ergo patribus illis per ānos ſeptē omni tempore:quo Seleucus ſyriæ regnauerat. Hoc enim iam defuncto: poſt frater eius Antiochus:qui epiphanes uocabatur regnum obtinuit. Moritur etiā Ptolomeus rex ægyptiorum:qui ſimiliter epiphanes nuncupabatur:reliquens duos filios minores ætate:quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon. Hircanus autē uidens magnam Antiochum uirtutem habentē:& timens ne tentus ab eo tormētis afficeretur p his quæ cōtra arabas egerat uitam propriæ manus internitione cōcluſit: cuius ſubſtātiā antiochus ſuis commodis applicuit.

¶ Seditio potētiū in iuicē iudeoꝝ:quoꝝ qdā trāſierūt ad antiochū epiphanen leges patrias relinquētes:ipſe aūt Antiochus exercitū ducēs: & hieroſolymā ciuitatē:tēplūq; uaſtauit. CAP. VI.

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum:fratri eius Antiochus ſacerdotii contulit principatum. Nam filius quem onias reliquerat adhuc infans erat. Demōſtrabimus autem ſingula ī loco proprio quæ adhuc puerū pertinere uidebunt. Ieſu uero nam hic frater erat Oniæ principatum ſacerdotii rex abſtulit iratus: & dedit eū iuniori fratri eorum nomine Oniæ:Symoni autem tres filii hi fuerunt:qui ad tres principatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruenerunt. Et Ieſus quidem laſonem ſe nominauit. Onias autē menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotū Ieſus aduerſum Menelaum cōcitauit:& diuiſa ī utrūq; populi multitudine: pro parte Menelai filii tobiæ conſtabant alias conſiſtebant:populi uero pars plurima laſonem adiuuabat. Vnde & laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochū diſceſſerunt. ad noticiam eius perducentes q̄ uellent patrias relinquere leges: & conuerſationem & mores obſeruare græcorum. Rogauerunt ergo eum ut p̄mitteret eis edificare Gimnaſium hieroſolymitis. Cūq; conceſſiſſet circūciſionem ſuam uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles:cæteraq; omnia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaq; facta gentiū rituſq; ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo fœliciter imperio exercitū ducere deliberauit ad ægyptum tractus deſiderio eius contēnens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere præualentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad peluſium:& dolo philometorem ptolomeum circūueniens ægyptum occupauit. Et cum adiſſet loco mēphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriam ut obſidendo ptolomeum caperet ambulauit. Expulſus uero eſt:non ab alexādria tantum ſed etiam a toto ægypto:romanis ſibi denūciantibus ut diſcederet a prouincia:ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam ergo per partes de hoc rege: quemadmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea conſcriptione capitulatim eorum memoriam feci:nūc neceſſarium putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuerſus ergo propter romanorum timorē ab ægypto rex antiochus ad hieroſolymorum ciuitatem ducit exercitum:quo perueniens anno centeſimo quadrageſimo tertio: poſt regnum primi ſeleuci centeſima quinquageſimatertia olimpiade:uiceſimo & quinto die menſis caſleu quem macedones appelleon nominant:capit eam ſine conflictione cuiuſpiam apientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant. Ingreſſuſq; ciuitatem hieroſolymorū multos interemit ſibi contraria ſapientes: nec non etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt:propter templi diuitias interfecit:multaſq; ab eo auferens pecunias ad antiochiam reuerſus eſt. Poſtq̄ ergo expoliauit templum ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas:& aram auream:& menſam:& ſacrarium neq; de uelis abſtinuit:q̄ ex biſſo & cocco erāt. Exhauriēdo aūt & theſauros nihil penitus relinquens:ad maximum iudeos luctum propter hæc uſq; perduxit. Nam & quottidianas īmolationes quas deo ſecundum leges offerebāt celebrare phibuit. Depredans uero totam ciuitatē:quoſdam interfecit: alios captiuos cū uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuorum uſq; ad decem milia exiſtere uideretur. Incendit etiā optima eius loca:& deponens muros arcem edificauit in interiori parte ciuitatis:nam alta & eminentior erat prius a tēplo:& propter hoc muniens muris altis & turribus cuſtodiam macedonū ibi diſpoſuit. Manebant etiā in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a qbus ciues multa & acerba ſubinde patiebant. Edificans uero & in ſacrario arā:ſup eā porcos īmolauit: hoſtias non legittimas:nec patriæ religioni iudeorum congruas. Coegit itaq; eos relinquentes religionē patriam idolum uenerari:edificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico tēpla deorum:& aras collocantes īmolare ſuper eas porcos omni die præcepit:& ne quis circūcideretur: aut ne filii eorū. Interminatus eſt & tormenta grauiſſima:ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter uacante antiocho iudeos patriis uti legibus:mathathias filius Ioannis regē cōtempſit:& ducem antiochi interemit. Cap. VII.

CONſtituit itaq; p̄poſitos:qui cogerent imperalia mandata perficere. Et multi quidem iudeorum ſponte:alii uero propter timores imminentes:regis præcepta ſequebantur. pbatiſſimi aūt & generoſi:deteſtabile facinus execrantes:patris legibus adheſerunt.p pterea diebus ſingulis pœnis afflicti:& amara paſſi tormenta trucidabantur.nā & uerberari:& diuerſis cruciatibus fatigati: adhuc uiuentes crucis patibulo figebantur.Vxores uero & filios quos circunciderunt præter uoluntatem regis laqueis ſuffocabant: parentum eos ceruicibus illigantes:Nam & ſi apud aliquem uolumē:inuentum fuiſſet ſacrū:aut lex:& his quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes ſamarite iudeos hæc pati:dereliquo negant ſe neq; cognatos ipſoꝝ:neq; tēplum ſuper garizim maximi dei ut prius eſſe fatebantur:conſuetudinem ſuæ faciētes naturæ:de q̄ ſuperius conſtat expreſſum:ſed dicebant ſe medorum p̄ſarūq; colonos.Mittētes ergo ad antiochū legatos & epiſtolam que ſubter ſunt ſcripta ſignificauerunt.Regi antiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidoniorum.Noſtri maiores propter crebras prouintiæ peſtilētias ſecuti priſcam quandam ſuperſtitionem:conſetudinem fecerunt:colendi quæ dicit apud iudeos ſabbatorum dies:edificanteſq; ſine numine in garizim monte templum offerebant in eo deuotas immolationes.Vobis autem malignitatem iudeorum digne rependentibus:ueniētes iudices ueſtri:&arbitrati per cognationem illorum nos eadem facere: ſimilibus nos pœnis afficiunt : dum ab initio ſidoni eſſe noſcamur quid manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus:petimus ergo te beneficium & ſaluatorem denunciare appollonio noſtrarum partium iudici & nicanori regalia tractanti negotia: ut nihil nos debeant moleſtare:quaſi iudeis aliqua ſuperſtitione coniunctos: cum genere & moribus ab eis probemur alieni.Templum uero edificatum:quod adhuc ſine cuiuſq̄ dei nomine conſtat:græci iouis illud appellatione petimus dedicari.Quo facto:uitamus importunas moleſtias ſuſtinere:operibuſq; ſedulo uacantes : tibi ſoluimus redditum quantitatem . Hæc petentibus ſamaritis:rex iſta reſcripſit. Antiochus rex nicanori.Sichimitæ ſidonii porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis de ſtatu regni cū amicis:docuerūt ab eis miſſi.q; criminibus iudeorum in nullo probantur eſſe participes: quādo morbus græcoꝝ uiuere potius alegerunt:abſoluimus eos a iudeorum pœna nocentium:& templum eorum quēadmodum petierunt græci iouis appellatione dedicetur.Eadē & appollonio partium iudici ſcripſit:ſexto & quadrageſimo anno.menſe echato octauodecimo die.Eodem tēpore erat habitans aliquis in modin uico iudeæ nomine mathathias.filius Ioannis.filii Simonis.filii Samoni:ſacerdos de uice Ioab hieroſolymitis.Erant autem ei filii quinq;.Ioannes qui uocatur gaddis.& Simō qui dictus eſt Thaſi.& Iudas:qui uocabatur machabeus.& eleazarus.qui dictus ē apphus & abaron qui dictus eſt Ionathas.Iſte ergo Mathathias plāgebat apud filios ſtatum rerum:& ciuitatis rapinam & templi nuditatem:& calamitates plebis:dicebatq; melius illi eſſe:pro patris mori legibus:quam ita ſine gloria uiuere.Venientibus autem ad Modin uillam a rege directis ut cogerēt iudeos facere:que præcepta uidebantur a rege:& iubentibus illic conſtitutis idolis immolare:ſecundum regis iuſſionem:& primum mathathiam:qui doctrina uel fama gloriæ reliquos āteibat ſacrificare cōpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens.' Licet alii omnes iuſſionibus antiochi pro timore obtemperent:mihi tamen & meis filiis tale ſcelus nullatenus iponiē.' Cūq; tacuiſſet accedens quidem ex iudeis immolauit in medio ſicut præcepit Antiochus:iratuſq; mathathias irruit ſuper eum cū filiis ſuis habentibus gladios:eius ſanguinem ſuper aram effudit:& iudicem regis Appollonium qui eos ad talia cogebat:cum ſuis paucis militibus interemit:& aram deponens clamauit. Si quis emulatur patrias leges & dei religionem:ſequitur me.Et hæc dicens cum filiis ad ſolitudinē exiit:relinq̄ns oēm ſuā poſſeſſionē.Idem multi faciētes cū filiis & uxoribus ad ſolitudinem confugerunt.Audientes uero iſta iudices regis:auxilia conuocantes quæ in arce hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant:prius quidem conabantur uerbis eos flectere: ut ad penitentiam peruenirent:& eligerent potius illa que profunt:ne aliqua neceſſitate cogente eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipiētibus uerba:ſed contraria ſapientibus:cōſilium dixerunt die ſabbatorum: & ſicut erant in ſpeluncis ibi eos atroci incendio cremauerunt:dum repugnare propter diem feſtum noluiſſent:ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderent Nam uicare in eo nobis legytimum eſt Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpeluncis:globis fumiferis ſuffocati numero mille.Multi autem liberati ſunt:adiuncti mathathiæ:& illū ſibi iudicem ordinauerūt:qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicens.Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem:ſibimetipſis erūt hoſtes:in illo die contra eos uenientibus inimicis.Hoc dicens perſuaſit eis: & hactenus permanet nobis conſuetudo pugnandi:etiam ſi tali die bella cōſurgāt. Colligens ergo ſibi Mathathias armatam multitudinem:aras depoſuit ydolorum:peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit.Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas.Et pueros non circunciſos iuſſit circuncidi:expellens eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

De morte mathathiæ:qui ualde ſenex defunctus:filiis ſuis gubernationē reliquit: ex quibus iudas machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouicia expulit:tranſgreſſores iudeos puniuit:terram ſuā ab omni malo purgauit. Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno anno:dum morbo grauiſſimo præmeretur cōuocauit filios ſuos: & circunſtantibus.Ego quidem inquit o filii decretam proficiſcor uiam.Cōmēdo autem uobis patrias leges obteſtans:ne eas tranſgreſſores:ſed potius cuſtodes eſſe debeatis.Paternæ uero uoluntatis memores:ritus primos cuſtodite:& periclitātē antiquā cōſuetudinē reſtaurate:nō ſeducti ab his q ſpōte aut neceſſitate cadunt:ſed digni meo iſtituto:oēm uiolētiā & neceſſitatem tollerādo ſupate.Ita uos ꝑarātes:ut ſi oporteat ꝑ legibus grata mēte moriamini.Sciētes hoc qa deus tales nō deſpiciet ſed ueſtrā uirtutē iſpiciēs reddet uobis & libertatem:& tribuet quādoq;ut cū ſecuritate ueſtris moribus ꝑfruamini.Nam corpora noſtra mortalia & tpalia ſunt:factoq; uero monumenta imortalitatis ordinē cōſequunt .Quod deſidrātes uos decet appetere gloriā:quæ nullo ſit fine claudēda.Cōcordiā uero uos habere cōmoneo & in quo aliquis melior exiſtit:altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus:& Symonē fratrē ſapiētia ātecedentē uobis patrem putate.Et quicquid ille ꝑſuaſerit cuſtodite.Machabeū uero militiæ ꝓpter uirtutē & fortitudinem habebitis ducē.Nā gentem defendens hoſtes uiriliter expugnabit.Suſcipiētes uiros iuſtos & religioſos:ueritatē eoꝝ fouere. Iſta filiis locutus eſt:deū orans adiutorem eis fieri.Et ut populo leges propriæ cōſeruentur:fideli corde ſupplicans uiuendi finem communi ſorte ſuſcepit.Et ſepelitur in Modin:magnūq; luctum omnis populus ſuper eum peragens ſuſcepit gubernationē regꝝ filius eius Iudas qui:& Machabeus centeſimo & ſexageſimoſexto anno:& adiuuantibus ſe prono ano fratribus:cæteriſq; religioſis:inimicos a ꝓuitia expulit.Et trāſgreſſores legū paternarū iudeos occidit:& purificauit ab oi malo ſuā terrā.

Quēadmodū duces ātiochi appollonius & ſeron congreſſi cū iuda:uicti iterierūt:& qa ātiochus lilię cuidā gubernationē regni reliquēs:ipſe abiit in ꝑſidā cōgregare pecunias. Cap. IX.

HAec audiſſet Appollonius dux Samariæ:colligens exercitum egreſſus eſt cōtra iudam Ille cū autē occurrit ei:& cōmittens cū eo pugnam uicit:&multos eoꝝ iterfecit.Inter quos & ducem Appolloniam armis exuens interemit multamq; prædam ab exercitu hoſtium auferens:diſceſſit.Seron ergo dux inferioris ſyriæ audiens q; multi tranſirent ad iudam:& magna iam uirtute circunſeptus ad bellum accederet:ſtatuit contra eum dimicare: & colligens ſub ſe conſtitutos uel trāſgreſſores iudeos: contra machabeum produxit exercitū. Perueniens uero uſq; ad bethoron:uicum iudeæ.ibi exercitum locauit.Iudas autem occurrēs ei: & confligere diſponēs:quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium deſides: hortabatur dicens.Non per multitudinem uincendos hoſtes aut expugnandos eſſe credatis: ſed pietate:& hoc euidētiſſimum habemus exemplū:maiores noſtros:qui propter iuſticiā & ꝓprias leges certantes:multa ſepius milia deuicerunt.Nam nullum leſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens ſuaſit eis contemnere multitudinem. confligens ergo cum ſyris:duce eoꝝ interfecto cūctos ad fugā uertit.Secutus autem eos uſq; ad campum:cecidit octo milia:reliqui fugati:ad maritia loca diſceſſerunt. Quæ audiens rex Antiochus:maximo furore cōmotus:oēm ꝓpriam uirtutem congregas: & multos ab inſulis mercede conducens:parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam.At uero militibus ſtipendia diſtribuens:uidit theſauros deficere:nō enim omnia uectigalia ei reddebātur propter ſeditiones gentium.Nam cum magnanimus eſſet; ei minime ſufficiebant quæ dudum colligerat.Deliberauit itaq; primum ad perſidā ire tributaq; ꝓuinciæ congregare.Relinquens autē pro regni gubernatione quendā liiſiam;gloriam apud ſe maximam poſſidentem:ut regeret ꝓuincias a fluuio eufrate uſq; ad fines ægypti & inferioris aſyæ:& partē exercitus:& elephantes ei tradēs præcepit ei filium ſuū Antiochum diligenter nutrire:& uaſtare iudeam:& habitantes in ea ducere captiuos;& euerte Hieroſolymā:& genus eoꝝ omnino diſpdere.Hæc qdē ꝑcipiens Liiſiæ rex Antiochus:abiit ad perſidiam:centeſimo & quadrageſimoſeptimo anno:& tranſiens eufraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Quēadmodū georgiæ uel liſiæ exercitus cōtra iudā ueniens uictus periit:poſt quē triumphū iudas ingreſſus hieroſolymā:templū purgauit: altare ſtatuit;hoſtias deo imolauit:cum iam tres anni præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap. X.

YSias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem : & georgicā uiros potentes amicos regis:& tradens eis peditū quadraginta milia:equitū uero ſeptem milia tranſit contra iudeos.Qui uſq; Emaus ciuitatem uenientes: in campo exercitū locauerūt Superuenerunt uero eis ad auxilia de ſyria uel affinitimis locis : & multi tranſfuge iudeis necnon & negociatorum quidam ſperantes iudeorum ſe emere captiuos:argentum & aurū pro eorum præcis deportantes.Exercitum autem & multitudinem aduerſariorum iudas intendens: ſuadebat ſuis militibus confidere:hortabaturq; ſpem uictoriæ in deum habere:& ut patria lege eum ſaccis induti rogarent:& ſolitum habitum petitionis oſtendentes ſupplicarent: quatenus præberet eis contra inimicos auxilium.Quo facto diſponens eos ſecundū antiquum & patrium

modum per millenarios & illos dimittens:qui pauloante uxores duxerant:& eos qui possessiões pauloante acquisierant:ne pro eorum desiderio minus audacter pugnarent:residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit necessarium est o socii:nisi ut fortiter contemnatis pericula. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertaté:quã & propter seipsã uobis caram & pro diligétia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positis:ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam:& ut secundum leges & consuetudines conuersemur:agite ne forte per negligentiã uestram iudaicæ gentis semé intereat. Ita ergo pugnate:mortem pro maximo lucro putantes: ut si uiceritis cum libertate & patris legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo uos crastina die:audacibus animis bellum pro lege patria comittentes. Iudas quidem incitans socios:ita locutus est. Hostibus uero trãsmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus:quatenus per noctem irruerent super Iudam:& ad hoc preuios eis dantibus aliquos desugientibus iudeorũ. Sentiens filius Mathathiæ:statuit & ipse castra hostium latenter iuadere. Cunq; cœnasset:focos plurimos derelinquens:tota die proficiscens:in aduersariorum castra ad locum Emaus peruenit. Gorgias autẽ exploratus castra iudeoꝝ:nec eos inueniẽs arbitratus in montibus eos discessisse:ubi essent q̃re decreuit. Lucescente uero die apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus: minus armatis utcunq; propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos:& studio militari dispositos:inuitauit iudeos dicens:etiã nudis corporibus pugnare debemus:& deũ inuocare:qui sepius nos iermes cõtra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iussit tubicines clãgore significare militibus suis:quatenus iopinatos hostes iuaderẽt. Quorũ multos resistẽtes occidit:reliquos psecutus é usq; ad Gazara. Et cãpos idumeæ:& Azoti:& iãniæ. Prostrati sunt autẽ tria milia eoꝝ. Iudas ergo iubebat militibus suis hostium prædã cõtemnere: dũ adhuc certamẽ eis & pugna Gorgiæ supereſſet. quibus expugnatis esset prædæ licẽtia. Adhuc eo dicẽte hæc ad milites:respexerũt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quẽ in castris reliquerunt esse deuictum:castraq; icensa. Nam fumus a lõge eis quæ accederãt idicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erãt cũ Gorgia cognouerũt: & eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderũt: mẽte ad fugã conuersi sunt. Iudas autẽ sine pugna deuictis Gorgiæ militibus:reuersus tulit hostium spolia:multũq; aurum & argentũ:& purpurã & iacictum auferens:ad propria remeauit cum letitia:laudans deũ de his quæ potuit obtinere. Nã hæc uictoria desideratã eis cõtulit libertatẽ. Tunc Lysias cõfusus de perditione exercitus quẽ direxerat:statim alia sexaginta electoꝝ milia peditum:& quinq; milia equitum cõgregans:uenit protinus ad Iudeã. Et ascendẽs sup montana Bethsure:uillã Iudeæ castrametatus est. Occurrit autẽ ei cum decẽ millibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens:adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et cosligẽs cum percursoribus aduersariorum:sine aliqua dilatione superauit. Prosternẽsq; quinq; milia eoꝝ:factus est reliquis i timorem. Attendens ergo Lysias audaciam iudeoꝝ:quia parati sunt mori: nisi eis uiuere cũ libertate licuisset:& timens eoꝝ desperationẽ tanq; fortem:colligẽs residuum exercitũ rediit ad Antiochiam:& remorabat ibi præsidia cõgregãs pegrinoꝝ:ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuisset: Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas contionẽ faciens suadebat:ut post tantas donatas sibi diuina dispensatione uictorias:ascenderẽt ad Hierosolymam & templum ab ydolis expirarẽt:legytimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hierosolymam peruenisset:templum desertum inueniẽs:& incẽsas portas: & siluas i templo p longam solitudinẽ pulsasse. Lugere cœpit cum propriis sociis pro tẽpli uisione. Eligens autem quosdã milites. iussit eis expugnare eos. qui arcem custodiebãt. Dum ipse templum a ruinæ feditate purgaret. Quod diligẽter emũdans:introduxit noua uasa:candelabrum: & mẽsam aramq; ex auro factam. Recomposuit aũt & uela in igressu:& ianuas ipsas restruxit. Deponẽs quoq; altare: ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quita uero & uicesima mẽsis Casleu:quẽ macedones Appelleon uocãt: accederunt lumina super cãdelabrum:& adoleuerunt holocausta i nouo altari. Hæc ãt facta sunt post tres ãnos:eodẽ die quo mutata ẽ eoꝝ religio ad ꝓphanã ydoloꝝ cõsuetudinẽ. Nã tẽplum destructum ab Antiocho:sic tribus ãnis permãsit. Quinto ergo ãno & q̃dragesimo & cẽtesimo:i templo facta sunt hæc:quinto & uicesimo die appelli:mẽsis olipiade cẽtesima & quiq̃gesimatertia. renouatũ uero ẽ i eodẽ die quito & uicesima appelli mẽsis:octo & quadragesimo & cẽtesimo ãno:olimpiade cẽtesima quinquagesimaquarta. Desolationẽ ergo tẽpli contigit fieri secundũ Danielis prædicationẽ:q̃ ãte quadrigentos & octo ãnos prædixerat:ꝑ quã significauit:q; macedones illud destruerent. Celebrauit itaq; Iudas cũ ciuibus ꝑ renouatione tẽpli sacrificia per dies octo:nullum genus deliciarum relinquẽs:sed præciosissimis dapibus eos pascẽs deũ ãt laudibus & psalmis glorificabãt:seseq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium: post multũ tẽpus isperata religione recepta legẽ posuerũt: ut posteri ꝑ octo dies hãc renouationẽ tẽpli celebrarẽt. Vnde & ab illo tpe hactenus hanc festiuitatẽ celebramus:uocãtes eã lumina: eo quod ꝑter spem hoc nobis splendidũ lumen colẽdæ religionis apparuit. Murũ ãt i circuitu ciuitatis cõstruxit: & aduersus icursiões hostiũ turres edificauit altissimas:custodes i eis deputãs: sed

& Bethſurā noſe ciuitatē muniuit:q̄tenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtiū uteretur.

¶ Vt iudas bellū gerens contra idumeos & contra ámonitas triúphás ſubiecit eos. Cap. XI.

His ita factis:gentes finitime p reparatione uel fortitudine iudeoꝝ hæc idigne ferebāt. Quapropter iſurgētes:multos iudeoꝝ p icurſiones & iſidias opprimebāt. Aduerſus quos frequēter bella Machabeus educēs:ab incurſionibus & a malis quæ iudeis iſerebāt eos arcere tētabat. Et ſuper filios Eſau idumeos aduenięs p ſummitates:i ea multos eoꝝ icendit uiroſq; proſtrauit. Deide cōtra ammanitas alias ammonitas perrexit:exercitum magnū habentes:quoꝝ dux erat Timotheus. Subiicientes át & iſtos:azoroꝝ cœpit ciuitatē & uxores:& filios eoꝝ ducēs captiuos & ciuitatē icendēs reuerſus eſt ad iudeam.

¶ Qualiter ſymon frater eius militās cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos:& qa ipſe iudas bis cōgreſſus cum timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. Cap. XII.

Vdientes ergo eum uicinæ gentes reuerti:congregantur in galaditiden contra iudeos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Theman caſtellū:tranſmiſerūt ad iudam:mādantes ei q̄ feſtinaret Timotheus capere locū in quo cōfugerant. Cunq; legerent epiſtolæ:a galilea nuncii quoq; ſuperuenerunt:iudicātes cōgregari eos qui in ptolomaide & tyro:& ſynode:& aliis erāt galileæ gentibus. Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis:cogitās iudas qd deberet fieri. Symonem quidē fratrem præcepit tria milia electos accipere:& in ſolatiū galileoꝝ exire:ipſe uero cum Ionathā fratre ſuo & octo milibus militū exiens in galaditiden: reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum filium Zachariæ & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter iudeam:& cum nullo hoſtium bellum committere:donec ipē reuerteretur. Agitur Symon perueniens ad galileam & confligens inimicis:ad fugam eos conuertit: & uſq; ad portas Ptolomaidas perſequens:occidit tria milia eorū:& ſpolia tollēs peréptoꝝ:captos ab eis iudeos:& ſarcinulas eoꝝ auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:tranſeuntes iordanē fluuiū: & uiam trium dierū ambulantes. Nabutheos cum pace occurrentes iueniūt. Qui narrantes:quæ in galaditide contigiſſet & q̄ multi eoꝝ tribularētur per caſtella & ciuitates galaditidis:ſuadenteſq; ei properare cōtra alienigenas:ut poſſit a periculis iudeos eruere:flexus reuertitur ad ſolitudinē:& irruēs primū ſuper habitantes bethſuram:& omnem maſculum ætate ualidum trucidauit:& ciuitatē incendit. Facta át nocte:nec ſic abſtinuit. Sed p̄fectus in caſtellū quo Timotheus iudeos obſidebat:mane ad eū uenit. Et inueniens iā ad muros accedentes aduerſarios:& quoſdam ſcalas ut aſcenderent apponentes:alios alia ferentes machinamenta:iuſſit tubicinem ſignum dare. Adhortatuſq; milites pro fratribus & propinquis prono aío laborandū:i tres partes diuidēs exercitū:hoſtes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erāt:quia Machabeus eſt:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius:ad fugam conuerſi ſunt. Secutus át eos iudas:interfecit octo milia eoꝝ. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alieni genā:cœpit eam & oēs maſculos iterfecit. Ciuitatē uero ipſam incēdit:exienſq; inde Caſtomachi & Boſor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit: Interiecto uero tēpore:Timotheus maximum præparās exercitum:aliaq; peæſidia colligēs:& Arabas mercede cōducens:uenit trans torrētem prope Rephon ciuitatē:exhortatuſq; ē milites dicens:Si pugnā cum iudeis commiſeritis:prono certate animo:neq; torrentem tranſearis. Nam ſi trāſieritis:perditionē uobiſipſis iminere cognoſcite. Iudas-át audiens præparatū ad pugnā Timotheū:cū uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellū. Et tranſiens torrentem irruit ſuper inimicos:& quoſdam eorum occurrentes occidit: Aliis autem timores incutiens:arma ſua proiicere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur Graua fugientes:ſeperauerunt ſalutem. Iudas uero ciuitatem capiens:eos interfecit: & locum incendit: uaria uſus ſpecie ad hoſtium necem. Cunq; hæc pergiſſet:colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis:& omni eorum ſupellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cū ergo ueniſſet ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia poſitam:dum nec aliud iter pergere potuiſſet: nec reuerti uellet:miſit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licentiam daret ei per ſuam ciuitatem tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerunt:& exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquieſcentibus:Iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans cœpit:& omnem maſculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeuntes uero iordanem:uenerunt ad magnum campum:cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſan alias Bethſamis:quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes:& ſolitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi immolauerunt ſacrificia:gratias agentes pro his quæ peregerunt:& pro ſalute exercitus. Nam nullus iudeorum in his prælijs eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præſides reliquerat Iudas:tempore quo Symon in Galilea Ptolomaidem expugnabat Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo ionatha in Galaditide debellarent:uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt. Et Gorgiæ duci iamniæ occurrentes:prælioq; facto:duo milia ſuorum militum amittentes:ad iudeam fugierunt. Euenit

uero eis hæc calamitas:quod nõ obedierũt præceptis iudæ dicẽtis:ut cõtra neminẽ pugnã áte ſu um aduentũ committerẽt.Ná ſuper oẽs alios eius bellicos:tractatus í hoc mirádus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurũ prædixerat:ſi trãſgrederẽtur eius præcepta.Iudas át & fratres eius pugnare cõtra idumeos nõ ceſſabãt:ſed undiq; eis imminebãt.Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerũt.Et turres ícendentes:deprædabant terrã oẽm alienigenarum.Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes:tenuerunt eas:& multa ſpolia exinde ducentes:ad iudeam reuerſi ſunt.

¶ Qualiter antiochus nomine epiphanes apud perſas defunctus eſt. Cap. XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperioré prouinciam percurrens:audiuit ciuitaté perſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:præcioſiſſimũq; templũ in ea dianæ & omni ſpecie ornamentoꝝ plenum:inſuper & arma:& loricas:quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonũ alexandrũ Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam.His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſſione:ſed pertinaciter repugnantibus:ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem: fugauerũt & perſequebanť eum uſq; ad Babiloniá.Vbi cum poſt multam ſuorum militũ amiſſioné ueniſſet:quidam ei nunciauit & ducum perditioné:quos pugnare contra iudeos reliquerat:& creuiſſe fortitudiné iudeorum.Super prioré itaq; curam hoc creſcente malo:incurrit in egritudiné.Quadru ſe alias eũ tenente:& creſcentibus paſſionibus intellexit q; moreretur:conuocanſq; amicos morbum ſuũ eis atrocem indicauit:cõfeſſus hæc ideo ſe pati:q; iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet:deũq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit.Vnde miror polibium magelopolitam:q; uir bonus exiſtens:dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in perſida deuaſtare.Nam qui nullarenus egit peccatum:ſed tantũ cogitauit:nullo reatu facti tenetur. Si autem polibio uideť ideo Antiochum uitam finiſſe:multo plus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc nõ reſiſto magelopolite:cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſq; moreretur : conuocans Philippum unum ex ſocis ſuis:tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolã & anulũ:filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem:& cuſtoditet ipſius imperiũ.Defunctus uero é Antiochus nono & quadrageſimo:& centeſimo anno.

¶ Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũ:q militiã cõtra iudeos cũ lyſia pducens iudã in templo cõcluſit.multoq; obſidionis tpe trãſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p philippum quẽdã amicicias cũ iuda fecit:& ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap. XIIII.

IAſias autem mortem:eius nunciãs multitudini:filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat:regem conſtituit uocãs eum eupatorem.Eodem tempore hi qui erant in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonũ:& tranſſuge iudeorum multa in iudeos aduerſa fecerũt.Eos.n.qui aſcendebãt in templũ immolare:repente iuadentes:hoſtiliter imprimebant.Nam arcis culmen tẽpli altitudinem ſuperabat.His igitur accidentibus:Iudas deuaſtare cuſtodiã arcis deliberauit:& colligẽs omnẽ populum:arcem inſtãtius obſidebat:anno principatus ſeleuci cẽteſimo & quadrageſimo.Cõſtruẽs igitur machinaméta:& aggeres accumulás:capere arcem laborabat :Multi ergo ex trãſfugis ea nocte egreſſi ad ꝓuinciam:& aliquos ſimiles & impios cõgregãtes ad Antiochũ regẽ uſq; uenerũt: petẽtes nõ debere ſe deſpici:dũ a cõtribulibus ſuis atrocia paterẽtur:quæ ideo ſuſtineret:quomodo religione ſua relicta:patris eius imperio obediſſent & tũc picula ſuſtineret ꝓ iudá & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati:niſi aliquod ab'eo præſidiũ mitteret.Hæc audiés adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos conuocans:præcepit colligendũ exercitũ:ſine peregrina ſolatia.Congregatuſq; eſt exercitus peditũ q dem centum milia: equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;.Quinq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exercitus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit:ciuitatem nimis fortem & muniram:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendẽtibus:multum temporis in obſidione conſumptum eſt.Iudas uero audiens regis aduentum:deſtitit quidem ab obſidione arcis.Occurrit auté regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſtibus diſtante.Rex quoq; egreſſus ꝑ Bethſura:per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei:factoq; diluculo:milites ordinauit in acie:& elephátos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit:ꝓpter locorum anguſtiam : non ualentes in latitudine collocari.In circuitu uero uniuſcuiuſque elephantis properabant pedeſtres quidem mille:equites quingenti.Geſtabant aurem elephanti turres excelſas:& arcarios in eis:reliquamq; uirtuté ex utroq; latere montis fecit aſcendere:amicos exercitui præponens:& iubens clangorem fieri: & ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & ereos:ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterẽt: mõteſq; eis frementibus reſultarẽt Hæc Iudas inſpiciens territus non eſt:ſed fortiter excipiens inimicos ex eoꝝ præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit.Elazarus autem frater eius quem Mauronem uocabant:uidens ſublimoré

elephantum ornatum loricis esse regalibus:& putans in eo sedere regem accessit ad eum uirtute & multos circa elephantum perimens:alios dispersit & fugere compulit:& sub uentrem elephãti ingressus eum percussit.Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit.Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens uita priuatus est.Iudas igitur hostium fortitudinem cõtemplatus discessit ad hierosolymam: & obsidionis necessaria præparabat.Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethsuram misit:ut eam deuastaret.Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipse ad hierosolymam profectus est.Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum:& sua uidentes necessaria defecisse:seipsos accepta fide tradiderunt.Antiochus itaq; capiens ciuitatem:omnes ciues nudatos abiecit:& suos ibi custodes reliquit.Multo uero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat:pertinaciter intus repugnantibus ciuibus.Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamenta:& illi econtrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant.Quibus & alimenta defecerũt:fructibus prioribus omnibus consumptis.Et terra illo anno non erat culta:quia septimus annus instabat:in quo secundum legalia instituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obsessorum refugiebant:propter inopiæ necessitatem.Vnde relicti sunt i templo paucissimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur:tales res accidebant. Lysias uero dux & rex Antiochus : quomodo Philippus a persida ueniens nunciatus est eis commẽdatum sibi præsumpsisse imperium:& rem publicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem:ire aduersum Philippum decreuerunt.Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerũt: sed iussit rex Lysiam ducibus dicere:diuturnam obsessionem nihil eis proficere posse : quando & locũ aduersariorum constaret esse munitum: & sibi uictualium necessitas irrogetur : & expediret pacem facere cum iudeis:eosq; relinquere propriis uti cerimoniis.Vnde a nobis hactenus prohibiti existere uidentur aduersi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit : ne exercitus sui dubia corda perciperet.Hæc lysia dicente:exercitui & ducibus sententia placuit . Tunc mittens rex ad iudam:pacem promisit obsessis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur . Hi uero suscipientes uerba:& confirmatis sacramẽtis & side exierunt a templo.Intrans uero Antiochus: & aspiciens munitum locum : impudenter sacramenta transgressus est iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem:deponere muros usq; in solum . Post hæc reuersus est ad Antiochiam: ducens Oniam principem sacerdotum: qui & Menelaus dicebatur.Nã Lysias persuasit regi Menelaum occidere: si uellet iudeos esse pacatos : dicens hunc fuisse initium malorum : qui flexit patrem suum cogere iudeos religionem patriam relinquere.Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam syriæ ciuitatem: interfecit eum:post decimum annum principatus sacerdotii eius:& ut ipse principatum obtineret:impulit iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum alchimus: qui & Ioachim uocatus est . Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem:debellabat eum. Quem sub sua faciens potestate:occidit.Filius autem principis sacerdotum Oniæ:de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus:uidens q; auunculum suum Menelaum rex interfecisset: & principatum sacerdotii Alchimo dedisset:non existenti de genere sacerdotum: sed a Lysia flexus:ut transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem ægypti : & honorem meruit ab ipso; & uxore eius Cleopatra:locumq; petiit in regione heliopolitana : ubi simile Hierosolymorum ædificaret templum.De his quidem tempore opportuno exponemus.

¶ Demetrius seleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:imposuit sibi diadema:interfecto Antiocho eupatore:cum duce suo lysia: & de bachide quem misit Demetrius cum exercitu comprehendere iudam. Cap. XV.

EOdem tempore fugiens Demetrius seleuci filius a Roma: & perueniens ad tyrum imposuit sibi diadema:& colligens quosdã mercede conductos satellites:ingressus est aliam:omnibus libenter eum suscipientibus.Comprehendẽtes uero & Antiochum regem cum Lysia: uiuẽtes perducũt ad eum.Qui statim iubente Demetrio interempti sunt:cum regnasset Antiochus annis duobus:sicut iam & alibi demonstratum est.Conuenerunt autem ad eum multi iudeorum maligni & transfuge:eum quibus & Alchimus princeps sacerdotum accusabant uniuersam gentem:& iudam:& fratres eius:dicentes q; oẽs amicos regis interfecissent:omnesq; eius fautores perdidissent:seipsos quoq; a propria terra iactatos:extorres patrio solo factos & rogabant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renũciaret.Demetrius ergo cõmotus:misit Bachidem:amicũ regis Antiochi epifanis:cui ois mesopotamia credita erat:dans ei exercitum:& principem sacerdotũ Alchimum commendans: præcepitq; perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egressus itaq; de Antiochia Bachides: peruenit hierosolymam:direxitq; nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo uolens illum capere.Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudine exercitus eum adesse:quanta ad bellum:& non ad pacem uenisset.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachi-

des concionabat:& existimantes nihil se ab Alchimo seuum pati:consanguineo existente:ad eos transierunt:& sacramentum ab utrisq; acceperunt:nihil eos pati: neq; illos qui eiusdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero trásgressus sacramentum:sexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eũ transire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non custodiens. Descendens autem ab hiero solymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho uenisset:multos cœpit transfugas: & aliquos popu li. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedirent. Cui aliquã militum partem relinquens ad prouinciam custodiendam:ad regem Demetrium antiochiam re uersus est. Ioachim uero principatum suum uolens confirmare:& credens:q; si fidem præpararet multitudini:tutiorem sibi magistratum acquireret: omnes se ducebat uerbis & ad libitum unicuiq; loquens nimis uelociter manu ualida transfugarum circũseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam:& quantos in ea iudeos non sibi consentientes inuenisset: occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri: multosq; interfecisse uiros bonos & uenerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cum uidisset ioachim:& intellexisset minime se contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum Iudam accusans:quasi multa ab eo mala perpessus esset: & ampliora toleraturum nisi citius uindicaretur.

¶ Qualiter dux nicanor post bachidé destinatus aduersus iudã:cũ exercitu piit. Cap. XVI.

HVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse:si negligeret tanta iudæ facinora. Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeorum. Nicanor uero perueniens ad hierosolymam:pugnare mox aduersus iudam minime decreuit. Dolo autem opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens:nulla necessitate pugnandi uenisse:sed sacramentum præstare:q; nihil seuissimum a rege pateretur. Hæc dicẽte Nicanore:iudas & fratres eius flexit:nullamq; fraudem suspicati:data fide suscipiunt Nicanorem cum exercitũ. Qui salutans Iudam:dum sermocinatur dedit signum propriis militibus:quatenus iudam comprehéderent. Qui cum insidias intellexisset:exiliuit & ad suos confugit. Patefacta uero uoluntate sua: & apertis insidiis:bellare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarsamala. Quem uictum compulit ad arcem hierosolymorum confugere. Cui descendenti ab arce ad templum:occurrentes aliqui sacerdotũ & seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant:quas pro rege deo offerri dicebant. At ille iterminatus est eis templum se deponere:nisi redeunti sibi traderent iudam. Et hæc quidem interminatus: exiit ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem:in lachrymas proruperũt:& deo supplicabãt eos ab interminatis periculis liberare. Cũq; Nicanor ab hierosolymis egressus:i aliquo uico qui bethoron dicitur peruenisset:ibi castra constituit:ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in adassis altero uico:stadiis distãte triginta a Bethoron castrametatus est: mille tantum socios pugnæ habẽs quos hortatus ne pertimescerent multitudiné aduersariorum: sed qui sint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hostes inuaderẽt: procedit in pugnam:& cõmittens fortissimum prælium cum nicanore:aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse nicanor cum atrociter decertaret occisus est. Quo cadente:ducem perdens exercitus terga uertit ad fugam. Quos persequens iudas interficiebat:& sono tubarũ in circuitu positis significabat q; hostes plio superati discederent. Quod audientes armati exiebant: & fugiẽtibus occurrentes occidebant eos. Ex quo plio nullus euasit dum nouem milium numerus extitisset. Quæ uictoria contigit tertiadecima mensis qui dicitur apud iudeos adar:apud macedones distris. Hác celebrant per omné annum:festum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui spacio gens iudeorum ab illis calamitatibus requieuit:sed postea ad certamina rursus & pericula redierunt. Principem autem sacerdotũ ioachim uolentem deponere murum sanctuarii ueterem:& constructum ab antiquis propheris:plaga quædam dei repentina percussit:ex qua mutus in terram cecidit:& tortus per multos dies detestabiliter expirauit: principatum sacerdotii tenens annis quatuor. Quo defuncto sacerdotium populus Iudæ contradidit.

¶ Iudas mittens romã:rogabat p nũcios:romanos sibi auxiliatores eẽ & amicos. Cap. XVII.

VI audiens uirtutem romanorum q; expugnassent gallias : & hiberniam:& chartaginem libie:necnon & græciam subegissent:& reges perseum & philippum & magnum Antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos suos:eupolemum filium Ioánis & iasonem eleazari: rogabatq; per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse:& demetrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. Cũq; uenissent romam legati iudæ:senatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc senatusconsultum:exemplum quidem ad iudeam trãsmisit:ipsum uero tabulis ereis scriptum in capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum. Neminem subiectorum romanis debellare contra gentem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium censemus:triticum aut naues:aut pecunias:

& ſiquis contra iudeos putauerit eſſe bellandum:ſciat eis nos auxilia præſtaturos: & rurſus ſi romanorum quilibet inuaſerit terram:iudeos eis omnibus modis obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens iudeorum uoluerit uel addere:uel auferre communi ſententia populi romani faciendũ eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per eupolemum ioannis filium:& iaſonem Eleazari:ſub principe ſacerdotum iuda:duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter romanos & iudeos amicicia cognoſcitur contigiſſe.

¶ Quod rurſus poſt mortem nicanoreis ad iudeam bachides tranſmiſſus triumphauit: & quẽadmodum pugnans proſtratus eſt. Cap. XVIII.

DEmetrius autem nunciata ſibi morte nicanoris:& perditione militiæ:rurſus ad iudeã Bachidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus: puenit ad iudeã & in arbellis ciuitate galileæ caſtra cõſtituit:& eos qui ibi in ſpeluncis habitabant cũ multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit:exindeq; mouens:ad hieroſolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton caſtra locantem:cõtra eũ alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus:& equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerũt omnes duo milia. Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq; relinquentes: fugierunt oẽs præter octingentos. Iudas aũt propriis militibus deſtitutus:& hoſtibus imminentibus: nec tp̃us habens congregandi exercitũ non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bachidem cõmittere hortatuſq; ſuos:ut hoſtes inuaderent:& pugnã uiriliter ſuſtinerent:cum illi dixiſſent:ſe non eſſe ad tantam magnitudinẽ exercitus idoneos: & ſuaderent nunc quidẽ diſcedere:& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare:nõ hoc inquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem:ſed licet oĩmodo immineat perire pugnantem:fortiter ſtabo:oĩa uiriliter perferens futura pericula. Bachides uero producens de caſtris exercitũ ad præliũ:præparabat equites in utroq; cornu diſponenſq; fundibularios leuiores & arcarios ante omnẽ aciem: ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cũ ſic aciem ordinaſſet:iuſſit tubicinem ſignũ dare. Hoc idem faciens & iudas:cõmittit cum hoſtibus pugnã:& conſtanter ambobus certantibus:præliũ uſq; ad occaſum:ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas Bachidem cũ electis ſuis in dextro cornu ordinatũ congregans animoſiores uiros inuadit illã partem exercitus:& confligens ibi ordinẽ eorũ dirrupit:& medios ad fugam conuertit:ſecutus eos uſq; ad gazara. Videntes ergo fugã dexteræ partis in ſiniſtro cornu erant:circũuenerunt:& iudam ſequentem in medio eũ obſederunt. Qui fugere minime ualens:circũſeptus ab hoſtibus:ſtans pugnabat cum ſuis:multoſq; interficiens aduerſariorũ:percuſſus interiit. Iuda uero interfecto:ſocii eius tali duce priuati:terga uerterũt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto ſymon & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillã: ubi & pater eoꝝ ſepultus erat:lugente eũ per multos dies populo hæbreoꝝ: & honorante ſecundum cõem & legytimam conſuetudinẽ. Finis quidẽ talis iudam inuenit:uiꝝ fortem & magnum & bellicoſum:& mandatoꝝ patris ſui memorem:& oĩa pro libertate ciuiũ & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus:magnã ſibi gloriam & monimenta ſeruauit:liberans gentẽ a Macedonũ ſeruitute. Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet:defunctus eſt.

¶ Incipit liber Tredecimus antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter Ionathas frater Iudæ:defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidẽ debellans:facere eum amicicias ſecum:& a prouincia coegit abſcendere. Cap. I.

QVibus modis gens iudeorum macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libertatem recepit:& q̃ per tanta certamina dux eorum iudas tranſiens defunctus eſt:pro ipſis bellãs in uolumine interiore monſtrauimus. Poſt interitum uero iudæ:iterum quicũq; erant impii & tranſgreſſores patriæ legis:uenerunt cõtra iudeos: & undiq; eos peſſime moleſtabant. Adiuuabat autem eoꝝ malitiam fames quæ tũc prouinciam omnem occupauit:ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates famis:& inimicoꝝ: tranſfugerent ad macedones. Bachides interea iudeos qui patria relinquerunt ſolennia:& communem uitam elegerent congregans:cuſtodiã eis prouinciæ tradidit. Qui tenẽtes amicos iudæ bachidi prodebãt: quos torquens crudeliter occidebat. Tãtis ergo iudei calamitatibus opreſſi:reliqui ex amicis iudæ uidentes miſerabiliter gentẽ pereuntem ad euntes fratrem eius Ionathan:rogabant eum:ut imitaretur fratrem ſuum:& illius erga ſuam gentem prouidentiã hortabantur:alias adhiberet:& ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori:pro cunctis:& credẽtes eum ſuo fratri parem exiſtere:ducẽ iudeorum ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens:ne regi uel macedonibus concitaret bel-

Ia Ionathas:ſicut olim Iudas dolo eũ interficere ſtatuit.Cuius uolũtas non latuit Ionathan neq; fratrem eius Symonem.Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierunt:& uenientes ſup aquam quæ dicitur lacus aſſar:ibidem cõmorabantur.Bachides autem ſentiẽs eos:diſceſſiſſe: & in illo loco conuerſari:contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt:& trans iordanem caſtra ponens refouebat exercitum.Ionathas cognoſcens Bachidem contra ſe ueniſſe:mittit fratrẽ ioã nem qui Gaddi dicebatur ad nabutheos Arabas:ut apud ipſos deponerent ſuppellectilem : uſq; quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici.Ioanné ergo euntem ad nabutheos: inſidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri:capiunt eum una cũ ſuis:& rapientes oĩa quæ portabãt: occidunt ioannem & omnes ſocios eos . Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius:poſtea demonſtrabo.Bachides autẽ cognoſcens ionathan in nemoribus iordanis caſtra poſuiſſe:obſeruans ſabbatoq; diem contra eũ uenit:tanq̃ non in ea pugnaturus pp legem, Ille ſocios hortatus:& aĩæ eos pericula pati dicens:in medio cõprehenſos fluuii & hoſtiũ : & quia aufugere nõ haberent:dum hoſtis ante faciem:fluuius a retro prohiberent:orans ad deũ ut uictoriã ſibi p̃ ſtaret:committit pugnã cum hoſtibus.Quoq; multos occidens:cũ uideret temerarium ſe Bachi dem appetentẽ:dextramque ad feriendũ extendentẽ:præuidens plagáq; deuitans:cũ ſociis in flu uium exiliuit:& pernatans trans iordanẽ:periculum mortis euaſit.Nã bachides fluuio relicto:ad hieroſolymoq; arcem diſceſſit:uſq; ad duo milia ſuorum amittens.Qui ẽt multas iudeæ ciuita- tes capiens:muniuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& Bethulam:& Phamnathan:& Farato nem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaq; ciuitate conſtituens : & muros circũdans eis ualidos:& magnitudine p̃cellẽtes:cuſtodiã in eis ſtatuit:ut exinde iudeos affligeret. Arcem uero hieroſolymoq; cautius muniuit:& tollens filios nobiliũ iudeorum:obſides in arce concluſit.Eo dem tpe ueniens quidam ad ionathan & fratrẽ eius ſymonem:nũciauit filios Amri celebrare nu ptias:& nouã nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificẽtiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperũ ſibi aḍ fratris ioannis apparuiſſe uindictam cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos inter montes inſidiis colloca tis præſtolabantur.Vt aũt uirginem & ſponſum uiderũt:& multitudinem amicorum cum eis ſi- cut in nuptiis:exilientes ab inſidiis omnes occiderunt:& ornatum cum omni præda tollentes re uerſi ſunt:pœnam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigentes.Nam ipſi cum ſequẽtibus ami eis & uxoribus uel filiis:numero quadringenti perempti ſunt. Symon itaq; & ionathas ad oram iordanis reuerſi ibidem permanebant.Bachides autem omnem iudeam muniẽs:ad regem reuer- ſus eſt.Iudei uero duobus annis a bellorum tumultu requieuerunt.Tunc tranſfuge uel impii ui dentes ionathã cum ſuis multam licentiã habere libertatis:dixerunt ad regẽ Demetriũ:petentes mitti Bachidẽ ut ionathã debellaret:quod facilius euenire pollicebanť:ſi una nocte inopinabili ter eũ inuaderent.A rege ergo Bachides deſtinatus:perueniens ad iudeam oĩbus ſcripſit amicis: & iudeis auxiliari ſibi:quatenus ionathan compræhenderẽt.Feſtinantibus autem eis & non ualẽ tibus ionathan tenere:quia nimis ſe caute tractabat.Bachides ira commotus tranſfugarum pri- mos quinquaginta: qui ſibi & regi mẽtiti ſunt occidit.Ionathas uero cum fratre uel ſociis ad Vi thalagam uillam timens Bachidem abſceſſit:edificáſq; turres:& muro circũdans: eam habebat ualde munitam:Quod audiens Bachides:milites ſuos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit:& ad eius munimina accedens:per dies multo obſidebat eũ.Qui ob- ſidoni fortiter reſiſtens. Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum bachidem in ciuitate dimiſit:ipſe uero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam:nocte Bachi- dis inuadit exercitum & multos occidens:Symonem fratrem fecit aduentum ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egreditur:& macedonum machinamenta obſidioni præparata ſup poſitis flammis icendit:& multos eorũ uiriliter interfecit.Videns autem Bachides ab inimicis ſe circunſeptum : quorum alios quidem ante ſe:alios autem retro conſpiciens turbatus hæc in- ſperate ſibi eueniſſe:in trãſfugas tanquã in deceptores ſuum furorem conuertit:uolebatq; ſi poſ ſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare.Cuius uoluntatem cognoſcẽs Ionathas: legatum ad eum pro amicitiis deſtinauit:quatenus redderẽt inuicem ſibi quos coeperant utriq; captiuos. Putans autem hanc honeſtiorem Bachides diſceſſionem:paciſcitur cum Ionatha & iu- rauerunt utriq; nunquam contra ſe arma præſumere:& captiuos dantes & recipientes:in antio- chiam Bachides receſſit.Qui poſt hanc diſceſſionem:nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negotia diſponebat: & maliuolis uel imptiis cruciatis:iudeorum gentem purgabat.

¶ De Alexandro epifanis Antiochi filio ueniente a Syria:& ducente bellum contra Demetriũ. Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan tranſmittens:componit cum eo amicicias: dona que ei multa præbuit. Cap. II.

ANno ſexageſimo & centeſimo epifanen Antiochi filium contigit ſyriam aſcendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem : per proditionem militum intus commoran- tium . Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam : quia dum ſe

clauſiſſet in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia conſtruxerat:a nemine uidebatur:ſed & rem publicam ut ſeditioſus negligebat. Vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igitur in ptholomaidē Demetrius audiens Alexandrum peruenisſe oēm contra eū produxit exercitū. Direxit autē & ad Ionathan legatos pro auxiliis:nā præcedere Alexandrū ſtatuit:ueritus ne ille prius auxiliū eius poſtularet:aut Ionathas memor malorū ſeſe cū inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eū multitudinē congregare:obſidesq; iudeoꝝ recipere:quos Bachides in arce hieroſolymoꝝ concluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad hieroſolymā peruenit:& epiſtolas regis audiēte populo uel arcis cuſtodibus hilaris itimauit. Quibus relictis trāſſuge uel ipii trepidauerūt: ꝑcipiēte rege q̄tenus Ionathas exercitū cōgregaret:& obſides recipet: Quos cū accepiſſet:ſuis unumquēq; parētibus reddidit. Equidē Ionathas in hieroſolymis manſionē faciebat: renouans ciuitatem:ſuaq; uolūtate ſingula conſtruens:& edificans muros ciuitatis lapidibus quadratis:ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminū:iudeam relinquentes oēs in Antiochiam fugierūt præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce hieroſolymorum erant:quorum plurima pars impiorum & tranſſugarum fuit iudeorum. Quapropter caſtra non relinquerunt.

¶ Quomodo alexander hæc audiens:& uincens Demetrium:principem ſacerdotum Ionathan ordinauit. Cap. III.

COgnoſcens autē Alexāder promiſſiones quas demetrius fecerat Ionathe:& fortitudinem eius:& quāta diſpoſuerat bellans cōtra macedones:& itaq; qualia ipſe prulerat a Demetrio:& Bachide duce Demetrii:& melius nihil inuenire:quā Ionathæ ꝑſidium: ad amicos dicebat in ꝑſenti tpe. Ionathas q & contra hoſtes fortis exiſtit: & odiū hēt propriū in Demetrium a quo multa mala perpeſſus eſt:ſi uidet amicum eū facere contra demetrium nunc debemus:non alias utilius eſt rogare eū ad auxilium conferendū. Cūq; ei & amicis placuiſſet:tranſmiſit ad Ionathan ſcribens talē epiſtolam. Rex Alexāder Ionathæ fratri ſalutem. Fortitudinē qdem & fidem tuā iam dudū audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxiliis:& ordinauimus te hodie principē ſacerdotum iudeoꝝ:& amicū noſtrum uocari ꝑcipimus. Iccirco etiā deſtinaui tibi pro munere purpureā ſtolā:& auream coronā: & peto honoratū te a nobis: ſimilē erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolā Ionathas:induit quidē ſacerdotali ſtola celebratiōe tabernaculoꝝ inſtāte:poſt q̄rtum annū mortis Iude fratris ſui. Nā neq; ꝑ ipſum tēs princeps ſacerdotum aliquis cōſtitutus eſt. Collegit uero & multū exercitum:& armoꝝ copiā quam ipſe conſtruxerat. Quod factū ut puenit ad Demetriū:nimis eū multumq; cōtriſtauit:ſuāq; cœpit accuſare tarditatē:q; non ante Alexandrū eſſet ipſe demens erga Ionathan. Verūtamē nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan:& ad populū eius. Cuius exēplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius Ionathæ gentiq; iudeoꝝ ſalutē. Quomō noſtram ſeruaſtis amicitiā tēptantibuſq; uos inimicis nō cōſenſiſtis. Hanc ueſtrā quidē laudo fidē:& in his ꝑmanere queſumus:recipiētes a nobis uicē uel gratiā:per quā mereamini uectigaliū ueſtroꝝ releuationē. Et quicquid ꝑdeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus ꝑbebatis:oīa noueritis noſtra uobis largitate cōceſſa. Sup hæc ēt pretiū ſalis uobis: & coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugū:& medietate fructus lignorū quod parti meæ cōpetebat:uobis ad hodierno die remitto. Sed & cēſum ſingulorū habitantiū in iudea:qui noſtro erario proficiebat. Necnō & triū finitimaꝝ uobis ꝓuinciaꝝ:Samariæ: uel Galileæ:& trans iordanē:uniuerſa uobis concedo:a nunc per oīa tpa. Ciuitatēq; hieroſolymoꝝ ſacram & inuiolabilē priuilegia ſua poſſidere:liberāq; cum ſuis cōfinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem uero cōmitto ſacerdoti ueſtro ionathæ:ut quos ipſe probauerit fideles amicos:cuſtodes in eā deputet nobis ſeruandā. Captiuoſq; iudeoꝝ & ſeruiētes apud nos: liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionē iudeoꝝ iumenta uiolentiis angariorū ſubiaceant. Sabbatum aūt uel oēs dies feſtos & tres ante eos dies:ſine uectigalibus eſſe denuncio. Eodem mō iudeos noſtrā terrā habitantes:liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiāq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia ꝑſtamus:eadē quibus & meus utitur exercitus:ubicūq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdam eoꝝ in caſtris:quoſdā cuſtodes mei corporis:& duces in aula mea conſtituam. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus:eaſq; cuſtodire:& tribus propoſitis i iudea legibus obedire Principēq; ſacerdotum diligētiam habere uolo:ne quis iudeoꝝ aliud templum niſi hieroſolymitaꝝ ueneretur. Præbeo etiam ad ſumptus imolationum per ſingulos annos:centū quinquaginta milia dragmas:quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtras eſſe uobis. Decē milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt:uobis cedo:quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo cōpetunt. Quicūq; itaq; ad hieroſolymoꝝ templū uel intra eius fines confugerint:debitores regaliū pecuniaꝝ:ſiue qualibet eā faciente:licentiam eis indemnitatis cōcedo:ſaluaſq; eoꝝ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſq; altas conſtruere. Et quicquid ad munimē ueſtrum neceſſē fuerit:meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt:ut quas cœpiſtis amicicias nobiſcum & fœdus:ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidē promittens & blandiens Demetrius iudeis ſcripſit. Rex uero Alexander magnū col-

ligens conductum exercitum:& milites qui de ſyria tranſierunt ad eum contra Demetrium duxit:pugnaq; cōmiſſa:cornu ſiniſtro demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutione diuina multi eoꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta:dextrum quoq; cornu in quo Demetrius præliabatur deuictū eſt:& alii quidem omnes receſſerunt.Demetrius aūt fortiter pugnans non paucos hoſtiū pſtrauit.Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur.Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet:reuerſi circūdederunt eū:& oībus in eum iacula deſtinantibus:cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret:poſtea multis perfoſſus uulneribus:nec ualens ſuſtentare collapſus eſt.Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit:ſicut & alibi demonſtrauimus.

¶De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolomeo:per idem factis tempus:& ut edificauit templum quod Oniæ dicit:ſecundū illud quod hieroſolymis erat. CAP. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotum filius : eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugiſſe ad Ptolomeum regem cognomīe Philometorem diximus: uidēs iudeam a regibus macedonum mala pati:uoleſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere ad Ptolomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit: petens licentiā quatenus templum edificaret in ægypto:ſimile hieroſolymoꝝ:leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret:quod deſiderabat cōfidens in propheta Yſaiæ:qui ante ſexcētos annos prædixerat q; oporteret in ægypto templum edificari maximo deo per uirum iudeū. Iccirco elatus Onias Ptolomeo uel Cleopatræ huiuſmodi deſtinauit epiſtolam.Multa uel maxima uobis bello rum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilē Syriam:& phœnicē & in lenonū ciuitatem Heliopolim:perq; alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa iudeos conſtruxiſſe reperi:quapropter & perfidos extitiſſe quod etiā ægyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionū.Opportunū aūt locum inueni qui dicitur agreſtis bibaſte caſtrum plenū uaria materia:uel ſacris animalibus:& peto concedendū mihi eū domino tuo ſegregatū:quatenus purgare templū ibi dirutum:& edificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile hieroſolymoꝝ pro te:tuaq; coniuge:uel filiis:quatenus habeant ægyptū habitātes iudei: quo conuenientes ſecundum concordiā quā adinuicē habent:poſſint tuis utilitatibus miniſtrare.Nam & Yſaias prophera prædixerat eē in ægypto domino deo ſacrificiū multaq; talia de ipo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptolomeo ſcripta tranſmiſit.Conſiderent tamen aliqui pietatē eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quā ſcripſerunt.Nam peccatū & legis trangreſſionē ſup caput Oniæ poſuerūt ſcribētes hæc.Rex Ptolomeus & regia Cleopatra Oniæ ſalutē.Legimus tuā petitionē in qua ſuggerebas permitti tibi in Lenonū ciuitate tēplū heliopolitanū dirutū purgare qd' appellat agreſtis bibaſte. Quapropter miramur ſi deo gratū ſit tēplū quod edificaturus ſis in tam luxurioſo loco:plenoq; ſacris animalibus.Sed quō dixiſti Yſaiā pphetam iā dudū hoc pdicaſſe cōcedimus tibi:ſi contra legē ueſtrā nō eſt:ut nihil nos in deū peccaſſe uideamur.Accipiens igit locū Onias edificauit templū arāq; deo ſimilē hieroſolymoꝝ:minus tamen & pauperrimum.Menſura uero eius & uaſa minime utilium eſt mihi nunc deſcribere. Nam in ſeptimo libro iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.Inuenit & Onias quoſdam ſui ſimiles iudeos ſacerdotes & leuitas ibi religionē colētes.Sed de hoc tēplo late narrauimus.In alexādria uero iudeos & ſamaritas qui templū temporibus Alexandri macedonis ſuper Garizi mōtē cōſtruxerunt:contigit contra ſe ſeditionem excitare:& ppter tēpla corā ipſo Ptolomeo certare : iudeis quidem dicentibus:ſecūdum legē moyſi templū ſe in hieroſolymis conſtruxiſſe: ſamaritanis aūt in garizi:& ſupplicauerunt ut cū amicis rex conſederet:audiens de his altercationē uictoſq; morte multaret:cum pro ſamaritis Sabbeus & Theodoſius intimaſſent:pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalamis: iurauerunt per deū corā rege ſecundum legem dicta ſua probare: periueruntq; ptolomeū quatenus iuſiurandi tranſgreſſores perimeret.Rex ergo multos ſecum aicos in cōciliū cōgregās:ſedit ptes audire.Tūc iudei alexādria cōſtituti timebāt nimis de uiris q pro tēpli hieroſolymitāi pte diſſerebāt nā atrociter ferebāt:ſi hoc tā antiquū & nobile p uniuerſum mūdū tēplū ſolueret.Cūq; Sabbeus & Theodoſius cōceſſiſſent ut primus Andronicus uerba faceret:idē Andronicus approbationē facere ſuā cœpit ex lege uel pdeceſſoribus pricipū ſacerdotū qs ex quo genere honorē ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quō oēs aſyæ reges tēplū uariis oblationibus & clariſſimis donis honorauerūt:de garizi uero tēplo neminē ſermonē feciſſe. Quæ dicens Andronicus:& his multa ſimilia:regē flexit ſniam pnūciare decernēdā: tēplū hieroſolymitarum ſecūdū leges moyſi fabricatū fuiſſe:Sabbeū aūt & Theodoſiū interficiēdos . Hæc ſunt quæ cōtigerunt iudeis in alexandria temporibus Ptolomei Philometoris.

¶Quēadmodū Alexander defuncto Demetrio:accepit regnū Syriæ:iūcta ſibi in matrimoniū filia Ptolomei:& qa aicitias cū Ionatha faciēs magnifice eū honorauit. CAP. V.

TaQ; Demetrio in pugna pempto:ſicut ſupius indicauimus: Alexāder accipiēs regnū ſyriæ:ſcripſit ptolomeo:ut acciperet i matrimonio ſuo filiā eius:iuſtūq; hoc dicebat eſſe:cū paternū obtinuiſſet principatū:& per dei prouidentiā in eo perductus fuiſſet

poſt perditionem Demetrii:ſed ét per alia multa dignum ſe eius familiaritate: uel cognatione di cebat.Ptolomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens:gauiſum ſe eſſe q; paternum ſuſcepiſſet principatum:daturúq; ei ſuam filiam ꝓmiſit:& occurrere iuſſit eum ad ptolomaidá: quatenus ei filiá ſuam iure traderet nuptiali.Tunc ipſe puellá ad ptolomaidam ab ægypto ꝓducendam:ibiq; coniugendam eſſe conſtituit.Ptolomeus quidem hæc ſcribens : ꝓpe ad ptolomaidam peruenit:filiam Cleopatram ſecum adducens:ubi ſecundum cõſtitutũ: alexandrũ repperit: filiáq; ſuá ei coniunxit:dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatẽ complens.Cunq; nuptiæ celebrarent ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotũ : iuſſit eum ad ptolomaidá feſtinare.Qui perueniens ad reges:munificenter eis offerens dona:claro apud eos honore potiebatur. Tunc Alexander cõpulit eum propria ueſte exutum purpura induí. ſimulq; ſup tribunal ſecum ſedere:iuſſitq; duces cum eo procedere:perq; mediá ciuitatem clamare:nemini contra eũ quicq; dicere:uel cauſas licere connectere.Quod cum duces feciſſent regis:erga Ionathæ inuidẽ tes:hi q parati fuerãt eũ accuſare:ſimul cũ inimicis eius ꝓfugerũt ueriti:ne qd peſſimũ paterent. Tanto uero ſtudio rex Alexãder dilexit Ionathã:ut primũ eũ ſuoꝝ deſcriberet amicoꝝ.

¶ Vt Demetrius Demetrii filius.nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui.Et de Appollonio duce Alexandri;qui bellum mouit aduerſum Ionathan : ipſo tamen Ionatha triumphum obtinente. CAP. VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto anno: Demetrius Demetrii filius cũ multis cõductis quos ei Laſthenus eretenſis præſtiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexander audiens in pauoré turbaq; alias timore cõſtitutus continuo de phœnicia ad antiochiam feſtinauit ut prius q̃ huc perueniret Demetrius:eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis ſyriæ ducé appolloniú:cognomine Titum;qui cũ multo exercitu ꝓfectus ad Iamniam:Ionathæ principi ſacerdotũ mandauit dicens.Iniuſtũ eſſe eum ſolú cũ licentia uel poteſtate uiuere: nõ obediéré regi ſibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri:q; eũ non ſubigeret regi.Non ergo te inqt in mõtibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere: ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per campũ noſtri milites confligant: & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis.Scito tamen optimos ab unaq̃q; ciuitate mihi cõmilitones iunctos:qui ſemp tuos proauos euicerunt.Contra nos alias nobis aũt in tali terra certandũ eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari:ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere.His incitatus Ionathas:decem milia militũ eligens ab hieroſolymis egreditur cum fratre Symone:peruenienſq; ad Ioppẽ:caſtra iuxta ciuitatẽ diſpoſuit. Nam ioppenſes portas cõcluſerant:intus habẽtes cuſtodias ab Appollonio cõſtitutas:Cunq; Ionathas obſidere paraſſet eos: timentes ne ſuá ciuitatem deuaſtaret portas aperiũt. Appollonius uero captam audiens Ioppem a Ionathá:tria milia equitũ ſumens:& octo milia peditum ad Azotum peruenit : & exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit.Cũ ergo ueniſſet in Ioppem tamq̃ recedens: Ionathã trahit ad campum:confidens equitibus & ſpẽ in eis habens ſuæ uictoriæ.Cunq; proceſſiſſet Ionathas: ſequebatur eum ad Azotum appollonium:qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnã cũ eo cõmiſit.Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui retro inimicis inſiſterent. Quod ſenciés Ionathas:nõ é turbatus:ſed ordinans in quadro exercitũ:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus eſt: ut fortiter ante uel retro pugnãtibus ubiq; reſiſteret. Prælio autem uſq; ad ueſperam procedente dans fratri Symoni partem exercitus:iuſſit aduerſariorum eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitũ excipere.Qui cum præcepta feciſſent nihil letebantur:q̃uis hoſtes ſuper eos frequentia tela librarent:uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras.Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta:minime contingebant:cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſq; ueſpere iaculantes aduerſarii defeciſſent:intelligens Symon laſſos eos:inuadit aciem : fortiterq; cum ſuis militibus dimicans:fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuerſos:& ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per omnem campum diſperſi fugierunt.Quos ſecutus Ionathas uſq; ad Azotum multos occidit eorum.Qui de ſua ſalute deſperantes:ad templum Dagonis confugerunt:quod erat in Azoto. Capiens aũt incurſione ſua ciuitatem Ionathas:incẽdit eam:& omnes circa eam uicos.neq; pepercit templo Dagonis: ſed etiã flamminis conſumpſit:& eos qui ibi confugerant interfict.Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui ĩ templo confugerant:octo milia fugerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum:ab Azoto diſceſſit:& ad Aſcalon uenit:& foras ciuitatem caſtra cõſtituenti: territi aſcaloniteiin occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem reuerſus eſt ad hieroſolymam: multam prædam ferens : quam uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum appollonium : ſimulauit gaudium : q; præter eius ſententiam cum ionathã conflixiſſet:qui eius amicus erat: mittitq; teſtimonium ionathæ: præbens præmium & honorem:& torquem aureum:ſicut ſolet affinibus regis dari ; eiq; commiſit Accaronis prouinciæ magiſtratum.

De insidiis quas Alexander parauit Ptolomeo:quas depræhendens Ptolomeus:iratus ablatã eius matrimonio filiam suam iunxit Demetrio filio Demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum:quo deuicto ipse quoq; periit:Demetrio Asyæ principatum obtinente:q & aicitias fecit cũ Ionatha:confirmans ei principatum sacerdotii. CAP. VII.

EOdem tempore rex Ptolomeus philometor dictus:naualem ducens exercitum & pedites:ad Syriam ueniebat:Alexandro suo genero solatia præbiturus. Qué oés ciuitates studiose alexandro præcipiente suscipiebant:& deducebant usq; ad Gazotum:ubi oés proclamabant:accusãtes Ionathan q templum incẽdisset & destruxisset: prouinciamq; uastasset:multosq; eoz interemisset.Quæ Ptolomeus audiens tacuit.Ionathas aũt i Ioppen occurrit Ptolomeo dona clarissima uel honorem ab eo pcipiens: & producens eum usq; ad fluuium qui Eleutherus appellat ad hierosolymam:remeauit.Peruenies ergo Ptolomaidẽ:pter omnẽ spem paulominus habuit interfici Ptolomeus insidiis Alexandri quas ei per ammonium amicũ parauerat.Manifestis aũt factis insidiis Ptolomeus Alexãdro scribit: ad pœnã Ammoniũ petens:& dicens insidias se ab eo passum:& uindictã sumere iustũ eé.Alexandro uero nõ concedente Ptolomeus intellexit illũ cãm insidiaz extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis aũt & prius erat odibilis Alexander propter Ammoniũ:multa náq; per eũ passi fuerant:& pœnam quidẽ ab ammonio pro eius delictis exigerunt:occidentes eũ qui tãq; mulier se ꝓperabat abscõdere habitu circũdatus fœmineo:sicut alibi dictũ ẽ.Ptolomeus itaq; accusãs eũ ut ꝓditorem nuptiaz filiæ suæ:trãsgressorẽq; auxilii quod ei cõtra Demetriũ deduxisset: soluit affinitatẽ.Nam & auferens suã filiam: ad Demetriũ legationẽ direxit:aicitiã cũ eo cõponens: filiãq; daturũ se illi uxorẽ & restituere paterno eũ principatui cõpromittens. Demetrius uero gaudẽs: suscepit legationẽ & nuptias.Tũ nimius iã ptolomeo labor restabat:flectere antiochenos:ut Demetriũ susciperent:nã inimici eius fuerunt:eo q a patre eius Demetrio multa pessima passi fuissent:& alexandro tamen antiocheni ꝓpter ammoniũ irascebantur:ut prædiximus. Qui pulsus ab antiochia:in ciliciã usq; peruenit.Ptolomeus ergo ad antiochenos ueniens:rex ab illis & militibus ordinatur:coactusq; duo sibi duodemata superposuit:unũ asyæ:alterũ ægypti. Benignus aũt & iustus existẽs:nec cõcupiscens aliena:sed & futura ꝓuidens:recusare regnũ decreuit:ne romanos offenderet:ideoq; antiochenos in cõtionẽ cõgregans:flectit eos ut Demetriũ susciperẽt: dicens eum nequaq̃ pro patre doloré seruaturz: si bene mereret ab eis:doctoré aũt i bonis & ducem se illi eé:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aũt dicebat ægypti regnũ sufficere. Quæ dissérens flectit antiochenos Demetrium susciperé.Alexandro uero cũ magna militia uel apparatu ad Syriam a Cilicia profecto:terrãq; antiochenoz ꝑdante Ptolomeus cũ genero contra eũ duxit exercitũ.nam iã filiam suã matrimoniali iure Demetrio contradiderat:& uincens Alexandrum:ad Arabiam fugauit eũ.Contigit aũt in ꝓlio:ut equus ptolomei uocé elephantis audiens: ptolomeũ iactaret. Quod cũ uidissent hostes:impetum super eũ fecerũt:multisq; uulneribus caput eius perforantes:ad periculũ mortis eũ adduxerunt.Sed custodes corporis eius rapientes cũ liberauerunt:& ita per quattuor dies defectus iacuit:ut nec loqui nec intelligere potuisset.Alexãdri uero caput arabũ potentissimus Zabilus abscidens ptolomeo transmisit. Qui die quinto releuatus a uulnerum dolore: suauẽ sibi rem summũq; spectaculũ alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitã finiuit:pro alexandri morte gaudio summo cõpletus . Regnauit ergo asyæ Alexander qui dictus est Balans annis quinq;:sicut in aliis demõstratum est. Suscipiés uero principatum Demetrius qui Nicanor appellabat: fraudibus corrũpere cœpit ptolomei militiam oblitus:& q socer eius & auxiliator fuisset:& affinis ꝑ connubiũ Cleopatræ.Quapropter milites ptolomei ad Alexandriã confugierunt:Elephãtos aũt Demetrius cõpræhendit.Ionathas interea princeps sacerdotũ ex omni iudea sibi milites cõgregãs:arcem hierosolymoz obsidebat: ubi custodia macedonum:& trangressoz multitudo locata uidebat.Et hi quidẽ conténebãt Ionathan facientem machinamenta:cõfidentes loci munitionibus . Noctu uero quidem maliuoli iudei exeuntes:uenerunt ad Demetrium:arcis obsidionem nũciantes.Qui nũcio incitatus:exercitum contra ionathan ab antiochia eduxit.Cúq; ad ptolomaidem peruenisset:scripsit ionathæ: præcipiens ad ptolomaidem eũ citius occurrere.Ionathas aũt obsidionem quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi.& sacerdotes congregans:& aurũ & argentũ & uestem : cum multitudine donoz deportans:ad Demetrium usq; peruenit. Quæ cũ obtulisset: irã eius moliuit:& honoratus firmũ ab eo principatũ sacerdotii suscepit:quẽ a regibus ante ipsum donatum possidebat:accusãtibusq; eũ transfugis:Demetrius eis nõ credidit:sed & petenti quatenus pro omni iudea:uel tribus prouinciis:Samaria:uel Ioppe: uel Galilea:trecẽta tantũ daret talenta pro omnibus his epistolã ei ꝑstitit:quæ uerba huiuscemodi continebat.Rex Demetrius Ionathæ fratri:gentiq; iudeoz salutem.Exemplum epistolæ quã Lasteni cognato nostro scripsimus : transmissimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius Lasteni patri salutẽ.Iudeoz géti nobis amice: nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona ꝓbere:& tres possessiões Afferema: Belscelida : uel Ramathe:quæ additæ sunt iudeis de Samaria:& his attinentia: & quantacunq; ab imolantibus

hieroſolymoꝝ reges accipiebāt ātē me:uel quæcunq; de fructu terræ:uel plantatis:omniaq; alia quæ noſtro competunt iuri:uel paludes ſalis uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis concedo.& nihil extorqueatur ab his ammodo & impoſterum.Cura igitur ut huius epiſtolæ fiat exēplar & detur ionathæ:quatenus in nobili loco templi reponatur.Hæc ſcripta fuerant. Videns ergo demetrius pācem:nullumq; ſupereſſe periculum:nec belli timorem:ſoluit exercitum ſtipendiaq; eorum iminuit: & ſolis illis ſumptus præbebat:q cum eo a creta uel aliis inſulis uenerant. Vnde odium uel inimiciciæ militum contra eum conflate ſunt:quibus ipſe quidem nihil præbebat:reges uero ante ipſum eis annonas etiam in pace ſubminiſtrabant:ut eos in certaminibus ſi oporteret pro ſe fideles & pronos haberent:atq; paratiſſimos in re bellica & pacis cum omni haberent confidentia expetere.

¶ De triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicicias cum ionatha. Cap. VIII.

INtelligens itaq; odium militum circa demetrium alexādri quidam dux:apamenus genere:diodotus nomine:qui & triphon dicebatur:uenit ad malchum arabū:qui filium alexandri antiochum nutrierat:manifeſtanſq; ei inimicicias exercitus quas contra demetrium habebant dari ſibi petebat antiochum:nam regē eum facere:uel paternū principatum ei ſe reſtituere dicebat.Qui primum reſiſtebat:minime credens:poſt uero multo tpe triphone petente:uincit malchus:flexuſq; uoluntate ſua eſt ad ea q triphon petebat. Princeps autē ſacerdotum ionathas capere uolēs arcē hieroſolymoꝝ: & iudeos tranſſugas:uel īpios omneſq; q per totam prouinciam cuſtodes erant:tranſmittentes ad demetrium legatos cum donis:rogabat ut de caſtellis iudæ cuſtodes eiiceret. Cui rex non hæc tantū ſe præbere: ſed etiā his maiora promittebat: poſt finem belli quod præ manibus habebat:petebat uero eū & auxilia trāſmittere:mādans q exercitus ſuus ab eo receſſiſſet.Tunc ionathas tria milia militum eligens deſtinauit.Antiocheni uero demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes:& propter patrem eius:q multa contra eos mala commiſerat:tempus ſeruabant quo potuiſſent eū inuadere:uidenteſq; auxilia ueniſſe demetrio ab ionatha:arbitratiq; q multa congregaret auxilia niſi præcederent eum arma ceperunt: & circunſtantes aulam obſidionis mō:coacto exercitu parati regem cōabantur opprimere.Ille ergo uidens populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere:colligens conductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos:cum antiochenis confligit:quoꝝ uim nō ferens uincitur.Videntes autem iudei ſic Antiochenos atrociter expugnantes: ſuper palacii culmen aſcēderunt:unde illos uulnerantes:ipſi quidem propter altitudinem tectoꝝ minime ledebantur:illos uero celis ꝓſternebant quæ de ſuperioribus ad iferiora iactabant:& ſic eos de proximis domibus repulerūt Deinde igne ſuppoſito:flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam tectorum ſpiſſitudinem deuorauit.Antiocheni uero nequaquam ualentes extinguere ignem:ad fugam conuerſi ſunt:& cum iudei de tecto ad tectum deſilirent:& ita eos ꝓſequerent:āmirabilem contigit fieri ātiochē ſium depulſionem. Rex autē ut uidit ātiochenos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare:quapropter & pugnam reliquiſſe:ꝓ anguſtas uias inuadit eos:& cōfligens cū eis multos interfecit: ita ut cogerent armis proiectis ſe demetrio.Qui ueniā eis ꝓ facinoribus cōceſſit:ſeditionēq; cōpeſcuit. Donauit etiā iudeis partem prædæ.Cām itē uictoriæ ſuæ factos eos ꝓfeſſus:gratias agens ionathæ ad hieroſolymā tranſmiſit:laudans eū ꝓ auxiliis deſtinatis.Poſt autē maliuolus contrā eum extitit:ꝓmiſſioneſq; fraudauit:bellumq; minatus eſt:niſi cūcta redderet tributa:quæ iudeoꝝ prioribus regibus ſyriæ ꝓſoluebat.Et hæc feciſſet:niſi triphon impetum eius ꝓhibuiſſet:& apparatum eius contra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas.Reuerſus enim triphon ex arabia cum puero antiocho:imponit ei q̄uis adoleſcenti diadema. Cunq; oēs milites tranſiſſent ad eum:demetriū deſerentes:bellum cōtra demetriū ꝓducit:& cōfligens cū eo uictoriā obtinuit:& elephantos cū antiochenſiū ciuitate ſubiecit.Demetrius uero uictus ad ciliciā receſſit.Antiochus āt legatos ad ionathan deſtinans & litteras:amicū eū ſibi parauit:& principatū ſacerdotii cōfirmauit & q̄tuor ꝓuincias quæ terræ iudeoꝝ additæ fuerant:inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpuream ueſtē ei trāſmiſit:hiſq; oibus ei uti ꝓmiſit:& fibulā aureā ei donauit primūq; amicū ſuū uocauit.Symoné āt fratrē eius ducē ſup oēm militiā a regione tyri uſq; ad ægyptū cōſtituit. Ionathas ergo de donationibus ātiochi gauiſus mittēs ad eū:& ad triphonē legatos:amicū ſe eis ꝓceſſus ē:& pugnare cū eo cōtra demetriū inſinuās ꝓ ꝓmiis laboꝝ nō parua mala a demetrio ſe eē ppeſſum.Cōcedente igit ātiocho a ſyria uel phœnicæ ut cōgregaret exercitū:quatenus cū ducibus demetrii cōfligeret:ſtatim ad ciuitates exiit.Quæ cū eū ſplendidiſſime ſuſcepiſſent:exercitū dare nō diſtulerūt.Veniēs āt ad aſcalonā ciuitatē:& munificēter cū donis ſibi occurrētibus:hoſ ipſos petebat:& unamquāq; humilis ſyriæ ciuitatē a demetrio deſiſtentē ad partes antiochi trāſire:ac ſecū bellū ꝓducere ꝓ ultione demetrii:ex his quæ quondā in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones p quas hæc cogitare deberent.Cunq; flexiſſet ciuitates auxiliū ātiocho mittere peruenit ad gazā: ſperans ſe & hoꝝ fidē ad antiochū cōuertere.Multū uero præter quod ſperauerat aliter gazeos inuenit:q duriſſima obiectione nō e ū ſuſcipere:nec demetriū relinq̄re decreuerūt.Quo dū iona

rhas:ꝯcitatus eſſet:ad obſceſſionem eorum & afflictionem prouinciæ paratur.Nam partē mi-
litiæ circa gazā diſponens:cum reliqua ipſe percurrens:cuncta prædabat uel incendebat.Quæ
cum uidiſſent gazei:nullūq; auxilium a demetrio ſibi ueniſſe cōſpicerent:& periculum præſens:
adiutoriū uero lōge & incertū eſſe utrū uēiret,optimū eē decreuerūt:hūc dimittētes illi obedire.
Faciētes igit ad ionathā amicicias auxilia ꝓmiſerūt.Hoies enim ante malo⁹ ꝑ̄tiā utilitates non
intelligunt ſuas ſed cū in malis fuerint cōſtituti:tūc mente ꝓcipiūt & agunt:q̄ nihil leſi facere de
buerūt.Ionathas cōſentiens eis de amicitiis:tollēſq; obſides ad hieroſolymā trāſmiſit ipſe uero to
tam ꝓuinciam ꝓcurrit uſq; ad damaſcū:dum demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cum multa ma
nu ueniſſe. Cedeſſa inter tirū & galileam cōſiſtit. Nā hoc deſiderabāt duces demetrii:ut de ſyria
eū ad galileā traherēt:putātes minime eū pati galileos ſibi ſubiectos affligi.Cunq; ionathas eis oc
curriſſet:ſymonē fratrē in iudea ducē reliquit. Qui multum exercitū de prouincia congregans;
bethurā obſedebat:locū iudee munitiſſimū:nā tenebāt ea demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis
demonſtratū é.Vt ergo aggerē cōpoſuiſſe ſymonē uiderūt:& machinamenta cōſtituiſſe:multaq;
uiſū induſtria cōtra bethſuræ obſidionem:timuerūt cuſtodes ne capto loco interirēt:& mittētes
ad ſymonem:petebāt fidē accipere:ne quid ab eo peſſimū paterent. Qui cū fidē dediſſet:illos q-
dem de ciuitate tulit:ſuāq; cuſtodiā ibi cōſtituit.Ionathas itaq; exiens a galilea ab aquis quæ ge-
niſaron dicunt:nā ibi ſua caſtra poſuerat:ad campū qui dicit aſor ꝓuenit:neſciēs illic hoſtes exi-
ſtere.Demetrii uero duces cū ante unū diē cognouiſſent cōtra ſe Ionathan uenire:inſidias ei per
mōtem collocauerunt:ipſiq; cū electis militibus i cāpo ei occurrerūt.Quos cū uidiſſet ionathas
ad pugnā paratos:hortabat ſuos.Illi uero q̄ a demetrii ducibus ꝑ inſidias erāt locati:a retro iudeos
inuadūt. Qui cū timerent ne in medio capti perirēt:ad fugam ſe dederūt.Et ibi quidem omnes
reliquerūt ionathan:pauci uero cum eo numero quinquaginta remanſerunt:& mathathias ſalo
moni:& iudas calfi:qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & inſperate ſuper inimicos irru
entes:atrociter eos fugauerunt . Tunc uero milites ionathæ qui diſceſſerant:ut uiderunt hoſtes
ad fugam uerſos congregati perſequebantur eos:& hoc fecerunt uſq; ad cedeſſam:quo caſtra ho
ſtium erant. Victor igitur ionathas in illa pugna refulſit:duo milia proſternens inimicorum:&
ad hieroſolymam reuerſus eſt.Qui cum uidiſſet omnia ſibi dei prouidentia ſecundum ſuam ac-
cedere uoluntatem:legatos romam deſtinauit:reuocare cupiens olim cum gente iudeorum ami
cicias celebratas:ſuiſq; legatis præcepit:ut redeuntes ab Ytalia: per ſparciatas tranſirent:quos de
berent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cū romam ueniſſent:& ingreſſi ad
ſenatū:mandata principis ſacerdotum ionathæ dixiſſent:q; eos mitteret amicicias renouare: quæ
prius per ſenatum de iudeo⁹ amicitiis fuiſſent ſtatutæ:Senatus dedit eis reportandas epiſtolas
ad omnes aſyæ reges:& magiſtratus ciuitatum:quatenus per eos illeſi ad propria remearent.Re-
uertens autem ad ſparciatas uenerūt:& epiſtolas Ionathæ eis porrexerunt:cuius exemplū hmōi
fuerat.Ionathas princeps ſacerdotum gentis iudeorum:uel curia & collegium ſacerdotum:præſi
dibus & ſenatui:& populo lacædemonio⁹ ſalutem.Si ſalus uobis publica uel priuata bene ꝓce-
dit:ſic eſt ut uolumus:ſalui āt ſumus & nos in prioribus tamē tēporibus epiſtola noſtro principi
ſacerdotum oniæ ueſtro rege areo:& ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognati
one: cuius exemplū ſubiacet epiſtolæ:quam quidem libenter ſuſcipimus & populo & areo fau-
tores facti ſumus:non egentes huius rei approbatione:quia ꝑ ſacras noſtras litteras hoc eſſe cre-
dimus.Initio ergo recognitionis non credidimus nos primi facere:ne præripe uideremur ueſtrā
gloriam : Multo uero tranſacto tempore:ex quo familiaritas communis extitit : in ſacris & con
ſtitutis diebus deum pro ueſtra ſalute uel uictoria ſacrificiis deprecamur : & cum multa nos cir-
cunſtetiſſent bella per auaritiam uicinorum nec uobis nec aliis propinquis moleſtos nos eſſe de
creuimus . Poſtq̄ autem hoſtes expugnauimus:legatos ad romanos tranſmiſimus:numerum an-
tiochi : & antipatrum iaſonis ſenatorio apud nos ſeptos honore:quibus dedimus etiam ad uos
epiſtolam:quatenus renouent uobiſcum cognationem. Bene igitur facitis ſi & uos reſcripſeritis
& manducaueritis ſiquid forſitan indigetis minime dubitantes:nos erga ueſtrum affectū impi-
gros exiſtere.Lacædemonii uero libenter legatos ſuſcipiunt:& componentes pacta cū eis de ami
citiis dimiſerunt.Eodem tempore tres hereſes iudeorum fuerāt: quæ de rebus humanis diuerſa
credebant:quarum una phariſea dicebatur:altera ſadducea:tertia eſſenoꝝ.Igit phariſei dicebāt:
fata non omnia:ſed aliqua gubernare;altera uero quæ accidunt ꝑ ſe cōſiſtere:genus aūt eſſenoꝝ
omnia ſub fato eſſe confirmat:& nihil eſſe:quod hominibus nō illius decreto prouenīat.Sadduce
cei fatum quidem nihil eſſe eſtimāt: neq; ꝑ eum humana concludi:ſed omnia noſtræ ſupponunt
poteſtati: bonorumq; noſipſos autores fatentur:& peiora per noſtram elegi dementiam.Sed de
his quidem certius in ſecundo hiſtoriæ iudaicæ libro demonſtrauimus . Demetrii autem duces
cum uellent pugnam in qua uicti ſunt reſtaurare: ampliores priori exercitu uires congregan-
tes:contra Ionathan uenerunt . Qui cum audiſſet hoc: citius eis ad anāthetidinē occurrit: neq;
tardare decreuit:uſqquo ingrederentur iudeam: caſtraq; diſponens non longius ab hoſtibus qn
quaginta ſtadiis mittit ſpeculatores qui caſtra deberent oſtium perſcrutari.Cūq; omnia enūciaſ-

sent:& aliquos nocte cœpissent:q aduersarios supuéturos idicabát:custodias extra dispossuit:&ex ercitũ p totã noctẽ armatũ habebat:præcepitq; ut forti animo essent: & si oporterét etiam nocte pugnarét: ne repétino ipetu turbarent. Demetrii uero duces cũ audissent Ionathan cognouisse suum consiliũ:perturbati q; inimici manifestati fuissent:nullomõ ualebant per insidias eos inuadere.ex eo q; se credebát nõ esse pares Ionathæ.Nam militibus fugá meditati sunt multaq; facientes incendia discesserunt:ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos esse mansuros. Ionathas autẽ cum ad castra eorum mane uenisset:inuenit ea diserta.Cunq; intellexisset eos fugisse persequebatur:quos nullatenus ualuit compræhendere.Nam iam liberum alias ligerum nomine fluuium transierant.Vnde reuersus ad arabiam:nabutheos expugnabat:multamq; eorum prædam ambigens:captiuosq; duces: peruenit ad damascum:ubi omnia ille reposuit.Per idẽ tẽpus frater eius symon omnem peragrás iudeá & palestinã:usq; ad ascalon muniuit castella.Quæ ædificiis & custodiis tuta fecisset:ad ioppẽ peruenit; & occupans eam:magnam introduxit ibi custodiam . Nã audierat ioppenses uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquam Ionathas & symon tractauerunt:ad hierosolymam sunt reuersi.Cunq; oẽm populũ ad templum cõgregassent: suadebant muros hierosolymorum refabricandos:& dirutam partem muri templi recõstruendá altisq; turribus muniẽdam:necnon & i media ciuitate alium ædificare murum: ut custodibus arcis alimentorum copia negaretur:insuper etiam castella que sunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora.Cui dum & populus de bene propositis cõsensisset:ipse quidem menia ciuitatis ædificabat:symonem uero misit prouinciam communire. Demetrius autem transiens ad mesopotamiá peruenit. Quam cum uellet cum babylonæ & superioribus prouinciis obtinere:ut exide occasiones de toto acciperet imperio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum cõueniret legationem ad eum miserunt: promittentes ei subuenire si ad illos transiret:& tradere se:uel expugnare cum eo regem parthorum arsacen.Qua spe subito egredit ad eos:ut si parthos deuinceret:uiresq; resumeret:regẽ triphonem postea debellaret:longeq; eũ a syria pelleret. Qué cum prono suscepissent animo prouinciales:multos cõgregasset uiros:bellumq; & militiam omnem aduersus arsacen produxisset ipse uiuus capitur.sicut alibi iam retulimus.

¶Quemadmodum Triphon Demetrio a Parthis capto:contra fœdus fraudibus Ionathan cõprehendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit:fraudibus circũuenire uolens minime præualuit. Cap. IX.

TRiphon autem cum morte demetrii cognouisset:perfidus antiocho cœpit existere.Insidiebatur enim:qualiter eum interficiens:ipse regnum teneret.Impediébant uero impetum eius & uoluntatem amiciciæ ionathæ:quas cum antiocho habebat. Vnde primum ionathan statuit occidere:& tunc aduersus ãtiochum accedere . Fraudibus ergo uel dolo cogitans ionathan cõsumere:ad bethsuram ab antiochia uenit:quam græci scitopolim appellant:ubi cum electis quadraginta millibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum uenisse.Triphon uero cum ionathan uidisset ad pugnam paratum:donis eum pacauit:suisq; ducibus ut ionathæ obedirent præcepit:per hæc fidem suam uolens confirmare:cunctamq; suspitionem depellere:quatenus confidentem:& incautum:nihilq; ꝓuidentem caperet:& persuasit ei ut exercitum dimitteret:quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo nequaquam bello existente:& undq; pacem rebus habentibus:sed tenere paucos & ptolomaidam simul uenire supplicabat:nã tradere ei ciuitatem:& omnem prouinciæ moderationem:se uenisse profitebatur.Ionathas ergo nihil mali suspicatus:sed uera fide uel uoluntate triphonem hæc suadere credens:exercitũ dimisit:tria milia secum sola tenens.Ex quibus in galilea duo milia relinquens:cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triphonem comitatus superuenit. Vt uero intrauit ptolomaidam:portas statim ciues seruauerunt:secũdum q; eis a triphone erat præceptum:& ionathan uiuum capientes:omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit quoq; triphon ilico ad galileam:qui relicto duo milia interficerent.Sed hi cum fama preueniente captionem ionathæ comperissent:ãtequã uenirent a triphone missi armis circundati prouincia processerunt.Tũc satellites triphonis cum uidissent eos pro anima decertare:nullam eis molestiam inferétes:ad triphonem reuertunt.Hierosolymitæ autem cum audissent ionathan captum:& cum eo milites periisse:flebant illius interitum:& summa de ipso questio apud omnes fiebat:magnusq; timor eos inuadens:contristabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gẽtes inimicæ:& propter ionathæ mortẽ iniquitate:contra se bellum constituerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ sicut suspicabãtur euenerunt.Nam gentes mortem ionathæ cum audissent : contra iudeos bellare cœperunt tanq; indigentes duce.Triphon ergo exercitum multum congregans:ad iudeam ascendere statuit:ut hierosolymam debellaret.Symon autem uidens hierosolymitas metuentes cœpit eos alloquio confirmare quatenus forti aĩo essent:nec pertimescerent triphone superueniente.Et conuocans in templo populum alacriorem eum suis uerbis effecit:hinc allocutionis initium sumens. Pro uestra inquit libertate o uiri iudei me dudum cum patre uel fratribus mori paratum:quis ignoretur?Siquidem exempla mihi plurima non desunt:Mori eni pro legibus uel patria religiõe

noſtram familiam nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab anima noſtra poſſit eſicere:ſed introducat magis deſiderium uitæ: uel gloriæ. Quapropter non uti indigentes duce magno qui laborare:uel pati pro uobis recuſet:ſequimini me prono animo ubicũq; perduxero:nec enĩ melior meis fratribus exiſto ut meæ peccata animæ: neq; peior:ut quod illis uiſum eſt optimum pro patris interfici legibus: uel pro dei religione deuitem: ſed in quibus me oportet proprium illis fratrem oſtenderetin,his me demonſtrabo conſimilem. Cõfido enim in deo ultionem ab inimicis expetere: uoſq; omnes cum uxoribus uel filiis ab eorum uiolentia liberare:templũq; incolume cum dei auxilio reſeruare.Nam uideo gentes contẽpſiſſe uos:tanq̃ ducem non habentes: bellaq; præparaſſe.Cum hæc ſymon uerba ad plebem feciſſet: cõfeſtim depulſo populus animis metu audaciam ſumpſit: deſperãtq; ad ſpem bonam repente mutatus eſt:& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe ſymonem ducem & iudæ uel ionathæ fratrem principatum tenere dignum: ſe quoq; omnibus eius præceptis obſecutuꝝ promittens:ducis ei contulit dignitatem.Tunc ſymõ congregans omnes ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere:turribuſq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiam ionathan quẽdam amicum ſuum:filium abſalomi cum militibus ad ioppẽ: imperans habitatores eius eiicere:nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni: ipſe uero hieroſolymam tuebatur. Triphon autem exiens ab prolomaide cum multo exercitu ad iudeam uenit:ionathan ligatum ducens.Cui ſymon occurrit ad iadã ciuitatem:quæ ſuper montem iacet:unde etiam iudeæ campi pateſcunt.Cum uero triphon a iudeis audiſſet:ducem ſymonem cõſtitutum:direxit ad eum:fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circũuenire: iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redimere:ut mitteret argenti talenta centum:duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem:ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigalium eum ſe ligaſſe confixerat.Tum ſymon intelligens artem triphonis:quia ſi & argentũ mitteret:ille tamẽ fratrem eius minime laxaret: ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcẽs:tamẽ territus ne a populo accuſaret:ſe cãm fraternæ necis extitiſſe:q; non pecunias:nec filios pro ipo contraderet:colligens exercitum mandata triphonis indicauit dicens:q; hæc dolo uel inſidiis plena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias:ſed & filios eius tranſmittere:q̃ propoſitis a triphonæ nõ obediens:Putaretur non uelle fratrem abſoluiiniq; cum ſuis ſymon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; tranſmiſit. Quas triphon cũ accepiſſet: nec fidem ſeruare:nec ionathã abſoluere uoluit:ſed mox exercitum colligens:ad propria remeauit:ordinatoq; itinere p idumeam ad hieroſolymam aſcendere cupiens:uenit ad dorã ciuitatem idumeæ.Præcedebat uero cum exercitu ſymon:caſtra contra eũ ſp diſponẽs.Quod cognoſcẽtes hii qui in arce erant hieroſolymitana ad triphonem dirigunt:rogantes eũ ad ſe ocius properare: quatenus alimenta eis præberet.Ille ergo per noctem illam equitatum parauit:quaſi hieroſolymã aſcenſurus ſed niue uehementi ea nocte cadente:iter inuium reperit equis uel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante:nequiuit ad hieroſolymam triphon aſcendere:ſed reuertẽs ad ciriẽ:& prope galaditiden ingreſſus:ionathan ibi pimi uel ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiã puenit. Symon aũt ab iaſca ciuitate tranſferẽs oſſa fratris ſepeliit in patria ſua:luctum maximũ omni ſuper eum populo faciente.Tunc ſymon ingens mauſoleum fabricans:patri ſuo:fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile:cõſpicuũq; faciens:culus & portam undiq; colũnis ſuſtentantibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit:inſuper & priamidas ſeptem parentibus:uel unicuiq; germanoꝝ ſingulas ſuperpoſuit:magnitudine uel decore lucentes:quæ hactenus ſeruãtur.De ſepultura quidẽ ionathæ:& de ædificatione monumentoꝝ:hoc ſtudium ſymonis agnouimus.Defunctus ergo eſt ionathas:principatũ agens ſacerdotii: perq; ãnos quatuor gentem cõtinuit iudeoꝝ.Et de labore quidẽ mortis eius in mutuis documentis: publiciſq; monimẽtis primi anni ſymonis benefactoris:& iudeoꝝ pricipis ſcriptũ eſt. Itaq; iudei fœliciter aduerſarios uicinos ſuperauerunt:cum ſymon gazaram ciuitatẽ:uel ioppen:uel iamniã deuaſtaret:arcẽq; hieroſolymoꝝ deponeret:ne forte inimicis refugiũ eſſet unde ꝓcurrẽtes ledere eos poſſent. Quod cum feciſſet:optimum & utile putauit etiam montem ſuper quem arxs cõſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cũctiq; ingreſſi:monte deſtruebãt:& nec die nec nocte ceſſantes per tres ãnos: depoſuerunt eum ad ſolum:campumq; planiſſimum fecerunt:ita ut eminẽtius tẽplũ excelleret: arce uel monte depoſitis.Ea quæ temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continet modũ.

¶Quomodo Triphon occiſo ionatha:perfidus exiſtens antiocho Alexandri filio:qui Theos nominabat:ipſum iteremit:& obtinuit principatũ eius:cuius inſolentiã declinans exercitus cõtulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius: fratrem ipſius ãtiochum qui pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. Cap. X.

POſt capiuitatẽ demetrii:nõ multo poſt alexãdri filiũ ãtiochũ q theos nolabat:triphõ iteremit tutor eius quarto impii eius ãno:aicos ãt &familiares ſuos ad milites trãſmiſit:& multas dare pecunias pollicet:ſi eũ regẽ ordinarẽt.Nã demetriũ a patribus captũ nũciabat teneri:frẽm uero eius ãtiochũ ſi pricipatũ optineret:multa peſſima eis facturꝝ eẽ dicebat:dũ ꝓditionẽ eoꝝ ulciſceret.Qui cũ ſpaſſent affluẽtia pecuniaꝝ ſub regno tri

phonis frui:pricipē eū constituūt. Triphon ergo ut regni ĩsignia ſuſcepit:cōtinuo nequitiā ſuā pa refecit:&inotuit oĩbus:qa ꝙ priuatus humiliter multitudini obſeqbaf: nō hoc uolũtate bona: ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtq̄ uero regnū adeptus é:exuens ſe ſimulationē uerus triphon ap paruit:cœpitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro q̄ re exercitus eius recedens ab eo ad cle opatrā demetrii uxorem cōtulit ſe: quæ tūc in ſeleutia cū filiis erat concluſa. Errante uero frēm demetrii ātiochū:qui ſother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eū admittēte triphonis timore: mittit cleopatra:ad ſuas enim nuptias:& ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit ſuaden- tibus amicis:& timore uolentibus triphoni ciuitatem ſeleuciam aperire.

¶ Quomodo Antiochus cognomẽto pius:potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui Deme- trii:& creſcens indies:exercitum produxit aduerſus Triphonem: quem obſidens in dora caſtel- lo:accepit auxiliū & ſolatiū a Symone principe ſacerdotū:& de morte Triphonis. Cap. XI.

VMq; intraſſet ſeleuciā antiochus:& fortitudo eius p ſingulos dies creſceret:exiit pu- gnaturus cōtra triphonē. Quē uincēs:a ſuperiore ſyria repulit ad phœnicē:& ĩ doram caſtello munito cōcluſū obſidebat:mittitq; ad ſymonē prīcipē ſacerdotū iudeoꝝ lega tos p amiciciis uel auxiliis. Qui cum libenter petitionē ſuſcepiſſet:pecūias multas cū alimentis:militibus dorā obſidētibus large præbuit:ut antiochus eū inter neceſſarios aīcos pau- co tpe pateref. Nam triphon dū a caſtello dora ad apamiā fugeret:captus in ea concluſione pem ptus eſt:tertio ſui regni anno.

¶ Quemadmodum Triphonæ interempto:Antiochus oblitus beneficioꝝ Symonis Cēdebeū cum exercitu miſit ad expugnādū eum:quem tamē Symō pugnās fortiter deuicit. Cap. XII.

SEd ātiochus auaritia uel prauitate ſua ſymōis obliuionē una cū miſtratis pecuniis & alimētis cōcepit:uireſq; militares cuidā cēdebeo amico tradēs: ad depcationē iudeæ captiuitatēq; ſymōis miſit. Sed cū ſymon audiſſet ātiochi puaricationem licet ſenex eſſet:tamē eo ꝙ nihil ab antiocho iuſtū fieri uidebat:cōcitatus ad audaciā ſup ætatē ſuā iuuenilē fortitudinē accepit:&diſpoſuit quidē filios cum bellicoſima pte militū ipſe uero p aliā ptem militū cū reliquis uiribus perrexit ad bellū:multoſq; in ualibus mōtiū ad inſidias locabat:nulluſq; conatus eius euaſit:ſed oēm hoſtiū uincēs exercitum:in pace reliquā uitam agebat. Nam & ipſe cum romanis de auxiliis cōpoſuerat.

¶ Quod a genero Ptolomei in conuiuio dolo pereptus eſt Symon. Ptolomeus autem uinciens uxorē:& duos filios eius:principatū ipſe tenere conatus eſt. Cap. XIII.

IGitur annis octo prīcipatū ſacerdotii iudeoꝝ regēs:moritur in cōuiuio p inſidias pto lomei generi:& uxorem eius cū duobus filiis capiens:& uictos habēs:miſit:ut tertiū ioānē qui & hyrcanus uocabf apphēderet. Quod cū ſenſiſſet iuuenis:euaſit piculum: & ad ciuitatē feſtinauit:cōfidēs de populo ꝓpter patris ſui beneficia:ptolomeiq; odi- um. Properantē uero p aliā portā ptolomeū itrare:populus expulit:nā hyrcanū receperat. Hinc ptolomeus ad aliquod caſtellū noīe dagō in hiericho diſceſſit.

¶ Vt nouiſſimus filiorum Symōis hyrcanus ducatum accipiens:obſedit multo tempore Ptolo meū in caſtello quod dragon uocatur. Cap. XIIII.

ACcipiēs autem paternum principatum hyrcanus deū hoſtiis placauit:&ita contra pto lomei militiā produxit exercitū. Et cum ad locum peruenīſſet:in aliis oĩbus hoſtem circumuenicns ꝑualebat:uincebatur tamē matris & fratrū amore:quos ſup muꝝ pto lomeus trahens in conſpectu eius torquebat:& præcipitare minabatur ſi non ab obſi- dione diſcederet. Hyrcanus āt quātum remitteret de obſidionis induſtria:tantū cariſſimis puta- bat offerre ſubſidia:nedū male paterenf:eius crudelitati reputaref. Mater āt protendens manus petebat:ne propter eos differret:ſed multomagis ipetu caſtellū iuaderet:inimicoq; ſuæ ptāti ſub acto:p cariſſimoꝝ tormētis redderet retributionē:ſibi quoq; extimās hoc eſſe utilimū ſi p ſuā mortē hoſtes atrocius depirēt. Hyrcanū ergo petitionibus matris incenſum:caſtellum capiendi furor tenebat. Rurſus uero cum uidiſſet matrem cedi uel diſſipari ſoluebaf: & pro igeſtis matri tormentis:impetū deponebat obſidionis:taliq; neceſſitate obſidionis alias obſedendi ꝓtractus ſeptimū ānū expleuit:in quo ſp iudei uacant. Nam per ſeptem hunc obſeruant: ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter ptolomeus a bello ſolutus:occidit matrem & fratres hyrcani: & fugit ad zenonē qui cotilas appellabatur:in philadelphia tyrānidem exercentem.

¶ Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hyrcanum: caſtra ſoluit:accipiens ab hyrcano talenta tricenta:& amicicias cum eo compoſuit. Cap. XV.

ANtiochus aūt in feſtus ſymoni de iteritu ſui exercitus:cōtra iudeā acceſſit quarto āno ſui imperii:primo uero hyrcani olīpiade cēteſima ſexageſimaſecūda. Cūq; deuaſtaſſet prouinciā:hyrcanū in ciuitate iclufit. quā ſeptē aciebus circūdedit:nihil tamē profici- ebat: ꝓpter muroꝝ munimina:& ꝓpter obſeſſoꝝ uirtutē:necnō & aquarū iopiā:qua ꝓpter ſiccitatē domabaf. In pte uero planiſſima turres ſtatuit celſiores:numero centū tres:tecta unaquaq; habēte ſuper quas militares ordines diſpoſuit:multoſq; quotidie labores cōgreſſus ipſe

rebat:forſamq; latam & altiſſimam conſtruens:muros ciuitatis depoſuit.Iudei ergo multas ſicur-
ſiones contra moliebantur:& ſiquidem incautos aduerſarios inuenirent: peſſime eos cõterebãt
ſi uero præſentes eſſe alias præſenſiſſẽ eos cognoſcerent:inocui rediebant. Vt uero noxiã multi-
tudinem intra ciuitatẽ hyrcanus attẽdit cõſumẽdis citius neceſſariis:nihilq; populo prodeſſe cõ
ſpexit inutilẽ eius ptem ſecernẽs foras ciuitatẽ emiſit:q̃ uero bellicoſa & fortis erat:hãc tantum
tenuit alias retinuit.Antiochus ãt ꝓiectos egredi uetabat.Qui dũ inter muros errarẽt:ſeuiſſimis
tormẽtis miſerabiliter aias exalabãt.Cũ uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent miſerati eos itra
ciuitatẽ denuo receperũt . Hyrcãus itaq; ad ãtiochũ legatos direxit:petens idutias ſeptẽ dieꝝ:pp
feſtiuitatẽ deiq; ſupplicationẽ.Qui cũ audiſſet:reſpõdit legatis.Immolate.Nec nõ ẽt ad ſacrificiũ
magnificẽtiſſimũ deſtinauit thauꝝ:cornibus iauratis & pocula plena omnibus aromatibus aurea
uel argentea:quod ſacrificiũ adductũ ſuſceperũt:qui ãte portas ſtabãt & ad tẽplũ duxerũt.Antio
chus autẽ iſte exercitui melius antiocho epiphanæ claruit:nã ille capiens ciuitatẽ: porcos ſuper
arã imolauerat:& ius carniũ ꝑ totũ tẽplũ iparſerat:etiã leges iudeoꝝ:paternaq; religionẽ cõfude
rat:ꝓpter q̃ gens rebellauit:& minie recõciliari paſſa eſt:hũc uero antiochũ ꝓpter pietatẽ religi-
onis:oẽs piũ uocauerũt:laudãtq; modeſtiã eius.Hyrcanus ẽt aĩaduertẽs ſtudiũ ipſius erga deũ:pe
tiuit eni ut patriã eis cõuerſationẽ reſtitueret:Qui cũ refutaſſet peſſimũ cõſiliũ:ſuadentiũ gentẽ
cape legibus diſſonãtẽ:ad oẽm pietatẽ flexus:legatis reſpõdit:ſi traderẽt arma:ptẽq; tributoꝝ iop
pe aliarumq; ciuitatũ circa iudeã exiſtentiũ ſoluerẽt:& cuſtodias in ciuitate ſuſciperũt:cõfirmãs
pactũ:finiret bellũ.Iudei uero oĩa ꝓferre præter cuſtodiã cõſentiebãt:quã nõ ꝓpter aliud niſi ꝑ
diſſimili cõuerſatione recuſabãt:pro cuſtodia tamẽ obſides dare profitebanꝫ;& taléta argenti qn
genta:ex qbus ſtati trecenta cũ obſidibus obtulerunt:iter quos erat & frater hyrcani.Quæ cum
ſuſcepiſſet rex antiochus & coronã ciuitatis depoſuiſſet:obſidionẽ ſoluẽs diſceſſit.Hyrcanus ue-
ro ſepulchrũ dauid apiens:q̃ multo ditior quondã regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ exi-
de ꝓtulit:ex qbus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere . Cõpoſuit ẽt cũ antiocho amicicias ſu-
ſcipiẽſq; eũ intra ciuitatẽ:munificenter habũdeq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat . Cũq;
exercitũ antiochus cõtra parthos duceret: cũ eo hyrcanus egreſſus ẽ.De his eſt teſtis Nicolaus
damaſcenus:ſic in hiſtoria docens. Tropheũ ſiſtens antiochus iuſta fluuiũ licũ:ubi uicerat in da-
thim parthoꝝ ducẽ:ibi duobus diebus remoratus eſt:petente hyrcano iudeo:propter aliquã pa-
triã iudeoꝝ celebrationẽ:i qua nõ erat legytimũ eos ꝓficiſci. Et quidem hæc nõ eſt mẽtitus.Nã
quinquageſima feſtiuitas poſt ſãbbatum inſtabat: in q̃ minime licet nobis uel in ſãbbatis uel in
feſto die uiã conficere. Tunc enim ãtiochus cũ arſace pthoꝝ rege cõfligens:& multũ pdẽs exer-
citum interiit.In regno ãt ſyriæ frater eius demetrius ſuccedit:arſace eũ a captiuitate ſoluẽte eo
tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingreſſus eſt:ſicut prius demõſtratũ eſt.

¶De hyrcani militia poſt mortem Antiochi apud parthos defuncti cõtra ſyriã:& q; multas po
tentes ciuitates obtinuit. Cap. XVI.

Hyrcanus uero Antiochi morte cognita: ſtatim ad ſyriæ ciutates expeditionẽ pauit:ar-
bitratus ipatos eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire: quod ẽt euenit.
Nã medabã cũ multũ exercitus eius laboraſſet:ſexto menſẽ capit:poſt etiã ſamogam:
uel illas quæ uicinæ fuerunt: necnõ etiam ſicimã:garizĩm:gentẽq; cutheorum q̃ tẽplũ
ædificatũ ad ſimilitudinem hieroſolymitani poſſidebat:quod alexandri mãdato ſanaballath dux
condidit: propter manaſſen ſuum generum:fratrem iaddo alias iaddus principis ſacerdotum:ſi-
cut ſuperius intimauimus.Contigit uero templum hoc diurni poſt annos ducẽtos. Hyrcanus er
go ciuitatẽs idumeæ aboracum:mariſſam:cũctoſq; cum domuiſſet idumeos permiſit eis prouin
ciam habitare : ſi circũciderentur:legibuſq; iudaicis uterentur.Qui deſiderio patriæ terræ circũ
ciſionem & aliam conuerſationem iudeorum prætulerunt:ideoq; ex illo tempore cœperunt eẽ
iudei.Quo facto:hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatem romanorum renouare cupiens lega
tionem ad ipſos direxit.Cũq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet:cõpoſuit amicicias hoc modo. Fan-
nius marci filius:conſul:ſenatum oẽm octauo idus februarias:in campum iuſſit conuenire:ꝑſen
te luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio ſempronio falernæ filio:ꝓp hoc quod legati iudeoꝝ
petiuerunt:ſymon filius doſithei:& appollonius alexandri:& diodoriis iaſonis:uiri optimi a po-
pulo iudeoꝝ deſtinati:de ſocietate uel auxiliis exhibendis:quam cũ romanis de publicis rebus
habuerunt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:inſuper & uillas q̃s antiochus pu-
gnans contra ſenatuſconſultum tenuit reſtituantur:& quatenus nec regii milites per terrã eorũ
cum ſubiecti ſint tranſeant ut.etiam illa quæ per antiochum geſta ſunt:contra ſenatuſcõſultum
cenſeantur:& legatos mittant:quatenus recipiant quæ ab antiocho ablata ſunt:& prouinciã æſti
ment uaſtatam:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darentur:quatenus ad propriam do-
mum illeſi reuerterentur.Placuit igitur amicicias & auxilia cum hominibus bonis:& a bono po
pulo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas.De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares:cũ
a ſuis negociis ſenatus uacauerit;feſtinabit impoſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fi-
eri:decernentes dare cõſulem fannium publicas pecunias expendendas: dum ad patriam remea-

rẽt. Et ſannius quidem legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis præſtãs ex ſenatuſcõſulto: per quod debuiſſent cum tutella ad ſuam redire patriam. In his quidem priceps ſacerdotũ hyrcanus erat. Interea rex demetrius cum exercitum aduerſus hyrcanum colligeret: nec tempus ei: nec occaſio data eſt: cũ milites: & ſyri malitiã eius abhorrerent: & p legationem peterẽt ptolomeum ſiſconem cognominatũ: quatenus de genere ſeleucii tranſmitteret eis: qui deberet accipere principatũ. Ptolomeus ãt cũ alexandro zebẽna exercitũ mittẽs: pugnaq; cõmiſſa demetrius ſuperat. Qui dũ fugeret ad cleopatrã ſuam uxorẽ in ptolomaide: ab ea non ſuſceptus: tirũ recedẽs: tẽtus: multaq; paſſus ab inimicis: interiit.

¶ De amiciciis alexãdri zabine cognomie cũ Hyrcano: & quomõ deuictus ab Hyrcano Antiochus cizicenus amiſit iudeã: & de fœlicitate uel pace iudeoꝝ Hyrcão pricipatũ agẽte. Cap. XVII.

ALexander aũt regnũ accipiens: & amiciciam cum Hyrcano princip; ſacerdotum cõponens: interiecto tandẽ tpe: expugnatus ab antiocho filio demetrii criſpi noie occidit. Cũq; antiochus ipium ſyriæ tenuiſſet: cõtra iudeã exercitũ deſtinare timuit. Audiens uero germanũ ſuũ & ipſum noie antiochũ ex eadẽ matre ꝓgenitũ: multas uires cõtra ſe a cizico cõgregaſſe: eũ intra ꝓuinciam ſtatuit expectare: q̃tenus obuius incurſionibus fratris ãtiochi reſiſteret: qui cizicenus dicebat: q; in illa ciuitate nutritus eſſet: filius ãt fuerat ãtiochi q; ſother nũcupabat: & uitam bello parthico terminarat. Hic ẽt frater erat demetrii criſpi patris. Cõtigit uero ambos fratres unã uxorẽ cleopatrã duxiſſe quẽadmodũ & alibi retulimus. Cizicenus ãt antiochus ad ſyriã peruenies: diu cũ fratre bella cõmiſit. Interi Hyrcanus omni tempore illo pace fruebatur. Nam & ipſe poſt mortem ãtiochi a macedonibus deſtitit: dũ neq; ut amicus: uel ſubiectus aliq̃d eis præbuiſſet. Cuius res abundæ creuerũt temporibus alexandri zebẽnei: & magis tunc quando hi fratres cõtra ſe pugnabãt. Nã dũ bello occupati fuiſſent: Hyrcanus iudeã cũ licentia poſſidebat: multãq; pecuniaꝝ ſummã collegit: amboſq; inter ſe dimicãtes conténens: expeditionem cõtra ſamariã ciuitatẽ ualde munitam produxit: de q̃ ſuo loco referã: qualiter ab herode ſit cõdita: & ſebaſte noiata. Accedẽs igitur ad eã ſtudioſe obſidebat: memor maloꝝ quæ ſamaritæ cõtra mariſſenos colonos & auxiliatores iudeoꝝ cõmiſerũt: obediẽtes ſyroꝝ regibus. Cũ ergo mœnia ũdiq; circũdediſſet: duplici muro cincta ſtadiis octogita: filios ſuos obſidioni præpoſuit: antigonũ & ariſtobolũ. Quibus imminentibus i tantã neceſſitatẽ famis ſamaritæ ici derunt: ut ẽt illicita tãgerẽt: & uocarẽt adiutorẽ ãtiochũ cizicenũ. Qui ſtati ueniẽs ad defenſionẽ: uicit ab ariſtobolo: fugatuſq; a fratribus: uſq; ad ſcitopoli currẽs: euaſit piculũ. Hi rurſus ad ſamaritas reuerſi: cõcludũt eos ĩtra muꝝ: ut ſecundo neceſſitate coacti ſamaritæ: adiutorẽ uocarẽt ãtiochũ: qui dũ a ptolomeo lathiro ſex milia uiros petiſſet quos ptolomeus i uita matre direxit: nã necdũ a pricipatu eũ expulerat: primũ ꝑdatorio mõ iuadit hyrcani prouiciã cũ ægyptis: nõ audiẽs apte pugnã cõmittere. Nam uires ſuas ſciebat impares: ſed ſperãs populatiõe terræ cogere Hyrcanũ a ſamariæ obſidione recedere. Cunq; multos milites perderet inſidiis circunuẽtos diſceſſit ad tripolim: callimandro & epicrati bellum iudaicũ cõmittẽs. Callimander ergo aduerſariis fugam ſimulãtibus: & poſt reuerſis ſtati cõſumit: epicratis autem manifeſte pecuniis ſeductus: ſcitopoli cũ uicinis locis prodidit iudeis: ſamariæ uero obſidionẽ ſoluere nõ potuit. Igitur Hyrcanus ſub anni concluſione capiens ciuitatẽ: nõ hoc ſolo cõtentus eſt: ſed totã deleuit ſamariã. Nã ſic eã uertit: ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuiſſe illic quiſq; iudicaret. Mirabile tamen aliq̃d de pricipe ſacerdotũ Hyrcano dicit: quẽadmodũ ei deus locutus ẽ. Nã referunt illo die quo filii eius cũ ciziceno cõflixerãt: dum ipſe i templo ſolus ſacerdos adoleret thura: audiſſe uõcẽ q; filii eius uincerent antiochum. Qui cũ a templo ꝓceſſiſſet: hoc omni populo manifeſtũ fecit: quod ita cõſtãter euenit. Hyrcanus q̃dẽ i his degebat. Per idẽ uero tẽpus nõ ſolũ hieroſolymoꝝ iudei: ſed & ꝓuinciales & alexãdriũ habitantes: & ægyptũ: & ciprum fœliciter agebant. Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ ſeditionẽ mouens: ordinauit duces chelchiã & ananiã filios oniæ: quẽ ſupius retulimus templũ ædificaſſe in terra heliopolitana ad ſimilitudinẽ ſacrarii hieroſolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cũ audiſſet his exercitũ: ſine ſententia eoꝝ nihil tractabat: ſicut teſtatus eſt ſtrabon capadocus: ita dicens. Nam plures & qui cũ eis deſcẽderũt: & quos poſtea cleopatra mittebat: in cipro ſtatim ad ptolomeũ tranſiebant: ſoli uero iudei qui oniæ dicebant apud cleopatram ꝓmanſere reginã: propter chelchiã & ananiã. Hæc ſtrabon diſſeruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud iudeos fœlicitas: magis autem phariſei. Nam mala eum uolebant pati: qui tantũ apud populũ ualebant: ut ſiquid contra regẽ & principẽ ſacerdotũ dixiſſent: facile crederetur. Diſcipulus tamen & Hyrcanus fuerat: & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cõuiuiũ uocaret: & amicabiliter paſceret: nimiſq; delectari uidiſſet: dicere cœpit. Scitis me uelle iuſta oĩa agere: per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem: ſiquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent: omni uirtute ornatum eſſe lætatus eſt. Tum unus ex accumbentibus: eleazarus nomine maliuolus: & ſeditionibus gaudens quoniam inquit dixiſti: te uelle ueritatem cognoſcere: uis iuſtus eſſe: depone principatum ſacerdotii: & tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hyrcano uero cauſam conſulente:

quapropter deponeret principatum:quoniam inquit audiuimus a ſenioribus captiuã fuiſſe matrem tuam ſub antiocho æpiphanæ: quod falſum fuerat. Contra quem irritatus hyrcanus:oéſq; phariſei ualde indignabantur. Tunc ionathas quidam de ſaduceorum hereſi:quæ contraria phariſeis exiſtit:ualde Hyrcano amicus:dicebat:ſcientibus omnibus phariſeis eleazarum blaſphemiam feciſſe & hoc manifeſtum illi fieri poſſe ſi requireret illos:qua dignus eſſet pœna p uerborum qualitate multari. Cunq; Hyrcanus phariſeos interrogaſſet:qua iudicarent eum pœna meritum:non enim credo inquit cum ueſtra ſententia factam iniuriam: tũc illi cum eum honorari uellent:dicebant ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere:nam non uidebatur digna cõtumelia morte multari:& quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta phariſei ualde cõtriſtabãt: unde illorum ſententiam maledictiones eleazarum putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius lonathas flexit eum:relictis phariſeis:ad ſaduceorum partem tranſire:ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret:cuſtodeſq; eorum puniret. Vnde ſummum ei uel filiis odium a multitudine conciratum eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare:quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent phariſei:quæ non ſunt inter moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; ſaduceorum gens has expulit:dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſunt:illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minie cuſtodiri. Et de his multa queſtio:uel altercationes maxime fiebant:& ſaduceos copioſi uel diuites ſequebãtur: populares uero non eis obſequebãtur: ſed phariſeos unanimiter adiuuabãt. De his tamen duabus hereſibus atq; aſſenoq; i ſecundo uolumine iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus ãt poſt ſeditionem ſedatã fœliciter uixit:& principatũ optie rexit ánis trigitauno:defũctuſq; reliqt filios qnq;:qui maxie alias maxis his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt:magiſtratu populi principatu ſacerdotii: & prædicatiõe prophetiæ. Nam deus cum eo erat:& futuroq; præſentiam ei donauit ita enim cognoſcebat & prædicabat:ut etiam duobus filiis prædiceret:q; rerum domini nõ diutius permanerent. Quorum iteritum opere præcium eſt narrare:quatenus ſentiamus:quãtum indigni fœlicitate patris fuiſſent.

Quod defuncto hyrcano:filius eius ariſtobolus ſuſcipiens pricipatum: primus ſibi diadema impoſuit:fratribus ſuis præter Antigonum in uincula cõiectis:qui etiã matrem ſuam uiculis & penuria cõſumens:ipſum quoq; Antigonũ fratrem ſuum quẽ cõſortem regni habebat accuſationibus inuidioq; alienatus ab eo iuſſit interfici.

Cap. XVIII.

DEfuncto enim patre:maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem tranſferre decreuit:primuſq; ſibi diadema impoſuit:poſt quadringentos octoginta & unum annos:& tres menſes:ex quo de captiuitate babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans auteni fratrem ſuum ſecundum antigonum:ſimili dignitate eum ordinauit:alios uero uinculis tenebat aſtrictos:incluſit etiam & matrem pro magiſtratu altricãtem:nam illã Hyrcanus dominam eſſe relinquerat:qui ad tantã crudelitatẽ perductus eſt:ut uinculis eam penuriaq; conſumeret:inſuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebaſ: & communis regni habere conſortem:accuſationibus alienatus ab eo:quibus primum quidem non credebat:aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe rediſſet:tempore quo feſtiuitatem tabernaculorũ deo celebrãt: contigit ariſtobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies feſtos ad templũ aſcendit:ualde ſplẽdidiſſime ornatus cum ſuis armatis:& multum pro ſalute fratris orauit. Maliuoli uero cupientes eorum ſeparare cõcordiam:occaſionem ſe cepiſſe pompam antigoni putauerũt: & uictoriam eius coram rege:pompamq; maliuole dilatabant:quo modo in celebratione tabernaculorum ſublimis apparuit:ut non hæc a priuato fieri uiderentur:ſed regiæ munificẽtiæ oſtẽtatio crederetur:eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Ariſtobolus autem cum his accuſationibus inuitus credidiſſet:timens ne in fratris ſuſpitionem incideret:ſimulq; ſuã cuſtodiã curãs:diſponit cuſtodes ſui corporis : in ſubterraneo uel tenebroſo loco. Iacebat ãt ipſe i turræ quæ antoniana dicebaſ:& præcepit ut inermem occiderẽt nullũ fratrem aũt antigonum ſi armatus intraret interficerent:mandauitq; antigono: ut ſine armis ueniret. Regina uero inſidiatoribus antigoni perſuaſit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma:ornatumq; bellicum:petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eoq; facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidẽs de fratris affectu:ſicut erat armatus ad ariſtobolũ gredieſ:ut armoq; demõſtraret ornatũ. Cunq; ad turrẽ quæ ſtratonis dicieſ pueniſſet:ab eis qui in tenebroſo loco fuerãt collocati proſternitur. Cuius mors oſtendit:nihil inuidia:nihil accuſatione ualidius:neq; magis aliud ſecernit fidẽ:ſeu naturalem familiaritatẽ quã iſte paſſiones. Ammirari poteſt quilibet & iudã eſſeum genere:qui nunq; in his quæ prædixit mentitus eſt. Nam hic cum uidiſſet antigonum per templum tranſire clamauit ſocis ſuis & notis:qui gratiã p̃dicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabant. Melius eſt mihi inqt mori:quã ſi mortẽ fuero mentitus antigoni:quẽ hodie uideo piturum i turræ ſtratonis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat:ubi cũ prædixit interfici. Diei quãplurima pars tranſierat:ut etiã dubitare uaticinatione uideret. Cunq; hæc dixiſſet:triſtiſq; eſſet:nunciaſ ei antigonũ eſſe de

ſunctum in ſubterraneo.Nam & ipa turris ſtratõis dicebaſ:eodẽ noie quo maritima cæſarea nũ cupatur.Igitur uatẽ hoc pturbauit.Ariſtobolũ aũt fraternæ cedis prſa fletuſq; poſſedit:necnon etiã egritudo mẽtẽ eius celeri dolore pſuaſit:& itollerabilẽ paſſionẽ corruptis uiſceribus ſuſtinebat:copiam quoq; ſanguinis euomebat.Quod dum puer aliqs portaret:lapſus ẽ in loco quo maculæ ſanguinis adhuc antigoni permanebant:ut arbitror de prouidentia diſponẽte. Quo facto: clamor uidentium ſuſum ſanguinẽ eleuatus eſt:dum exiſtimarẽt hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum Ariſtobolus audiſſet:cauſamq; requiſiſſet tacentibus amplius minabaſ diſcere uolens clamoris cauſam:homines enim ſuſpicãtur in his quæ tacentur : & ſemper eſſe peiora putant.Vt uero cogenti & interminãti ueritatem aperuerunt:cõfunditur eius mens: percuſſa cõſcientia ſua:gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit.Nũquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis:ut non ſceſere fraternæ cedis ueloci pœnæ conſumeret.Vſquequo ipro bum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere.Cur non eam celeriter reddis:ſed paulatim libo ſanguinem interemptis.Quæ cum dixiſſet:moritur regni ſuo primo anno qui etiã dictus eſt filellinideſt amator græcoꝝ.Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit ſtureos:plurimamq; eorum prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitantes in ea:ut ſi uellent in prouincia permanere:circunciderentur ſecundum leges moſaicas.Erat autem naturæ ualdæ moderatæ:uel pudoris ingenui:ſicut teſtimonium præſtat ſtrabon nomine timagenis:ita dicẽs.Modeſtus fuerat hic uir:& nimium iudeis utilis.Nam prouinciam eis adquiſiuit:& partem gẽtis iturcorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

¶Quemadmodum defuncto Ariſtobolo:frater eius Alexander ſuccedens in principatu: cõtra Syriam & phœnicem:& arabiam exercitum ducens: multas gentes ſubegit: & de ptolomei latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. Cap. XIX.

DEfuncto tamen Ariſtobolo: Salomoni uxor eius quæ apud græcos alexãdra noiatur ſoluens fratres eos quos ligatos Ariſtobolus tenebat:ut p̃dictum eſt:ianneũ q & alexãder dicebaſ.regem ordinauit ætate maiorẽ:qui nũquam ad faciẽ patris uenit.Cauſa uero huius odii:talis fuiſſe diciſ.Cũ diligeret priores filios ſuos hyrcanus antigonum & Ariſtobolũ:& apparuiſſet ei deus in ſomnis:& interrogaſſet eum:quis filioꝝ ſucceſſor eius exiſteret:deo demonſtrante uultum iſtius:cõtriſtatus q; oium bonoꝝ ſuoꝝ hic heres exiſteret:genitũ in galilea nutriri dimiſit.Deus uero nequaq̃ mentitus ẽ hyrcano.Náq; regnũ poſt ariſtoboli finẽ iſte ſuſcepit.Qui unum e fratribus ſuis intentẽ regnũ præſumere interfecit: alteꝝ uero uolentẽ innocẽter uiuere honorabiliter tractabat. Is enĩ dum principatũ ſuum ſicut & ei uidebaſ utile diſpoſuiſſet:expeditionẽ contra ptholomaidã egit:pugnaq; cõmiſſa: uictor in ciuitatem hoſtes concludens:obſidebat eos.Nam ex ciuitatibus maritimis:ptolomais & gaza ſole ut ſubiicerenſ reſtabant:necnon ẽt zoili tyranni ſtratonis:& dora.Sed philometore antiocho: fratreq; eius antiocho ciziceno inuicẽ decertantibus:ſuaſq; uires perdentibus:nequaq̃ ptolomaite ſperabant ab illis auxiliũ.Quibus obſidione exhauſtis:zoilus qui turrẽ ſtratonis doráq; tenebat:agmen militare nutriens:tyrannidẽ meditatus eſt: dum reges contra ſe bellarent: & paululũ ptholomaitis ſubueniebat:quia nec reges talem familiaritatẽ circa eos habebant: ut confiderent ab eis mereri ſolacia.Vterq; enim tolerabat:quod ſepius athletis contigit: qui cum uiribus diffidunt:erubeſcentes credere:otio uel quiete certamina differunt. Reliqua ptolomaitis ſpes erat in rege ægyptioꝝ:ptholomeo latiro qui cũ a matre depulſus a regno fuiſſet:ciprum habitabat.Igiſ mittentes ad eũ ptholomaide petebant auxilio uenire:quatenus eos a manibus alexandri piclitãtes eriperet.Spem uero nõ nimiam ẽt ei legati excitauerunt dicentes:ſi tranſiret ad ſyriã:haberet gazeos & zoilũ:inſuper & ſydonios ac multos alios:pro ptholomaitis ſecum pugnantibus. Quibus incitatus nauigare feſtinauit.Per idẽ tempus demetrius orator eloquẽtiſſimus : perſuaſit eis ſniam permutare:melius eſſe dicens:incertũ iudeoꝝ ſuſtinere periculũ:quã manifeſtam ſuſcipere ſeruituteẽ:dum ſe traderent domino:quo facto non ſolũ præſens haberẽt bellũ: ſed multo maius ab ægypto ſparẽt.Nam & cleopatrã nequaq̃ pati filium uicinũ exercitum aggregare uicebat ſed uenturã cum maximo cõtra eũ exercitu:quæ properabat & a cipro filiũ eiicere: & cum ptholomeus nihil proficeret:rurſus ciprum fugeret:ipſi uero nouiſſimũ haberent periculum.Ptholomeus uero:q̃uis per uiã cognouiſſet ptholomaitaꝝ uoluntatẽ mutatam:non minus tamen nauigauit:& applicuit in ſycaminatibiq; uires ſuas depoſuit.Oĩs uero exercitus eius erat cum æquitibus & peditibus triginta milia.Quos cũ iuxta ptholomaidã produxiſſet & applicuiſſet:ualde cogitabat;quõ neq; legatos eius ſuſciperent:neq; uerba audirent.Sed cũ ueniſſet ad eũ zoilus & gazai:appeterentq; auxiliũ ſibi præberi:q; terra eoꝝ a iudeis & Alexandro depopulareſ:ſoluit obſidionẽ Alexander ptholomei timore:reuerſuſq; ad propriã terrã:deinceps bella diſponebat latenter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans:aperte uero amicitias & auxilia cum eo ſe componere ſimulans:& quatuor milia talentoꝝ argenti ſe dare promiſit: ſi zoilum tyrannũ depelleret:terramq; eius iudeis traderet.Tunc ergo ptholomeus alexandri amicitias ſuſcepit:& zoilum ſubegit.Deinceps cum audiſſet latenter ad cleopatrã matrẽ eius mandaſſe:ſoluit pacta quæ

cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidā quidē accedens obſidebat:q; eum nō ſuſcepiſſent: ibiq; relinquens duces:& partē ſui exercitus ut obſeſſos cuſtodirent:cū reliqua pte iudeā popu-
laturus inuadit. Alexander uero cū ptholomei puaricationē audiſſet:congregauit ꝓuinciaſiū qn quaginta milia:ut ār alii hiſtoriarū ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cū ergo collegiſſet exer citum:occurrit ptholomeo. Ptholomeus itaq; ſubito inuadens aſachron ciuitātē galileæ die ſab-
batorū uiriliter cœpit eā:unde decem milia corporū:& aliā multam ꝑdam abſtulit. Cūq; tēraſſet ſephorim ciuitatē:pauco diſtantē ſpacio a ciuitate capta multos amiſit. Poſt aūt cum Alexandro bellaturus perrexit. Cui cū alexander iuxta iordanē fluuium occurriſſet:in loco q aſaphon dicit non longe a iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit:habens octo milia pugnatorū:quos ecatontama-
chos uocabat:ideſt contra centū pugnantes quō ereis ſcutis utebant. Verum etiā fuerūt & ptho lomeo propugnatores:cū clipeis ereis:ſed minus iudeis ornati:ideoq; milites ptholomei timidi ad ꝓlium acceſſere. Sed non paruā audaciam eis imittebat:filoſtephanus:qui ſtratigimatorū peri tus:eos fluuiū tranſire prohibebat:ſupra quē caſtra ſua poſuerat. Alexandro iter hæc minime ui ſum eſt tranſitū eorū uetare:dū putaret:quia ſi poſt dorſum fluuiū haberēt:nequaq; poſſent a pu gna diſcedere. At in pricipio ꝓlii ex utraq; pte fortiter pugnatū eſt:pari aioſitate uel ſtudio:ut ab utroq; exercitu multi ꝓſternerent. Sed cū alexandri exercitū ſuperioré filoſtephanus uidiſſet:mi lites diuidit:& defectos ſuos fortiter adiuuans:nulloq; ſubueniente iudeis:partē illam cū eis qui prope ſtabant ad fugā conuertit. Quod cū uidiſſent milites ptholomei ſecuti iudeos interficie-
bant. Poſt aūt reuerſi reliquos ad fugā uerterunt:& tādiu proſtrauerūt eos: uſquequo & ferrum & manus eorū defeciſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicunt. Timagenis uero quinquagin ta milia retulit:reliquos ār captos:paucos uero ad ſuā fugiſſe prouinciā. Tunc ptholomeus poſt uictoriā prouinciam ꝑgrans ueſpere facto in q̄buſdam iudeæ uillis ingreſſus ē:quas plenas mu lieribus & infantibus inueniens iuſſit militibus ſuis ut occiderent & laniarent: mēbraq; eorū in cacabis mitterent ad coquendū. Hoc autē ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci:& exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & ptholomaidam:ſicut alibi retulimus. Sed cleopatra cū reſpiceret filium ſuū creſcere:& iudeā licenter deuaſtare: ciuita
temq; gazeorū ſubiectā habere:negligere recuſauit:dū iam i portis ſuis eū præſentem ſperaret eſ ſe futurū:& amari ab ægyptiis ꝓp uirtutem eius putaret eū:ſtatim cum nauali & pedeſtri exerci-
tu contra eū egreditur:duces totius militiæ chelchiā & ananiam iudeos ꝓponens:pecunias uero multas:nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulā cōmendans. Cūq; iuſſiſſet fi-
lium ſuū Alexandrū cum maxima claſſe nauiū ad phœnicē nauigare:ꝓp refugia oēm ſuam expe ditionē cleopatra in ptholomaide depoſuit. Cū uero eam non ſuſcepiſſent ptholomaide: ciuita-
tem obſedit. Ptholomeus tamen a ſyria cōtra ægyptū feſtinauit:putās ſubito eam ſine militibus exiſtentem occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idē tempus & chelchias unus ex ducibus cleo-
patræ:circa inferioré ſyriam ptholomeū perſequens moritur. Cleopatra ergo cū audiſſet filii co-
natum:& q̄ nullatenus ægyptii eum ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partē: quæ de prouincia ptholomeū depellerent. Qui reuerſus ab ægypto:iterū i gaza hyemabat. Interiecto ue
ro tpe:cleopatra cuſtodiam ptholomaidis cū ciuitate obſidione cœpit. Ad quā Alexander ſūma dona deportans ueniſſet:dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiūq; nō alibi niſi apud eā habiturum:quidā amicorū perſuadebāt ei:ut prouinciā iudeorū percurreret & obtineret:neq; cō
tēneret tam optimā multitudinem iudeorū ſibi ſubiicere. Cūq; ananias contradicens ſuaderet in iuſtum eē:ſi hoiem auxiliatorem priuaret propria ptāte. uerum etiā & cognatos ſuos eſſe: nec te minime uolo inquit ignorare regina quō ꝓp hāc iniquitatem inimicos oēs iudeos habebis. Hæc ergo ananta ꝑſuadēte cleopatra flectitur nihil pœnitus alexandrū ledere: ſed ſocietatem cum eo cōpoſuit i ſcitopoli ſyriæ. Qui cum a ptholomei timore liberatus eſſet: exercitū ſtatim cōtra hu milem ſyriā produxit & expugnauit gadara decē menſibus opp̄ſſam:& amathunta magnū ꝓpu-
gnaculum habitantiū ſuper iordanē:ubi optima uel induſtria digna theodorus zenonis præſide bat:qui inſpate iudeos inuaſit:& decem milia interfecit ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaq; perturbat alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum:& raphiam & anchi donā expugnauit quā poſtea herodes agrippiadā noīauit. Cunq; uideret ptholomeum a gaza ad ciprum rediſſe:matrēq; eius cleopatram ad ægyptum:gazeis iratus:quō ptholomeum auxiliato rem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciāq; ipſorū depredauit. Sed aplodotus dux gazeno-
rum cum duobus milibus peregrinis & decem milibus ciuium in exercitum irruit iudeorum:& quādiu noxerat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rurſum ptholomeū ſuperueniſſe. Poſtero autē die facto:cognoſcentes iudei ueritatem:reuerſi gazeos inuadunt & proſternunt mille. Qui-
bus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prœlium: & quicquid ad-
uerſi accidiſſet tollerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aūt eos rex arabum are thas magnanimus uir:qui ſuperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequā ueni-
ret aplodoto perempto:ciuitatem capi. Nam liſimachus frater eius inuidens: q̄ ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militaréq; congregans phalangam:ciuitatē alexandro pro-

didit:qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit.Poſt aũt milites gazeis imiſit: ut eos cruciarẽt: & per diuerſa loca ꝓſternerẽt:nec tamẽ gazei aĩas debiles:ſed paratas habentes:uenientibus iudeis reſiſtebant:& nõ paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebãt:ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuenire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant: q̃tenus ſer uitutem inimicoꝝ uel taliter euitarent.Cũq; quingenti ex primatibus eoꝝ in templũ appollinis confugiſſent quoꝝ conſenſu ꝓdicto facta erat:hos abſtrahens Alexander occidit:ciuitatẽq; poſt anni obſidionẽ deponens:ad hieroſolymã remeauit.Eodem tpe & Antiochus q criſpus dicebaꝯ moritur:inſidijs heradiani:anno uitæ ſuæ q̃drageſimoquito:imperii uero uiceſimonono. Cuius principatũ cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiã contra fratrẽ patris antiochũ qui ci zicenus noĩabatur:quẽ cum uiciſſet & cepiſſet interfecit.Nõ multo uero poſt:ciziceni filius an tiochus:& Antonius pius cũ peruꝫeniſſent in arodo:coronãq; ſibi ipoſuiſſent cõfligunt cũ ſeleu co:quẽ poſt uictoriam ex oĩ ſyria depulerunt.Qui cũ fugeret in ciliciam: & peruꝫeniſſet inopſue ſtiam:iteꝝ ab eis pecunias exigebat. Tum populus inopſuelſtenus indignatus palaciũ eius incen dit:eumq; cũ amicis extinxit.Antiocho uero ciziceno adhuc ſyriæ regnante:ſeleuci frater Antio chus bellũ contra eum produxit:uictũq; cum ſuo ꝓſtrauit exercitu.Poſt ipm uero & frater eius Philippus cũ impoſuiſſet ſibi diadema:in parte ali ſyriæ regnabat.Ptholomeus uero latirus q̃rtũ fratrem eoꝝ demetriũ:qui ceraunus dicebaꝯ a gnido deducens:in damaſco regẽ conſtituit. His aũt duobus fratribus ptinaciter Antiochus reſiſtens:citius occidiꝫ.Nã laodiciæ gamioꝝ reginæ cõtra parthos bellanti cũ ſocius aduꝫeniſſet:uiriliter pugnans occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerunt:demetrius & Philippus ſicut alibi demonſtratũ eſt.Alexander autẽ dũ contra eũ ſui ſeditionẽ mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebatur:& ſup aram ſtaret ĩmolatu rus:uirgis cedrinis iaculabaꝯ eum.Nã legytimũ eſt apud iudeos in ſcenophegiis unũquẽq; por rare uirgas ex palmis cedrinis.Demonſtrauimus aũt hæc ét in aliis.Nec ſolũ hac iaculatione con tenti.ueꝝ contumelioſe eũ aggreſſi ſunt:cũ ingreſſi fuiſſent tẽplum dicẽtes:de captiua genitum & honore ſacrificii indignũ.Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit:parietẽ uero ligneũ circa arã & ſa crariũ conſtituẽs uſq; ad altare:in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi: multitudini introitũ ꝓhi bebat:ſimul & peregrinos piſidas:& cilicas:nã ſyris inimicus exiſtens:nõ eis utebatur . Cũq; ara bas moabitas:& galaditidas uiciſſet:tributoꝝ incrementũ eis ipoſuit:& amathunta expugnauit: nõ audente theodoro cũ eo confligere.Cũ uero conſeruiſſet pugnã contra abidam rege arabũ:in cidit ex inſidiis in altiſſimã uallẽ iuxta galaditidẽ.Inde confugeret ad hieroſolymã: ſup infœlici tatẽ ſuam habuit ét gentem iudeoꝝ inimicã:contra quã annis ſex pugnans : interfecit quinqua ginta milia.Rogante ergo eos:ut odiũ quod in eũ hérent ſolueren t:magis horrebant eum ꝓpter quæ acciderunt.Cũq; interrogaret eos:quid uellent fieri:omnes clamauerunt:mori eum.

¶Quomodo pugnans Demetrius eucrus contra Alexandrum:uicit eum. Cap. XX.

DVnc ad demetrium eucrũ deſtinauerũt:ut eũ auxiliatorẽ rogarent:q̃ maximo cũ exer citu dum ꝓueniſſet ad eos q eũ inuitauerunt circa ſycimã ciuitatẽ caſtrametatus eſt. Alexander aũt cõductis militibus ſex milibus ducentis:& iudeis uiginti milibus q ei fauebant contra demetriũ ꝓrexit:cui æquites fuerunt tria milia:pedites quadragin ta milia.Multa ergo ex utraq; ꝑte gerebaꝯ:demetrio quidẽ uolente ſeducere cõductos milites ale xandri tanq̃ græcos:Alexandro ãt tentãte iudeos demetrio ſociatos auellere. Cũq; neuter ualuiſ ſet ꝑſuadere:ſed pugnã cõmiſiſſent uincit demetrius:& oẽs alexandri cõducti milites occidũtur: fidei ſimul & uirtutis ꝓbationẽ oſtendentes. Multi etiã a parte demetrii milites occiderunt. Cũ uero ꝑ montana fugiſſet alexander:miſericordia ruinæ eius flexi colligunꝫ ad eũ ſex milia iudeo rum.& tunc qdem recedit timore demetrius.Poſt aũt iteꝝ iudei contra Alexandrũ bella mouẽ tes ſuperanꝫ ab eo:multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt.Quoꝝ etiã potẽtiſſimos in bethomis ci uitate concluſos obſedit.Cũq; cepiſſet ciuitatẽ & rentiſſet eos:duxit ad hieroſolymã: & crudeliſ ſimam in eos pœnã exercuit.Nã dum cœnaret cũ concubinis ſuis in excellenti loco:crucifigi ex ipſis octingentos ꝓcepit:liberos uero & uxores eoꝝ corã ipſis adhuc uiuentibus occidi . Et hæc quidem ad ultionẽ fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantũ humanam uindictã exceſſit: q̃uis multũ ſudaſſet:& laboraſſet in bello contra eos: & in nouiſſimum periculũ animæ regniq; ueniſſet.Non enim ſuffecerat contra ſe ſuicem certare: niſi etiam aduerſus eum alienigenas pro uocaſſent:& ad talem neceſſitatem perduxiſſent:ut terrã moabitidis:& galaditidis: & uicos regi arabum traderet:quatenus non auxiliaretur contra ſe iudeis:ſed & alia multa conferret: quapro pter uidetur hæc iuſtæ feciſſe:ideoq; propter hanc crudelitatis exagge rationem:uocatus eſt tru cida.Aduerſarii tamen eius octõ milia noctu fugierunt:& q̃diu uixit Alexãder exulabant.Et iſte quidem liberatus a ſed itione eorum:cum omni quiete impoſterum regnauit.Demetrius autem cum a iudea in beroeam deſcendiſſet:obſidebat fratrem ſuum Philippum:cui decem milia pedi tum e rant:& mille æquites.Straton etiam beroeæ tyrannus Philippo auxilium præbebat: & titi cum principem arabũ conuocabat:necnon ét mitridatẽ ſynachem præfectũ parthoꝝ. Qui cum ueniſſent cum multa expeditione: & obſediſſent demetrium ĩtra caſtra: ſagittiſq; & ſiti eum an-

guſtaſſent:cõpulerunt milites eius ut eũ traderẽt.Cũq; depopulaſſent puinciã: & demetriũ cepiſ ſent hũ quidẽ mitridati parthoꝝ regi trãſmiſerunt: captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderũt. Mitridatis itaq; parthoꝝ rex:demetrium maxime honorabat:uſq; ad uitæ terminũ. Philippus uero a pugna ſtatim ad antiochiam perrexit:eãq; tenens:ſyriæ regno potitus eſt.

¶ Antiochi qui liber pater dicebaſ militia contra iudeam:itẽq; plium Arethæ regis contra Alexandrũ:quem & deuincens:cũ pactis a iudea diſceſſit:& de morte Alexandri. Cap. XXI.

POſt uero Antiochus frater eius q̃ nũcupabaſ liber pater:ſibi uẽdicans principatũ: ad damaſcũ puenit:ibiq; regnauit.Cũq; contra arabas exercitũ duceret: philippus frater eius ad damaſcũ prexit.Tũ mileſimus qui cuſtos arcis relictus erat:ſimul cũ damaſcenis ciuitatẽ philippo tradidit.Ingratus uero mileſio philippus extitit: cũ nihil oĩno p traditiõe ciuitatis ei donaret:nã timore putabat mileſiũ prodidiſſe.Quapropter in ſuſpitione eũ hẽbat:qui rurſus damaſco depellit.Nã cũ philippus ad circũ exiſſet: mileſius clauſit damaſcũ: & ãtiocho ſeruauit.Quod factũ cũ audiſſet de philippo antiochus:reuerſus ad arabiã: expeditionẽ ſtati cõtra iudeã parauit:pedites.quidẽ octo milia:æquites ãt octingẽtos. Cuius alexãder cõgreſſionẽ timẽs foſſam altiſſimã fodit:circa caſarſalã:quæ nũc antipatris uocaſ initiũ eius faciẽs : & uſq; ad ioppen.Cũq; muꝝ ædificaſſet:& turres ligneas erexiſſet:p ſtadia centũ qnq̃ginta:Antiochũ expectabat.Ille ãt hæc incẽdio cremãs:exercitũ ſuũ ad arabiã exinde tranſduxit.Cui rex arabũ cedens primũ deinde ex iprouiſo cũ decẽ milibus æquitũ aduenientis:occurſionẽ antiochi fortiter debellauit.Dũq; uinceret:antiochus occidit auxiliũ parti laborãti ferẽdo.Poſtq̃ uero cecidit antiochus:milites eius ad canã uillã confugiũt:ubi plurima pars eoꝝ fame cõſumitur. Poſt hũc iperat iferiori ſyriæ arethas:exceptus i pricipatu a damaſcenis:pp ptolomei iuuẽis odiũ. Qui cũ militiã cõgregaſſet cõtra iudeã & circa idida uicũ plio uiciſſet alexandrũ:cũ pactis a iudea diſceſſit.Alexander ãt itemq; cũ inuaſiſſet diẽ ciuitatẽ;contra eſſemon ,pduxit exercitũ:ubi plurimæ uel mirãdæ res zenonis fuerãt:quã tribus aggeribus circundãs:pugnãdo inuaſit.Exinde cõtra gaulã & ſeleuciã pergit;& has cũ cæpiſſet:ſubegit ẽt uallẽ quæ antiochi dicit caſtellum quoq; gamala. Sed cũ multi demetriũ ducẽ locoꝝ illoꝝ accuſarẽt:nimis eum indignatus dãnis affecit:& tertiũ annũ compleꝫ:ſoluta expeditiõe ad ſua reuerſus eſt:quẽ iudei grate oĩno ,ppter fœlicitatẽ eius accipiunt.Per idẽ tp̃s iam ſyroꝝ:& idumæoꝝ:& fœnicũ ciuitates iudei poſſidebãt: iuxta mare quidem ſtratonis turrẽ:appolloniã:ioppen iamniã:azotum:gazã:antidonẽ rafiã:rinocora: i mediteraneis uero p idumeã:aborã:mariſſam:oẽmq; idumeã;ſamariã:carmelum:& ithabriũ mõtes: ſcitopolim:gadarã:gaulanitidẽ:ſeleuciã:gabala:moabitidẽ:ſebon:midabalem:baoroneæ:magna: & onzora:cilicum:aulonẽ:pellantẽ:hanc ẽt deſtruxerunt cũ non ,pmiſiſſent habitãtes in ea patrios iudeoꝝ ſeniores ſuſcipere:alias quoq; ſyriæ ciuitates euerterunt.Poſt hæc rex alexãder crapulæ multũ indulgẽs:i ualitudinẽ incidit:& tribus ãnis q̃rtano tipo laborãs:nec ſi ab expeditiõe quieuit:donec in laboribus expiraret.Mortuus eſt ãt in mõte geraſenoꝝ:rabagã caſtellũ trans iordanem obſidẽs.Quẽ cum uidiſſet regina ,ppinquantẽ leto:nullãq; ſpem ſalutis habentẽ.deplorans futurã deſolationẽ ſuam & filioꝝ ait.Cui me ita relinquis cũ filiis:alterius auxiliis egentẽ; dum ſic ſcias aduerſariã tibi gentẽ exiſtere.Tunc ille perſuaſit ei mãdata ſua cuſtodire:q̃tenus certum cũ filiis regnũ tutaret:& ut mortẽ militibus eius celaret:uſquequo caſtellũ caperet: dehinc ut ad hieroſolymã uictrix & ſplẽdidiſſima rediret:& phariſeis ptãtem daret quid uellẽt agere:eoſq; honore pferret:q̃tenus illi laudantes eã ,ppter honorẽ ſibi illatum:fidẽ ei gentẽ conſtituant.Nã poſſe hos multum apud iudeos dicebat:& lædere ſi quẽ abhominarent:& ,pdeſſe cui fideles exiſterent:cũ nimium eis a populo crederẽt quicquid uellẽt de aliquo ſeuiſſimũ referre: ſeq; ideo offendiſſe multitudinẽ aiebat:q; phariſeos aliquãdo contriſtaſſet.Tu igitur inquit cũ ad hieroſolymã pueneris:cõuocatis militibus eis meũ corpus oſtẽde:& permitte eis q̃liter uelint uti meo cadauere:ſiue cũtumelioſe uelint & inſepultũ relinquere:q; a me iniq; ppeſſi ſunt:ſeu aliquid i corpus meũ deſeruire:cõcede:neq; ſine illoꝝ conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere.Quod ſi hæc ad eos dixeris:ego quidẽ clariore dignior ab eis funere:quã a te habebor:cũ ira poſt mortẽ in aliquo nõ ſeruẽt:tu uero firmũ tibi cõficies principatũ.Hæc cũ ſuæ perſuaſiſſet uxori: deceſſit iperii ſui uiceſimoſeptimo ãno:ætatis uero q̃drageſimonono.Alexandra itaq; cũ caſtellũ cœpiſſet:ſecundũ mariti mãdata phariſeos alloquit:& illoꝝ ptãti mariti corpus: & regni gubernationem cõmendat:& ita irã quidem eoꝝ quã in alexandrum habebant;extinxit: fideles uero eos amicos ſibi parauit.Qui ſecundo populũ ad reconciliationẽ conuocantes:res geſtas alexandri explanauerunt:regẽ ſe iuſtum dicentes & magnum perdidiſſe:& tãtum populo luctum & meſtitiã laudibus regis intulerunt.ut exequias ei meliores quam cæteris regibus exhiberent.

¶ Quemadmodum poſt Alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit:& uiuens cum pace gloriaq; defuncta eſt. Cap. XXII.

ALexãder aũt liberos relinquẽs Hyrcanũ & Ariſtobolũ:uxori alexãdræ regnũ tradidit: & ex filiis eius alter hyrcãus regẽ gubernationẽ ignorãs:uitã ocioſam elegerat: nouiſſimus uero ariſtobolus efficax & audax erat.Igiẽ a ppõ mulier diligebaſ: eo q; uidebaſ

contriſtari:de q̃bus maritus eius peccaſſet.Quæ principē qdem ſacerdotū Hyrcanū pp ætatem: magis aũt pp innocentiã ordinauit:phariſeis tamẽ oĩa facere pmittẽs:q̃bus obedire multitudini p̃cepit:& ſi qd legũ Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet:quod phariſei ſecundũ patriã traditionẽ intro duxerãt:hoc itez reſtituit.Nomẽ regiũ tantũ ipſa ferebat:oẽm uero ptãtem phariſei poſſidebãt. Nã & tranſſugas educebãt:& ligatos ſoluebãt:& nihil a dominis pœnitus differebãt. Verũetiam regina ꝓuidentiã ſui faciebat:dũ multos cõductos milites cõtineret:ſuaſq̃ uires duplas oſtende ret:ut iã in circuitu reges cereret:& caperet obſides ab eis miſſos.Pacẽ uero oĩs hẽbat prouincia p̃ter phariſeos.Nã hi rẽpublicã conturbabãt:reginã flectere molientes:q̃tenus occideret conſilia rios alexandri:q eũ hortati eſſent octingẽtos iterficere:ex q̃bus ipſi unũ occiderunt dyogenẽ:& poſt ipſum alios multos:uſquequo potẽtiſſimi eoz in aulã intrarẽt cũ ariſtobolo:cui uidebant moleſta facta phariſeoz.Apparebat autem:q̃ uellet occaſione accepta matrẽ a regno deponere. Qui cũ ingreſſi fuiſſent:ãmonebant eã:quanta feciſſent:p quæ firmã fidẽ ſuo domino cõſeruaſſent:pro q̃bus etiã multa ab eo merita accepiſſent:& petebãt:ne oĩno ſpẽ eoz euerteret. Nã cur fugerẽt aduerſariozꝫ picula.ſi domi ab inimicis ultionẽ tanq̃ pecora tolerarẽt. Dicebãt etiam:ſi cõtenti eẽnt aduerſarii mortuozꝫ interitu:pp mortuozꝫ fidẽ ſe patienter ea q̃ contigerũt p̃ferre ſi uero in hiſdẽ phariſei pmanſerint:petebãt dari ſibi licentiam recedẽdi.Nam p̃ter iuſſionẽ eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ ꝓuidere:ſed libẽter in aula eius morari:ne pfidos eos poſt diſceſſum putaret:obproptiũ uero reginæ eſſe:ſi neglecti ſocii:mariti eius aduerſariis traderẽt. Nam gaudiũ arethæ arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quozꝫ prius terribile fuerat nomen audi tũ.Si uero phariſeos p̃pone iudicas:unũq̃q̃ in caſtellis diſpone:& ſi ita aduerſarios uis erigere ſine nos in humilitate cõſiſtere.Multa talia cũ ei dicerẽt:& ad miſericordiã mortuozꝫ:& pietatiũ umbras Alexãdri ĩuocarẽt:oẽs qui aſſiſtebãt lachrymis cõpleti ſunt:ſed amplius ariſtobolus: qui dũ ſuã oſtenderet uoluntatẽ:multa cõtra matrẽ locutus eſt.Sed illi qdem ſuæ calamitatis cã fuerunt:dũ ambitioſe furẽti mulieri:p̃ter conſtituta regni cõmitterẽt moderamina. Quæ dũ ni hil ſciret qd ageret:ad poſtulationẽ eoz cuſtodiã caſtelloz illis credidit p̃ter Hyrcaniã:& alexãdriã:& macherũta:ubi plurimæ & p̃cioſiſſime res eius repoſitæ uidebant.Non multo poſt tamẽ ſuũ filiũ ariſtobolũ cum exercitu deſtinauit ad damaſcũ cõtra ptolomeũ q mineus dicebat: qui nihil ſtudio dignũ agẽres:ad hieroſolymã reuerſi ſunt.Eodẽ tpe nunciat triganis cũ trecẽtis mi libus armatoz cõtra iudeã uenturus:qđ nimis reginã & gentẽ pterruit:ut dona multa nobiliſſima p legatos deſtinaret:quẽ obſidentẽ ptolomaidã inueniũt.Nã regina ſuaſit habitatoribus ptho lomaidis:ut tigranẽ excluderẽt.Qui cũ peterent eũ,p ſua regina;p̃q̃ ſua gẽte:laudat eã tigranis: q̃ ex lõginquo legationẽ ei cũ donis trãſmiſiſſet:ſpem ẽt eis bonã ꝓmiſit.Capta uero ptholomai de nunciat tigrani:q̃ mitridatin dũ ſequeret lucullus:illũ quidẽ fugientẽ ad hyberos minie potuiſſet comphendere:armeniã uero depopulatus obſediſſet.Quæ cũ cognouiſſet tigranis:domi reuertit.Interiecto uero tpe alexãdra regina cũ ĩualitudinẽ ſeuiſſimã incidiſſet:placuit Ariſtobo lo rẽpublicã inuadere:& p̃ noctẽ cũ uno famulo egreſſus ad caſtella prexit:ubi paterni ſui amici degebãt.Nã olim de actibus matris ſuæ cõquerebat.Tũc uero magis ueritus ẽ:ne matræ defuncta:& phariſeis tenẽtibus oẽ genus ſuũ deperiret.Prouidebat.n.futura:q̃ nõ poſſet p̃cipatui ſuccedere:dũ frater eius maior extaret.Cõſcia uero facti uxor eius fuerat:quã illic cũ ſua generatione dimiſit.Cũq̃ primũ ꝓueniſſet in gabatha:ubi potẽtiſſimus galeſtis eius amicus erat: a quo ẽt ſuſcipit:& poſt diẽ regina cũ Ariſtoboli fugã ſenſiſſet:diuq̃ putaſſet diſceſſionẽ eius nõ ꝓ rebellione fieri:uenerũt qui nũciarent iã tenuiſſe illũ primũ caſtellũ & ſecũdũ:& reliq̃ oĩa. Nã uno cõ præhẽſo:ſimul ad illius uolũtatẽ oĩa feſtinabãt.Tũc cuncta gẽs iudeoz cũ regina ĩ maxis cœpit eẽ terroribus.Nã ſciebant nõ longe eẽ Ariſtobolũ:q̃tenus ſibi principatũ defenderet:timebãt ẽt: ne ultionẽ exigeret de illatis ſibimet cõtumeliis.Placuit igit uxorẽ eius cũ genere in ſup̃iori cuſtodia tẽpli cõſtitui.Ariſtobolũ aũt cũ multi freq̃nter nũciaſſent regio circũdatũ ornatu:& intra quindeci pene dies loca uigintiduo occupaſſe:unde ẽt militiã cõgregaret a libão uel traconitide: uel monarchis:tũc ſeniores iudeoz & Hyrcanus ad reginã intrãtes:petebant ut ſniam de rebus ferret inſtãtibus.Nã Ariſtobolus iã pene cũcta poſſederat:tãtis locis occupatis.Inhoneſtũ.n.putabant q̃is in egritudine laboraret: ſine ea aliquod cõſiliũ capere:iminere uero ſibi nõ longe p̃culum clamitabãt.Cũq̃ illa p̃cepiſſet eis agere:q̃ exiſtimarẽt ꝓdeſſe: multas quoq̃ cãs eis utiles adeſſe demõſtrabat.i.gentẽ ualidã:exercitũ potẽtiſſimũ pecuniazꝫ copiã: ſibiq̃ deficiẽte iam corpe uanũ eſſe:p talibus laborẽ ĩpendere.Hæc cũ dixiſſet:nõ multoplus deceſſit:ãno ſui regni nono: ætatis uero.lxxiii.mulier q̃ debilitate ſui ſexus nunq̃ ſuccubuit:callida circa regni detentionem: quod ex ipſis opibus euidẽter oſtẽſum ẽ:& quæ p̃poneret futuris p̃ſentia:& q̃ potẽtiæ nihil p̃ponerẽt p̃cipali:cũ nec bonũ aut iuſtũ attenderet:ad ſummã calamitatẽ negocia domus ſuæ ita p duxit:ut poſt multa picula & labores ptãtem quã poſſedit nõ multo tpe: tracta cupiditate perderet.Inimicis enĩ generis ſui quã habuit tradidit ptãtem:& principatũ potentiũ amicozꝫ gubernatione prſuauit:& miſeriis regnũ poſt ſuã morte compleuit pp malã diſpoſitionẽ. Sed q̃is ita regnaſſet:gentem tamen in pace cuſtodiuit.Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

LIBER QVARTVSDECIMVS

¶ Incipit Liber.xiiii.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum post mortem Alexandræ nouissimus eius filius Aristobolus:contra Hyrcanum fratrem pro regno bellauit. Cap. I.

ALexander reginæ morte in superiori uolumine demonstrata:sequentia referamus:nihil festinátes aliud:nisi minime quicq̃ de gestis rebus memoriæ ꝓuidendo ꝓterire.Nã qui cõscribunt historias:& res uetere res indicant:oportet eos ꝓp antiquitatẽ narrationi decus imponere uel explanationi regẽ studere ꝓp legẽtes.qtenus cũ aliqua gratia uel delectatione experientiã possint regẽ cõcipere. Sup oĩa uero certius conscriptores debẽt & ueritatem dicere:ut rerũ ignari possint credere lectioni.Centesima octogesimatertia olympiade: qnto ortelio:& quinto metello cretico consulibus bellũ contra Hyrcanũ Aristobolus ꝓparauit:pugnaq̃ facta prope hierichũtã multi milites Hyrcani ad fratrẽ eius transfugerunt; Quo facto:Hyrcanus ad arcẽ ubi Aristoboli uxor & filii a matre eius erãt cõclusi confugit.Cui Aristobolus de recõciliatione uerba faciens inimicicias deposuit:ut ipse qdẽ regnũ teneret: frater autem priuatus uiueret:in sua possessione cõtentus. Cúq̃ hæc dispositissent in templo: & iusiurandũ & dextras dedissent:omni populo uidente:discesserunt:ille quidem in aulam regiam: Hyrcanus uero ut priuatus in Aristoboli domum.

¶ De antipatro patræ herodis q iuuabat patrem hircani:aduersus aristobolum. Cap. II.

AMicus igitur quidẽ Hyrcani genere idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax: Aristobolo suspectus hẽbatur ꝓp Hyrcanũ.Nicolaus tamẽ damascenus ait hũc genere nobilissimũ iudeoꝝ fuisse:ex illis q ad iudeam a babylone reuersi sunt.Hæc ãt refert ad gratiã Herodis filii eius quẽ regẽ iudeoꝝ contigit postea fieri: de quo apto tpe dicemus.Hic ergo antipater q prius antipas appellabat̃ :& eodẽ patris noĩe uocabat̃:cum eũ alexãder rex:& uxor eius ducẽ totius idumeæ ordinassent: amicicias iisse cũ finitimis arabis:& gazeis & ascolonitis phibet̃:multis & maximis donis illos sibi cõiungẽs: & cum Aristoboli potentiã iunior antipater formidaret:timens ne qd ab eo pateret̃ ꝓp inimicitias: latẽter excitat cõtra eũ iudeoꝝ ualidissimos uiros iniustũ esse dicẽs negligere:dũ uideret Aristobolũ iniq̃ principatũ habere:fratrẽq̃ eius priorẽ electũ:cui magis ꝓp ætatẽ imperiũ debebat̃.Et cũ hæc ad Hyrcanũ uerba freqnter faceret:& diceret periclitari uitã suã; nisi ꝓuideret sibi: fecit eũ discedere.Nã indicabat Aristoboli amicos nullum tps ptermittere in quo nõ psuaderent eũ interficiꝫqtenus firmũ sibi gereret principatũ.His hyrcanus uerbis minime credebat:dũ natura bonus eẽt:& accusationẽ facere nõ admitteret:faciebat ãt eum inocẽtia & mentis remissio: ut debilis & inualidus putaret̃cum contrariæ naturæ Aristobolus esset.Nã facinorosus & arrogãs erat. Sed cũ antiparer uidisset Hyrcanũ non attendere uerba sua:nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobolo illi inferere:tanq̃ eum iterficere festinaret. Quem uix impulit ad aretham arabũ regem confugere:nã promittebat ei auxiliatorẽ illum quoq̃ futuꝝ. Igitur cũ hæc audisset Hyrcanus:arbitratus ꝓdesse sibi ad finitimã iudeæ arabiam discedere:ꝑmittit antipatrũ ad arabum regẽ fidem ab eo acceptuꝝ ꝙ refugientẽ ad se nõ traderet inimicis.Cũ uero accepisset fidẽ:antipater ad Hyrcanũ hierosolymã remeauit: cũ quo pauco post: noctu de ciuitate egreditur.Cũq̃ multam feciss̃ent uiã ad petram ciuitatẽ perueniunt:ubi palatiũ arethæ erat.

¶ Cum suscepisset hircanus exercitum:& contra aristobolum ꝓduxisset:& in pugna uicisset:ad hierosolyma eum psecutus est:ubi cum exercitu obsidebat ciuitatem. Cap. III.

ANtipater ãt dum multũ amicus regis eẽt & rogaret eum ut hircanũ ad iudeã deduceret;& hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret:sed ẽt dona ꝓmitteret flectit arethã.Necnon ẽt hircanus pollicitus é si restitueretur patriæ regnũq̃ susciperet:oẽm terrã & decẽ ciuitates q̃s suus pater alexander ab arabis acceperat reddere . Fuerũt ãt medaba:labias:nabalota:arabata:galathone:iazora:monslimgon:ediss̃a:tibdalusa oriblo. Cũ has promissiones audisset:cõtra aristobolũ exercitũ qnquaginta millia eqtũ & peditũ produxit.Sed cũ in prælio uicisset:& multi post uictorã ad hircanũ refugissent:desolatus aristobolus ad hierosolymã secessit.Arabũ ãt rex oẽm agẽs exercitũ:& applicãs ad tẽplũ:aristobolũ obsidebat:& adiecto populo iudeoꝝ hircano pariter obsidẽre:soli sacerdotes cũ aristobolo ꝓmansere.Igitur arethas cũ exercitu arabũ & iudeorũ circũdãs ciuitatẽ fortiter obsidioni imiebat.Quæ cũ fierẽt:tẽpore celebrationis azimoꝝ quæ pascha dicitur probatissimi iudeoꝝ ꝓuinciã relinquentes:i egyptũ recesserunt.Onias uero quidã uir iustus deoq̃ amabilis:qui dũ non plueret; orauit deũ quatenus solueret siccitatẽ:& audiens deus pluit:dũ tunc celatũ eum haberent ꝓp seditionẽ abstraxerunt:& in exercitũ iudeoꝝ produxerunt:petentes:ut similiter oraret cõtra Aristoboli milites ut soluerenꝫ:sicut soluta é pluuia.Cũq̃ diu resisteret recusans a multitudie cõpulsus i medio stetit ita orando dicẽs.Deus omniũ rex:quõ hii qui mecũ cõsistunt tuus existit populus;& qui obsi

duntur tui ſacerdotes ſunt:peto:ut neq; iſtos exaudias contra illos petentes neq; illos cõtra hos orantes.Cũq; hæc oraſſet:maliuoli iudei adorti interfecerunt eum.Deus aũt ſtatim ab eis ultionem crudelitatis exegit.Nam pœnã exegit pro morte oniæ hoc modo:obſeſſis ſacerdotibus: & ariſtobolo:celebratio paſchæ prouenit:in qua ſolemus multas deo immolationes offerre. Cũq; indigerent uictimis ariſtoboli ſocii & petiſſent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellẽt pecunias:tunc illi mille dragmas pro ſingulo capite dari dixerunt.Cunq; libenter ariſtobolus & ſacerdotes promiſiſſent:per muros pecunias depoſuerũt:quas illi cum accepiſſent nequaq; uictimas reddiderunt:ſed maliuolentia tracti fidei trãſgreſſores & impii coram deo pro fraudatione hoſtiarum extiterunt.Sacerdotes autem orauerunt ad deum:quatenus hoc illis impune nõ cederet. Qui non remoratus pœnam procellã uehementem acerrimãq; in fructus totius prouinciæ mittens:conſumpſit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

¶ Qualiter Scaurum ab armenia magnus Pompeius ad partes ſyriæ trãſmiſit & q; legati uenientes Hircani & Ariſtoboli:auxilia petierunt. Cap. IIII.

INterea Scaurum Pompeius dum in armenia adhuc tigranem ipſe debellaret: ad ſyriã deſtinauit.Qui cũ damaſcum ueniſſet & a lolio & metello nuper captam ciuitatẽ inueniſſet in iudeam prexit.Vbi dum ueniſſet ad eum legati Ariſtoboli uel Hyrcani ingrediuntur:petentes auxilia. Sed dum Ariſtobolus promitteret quadringenta ſe dare talenta:& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret : Scaurus magis Ariſtoboli promiſſa ſuſcepit.nam & diues & magnanimus Ariſtobolus erat & omnino paruum ei erat: quod dari poſtulabatur:alter uero & pauper & tenax:& de maioribus perfidã promiſſionem protendebat. Nam & ſimile non erat q; petebant idẽ uirtute ciuitatem nimis munitiſſimam & potẽtiſſimam capere & tranſfugas cum multitudine nabutheoq; bello depellere p̃dictis ergo cauſis flexus ſcaurus:cũ pecunias accepiſſet,ſoluit obſidionem:p̃cipiens arethã recedere: ne romanis hoſtibus appareret.Igitur Scaurus ad Damaſcum itẽq; diſceſſit.Ariſtobolus aũt cum multis uiribus contra Arethã & Hyrcanum parauit exercitum. Quibus cõfligens circa locum qui capirõ dicitur uicit eos:multa milia hoſtiũ proſternẽs:inter quos etiã & celaphõ frater antipatri cecidit.Sed nõ multopoſt cum Pompeius in damaſcũ perueniſſet:& inferiorem ſyriam percurriſſet uenerunt legati ab ægypto:& ab omni ſyria uel iudea:per quos miſerat ei donũ maximum.Ariſtobolus autem auream miſit coronã quingentorum talentorũq; cuius mentionem fecit ẽt ſtrabon capadox ita referens.Venerunt uero ex ægypto legati cũ corona aurea quatuor milia ſolidorũq;:& a iudea uitris alias uitis:uel torquẽs aurea:quem noſabant tepnõ alias trepnõ ideſt delectabile.Hoc uero donũ nos quoq; uidimus in tẽplo romæ capitolini iouis ſacratum fuiſſe titulũ habens Ariſtoboli filii Alexandri regis iudeorum quod eſtimatum eſt quingentis talẽtis.Igitur Ariſtobolus iudeorum potentiſſimus:hoc donum dicitur miſiſſe.Interiecto uero tempore:rurſus legati ad eũ uenerunt ideſt antipater pro Hyrcano nicomedis pro Ariſtobolo qui etiam accuſabant Gabinium & ſcaurum q; pecunias accepiſſent:ille trecenta talenta:alter quadringentã.

¶ Quemadmodũ Ariſtobolus cũ intellexiſſet Pompei conſilium:ad ſua diſceſſit:aduerſus quẽ indignatus Põpeius exercitũ produxit:& Ariſtobolũ in alexandriũ caſtellũ fugauit. Cap. V.

VNq; iuſſiſſet Pompeius certantes ad Damaſcũ uenire inſtante tpe ueris: congregans Pompeius apamenũ exercitum de locis hyemalibus ad Damaſcũ properauit q; in trãſitu ſuo mox apamenã arcẽ euertit:quam Antiochus muniuerat:cizicenus dum Ptolomei minei prouinciã conſiderauit:uiri maliuoli:& pene Dionyſio tripolitano deteriores:qui ſecuri fuerat percuſſus.Et dum morte dignum inueniſſet:acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſtipendiũ militibus ſuis donauit:abſoluit eũ: necnon & liſiadem oppidum cœpit ubi tyrannus ſilas iudeus erat.Cũq; ciuitates Heliopolim & Calſidem trãſiſſet in medio poſitũ montem aſcẽdit & ad inferiorem ſyriam damaſcũq; peruenit.Vbi & comperit:q; iudei cum ſuis principibus Hyrcano & Ariſtobolo haberent diſcordiam:motãq; audiuit gentem: contra utroſq; dicentem non debere ſub regali ditione eſſe:ſed patrio ritu ſacerdotibus obedire:quos deus uenerari p̃cepit.Hii náq; dum nepotes exiſterent ſacerdotum:nõ contenti eo honore ad alium magiſtratum cupiebant gentem tranſducere:& ſeruituris uinculis obligare. Hyrcanus aũt accuſabat: q; maior frater eſſet:& Ariſtobolo partem paruã prouinciæ datam teneret:aliam uero Ariſtobolum uiolentia cœpiſſe confirmans:necnon etiã incurſione contra finitimos & latrocinia illũ perpetrare criminabatur:neq; gentem iudeorũq; a ſe niſi per illius uiolentiam ad ſeditionẽ deſcendiſſe.Cui etiã hæc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudei p̃bebant:antipatro ſuadente. Ariſtobolus aũt principatu dicebat eum cecidiſſe pp ſuam naturalem & inefficacem ſenicie: pro qua contentibilis uidebatur:ſe quoq; aiebat:non tantum pro regni ambitione ſumpſiſſe principatum:quantũ metu:ne forte ad alios migraret. Appellari autẽ ſe regem patris ſui nũcupatione & teſtes conuocabat iuuenes promptiſſimos quorum cultus purpuræ:uel comæ:necnon & fale re:aliuſq; ornatus ſic ei aſtipabatur:ut non ad iudicium intrare:ſed ad pompam procedere putaretur.Pompeius tamen cum hæc audiſſet:Ariſtobolum de uiolentia culpans:dimiſit eos: leuiter

allocutus.Nam dixerat ad prouinciam eoꝝ ſeſe uentuꝝ:quo certius ſingula poſſet agnoſcere:cū nabutheoꝝ primum prouinciam ꝓuideret:& interim eos pacē habere ꝓcepit. ariſtobolo aūt blā diebatur:ne ꝓuinciam faceret rebellare:adituſq; uiæ concluderet:quod euenit.

¶Quemadmodū ariſtobolus grauiter ferens q̄ ꝓter ſpem ſibi a pōpeio eueniſſet:bellū parauit ſed poſtea penitens pacē poſtulauit:pecunias offerens:quas tamen minime ſoluit. Cap. VI.

ARiſtobolus enim a Pompeio regreſſus:nec aliquid eorum quæ ille monuerat curās:in delō ciuitatē peruenit:exinde iudeam ꝓrexit.Quapropter iratus Pompeius expeditionem quam contra nabutheos parauerat in damaſco a ſyria:legioneſq; romanoꝝ cōtra Ariſtobolum perduxit.Cūq; peltam & ſcitopolim trāſiſſet:in coreas peruenit:quæ initium eſt iudeæ mediterrancæ:unde munitiſſimum oppidū ſuper montem poſitum uidetur Alexandrium nomine quo Ariſtobolus confugerat.Tunc pompeius deſtinans ad eum:iuſſit deſcendere:multiſq; ſuadentibus romanis non rebellare:deſcendit.Cūq; diſputaſſet contra fratrem de pricipatu:rurſus in oppidum pompeio concedente diſceſſit:& hoc bis & tertio fecit : ſperans regnum obtinere:ad omnia quæ pompeius præceꝑerat obedire ſe ſimulās:donec recederet ad munimina ſua:timens ne regno ſpoliaretur & hircano pricipatus traderetur. Pompeius autem cum iuſſiſſet ei ut caſtella traderet:& cuſtodibus propria manu ſcriberet: quatenus eum ſuſciperent: noluit obedire hæc ſcribere.

¶Qualiter irritatus pōpeius ariſtobolū ligauit:& ad ciuitatē obſidendā acceſſit. Cap. VII.

DEſcendens autem ad hieroſolymā bellum parauit : interiectoq; tꝑe pompeio exercitū contra eum ducente:quidā ex ponto ueniens nunciauit mitridate hauſto ueneno defunctum:quod illi filius ſuus farnaces confecerat.Cūq; in hierico caſtra poſuiſſet:ubi maxime naſcitur opobalſamum:cuius cū flos acuto lapide inciſus fuerat diſtillat: mane hieroſolymis aſcendit.Tunc Ariſtobolus pœnitens ad pompeiū deſcendit:pecuniaſq; offerēs: in hieroſolymis eum ſuſcepit:rogabatq; bello deſinere:& quæ uellet cum pace diſponeret. Pompeius aūt ueniam ei pētenti ꝓſtitit:& mittit gabinium cum militibus ad ciuitatē ut pecunias obtineret.Sed cum nihil hoꝝ penitus egiſſet:gabinius rediit:negatiſq; pecūiis de ciuitate excluſus eſt.Nam ariſtoboli milites pactis minime conſenſerunt.

¶De modeſtia pompei & religioſitate:quia nullatenus paſſus eſt tangere tēpli pecunias: licet multæ fuiſſent:& quia Ariſtobolum romani uictum cum filiis perduxit. Cap. VIII.

VApropter Pompeius iratus:ariſtobolū recluſit in carcerem:& ad ciuitatem peruenit: undiq; munitiſſimam:præter ſeptētrionalem partē.Circuit enim eam uallis latiſſima: uel altiſſima:intus templū concludens:lapideo muro fortiſſime conſtructum. Sedicō itaq; intus hoium de præſentibus rebus erat:quibuſdā dicentibus:pompeio tradi ciuitatem:ariſtoboli uero ſocii excludere eum & expugnare perſuadebant:& illum haberi uinctum. Qui cum in templo refugerent:ponte abſciſo qui ciuitati iungebatur:ſeſe ad obſidionē parabāt. alii aūtem exercitū pompeii ſuſceperunt:& aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo piſonē legatū cum exercitu deſtinauit palatium cuſtodire:& domos uel templū obſeruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo concluſis offerebat:ſed hii dum non obediſſent:loca iuxta templū poſita muris circundedit:ad oīa hircano miniſtrante.Pompeius āt mane circa templum a patre aquilonis:unde expugnare eos potuiſſent milites collocauit.Fuerant nāq; per illam partem turres altiſſimæ:& foſſæ altiſſimæ q̄ ualle circundabantur.Ponte nāq; deciſo munitior exiterat: in qua ualle pompeius cum aggere in circuitu ſiluam incidentibus romanis imponeret: & uideret ſatis foſſam coequatam:machinamenta uel inſtrumenta bellica tiro deportata ſuperimpoſuit:ꝑ quæ etiam templū depoſuit.Sed ſi nobis patrius mos non fuiſſet ſeptimo die uacare nullatenus aggerem conſtruere iudeis repugnantibus potuiſſent.Nā bellantibus & occidentibus reſiſtere lex cōcedit:ſi quid uero aliud aduerſarii uellint facere:nulla nobis datur licentia ſabbatis eos prohibere.Quapropter non certantibus iudeis:nec manus armantibus turres erigere: uel machinamenta romanis licuit fabricare:quibus poſtero die utebantur. Vnde pōr noſtra erga deum pietas legiſq; cuſtodia cognoſci:q; nihil timore obſidionis ad immolandū impediti fuiſſent ſed ſecundo in die mane & circa nonā ſuper aram immolabant:& neq; inflictione belli ſacrificiū remittebāt. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio mēſe ieiunioꝝ:centeſima ſeptuageſima olympiade:gaio antonio:& Marco Tullio Cicerone cōſulibus:hoſtes templū ingreſſi cunctos pemerunt:qui ſacrificiis occupati nullatenus ſacra ruperunt:haud timore animæ conturbati:haud dolore morientium expulſi:ſed oīa uoluerunt circa ipſas aras pati:putantes melius eſſe mori q̄ ſacrificia imperfecta relinquere.Et hanc non eſſe laudē mendacem per quam pietas noſtra appareret:ſed ueram extitiſſe cuncti teſtantur qui pompeii geſta cōſcripſerunt:inter quos ſunt & ſtrabon:& nicolaus: necnon & Titus libius romanæ cōſcriptor hiſtoriæ.At cum machinamentū primum illatū fuiſſet:turris maxima cōmota cecidit:& aperuit partē templi:per quam hoſtes irruperunt.Quorum primus Cornelius Fauſtus ſylle filius cum ſuis militibus ſuper murū aſcendit: poſt eum etiā per alteram partem Furius Centurio cum ſuis:in medio aūt Fauius & ipſe Centurio cum turba for-

tiſſima. Tunc oſa cede iudeoꝝ cõplebantur. Quidã.n.a romanis:alii uero ſemetipſos occidebãt. Erant qui & ꝑcipites ſeſe flãmis inter domos iniicerent:minime ualẽtes uiolentiã ſuſtinere. Cũ ꝙ ꝑſtrati uigintiduo milia iudeoꝝ:romanoꝝ uero pauci defuncti fuiſſent:capiẽ etiam abſcalon patruus:ſimul & ſocer ariſtoboli. Nõ ergo parua in tẽplo cõmiſſa ſunt:dum ea quæ priori tpe inuiſibilia uel inacceſſibilia erant adiſſet Pompeius;& cũ eo non pauci uidiſſent quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuencrunt ãt menſam aureã:& circa eam candelabra uel libatoria non pauca:necnon & aromatum multitudinẽ:in theſauris uero ſacras pecunias duo milia talenta.

¶ De modeſtia Pompei & religioſitate:quia nullatenus paſſus eſt tãgere templi pecunias: licet multæ fuiſſent:& quia Ariſtobolũ romani uictum cũ filiis perduxit. Cap. IX.

VAs Pompeius penitus contingere noluit propter pietatem:& hoc dignum ſua uirtute fecit. Cũq; i poſterum miniſtris templi ꝑcepiſſet illud purgare & legytima offerret deo;Hyrcano principatum ſacerdotii donauit:eo ꝙ ei utilis apparuiſſet:& prouinciales prohibuiſſet Ariſtobolo auxilium ꝑſtare:auctores quoq; belli ſecuri percuſſit. Fauſtum uero cum aliis qui propẽſius murum aſcenderant:ꝑmiis dignis honorauit: & hieroſolymã ſub conditione fiſcalium romanis expoſuit. Ciuitates ẽt quas prius iudei de inferiori ſyria ablatas ſubegerant ſub ſuo principatu eſſe cõſtituit:& oẽm gentem prius nimis extenſam: ſuos intra fines aſtrinxit:necnon & gadarã pauloante dirutam ædificauit: demetrio donans gadarenos ſuo liberto:reliquas autem ioppẽ & ſcitopoli:& pella uel diõ:& Samariam:& iſuper mariſſam & azotum:& iamniã:& arethuſam habitatoribus reddidit: quæ mediterraneæ fuerant præter alias dirutas. Gazam uero maritimam:& ioppen:& doram:& ſtratonis turrim quam poſtea herodes magnifice cõdidit:& cum porticibus uel templis eam ornaſſet:cæſaream eam cognominauit:Pompeius liberas reliquit:& a prouincia diſceſſit. Horum malorum hieroſolymis auctores Hyrcanus & Ariſtobolus extiterunt;cum inuicẽ inter ſe bella geſſiſſent. Nam tunc libertatem depoſuimus & ſubiecti romanis ſumus & prouiciam:quã armis poſſidemus a ſyris ablatam. Hanc Syris compulſi ſumus denuo reſtituere. Et iſuper decem milia talenta pauco tempore:romani a nobis exegerunt: & regnum quod antiquitus ſecundum generationem principibus ſacerdotum dabatur: populare factum eſt. De his quidem competẽti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem ſyriam uſq; ad eufraten fluuium & ægyptum Scauro tradidiſſet:& duas legiones romanas: per ciliciam romam perrexit. Ducebat cum ſua generatione Ariſtobolum uictum:cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt:quorum Alexãder euaſit:nouiſſimus autem antigonus cum patre uel ſororibus romam deportatus eſt.

¶ De Scauro ꝙ militiam contra petrã urbem tunc regnũ arabum abſentẽ ꝓduxit. Cap. X.

SCaurus itaq; cõtra petram arabiæ cum exercitum produxiſſet: propter difficultatem ciuitatis i circuitu terram deuaſtabat. Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens præceptis Hyrcani:a iudea triticum uel quæcunq; erant neceſſaria deſtinabat. Cunq; miſſus ab Scauro legatus ad arethã perrexiſſet pro amiciciis quas cum eo habere debuerat:flexit eum pecuniis ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum Scaurus ſedauit. Siquidem non minus & ipſe qua aretha concupiuit idem fieri.

¶ Quemadmodum Ariſtoboli filius Alexander fugiens Pompeiũ ad iudeam ꝓuenit: ubi multo exercitu congregato:bellũ contra hyrcanum & antipatrũ produxit. Cap. XI.

INteriecto uero tpe cum Alexander Ariſtoboli filius iudeam inuaſiſſet: dux exercitus gabinius de roma ad ſyriam uſq; peruenit:qui inter alia quæ miranda fecit: contra alexandrum produxit exercitum:nullatenus ualente hyrcano uiribus illius reſiſtere:cum etiam erigere hieroſolymoꝝ murum feſtinaret quem Pompeius depoſuerat quod ne faceret:prohibuerunt eum romani ibi conſtituti. Circuens ãt prouinciam:multos iudeorum armauit:& maturius q̃ ſperabatur collegit decem milia pedites:& mille quingentos æquites:alexãdrium etiam caſtellum ualde munitum & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit. Igitur Gabinius cõtra eum ueniebat:cũ iam Marcum antonium cũ romanis:alioſq; duces ꝑmiſiſſet. Qui cũ romanis militibus & ſubiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebant:adunantes ſibi & antipatri ſocietatem Alexandro obuiam ueniret:quos ſeq̃batur etiam Gabinius cum legione. Alexander autem prope hieroſolymam acceſſit:ubi cum hoſtibus ꝑlio facto:peremerũt romani tria milia iudeorum:capiunt etiã non minus tria milia uirorum. Interim Gabinius cum alexãdrium perueniſſet caſtrum:inuitabat cõcluſos ad pacẽ:ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtiũ foras uallorum ſtarent:Marcus antonius fortiter decertans:in cõgreſſione multos proſtrauit. Gabinius uero exercitus partem cũ ibi reliquiſſet:& caſtellum uaſtaret: ipſe reliquam iudeam circuibat:quantaſq; inueniſſet dirutas ciuitates renouari præcepit:& conſtructæ ſũt Samaria uel Azotus:Scitopolis & Antidona:Rafia uel Dora:Mariſſa & Gapa:& aliæ non paucæ. Cunq; omnes gabini præceptis obediſſent; ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſieret.

P

¶Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis:gabinius alexandrum dimiſit. Cap. XII.

QVæ cum ageret per prouinciam rediit in alexãdriũ caſtellũ. Vbi dũ obſidionẽ ſtatueret:legationẽ ad eum alexãder deſtinauit: ueniam ſibi de prioribus cõmiſſis poſtulãs: & tradere caſtella:hircantã uel macheruntam:poſt etiam alexandrium polliceꝫ.Quæ gabinius accepta euertit. Mater uero alexandri cum ad cum peruenisſet: nã fauebat romanis:marito eius & aliis filiis romam abductis:conceſſit ei gabinius quæ poſtulaſſet. Cunq; diſpoſuiſſet pacem cum ea: Hyrcanum ad hieroſolymam reduxit habiturum templi diligẽtiã. Quinq; tamen curias conſtituit:æqualibus turmis gentem diuiſit:quarum una hieroſolymis de gebat: alia in gadaris:tertia in amathunte:quarta uero in hierichunte:quinta in feſſoris galileæ: qui reg ia poteſtate liberati:ſub optimatuum gubernatiõe uiuebant.

¶De ariſtobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeam fugiſſet:tentus a gabinio:rurſus captiuus tranſmiſſus eſt. Cap. XIII.

SEd cum ariſtobolus roma ad iudeam confugiſſet:& alexãdrium quod nuper dirutũ fuerat renouare deſideraret:gabinius milites cum ducibus ſiſinnio & antonio & ſeruilio mittit:ut eum oppidum reconſtrui prohiberent:ſimul & caperent.Multi itaq; iudei ad ariſtobolum tranſiebant:propter ueterem eius gloriam nouis rebus ſtudentes:necnon & phitolaus dux hieroſolymorum cum mille ad eum uenerat:qui tamẽ inermes erant:quos decreuit in macherũte ponere.Ariſtobolus ergo eos qui armis inopes erant dimiſit:armatos autem octo milia exeuntes cum collegiſſet:perrexit ad bellum. Quos romani fortiter inuadentes:prælio facto uicerunt. Et licet iudq; propenſius decertarent:tamen atrocitate hoſtium ad fugam cõuertunt:quorum quinq; milia proſternunt: reliq uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit:per fugam ſibi ſalutẽ quæſiuit: tamẽ plus mille ariſtobolus habens in macherunte munitiſſimum oppidum receſſit. Cũq; male pugnaſſet:nihilomius ſpẽ ſibi bonam ꝓmittebat. Per duos tamen dies obſidiõi reſiſtens:multis perfoſſus uulneribus:captiuus cum ãtigono filio qui de romã cum eo fugerat ad gabinium trahit. Ariſtobolus quidem his caſibus uſus:rurſus ad romanã ciuitatem tranſmittitur:quo ligatus tenebat:cum regnum & ſacerdotii principatũ tribus annis & ſex mẽſibus geſſiſſet:uir clarus & magnanimus:filios ãt eius ſenatus matri remiſit:gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe ꝓ caſtellorũ proditione:ſed hi quidẽ in iudeam remearũt. Gabinius ãt cũ cõtra pthos exercitum duxiſſet: & eufraten fluuiũ tranſiſſet:placuit ei ad ægyptũ reuerti:q̃tenus ptolomeũ ibi reſtituerũt.Hæc uero & ꝑ alios hiſtoriarũ cõſcriptores demõſtrata ſunt.Gabinii deinde militibus antipater miniſtrauit triticum & arma & pecunias:& iudeos ꝓpe peluſiũ auxiliatores effecit:qui cuſtodes ægyptiorũ adituũ fuerant. Cũq; ex ægypto remeaſſet: & ad ſyriã pueniſſet:ſeditionibus & turbis eã ſualeſcentẽ inuenit. Siquidem alexãder ariſtoboli filius recipiens rurſus ꝑ uiolentiam principatũ:multos iudeorũ ſubtraxerat:magnoq; cum exercitu prouinciã inuadens:omnes romanos quantos inueniret occidebat:refugientes ad mõtem garizim. Gabinius autem hæc audiens:antipatrum ut prudentẽ præmittit ad illos qui rebellabant:ut eorũ ſedaret amentiam:quatenus ad meliorem ſenſum redirẽt. Qui cũ prexiſſet: multos quidem caſtigauit:& ad cõpetẽtia reſtituit.Verũtamen alexandrũ cõprehendere nõ potuit:dũ exercitũ haberet triginta milia iudeorũ:quiq; cum gabinio cõfligens:uincitur: decem milibus ſuis ꝓpe itabriũ mõtem ꝓſtratis.Gabinius itaq; cum diſpoſuiſſet hieroſolymorũ ciuitatem:antipatri uoluntati obediens:contra nabutheos expeditionem ꝓduxit:quos eũ in pugna uicciſſet:parthorũ tranſfugans mitridatẽ & orſanẽ dimiſit:qui fide nõ ſeruata:ad ꝓprios remearũt. Sed gabinius cũ opera maxima uel clariſſima in expeditiõe feciſſet:romam rediit craſſo tradens ducatum.De pompeii & gabinii contra iudeos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus & ſtrabo capadox:nihil unus altero amplius exponens.

¶De craſſi ſucceſſoris gabini cõtra parthos expeditione:& aſcenſus eius in iudeã: pecuniarũq; templi de populatione. Cap. XIIII.

CRaſſus ãt cũ cõtra pthos militiã ꝓduceret:ad iudeã puenit:& pecũias tẽpli q̃s põpeius nõ tetigerat:duo milia talẽtorũ abſtulit : necnõ & totũ reliquũ auꝝ uſq; ad octo milia talẽtorũ. Tulit ẽt & trabẽ aureã uerſatilẽ:trecẽtas minas pẽſantẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ extimant. Tradidit ei ergo hãc trabẽ cuſtos pecuniarũ eleazarus noĩe ſacerdos:nõ maliuolo animã iuſtus &bonus erat ſed dũ cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorũ tẽpli:q̃ mira pulchritudĩe uel cõſtructiõe ꝑcioſiſſima reſplẽdebãt ĩ hac trabe pẽdẽtia:& craſſũ uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre:aureã ei trabẽ ꝓ redẽptiõe oĩum ꝓſtitit:dũ & iuſiurãdũ ab eo accepiſſet:nihil aliã a tẽplo tollẽdũ : ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet iuuenire.Hãc ãt trabẽ alia lignea circũdabat:ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet: nihil aliud de tẽplo tãgere:poſt acceptam tamẽ trabẽ trãſgreſſus:omne tẽpli auꝝ depoſuit.Nemo itaq; miretur:ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent dum has omnes per diuerſam terram iudei deum colentes ibi ex antiquis tẽporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictaꝝ pecuniarũ

teſtimonio caret:nec arrogantia noſtra per tãtam magnitudinẽ diuitias extulit: ſed multi & alii conſcriptores nobis teſtimonium ferunt:necnon & ſtrabon capadoxta dicens: Tranſmittentes mitridates in choo : tulit pecunias:quas ibi cleopatra regina depoſuerat:uerum etiã & iudeorũ octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non ſunt:niſi dei tantum. Vnde manifeſtũ eſt iudeos per aſyam conſtitutos ueritos mitridatẽ:has pecunias in choo tranſmiſiſſe. Non enim ex iudea fuerunt in choo pecuniæ dum ciuitatem & templum mũitiſſimum haberent ſed neq; alexandriam habitantes iudeos ueriſimile eſt hoc feciſſe: dum nihilo mitridatẽ timerent. Teſtis ẽ nobis idem ſtrabon & alio loco qui tempore quo trãſiit ſilla ĩ bellada cõpugnaturus mitridati: lucullum tranſmiſiſſe fertur in cireneã ciuitatem:propter noſtræ gentis ſeditionem:quæ totum orbem compleuit ita dicens. Quatuor in ciuitate cireneoꝝ ptes exiſtunt:ciuiũ & agricolarum: tertia uero colonoꝝ: & quarta iudeorum. Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt:& nullus locus mundi facilis inuenit quo non hanc gentem uidemus. Nam ægyptus & cirenea dum ſub uno regno fuiſſent:omnem conuerſationem hoꝝ emulate ſunt:ita ut ſcripturis eoꝝ uterent:& preſertim pecunias ſecundum patrias leges iudeoꝝ congregarent. In ægypto ergo ſummam pte habitaſſe iudeorum demonſtratur:& alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatur uero ẽt princeps qui cauſas eoꝝ & inſtrumenta publica debeat curare:& ꝑcepta dare tãq; princeps perfectæ reipublicæ. In ægypto tamen hæc generatõ conualuit:eo ꝙ initio iudei ægyptii fuiſſent:& quia iuxta prouinciam iudeam:ægyptus iacet:necnon & propter illos qui exinde ad ægyptum peruenerunt. Ad cirenam autem ideo tranſiit: eo ꝙ ipſa finitia ægypto extiteſſet:quemadmodũ & iudea:& ꝙ ſub uno regno prius fuiſſent. Strabon quidem hæc retulit. Craſſus autem cum omnia diſpoſuiſſet quẽadmodum uellet:contra parthos egredit:ubi cum toto ſuo defecit exercitu:ſicut & alibi demonſtratum eſt. Sed caſſius dum ad ſyriam peruenieſſet: & uindicaſſet eam ex incurſionibus parthicis:qui nimis per craſſi perditionẽ audatõres fuerant: rurſum ad tirũ peruenit:& exinde ad iudeam aſcendit. Iarachenam uero ciuitatem inuadẽs ſtatim prædauit:& trigita milia uiroꝝ captiuauit:pytolaũ etiam ſeditionis ariſtoboli ſucceſſorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuiſſet:idumeis amicus erat de qbus & uxorem nobiliſſimã nomine ciprin ſibi cõiunxit:ex q̃ quatuor liberos procreauit:faſelum & herodem: qui poſtea rex fuit:& ioſippum:& feroram:filiam quoq; ſalomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium copulaſſet:arabo potius ſe ſociauit:cui etiã filios ſuos dum bellaret commendauit. Igitur caſſius cum expeditionem ſup euſraten duxiſſet phibuit illam deuaſtari ,puiciã:ſicut & ab aliis relatũ eſt.

¶ Vt cæſar ariſtobolũ ſoluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam tranſmittere a põ peianis ueneno necatus eſt. Cap. XV.

INterfecto uero tẽpore cũ cæſar romã teneret:poſt pompeii uel ſenatus fugam:ſoluẽs a uinculis ariſtobolum ad ſyriã tranſmiſit:duas ei tradens legiones quatenus paratam illi ut poſſet facere iudeã. Ariſtobolus aũt potentia a cæſarẽ donata minĩe potitus eſt. Nam põpeiani ꝓoccupantes ueneno eũ corruperunt:& ſepelierũt eũ cæſaris ſocii:qui multo tpe ita iacuit uſq;quo ãtonius eũ ad iudeã remitteret & ĩ regis monumẽtis poni ꝓcipet.

¶ Qualiter ſcipio alexandrũ ariſtoboli filium ſecuri percuſſit. Cap. XVI.

SCipio ãt mandat põpeio alexandrũ ariſtoboli filiũ occidẽdũ: dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egiſſet ſecuri eum ꝓcuſſit. Quo ĩ antiochia defuncto:fratres eius ptolomeus minei alias mĩnei filius:q habitabat apd caleidẽ: prope libanum montẽ conſtitutã detinuit. Qui cũ filiũ ſuũ philipponẽ ĩ aſcalon ad ariſtoboli uxorẽ direxiſſet:iuſſit eã deſtiare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus. e qbus alterã philippion cũ dilexiſſet:uxorẽ eã habuit. Quẽ poſtea ptolomeus pater eius occidens:matrimoniali iure eam duxit uxorẽ:& prouidentiam fratribus eius impendebat.

¶ De expeditone cæſaris ad ægyptum: & quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dediſſent:iudeoſq; auxiliatores ei feciſſent. Cap. XVII.

POſt mortem uero põpeii:dum cæſar contra ægyptum pugnaret:antipater iudeorum potentiſſimus mãdatis hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit. Nã mitridatis ꝓgamenus dum per coricũ trãſiret:& minime potuiſſet ꝑ peluſiũ uiã cõficere:ſed ĩ aſchalone cõmorareť:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:necnõ & arabũ nobiliſſimos auxiliatores illi parauit:& ꝓpter eũ oẽs ſyri ꝓpẽnſius cæſaris partes adiuuabãt. Verũ ẽt & ãplicus potẽtiſſimus:& ptolomeus filius eius libanũ montẽ habitãtes cũ omnibus ciuitatibus eandem pro cæſare mentem habebant. Mitridatis aũt ſurgens a ſyria:cũ ad peluſiũ peruenieſſet: & eũ non ſuſcepiſſent:ciuitatẽ obſidebat:cuius maxia uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit & reliquis ujam ingredi ciuitatẽ pauit:& peluſiũ quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrũ deide & mitridatem euntes ad cæſarẽ cũ ægyptii iudei tranſire prouinciã uetarent quæ alias qui oniæ dicitur alias dicuntur:antipater eos flexit ad cæſaris ãmicitiã:& principis ſacerdotũ litteras eis oſtẽdit. Quas cũ audiſſet menſitidẽ habitantes:ſimili modo mitridatẽ ad ſe inuitarũt. Ad quos cũ ꝑfe,

ctus eēt:& ad locum qui dicitur delta puenisset:cōfligit cū hostibus circa locū qui dicit iudeoꝝ expeditio. Habebat aūt dextrū cornu mitridates.ieuum uero antipater. Sed ꝑlio cōmisso iclinat cornu:quo mitridates pugnabat qui piclitatus esset nisi ꝑ ripā fluui cum suis militibus ātipater currens deuictis iam aduersariis:mortis eum periculo liberasset. Nam uictores ægyptios ad fugā conuertens:& persecutus castra eorum deuastauit:mitridatēq; fugientem retinuit. Cuius cecide runt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

¶Quemadmodum antipater cū bene pugnasset:amicitiā cæsaris acquisiuit. Cap. XVIII.

SEd cum mitridates cæsari demandasset uictoriam simul & salutem quam per anti patrum meruisset:antipatrum quidem tātum dilexit:ut etiam uteretur eo per oia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari antipatrum seuissime contigit. Ergo bello finito cæsar cum i Syriam nauigasset:Hyrcano quidē principatum sacerdotii firmum indulsit:antipatrum uero ciuem romanum & sine censu constituit. Dicit autem Hyrcanus huic quoq; militiæ i ægypto socius extitisse: sicut testatur strabō capadox:ex nomine asinii ita referens. Post mitridatis & Hyrcani principis sacerdotū i ægyptū profectionem. Idem strabō alibi ex nomine hipsicratis rursus ita retulit: mitridaté solum exisse: uocatum autem secūdo:cui antipater iudeæ tutor in aschalone tria milia militum præparauit:& alios potentissimos inuitauit sociatum etiam Hyrcanum principem huic militiæ dicens. Hæc q dem strabon exposuit. Sed cū uenisset antigonus aristoboli filius tūc ad cæsarem: & patris sui ca lamitaté defleuisset:q̄liter ꝑp ipm ueneno fuerit interēptus:fraterq; suus secure a scipiōe sit pcus sus:petebat se misereri a regno depulsum præterea Hyrcanum & antipatrum accusabat:q; male gentem regerent:& i se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset:satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellem antigonū cum suis sociis differens:& narrabat quanta ipse laborasset i expeditione coram ipso cæsare:& dicebat aristobolum romæ tractum:q; semper romāus hostis extitisset:fratrem uero eius latrocinii causa pœnam a scipione meritam sumpsisse.

¶Vt cæsar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epistolæ cū senatusconsultu de amiciciis iudeo rum directe sunt. Cap. XIX.

DVm hæc antipater uerba fecisset:cæsar Hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit ātipatro uero potestatem donauit quam ipse eligeret:tutorem eum totius iudeæ constituens. Hyrcano quoq; cōcessit patriæ muros restituere:cum hanc ille gratiam ab eo petisset:nā adhuc diruti iacebāt:ex quo pōpeius eos deposuerat: undé a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum é. Lucius ualerius lucii filius consul:cōueniente senatu idibus decembris:in templo cōcordiæ: præsente lucio copi nio:lucii collinæ filio:& cepario quirini. De his q̄ alexāder iasonis:& miminius antiochi:& alexā der dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt:renouantes cum romanis grās:& amicitias exhibentes:clipeum aureum pro inditio auxiliorum deuouerunt quinquagita milium solidorum: & petiuerunt litteras sibi dari ad omnes liberas ciuitates:quatenus prouin ciæ uel portus eorum nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cū eis componere:& omnia quæ supplicauerunt concedere:clippeūq; susciperē. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotū & rectore gentis.ix.anno:mēse panemo. Hyrcanus āt ét ab atheniēsiū populo laudatus é:cū multū ei apparuisset benignus:nā misertū ei scriptū hmōi decretū:sub iu dice uel sacerdote dionisio:filio asclepiadis:mense panemo: uicesimoqnto die latū est magistrati bus decretū atheniensiū sub præside athode quod eudes menādri abimusius scriba exposuit mu nichionis. Vndecio die cōsilio iudiciū facto i theatro: suffragiū tulit dorotheus priceps sacerdo tū cū quo assidēs dionisius dixit. Quō Hyrcanus alexādri sacerdos & rector iudeoꝝ ꝑmanet cū populo nostro uel singulis ciuibus fidelis existit:& oī circa eos utitur idustria:ibiq; uenientes atheniēses uel legatiōis cā:seu priuati munificēter ad se suscipit:& prouidet q̄tenus illesi redeāt: decretū qdē de his & prius factū é nūc uero dionisio dorothei suniēsi suggerēte:& de uiri uirtu te populo admonēte:quō uolūtaté habet bene nobis sp qđ potuerit facere:placet honorare uirū aurea corona optia secundū legē:& dedicare ei imaginē aureā i tēplo populi uel gratiaꝝ: decer nere uero coronā i theatro cū libero patri tragedie solénia celebrāt:& i panathineis:& eluniis:& i cimnicis certamibus:diligētiā uero magistratus hēat:ut si ꝑmāserit & seruauerit fauorē nostrū: oć quod excogitemus ꝑ gratia uel honore uiri munificēter cōpleat:q̄tenus:cū hæc ita facta fue rit appareat:populus noster optimus eū āplecti:uicesq; reddere gratiaꝝ:ut ille nostrū studiū iā honoribus affectus imitet: imo etiā debemus eligere ab oibus atheniēsibus q decretū ei deport ent:ut cū honorē susceperit festinet benefacere nostræ sp ciuitati. Romanorum ergo uel populi atheniēsiū erga Hyrcanū merita demōstrauimus. Cæsar āt cū iudeā dispositisset:syriā nauigauit. Antipater uero ut cæsarem ad syriam deduxit:in iudeam reuertitur:& statim muros a pompeio dirutos reconstruxit:seditionemq; prouincialium sedant interminationibus simul & persualioni bus requiescere:eos inuitans cum diceret. Si quis Hyrcano consenserit:fœliciter uitam suam pōt peragere. Qui uero ad spem rebellandi peruenerit:& lucro priuatur:& meipsum ꝑ patrono

dominum:Hyrcanum autem pro rege tyrannum ſentiet:romanos uero & cæſarem pro rectoribus amaros hoſtes:nam minime patiuntur amoueri:qué ipſi principem conſtituerunt. Quæ cũ diceret prouinciam peragrauit.

¶ Qualiter antipater filiis ſuis Hyrcano & herodi gubernationẽ habẽdã permiſit. Cap. XX.

Sed cũ tardum & ſegné Hyrcanum uidiſſet: priorem filium ſuũ ducẽ ĩ hieroſolymis ordinauit:ſecundum uero herodem galileæ tutorem demonſtrauit:adhuc oĩo iuuenem:nam:quindecim annoꝝ erat:cui nihil obfuit iuuentus:dum prudentiã ſup æta tem haberet. Qui cũ occaſionem iueniſſet:ſtatim ad uirtutis oſtentationẽ prorupit Siquidẽ ezechiã principem latronum cõpræhenſum.qui ſyriã cum magna turba uexabat:fecit interimi cũ multis predonibus. Quo facto nimiũ a ſyris amplectitur:unde & ĩ amorem eius exarſerunt:q; a latrocinijs prouincia eorum eſſet erepta.Laudabant ergo eũ per ciuitates & per uicos:q; pacem eis preſtitiſſet:& tuitionem predioꝝ ſuoꝝ inueniſſent.Quapropter & ſexto cæſari cognato magni cæſaris tũc totam regenti ſyriã:amicus factus eſt.Cum uero emulatio pro factis herodis faſelum fratré eius intraſſet ſtuduit non mior tali gloria reperiri:& hieroſolymitas fauore ſibi parabat:dum & ciuitatem haberet:& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrũ extollebant ab omni gente tanq̃ eſſet omniũ dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpiſſet:qualis ſepius contingunt Hyrcani fidem tranſgreſſus eſt. Potẽtiſſimi uero iudeoꝝ antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gẽtis:& redditus iudeæ uel pecunias Hyrcani nimis inuidẽbant ei. Nam antipater amicitiam cũ imperatoribus romanorum cõpoſuerat:& cum flexiſſet Hyrcanum pecunias trãſmittere:tãq̃ ſuas:& non Hyrcano preſtante eas romanis principibus deſtinabant. Vnde manifeſte antipatrũ accuſabant:dicentes Hyrcano. Vſq;quo iſtas pateris:aũt nõ uides antipatrũ cũ filiis prncipatu p̃cinctos: teq; nomẽ tantũ regiũ poſſidere.Sed nec te lateat:nec putes ſine periculo tuo negligere negocia:dum antipater & filii eius totã nũc auctoritatẽ contineant:& hãc ſine tuis iuſſionibus diſponãt.Nã herodes filius eius ezechiã & eos q cũ eo erant p̃emit:noſtrãq; legẽ tranſgreſſus eſt:q̃ hoiem ꝓhibet occidi licet malignus ſit niſi prius in cõcilio cõdẽnatus ſit.Ille uero dũ nullã a te ſuſcepiſſet ptãtem:hæc auſus ẽ cõmittere.Quæ cum Hyrcanus audiſſet flectitur:plus autem iram eius incenderunt fratres:alias matres eoꝝ:quos herodes interfecerat:dum per ſingulos dies in templo eum peterent:ut herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationem. Cõmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit ſatiſfacturum de criminibus ſibi illatis.Qui ſuaſionibus patris impulſus uenit. Nam ſic ei p̃ceperat ut non priuatus:ſed cum tutella & cuſtodia corporis aduenirет. Qui eũ & galileã ut putauit prodeſſe ſibi diſpoſuiſſet: militum parua manu circundatus uiam ſecabat:ut nec terribilis uideretur Hyrcano cum maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus corã iudicibus eſſet:immo & Sextus Syriæ rector ſcripſit Hyrcano:ſupplicans ut liberaret a iudicio herodem: ſimul & interminabatur ei:ſi non obediret:ſed ſexti litteræ occaſio fuerant:ne quod pateretur a ſententia concilii herodes:ſed magis abſolueretur.Nam diligebat eum Hyrcanus tanq̃ filium. Herodes autem cum in medio una cum ſuis militibus aſtitiſſet:omnes perterruit:nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare:qui primum contra eum exclamabant:ſed omnes ſub quiete & ſilentio rei exitum ſuſtinebant.Qui cum ita ſediſſent:unus quidã nomine ſameus uir iuſtus & ꝓpter hoc nomen deuitans periculũ:ſurgens ita locutus eſt.Viri iudices & rex neminem ſcio ad iudicium a uobis uocatum ita conſtitiſſe:neq; uos noſſe quicquam ſimile opinor:ſed omnis quicũq; in hoc iudicio peruenit exquirendus:humiliter aſtitit:miſericordiam a uobis expetens:capillis prolixis:& ueſte nigra indutus:hic aũt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio ſatiſfacturus:de tali crimine uocatus:intereſt purpura circundatus:& caput ornatum habens cõpoſitione crinium:ſtipatuſq; armis:ut ſi condẽnatus ſecundum legem fuerit:nos quidem interficiat:ipſe uero uim faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo ſiquidem ſuum cõmodũ pluſq̃ legem fecit:ſed uos uel regem accuſo:qui tantam ei licentiã dediſtis. Scitote tamen maximum eſſe deum:q̃ hunc:quem nunc propter Hyrcanum uultis abſoluere:qui quandoq; uos & ipſum regẽm torquebit.Nihil autem hæc dicendo mentitus eſt. Nam herodes cum regnum accepiſſet:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipſo Hyrcano:præter ſameum:quem nimis dilexerat propter iuſtitiam eius: & q; ciuitate poſt hac obſeſſa ab herode uel ſoſio perſuaſiſſet populo ut herodem acciperent:dicens:propter peccata eum non poſſe deuitari.De his quidẽ ſub loco dicemus.Hyrcanus autem cum uidiſſet propenſiores iudices ad necem herodis:iudiciũ in poſtero die diſtulit:& mittens ad herodem furtim perſuaſit ei ciuitatem relinquere:ut poſſet periculum declinare.At ille cum diſceſſiſſet in damaſcum fugiens regem:& ad ſextum cæſarem peruenisſet; apud ſe ita decreuit:ut ſi uocandus ad iudicium eſſet non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes:quomodo hæc omnia contra eum eſſent.Illum uero cũ nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate ſua.

¶ Quemadmodum ſextus cæſar cognatus magni cæſaris dona cepiſſet ab herode duce galileæ & maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Cap. XXI.

SEd cū ſextus herodē ducē inferioris ſyriæ ordinaſſet:nā hoc ei pecuniis uēdidit:Hyrcanus timebat eū nequando cōtrā ſe exercitū duceret. Non multis aūt tranſactis diebus hoc euenit.Herodes enī aduerſus eū expeditionē deducens irascebat: eo q̄ ad iudiciū uel uocatus ſatisfactu⁹ us eēt. Prohibuerūt tamē eū obuiam uenientes pater ātipater:& frater:impetūq̄ eius retinuerūt:rogantes ne accederet prope hieroſolymā: & aliquod opus niteretur facere contra eos: qui conceſſerunt ei ad talē puen re dignitatem.Deprecabant ēt ut indignationem deponeret:q̄ uocatus ad iudiciū iſſet:ſed abſolutionis gratiā potitus recordaret:nec ita dolorem conſideraret: ut ſaluti ingratus exiſteret:animaduertendo q̄ & bellorū caſus deus diſpenſat:q̄ pp uictoriā non omnino ſperaret: expugnando regem & amicum q̄ multū ei profuiſſet:nihilq̄ ſponte in eū cōmiſiſſet aduerſi:ſed p̄ maliuolos ſuaſores actū:quod difficultatis umbrā p̄ſtiterit. Flexus his herodes:& arbitratus ſatis ſibi factum q̄ ſuā fortitudinē genti demonſtraſſet:reuerſus eſt.Per iudeā ergo taliter ſeſe res habebant.Cæſar āt cū romam uenisset:parabat ad africā nauigare:q̄tenus Scipionē uel catonē expugnaret.Ad quē Hyrcanus diri gens legatos:petiit confirmare cū eo amicitias.Videt mihi neceſſariū ex hoc exponere:q̄liter romanorū p̄rincipes cū noſtra gente ſunt pacti:ne lateret aliquos:qa & aſiæ & europæ reges ſtudiū habuerunt ſociare noſtrā ſibi fortitudinē :dum eorū fidem dilexiſſent.Sed quomodo multi pp odiū noſtrū minime credunt p̄ſicis uel macedonicis conſcriptionibus de nobis:eo q̄ non eadem ubiq̄ in publicis locis demōſtrant:ſed apud nos tantū & alios quoſdam ex barbaris:de romanis tamē decretis non eſt ambigendū: nā & publicis locis repoſita hactenus & in capitolio tabulis ereis conſcripta cōtinentur. Nam & iulius cæſar alexandriæ iudeos p̄ ereā tabulā demonſtrauit alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initiū approbationis faciā dū pando ſenatuſconſulta: & iulii cæſaris de Hyrcano uel gente noſtra decreta.Gaius iulius cæſar:impera tor & pontifex & dictator ſecundo magiſtratibus ſydonioꝝ:uel curiæ:uel populo ſalutem.Si ſani eſtis bene eſt:& ego ſanus ſum cū meo exercitu.Exemplū facti de græcia ad Hyrcanū filiū alexandri principē ſacerdotū:& rectorē gentis iudeorū uobis deſtinaui:q̄tenus in publicis ueſtris annalibus reponatur. Volo uero uos græce uel latine i erea tabula conſcriptū hoc ponere:quod huiuſmodi eſt. Iulius cæſar imperator & pontifex:ſecundo dictator.Cum deliberata ſententia decreui:quō Hyrcanus alexandri iudeus:& nunc:& i prioribus ānis i pace uel bello fidem uel ſtudiū ſuū demonſtrauit: cui multi ēt conſules teſtimoniū p̄bent:iſuper & ipropinquo alexandriæ loco: cū mille qngēris millitibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad mitridatē a me deſtinatus cū oi deuotiōe fidelis apparuit:pp has ergo cās Hyrcanū alexādri filioſq̄ eius rectores iudeorū eē:uel principatū ſacerdotii gentis iudaicæ ſemp habere ſecundū mores patrios precipio:ipſū quoq̄ filioſq̄ eius auxiliatores nobis inter uiros aiciſſimos eſſe cēſendos:& q̄tacūq̄ ſacerdotalia iura ſunt:eū uel filios eius poſſidere decerno.Si q̄ uero interfuerit q̄ſtio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciū de his adhibere:exhyemationes uero militū:aut pecunias exigendas ab eis minie p̄baui.Gaii cæſaris dictatoris conſulis:data cōceſſaq̄ decretaq̄ ſic ſe habent:ut filii eius principatū gentis iudeorū:& donata ſibi loca poſſiderent:ut princeps ſacerdotū idē & rector gentis iudeorū uim paſſis adeſſet & qa tranſmiſiſſet ad Hyrcanū alexandri filiū principē ſacerdotū:iudeorū legatos q̄ de amicitiis uel auxilio cū eo loquerent:& dedicaſſent tabulā ereā in capitolio in ſydone uel tiro:uel aſcalōe: & in templis apicibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continent. Vt uero hoc decretū oibus p̄ ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inoteſceret : & hoſpitia legatis p̄ſtarent: & ſanctiōes ubiq̄ deſtinarent p̄cepit.Gaius cæſar impator conſul honoris uel uirtutis:uel clemētiæ cā cōceſſit p̄ cōmodis ſenatus & populi romani:Hyrcanū alexādri filiū:liberoſq̄ eius principes eſſe ſacerdotū:uel antiſtites hieroſolymorū gentis:iure quo & p̄aui eorū ſacerdotiū ſuū geſſerunt. Gaius cæſar qnquies conſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymorū ciuitatē & gubernare eā Hyrcanū alexandri filiū principē ſacerdotū iudeorū rectorē gentis ſecundū ſuā uolūtatē ut iudeis in ſecundo āno locationis ex reditibus chori.i.triginta modii ſubducant:neq̄ ut aliq̄ eis calūnient:neq̄ tributa ab eis exigant.Gaius cæſar ſecundo dictator ſanxit ut p̄ ſingulos ānos ioppenſes tributa hieroſolymorū ciuitati præſtent excepto ſeptio āno:quē ſabbaticū ānum appellant:quō in eo neq̄ fructū agrorū colligunt neq̄ ſeminant:necnon ēt Hyrcano & filiis eius decimas præbeant:q̄s & p̄aui eis p̄bebāt:ut nullus uel præſes:uel dux:uel legatus in finibus iudeorum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandū:aut p̄ noie alicuius: ſed eē undiq̄ liberos.Quæcunq̄ poſtea habuerūt:uel emerūt:uel tenuerūt:uel poſſiderūt oibus his eos potiri:& ioppē ciuitatē:quā ab initio habuerūt iudei:& cū amicitias cū romanis feciſſēt eorū eē ſicut & nobis prius placuit impamus.Ex qua ciuitate Hyrcanū alexādri filium liberoſq̄ eius a poſſeſſoribus terræ:uel a portu tributa cōſequi iubemus:de ſydone modios.xx.milia ſexcentos ſeptuagintaqnq̄ p̄ ſingulos ānos excepto ſeptio āno quem ſabbaticū uocāt:in quo neq̄ arant neq̄ fructū arborū colligunt.Prædia āt in maxio campo:quæ Hyrcanus & prōaui ei prius poſſidebant placeat ſenatui hæc Hyrcanū & iudeos habere eodem iure quo & prius poſſiderūt: manere quoq̄ iura quæ ab initio inter iudeos uel principes ſacerdotū fuerūt:& inſtitutiones q̄s

populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in lidia loca ét uel terras quas ꝑ hoſpitalitate reges ſyriæ uel phœnicis ꝑ donationē romanoꝝ poſſiderunt:eas ſenatus probauit Hyrcanū rectorē gentis iudeoꝝ habere:dari ét licentiā Hyrcano: omnibuſq; ab eo miſſis ut cū ſenatoribus in ludo monachoꝝ & beſtiaꝝ ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorē uel magiſtrū equitū ut in ſenatū eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diē:hoc fiat poſt ſenatuſconſultū. Gaius cæſar quater imperator q̄nquies conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani alexandri principis ſacerdotū:& rectoris gentis iudeoꝝ. Prædeceſſores mei ip̄eratores in prouinciis cum teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum iudeoꝝ:& iudeis coram ſenatu uel populo romano præbuiſſent:cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriā habere & prouidentiam:quatenus Hyrcano & iudeorum genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo romano:pro ſuo erga nos fauore:gratiæ retributionis redderent. Iulius:gaius:dictator & conſul romanoꝝ magiſtratibus parianoꝝ curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me iudei in delo:& quidā de colonis iudeoꝝ præſentibus ueſtris legatis:& demonſtrauerunt decretū ꝑ quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta:uel prohiberi eos ſecundū ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre:quando hæc facere nec romæ q̄dem ꝓhiberentur. Nā gaius cæſar noſter conſul dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia ꝑ ciuitates cōgregari:hos ſolos nō ꝓhibuit:ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit: & ego quoq; alios ꝓhibens:iſtis ſolis precipio ſecundū primos mores & leges conuenire. Bene ergo facitis:ſi prolatā ſniam contra noſtros amicos uel auxiliatores ꝓpter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorem aufertis. Poſt gaii mortem:marcus antonius:& publius dolabella conſules cū ſenatū congregaſſent:& Hyrcani legatos introduxiſſent:locuti ſunt de q̄bus petierunt:& amicitias cū ei fecerunt & oīa hæc concedi eis ſenatus decreuit:q̄cunq; poſtularent:ſubiuncto ét ſenatuſconſultu:quatenus probationem dictoꝝ habeant q̄ hanc hiſtoriā relegunt:q̄ tale fuit ſenatuſcōſultum ab erario conſcriptum de tabulis publicis ſub q̄nto rutilio: erarii cuſtode: datum.iii.idus aprilis:in templo cōcordiæ:dum ſcriberetur præſente lūcio calphurnio:uel reliquo ſenatu. Publius dolabella:& marcus antonius conſules dixerunt. De his quæ per ſenatuſconſultum gaius cæſar pro iudeis decernens in erario deponere occurrit:ſic placet nobis:ſicut & ſenatui uiſum eſt: ut hæc in tabulis ereis deponantur:& per ſingulas ciuitates tranſmittantur:quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt:quinto idus februarias:in templo concordiæ Legati: autem principis ſacerdotum fuerunt liſimachus pauſanie: alexander theodori: patroclus cereæ ionatha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unū Hyrcanus ad dolabellā:tunc aſyæ ꝓconſulē:petens eū ſoluere iudeos a militia:ut patriā cuſtodirent conſuetudinē:quod facilius impetrauit. Siqdem dolabella cū ſuſcepiſſet litteras Hyrcani:nihil remoratus:ſcripſit per totam aſyam ꝑ iudeis:& ad epheſinā ciuitatē primā totius aſyæ:quæ hmōi legebantur:ſub iudice artimione:menſe limonis die prima. Dolabella imperator epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſaluté. Alexander theodori:legatus Hyrcani:filii alexandri principis ſacerdotū & rectoris iudeoꝝ: itimauit mihi: q̄ non poſſent ciues ſui militare:dū nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatoꝝ: nec alimētoꝝ ſecundū patrias leges copiā habere:iccirco ego ſicut p̄deceſſores mei imperatores p̄beo eis militiæ remiſſionē:& concedo patriis uti legibus ſecundū ſolēnes & ſacras īmolatiōes: & congregare ſicuti ſolēt ꝑ ſacrificiis pecūias:& uolo uos hæc ꝑ ſingulas ſcribere ciuitates. Hác q̄dē dolabella Hyrcano legationē mittēte noſtris donauit licentiā. Lucius át lentulus cōſul dixit. Ciues rōanos iudeos templa habentes epheſei ante tribunal religionis cā a militia dimiſi. xii. Kal. octobris. Lucio át lētulo conſule:& Gaio marcello conſulibus p̄ſente ſenatu:baldus legatus & uicarius:epheſioꝝ magiſtratibus:curiæ populoq; ſalutē. Iudeos ꝑ aſyā cōſtitutos lucius lentulus cōſul me ꝑ ipſis petente a militia dimiſit. Poſtulans uero poſt hæc & faniū tribunū plebis:& luciū antoniū erariū īpetraui. Vos át cupio curare:ne quis eis moleſtiā īferat. Decretū deliorum ſub præſide biuito:méſe targilōe:uiceſima attitulatiōe iudiciū. Marcus phiſon legatus aduenies i ciuitatē noſtrā ꝑ delicto militū conuocās nos & multos ciuiū:præcepit:ut ſi q̄ ſunt iudei ciues romani:nequaq̄ militare coganť:eo q̄ cornelio lentulo cōſuli religionis cauſa iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cōſuli oportet. His ſimilia ſardiniāi quoq; de nobis decreuerūt. Gaius fannius gaii filius dux & cōſul magiſtratibus cooꝝ ſalutē. Volo uos ſcire:quō legati iudeoꝝ adierunt me petendo accipere ſenatuſconſulta ꝑ ipſis conſtituta:quæ ét ſubiuncta ſunt. Igiť uolo uos curare uel ꝓuidere his hoibus ſecundū ſenatuſcōſultū:q̄tenus ꝑ ueſtrā ꝓuinciam ad patriā incolumes reuertanť. Lucius lētulus cōſul dixit. Ciues romanos iudeos q̄ tēpla iudaica habere epheſei uidenť:religiōis cā dimiſi. Hoc factū ē. xii. Kal. iulii. Lucius antonius:marci filius:uicarius erarii uel ꝓconſul:ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ:populoq; ſalutē. Iudei ciues noſtri adeūtes ꝓbauerūt nobis cōſiliū hūiſſe ꝓpriū ſecūdū patrias leges ab initio:& locū ꝓpriū:in quo negocia uel iudicia iuicē mouerūt:& hoc petierūt:q̄tenus liceat illis hoc facere:qđ cuſtodiri uel pmitti decreui. Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicūt. Lentulū ꝓconſulē

adeũtes ſtímauimus ei:de qbus doſitheus cleopatræ filius alexãdrinus uerba fecit:ut ciues roma
nos iudeos tẽpla iudaica facere ſolitos ſi illi uiſũ fuerit religiõis cã eos feciſſe dimittat:& dimiſit
xii.iulii.Lucio lẽtulo & gaio marcello cõſulibus:lẽtulus decretũ ꝓtulit.Ciues romanos iudeos ſa
craria iudaica ſolitos facere:epheſei ante tribunal religiõis cã dimiſi. Laodicenſium principes ga
iorabili gaii filio cõſuli ſaluté.Soſipater hircãim pricipis ſacerdotũ legatus porrexit nobis epiſto-
lã tuã:ꝑ quã deſignauit nobis:ab Hyrcano pricipe & ſacerdote iudeoꝝ deſtinatos quoſdã cũ litte
ris q̃ ꝑ ſua gente cõſcriptæ ſunt: q̃tenus ſabbata iudeis liceat ſecundũ patrias leges celebrare:ut
ne qs eos quicq̃ impediat:quomodo amici & auxiliatores noſtri probantur:aut ne quis eis uio-
lentiam inferat in ueſtra prouicia:& licet traliani palã contradicant non ſibi placuiſſe quæ ꝑ his
decreta ſunt:tamen præcepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus autem:ut & nobis eadem de his ſcribas
obſequentibus tuis præceptis.Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus:quam repoſuimus inter
publica noſtra munimenta:& de reliquis quæ præcepiſti prouidemus:quatenus in nullo culpe-
mur Publius ſeruilius:publii galbæ filius ꝓconſul:mileſioꝝ magiſtratibus curiæ:& populo ſa-
luté.Pritanis mercurii filius ciuis ueſter dũ in tralibus negocia tractaré:inſinuauit mihi præter
noſtrã ſniam iudeis uos inquietudiné inferre:& ꝓhibere eos ſabbata celebrare:uel tẽpla patria
ꝑficere:fructuſq; ſua cõſuetudíe colligere.Volo igitur uos ſcire:quomõ audiés uerba eius uel eo-
rum qui contra ipſum diſſerebant:decreui ne ꝓhiberenſ. Decretũ pergamenoꝝ:ſub iudice gra-
tippo menſe illo:ſententiaq; principũ.Quõ romani ſequentes ſuos maiores pro communi oiũ
hoiũ tutela pericula ſuſcipiunt:& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in fœlicitate uel firma
pace cõſiſtere:cũ tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis iudeæ legatos:ſtra-
tonem theodori:appollonium alexandrinæ antipatri:ariſtobolum aconyte: ſoſipatrum philippi
uiros optimos:& hii ſingula demonſtraſſent:decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerunt:q̃tenus
nequaquã rex antiochus antiochi filius legatos iudeoꝝ auxiliatores romanoꝝ noceret:immo &
caſtella:& portus:uel prouinciam:& ſiquid ab eis abſtulit redderet:& liceat eis a portubus depor
tare quæ uolunt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoꝝ uel uectigalibus aliquid aufe-
rat excepto ptholomeo rege alexandrino:quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit:imo
etiã cuſtodiã ab ioppe depelli ſicut petiuerunt.Noſtræ uero curiæ lucius pecius uir optimus iuſ-
ſit:ut hæc curemus ita fieri : quemadmodum ſenatus decreuit:& prouideamus:quatenus incolu
mes legati ad propria poſſint redire:necnon etiã theodoꝝ in curia:uel cõuentũ ſuſcepimus:Qui
cũ nobis epiſtolam ex ſenatuſconſultu porrexiſſet:uerba faciens:demonſtrauit Hyrcani uirtuté
& liberalitatẽ:quæ publice uel priuatim cunctis prodeſt qui ad eũ conuenerint:litteras uero iter
publica conſcripta repoſuimus:& nos quoq; oia pro iudeis agere tanquã auxiliatores romanoꝝ
ſecundũ ſenatuſconſultũ decreuimus. Quippe etiã poſtulauit theodorus dũ epiſtolã nobis por-
rigeret:quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanũ exẽplar decreti:intimantis noſtri
populi ſententiã :& petentis cuſtodiri uel ampliari noſtras cũ ei amicitias: ut meminerit:ꝑpibus
abraã:q oiũ iudeoꝝ pater extitit noſtros maiores amicos ei fuiſſe: ſicut & ĩ publicis cõſcriptis
inuenimus.Decretũ alicarnaſeoꝝ ſub ſacerdote mẽneo ariſtidis filio.Placuit populo marco ale-
xandro iuſinuante.Quomodo iudei pietatis omni tempore ſtudiũ habent:populi romani oiũ
hominũ benefactores pro iudeoꝝ amicitiis nel auxiliis ad noſtrãm ciuitatẽ præcepta miſerũt:
quatenus permittantur ímolatione ſolennes efficere.Placuit igitur & nobis concedere iudeis ui-
ris uel mulieribus ſabbata celebrare:uel ſacrificia producere ſecundum leges iudaicas.Siqs uero
hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat. Decretum ſardinianoꝝ. Placuit curiæ:
uel populo:ducibus intimantibus:quõ noſtram ciuitatem habitantes iudei:multa uel maxima
beneficia a populo ſæpe meruerunt: nũc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam a populo petere:
quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertatem a ſenatu populoq; romano ſecundum conſuetu-
dinem congregentur:& iudicia ſua diſponant:datus é illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis poſ
ſint celebrare deo patrias orationes.Igitur uiſum eſt curiæ uel populo: concedere eis cõuenienti-
bus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiã eis locũ qué aptũ ædificationibus uel
habitaculis putauerunt.Habeant etiã curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut ſi q̃ opus habue-
rint alimenta:faciant eis introduci.Decretũ epheſioꝝ ſub iudice minofilio menſe artimino:pri-
ma die nicanor euphini dixit.Placuit populo intimantibus ducibus:quõ interpellauerũt in ciui
tate iudei marco iulio bruto ꝓconſule:q̃tenus agerent ſabbata & oia facerent ſecundum patrias
leges:nemine penitus impediente:ꝓconſul conceſſit.Placuit igitur populo propter romanos nõ
ſolũ illum diem immo concedere eis omnia facere:ſecundũ iudaicas ſuas leges.Multa quoq; ta
lia decreta ſenatũ uel imperatores romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognoui-
mus:necnõ & aliaꝝ ciuitatum iudicata:uel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris æpiſtolis:
ex qbus hæc quæ demõſtrauimus flectere ſine iuſdia legẽtes putauimus. Nã euidẽtiſſima ſigna
de amicitiis romanorum & noſtris demonſtant ereis tabulis: hactenus in capitolio permanenti-
bus & in poſteris permanſuris. Oiũ uero expõné tanq̃ ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui:nul-
lum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opietur romanoꝝ humanitaté minime circa nos

extitisse:quâ sepius ostenderunt:nos quoq; de quibus retulimus nequaquâ mentitos eé eos cognouimus. De amicitiis quidem romanorũ & nostris illis tpibus factis retulimus. Eodem uero tẽpore seditioné per syriã ac occasioné contigit fieri. Bassus cecilius põpeianoq; partiũ fautor:isidias sexto cæsari faciens interfecit eũ:ipse uero cũ suis militibus regẽ gubernacula tenuit. Tunc etiã maximum bellũ circa apamiã cõmissum est cũ ducibus cæsarianis:quibus & antipater auxilia cũ filiis destinauit:memoriã habens beneficiorũ cæsaris. Quapropter & punire pẽtores eius iustũ putauit. Bellũ uero cõtraheretur:marcus quidé uẽit a roma a sexti successioné. Cæsar autẽ interficit a cassio uel bruto in senatu:cum principatum tenuisset tribus annis:& mensibus sex: quod & per alios conscriptores dictum est.

(Vt cassius defuncto cæsare cum contra iudeam ascendisset:& prouinciam deuastasset septingenta talen a ab eis exegit:& qualiter herodes pactionem pecuniarum cassio studiosus apparuisset:& mors malchi:qui contra herodem seditionem excitauit. Cap. XXII.

POst cæsaris aũt internitionem: cum bellũ cõflatum fuisset principibus romanorum: oĩbus pro exercitu congregando dispsis:cassius ad syriam puenit. Qui cũ apamenum exercitum accepisset obsidionem soluens:ambos sibi coniungit:bassum & Marcũ: & ciuitates circũeundo:milites cum armis conglomerabat:& fiscalia grauia eis imponebat:a iudea uero populus q̃ septingenta talenta pecuniarũ exegit. Antipater aũt cũ uidisset in maximo timore uel turba negocia constituta:diuidit pecuniarũ exactiones:utroq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exigi putabat:reliq̃s uero aliis præcepit colligere. Cunq; primus Herodes a galilea collegisset quanta fuissent ei statuta:necanrius iter amicos a cassio recipit. Nam statuerat romanis obsequi:& fauorem eorũ sibi laboribus alienis parare. Alii aũt procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant:quarũ cassius q̃ruor maximas captiuauit.i.gosnã: & amathuntem:necnon & liddã & thamnã:qui etiam malchũ pœnæ pdiderat:nisi hyrcanus per antipatrum centũ talenta de suo ei misisset:& ita impetũ eius fregisset. Sed cũ cassius cum multis pecuniis a iudea discessisset malchus insidias antipatro parabat: dũ interitum eius pricipatui hyrcani tutelã fore putaret. Quod antipater intelligens:discessit trans iordanẽ:ubi exercitum arabicũ:simul & prouincialẽ congregauit. Malchus aũt callidus existens:iureiurãdo iurabat se insidias ipi: uel filiis eius non fecisse:satisfaciens ei. Nã faselo hierosolymã regente:Herode uero tenẽte armorum custodia nequaq̃ se talia facere uel in aĩo habuisse dicebat. Vnde reconciliabat cum antipatro. Sed cũ marcus syriã procuraret:audiuit nouis rebus p iudeam malchũ studere:& uenit: quatenus eũ interficeret. Quod paulominus contigisset:nisi antipater eũ petendo liberasset:nesciusq; suũ interfectorem malchũ liberaret. Igit cassius & marcus exercitu congregato: ducẽ herodẽ totius syriæ fecerunt naues ei cũ toto exercitu cõmendantes:pmiserunt ẽt regem eũ iudeæ post bellũ ordinare quod iã tunc contra Antoniũ & iuuenẽ cæsarem immineret. Tunc magis ueritus malchus:antipatrũ repellere cogitabat. Cũq; hyrcani pincernã pecuniis redemisset:nã uterq; apd eũ epulabatur ueneno hunc uir interfecit:& milites armatos habẽs ciuitatẽ obtinuit. Et cũ insidias malchi contra patrẽ suum herodes uel faselus intellexissent:& uindictã inferre cogitassent: malchus iureiurãdo antipatris negabat interitũ. Cuius uita summis laboribus patriã protegens: ita finẽ inuenit. Filius uero eius herodes:ultioné qdem patris exigere cogitauit:& cũ exercitu cõtra malchũ uenit:faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare:ne belli ciuilis initiũ facere putarent:& satisfactioné malchi suscepit:& credere simulauit:nihil eũ ad patris interitũ cõmisisse. Sepulchrũ ẽt patris ornatissimũ construxere. Sed cũ herodes ad samariã pueniisset: & iuenisset eam afflictã refouebat:& ita inter eos certamen est dissolutũ. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculorũ istante:cũ militibus suis herodes in ciuitatẽ aduenit. Quod cũ malchus cognouisset ueritus hyrcanũ flexit:ut nequaq̃ permitteret eũ ingredi ciuitatẽ. Hyrcanus quidẽ paruit:cãq; talem interdictionis ppositũ:q; nõ deberet multitudinẽ alienigenarũ ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes pcepta negligens:noctu ciuitatẽ ingredit. Tunc malchus licet merueret:dissimulationẽ tamen nõ refutauit:sed antipatrũ ut amicũ antiquũ manifeste plangebat: custodiã uero corporis sui latenter habebat. Placuit uero ẽt herodi:non redarguere dissimulationem eius:sed econtrario muneribus ei blandiebat. Cassius tamen de patris interitu herodi mãdauit:q̃tenus malchi crudelitatẽ cognosceret. Qui scripsit pcipiens ei patris obitũ uindicare:millenariis quoq; intro mandauit:herodis sequi uoluntatẽ. Tempore uero quo cassius laoditiã cœpit: ac esserunt ad eũ optimates pariter coronas ei:uel pecunias deportantes. Herodes itaq; superat malcho ibi ueniente se ulciscí. Sed cum ad tirum phœnicæ peruenisset malchus:causamq; opinatus esset:maius quidem conatus est agere:ita ut filium in tiro obsidẽ consistentem:in ciuitatẽ ingressus furtim uoluisset auferre:& ad iudeam reuerti credens gentem iudeorum cõtra romanos excitaturum:& deiecto hyrcano regnaturum:dum bello cassius ab Antonio occupatur. Cõsiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatem: transmisit famulum: quasi hospitalia paraturum quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet:ad millenarios tamen uere dixerat:quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire. Qui cum

exiſſent:& iuxta ciuitatem eum conueniſſent:per latus hominem uulneribus confoderunt. Hyr canus uero cum factū intellexiſſet:obſtupuit:redienſq; ad ſe cōſuluit herodem:quod eſſet factū: uel qui malchum interfeciſſent.Cūq; herodes reſponderet:caſſium hoc iuſſiſſe:laudauit factum nam maliuolum & nimis patriæ cum puaſorem eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in antipatro cōmiſſa malchus pœnam ſoluit. Caſſio uero diſcedente de ſyria:maxima per iudeā cō citatur turba ir. hieroſolymis:cum fœlix cōtra faſelum una cū militibus armaretur. Herodes āt ad fauium rectorem damaſci proficiſcens:cum hoc audiſſet:& in fratris ſolacium feſtinare cupe ret:egritudine prohibetur.Faſelus tamen fœlicem ſuperans:in aliqua eum turre cōcludit: quem poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit:Hyrcanū pœnæ accuſans:q; multa ſub beneficia prætermi, tens:inimicis ſuis fauorem impenderet.Itaq; frater malchi multa tunc occupās loca obtinuerat: & maſadam oīum munitiſſimam:cōtra quē herodes inualitudine liberatus exercitū duxit:& au ferens oīa loca quæ cōprehenderat ſub pactionis lege eum dimiſit.Antigonus aūt Ariſtoboli fi lius ut militiam congregauit: & fauiū pecuniis redemit:Ptholomeus minei eum propter cogna tionem ad iudeā ducebat:auxiliumq; etiā ei præbebat marion quem reliquerat caſſius tirioꝝ ty rannum.Nam hic ſyriam oēm potentiam capiens cuſtodiuit.Marion aūt galileæ finitima inua dens:tria eius caſtella occupauit.Contra quē herodes cum ueniſſet: oīa quæ ille tenuerat abſtu lit.Tirioꝝ uero cuſtodes cum humanitate dimiſit:quibuſdā etiam & dona præſtitit: propter ci uitatis fauorem.Cum hæc ergo ægiſſet obuiauit antigono:& p̄lio cōmiſſo uicit:& pœnæ altio ra iudeæ tenentē fortiter expulit:victoriaq; potitus ad hieroſolymā uenit : ibiq; coronas ei tam hyrcanus quā populus ob uirtutis p̄mium offerebant.Nam cognatus hyrcani per affinitatē cre debatur:ideoq; magis defendebat eum ueluti ductuꝝ neptē ſuam fratris Ariſtoboli filiā : ex qua trium maritū extitit:& duarum fœminaꝝ pater.Habuit ſiquidē priorem uxorē noīe doir popu larem ex gente noſtra:ex qua prior filius ei concipitur antipater.Caſſium itaq; cum Antonius & Cæſar in philippenſi cāpo uiciſſent:ſicut & ab aliis demonſtratū eſt:poſt victoriā Cæſar ad ytaliā rediit:Antonius aūt ad aſyam regreſſus eſt.Cūq; ueniſſet in bithiniā:legationes undiq; obuiaue runt ei.Tunc & iudeoꝝ nobiliſſimi accuſabant faſelum & herodē:dicentes: noīe tantum hyrca num regē extare:hos uero oēm ptātem ui poſſediſſe.Herodē tamen Antonius maxime honora uit:cum ad eū ueniſſet ſatiſfacere pro accuſatiōibus:pp quod accidit aduerſarios eius nec ſermo ne aliquid impetraſſe:nā hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio.Sed cū æpheſi peruenisſet antonius:deſtinauit hyrcanus princeps ſacerdotū:noſtraq; gens legationem ad eū:auream depor tantem coronā:& ſupplicantem : quatenus iudeos a caſſio abductos non extante bello ſcriberet ad prouinciā liberos relaxari:terrāq; tpibus caſſii ſubreptā reſtitui.Antonius uero iuſtas iudeoꝝ poſtulationes conſiderans:reſcribit iudeis & hyrcano: mandans etiā ſimul & tyriis decreta hmōi continentia.Marcus antonius iperator:hyrcano principi ſacerdotū & rectori gentis iudeorū ſa lutem.Si ualetis letamur:ualeo & ego cū exercitu meo.Liſimachus pauſanie: uel ioſippus minei: uel alexander theodori legati:æpheſi ad me uenientes:priorem romæ confectā legationem reno uarunt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerunt: dum demonſtrarent tuū erga nos fauorem.Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatem erga nos ſeruare:mo reſq; optimos ueſtros & religionē cōſideraſſem:proprium te nobiſcū eſſe iudicauimus. Sed cum totam aſyam noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitatibus nec templis pe percerunt:nec iuſiurandū quod ſtatuerant quicq; ſeruauerunt:nos non tam pro eoꝝ tantum cri mine:ſed uelut pro cōi oīum ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in iudeos uel alios cōmiſſa ſunt uin dicauimus.Quoꝝ facinore ſolem auerſum exiſtimauimus:q; talia in cæſare cōmiſerunt. Impias uero eorum inſidias macedonia tanq; in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cum ſceleratiſſi mas eoꝝ malignitates partes philippenſes campi obtineāt:quæ loca maxima uſq; ad mare:mon teſq; munitos occupauerant:ut pœnæ cunctos tranſitus ſicut unum introitū cuſtodirent : quos ad eorum damnationē pro cōatibus iniuſtis grauatos deuicimus.Sed & brutus cum philippis cō fugiſſet:circūſeptus a nobis:eiuſdem perditionis merito cui caſſius particeps inuentus eſt. Qui bus oppreſſis:impoſteꝝ pace frui licebit:& aſyam reſpirare a belloꝝ afflictione liberatam.Igitur cōem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam:& tāq; de maxima peſtæ:aſyā re uelatam:per noſtrā refouemus uictoriam.Memores ergo ueſtri gentē iudaicā curauimus redde re letiorem.Litteras quoq; per ciuitates propoſui:quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint ſub gaio caſſio:ſeu per duces eius abſoluātur.Super hæc & donationibus a me uel delobella cle menter oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolētos uobis eſſe prohibeo: uel quantacūq; poſ ſident iudei competentia:reſtitui præcipio:coronam uero quam deſtinaſtis accepi. Marcus anto nius imperator:tiriorum magiſtratibus curiæ populoq; ſalutem. Cum mihi occurriſſent æpheſi Hyrcani principis ſacerdotum:& rectoris iudeorum legati: dixerunt prouinciam uos eorum te nere:quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum tyrānide.Quod uos pro imperio bellum ſu ſcipientes:iuſta & pia prouidentia uindicauimus:obliuioſos gratiæ:uel tranſgreſſores iuſiurandi punientes . Volo ergo & ueſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare : quæ ab hoſtibus

accepistis:hæc non concedimus nisi restituantur.Nam neq; prouincias:nec exercitum quisq̃ illo rum senatu p̃stante suscepit:sed uiolenter surripuit:dum auxiliū eis præberent qui iniqua concu piscunt. Quapropter cum illi poenam dedissent:nostros auxiliatores p̃cipimus sine mora recipe re quæ prius possediſſe noscuntur. Vos quoq; siqua prædia hyrcani rectoris iudeoꝝ pauloante gaio cassio bellū illicitum producēte contra nostrā prouinciam ablata possidetis reddite: nec ali quam uiolentiam eis ingeratis:unde lædi possint.Siquid uero iustum cōtra eos habetis: dum ad locum uenerimus:liceat allegationibus uti:nos autē auxiliatoribus sing ula iusta consideratione seruauimus.Marcus antonius imperator:tiriꝺ magistratibus curiæ populoq; salutem . Edictū meum uobis destinaui:de quo curā uos habere præcipio:quatenus in tabulis publicis describat litteris lris uel græcis:& loco eminēt̃issimo descriptum ponatur:unde ab omnibus relegi possit. Marcus antonius imperator ac triumphator dixit.Quomodo gaius cassius alienā prouinciā sub exercitu constitutā & auxiliatores dep̃dauit:& deuastauit iudeoꝝ gentem: amicissimam populo romano:arrogantiam illius armis cōculcantes: edictis & decretis ab illo dep̃data renouamus: ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus:& quanta corpora iudeorum uenundata sunt sicut prius libera remittantur:& possessiones prioribus dominis resignent. Siquis autem his nostris edictis non obedierit:ulcisci in eo satisfaciētes causæ promittimus.Hæc eadem & sydoniis: & antioche nis:& arabis conscripsit: quæ tempore oportuno referemus : ut signa prouidentiæ romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

¶ De morte legatorum iudeæ:qui cum ad Antonium post uictoriam macedonicam:in syriam uenissent:indignantem inuenerunt:q; Herodem accusarent. Cap. XXIII.

POst hæc autem dum Antonius ad syriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit & amore suo detinuit: ubi iterum centū potentissimi iudeoꝝ ad eum perueniunt:accusantes Herodem cū fasselo.Contradicebat aūt eis messalla defendendo iuuenes:hyrcano præsente:qui socer iam herodis erat.Cūq; ambas partes Antonius audisset: consuluit hyrcanum:qui magis gentem obtinerent.Illo uero respondente herode:& fratre eius:Antonius familiaritatem cū eis habens propter paternā hospitalitatem: quam cū gabinio pater eorum p̃sens fecerat:hos quidem ambos tetrarchas ordinauit:& commisit eis iudeoꝝ negocia.xv. autē ex resistentibus ligauit ut eos occideret:nisi recusaret Herodes . Sed neq; ita de relegatione reuersi requiescebant.At cum Antonio rursus i tiro occurrissent:multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius Antonius: præsidibus locorū præcepit legatos iudeorum nouis rebus studentes torquere:& Herodi præbere principatum.Mox autē Herodes sedentes ante ciuitatem cum hyrcano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirēt: ne magnum malum eis eueniret.Cui dum quidam non consentirent recedere:& quasi contrarii restitissent:mox romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt:& quibusdam ex ipsis parentis:multos uulneribus laniabant:residuiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt.Glamante uero populo contra Herodem:incitatus Antonius uinctos interfecit.Secundo tamen anno syriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes satrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto: filius eius lisanias in regno succedens:componit amicitias cum antigono Aristoboli filio: satrapáq; prædictum sibi coniunxit:cuius & amicitiis nimis confidebat.

¶ De expeditiōe pthoꝝ cōtra syriā:p quā aristoboli filius ārigonus regno restituit.Cap.XXIIII.

ANtigonus autem promittit mille talenta:& quingentas mulieres parthis offerre:si hyrcanum principatu priuarent & ipsi traderēt:herodemq; cum suis interficerent. Quod non compleuit:licet parthi contra iudeā expeditionem parassent:ducente eos antigono.Nā pacorus per maritima:satrapa uero barzafranes per mediterraneam ingreditur. Tunc tirii excludunt pacoꝝ:sydonii autem uel ptholomenses susciꝑiunt turmā æquitum:quam idem pacorus in iudeam destinauerat:uexaturā prouinciam:& antigonū adiuturam ducē pincernarum regis eis proponens.At cum a carmelo mōte quidā iudeorum ad antigonum uenissent. parati ad auxilia:per quos sperabat partē aliquam prouinciæ antigonus capere.i.ad locū qui primi nuncupatur:dūq; ei quidam occurrissent:ad hierosolymam cū suis ascendit: ubi ēt congregatis multis:contra regiam aulā peruenire statuit:& hāc expugnaret: nisi fasselus & herodes prælio per soꝝ cōmisso eos uicissent:& cū eum in tēplo conclusissent:dirigunt armatos ut propinquas domos tenerent:quos populus cū ipsis domibus igne consumpsit:quā iniquitatem paulopost herodes a resistentibus ultione exegit.Cūq; singulis diebus inter se iacularentur:expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquagesima celebratione uenturam. Instante ergo festiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominum armata uel inermia congregarentur:compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt:præter aulam quam herodes cum paucis militibus custodiebat.Cūq; fasselus murum seruaret:Herodes cum suis excurrebat super hostes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidam etiam ad exteriorem uallum cōfugierunt.Nam & fasselus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthorum cum paucis æquitibus antigono petēte ad ciuitatem peruenit:in prospectu quidem tanq̃ seditionem soluturus: ue-

rum antigonō principatū præſtaturus. Cui dum faſelus occurriſſet:& hoſpitio ſuſcepiſſet: paco-
rus dolū aliquē meditatus flectit eum legationē ad barzafranē deducere. Faſelus itaq; nihil ſu-
ſpicatus acquieuit: licet herodes minime approbaret ꝓpter barbarorum perfidiā. Sed tamē paco
ro aliiſq; ꝓperare hortantibus perrexerunt legationē ferentes Hyrcanus & faſelus. Pacorus uero
cum ducentos equites & decem hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; galileā
intraſſent:cum armis eis occurrūt prouinciæ cuſtodes barzafranis:& primū quidē eos ſtudioſe
ſuſcepit.ac munera præſtitit:poſt uero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē cum ſuis ꝓpe mare
reuertebatur. Vbi cum audiſſet antigonum promiſiſſe parthis mille talenta & mulieres qngētas:
in ſuſpitione iam barbaros habebat. Necnō & noctu inſidias ſenſerat:dum quidam nunciaret ei
ſubito cuſtodiam circundatā. Tunc quidem capi habuiſſent:niſi expectaſſent parthi uſq; quo hie
roſolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille ſentiens diffugeret. Faſelo er-
go cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propenſius aūt oſellius quia hoc a ſa-
ramalla ditiſſimo tunc ſyrioꝝ audierat: naueſq; ad fugā tunc promitteret. nam iuxta mare fue-
rant:ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cūq; ad barzafranē acceſſiſſet:nō
equa inquit te facere uideo:dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pecuniis eges:plures tibi ab Hyr-
cano proferentur quā antigonus promiſit:imo etiam nimis acerbum eſt. ſi legatos qui ad te cum
fide uenerunt interfeceris. Tunc barbarus eo dicente hæc:iurabat nihil uerum eſſe:ſed falſa eum
ſuſpitione turbari. Et hæc dicens:ad pacorum perrexit. Quo cunte:parthi quidam Hyrcanum &
faſelum ligauerunt:multa de piurio pthos icrepantē. At ille pincerna q contra Herodē deſtīatus
fuerat habēs mandata ut eū foras murū ꝓcedentē cōpræhēderet:ātēq; hoc faceret nuncii miſſi a
faſelo indicauerunt pthoꝝ pfidiam. Cūq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos ligatos:cū q̄relis acce
dit ad pacoꝝ:pthorūq; nobiliſſimos:qui oēm cām ſcientes diſſimulabant: & dicebant eū oporte
re exire foras murum ad occurſū litteras deportantiū:ne ab aduerſariis tenerent. nam uenīſſe di
cebant ut demonſtrarēt quātū faſelus ꝓfeciſſet. Quibus herodes minīe credidit:audiens ab aliis
fratris cōpræhenſionē:necnon & ſuaſionem filiæ Hyrcani quam ſibi deſponderat:de parthis ſu-
ſpicabatur. Quam cum alii non attenderent:ipſe obediebat mulieri ſapientiſſime. Dumq; parthi
cogitarent: quid fieri oporteret. nam non eis uiſum eſt palam tam maximum principem com-
præhendere:& impoſterum diſtuliſſent:herodes credens magis quæ de fratre uel de parthorum
inſidiis audierat:quam aduerſariis conſentire:ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſariorū
pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cunq; mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet:matrem ſu-
am & ſororem:& quā matrimonio ducturus erat alexādri filiam:qui fuit Ariſtoboli filius & hu
ius matrem hyrcani filiam:& nouiſſimū fratrem:oiaq; in uia neceſſaria: & reſiduum populū ad
idumeam feſtinauit hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura reperiri po-
tuit:qui non cum p̄ſentia cerneret miſeraret eorum: uidēdo mulieres cū infantibus duci lachry
mantes & congementes q̄ a prima diſcederent:& nihil iam de ſe bonum expectarent. Sed Hero-
des fortiter atrocitatem rei ſuſtinens:& magnanimus contra omne periculū:per uiam unūquēq;
confidere hortabatur ne traderet ſe meſticie quæ poſſet eius fugæ nocere in qua ſola ſpes ſalutis
eoꝝ depoſita eſſet. Et illi quidē Herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabant: ipſe ue-
ro pene ſeſe interemit:dum iugo conuerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius ꝓpter
paſſionem & timorē ne hoſtes eos perſecuti:remorantes:circa paſſionis curam cōpræhenderent
ſuum gladium euaginauit:ſeq; perimere conantē tenuerūt præſentes uiri dum dicerent:nō opor
tet inimicis ſatiſfacere. Nā non hoc eſſe fortis:ſi quidem ſe de periculis liberans:amatos traderet
inimicis. Quibus uerbis compulſus:facinus quod in ſe cogitauerat prætermiſit:matremq; curās
pergebat uiam propoſitā:& celerius ad maſada caſtellum peruenit. Cunq; multas pugnas contra
parthos excurrentes egiſſet:totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit:qui eū a ciuitate. lxx.
ſtadiis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo loco ubi iudeos confudit:poſtea regnum accipiens:
aulam optimam conſtruxit:ciuitatemq; ædificauit:quam herodion appellauit. Cunq; ad idumeā
in riſa uico peruenīſſet:frater eius ioſippus obuiauit ei:cum quo conſilium de omnibus quid fie
ri debuiſſet aſſumpſit:nam magna multitudo eum ſequebatur præter peregrinos conductos mi
lites. Oppidum uero maſada in quo propoſitum eis erat effugere:paruum erat ut tantum ſuſcipe
ret populum:e quibus pluſq̄.ix.milia dimiſit:præcipiens per idumea ſeſe liberare:præſtās eis uiæ
ſtipendia:neceſſarios uero in oppidum adducens peruenit. Cunq; ibi depoſuiſſet mulieres quæ
octingentæ fuerunt:tritico uel aqua:uēl aliis opportunis aſſumptis in oppido ſufficienter cōſtitu-
tis:ipſe ad petras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto:cum uniuerſam hieroſolymam:& pa
lacium deprædaſſent:Hyrcani tantum pecunias non tangebant:quæ uſq; ad trecenta talenta fue
runt. Sed & mulieres Herodis euaſerunt:ille magis quas deportauerat per prouidētiam ſuam ad
idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſſent:prouinciam exeuntes uaſtabant: &
mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerūt. Antigonus itaq; cum ſic ad iudeam a partho-
rum rege ītroduceretur:faſelum & Hyrcanum uinctos ſuſcepit:inimis autem cruciabatur q̄ mu-
lieres fugiſſent: quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt.

Verius autem ne multitudo Hyrcano quondam regnū restitueret:dum adhuc a parthis custo-
diretur.aures eius amputauit: molitus ne possit rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire
propter hanc diminutionē:dum lex hunc honorem iussisset integros tantū obtinere : Sed faseli
miret quisq; fortitudinē.Qui cum sciret se occidendū:non mortē putauit atrocem esse. Sed sub
inimico perire amarissimū iudicauit.Cūq; non haberet manus a uinculis solutas:& aptas ad iter
ficiendum se ipsum:saxo caput suum percutiens:uitā finiuit.Dicunt aūt:q; uulnere maximo con
fectum præcipiens antigonus medicis tanq; curandum interemit:mortiferis medicaminibus su-
perpositis in uulnere.Cum itaq; necdū ad integram animam amitteret faselus: a quadam mulie-
re audiens fratrem herodem aduersarios uitasse:satis internitionē uiriliter & prone sustinuit: dū
relinqueret mortē suam uindicaturum:& super inimicum ulcisci ualētem.Herodem interea ma
gnitudo circūuenientium malorum non perterruit:sed faciebat eum fagatiorem.Nam ad malchū
arabum regem multa prius sibi beneficia debentem: remunerationem acceptarus perrexit: & q;
magis opus habuisset tum pecunias sumere:seu sibi debitas:seu per donationem dandas:qa mul
ta impetrauerat malchus ab eo.Qui dum fratris interitum non audisset:æstimabat eum ab ho-
stibus redimere tiriis argenti trecenta talenta promittendo.Adducebat autem & faseli filiū:septi
mum annum ætatis ducentē:quatenus pignus eum arabis deponeret.Sed cum nūcii obuiassent:
& dixissent ei malchum iussisse ut a prouincia sua discedere;quodq; parthi præcepissent nequa-
quā herodē suscipi:quæ occasione usus est ne debitum solueret:nam & nobiliores arabes ad hoc
eū irritabant:quatenus pecunias lucrarēt depositas:uel acceptas prius ab antipatro:respondit he
rodes:nihil eos grauare uenisse se:sed locuturum rem tantū necessariam suis negociis. Postq; au-
tem ei uisum est discedere:caute pergebat cum paucis ad ægyptum: uenienscq; in quoddam tem-
plum remoratus est.Postero uero die cū andrinoco rura peruenisset:iteritum fratris sui audiuit.
Malchus autem pœnitens persequebatur Herodē:cui minime propinquauit ad pelusium festinā
tem.Cūq; inuenisset classem applicatam:prohibebant eum alexandriam nauigare.Ille uero præ-
sides appellauit:a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem: a cleopatra suscipitur:
quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere romā festinantem licet tempestas esset & Ytalia ple
na seditionibus nunciaretur.Vnde cū nauigasset ad pamphiliam hyeme atrocissima: uix ad rho-
dum deducitur.Quos duos sibi amicissimos occurrere cum uidisset: sabinum & Ptholomeū &
inuenisset ciuitatem bello cassii deuastatam:quis inops esset:tamen benefacere eum non piguit:
sed & super uires suas largitus ad eam renouandam donauit pecunias.Cūq; triremes construxis-
set & nauigasset cum amicis ad Ytaliam i brundisium deducitur:& exinde romam perrexit. Vbi
prius Antonio retulit quæ contigissent ei per iudeam & qualiter frater eius faselus a parthis iter
emptus:& Hyrcanus captiuus teneretur:& q; antigonum regē ordinassent mille talenta promit-
tentem:& mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere suo fuissent:& q; suas noctu pduxi
sset & uitasset inimicorum manus:multas passus calamitates.Post uero deflebat piclitari suos
familiares dum obsiderentur:& quemadmodum hyeme nauigasset:conténens pericula: dum fe-
stinaret ad eum:in quo solo spes suas & auxilium firmum possideret.

¶Quemadmodum Herodes cum romam uenisset ; multasq; pecunias promisisset: & a senatu
uel Cæsare rex iudeæ pronunciatus est. Cap. XXV.

ANtonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus deflens: q; & in tali
dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur:necnon & memor amicitiæ pa-
tris eius antipatri:& promissionis pecūiarum:quas herodes præbere promiserat:si rex
esset:quemadmodū & prius tetrarcha ordinatus:multomagis tamen propter odiū an
tigoni:dum sedicioſum & romanis eum inimicissimū arbitraretur propēsior erat Herodes apud
eum. Cæsar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad ægyptū patri suo perduxit & hospitiū
uel omnibus fauorem quem exhibuit: præstans Antonio nimis pro Herode studens ad petitio-
nes & ad auxilium de quibus Herodes petierat:paratior erat. Cunq; senatum congregasset mes-
sal & atratenus herodem præsentantes:de patris eius intimebant: & quem circa romanos ipse ha
buisset fauorem:simul etiam antigonum accusabant:hostem eum manifestum pronúciantes: nō
solum ex his quæ prius commiserat:sed quomodo & nūc a parthis principatum romanis negle
ctis acceperat.Cum uero senatus pro his commotus:fuisset:Antonius insinuabat quēadmodum
& contra parthorum pugnam herodem regnare prodesset.Cūq; hoc omnibus placuisset: decre-
uerunt eum creari regem.Summum tamen fuerat Antonio erga herodem studium:quomodo ei
& tantum principatum insuperate acquisiuit:quem minime petiturus ascēderat. Nunq; enim pu
tabat romanos sibi daturos regnum:quod soliti erāt generi sacerdotali donare:& ideo fratri suæ
uxoris id præbere uolebat:qui nepos per patrem quidem aristoboli:per matrē uero hyrcani fue-
rat:quem postea interfecit:quod apto tempore referemus.Sed cum intra septimum diem contu
lisset ei senatus quod nullatenus sperauit:& ab ytaliam discedere feciſſet:senatu dimisso:Herodē
medium habentes Antonius & Cæsar exierunt præcedentibus aliis consularibus:immolaturi &
depositurí senatusconsultum in capitolio.Herodem autem primo die regni pauit Antonius:cu-

ſus, initium fuit centeſima uel octogeſimaquarta olympiade:conſulibus Gaio Demetrio Albano ſecundo & Gaio aſione. Quo tpe Antigonus maſada obſidebat:plenam oibus proſperis:tantum uero deficientem aquis. Quapropter & frater Herodis Ioſippus dum cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dū audiret malchū ſe pœnitere pro his quæ in herode commiſerat:prohibuit eū deus: qui nocte tantam pluuiā miſit:ut receptacula ciſternarū cuncta complerent. Qua copia recreati exeuntes contra antigonū confligebant:quibuſdā palam:aliis uero furtim: quorū etiā multos in congreſſionibus proſtrauerunt. Ventidius aūt eodem tpe romanis dux tranſmiſſus q̄tenus pthos a ſyria ,phiberet:iudeam puenit:manifeſte qdem tanq̄ ioſippum adiuturus: oīs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias acciper. Igit cū prope hieroſolymā caſtra poſuiſſet:& ſatis pecuniaꝝ ab antigono ſumpſiſſet:ipſe qdem cum ampliori malitia diſceſſit: & ut nō manifeſtaret pecuniaꝝ acceptio:ſilonē cum quadā parte militum ibi reliquit: quem ſimiliter antigonus remunerabat:ut nihil ſe moleſtaret:ſperans rurſus ſibi parthos adiutores.

¶ De nauigio Herodis ab Ytalia in iudeam: pugnaq̄ contra antigonum: militiaq̄ romana: & Syla no duce. Cap. XXVI.

HErodes autem ab Ytalia cū ad ptholomaidam nauigio ueniſſet:& cōgregaſſet nō paruam expeditionē ex peregrinis ſimul & iudeis:per galileā cucurrit ſup antigonum. Cō ueniebat ēt cum eo ſilo:& uentidius per dolū compulſi:q̄ tranſmiſſus ab Antonio fuerat:ut herodē deduceret. Ventidius ergo dum cōponeret turbas q̄s per ciuitates pthi cōmouerant:in iudea pecuniis ab antigono corruptus degebat: Herodi uero quotidie uires creſcebant:cui ſe pœnæ omīs galilea tradiderat. Cūq̄ impetū feciſſet Herodes in maſadam:neceſſarium putans circūſeptos in oppido cognatos liberare:ſit illi ipediméto ioppe. Nam aduerſariam eam exiſtentē oportebat prius appræhendere:ne haberet poſt ſe relictū oppidū inimicoꝝ ad hieroſolymā pergens. Cūq̄ ſilonis uoluntate rebellarent iudei: Herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugā conuertit:ſilonē uero incaute confligentem a periculo liberauit:ioppē quoq̄ expugnās:de maſada familiares ſuos eripere feſtinabat. Tunc quidā prouincialium pp paternā amicitiam ſubueniebant ei:multi uero pp eius gloriam:immo ēt & alii pp remunerationē beneficiorum quæ ex ambobus acceperant:plures uero pp ſpem quam in eum tāq̄ in regem habebāt. Antigonus aūt oportunos tranſitus eius inſidiis & fraudibus p̄occupans:nihil:aut per paruū hoſtes ledebat. Herodes ergo de maſada familiares ſuos eripiens:& riſan caſtellū capiens: ad hieroſolymam propauit una cum exercitu ſilonis. Et cū multi fortitudinem eius caſtraq̄ ad occidētalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent:partis illius cuſtodes ſagittarii eius impetū amouebant:quidam uero excurſione facta cū hoſtibus decertabant. Herodes primum quidē iuſſit p̄conari circa murum:q̄ bono populi præſto eſſet pro ſalute ciuitatis: nec manifeſtoꝝ aduerſariorū malitiā recordaretur:ſed ēt inimiciſſimis abolitionem delictoꝝ quæ in ſe cōmiſerant reꝑſtaturꝝ eſſe promiſit. Antigono uero contra dicta Herodis clamantē ſiloni uel exercitui romanoꝝ:quia præter ſuam iuſtitiā egiſſent:dum Herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnū darent cum ſoliti fuiſſent hoc generi præbere digno:nam & ſi nunc de ſe uel de regno ſuo grauiter ferrent:tamen ſacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniuſta paterentur:ſi de honore deiicerent. Cum hæc ad inuicē dixiſſent & ad blaſphemias peruenirent:antigonus repellere prope murum uenientes ſuis præcepit : quia iaculando uel propenſius pugnando facile procul a turribus eius depulerunt. Tunc & ſilo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remiſit:dum indigentiā ſumptuum reclamarent & pecunias ad alimenta poſtularent:quoſdam uero ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant : eo q̄ a militibus antigoni omnia diruta fuiſſent:mouitq̄ exercitum & diſcedere tētabat. Herodes aūt petebat duces ſilonis uel milites ut non ſe relinquerent a Cæſare uel Antonio uel a ſenatu honoratum: nā prouidere eorum inopie & facile præbere quæcunq̄ quererent ſe promiſit. Poſt petitionem autē ſtatim ad prouinciam egreditur:nullam occaſionem diſceſſionis ſiloni relinquens. Siquidē multitudinem quanta nemo ſperabat neceſſarioꝝ deportauit a ſamaria:familiaribus ſuis aminiſtrātibus triticum uel uinum & oleum:& pecora ſimul & alia diuerſa in hierichunte deducentibus: præuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quæ cū nō latuiſſent antigonum:ſtatim miſit per prouinciam:qui deberent inſidiis prohibere deportatores alimentorum. Cunq̄ præceptis antigoni peruenirent:grandem multitudinem armatorum circa hierichuntē congregantes: ſuper montes locati:cuſtodiebant alimenta deducentes. Sed dum hæc aguntur Herodes non otioſe degebat:ſed .x. turmas ſuſcipiens quarum quinq̄ iudeorum erant:aliæ uero mercede cōductæ: necnon & æquites paucos:ad hierichunta peruenit. Cunq̄ ciuitatem deſertam inueniſſet: quingentos uero excelſa præoccupaſſe cum uxoribus & cognationibus: hos quidem ipſe dimiſit: romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere:dum plenas domos pecuniis reperiſſent. Igitur cuſtodiam rex in Hierichunte relinquens reuertitur: & romanorum militiam ad Hyemalia dimiſit in Idumea uel Galilea : uel Samaria . Impetrauit autem & Antigonus a Silone pro pecuniarum munere : ut partem exercitus Romani in liddis ſuſciperet pro Antonii ſatiſfactione . Ro-

mani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:Herodi uero minime uiſum eſt otiũ habere:ſed ad iudeam fratrẽ ioſippum cũ duobus militibus peditũ:& quadringentis æquitibus deſtinauit.Ipſe uero cum ad ſamariã peruenisſet:& ibi depoſuiſſet matrẽ & alios cognatos ab maſada deductos ad galileam uſq; puenit:capturus quædã loca:quæ cuſtodes antigoni præoccupaſſent. Peruenies aũt in ſephori:cuſtodibus antigoni fugatis:in abundanti proſperitate erat. Poſtinde contra quoſ dam latrones in ſpeluncis habitantes æquitum alam & peditũ tria agmina tranſmiſit: quatenus prohiberent eos:ne latrocinium exercerent.Hæc aũt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebant ubi ipſe.xl.die cum omni expeditione profectus eſt.Hoſtes uero cũ conflexiſſet uerterunt leuũ cornu agminis eius:quos ipſe inuadens fugauit: ſuos aũt fugientes eo loco conſtituit: permanſit uero cõtrarios perſequens uſq; ad iordanẽ fluuium:cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cũ totam galileam cœpiſſet:præter eos qui in ſpeluncis habitabant:& diuiſiſſet pecũias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus autẽ multoplus:ad hyemalia eos loca remiſit.Sub idem tempus & ſilo cum ſuis ducibus ad eũ uenit:eo q; noluiſſet antigonus alimenta per hyemalia conſtitutus p̃bere.Nam plus menſe non eos pauit:ſed & miſit in circuitu p prouinciam præcipiens:ut oia diſſipaſſent:& per montes confugerent:quatenus de neceſſariis nihil habentes romani fame cõſumerentur.Herodes uero prouinciã eorum fratrem ſuum habere præcepit:ſimul & alexandriũ oppidum muro circundare.Qui celerius abundantiã neceſſariorum militibus præparauit & alexandrium olim dirutũ reconſtruxit.Eodem tpe Antonius quidem athenis morabatur.Per ſyriam aũt uentidius ſilonẽ accerſiens contra pthos: primũ quidem mãdauit herodem adiuuare:deinde uero ad ſe auxiliatores conuocare.Cũq; Herodes contra latrones ĩ ſpeluncis feſtinaret:ſilonẽ quidem ad uentidiũ tranſmiſit:ille uero contra illos expeditionẽ produxit.Erant.n.latronum cubilia in montibus abruptis conſtituta:& per mediũ altiſſimos habentia tranſitus ſaxis acutiſſimis circundatos:ubi cum oĩbus ſuis familiaribus latebant.Rex aũt archas conſtruens:ferreis cathenis ligans: per machinam de uertice mõtis ſuper eos deponebat:dũ nec ab inferioribus aſcendere propter acutum montẽ potuiſſent:neq; de ſuperioribus cõtra eos aſcẽdere.Arce uero militibus armatis plene erant:falces longiſſimas habentibus:cũ quibus reſiſtentes latrones abſtractos occidere p̃ualerent.Sed depoſitionẽ arcarum contigit incaute diſponi:dũ nimis ad alta deſcendiſſent.Habebãt uero intus ẽt neceſſaria.Cum itaq; arcæ depoſitæ fuiſſent: nec audirent quidem ab ſpelũcis exire:unus ex militibus gladio accinctus:& ambabus manibus cathenã tenens ex qua arca pendebat:deſcendit in ſpeluncã:abhorrens moram non audientium exire latronũ.Cum uero prope unã ſpeluncam ueniſſet:primum quidem iaculis multos fugauit poſt aũt falce reſiſtentes impellebat ad p̃cipicia ruere.Cũq; intus ingreſſus eſſet:multos occidit: & reuerſus in arcã quieuit:timor uero reliquos gemitum audientes:& ſalutis deſpatio comphendit.Rei aũt terminum nox prohibuit:& multi rege concedente ſeſe ſubiectos tradiderũt. Sed & eo mõ altera die in conflictionibus uſi ſunt:ut ab ſpelũcis latrones exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aũt in circuitu ſiluæ ignem miſerunt:& ita multos incenderet.Tunc ſenex quidam intus cum.vii.filiis & uxore relictus eſt:quibus petẽtibus quatenus eos dimitteret ad hoſtes exire ſtans ſuper oſtiũ ſpeluncæ:unũquẽq; filiorum ſuoꝝ exeuntem proſternit: uſq; quo cunctos interemit poſt aũt & ſuam uxorem.Cũq; in p̃cipicio cadauera iactaſſet:ſup illa ſe quoq; dedit:mortem pro ſeruitute ſuſtinens:multaq; prius in herodẽ uociferatus & infirmitatem exprobrãs:licet rex dexteram ei tetendiſſet:& oẽm licentiam promiſiſſet.Igitur his actis:iam oẽs ſpeluncas obtinuerat rex.Vbi ducẽ ptolomeum ordinans:ad Samariã cum ſexcentis æquitibus & tribus milibus peditum diſceſſit:tãq; antigonum expugnaturus.Ptolomeo uero nõ bene ceſſit hæc militia: ſiquidẽ hi qui prius galileam turbabant:inuadentes eũ interemeret. Cũq; hoc feciſſent in nemoribus & in difficillimis locis cõfugiunt: p̃dantes & rapientes oĩa:quos reuerſus herodes puniuit. Nam multos tranſgreſſores interfecit: & eos qui in munitiſſimis locis cõfugerant:obſidione capiens occidit:& caſtella depoſuit.Multauit etiã ciuitates rebellibus extinctis:centum talentis. Interea pacoro bellis ruente:cum pthi fugiſſent:mittit uentidius macherã adiutorem Herodi cum duabus cohortibus & mille æquitibus:antonii præceptis obſecutus.Machera itaq; antigono uocante p̃ter ſniam Herodis pecuniis corruptus propabat exploraturus eius negocia.Cuius negocia ſuſpecta habens antigonus aduentum eius non ſuſcepit:ſed fundis eum prohibuit: & demonſtrauit eius uoluntatẽ.Quod ubi machera ſenſit: & Herodem optime ſibi perſuaſiſſe cognouit: ſeq; peccaſſe non audientẽ ammonitionẽ illius:ad ſamau ciuitatem diſceſſit:iudeos uero p uiam occurrentes amicos uel inimicos proſtrauit:iratus in his q̃ paſſus eſſet.Rex aũt his incitatus: ad ſamariam prexit.Vnde ad Antoniũ cum pp hæc deliberaret proficiſci:& ſuggereꝛ talibus auxiliatoribus non egeret:qui magis ei quam hoſtibus nocerent:ſeq; ipſum ſufficere ad expugnationem antigoni:macheras ſecutus ſupplicat ei ut p̃maneret:ſi tamen oĩbus modis iturus eſſet:fratrem ſuũ ioſippũ ſibi præponeret:ut debellaret antigonũ. Itaq; petitus a machera reconciliat ei. Cũq; reliqſſet ioſippũ cum militia:p̃ſuaſit ei ne piclitaretur:neq; machere aduerſaret. Ipſe porro ad Antoniũ feſtinauit:qui ſamoſata oppidũ iuxta eufratẽ obſidebat:cũ æqtibus & peditibus au-

xiliatoribus. Cunq; ad antiochiã pueniſſet:iueniſſetq; congregatos:qui ad antonium pergere feſtinabant:timore tamen q in uia barbari multos inuaderent & interimerent non audiẽtes tranſire ipſe eos adhortatus dux itineris factus eſt.Sed eum tamen duas manſiones famoſatorum uenisſet:inſidiæ barbarorum ibidem locatæ:euntes ad antonium inuadebant.Nam ſpinis obſtruebant camporum aditus ubi etiam æquitum non paucos ocioſe ſedere barbari diſpoſuerunt: ut cum ad campum peruenirent:impetum ſuper eos facerent.Sed ut primi tranſierunt:& retro obſeruaret herodes;barbari ſubito ab inſidiis quingenti ſecuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum ſuis militibus in eos faciens:ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum in fugam uertiſſet.audaciam ſuorum excitauit:& confidenter eos fecit reuerti:qui prius fugiebant. Tũc rege a tergo pugnante:undiq; barbari circundati proſternebantur.Sed cum multa iã direpta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia:uniuerſa rex hæc eripiens pgebat . Porro tamen cum multi de ſilua propinquante eo campis contra eum exiſſent: his confligens ipſe cum cohorte fortiſſima: uertit eos in fugam:multos interimens:oportunamq; ſequentibus uiam præſtabat qui ſaluatorem & propugnatorem eũ uocauerunt. Cũ aũt prope ſamoſata perrexiſſet:tranſmittit antonius exercitum cum ornatu ad occurſum herodis:hunc ei honorem retribuens auxilii cã:nam barbarorum inſidias & impetum contra eos factum audierat. Cunq; præſentem alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ uiam acciderant:amplectebat:& uirtutem eius laudibus efferebat:& oſculabatur eum:& preponebat ſibi quem pauloante regem ipſe mõſtrauerat. Sed cum antiochus nõ multo poſt oppidum traderet:& a bello deſineret:ſoſſio quidem antonius præcepit auxiliũ herodi præbere:ipſe uero ad egyptum diſceſſit. Tunc ſoſſius duas legiones cum herode premiſit ad iudeam:ipſeq; cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit ioſippum etiam in iudea tali modo pire.Hic immemor præceptoꝝ fratris ad antonium euntis:exercitum per montes produxit.Nã quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichuntem properanti:dum uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus quoꝝ multi a ſyria delati fuiſſent:aduerſariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis: fortiter pugnans interimit: cunctum pœnæ exercitum perdens;ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autem cum inimicos uiciſſet:caput ioſippi incidit: quod quinquaginta talentis frater eius ſerora redemit. Sed etiam poſt hæc deſerentes galilei potentes gentis ſuæ:ſocios herodis in palude mergebant: multi quoq; & in iudea rebellauerunt. Machera autem oppidum gutam munitiſſimum capit. Nuncii uero cum regi in daſne antiochiæ nunciaſſent fratris caſum:& ipſo quidem hoc ſperãte propter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet:feſtinans proficiſcebat: Et cum ad montem libanum pueniſſet:octingentos exinde ſumẽs:habens etiã romanũ exercitũ ad ptolomaidem puenit:unde noctu ſurgẽs:cum expeditione galileã adiit.Cui cum hoſtes occurriſſent:& prælio uicti fuiſſent:in aliquo oppido concludunt:unde & prius egreſſi ſunt. Dumq; cõgreſſiones facerent:multa tempeſtate commota:nihil ualens cõficere exercitũ ad uillas propiquas pduxit.At cũ ab ãtonio ſecunda legio ueniſſet:& q oppidũ tenebãt:territi nocte ipm relinquunt:& rex ad hierichuntẽ urgebat:ultionẽ exacturus p fratre. Vbi cũ pfectus eſſet:potentiſſime ſuos pauit.Poſt conuiuiũ autem cum ad ſupioré domum aſcendiſſet:dimiſit oẽs qui præſentes erãt:ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia.Nam tectum domus ſubito cecidit: & neminem compreſſit. Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorem eſſe:dum tã maximũ & mirandum periculũ uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cum a ſummitate montium ſex milia ad pugnã deſcéderent:timore romanis imiſerũt.Qui cũ acceſſiſſent:iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabant:& ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus autem ad ſamariam ducem mittit pãpum nomine: cum aliquanto exercitu:cupiẽs hoſtibus opinionem de ſe:tanq; de bellatore preſtare.Machera uero duci pãpo aſſedebat. Herodes inter hæc quinq; ciuitates cum cœpiſſet: relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit ipſaq; ciuitates incendens:rediit cõtra pampũ:q caſtra ſua cõtra uillam adſunã uocabulo diſpoſuit.Duq; multi cõfluerent ad eum ab hierichũte:& ab iudea:iuxta hoſtes acceſſit:eoſq; audacter precurrentes cũ eis cõfligens deuicit.Quos perſequens:p fratris ſui uindicta occidebat.Quorum multi dum ĩ domibus armati confugiſſent:tectis auulſis:lapidibus eos deſuper oppreſſit. Quod factum aduerſariorum magis animos confrẽgit:ſperantiũ futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientiũ:& niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet:& rex ad hieroſolymã exercitum de uictoria confidente deſtinaſſet:omne opus tunc perfeciſſet:antigono iam fugam meditante: & a ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto:cœnare milites præcepit. Ipſe uero cum aliquã domum laſſus intraſſet quo balneum erat:pœnæ maximu m periculum incidit:quod prouidentia dei uitauit.Nam dudum & cum uno ſequente puero lauantem:hoſtium quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens:& per ianuam currit:& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati:nihilq; tamen regem leſerunt. Poſtero die interempti pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinente uero hyeme regreſſus:inde prope hyeroſoly-

mam peruenit:& iuxta ciuitatem castra sua locauit:tertio regni sui anno:ex quo romæ ordinatus erat.Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigrauit:unde potuisset ante templum ciuitas expugnari:sicut & prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundans: turres erexit. Cunq; multa manu ad opus usus fuisset:& siluam decidisset:& oportunos operantibus præposuisset:ipse ad samariam pro nuptiis discessit:ducturus alexandri filii aristoboli filiam:nã hanc sibi desponderat:sicut & prius retulimus.

(Quẽadmodũ hierosolymá sossio uel herode obsidentibus:antigonús iteriit. Cap. XXVII.

POst nuptias autem uenit sossius per phœnicem cum exercitum per mediterraneam præmisisset:uenit etiam multitudo equitum & peditum.Tunc rex quoq; regressus est a samaria:non paruam super priorem expeditionem producens:siquidẽ triginta milia fuerant.Omnes aũt prope hierosolymorum muros congregabãtur: ubi circũsedebant p agiõis ptẽ muros ciuitatis.Quoꝝ exercitus erat undeci cohortes peditũ:& sex milia equitum:necnon & auxiliatores syri:& duo duces sylo & sossius:qui & ab antonio missus est auxiliator.Herodes aũt decertabat pro se quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hostis fuerat iudicatus: & pro illo rex herodes per senatusc̃ sultũ ordinatus.Cum multa autẽ alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros concluſi fuerant:herodi repugnabãt multaq; pro templo diuulgabant:multa etiam pro solaciis populi:tanq̃ liberante eos a periculis deos & omnia foras ciuitatem distrahebant:nequid ad alimẽtum uel hoium uel iumẽtoꝝ relinq̃ret: & latrociniis furtim usi:inopiam eis parabant. Quæ cum herodes perspexisset aduersum latrocinia quidem in oportunissimis locis insidias pauit:de expensis autem longius agmina militum transmittens,uenalia congregabat:ut intra paucũ tẽpus multam affluentiã eis necãrioꝝ faceret abundare: manuq; multa frequenter operantes:tres aggeres citius erigunt.Estas enĩ erat:& nullum uel ab aere:uel ab operantibus impedimentũ fiebat:sed machinamenta inferentes:murum pmouebant: & omnibus experimentis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatẽ existentes. Nam illi resistentes: contra istos non pauca excogitabant:quædã adhuc impfecta istrumẽta:alia uero pfecta cõburentes.Cunq; ad manus uenissent:non minores romanis audendo fuerunt:nisi quia disciplina deerat militaris aduersus machinas. Náq; muros cõstruebant:iam prioribus edificiis euersis:& sub terram fodientibus occurrentes confligebant: & desperatione tamen potius quam prouidentia belli usq; ad ultimũ permanebant:licet magna expeditione obsessi:uel famæ magna fatigati:uel inopia necãrioꝝ fuissent exhausti.Nam septimus tunc annus acciderat. Inter ea ascendunt quidẽ sup murũ uiginti priores:postea uero centuriones sossii.Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̃draginta:secundus aũt quindecim:& aliquæ circa templum porticus incensæ sunt:quas herodes antigonũ incendisse dicebat:odium ei mercatus iudeoꝝ.Sed post dũ ibi capta exterior ps templi fuisset:& inferior ciuitas:ad interius sacrariũ:& ad superiorẽ ciuitatẽ iudei confugierunt.Cunq; timuissent ne prohiberent eos romani deo quotidianas ímolationes offerre per legatos supplicant:pmitti uictimas solitas introduci. Herodes aũt dum putaret eos iã quieuisse consensit.Sed cum nihil uideret fieri quæ putasset:immo fortiter repugnare p ántigoni principatu instanter accedens:ciuitatem expugnabat:& oía statim internitionibus sunt cõpleta. Siquidem romani pro mora obsidionis irascebantur:herodes autẽ nullos ab iudeis aduersarios relinqui uolebat.Occidebant igitur p uicos & p domos quoscunq; inuenissent:fugantes eos & i templo concludentes:neq; infantibus:neq; senibus:neq; infirmitati mulieꝝ misericordiã pstantes:sed & rege destinãte & petente ut parcerent:nemo fuit qui dextrã retineret ímotã:sed furiosi cunctã ætatem extinguebant.Vnde & antigonus nec priorẽ nec præsentem fortunã cõsiderans: a turre descendit:procidens ante pedes sossi.Ille nequaq̃ eum misertus pro calamitate:sed plausibus incontinenter usus : antigonam eum tanquã fœminam nominauit:quẽ non ut mulierẽ sine custodia remisit.Et ille quidẽ ligatus custodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores.Nam festinabat multitudo peregrina tẽplum uidere:& sancta in sacrario cõstituta.Rex autem quosdam petẽs:aliis interminatus:multos autem & armis uetebat:pditionem priorem uictoriam estimans:siquid inuisibilium uisum fuisset.Resecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra sossium altricatus dicendo.Si pecuniis & hoibus romani ciuitatem euacuauerit: desertæ regionis meæ regem relinquent:sed & ante ciuibus prostratis;breuem uniuersi iudei prĩcipatum iudicari;pro repensione necis huiusmodi.Ille uero cum pro obsessione, militibus iuste prædam permitti dixisset:respondit ipse se pecunias de suo mercedem singulis præstaturum:& ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit.Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali:& ipsi Sossio donauit ut omnes pleni pecuniis abirent . Hæc passio hierosolymoꝝ ciuitati contigit:consulibus marco agrippa:& canidio gallo:centesima & octogesimaquinta olimpiade tertio mense: in celebratione ieiuniorum:tanq̃ reuersa calamitate quæ sub pompeio iudeis illata est.Nam tunc eodem die captiuitatis uiginti septem anni esse noscunt. Sossius uero cum auream deo coronam deuouisset reuersus ab hierosolymis:antigonum ligatũ ad antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus antigonus ab antonio:& romæ

pductus:allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: herodē autem priuatum:& q̄ oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet::multis pecuniis compulit Antonium:ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet: Herodes quidem depoſuit. Deſtitit autem hoc modo Aſamonei principatus poſt centū uiginti annos. Nam de familia clariſſima genere uel honore ſacerdotali fuerat. Cuius cū multa pro gente iudaica parētes ægiſſent: propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſiit autem ad Herodem antipatris filiū de familia populari:uel genere priuato:& ſubiecto regibus. Nos igit hunc terminum cognationis aſamoneorum accepimus.

¶ Incipit Liber.xv.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter capta ciuitate per Soſſium & Herodem: Antonius quidem Antigonum ī Antiochia interimiſſet: Herodes autem quadragintaquinq̄ ex amicis illius primates Hieroſolymorum reuerſus extinxerit. Cap. I.

Oſſius quidem & Herodes qualiter hieroſolymam cœperunt:necnon & Antigonum captiuum in ſuperiore uolumine demonſtrauimus:ſequentia uero tunc explanabo. Cū totius iudeæ principatum Herodes ſumpſiſſet:quantoſcūq̄ priuatos ſui fautores inuenit: in dignitatibus eos conſtituit:illos aūt qui contraria elegerant: nō deſtitit tormentis ſingulis diebus affligere. Hōnorabantur apud eum Polion phariſeus: & Sameas diſcipulus illiús. Siquidē obſeſſis hieroſolymitis:iſti perſuadebant Herodē ſuſcipi:pro quo & recompenſatione gratiaꝝ fruebantur. Nam hic erat Semeas:qui quondam ī iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus:prædixerat indicans ei uel iudicibus:q̄ Herodes liberatus eos oēs perſequeret:quod & factū eſt:deo ſermones illius adimplente. Eodem tpe cum Hieroſolymam tenuiſſet Herodes: oēm ornatum ciuium auferens:in aula colligebat. Ex quo multū pondus argenti uel auri antonio:uel amicis eius donabat. Interfecit ēt quadragītaquinq̄ priores partes Antigoni. Nā cuſtodes per portas muri diſpoſuerat:ne quid deportari poſſit cū defunctis. Mortui uero cū excrutarentur: ſiquid argenti:aut auri:aut aliud neceſſariū fuiſſet inuentum:regi deferebat:nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris:male conquiſita deterius expendebat. Prouincia autē inculta permanſit:ſeptimo anno cogente:in quo agricultūrā exercere:illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius itaq̄ cum captiuū Antigonum ſuſcepiſſet:deliberauit ligatū in triumpho ſeruare. Sed audiens gētem rebellare Antigono fauentem:doniſq̄ herodis redemptus::iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis capadocis confirmatur:ita dicentis. Antonius antigonū iudeum in Antiochia perductū interfecit. Et uiſus eſt hic primum iudeorum regem occidiſſe:dum non æſtimaret:alio modo ſententias iudeorum flecte re:quatenus ſuſciperent pro illo conſtitutum herodem. Nam nēc tormentis ſubditi:regem eū appellari patiebantur:tanq̄ magnum aliquid de priore principe retinētes. Infamiam igitur uel odiū Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo locutus eſt.

¶ Quomodo Hyrcanus primus rex iudeorum:& princeps ſacerdotum a pthorum rege arſacæ dimiſſus:ad Herodem reuerſus eſt. Cap. II.

Vm uero Herodē principatum tenuiſſe Hyrcanū princeps ſacerdotū audiſſet:q̄ captiuus apud parthos tenebatur:redit ad Herodem:de captiuitate tali mō ſolutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cū captiuos Hyrcanum principem ſacerdotum prius conſtitutū:poſt autem & regem:& fratrē Herodis faſelum ad parthos perducerent:faſelus non tolerans uinculoꝝ obprobrium:& omni uitæ pponens mortem glorioſam:ipſe ſuus peremptor ſicut p̄dictum eſt apparuit. Hyrcanum uero ad pthos perductū:fratres parthoꝝ princeps modeſtius attendebat:dū nobilitatem de proſapia eius audiſſet. Quapropter remiſſum a uinculis babyloniæ ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeorum Hyrcanum tanq̄ principem ſacerdotum & regem:& omnes uſq̄ ad eufraten iudei habitantes honorabant. Qui dū his frueretur: & audiret Herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuam: ab initio ei amiciſſimus exiſtens:quem & gratiæ memorem putauit:q̄ eum a queſtione & mortis dānatione:uel periculo tormentiſq̄ liberaſſet. Sermones ergo iudeis proferebat:feſtinando ad eum proficiſci. Qui uetabant & rogabant eū pmanere dicentes:q̄ officioꝝ ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet:p̄ſertim dū nihil ab hieroſolymitanis poſſet promereri pro diminutione corporis:quam ab antigono pertuliſſet. Retributiones autem non ſimiles a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt:nam mutat eos fortunæ ꝓuentus: Talia cum ei ſuggerent:Hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribens herodes petebāt fratrem &

illic iudeis ſupplicare:quatenus non inuiderent ei una ſecum cõmune regnum poſſidere.Nam ex ririſſe dicebat:quo ipſe gratias ei redderet p beneficiis:eum ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribens Hyrcano:mittit ad fratrem legatum ſaramallam:& dona multa: ſupplicans:me impedi-ret gratias reddere:quas beneficio deberet.Erat autem ſtudium eius non pro hoc:ſed quomodo præter meritum principatum obtinuerat:timebat ne illi rationabiliter auferetur:& Hyrcanum properabat ſub poteſtate ſua redigere:uel penitus eum diſperdere:q & poſtea fecit. Tunc tamen flexo ptho:pecuniaſq iudeis ei dantibus ut ueniret:cum omni eum honore ſuſcepit & in conuẽ-tu primum ei locum:& in conuiuiis primum ei lectum concedebat:quam etiã decipiebat patrẽ uocando:& omnibus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat etiam reliquas cũ eo fui principatus utilitates:unde & in familia eius ſeditio exarſit. Nam dũ obſeruaret ne nobiliſſimus quidam princeps ſacerdotum dei haberetur:inuitauit aliquem ex ignobiliſſimis ſacerdotem de babylone: nomine ananelum:& huic principatum ſacerdotii deſignauit. Quod non pertulit alexandra filia Hyrcani:uxor Alexandri: filii Ariſtoboli regis: ex quo filios habuit: unum quidem pulcherrimum ariſtobolum noie & herodis coniugalẽ mariãnẽ:forma nobiliſſimã. Turbata ergo & moleſte ferens infamiam filii q illo ſuſtite:alter aduena pricipatũ ſacerdotii meruiſſet:ſcripſit cleopatræ:ſodali ſuo litteras deportante:ut peteret antoniũ pricipatũ ſacerdotii filio ſuo pſtare: Sed antõio negligẽte petitionẽ:amicus eius gellius ad iudeã cũ pp aliquas cãs pueniſſet:& uidiſ-ſet ariſtoboli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem:mirabatur:non mius etiam mariannem regi cohabitantem ſtupebat. Vnde Alexandram bonorum liberoꝝ matrem exiſtimans: & ad ſermones eius ueniens:flectit eam pingere amboꝝ imagines:& antonio deſtinare dicens:cũ eas uiderit:petitões eius modis oibus adimplebit:His elata uerbis:alexãdra imagines antonio di-rexit. Cui gellius referebat dicens:non ab hoie putari:ſed a quodam deo eſſe liberos alexandræ: dum uellet ad libidines antonium emolire. Qui puellam quidam erubeſcens herodi nuptã accer ſire:uerũetiam cleopatram metuens contriſtari:ſcripſit ergo pueꝝ tranſmitti cum honore:adens ſibi gratũ iuuenẽ uiſum fore.His deportatis ad herodẽ litteris:nõ cautũ extimauit:iuuenẽ excel-lentẽ ariſtobolũ: & tunc iam ſedecĩ annos ducentẽ:genere nobiliſſimo:ad antoniũ deſtinare po tentiſſimum romanoꝝ:& patum ſuæ luxuriæ ſupponere pueꝝ:qui ẽt libidinoſus p potentiam exiſtebat.Reſcripſit ergo dicens:ſi puer exierit a prouincia:ſtatim omnia bello uel ſeditionibus complebuntur: iudeis ſperantibus rerum nouarum mutationem. Quibus reſcriptis cum Anto nium excuſaſſet:iudicauit non ultra puerum uel Alexandram humiliare:ſed etiam uxore ſua Ma rianne ualde petente : quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotii redderet : quod prodeſſe arbi-tratus eſt:dum nec ad antonium proficiſci poſſet tali præditus adoleſcens honore. Conuentum itaq faciens amicoꝝ:multum alexandram accuſabat:dicendo:latenter inſidias egiſſe pro princi-patu dum per cleopatram ageret:quatenus ipſe quidem regno priuaretur:puer autem p ipſo re-rum gubernationem ab antonio ſuſciperet:& hæc quidem illa non iuſte poſtulaſſe:q & filium ſuum a poſſeſſo iam honore priuaret:& ſeditiones in regno moueret:cum multum ipſe laboraſ-ſet ut poſſideret multis & nõ fortuitis periculis:uerumetiã nullatenus memor ipſe maloꝝ illius: ſed beniuolus circa eos eẽt:& nunc puero principatum ſacerdotii pberet:ideoq olim ordinaſſe dicebat ananelũ q ualde puer eẽt ariſtobolus.Cũ tamen hæc nõ incaute dixiſſet:ſed p decęptiõe mulieꝝ & pſentiã amicoꝝ: læta & non ſpans alexãdra cũ lachris ſatiſſecit:dicẽs:& p ſacerdotio qdẽ oia:& p iſamia feſtinaſſe:regnũ uero nec deſideraſſe iqt:nec ſi oblatũ eẽt cupide ſuſcepiſſe: cũ & nũc nimiũ honoré habeã pp principatũ eius & tutelã:cuius uirtute totũ gẽus meũ effulget honoribus:nũc quoq beneficiis uicta:ſuſcipio filii honorẽ:& ipoſteꝝ ad oia ero ſubiecta.Pere-bat ergo:ut ſiqd pp genus & præſentẽ ſibi fiduciã temerariũ pro indignatiõe feciſſet:ignoſceret. Poſtq ãt locuti ſunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebat ſublata ſuſpitione.

¶ Quemadmodum herodes ariſtobolum uxoris ſuæ mariannæ fratrem:principem ſacerdotũ ordinauit:& paulopoſt occidit. Cap. III.

Taq rex herodes ſtatĩ principatu ſacerdotii ananelũ pter legem exiuit : ſeditiones do-meſticas pacãdo:nã nõ licebat aliquẽ honore ſemel accepto fraudari:quod prius ãtio-chus epiphanes deſtruxit:dũ auferret ab ieſu ſacerdotiũ:& ordinaret fratrẽ eius oniã: ſecundus ãt ariſtobolus Hyrcanũ fratrẽ ſuũ priuauit:tertius herodes principatũ ſacer-dotii adoleſcenti tradidit ariſtobolo.Tunc qdẽ putabat ſedaſſe contẽtionẽ:& licet recõciliati fuiſ ſent:non tamen ſecurus degebat:dum alexandrã ex pteritis conatibus ne tẽpus nouarum rerum capet ualde timeret.Qu propter pcepit eã ita in aula conuerſari ut nihil ſub poteſtate ſua habe-ret:diligẽter etiã cuſtodiebatur occulte ne quid pter quotidianã cõuerſationẽ niteret q paulatim magis illã exacerbabãt:& in odio ſuſcitabant:nã ſuperbia mulieris diligentiã cuſtodie indignaba tur habere:dũ oia potius uellet pati q fiducia priuari:& fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere.Ad cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentando deſtinabat:poſtulãs ſibi auxiliũ præberi. Quæ iuſſit ei furtim cum filio in ægyptum ad ſe confugere.Cunq hæc ei placuiſſet:tale aliquid excogitauit.Duo locula tanquam pro mortuoꝝ exequiis parauit: in qbus

ſtipſam & filiũ mitti dixit. præcipiens cõſciis famulis ea noctu deferre: & exinde uiam ad mare facere ubi nauẽ in qua nauigarẽt ad ægyptũ præparatã habuiſſet. Hæc ſabbioni amico alexandri eſopus ſeruus eius edixit. Quod cũ ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q; inter iſidiatores antipatri de ueneno conſcius putarẽ: odiũ lenire per indicationis fauorẽ ſperauit: & regi nunciauit inſidias alexandræ. Qui cũ eã uſq; ad conatũ ꝓcedere dimiſiſſet: in ipſo facinoris opere detinuit: ſed inuitus cõceſſit culpã: dũ putaret nullatenus cleopatrã ceſſare: ſi cõtra ſe cãm inueniſſet. Palã ergo magnanimitate uel modeſtia ueniã ei largitus eſt. Propoſuit tamen omnibus modis adoleſcentẽ pimere: ſed tacito ꝓpter ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cũ ergo tabernaculoꝝ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cũ ſumma ueneratione celebrat: tunc quidẽ diſtulit: & in deliciis ipſe & reliqua multitudo mouit tamen eũ feſtinare uoluntatẽ ſuã conficere inuidia. Nam cũ adoleſcens ariſtobolus octauũ & decimũ annũ ducens ſecundũ legem ſup aram aſcenderet uictimas imolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis conſequentia: magnitudinẽ ſuper ætatem oſtendens necnon & generis dignitatẽ: populi ſui excitauit fauorem: & ariſtoboli aui ſui præſens memoriã eis reduxit. Qui paulatim prouocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant: gaudentes ſimul & leticia perfuſi: uoceſq; laudabiles in eũ orationibus mixtas emittebant: ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti: cum alioꝝ præterita beneficia memoraret: Inter hæc oia ſtatuit herodes uoluntatẽ quã in adoleſcentẽ habuiſſet implere. Celebratione ãt tranſacta dũ in hierichunte maneret: & in conuiuiũ eos alexandra peteret: herodes adulabatur adoleſcenti: & illicebat ad affluentiã potionis: paratus conludere: uel iuueniliter ad gratiã illius iocari: & loco extiuo illic exiſtente: collecti ſimul exierũt refrigeriũ captãtes. Cunq; fontibus aſſiſterent caloré meridianũ aura temperare: prius quidẽ natãtes ſeruos & amicos ꝓſpiciebant: poſt ãt adoleſcens cũ irritarẽ: herodis amici q; bus hoc præceptũ fuerat tenebris iã tenẽtibus: ſæpe eum mergentes: tanq; ludentes non emiſerunt uſq; quo eũ præſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobolus itaq; extinctus eſt: decimũ & octauũ annũ agens ætatis: cũ principatũ ſacerdotii anno amplius tenuiſſet: quẽ rurſus ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nuncio: o: inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas ẽt rumore delato lamentis cuncta completa ſunt: oĩbus calamitatẽ tanq; propriã & non alienã dolentibus. Alexandra uero plus cõſumebaẽ conſcia peremptionis: nã doloré amplioré ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſariũ putauit: licet ſepius ſua manu uitam finire niteretur: deſit tamẽ ſi poſſit uiuens ſufficere ad ultionẽ inſidiaꝝ perẽpti. Vnde potius ſuã uitam tenebat: ne daret ſuſpitionẽ filiũ ſuũ inſidiis periſſe per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tẽpore uindicare. Illa quidẽ ſic continenter doloré tolerabat: herodes ãt omnibus ueriſimilis uidebaẽ: non inſidiaꝝ adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantũ quæ ad funus pertinerent peragebat: ſed ẽt lachrymis uſus aiæ confuſionẽ ueraã eé mõſtrabat. Interdũ ẽt & dolore uincente: eũ ex aſpectu pulchritudinis plangebat: & licet adoleſcentis mors pro eius tutela putaretur: manifeſtus tamen erat q; pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorans. multum apparatũ circa locellos: & multũ aromatum fecit: nimiumq; ornatũ ſimul ſepulturæ ut doloré mulieꝝ plene deleret: & conſolareẽ eas per iſtam ꝓtem. Alexandram tamẽ nihil tale deuicit: ſed ſemper mali memoré meſticia incitabat: & ſcripſit cleopatræ herodis inſidias: & filii perditionem. Quæ dũ feſtinaret petenti ſubuenire: calamitates alexandræ miſerata propriam omnem cauſam confecit: & petere antoniũ uindicare adoleſcentis iteritum non ceſſabat: cum diceret non eſſe dignum herodem per eũ regem ſtatutũ ĩ regno: quod non ad eũ pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cũ flexus antonius eſſet: ad laoditiã perueniens mittit præcipiens herodem ad ſe proficiſci. ſibiq; pro more ariſtoboli ſatisfacere: nam non recte inſidias confectas eſſe ſi per eum extitiſſent. Qui cum cauſam timuiſſet: & cleopatræ contrarietatem quæ nõn ceſſabat antonium ſuadere: quatenus eum damnaret: ſtatu it quidem obedire: iam enim nihil aliud erat quod ageret. Cunq; patruum ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet: demandauit ei ſecrete: ut ſi quid ab antonio paſſus eſſet: continuo mariãnem occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebatur: & timuiſſe: ne contumeliã poſt eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet: per quæ demonſtrabat impetum antonii quem in eam habuiſſet: cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiens ſpe incerta ad antonium perrexit. Ioſippus autem cum i deſpenſatione regẽ regni ſtatutus eſſet: & propter hoc frequenter mariãnem conueniret: & de negociis honoris cã regiam percontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inſeruit. Mulieres autem cũ illũ adulationibus emoliſſent: plus autem ab alexandra ſeductus ioſippus: ſententiam regis demõſtrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q; poſt mortem ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab antonio pateretur: non ſufferret ab ea nec poſt interitũ ſeparari. Hæc quidem ioſippus: mulieres autem non hoc amorem affectus herodis putauerũt: ſed timuerunt: ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret: ideoq; de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q; antonius tormentis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cũctos quidem in

aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra iosippum flectit:ut cum ipsis ad romana signa confugeret:nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem sub duce iulio pro regni custodia castra posuerat:dicens primum siqua turba in aula concurreret:ipse in turo existerent.dum romanos ꝑ picios haberent:præterea si mariamnem antonius perspexerit:& principatum recipere speramus: nec in aliquod postea seruitium de propagine regii generis descendemus. Cum has rationes fuge cogitasset:litteræ ab herode de omnibus suis causis deportantur priori rumori contrariæ. Nam cum ad antonium peruenisset confestim eum donis de hieroso|ymis deportatis reconciliauit:& sermonibus dicere compulit:ut nequaq̃ contrariæ quidē de se haberet:& cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionem ualere. Nam non inquit iustum est antonius:ut rex de suo principatu depositus pœnam luat: quia qui honorem ei dederūt: ipsi ei uti potestate permiserūt. Quo dicto flexa est cleopatra:sciens nequaquam alienum principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet herodes:alioscꝫ narraret honores:quos ab antonio in conuentu uel in cōuiuiis quotidianis haberet:& hæc obtineret:licet in accusationibus cleopatra nimis molesta existeret:quæ prouinciæ desiderio omnibus modis perire illum festinasset:sed quia antonium iustū circa se cognoscere:nihil iā difficillimum speraret:ꝙ autē tardaret fauore firmiore circa se ātonii speraret cleopatræ conciliari animo posse:& se hoc facere dicebat:nam antonium petitiones suas adimplesse: & sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit:& per hoc solatium refutaret:uel reiiceret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset:cum hæc litteræ peruenissent:desierunt ab impetu: quem tanq̃ de mortuo habuissent:ut ad romana signa confugerent:non tamen latuit earum uoluntas. Nam præcessit antonium rex ad parthos euntem:& ad iudeam reuertitur:statimcꝫ soror eius salomæ matercꝫ eorum concilium quod habuisset alexandra cum suis apperiūt. Salomæ uero & contra maritum iosippum accusationem protulit dicens:ꝙ cum mariamne frequenter conueniset. Hæc uero dicebat inimicitiarum causa:eo ꝙ frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem callidus semper:& nimis mariamnem amans licet:statim conturbatus fuisset:non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere:sed in utrocꝫ anxius:secrete eam inquirit utrum uera essent de iosippo quæ audierat:an falsa. Illa uero cum iuramento affirmante & satisfaciente:ꝙ in nullo peccato fuisset ei commixta:paulatim rex deflectitur:& ira delcta coniugis amore superatur. Et ut iam sanctum sibi de his crederet quæ audisset:honestati eius multas agere gratias:fauorem quocꝫ quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat:uel qualia sæpe amantibus contingunt:cum lachrymabant inuicem magno suo studio sese pariter diligentes: Cum uero rex suum affectum iam prætermissa emulatione firmasset: num amantis est inquit mariānes: ꝙ mandaueras iosippo:ut si quid patereris ab ātonio molestū: ne perimeret:quæ alias cum nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit herodes:exardescens in furorem: statim eam ab amplexu dimisit:clamans:& suos capillos dilacerans:dicendo manifestum signum cœpisse iosippum cū ea habuisse communionem: nam nullatenus ꝓdidisset: quod secrete audierat:nisi maxima fides illis interfuisset: credenscꝫ de crimine:pœnæ suā iterfecit uxorem:nisi uictus amore:furoris impetū refrenasset:seipsum consumens: iosippum tamen ulterius: nec ad suā faciem uenire permisit:alexandrā uero tanq̃ totius mali causam reseruari præcepit.

¶ De cleopatra:ut iudeorum & arabum regnis insidiata:partem eorum ab antonio postulauit: & ad iudeam peruenit. Cap. IIII.

NTerea per syriam turba commouebatur:cleopatram non desistente Antonium flectere:quatenus oppressis regibus potentiam singulorum ablatam sibi donaret:multumcꝫ ualebat:desiderio sui illo inflammato:quæ cum i natura auara existeret:nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum:quem iam habiturum regnum sciret:uenenis aggressa consumpserat:quintum & decimum ætatis annum agentem: sororem autem arsionem epheſi ad templum dianæ confugientem per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templū:uel corpora uiolabat:necꝫ sacrarium tam castum fuit:aut asili priuilegium tutum:cuius ornatū ipsa non abstulit:nec tam profanum uel incestum erat:quod solū poruisset auaritiæ illius satisfacere. Et cum omnia expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat:siquidem cuncta deesse suis desideriis semper putabat. Quapropter & Antonium compellebat aliquid ab aliis auferens sibi donare. Nam cum transisset ad syriam cum eo:& eam cogitaret possidere:lisaniam qdē Ptolomei filium accusans:quia parthos contra rempublicam duxisset: occidit. Petiuit aūt ab Antonio ēt iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aūt cum ex oibus amore fœminæ uictus esset: ut non tantum uerbis:sed etiam uenenis uideretur obedire:manifestam quidem iniquitatem uidens:petebat eam:ne se tantum ut peccaret compelleret:ne cuncta negaret ei:& ne quanta illa ꝑcepisset perficiens:palam iniquus uideretur. Ideocꝫ partes prouinciæ uniuscuiuscꝫ retollens donauit ei præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium eleutherum uscꝫ ad ægyptum erant: excepto tiro:uel sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat:licet multum eum illa sibi & eas præbere supplicasset. Cum hæc cleopatra obtinuisset:& deduxisset Antonium uscꝫ ad eufraten contra armenios euntem reuertitur:& intrat apamiam & damascum:inde etiam ad iudeam puenit.

Quam cum herodes ſuſcepiſſet:conduxit ab ea reditus Hierichuntis:nam balſamū terra illa generat:quod prætioſiſſimū eſt:& nuſq; alibi naſcitur:& palmas multas:uel optimas. Et dum multum tempus faceret cū herode:tentabat cūleo concūbere:nam naturaliter & euidenter libidinibus exardeſcebat:forſitan & aliquod amatoriū paſſa eſt:ſed quod ueriſimilis eſt:regno eius inſidiabat:ſi quō iniuriā a ſe factā poſſet per accuſationem adipiſci:deſiderio uero uictam ſe eſſe monſtrabat. Herodes autem licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum ſciret eā omnibus eſſe moleſtā:tunc tamē & ampliori odio eius detentus:q; per luxuriā uellet illa inſidias ei parare:uerba q dē eius ſ pſenti refutauit: cōſiliū uero cū amicis ſuis ſumpſit:ut eā ſub poteſtate ſua poſitā occideret:ut & ſe & multos malis eius liberaret:q;bus iā grauis facta uel fieri poſſe putabat. Nam hoc ipſum & antonio ꝓdeſſe:qa neq; illi fidelē eā eſſe dicebat. Cū hæc cogitaſſet ꝓhibebāt eū amici: primū qdē ſuggerētes:q; non deberet maximū ꝓiculū & manifeſtū ꝓ re tāta ſuſcipere. Cunq; permanſiſſent ſupplicantes:ne qd temerarie conaret:nā nullatenus Antoniū poſſe pati dicebāt quāuis eū muneribus redimere putaret:cū amore eius potius incēderet:& uideret uiolētia:uel inſidiis illius ſe eius amore priuatū:nec mediocre qdā ꝓ ſatiſfactiōe poſſet edicere:ſi contra fœminā hoc ageret:q ꝓ illud tēpus oēs dignitate ſupabat:utilitatē āt quā Antonio dicit futurā:uerendū eē ne potius ille temeritatē exiſtimet q; affectu tali eū priuaret:unde nō ē incertū dicebāt: q; maxīs uel cōtinuis malis pricipatus eius uel generatio cōpleret:refutare uero cōcubitū:quē illa poſtularet ꝓ tpe honeſte ſuadebāt:q cū hæc deſignarēt:& picula merito:alias merita demōſtrarēt: conatus eius compreſſerunt. Tum herodes cleopatræ donis & muneribus ſatiſſaciens ; deduxit eā ad ægyptum. Antonius autem cum armeniam cœpiſſet:artabazin tigrani filium cum ſatrapū filiis ligatum in ægyptum deſtinauit:donans eos cleopatræ:cum omni regio eorum ornatu. Armeniæ uero principatum tenuit artaxias maior illius filius qui tūc euaſerat. Quæ cū archelaus & nero cæſar expuliſſent:tigranū nouiſſimum eius fratrem ordinauerūt. Hæc quidem poſtea contigerunt. Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab Antonio cleopatræ:præbere herodes iuſtū iudicauit:ne occaſionem ei odii præſtaret.

¶ Quemadmodum herodes debellaſſet aretham tempore quo antonius a cæſare in antiochia pugna deuictus eſt. Cap. V.

ARethas āt cū herodes reditus eius cōduxiſſet:tpe qdē aliquāto reddebat duo milia talenta:poſt āt indeuotus extitit:uix partē aliquā præbens. Herodes quidē hoc modo de fraudantē:nihilq; ſecundū iuſtitiā facere uolentē:pleq deliberauit:ſed interim pp bellū romanū hāc diſtulit exactionē. Nā dū in acciaco littore ſperaret pugna:quæ cēteſima octogeſimaſeptima olimpiade cōtigit:& cæſar cū ātonio de republica decertaret: herodes ex opulenti prouincia ſua multo tempore redditibus & uiribus collectis Antonio deputauit auxilia diligenter præparare : Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit:arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero:ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet: Herodes milites congregauit:tanq̄ confeſtim arabiam ingreſſurus:paratacq; equitum & peditum multitudine: in dio:alias chio ciuitatem peruenit. Cunq; illic & arabes occurriſſent:pugna maxima commiſſa ē: in qua uicerunt iudei. Poſtea multum exercitum arabum in chāna uico congregatum qui eſt in inferiori ſyria:audiens Herodes uenit ſuper eos:ducens maiorem partem ſuæ militiæ:& prope calon ſua caſtrametatus eſt:unde oportunæ pugnaret. Cunq; hæc diſponeret populus iudeorum clamabat mora dimiſſa contra arabas impetum facere:dum crederēt ſe in hoc paratos eſſe : quia in priore pugna uictores extiriſſent. Igitur ſuum ſtudium milite oſtendente:rex ſtatuit magnanimitatem eorum non remorari:dicens non ſe deeſſe uirtuti eorum & primus ſe armans omnes ꝓduxit ad aciem. Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicum reſiſtentes:ut uiderūt inexpugnabiles:omniq; plenos uirtute:plurimi fugierunt fuiſſentq; perempti:niſi athemon Herodem & iudeos inuaſiſſet:nam hic erat dux cleopatræ ibi conſtitutus:& inimicus Herodis:ſuturaq; non imprudenter proſpexit:ut ſi quid clarum agerent arabes:ipſe quieſceret:uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inuaderet iudeos:quos tunc laſſos:& iam uiciſſe putantes ſubito ſuperueniens proſternebat. Nam alacritatem animi contra manifeſtos inimicos aſſumētes iudei : & poſt uictoriam remiſſiores:citius a recentibus hoſtibus obteruntur:in locis aſperis & ſaxoſis:quorum noticiam inimici amplius habuerunt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebant:fiebatq; diuerſa perditiæ. Rex autem Herodes pro actionæ pugnæ uectus æquo ducere tentauit auxilium:ſed non ualuit:licet feſtinaſſet ſubuenire. Sed caſtra iudeorum cum arabes cepiſſent non mediocrem fœlicitatem & ſine ſpe tenuerunt:nam uictoriam quam prius perdiderant:poſt obtinuerunt:plurimum aduerſariorum proſternentes exercitum. Exinde latrociniis utebatur Herodes: multamq; arabum terram diſcurrens:uexabat:dum ſuper montes caſtra diſponeret:& omnino recuſaret manus cum eis ex equo cōferre:frequenter tamē laborum diligentia lucrum ſibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat:ruinam cupiens emendare.

De terremotu per iudeam facto:& internitione hominum uel iumẽtorum:& de ſermone herodis quem ad iudeos de inſtauratione belli contra arabas fecit. Cap. VI.

INterea acciaco bello inter cæſarem & Antonium geſto ſeptimo imperii áno herodis terra iudeorum commota eſt: qualiter nunq̃ animalium peſtilentia per prouinciam geſta:perempta ſunt a ruinis:etiam hominum decem milia.Milites uero cũ ſub diuo degerent:nihil ab oppreſſione ſunt leſi.Quæ cum arabes inquirerent:& pluſq̃ in ueritate erat:audirent:quæ facta fuiſſent tanq̃ prouincia hoſtium euerſa:& hominibus peremptis nihil ulterius ſibi aduerſum credebant ſurgere.Quo cum legati iudeorum perueniſſent:pacem propter hæc quæ euenerant facturi:arabes peremerunt eos: & cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuaſionẽm arabum ſuſtinuerunt:licet calamitatibus oppreſſi:& bellare decernunt:dum non pares ſeſe prælis eoꝝ putarent:neq; auxilium haberent rebus ſuis domi ſubuerſis. Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tentauit:ut recuperaret eis antiquum alacritatis animum:& exhortatus aliquos optimatum : auſus eſt iam & ad populum ſermocinari:nam prius pigebat eũ:ne male propter calamitates ſuſciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens.Non ignoro ſocii quomodo multa per hoc tempus facta ſunt contra noſtram rempublicam:& fortaſſe nec hi modo de ſe confidunt:qui multum uirtute præcellunt:ſed quomodo compellimur pugnare:nec eſt aliquid quod ſemel factũ:non poſſit rurſus bene tractatum emendari:petere uos elegi ſimul & docere:per quæ poſitis ĩ proprio alacritatis animo pmanere. Volo tamen prius uobis oſtendere:q; iuſte bellum id conamur committere:propter iniurias aduerſariorum:nam maxima magnanimitatis hæc cauſa nobis exiſtit:poſt uero declarare q; nihil ſint q̃ nunc nobis mala ſuperuenerunt:ſed multas nos ſpes uictoriæ poſſidere. Exordiar autem principia:teſtes uos faciens mei ſermonis.Nam arabum iniquitatem noſtis:& circa alios omnes:ita per fidam tãq̃ barbarorum:& quia nec deum cogitent:ſepius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia ſua.Et q; multa dicimus:dum immineret eis:ut a proprio principatu deciderent:& cleopatræ ſeruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit:niſi mea amicitia quam cũ Antonio poſſidebã. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum ſuſtinere dimiſit: nam Antonius cauebat agere q; poſſet nobis in ſuſpitione peruenire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego diſpenſaui:multaq; munera ſecretius offerens:tutelam utriſq; acquiſiui. Expenſas autem ipſe ſuſcepi ducenta præſtando talenta:duo milia uero fide dicendo: quæ etiam pro reditibus adimpleui:unde nos nihil ab eis ſuſcepimus : & oportebat quidẽ nulla tributa prouinciæ iudeos debere:quod & ſi præbendum eſſet pro nobis:non etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agunt:nam pro beneficiis iniq̃ circa nos egerunt:prius q; nos amicos non hoſtes reditibus priuauerunt.Nam ſi fides hoſtibus neceſſario ſeruat:multo melius amicis: ſed non apud nos eſt ita:qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere:ſi ſolũ lucrũ eis poſſit acquiri.Eſt ergo queſtio nobis utrum oporteat iniuſtos punire:dum hoc etiã deus deſideret:& præceperit ſemper iniquitates & contumelias execrari:quæ non tantum uerbo: ſed etiã iuſſit per bellum ulciſci:nam q; uidetur iniuſtum apud græcos & barbaros:hoc ſi dici fas eſt:in noſtros legatos cognoſcitur perpetratum. Græci ſiquidem ſacros & inuiolatos dicunt eos eſſe: nos autem optimum & beatũ decretum in lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant: & aduerſarios hoſtibus reconciliant . Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi:q̃ ſi legati qui pro iuſtitia loquuntur intereant.Quẽadmodum autem poſſint uitam ſuam innoxiam cuſtodire: ſeu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetraſſent:mihi quidẽ non uidetur.An forſitan rectum & iuſtum nobiſcum eſt:illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignũ eſt uos hæc credere.Nam ubi iuſtum eſt:ibi deus:deo uero præſente:multitudo cum fortitudine præſto eſt. Vt ergo de nobiſipſis requiramus:uicimus primo prælio:in poſteriore uero non ſubſtiterunt:ſed ſtatim ceſſerunt:non ſuſtinentes noſtræ alacritatis impetum:uicentes nos athenio inuaſit:bellum inferens non prædictum.In primo uero prælio nomen & fortitudo noſtra apparuit:in poſteriori autem iniquitate uel inſidiis concidimus. Cur igitur minora ſapimus ĩ his ubi maiores ſpes poſſidemus. Quomodo autem ſtupeſcimus eos qui cum palam decertant: ſemper uincuntur:cum uero ſic uincuntur ab iniqtate:illis hoc euenit: Virtus ergo nõ iexpugnatione debilium:ſed inoppreſſione fortium appareret. Si tamen quẽq̃ illa terrent.quæ domi contigerunt: & in terremotu acciderunt,primum quidem ſciat:quomodo hoc ipſum & arabas decepit: dum maiora quam contigerunt: putarent.Præterea non debent hæc aut illis audaciã:aut nobis timorem immittere.Illi namq; noſtris laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt:quas nos egreſſi contra eos uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi:neq; enĩ intantũ ſumus contriti:neq; ira dei uulnerati:ut quidam putant:quæ potius accidentia ſunt dicenda.Quæ ſi dei ſententia prouenerunt liquet: q; iam ſecundum illius iudicium ira deſiit:dum ſatius uindictam de factis noſtris accepit:alias acceperunt. Nã ſi uellet amplius nobis nocere:nequaq̃ flexus fuiſſet. Bellum autem quia & uult fieri:& iuſtum eſſe cognouit:& nobis oſtendit:q; multis per prouinciam terremotu peremptis:nullus armatus interiit:deo euidenter oſtendente:q; ſi omnes

cum filiis uel uxoribus militarent:nihil pœnitus eis inoportunum accidiſſet. Hæc ergo reputãtes:q; in omni tempore dei patrocinium poſſidetis:perſequimini fortitudine iuſta iniquos:amicis perfidos maliuolos circa legatos: ſemperq; ueſtra uirtute deuictos. Cũ hæc audiſſent iudei multum audaciæ ſumentes: ad pugnam parabantur. Herodes autem hoſtiis celebratis cum magno ſtudio:eos contra arabas tranſiens iordanem fluuium produxit:& prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tum uiſum ei eſt caſtellum in medio poſitum occupare: quod ſibi multũ prodeſſe putauit uolenti maturiús prælium uel committere:uel differre.nã oportuno uel munito loco cõſtiterat: Cunq; idem ꝓuiderent arabes:bellum pro caſtello cõmittitur:& primum quidẽ ꝓtelatio: deinde uero:multis ex utraq; parte ad manũ uenientibus:arabes afflicti recedunt. Quod ſtati ſpes iudeis non minores erexit:uirtutẽq; accendit. Dumq; magis omnia uellent arabes pati:quã decertarent: & iudei caſtra eorum inuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uicendi ſpes habentes:ſed tantũ: a multitudine audaciã ſumentes. Itaq; pugna maxima facta: multiſq; ab utraq; parte cadentibus arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit. Nam nõ tantũ ab aduerſariis terrebant: ſed ipſi fugientes:ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt:reliq; uero ad caſtra confugerunt:minime ſpes ſalutis ſummas habentes neceſſarioꝝ inopia:& quod peius erat:aquaꝝ indigentia. Iudei autem licet perſequerentur:tamen inuadere caſtra minime ꝑmittebant:ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant. Igitur in his arabes conſtituti: legatos ad herodem dirigunt:primum quidem diſſolutionem belli petentes:nã ſitis eos urgebat omnia pati:dum tantú in præſenti licentia aquas acciperent hauriẽdi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neq; mediocre quidem pactus eſt: dũ obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas. Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderũt:ut ꝑ quinq; dies quatuor milia caperent:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi:decertare cum aduerſariis nitebantur:eligentes omnia pati:ne paulatim ſine gloria deperirẽt. Quæ cũ deliberaſſent:nullatenus decertare uoluerunt:nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe pũrauerunt:ne i tribulationibus uitam extenderent:quoꝝ ſeptem milia priori prælio conſternunt. Cũ his ergo caſibus uterent:arrogantiam priorem deponunt:miratiq; Herodis prudentiam ceſſerũt:patronum eũ ſuæ gentes pronunciantes. Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur:maximam acquirens ſua fortitudine dignitatem.

¶ Quẽadmodũ herodes neccário ꝓfecturus ad cæſarẽ uictorẽ:hyrcanũ extixit. Cap. VII.

Igitur licet optime per bellũ Herodes res ſuas diſpoſuiſſet:tamen in periculum ĩcidit. Siquidẽ pro republica decertans Antonius:in acciaco litore a cæſare uincit. Tum ideſperationẽ ſui Herodes uenit:dũ amici & inimici putarẽt non ĩpune amicitias ei ꝓuenire:q̃s cũ Antonio habuiſſet. Quapropter amici qdem deſpabant: inimici uero licet ĩ proſpectu contriſtarent:tamen clãnimiũ letabãt:ſperantes meliora ſibi regꝝ mutatione uẽtura. Herodes ãt Hyrcanum ſolum uidens indignitate regia conſtitutũ:prodeſſe ſuis rebus opinatus ẽ morte illius:ne iminente ſibi a cæſare periculo:ille daret occaſionẽ:qui ſolus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogitaret:nec daret occaſionem Hyrcanus:nam modeſtia morum illam rerum gubernationẽ curabat & rebus ſtudebat bonis:oĩa cõcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax: & ſpem rerum mutationem incontinenter credens:uerba ad ꝑtrem fecit:ne ſuſtineret Herodis iniquitatem:in familiam ſuam procedere:ſed cuſtodiret ſpes eorum:petebat ut & malcho arabiã tenenti ſcriberet:quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes:nam ſi mors uenerit inimico cæſari Herodi ad ſe principatum uenturum & propter populorum fauorem:& propter generis dignitatem. Dum his cum flectere uerbis niteretur Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinatia muliebri dum illa permanens:nec noctu:uel interdiu deſinens Herodis erga ſe inſidias accuſaret:compellit eum epiſtolam dare Doſitheo cuidam amico:in qua ſcriptum erat:ut arabs equites qui deberent eum ad ſe perducere mitteret prope paludem bituminis quæ diſtat ab hieroſolymis ſtadiis.cc. Credebat enim Doſitheo:dum nimis eum ſibi ipſe & alexandra exiſtimarent.propter inimicitias: quas cum Herode haberet:ut ioſippi cognatus quam ille peremerat quia & illoꝝ quæ tyro proſtrati fuerant ab Antonio:prior frater exiſteret. Sed hæc Doſitheum nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt. Nam præponens illis regis amicitias:porrigit Herodi epiſtolam:q; eum pro fide non tantum laudauit:uerum etiam iuſſit ei:ut miniſtraret reliquæ cauſæ:quatenus epiſtolam traderet Malcho:litteraſq; ab illo reciperet:cum non paruum putaret & illius ſentẽtiam cognoſcere. Quæ cum Doſitheus ãlacrius miniſtraret:arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere uel omnes qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt uero & hanc epiſtolam Herodes ſuſcepit:confeſtim uocato Hyrcano:de factis eius cum Malcho pactis requirebat. Cunq; ille negaſſet:epiſtolas coram cõcilio demonſtrans:uirum iterfecit. Hæc nos conſcripſimus quæ in animalibus regis Herodis continebantur. Alii uero non ita exiſtimãt: ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanum contexiſſe:quatenus eum interficeret:dicunt ita ſcribentes:in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quedam ſermonem Hyrcano intulitiſi quas epiſtolas a Malcho ſuſcepiſſet. Qui dum ſe confeſſus eſſet:ſalutatorios apices accepiſſe:ille rurſus inter

rogans:ſi qua ſuper hæc etiam dona recepiſſet:nihil amplius reſpondit quam.iiii.iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta:dona eſſe corruptionis:uel proditionis uociferans: uirū iuſſit occidi.Signa uero ſunt minime Hyrcanum peccaſſe:quatenus termino tali occūberet: modeſtia moꝫ eius:ꝙ nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet:quia & cum ipſe regnum habuiſſet:plurimam gubernationem antipatro cōmiſerat:cum iam octogeſimū duceret annum: & cum multa tutela ſciret herodē regnum poſſidere:& eufraten tranſiſſe:honorantes eum:quæ oīa deſpexiſſe eum:& aliquid nouitatis molitum:nimis incredibile eſt;quia nec naturæ illius aptum erat:ſed molitione Herodis occiſus eſt.Ita quidē finem uitæ inuenit Hyrcanus:diuerſas & uarias calamitates expertus.Nam in principio ut mater eius Alexandra regnauit:principatus ſacerdotii gentis iudeorum nouem annis honorem obtinuit:matræꝙ defuncta cum imperium ſuſcepiſſet: & hoc tribus menſibus gubernaſſet:depellitur ab Ariſtobolo fratræ:reſtituitur autem iterum a Pompeio:&.xl.annis honore uſus:ſecundo regnū per Antigonum perdidit: & corporis diminutionem paſſus:apud parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tēpus remeas propter ſpes ab Herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt.Itaꝙ multis uitæ paſſionibus inuolutus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute: nō dignum uitæ terminum impetrauit. Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat: & plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus innocēs tractabat:neꝙ callidus regnum diſponere:antipatro herodiꝙ uſq; ad hoc conamen aperuit iter.Herodes autem hyrcano interfecto:a cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis ꝓpter amicitias quas cum Antonio habuiſſet laborabat.Cunꝙ in ſuſpitione Alexandram haberet ne tempus nanciſceretur:& multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret:cōmendauit omnia fratri ſuo ferore:matrem autem cypriam cum ſorore:& cognationem cunctā in maſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirēt:principatum ſibi aſſumerent mariamne uero ſuam uxorem:ꝙ non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre cōuerſari:in Alexādrio cum Alexandra matræ ſua depoſuit:ioſippum & ituracū ſoenium ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat:ut ſi qd de ſeipſo periculoſum audirent:ambas interficerent:regnum uero filiis ſuis cum fratre ferora cuſtodirent.Cum hæc mandaſſet:ipſe rhodeo ad cæſarem properabat.Cūꝙ in ciuitatem delatus eſſet:depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cōmunem ſermonem cum cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem:ſuæꝙ maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad præces:neꝙ ad petitiones conuerteretur tanꝙ de peccatis ſatiſſaciens: & ratione actuum ſuorum cōfidens ſine dubitatione cæſare dicebat amicitias ſibi maximas cum Antonio fuiſſe:omniaꝙ pro uirtute ſua egiſſe:quatenus ille rerum potentiam ſortiretur: militiæ tamen eius nullatenus communicaſſe:eo ꝙ occupatas arabas expugnaret trāſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta:non tamē minus ad dignitatem ſuam.Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquem habere debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ participem etiam ad periculum exhibere:quod ego non minus inquit quam oportebat effeci.Illud uero itegre geſſi: quia q̄uis uictum in acciaca pugna non reliqui : neꝙ manifeſte:tranſiui:cum & ipſa tranſiret fortuna: ſed ſeruaui ei fidem quāq̄ non oportunus auxiliator:tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens.Nā cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi: dum cleopatram hortaret occidi: ꝙ ſi perempta illa fuiſſet:nullatenus a rerum principatu cōcidiſſet:immo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet.Equibus nihil ille agendo:ſibi quidem incommode:tibi uero utiliter profuturam præponendo dementiam periit.Nunc ergo ſiquidem pro Antonii ira noſtram fidem fuiſſe iudicas:non ſum denegaturus:quia pui neꝙ meum erga illum fauorem euidenter prædicās recuſabo:ſi uero perſona ablata:quis ſim circa benefactorem: uel qualis amicus requiras: poteris a factis me cognoſcere.Nam licet nomen ablatum fuerit : nihilominus amicitiarum firmamētum in nobis poterit approbari.

¶ Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet:cui per ſyriam in ægyptum eunti aduerſus Antonium & cleopatram ſuſceptionem parabat. Cap. VIII.

CVm hæc dixiſſet:& omnibus ſuæ animæ libertatem oſtendiſſet:non mediocriter Cæſaris liberalitatem:uel indulgentiam meruit; intantum ut criminū cauſas pro fauore eius uindicari depoſceret & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit:Cæſare inuitante:dum nihil ſecus circa eum:quā prius erga Antonium appareret. Tunc cæſar oēm ei honorem addidit:cæteris regibus ſcribens:cum omni alacritate herodē ſibi occurriſſe.Poſtq̄ uero hāc ſatiſfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit:uidenſq; ſicut prius firmiorem ſibi principatū a Cæſare datum:decretumꝙ romanoꝫ ſibi pro ſtabilitate ſua mercatū:ſecutus e cæſarem ad ægyptum ambulātem.Cūꝙ ſuper uires ſuas amicis dona obtuliſſet : liberalitatem magnanimitatēq; ſuam oſtendens:petebat:ne Alexander amicus Antonii aduerſi aliquid patereſ.Sed hoc non impetrauit:qa iam iureiurando cæſar ꝓoccupatus fuerat.Rediit aūt itez ad iudeā cū ampliore honore:& ſpantibus cōtraria:ſtuporē cū metu incuſſit:ꝙ clarior a periculis dei ꝓuidētia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionē cæſari ꝓ ſyriā in ægyptū eunti parabat . Itaꝙ cū eū ſuſcepiſſet q̄ oſ

regio apparatu ptholomaide:& præbuiſſet exercitui ſumptus affluenter: omnino inter fideliſſimos reputatus eſt. Dumq; expeditionem cæſar deputaret in centum quinquaginta dõibus ornatis:eum cum amicis ſuſcepit. Præbuit autẽ per loca arida tranſeuntibus neceſſariã humanitatem ita ut nec uinum nec aqua:quæ potius militibus acceptabilis erat:alicui deficeret:ipſi etiã cæſari octingenta talenta donauit:oibuſq; demonſtrauit:q; plus clarior in regno ſuo remunerãdo cum apparuiſſet:ut magis fidem eius & alacritatem cæſar probaret. Cui & redeũti rurſus Herodes ab ægypto non minus priorẽ largitatem exhibuit. Tunc quoq; cũ ad regnum ſuum rediſſet: turbatam oẽm domum inuenit:ac grauiter ferentem uxorẽ ſuam:& matrem eius alexandrã: dum putarent non pro corpore tutela in illo oppido ſe poſitas:ſed tanq; in carcerem:cum nihil ille neq; de ſuo:neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariánes quidem amorẽ regis:diſſimulationẽ & dejectionem putabat. Angebatur aũt:q; ſi quid ille periculoſum pateretur:nec ſpẽ uitæ poſſet habere:mandataq; ioſippo data recordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero ſoemũ dum illi putaret oẽm poteſtatẽ creditam. Soemus aũt in initio fidelis:nihil pœnitus demandatis herodis palã fecit:ſed cum ſermonibus uel donationibus mulieris flexus paulatim deuictus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit:dum tamen non oĩno ſperaret eũ cum eadem ptãte reuerſurum:ſed & potius periculũ fugeret:ne rediret inſignior:ideoq; non parua mulieribus putauit præſtare:utiq; ampliorem beneficio retributionẽ ſe acceptur: ſi regnarent:q; ſi proſpere cuncta gerens herodes reuerteretur:nequaq; contra uolũtatem uxoris eũ poſſe facere ſciret:dum cognoſceret omni ratione regis amorẽ erga mariãnem ampliorem exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi illũ fefelliſſet ſpes:ſecreta oĩa iudicauit. Mariánes hæc grauiter audiẽs: nec ſinem ſibi de periculis herodis inuenire putans:cui & infeſta fuerat:nullatenus eum æquitatem impetrare orabat:& licet difficilẽ uitam ſuam poſt mortẽ illius putaret:nihil tamen de ſui animi paſſionibus cælauit:nam cum ille maximas res præter ſpẽ impetraſſet:nauigauit. & primũ uxori ſuæ de his bonis nunciauit:ſolamq; præponens oĩbus pp amorem & conſuetudinẽ quam cũ ea habuiſſet ſalutauit. Cui dum fœlicitatẽ ſuam referret:nullatenus gaudentem:ſed & potius grauiter ferentem intellexit. Non hæc celare dolorem poterat:ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat:narrationibus uero eius nequaq; letabatur:ſed potius contriſtari ſe demõſtrabat. Vt uero non ſuſpecta tantũ:ſed etiam manifeſta Herodẽ facta turbarent: contriſtabat: aĩaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatum:iccirco duriter tolerabat:dumq; amorem ferre non potuiſſet:nec in ira:nec amore permanebat:ſẽp ab altero in alterũ tranſiens: in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium uel amorẽ deſtitutus:ſepius parauit uindicare i illa ſupbiam: ſed timuit:ne præoccupatam ſuam aĩam cupidie debilitaret:& nullatenus occidere eam pertulit: dum uereret ne perempta illa:maiorem pœnã pro amore illius interitus ſuſtineret. Intelligentes ergo eum ita de mariãne ſoror eius & mater optimum putauerunt tẽpus pro illius odio recipiſſe:& loquebant non pauca Herodem incitantes in odium:qui nec inſuauiter hæc uerba attendebat:neq; facere quicq; in uxorem tãq; credulus præſumebat. Peius ergo dolore paſſione ſuccendebatur:dum neq; illa odium celaret:neq; iſte amorem. Cõfeſtimq; aliquid nefandiſſimum actum fuiſſet:niſi cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe:& interemptis Antonio & cleopatra cũctam ægyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinans ad Cæſarem:reliquit domum ita diſpoſitam. Cui proficiſcenti mariãnem ſoemo commendans:multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur:& partem magiſtratus a rege promeruit:& ille quidem honorem hunc obtinuit.

¶ Quemadmodũ Herodes cũ in ægyptum pueniſſet a cæſare multipliciter honorat:& de interfectione uxoris ſuæ:uel alio de genere hyrcani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus: adinuentionibus more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. Cap. IX.

HErodes uero cum in ægyptum pueniſſet:cæſari cum ampliori fiducia ſermonẽ inſeruit:tanq; iam amicus. Siquidẽ de ſatellitibus gallis cleopatræ ẽ dringentos ei donauit:& terram ei rurſus reddidit:quam p illam pdiderat. Addidit ét regno eius gadara:uel ioppẽ & Samariam necnon & maritimã gazam uel antidonẽ uel ioppẽ:& ſtratonis turri. Cũq; hæc acquiſiſſet:& Cæſarem comitatus uſq; ad antiochiam eſſet:reuertit: & quantũ res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat:tantum domeſticis laboribus affligebat:pſertim circa coniugẽ de qua potius fœlicitatem quõdam uidebat habuiſſe:nam amorem non minorem illis pertulit: quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hæc merito mariãnem dilexit:quæ cum in aliis caſta uel fidelis eſſet:muliebre uel modeſtũ quiddam naturaliter habebat. Nam dominabat marito ſeruienti libidini:& ſepius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulãs portabat blandiebat tamen licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo uero tpe maioribus accuſationibus a ſuſpitione nutritis:anni ſpatiũ complet ex quo herodes a cæſare reuerſus erat:& cum tãdudum culpa uolueret:tunc erupit alia occaſione data. Meridie náq; dum uoluiſſet requieſcere accerſiit mariãnem amore quem in ea ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet:non cũ eo incubuit: alias concubuit:ſed feſtinãter eum depulit:& improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cũ grauiter tuliſſet cõtumeliam: & paratus ad facinus eſſet

ſentiens ſoror regis Salomæ paratū olim pincernam regiū intromittit:præcipiēs dicere:qualiter ſuaderet ei mariānes amatorium confeciſſe regi:& ſiquidē ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet:uenenū illam tenuiſſe:petentēq; ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex cōmoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaq̄ hoc ei periculū ferret. Hæc dicens:eum hoc tpe locutus& intromittit. Qui tanq̄ ueriſimilia ducturus cū ſtudio ingrediē:aſſerens mariānem præmia ſibi p̄ſtitiſſe dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cūq; ad hoc rex cōmotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutē ipſe ſe non ſciſſe fatebatur ideoq; nunciaſſet:quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui mariāne fideliſſimus erat:de uenemo torquebat cognoſcens:q; ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris aūt odium quod in eum haberet pp ſermones quos ſoemus explanaſſet:manifeſtauit ei. Cū hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicens: nullatenus ſoemum ſibi fideliſſimū prioribus tpibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eū & mariānem proueniſſet. Et ſoemum qdem protinus interimi p̄cepit:uxori uero iudicium colligens: familiarium accuſationem parauit: ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens:& iracūda:quam ita ſentientes qui præſentes erant: mortiferā in eā ſniam protulerunt. Dum hæc ſnia pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliq̄bus præſentibus: ne ita temerariæ illam interficerent:ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salomæ cum ſuis feſtinauit e medio mulierem abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiēs ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit. Mariānes interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans aūt alexandra tp̄s:& q; paruam ſpem haberet:eadē ab Herode paſſura:contra prioré ſuam fiduciā nimis ualde commutabatur. Nā uolens oſtendere ſe ignoraſſe cām. exiens multa mala cōtra filiam uociferata eſt:& oībus audientibus clamabat:malam circa maritum:& ingratā extitiſſe. quapropter iuſtæ pati:q; audacter ei reſtitiſſet. nec retribuiſſet beneficiorum tanto& remunerationem. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentē etiam capillos ſuos euellere:multa quidē in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt: cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperationes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate peccatum matris ferret:euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidē non timido greſſu neq; mutato corporis colore ad mortē ducebatur:generoſitatem ſuā nequaq̄ in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continentiā & magnitudinem animi optima erat:modeſtia uero ei non defuit:pulchritudine aūt corporis & affabilitatis dignitate magiſq; ſiquis exiſtimare poſſet oēs mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemp potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabant aūt eam quæ erga ſuos euenerant. Hæc oīa ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicēdo:ad ultimum inimicas ſibi apuit alias parauit matrem uel ſororem regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil quod moleſtū ſibi oriretur ſperabat. Poſtq̄ interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebat autem oīa facere quæ potuiſſent ſolacium afferre:conuiuia:colloquia: quæ nihil ei profuerunt: gubernationes ēt regales recuſabat:& tantum doloribus tenebatur:ut aliquando mariānem uocare miniſtris tāq̄ uiuentem ualentemq; præciperet. Cum ſic haberetur: ſuperuenit egritudo peſtifera:quæ plures populi uel amicorum eius extinxit:& oībus præbuit ſuſpicari: per irā dei hæc contigiſſe:pro iniquitate erga mariānem confecta. Ideoq; ad peiora rex peruenit:ut ultimo ſolitudines eligeret:ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus:non potuit multos dies p̄trahere:ſed incidit in difficillimam inualitudinem. Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis: mentiſq; mutatione tenebatur:& quæ potuiſſent curam exhibere: nihil penitus profuerunt: ſed contraria inueniebātur. Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaq̄ medicaminibus allatis egritudo decreſceret:& rex nihil potuiſſet accipere : oīa quæ ille uellet iuſſerunt ei præbere deſperationem ſalutis caſui deuouētes. Et ille quidem in Samaria ſebaſta nominata inualidus iacebat:alexandra uero in hieroſolymis habitans:cum audiſſet in quibus eſſet herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere:quæ duæ fuerant:una quidem ipſius ciuitatis altera uero templi: q̄s ſiquis ſub poteſtate ſua compræhendiſſet:omnem gentem ſibi ſubdebat. Nā immolationes nullatenus ſine his fiebant:quas nō exercere impoſſibile iudeis uidebatur: parati utiq; magis uitam amittere:quam religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum alexandra obtulit:q; oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccuparet: illoq; defuncto:rerum poteſtatem teneret:dicens quia ſi a morbo quo detinetur euaſerit:tutius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet:non patienter tulerunt ſed fideles prioribus temporibus extiterunt:tunc magis & propter odium Alexandræ:putantes non ſe optime Herode uiuente dr ſperare. Quorum unus conſobrinus regis nomine mane:confeſtim nunciauit regi Alexādræ ſententiam. Qui nihil remoratus:interfici eam præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum egritudinem euitaſſet:animo uel corpore debilitatus ſimul; & faſtidioſus ī oībus cauſis factus;ad pœ-

nam peccantium paratior erat:iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit:cuſtodibarū: uel liſimachū:uel antipatrum:Gadiá uocatum:nechō & doſitheū:ex hac occaſione.Cuſtodibarus genere quidem idumeus:erat inter primos dignitate:qui a proauis ſacerdotes uidebātur:goze: quem deum idumei arbitrabantur.Hyrcano uero rempublicā eorum ſub iudaicas leges redigēte: cum herodes regno ſucceſſiſſet:iudicē cuſtodibarum idumeæ uel gazæ declarauit: & dat ei ſororē ſalomoni:ioſippū occidens priorem eius maritū ſicuti demōſtrauimus. Cū hæc cuſtodibarus p̄ter ſpē libenter impetraſſet:eleuatus fœlicitatē paulatim excedebat: putans non eſſe bonū: ſe iudicē herodis præcepta p̄ficere neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere.Quapropter deſtinauit ad cleopatram:dicens:idumeos ſp illius maiorum fuiſſe:ac pp hoc iuſtum eſſe: ut peteret prouinciā ab Antonio.Nam ſeparatū confirmabat tranſferre fauorē ſuum ad illā.Agebat tamen hæc:nō q̄ potius cleopatram dominari deſideraret:ſed æſtimabat:ſi pluribus uiribus Herodes priuaretur: facilius iam poſſet ſibi gentis iudeoꝝ principatum uendicare:occaſione generis & pecuniaꝝ quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat.Et cleopatra quidē Antoniū petens:prouinciā minime obtinuit.Nunciantur aūt hæc uerba herodi.Qui paratus cuſtodibaꝝ interficere: matris petitionibus uel ſororis:ueniā ei donauit:ſed non in ſuſpectū eum impoſteꝝ pro prioribus conatibus dereliquit.Tempore uero iteriecto: cū cōtigiſſet Salomæ a cuſtodibaro diſcordare:mittit ſtatim ei repudium:connubium rēnuens:non ſecundū leges iudeoꝝ.Nam marito quidem apud nos licet hoc facere:uxori uero nullatenus ſeparare & ducere aliū niſi prius a priore marito dimittat.Salomoni tamen non generali lege:ſed ptātis ſanctione connubiū ſeparauit:& ad fratrem Herodē dicebat:pro illius fide maritum ſe reliquiſſe:dū cognoſceret eū cū antipatro uel liſimacho uel doſitheo nouis rebus ſtudentem:fidē uero ſermoni de babe liberis imponebat q̄ ſeruarentur apud eū duodecim annis:quæ multū ſtuporem regi p̄ter ſpem uerba fecerunt.Nā babe liberos deſtinauit olim p̄ſequi q̄ inimica ſui fuiſſent:tūc uero per tp̄is longitudinē de memoria eius exciderāt. Quoꝝ inimicitiæ & odiū hinc ortum eſt.Cū Antigonus regnū haberet: & Herodes ciuitatē hieroſolymoꝝ obſideret:neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodē: & ad illum clamabant:babe āt filii dignitatibus p̄cellentes & apud populū ualidi:p̄manebant:cū antigono:& herodē accuſabant:& ſeruandū regio generi principatū ſuadebant.Ciuitate uero capta:cum herodes rempublicā tenuiſſet:cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinat:quatenus non recederent ab ea:qui ciuiū rei aut regi cōtrarii extitiſſent:ſciens in opinione uel ī honore populi babe liberos eſſe:& putans magnā partem ſibi eos fore in regē mutatiōe. Qui illoꝝ ſaluti ſtudens:abſcondit in ꝑpriis p̄ſidiis:tunc quidē iureiurando herodē flexit nihil de illis ſciſſe ſe.Quare liberatus eſt a ſuſpitione.Rurſuſq; edicto a rege poſito:& oēm modum excogitante ut eos inueniret:non eſt cōfeſſus.Sed cū primum negaſſet:nō ſine pœna ſui putauit poſtea uiros oſtendere:& non fide iam tantū.ſed & neceſſitate eos celare feſtinabat. De his cū nunciatū a ſorore fuiſſet:rex deſtinans ad loca ubi cōmorabantur ſimul cū aliis accuſatis illos occidit:ut iā nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani:ſed regnū ſuo poſſideret arbitrio:nemine in dignitatibus exiſtente:qui iniq̄tatibus eius reſiſteret.Iccirco potius a patriis moribus excedebat:peregrinis inuētionibus ueterē ſtatum corrūpebat:qui nullatenus maculari debuiſſet: unde non minora nobis impoſteꝝ mala proueneruṫ:diuerſis recedentibus maioꝝ pietate corruptis:& primū quidē certamen quinquēnale cæſari conſtituit:& theatrū in hieroſolymis cōdidit:& rurſum in cāpo maximo amphiteatrū:utraq; cōſpicua:moribus uero iudaicis aliena. Siquidē uſus aut apparatio taliū nequaq̄ tradita fuerat.Celebrationē q̄dem illam clariſſimā per quinquēnium conſtruebat: nuncians finitimis:& conuocans ab oī gente athletas: & oīa certamina & de tota terra inuitabat: ut ſpe propoſitoꝝ p̄miorum & uictoriæ gloria conuenirent.Igiṫ collecti ſunt capitales artifices:nō tantū hii qui exercitationibus corporis prætualerent:ſed & muſica p̄cellentes:quos timelicos uocant:proponens maxima uictoriæ p̄mia:oēſq; nobiliſſimos ad conflictionē conuenire uocitabat Conſtituit quoq; quadriugis & biugis:& unius æqui curſui non parua dona: & oīa quæ munificentia uel decore apud ſingulos p̄fulgebant:uolens habere clariora:ſpectaculū liberalitate cōpoſuit:theatrum uero circa cæſaris imagines habebat:& trophea gentium quas bellando ille deuicerat:auro ſcilicet uel argento puro cunctis iſt[illegible]is:& neq; de ueſte neq; de uaſis: aut lapidibus p̄cioſiſſimum aliquid defuerat:quod nō certam[illegible]as offerebat.Apparatus ēt ferrarum fuit.Nam leonibus multis congregatis:& aliiſq; eminerent ferocitate:& raro inueniuntur:quorum inter ſe altricationes & pugnæ contra hoies excogitabantur: peregrinis quidem ammiratio ſumptuum: & delectatio ſpectaculi uidebatur:prouincialibus aūt euidētiſſima ſolutio morum:qui apud nos coluntur.Impium enim eſt:feris hoies pro hoīum ſpectaculo ſubdere:iniquum ēt peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oīa uero contriſtabant eos trophea:dum putarent imagines eſſe armis obſitas:quia non patrium illis fuerat talia colere.Quod nec herodem latebat: qui uiolentiā quidem eis inferre oportunum non putauit:loquebatur aūt & conſolabatur ut ſuperſtitionē eorum auferret:ſed nullatenus p̄ſuadebat:dum grauiter illi tuliſſēt ea quæ uidebāt ſoluta lege cō mittit.Illi uero unanimiter clamabāt dicentes.Licet oīa exiſtimemus tolerabilia:tamen hominū

imagines uel trophea non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes aũt turbatus & intelligens nõ facile eos resistentes deuinci sine solatio ; accersit quosdã primos eoꝝ ad theatrũ: & ostendens trophea consuluit quid illis hæc uiderentur . Qui cũ clamassent hoium imagines: præcipiens auferri ornatũ impositum:ostendit ligna nuda:quæ statim spoliata risum plurimum spectantibus incusserũt.Tali modo multitudinis impetũ mitigauit herodes: ut iam plurimi mutati non offenderent.Quidam uero permanebant in difficultatibus suis: q̃ solita minime cõtuebantur:& putabant initium patriis legibus destruendis,Vnde optimum existimauerũt magis pericula pati quã mutatam rempublicam negligi:dum Herodẽ prospicerent uiolenter introducere quæ non solita fuissent:& uerbo quidẽ regem:operibus autẽ hostem oium demonstraret. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues:& gladios sub uestimento portabãt. Inter quos fuit quidam oculis captus:qui per indignatione eoꝝ quæ audiebat fieri:se ipsum pati quæ & illi firmabat:qui non mediocrem eis impetũ in conatibus periculosis immisit. Quod consiliũ cum deliberassent:ex composito ad theatrum pergebant: sperantes nõ posse Herodem fugere: si subito eum inuaderent.Cũq̃ parati cum audacia properarent:unus eorum qui perscrutantes singula renunciabant regi:eorum conspirationẽ intelligens:parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium q̃ plures in eũ habuissent:& seditiones quotidianas: discedẽs ad aulam:noiatim accusatos uocauit.Qui cum a ministris euidenter capti fuissent:scientes q̃ non euitarent periculum ornauerunt necessariũ uitæ finem:nullam deponẽtes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum sed & demonstrauerũt gladios:confessiq̃ sunt bene:& pie coniurationẽ se feciſſe:lucri quidem nullius causa neq̃ pro suis doloribus:sed pro cõibus causis:quas seruare: aut pro his mori cunctis dignum uideretur.Talia quidẽ illi de uoluntate insidiarum fiducialiter ꝓlocuti:a regalibus ministris circũsepti ducebantur:oémq̃ pœnam passi perimuntur. Non multoplus eum qui talia nunciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt: sed & membratim dilacerantes:canibus apposuerunt.Videbant autẽ multi ciuium quæ fiebant: & nemo nũcia uit:usquequo Herodi acerbiorem & certiorem facienti inquisitionẽ quædam mulieres torte cõfessi sunt:quæ hæc uidissent.Herodes uero eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit.Concursus uero & audacia populi quã pro legibus habebant:non remissionem faciebãt herodem:sed multo potius cautiorem qui statuit undiq̃ sese munire:ut siq̃ nouis rebus studere: manifesta fieret eorum conspiratio:dum ciuitas ab aula qua conuersabat:& a templi custodia tutaretur qua antonia dicebatur.Samariam quoq̃ deliberauit muris circundare:quam mutato nomine sebastiã appellauit putans etiam prodesse prouinciæ locũ munire qui de hierosolymis aberat unius diei uia:& olim uocabatur stratõis turris etiam eum constructum cæsariã nominauit: & in maximo campo electos æquites deputans:locum ædificauit:qui in galilea gaba uocatur: & trans fluuium sebõitidẽ.Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat:circundãs custodiis totam gentem ut nequaq̃ potestatem haberet seditiones promptas agere:quibus paruo motu facto frequenter utebantur:nec laterent si mouerentur:assistentibus semper in proximo q̃ cognoscerent:& multos quidẽ auxiliatores suos:plures ãt ex finitimis inhabitare illic fecit: dum munificentia ductus templũ construeret:quo simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existebat:quod magis pro tutela sua cõstruens:in honore augusti cæsaris sebasten appellauit:& prouinciæ partẽ meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono aĩo conuenientes in ea conuersarentur:muroq̃ firmissimo circundans altiora loca:custodiis cõmuniuit:ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus.Nam uiginti stadia habuit intus:in medio uero mẽsura unius & semis stadii locum statuit undiq̃ decorarum.In quo templũ altitudine uel publica pulchritudine excellens ædificauit:paulatimq̃ totã ciuitatem exornans:munitioni quoq̃ prospexit:eius cuius pulchritudinem ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

¶ De fame ꝑ iudeam & syriã facta:& ut seruauit populos & ciuitates herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas:& de esseno quodã q̃ diuinationis habuit noticiam. Cap. X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis herodis instante: magnæ calamitates ꝓuinciam occupauerunt:siue de ultione:seu casu sic occurrente.Siquidem prius gelu pcussa terra:fructus nullatenus inferebat:præterea & ciues per inopiam frumenti morbus & passio pestifera possidebat.Qui continue malorum diuersitate compræhensi:dũ indigerent cura uel alimentis:plus pestæ moriebantur:morbus ita pereuntium & uiuentiũ solacia auferebat.Nam corruptis frugibus terræ:horreisq̃ exhaustis:nulla spes alimentoꝝ ꝓp pestilẽtiæ malum ullatenus spectabatur.Neçessitas ergo plurima inopiæ non minus ipsi regi quam populo imminebat . Siquidẽ uectigalia quæ de terra solitus erat accipere:minime colligere prævalebat : & pecunias cõsumpserat:largissime ciuitates ædificando:nec erat quod dignũ auxilio uideretur. Interea deliberabat tẽpori conferre præsidiũ quod difficillimũ fuerat:dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent:quia nec ipsi leuiora toleraſſent:& pecuniis deficientibus licet potuissent pauca plurimis comparare:bene tamen arbitratus:nequaq̃ auxilium negligere:ornatum regium incidit:neq̃ præciosissimis uasis:neq̃ artificio præcellentissimis parcens, Mittebat aũt pe-

cuniam ad ægyptum petronio præſidia a cæſare cõſtituto:& cum non pauci ad eũ confugiſſent pp eandem neceſſitatem:& amicus Herodis priuatim exiſteret:uolẽs ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticũ conceſſit:per oĩa eos & in emptione & in nauigatione releuans:ut maxima pars ipſe huius auxilii fieret.Nam Herodes his deportatis: non tantũ ſententias inhorrere ſe prius habentium mutauit:ĩmo maximam oſtentationẽ ſui fauoris & patrocinii lucidauit. Siquidem primũ his quantum potuiſſent p ſe pãificare triticum diuiſit. Præterea multis exiſtẽtibus qui ſenio uel altera infirmitate tenti non ſufficerent alimenta ſibi præparare :prouidebat eis conſtituendo piſtores:qui paratos panes uenderent.Diligentiam aũt ne cum periculo hyemarent habuit:cum cõpræhendiſſet eos ẽt ueſtium inopia.Nam corruptis & oĩno conſumptis pecoribus: neq; lanæ:neq; alioꝝ ueſtimentoꝝ copiam habuerũt.Quæ cũ iam procuraſſet: & ciuitatibus ſinitimis conabatur prodeſſe:ſemina ſyris præbendo.Quod multũ etiam ei profuit:dum gratiam exinde ſibi acquiſiſſet.Terra enim poſt hæc fructus ſuos uberius oſtẽdente:non minus quinquaginta milia hoĩum quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cũ hoc modo calamitatibus oppreſſum regnum oĩ munificentia uel induſtria recuperaſſet:non parũ & in circuitu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit.Nam non fuit qui p neceſſitatem ad eum ueniens:nõ eius auxilium inueniret ſecundũ ſuam dignitatem.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eũ confugiẽtes ſolacium impetrarunt:in tantũ ut æſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expendiſſe.Chorus aũt habebat modia attica decem. In ipſo uero regno ſuo.lxx.milia expendit.Hanc eius diligentiã & ſolicitudinem apud iudeos tantũ contigit p̃ualere: & diuulgari apud alios:ut antiqua in eum odia cõmota pro præuaricationibus legũ:per quas ẽt regno totius gentis pœnæ priuari putaretur:liberalitate ſua prorſus extingueret:animi ſui magnificentiã præter opinionẽ demonſtrans:populum ãt intantum mutauit:ut talem eũ arbitrarentur: non qualẽ experti ſũt dudum:ſed qualem in neceſſitatibus probauerũt. Eodem tpe & auxilia cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit:quos elegiſeus gallus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus palacia in ſuperiore ciuitate conſtruxit ; magnas exigens domos & ornatu p̃cioſiſſimas ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent:ſecundum menſuram aũt & appellationes eis impoſuit:nam una cæſaris:alia agrippæ uocabatur. Deſiderio deinde cõmotus:cum nihil præponeret ſuæ libidini filiam ſymonis ſibi coniunxit:qui hieroſolymita filius buti cuiuſdam alexandrini ſacerdos inter nobiliſſimos cũ filiam haberet optimam:& tunc in hieroſolyma noĩatam;huius pulchritudo aĩum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrãni de hoc agere:melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere.Ideoq; ſymonem dignũ regia cognatione iudicãs:dum ſuum deſideriũ cõplere uellet per honores euexit: ſtatimq; ieſum ſoabeti: filium a principatu ſacerdotii depoſuit:& ſymonẽ ordinauit:atq; affinitati ſuæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent:ædificauit caſtellum in loco quo prius iudeos cum a principatu per antigonũ pœnæ decidiſſet euicerat:quod eſt ab hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitum:ad ædificationẽ oportuniſſimum: inſtar collis manu factum:ut eſſet in rotũdo circuitio eius.Concluditur aũt in circuitu turris: rectum habens ſcenaſum ducentis gradibus ædificatum:intus aũt domus regiæ præcioſiſſimæ & ad munimẽ & ad ornatum ſimul effectæ.Circa initium ergo collis habitacula conſtructionis perſpicuæ:& aquæductus fecit:nam non ille locus proprias habuit aquas:ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campũ uero ciuitas erat ædificata:quæ collẽ pro arce habebat.Cũq; oĩa ei ſecũdum ſpẽ eueniſſent: ſeditiones contra regnum nequaq̃ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens: timore quidem: q; eſſet ad pœnam non meritis diligentia uero q; in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit aũt tutelam extrinſecus tanq̃ murum ſubiectis parans:nam & ciuitates extraneas diuerſarumq; regionũ reges patriis muneribus ad amicitias ſuas flectebat.Vnde magnificentia ſua cæſarem:& romanoꝝ potentiſſimos placabat:tranſgrediẽdo leges:dum tẽpla erigeret ritui noſtro cõtraria.Nam nobis iterdicta ſunt delubra uel figuras more paganorum honorare: quæ foras prouinciam iudæ pro cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quaꝝ conſtructione multas pecunias expendebat.Attendens uero prope mare locũ oportunum ciuitati:qui quondam ſtratonis turris dicebatur:non qualemcũq; urbem illic ſed lapide albo palatiiſq; præcioſiſſimis ciuitatem cõſtruxit.Portum quoq; tranquillum magnitudine;ſimilẽ pireo totumq; confugium nauibus præbentem conſtituit.Quæ ciuitas iaçet in fœnicæ ſecundum pelagus ad ægyptum inter ioppen:& dora oppida maritima:quæ ſtationẽ nautum difficilimã habent propter affrici procellas.Cui difficultati remedium p̃ſtans:deſcripſit in circuitu portum:qui ſufficeret maximis claſſibus locum p̃bere refugii:lapides ingentes in altum ulnis uigintiquinq; deponẽs: quorum longitudo.xxv.pedum erat:altitudo autem nõ minus decem & octo latitudo nouem: ſuper quos turres diſpoſuit: quarum maxima druſus nominatur a druſo cæſaris priuigno:oſtia uero portus contra aquilonẽ extabant:in medio autem in turris erat:ſuper quam templum cæſaris poſitum:nauigantibus apparebat:habens ſtatuas:unam quidẽ romæ:alteram aũt cæſaris:ciuitas uero cæſarea uocabatur: quæ ſubtus cloacas nõ minores ſuperioribus ædificiis habet:quaꝝ aliæ quidem moditæ ſpatio

non longo ad portum & ad mare fundunt:una uero media eſt:omnium receptaculum purgamē
tor:q̄ ymbribus & mare influente diluuntur. Edificauit etiam theatrum ab auſtrali latere por-
tus:amphiteatrum quoq; multa milia hominū capiens:in conſpectu pelagi conſtruxit. Itaq; per-
fecta ciuitate:duodecimo anno:cum nec ab re laſſaretur:neq; rex ſumptibus deficeret:delibera-
uit filios ſuos romæ tranſmittere ad cæſarem:alexandrum uel ariſtobolū. Qui cū aſcendiſſent:&
in domo pollionis:uiri nimis ſtrēnui: & herodis amici conuerſarent:cæſar eos cum omni huma
nitate ſuſcepit:pollicitus licentiam herodi præſtare:quē uellet ſibi ſucceſſorem relinquere: inſup
& prouinciam draconem & bataniam uel auranitem ei conceſſit: hmōi occaſione. Zenodorus
quidam conductor domus liſaniæ fuit. cui dum reditus non ſufficerent:de latrociniis p̄ traconē
amplius acquirebat. Quæ loca habitant latrones damaſcenoq; prædam agentes. Hos zenodorus
minime prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi:uarronē
tunc præſidē interpellabant:rogantes:ut cæſari patefaceret iniquitatem zenodori. Cæſar autem
delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari:prouinciam autē deputari herodi: tanq̄ illius
diligentia indigentem:quia difficillima domicilia & aquarum receptacula:& depoſita frumenta
habentes:poſſent diu ſuſtinere pericula:munīti ſpeluncis. Cum hæc gratia cæſaris herodes acce-
piſſet:ad prouinciam traconem p̄gens:maliuolos latrones oppreſſit:&in circuitu deſideratam pa
cem omnibus præbuit. Zenodorus autem contriſtatus:primum q̄ a magiſtratu depoſitus fuiſ-
ſet:magis aūt inuidia:q̄ præfectura herodi tradita eſſet:aſcendit romæ accuſaturus eū unde ni-
hil agens reuerſus eſt. Interea agrippæ ſucceſſori cæſaris trans ioniū miſſo:circa mitilenē locutu
rus herodes occurrit:priſtinaq; amicitia renouata rediit ad iudeā. Gadarenſiū āt quidā ad agrip-
pā puenerunt accuſantes herodē:quos ille nullo reſpōſo dato:ligatos regi trāſmiſit. Arabes quoq;
iam dudū infeſti principatui herodis:ſeditionem conabantur rebus eius inferre:occaſione hmōi
nata. Zenodorus en cū iā de ſe diffideret:præfecturæ ſuæ p̄tē aliquā auranitidis:quinq̄gita talē-
tis uendidit:quæ cū in donatione cæſaris haberet:tāq̄ iniuſte ea ſublata contendebāt ſepius q̄dē
incurſionibus uiolentiā inferre:necnon & inopes milites flectebant expectantes rebellionē quā
deſiderant:qui ſtudent male uitæ ſuæ conſulere. Quæ cū cognouiſſet herodes de prouicia ſua ſe-
ditionū auferebat occaſiones. Igitur ſeptimodecio anno regni herodis:cæſar ad ſyriā puenit:ubi
gadarenſiū plurimi herodē:accuſabant:grauē eū ſibi:& tyrannū in p̄ceptiōibus intimantes. Hæc
aūt dicere cōpellabat zenodorus:cū iuraſſet:nullatenus eos reliquere:uſq̄quo ab herodis īperio
eos auferret. Quibus cōmoti gadarēſes:& cōfitētes q̄ nihil paſſi fuiſſent ab herode:cui eos agrip
pa tradidiſſet:qui crudelis quidem in proprios: humanus aūt erat in alios peccatis:accuſabant
rapinas & contumelias: p̄bantes & euerſiones tēplos. Et herodes quidē indignatus:paratus erat
ſatiſfacere:cæſar aūt amplectabatur eum:nihil de fauore ſuo dicens p̄ ſeditionē multitudinis cō-
mutandū. Et in primo q̄dē die de his ſermones prolati ſunt:ipoſteq; uero nulla p̄ceſſit cognitio.
Siquidē gadarenſes uidentes cæſaris & concilii intentionem:timore territi:ne regi traditi affice-
rentur:quidam ſeſe noctu gladio percuſſerunt:alii præcipites ſeſe dederunt: quidam i fluuio ſpō
te ſubmerſi defecerunt:quæ uidebant temeritatis:nō peccati fuiſſe ſupplicia. Quapp nequaq̄ cæ
ſar remoratus:herodem a reatu ſoluit necnon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam
zenodorus præcordiis ruptis malo ſanguine profluente:in antiochia ſyriæ uitam finiuit. Cæſar
autem & huius poſſeſſionis p̄tem non paruam herodi conceſſit:quæ inter draconem & galileam
erat:ulatha:uel paniada:& in circuitu terram. Dimiſit autem eum:& curatoribus ſyriæ præcepit:
ut ſecundum illius ſententiam omnia tractarentur:& in tantum fœlicitatis proceſſit:ut cū duo
iſti romanorum imperium regerent:cæſar uel agrippa:tertium ſibi amicum coniunxerunt hero-
dem. Qui cum in tanta fiducia conſiſteret:fratri ſuæ ferore petiuit tetrarchiam a cæſare:centum
talentorum fideiuſſor exiſtens:ita ut ſi quid ille pateretur filii eius immunes euaderent. Sed cum
cæſarem commitatus eſſet uſq; ad mare:rediēs: in terra zenodori pulcherrimum ei templum cō
ſtruxit:iuxta paniada:ubi ſpelūca pulchra in monte conſiſtit:ſub qua terræ altitudo iacceſſibilis
eſt:aquis immobilibus plena:indeq; fontes iordanis fluuii naſcuntur. Quem locum templo con-
ſtructo:cæſari deuouit. Tunc etiam tertiam p̄tem tributorum conceſſit ſubiectis ſuis. occaſione
ſterilitatis:plus autem reconcillians eos:ne aduerſarent ulterius. Nā in talibus operibus pietate
ſoluta moleſte de p̄uaricatis legibus referebāt adiuicē. Qui dū his ſcitarent:diligentiam habuit
hæc ſedare:auferens quidem otium.& præcipiens ſemper in laboribus eos occupari. Nam neq;
communis deambulatio fiebat:neq; conuentus in ciuitate:ſed omnia cuſtodiebantur:& ſæuiſſi-
ma tormenta captis inferebantur:cū multi palā uel furtim in carcerem Hyrcani tracti illic extin
guerent:& intus i ciuitate piter & in uiis. nā erāt q̄ cōuenientes in unū ſpeculabant eos. Dicūt ēt
nec ipſum hoc neglexiſſe:ſed ſepius priuatū accipiens habitū:nocte cū populus cōuerſabat:expi-
mentū faciens:quid de principatu ſuo ſentirent:& ſi quos omnino atroces:nec approbantes ſua
opera inueniſſet:oībus modis p̄ſequebat:& reliquā multitudinē ſacramentis impellebat ſibi fide
lem exiſtere:& cogebat fauore cū iureiurando ſibi:uel principatui cuſtodire. Quos multi placā-
tes eum:uel timentes:ueniebant ad quod poſtulaſſet:alios uero ſeruantes ſuā opinionem:&.gra-

uiter ferentes q; cogerentur:modis oibus occidebat. Flectebat autem & pollionem grauiter pha riseum:& sanneã:sociosq; illorum sibi iurare. Qui licet non obtempetassent:tamen non sunt tor ti.dum uenerationes eius per pollionem impetrassent.Liberati sunt ét de hac necessitate hii qui dicuntur apud nos esseni.Genus aũt hoc est:quod conuersatione utitur: quã apud græcos pyta goras tradidit.De his itaq; in aliis certius explanabo.Essenos át ex hac cã sic honorabat:quia ma ius quiddam de his sentiebat:q̃ de mortali natura dicere puto.Nam non inhonestus sermo uide bitur:in historiaꝝ genere de his talibus intimare.Quidam essenoꝝ noie manaemus fuit:p oẽm uitam benigna uoluntate probatus p̃scientiam a deo futuroꝝ habens.Is dum adhuc herodẽ pue rum ad doctorem cunt̃ uidisset:ut regem iudeoꝝ salutauit.Qui illusum se reputans commone bat eum sermonem adhuc priuatus.Manaemus hic ridẽs:& feriens manu posteriora eius: regna bis inquit fœliciter:nam iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi sit si gnum de peccatis in regno cõmittendis.Iam optima est ratio:si iustitiam & dei pietatem dilexe ris:& modestiam circa ciues habueris:sed non talẽ & futurum intelligo dum oia cognoscã.Fœli citate nãq; omnes p̃cellis:& habebis gloriam eternã:obliuionem uero pietatis uel æquitatis pos sidebis.Hæc non latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore.Quibus nullatenus aim inten dit:dum spes herodi deesset:paulatim uero:cũ eleuatus usq; ad regnum fuisset: & fœliciter prin cipatum ægisset:accersiit manaemũ:& de tpe quantum regnaret consuluit eum. Manaemus aũt cum oino nihil dixisset:sed tacuisset:interrogauit si decẽ tantum anni regni sui essent:respondit: &.xx.&.xxx.sed finem non addidit.Herodes aũt istis cõtentus:manaemũ cum honore dimisit:& oẽs essenos propter illum honorabat. Hæc sibi licet miranda legentibus demonstrare festinaui mus:& ostendere:multos apud nos talem diuinationis habuisse noticiam.

Qualiter tẽplum post sexcentos annos deposuit:& aliud duplũ condidit. Cap. XI.

INterea decimo & octauo anno regni herodes post prædicta ædificia:opus non mini mum inchoauit.Siquidẽ dei templum maximũ construere:& murum altum & decoꝝ erigere iudicauit:dum putaret id nobilius oibus suis factis perficere: & ad eternã me moriam peruenire.Sed dum non facile populo persuaderi cognosceret:propter operis magnitudinem:conuocans eos hac oratione mulcebat dicens.Alia quæ a me i regno sunt facta o uiri contribuli alias contribules:ut de his laudem proferã:credo superfluum: tanq̃ mihi quidẽ minorem:licet uobis utilitatem maiorem ferre uideant.In difficultatibus enim nec neglexi quæ ad uestra cõmoda pertinerent:neq; in extructionibus mihi magis:quã uobis oibus festinaui tu telã impendere:& puto q; dei consilio ad hanc fœlicitatẽ euectus sum:ad quantã non prius gens iudeorum aliquando peruenit.Constructæ nãq; sunt per prouinciã ciuitates:quas habitatoribus plenas:munitionibus ornates:genus nostrum exaltauimus: quas operosum uideꝫ mihi sciẽtibus enumerare.Quod autem nitor efficere:omni pietate p̃cellentius:explanabo.Bene enim nostis:q; istud maximo deo templũ nostri patres ædificauerunt:cũ a babylonia remeassent:& quia desunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti.lx.secundũ instar illius:quod salomon cõstruxerat.Nemo ne gligentiam pietatis parentum nostroꝝ accusei:nõ culpa illoꝝ factum est breuius templũ:sed ci rus & Darius idaspe filius huiusmodi mensurã ædificationis fieri p̃ceperunt.Quibus illi seruien tes:uel successoribus eoꝝ:& post illos macedonibus: non habuerunt aptum tps quod ad eiusdẽ antiqui formam istius mensurã perducerent. Nunc aũt quõ nutu dei principatui meo pax larga concessa est:& diuitiaꝝ possessio:& multitudo reddituũ:& quod maximum est:amicitia fauorq; romanoꝝ:qui oium rerum domini existunt:cur non studemus relictũ necessitate seruitutis tpe opus corrigere:& integrum deo p̃bere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia concionã te herode:multis ammirationẽ sermo pronunciatus præter opinionẽ imposuit: nec aliqua despe ratione cõmoti sunt nisi q; anxiabantur:ne eo soluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad fi nem usq; perduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis : Quos cũ he rodes cerneꝛt dubitantes:adhortabatur eos dicens:se non prius deponere templũ:nisi oia præpa rarentur:quæ ad perfectionẽ eius pertinerent.Nam neq; mentitus est:ex hoc quod promiserat.Il le enim plaustra parauit:quæ lapides ueherent:decẽ milia elegit peritos artifices & mille nume ro sacerdotes:qui & stolas secundũ eoꝝ honorem habitumq; parauit:sed & quosdam cementari os:alios aũt fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricã hortabatur . Cũq; oẽm apparatum alacriter aggregasset:antiquis fundamentis solutis noua imposuit:super quæ tẽplum erexit:lon gitudine centum cubitoꝝ:latitudine centum cubitoꝝ:altitudine centũ uiginti. Qui uiginti cu biti:per tps fundamentis deiccatis resẽderunt:quod post hæc tpibus Neronis renouare delibera uimus.Edificatum est uero tẽplum ex lapidibus albis & tenacissimis:quoꝝ magnitudo in longi tudine uigintiquinq; cubitoꝝ:altitudine octo:latitudine duodecim erat.Totius nãq; templi cir cuitus & porticus undiq; humillima:altissimũ uero medium fuit:ut a multis stadiis conspiceret & in prouincia constitutis:& contra habitantibus aut accedẽtibus cerneret:ianuas aũt introitus & supliminaria:necnon & uela:iuxta templi magnitudinẽ uario ornatu decorauit.Aureos flores ambientes colũnas fecit:super quaꝝ capita uitis tendebatur:botros aureos habens pendẽtes:qui

mirandam magnitudinem & artificii claritatem uidentibus exibebant propter materiei pulchritudinem. Circundedit ēt & porticibus maximis omne templum:& ſecundum quātitatem uniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit.Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebantur:ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus: paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus ſuper arcem: quē dudum rex ſalomon per dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat:ab inferioribus partibus incipiens:quem uallis altiſſima circundabat.Saxa uero ab affrico expoſita plumbo ligauit:ut interiora loca complecterentur multum ſpacium ſtructura compræhendente:& in alto quadrangulo facto:ut uaſtitas lapidum a frō te uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati:compaginem munirent imobilem per omnia tēpora.Cunq; ita factum opus continuaret uſq; ad ſummitatem cōllis perduxit:& foſſas circa murum poſitas complens:planum ſuper equalemq; confecit:quadriporticus in circuitu: unaquæq; porticu longitudinem ſtadii concludente:& intra hanc porticum:circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ad orientali uero parte pari longitudine porticū duplicem habebat contra templi ianuas conſtitutam: quam multi reges priores conſtruxerant circa omnem uero ſacrarii orbem ſpolia barbatorum fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipſe a barbaris cœperat.Per latus autem aquilonis turris alta:angulosa:munita ualde fuerat: quam ante Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorum conſtruxerunt: & Barin denominauerant:ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent:qua cum opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum induebatur.Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit:poſt cuius obitum:ſub romanis fuit uſq; ad tempora tyberii cæſaris:ſub quo uitellius ſyriæ procurator cum profectus hieroſolymis:& ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet:uolens eis uices retribuere:ut ſacerdotalem ſtolā ſub ſua poteſtate haberent:ſcripſit Tyberio cæſari:& ille conceſſit.Et permāſit ſtola ſub poteſtate iudeoꝝ:uſq; quo obiſſet rex agrippa. Poſt quē caſſius longinus cui tūc ſyria parebat:cū cuſpio fado iudeæ procuratore imperauerunt iudeis in antonianam turrim eam deponere:dicentes:romanis oportere dominos eē:ſicut & prius.Deſtinauit igit legatos ad cladium cæſarem:ut de his peterent.Qui cum peruenīſſent:iuuenis agrippa romæ rex conſtitutus:petens ab imperatore poteſtatem eius accepit:ſcribente uitellio ſyriæ procuratore.Prius aūt ſub ſygillo principis ſacerdotum:& cuſtodum pecuniarum fuerat:qui ante unū diem celebratiōis ad principem cuſtodiæ romanoꝝ aſcendentes:& requirentes ſuum ſygillum ſtolā tollebant:tranſeunte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes:& principi cuſtodiæ oſtendentes:ſimiliter cum ſygillis deponebat.Hāc aūt barin:ideſt turrē:iudeorum rex Herodes munitiorē conſtruens pro tēpli cuſtodia ad gratiā antonii amici quidem ſui: principis uero romanoꝝ:antoniam nominauit.A parte autem occidētalis muri quatuor porte ſtabant:quarum una ad aulam tendebat interpoſita ualle quæ erat i medio eius uiæ:die autem ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatem:multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Namq; ex aduerſo templi ciuitatis in modum theatri iacebat:circundata ualle altiſſima:per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons quæ ad meridianum ſola alias ſolem poſita erat:habuit & ipſa quidē in medio portas ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata:ab oriente ualle incipiens:ad occidētalē finita amplius tendi non potuit. Opus autē fuerat dignum narrari omnibus q ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat:ut nullatenus uideri potuiſſet:ſiquis eius altitudinem attendiſſet:ſuper quam porticus ille ſteterat.Ex qua ſiquis a ſummo:ideſt a tertio tecto notaſſet: & profūditatem edificioꝝ uidere uellet:tenebris profundebatur:ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Colūmniarum autem ordines conſiſtebant in quadra longitudine nā q̄rtus paries colligebatur pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres conſ̄ctas ulnas habebat:lōgitudo autem pedes uigintiſeptem: duplici ſpina ſuppoſita:multitudo autem omnium centum ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero columniarum ſecundum modum corinthium ſculpta ammiranda propter magnitudinem operis.Cunq; quatuor ordines fuiſſent: tres quidem media loca tenebāt: quoꝝ duo eodē modo facti:latitudinē habebant pedū triginta:longitudine ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebanť:medius uero ordo latitudinē uigiti pedū habebat:altitudinē centū:nā dupla ſup utrūq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis i figuras diuerſas apparebant:mediæ uero porticus altitudo in imenſum tendebant:habēs colūnas compoſitas politas undiq; quaꝝ cōpago incōpræhenſibilis omnibus uidebať. Talis qdē primus murus fuerat: a medio uero nō multū ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendendus:quē paries circuibat lapideus:titulū habens:q̄ phibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralē ptem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes:per orientalem uero unā maximam per quam tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autē ſacrariū fuit:intra quod tertiū erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat.Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebanť. Hoꝝ atriū nullomō rex herodes intrauit.cū utiq; prohiberēť quia ſacerdos nō exiſteret:ſed operibus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cū octo annis edificaſſet:templo p ſacerdotes i uno anno:& quinq; men-

R

Abus peracto:ois populus letitia completus est: & primũ quidem pro celeritate gratias deo agebant:deinde de alacritate regis quã in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex aũt trecentos boues optulit deo:& alii secundũ uires suas:quoꝝ numerus nullatenus æstimabatur. Nã cum occurrisset templi dedicatio: regisq; natalitius dies quo principatum assumpserat: insignis est celebrata festiuitas. Construxerat ꝙ effossam uiam ad aulam ab Antonia intra templum ducentẽ per ianuam orientalem:super quam & turrem ædificauit: quatenus & subterraneum haberet ascensum:propter populi seditiones. Dicitur aũt per illud tempus dum templum construeretur:quia in die quidem non plueret:nocte uero ymbres descenderent quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt: nec est incredibile:si & aliã dei prouidentiam aliquis consideret. Templum qdem huiusmodi constructione finitum est.

¶ Incipit Liber.xvi. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodũ Herodes filios suos Alexandrũ & Aristobolum de Roma in domum suã reduxit:q reuersi:uindicare cogitabãt mortẽ matris suæ in Salomæ & cæteris quoꝝ accusatiõe mater eaꝝ dãnata fuit:& qa pater eoꝝ hoc dissimulãs:uxores nobilissimas eis iunxerit. Cap. I.

IN amministratione regꝝ studium Herodes habẽs rex oẽs iniqtates prohibere quæ p ciuitates & puincias fiebant: legẽ statuit nullatenus priori similẽ in q̃ ipse firmauit fures uendi. Quæ res non pœna tantũ gruis:sed ad confusionẽ patriæ:solutionẽq; consuetudinis existebat. Nã alienigenis & non eundẽ uitæ modũ habentibus seruire in his quæ imperasset: peccatũ in religionẽ: non pœna excedẽtium erat:dũ in prioribus cautũ fuisset de hac pœna. Nã iubebant leges quadruplũ fures reddere:non habentẽ uero tantũ uenundari nõ tamen alienigenis:neq; iperpetuũ seruire iudeũ: sed sexto anno absolui. Ergo pter constitutionẽ & preter legẽ reddi hanc pœnã superbũ uidebaẽ:nec regis sed tyrãni in uniuersos subiectos tormentũ atrocissimũ excogitatum:quod populi parabat discordiã. Eodem tpe herodes ad ytaliã nauigauit Cæsarẽ desiderans salutare:& uidere filios suos romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter eum suscipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit: quos & ad propriã domum reduxit. Cum uero ab Ytalia rediissent:studium populi circa iuuenes erat:& perspicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma non deficiente. Et inuidiosi statim usi sunt Salomæ sorori regis:& illis qui accusationibus mariãnem damnauerant: dum putarent: si prævalerent ultionem exigerent de his quæ in matrem suam commissa uidebantur. Causam uero timoris ad illorum criminationem transferebant:dum dicerent:nõn libenter cũ patræ eos commorari propter matris interitum:& quia iniustum eis uideretur simul cum interfectore genitricis manere:& ex ueritate sumentes initium ad uerisimilitudinem descendentes affligere eos tentabant:& fauorem patris quem erga filios habebat auellere. Quod non manifeste ei dicebãt: sed in multitudinem rumorem spargentes:Herodi nunciari credebãt: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatiõe prætermissa:rex amore filiorum honores largitus est & uxores eis nobilissimas iunxit:Aristobolo quidam filiam Salomæ beronicẽ:Alexandro uero Archelai regis capadocium filiam Glafiram.

¶ Qualiter Herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudeam uenire:& profectio agrippæ ad Oniam. Cap. II.

CVm hæc dispositisset:& audisset Marcũ agrippam nauigasse rursus ab Ytalia ad asyã festinauit ad eum:a quo petiit:ut ad regnum eius accederet: ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus eẽt:lætus ad iudeam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum suscipiendo:ædificia demonstrando amplissima:& omni deliciarum apparatu reficiẽdo eum cum amicis in sebastia: uel cæsareæ portu a se constructo:& in oppidis Alexandrio:& Herodio:uel Hyrcanio. Ducebat etiã eum ad ciuitatem hierosolymorum:occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autẽ deo quidem centum boues immolauit: pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari:tamen propter tempus nauigationis festinauit rursus ad Oniam: muneribus ab Herode multis donatus:una cum suis amicis nobilibus peruenit.

¶ At Herodes multis nauigationum circuitionibus secundo uenit ad agrippam. Cap. III.

EX autem post hyemẽ ueris tpe pperauit rursus ad eum: sciens exercitum ad bosioꝝ pducturum. Cunq; per rhodum & choo nauigasset:putauit eũ in lesbo iuenire. Flatu uero aquilonis in chio remoratus est: ubi multos sibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. Cunq; ciuitatis porticum uidisset dirutam:quam in bello mitridatico depos

tam:non facile propter magnitudinem & pulchritudinem reſtaurari contigerat:pecunias prebẽs q̃nte ſuperabundare potuiſſent ad operis perfectionẽ:præcepit omnibus:ut non negligerent:ſed ci tius ornatum ſuæ ciuitatis erigerent.ipſe uero ceſſante procella:ad mitilenã acceſſit:& exinde ad bizantium profectus:cum audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippam nauigaſſe:feſtinauit & ad ſinopẽ ponticam deſcendens:ſubito illi inſperatus apparuit:a quo libenter exceptus: honoribus fruebatur.Cum quo & totius expeditiõis tempore labores partitus eſt.Cunq; prouincias põticas ordinaſſent:per paflagoniam & capadociã:& exinde per maximam frigiam profecti:epheſi perue nerunt:unde ad ſamũ nauigauerunt.Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundum petitiones interpellantium fiebant:dum largitionibus minime parcerent:ſed & ſi qui aliquid, ab agrippa petiſſent:arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cũq; bonus & largus præſtando petẽtibus eẽt: nullúq; contriſtaret:agrippam ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nam iudẽſibus alias militẽſibus eum reconciliauit iratum:perſoluit & pecunias quas procuratoribus cæſaris chii debebãt: alioq; quoq; petitiones munificenter complebat.

¶ Interpellatio iudeoꝝ ad agrippã in onia p̃ſente herode:de q̃bus græcos accuſabãt. Cap. IIII.

VMq; ad oniã pueniſſent:iudeoꝝ populi p ciuitates habitantes:tẽpus & fiduciã nacti uiolentias referebant q̃s patiebant dũ & legibus ꝓpriis uti nõ ſinerent: damnata etiã p calũniã exactoꝝ in feſtis diebus darẽt: & pecunias q̃s ad hieroſolymã alias ab hiero ſolyma tranſmittebant:& multis calamitatibus opprimerent:romanis ſemp præcipiẽ tibus eis ſecundũ ꝓprias leges uiuere.Quæ cum ſuggeſſiſſent herodi:præſentauit eos ut audiret agrippa eoꝝ allegationes:nicolaũ ãt quendã ex ſuis amicis dedit:qui ꝓ eis poraret.Agrippa uero romanoꝝ nobiliſſimos:& reges & potentes qui tunc præſto erant cũ ad cõciliũ ſecũ ꝓduxiſſet: nicolaus ita ꝓ iudeis locutus eſt.Omnes quidẽ o maxie agrippa indigentes oportet ꝓ neceſſitate confugere ad eos:qui uiolentiã poſſint auferre.Hi uero qui nunc interpellant: fiduciam prius a uobis datam quã ſepius optauerunt:nullatenus ſe ꝓdere ꝓ uos poſtulant qui dediſtis.Petũt enim ut hæc quæ acceperunt a uobis qui ſoli poteſtis præſtare ſeruentur.Nam damnis afficiuntur:nõ ab aliquo meliore:ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt.Et ſiquidẽ ma xima ſunt quæ a uobis meruerũt laudabiles uidenᵗ:q; ita ſe probauerunt beneficiis dignos:ſi ue ro minora ſunt:inhoneſtũ eſt:ſi nec hæc firmauerunt q̃ ꝑſtiterunt.Hi qui uiolentiã iudeis igerũt niſi putarent bonos eos eſſe: q; a uobis talia meruiſſent:non eis iuiderent:& ueſtra beneficia ceſ ſare niterentur. Quod ſiquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipſi priuari.i.immolationi bus & pompis qua factis alias fictis diis offerunt:ſcio libẽter eos omnia pati:quam patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes:ne tranſgrediantur patrias le ges:& libertatem quibus nũc uniuerſum hominum per uos potitur:quod nos etiam petimus ut liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolẽnia. Cur ergo hi quæ pati uolunt:in alios committunt: Illud uero conſideremus.Nũquit eſt populus:aut ciuitas:aut gens aliqua hominum: quibus ma ximum bonum apparuit continentia ueſtri imperii:uel potentiã romanorum:uel audet aliquis eorum beneficia infirmare:licet ſit amens. Nam nemo eſt:qui non horum particeps:uel publice uel priuatim exiſtat. Quod & ſiquis auferat quæ uos donaſtis:nihil firmum:neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit.Veſtra enim beneficia quis enumerare præualeat.Si recordatus fuerit re gnum antiquum & modernum imperium:multa exiſtunt:quæ a fœlicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſunt:non tamen inuidioſa:propter uos qui donaſtis.Hoc tantum perfrui poſtulamus:ut ſine impedimento patriam religionem ſeruemus.Quod & per ſe inuidioſum eſſe non debet:ſiquidem deus letatur honoratus.Ex noſtris uero ſolẽnis nihil inhumanum eſt:om nia enim religioſa & iuſtitia ſalutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanaꝝ ꝓfeſſionum. Septimum uero remittimus doctrina noſtroꝝ ſoleniũ ĩbuti. Quapropter nullatenus peccamus:boue náq; probantur leges quas colimus ſiquis per ſe eas req rat:& antiquæ exiſtentes:licet & aliquibus non ſic eſſe uideantur:ut earum honor ꝓ longitudinẽ temporis non facile repellaᵗ ab his qui & eas caſte cuſtodiunt:quibus nos priuant per uiolentiã. Pecunias náq; q̃s deo cõferimus:rapientes manifeſtum ſacrilegium committũt. Vectigalibus ue ro grauantes nos in feſtis diebus:ad iuditia & ad mercemonia nõ neceſſaria nos pertrahunt: pro contumelia religionis quam nos colere cognoſcunt:de qua non iuſtum odium habent. Siquidẽ ueſtrum imperium q; omnibus dominatur probitatem quidem laudat: contumelias autem forti ter abhorret.Poſtulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri:ut non prohibeamur legyti mis noſtris in ſolẽnitatibus perfrui:& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his quibus nullam uio lentiam inferimus.Nam petimus nõ tantum iuſta:ſed etiam a uobis primo donata: poſſumuſq; pro his ſenatuſconſulta:& tabulas in capitolio poſitas legere quas certum ẽ experimento noſtræ circa uos fidei datas.Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus:deberẽt tamen firma eſſe quæ donaſtis:& nõ tãtũ nobis:ſed etiã oibus hoibus ꝑſtatis:eos' beneficioꝝ largitionibus ampliãtes: quoꝝ ſingula ſiquis enumerat:poſt immenſam orationẽ longo ſermone cõficere. Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtẽdere:ſufficiat nobis ut priora taceamus h.c noſter rex:q uobiſcũ

p̃ſens reſidet.Qualiter eius fides erga ueſtrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius:aut quis in uos non cogitatus eſt honor:aut cauſa qua defuit. Quis cohibet ueſtra circa nos numeranda beneficia explanare.Sed bonum puto:prius patris eius antipatri res geſtas explicare . Qui cum ægyptũ cæſar intraſſet: cum duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit:nec terreſtribus certaminibus:neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere:quantũ profecit illo tpe:tot donationibus cæſaris accumulatus . Singulas uero memorare cæſaris epiſtolas q̃s:tũc ſenatui pro ipſo deſtinauit:publicos etiam honores:q; ciuem romanum antipatrum ordinaſſet: ſuperfluum puto referre. Sufficit enim me demonſtrare:iuſte nos beneficia ueſtra poſſediſſe:q̃ per uos poſtulamus confirmari:quæ etſi prius non extitiſſent ſperabamus affectũ circa uos noſtri generis:& ueſtri erga nos acqrere.Nunciaſ.n.nobis ab hieroſolymoꝝ iudeis:q̃liter puinciã igreſſus eſſes: & deo pfectas imolationes:honorãdo eũ integris ſupplicationibus ꝓſoluiſſes : & quõ populũ pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes:quæ ꝑ gẽres & ciuitates ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amicitiæ ueſtræ putantur:quæ meruit iudeoꝝ gens ꝑ herodis prouidentiam.Hæc admonentes una cum iſto tibi confidente rege:petimus te nihil ſupfluum:ſed ut quæ uos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc nicolaus diſſeruiſſet:nulla eſt facta a græcis cõtrouerſia . Non enĩ in iudicio hæc:ſed ĩ conuentu uentilabantur:hac tamen occaſione pro ſatiſfactione uſi ſunt dicentes: q; inquilini per prouinciam iudei uiolentiam habitatoribus eius ingererent:dum illi indigenas ſe demonſtrabãt: & licet ſuis ſolẽnis uſi:tamen nil lederent eos.

¶ Quẽadmodũ agrippa confirmauit eis leges:Herodeſq; ad propria rediit. Cap. V.

AGrippa intelligens agrippa uiolentiã eos pati:hæc reſpondit:ꝓpter herodis amicitiã uel fauorẽ:paratũ ſe eſſe cuncta iudeis concedere.Tamen inquit qua poſtulant ꝑ ſe iuſta perſpicunt:& ſi amplius petiſſent:non me piguiſſet:quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere.Sed quõ hæc & prius acceperunt:infirmari nullatenus cõcedo:quos uolo ſine moleſtia propriis ſolẽnis potiri.Cum hæc interlocutus fuiſſet:cõciliũ dimiſit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat.Ille pariter eum amplectabatur:& ita tunc diſceſſerũt.

¶ Qualiter allocuturus eſt Herodes hieroſolymitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti anni conceſſit. Cap. VI.

REx autem domi reuerti uolens:nauigauit:& ad cæſarem ductũs:non multis diebus proſpero flatu uentorum ad hieroſolymam peruenit. Vbi cõcilium totius populi cõgregans:cum multi ex prouincia conueniſſent:contõne habita:orationem totius ſuæ perfectionis explanauit:& quæ iudeis in aſya per eum proueniſſent:ut ſine uiolentia impoſterum poſſent degere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatiõ ſui principatus eis profuiſſent:necnon & quartã partem fiſcalium præteriti anni conceſſit.Qua illi oratione uel gratia lætari:cum ſumma exultatione:bona orantes regi receſſerunt.

¶ Vt perturbatio domus herodis facta eſt: alexander & ariſtobolus filii herodis indignationẽ habentes aduerſus ſalome ſororem regis:& ſocrum fratrem eius:propter mortem matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap. VII.

PRocedebat autem ſeditio domeſtica:& acerbiorem accipiebat prouectum: cum tanq̃ hereditarium odium ſuſcepiſſet circa adoleſcẽtes ſalome: & ſumpſiſſet de matris eoꝝ morte audaciam:dumq; uellet neminem illis relinquere:qui poſſet mortem eoꝝ uindicare.Cunq; adoleſcentes a genitore diſcordarent:memoria matris quæ falſis accuſationibus fuerat interempta:& imperii cupiditate:rurſus ſimile malum priori ortum eſt:dum derogationes ab illis circa ſalome & ſocrum fierent:inſidiæ uero ab his circa adoleſcentes Nã odiũ par pro alterutris fuerant:modus autem odii non ſimilis dum illi quidẽ manifeſte detraherent: inhoneſtum putantes iram celare:illi uero non tali modo:ſed callide & maliuolis accuſationibus uterentur:ſeducentes ſemper adoleſcentes:quorum audaciam putabant ad necem poſſe fieri genitoris.Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur:nec eam credebant iuſte periſſe:immo magis feſtinabant in auctorem homicidii uindicare . Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa miſerabaꝫ innocentiam adoleſcentium:diligentia uero ſalome creſcebat:& ab illis occaſiones accipiebat:dum ſic contriſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enĩ: miſere quidem contigiſſe matris obitum:ſe uero miſeriores:qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare.Hæc autem ad peiora abſentia regis procedebant.

¶ Quemadmodum herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo:præpoſuit eis antipatrũ depriuata uxore gentium:ipſos autem ad cæſarem deducens accuſauit. Cap. VIII.

CVm ergo herodes rediſſet:& populẽ iterlocutus eſſet ſicut prædiximus:ſtatim ſermones ad eum per ſeroram & ſalomen proferebantur:magnum ei ab adoleſcentibus periculum imminere: q; minime ſuſtinerent inultum matris interitum. Addebant etiam: q; archelai capadocis ſpe niterentur:tanq̃ per illum ad cæſarem profecturi:& patrẽ herodem accuſaturi.Per quæ confeſtim conterritus herodes obſtupuit:quod & alii eadem nunciaſſet.Recordabatur autem priſcas calamitates:q; nec uxore priuatus:ſeditionibus liberata domus

eius fuiſſet:quæ priorum grauiora & peiora pateretur.Quapropter contriſtabatur:q; omnia præ ter ſpem fœliciter ei forinſecus deus præſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceret.Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum ante principatum ſibi gentium depriuata uxore illis præpones:omnia in eum tranſtulit:dum pu tauit ſic conterete filiorum fiduciam mariamne:& temeritatem eorum damnare:dum illi crede rent alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq; de antipatris prouectione ſupcilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit:nam pueris omnino ſua deiectio grauis ap paruit:Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere:eorumq; accuſatoribus conſentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filioꝝ amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat:nam multos ia acquieſcerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quam de regno iam habuit:fide uero patris putabatur hæc facere:unde plus triſtitiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nã ſæpius ab eis lachrymæ pro contẽptu ſuo & matris recordatiõe fundabantur : patremq; manifeſte apud aicos ranq̃ iniuſtum accuſabant. Quæ maliuoli per antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cõmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis mariã ne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo:ut & matrem eius dudum con temptam reduceret :& cæſari ſæpius pro eis ſcriberet.Agrippa uero poſt diſpenſationẽ decẽnalẽ aſyæ romam aſcendente:rex a iudea nauigans ad eũ:ſolum antipatrum ſecum duxit.Cui eum cũ multis donis commendauit:quatenus romæ cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent cõ temptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri.Ipſe quoq; ſcribens romæ:multis ami cis antipatrum commendabat.Qui contriſtabatur:q; abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime præualeret:timebat enim:ne mutatus pater:modeſtius filios mariamne diligeret. Cunq; hæc co gitaſſet:ſua maligna uoluntate uſus:exinde incitare patrem ſperabat:unde contra fratres frequẽ ter ſcribens: ueteri patris iteritum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorẽ per duxiſſet:ut iam a patre contra filios niteretur.At ille ne tantum facinus perpetraret:melius puta uit romam nauigare:& filios apud cæſarem accuſare:nihilq; ſibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret.Cum uero romam perueniſſet:& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet:cæſarem compellare feſtinãs:tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq; ſuos præſentans: inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:q; feſtinaſſent pa trem ſuum perimere:regnumq; tyrannico more inuadere:dum ipſe licentiam haberet non neceſ ſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem quã a cæſare præcepiſſet:ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolũ regno ſed & uita me rerentur priuari:qui tale facinus hi patrem moliti ſunt:quorum temeritatem diu portans:nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtũ aut grauare a patre: cur uero iniuſtũ eis uideretur: ſi pricipatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & præberet ei quam meritum eſtimaret. Nam hoc inquit præmium cum aliis iuſti tiæ donis exiſtit:ſi meritis quiſq; gratiam præcedentem recompenſauerit ei qui talem diligentiã habuerit:ut retributione tanta dignus exiſtat.Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum nõ poſſint ad regnum niſi patre perempto accedere:quibus hactenus pater honores uel diuitias ad miniſtrauit:coniugeſq; nobiliſſimas genere copulauit:ariſtobolo quidem filiam ſuæ ſororis:ale xandro uero filiam archelai regis capadocum.Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent:poteſta tem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad communem benefactorẽ cæſarẽ adduxiſſet: & auferens a ſe totum quantum aut pater leſus:aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos in iudicio ſecum feçit aſtare:& reliquũ eſſe:aut eos occidi:ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi:quatenus utriq; fabula hominum uel obprobrium forent.

De alexandri ſatiſfactione coram cæſare:& reconciliatione cum patre. Cap. IX.

CVm hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet:iuuenesq; eo dicente la chrymarent:& confuſi de tali accuſatione licet liberũ ſermonẽ ac fidelẽ a conſcientia poſſediſſent;tamẽ patris criminationibus difficilẽ ſatiſfactionẽ putabãt fore:dũ arbi trarentẽ honeſte & cũ fiduciã patrẽ redarguere.Erat ergo eis inopia dicendi & lachry mæ cum gemitu:dũ timerent:ne putarentur mala cõſcientia ſatiſfactionẽ non iuenire.Turbatio nẽ ãt eoꝝ cæſar attendens:ſicut erãt innoxii:credidit: q; cõſciẽtia nõ facinoroſa:ſed imperita mo deſtia minime ſeſe præualerẽt purgare.Vnde eriã facti miſeratione digni cunctis præſentibus pa trẽ cõmouerũt ad ueram miſericordiã:uiuẽteſq; propitiũ eũ & cæſarẽ:& alios præſentes:unus eoꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit:tuus quidem erga nos affectus euiden ter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparuit . Nã ſiqd in nos crudele recogitaſſes:non nos ad omniũ ſenatorẽ cæſarẽ deduxiſſes:dũ tibi quod uelles liceret ut patri.Nemo enĩ quẽq; uolens iterficere: ad tẽpla eũ ſacrariaq; producit:unde uita congrit;quæ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliqd i patre cogitaſſemus.Siquidẽ ſermonẽ fiducia ueritatis inuenit:cũ beatos nos fore ſciamus:te mi tigantes:& picula fugientes:ſi uero accuſatio præualuit:ſolẽ iã uidere ſupfluũ iudicamus.Quod

ergo dicis:regnum desiderare nos uerisimilis contra iuuenes causa uidetur:& q̄ de misere matris interitu subiungis:a priori calamitate argumenta ꝓcipiens:nobis ingeris crimen. Cōsidera tamē: quia næc cōmunia cunctis existunt:& similiter in aliis dici possunt:dum nihil prohibeat:si regis filii sint iuuenes:& matre eorum defuncta;omnes in suspitione patris esse tanq̄ insidiatores. Sed opinio eorum ad talem crudelitatem nō sufficit.Dicat uero quisquam si tale aliquid præsumptū est a nobis:unde credibilia hæc appareant.Nunquit hoc manifestis idiciis poterit approbari:aut ueneni confectio:aut equalium coniuratio:aut seruorum corruptio:aut litteræ contra te destinatæ:dum & hæc possent licet nō facta criminationibus cōfingi:domo regia nō cōcordante. Principatum etiam quem tu dicis præmium esse pietatis:sæpius euenit causam fieri maligne rei.Culpam náq̄ nostram nullus probabit.Accusationes uero quemadmodū soluat:qui excusatiōes non uult audire.Locuti sumus quiddam:sed non contra te:nam hoc iniustum esset:sed in eos:q̄ sigd dictum fuerat minime tacuerunt.Matrem uero quidem nostram planximus:nō q̄ defuncta esse: sed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere.Scimusne patrem possidere quicquam & nos non possidemus. Et dum regis honoribus fruamur: frustra festinamus:si te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia:nec mare nauigabile uidetur.Nunquit subiectorum pietas: & gens religiosa cōcedere habuit parricidas rempublicam obtinere:aut sanctissimū a te confectum ingredi templū.Vt uero hæc omnia omittā:homicidium multum uiuente cæsare posset dimitti. Sed neq̄ filios impios creasti:neq̄ stultos: sed infœlices:teq̄ indignos.Si uero neq̄ causas habes neq̄ insidias iuuenis:quid tibi ad fidem sufficit:in tali crudelitate.An putas de matris interitu coniecturam sumere:quæ nos non incitare:sed magis mitigare posset.Ampliorem quidem satisfactionem uolebamus sermone inferere:sed non recipiunt prolixiorem orationem:quæ minime commissa cernuntur. Quapropter ante omniū dominum cæsarem præsenti tempore paciscimur:si sine suspitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum ostendis: pariter possumus uiuere:licet non fœliciter:quia maxima mala sæpius ex falso crimine generantur permanente utiq̄ in te aliquo merore culpæ nostræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur:si tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixisset:& cæsar:nec prius magnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter Herodem attendens:uidebatur mitigare. Cunq̄ præsentium miseratione rumor i aula diuulgatus esset:regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio.Nam adolescentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat:plus uero:quia oratio conuenienter & sapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus:ad adolescentes quidem licet ab accusatione extranei uiderentur:hospicium tamen peccasse eos pronunciauit:q̄ non tales se patri præbuissent:ut non darent criminationi occasionem.Herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cum hæc persuasisset:iuuenibus innuit ad uestigia patris sese proiicere.Qua supplicatione pater eos lachryma biliter & flebiliter est amplexus:quod cernentes qui aderat flexi miseratione in lachrymas facile proruperunt.Illi autem gratias cæsari agentes pariter discesserunt:& una cum his antipater simulans letitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Postero die Herodes quidem cæsari donauit trecenta talenta: ad spectacula & munera populo romano tribuenda.Cæsar autem metalli ei eris ciprii dimidios redditus:& dimidiam ꝓcurationem præbuit: & hospitalitatibus eum & muneribus honorauit:& de regno potestatem concessit:quem uellet filiorum successorem relinquere: uel partiri unicuiq̄ regnum:ut ad omnes perueniret: illo tamen uiuente hoc agere non permisit dicens:oportere eum dum uiueret & regni:& filiorum donatione possidere. Hæc dū ordinasset rursus rediit ad iudeam.In cuius absentia non parua pars regni defecerat traconitidis ; quos reliqui iudices iterum sub imperium eius redegerunt. Herodes aūt cum filiis dum nauigaret:& peruenisset in eleusiam ciliciæ:quæ postea sebaste dicta est: inuenit cappadociæ regem archelaum expectantem:& de filiorum reconciliatione gaudentē:& q̄ alexander qui filiā eius habuit ab accusatione solutus esset: donationesq̄ sibiinuicem ut reges dederunt.Vnde cum herodes ad iudeā peruenisset:& ingressus in templū fuisset:de suis prosperis actibus allocutus est populū cæsaris in se munificentiam explanans.In fine uero ad persuasionē filioꝝ sermonē conuertit:ut in aula: & in aliis cunctis cōcordarēt:quos & post reges futuros demōstrauit:primū ātipatrū:postea uero filios mariāe:alexandrū & aristobolū:hortabaturq̄ eos dum ipse uiueret sibi in omnibus obedire:quanec per ætatem impediretur:nec per senectutem suā rempublicā gubernare.Cū hæc dixisset:contione dimissa multi sub expectatiōe filiorum eius nouis rebus studebant.

¶ Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem cæsaris:& miranuel clara opera eius. Cap. X.

EOdem tēpore perfecta ē cæsarea:quā edificauit decennalia tēpore:uicesimooctauo anno regni sui:olympiade centesima:& nonagesimasecūda;cuius i dedicatiōe celebratio uel apparatus munificētissimus fuit.Nā præceperat carmina musica uel palestras conuenire.Præpauerat ét feras;uel gladiatores;cursūsq̄ equoꝝ:& reliq̄ mirāda spectacula

in honorē qnquēnalis cæſaris. Cui cæſar cū ſua uxore iulia p dedicatione ciuitatis maxima liberalitate ſummū direxerāt apparatū: quoꝝ ſumma qngentis talētis eſtimata ē. Cūq; multitudo ad ciuitatē conueniſſet pro ſpectaculis & legationes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurriſſent: cunctos ſuſcepit ī diuerſoriis & cōuiuiis per dies qndeci: ac ſpectacula uel delitiās miniſtrauit: unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent cæſarem uel agrippam ſæpius dixiſſe: q; magnitudini Herodis īperium eius deeſſet: & e dignum eū eſſe ſyriæ uel ægypti regnum poſſidere. Poſt huius urbis dedicationem ī campo qui caſarſalam uocabatur: loco aquoſo & optima terra arboribus: & fluuio circundata ciuitatem edificauit: q̄ nomine antipatri antipatridam nuncupauit: pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem ædificans munitione uel domiciliis optimum cyprum nominauit: immō & nomine fratris faſeli: propter amorem quam in eum habuerat cōſtruxit turrī in ea ciuitate: non minorem faro alexandrino p munitione ciuitatis: quam in fratris memoriam faſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdem & ciuitatem circa hierichuntem cōdidit. Beneficia ipſius quæ aliis ciuitatibus per ſyriam & ellada uel apud quos eum contigit p ficiſci donauit minime poſſumus explanare: nobiliſſima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterunt. Siquidem pithium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit: & præbuit multa talenta ad nauiū confectionis. In nicopolitana etiam ciuitate: quā ī acciaco cæſar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem ſyriæ habitantibus plateam longam in media ciuitate poſita ex utraq; ptē porticibus ordinauit: & uiā lapide polito ſtrauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnō & olympiacum certamen appellatione dignum propter pecuniarum inopiā melius redditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius īſignem reddidit. Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nominatus eſt. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam ſi largitiones conſiderentur: qua omnibus donauit hominibus: quis poteſt negare: munificentiſſime naturæ eum fuiſſe. Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur: duriſſimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconſtantem & ſibi contrariam eius uoluntatem eſtimabant. Quod ego minime puto: dum unam cauſam in utroq; dominantem conſidero: nam dum ad immenſam largitionē munificentiamq; perduceretur: ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet uel futuræ: ſumptibus profuſis: alacriter eam emere feſtinabat. Quapropter compellabatur ſeruus ī ſubiectos exiſtere: dum præſentibus conſumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cunq; cognoſceret propter uiolentias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri: corrigere quidem uitia non facile poterat: conabatur autem odium ſuum occaſione pecuniarum ulciſci. Familiarium uero qui eū uerbo non placuiſſet: ſeruum dicendo: aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquem de principatu cogitare: nullatenus ſe poterat moderari: ſed perſequebatur & cognatos & amicos: tāquam hoſtes. Et dum uellet ſolū ſe honorari: talibus delictis ſuccubuit. Teſtimonium &enim perhibent huiuſmodi paſſionis eum fuiſſe: in cæſarem uel agrippam: uel ī alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipſe adulabat maioribus: ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur: & cōtenta inani gloria: ſolam expectat iuſtitiam. Vnde rex eos exoſos habebat: q; non potuiſſent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in ſuos quidem ſeuiſſimum: in extraneos uero munificum paruiſſe.

¶ Oppreſſio iudeorum per aſyam & libiam: & legatio ipſorum pro hoc ad cæſarem: exemplar quoq; cæſaris & agrippæ: quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. Cap. XI.

INterea iudei per aſyam & libiam atrociter affligebantur: dum nō eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus uterent: ſed uiolentia paganoꝝ opprimerent: ut pecunias ſacras uiolenter amitterēt: ideoq; ad cæſarem pro his legationem deſtinauerūt. Qui ſcribens p puinciā: ſuis eos legibus uti præcepit: quaꝝ exempla ſubiungimus quæ demōſtrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani īperatores habuerūt. Cæſar auguſtus pontifex: tribunitiæ: ptātis dicit. Quō gens iudeoꝝ fidelis non ſolū præſenti tēpore: ſed etiā priori: & magis patri meo dictatori & cæſari populoq; romano: & priceps Hyrcanus apparuit: placuit mihi & ſenatui: cum ſentētia populi romani iudeos ſuis legibus: & patrio iure frui pmittere: ſicut ab Hyrcāo principe ſacerdotum altiſſimi dei: & ſacraria eorum iuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hieruſalem tranſmiſſas: reddi cuſtodibus pecuniarum: neq; uadimonia ſabbato uel ſexto die ab hora nona exigi. Siquis autē inuentus fuerit auferens ſacros eoꝝ codices: aut pecunias a ſynagogis: huiuſmodi ſacrilegiis teneatur: & ſubſtantia eius publico romæ deputetur. Suggeſtionē uero eorum p pietate mea quā habeo ſuper omnes hoīes: per gaium marciū cēſorinum mihi porrectā: & hoc decretum præcipio pponi in nobiliſſimo loco: quē omnis aſya meo nomini dedicauit. Siqs aūt tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionē: non mediocrem pœnā exſoluat. Scriptum eſt in tēplo cæſaris. Cæſar norbano flacco ſalutem. Iudei qui antiqua cōſuetudine ſolent pecunias ſacras ad hieroſolymam tranſmittere ſine impedimento hoc faciant. Hæc quidē cæſar iuſſit: agrippa uero ſcripſit pro iudeis hoc modo. Agrippa magiſtratibus: ſenatui: populoq; æpheſioꝝ ſalutem. Pecu-

niaꝝ ſacraꝝ quæ in hieroſolymorum templũ tranſmittuntur:diligentiã & cuſtodiam in aſya iudeos habere præcipio:ſecundum patrium morem. Hos autem qui ſacras pecunias iudeorum auferunt:& ad aſylum confugiunt iubeo retrahi:iudeiſq; tradi:quos iure etiam ſacrilegii retrahunt. Scripſit uero ſilano magiſtratum gerenti ne ſabbato iudei compellant uadimonia præbere. Marcus agrippa:cirenẽſium magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutẽ. Iudei qui p̃ cirenẽ habitant:pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libia fabio magiſtratum gerenti:aliiſq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus ſine impedimento pecuniæ hieroſolymis ſecundum morem ſuum tranſmittant: nunc me interpellauerunt:qui ab aliquibus calũniatoribus affligunt occaſione tributorum quæ nequaq̃ debent:& prohibẽtur ſolẽnia ſua peragere:quod nullo modo impedire admoneo. Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt:has ipſis reddi præcipio:& in reliquo corrigi: ne talia cõmittantur. Gaius norbanus flaccus proconſul:ſardinenſium magiſtratibus & ſenatui ſalutem. Cæſar ſcripſit mihi præcipiens nequaq̃ iudeos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad hieroſolymam tranſmittere. Scripſi ergo uobis:ut ſciatis:quoniam cæſar & ego ſic uoluimus. Nihilominus & iulius procõſul ſcripſit ita. Epheſiorum magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutem. Per aſyam iudei habitantes idibus februa. epheſum mihi iudicanti:demonſtrauerunt cæſarem auguſtum:& agrippam cõceſſiſſe eis propriis uti legibus:immo & primitias q̃ ſinguli eoꝝ ſua uoluntate:pietatis cauſa quam in deum habent ſolent tranſmittere:habeant licentiam ſine impedimento hoc agere. Petierunt autem ut ego ſimiliter cum decretis a cæſare uel agrippa meã ſententiam confirmare. Volo igitur uos cognoſcere:quomodo decretis auguſti & agrippæ parẽs: præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimento ſua ſolemnia. Hæc ideo explanauimus:quomodo cõ ſcripta noſtra amplius apud græcos uentura ſunt:ut demonſtrem eis:quia cũctum honorem ab initio impetrantes:nihil ex patriis legibus prohibiti ſũmus a magiſtratibus agere:ſed & defendebamur religionem & honores in deũ ſeruantes quorum factio ſæpius mentionem:ut muratis ſeculi odiis cauſæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inſertæ ſunt euellantur. Nam legibus hiſdem nulla gens ſemper utitur:dum & per ciuitates multa religionis differentia ſeruetur iuſtitiæ uero a cunctis hominibus ſimiliter ſtudeatur:quæ commoda græcis uel barbaris exiſtit:de q̃ noſtræ leges multam rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos: & hoſpites ãpleCti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere:ſed non ſeruatus benignitatis affectus:quæ omnium hominum communem uitam poterit cuſtodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Quemadmodum egens herodes pecuniis:deſcendit ad ſepulchrum dauid:& terrore imaginũ territus:tumultum deſuper ſtatuit:& rurſus de perturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. Cap. XII.

Igitur herodes ſicut prædixi conſumptis ſuis pecuniis audiens Hyrcanum ante ſe regẽ aperuiſſe tumulum dauid:& tria milia talẽtorum inueniſſe:multoplus credẽs depoſita: quæ ad omnes ſumptos ſuos ſufficerent tumulum ingreditur noctu:dum nequaq̃ uellet hac ciuitatem ſentire. Vnde fideliſſimos amicos tantum ducens:pecunias quidem depoſitas ſicut Hyrcanus non inuenit:ornatum uero:& uaſa aurea plura tulit. Dumq; omne ſtudium poneret:& inquiſitionem diligentiorem faceret:ac uellet interius ingredi ad urnas:in q̃bus dauid uel ſalomonis corpora poſita erant:duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt ab interiori pte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus egreditur:& pro piaculo monumentum ex laide candido ante ianuam magnificentiſſimus conſtruxit expẽſis. Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit:ſed deſcenſum regis obticuit:dum inhoneſtum hoc factum cognoſceret:quod ſemper in ſuis egit cõſcriptis. Nã uiuente rege:& cũ eo degẽs ad gratias eius & fauorẽ illa tantũmodo dicebat quæ ad gloriã eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cũ multo ſtudio celabat. Nam mariãne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionẽ cupiẽs perducere ut luxurioſam illã:& adoleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit. Rex geſtas ãt regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius ſtudioſe ſatiſfecit. Cui uenia danda eſt:quia non hiſtoriã:ſed laudẽ conſcripſit. Nos uero genere aſamoneoꝝ regũ propinqui:& cum honore ſacerdotiũ habẽtes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtoꝝ memoriã recẽſemus. In domeſticis uero malis Herodes cõſtitutus affligebat:nam multi ex regis ira capientes audaciã:accuſabant propiquos & amicos eius. Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat. Siquidẽ ſalome inimica filiis mariãne:ariſtobolo ſuã filiã coniunctã nullatenus fidẽ eius ſeruare dimittebat:dũ flecteret eã ut quicquid locutus ſecrete fuiſſet nũciaret ſibi:& i altricationibus quæ iter cõiugales ſæpius cõtingũt: cogebat puellã dicere:q̃ de marito ſciebat. Illa uero dicebat:q; ſæpius memoriã ſuæ matris mariãne faceret: & q; patrẽ odio haberet:frequenter autẽ interminaret: quia ſi principatũ obtineret:filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litteraꝝ:in agris cõſtitueret: dum magis apti eſſent ad hoc opus:quam haberent circa ſtudia diligentiã:uxores uero ſi quãdo uideret maternum indui ornatũ:pro præſentibus ornamentis cilitiis intercludi:ne ſolẽ uideret. Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata:dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus. Tũc autem filiis interminatus:ſatiſſactionibus eorum ad præſens molitus:impoſterum atrocius exarſit. Nam ferora cum ad Alexandrum ueniſſet filiam Archelai Glafirã ſicut prædiximus habentem Salomen inquit dicentem audiui: q̃ Herodes in amorem Glafiræ ſuæ nurus ſcidiſſet:& minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione commotus:quæ honoris cauſa circa puellam ab, Herociauit cum lachrymis:quæ ferora dixiſſet. Herodes autem multomagis feruens: & mendaciũ impudice criminationis non ferens:turbabatur:& ſæpius exclamans maliuolentiam familiariũ:qua ſis ipſe erga eos fuiſſet:& quales eos inueniſſet cõuocauit feroram. Quem huiuſmodi aggreſſus ſia de nobis exiſtimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriã te talia uerba producere:ſed inſidias & uenena immittere filio pro mea pditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet:portare potuiſſet in patrem animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autẽ canaris male loquendo de me: niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixiſti: qui tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda. Abſcede iam peſſimæ circa fratrem ac benefactorem: & tecum quidem hæc malitia conſcientiæ conuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicãs merito in eis:ſed magis beneficiis exornans:quibus indigni eſſe noſcũtur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſtitia plenus: Salomen īquit hæc perſuaſit:& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat: exclamauit:q̃ nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet:& q̃ feſtinarent omnes ad odiũ regis eam perducere:cunctiſq̃ modis eam occidere: propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerent in præſenti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſq̃ filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hæc dixiſſet:crines ſuos dilacerans:& pectora manibus tundẽs:ueriſimilis ad negationem eſſe conſtabat:maliuolentia uero morũ:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit:nullam habens ſatiſſactionem. Nam Alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt:audiſſe uero a Salomæ minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonum inter eos facta: rex fratrẽ uel ſororem auerſatus. filium pro conſtantia laudauit:q̃ ſibi ſermones feroræ nunciaſſet. Hac lite facta:Salomæ ut accuſationis commotæ caput omniũ odio tenebatur:quam uxores regis ut maliuolam abhorrebant:q̃ natura malignã eam cognoſcerent. Occaſione ergo data:ſemper eã accuſabant Herodi:quarũ fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit. Rex arabum oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ ineficax:habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutum:iuuenem:& in omnibus nimis ornatum:cuius edictioni omnis arabia ſubiacebat. Is pro cauſa quadã cum ad Herodem peruenſſet:& cœnaret cum rege:uidit Salomẽ:& deſiderio eius captus eſt:audiens præſertim q̃ uidua eſſet:amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salomæ uero male tunc a fratre tractata:iuuenisq̃ accenſa decore:libenter conſentit ad nuptias. Et cũ rurſus ad cœnam conueniſſent:monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorũ. Quæ mulieres regi nunciauerunt:deridentes impudentiam illius. Herodes uero cum feroram interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei q̃ nutibus uel oculis non lateret de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq̃ tribus mẽſibus remoratus eſſet:rurſus rediit:ad hoc ipſum ſermonem Herodi facturus: poſtulans dari ſibi matrimoniali iure Salomen:dum nõ incommoda ei foret affinitas eius:cum arabum principatu: quẽ iam ſibi nunc adeſſe:magis uero futurum explano alias exemplo credebat. Cũq̃ hũc Herodes ſermonem ſorori retuliſſet interrogans: ſi ad nuptias conſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoq̃ inquirit:ſi uellet inſcribi legibus iudeorum & circunſcidi:eo q̃ aliter non poſſet Salomæ pœnitus ſibi iungi. Ille reſpondit:nullatẽnus iſta conſentire:quia ſi actum fuerit:ſe ab arabis non ſolum regno:ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die feroras iam de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum adulteria commiſiſſe. Puellam nãq̃ quam fratri ſuo ferore rex deſponſauerat: ipſe quidem non accepit uictus amore:ſicut prædiximus:uxoris abſentis. Salomæ autẽ rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eam coniungere:& diſuadetur rex a ferora:dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitũ:iuſtius aũt eſſe:ut duceret eã filius ſuus:q̃ magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cũq̃ priore pacto ſoluta puella duceretur:a filio ferore:præſtitit rex dotẽ centumtalẽta. Itaq̃ diſſenſiones familiares non ceſſabant:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& incidit tale aliquid ex cauſa non honeſta:& citius ad difficultatem uſq̃ proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles:quorum unus pincerna: alter infertor:alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intereat. De quibus nũciauit quidam regi: q̃ hii ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel permixtione confeſſi ſunt:aliud uero nihil acerbum ſcite de patre dixerunt. Cunque magis tor-

querentur:& in neceſſitatibus eſſent:ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam anti
patri:hoc confeſſi ſunt:quod odium eirca patrem & inimicitias Alexander haberet: & perſuade-
ret eis Herodem ſpernere:uelut ſuperfluum:& cooperiente ſenectutis ſuæ tpa:dum annos ætatis
celaret:& ad ſe iam reſpire:tãq; regnum habentem inuito patre:& quod alii nullatenus ſed ſibi ci
tius primus locus uenturus eſſet:non pp genus tantum:ſed præparationibus patratam ei domi-
nationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet : qui cuncta pro ſe pati uel facere
eſſent parati.Hæc cum Herodes audiſſet:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad cõtumeliam
dicta cognouit moleſte tulit.Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit.Vnde ex utriſq; inci-
tatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore: & cuſtodias un-
diq; communiens:ſecrete quæſtionem fecit.Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppo
ſuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiens:multum con
tra inſontes acerbus factus eſt.Sed magis ac magis ualidi uidebant ei & terribiles:quos non fre-
quenter nominabat:propter inſolitam conuerſationem:& ſi forte uocaſſet:ſtatim de iteritu ſuo
ſecuri non erant.Poſtea uero omnes propinqui dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalu-
tis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſaluté poſ
ſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabãtur immit
tere.Nam regis penitentia ne filios occideret q; non manifeſte peccaſſent intercedebat: ipſi uero
quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere:ſed ad pœna currebant parem:dum ulciſcerẽ
tur in eos qui prius eos accuſaſſent.Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio:multis amicis rex pa
lacium interdixit.Quam interdictionem maxime conſtituit his:qui fidutiam potioré habebant.
Siquidem Andromachum & Gemellũ uiros ab initio amiciſſimos : qui multũ in republica eius
legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſq; filios docuerant:& qui præ filiis primum
fiduciæ locum haberẽt recuſauit ſuſcipere:Andromachum quidem:q; filius eius Demetrius ami
cus Alexandri eſſet:Gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cũ
ipſo degebat.Quos honeſte quidem expulit ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos con-
ſtituere uideretur:ſed caute agens:fiduciam eorum cum honore amputauit:ne per potẽtiam ali-
quid in eum committerent.Horũ autem omnium malorum auctor erat antiparer:qui patris in-
conſtantiam intellexerat:cũ iam dudum ei conſediſſet.Vnde magis ſuadere uidebatur:ut aufere
tur unuſquiſq; potentium.Tunc ergo rex Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fi
ducia:reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat:ut ſiquid contra ſe conflatũ
ſcirent edicerent.Equidem moriebantur dum non hãberent quod dicerent.Ille uero cõſumeba-
tur:quia tales quales exiſtimabat non inueniebat.Callidus autem antipater:q; ex ueritate ad con
ſtantiam & fidem deducere non ualebat:plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniura
tionem.Proinde cum aliqui ex pluribus retuliſſent:q; cognoſcerent adoleſcentem cũ laudaretur
corporis ſui magnitudo:uel ſagittãdi pitia:cũq; alia quæ ad uirtutem ſuper omnes haberet : hæc
ſibi dixiſſe potius bona naturæ officere:dum pater inuideret: & iccirco ambulando cum eo ſeſe
humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum ſagittarent illo præſente non recte ia
culari propter genitoris inuidiam:quam de gloria ſua haberet.Cunq; uerbum ſcrutaretur: & re-
miſſio pœnarum corporis interueniſſet:addebat:q; fratrem Ariſtobolum conſcium haberet : ut
in uenatione patrem perimentes:ad romam confugerent:regnumq; peterent:repertas uero & lit
teras adoleſcentis ad fratrem Ariſtobolum:in quibus patrem accuſabat nõ iuſte feciſſe: dum ter
ram tribuiſſet antipatro ducentorũ talentorum reditus. Quibus dictis putauit Herodes uerum
exiſtere:quod de filiis ſuſpicabatur:& ſtatim appræhendens Alexandrum ligauit.Deinde uero re
miſit ſuam atrocitatem:dum nec quæ audiſſet crederet:& æſtimaret nihil dignum pro iſidis ex
his conflatum apparuiſſe:ſed querela eſſet uel iuuenilis temeritas:& q; eum manifeſte interfici
tes romæ confugerent:non ueriſimile uidebatur.Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis
filii ſignum dicebat non ſibi placere temerarie filium colligaſſe . Torquens autem amicos nobi-
liſſimos Alexandri non paucos:nihil pœnitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit.Cũq; in
hoc multus apparatus exiſteret:& terrore uel turba palaciũ plenum eſſet:unus quidam iuuenis:
ut in neceſſitates peruenit:romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrum & petiſſe: ut citius euocaretur
a cæſare:habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q; regem parthorũ mitridatum con-
tra romanos ſibi reconciliaſſet: addens quia uenenum etiã Alexander in Aſchalonæ ei paraſſet.
Tum Herodes hæc audiens:& credens q; ſolaciũ temeritatis inueniſſet:ſtatim de ueneno præce-
pit inquiri quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudiné ergo malorũ Alexander uolẽt
confirmare:negare quidẽ diſtulit incitãdo temeritatẽ patris ad multo maiora delicta: forſan aũt
& per hoc amputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accuſationibus credendis habebat:tamen nulla-
tenus obtinuit:dum omne regnũ concutere uoluiſſet.Siquidẽ litteras in quatuor libris deſtina-
uit dicens:q; non oporteret torqueri quẽq̃:nec ulterius hoc procedere:quia reuera inſidiæ factæ
eſſent:in quas cõiuraſſe ferorã uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat:ſalomẽ autẽ noctu ſuper ſe
ingreſſam:& cũ inuito concubuiſſe:cunctoſq; ſimul illic contra eũ iure uenturos: q̃tenus eũ oc-

cidentes:perficerent:quod ſemper inexpectatione meditaſſent.Inter hos etiam Ptholomeus & ſa pinius fideliſſimi regis accuſantur.Nam nihil aliud uidebatur:quam ſi rabies quædam incidiſſet beluarum more:aut amiciſſimi contra ſe armarentur. Iccirco nec ſatiſſactio ueritatis habebatur ſed indiſcrete perditiones pronunciabātur.Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes: aliis uero in ſperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore ſœlicitate dehoneſtatum eſt. Et ſæuiſſima erat Herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentum haberet: quod ſæpius ſuperuenturum ſibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & inſaniam pœnæ lapſus eſt.

¶ Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexādrum patri:& ipſe ad cappadociam:Herodes autem Romam profectus eſt. Cap. XIII.

ARchelaus autem rex cappadociæ:cum hæc de herode audiſſet:territus pro filiauel de adoleſcente contriſtatus:pro tantis amici turbationibus in iudeam uenit:nec in contẽtu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt: nec tamen in aliquo quaſi culpans Herodem:q; temerarie feciſſet aggreſſus:uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:ſed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur:Herodem autẽ mitem dicebat:dum nihil temerarie feciſſet:matrimonium quoq; filiæ ſoluere promittens:& nec ipſi parcere:ſi in aliquo reperta illi conſcia nõ iudicaſſet.Cum talem præter expectationem Herodes Archelaũ uidiſſet:& quia plus ipõ furorem ſuum demonſtraſſet:rex mutatus ad iracundia ſua:dum putaret iuſte acta quæ feciſſet:paulatim ad patris affectum rediit.Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit:cum aliqui pro iuuene ſatiſſe ciſſent:& Herodes ab ira mutaretur.Tum Archelaum ſimiliter increpantem attendens: petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet: quia q̃is parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis cõmiſerat:Archelaus tamen ut modeſtiorem eum faceret:criminationes in amicos referebat: dicẽs illorum eſſe:quod iuuenem malignitate ſua corrumperent: fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat.Nam dum Herodes iram contra feroram habuiſſet:& ſferora indigeret regis reconciliatione:ſimulq; credens:quam eum Archelaus flectere potuiſſet:acceſſit ad eum cum ueſte nigra petens:ut fratrem pro eo peteret.Quem Archelaus nec ſpreuit:nec cõfeſtim ſe Herodi ſuadere poſſe promiſit:immo hortatus eſt ad regem eum accedere:& ſupplicando confiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe:quia prodeſſent hæc ad eius indignationem mitigãdam pluſq̃ ſua ſuggeſtio.His flexus ſferora quæ inter ſe ambo conſtituerant:præter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit.Cũq; & feroram Archelaus reconciliaſſet:ad cappadociam reuertitur: gratus tãq̃ nemo alter illo tempore factus Herodi.Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præ omnibus magnifice:& inter neceſſarios amiciſſimum arbitratus eſt. Conſtituit & romam proficiſci:quomodo de his cæſaris ſcripta ſuſceperat.Et uſq; Antiochiam eis ſimul eũtibus ſyriæ procuratorem ticium:inimicum Archelai:ei Herodes amicum fecit.Cũq; romæ fuiſſet: & ide reuertitur:factum eſt bellum inter ipſum & arabas:ex huiuſmodi cauſa.Qui traconem alias traconiti dẽ habitant regionem:quam Cæſar a Zenodoro tollens:Herodis prouinciæ addidit:latrocinandi licentiam non habebant:ſed agrum colere:uel ſub̃ quiete uiuere cogebantur: quod illis minime commodum erat:multaq; Herodi gloria pro hac diligentia ſua ſurrexerat.

¶ Diſceſſio habitantiũ tracone a regno herodis & uaſtatio pduces eius:& de trãſſugis q de tracone ꝓuincia ad arabiã receſſerũt:quos recepit ſylleus ꝓcurator regis arabiæ. Cap. XIIII.

IGitur quãdo nauigauit romæ:ut filium Alexandrũ accuſans:cæſari antipatrum cõmẽdaret:fama uulgauit mortuum eũ eſſe.Qua comperta traconitide habitantes ſubtrahentes ſe ab eius principatu:rurſuſq; ad ſolitum reuerſi morem finitimos agros depopulabantur:contra quos egreſſi procuratores regis:oẽs domuerunt.E quibus q̃dragin ta principes latronũ cum cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiam receſſerũt: ſylleo ſuſcipiente eos:pro cauſa ire quam habebat:negatis nuptiis Salomæ.Quibus cũ locum munitũ dediſſet:illi non tantum iudeã ſed & inferiorẽ ſyriam deprædabanť:refugia ſibi præſtante ſylleo.

¶ Qualiter Herodes a Roma reuerſus in arabam tranſſugas poſtulabat:quos cũ non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap. XV.

HErodes autem roma reuertens:comperit plurima regni ſui a latronibus male tractata: nec poſſe duces ſuos latrones compræhendere nec habere qualiter tutelam ſuam munirent:illis arabum patrociniis fultis.Cũq; grauiter ferret:ipſe traconem peruenies familiares eorum peremit.Vnde illi potius ad iracundiam incitati: legemq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidiſſent:cunctam herodis terram uexabãt:& deprædabantur.Ille uero referebat hæc Cæſaris ducibus ſaturnino & uolũnio:uolens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures facti : omnia perturbabant: affligendo regis Herodis : prouinciam : & uillas deprædando : & captos homines interemendo : ut bello ſimilis eſſet uiolentia quam faciebant : nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat : & debitum quod per Sylleum mutuaſſent Obado alias Quado talenta quingenta : iam

constituto die transacto:in quo statutum fuerat pecunias reddi.Sylleus aũt obadum alias ouadũ despiciens:dum ipse gubernaret:latrones quidem denegauit ꝑ arabiam esse:de pecuniis uero differebat.Quapropter cognitiones corã saturnino uel uolũnio procuratoribus syriæ cõmittebantur.Qui statuerunt intrã triceſimũ diem Herodem pecunias debere recipe: & eos qui de utroq; regno confugissent inuicem reddere.Et apud Herodẽ quidem arabum nullus pœnitus est:nec ꝑ affectionem:nec alio modo tentus.Arabes aũt passi sunt latrones apud se teneri. Cumq; constitutus dies trãsisset:nec sylleus de quo statuerat aliquid composuisset:romã ascendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronum Herodes exequebat.Cum saturninus & uolũnius præcepissent in deuotos persequi:exercitum assumens herodes:arabiam ingressus:tribus diebus septem mansiones fecit:Cũq; prope castellum ubi latrones erant peruenisset:cœpit quidem omnes eos insidiis: euertit uero castellum quod repta uocabatur:cum neminem pœnitus lesisset. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna committitur : in qua pauci quidem Herodis nacebus autem dux arabum cum uigintiquinq; suis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuersi recedunt.Puniens autem horum rex tria milia circa traconẽ idumeorum locauit exercitum:& latrones ibi constitutos arcebat:& de his ducibus circa fœnicem existentibus mandauit demonstrando:quia nihil amplius in ideuotos executus arabas quem oportebat egisset.Quæ illi quidem requirentes:inueniebant nequaq̃ mendacium esse.

¶Quemadmodum Sylleus accusauit coram cæsare Herodem de incursione quam in arabia fecerat & ꝙ indignatus Cæsar dura uel grauia rescripsit ei:quare Herodes placare uolens cæsarem: misit romam Nicolaum damascenum. Cap. XVI.

NVncii uero Sylleo cum romæ gesta.indicassent: & magis singula exaggerassent & ille in aula permanerent tunc inter cæsaris amicos statim hæc audiens: mutata nigra ueste ad eum ingressus:suggessit ꝙ bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuisset:& lachrymis fusis:quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates pisse dicebat:interfectũ autem & ducem eoꝝ nacebũ propinquũ & affinẽ sibi:diuitias aũt reptis castello constitutas depdasse:dum pro egritudine contentus obadus alias ouadus ei non suffecisset occurrere:quia nec ipse nec exercitus arabũ interfuisset.Talia sylleo dicente:& inuidiose insup addente:ꝙ nec ipse rediret ad prouinciã:nisi crederet:quia cæsar de pace oĩum cogitaret:neq; si ꝑsens fuisset cõmodum esset cum Herode bellum cõmittere: his dictis cæsar irritatus:ꝑsentes herodis hoses pcontatus est:qui tunc a syria uenissent si exercitum Herodes ad Arabiã deduxisset.Qui cum ei hoc dicere compellerent nec causam facti suggereret ira cæsar cõmotus scripsit:Herodi cũcta quidem grauia:summa uero æpistolæ huius erat.Olym amico nunc uero subiecto.Scripsit aũt de his sylleus arabis.Qui releuati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt:nec pecunias restituerunt:sed ét & pascua quæ mercede tenebant minime solito reditu possidebant:iudeoꝝ rege cæsaris furore humiliato.Tunc quoq; traconitide habitãtes cum arabis aggressi custodiã iudeoꝝ:afflixerunt eos:non tantũ pro sua utilitate:sed & memoria prioris belli:ꝙ Herodem sibimet irrogati.Quæ rex ferebat pdita fiducia quã in cæsaris amicitiis habuerat:dum secundo legationes suas satisfacturas pro culpis non susceptas cognosceret.Estuabat etiam de sylleo:cui credebat a cæsare:qui ꝑsens romæ conabat defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum succedere:multis cæsari promissis pecuniis:aliisq; in aula potentibus.Interea obado alias ouado moriente:dinea:qui post arethæ dictus est:regnum arripuit. Cæsar autẽ arethæ minabat ꝙ regnare præsumpsisset:priusq; sibi de hoc scriberet.Ille uero cum donis multis Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit:& æpistolam per quam sylleũ criminabatur ut maliuolum seruum:& obadum alias ouadum ueniens eius peremptum ; uxoresq; arabum ab eo adulteratas:dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret:immo & ere alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere.Quibus nullatenus animo cæsar intendens: remisit dona.Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia nec dum firmum imperium habebat prædatores nullatenus prohiberet:Herodes autem iratum cæsarem pro sua uindicta uidens:omnes illorum iniquitates portare cogebatur . Deinde tantis circũ instantibus malis:iudicauit iterum romam transmittere:si posset mediocriter per amicos cæsarem placare.Direxit autem Nicolaum damascenum. Domus autem eius uel filii sui multo peius illo tempore erant dispositi:& licet sine suspitione nunquam fuissent : malum tamen ex huiusmodi causa prævaluit.

¶Criminationes euricleri lacedemonis cõtra filios ad patrem Herodem:& quia ligasset eos pater:& ad cæsarem scripsisset. Cap. XVII.

MAcedonius euricles:nobilis domi:malus aũt aĩo luxuriosusq;:ad herodem uenies:multis donis eius fauoré cõparauit:ut inter necessarios amicos eius deputaretur.Qui manens apud antipatrũ:aditũ uel cõsuetudinẽ cum alexãdro habebat.Nã archelai cappadoci:sese dicebat hospitẽ:& ideo per glaphirã ualde honorabat eum:cunctisq; blandiebatur.Semper aũt dicta uel facta notabat:ut exinde posset accusationibus cõsertis gratias Hero-

dis conquirere: unde ſinguli exiſtimabant multũ ſibi fidelem exiſtere. Quapropter Alexander ut adoleſcens & doleꝰ de his quæ paſſus fuiſſet: narrauit: quã pater alienatus fuiſſet: & mater ſua interfecta ab eo periſſet: antipatrum aũt ſibi præpoſuiſſet: & quéad modum ille intolerabilia de eo patri dixiſſet: & ad odium illum incitaſſet: ut nec in conuiuiis eum: nec conuentu dignaretꝰ adeſſe. Cum uero talia dolens defleuiſſet: ſtatim euricles antipatro oĩa nunciauit dicens: Nõ pro mea utilitate tibi hæc nuncio: ſed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine: præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non ſine dolore dicens: ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat. Igitur antipater cũ eum ſibi fidelẽ eſſe exiſtimaſſet: magnas ei donationes optulit: & deinde flectit herodi eadem explanare. Qui non ſicut ab Alexandro audiuerat intimauit: ſed uerbis ſuis aliquã ueritatem accuſationi addens: animum regis ĩmutabili odio filioꝝ compleuit. Quia a rege donationẽ quinquaginta talentoꝝ accipiens ad archelaum regẽ cappadociæ profectus: Alexandrũ modeſtũ: uel bonum referebat: multumq; laboraſſe: quatenus eũ recõciliaret pater. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiens receſſit. Qui nec in lacedemonia talia facere deſiſtẽs: multis iniquitatibus immerſus: patria priuatus exceſſit. Rex aũt iudeoꝝ non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobolum tantũmodo accuſationes audiebat: ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet: ipſe perſcrutabatur licentiamq; dedit uolentibus quiddam contra eos referre. Tum uero euaredum quendã licet uellet tamen non libenter accuſantẽ audiuit: quia & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenit aũt contra adoleſcentes aliquid peius: dum oẽs præmiorum promiſſione dicerentur: aliquid acerbũ contra hos nunciare: & tãq; pro ſalute regis dicentes: etiam falſa ſuggerebant. Duo enĩ fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes: iocũdus & tyrannus noĩe. Qui cum offendiſſent regem expulſi: Alexandrũ ſecuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniaſq; & donationes accipiebãt. Quoꝝ ſtatim rex in ſuſpitione ductus: torquebat eos. Qui cum multo tpe ſuſtentaſſent: poſt uicti: dicebant: q; eis ſuaſiſſet Alexander Herodem in uenatione feras ſequentem ab æquo deiicere: ut ita facile eum ſuis perfoderent. Quod olim ei cõtigebat. Demonſtrauerunt ẽt aurum in oppido celatum: & præpoſitum uenationis conuincebant q; ſibi tela regalia Alexandri iuſſionibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ Alexandri oppidi apprehẽſus torquebatur: quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiam adoleſcentiũ: & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confeſſus eſt: filius uero eius iſta facta fuiſſe dicebat: litteraſq; porrexit: quaſi manu Alexandri factas: quæ ita continebant. Cũ dei auxilio quæ propoſuimus oĩa confecta ſunt. Ergo ueniemus ad dos: ſed ſicut pmiſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc æpiſtolã: Herodes quidem de filioꝝ inſidiis credidit. Alexander ãt dyofantum inquã ſcriptorem imitatum ſuam manum: & has pter antipatrum litteras aſtute ſcripſiſſe. Diofantus enĩ talis erat. Quapropter in huiuſmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex autẽ cum coram multitudine produxiſſet in hierichunte filios & accuſatores eorum: hos quidem multi manu iaculãtes interemerunt. Cunq; impetum & ſuper alexandrum occidendũ feciſſent rex eos per Ptholomeum & feroram prohibuit. Cuſtodiebantur autem: ne quis ad eos ingrederetur & ſpeculabanꝰ ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius. Cum dãnatorum infamia tenerẽtur horum unus Ariſtobolus: exiſtimas ſuam ſocrum condolere ſuis calamitatibus: & regem in odio habere: & tu inquit periculo perditionis cõicas: dum accuſata de nuptiis ſyllei: cuncta putaris prodere. Hæc ãt illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens ligari eos & diſtractos ab ſuiceem quæ male de patre ſenſiſſent: ſcripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti: ſcribũt: inſidias quidẽ cõtra eum nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe: fugam uero meditatos: & hanc propter neceſſitatem: dũ in ſuſpitione uel difficultate uitam ſuam haberent. Eodem tempore cum ab archelao de cappadocia legatus mela nomine nobiliſſimus perueniſſet: Herodes uolens erga ſe perfidiam archelai manifeſtam facere: uocauit Alexandrum ſicut in uinculis erat: & rurſus conſuluit de fuga qualiter: & ubi ſtatuiſſet diſcedere: cum Alexãder ad Archelaum dixiſſet: & ab eo promiſſum ſibi fuiſſe: ut romæ deſtinaretur: nihil uero aliud neq; importunum: aut acerbum ĩ patrem cogitaſſe: nec ea quæ per maliuolentiam aduerſariorum conficta eſſent uera exiſtere: ac uelle ſi adhuc tyránus uideret: ut quæſtione cautiore facta: ueritas appareret: ſed hunc citius periſſe: antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retuliſſet: iuſſit melam cum Alexandro ſimul ad Glafiram duci: ut interrogaretur: ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis in Herodem conſtructis. Qui cum ueniſſent: ſtatim Glafira ligatum Alexandrum uidens: caput ſuum percuſſit: & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adoleſcentis & præſentium lachrymæ: & ſpectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt Ptolomeo qui iuſſus erat eos perducere interrogante Glafiram: ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret: Alexander reſpondit. Quid meũ hæc ignoraret quæ aĩa mea plus mihi diligitur: dum & cões filios haberemus. At illa clamauit: q; nihil cognoſceret iportunũ: ſi tamen aliqd ſaluti ejus pdeſſet non recuſaret ẽt mentiendo cõfiteri. Alexander ãt nihil impiũ inqt: nec quod pater ſuſpicabaꝰ. quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier: qd aliud ſcis: niſi q; ad archelaũ fugere deliberauimus: & exĩde romã aſcẽdere. Eadẽ & illa cõfeſſa eſt. Herodes ãt in archelaũ de pfidia ſuſpitionem habuit: deditq; olympho

& uolũnio litteras:præcipiens eas tranſmittendo per Eleuſiam ciuitatem cilitiæ archelao tradere:cũlpans eum q; inſidiaꝝ particeps cum filiis ſuis eſſet:& exinde romam nauigarent:ubi ſi Nicolaum inuenirent aliquid profeciſſe:ne Cæſar in eadem difficultate permaneret:darent litteras uel argumenta:quæ contra iuuenes conſtructa deſtinauerat. Archelaus aũt litteras accipiens: ſuſcipere ẽ quidem adoleſcentes confeſſus eſt:quia prodeſſet eis uel patri:ne quid per eius diſcordiam eueniret:ad Cæſarem aũt tranſmittere:uel aliud perfidum contra illũ agere:nihil adoleſcẽtibus pœnitus promiſiſſe. Legati uero cum hæc audiſſent:& romã peruenieſſent:litteras porrexerunt:quia cæſarẽ placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit:ut hic ad aulam aſcendit:primũ quidem non pro quo uenerat:ſed ſylleũ accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes:Nicolaum adeuntes:iniq; tates oẽs ſyllei nunciabant:& q; multos obadi alias ouadi peremiſſet. Quorum indicia manifeſta ex litteris eius demonſtrabantur.

¶Vt per Nicolaum accuſatione liberatus Herodes eſt apud cæſarem: Sylleus autem accuſator Herodis morti adiudicatus eſt. Cap. XVIII.

Nicolaus fœlicitatem quendã ſibi exiſtimãs oblatã:moliebatur p accuſationẽ ſyllei cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim:qa ſi uellet ſatiſfacere de factis eius non permitteretur:ſi uero ſylleum accuſaret:tẽpus pro Herodi dicendi poſſet inuenire. Cõſtituto ergo die Nicolaus p̃ſentibus legatis arethæ accuſabat ſylleũ & cum cæteris addebat regis multorumq; arabũ ſimul interitũ:& pecunias quas mutuas acceperiſſet pro nullo reipublicæ cõmodo:necnon & adulteria:non tantũ per arabiã:ſed ẽt romanaꝝ mulierum. Addebat aũt:quod acerbius concitaret regis aium:nihil ueꝝ docuiſſe de factis herodis. Cũq; ad hunc locum peueniſſet:cæſar qdem interrogauit:ſi Herodes exercitum contra arabiam non duxiſſet:nec duo milia quingentos occidiſſet:nec captiuos traxiſſet:prouinciãq; deuaſtaſſet. Ad quẽ Nicolaus reſpondit:pro his magis ſe uelle ſuggerere:q; nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuiſſet. Sed tu inquit ut iultus hæc atrociter eſtimaſti. Quod cũ præter opinionẽ cæſar audiſſet:& iuſſiſſet ut diceret:Nicolaus ſatiſfaciendo:quingentoꝝ talentoꝝ conſcriptionem ꝓduxit. In qua cautum fuerat:licere herodi conſtituto die tranſacto pecuniiſq; nõ redditis totã arabiam inuadere. Introductã uero per prouinciã militiam:non expeditionẽ dicebat:ſed multitudinẽ ſuas pecunias uolentẽ exigere nec conſtituto die:ſed multo poſt introductã. De qua re cũ ſæpius quidẽ ſaturnium & uolũnium procuratores ſyriæ interpellaſſet: deinde corã illis in beritho cũ ſylleus p tuã fortunã iuraſſet:intra triceſimũ diem pecunias ſe p̃bere:necnon & eos q a regno Herodis tranſfugiſſent:nihil hoꝝ eo faciente:rurſus ad procuratores herodes uenit. Cui cũ præcepiſſent pignora ſumere:ſtatim ꝓuinciã cum ſuis ingreſſus q; iſti bellũ dicit ad inuidiã procuratoꝝ tuorũ qui hoc fieri denũciauerunt ſecundũ conſcriptionum ſtatura. Iſte uero inqt non tantũ deos: ſed & tuũ numen piurans decepit. Reſtat mihi tã de captiuis differere. Latrones traconẽ habitantes: quadraginta primũ:deinde,multi torméta factoꝝ timentes:refugium ſibi fecerunt arabiã: quos ſylleus cum ſuſcepiſſet:contra oẽs hoſtes uaſtabat terram:quam eis habitandam:& lucra latrocinii cum eis priebatur. Spopondit aũt per eadem ſacraméta & eos reddere:die quo promiſerat ſe debitum ſolutuꝝ. Quid ergo? Poteſtne monſtrare in præſenti quéq; alium ex arabum prouincia quam hos abſtractos quos refero:nec cunctos ut ait:ſed qui nequaq; latere potuerunt. Ita ergo. calũnia de captiuitate declarata:maximũ cæſar intellige mendaciũ:& falſitatẽ ad tuam excitandã iram ab iſto confictã. Nam cũ ingreſſus arabiã noſter exercitus fuiſſet:& unus uel alter de ſociis herodis concidiſſent:coactus reſiſtere:nacebũ ducem eoꝝ cum uigintiquinq; proſtrauit. Quoꝝ pro uno quoq; centum iſte referens:duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione cæſar permotus:& an ſylleum conuerſus:furore plenus:interrogauit quanti arabum periſſent. Qui cõturbatus:erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur:litteræq; imperatoꝝ & ciuitatum quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cæſar:ſylleũ quidem mortis ſententia dãnauit: Herodi uero reconciliat:ſatiſfaciens:q; ex falſa crimination atrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita ſylleo reſponſſe phibetur. Quis eſt iſte:qui me impulit mendoſa ſuggeſtionem uiꝝ mihi amicum offendere. Sylleus qdem pecunias creditoribus redditurus & poſt puniendus deſtinatur. Cæſar autẽ adhuc ira ſcebat arethæ:quia principatũ non ſuis præceptis:ſed propria p̃ſumptione cœpiſſet. Cogitabat ergo & arabiam Herodi tradere ſed impedierunt litteræ quas rex miſerat per olymphiũ & uolũnium. Qui cũ cæſarem audiſſent placatũ:ſtatim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miſerat porrexerunt. Quas cũ cæſar legiſſet:principatũ alium addere ſeni & male ſentiẽdi de filiis non æſtimauit. Videns ergo legatos arethæ:& improperans q; temerare niſus eſſet nõ ab ſe regnum accipere:dona ſuſcepit:& principatum ei firmauit.

¶Qualiter cæſare ptãtẽ p̃bente:cõcilio i beritho habito accuſauit filios herodes. Cap. XIX.

Herodi uero ſcripſit:q; placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtaret:præcipiẽs ut ſiqd acerbũ cõtra eũ præſumpſiſſent:pſequeretur tãq; in patris prætaricatores: nam hmõi ptãtem ei dedit:ſi uero fugã tantummõ cogitaſſent:ut improperans mitigaret eos, ne aliquid crudele peragerent. Admonuit uero:ut cõcilio i beritho cõgregato:quo multi

romani habitant:& ſimul imperatoribus ſyriæ & archelao rege cappadociæ:quantoſq; alios exiſtimaret amicitiis eius uel honoribus clariſſimos:eorum ſententiis quod oportēret impleretur. Herodes autem cum litteræ ueniſſent:lætus pro reconciliatione:& q; ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa:ſtatim accerſiit cunctos a cæſare conſtitutos ad concilium:quem præter archelaū: quem propter offenſam noluit intereſſe:nequid uoluntati ſuæ impediret. Cunq; in beritho imperatores & alii conueniſſent:filios non permiſit ad concilium accedere: ſed in uilla quadam ſydoniorum paleſtum nomine iuxta ciuitatem reliquit:ut uocati ad concilium præſentarent. Solus autem ingreſſus.cl.uiris conſidentibus: accuſabat filios:& cauſa quidem non erat acerba: quātū ad ueritatis:indicia:multum uero diſſimilis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat:& approbatione cauſa turbabatur:& maximi furoris uel ferocitatis ſigna mōſtrabat. Defendebat ēt tanq; uera:quæ in odio filiorum dicta fuerant:& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat i q̄bus inſidiarum nulla conſcriptio fuit:tantum uero q; fugere cogitaſſent :& derogationes quædam:& obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet:clamauit iurando:q; melius uita priuaret :quā talia uellet audire. Deinde cū dixiſſet:q; & natura & cæſare concedente poteſtatem haberet:addidit & patriam legem ſibi præcipere:ſi quando parentes filios accuſarēt:& ſuper capita eorū manus ſuas imponerent:neceſſe populos circūſtantes eos lapidare:& huiuſmodi morte perimere:quam legem ipſam paratam in patria quidem uel i regno facere uoluiſſet:ſed expectare illorū iudicia:cognitores āt inuēiſſe eos in manifeſtis filiorū & non paruis criminibus: ut tempus habentes dignum:nullatenus deberent negligere:ne aliis talia prouenirent. Cū hæc rex itaq; dixiſſet:nec adoleſcentes ad ſatiſfactiōem tranſiſſent:uidentes iudices q; modeſtiam uel reconciliationem minime aſſumeret rex:poteſtatem ei confirmauerunt. Et primus quidem ſaturninus:uir conſularis:& in dignitatibus clariſſimus:mitte ſententiam protulit dicens. Damno filios Herodis interfici uero non iuſtum arbitror:quia & ipſe filios habeo:& regem puto ſic uelle:q̄uis infœlices filios ſe habere conſentiat. Poſt quē ſaturnini filii tres qui eius erant ligati:ſentētiā eandē cū patre ptulerūt. Voluminus āt ecōtra morte puniēdos filios herodis reſpōdit:ita circa patrem iniquos inuentos. Eadē cū plures dixiſſent:ut nihil ambiguū eſſet quo minus intelligeret morte damnatos adoleſcentes:ſtatim Herodes ad tirū puenit:ducēs miſeros adoleſcentes. Cunq; nicolaus ad eū roma delatus eēt:& prius ipe ſententias in beritho de filiis pnūciatas audiſſet:herodes cōſuluit qd amici eius de hoc romæ deliberaſſent. Ille ait. Quod & mihi uidetur : ſcilicet impia eſſe q̄ illi de te ſenſerant:oportere uero legatos & cuſtoditos cohercere:& ſiquid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamen:ne plus iracundia quam modeſtia uſus eſſe uidearis. Nam minime dimitti ſolutos puto:ne talia committant:quæ nullatenus poſſent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuiſſet meſticia tentus:poſt iuſſit nicolaū ſecū nauigare. Moxq; ut ad cæſareā delatus eſt:rumor a populo de filiis eius euolabat cunctis ſuſtinentibus ubi cauſa eueniret . Dum ſic periclitarentur & doloribus eorū condolerent dicere aliquid palam:aut dicentem audire ſine periculo non erat. Vnde miſericordiam cū dolore concluſam ſine uoce comprimebant. Vnus autem miles nomine tyro:cum filio ſuo equeno uel amico alexandri:cuncta q̄ alii timore tacita dolebant cum libertate loquebatur:& ſepius clamabat inter multitudinem dicens:q; periſſet ueritas: q; iuſtitia ab hominibus receſſiſſet. Vigent iq; mendacia uel malignitas:tantamq̄ nebulam humanis negociis intulerunt:ut maxime cālamitates uel miſeria pro nihilo iudicentur. Cum talia ſepius exclamaſſet:licet non ſine diſcrimine:ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes ſe occultabant:ſed hæc illū dicentem libenter audiebant. Qui cum regem petiſſet:ut ſolus ſoli q̄ uellet ediceret: conceſſumq; ei non fuiſſet: non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam neceſſariā quidem tibi & commodā:ſiquid utile uellis ab ea ſuſcipere:meæ uero tutelæ contrariam. Deide ſubſecutus ait. Quo tua mens ſagaciſſima receſſit:aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu multat: quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos . Quid eſt : q; cognati uel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem :quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos ſi deſpexerit tale ſcelus:in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero non prævides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſummitate uirturis præcellentes occidis: teq; ſolū in ſenectute relinquis:cum uno filio male uitam tuam diſponente:& cum cognatis quos totiens iam morte damnaſti. Nonne cogitas:q; multitudo tacens crudelitatē tuā conſpicit & odit: exercitus quoq; cūctus & primatus eius miſericordiā qdē de infœlicibus:odiū uero in te hæc faciēte concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet:& cōmouiſſent eū uerba tyronis:q; quæ manifeſte familiariū pfidiam exprobrauerat:paulati imēſa & militari fiducia uſus tyro cōcidit: & turbatione compleuit herodē. Qui cū magis increpari q̄ admoneri ſe putaſſet:& quia milites eū abhorrerent:& primatus eorū indignarentur:præcepit noiatos cunctos cū tyrōe ligatos i cuſtodia detineri. Cum hoc factū fuiſſet:& triphon quidā tonſor regis inuēta occaſiōe regē adiſſet: ait. Suaſit mihi tyro ſæpius dicens:ut regē tondens:guttur eius incideret:nam inter primos apud alexādrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo accipere. Quæ cū dixiſſet:eū rex cōpræhendi

præcepit:& tormentis tyroné:& eius filiũ:atq; tonsoré subdi.Cũq; tyro ita cõsisteret:uidés filius patrem suum crudeliter laceratum:hec habentem spé salutis: futurumq; sibi iudicium ex tormé tis paratum intelligens:se inquit ueritatem nunciare:si uerbo confirmaret torméta patris & sua remittere.Cũq; rex fidem dedisset:dixit sibi constituisse tyronem manu sua regem adire & occi dere si copia daretur:ut solum eum inueniret:multaq; pati quatenus Alexandro præstaret.Quæ cum ille dixisset:patrem a necessitate soluit. Incertũ autem est:utrum hæc ueritate an necessita te retulerit:ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret.

¶Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio. Cap. XX.

HErodes autem licet deliberasset iam dudũ filios interimere:tunc tamen festinauit cru delitati suæ finem imponere:& in contione producens:trecẽtos priores militum reos factos cum tyrone filioq; eius:& accusatore tõsore:criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit:Alexander autem & Aristobolus in cæsaream tracti patræ præcipiente laquæo perimuntur. Corpora uero noctu Alexãdrium portantur quo matris eorum pater:pluresq; cognati:uel proaui positi esse uidebantur.

¶Incipit Liber.xvii.antiquitatis Iudaicæ.

¶Qualiter antipater odio habitus est ab oi gente ꝓpter interfectionẽ fratrum suoꝝ. Cap. I.

ANtipatro autem postq̃ fratrum extitit accusator : & i primis facinus extremæ impietatis& crudelitatis impulsor:haut sane pro uoto spes uitæ sequentis apitur.Nam q̃uis amittendi regni metu fuerat libera tus:q; iam uidelicet illud cum fratribus se cõmunicaturum fore nõ cernere:operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisq; sentiebat.Siquidem odium uniuersæ gẽtis: aduersus illum erat exortum.Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium:q; totam contri stabat militiam: dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem: in qua proculdubio omnia regni munimenta consistunt:& maxime quotiens gentem aut populum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret.Tantum etenim periculum ei fratrũ procurauit interitus.Verũtamen cum patræ pariter participatur regni negocium:non aliter quam si rex etiam ipse consisteret:amplioraq; ei negocia credebantur: & unde pire debuisset:firmitatem magis fauoris iuenerat:q; quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circã illos & circa patrem ipsum detinebatur.Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erãt uiam constituentes qua aduersus Herodem tenderet:ut antipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat: Herodes autem omni refugio nudaretur:nõ habens qui sibi auxiliaretur: cũ antipater hostis manifestus existeret.Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat.Pulsabat autem amplius ut ab incepto non desisteret:q; cernebat moriente quidem Herode certe sibi principatum esse uenturum:prolixius autẽ uiuente:multa sibi surreptura pericula:si eius factio proderetur cuius extabat ipe compositor:& quæ si palã fieret hostem illi patrem compellebat existere.Propter quæ ad donandum erat largus & affluens:& etiam eos qui circa patrem erant lucris pulsabat in gentibus ut aduersus eum hoium odia concitarent:& maxime illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerum sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem saturninum qui tunc curam syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur:sed etiam saturnini fratrem prompereri festinabat.Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam : suo modo utens:ad se uolebat attrahere.Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis:& ad celandum semetipsum satis astutissimus.Non tamen decipe ualebat suam nutricẽ quæ illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli nõ poterat.Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata: ob morum eius improbitãtem:q̃uis eius filiã hẽret uxoré prouidẽtia matris antipatri:& eius ipsius instãtia illam suscipiens:quæ primo fuerat Aristoboli sociata cõnubio.Nam alteram calleas filius uiri eius habebat uxorem sed nullum hoc ei tutamẽ erat:quo minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicq̃ obstiterat:quominus odibilis haberetur. Interea Salomæ festinantem syleo arabo coniungi corporali libidine concitatam:Herodes compellit cum alexa inire connubiũ cooperante quoq; illi Iulia:& persuadente Salomæ:ne illius rẽnueret nuptias:ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur.Iurabat quippe Herodes:nunq̃ si circa Salomæ beniuolum fore:nisi coniugium alexe susciperet:& obediret Iuliæ utpote cæsaris coniugi:ad hæc etiam utilia suadenti.Interim filiam archelai regis Herodes ad suum destinat patrem:quæ fuerat Alexandro iugata:dotẽ etiam restituens:ut nullum inter eos certamen oriretur.

Qualiter Herodes rex filios alexandri & aristoboli filiosq; suosq; adoptans:filiã ferore illis desponsauit & antipatri:& qliter antipater psuasit patri desponsationẽ in suos trãsferre filios: & qliter herodes aduersus traconitas uolẽs munitus existere: zamaris iudeũ q de babilõe discesserat: & i antiochia degebat euocans ibi cõstituit:& utebat illo opposito aduersus draconitas. Cap. II.

IPse aũt enutriebat filiosq; filios diligenter admodum. Erant enim alexandro quidem ex glafira uirilis sexus duo:aristobolo autem ex berenice salome filia masculi tres:puellæ duæ & sæpius amicis præsentibus coram se Herodes eos constituens: filiorum quoq; fortunam causamq; deplorãs:orabat:ne tale quicq̃ filiosq; filiis accidisset:sed & cum uirtute crescentibus uicissitudinem illi nutricationis & educationes exoluerent.Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente:maiori natu quidem alexandri filiorum filiam seroræ:aristoboli uero filio filiam antipatri:filiam uero aristoboli denominat ãtipatri filio alterã uero ex filiabus aristoboli herodi filio suo:fuerat autem is regi natus ex filia pontif.cis. Paternus quippe mos erat:ut simul plures haberemus uxores.Agebat autem filiorum desponsationem rex miram infantulorum parentibus orbatorum:ad beniuolentiam eosq; per societatem coniugalem antipatrum prouocare desiderans.Antipater autem non cessabat circa ifantulos ea uolũtate uersari:q̃ circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat ãt eum studium patris quod circa infantulos gerebat:sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore:præsertim cum in uirilem ætatem prumperent: archelao etiam auxilium neporibus præbituro:uiro in regni culmine cõstituto:& ferora in murum unam ex eis susceptro filiam:tetrarches enim erat iste . Excitabat autem eũ uniuersa quoq; multitudo:quæ circa infantulos quidẽ misericordi mẽte mouebatur:aduersus eum odium autem in omnibus gerebat:propter quod claruerat tante in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoq; dissoluere quæ patri placuerant aduersum sibi reputans:si tanta contra se talium adunaretur potentia. Et differebat quidem herodes sequi postulationes antipatri ut ipse quidem aristoboli filiam in cõnubio susciperet:ferore uero filius fratris eius alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarũq; huiusmodi gerebantur:regem tamen inuito.Herodi uero ea tẽpesta te uxores erant nouem:antipatri mater & filia põtificis:ex qua etiã omonimus illi filius fuerat procreatus.Erat autem ei ẽt fratris filia cõiuncta:& cũ ea neptis altera:ex his quidẽ ples nulla germi nauerat. Erat etiã i uxoribus ex gẽte samareorũq; una:ex q̃ filii extiterãt ãtipas & archelaus & filia oliphias noie:& hãc qdẽ postea iosippus suscepit uxorẽ:qui regi fuerat fratruelis. Archelaus autẽ & antipas romæ apud quendã familiarẽ educabãt.Coniũcta illi erat etiã cleopatra sed hierosolymites:& filii ex ea fuerant nati:herodes & philippus qui etiã romæ educabãtur.Erat in uxoribus etiã pallas:quæ faselũ ei peperat filiũ. Sup has quoq; fedra:& helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ:examana noie:ac salome. Filiæ aũt maiores natu:ex una matre procreatæ cũ alexandro quarũq; intuebatur ferora nuptias:coniũcte erant una quidẽ antipatri sororis filio:altera uero faselo:& iste quoq; fratris herodis fuerat filius:& hoc quidẽ ex dispositione factũ erat herodis.Tunc aũt uolẽs aduersus traconitas munitus existere:cogitauit uicũ iudeis edificare non distanté magnitudine ciuitatis:ut pro hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ prouinciæ. Et cognoscẽs uirũ quẽdã iudeũ ex babilonia:cũ equitibus quingentis & sagittariis plurimis:cognatorũ etiã multitudinẽ:usq; ad centũ ferme numerũq; uirorum eufraten fluuiũ transpeasse:& i antiochia in loco qui dicitur dafne syriæ cõuersari cũ saturnino qui tunc ibidẽ impator militiæ cõsistebat:illũ ei locũ ad habitandum benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promisit. Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oium qui eũ fuerant consecuti:spondens datuq; se terrã i regione quæ dicitur bathanea. Destinauerat eni eũ intra traconitidẽ cõstituendũ uolens eius habitationẽ obstaculũ cõtra hostes habere.Promittebat itaq; illã regionẽ sine tributis ee datuq;: & liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:imunẽq; eis terrã & nullis illationibus obnoxiã põbituq;.His psuasus babilonius uẽit:& suscipiens regionẽ:oppida:& municipia plura cõstruxit.Et uicũ bathyra noie cõstituens:obstaculũ erat & oppositũ quoddã alias oppositio quædã ille uir aduersus traconitas iudeis de babilonia hierosolymã p sacrificioq; tpa uenientibus:ne quis eorũq; latrociniis traconitarũq; insidiisq; lederetur & aduentabant ad eũ plurimi: maximeq; illi undiq; cõcurrebãt:a qbus paternus mos iudeorũq; & instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est:ppter quod imunis ab oibus functionibus pmanebat: uiuẽte dũtaxat herode. Cæterũ postq̃ philippus filius eius pricipatũ regni sucepit:modicas puo tpe illis functiones iposuit agrippas uero maior & filius eius q omonimus quoq; illi constabat eos admodũ grauauere:mõ tamẽ eis delibertate ipsorũq; cũ possent ullã irulere modestiã.Sed rõani deide dominatũ illius regionis adepti:libertatis quidẽ eorũq; etiã ipsi seruauere dignitatẽ ipositionibus ãt eos functionũ usqueq̃q; grauauerũt.Et hæc quidẽ oportuno tpe diligenter exequar oratione pcedẽte. Zamaris ãt babylonius iter hæc uita defungit:qui ad possidendã illã regionẽ ab herode fuerat acquisitus:quinq; cũ uirtute uiuẽs:filios quoq; optios reliquerat:iacimũ qdẽ qui fortitudine clarus extabat:is equites babylonios q sub illo fuerat cõtinebat:& hely:quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed iacimus in senectute defunctus:philippũ filium dereliquit:& manu

S

bonũ: & aliis uirtutis artibus usui supra quẽlibet accõmodum. Ob hoc fida illi amicitia: & firmissimus fauor cum agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat: iste curabat: & ubicũq; deducendam rex postulabat: eius regimine ducebatur.

¶ Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa feroram erãt: uolens per illos insidiari patri & qualiter agnoscens soror regis salome: canculo denunciauit fratri: & de interfectione phariseorũ regi aduersantium Cap. III.

HErode autem in quibus retuli cõstituto: in antipatrum spectabant cuncta negocia: propterea quia utilis ac promptus a rege putabatur: & rex hanc firmitatem non amiserat potestatis: quam ei pater promptius indulgebat: spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat etiã ad deriuandam in se audacissimus: quomodo incognita erat patri eius neqtia: & quo ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis: non tantum magnitudine potestatis: quantum peruersitate moꝝ: & quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem eum feroras accurabat: uicissimq; curabatur. Nam eum callide ualde circũuenerat antipater: & maxime per mulieres ad occupandos eius animos ambigerat. Deditus qppe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; sorori: licet mulieꝝ genus horreret: ob iniuriã filiarꝝ suarum uirginum: uerũtamen has patiebatur: ab hisq; ducebatur: & nihil ab eo sine illis mulieribus agebat. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant: sed & sibimet inuicem cooperari nequaq̃ mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat: partim p semetipsum: partim etiam per propriam matrem. Nam idem he quatuor mulieres sentiebant: idemq; loquebantur. Ferore tamen circa antipatrum in nonnullis minimis sane rebus sentẽtia habebatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis soror: iam diu cuncta circũ ispiciens: & amicitiã eoꝝ in pnicié herodis construi cernens: & ãnunciando non abstinens. Illi autẽ sentientes molestam eẽ regi suam adinuicem beniuolentiam: consilium inuenit: ut manifesta eorum amicitia non esset neq; palam cõtentum facerent: odium autem & maliloquia ubi tempus exigeret contra semetipsos confingerent: maxie autẽ sub Herodis præsentia: ut ad eum de semetipsis talia deferrent: secrete uero beniuolẽtia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic quidem illi gerebant: salome autẽ nihil prorsus latebat: neq; primũ eoꝝ propositum ad huiusmodi negocia festinare neq; tunc: quãdo secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illoꝝ mulier indagabat: quæ ãplificans & atrociora faciens: ad fratrem propriũ perferebat secretos eoꝝ conuentus insinuans & cõuiua: & cõsulationes occulte inotimq; consertas: quæ ad eius interitum tenderẽt: misi maturius ꝓderẽtur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios suimet quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui: finemq; festinare: secrete & ab alterutris remoti beniuolẽtiam in se cõfirmare maximam & quotiens in quibũsq; negociis singulis fierent illud agere quod amicitia postularet: & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset: mõ ut illud astu uel fauore mutuo nõ sentiretur efficere. Illa quidem hæc & hmõi inuestigabat oĩa: & integra ad fratrem cõueniens cuncta deferebat: sentientẽ quidem iam etiã ipsum plurima per semetipsum: sed ad audiendum aliquid licet excitatus esset sororis acccusationibus retardantẽ. Erat enim pori io quædam iudeoꝝ: hoium de scropolositate & subtilitate paternæ legis gloriantium: & culturã diuitatis simulantiũ: a qbus inducebanꝫ mulieres ille supra memorate: hi dicebanꝫ pharisei: qui possent maxime regi nõ modicũ afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum gerendũ: legionesq; iferendas imaturius eleuati. Cũ igitur cuncta gens iudaica iureiurando iurasset cæsaris se propriam fore: & omnibus regis regionibus fauere: isti uiri non iurauerunt. Erant autem numero supra sex fere milia: quos rex pecuniario dãno multauerat. Quod damnum uxor pro eis ferore contulerat: illi uero beniuolentiam quasi pro uicissitudine referentes: futuroꝝ sibi agnitionẽ nutu diuitatis infusam eẽ ꝑdicabant: quia herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus: tã ipsi: quã uniuersæ cognationi eius: illã autem regnum possessuram: atq; feroram: uel filios: qui ex eorum semine descenderent. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim salomen ista fugiebãt: & quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterentur. Rex autem interficit phariseos: qui causa seditionis exiterant: & uagoan eunuchum: & sibi earum quendam: qui tunc primatũ inter eos habebat honestatis dignitate decoratum filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille phariseus præsagabat. Magnificabatur apud etiam uagoa situti pater: & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat: præbente illi & coniugi firmitatem: & filioꝝ: ueluti propriis filiis.

¶ Qualiter rex Herodes præcepit fratri suo feroræ: ut excluderet uxorem suam: aut eius regno discederet: & qualiter antipater suspectus patri factus timens eũ scribebat amicis in roma: ut scriberent patri eius ac persuaderent: ut mitteret eum ad cæsarem cum pecunijs quod persuasum est herodi filiumq; transmisit: & de morte feroræ fratris herodis. Cap. IIII.

HErodes itaq; ultus ex phariseis qui fuere conuicti: conuentum congregat amicorum & accusationem feroræ coniugis: iniuriamq; uirginum & audaciam illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: q; ei cer-

tapinum ſeditiones aduerſus fratrem: & bellum ex illius ingenio ac uerbis operibuſque conſurgerent: quantum poterat hortabatur ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat: ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quæ geſſerat. Nihil enim cum fratre ferora gratiæ permanere poſſe diſiebat: ſi ſecum illam haberet: quæ bonum ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorē abiicere: quæ inter fratres cā belli conſtaret: & ſi magni prācii cōſanguinitatem ſuam duceret: illam coniugaret: ſic enim poſſet nullomodo caritas fraternitatis imminui. At ſerora licet illo ſermone moueretur: tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detracturum: neq; dilectionem coniugis abnuere: eligere ſe potius mori dicebat: q̄ illa muliere priuari: quæ ſibi gratia conſtaret. Herodes uero differebat circa feroram ſuper hoc ira cundiam q̄is cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionem. Antipatro tamen interdixit & matri eius: cū ſerora miſcere colloquium: uel cū illis mulieribus: quæ cū illo erant: obſeruarentq;: ſi alias ne in unum aliq̄tenus cōuenirent. Illi uero profitebantur quidem: conueniebant tamen quando tēporis oportunitas prouocabat: & ſimul etiā conuiuabantur feroras & antipater. Ferebat etiā ſermo: q; antipater feroræ coniugi miſceretur: eo operante illis ad cōuentus faciendos antipatri matre. Suſpectum autem patrem habens & timens antipater: ne circa ſe amplius eius odium proceſſiſſet ſcribit amicis romæ: poſtulans ut ſcriberent herodi: quatenus celeriter ātipatrum mitteret: ſimulq; cū eo munera digna: mandaret teſtamentum etiam in quo poſt regē declararet antipatrū quō iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pontificis fuerat procreatus. Quo facto: pgit una quoq; cū antipatro: & ſylleus arabs: nihil ex his quæ præceperat cæſar peragens: unde quoq; antipater ante cæſarem eius accuſator extiterat: pro quibus nicolaus patiebatur iniuriā. Accuſabat ēt & ab aretha ſylleus: eo q; plures occideret ī petra caſtello benemeritoq; hoium p̄ter ſuā conſcientiā: maxīe āt ſondē uirū omni uirtute decoratū: iuſtitiaq; pollētē: ſed ēt fabatonē cæſaris ſeruū Sylleus āt cās habuit ex hiſdē criminibus propagatas. Erat q̄dē corithus herodis regis unus cuſtodū corporis: cui maxīe cura plurima cōmittebat. Huic perſuadet ſylleus pecunias maximas pollicens ut Herodem occideret: hoc ēt p̄miſerat. Quod agnoſcens ſabbatus ſylleo indicante: ſtatim regi denunciauit. Ille uero corinthū tormentis examinās: fecit oīa depalari. Detinuit āt ſecū duos arabas: cōfeſſioni corinthi credens: & filarchū: q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiam ipſi: nā eos rex tormentis affecerat: cōfeſſi fuerant: quod eos exortaret: nuncians corinthū non agere molliter: & ſicubi opus eſſet rei: ferro cooperarentur ad p̄petrandū facinus inter eos cōplicitū. Ad hæc etiam ſatellites omnibus ei ab herode denunciatis romæ eos deſtinat. Feroram uero fortiter ī amore conſtans permanētē: diſcedere ad propria herodes p̄cepit. Ille uero gratanter accipiens: ad ſuā tetrarchiam non moratus abſceſſit: plurimum ſe iureiurando cōſtringens: non prius reuerti: ātē ī mortem herodis aduerteret. Proinde ab herode morte cōſtricto petitus: ut ueniret pro aliq̄bus ſibi mandatis ſi mors contingeret iniungēdis: nullo mō perſuaſus eſt aduenire: ne iuriſiurādi uiolator exiſteret. Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplum: meliorem circa feroram uoluntatem ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt: ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quā herodes non ſolum non euocatus aduenit: ſed etiam mortuum eum recepit atq; ad hieroſolymā detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter: magnificeq; celebrauit: ingentēq; luctum ſup eum ſupra q̄ quiſq̄ ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet romam nauigaſſet: malos tamē extitit aduerſi ratumq; principium: ex hinc enim iam cœpit fratricidii factio denudari. Narrabo itaq; omnem ſuper hoc hominis rōem: exemplum generi humano in futura tempora permanſurū: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

¶ Accuſatio uxoris feroræ a filiis feroræ: q; ueneno periſſet: & qualiter herodes exquirens repe rit contra ſe uenenū patū a filio ātipatro: & p̄ſcrutatus antipatri cognouit inſidias. Cap. V.

Erora igit̄ mortuo: humatoq; celebritate magnifica: duo ex liberis eius: q; ab eo ī honore habebant̄: ad herodē uenīūt poſtulātes: ne inultā morte fratris relinq̄ret: q̄n potius inq̄ſitionē faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlationis: Illo aūt attonito facto liberoq; ſermonibus fidelia nanq; narrabāt apud cōiugē die p̄xima anteq̄ egritudinē icurreret eū cœnaſſe retulerūt: uenenū āt in cibo ſumpſiſſe: ex eoq; piſſe: quod uenenū allatū eēt ab arabica muliere: amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat: re āt uera ad interitū erat feroræ petitū. Sunt q̄ppe ad uenena cōficiēda artificioſiſſime arabice mulieres. Perſuaſum enī illi dicebāt: ut uenenū uenūdaret: ad loca q̄ppe illa ueniſſe referebāt matrē feroræ cōiugis & ſororē: unde illud uenenū ad portātes: cœnā illi p̄parauere: in quo ille ueneno ſūpto piit. His uerbis p̄tinus excitatus: ācillas eaq; mulieq; tormētis examinat: inter q̄s ēt aliq̄s liberaq;. Et adhuc in occulto remanēte negocio: qa nulla eaq; aliq̄d depalauerat: nouiſſime quædā inflictis ei magnis ex torméto doloribus: nihil q̄dē aliud dixit: niſi deū inuocans: ut talibus ſuppliciis ātipatri matrē traderet iprecata ē: quæ oīum illoq; maloq; cā conſiſteret. Hæc ad inſtigandū alias inſtā dū herodē magis magiſq; coegerūt: ut cuncta mulieq; illaq; ſecreta tormētis erueret. Tūc oīa palam facta ſunt: & conuiuia: & cōuentus ſecreto facti ſepiſſime: ſed ēt ſermocinationes: quæ ad ipſos & ad filiū ſolū fuerant factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres feroræ deferebant̄. Erant āt mu-

neta centum talentoꝝ:ut ſecretoꝙ feroræ perſuaderent:quicquid ātipater impetraret.Prodebatur etiam odium quo in patrem concitarentur:& lamētationes:quas ad matrē propriā frequētabat: quod tā prolixe pater aduiueret:ſibi iam iminere ſeniū:ut ét ei ſi regnū ueniret: nō liceret iocunde iam uiuere ꝓ ætatis grauitudinē atqꝙ moleſtiā:ad hæc ét multos ſibi fratres i regno illo coalescere:& fratrū plures filios:ex qbus oībus minus ſpē ſuā tutā haberet. His ét addebat dixiſſe q ꝓ idem iā tempus fratri potius in regno ſuo licentiā habere cōcederet:crudelitatē quoqꝙ plurimam regis accuſare:& filioꝝ cedes:ſe quoqꝙ timere:uſqꝙ ad ipſum hoc malū pertingeret. Arcē quoqꝙ romam pergendi conſiliūqꝙ narrabat:ferorā quoqꝙ ad ſuam tetrarcham ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus herodes auditis: cognoſcebat feroris ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat. Incitabat autem rex ſuper antipatri nequitia: iuſſitqꝙ matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere: quæ multoꝝ prætio conſtarent talentoꝝ. Quæ poſtq̄ abſtulit:retecit eā:& in amicitiam mulierū ferorę ꝓ damnatione dicauit. Amplius āt aduerſus filiū iracundiam regis incēdebat uir ſamarites antipater nomine qui filio regis antipatro curator extabat. Nam cū alia quidē ei in tormentis ap peruiſſet: illud quoqꝙ prodiderat:quō uēnenū mortiferum confecerat;dederatqꝙ feroræ:iubēs:ut poſt eius abſceſſum cū iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet:ubi ratio prouocaret:patri ꝓ tinus propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenum ex ægypto antifalū unum ex amicis ātipatri: tranſmiſſum aūt feroræ ꝓ theudionē fratrem matris antipatri:& hoc mō ad uxorem feroræ deueniſſe:dante marito ad cuſtodiendū. Quod illa quoqꝙ fatebatur rege ſcrutante negociū:& ꝓcurrens tanq̄ uenenū allatura:miſit ſe de tecto deorſum:non tamen interiit:quō cadens in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtq̄ recreauit animā:promittit ei herodes ſalutē:eiuſqꝙ domeſticis dūmō ab ea nequaq̄ occultaret ueritas neqꝙ ſe illi malū ꝓ ingratitudine redditurū iurabat:ſi cūcta cū ueritate proderet:uel modū quo geſta cōſtaret. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata:firmabatqꝙ allatū eſſe uenenū ex ægypto ab antifalo:modicū quippe eſſe frarrem eius aiebat a quo prouiſum fuerat:ꝓ theudionem āt uiro ſuo trāſmiſſum:ſe uero cuſtodire illud a ferora ſuſceptū: aduerſum ipſum ſane ab antipatro præparatū . Cū igitur feroras egritudine inquit teneret: & eū aduentu tuo conſolationeqꝙ curares:uidens circa ſe beniuolētiam tuam condidit mēte directa & me conuocās:o mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrē ſuū fratrem meū:cōſilia iniq̄ cōſtituens. Nam uenenū in eius perniciem nundinatus eſt. Nūc itaqꝙ quō frater erga me nec ante iniquū aliquid geſſit:& nunc propoſitū bonæ uoluntatis oſtendit:me aūt non poſt multum de hac luce ſentio receſſurum:age:ne cū cōſciētia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abieꝛim:illud uenenū adportās:epiſtolāqꝙ antipatri:me uidente combure. Ego āt plurimū eius igni contradēs:aliquantulū reſeruaui:ut ferora defuncto:ſi me o rex male fortaſſis attenderes:illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerē. Hæc dicens:& uenenū & pixidā in medium protulit. Sed & frater antifali & mater eius eadem fatebant:tormentoꝝ uehementia compulſi:& pixidam illam quoqꝙ nihilominus agnoſcebant. Accuſabat quoqꝙ filia pontificis:uxor regis:tanq̄ oium conſcia fuiſſet:ſed ea celare maluerit. Ob q illam herodes emiſit: filium āt eius ex teſtamēto deleuit i cæteris ꝑmanente: ſed ét ſocerū pōtificatu priuauit ſymonē boeti: ſubſtituit uero mathiā theopholi hieroſolymitē genere. Dum ea gerunt bathillus quoqꝙ libertus antipatri uenit ex roma & tormentis examinatus inuenitur uenenum aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa feroræ tradendum:ut ſi primum uenenum minus fortaſſe regem peremiſſet:& hoc maturius uterētur. Apportabat etiā litteras ab amicis herodis romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſationem habentes archelai atqꝙ philippi:qꝙ quaſi de patre quereretur pro nece ariſtoboli & alexandri:ſemetipſos quoqꝙ herodi miſereri nunciabant:& euocabantur quidem a patre:ueluti non ob alias res:niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes antipatro. Scripſit etiam antipater pater de fratribus:culparum genera magna cōfingens omni mō eos adiudicās:ætatē eoꝝ auſam aſcribens:qua impelli poſſent negtiā ſui patrare ꝓpoſiti. Ipſe uero certamini quod cum ſyleo gerebat:magno ſtudio fuit intētus:& accuſationi primorū uiroꝝ romæ conſtitutoꝝ ſe totū dederat. Monilia quoqꝙ præcioſa ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortaſſe aliquis:quoniam tantis aduerſus eum in iudea motis turbinibus ferme.vii.menſium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarum atqꝙ cuſtodia & odium hominum quo circa eum execratione tenebantur. Nullus etenim erat:qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemqꝙ conquirere.

¶ Nauigatio antipatri dē roma ad patrē:& q̄liter a nicolao damaſceno herodis aico fuerit accuſatus:ꝑſidētibus in iudicio uarone qnilio & ipſo herode cū amicis utrorūqꝙ:i quo iudicio antipater multifariæ cōuincit de facta cōſpiratione i patrē intantū ut uenenū patri a filio ꝑparatū: i mediū ꝓferetur quod ad expimētū iuſſu uaronis bibēs unus dānatoꝝ ſtati moriē. Cap. VI.

HErodes ſane antipatro ſcribente q̄ cuncta quæ oporteret peragēs: maturius aduenire celans ſuam indignationē:reſcribit iubens: ne ulla deſidia ꝑpediretur ne quid i eius abſentia ipſe forte patereť. Et ſimul quoqꝙ de matre ipſius minimū qddā expoſtulāda cātur: ꝓmittēs tamē ei ſe reconciliatū iri:cū ipſe ꝓrinus aduenire: & i oibus erga eū die

ctionē ſuæ mentis apiebat:formidans:ne forte quicq̄ ſuſpicas differret incundæ uiæ negocium: atq; romæ demorans:aliq̄s ſibi difficultates pareret:& in regno romano rumoris aliquid⁹ fieret adminiſter.Has itaq; in cilicia litteras accepit:alias ãt taréto: in quaꝝ textu ſeroræ declarabatur caſus.Quibus lectis:egre ſatis tulit & aſpere:nō propter ſeroræ gratiam:ſed quia patris interitu: ut promiſerat:non pacto defecerat.Circa celendeꝝ auté celiciæ uenies:cœpit de cauſa nauigatio nis ambigere:utrū deberet domū ſicut inſtituerat tendere:a obiectione matris adductus in dubiū. Tunc ex amicis pars ſuadebat expectare:donec agnoſceret:quæ domi mota geſta:q; fuiſſent. Alii uero hortabantur ne nauigationem domi differret;ſolutuꝝ enim ſuo aduentu omnes cauſas aduerſitatis æbant:nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe:niſi q; eius abſentia facultatem ac cuſatoribus uirtutēq; præbuiſſet. His perſuaſis protinus nauigauit:& exceptus eſt portu nomine ſebaſta:quem herodes magnis opibus conſtructum:ſebaſtam ad honorem cæſaris appellauit. In apertis autem iam malis erat antipater:nullo ad eum cominus accedente:nullo colloquente:ſicu ti cum fuiſſet egreſſus uotis eum ac ſecundis præcibus proſequebantur:nunc ecōtra aduerſis eū maledictis non prohibebantur excipere.Verebant enim cuncti:q; pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus.Ea tempeſtate contigerat forte uarum quintilium in hieroſolymis agere:q ſucceſſor ſaturnini ad ſyriæ regionem fuerat deſtinatus.Venerat quippe conſultatum herodi:ab eodem poſtulatus:pro cauſis in quarum diſpoſitionibus heſitabat.Quibus una conſeſſum habi tantibus:uenit antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingreſſus eſſet aulam regiam: indutus purpura ipſum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant: aulam accedere phibebant.Cœpit itaq; perturbari:in quæ mala deuenerit manifeſto cognoſcés.Deniq; pater ſalutatum accedentem repulit:fratricidii ſimul accuſans:& conſilia obiectans ſuper ſuimet ipſius interitum: quorum omnium auditorem ac iudicem in craſtinum uarum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo auditō pariter atq; imminente:ipſa magnitudine fatigatus abceſſit. Cui mater & uxor accurrunt:quæ reſidue fuerant de filiabus antigoni:qui ante herodem in iudea regnauerat:ex quibus uniuerſa cognoſcens: cœpit ſe certamini iudicioq; præparare: Sed die poſtera conſeſſum faciunt uarus ſimul atq; rex:amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis conſanguinei:& ſalome ſoror:& ſi qui nunciaturi forent:quæ pdiderant examinatione tormentoꝝ:ſerui denicq; antipatri ex materno illi iure conuenientes:qui ante fuerant cōprehenſi:epiſtolam deferentes antipatro quæ fuerat in hanc pericripta ſententiam:ne ad patriam re pedaret:q; cuncta uidelicet ad patris noticiam reuelata pueniſſent:ſolumq; illi ſuffugium remā ſiſſe:uel apud cæſarem:& ſub patris poteſtate non cadere.Antipatro uero patris genibus ꝓuolu to:atq; deprecanti:ne iudicium de illo rebus incognitis ꝓmeret quin potius facultate ſibi audi toris contributa purgatum iri ſe apud patrem poſſe firmabat:quem iubens herodes in medium produci:ipſe lamentari primitus cœpit q; tales illi filios habere contigiſſet:per quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem cōparauerat:ut ſua ſenectus in anti patri nequitias incidiſſet.Memorabat etiam enutritiones:& educationes: quas filiis ſtudioſe præ buerat:opum quoq; & facultatum affluentiam: in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent:ſemp illis protinus adiacere: & q; nullum eſſet impedimentum quo eorum conſilio periculum mortis incideret:dum illi regnū impie rapere feſtinarent.anteq; ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ual de mirari dicebat antipatrum: quoꝝ ſpe iubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia táraq; ꝓrumpere quandoquidé eum regni ſucceſſorem etiã ſcribendo declaraſſet: ſed ét uitæ ſuæ tépo re in nullo minor exiſteret:non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquagita demq; illū talenta ex reditibus ſumere: ad hæc trecéta taléta romam eunti dona dediſſe.Increpabat etiã illum de fratribus:q; ſi uelut malignos acculauerit:cur eorum imitator extitiſſet:ſi uero innocē tes fuiſſent:inique aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet:nam illa oĩa quæ de illis nuncia ta fuiſſentia nullo alio niſi ab illo ſemetipſum ꝓnus aduertiſſe:cōſilioq; eius geſſiſſe cūcta:quæ aduerſus illos fuerint geſta:quos nunc ꝓtius abioluere:iſto illis in parricidii facinore ſuccedēte. Hæc ſimul dicens ꝓfundebat & lachrymas:quæ illum intercluſa uoce loqui amplius nō ſinebāt. Verū nicolaus damaſcenus:regis amicus:& in omnibus cū eo una ſemper uerſatus:& modū quo res geſtæ fuerint aſſecutus:rogabatur a rege.ut ipſe reſidua loqueretur:quæcunq; ad demonſtra tionem cauſæ redarguitionéq; proficerét. Sed antipater econtra conuertius ad patrē:ſemetipſum excuſare nitebatur.Emuniebat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla:honoreſq; ſibi a patre conceſſos:quos minime percepiſſet:niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis habe ret:ſeniuero ꝓuidiſſe ſe ſemper quæ ulli neceſſaria forent: conſiliiq; ſemper circunſpectis ratio nibus antecepiſſe:ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet:ſuo labore negotia cuncta peregiſſe:neq; credibile conſtaret:ut qui ſæpius ex aliorum inſidiis patrem ſtrenue liberaret:nūc ipſum inſidiatorem patris efficiat:ut deleret oĩa ſuæ uirtutis uetera monimenta molimine repenti ni facinoris:præſertim:cum ſucceſſor iam regni fuiſſet oſtēſus & ſimul ét bonoꝝ regꝝ honorūq; potiret;quæ uſq; ad præſens tépus eum habere cōſtaret:neq; illud eſſe uerſimile ꝓtius aiebat:ut q; cōctarū regꝝ dimidiū ſine ſui ꝓiculo:& cū uirtutis honeſtate teneret:uelle totū cū crimine atq;

periculis appetere:incertus utrũne ualeret affectum ſuæ cupidinis obtinere:præſertim cum pro tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quoq; facinoris & nunciatoré & accuſatorem ipſum eſſe cõſtaret:q; niſi ab ipſo proderetur occultum proculdubio permaneret:quorum etiam poſtmodũ q; eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidé hæc ſua dicebat eſſe monumenta:quibus conuerſationem ſuam cum magna beniuolentia circa patré agi taſſe probaretur.Romæ uero quæ geſſerit:teſtem cæſarem conuocabat:quem iuxta ac deũ falle re nemo poſſet:quoq; fidem facere litteras ab eodem cæſare deſtinatas:qbus litteris haud recte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum uolentium inter eos turbas & iurgia concitare:quas accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat:quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent.Cauſabatur etiam de tormẽtis:q; eorum uiolentia factum eſſet ut falſa dicerent: doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam:ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui quæ uiderint grata dominantibus quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt.His dictis:mutatio eſt totius facta confeſſus.Satis etenim miſerabantur antipatrum profuſione lachrymarum:& uultus humilitate miſerabilem:ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret.Nam flectebatur quoq; herodis animus inclinatus:licet conaretur ſuam mentem aliis non eſſe manifeſtam. Nicolaus auté exorſus ab illis uerbis quibus rex principiũ fecerat: cauſam amplificare cœpit:& cuncta quæ uel tormentis eruta:uel teſtibus erant relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta: maximé uero uirtutem regis & clementiam longa narratione proferebat:qualiter nutritiones & edificatiões in ſtudiis doctrinarum filiis ſuis impenderat:quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti:quamq; ſe non imitari diceret propriam filiorum inconſiderationem:q; & adhuc fuiſſent adoleſcentuli:& decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti:in tranſuerſum declinaſſent:naturæq; iura reliquiſſent:ut immaturius quam oportet regnandi cupidine reperirentur:antipater uero furiam admodũ ſe prorſus expaueſcere:non modo propter paterna beneficia:in quibus eum affatim fuerat muneratus quæ cum eſſent tam magna:multaq; eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatorum repentium:licet illa repentia quamlibet ſint aſperſa:beneficiis aliquatenus leniuntur . Nõ ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem antipatri:uerumetiam q; fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent:quo minus imitator eorum exiſtens:impetum ſuũ a crudelitate retineret: quãq; inquiens o antipater qui temeritatis fratrum nunciator extitiſti: & documentorum ſcrutator:& punitor redargutorum:cur non repuliſti animo quæ in illis te prodente culpamus:ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſania & libidine raptus es.Vnde claret:q; nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris:ſed pro fratrũ infœlicium interitu feſtinata:ut illorum odium oſtẽtando: amator quaſi patris crederis:quatenus poſſis ad eius inſidias iter facilius adipiſci:poteſtatem a patre percipiens: quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim:ut fratres interimerent: de nequitia redarguti:ut autem conſcii eis proderentur:minime curaſti. Vnde certũ eſt:te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe:accuſationem illis præparando:ut ſi forte ad effectum ueniſſent:tibi lucrum patricidii proueniſſet:ut ex duobus procertaminibus tu fructus peteres gaudiorum:tuis moribus competentes.Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es:nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis.Quod quidem eſſet dignũ itate ſapere:ſi tu non deterior extitiſſes.Sed te occulto aduerſario patris extante:claret:quia illos nõ uelũti patris inſidiatores habebas exoſos:nam haud ita exorbitares ſimilem nequitiam cupiens perpetrare:ſed timens:ne regni fierent ſucceſſores:quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi:patré ſuper fratres extinguere feſtinabas:ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur:& pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre ſupplicium ſumere conabaris: ac parricidium nõ commune cogitaſti:ſed quale uix a quoquam nunc in uita hominũ uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas:uerum diligenti quoq; & beneficia multa præſtanti.Socius quippe regni conſtabas:ſucceſſor in nomine:in diſpoſitionibus particeps:in ſuẽdo communis.Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus:& iocunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus.ad ſpem etiam futuri gerendam ex ſententia es patris ac litteris communitus. Sed tu non ex herodis clementia rerum iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſãbas:uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam poſſediſſet abripere: & confingebas uerbis uelle ſeruare eum:quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas:uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus:fratrumq; uoluntatem aduerſam: ſeditioſamq; reddebas:qui etiam patrem beſtiam appellare auſus es:cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem.Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas.Et quem patrem:qui te tantis beneficiis muneratus eſt. Econtra eum auxilia diu erã poſtulabas:& artibus uariis per uiros atq; mulieres utebaris:quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum:quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas Et nunc uiniſti poſt tormenta liberorum atq; ſeruorum:quæ propter te uiris ac mulieribus conſtant inflicta:& contra denũciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas: E. non ſolũ patrem

hominibus auferre conatus es:ſed etiam leges:uirtutemq; uari:& ipſius iuris naturã:ipſamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne confidis in tua ipudentia:ut etiã tormẽtis temetipſum ſubiiceris:cum cauſeris de tormentis eoꝝ qui examinati ſunt:ut illi quidem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attineant ueritatem minime tenuiſſe uideantur:tormenta uero quæ tibi fuerint adhibita uelis indagaſſe ueritatem. Nonne ſaluas o uare:nonne liberas regem:factionem a ſuo ſanguine ſuſtinentem.Per maieſtatem imperii romani:per uirtutem tuã obteſtamur:ut hãc atrociſſimam beſtiam:quæ pro perditione alias proditione fratrum pater ſe beniuolũ eſſe ſimulabat:quatenus poſſet ſolitarium & omni conſanguinitate deſertum de regno propellere:adiudices:atq; condẽnes.Non prouincias hunc ſceleratum ducendum ad necem.Scias quõ patricidium cõmunis iniuria eſt:& naturæ ipſius:& totius uitæ hominum:neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit:tametſi eum effectum non contigerit: adipiſci.Naturam ipſam iniuriat:q talibus ſupplicia nõ ſportat. Addebat etiã illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri locuta ẽ: ariolationes quoq; ac diuinatiões ſup rege factas:& ſacrificia memorabat.Aiebat itẽ & qcqd antipater cum feroræ mulieribus laſciuire dicebatur:cõmeſſationes quoq; ſordidas amoreſq; narrabat.Deniq; examinationes tormentorum:& teſtificationes plurimas inferebat:quæ ſane plurime conſtabant.Nam alias quidem ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates acceperat: ex quibus priora magis firmabãtur.Plurimi quippe hoſes:quæ antea timore antipatri ſilẽtio prætereũda mãdabant:cernentes eũ accuſationibus primis adhibilem:& aduerſa fortũa inimicis eius aperte ꝓpteq; contradictũ:quia odio ineffabili aduerſus eũ nitebantur omnia tũc prodebant. Incitabantur quoq; ad accuſandum non ſolum honore factorum eius:& magnitudine ſcelerum eius quæ uel patrauerat:uel patratũ ire præſumpſerat:ſed etiã improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis & q; ſuper eũ ſenſerant neq; odiũ merito:neq; amorẽ benignitate: circa quẽpiam habuiſſe:ſed ſuæ tantũ cõmoditatis intuitu.Quoꝝ oium illud eum amplius adgrauabat:q; nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:q; eoꝝ animus odio amicitiaq; iure careret.Dicebant ergo ſe olym iſta ſenſiſſe:prohibitoſq; ſemper ãnunciando: libertate uero data in medium cuncta deferre.A quibus proferebantur multiformia ꝓbamenta nequaq; accuſari de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodẽ:neq; timore periculoſo tacerent:ſed ſolo rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebant:dicentes:q; non in ſuis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimen attenderet:ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit cõcitatus:propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur.Multa etiam a plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur:ita ut antipater quamq; in omnibus rebus impudens.& ad metuendum promptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet:tamen tunc tanta confuſione fuit oppreſſus:ut neq; negare:neq; contradicere ualuiſſet.Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente:uarus iubebat antipatrum:ut ſe de tantis criminibus expugnaret:ſi aliquas aſtructiones haberet:quibus obnoxius illorum quæ importata erant non eſſe monſtraretur:nam ipſe quoq; optare ſe patre certo noſſe dicebat:ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus:in deo rem oĩbuſq; cõmendabat:qui ſibi teſtificarentur:nihil ſe improbum cogitaſſe:atq; ſignũ a deo fieri poſtulabat: inſidiatorem ſe patris pœnitus non fuiſſe.Solent quippe uniuerſi quibus iuſtitia deeſt:quando facinorum aliquoꝝ ꝓpetratores exiſtunt dicere: ſibi libeꝝ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum: quãdo uero in picula ceciderint iuſtũ recipientes iudicium:per inuocationem eius oĩa teſtimonia conãtur auertere:quod ẽt antipatro cõtingebat. Cum tanta nãq; uelut abſcente diuinitate ante geſſerit: tũc autẽ iuſto eũ dei iudicio undiq; concludente:defectu purgationum ad dei iudiciũ abſolutionem accuſationum criminumq; ferebat:potẽtiæ diuinæ cauſam tribuens:ut eius teſtimonio in medio ueniret:quanta pro patre geſſerit:quantaq; periculoſa pro eius ſalute præſumpſerit. Varus autem cum ſæpius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iuſſit uenenum i medium proferri:ut experiretur:quænam eſſet uis eius.Et adductus quidam eoꝝ qui fuerant morte damnati:bibit iubente uaro:confeſtimq; moritẽ. Tunc exurgens:abibat cõceſſu:& die poſtera in antiochiã perrexit:ubi frequens illi fuerat conuerſatio:eo q; ſiroꝝ regnum ubi fuerat conſtitutum.

¶ Herodes ãtipatrũ filiũ miſit i uincula:& legatio miſſa ab herode ad cæſarẽ de filio. Cap. VII.

HErodes autẽ cõtinuo i uinculis filiũ obſtrugi iuſſit.Incerte aũt erant plurimis confabulationes uari quæ ad regẽ habebantur.Dicebant nõnulli:q; ex eius ſnia fecerit:quæ eũq; de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eũ:deſtinauit romã ad cæſarẽ litteras: omne declarãtes negociũ: ſed etiã qui præſenti relatione cæſarẽ docerẽt nequitias antipatri. Depræhenditur aũt in his diebus ẽt epiſtola ab antifalo ad ãtipatrũ ſcripta.In ægypo ãt erat iſte: Quæ ſoluta a rege:talia declarabat.Miſi tibi epiſtolã ab acmes:non parcẽs animæ meæ. Scis enĩ quomodo periclitabor a duobus domeſticis:ſi hoc fuerit agnitũ . Tibi ãt proſperitas ad gerendã cãm proueniat.Et epiſtola quidẽ talia loquebatur.Rex autẽ querebat alterã epiſtolam:quæ tamẽ inueniri nõ poterat.Nam & ſeruus antifali:qui lectã adportauerat epiſtolã aliã ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum aũt heſitaret rex:unus amicoꝝ herodis inſpiciẽs interiorẽ tunicã ſerui:nam duabus

erat indutus:arbitratus est in interiori tunica litteras obcelari:& erat ita.Inuenitur ergo epistola in qua erant scripta hæc.Acmes antipatro.Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolā:& re scriptū faciens epistolæ quæ ad meā dominā ueluti a salome directa est destinauit. Quā cū legerit certo scio punitugꝫ salomē:tanq̄ insidiatricem. Erat autem epistola tanq̄ salome ad dominam suam ab antipatro dictata:sub salome nomine:quantū ad sententias pertinebat:stilo ā͡t acmes cōposita:in qua continebantur ista.Acmes regi herodi.Ego studium habens.ne te quicq̄ lateat quæ aduersum te gerunt:inueniens epistolam Salomæ ad meam dominam contra te conscriptam:cū periculo quidem meo:sed cum tua tamen utilitate conscripsit:tibiq; direxi.Hanc ā͡t illa conscripsit:uolens Sylleo coniungi.Scidi igitur hanc epistolam: ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum ā͡t antipatrum epistola scripta erat:q; eius iussionibus ministerium gesserit:ut ad herodem scriberet:eo q; quasi Salomæ insidias illi præparare festinaret.Sed ē͡t rescriptū eius æpistolæ q quasi ad suam dominam fuerat a Salomæ destinata direxerat. Erat ā͡t acmes iudea quidem genere:in seruitio a͡. erat iuliæ cæsaris coniugis:& hæc gerebat amicitia quā cū antipatro iunxerat:cōparata ab eodem antipatro magnis pecuniarū muneribus:ut eius aduersus patrem & nutricē suffragaretur insidiis. Herodes autem stupefactus magnitudine nequitiarū antipatri:ipellebaſ qdē: ut confestim eum perimeret uelut procerlam magnarum turbinēq; causarum & nō solū ipsum: sed etiam sororem insidiantem domumq; cæsaris sua iniquitate corrumpentem. Accedebat autē etiam Salomæ:crebro pectus percutiens:& se interfici postulans. siquid forsitan tale in ea probaretur.Herodes conuocans filium interrogabat:iubens:ut siquid haberet aperiret:increpabaturq; a patre dicente.Quō inimicus omnino repertus es:age nunc: & qui tecum ad hæc negocia opam dedere:nullomodo moreris aperire.Ille autem in antisalum cuncta referebat:nullūq; alium cūm horum extitisse firmabat.Herodes uero admodum dolens uolebat romam ad cæsarem filium destinare:ut supplicium pro suis factionibus sumeret: sed timēs ne fortassis amicorum suffragio ualeret effugere:ipsum quidē uinctum sicut & ātea custodiebat. Verum legatos misit ad accusandū filium cū litteris:intimandaq; omnia:quæ acmes illi ad perficiendam factionē fuerat suffragata: exemplaria quoq; transmisit epistolarum. Interea legati romam proficiscūtur docti: in præsentia quæ loqui uel respondere debuissent.

¶De egritudine Herodis:& seditione iudeorū:& quia desperans omnes optimates iudeorū cepit occidi in hora mortis suæ & quia tpe illo deportate sunt ei littere ab legatis ad cæsarē missis: habentes damnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam:& quia inualescente egritudine malum purgans:cultro se interemisset si præuentus nō fuisset. Cap. VIII.

SEd rex morbo prægrauatus:testamētum scribit:iuniori filio regnum retribuēs:odio quod circa archelaum philippumq; ex antipatri accusatione conceperat. Cæsari uerò mille talenta dereliquit: iuliæ quoq; cæsaris uxori:& filiis & amicis:& libertis cæsaris quingenta filiis etiam suis:filiorumq; filiis pecunias & reditus distribuit. Salomen sororem magnifice locupletauit:q; eā scilicet erga se beniuolā semp agnouerit: & nunq̄ aliquid ex aduerso molientem.Desperans autem contra morbum se posse subsistere:nam annum agebat circiter.lxx.exasperatus est:irrationabili furia:& amaritudine mentis incensus:uolebat si potis esset:iudeorum cuncta disperdere. Causa uero huius rei erat:q; se contēni putabat:eo q; casum suum iocunde gentem totam extimabat accipere.Super hæc quoq; quidam popularium hominum seditionem excitauerant:propter huiusmodi causam. Erat quidam iudas arifei:& mathias margalothi:iudeorum eruditissimi:& supra cæteros legis expositores doctissimi populo etiam amabiles:propter iuuentutis eruditionem.Semper enim eos totos consumebant dies cuncti:quibus inerat studium:& cura uirtutis.Isti igitur audientes regem morbo prægratum:& remedii minime receptabilem:omnem excitauere iuuentutem:ut opera quæcunq; a rege præter patria legē facta fuissent:euertētes p lege dei glorioſa niterent exercere certamia.Eteni pp eius psumptionē: & pp quod ptor humanū morē fuerat cōuersatus in plures:oia illi mala cōtigisse firmabāt: egritudinē quoq; psentē nō ei ob aliud accidisse.Fecerat enī herodes q̄dā cōtra legē.q; iudas & mathias uociferabant.Nā cōstruxerat sup portā tēpli munus quasi deo propositū:aquilā aureā imanem uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aūt lex imaginum eleuationes uel animalium propositiones cōstituere:his qui uolunt secundū eius præcepta conuersari.Proīde hortabant illi sophistæ aquilā illam loco diuellere.Enim uero mortalibus inquiunt multo iocūdius debet esse periculū:quod pro conuersatione paternæ legis:& pro uirtute suscipitur:quā uitæ quātacūq; dulcedo. Nam morte quidē fama & laus sempiterna cōquirit:& nascituris hoibus memoria iocūda relinquitur exemplū uirtutis & gloriæ.Nā ēt si quisq̄ sine piculo ualeat aliquod præclarum opus efficere:post paululum tamen uēturam morte naturæ lege nō ualebit effugere.Proīde pulchrum est his qui studiū habēt amorēq; uirtutis:cum laudibus & cum honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quippe maxima est:pro bonis operibus interire : quæ non nisi mediatione piculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuscūq; qui ab eodē stemate deducunt:sine fuerūt uiri:siue mulieres:siue quilibet alteri:quibus prouideri debet iposterū:ut ad eos utilitas gloriæ per-

ueniat.Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repēte rumor:regē uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modum ſuffragatus eſt:mediaq; die aſcendētes: euulſere aqui lam & ſecuribus concidere . Cūq; plurimus eſſet tumultus in templo ecce dux regis cum militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorum: & exiſtimans ex maiore illos cōſpiratione ēt manu congreſſuros ad prœlium:ampliorem ſecū numerum militum duxerat:qui poſſent impetum ſuſtinere illorum:qui moliebanť anathema templi deiicere. Quo irruēte ſuper eos:nequaq̄ uim eius ſuſtinere ualuerunt:ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptione magis ſtulta:quam cauta prouidentia congregata:omnes continuo fugierunt.Ex quibus.xl.ſoli iuuenes animi confidētia remanſere:quos dux compræhēdit:cum principibus facti:iuda & mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere:aduerſumq; ducis effugere.Hos omnes pducit ad regem.Quos cum interrogaſſet:cur intantam audaciam prorupiſſent:ut ornamenta templi euellerēt:illi geſtimus inquiunt quæ geſta ſunt:& conſulto nos illa geſſiſſe pfitemur:quæ ad uirtutem attinent:quam uiros docere certum eſt.Siquidem prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis: nec mirari debes: ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit.Mortem quoq; ac ſupplicia quelibet importes:cum iocunditate ſubimus. Nō enim pro iniuſto facinore:ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt.Et illi quidem talia loquebātur in nullo minora uerba quam fuerat commiſſi pſumptio præferentes.Rex autem uinculis eos conſtringi pcipiens:euocauit ex Hierichunte iudeorum principes.Quibus aduenientibus:conuētus omnium congregať:ipſe uero in lecto recumbebat q̄ præ inualitudine ſtare nō poterat.Enumerabat igiť præſumptiones ſeditioſoq; iuuenum:in quibus ſæpius fuerat deprahēſi:templi quoq; ornamentaq; ſuis fuiſſent magnis ſumptibus conſtructa memorabat:qualia per ānos.c.xxv.neq; aſomeum regem conſtruere:neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat:ſe autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematibus alias fabricis admiratiōe dignis ornaſſæ:quo poſt eius mortem gratam ſui memoriam iocundāq; relinqueret.Exprobrabat etiā q̄ iniurias illi nō dubitarēt ingerere.Cæteq; præſumptum facinus uerbo quidē ad ſuas ptinere iniurias:re autem ipſa & ueritate ſiquis uellet meritum examinare facinoris:ſacrilegium cōmiſſum eſſe firmabat. Ad hæc illi pp eius crudelitatem ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur: humiliter reſponderunt dicentes:neq; ex ſua ſententia contigiſſe neq; illa cōmiſſa multa eſſe debere.Ille uero circa cæteros quidem quaſi māſuetus extiterat mathiam autē pontificem ſacerdotio remouit uelut conſcium:& cauſam ſeditionis exantem pmouit aūt azarum pontificem: fratrem uxoris ſuæ.Mathiæ át pontificatus tpe:prouenerat alteq; extitiſſe pontificem:ad unius uidelicet diei functionem:quā iudei cum ieiunio celebrant.Cauſa uero talis erat . Mathia ſacerdotali fungēte officio nox in ſolēnem luceſcebat diem:in qua futuq; erat ieiunium.Tum uiſum eſt ſibi oīno mulieri eſſe cōmixtum:pptereaq; ſacerdotio pfungi non potuit:ſed Ioſephus elimi filius:cognatus eius ſecundū carnem:pro eo munere ſacerdotali pfungiť.Nunc ergo mathiā Herodes pontificatu remouerat:alteq; uero mathiā qui ſeditionem excitauerat: & aliquos uiros eť ſociis ſeditionis illius:uiuos igni contradidit.Sed ēt luna eadem nocte defecerat . Herodem porro amarior i dies morbus urgebat:ſupplicia deo cōmiſſi ſceleris expetēre.Ignis quippe lentus inerat non tamen conflagratione inſupficiem corporis agentem prodens quantum extrinſecus creſcēs operabať incēdium.Auditas quoq; in explebilis ſp inerat cibi:nec tamen ſacietas unq̄ rabidis in citata faucibus ualebat implere ingluuiem.Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli ſæuiſſimus cruciabatur:humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat.Similis illi quoq; & circa pubē erat afflictio:ſed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus ſpiritus quoq; incredibilis erecta tentigo quæ fuerat ſatis obſcena diritate fetoris : & anhelitus reſpiratione creberrima:contractus quoq; p cuncta membra ſubſiſtens:uim noxiā operabatur:quæ omnem tolerantiæ contulerat firmitatem.Dicebať igitur ab his:quibus inerat diuinandi peritia:diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter geſta depoſci.Ipſi tamen multum ſpes ſalutis inſtabat:ſi forte poſſet contra morbos aliqua remedia prouidere.Medicos quoq; aduocans ut uterentur ſi quid poſſent ad ſalutem proficere poſtulabat:& tráſiens iordanem fluuium:aquis calidis quæ ſunt circa calliorá:die noctuq; fouebatur.Hæc igitur aquæ calidæ ſuper aliaq; habebant commoda etiam portabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem:quæ ſulphurifera uocitatur.Præterea uiſum eſt medicis:ut eum in dolio oleo pleno confouerent.Vbi cum miſſus eſſet:ita defecit:ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis ſeruorum ululatus exortus eſt.Cum igitur nulla iam de eo ſpes ſalutis exiſteret: iuſſit militibus quinquagenas dragmas auras diſtribui:plurima quoq; ducibus & amicis ſuis munera tribuebat.Deinde reuerſus in hierichuntem prœualentibus nigris coleribus:exaſperatus iniquius eſt:ut ipſo morente:indignum facinus ageretur.Venerát quippe ex locis omnibus per eius præceptum iudeorum optimates:& erant plurimi:ſiquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc eriā fuerat mors contentoribus præcepti propoſita.Magna igitur in omnes regis furia concitata eſt:propterea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens:ſororē ſuam Salomē:utrūq; eius alexā

conuocàt & mortem ſuam non in longum differri denunciat tantis ſe doloribus circũuentum: fore cunctis ſatis optabile:ſe aũt ſine luctu & deploratione perituꝝ:q̃ regibus: maxime autẽ ſibi magni meroris eſſe firmabat:neq̃ ſuum arbitratũ iudeoꝝ falli propoſito:q̃ & eis ſua mors amabilis foret & grata:nam ẽt ſe uiuente ſepius illos & ſeditiones & ſeceſſiones fuiſſe molitos: & in eius ſemper iniurias fuiſſe feſtinos: cæteꝝ leuigationem quãdam illis natam eſſe dicebat q̃ talibus ipſe doloribus urgereꝰ:proinde petere ſe ab illis:q̃ eos ſciret contra eius gloriã in nullo uẽturos:ut agerent:quãliter eius exequiæ honorabiles ſup cæteros reges:& luctus amplior agereꝰ: Quod futuꝝ dicebat:ſi peregiſſent ut iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq̃ cogerentur.Cum igr̃ me inquit aiam uideritis expirantem:circũuallantes yppodromium omni militia nec dum mea morte uulgata:confeſtim oẽs illos incluſos iaculari ꝓficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda ꝓuentura:q̃ & regnum illis poſt ſuam mortem firmum ꝓſeueraret: hoſtibus amputatis:& ſuper ſuam mortem luctum celebrandũ eſſe magnificum.Et ille quidem lachrymandus talia lamentaꝰ:& cognatos oẽs beniuolentiam circa ſe fidemq̃ ſeruare poſtulat inuocationem diuinam interponens:ne cum inhonorificentia ſua mors: & cum indignitate tracta retur.Illi uero ꝓfitebantur in nullo ſe eius p̃cepta tranſgreſſuros. Sed ego comperi illius hoſtis mentem conſiderans:etiam ꝑ præſentia mandata nihil humanum pœnitus habuiſſe. Siquidẽ de hac uita diſcedens ꝓcurabat:quatenus omnem gentem orbatam & deſertam parentibus dilectiſſimis relinqueret:iubens unum ex unaquaq̃ domo interimi:qui nihil iniuſtum neq̃ in ipſum:neq̃ in alios admiſiſſe fuerant depræhenſi.Hæc igr̃ illo ſuis parentibus demandante:deportantur & litteræ ab legatis:qui ad cæſarem romam fuerant miſſi. Quaꝝ hæc erat ſententia:q̃ acmes indignatione cæſaris extincta ſit:pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tẽtauerat: ipſum autem antipatrum in patris uoluntate dimiſſum:ut quod placeret ex eius ſententia fieret:ipſum etenim & patrem eſſe & regem:ſiue illum in exilium detrudi ſiue illum morte multari uellet: in eius ꝓpoſito conſtitutum.His auditis Herodes:pauliſper animum refouit:uoluntate ſcriptoꝝ & morte acmes in ſupbiam ſubleuatus:& poteſtate puniendi quam acceperat in filium Sed præualentibus creſcentibuſq̃ doloribus:interitui ꝓpinquabat:& quãq̃ in multo defectu contineretur appetebat tamen cibum:& poſtulans malum quæſiuit cultrum. Erat enim illi talis mos: ut ipſe per ſemetipſum malum accurans:& per partes modicas recideret:& comederet.Sumens ergo cultrum:circũſpicienſq̃ ne quis adeſſet:uoluit ſemetipſum interimere quod forſitan perfeciſſet:niſi præueniens manum eius atiabus contineret:nepos enim eius erat:& magnũ clamans: ſtatim ululatus per totam aulam exortus eſt & tumultus.

¶ Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua,& propter hæc antipatri peremptio. Cap. IX.

QVæ cum ad Antipatrum peruenieſſent:credidit ſuum patrem uitæ terminum ſuſcepiſſe præcipienſq̃ fiduciam tam uerbis q̃ motibus ita totus animo geſtiebat:tanq̃ ſi fuiſſet liberatus e uinculis:& regnum in ſuis manibus ſine ullo labore ꝓceperit.Tunc cœpit cum cuſtode ergaſtuli de ſua dimiſſione fabulari:magna ſe continuo ſpondens dona ei tributurum.Ille uero non ſolum non acqeuit ut faceret quæ uolebat antipater:uerũ etiam cuncta regi denunciat:intimans ei eius mentem:& quæ ab eo munera ſpondebanꝰ. Tunc Herodes q̃uis & ante non minore odio ferretur in filium:cum audiſſet cuſtodem ergaſtuli illa narrantem:magnum protinus exclamauit.Tunc quaſſans caput: quãq̃ in extremo uitæ teneretur & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quẽdam armigerorum ſuorum ſine ulla dilatione celeriter necari iubet antipatrum ſepulturamq̃ eius in Hyrcania ſine ullo honore fieri.

¶ Teſtamentum Herodis ad Cæſarem:& diſtributio inter eius filios:& qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. Cap. X.

TEſtamentum interea ſcribebat mẽte mutabili:& Antipatrum quidem quem ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat: tetrarcham facit galileæ regionis arq̃ peroe: Archelao uero regnum contribuit.Gaulanitidem autem & thraconitẽ:& Bathaniam:& Baniadam Philippo filio quidẽ ſuo:fratri autem Archelai germano tetrarchiæ iure conceſſit:iamniã uero & azotum & faſelidam:Salomæ ſorori diſtribuit: ſed & argenti ſignati Miriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cognatis: arq̃ conſanguineis: opibus eos reditibuſq̃ locupletans.Cæſari ꝙſane argenti ſignati mille miriadas:præter uaſa quædam aurea:quædam argenta:& metallis præcioſa:& artificis opere uenuſtiſſima dereliquit: induméta quoq̃ præcioſa:Iuliæ uero Cæſaris coniugi:& aliis nonnullis quingẽtas miriadas.His diſpoſitis: quinto die poſtq̃ Antipatrum filium necauerat defungitur regnãs poſtq̃ Antigonum interemit: ãnos.iiii.&.xx.poſtq̃ autem a romanis regnum præceperat.vii.&.xxx.uir crudelis in omnes equaliter:ire quidem ſubditus:a iuſtitia uero effrenatus:fortuna uero propicia:ſuper quẽlibet affluenter abuſus:ex plebio in regnum aſſurgens:& pericula plurima eludens: quibus ſæpius fuerat circũſeptus:diurnitate uitæ ꝓfunctus eſt.domi circa filios quantũ quidẽ ad eius ſniam ẽt ibi proſperitate potitus eſt:eo q̃ ſe ſuos inimicos ſuperaſſe ceſlebat:meo uero iudicio:ſuper omnes infœli

ciſſimus. At Salomæ & Alexas: anteq̃ mors regis diuulgata foret: ex ꝓpoqdromio iudeos abire p mittunt: ad proprias domos: dicentes: regem iuſſiſſe: ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederent. Hoc aũr fecerunt: beneficium illi genti præſtare cupientes. Interea mors magis diuulgatur.

¶ Epiſtola Herodis ad exercitum: & admonitio fidei ſeruendæ circa filium eius Archelaum q ſtatim eleuatur in regnum. Cap. XI.

IVnc Salomæ & Alexas cunctã militiã congregantes in Amphiteatro quod Hierichun te erat: primum quidem æpiſtolam regis legi fecerũt: quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quã circa eum exhibuerunt inſinuant: peti tiones quoq; eius: ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius exhiberẽt: quem regẽ con ſtituit intimabant. Ptholomeus etiam cui fuerat teſtamentum a rege creditum: anuluſq; de quo ſignauerat commiſſus: continentia teſtamenti denunciat: quod teſtamẽtum nõ poſſe robur fir mitatemq; ſuſcipere dicebatur: niſi cuncta quæ in eo eſſent deferrent ad Cæſarem. Fit continuo fragor ingens: honorantium Archelaum: regemq; proclamantium: milites quoq; cũcti: & uniuer ſi duces; fauorem: & beniuolentiam promittebant: paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitent adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant.

¶ Sepultura herodis i herodio caſtello: & fauor archelai regis ad populũ: & populi ad ipm. Ca. XII.

DEhinc ſepulturam regi præparabant. Curæ nãq; fuit Archelao: ut exequiæ patris quã magnifica poſſent celebritate gererentur: utq; memoratum proferrẽt cum rege mor tuo producendum. Portabatur itaq; in lecto aureo: lapidibus depicto uariis atq; ꝑcio ſis: ſtramina ueruoſtro erant auroq; cõtexta: eratq; ipſe mortuus circũamictus purpu reis ueſtimentis: caput eius diademate coronatum: ſceptrum quoq; in manu eius uelut ſi a uiuo teneretur erat appoſitum: circa lectum autem erat frequentia filiorum: multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia ſtipata pergebat: per proprias diſtincta nationes: & diſcreta nominibus. Erant autem tali ordine diſtributi. Nam primi quidem pergebãt eius armigeri: per quos omnes thereeũ manus: poſt iſtos etiam natio germanorum: atq; galatharum. Hos item ſequebatur cum ornatu maximo cũcta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia poſtrema ſequebatur: in eũ ſcilicet modum digeſti: qualiter ſolebant in bellum procedere: & ſuis ducibus ordinari. Poſt hos ſequebantur ſeruorum eius quingenti: odores uarios: & aromata deportantes. Pergebant autẽ in herodium ſtadiis diſtante octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione cõfecta. Et Herodes quidem hoc modo defũgitur. Archelaus autem per. vii. dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit: tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari Conuiuia itaq; celebrans: & lu ctum exoluens: aſcendit in templum. Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magniſq; prædicaba tur laudibus: ſecundum q̃ unuſquiſq; arbitrabatur maiora quam alius conferre ꝑconia. Tum ue ro tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat præparatum & conſidens: omnibus benigna loque batur: & ſibi propitios comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa ſe cũctorum acceperat gratias ſe illis habere narrabat: q̃ leſi a patre nihil circa ſe mali ab il lis reciprocaretur: ſe autem aduiſurum: ut eis bonorum uiciſſitudinem redderet: eorumq; remu neraretur alacritatis affectum rogaret uero: ut nunc interim parcerent nomine illum regis hono rare: ſufficere ſibi dignitatem poteſtatis aiebat: quam tunc firmam eſſe dicebat: cum teſtamẽtum a patre ſcriptum: a Cæſare firmaretur. Obquã cauſam neq; in hierichunte cũcta militia diadema illi imponere cupiente uoluerat ſuſcipere: ambiguum honorem eſtimans ex tali re ſibi prouentu rum: q̃ eſſet adhuc incerta uoluntas eius: qui poſſet illi regnum proprie firmuſq; concedere: non ſibi defuturam circa illos benignitatem: quæ beniuolentiæ eorum uiciſſitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat meliorem ſe ſuo patre circa illos oſtẽdere. Illi uero ut ple beia multitudo conſueuit: in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium: uoluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant: & quanto manſuetius cum eis loquebatur Archelaus tãto am plius nomen Archelai prædicabant: deinde ad numerum petitiones: interceſſioneſq; uertuntur. Alii quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore poſtulabãt: pars uero uincto rum ſolutiones expetebat: qui fuerãt ab Herode deuincti: alii uero grauedines quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat: auferri uociferabãtur. Archelaus porro in nul lo illis contraria reſpondebat: ſed in omnibus accurate: æſtimans regni fore ſuffragium: ſi multi tudinis beniuolentiam comparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur: & cum amici conuiuia celebranda.

¶ Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus Archelaum in feſtiuitate azimorum: & qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit: ipſe uero nauigauit ad Cæſarem: credens regnum Philippo fratri ſuo. Cap. XIII.

CVm hæc interim aguntur: congregant iudeoꝝ iuuenes plurimi: nouarꝝ: reꝝ cupidine cõcitati: & cœperũt de morte mathiæ aliorũq; cum eo ab herode interẽptoꝝ tumul tuoſa uoce cauſari: dicentes: q̃ iniuſte pempti: et exequiarꝝ honore herodis timore ca ruerant. Erant aũt iſti: pro q̃bus turba loquebat: qui fuerant cuuſſionæ aureæ aquilæ

perempti.Magnum ergo turba proclamante: & clamitationibus utente: quasdam etiam iniurias quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua lenigatio peruenire: proterue ꝓcaciterq; iactante: cō gregabatur magis magisq; numerosa multitudo:& ultionem mortuorum ab archelao fieri debe re poscebant:supplicijs eorum qui sub Herode fungebant honoribus.Et primum quidem oium sacerdotio remoueri pontificem quem Herodes fecerat proclamabant:uirum mundum:& secun dum leges suas dignum ad pontificatum promouendū esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauiter ferret:annuebat tamen:impetum eoꝝ mitigare festinans:donec iter ad romā quod pro positum habebat sine tumultu perageret:& cum de sese uoluntatem Cæsaris agnouisset: respice re dixit:quid agendum foret & de cunctis repetitionibus eoꝝ legytimæ disposituru:neq; tunc tempus esse dissensionis:aut contumelias ingerendi:magis autem unitatis atq; concordiæ donec ex præcepto Cæsaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in cōe consulere: de qui busq; tractandū esse uideretur:tunc autem sustinendū esset:ne forte seditionis quoq; crimē in currerent.Et ille quidem hæc dicens ducemq; suum edocens:mittit ad eos:hæc ipsā locuturum. Illi porro proclamantes:ducem loqui pœnitus non sinebat:periculum quoq; minabantur:si quis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset:& instabant suam libidinē magis explere: quam impe rantium subiacere consiliis.Graue nāq; illis uidebatur:si cum Herode uiuēte amicis priuati fuis sent:eodem mortuo nullam ultionem fieri mortuoꝝ.Illud enim iustum legytimumq; dicebant: non q̄ ratio dictaret:sed q̄ eorum libidini uoluptatem posset afferre:fatui ad prouidendum:quā tum illis esset ex ea re periculum nasciturum.Plurimis itaq; ab Archelao missis:ut tumultum se ditionemq; mitigarent aliis ex regis persona loquentibus aliis autem ex illius quidem sententia: sed ueluti ex sua mente monentibus:illi nullum pœnitus adūertebāt:sed amplior firmitus:& tur ba mouebatur:cōcurrente etiam plurima multitudine:q̄ illa tempestate iudeis dies festus immi nebat:quando azima secundum obseruationem paterni moris exercent.Pascha enim illa festiui tas uocitatur:ad recordationem & memoriam exitus ex ægypto : & sacrificaſ ab eis illō die cum alacritate magna pecudum etiam numerosa multitudo:quanta in nulla alia solēnitate . Concur rit ergo ex uniuersa regione magna copia populorum:plures etiam ex montanis locis aduenit: religionem numini soluturi.Sed iuuenes qui seditionem excitauere:iudam mathiamq; lamentan tur:ueluti doctores expositoresq; legis antiquæ:& psistebant in templo:suffragione quoq; uictua lium abunde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe nō ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum processisset audacia: cohortes destinat armatorū cum quibus etiam tribunum militarē mittit:ut eorum coherceat impetum:& primum quidem: ut illos seditiosos repellerent & ab alia multitudine separarent.Sed uenientibus militibus:illi se ditiosi cum ingenti alacritate:excitata secum etiam turba: super tribunum ac tota præsidia cum uoce magna inuicem hortantes impetunt facitū:ex quibus plurimi fusi:pauci autem cum tribu no sauciati diffugiunt.Archelaus autem cuncta pessumdare censebat nisi multitudinis illius im petum frangeret:tumultumq; illum resecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam: ut eos qui sibi in templo habitacula construxerant:exinde repellerent . Cedūtur itaq; ab æquitibus circiter tria milia hominum: reliqua uero in montes proximos refugit multitudo . Cæterum ex edicto cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus.Quiq; continuo discesserunt: festiui tatem deserētes minime celebratam:maioris timore periculi propulsati:licet essent in mortis te meritate præcipites.Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit:Nicolaum secū & Ptholomeum habens:& amicorum plurimum comitatum:Philippoq; fratri omnia gubernan da dereliquit:domum et regnumq; commendans.Salomæ quoq; soror Herodis cū eo simul egre ditur:omnem secum ducens pro sapientia:ad hæc etiam plurimi cognatorum:uerbo quidem:ut luti cum Archelao conlaboraturi:ut ei regnum a Cæsare firmaretur: re autem uera: ut aduersus eum niterentur:maxime illa quæ ab eo in templo gesta sunt accusando proponere . Obuiam fit Archelao Sabinus cæsaris curator:earū rerum quæ in syria possidebat:in iudeam pgens:pro con seruatione thesaurorum Herodis.Quem uarus ab hac intentione reuocauit:per Ptholomeū qui transibat ab Archelao conuocatus . Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcūq; fuerāt in iudeorum ciuitatibus constitutæ:neq; thesauros cōsignauit:sed omnia sub iure dimisit Arche lai : donec quid de his Cæsari uideretur agnosceret . Proinde in Cæsarea sē sustinuit sic enim re promiserat se esse facturum.

¶ Qualiter Archelao romā ascendente:Sabinus q erat in syria Cæsaris curator ascendit in hie rosolymā uiolenter expetēs Herodis pecunias & castella a curatoribus archelai. Cap. XIIII.

SEd cum romā nauigasset Archelaus:uarus prexit Antiochiam: Sabinus ascendit i hie rosolymam:& aulas regias obtinet:euocatisq; oēs oppidorum præfectos:& quotquot rerum dispensatores fuerant ratiocinari cōpit:& arces ut sibi traderentur multos ex petere.Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus:mandata eius implere nō poterant:sed custodiebant oia secundum interdicta Sabini:usq; ad Cæsaris ꝓceptum. Nauigat ēt romā in illis diebus antipater Herodis filius:regnū ēt ipse petiturus hortatu Salomæ

& promissionibus incitatus dicentis:iustiores causas illum habere Archelao ad regnū pcipiendū q̄ primū testamentum in quo is successor regni fuerat constitutus:firmius:quia illud insanamente fecisset Herodes:hoc aūt iam sensu præ ualitudine diminuto conscripserat. Ducebat secum etiā matrem:& fratrē Nicolai Ptholomeū:amicum Herodis satis honorabilē:sed ét sibi ualde gratissimum atq̄ fauentē.Maxime aūt eum incitabat ad regnum yreneus rethor uir opinione clarus:& ad dicendū acerrimus.Idcirco ét fretus:eos qui p̄suadebant cedēdū archelao:siue q̄ regio testamēto successor fuerit institutus:siue q̄ maior natu esset aduertere conténebant. Sed cū romam uenissent:oēs cognati ab Archelao discedentes ad istū conueniunt:non beniuolētia circa eū aliqua constricti:sed odio quo aduersus Archelaū irritabant.Maxime ât libertatem desiderabant: & romanos iudices magis:q̄ reges ꝓprios habere cupiebant.Quod si hoc minus pcederet:antipatrę magisq̄ Archelaū sibi regem cōducibilius æstimantes:impetrare laborabant.Sabinus quoq̄ accusationē archelai apud cæsarē deposuit.Inter hæc cæsar suscipiens ab Archelao litteras: in quibus iura a patre sibi relicta ꝓposuit testamentum quoq̄ cognoscens:& ratiocinia thesaurorū herodis cum anulo consignatorio quē Ptolomeus apportauerat:cœpit cōspicari quē ordinandū ratio postularet.Legēs quoq̄ litteras uari & épistolas Sabini:summá quoq̄ thesaurorū uel quid pecuniæ per singulos annos impenderet aduertens litteras quoq̄ quas antipater pro regno promerendo transmiserat recensens:congregabat ad cōsultandum oēs senatorii ordinis: & amicos: in quibus etiam Gaiū filiū Agrippæ:& Iuliæ suæ filiæ adoptiuū. Deinde illis oībus in concessum inductis: copiam facit:ut quisq̄ de quibus moueret ediceret.Ibi primū Salomæ filius antipater dicēdi potentissimus:& Archelao satis infestus:hmōi uerba locutus est:dicens Archelaum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare:opere uero oēm regni potentiam possidere:anteq̄ ei a cæsare in quo cuncta potestas sita esset indulgeret.Huius testimonium esse dicebat eius audaciam: quam p̄sumpserat in die festo multos interimere.Qui si iniustum aliqd gessissent:alius inter eos deberet ulcisci:qui eos possit legytima & ordinata ptáte cōpescere:& non ab illo tantá cædem fieri oportere.Qui si ut rex illud fecisset:contumeliá grandē cæsari intulisse firmabat q̄ ignorās qd de eo adhuc dispositurus esset regia iam uti ptáte p̄sumeret.Si ât uti priuatus illa gessisset:amplius eum deliquisse narrabat:q̄ regnū non possidens:supplicia quibuslibet intulerit:de qbus decretum cæsaris debuit expectari.Opponebat illi etiā iudicum militariū mutationes & ordinationes:ad hæc etiā illum in solio regali & cās plurimas iudicasse:ac determinasse proclamabat:tāq̄ a rege legytime ius ptātis integrū possidente petitionum quoq̄ plurimorū promissa publice facta memorabat:nec quid eū amplius iuris ac ptātis habiturum:dū in regno a cæsare firmaretur.Opponebat illi ét:q̄ ex yppodromio uinctos sponte dimiserit:& plurima alia:siue quæ facta fuerāt: seu quæ facta quidē non erant:sed credibilia uidebantur pp naturam sui:quod fieri posse iudicabatur a iuuene:tum ét ab accenso regnandi cupidine. Dicebat ét luctum eum patris pœnitus neglexisse:prohibitos quoq̄ oēs a rege cum morereť uidendo:unde initiū quoq̄ seditionis affirmabat exortū:q̄ eum uidebant circa patrē suum mortuū qui ei multa & magna bona p̄stiterat tam nequiter conseruari:ut uelut in se lachrymas p diem publice configentē occulto aulē uoluptate regni pcepti perfrui & noctes i deliciis agitare:erga cæsarē quoq̄ hmōi se p̄bitorū archelaū: cum ei regnandi iura tribueret:qualē se circa patrem exhibuisse cognoscit : tripudiare nāq̄ & cautus exercere in morte patris:tanq̄ si hostis aliquis interiret:& q̄ nunc aduenisset ad cæsarē callidita te usum dicebat:ut si regni pcipere firmitatem desiderare simularet:cum oī iam usus esset ptāte: quanta illi nec amplior a cæsare regi domino posset attribui.Maxime uero eadē quæ in tēplo facta fuerant uerbis exaggerabat:& impietatē obiectabat: q̄ in die festo sacrificiis diuinis instantibus:multa milia hoium cæsa fuissent : in quibus multi peregrini plurimi insontes indigne miserabiliter occubuerint:templū quoq̄ plenum cadaueribus mortuorum:non alienigena forte perimente:sed eo qui se regni iura legytime percepisse iactabat. Vnde apparet inquit illud opus crudelitatis libidine peregisse:ut integre se plenū tyrannidis negociū prosecutum esse testeť per iniquitatem admissam qua cunctis hoibus constaret odibilis.Festinabat enim quoquo mō regnum accipere:sciens q̄ pro sui merito nunq̄ posset uel in somnis regiam ptātem legytimo iure pmereri.Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat:unde se regni ab eo successorem disponi p̄ culdubio desperabat:nisi per egritudinem ac morbos quibus non solū corpore confecto defecerat:uerūetiam animo parum ualido erat.Cæterum quádo mens eius sospes fuisset & sana: & corpore sorti ut digne ac merite negocia cuncta disponeret: in antipatrum potestatem regnandi cōtulerat: testamento iure legyttimæq̄ confecto: nam qualis porro rex iste possit existere: qui aut contento Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si a Cæsare se dominum fieri:& ab eo regnum sperabat accipere: cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc : & in templo die festo instante tam crudeliter interemit . Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus : testes etiam introduxit:& plurimos ex cognatis : per quos sua dicta firmaret . Tumque is loquendi finem faceret surgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus : dicebat namque illa quidem que in templo contigerant:potius eorum qui passi sunt quam Archelai potestate contigisse : siquidem

tantum eos facinus aggressos fuisse:ut non solum iniurias contumeliasq; iactaret: sed etiam eos qui deuoti humiliterq; uiuere disponebant:ulcisci pertederent.Cũq; hostilia multa operarentur uerbo quidem aduersus archelaum;rei aũt acerbitate aduersus cæsarem:necessariũ archelaus iudicauit:ut eos ab insolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos Archelaus ad sedãdas turbas miserat:interimere festinabant:sine ulla dei uel loci uel festiuitatis reuerentia. Mirari se sane dicebat:non confundi antipatrũq; talium defensor existeret:dummodo inimicitiæ suæ quã contra archelaum gerebat libitum faceret:& odio magisq; natura iustitiæ iudicaret:illos purgare gestiendo qui cuncto scelere aduersus suos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus archelaũ accusauerant:in eos ipsos accusatores referebat:dicens nihil sine ipsoꝝ consultatione uel consensu factũ:gestumue fuisse:sed aio le:dendi nunc in transuersum ab equitate discedere. Nam neq; scirent taliter res esse dispositas:qualiter accusabant:sed ad inuidiam archelai cuncta deprauare:& tantam illos cupidine inuasisse obsistendi archelao:uiro quidẽ consanguinitate ꝓpinquo: conuersatione aũt eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentũ etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat:firmiusq; illud esset quod posterius fuisset scriptum:q; in hoc posteriore dominũ cunctæ ordinationis cæsarem constituerat:quem minime illoꝝ improbitatẽ imitaturum dicebat:qui herodi iniuriã faceret:in cuius uita oĩbus essent bonis omniq; potestate perfuncti.Nunc aũt ad contumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in oĩbus festinarent: sed nequaq; cæsarem iniurias illius uiri admittere:qui & amicus fuerit & auxiliator:& oĩa in sua potestate dimiserit:neq; pati ut testamentum eius solueret:quod de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem cæsaris imitaturam esse illoꝝ accusatoꝝ:criminatorumq; nequitiam: fidem eius in omni mundo ad exemplar ꝓpositam & indubitatam cunctis gentibus esse referebat:unde nequaq; possit herodi alienationẽ & furiam mentis ascribere:quem ꝑ multum tps optime regnũ gessisse cognouerit:successionemq; optimo filio dicasse:sed neq; iudiciũ regis circa electionem successoris peccasse firmabat:imo magis prudenter & optime iudicasse:q; oĩa ad uoluntatem: potestatemq; cæsaris redegisset.Postq; hæc Nicolaus enarrauit:& finẽ loquendi fecit: cæsar Archelaum sibi ad genua procidentẽ cum honorificentia subleuauit:ꝓnuncians eum dignum regni ꝓceptione:magnũq; suæ mentis momentũ gratiamq; declarauit:& non aliter esse se factuꝝ:nisi quæcũq; testamento continerent.Interea cũcti Archelao fauere:non tamen certũ aliquid fuerat definitũ. Igit facta solutione confessus apud seipsum cæsar considerabat: utrũne archelao regnum confirmare deberet:an omni herodis generi disptiri.Interea mater Archelai morbo ꝑgrauata defungitur: sed ẽt a uaro qui in syria militiæ magister erat:litteræ ueniunt : significantes seditiones decessioneſq; iudeoꝝ.Postq; n.Archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis motibus fuerat: tumultuatiõibusq; turbata.Sed uarus aduenies eos qui causã seditionis extiterant:suppliciis & tormẽtis adegit:rebusq; compositis in Antiochiã repedabat:unũ ordinẽ militum in hierosolymis derelinquẽs qui iudeis si forte aliquid seditionis molirent:obuiam irent:sed nec sic tamen seditio terminat. Nam postq; uarus abscessit:Sabinus curator cæsaris illic remanẽs iudeos cœpit opprimere:ex militia sibi multos armigeros faciens:quoꝝ satellitio aduersus iudeos affligendos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur.

Qualiter persuaserunt curatores populo arripere arma ; & occidere Sabinum uel romanum exercitum in Antonia constitutum. Cap. XV.

Sed etiam arces uiolenter obtinuerat:& thesauros regios scrutatus sumpserat lucrorũ & rapinarum cupidine concitatus.Imminente igitur penthecoste: festiuitas nãq; hæc apud nos sic paternaliter appellatur:non tantũ religionis gratia:quantũ indignatione succensi ꝓp improbitatem & oppressionẽ Sabini multa milia cõgregata sunt hominũ galileorum & hierichũtinorum immẽsa multitudo:& quotquot trans iordanem fluuium habitabant:sed etiam incolarum magna manus adunata:qui plus aliis incensi:in ultionem sabini conspirauerant.In tres itaq; partes diuisi:diuersa loca occupant.Et una quidem pars yppodromium tenuerat.Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone usq; ad austrum uersa circa templum erat:altera uero ad orientem loca posita detinebat.Tertia uero pars yppodromium:sicut diximus ad occidentem occupauerat:quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio ut romanos inclusos obsessosq; constringerent.Sed sabinus timens tam etiam multitudinem eorum: q̃ mobilitatem ingenii:quippe quibus mors contemni erat:dummodo cœpta perficeret confestim scribit ad uarum:postulans:ut q̃ citissime subueniret:in magno periculo esse cunctam ase ibi militiam derelictam:ipse autem altissimam turrim arcis ascendens cognomento phaselum: in honore fratris herodis phaseli edificatam atq; ita nominatam: qui in prœlio parthorum defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:cunq; ipse neq; ad amicos auderet ullo pacto descendere:alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortem hortabatur appetere.Sed romanis egressis cũ fiducia:pugna uirimq; aspersa satis exorta ẽ:& licet romani opere bellico:& experientia superiores existerẽt:& plures ex iudeis occũberẽt:obstinatio tamẽ iudeoꝝ nequaq; tã dira belli facie frangebantur:sed circũeuntes pœnæ templum ascẽdunt in porticus quæ fani arcẽ

continebant:& ibi multū prœlium ꝑfligatur:ſaxa quædam manibus uoluebant:quæda n fundis uel tormentis cæteris emittebant:ad hæc ét cum arcubus intermixti romanoꝝ plurimos ſaucia bant.Nam oportunitate loci iudei ſuperiores extiterāt.Romani uero in incerto poſiti: nec ictus anꝯipites euitare:nec hoſtem ullis iaculis poterant uulnerare.Proinde cū in hunc modū non bre ui tpe pugnaretur:poſtremo romani impune ſe talia perpeti:ignem porticibus ſubmittunt:iude is quia ſemp porticus erant non ſentientibus:ignis porro a plurimis appoſitus:continuo in flam mas exeſtuat:tectaq; corripuit:quoꝝ materies:q; erat cum pice ceraq; puncta:& in ſupficiem de aurata:ignem confeſtim ſuſcepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna diſpereunt. Sed ét eos qui ſup porticus propugnantes aſtiterant:repentinus corripit ; & inſperatus interitus: alii ſimul cum tectis concidentibus peſſum ibant:pars hoſtiū confixi perire uulnerati: pleriq; de ſectu concilii:& ſub talis cladis ſtupore:aut igni ſeſe contradunt:aut gladiis abuſi ſuis intereunt ut malum quaſi quo ſe uidebant circúſeptos effugerent.Quotquot aūt retrorſum uia qua aſcen derent recurrentes a ruina uel incendio liberant:a romanis continuo ſine ullo negocio necātur. Quippe nudi armis & animi timore ſoluti:ueniebant in manibus romanoꝝ.Proinde ex cunctis qui tecta conſcenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani autem p illud incendium in fi duciam ſubleuati:interius ꝓgrediuntur:& erarium ubi tẽpli opes ſeruabant arripiūt: & plurima quidem a militibus furata ſunt.Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ra tione conquirere.Interea iudeos plurimum contriſtabat tam interitus ſocioꝝ q̄ erarii: anathem thumq; direptio:& tamen quotquot eoꝝ uel peruerſitate mentis obſtinati uel pugnaces prom ptiq; conſtabant:aulam regiam undiq; uallantes:minabant incendium:& cunctos ibidem una in teritu dare:niſi celer abſceſſiſſent.Nam ſe quoq; copiam illis exeundi ſi id eligerent daturos:Sa bino quoq; ſi ét ipſo uellet exeundi tribuere facultatem:pollicebant.Dum iſte geruntur:nonnul li ex regiis militibus ad iudeos tranſeunt.Rufus aūt & gratus tria milia pugnatoꝝ ex militia he rodis ſub ſe habebant:uiros corpore exercitatos & ſtrenuos . Cum his igitur oībus ſeſe romanis adiiciunt.Rufus ét equites aliquātos habebat:ipſos quoq; ſecum romanis auxilio duxerat. At iu dei obſidionem minime negligebant:ſed etiam menia cuncta circuibant:hortabanturq; oēs ut il lam oportunitatem ſe ſaluandi:& in libertatem paternam reſpirandi non perderent.Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abſcederet:ſed committere ſemetipſum non audebat:ſuoꝝ conſidera tione factorum:& q; hoſtes admodum infideli mente eſſe cognouerat:ſimul etiam uari ꝑſtolaba tur aduentum:eūq; ſi adeſſet obſidionem illam eſſe ſolutuꝝ.Ea tempeſtate etiā alia plurima:tur bis tumultibuſq; pleniſſima ꝓuenerunt:quæ totam iudeæ regionē grauiter deſolabant.In q̄buſ cunq; nāq; locis:alii lucri cupiditate concitati:pars inimicitia iudeoꝝ ad excitanda bella ferebā tur.Militauerunt quondam Herodi duo milia hoīum hincinde congregatorum.Hi ergo in unū collecti:& ſeorſum a cæteris decedentes:aduerſus regios milites pugna congrediunt.Vtebantur aūt alcibiade duce:Herodis nepote:quem ſibi p̄fecerant:qui tam in campis ad pugnā ſtrennue fe rebatur:q̄ in locis aſperis arte p̄ualebat:ꝓpter experientiam quam ex uſu belli ꝓceperat.Iudas q dam erat filius ezechiæ p̄poſiti latronum:qui multū quondam p̄ualuerat:ſed temporibus hero dis cum magno fuerat labore dep̄henſus.Iſte igitur iudas circa ſefori galileæ congregans multi tudinem uiroꝝ perditoꝝ:atq; deſperatorum:cum eis aulā regiam pugnaturus iuadit.Ex qua co piam armoꝝ:quantūcunq; ille locus habebat abripuit:exinde ſuos omnes armat ſumit etiā cun ctas opes quæ ibidem pro cuſtodiam fuerāt derelictæ.Hic terribilis uniuerſus effectus eſt. Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitum:libidine rei maioris accenſus:& emulatione regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendam tantum:& ledendum pronior & procli uis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatem gloriamq; uenturam . Extiterat quoq; Symon ſeruus quidem Herodis regis:uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præſtans cui ma gna fuerant credita commiſſaq; negocia:is igitur regē intemperantia ſubleuatus:diadema ſuo ca piti præſumpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex pronunciatur inſania ſimul: furia q; populorum: ſed etiam ipē dignum ſemetipſum exiſtimans ſuper omnes qui regnum ante geſſiſſent:aulam regiam in hierichunte ſuccendit:& omnia quæ ibi habebantur abripuit.Multa itaq; in diuerſis locis per uniuerſam prouinciā:ubi regia conſiſtebant tabernacula comburebat: cunctaq; exterminio dabat:ignibus concremando.Ampliora quoq; iſte gereret:& amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cōtigiſſet:nam exercitus militum regiorum qui ſe roma nis addiderat:tota manu:totaq; uirtute cōgrediens:occurrit Symoni:ubi multa ui die longo cer tatur.Sed plures qui ex locis trans iordanem cum Symone fuerant congregati:neq; ordinis: neq; diſpoſitionis bellicæ gnari:ſiquidem temeritate magiſq̄ diſciplina pugnabant:a regiis occubuere militibus:ſed etiam ipſum Symonem per fugas ſe & per montis fauces ſaluari cupientem gratus occurrens:caput ei abſcidit.Incenſus eſt etiam illis diebus ſuper iordanē locus nomine emacho es a quibuſdam hominibus Symoni conſimilibus.Sic igitur in illa gente multa demētia uagaba tur:propter quod regem proprium non habebant:q; populū uirtute ac moderatione diſponeret: & propter quos alienigene irruperant:per quod ſeditioſe mentes occaſionem accipiētes: ad bella

concitanda fuerecenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi. Cæterũ & athonges uir
neq; generis dignitate conſpicuus:neq; uirtute decoratus: ſed opũ tantum confilus abundantia.
Paſtor enim erat iſte:& cunctis in oĩbus rebus obſcurus; uerum magnitudine corporis & robo-
re prævalens:auſus eſt ét ipſe in regni conſpirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor ét
ipſi corpore magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebãt ſeſe regnum oĩbus modis ob
tinere:nam unuſquiſq; eorũ turmã propriam ductabat.Congregatur itaq; ad eos plurima mul
titudo.Et illi quidem ductoꝝ fungebantur officio:& ſicubi opus erat diſcurrebãt: bellicos exer
cendo conflictus.Ille uero diadema ſuo capiti circũponens:ad conſultandum concilium conuo-
cabat:ut quid facto opus eſſet decerneret.Videns aũt cuncta in ſua poteſtate: cœpit inſania ferri
maxime q; rex a populo uocabatur:q; ſibi ad regendum quæ uellet nihil eſſe impedimẽto cerne
bat.Deniq; tam ipſe quã fratres eius magna conſpiratione frementes:odio romanoꝝ & regiorũ
militum bellum gerere feſtinabant.Nam equaliter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebantur:ad
uerſus regios quidem milites propter iniurias:quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabãt:aduer
ſus romanos aũt q; eorum in præſenti poteſtas exiſteret.Igitur aſperitas huius mali tpe percurré-
te creſcebat:nullufq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem ſpe lucri exterminabãt : alios
aũt occidendi conſuetudine perimebant.Incurrunt ét aliquãdo romanoꝝ turmæ circa emmaũ:
& circundantes arium centurionem qui ductabat exercitũ:quadraginta ex eis uulneraueré:q; fue
rant manu excitatorie meliores:cæteri uero timore fugientes:a grato qui multitudiné regiæ mi
litiæ ductabat defenſati ſaluantur:ſuos mortuos relinquentes.Et multa parte diei romanæ legio
nis milites inſequentes plurimos ſauciabant:ſuperantur tamen poſtea:& cõprehenduntur: alius
quidem cum graco confligens:alter aũt cum Ptolomeo.Maiorem uero fratrem Archelai milites
comprehendunt.Nouiſſimus aũt eorum ſuper his quæ contigebant merore confectus heſitare
cœpit:qualiter ſaluaret.Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens:& omni manu militum ſpoliatum:fi-
dei patruelis archelai ſe cõmittit ac tradidit:ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic iudea
latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enim manũ aliquam cõgregaret: quæ ſecum ad ſe-
ditiones faciendas conſpirare præſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgens ad cõem regionis in-
teritum.In breui quidé & in minimis rebus iudei romanis noxii conſiſtentes:inuidia tamen con
tribulium ciuiumq; ſuorum ad oĩa nequitiæ opera ferebantur.Interea uarus mox ubi quæ geſta
ſunt Sabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quam in hieroſolymis dereliquerat:duas reli-
quas legiones aſſumens:tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens ét equitũm alias qua-
tuor:& auxilia quæ reges tetrarchæ diuerſi mandauerãt:maturabat præſidium illis qui in iudea
obſidione tenebant afferre.Dicebant aũt omnibus q; Ptholomaidã pergeret. Dant illi ét berici
tranſeunti ſubſidium mille quingentoꝝ uiroꝝ.Mandat illi & arethas quoq; petreus:qui odium
circa Herodem & amicitiam ãt cum romanis adduxerat non paruam peditũ & æquitũ manum.
Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde patrem filio tradens:unũ amicorum ſuo
rum deſtinat galileos expugnatũ:qui ſuper Ptholomaidã habitant.Ille autẽ galileam ingrediens:
magna ui pugnare cœpit.Et primũ ſeforin capiens:habitatores quidem oĩs captiuos abduxit: ci
uitatem aũt ignibus tradidit.Varus aũt Samariam cum omni manu ingreditur:ſed a ciuitate abſti
nuit:erat enim crimine ſeditionis immunis:ſed quodam uico Ptholomeiarus noĩe collocat: quẽ
uicum arabes odio Herodis hoſtili more cõburunt.Iter quoq; agentes:alium uicũ faſſo noĩe: ma
gnum atq; opulentũ:idem arabes comprehendentes:incendio cõcremauerũt:& quaqua uerſum
exercitus ibat:igne cuncta & cæde replebant:ſuccenditur etiã emmaus caſtellum : uaro iubente
gratia mortuoꝝ.Hinc itaq; in hieroſolymã tendit.Illi porro qui ad obſidiones fuerant congrega
ti:faciem ipſam non ferentes exercitus:paſſim cuncti diffugiũt:imperfecta ſeditionis opera relin
quentes:qui uero in hieroſolymis fuere iudei:uaro grauiter incuſante:excuſationibus diuerſis ſe
metipſos purgare nitebantur: q; multitudo illa pp feſtiuitatem fuerit congregata: bellum at ne-
quaq; ex eoꝝ iſſam contigiſſe:ſed temeritate aduenaꝝ fuiſſe commotum:ſeipſos aũt cum roma
nis obſeſſos potius q; obſidendi geſſiſſe ꝓpoſitum. Venerunt aũt in occurſum uaro Ioſeppus he
rodis regis nepos:& gratus atq; rufus oẽm exercitum quẽ ſub ſe habebant:ſecum pariter adducẽ
tes:occurrunt ét romam:qui obſidione tenebant.Sabinus aũt non uolens in faciem uari uenire:
ex alia ꝑte hieroſolymis egrediens:mare uerſus abſceſſit.Interea uarus ꝑ oẽm regionem ꝑtem mi
litiæ mittit:quæſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterant.Dẽphenſis aũt qui manifeſtabant:alios
qui cauſa mali extitere ſupplicijs cruciabat:quoſdam uero dimittit: in quibus culpa leuior inue-
nitur.Fuere aũt qui pp hanc cauſam in crucem acti ſunt:ferme duo milia hoium. Hoc igit mo-
do rebus collectis:atq; cõpoſitis:maximam ꝑtem militiæ ad ſedes ꝓprias dimittit : grauem eam
illis locis exiſtimans:nam in plurimis exceſſerant:& eius iura contẽpſerant lucroꝝ ac rapinæ cu
pidine.Ipſe uero decem milia iudeoꝝ in unum locum fuiſſe congregatos audiens:feſtinus occur
rit:ut eos comꝑhenderet.Illi autem anteq; comꝑhenſi fuiſſent:ſemetipſos tradidere hortatu acia
bi.Tunc uarus multitudini quidé ueniam contribuit:ipſos aũt ductores : qui cauſam ſeceſſionis
excitauerant ad Cæſarem mittit.Cæſar uero pleroſq; ex eis ꝑmittit: illos autem qui Herodis co-

gnati fuere:suppliciis adegit:q; nullum iustitiæ gerentes respectum:contra familiares & sanguine os arma rentauerant. Et uarus quidem ista disponens:& propter p̃sidia unam legionem qua etiã primo dimiserat hierosolymis derelinquens in antiochiam repedare festinat.

¶ Qualiter cæsar testamentum herodi confirmauit:seruans filiis eius testamentum:& diuisio regi iudaici in tetrarchias. Cap. XVI.

ARchelao uero apud romam commorante:aliorum negociorum principia:pullulabant: quorum hæc erat causa. Venerat Romam legatio iudeorum:super octo milia hoium: petentium ut suis legibus uiuerent:& legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant:missi quinquagita fuere. Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat. Cæsare ãt concilium faciente cum amicis:cæterisq; romanorum primatibus:& in Appollinis templum cõgregante:quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisq; fundatum. Legati quidem cum uniuersa multitudine indigentium iudeorum causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot uero regis fuere consanguinei:ab archelao per odium separantur:iudeis autem aduersus eum consociabantur:non tamen semetipsos publice demonstrabant:graue putantes:& ad confusionem propriam pertinere:si ante cæsarem contra consanguineum & familiarem loqui præsumerent. Aderat etiam philippus de Syria ueniens:uari concitatus hortatu:prima quidem causa ut fratri adesset. Nam ei plurimum uarus fauebat. Enimuero arbitrabatur:quia illo regno soluto per partes:posset distribui:siquidem plures essent:qui suis legibus uiuere postulabãt. Vnde uero philippum hortabatur ut pro se laboraret:quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur iudeorum legatis copia dicendi:cœperunt pro dissoluẽdo regno multa loqui:& primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere:dicentes eum nomine tantum fuisse regem: re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse: & multam per eum desolationẽ rerum factam esse iudeorum naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabant:& tantos quidem iudeorum eius crudelitatibus interisse:quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent:sed multo amplius semet qui uiuerent infœliciores existere: non solum eis quibus ostensione uultus asper: & indignatione mentis terribilis apparebat: sed etiam eisbus substantias suas arripuit: ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare: cum perditione & exterminio eorum qui sub eius regno habitabant:omnem gentem penuriæ & necessitati cõtradictam:cum paucis autem regno deliciisq; frueretur: plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere perimeret: nullis rationabilibus subsistentibus causis nisi ut eorum substãtias rapuisset:& quibus uitam fortasse concessisset:rerum suarũ amissione damnaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionem aliam quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat: alia uero lucrorum gratia post functiones a seruis exactoribus:uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quæ ad damnum auri & argẽti pertinebant agi:sed uirgines etiam corrumpi: matronas pollui:quæ pudorem sui tacebãt: sicut ab illis qui gerebant desiderabatur qui uidelicet facinora sua timebant:ne in publicum proderentur: tantasq; sub herode se iniurias & contumelias passos fuisse quantas nec ulla bestia posset ingerere:si facultas daretur ut hominibus imperaret. Et mũltas quidem sæpius calamitates suam gentem passam dicebant:sed nunq̃ se in tantam infœlicitatem: tantamq; cladem prorsus incidisse: exemplum namq; iniquitatis & facinoris herodem uniuersæ genti fuisse. Et optabiliter se archelaum quidem regem denominasse firmabant:quia post Herodem quemlibet malum ferendũ & tolerandum utiq; decernebant qui tamẽ ipsis initiis se quasi mitiorem herodi conabatur ostẽdere:uerum postea uerens: ne non proprius herodis filius crederetur:nihil ultra distulit: sed statim aperuit suæ mentis indicia:& cum nondum erat regni consecutus integram firmitatem: q; in cæsaris arbitrio consisteret:illius regni potestatem uel tribuere: uel negare: dedit tamen ingenii sui propositiq; monimenta: qualiter posset in futuro illud regnum gerere: ex his quæ in ipsis initiis ꝓpetrare p̃sumpsit:ut ciues in templo die festo uelut numini eos offerens:auderet occidere:unde iuste uniuersæ genti illum fuisse exosum: propter merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querellas:legationem totam gẽtem destinasse firmabant. Petebant ergo:ut eorum prouincia regibus careret: & syriæ iungeretur; ut ab illis iudicibus regerentur: qui illuc ex roma ad gubernandam ꝓuinciam mitterentur: & tunc cognosci posse dicebant:utrum ne seditiosi essent: & tumultum concitatores:an subiecti & deuoti ꝓbis iudicibus:& rectoribus uterentur. Talia iudeis dicentibus:nicolaus regem criminibus expurgabat:Herodem quidem: quomodo per omne tempus quo aduixerit nunq̃ fuerit accusatus: non enim uera posse dicere confirmabat eos qui cum haberent aliquid unde causarentur:illo uiuente prætermittentes quando possent:in quibus lesi fuerant uindicari:illo mortuo querellas importunæ confingerent:illa uero quæ sub archelao acta essent:ad illorum improbitatem iniuriasq; redigebat: qui contra ius & contra leges talia cõmisisse præsumpserint quiq; cædis fecere principium in eis qui se a tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam q; seditionis libidine tenerentur: & q; pernicaces essent ad obediendum uel legibus uel iustitiæ:dum cuperent;in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; nicolao di-

T

ente:cæſar hincinde quæ dicta ſunt audiens:conuentum dimiſit & poſt paucos dies:Archelaum quidem nō pronunciat regem:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat tetrarcham conſtituit: ſpondēs ei quoq; regiam dignitatem:ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filiis:philippo uidelicet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerāt. Et huic quidē regio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ conſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos. Philippo autem bathanea cum traconitide & auranitis:cum aliqua ptē domus quæ zenodori dicebatur:reddebant talenta centum. Cæterum archelao idumea: & iudea:& Samaria. Hæc.n. ieuigatæ fuerant quarta parte functionum ex decreto cæſaris: propter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant autem ciuitates quæ archelao tributa reddebant: ſtratonis turris & ſebaſta cū ioppe: & hieroſolymis:gaza uero & gadara:& ipſe fuere græce ciuitates:qs abſcidens a diſpenſatione ſyriæ additamento iudeæ regioni coniūxerat. Accedebant ergo archelao tributa per unumquēq; annum talenta.cccc.ex omnibus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat. Et hæc quidē de filiis herodis ordinata ſunt. Salomæ autem ſuper illa quæ frater i teſtamento reliquerat:erat autem iannia & azotus:& faſelis argenti ſignati miriade quinquaginta:cæſar etiam donat ei ad habitandum aulam regiam quæ fuerat in aſchalone conſtituta. Intrabāt ēt & huic reditus ex omnibus ſuis talenta per annos ſingulos .lx. domus autem eius in regionibus erant quæ ſub archelai fuere poteſtate. Accipiunt: quoq; conſanguinei regis quecunq; in teſtamēto declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus præter illa quæ pater reliquerat: cæſar ēt utriq; dona largitur uicenas quinas miriadas argenti ſignati: eaſq; coniunxit feroræ filiis: cuncta uero quæ illi fuerant dimiſſa:per filios herodis diſtribuit. Erant autem quinquaginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula:quæ non tam ei magnitudine uel præcio:quam recordatione regis accepta conſtabant.

¶ De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum herodis filium:& qualiter fictio iſta deprehēſa ſit: inueſtigante cæſare:& pœna qua multatus eſt. Cap. XVII.

His igitur a cæſare diſpoſitis:iuuenis quidam iudeus quidē genere: ſed apud ſydonios nutritus: a quodam romanorum libertino: qui eum in cognitionem herodis induxerat: ſimilitudine forme prouocatus: quæ uidebatur alexandro conſimilis filio herodis qui fuerat interemptus:teſtificabantur quoq; illi cuncti:quorum aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere:& aſſumens ſecum adiutorē ſuæ gentis hominem ſcientem cuncta quæ in palacio gerebantur: & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo ſibi huius factionis magiſterium præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe alexandrum eſſe herodis filium ex morte ſeruatum ab his quibus ut eum perimerent fuerat delegatus: occidentes quippe alios per quos imaginem completæ iuſſionis oſtenderent: & expectatores fallerent:illumq; & eius fratrem ariſtobolum ſaluauiſſe. His igitur figmentis & ipſe in ſuperbiam extollitur:& alios quot occurrerēt eludebat. Interea cretam appulſis iudeorum omnibus q cum illo colloquium miſcuere: perſuaſio facta eſt. Vnde illi quoq; pecuniarum abundātia cœpit affluere:plurimis hincinde donantibus. præter uenit ad melium:ibi quoq; cōgregat meliora. Nā ei plures offerebantur pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illum deſcendere iudicabant: & ſœpe q; poſſet paterni regni iura percipere:uicemq; præſtātibus reportare. Ibat igitur romam plurimis in eius obſequio ueniētibus:& dicearcheā appulſus:ibidē quoq; qui habitabant:iudeos ſimilibus fallaciis illudere decipereq; non deſiſtit. Accurrebant nāq; illi ueluti regi: & alii quidē alii: maxie tamen illi qui familiaritatē & amicitiā eum herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illū cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiā accedebat fides ex formæ uultuſq; ſimilitudine:etenī etiam qui plurimū fuerant cū alexandro conuerſati:nihilo minus inducti fuerant ad credendum:illum non fuiſſe alterū:ſed alexandrum herodis filium: ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̄ſumerent. Proinde ingredienti romam: & fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudeorum plurima multitudo: inſtar miraculi ſaluté eius factam diuinitus admirantes: & cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt: maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitatem iſtraret:per plateas & uicos i ſella portabat: cuncto regali cultu cōpoſitus ex opibus & quæſtibus:quas per diuerſa loca perceperat. Congregat itaq; ad eum maxima multitudo: uoces plurimæ:clamoreſq; cū fauore reddebant: & oia fiebant quæ ſolent ad gaudia mentes hominū concitare:præſertim in tali euentu:ubi præter ſpem ſaluté illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi cæſari nuncius ille allatus eſt:non quidē credebat:propter quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi p̄ſertim in illis i q bus aium intenderet:tamen ſperans potius ſe contingere:celatū:alias celā quendā ſuū libertū q ſæpius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit:ut uideret alexandrum. Ille āt cū uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̄ uſa fuerat multitudo. Verū cæſar decipi oīo nō potuit:quō erat q̄dem ille ſimilis alexandro:ſed non ita ut eos poſſet inducere:qui prudēter inſpicere:diſcernereq; ualerent. Siquidem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus: in illū aūt delicatudo

ex deliciis:& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant:huic autē durius & groſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia conſpirantem iuxta diſcipulum atq; doctorem : & cum fiducia uerba proferēres examinabat: rem etiam de ariſtobolo cunctam perquirens: qd de illo quoq; fuerit factum: & ſemetipſum obſtupere ſimulans:rogabat: ob quam cauſam ariſtobolus quoq; non ueniſſet:quo regnum etiam ipſe dignitatemq; ſibi depoſceret. Cunq; ille reſpondiſſet in cypro'illum inſula remanſiſſe:marinis periculis ſimul fatigatum:& territum: ut ſi forte ſibi aliquid inopinabile proueniſſet:ſaltim ille ſaluaretur:ne omne genus marianne pœnitus interiret:talia enim illum doctor ille reſpondenda docuerat:cæſar illum ſemotim adoleſcentulum a cæteris abducens: tibi inquit mercedis gratia ſalus a me præſtabitur.ſi non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaq; mihi quis tu ſis: & quis te ad talia confingenda pertulerit: maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille:neq; n.ultra mentiri potuit:in periculo conſtitutus: apte cæſari omne figmentum:uel quali modo:uel a quo fuerit commentatum. Tunc cæſar falli quidem alexandrum nequaq; contra quod promiſerat fecit: uidens autem eum aptum laboribus: in ordine conſtituit numeroq; nautarum : illum uero qui talia præſumenda perſuaſit : morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio ſufficiens uiſa eſt : ut quantoſcunq; ſumptus uel pecunias in falſum alexandrum erogaſſent: irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum equidem alexādrum res cum magna temeritate præſumptæ:ſinem huiuſmodi perceperunt.

¶ Qualiter archelaus accuſator a iudeis apud cæſarem:quem cæſar indignatus:regno priuauit: & truſit in exiliū apud uienniā gallie:& ſomniū uiſum archelao & glafire. Cap. XVIII.

ARchelaus autem tetrarchiam ſuſcipiens : mox ut iudeam attigit : iozarum boethii de pontificatu remouit: exprobrans ei: q; cum ſeditioſis una conueniret: eleazarum autē fratrem eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat etiam in hierichunte aulam regiam: cum elegantia & decore mirabili: medietatem quoq; aquarum quæ ad irrigationem agrorum influebant:tractu ductuq; conſtructo diuertit in campum: quod ab ipſo fuerat palmarum arboribus conſitum. Victum etiam edificat:qui nomē archelaidem cōſtituit: paternā quoq; legem tranſgrediens:glafiram archelai quidem filiam:alexandri uero fratris coniugem:ex qua filios quoq; ſuſcepat: ſibimet accerſiit uxorē. Iudeis uero fas nō erat fratrū uxores accipe. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tempore perſeuerat. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit ieſum oſeæ filium. Interea decimo anno principatus archelai: omnis nobilitas iudeorū primateſq; ſamariæ:non ferentes crudelitatem eius:moreſq; tyrannicos: apud cæſarem accuſationes ei inſtituunt:maxime quia cognouerant eum cæſaris mandata tranſgreſſum:nam ei præceperat: ut māſuete:dementerq; conuerſaretur ad populum. Cæſar igitur ut hæc aduertit indignatione commotus: curatorem eiuſdem archelai rerum earum quæ romæ fuere: archelaus etiam ipſe dicebatur: protinus aduocat: cæterum ſcribendum archelao indignum exiſtimat: illum autem deſtinat: ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatione nauem aſcendēs:nauigat celeriter: & in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mētem ei cæſaris aperuit:atq; ut confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. Cæſar autem ueniente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus:cām hincinde cognoſcit:ſed ubi ſe parum ſe expurgat archelaus: in exilium trudi p̄cipitur:in uiēna ciuitate galliæ habitaculo cōtributo: pecunias uero eius rōnibus iuſſit ſociari fiſcalibus. Sed anteq; romam fuiſſet uocatus archelaus ſomnium ſuis amicis tale recitauit. Vidiſſe ſe namq; dicebat ſpicas decem numero: plenas turgenteſq; frumentis uigoremq; integrum poſſidentes: quas uidebat a bobus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur:a quibus dum ſciſcitaretur:illi per diuerſas contrariaſq; opiniones ſolutioneſq; diſcindūtur. Tunc Symon:uir eſſeus ueniens:mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat: archelao non ſane in rebus ſecundis aut cōmodis ꝓuenturam. Boues namq; labores & miſeriam ſignificare firmabat:propter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat: quod terra boum laboribus & operibus exarata in ſeipſa permanere pœnitus non ſinatur:perſpicax autem .x. periodum decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram æſtatem & tempus ſuppleri aſſeuerabat archelao quo de principatu ſuæ poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto uero die poſtq; illud ſomniū archelao fuerat demōſtratū : euocator eius archelaus ꝓcurator ſuus in iudeam uenit a cæſare deſtinatus. Similiter & glafiræ uxori eius: & regis archelai filiæ prouenit. Quæ primo ſicut ſupra oſtendimus:alexandro in coniugium ſociata:conſtabat herodis quidem filio:ſed fratri archelai. Poſtea uero quam idem alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorum regi coniungitur. Quo defuncto:item illam uiduatam in capadocia a patre archelaus i coniugium ſuſcepit:marianne excludens:quæ ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidem illum glafiræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta eſſet archelao: tale ſomnium ipſa quoq; cōtuetur. Videbat quaſi alexandrum ſibi aſtantem: & ſe quidem illi adgaudere: eumq; libenter & alacriter amplexari:illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira:nempe uel nunc confirmas prouerbium quo dicitur:fidem mulieribus non haben.Nonne mihi iureiurando

cõstricta es? sed & iugali fœdere uirgo sociata. Postq̃ filios quoq; suscepimus amores nostros obli
ta es secundarum cupidine nuptiarum: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti: quinetiam cum tertio
sponso cõcumbere præsumpsisti: & sine pudore domum nostram ingrediens: thorum genialẽ pol
luisti: cum archelao ius coniugale consocians ut illum uirum haberes: quem meum fratrem esse
constaret. Verum ego punq̃ tui pœnitus obliuiscar: neq; beniuolentiæ qua semp circa te detẽtus
sum carebam. Liberabo sane te uniuersis obprobriis: meam sicuti fuisti firmam stabilemq; perfici
ens. Quæ cũ illa familiaribus retulisset: post paucos dies uita defungit. Hæc ergo haud sane im
portuna huic nostro operi ratus inserui: primo quidem: quia ea quæ circa ipsos reges cõgisse no
scuntur innotui: deinde ut exemplo uera probent: dicere illi a quibus immortalitas disputat ani
marum: aut etiam ut appereat diuina prouidentia regẽ humanarum cuncta disponi: ne incredulí
tate huiusmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo
prohibetur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria fa
cta: syriæ dispensationi coniungitur. Interea cyrinus uir consularis a cæsare destinatur: censum in
Syria dispositurus: & domum redditurus.

Incipit Liber. xviii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur; ut syriam iudeamq; censeret. Cap. I.

Irinus autem unus de his qui semper in consultatione congregaban
tur: uir per omnium magisteriorum & principatuum officia celebra
tus per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens: & in
cunctis administrationibus: & aliis dignitatibus clarus: cũ paucis ue
nit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus: & appreciator uniuſ
cuiusq; substantiæ.

Qualiter Copinius ex æquestri ordine missus est in iudeam: & quia Cyrinus uenit in iudeam uniuersorum deprædaturus substan
tias: & Archelai redditurus pecunias: & quia iudei molestæ ferentes:
tandem persuadente Iozaro pontificæ passi sunt descriptionem fieri
substantiarum suarum. Cap. II.

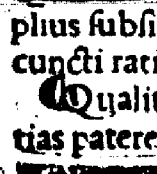

rtitur etiam cum eo Copinius ductor totius æquestris agminis: potestatemq; iudeoꝝ
omnium gerens. Venit etiam Cyrinus iudeam: nam dispensationi syriæ fuerat aduna
ta: uniuersorum deprædaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iu
dei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent: subiiciuntur tamen ne am
plius subsisterent: persuadente illis pontificæ Iozaro: boethi nanq; erat iste filius. Et illi quidem
cuncti ratione pontificis: deprædari suas permisere substantias: nihil amplius hesitantes.

Qualiter iudas galonites: & quidem alter persuaserunt multitudini: ne suas describi substan
tias paterentur. Cap. III.

Ed iudas gaulonites: homo ex ciuitate: cui nomen erat Gamalas: saddocũ phariseum
sibi coniungens: recessionem facere festinabat: nam depdationem & cẽsum nihil ali
ud esse dicebant q̃ integram seruitutem. Proinde ad defendendã suam libertatem: to
tam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoq; illis cooperaturã es
se creaturam: si pro bono libertatis honorem suam & gloriã magnanimitate tueret
sed ẽt deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendũ procederent.

Qualiter populi eorum consilia consecuti: seditiones & bella ciuilia: seu latrocinia exer
cuerunt. Cap. IIII.

Lis itaq; diebus amplius eorum animus icitatur: ut etiam ab homicidiis se nullo modo
arcerent: quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebat auriebant: atq; hoc
modo in magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malo
rum quod per illos non pullularet uiros: & supra quam dici potest: illa gens continua
tionibus est repleta bellorum & clades iter eos & latrocin: a: deprædationesq; gerebant: obtentu
quidem utilitatis defensionisq; communis; sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio
gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur: postremo in inuicem conuertun
tur: non secus quam cõtra hostes infensius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes: capti
uitates: cædes: ubiq; concurrebant: ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit
nouitas & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste iudas & saddocus quartam philo
sophiam nouiter introduxerant: cuius amatores copiam conquirentes: seditionibus ac tumultí
bus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per in
solentiam inconsuete philosophiæ: de qua uolo pauca disserere.

Quantæ ſint hereſes philoſophoꝝ apud iudeos: uel qualibus teneant legibus. Cap. V.

VDeis igitur philoſophiæ tres erant: etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ eſſenorum:ſadduceorũ:& tertia qua philoſophantur:qui dicebantur phariſei: & quãq̃ de eis explanauerim in ſecundo libro iudaici belli: tamen etiam nũc cõmemorationis gratia breuiter attingam. Phariſei enim quotidianam conuerſationem exiguã habent: & prorſus abiectam:nihil molitudini aut delicatudini pœnitus indulgẽtes ſe quæcũq̃ iudicio rationis oportere cõperta ſunt illa ſequuntur:præpoſitis nullo modo reluctantur: maiores natu cõ petenti honore uenerantur:ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando reſpondeant: fato geri omnia credunt:ſed neq̃ liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium dei futurũ eſſe ſentiunt:illic cunctos homines propria merita recepturos:tam eos quidem qui ſecundum uirtutem uixerunt:quam illos qui nequitia depraũati ſunt. Animas ãt immortales dicunt:ſed etiam in ſeruenti gerebatur ſtudium & alias quidem animas eternis trudi carceribus:alias autem facilitatem reuiuiſcẽdi percipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq̃. Quantacunq̃ itẽ ad culturam diuinitatis pertinent orationum celebrationes: templorum cõſtitutiones:expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicat. Nam tantum uirtutibus eorũ prolatum eſt teſtimonium: ut ad eos plurime ciuitates:& maxima multitudo cũm ſtudio grandi confluerent:opinione adducti:qa meliores cæteris eſtimantur. Sadducei aũt aĩas mortales exiſtimãt:ſimulq̃ cũ corporibus iterire. Nullas uero alias obſeruatiões præter legẽ cuſtodiũt:aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſum ãnumerãt ſed ad puos admodũ doctrina eoꝝ puenit: & modus excitationis. Primates aũt apud eos diggitatibus honoribuſq̃ celebrant. Eſſeni ãt ad deũ cũcta rediguntimortalẽ animam dicũt iuſtitiã ãt rem p̃cioſam: p q̃ ẽt uſq̃ ad mortẽ pugnandũ eẽ p̃dicant: in tẽplo anathẽata ꝓponẽda ꝓhibent:ſacrificia uel hoſtias cũ populo nõ celebrãt:q̃ ſe plurimũ ab eis putãt mũdicia uel ſanctitate differre:& merito ſe a cõi cõgregatione diſcernũt:remotim ſacrificia faciẽtes:cultu uero moꝝ atq̃ cõuerſationibus optimi ad colendã terrã & exercendã omni ſtudio intenti. Illud etiã habent dignũ:& ualde mirabile q̃ in aliis non inuenias gentibus tam græcoꝝ q̃ etiam barbaroꝝ: q̃ omnes illis opes in medio ſunt:& ab eis oĩa poſſidentẽ: nihil amplius inter eos ditior fruitatur:nihil pauperior defraudat:ac ſi nihil omnino poſſideat. Et illi qdem hoc mõde ſe gerũt. Sum ãt ſuper quatuor milia hoĩum nũero; Vxores nõ ducũt:neq̃ ſeruos habere eſtimant: aliud quippe iniquitatis:aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos adũiuunt:mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aũt redditũ promouẽt: curatoreſq̃ conſtituunt:qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt:cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus: Quare ergo philoſophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionẽ. Huius ius ſequaces in ueſtitu:in habitu: cæteriſq̃ aliis phariſeis conſentiunt:circa libertatem uero imobilem tenent atq̃ imutabilem ſententiã. Nã huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum enim principẽ & dominum dicunt deum omnium: mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendũt: uel cognatoꝝ ſupplicia:uel amiſſiones amicorum oĩno contemnunt:dũmodo nullum hoĩem dominum dicere compellantur. Nonnulli náq̃ uiderunt: qualiter ſæpius aliqui eoꝝ in ſuppliciis imutabiles permanſere. Vnde plurimi quoq̃ illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrotarunt:geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq̃ ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis: recedendiq̃ ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et philoſophiæ quidem genera hæc atq̃ huiuſmodi ſunt apud iudeos. Interea cyrinus opibus reſtitutis archelai:deſcriptioneq̃ perfecta:quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſtquã antonius aciaco bello fuerat a cæſare ſuperatus:iozarum quoq̃ pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali depoſuit officio:ananum in pontificatu ſubſtituens.

Qualiter herodes & philippus citates in honorẽ cæſaris fabricauerũt: & q̃liter ſamarite oſſa mortuoꝝ i tẽplo iactãtes cũ feſtiuitas azimoꝝ imineret populũ reddidere polluũ. Cap. VI.

HErodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq̃ ſuſcipiens:herodes ſephorin muro circundedit:ad inſtar & ſimilitudinem galileæ:quam ãthocratoridan appellat. Alia autem betharanta ciuitas:etiam ipſa eſt:quam muro circunſpiciens:iuliã ex nomine iuliæ uxoris cæſaris nominat. Philippus autem paniadã quæ eſt circa fontẽ iordanis fluminis conſtruẽs cæſareã nũcupauit. Tũ ẽt bethſaidã ꝓximam ſtagno geneſar edificat: & dignitatem ei ciuitatis attribuit:habitatorumq̃ multitudĩe replet: aliarumq̃ neceſſariaꝝ rerum copia refertam facit:& iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tẽpore gubernante: quẽ ſupra docuimus cum cyrino deſtinatum:huiuſmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur:quam feſtiuitatem paſcha uocamus:in qua mos erat: ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaq̃ apertis portis: uiri quidem ſamarite occulte in hieroſolymam uenientes per templi cunctas porticus: & per totum fanum oſſa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior a ſacerdotibus exerceri.

Mors Salomæ ſororis herodis quondã regis iudeoꝝ:mors ét auguſti:romanoꝝ ſecũdi ſpera toris.Succeſſio tyberi cæſaris ſub quo pontius pilatus mittitur in iudeam. Cap. VII.

Opinius aũt non poſt multum temporis romã reuertit : cui ſucceſſor regendæ puinciæ marcus efficitur : ſub quo etiã Salomæ herodis regis ſoror uita defungitur : iuliæ cæſaris uxori derelinquens iamniam & oẽm ſuam toparchiã:& in cãpo faſelidam & archelaidam cõſtituas quæ ét plurimis conſite uere palmitibus: quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus.Sed huic quoq; ſuccedit annius rufus: ſub quo ét cæſar emoritur: romanorũ ſecundus imperator.vii.&.l.imperio annos aduiuens menſes.vi.dies aliquantulũ ſuper duos ex q bus.xiiii. annis ſimul cũ eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; annos.lxxvii. uita deceſſit.Huic ſuccedit in principatu Tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romanis iii.imperator;ſub quo quintus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficiturannii rufi ſucceſſor.Is ananum remouẽs ſacerdotio hiſmahelum filium iabi põtificẽ deſignauit.Sed & hũc non multo poſt abiiciens: & eleazarum annę pontificis filium ſacerdotio ſurrogauit.poſt annum uero etiam hũc arcet officio: & ſymoni cuidam camithi filio miniſteriũ põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio:ioſeppum cui caiphas nomen fuit: habuit ordine ſucceſſorem.Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur poſtq̃.xi.annos in iudea cõ pleuerat.Huic ſucceſſor pontius pilatus effectus eſt . Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit: edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadã denominauit: menibus eam firmis ſortibuſq; circundans:in regione galileæ iuxta ſtagnum geneſar:unde aquæ calidæ non longe diſtabant:in uico cuius nomen erat amathus . In hanc confines plurimi cõfluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione quæ ſub illo fuerat conſtitura:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilita te illuc habitandi gratia tranſferuntur . Suſcepit etiam quotquot hincinde ueniebant inopes & ægenos:pleroſq; etiam quos liberos non eſſe conſtaret: quibus tamen ſecuritatem libertatis attri buit & beneficia plura contulit: ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas ét domos ex propriis opibus fabricabat: tertas largiebatur; ut in his omnibus ſtabiles habitatores efficeret:maxime autem ex paterna lege tranſcribens: in qua ſignificatur ut habitatio ſeptem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam fraates parthorum:imperator: inſidiis illi a fraate filio præparatis ſecundum hunc modum . Fraates imperator poſtq̃ legittimos filios habuit: aſciuit ſibi italici generis concubinam: cui nomen erat thermuſa . A cæſare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea ſicut dixi pro concubina utebatur:captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate ſuſcepto: coniugem eam legittime deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus:& quicquid diceret ei obediebat.Itaq; feſtinans:ut parthorum principatus filio ſuo cõtingeret: quod uidebat aliter fieri non poſſe: niſi exinde legittimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet imperatori ut illos romam obſides deſtinaret.Proinde illi:nõ enim facile fuit fraati: diſpoſitionibus thermu ſe reſiſtere:romam a patre mittuntur:& ſolus in regno fraatis filius enutritur.Sed poſtq̃ adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatum patre tribuẽte ſuſciperet: inſidias præparat patri: cooperante ſibi etiam matre . Nam ſermo quoq; ferebatur: q; ei contubitu miſceretur. Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus:tam parricidio quam amore matris nefando;ſeditionibus excitatis anteq̃ amplior fieret:ex regni poteſtate depulſus emoritur.Concordantes itaq; in unum parthorum fortiſſimi cernenteſq; ſine principe ſe non ualere conſiſtere:cœperunt inſpicere:quiſnam illis ex genere arſacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat: unde quoq; uſq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iniuriatu ex ſemine mulieris italicæ illud imperium.Herodem itaq; per legatos aſciſcũt.Sed poſtq̃ iſte quoq; ſuſcepit imperiũ:cœpit inuidioſus eſſe multitudini:atq; ſuſpectus propter immenſam crudelitatem:erat quippe ita ſeuerus:& omnibus modis immittis.Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Plericq; autem dicebant: q; eum in ſacrificiis inter altaria peremerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare.Apud plurimos tamen opinio illa eſt:q; dum uenatum pergit:occiſus eſt.Legationem itaq; romam mittunt: unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes: & mittitur illis bonones: cæteris ſuis fratribus antelatus:q; iudicabatur fortunam ſuam: poteſtatemq; non inſolẽter aut nimiæ tractaturus. Sed barbare multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Manſuetudinem itaq; eius cæperunt contemnere:indignum putantes:ut ſeruo ſubiicerẽtur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe definiebant neq; enim iure belli datum: ſed quod peius putabant in pace ad iniuriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditũ.His ergo querelis gens uniuerſa commota: illum proturbat imperio; confeſtimq; artabanum euocant medorum regem arſacidarum genere deſcendentem Perſuaſus artabanus uenit cum omni militia.Cui bononeſ occurrit: & multitudine cõgregata parthorum:cum eo bello congreditur.Artabanus autem uictus confugit ad montes mediæ: & non poſt multum tempus congregans etiam ipſe magnas turmas exercitus cum bonone confligit : & uictus bononeſ cum pauco ad ſelcuciam confugit equitatu.

Artabanus autem fusum parthorum exercitum insequens:magna stragem operatus est.Tũc barbaris grandi metu compressis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniam uenit:& primo quidem in illa regione cœpit imperare:deinde uero ad romanos legtionem mittit. Sed ubi tyberius petitionem eius abnuit:ille item ad pthos conuertitur & bellam artabano denunciat: quandó quidem nulla illi recuperandi regni machinatione succurrebat.Cæterum armeni qui circa nisatem habitant: artabano fuere sociati:a quibus detentus bonones sylano syriæ rectori contraditur.Ille autem ex uerecondia:quomodo eum romæ nouerat:custodiuit:honorificeq; tractauit.Armeniam:est autem orodi artabanus uni suorum filiorum tradidit,Ea tempestate moritur etiam commagene rex Antiochus:& plebs aduersus nobilitatem scinditur: & mittit utraq; pars legationem ad romam : nobilitas quidem statum reipublicæ habitumq; mutare desiderans : ut præfidali dispensatione regeretur : multitudo uero regnum habere proprio more cupiebat.Senatus autem utraq; legatione susceptа: ex decreto germanicum mittit : cuncta syriæ forte negocia correcturum agente fortuna quo facilius interiret. Nam ueniens in partibus orientis:& in melius cuncta disponés: a pisone ueneno perimitur sicut iam in aliis indicatum est.

¶Qualiter pontius pilatus uoluit latenter itromittere in hierosolymam statuas cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit : donec illas ab hierosolymis in cæsaream transmitteret.

Cap. VIII.

Pilatus autem iudeæ rector exercitum de cæsarea secum assumens: tendit ad hierosolymá:ut leges solueret iudæoꝝ.Nam secũ statuas cæsaris:quæ in signis militaribus inerãt intromittit.Imagines ãt:aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet & propter hoc ãte illum oẽs iudeæ rectores:sine signis ingrediebant menia ciuitatis.Primus itaq; pilatus ignorantibus populis introgressus:signa quæ secum apportabat in ciuitate cõstituit. Illi uero mox ut rem cognouerũt:congregati ueniũt cæsareá:diebus plurimis supplicãtes: ut imagines de hierosolymis auferrent . Pilato uero abnuente:q; iniuriàm cæsari facere si fieret estimabat:iudei,nullo mõ discedunt.Tunc ille occulte insidiis armatos milites collocat.Cunq; p tribunali sedisset: quod ei fuerat in studio nam eũ locũ in insidiis quas præparauerat aptũ esse pspexerat:iudeiq; iterum supplicarent:signo dato:milites processere:iudeis undiq; circundatis: cœpit pilatus mortẽ cõminari:nisi quieuissent.At illi mortem se potius electuros: quã cõstitutiones legis suæ transgressum iri firmabant.Tunc pilatus ãmirans fortitudiné iudeoꝝ in conseruandis legalibus cõstitutis:cõfestim imagies de hierosolymis auferri ꝓcepit: cæsareáq; ꝓduci.Voluit ẽt ex opibus tẽpli aqueductũ ꝓgentem in hierosolymá fabricare:suscipiens initiũ torrentis quod stadiorũ duũ miliũ interuallo distabat.Sed iudei non libenter accipiũt & circa eos q operabant multa milia hominũ cõgregata: clamabant ut ab illo opere cessaretur.Plerisq; ẽt maledictionibus utebantur:contumelias quoq; iactantes:sicut uulgaria solet multitudo. Ille uero milites a dorso iudeos circunuenire præcipiens:iubebat ut decederent.Illis autẽ ad contumelias iniuriasq; conuersis:dato signo militibus:iussit ut iudeos inuaderent. Milites porro ampliora quam iussi erant perpetrãtes:multitudinem magna cæde prosternũt.Plures igitur ibi deficiunt ; plerisq; autem sauciati discedunt.Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

¶De iesũ christo.

Cap. IX.

de dño iesu christo.

Vit autem hisdem tẽporibus iesus sapiens uir:si tamen uirum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector:& doctor omnium eorum hominum qui libenter audiunt quæ uera sunt.Et multos quidem iudeoꝝ:multos etiam ex gentibus sibi adiunxit.Christus hic erat. Hunc accusatione primoꝝ nostræ gentis uiroꝝ: cum pilatus in crucem agendum decreuisset:non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt . Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus secundum q diuinitus inspirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum christianorum q ab ipso nuncupati sunt:& nomen perseuerat & genus.

¶De facto quod contigit romæ in templo isidis:& quæ iudæis per illud tempus romæ prouenerint:omnibus urbe expulsis per tyberium: & de seductione samaritici populi : uel oppressione eius per pontium pilatum.

Cap. X.

Isdem temporibus alia iudeos seuiora perturbãt.Nam etiam in templo isidis:quod romæ fuerat constitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; contigit quod primũ explanabo:tũ demum ad illa quæ apud iudeos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat romæ: maiorum dignitate præclara studio castitatis intenta: honestatis opinione perspicua.Erat ẽt opum magnitudine locuplex:& uultus pulchritudie decorosa ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur.Hæc nupta erat saturnino: etiam ipso genere:opibus: cæteroq; cultu consimili . Huius itaq; amore detinet iuuenis quidam nomine mundus: ex numero equestri: sed in gradu iam emerito constitutus: & dignitate magna sublimis : idoneus etiam ad munera largienda : sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri

malora dona promiserat:quæ illa contemnente maximo fuerat amore successus:ut etiã.xx. miria das dragmarum atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infœlicitatem morbi suscipiens:siquidẽ nec cibũ ualebat accipere: morti se addixerat:hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens:per dies singulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat autẽ mundo liberta quædam ex pãrentibus noie ida: oĩum malorũ & iniquitatum coagulũ: Hæc grauiter ferens:q; ille iuuenis se damnaret in mortẽ:nam clarebat oĩno periturus: accedens erexit eum:& cœpit cũ eo talia fabulari:quæ aĩum eius bonæ ipe facerent. Promittebat se nãq; acturã apud paulinã:ut q̃nq; miriadas accipiens:cõcedere iuueni quod uolebat. His itaq; dictis: iuuenẽ de morte reuocãs:sumpsit ab eo pecuniæ quantũ placuerat:sed nõ eadẽ uia paulinã aggredit:q̃ fuerat ante tentata:cernens animũ mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciens uero q; admodũ ẽet illa cultura isidis occupata:tale aliqd machinat. Accedit ad quosdã ex tẽplo isidis sacerdotes:quibus interpositiõe iurandi fidẽ seruare persuasit:dans etiã in præsenti duas miriadas & dimidiã:promittens ẽt aliud tãtũ: si quod uellet: habuisset effectũ. Tũc causam aperit:amorẽ iuuenis indicat:orat ut & mulierẽ q̃bus possent modis inducerent. Illi ãt pecuniæ cupidine capti promittunt quicqd imperaret ꝓtinus ipleturos:pfertim ãt ipse maximus sacerdotũ:ut paulinã cõueniret: ac suis uerbis ipleret pollicet. Finxit autẽ se ex ægypto uenisse::ab anubio destinatũ: q; is grandi circa paulinã amore teneretur: eumq; deũ sibi iussisse:ut romam ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter suscipit atq; ad amicas gloriãdo denunciat:q; ab anubio tali merito digna iudicet. Hoc etiam intimauit marito: q; amborum cœnam anubius concupiãt. Ille autẽ grata concessit pudicitiam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum & cũ cœnasset: tẽpusq; quiescendi uenisset uniuersæ ianuæ a sacerdote clauduntur:Cuncta quoq; lumina subtrahuntur:mundus autẽ intro latebat occultus. Qui postq̃ factum silentium est ad mulierem deuenit. Illa autem existimãs deũ esse reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans:circa uicinum lucis abscessit. Illa autẽ mane facto consurgens:atq; ad suum uirum ueniens:aduentũ ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas: magnã sibi ex hoc glorificationem reputans proueniss̃e: & quia uerba quoq; ad illam fecisset:anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant:naturã inspiciẽtes rei:pars ãt credebat:quia dum uerum ad miraculũ dicebant: pudicitiã attendentes; dignitatẽ quoq; referebant. Tertia uero die postq̃ factum est occurrens ei mũdus: o paulina inquit:saluasti mihi.xx miriadas: quas posses familiaribus tuis rebus adiicere: nunc autem nec meis postulationibus defuisti:& damnificatione liberasti. Nam in tẽplo tota nox a te cum mũdo peracta est: nec meĩ nominis interest uoluptate præcepta. Nihil ad perficiendum negociũ obfuit:q; anubius uocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit:illa uero in mentẽ suam rediens: tunc primum illud facinus intellexit: & scissis ꝓtinus uestimentis ad uirum cucurrit: factionẽq; aperuit:tã magni facinoris deprecata:ne suam iniuriam neglexisset. At ille imperatori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter causam examinans:uniuersum sacerdotum scelus inuenit: & ipsos quidem cũ ipsa quæ causa totius iniquitatis extiterat:adegit in crũces;templum autem ipsum funditus euertit:statuamq; isidis in tyberim fluuium iactari præcepit:mundum autem exilio condemnauit:dignum eum maiore pœna non iudicans: q; amoris uehementia deliquisset. Et ea quidem quæ in templo isidis prouenere:tali fine concluſa sunt. Nunc ad rem redeo: ut explicẽ quæ iudeis romæ eodem tempore contigerunt:sicut ẽt ante præstrinxi. Erat quidẽ uir genere iudeus: de sua patria profugus: accusabatur autem legalium transgressione præceptorum: unde apud suos quoq; reus habebatur:etiam malignus in omnibus. Ite per multos dies legem se moysi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi consocians:seducunt uuluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadebant:ut ostri & auri plurimum in hierosolymam mitteret: templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes propriis usibus absumpsere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius: nam & totum negocium saturninus insinuat: uir uuluiæ pariter amicus & tutator iubet roma cunctos iudeos excedere. Consules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittunt in sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ custodiam affecere tormentis: atq; hoc modo ꝓpter nequitiam quatuor hoium uniuersa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; samareorũ gens turbis fuit exps: uel tumultibus aliena. Hos.n. puertit uir qdã mentiri ꝓculdubio iudicans caphedõ noie:qui oẽm plebem suasionibus artificiosis induxerat ut in montẽ garizim oẽs accurrerent: q; eum sanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebat eni se ascendentibus ostensurum uniuersa uasa:quæ ibidem a moseo fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur:& considunt in quodã uico;cuius est nomen tirathua: atq; hincinde plurimos cõgregabãt ut cũ maxia multitudine montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu pilatus occupat: omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelocissimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq; in fugam uertunt: maximam partẽ capiunt: quoq; seditionis princeps u:l eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

Accuſatio ſamareoꝝ aduerſus pilatum apud uitelliū : & qualiter uitellius romā cū ad cæſarē tre conpulit: ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap. XI.

Ed ex hoc ſameoꝝ gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniunt:qui per id tempus gerebat principatū ſyriæ: atq; apud eum pilatum accuſant:q; iniuſte tantos occiderit.Non enim a rōanis diſcedendo:ſed iniuriam Pilati declinando:in tyrathua cōgregatos eſſe promebant . Tunc Vitellius marcelium unum ex ſuis amicis qui curaret in iudæa conſtituit:Pilatum autem romam pergere:ut de his quæ a iudæis accuſabatur:ſe in iudicio Cæſaris expurgaret.Tūc Pilatus poſtq̄ in iudæa decimum compleuit annū: pergit romam Vitellii iuſſione compulſus:nō enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari.Sed anteq̄ Pilatus romam ueniret:Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellius aſcendens hieroſolymam : magnificus ac munificus extitit in populos : & qualiter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio : ut amicicias componeret cum Artabano parthorum imperatore. Cap. XII.

Itellius autem ueniens in Iudæam: aſcendit hieroſolymam:& erat forte tūc feſtiuitas a maioribus inſtituta: quæ Paſcha uocatur . Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos:nam & uenalium rerum præcia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit:ſed etiam ſtolam pontificis : uniuerſumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi permiſit:& ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui.Nam anteq̄ Vitellius ueniſſet:in Antonia ſeruabatur . Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur.Vt autem ibidem ſeruaretur:talis extiterat cauſa.Pontificum quidam Hyrcanus nomine : unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati : prius in loco templi uicino tabernaculum conſtruxerat:& ibi ex maxima parte degebat:ubi etiam ſtolam pontificalem habuit . Nam cuſtos eius extabat:propter quod ea ſoli licebat inducere: quando intrabat templum.Cæterum quando in ciuitatem exiebat:priuatis indumentis utebatur . Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filii eius:& eorum filii:multo tempore conſeruabant. Sed poſtq̄ Herodes acceſſit in regnum:illud tabernaculum oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruit:& Antoniam ex nomine Antonii:q; ei amicus erat appellat: ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit:ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimās ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum.Similiter etiam fecit Archelaus filius eius:poſtq̄ Herodi ſucceſſit in regnum.Et deinde Archelao excluſo:a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo: ex lapidibus fabricato:ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoq; ſeruabatur:quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta uero feſtiuitate:iterum in loco proprio reponenda reddebatur:& per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia:dabatur atq; reddebatur.Vitellius autem tunc ſecundum morem antiquum ſtolam illam pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit : ut quando uſui opus eſſet:a gazofilatio petereretur. Hoc itaq; beneficium iudæis in indulgens pontificem loſippum cognomento Caiphan ſacerdotali remouit officio: cui Ionathā filium Anne in pontificale miniſterium ſubrogauit.Quæ cum egiſſet:tunc confeſtim quod in antiochiam ducit ingreditur.Mittit etiam Tyberius ad Vitellium litteras:iubēs ei:ut amiciciam cum Artabano parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum:q; inimicus extaret: & Armeniam inuaſiſſet: ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia : mouetq; ut non aliter eius amiciciæ crederetur:niſi ſuos filios obſides præbuiſſet . Hæc itaq; ad Vitellium ſcribente Tyberio: ille magnis muneribus perſuader hibeorum:& labanorum regi:ut cum Artabano ſine ulla dilatione pugnaret.At illa a pugna quidem abſtinent : uerum ſcithas conceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas:in artabani regiones immittunt:atq; ita deuaſtatur armenia:omniſq; terra parthorum hoſtibus impletur & cladibus.Nam primi eorum paſſim ubiq; perimūtur:turbis & luctu cuncta complentur . Filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo . Nam multe miriades ibi defecere parthorum : ipſumq; Artabanum per munera Vitellius corruptis amicis eius: & conſanguineis pœnæ perdiderat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus : ſeq; circunuentum irremediabiliter agnouiſſet : nam erant plures qui ei inſidias parabant : cum paucis fidelibus ad ſuperiores Satrapias abſceſſit:atq; ita ſe inſidiantium dolis eripuit . Poſtea uero magnam manum decoarum ſaorumq; congregans:cum reſiſtentibus ſibi pugna congreditur: & ſuperans ſuum tutatus eſt principatum. Hæc Tyberius audiens : iuſſit poſtea cum Artabano amiciciam fieri: quod etiam ille libenter amplectitur . Hoc autem quando gerebatur : circa Eufraten fluuium erant Artabanus & Vitellius: atq; ibi de pacis fœdere conlocuntur : in medio ſibi ponte fluminis occurrentes : paucos ſecum uterque qui ſibi munimento forent adducens . Ibi poſtquam de pace locuti ſunt: Herodes eis Tetrarcha conuiuium in loco medio præparat : tabernaculum ex uelamentis præcioſis exornans . Tunc Artabanus dat obſidem Tyberio Darium ſuum filium:cum quo etiam munera magna multaq; tranſmittit.In quibus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitorum:genere iudeum: nomine Lazarum miſit: qui propter corporis ua-

ſtratem gygas uocabatur. His itaq; peractis:uitellius an ad antiochiam artabanus autē ī babylo-
niam reuertitur. Herodes autem uolens ſemetipſum tali nuncio commendare:litteras per huiuſ-
modi deſtinat portitores:in quibus intimat pacem factam:obſidemq; ſuſceptum: poſtremo cun-
cta denunciat:quæ ad negocium pertinebant:nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum aui-
tellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ:reſcribitur a cæſare:q; cuncta iam ante cognouerit:he-
rode de omnibus edocente. Ex hoc uitellius ſupra quam quiſq; ratus erat indignatione turbat:
non tamen ſuum animum aperit:ſed iram mente ſeruabat : donec reuerteretur : gaio ſummente
regimen principatus.

¶ Mors philippi fratris herodis iunioris:& q̄liter tetrarchia eius diſpenſationi ſyriæ: regiminiq;
cōiuncta ē: & de ſimulatione quæ cōtigit inter arethā pethreū & herodē: qa eiecit herods filiam
arethe:quā duxerat uxorē:amore captus herodiadis:quā ſubintroduxit loco uxoris: & quia ty-
berius ꝓuocatus ſcriptis herodis mādat:uitellio aduerſus aretham pugnare. Cap. XIII.

TVnc etiā philippus herodis huius frater uita defungit:uiceſimo qdem ſecūdo āno im
perante tyberio:ipſe autem per.xxxv.annos rector aduixit: ſub ſuo iure poſſidens tra-
conitidis & gaulonitidis regionem. Ad hæc etiam uanutaneoq; uniuerſam gentē ſuo
regimine gubernabat . Is moderatum & manſuetum ſe cunctis quibus imperabat ex-
hibuit:nullas oppreſſiones aliquibus importans:nam eius ad ſubiectos cōuerſatio talis erat.Pro-
cedebat cum paucis:electis:ſibiq; gratiſſimis:in cauſis iuſta iudicia proferebat:in itinere occurſā-
tibus uel opis ægentibus auxiliabatur impigre:ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius:ſtatim ī
ſolio conſidens cauſam audiebat:iuſte pti adiutor iniuſte punitor exiſtens . Hic ergo moritur in-
ualida: unde magnis exequiis in monimentum defertur: quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum.
iuxta paniadam:exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Pricipatum autem eius tyberius cæſar:
aſſumens:ſiquidem nullum reliquerat filium:diſpenſationem ſyriæ regiminiq; coniunxit:fūctio
nes autem tributarias quæcunq; colligerentur in eadem præcepit tetrarchia ſeruari . His quoq;
temporibus inter aretham petreum:& herodem regem ſimultatō magna contigit:propter huiuſ
modi cauſam. Herodes tetrarches uxorem habuit arethe filiam cum qua non paruū tempus ad-
uixerat.Sed cum romam euocaretur: tranſiens in domo herodis exceptus eſt . Frater eius erat ēt
ipſe:ſed non ex una matre progenitus.Herodes enim ex filia Symonis ſacerdotis fuerat procrea-
tus. Cūq; ibi eſſet:herodiadis amore captus eſt:uxoris alterius herodis: filia enim erat iſta ariſto-
boli ſoror autem agrippæ maioris . Audet igitur de muliere de nuptiis in eundis miſcere ſermo-
nem.Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur:ut cum roma reuerſus fuiſſet: illa connubii iura ſuſci-
pere . Erat enim in pactis:ut filiam arethe regis excluderet . Et herodes quidem romam talibus
pactis firmatis aduehitur. Sed cum reueſus fuiſſet: peragens romæ propter quæ fuerat euocatus
uxor eius fideliter cuncta cognoſcens:quæ inter eum fuerant herodiademq; compoſita:anteq; eā
ille cuncta cognouiſſe ſentiret:rogat uirum:ut in macherunta ubilimes erat arethæ herodiſq; re
gionis:ab eo mitteretur:nihil ſuæ uoluntatis aperiens.Hoc herodes libenter accipiēs:mittit uxo
rem:nihil eam ſenſiſſe pœnitus arbitratus.Illa uero:permiſerat enim ante multum tempus ad pa
trem:ut ei apud macherunta omnia pararētur quæ itineris uſus expoſceret:a ductoribus arethe
ſuſcipitur:confeſtimq; intrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios:ab illiſq; rurſus ad alte
ros tranſmiſſa cum ſumma celeritate patri perducitur:cui cunctam Herodis aperit uoluntatem.
Ille uero exhinc inimiciciarum ſumpſit initium:atq; ab utroq; exercitu cōgregato in regione ga-
malica bello confligitur:non quidem ipſis præſentibus:ſed ductoribus ab utraq; parte tranſmiſ
ſis.Pugna atq; facta:& exercitu Herodis afflicto:proditione profugarum: qui de Philippi tetrar-
chia ad Herodem quaſi auxiliandi cauſa conuenerant:hæc Herodes ſcribit ad Tyberium. Ille au
tem indignatus q; arethas talia perpetrauerit:ſcribit uitellio:ut ei incūctanter bellum inferret &
aut uiuum eum uinctum adduceret:aut certe mortui caput auferret.Tyberius quidē ut hæc age
ret:rectori ſyriæ demandabat.

¶ De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo:& uitellii præparatio in pugnam aduerſus arethā ſecun-
dum q; ſcripſerat ei Tyberius:& quia Vitellius aſcendens hieroſolymā fauorabiliter ſuſcipitur a
populo;deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. Cap. XIIII.

QVibuſdam autem iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum q; in eum ſa-
tis iuſte indignatio diuina commota ſit:pro uindicta iohānis:qui uocabatur Baptiſta.
Hūc enim Herodes occidit:uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti ope-
ram dare:iuſtitiam colere:in deum ſeruare pietatem:& per baptiſmum ī unum coire:
tum demum enim baptiſmū acceptabile fore:ſi non ſolum ad abluendā peccata ſumatur: uerū
etiam ad caſtimoniam corpis:atq; ad animæ iuſtitiā purificationem q; ſeruet: omniumq; pariter
uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta hu
iuſmodi docerentur:atq; ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret: ueritus Hero
des:ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederēt:uidebat enim: q; præceptis
eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire melius credidit priuſq; nouī aliquid ficret

præuenire hoiem nece:quã postmodũ turbatis rebus:serã penitudiné gerere. Ex fola hac fuspitio ne Herodis uinctus in castellum macherunta abducitur iohannes:ibiq; obtrũncatur. Iudæis aũt sicut iam diximus uidebatur pro eius ultione iteritum illius exercitui deum importasse quo herodes sumpsisset digna supplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum Aretha perageret. Sumens igitur duas legiones:& peditum & æquitum uniuersam manum:cũctosq; auxiliarios ex regibus qui sub romanis erant simul adducens: pergebat per iudeam transitum facere. Sed uenientes in occursum eius primates iudæorum:postulabant ne per eorum regionem iter ageret:ne compellerentur contra legem suam imagines & signa suscipere. Quibus auditis ille persuasus:mutata sententia quã ante consulto prouiderat:per campum magnum ire præcepit exercitum:ipse autem cũ herode tetrarcha & amicis ascendit hierosolymã de hostias immolaturus. Nã dies festus iudæorum propinquus instabat. Ad quam festiuitatem occurrens:fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudæorum exceptus ibiq; peragens dies festos:ionathan pontificali remouit officio:quod eo filio eius fratri cõtradidit. Quarto autem die allatæ sunt illi litteræ: in quibus significabatur mors tyberii:& ut omnem multitudinẽ congregans: ad deuotionem gaii iurare compelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat: q; bellum iam gerere non ualeret nesciens gaii propositum:in quem potestas rerum trãslata constaret. Dicebatur etiam q; hoc arethas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum uitellius nũcium belli misisset:fertur uitellii militibus respondisse:impossibile esse prorsus:ut ad petreos romanus exercitus aduenerit:antea enim unum ex pricipibus morituru:uel eum qui bellum imperauisset:uel illum qui impetrantis proposito ministraret:uel illum aduersus quem prælium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero Aristoboli filius:anno anteq; tyberius moreretur romam uenit:uolens apud imperatorem agere:ut sibi aliquam tribueret potestatem. Volo igitur plenius explicare:de uniuersó Herodis genere:qualiter fuerit propagatum : simul enim & sermo ad hanc historiam pertinens amplius enitescet:per quem probabit nihil prodesse uel exercitus uim:uel corporis ualitudinem:uel alia quæ uident mortalibus appetenda: sine pietate qua colitur deus. Siquidem intra.c.annorum spacium præter paucos:nam admodum plures erãt:cuncta Herodis origo consumpta est. Super hæc etiam ad humilitatem & modestiam humanum genus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit postremo etiam: omnis res agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem potestatis ascendit:quod nullus sciẽtium eum de illo homine aut sperare posset:aut credere. Dixi quidem etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex mariãne hyrcani:filiæ duæ:ex quibus una:idest Salomæ nupta fuerat faselo nepoti suo: filio faseli fratris Herodis:hanc enim pater ipse tradiderat:altera uero:idest cypris antipatro:etiam ipsa nepoti quidem Herodis:filio autem sororis eius Salomæ. Et faselo quidem ex Salomæ procreantur filii v.antipater:herodes:& Alexander: filiæ autem Alexandra & cypris:quam in cõiugium acceperat Agrippas filius Aristoboli. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem:sed nullos suscipiens filios cypris emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procreantur duo: filiæ autem tres:berenice:mariãne:drusilla. Agrippa autem & drusus pueri uocabantur: quorum drusus: anteq; ad adolescentiam ueniret emoritur . Agrippa autem a patre mittebatur. Herodes autem & Aristobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerunt Herodis maioris:berenice autem custodibari fuit & Salomæ filia sororis Herodis. Hos Aristobolus infantulos derelinquerat:occisus a patre cum Alexandro fratre:sicut ante iam diximus. Sed hii postq; adoleuerunt: ducunt quidem Agrippæ frater mariãnem filiam olympiadis:Herodis regis filiæ:& Iosippi qui erat Herodis regis frater Aristobolum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobolus ducit iotapatam filiam emesorum regis:ex quibus nascitur puella cuius audiendi sensus fuerat: obiuratus:nomine iotapata: & isti quidem masculorum filii fuere : Herodiadis quoq; erat his soror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iũcta:quem ex mariãne susceperat Symonis pontificis filia. Ex istis etiam Salomæ filia procreatur qua procreata:herodiadis legem paternã transgrediens:Herodi coniungitur:fratri uiri sui:ex uno patre progenita:uiuum deserens uirum . Hic autem cui cõiuncta est:tetrarchiam habebat galileæ:filia uero eius Salomæ Philippo filio Herodis nupta est:tetrarchæ traconitidis regionis. Sed isto sine filio moriente Aristobolus eam in cõiugium suscepit:filius Herodis:frater Agrippæ. Ex qbus filii quoq; nascuntur.iii.herodes: agrippa:aristobolus. Et Salomæ qdem tali modo prosapia propagat. Ei aũt ex antipatro filia procreat cypris:quã alexas felcias sumit uxorem. Alexe uero huiusq; mulieris filia:fuit ité cypris. Herodes aũt & Alexander:quos fratres diximus antipatri:sine filiis moriuntur. Alexandro aũt Herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus:Alexander & Tygranes filii generant; ex archelaicha prodoco regis filia & tygranes qdem cum regnaret i armenia:accusatus in roma:sine prole defungit. Alexãdro ãt tygranes omonimus frãtris eius gignit filius. Et iste Alexãder q duxit antiochi cõmagenorum regis filiã iotapatã noie:lesidi ciliciæ ciuitatis a uespasiano rex efficit. Et alexãdri quidẽ origo cõfestim ut pullulault:culturã gentis suæ dereliquit:ad ritus transiens moresq; gen-

tilium:cæteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere.Herodis aũt quã memorauí
profapia permanſit uſq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

¶Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto romæ accuſatus:& cõuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus mors Tyberii:ſucceſſio gaii:ſolutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impoſitio per gaium. Cap. VX.

His itaq; de Herodis genere declaratis:nũc de agrippa narrabo:uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omnes calamitates effugerit:atq; ad magnam dignitatem poteſtatemq; conſcenderit.Ante paucum igitur tempus q̃ rex Herodes de uita diſcederet:agrippa apud romam erat:ubi maximam familiaritatem cum druſo tyberii filio conquiſierat:& cum Antonia druſi maioris coniuge:propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet:& uenerabiliter appellaret.Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens: & ad donandum ualde munificus uiuente quidem matre ſuam uoluntatem non ualebat oſtẽdere:ueritus:ne illã in aliquo contriſtaret.Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes ſuas abundanter effundere:& alia quidem quotidiani uictus gratia opulẽter erogaret:alia muneribus in diuerſis expenderat plũrima uero in libertis cæſaris dabat:q; per eos poſſet aliquid adiuuari.Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens:breui ad magnam penuriam egeſtatem peruenit. Acceſſit etiam illi aliud:unde romæ permanere prohiberetur.Contigit enim tyberii filium mori.Quo mortuo: Tyberius ꝓhibuit omnes amicos filii ſui omneſq; familiares ante faciem ſuam accedere:ne illis uiſis recordatiõe filii facta:dolor ei luctuſq; moueretur.Ob hanc igitur cauſam in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidẽs ſe apud romam miſerabiliter uiuere: propter quod omnes ſuas opes amiſerat:& nullus illi aditus eẽt:unde poſſet aliquos queſtus habere: nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore acceperat:a quibus cum urgeretur: unde debitum cõſolueret: non habebat.Defectu igitur conſilii & confuſione q; ſe aliter uideret:diſceſſit in quãdam turrẽ quæ in malathoes fuerat conſtituta:addicens ſemetipſum:ut de hac luce defungeret. Quæ cum uxor eius cypris ita eſſe ſentiret:cœpit omnibus modis laborare:ut eum a morte prohiberet. Inuenit ergo conſilium:ut ad ſuam ſororem herodiadẽ ſcriberet:quam herodes tetrarcha uxorem acceperat intimans ei in quibus agrippa eſſet conſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare: oportere illam propter conſanguinitatẽ auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationem illi in tyberiada conſtituunt:& aliquantũ eris per ſingulos dies:quod ad uictum eius ſubminiſtraretur dare præcipiunt.Sed in hoc Herodes non multo tẽpore perſeuerat licet etiã ipſa quæ darentur ſufficientia non fuiſſent.Nam cum aliquo die per uinũ hoc Herodes exprobraret agrippæ:agrippa impaciens exprobrationis abſceſſit: atq; inde perrexit ad flaccum uirum cõſultarem cum quo romæ amicitiam non paruã induxerat. Is enim tunc gubernationem ſyriæ diſpẽſabat. Cunq; ſuſpectus eſſet a flacco:apud eum interim degebat.Retinuit etiã ibi flaccus Ariſtobolum fratrem agrippæ:ſed ſimulate diuerſum:haud ſane per hoc in aliquo præpediebãtur: quo minus amicitiam conſulis honoremq; mererent.Sed nõ tamen Ariſtobolus aduerſando ceſſabat:donec eum flacco quoq; reddidiſſet inuiſum:huiuſmodi cauſam offenſionis inueniẽs.Damaſceni cum ſydoniis pro militibus certamen exercebant.Cunq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoſcentes agrippam:quod apud eum plurimum poſſet:rogabãt:ut eorum partis fautor exiſteret argentum ei plurimum promittentes.Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat: q; damaſcenis ſuffragaretur auxilium.Ariſtobolus autem:non enim cũ latuit pecuniarum quæ fuerat facta ꝓmiſſio: cauſam deportat ad flaccum.Quæ cũ fieret examinatione manifeſtior:a ſua gratia repellit agrippam.Ille auteẽ extrema penuria circũſeptus ad ptolomaidã pgit : atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus:conſilium capit in Italiam nauigandi.Sed cum eum ſumptuũ prohiberet inopia : marſiũ libertum ſuum rogabat ut ei in tanto molimine adiutor exiſteret:ab aliquibus pecunias mutuãdo:& marſias primum quẽdam berenice matris agrippæ libertum:ſed iure teſtamenti eius:factũ ditionis antoniæ:poſtulat:ut ei aliquas pecunias daret ſcriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiuſdam fraude pecuniæ:& compellit marſiam:ſub cautione dare milium atticarum facereq; ut duo milia minus quingentos acciperet.Ille porro conceſſit : quia non erat aliud quod egiſſet.Sumpta itaq; pecunia agrippa athedonam uenit & reperiens nauem tunc propoſitum peragebat.Hoc agnoſcens erẽnius capito:ianniæ curator milites mittit: ab ut eo argenti.xxx.miriadas exigerent:quæ romæ theſauris Cæſaris debebantur. Quiq; uenientes:agrippam pecuniam dare compellunt.Ille uero facturum ſe quod uidebatur aſſimulans:nocte Alexãdriam profugit:ubi Alexandrum deprecatur alabarthum:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur . At ipſe quidem ſibi daturum ſe non promiſit:Cypriæ autem ſimilia poſtulanti non abnuit: obſtupeſcẽs ſtudium dilectionis eius erga proprium uirum : & q; eam uidebat honeſtatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in Alexandria mutuatur : promittens: ut cum inde Archeam ueniret : ibi reliquum daret: timens Agrippam : q; eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens : ipſa cum filiis in Iudeam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus ; æpiſtolam ad Tyberium Cæſarem ſcribit : qui

tunc capræis agebat:p̃sentiã suã significãs: ut dignus fieret uultui cæsaris appere: quo cõtinentiã ab eo mereret. Petebat ergo:ut ei capræas uenire cõcederet. Tyberius aũt nihil stilatiõe ꝓducens clementer illi & humane rescripsit: inter alia quoq; se gaudere significans illum ad se sopitem repedare. Cũq; ille capas aduenisset: nihil minus ei cæsar alacritatis exhibuit:q̃ ꝑ litteras ostẽderat. Nã & amplexatus est eũ:& magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis litteris ab herẽnio capitone:in quibus significabatur:q; agrippa.xxx. miriadas debens soluendo nõ adesset:& ob id tempore quo se spoponderat redditurum profugit ex actores deuitans animus cæsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam:indignatione commotus: ingressum ad se interdixit: donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaq̃ ex cæsaris indignatione commotus:antoniã depræcabatur germanici matrem:& gaii:qui postea cæsar effectus est:ut ei.xxx. miriadas mutuas impartiretur: ne ab amicitia tyberii decidisset. Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiõe nã se hæ mulieres admodum diligebant:siquidem pariter gaio lac præbuerant: pariterq; illum enutrierant: argentum quod postulat imptitur. Quod cum pro debito reddidisset: nullomodo post hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tyberius cæsar eum suo nepoti coniunxit:iubens: ut ei in omnibus processionibus adhesisset. Agrippa uero:propter quod ab antonia cum magna gratia fuisset exceptus:cœpit omni nisu agere:ut gaium eius filium in omnibus accuraret: qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere samareus:libertus cæsaris:ab eo mutuatur:miriadas centum:ex quibus antoniæ restituit quod debebat:ex reliquo autẽ: gaium amplius accurabat:unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem. Per dies igitur agrippa circa gaium in melius procedente:quodam die sermo fit de tyberio. Cunq; agrippa ex affectu uota prosunderet:ut celeriter defuncto tyberio:gaio daretur imperium:quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat: inter auditores horum uerborum forte fuit quidam etiam euthicus agrippæ libertus & auriga : & tunc quidem silentio quod audiuerat tradidit : postea uero cum eum agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus : & reuera aliqua uestimenta subtraxerat fugiens compræhenditur. Cunq; ad pisonem duceretur:qui tunc custos fuerat ciuitatis: causam fuge requisitus:uerba quædam secreta cæsari se núciare dicit: eius munimini salutiq; pro futura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius autem more suo utens:habuit eum in uiculis custoditum. Magnam enim sollicitudinem pro semetipso gerebat: super quẽlibet aut imperatorem cogitans aut tyrannum. Nam neque legationes facile suscipiebat:neq; ducum suorum: uel curatorum : uel aliorum in cæteris constitutorum officiis remotiones : uel profectiones celebrabat : nisi forte:cum quisq̃ in aliqua depræhenderetur offensa. Alioquin nulli ab eo dabatur nisi morte successio:nam uinctorum aliquas secretas denunciat omnes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent:respondisse fertur : legationem uinctorum se quidẽ ideo nec facile suscipere: nec cito dimittere: ne cæteri uidentes alios facilius absolutos : ex hoc plures ad se uenire incitarentur: & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret: præsertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. Magistratus autem semel datos:ideo se iugiter ꝑmittere dicebat illis quibus fuerint concessi q; intelligeret consuli per hoc & præstari ex magna pte subiectis. In natura nanq; omnem administrationem hoc habere firmabt:ut circa opes acquirendas faceret homines studiose festinare. Cum sibi non se aliquis perennem in officio ꝑmanere prospexerit:manifestumq; omne gerat studiũ:ut anteq̃ arceatur officio:q̃ plurimũ possit acqrat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur . Si uero perseueraturos se in administrationibus certo cognoscant:licentia plurima cõquirendi pigriores & quietiores fiũt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres successiones dantur hominibus: nequaq̃ subiecti sufficiunt:ducibus deprædantibus: quibus largitas non est temporis attributa quo repleti essent studium omne lucrandi deponere. Exemplum etiam eis proferebat quendam uulneratum: ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ. Quẽm quidam transeuntium cum uidisset: miseratus est eius calamitatem:ratusq; ꝓ imbecillitate nimia muscas illas a se nõ posset abiicere: & opus haberet alterius beneficio:interrogauit eum causam cur sibimetipse non auxiliaretur:molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondens amplius inquit mihi lesionis importas: si has præsentes fugaueris:istæ quidem iam repletæ sanguine:non eo modo molestæ sunt: quin etiam aliquantulum remissius insistunt:si uero his amotis aliæ famelicæ congregentur:ita illud uulnus inuadũt: ut etiam si intereant:non ualeant effugari. Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicium fatigatis consulere:per hoc quod non crebro in administrationibus alios substitueret:qui more muscarum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore:amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni q; huius esset naturæ tyberius:ipsum eius opus inspectum:quomodo quidem duobus &.xx. annis imperio actis: duos tantum dispensatores in iudeam misit:quorum illa gens gubernatione regeretur:gratũ atq; pilatum:qui ei successerat:nec i sola iudea forte talis extitit: sed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uictorum examinatiões se differre ꝓpterea dicebat: qa si condẽnati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentium illis adesset:cum uero in custo

dia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiam euthicus auditus non fuerat:ſed retinebantur in uinculis. Tempore uero procurrente:tyberius ex capreis tuſculanum uenit:diſtantem a roma interuallo ſtadiorum centum. Agrippa uero rogabat antoniam:ut ageret:quo euthici aduerſum ſe diſcutereť accuſatio. Honorabilis quippe apud tyberium habebať antonia & cognationis & dignitatis gratia:nam druſi fratris eius extiterat:ſed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nāq; uiridi uiduata permanſit: ſpernens ſecundi uiri coniugium:cum etiā a ſebaſto cuicunq; nubere ſuaderet:omnemq; ſuam uitam liberā detractionibus geſſit. Tyberio quoq; beneficium grāde præſtiterat: cum fuiſſent a ſeano inſidiæ ꝑparate:amico uiri ſui:& potentiam magnam tunc habente:eo ꝙ multaꝝ tunc militiaꝝ ductor exiſteret & ꝙ in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerēt: libertorumq; ſe ad eum magna manus addiderit:ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus ꝑ dies augmētum accedebat inſidiis: & pœnæ ſeianus totum opus implerat: niſi Antonia ſeiani malignitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciam. Nam cum cognouiſſet:quæ de tyberio tractarētur: ſcribit ad eum omnia diligenter:& per pallantem quēdam ſeruoꝝ ſuorum fideliſſimum: litteras in capreas deſtinat ad tyberium. Ille autem inſinuata cognoſcēs ſeianum cū conſciis uniuerſis interimi:Antoniam autem licet etiā ante uenerabilem haberet:uenerabiliorē tamen ex eo habuit eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igiť tyberius rogatus ut exanimi daret euthicū: ſiquidem inquit tyberius mēdacium eſt:aduerſus agrippam quod diciť: meritum habebit euthicus dignūq; ſibi ſupplicium:ſi uero in examine datus:quæ dicit uera claruerint:in illum qui cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur. Sed agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerētur magis inſtabat:dep̄cans examinationem cauſæ fieri. Antonia uero:non enim ualebat agrippam conténere: ꝙ erat uehemens in petendo:tempus oportunum inueniens:procedente etiam agio eius filio & agrippa pro meridiano:iam quippe pranci proceſſerant poſtulabat tyberium:ut uocato euthico: celebraretur examen. Tum ille:ſciunt inquit Antonia dii:quia non ex mea ſententia: ſed a te coactus geram:quicquid in hac cauſa fuerit geſtum. Hæc dicens:iubet macronem qui ſeiano ſucceſſerat:ut adduceret euthicum. At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus:cœpit eum tyberius percontari:quid nam dicendum haberet aduerſus eum:qui ei libertatis munus indulſerit. Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo:ego autem ante pedes eoꝝ aſſidebam:& cum multi ſermones uerterenť: hoc etiam inter plura locutus eſt ad gaium agrippa. O ſi ueniat aliquando dies:quando iſto ſene defuncto:mundi tu ſuſcipias principatum:nihil eni tyberius filius eius impediet:ꝙ a te facile ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar. Tunc tyberius credibilia quæ acta ſunt reputans:ſimul etiam ꝙ iram ueterem reſeruaret agrippæ:propter quod eum iuſſerat tyberium ſuum filium: nepotem druſi frequentare ſuis conuentibus:& curare:quam iuſſionem agrippa contempſerat:totumq; ſe gaio dederat:hunc inquit macro uinciri facito. Sed macro non ſatis intelligens:de quo illud uerius imperaret:nam nec ſperabat eum de agrippa tale unq̄ aliquid cogitare: ſed interrogauit: ut certius quod iuberet agnoſceret. Cūq; cæſar in yppodromio deambularet:puenit ad agrippam:eūq; manu compræhendens:dixit. O macro:hunc iuſſi uinciri. Illo etiam tum inquirenti quem nam ꝑciperet:agrippam inquit. Et agrippa ſubito perturbatus ad dep̄cationes conuertitur: commemorationem eius filii faciens:cum quo fuiſſet una nutritus: & tyberii: cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamē proficiebat aliquid:ſed ducebať oſtro ueſtitus in uinculis:& erat ardor magnus: nam æſtatis tp̄s extabat:& ex uino quo in epulis multo fuerant uſi:cœpit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus:præter decus atq; dignitatem cœpit cūcta reſpicere:unde poſſet ſitis inuenire remedium:conſpicienſq; quēdam ex famulis gaii taumaſtum nomine:aquam in uaſe portantem:petiuit bibere. Illo autem porrigente:ſuſcepit:atq; auide bibit:& ſpero inquit o puer ꝙ in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio. Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tardabo libertatem tibi a gaio promereri qui mihi etiam uincto miniſterium p̄buiſti:ſicut etiam ante nunq̄ neglexiſti:cum fuiſſet in dignitate conſtitutus. Neq; enim hæc dicens mentitus eſt: ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit. Nam poſt modum rex effectus:taumaſto libertatem a gaio ꝑmeruit:curatoremq; eum fecit ſuæ ſubſtantiæ:ſed etiam moriēs filio ſuo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem miniſtraturum officio dereliquit:atq; in hoc honore ſenio grandeuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium:in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis:qui ſimul fuerant uincti:& quodam aliter conſidente ſuper arborem in qua fuerat agrippa reclinatus:quem bubonem romani uocant:quidē ex uinctis germanus nomine contemplatus:interrogauit milites:quiſnam eſſet ille:qui oſtro ueſtireť: & agnoſcens:ꝙ agrippa uocaretur: genere auteē eſſet iudeus: ex his ꝙ in illa gente primates haberentur:petiuit conligatum ſibi militem:ut ad eum copiam acciperet accedendi:ꝙ uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & ꝑ interpretem:o iuuenis inquit:affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo:quæ tibi ex numine diuino fugā totius mali portendunt. Scito ergo deos

tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt:q; neq; cupidine fallendi neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans:dicam: quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes quæ non ualent ipſis operibus approbari: magis faciunt meroris augmentum quam ſi nihil uerborum illoꝝ aduertas:ideoq; iuſtum putaui hoc deorum præſagium nunciare. Impoſſibile náq; eſt:non te cõfeſtim de his uinculis liberari:& ad prouectũ diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere:ita:ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attenduntiexitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet conſtitutũ: diuitiaſq; plurimas:omniaq; quæ prima mortales dicũt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem:quomodo cum iterum hunc alitem uideris:intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturꝝ. Et hæc quidem tibi cuncta complentur:niſi uano hæc a numine diſponunt:cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoq; ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictũ eſſe meroribus: cũ in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint:& omnem infœlicitatem in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens:tantum riſum excitauit agrippæ:quãtum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens agrippæ calamitatem:intercedere quidem pro eo apud tyberium ſuſpectum eſſe cernebat:ad hæc etiam ifructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a macrone milites tales:qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibetur etiam talis centurio:qui illis præeſſet militibus:ſed etiam qui cum eo ligaretur talis inuẽtus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrãdi tribuitur aliaq; omnia permittuntur:quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus ſylas & ex libertis marſias:& ſtocheus cibos afferentes quos libenter habebat:aliãq; diligentiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant:indumenta quoq; deportantes:ſub oſtentu uendẽdi. Cum autem noctis adeſſet aduentus:ſtramina componebant:conſciis fauentibus militibus. Nam eis macro commendans autem prædixerat. Et hæc quidem agebant per menſes ſex: quibus agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in capreas:febrium ardore corripitur: & primum quidẽ mediocriter: ſed in peius egritudine procedente contrariã de eo ſpem habebat euodus amãtiſſimus ei omnium libertoꝝ. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere náq; dicebat: ut cum eis loqueretur:anteq; terminum uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filii:non quidem ꝓpriſ ſed adoptati:nã druſus eius filius iam fuerat mortuus:cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus:& gaius germanici fratris filius:iam adoleſcentibus: & liberalibus apprime diſciplinis iſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat ſublimatus: propter manſuetudinem morum:& propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: nõ ſe tamen ꝓferebat:ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populum:ſed ẽt apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſaꝝ gentium: alius conſabulationis gratia alter fide ac manſuetudine quã in eius moribus motibuſq; cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: nõ ſicut aſſolet:ut principi placaretur:ficto dolore monſtrato:ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nã eius mortem unuſquiſq; propriam ſuam reputabat:ita eius mores eiuſq; colloquia cũctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoq; ipſius amor cunctorum fauorq; peruenerat:maxime autem omnis militia eius amore tenebatur:ita ut gloriã reputarent pro eo mori ſi ratio poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc tyberius euodo iuſſit:ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autem diis pris ſupplicabat:ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinans quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſnia:ſuoq; conſilio diuinæ diſpenſationem prouidentiæ:ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicãti denicq; illi omen tale monſtratur:ad illum uidelicet uenturum eſſe principatũ:qui ad eum ſequenti die primus ex omnibus aduenisſet. Hæc ille cognoſcẽs:mittit ad nepotis ſui pedagogũ:iubens ut primo mane puerꝝ ad ſe perduceret:putãs ulla re numinis ſuperare ſniam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante:ecce dies illuxit:& iubens euodo:ut quiſquis foris eẽt infantulus:eum ad ſe primitus euocaret:illeq; egreſſus: gaiũ ante tabernaculum reppit:nam tyberius necdum aderat:ciboꝝ acceptione tardatus. Ille aũt ignorãs totum quid agebat:quicq; tyberius cuperet:ueni inquit:uocat te pater. Et hoc dicto:eũ in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit gaium:tum primũ intellexit maieſtatis ſupernæ potentiam:& q; non ſit in hoium poteſtate de imperii conſtitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem:q; eius conſilium fuerat infirmatum: & ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: Tyberium aũt nepotem:q; non ſolum de imperio decidiſſet:ſed ẽt ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri gaium rebatur:tam ex eo q; principatum accipere feſtinauerit:quam ex eo q; eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet:credẽs: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat tyberius:ex illo euentu

augurii:quod ei præſagum fuerat:eo ꝙ eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius:ſe quoq; culpabat:ꝙ illud augurium poſtulaſſet accipere:& ꝙ cum liceret de hac uita meroribus li ber abſcedere ignoratione futuroꝝ:per ſuam ipſius imprudentiã factum eſſe:ut cum infœlicita te magna:& magno dolore diſcederet. Tunc tamẽ licet ualde turbatus:ꝙ impetum ad quos nol let cernebat eſſe uentuꝝ pugnauit cum animo ſuo:ut huiuſmodi uerba loqueretur ad gaium. O filii inquit cum habeam ꝓpinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea ſentẽtia deorumq; decreto; imperii cõtributo poteſtatem. Rogo autem te:ut nihil aduerſus aliquem recorderis: qui mihi in principatu adminiſter extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem:ne aliquem ledas ꝓp me:qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis meq; circa tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̃ te & cognationi debere cognoſcis:& mihi: qui tibi tantoꝝ bonorum auctor exiſto:ut dignam uiciſſitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas:& ſimul tyberium cu res:ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel ſalutis ac quiras:cum tibi eum feceris adiũctum. Nam ſolitarius quiſq; amplius patet periculis maxime cũ in tanta reꝝ celſitudine alias mobilitate quiſq̃ fuerit conſtitutus:ad hæc quoq; quia nec dii ipunitum quicq̃ reliquunt:quod contra fas aut ius:aut cõtra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. Gaius autem & ſi ficta locutum tyberium ſenſerat:& ipſe lon ge aliter in animo gerebat:tamen pro tpe benigne reſpondit:& factuꝝ ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extinxit:& ipſe nõ poſt multum tẽpus inſidiis interem ptus eſt. Sed hæc poſtea. Tunc autem Tyberius Gaium ſucceſſorem in principatu ꝓnũcians:pau cis diebus aduiuens uita defungit. Imperauit autem dies.iii.menſes.vi.annos.ii.&.xx. Gaius autẽ quartus romanoꝝ efficitur imperator. At romani audientes tyberii mortem: hilares agere cœpe runt:proſpero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciã ge rebant:non quia forte nollent:nam multis ſuis pecuniis comparare diligerent:illum nũcium ue rum eſſe ſed timuere:ne ſi falſo nuncio concitati:gaudia ſua ꝓderent:ab illo cogniti perirent: ꝙ eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanoꝝ extinxerat. Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrãdum cupiditas impuliſſet:& ſine ratione quoq; iudeorum occiſionem inueniens:in omnibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſq; cõſtabat. Ob hæc illi mortem eius audientes ſuam leticiam manifeſtare uerebant. Interea marſias agrippæ bonũ deportans nuncium:cum in balneo reperiſſet:iam egrediẽti noto ei ſigno dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus eſt inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſuper omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt: tãtum ut uera ſint quæ dicuntur. Tunc centurio qui agrippæ cuſtodiendo præerat:intendens iam feſtinationem marſiæ q aduenerat:q̃ gaudium agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat: ratus nouitatem quandam ſignificatam:interrogabat eos quid uellet ille ſermo qui fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretum auferre trepidabãt:ſed dum urgeret:nihil heſitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum ille ſermone præcipiens ꝙ etiam proſperitatem ex hoc agrippæ cernebat conuiuium ponit. Eis epulantibus:potuq; indulgentiore procedẽte:uenit quidam dicens:uiuere tyberium:& intra paucos dies in ciuitatem uentuꝝ. Tũc centurio aſpere ual de illo ſermone turbatus:propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat:ꝙ morte cæſaris audita:cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit:ex lecto ponit agrippam. Tu inquit falle re feſtinaſti:mortem imperatoris falſo denuncians:ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens:confeſtim ligari iubet agrippam:& conſtringi arciore cuſtodia. Et nocte q dem illa agrippa in malis fuerat conſtitutus:ſequenti uero die per oẽm ciuitatem de morte tyberii ſermo firmatur:& iam iamq; hoĩes illum ſermonem confidenter ac publice proferebãt. A gaio quoq; deſtinantur æpiſtolæ:una quidem ad ſenatũ:mortem tyberii nũcians:altera uero ad piſonem cuſtodẽ tunc tpis ciuitatis:in qua iubebat agrippam ex militum auferri cuſtodia:& ad bonum tranſferri:in qua primitus habitabat:anteq̃ haberetur in uinculis:& ibi tũc interim erat: in remiſſiori cuſtodia. Sed gaius poſtq̃ romam uenit:tyberii corpus ſecum adducens: iuſta ei ſecundum morem patrium opulẽter magnificæq; celebrauit. Agrippam uero cum ipſa die cuperet abſoluere:antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctum:ſed opinioni conſulens gaii: ne putaretur mortem tyberii gratanter accipere ſi eum tam celeriter abſoluiſſetq;:ille euinxerat. Verũtamen non multis diebus prætereuntibus:cum accerſiuit in domũ tondiq; præcepit: & ueſtibus cultuq; mutato:dyadema capiti eius impoſuit & regem confirma tetrarchiæ philippi: donans ei etiam liſaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei parem ponde re condonauit. Magiſtrum autem æquitum in iudea conſtitutoꝝ maxillum deſtinat. Verum ſecundo anno gaii cæſaris agrippa poſtulat:ut nauigare permitteretur ad propria:quo prouinciam ſibi commiſſam:& aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine:reuertatur. Et permittẽte imperatore:uenit in patriam:& præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiã heſitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat:& proſperitatem

præſentem qua fuerat ſublimatus. Plæriq; etiam beatificabant hominem: q; non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alii etiam pene incredibilia putabant; licet ſuis intuerentur obturbus. Tantaq; quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur: ut quorundam mentes uterentur in dubium.

¶ Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam: accuſatus fuerit ab agrippa: & in exilium miſſus cum herodia. Cap. XVI.

HErodias autem ſoror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat: tetrarcha enim erat iſte galileæ prouinciæ & trans iordanem: poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat: q; eum in maiori dignitate cerneret q̃ maritum: & q; de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit: debitum non ualens abſoluere: reuerſus autem eſſet cum ampliſſima dignitate. Cõtriſtabat igitur grauiterq; portabat: tantam mutationem fratris: maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus inſigniis ſedentem: atq; hincinde circũferre multitudine populorum: infœlicitatem ſuæ tollerabat inuidiæ. Sed uiri animum concitabat: exhortando: ut romam nauigaret: ſimilemq; ſibi dignitatem imploraret a cæſare: intolerabilem náq; ſibimetipſi uitam eſſe firmabat: ſi agrippa filius Ariſtoboli: qui culpatus a patre: mori meruerit: inopia magna compreſſus: ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret: atq; hoc modo patria decedés: cum regali fuiſſet dignitate reuerſus: ipſe uero cum eſſet filius regis: & frater eius qui tetrarchiã illam ante poſſederat: unde magis ei cognatiõis iure deberet ſedere i humilitate: priuatæ degés uitæ. Quod ſi antea nihil herodé cõtriſtabat: q; minorem honorem parente proprio poſſideret: ſaltem tunc excitari deberet conſanguinei tam præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere: ſuperari ab eo: cui pecunia ſua ſubuentum eſt: cõfuſionq; debere deputare ut ille præiret honoribus: qui ãteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia. Verum romam inquit pergamus: nec labori percẽtes: nec ſumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi: ne ad honores ualeamus ampliores aſcẽdere: ſed omne quicquid nobis eſt expendamus: ut regnum ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ocium diligens & quietem: & moleſtiam romæ declinans: moliebatur eam ratiõe deplacare. At illa quanto uidebat eum quieſcere cupientem: tanto amplius inſtabat: iubés ne aliquid agendum prætermitteret: quo poſſet regnum a cæſare promereri. His igitur illa nullo modo ceſſabat donec ſepius fatigando: in eum ſuam fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuerſa: & nihil ſumptibus pareẽs: nauigat romam: ſimul ſecum herodiam adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens: uel qualiter præparabantur attendens: etiã ipſe ſeipſum præparabat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret: mittit etiam ipſe romam quendam de libertis ſuis nomine fortunatum: plurima cæſari munera deportantem: & epiſtolã aduerſus herodem. Ipſum etiam inſtruit: quæ ore proprio gaium edoceret oportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet herodem: epiſtolas cæſari reddidit. Nam ſimul in dicearcheam uenientes: gaium apud baias non inueniunt: quæ ciuitas eſt pua campaniæ. v. ſtadiorum interuallo diſtans a dicearchea. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt opibus diuerſorum per tẽpora principum magnifice perornata. Lauacra callida ille locus exhibet: aquis ex terra ultro manantibus: aptis ſaluti corporum: quos alias quæ ibi lauari contigerit. Gaius autem mox ut herodem ſuſcepit & primum ſermonem cum eo commiſcuit: confeſtim agrippæ ſuſcepit epiſtolas: quibus accuſationes continebantur herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi: conſiliũ habuiſſe herodem cum ſeiano aduerſus tyberium: & cum artabano partho aduerſus gaium. Probamentũ autem huius rei dicebatur: q; haberet herodes conſtructionem immenſam armorũ. quæ. lxx. milibus pugnaturum ſuffeciſſet: hanc in armamentario herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus gaius percontatur herodem: ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cũ aliter dicere non poſſet: ne ueritate conuinceretur: reſpondit eſſe arma. Tunc cæſar ueram credés accuſationem tetrarchiam eius abſtulit: & agrippæ regnum cõiunxit: ſed etiam omnes eius opes ſimiliter agrippæ contribuit: ipſum autem eterno condẽnauit exilio: habitaculum illi conſtituẽs in lugdunenſi galliæ ciuitate. Cognoſcens uero herodiadẽ agrippæ eſſe ſororem: opes & alia quæ cunq; propria eſſe probarentur ei reſtituit: arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe tutabatur enim eam q; ſororem agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem inquit imperator magnifice ſatis ſicut dignitatem tuam decebat hæc mihi largiris: uerum ego tuo uti nõ poſſum beneficio: tuiſq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cõſtringor: cui ſocia in proſperitatibus exiſtẽs: iuſtum non exiſtimo: ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indignæ ſuſcipiens: ſtatim eam cum Herode miſit in exilium: eiuſq; ſubſtantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & Herodi ob id q; muliebres orationes & uanitates aduertit: tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Gaius autem primo quidem ac ſequenti anno magnifice rebus utebatur: & mediocrem ſemet exhibens: fauor illi per dies tã apud romanos: q̃ apud cæteros ſubiectos ãplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis: humanum perdidit intellectum: & ſeſe uolebat diuinitare quæ uera eſt honorari.

SEditio iudæorum & gentilium in Alexandria conſtitutorum & legatio utrorumq; ad Gaium. Cap. XVII.

ILlo tempore cum in alexandria ſeditio proueniret inter iudæos ibidem habitãtes:atq; paganos:terni ex unaquaq; parte legati mittuntur ad gaium.

ACcuſatio iudæorum ab Apione legato partis alexandrinorum propter quod ſtatuam Cæſaris non haberent. Cap. XVIII.

ERat uero inter alexãdrinorum legatos unus:Appio nomine:qui iudæos plurimum blaſphemabat:multa quidem & alia dicens:illud autem eos præ cæteris accuſabat :quoniã cæſaris honores haberent omnino contentui . Nam cum romano imperio ſubiectos: templa gaio fundare altera conſtituere :atq; alia ſicut diis celebrare firmaret:a ſolis iudæis duci proclamat inglorium:debere quoq; iſtos ſimulacris honorare cæſare : nomenq; eius habere iurabile . Hæc igitur appione: & alia huiuſmodi duriſſima prolocuto:quibus eum in ſuperbiam eleuari poſſe cẽſebat. Philo econtra ſuſcepit : qui præerat legationi iudæorum uir in oĩbus utiq; magnæ gloriæ:nam alexandri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; non expers: idoneus etiam defenſare cauſas:& perorare quæcunq; accuſationibus ſubiacebant. Ad hunc ex ſecretario Gaius iubet excludi:abſentemq; fieri. Nam indignatione ſucceſſus eſt: ut crederet aliqd ſeuiſſimum perpetrare. Tum philo egredius e ſecretario dixit ad iudæos qui forte circa illum fuerant:ut animo confidentes exiſterent: neq; gaii furore tererentur:nam prope eſſe : ut ipſis operibus deum repugnare clareſceret.

QUaliter iratus Gaius:mittit Petronium ducẽ ad ſyriã cũ huiuſmodi mandatis: ut congregata manu pugnaret cum iudæis:ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. Cap. XIX.

INterea Gaius grauiter ſerens : q; in tãto deſpectu apud iudæos ſolos exiſteret legatum in ſyriam mittit Petroniũ:ſucceſſoré uitellio:iubens ut cũ numeroſa manu iudæã inuaderet:& ſi quidem ſponte ſuſciperent eius ſimulacrũ : erigeretur in templo dei: ſi uero reſiſtere molirentur pugnando ſuperans: idipſum incunctanter efficeret atq; ita Petronius in ſyriã decreta cæſaris exigens pgebat:ut mandatis cæſaris miniſter exiſteret. Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duaſq; romanæ militiæ legiones aſſumeret : ptolomaidã uenit:ibiq; hiberna peragens:ut primo ueris tempore plium poſſe agere cũ iudæis:inde quoq; conſilium ſuũ cæſari plitteras intimauit . Ille aũt laudabat eius ſententiã: iubens ut nullo mõ prætermitteret:& ſi minus obedientes eſſent:prælio iudæis intẽtius importaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniunt ad petroniũ in ptolomaidã depcantes : ne ad ſolutionẽ:& ad trãſgreſſionẽ paternæ legis cogerent. Si autẽ modis oĩbus ſtatuiſſet ſimulacrũ in hieroſolymã inferre:ibiq; conſtituere: ſemetipſos primitus ſi placeret interimi poſtulabãt. Neq; enim poſſumus inqunt quoad uiuimus rem iſtã admittere:quæ nobis ne fieret interdicta eſt:ab eo legiſlatore: cuius autoritatẽ non ualemus omnino conténere: neq; illas cõſtitutiones paruipendere poſſumus : quos proaui maioreſq; noſtri utq; ad ſuũ interitũ ſeruare. Petronius autẽ reſpondit. Si in primis eſſem: ut meis uterer ad agendũ quod oporteret cõſiliis:iuſta uobis ad me hæc eſſet aratio:nũc ãt cæſare iubẽte:incubuit mihi multa neceſſitas:eius decreta cõplendi:ne ſi contẽpſero:aliud piculũ maius ĩcurram. Tũc iudæi:quoniã inqũt ita ſapis o petroni:ut trãſgredi cæſaris mãdata non audeas:neq; nos legis diuinæ pcepta trãſgredimur:q uirtute maioꝝ noſtroꝝ & laboribus inſtituti:nũc utq; ſine trãſgreſſione uiuimus:neq; in tantã auſi fuerimus nos pcipitare neqciã:ut quæ a deo interdicta ſunt fecerimus:uel aliqbus bonis illecti:uel metu mortis adacti:ſed fixũ aĩo tenemus. ut pro ſeruatiõe legis noſtræ cũcta picula ſubeamus:ſpecie gerẽtes:fortiſſimã deũ nobis auxiliatuꝝ in pſentia: & mercedẽ poſtea redditurꝝ:ſi p eius cultura fuerimus aliqua mala ppeſſi. Si uero uoluerimus tibi obedire:non ſolũ infamiã debilitatis ĩcurrimus q; tiore trãſgreſſores legis efficimur: uerũetiã ĩmaniter offendimus deũ:q ẽt te iudice multo ãtigor tpe cenſeẽ eſſe q̃ Gaius. Tũc Petronius cõſiderãs ex uerbis eoꝝ ĩmutabile firmũq; ppoſitũ:& ſine pugna nõ poſſe gaii pcepta pficere in eius erigẽdo ſimulacro:neq; ſine multa cæde negociũ illud euadere:aſſumens oẽs amicos: & cuncta ſua ſeruitia : i tyberiadẽ pgit uolens iudæoꝝ & cõſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eſſent: uel qualibet ordinibus haberent. Iudæi uero magnũ qdẽ ſibi ex bello romanoꝝ cernebãt ĩminere piculũ:ſed magis iudicabãt ſubigi:q̃ ĩpii efficerent in deũ. Multa itaq; milia petronio in occurſum ueniũt ad tyberiadẽ undiq; cõfluẽtes:& ſupplicationibus utebant nec cogerent ad talia:neq; polluere ciuitas erectiõe ſimulacri. Ad hæc Petronius:& pugnabitis inqt cõtra cæſarẽ: neq; illius potẽtiã neq; ueſtrã reputãtes infirmitatẽ. At illi:minime nos inquiunt pugnare diſponimus: uerũetiam ſumus mori ãte parati:q̃ legis noſtræ mãdata ſoluamus. Simulq; in facie pſtrati : pimi ſe paratos eſſe firmabãt. Et hæc qdẽ p dies .xl. gerebãt:culturã quoq; terræ negligẽtes: cũ maxie tẽpus exigeret. Nã iam ea pars ãni uertebat:quãdo ſolent ſemina terræ mãdari:tãtus quippe eos fauor moriẽdi accẽderat ne ſimulacrũ aliquod poneret ĩ ciuitate. Taliter igit ſi rebus habentibus:ariſtobolus agrippæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi uiri ex eadẽ ipſa familia:& plures de primatibus ad petroniũ uenere depcãtes ut bene de negocio pſenti cõſuleret: neq; de tãtæ multitudinis

perditione cogitaret:quin potius ſcribendum gaio decerneret:ſignificans ~~imobilem animū~~ iudæorum: ~~neq; eos cōſtitutionem ſimulacri uelle~~ ſuſcipere:omnem quoq; culturā terræ negligere:ſed in occurſum ſuū ueniſſe:& pugnare quidē nec uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos: anteq̄ tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent:debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudíne:terra inculta remaneat:& poſtea per inopiam latrocinia perpetrarentur. Fortaſſis enim poſſit Gaius tyberius emoliri:& nihil crudele decernere: neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus excitetur. Et ariſtobolus quidem:aliiq; qui cum illo erant: talibus petroniū depræcant. Petronius uero inſtante ariſtobolo & cæteris:uidens quoniam non pro rebus minimis ſupplicant: uidēs ét iudæoꝝ conſtantiam ſeuū quoq; ratus: ut multa milia hominū per ipſum darentur in mortem: ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiā ſe deū offenſuꝝ:& ~~cum peſſimis poſtea ſpeciebus~~ aduerſare:multo melius iudicat:ut ſcriberet gaio:aut eius animum mitigans: ut nihil per eum iniquum contingeret:aut ſi forſitan indignatione commoueretur ꝙ eius minime mandata compleuerit:& aduerſus eum aliquid mali decerneret: bene contentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa: & pro tanta hominū multitudine ſubire diſcrimen. Conuocans igitur in tyberiadā magnā multitudiné iudæorum:nam multa milia illuc ſuerant congregata: & conſtituens in circuitu cunctas militias & turmas:uiſus eſt primo non ſuam:ſed cæſaris proferre ſententiā dicēs: timere ſe iracundiā gaii: proinde acceſſuꝝ ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cōtrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſalutem honoremq; meum non pro uobis qui tam plures eſtis impendam:nec permittam:ut per me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluantur: neq; adeo dignitaté tẽpli dei conténere:ut ꝑ poteſtates principū:iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad gaium ueſtras illi uoluntates:intimās quantum poſſum cauſam adiuuans:& ueſtrū in bono propoſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine:humanaq; uirtute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ ꝓtegere:& me tutari: ut nec ab ipſis ét excidam humanis honoribus: ꝙ ſi etiam exaſpet forſitan Gaius:ut iram ſuam in me uellet effundere:ſummā omne ꝑiculum:oém miſeriam: quæcúq; corpori poſſit infligi: ne uos tāros ꝑ rebus optimis ꝑeuntes intuear. Ite igit unuſquiſq; ueſtrum ad opus ꝓprium: & terræ ueſtræ culturam impendite.ego uero romam litteras deſtinabo:& oia ꝑ uobis:tam ꝑ me q̄ ꝑ amicos:quæ rei cōueniant agere non omittam. Hæc dicens:iudæoꝝ dimitti congregationem iubet ut culturæ terræ diligentiam exhiberent. Omnes aūt nobiles populos alloquio adhortabat ut ſpem meliorem gererent. Et ille quidem hoc mō multitudinem letificare feſtinabat. Deus āt ſuam manifeſtauit repente ꝓſentiam & adiutoriū ſuū in oibus fore petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit: cōfeſtim ingens deſcendit pluuia ꝓter ſpem omniū nam illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat:nullumq; ſignū pluuiæ in cælo fuerat uiſum: ſed ét omnis ānus magna fuerat ariditate ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:non ſolū pluuiæ: ſed ét ſi unq̄ poſſet cœlum tectum nubibus apparere. Tunc igit ét præter conſuetudiné tanta inundatio uenit aquarum:ut iudæis ſpes magna fecit in nullo fruſtratum iri petronium ꝓ eoꝝ negocio laborantem. Petronius āt āplius obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deū iudæoꝝ ſe conſolatorū oſtendere:& multum ſuā declarat ſe ſententiam:ita ut nec illi forte contradicere ualerent: quibus religioni noſtræ ꝛeluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad gaium poſtulans:ne tanta milia hoium contemneret: quæ nō poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: perire quoq; tāta tributa q̄ ab illa gente darent:memoriam etiā non bonā romani nominis in poſteriora tẽpora relinqui:ſup hoc quoq; uirtutem diuinā iudæis præbere præſtitū. ~~Nam probatum eſſe firmabat~~ ꝓ iudæis euidenter inditium. Et Petronius quidé huiuſmodi litteras deſtinauit: Agrippa uero rex iam eni tūc romæ fuerat amplius in amicicia gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quandā die epulum præparauerat cæſari:ubi magnam impenderat diligentiam:ut omnium in cibis elegantiam uinceret: oéſq; ſuauitates: & delicias ſtudioſius prouideret ita ut non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus epularum:ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet equari. Tunc Gaius ad modum admiratus tam ingenium eius q̄ magnificentiam animi: ꝙ ſuper uirtutem ſuam ſumptus expenderet ut ſibi placeret:uoluit munificentiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur: & primum inquit quam tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore q̄ circa me ſemper habuiſti: ut etiam apud tyberium periculum ingens incurreres:uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum: & nos amore ſuperantē:idecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaq; quod antea minus feci:modo perficere:& tantas tibi munerum copias attribuere: ut magnum nomen tuis opibus: & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat: exiſtimās ꝙ poſſet aliquos reditus ſibi denodare: uel ciuitates exhibere. Ille autem quāuis præparatū haberet:quod petere cupiebat:timēs uero:ſuam noluit aperire ſententiam: ſed confeſtim reſpondit gaio:qa neq; primo lucro: ſed eius gratia delectatus: ut contra tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet: neq; modo ſe aliquid agere intentione lucri:ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum: nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuiſſe donata: quæ ſi tua inquit uirtute tuaq; potentia minora ſunt: meo tamen hoc eſt accipientes merito & dignitate mea: multum conſtat eſſe maiora. Gaius autem obſtupeſcens eius continẽtiá magis inſtabat: ut diceret quod ſibi cuperet donari. Ille quomõ inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exiſtimas: poſtulem: nihil quidem quod ad diuitias opeſq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto: quod tibi & opinionem pietatis efficiat: & diuinitatis mereatur auxilium: una ẽt mihi gloria fuerit apud audientes: q; nihil a te petierim: ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur: ut erectionem ſtatue quam in templo iudeorum faciendam petronio præcepiſti: ultra nolis effici. Et ille quidé licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectũ quod petebatur iudicaret cæſar: nihil aliud niſi morté auferret illa petitõ: ergo quãuis periculoſum eſſe cenſeret: tamen contentis aliis ſibi neceſſariis: & utilibus: illud a cæſare poſtulauit. Gaius autem: tum ab eo q; ab agrippa taliter fuerat accuratus: quia indignum exiſtimabat mendax coram tantis arbitris apparere: áte quos alacriter compellabat agrippam: quod uellet expetere: paululum ſui penitens: mox uero uirtuté agrippæ miratus: q; ſuum regnum nõ leditibus non pecuniis non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit: ſed pro conſeruanda rege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit: conceſſit: ac ſcribit ad petronium: laudans quidem eum: q; exercitus inſtruxerit: pugnareq; cum iudeis fuerit præparatus: & omni niſu laborauerit iniuncta perſicere. Verum ſtatuam inquit: ſi te contigerit erexiſſe: ut conſtituta eſt perſeueret: ſi uero necdum erecta eſt: nihil ultra fatigandum exercitum: & auxilia dimittẽda: teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda conuenit proficiſci: nam ultra iam opus nõ habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo: uiro honorabili mihi ſemper: ſed nunc amplius honorando. Et gaius quidem talia ſcribit petronio: anteq; ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mentes omnium tumebant: atq; talia uoluntatum: eoq; indicia monſtrabantur: ut ſi forte contrarius nũcius adueniret: parati eſſent apertum bellum gerere cum romanis. Sed gaii amicus erat obnoxius turpitudini: alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret: ita magis pertinax ad implẽdum: moderari ſe nullomodo ſciens: ſed beatitudinem iudicans: ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret. Poſtea ſcribit petronio huiuſmodi uerba. Quomodo inquit dona quæ tibi iudæi dedere: meliora iudicas: q; mea complere præcepta: & cũcta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere: mea mandata contemnens: iubeo tui temetipſum iudicem fieri: & eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitaſti: ut exemplum efficiare cũctis & præſentibus & futuris q; nullus audeat imperatoris mandata contẽnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem petronio: non tamen ipſo uiuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit: remoratis nauigio portitoribus: in tantum ut etiam ante hanc epiſtolam alias: petronius litteras accepiſſet in quibus de morte cæſaris certior rederetur. Nõ enim obliuiſci poterat deus tantoq; periculorum: quæ petronius cum alacritate magna ſubierat: ut iudeis in honore eius religionis gratiam præſtitiſſet: & gaium de medio auferens: mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit cooperatus é auté petronio. Nam tanta illi dilecto compata eſt: tam romæ: quam in uno quoq; regno: ut dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ quoq; ſenatori ordinis & quotquot dignitatibus eminebát: tam uirtutis merito: q; odio gaii: quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperãt: circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt: non poſt multum temporis quam fuerat epiſtola ſcripta petronio: in qua eum morte damnauerat. Cauſam autem per quam extinctus eſt: & totum ordinem inſidiarum: narrabo procedente ſermone. Petronio uero primo uenit epiſtola: mortem iudicans gaii: poſt aliquantum uero temporis ea in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudæis præſtitit: ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

¶ Peſtis quæ contigit iudæis in babylonia conſtitutis p aſineũ & amileũ fratres. Cap. XX.

COntigit etiam per id tempus iudæis illis q; in meſopotania & babylonia habitabát ualde magna calamitas: ubi quoq; multa cædes accidit: quanta nunq; ante refertur in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinué. Neerda dicitur babyloniæ ciuitas: admodum pupuloſa: habens circa ſe plurimam ſecundamq; regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt: hoſtibus quoq; ipſa dicitur inadibilis. Nam eam euphrates undiq; circunueniens: in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiam menibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas: cuius niſibus uocabulum eſt: circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa: unde iudæi quoq; natura confidentes locoq; cenſum quem ſolent in honore dei tribuere: ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebát. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti pœno: uel promuctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc auté in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaq; duo quidé homines aſineus: & anileus alias anuleus nomine neerdatienſes quidem genere: & inter ſe germani fratres:

Hos præceperat mater:nam patre orbati fuere:ut nauium operarentur uelamina:quia non inde corum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur : ita ut etiam plurimis apud iudæos uirorum eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant.Hos quadam die magiſter qui eidem operi præerat:apud quem etiam ipſam artem didicerant:de aduentu & tarditate culpauit: in eoſq; uerberibus ultus eſt.Illi ergo grauiter hoc ferentes:arma quæcunq; in eius domo ſeruabantur abripiunt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uocabatur : ubi optima ſolebant paſcua germinare:ea quæ ibi repoſuerũt.Quo facto:congregãtur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egeſtate laborant.Hos armis inſtruunt:ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã ſibi extruẽtes arcem:demandat uniuerſis:qui per illa paſcua armenta ſua ductabant:ut eis cẽſum redderẽt: atq; ex hoc & cum eis amiciciam haberent:& aduerſum hoſtilem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant . Illi uero dicto obaudientes fuere: non enim aliter facere ualebant:& ex pecoribus mittebant quantacunq; iubebant.Hinc proinde manus illis & uirtus ãplior accedebat:& poteſtatem habebant quæcunq; animus uellet efficere:alios fugare uel ledere:alios regere uel curare:non ſolũ incolas regionis:ſed etiam quos ſorte tranſire contingeret:nomẽq; eorum formidoloſum ſatis habebatur & per dies ſingulos de eis ſermo creſcebat : donec ad regẽ parthorum uſq; peruenit auditus.Satrapa uero babyloniæ poſtq̃ iſte cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere anteq̃ eis licentia creſcente:malũ amplius oriret.Et congregans manu quãpluriam potuit:ſed etiam ex parthis:babyloniiſq; quamplurimos:aduerſum eos repẽte:tendebat:nolens eos nuncium ſui anteq̃ ueniret accepere:per occulta ductãs exercitum. Et uenies in quẽdã memoroſum locum:ibidem latuit. Et ſequenti die:illuceſcebat nanq; ſabbatum:quo iudæi nihil operantur:ratus eſt reſiſtere non auſuros:atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere.Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum: ut cum proximis fieret ſtatim in eos irrueret.Sed aſineus ſicut forte cum aliis nonnullis conſederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inq;:hinnitus equoꝝ meas aures allapſus eſt:nõ equaꝝ amore:ſed equoꝝ uiros uehentiũ hinnitus exiſtere nã etiã ſtrepitũ frenoꝝ:ſimul aduerto.Vereor itaq;:ne nos circũfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius q̃ſpiam ex uobis ſpectatum procurat:q nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet . Opto autem falſa me locutum fuiſſe:& deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus:quã uera ſenſiſſe.Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt.Cũ ecce:ſimul quidã aduenĩunt ſpectabili negocium:& celeriter accurrentes:neq; tu inquiunt falleris:ſed integre coniectaſti : quæ aduerſus nos gerunt. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo:nihil brutorum animalium differentes.Nã plurimus equitatus inuadit:eo præſertim tempore: quãdo nudi oĩbus armis extamus:ob id:q; lex paterna uacare nos:& nihil agere præcipiat.Aſineus porro non ſecũdum ſpeculatoris ſententiam q; deberet fieri decernebat:ſed legale magis exiſtimãs : ne dimiſſis manibus pereuntes leticiam hoſtibus exiberent:oportere iudicabat:ut non ſine hoſtium ultione operarent.Arma itaq; corripit:alios q circa illum erant ſimiliter adhortatur:eos in audaciã excitãs: ut uirtutis memores: hoſtes itinere feſſos inuaderent: atq; impetum facientes:multos obtruncant:alios effugaũerunt. Nam eos ſecuritas qua ſe putauerant quaſi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat.Parthorũ aũt imperator cum ei tale nuncium aduenĩſſet:obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia:deſiderauit eos uidere: & cum eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo impator Artabanus quãuis læſus a uobis & q̃uis ſua puincia depdata:tamẽ nulla circa uos indignatione quam debebat accenſus eſt: ſed cõſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus:miſit me: dextram uobis fidemq; præbiturum : ut ad eum ueniatis : & eius habeatis amiciciam:nullum dolum:aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturum promittit:& honoribus ſublimare: ex quibus potentia uobis maior acreſcat . Tunc aſineus ipſe quidem diſtulit:ſed fratrem ſuum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt.Et ille quidem ita perrexit:atq; perueniens: ad imperatorem ingreditur . Artabanus autem audiens anileum alias anuleum ueniſſe:interrogabat cauſam: cur etiam aſineus non ſimul adueniret.Cunq; audiſſet q; timore ſuũ aduentũ ſubtraxerit: tunc p deos cœpit patrios cõteſtari:nihil ſe mali facturum in eos: ſi ſe eius committerent fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium: ut nunq̃ quiſq̃ inter eos poſtq̃ dextram præbuerit mentiatur : nec quiſq̃ de fide dextram dantis dubitauerit.Et artabanus quidem iſta gerens: mittit anileum alias anuleum perſuaſurũ fratri: ut ad eum etiam ipſe pariter aduenĩret. Agebat autem hæc imperator:opus habens illis fratribus: protutamine illius ſatrapiæ: propter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere: ut anteq̃ tale aliquid contingeret:ipſe illos per amiciciam occuparet. Timebat etiam ne i babylonia plurimi ſe aſineo coniungerent: & ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis:facile ſe a perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans dimittebat anileũ. Anileus alias anuleus autem perſuaſit fratri:intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris:tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat : proinde ad artabanum cum alacritate pergebãt. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens: admirabatur aſineum:q; ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contentui ab intuentibus haberetur : eiuſq;

prudentiam ſtrenuitatemq; conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe:quod maior eſſet anima corpore tam mihore. Oſtendenſq; aſineum uni ductoꝝ ſuorum abdagati nomine: atq; eius nomen indicans:omnemq; uirtutem & ſtrenuitatem eius intimans:qualis extitiſſet in bello: Abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui: ut eum occideret:atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouiciis commiſerat : ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fierin eum uirum q̃ mea fide præſumens:dexteram a me: iurationemq; dæoꝝ accipiens: uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut parthorum iniurias ulciſcaris:deſcendentem uero ſi cupis in ſequere:eũ ſi poteris iubelli ſuperato.Mane itaq; facto:accerſiri iubet aſineũ. Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad propria deſcendendi:ne forte plurimos ad te ductoꝝ irrites: & ſine mea cõſcientia pereas.Cõmẽdo autem tibi babyloniæ regionem: ut eam ledi a latronibus non permittas:ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanq; ſum a te optimo hoie hanc reciprocationem accipere: qui tibi fideles amicos oĩno ſeruauerim:neq; ad eos attendi: qui fuerant ad tuum interitum irritati: ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus competentibus:in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella: quæ primo fuere reſtaurando confirmat: atq; ita ex breui magnus effectus eſt:tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunq̃ ab alio ãte ipſum geri potuerunt, ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illã regionẽ per tempora mittebantur.Nam ſolam babyloniorum honorificẽtiam habere minorem ducebat: quam ſuæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ in meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pẽdebat:& amplius eius fœlicitas per annos.xv. amplificata'creſcebat: & bonorum omnium uigore ac flore pollebat.Sed dum tali proſperitate fruerent ſubito malorũ illos occupauere principia:quæ huiuſmodi de cauſis acciderunt.Poſtq̃ enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas:& trãſgreſſiones paternarum legum:cupiditatibus in tranſuerſum agentibus . Deniq; parthorum quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem . Quem etiam propria uxor fuerat comitata.Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet: tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat:ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hãc anileus alias anuleus ſine pulchritudinem eius auditu cognoſcens:ſiue proprio uiſu proſpiciens:adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare : eumq; hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripiens ſibi coniunxit.Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus anilei alias anulei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quam aſineo fratri : magnorum malorum deportauit aggerem per huiuſmodi cauſam.Cum enim illa poſt mortem uiri deorum ſuorum ſimulachra ſumpſiſſet:quæ more paterno tam ab ipſa quam uiro eius religione colebantur : cœpit ea domi habere : & ſimili ea cultu ueherari:ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões:ſecum illa ſimulachra portabat.Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiã marito monſtrare:quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret . Tum ſocii eorum: qui ab eis inter primos honorabantur:primum quidem inter ipſum anileum alias anuleum locuti ſunt: quia non deceret hæbraicorum cõtento:& neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere: quæ contrario ritu aliam religionem habens:interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus ſuis bene conſulere:ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ ſe regnumq; ſuũ peſſundaret. Sed cũ nihil proficerent talia cõmonentes:uirum etiam quendam illorum quæ maxime inter eos honore fungeretur: quomodo ampliore fiducia locutus ſit:interemit.Ille uero moriens : male dixit ipſi anileo alias anuleo: fratriq; ipſius aſineo;cunctiſq; ſociis:ut ſimiliter ab hoſtibus interirent:ipſi quidem:q; tale in ſe facinus perpetraret;illis autem q; non prohibuerint:neq; ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis:& pro tota gente proloquenti.Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant:tolerabant tamen non ob aliud niſi quia illoꝝ potentia ad infœlicitatem ducebatur.Cum autem culturam ẽt deorum parthorum audiſſent:ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus anilei alias anulei: q; i legem patriam iniuriæ gerebantur.Itaq; plurimi congregati ad aſineum acceſſerunt:& cũ magnis uocibus increpabant dicentes.Bene quidem eſſet:ſi neq; primum tale aliquid fieret.Sed quia iam factum eſt: ſaltem nunc correctio conſequatur: anteq̃ illud peccatum tam illi: quã cæteris oĩbus adducat interitum:eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas: contra conſuetudinem legis ipſoꝝ & ſuperſtitionem mulieris quæ ad iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille aũt:q̃uis peccatũ fratris cognoſceret magnoꝝ maloꝝ fuiſſe cãm & fore:uerũtamẽ uictus conſanguinitatis fauore colerabat:ueniáq; fratrì dabat; q; fortiore malo libidinis uicebat.Sed cũ plures ad eum p dies accuſatiões a pluribus aduenirent : tũ de his anileo alias anuleo loq cõpulſus ẽ: increpás eum & ceſſare de cætero iubens ab illis operibus:& ut mulierẽ ad ſua propria: paréteſq; reuocaret.Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultum q propter ſe populos obtineret:uenenum inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto:defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit:ſolum ſui iudicem habens:quem ſentiebat ſuo amo-

re constrictum.Porro anileus alias anuleus solus regni moderamina excipiens:exercitum quæ su
mens:uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco constituti:& regis artabani filiá ĩ
coniugio possidentis.Vbi cum irrumperet:omnia præde dedit:& multas pecunias inde:multosq;
captiuos abripuit:& numerosum pecus abduxit:& alia plurima quæ ad diuitias opulentiamq; p-
tineret noscuntur. Sed cum hæc mitridates audisset:q; talis in suis uicis præda & captiuitas fuis-
set effecta : grauiter ferens:q; ipse ante nihil lesisset anileum alias anuleum : anileus alias anuleus
uero q; exordium tantæ sumpsisset iniuriæ:tanta in se dignitate contenta: congregans q̄plurimū
potuit equitatum: sed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduersus anileum uenit:
& contendebat:ut cum eo bello decertaret.Sed anteq̄ ad eum uenisset: quodam uico occulte ca-
stra disposuit:ut inde proxima die in hostes irrumperet alias irrueret: quomodo sabbatum illuce
scebat quoniam a iudæis ocium & uacuitatu exercetur . Anileus alias anuleus autem ista cogno-
scens a quodam homine tyro:alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret : tum etiam
uicum intimabat:ubi mitridatus mansionem fecerat milites itaq; paratos faciens:castris egressus
est:cunctis ignorantibus q; aduersus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam custodiá ho-
stes inuadit:alios dormientes obtruncat:pleroscq; in fugam conuertit.Mitridatem autem uiuum
tenens:secum ducebat super asinum nudum imponens: quod ualde ignominiosissimum apud p-
thos habetur.Cunq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem extingueret.
Sed contra ipsum consilium ille aliud dicebat: non rectum esse dicens: ut mitridatē extingueret:
uirum primo genere apud parthos ortum:& necessitudine connubii apud regem Artabanū ma-
gnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniá ac
si iniuriatus est mitridates:uerumtamen beneficio salutis:erit se liberantibus gratiam debiturus:
si uero quicquam patiatur : nequaq̄ regem artabanum patienter laturum : sed magnam cladem
iudæis importaturum babylonia constitutis.Parcere itaq; illi melius uidetur: & propter consan-
guinitatem qua regi coniunctus est: & pro tanta dignitate q̄a inter suos honorabilis ac magnus
habetur.Et ille quidem talia incontione loquens:oibus persuasit. Dimittitur igit mitridates.Sed
ei reuertenti:eius mulier exprobrat: nisi festinaret utpote regis gener in tāta dignitate cōstitutus:
supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent . Turpe nanq; illi esse dicebat : ut salutem
eligeret postq̄ captiuus in manus hominis uenit : & nūc aut ultum ire suam iniuriam intenderet:
aut se per deos iurare coniugi federa soluturam. Has ille exprobratiões per dies singulos minime
ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens:ne inter eos cōiugium solueretur:non spōte q-
dem neq; uolens congregans manum quam plurimam potuit aduersus iudæos tendebat in tollē
nam:salutem estimans:si parthus impune fuisset a iudæis repulsus belli certamine . Anileus alias
anuleus autem ut cognouit ad se tendentem cum multa manu mitridatem: inglorium iudicauit
si in locis suis maneret:& non magis anteueniens hostes occurreret: ex prosperitate prima confi-
dens:iterum se pugnaturum credens:audentibus uirtutis etiam robur acrescere. Multi itaq; se il-
li superiorum exercitus coniunxere:sperantes prædam se sicut antea relaturos:& ipsa prima facie
horrorem hostibus illaturos.Pergunt itaq; illo die stadia.xc. per loca uasta & inaquosa iter faciē-
tes.sed medio die ardore solis ingens sitis iudæos occupat.Mitridates autem apparens continuo:
fessos itinere:ac siti fatigatos inuadit.Illi nec estum:nec arma ferre ualentes profugiūt.Parthi ue-
ro insequentes:magnam cædem faciūt: iudæorum multæ miriades alias plebes occumbunt.Ani
leus alias anuleus autem:& quotquot circa eum erant: in silua se recipiunt . Mitridates itaq; ma-
gnam uictoriā sumens:magno gaudio cœpit exultare.Congregatur āt ad Anileum alias anuleum
infinita multitudo hominum pessimorum: & suam salutem perupendētium quos Anileus alias
anuleus suscipiebat:uolēs ex his recompensationem efficere multitudinis quæ bello perierat: sed
haud sane similes illis:qui bello perierant.Nam erat uulgus inexercitum. Sed tamen cū hac mul-
titudine irrupit i uicos babyloniorum : eosq; passim depopulatur. Tum babylonii q̄is ad bellū
parati:mittunt tam in Neerdam:ad iudæos qui ibidē habitabant:tradi sibi Anileum alias anuleū
expetentes.Illi uero nequaq̄ illorum sermonem accipientes:prouocabant eos ad prælium. Verū-
tamen aditum legatis babyloniorum permisere:ut ad Anileum alias anuleum peruenirent: & cū
eo quicquid uellent protinus loquerentur.Babylonii locum integre speculantes: quo se cōstitue-
rat Anileus alias anuleus: & cuncta diligenter inspicientes occulti nocte somno depressos inua-
dunt:necant quantoscunq; reperiunt: ipsumq; Anileum alias anuleum obtruncant:atq; hoc mō
babylonii iniuriis Anilei alias anulei:& grauedine liberati sunt.Impressio nanq; eis illa magna cō
stabat:odio quo circa eos detinebatur.Nam pœnæ semper inimicicias exercebāt.Causa uero hu-
ius ire fuit lex eorum paterna:quam ille oppugnabat:& propterea sibi semper inuicem emulabā-
tur:unde suorum quisq; oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat . Tunc itaq; hoc mō
pereunte Anileo alias anuleo cœpere babylonii iudæis instare.Illi uero & grauiter ferentes ipres-
sionem babyloniorum:& repugnare pœnitus non ualentes:in seleuciam cum suis omnibus emi-
grarūt. Seleucia ciuitas est ad modum opulens & decora : quam seleucus nicanor fabricatus est.
Habitant autem eam macedonjorum plurimi: & græcorum abūdantissimi. Est ibi etiā syriorū nō

minima multitudo.In hanc igitur iudæi refugiunt:& per.v.quidem annos illesi:& inexperti malorum fuere.Sexto uero anno:nam babyloniæ cõruptio eoꝫ magna cõtigit & ruina: & ob hoc plurimi in seleuciam magis magisq confugiunt:eos amplior ibi clades suscepit:propter cãm quã breuiter enarrabo.Græcis in seleucia habitãtibus aduersus syros ex maxima parte inimicitiæ uitæ gerebantur:sed græci semper superiores extabant. Tunc itaq cohabitabant eis & iudæi qui aduenerant.Syri aũt seditionem mouentes:cœperunt superiores existere ex cõsensu & auxilio iudæorum:horum considerate se in periculo præcipitantiũ: & intẽtionem solã ad bellum gerendũ habentium.Tunc iudæi ac seditione superant.Illi uero nullã aliam rõnem cernebãt: qua possent statum suum pristinum & dignitatẽ reformare:nisi syros a iudæis separent.Vnusquisq igitur eorum uerba faciunt ad syros cum quo quisq se familiaritatem habere cernebat:atq hoc modo pacem inter se:amiciciamq componunt. Primates itaq uiri ex utraq parte pacta quibus & pax & concordia seruaretur instituunt:atq hoc modo inuicem exhortantur:ut cum iudæis bellum gerant.Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos:qui forte aut amicorum aut uicinorum misericordiam conseruati sunt.Et cum iam ibidem uiuere non poterant:discedunt exinde in thesifontem ciuitatem uicinam seleucie:ubi consuetus est parthorum rex per singulos annos hiberna pagere:ubi etiam plurimæ eius opes:& plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamẽ iam eis spes uiuendi fuerat derelicta:nã etiam ibi omnis gens iudæorum terrore regis ꝑmebatur. Non enim tam babylonios q seleucos formidulosos habebãt:sed etiam omnis multitudo syrorum: quæ in illis locis habitabat ad ipsum cum seleucis loquebantur:ut bellum gererent cum iudæis.Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam: & in nisibis : & propter munimẽtum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant.Super hæc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis.Et ea quidem quæ circa iudæos babyloniæ constitutos:acta sunt huiusmodi fuere.

¶ Incipit Liber.xix.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter Gaius Cæsar insidiis a Cassio cherea extinctus est. Cap. I.

Aius nõ in solos iudæos:qui in hierosolymis fuere:& eos qui in his regionibus habitabant:iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam:sed ꝑ oẽm terram & per omne mare super eos ꝓcepta destinabat : quaqua uersum imperiũ romanum protenditᷣ: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit:quales ante nunq̃ historiæ ꝓdiderunt. Maxime ãt oium roma cladẽ perpetiebatur:quã in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus estimabat. Nam cum oẽs cæteros libenter tractaret: haud alias non ita se natũ: & omnes quanticũq ex nobilibus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduersus equites romanos. Quidã hoc dignitatis noie censebantᷣ:opibus aũt pene pares senatoribus existebant: ꝓp quod ẽt in conuentu senatus interesse solebant:quos ualde inhonores habuit:plurimosq ex eis morte dãnabat:quoꝫ etiã pecunias auferebat.Nam multas ẽt cædes non ob aliud: nisi ut eoꝫ auferret pecunias perpetrabat.Diuinũ uero sibi cultũ & honores uolebat non cum hoibus exhiberi:sed ẽt in templũ louis ueniens:quod capitolium qdem uocant:magis uenerabile ãt illis est omnium templorum:fratrem se iouis est ausus appellare.Scd etiam alia quæ gerebat:non erãt furoris aliena.Nam etiam ex dicearchia ciuitate qui in campania constituta est:ad mesanam quæ alia quoq est martima ciuitas:graue putans ut remis transitum faceret:putansq subiicere sibi ẽt hoc clementum posse:uelut domino maris existente: talia etiam uolebat fluctibus gerere: qualia solet terræ natura sustinere.Voluit ergo & a litore ad litus stadia ferme.ccc.in medio mari: & intra tam uastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis uehiculis itinera ualeret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum despoliatum reliquit.Quæcunq enim pictura aut sculptura uenusta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra simulare: atq omimodo ãnathematizata:deferri iussit ad se.Non eni alibi pulchras res eẽ dicebat oportere:nisi in pulchriore loco.Hunc autem romam esse firmabat.Nõ solum autem suam domum:sed etiam hortos aliaq sua habitacula ubicunq terrarum italiæ constabant:ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiã iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quem fideas ataneus fecerat ausus est in romanam transferre ciuitatem:nec tamen ad effectum res perducta est:architectis dicentibus ad Meminium regulum:cui res illa fuerat imperata:eo q si illud moueretur simulacrũ: aliquid malum posset accidere. Fertur autem Meminius etiã prodigiis propter hoc multis acceptis distuliſſe negocium. Verumtamen eiusmodi uerba scribit ad gaium: unde periculum mortis illi protinus imminebat:euasit tamẽ quomodo Gaius morte præuentus est. Intantum etiam prou-

perat eius insania:ut cum ei filia fuisset exorta: eam perducens in capitolium super genua simula chri cõstitueret:communem sibi natam:iouiq confirmans:duos patres uni proli constituens.Et hæc illum talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus est etiam seruos ad accusationem excitare dominorum:quæcũq uellent impublicum crimina deportare.Illi autem quæcunq illis pessima oriebantur in animo:nulla prohibebantur dicere ratione:cernentes gratum illi fore:quicquid mali dixissent:ita:ut etiam claudium auderet polideuces seruus eius accusare: & ille patiebatur aduersus patruum suum geri capitale iudicium:sperans etiam ipsum quo facilorẽ potentiam aduersus cæteros adipisceretur extinguere:non tamen assecutus est quod uolebat.Repleta igitur uniuersa republica diuersis malis: diuersisq calumniis ex audacia seruorum aduersus dominos ubiq insidiæ gerebantur: ab aliis quidem ut suas iniurias pro his quæ passi sunt defensarent:ab aliis autem præuenire homines cupientibus cum sibi ab eis pro culpis suis aliquod supplicium imminere sentirent.Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione cõstitutis: non paruum beatitudinis momentum:illius mors hominis apportauit: sed etiam genti nostræ:quæ breui iam omnis interiret: nisi mors illum celeriter occupasset: uolo super eo cuncta disserere. Nam alias de deo quoq magnam fidelitatem confert hominibus:& solatium in calamitatibus constitutis: at etiam correctionem his:qui putant prosperitatem esse perpetuam docetq:ne rebus secundis quisq pessime commutetur:sed uirtute studium esse percollendum.Vias equidem tres mors illa parauerat: & harum unusquisq uiri boni primatum in consiliis habebãt. Emilius enim regulus ex corripe hiberiæ ciuitatem originem ducens: congregauerat plurimos: ut siue per illos: siue per semetipsum alacriter gaium interimeret:alterius autem principatum gerebat Cassius chereas tribunus:sed etiam minutianus nõ paruam partem hominum ad hoc opus congregauerat.Causa autem erat illis odium:quo circa gaium uniuersi tenebantur.Et regulus qdem iracundiam eius & iniusticiam qua in cunctos utebantur horrebat.Gerit quippe indignationis aliquid animus liber ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic ergo cum multis aduersus gaium consilium capit:cum amicis & cum aliis:qui efficaces ei uidebantur ad causam Minutianus aũt: ut lepidum ulciscereturamicum suum:hunc enim cum aliquibus suis conciuibus gaius extinxerat.Super hoc quoq sibi timebat:ne a Gaio similiter pateretur. Nam uidens ex aliis exemplis sibi mortem imminere:festinabat suum præuenire periculum.Chereas uero confusionem suam & gaii obprobria non ferebat:quibus eum arguebat:q quasi nihil in se fortitudinis gereret:insuper etiam plurimum sibi per singulos dies imminere cernebat.Mortem quoq gaii omnes honestum opus & liberum: libenter excipere reputabant: cæteri uero cupiebant super hoc habere cõmune consilium uidentes tantas iniurias: & exemplum paruum dari cupientibus principatum. Omnes ergo ut tantis claudibus liberarenť:desiderabãt aduersus gaium aliquid geri: decernamq ad talia negocia bonos uiros accedere:pro salute pietatis; & imperii macula auferenda: aiebant cum suo discrimine. Super omnia autem cheream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad gaium:tribunus nanq erat:& per hoc se oportunitatem reperturum putabat:qua perimeret gaium.Interea ludi curules agebantur: circa quæ spectacula:magnum geritur a romanis studium. Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibuscunq rebus opus habuerint:ab imperatoribus congregatione facta deposcunt.Illi uero q multitudini non iudicant resistendum:confestim grate petita concedunt.Rogabant itaq tunc gaiũ:cũ omni intentione postulationibus utentes:ut censuum releuationes efficeret:& grauedines cũctas auferret.Ille uero nolebat ista concedere.At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos p diuersa loca mittens:iubet clamantes abripi:& sine ulla dilatione confestim interimi. Et ille quidẽ talia iusserat:quibus ãt præceptũ erat: iussa cõplebant.Plurimis itaq pro hac causa morientibus: populus spectans:clamare cessauit.Tunc oibus suæ facultates in cõtentu fuere uidẽtibus alios p suis opibus ad interitũ peruenirent.Hæc & huiusmodi chereã excitabant:ut magnanimiter ingrediretur cãm:& insidias q̃s parauerat gaio perficeret:ut eũ tam neqrit aduersus hoies exasperatũ reprimeret.Et sæpius cõuiuio gaii:uolebat rẽ aggredi:& tamẽ cõsideratiõe reuocabať:nõ secernens inuenire oportunitatẽ:qualẽ negociatã esse iudicabat:uerens:ne frustra ad tantũ opus accederet: sed ita rem moderabať:ut consiliũ sui animi cõsequereť effectũ. In hoc igiť multo tpe militabat: nõ libenter conuersationẽ sustinens gaii.Cum aũt eum constituisset gaius super omnes publicas functiones:& cætera alia quæ Cæsaris erãt: iferenda thesauris:per illud omne opus a rato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem sibi uirtutem iplendi opis aggregabat:q more suo magis rebus utebať quam gaii obediebat imperio:parcebat enĩ humilibus;atq depressis. Vnde ad iracundiam quoq prouocauit gaium:ita ut eũ de mollicie prius: & de socordia criminareť:non ualentem sicut ipse uellet pecunias congregare.Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppingebat nomina:omni cõfusione plenissima.Et hæc qdẽ:cum in aliis increparet ipse magis gerebat:in qbusdã celebrationibus ministeriog:quas ipse constituerat.Stolas náq muliebres induebatur:& circũpositionem complicatog criniũ adhibens:aliaq quæ ad ornamentũ cultũq muliebrem pertinent:ipse sustinens:huius confusionẽ criminis audebat aliis exprobare. Chereas

autem:quando hæc ueſtimẽta Cæſar ſumebat indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtimẽ
ta indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtimẽta miniſtris irridentibus redderet: ita ut etiã
tribuni in deriſionem eum haberent & obprobrium.Nam cum ſumpturi eſſent miniſtri a Cæſa
re muliebria ueſtimenta prædicabant: aliquas ut cõſueti erant ad luſum illum proferre facetias.
Propter hoc etiam ei fiducia maior acceſſit:ut ſocios quoſdam acciperet: quibus ſe oſtẽderet nõ
pro cauſis minoribus indignari.Nam erat etiam Pompidius ſenatorius:qui pene per oẽs ordines
& gradus adminiſtrationis tranſierat.Epicureus aũt erat:& ꝓp hoc:ocii & quietis ſtudioſus.Hũc
dimidius inimicus eius accuſauit eo ꝙ poſſet gaiũ male loquiis turpibus infamare & eo aſſumẽs
quintiliam mulierem:quæ in rebus ſcenicis erat ꝓp pulchritudinem clara:& pulchritudine pluri
morum amorem habebat & ſtudiũ:nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur:accuſatio auteꝫ fue
rat falſa.Illa uero graue iudicante teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorẽ proferre:puni-
ri eam dixit debere dimidius.Tum Gaius excitatus iubet chereã ſine ulla dilatione continuo tor
mentis examinare quintiliã.Nam & in rebus capitalibus:& ubicũqꝫ tormentis opus eſſet:eodem
cherea utebatur:propter quod eum crudelius arbitrabaꝫ miniſterium exhibere:timentem:ne ab
eodẽ mollicie & ſocordie culpareꝫ . Quintilia itaqꝫ dum ad tormenta duceretur:conſocioꝫ cu-
iuſdam pedem calce deprimens:ſignauit eos debere confidere:& nihil detormentis eius pœnitus
timere.Chereas tamen eam ac ſi nolens adegit:timens ꝓp illam ipſe ſubire periculũ. Et nihil dif-
ferens:eam inconſpectum gaii deducit:fedatã tormentis atqꝫ deformatam ut etiã ab amatoribus
ſuis ſine ulla uoluptate uideretur.Tunc Gaius illam ſpeciẽ non ſuſtinẽs:ſed admodũ compaſſus
quitilliæ:eo ꝙ grauiter tormentis fuiſſet affecta:liberam crimine:abſolutãqꝫ pronunciat: & cũ ea
ſimul Pompidium.Ipſam ẽt pecũniarum dono munerat:unde illi ſolatium eẽ: ꝓp quod grauiter
erat debilitata tormentis.Nam non ſolũ ſanitas eius corporis ſuppliciis corrupta erat: ſed ẽt pul-
chritudo defedata.Hæc igitur grauiter cheream cõmouerunt ꝙ per eum hoĩes torquerenꝫ. Vn-
de quoqꝫ ſuam iracundiam non ſuſtinens dixit ad clementem:atqꝫ papiniũ:quoꝝ clemens quidẽ
ſuper militiam conſtitutus erat.Papinius ſuper eos qui gaii fuere cuſtodes. O clemens inquit mi
nus fecimus in agendo quæ pro imperatore conſtabant.Nam ẽt eos qui aduerſus eiũs principa-
tum coniurationẽ fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus deſudantes:alios quidẽ ex
tinximus:alios aũt tormentis affecimus:intantum:ut etiã ipſi gaio miſerabiles uiderentur.Ita no
ſtram militiã cum nimia ſeueritate tractamus.Tacente aũt clemente:grauiter quidẽ ſe ferre quæ
imperabantur:tam oculis erat quã uultu:& colore manifeſtus:uerbis auteꝫ inſaniam imperatoris
aperire iniuſtum eſſe iudicauit.Chereas aũt clementem prouidenter præparans: cœpit fiduciali-
bus uti ſermonibus & ad eũ enarrabat mala:quæ ciuitatem:& illud obtineret imperiũ:& ꝙ uer-
bo quidẽ gaius illorum eſſe cauſa malorꝫ diceretur:ſi uero quiſqꝫ rem inquit cum ueritate diſcu
tiat:inueniet o clemens ꝙ ego ſim totius mali cauſa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuer
ſæ humanitati pro bonis omnia tormenta:& omnes clades ingerimus:non imperiis cõpulſi gaii:
ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi.Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ci
ues ſocios:omneſqꝫ ſubiectos:cui nos miniſterium exhibeamus;& ueluti ſatellites atqꝫ carnifices
ad eius crudelitates implẽdas extamus:& arma quæ aduerſus hoſtes ꝓferre debemus: in noſtros
ciues conuertimus:non pro libertate:non pro imperio romano:ſed pro ſalute eius:qui ſuæ iniq-
tati feſtinat cuncta ſubiicere.Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias per ſingulos di
es polluimus tormentis & ſanguine miſerorꝫ:donec etiã alter aliquis inueniaꝫ:qui in nos quoqꝫ
tale gaio miniſteriũ exequatur.Non enim propter hæc quæ gerit cũ fauore circa nos conuerſabi
tur:magis auteꝫ cum ſuſpitione.Ad hæc etiã cum pereuntiũ multam ſtragẽ effecerit:nõ enim po-
terit gaii unq̃ ſeuicia terminari:quomodo non iudicio in talibus cauſis intendit:ſed ſola libidine
ad hominũ cædem ipellitur:tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunger.Ad hæc cle
mens conſilium chereæ manifeſtius approbabat:taceri auteꝫ iubebat:ne in plures ſermo ferretur:
& diffuſis paſſim rebus quæ gererent:anteq̃ res conſequatur effectum:ſecreto prodito:& inſidiis
propalatis:ipſi ducerentur ad pœnam ſed tẽpore procedente rem ſpei cõmittere:ut oportunitateꝫ
fortuna tribuente opus nouiter adimplerent:ſe tamen dicebat per ſenectutem non poſſe audaciã
gerere:ad tantum negocium inchoandũ.His uero quæ a te o cherea tractata dictaqꝫ ſunt:cautius
aliquid fortaſſis inueniam:decentius auteꝫ quis poterit inuenire.Et clemens quidẽ continuo mu
tare ſententiam:omnia quæ audierat:quæqꝫ ipſe dixerat:cœpit efferre per plurimos. Chereas au-
tem formidans:perrexit ad Sabinũ:extantem uirũ dignum:quem etiã libertatis cognouerat ama
torem:& propterea diſpoſitiones illorꝫ temporum hoſtiliter adhorrentem.Opus itaqꝫ putans ut
celeriter quæ cogitabat inciperet:oportunũ eſt ratus:ut cum eorum cõicaret maximo duce timo
re:ne a clemente ſecreta proderentur.Super hæc etiam dilationes tẽporum aliquid cõtrarii repu-
tabat allaturas.Cum auteꝫ libenter Sabinus ad talem cogitationẽ talemqꝫ uoluntateꝫ conſentiret:
tunc quidem tacere ſe dixit:& ad nullum de tali re ſuam proferre uoluntatem: nec manifeſtatu-
rum eſſe firmabat:ſed ſi aliquid inquit uiriliter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur.
His igiẽ dictis:exinde conuertunt ad minutianũ:ipſis quidem ſtudiis & uirtute pareꝫ:& ſimilia ex

animi magnitudine cupientem:consanguineum tamen gaii:sed suspectum propter mortem lepi di.Multam nãq; inter se amiciciam Minutianus lepidusq; possidebant:& propterea ét ipse timore periclitabatur:ne similiter eum perimi contingeret.Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis:ut putaretur aduersus unúquéq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibimet erant pro rege necessitate formidini:& uoluntatem quam circa odium gaii gerebant indicare non poterant.Ob cuius utiq; suspitionem:nec deuotioné sibimet aperte impendere p̃sumebant.dum igitur conuenissent:& Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent:erat enim dignitate p̃clarus ciuium & cunctorum ore laudatus:inter principia sermonum p̃cedens ille uerba fecit ad chereã:requirens quod signum illa die perceperit. Per totam nãq; ciuitatem grata chereæ uidebatur iniuria:quã pro signorum datione ipse portabat.Et ille inter uerba iocanda nihil motus:Minutiano respondit:eiq; sermoné de rebus talibus faciédum esse cõmisit:& tu mihi inquit da libertatis signum.Gratias ago tibi:qui me amplius acuisti:q̃ ego per memet implere cõsueui. Neq; mihi sermonibus iam pluribus opus erit:sed hoc sufficere iudico:si etiam tibi idem placeat quod & mihi:quando etiam priusq̃ conueniremus:eius noscimur fuisse cõmunionis. Vno itaq; gladio sum accinctus:q̃ sufficere possit ambobus:in quo cõsenti fortiter : & accedamus ad opus. Princeps aũt si uis ipse consisto:iubens operibus imminere.Quod si cepero tui cooperatione sollatii:prosequar grassatione ferri concessa mihi te cõfirmante fiducia : per hoc enim ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere.Impellor enim ad actũ:non pro his quæ patior ego : dum spe ipse circũferar.Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummodo me considerare p̃mittit: dum & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleã pesti:quæ cunctos simul p̃ Gaium appræhendit.Dignus enim sum apud te iudicé fide rerum hmõi:quando etiam tu sapere talia comprobaris.Tunc Minutianus considerans ardoré sermonum eius:libenter amplexatus est: & eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cum uotis eum præcibusq; dimisit.Quidam enim asseruabant ea quæ cogitabant quodam auspicio fuisse firmata.Nam dum chereas ingrederetur curiam uox cuiusdam de populo fertur emissa:quæ quasi admoneret dicens. Persice quod agendum est:opitulante diuinitate.Quo facto:primum qdem chereas expauit:ne quis cõiuratorum uideretur prodidisse secretũ:nouissime uero considerans:quia hæc pro inuitatione dicerentur:siue cõmonente aliquo conscio&:seu certe deo:qui cuncta humana respicit consulére: omnibus ad consortationem insidiarum causa patuisset:uniuersi simul armati sunt:alii quidé ex ordine senatorio:alii uero romanorum & equitum qui conscii esse uidebant.Neq; enim erat uir nobilitate seu fœlicitate præditus:qui gaii transitum non ardéter appeteret. Quapropter omnes quo possent studio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyrãni cædé erant & sermonibus & operibus præparati.Nam & calistinus libertinus gaii:uir unus potétia summi culminis eleuatus:qui nihil aliud potestate sua q̃ tyranno equus esse putaretur timore cunctor& & magnitudine pecuniarum quæ ei nimis accesserant eo q; esset in muneribus accipiendis : & iniuriis exercendis accerrimus:& uigorem ultra modum haberet:cum nãturã gaii stabilem esse sciret: & in quibus declinasset nequaq̃ posse reuocari:& multas quidem alias periculi causas:necnõ & magnitudinem pecuniarum haberet:accedit latenter ad Claũdium sperans quia si ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem similem ei præberet;eo q; illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus.Ait ergo quia iussus a Gaio Claudium ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset:ne talia perpetraret.Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc Calistinus uolens capere Claudium.Nam neq; Gaius studens interfici Claudium:honestas poterat occasiones exquirere: neq; Calistinus iussus optabilem rem Gaio perpetrare si distulisset mandata domini sui pericula potuit declinare. Sed Claudium diuinitas quidem a gaii uesania liberauit. Calistinus autem pro commendatione sui finxit hanc gratiam:quæ ei nequaq̃ probabatur iniũcta.Hii quidem qui circa cheream erant : differebant quotidie dum multos segnicies detineret : chereas autem nullam moram gerebat: sed omne tempus ad agendum oportunissimum iudicabat. Nam dum gaius in capitolium ascendisset:ut pro filia sacrificaret:uenit frequenter ad eum:& in imperialis loci culmine stantem uidens ac populo auri & argenti pecunias dispergétem:dum hæc in ministeria gererentur:præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere:cum se a nullo uideri putaret, nec insidias feciſſe crederetur:& licet non optata mors euenisset: ipsi tamé accessisset audacia ut etiam præter ferrum perimeret gaium.Tantum habuit cum coniuratis chereas ardorem : metuens ne tempora oportuna diffluerent.Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum:poscebant autem:ut paratum tempus: usq; ad solénitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dum conscii requirerentur a gaio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro : sed hoc utile fore: ut in celebratione spectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc spectacula in palacio ob honorem Cæsaris in paruo eius rotundo templo aguntur : qui primus potestatem populi conuertit in seipsum : quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul & coniugibus libenter spectare noscuntur.Tunc enim Gaius negligens: ad omnes ita facilis erat incursus quando multa milia hominum paruulo concurrerant : ut potuisset

quilibet ad eius necē audacter accedere:abſentibus quoq; cuſtodibus:qui licet uellent:non tamē ei p̄ſidium facile deportarent.Spectabat ergo chereas:& ueniētibus ſpectaculis: prima die niteba tur:ut quod fuerat præcogitatū:ſine dilatione fortunæ ſolaciis adimpleret:qui tamen tribus die bus ludoq; tranſactis:uix die nouiſſimo opus ualebat terminare.Itaq; chereas aduocans coniura tos:ſatis inq;t:o etiam p̄teritum t̄ps noſtram pater obiurare ſegnicē:pro his quæ tū tanta uirtute tractata ſunt & neglecta noſcunt.Et melius eſt:ne proditiōe facta pereat cā: & potius Gaius nos afficiat:cunctorūq; auferat libertatem his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus:cum & nos deceætero debeamus ēſſe liberi:& aliis cām p̄bere fœlicitatis:p̄teritiq; ſæculi honorem & miracu la repare.Illis uero nequaq̄ contradicentibus:q̄ſi non bene fuiſſet hortatus neq; actum hunc ad uerſe ſuſcipientibus:ſed potius conticeſcentibus:cur inquit o fortiſſimi ſegnes eſtis.An non uide tis hodie ſpectaculoq; diem eē nouiſſimū:& Gaium ferri ad alexandriā nauigaturum:ut ægyptū contempleē.Bonum ergo uobis eſt:ut ueſtris manibus romanæ gloriæ auferatis obprobrium:& hoc terra mariq; diuulgeē.Nam quō non iuſte erimus cōfulionis obnoxii:ſiquis eū ægyptius ui deatur perimere:iniuriā non ferens libertatis oppreſſe. Ego ſiquidē nequaq̄ cogitationes ueſtras differre potero:ſed hodie ad pericula ſimul accedo:grate ferēs:quicq̄d ex eis euenerit: aio ſcilicet conſiſtens ad p̄icula oia præparato:quā ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio.Hæc ille di cens:& ipſe audaciis armatus eſt:& reliquis fiduciam p̄parauit:cunctiſq; iam erat deſideriū:ut co namen attingereē nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equeſtrium armata conuenit. Mos erat tribunis enſæ cinctis petere ab imperatore ſignum quod ei cōperebat:ut ſignum accipe ret.Concurrebant ergo ad palatium oēs:ut pro ſpectaculo loca ſibimet occuparent. Cūq; multa plebe atq; compreſſiſſe Gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipſo ſenatuinec romanis eq tibus loc is eſſet:ſed oēs p̄mixti ſederēt:cum uiris piter mulieres:& liberi una cum ſeruis: Gaius proceſſu ſibimet facto: pio Cæſari ſoleniter immolabat:cuius ēt ſpectacula celebrabat. Et dū de ſacrificiis aliquid ſanguinis cecidiſſet contigit:ut ex eo cruore cuiuſdā ſenatoris aſprene noſe ue ſtis adimpleret:quod factum Gaio qdem p̄buit riſum:aſprene uero auguriū fuit apertum:q ſcili cet una cum Gaio pemptus eſt.Fertur itaq; gaium ultra ſuā naturam illa die mitiſſimū:ita ut oi bus eius humilis ſalutatio mirra uideret.Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniēs p̄ſidebat & cir ca eum primi proceq;.Eſt aūt ipſum ſpectaculum:ubi annis ſingulis exhibeē in duabus cellis qua rum altera qdem ducit ad atriū:altera uero ad porticū:ingreſſibus & egreſſibus apta:q̄tenus non turbenē qui interius eſſe noſcunt.Eſt eni illic & alia cella:in qua luſores exerceri ſolent atq; can tores:Reſidente itaq; populo:& cherea cum tribunis non procul a gaio:dextrum náq; cornu Cæ ſar tenebat:quidā batibius ex ordine ſenatoq;:uir militaris cluditū conſularem uirū iuxta ſe reſi dentem nullo audiente requirebat:ſiquis ei aliqd dixerit nouitatis.Quo dicente:nihil ſibi ea die nunciatū:o cludite inquit hodie tyrannicidii certamen agitur.Tunc cluditis:o fortiſſime inquit tace:& mox uerſus ſubiunxit homeri dicens in græco quod eſt in latino:ne quis alius maliuolus ſermonē exaudiat.Cūq; multa poma in theatro ſpectantibus ſpargereē:& pariter aues innume re:& quæ pro raritate ſua ſunt cōparantibus p̄cioſe:Gaius lites & rapinas p̄p hæc actas libēter in ſpiciebat.In illo ſiqdem ſpectaculo duo ei auguria prouenerunt.Midus náq; eſt introductus quo actum eſt:ut iudex dep̄henſus crucifigeretur:& pantho mimus fabulam ſaltauit cyrinæ in qua & ipſa occiſa:& eius filia mirra uidebaē:atq; ſanguis inimica arte diffuſus:& circa iudicem crucifi xum:& circa cyrinā:atq; mirrā.Conſtat aūt:quoniam & dies ipſe fuit:quo Philippum aminthe fi lium:macedonū regem in ſpectaculū ingredientem unus ſocioq; ſuſtinet in ſpectaculo uſq; ad fi nem:eo q; nouiſſimus erat dies:an certe uſus balneis:atq; cibis illic deinde remearet ſicut & pri us.Minutianus iuxta gaiū ſedens:ac metuēs:ne in uacuum t̄ps efflueret:ſurgens cum ēt cherā ui deret egreſſum:p̄gebat ut confortaret eum.Tunc egredientē tenuit Gaius a ueſte:& quaſi p ami ciciam:quo inquit p̄gis o beatiſſime.At ille reueritus Cæſarem cū timore ſedit.& paululum quie ſcens:denuo ſurrexit & abiit.Cui egredienti non impediuit iter gaius:credens eum ad neceſſaria progredi.Aſprenas quoq; cū eſſet & ipſe particeps operis admonebat gaiū ſicut & prius ut ingreſ ſus ad balnea atq; prandium ad ſpectacula remearet:q̄rens: ut ad finem ſua tractata p̄ducerētur. Illi ſiquidē qui circa cheream erant exacuebant alterutros:quaſi t̄ps eſſet ſingulos p̄parari : ne ad opus abeuntes inuenireē:& negligentes oportunum t̄ps amitterent.Erat náq; etiam dies iā c r ca horam nonam.Chereas itaq; tardante gaio erat patus ut ingrederetur ad ſedem eius: p̄ſcius ta men:quia illic necē principis cū multo ſanguine ſenatoq; & ſimul equeſtrium adimpleret liceq; arderet:melius tamen eſſe iudicauit:oīum tutamen libertatemq; ſeruare.Cunq; eſſent oēs ad ſpe ctaculorum uota conuerſi:gaius ſignum ſurgendi fecit:turbaq; repente facta:conuerſi ſunt con iurati:& populos impellabant:ut quaſi gaio ſecreti officium p̄berent opere uero uolentes habe re licentiam:ut eum in ſilentio trucidaret.Precedebat itaq; Claudius patruus eius:& Marcus mi nutianus ſororis coniunx: necnon & Valerius aſyaticus quos etiam ſi uoluiſſent repellere : pro pter dignitatis reuerentiam non ualebant.Gaius uero ſequebatur cum paulo aruntio. Cūq; iam eſſet intra regalia:rectum dimiſit iter:ubi conſtituti erant famuli : qui ei gratifice miniſtrabant .

Claudio ſcilicet præcedẽte:& conuerſus eſt ad locũ quẽdam anguſtum:atq; ſiſenter ſturus ad balnea:ſimul & pueros q uenerant ex aſya contemplaturus qui eoꝝ forent utiles ad hymnos miniſterioꝝ quæ erat celebrare conſuetus:aut qui ad pyrricá in theatris apti eſſe uiderent. Tunc itaq; occurrit ei chereas:ut ſignum peteret. Quo quaſi ad eius illuſionẽ ſignum dante languentium nihil ille moratus:iniuriis utebatur aduerſus Gaiú:& euaginatio gladio ei intulit plagã uehementẽ non tamen oĩno mortalem. Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factum ne Gaius unius plagæ uulnere moreretur:ſed plagaꝝ multitudine ſauciatus:maiori dolore cruciaret. Sed mihi non uidet hic ſermo credibilis:eo q; in huiuſmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam ſi chereas ita cogitauit oĩum ſtultitiã p̃ceſſiſſe credendus eſt:uoluptatẽ magis fauori præbens:quã per celeritatem ſibi & coniuratis periculoſa euaſionẽ acquirens:dum poſſent multæ machinationes auxilioꝝ Gaio conferri:anteq̃ potuiſſet mori. Vnde certum eſt quia chereas non circa ſuppli cia gaii reſtitit:ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit:quando ẽt acta cauſa ſilẽtio magis eſt:ut iudicium fugeret ac iracundiam:& quatenus res geſta celaretur:ſermonibus uſus: & p ſe perderet: ſimul & tp̃s. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Gaius itaq; uulneris dolore ferebatur:inter humeꝝ enim & collum enſis illatus iuguli eſt oſſibus retentus:ne ulterius poſſet accedere. Quo facto:neq; clamauit:nec uocauit quẽlibet amicoꝝ:ſeu incredulitate: ſiue imprudẽtia: ſed dolorẽ fortiter ferens:anterius fugiebat. Quem ſuſcipiens Cornelius Sabinus:& ipſe iam ſua mente p̃ſtructus impulit. Tum genu flexo cadentẽ multi circũſtantes:ſinguli adinuicem gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat aũt:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; cauſa chereæ indubitanter attribuenda eſt. Nam licet cũ multis hoc opus effecerit: tamen primus cogitauit quemadmodũ gereretur & primus cæteris hoc auſus fuit edicere: q̃bus ſuſcipientibus in illius necẽ uerbo:ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponens: ubi erat ſniarum: adhibenda p̃feſſio:etiam ſermonibus locutus eſt utilibus:non neceſſitatẽ ſuæ præſumptionis ſponens ut dum tp̃s exigeret:manibus uterent. Is quoq; rem prior aggreſſus ẽ: & uicem illius necis adimpleuit:atq; uiſum facilem Gaio iam moriente cõceſſit. Quapropter iuſtũ eſt ut eriã quæcunq; cæteri geſſerunt:chereæ cogitationi & labori manuũ:ac uirtutibus applicẽtur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas uero & cæteri pimentes Gaium:p eadem itinera reuertentes:euadere ſe impoſſibile iudicabant pp hæc utiq; quæ fuerant geſta. Nõ enim paruũ erat periculum peremiſſe principẽ ſtultitia populi ſepius honoratũ cum & a militibus non ſine ſanguine de morte eius eſſet facienda ſeditio. Ita dum eſſent anguſtæ uiæ:in quibus hoc opus effectũ eſt:& maxima turba repleret eas militũ. qui illo die pro cuſtodia principis aderant:p uias alias diſcedentes ad donũ uenere germanici patris gaii:q̃ tunc ẽt peremerunt. Erat enim hæc domus contuncta regalibus:eo q; hii qui in eminentia cõſtituti ſunt diebus ſuæ potẽtiæ in talibus habitare noſcunt:& declinantes multitudinis inuaſionẽ: eſſe iam debebant in requie. Cũ itaq; lateret adhuc peſtis illato gaio:primũ a germanis eſt agnita. Erant enĩ armigeri equocũ gentis ſuæ celticæ habentes tacina:quoꝝ patriæ mos eſt ĩportabili uti furore ſicut hiſpanis:aut cæteris barbaris:eo q; oẽs hmõi hoĩes rõne minores ſint:corpis robuſti:& ipetu primo q buſcũq; congreſſi hoſtibus p̃ualentes:cũ non haberẽt uirtutibus diſcretionẽ pro utilitate cuncto rum:ſed tantũ ſibi p̃ſpicerent:q̃bus Gaius cariſſimus ob hoc erat:q; pecuniaꝝ muneribus eos ſi bi placauerat alias placauerit. Euaginatis ergo gladiis ingreſſi ſunt domũ p̃ſcrutantes Cæſaris p̃emptores quoꝝ tribunus Sabinus erat:q non tantũ uirtute & fortitudine maioꝝ:quantũ ſuo robore cũ monomachus eſſet hãc obtinuerat dignitatẽ. His itaq; reqrẽtibus aſp̃nas primus occurrens exoluit pœnas:cuius ueſtẽ ſanguis facrificioꝝ ſicut diximus cruentauerat & non ei bonũ ſe ciſſe auguriũ uidebat. Poſt hunc occurrit eis barbarus Norbanus:fortiſſimus ciuiũ: & de cuius maioribus impatores multi p̃ceſſerant cuius ẽt ciues eminentiã non ignorabant. Is cũ eſſet ualitudine robuſtus:primo ſibimet occurrentiũ abripiens gladiũ:pmixtus aliis contendebat: ne ſine alioꝝ interitu moreret. Qui multoꝝ agmine cõſtipatus:frequentiũ uulneꝝ illatione defunctus eſt. Tertius ãt anteius ex ordine ſenatorio:Germanis ſicuti priores occurrit. Is ut uideret gaium iacentẽ & letaret aduenerat:qa patrem illius eiuſdẽ nois effugauerat:eũq; ne ſic ſaciatus: militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo Anteius ut gaii uideret funus turbataq; ſubito domo:dum ſe uellet occulere:furentes germanos & tunc ſubtiliter ingrentes:q Gaiũ occiderant ẽt innoxios una pimentes latere non potuit. Et illi qdem ita ſunt mortui. Dum igit in theatro de gaii morte ueniſſet ſermo:admiratio & incredulitas facta eſt. Alii náq; ualde delectabant in eius morte: & licet dudũ ſcirent ſibimet utilẽ fore hoc non ſinebant credere p timorẽ. Quibuſdam uero hoc in deſpatione erat:cũ neq; uellent circa gaiũ hmõi aliquid p̃uenire:nec uere hoc crederent:q̃ſi non poſſet aliqs hoĩum opus huius uirtutis ĩplere. Erant enĩ q̃bus nõ erat grata mors gaii: mulieres: & infantes & qdam militũ:alii pp mercedem:& nihil aliud quã tyranno conueniente ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuium illius miniſterio præparati:mulieres autem ac iuuenes propter ſpectaculorum:& monomarchorum munera:in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari: & propter carnium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius:ut quaſi populo uoluptatem exhiberet:pro uer

tare ãt ad faciẽdã ſuæ crudelitatis iſaniã.Seruí itaq; dominos cõtẽnebãt:& ad iniuriãdũ eos:eſus ſuſciebãt auxiliũ.Facile nãq; eis mẽtiẽtibus cõtra dominos credebãt:eorũq; pecunias oſtẽdentibus & libertas & diuitiæ ſuccedebãt:nec acculãtione metuebãt pœnã:quibus erãt ꝓpoſita premia:octaua pars ſubſtãtiæ ſenatoꝝ.Igiẽ uel ſi aliquibus í theatro credibilis uidebaẽ de gaii peremptione ſermo:eo q; aut ꝓſciſſent iſidias:aut optaſſent de his quæ nũciebantũr:nõ ſolum gaudia retinebãt:ſed ẽt audire hoc aut dicere fugiebãt:metuẽtes:ne cũ ueꝝ nõ apperet pene ſuccũberẽt q̃ſi nota ſuæ uolũtatis aperientes.Illi uero qui inſidias præſciebant:amplius ſe celabãt formidantes dum alicui amatori tyrannidis hoc penderent:prodentes uiuente gaio punirentur. Nã & alius ſermo fuerat diſperſus in populo:quia res quidem a coniuratis fuiſſet tẽtata:non tamẽ Gaius extinctus ſed ablatus a medicis:ductus fuiſſet ad curam:nulluſq; uerax cui ſe quicunq; committeret:aut ſuam penderet uoluntatem.Nam & ſiquis amicus erat:propter fauorem tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis non poterat credi.Dicebatur ut ſenatoribus a quibuſdam eorum animos perturbantibus:eo q; inter ipſa pericula atq; uulnera ut erat ſãguine cruentatus ueniſſet in forum:& contionem habuiſſet ad populum:quæ reficiebant eorum mentes: neq; loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant:formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando non qua uoluntate diſcederent acculãri poterãt:aut dãnari:ſed quemadmodum uellent accuſatores aut iudices.Cum itaq; turba germanorum euaginatis gladiis ſpectaculum circundediſſet: cunctis ſpectantibus metus ſuæ perditionis acceſſit:& ex omnibus additibus terror erat:quaſi repente ingredientium gladiis caperetur & n.q; diſcedendi ſecuritaté habebant: nec í theatro poterant morari ſine periculo.Illis igitur iruentibus in theatro fragor eruptus eſt ſupplicantiũ atq; dicentium quia & quæ cogitata fuiſſent:ſi tamen aliquid proueniſſet:& quæ dicebantur geſta neſcirent:& deberent parcere:nec alienam præſumptionem eis qui non eſſent culpabiles irrogarent:ſed exquirerent commiſſores:ſi tamen aliquod ſcelus probaretur eſſe commiſſum. Et illi quidem hæc & his potiora cum lachrymis & proſecutione uultus ſepius clamitabant:facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat.Ad hæc militum ira ceſſauit:& præſentia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere.Erat enim crudele etiam illis:licet uiderentur exaſperati:portabant enim capita aſprene:& eorum quos una peremerunt.Quæ cum uiderent í ſpectaculo poſiti:amplius ſunt concuſſi pro dignitate uirorum:& miſer:cordia huiuſmodi caſuum.Quapropter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere non credebant:& incertum ſibi fore:ſi tanta pericula poſſent declinare.Ideoq; licet aliqui aperte & iuſte odium circa gaium habuiſſent:eius alacritatis munus expulere:cum ad tanta pericula peruenieſſent:& ſpe totius cecidẽt uitæ. Fuit igitur Arruntius quidam gratus homo inter precones rerum uenalium: & propterea magnitudine uocis utebatur:indutus ueſtibus diuerſi coloris:ad inſtar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebãtur.Is aptauit ſemetipſum uiuti dolentem. licet & ipſe odio gaium haberet:eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia: qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparere:& omnem apparatum & ornatum quaſi de cariſſimi principis morte amiſiſſem confingens progreſſus eſt in theatrum:ut mortem gaii denunciaret.Quo facto quies hominum affuit:ne poſſent ulterius ignorantiam fluctuari. Deinde etiam ſtatuas Arrũtius & loca ſingula circuibat: reuocans germanos;& cum eo tribuni iubentes recondi ferrum:atq; manifeſtantes:gaium fuiſſe defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit:& uniuerſos qui furorem incutrerãt germanorum a morte ſeruauit:nam prius ſpem habentes uiuere gaium:a nulla factione pœnitus abſtinebant.Tantam enim deuotionem circa eum habuerant:ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent.Quæ dum aperte mortuum cognouiſſent:ab iracundia diuerſorum:& ſupplicio quieuerunt:eo q; uidicta illis utilis iam non eſſet:nec foret qui eis pro talibus repenſaret.deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere:ne ſenatum contra ſe prouocarent:ſi ad eos imperii ſummitas deueniret.Igitur germani a ſua rabie quæ eos inuaſerat pro gaii morte quieuerunt. Chereas autem:dum nimis eſſet deminutiano ſollicitus:ne germanorum inſania fuiſſet extictus:ſingulos militum de eius ſalute requirebat.Et minutianum quidem clemẽs adduxit in medium:ad cheream uero conuerſus cũ multis aliis ſenatoribus: iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyrannidem dieẽs ad nihilum fuiſſe perductam:eo q; iniuriarum uoluptate fuerit eleuata:quippe cum non poſſet fœlix uita illi præberi; qui uirtuti probaretur odibilis ſed cum tali calamitate deficere quali Gaius: qui etiam ante cõiuratorum conſenſum proprium facinus ſibi conſtituit inimicum:agendo iniurias diuerſorum: & prouidentiam legis exterminãdo:ut quos habebat caros:ſibi hoſtes efficeret:& ſermone qdem alios eius eé pẽptores:opere uero ſemetipm ſine dubio pdidiſſet.Iã ergo ſurgebãt de theatro cuſtodiæ:q̃ principio ꝓtinioſe fuerãt:q̃do oẽs abſcedere feſtinabãt.Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus qdẽ q̃ſi ad curi aliquoꝝ uulneratoꝝ:& mittẽs q cũ eo erat:ut q̃ſi ad medicinã neceſſaria deportaret:quos exide ꝓ ueritate dirigebat:ut picula declinarẽt.Interea cõuentus agiẽ ſenatoꝝ & plebis í foro.Et populus qdẽ inqſitionẽ de gaii pẽptoribus uehemẽtius faciebat,Aderat & ſenatus:iter quos aſyaticus

Valerius:uir consularis:stans in populo:tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus:eo q̄ im perator eis ignorantibus uideretur occisus:dum & cuncti requrerent:qui sunt qui Gaiū intereme runt:utinam inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerūt accusantes gaium atq; iu bentes populo simul & militibus:ut ad propria remearēt:populo quidem multam requiem pro mittentes:militibus autem honores:si tamen cum solita disciplina cōsisterent.& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerēt: & ad ra pinas:aut ad templorum spolia uerterentur. Cōuenerat itaq; omnis multitudo senatorum:& ma xime consentientes aduersus Gaium:fiducia iam utentes:& in contentu maximo constituti:qua si in eis respublica resideret.

¶ Qualiter Claudius patruelis eius coactus a militibus susceptt imperium: & seditio senatus & populi adinuicem:& utriusq; partis. Cap. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto cōcilio:alterutri de re bus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore: ut tantis rebus existē tibus quis rempublicā gubernaret:nec sibi utile siquis illoꝝ qui cooperatores in nece gaii fuerūt:ad imperium pueniret:sed bonum esse:si non dū prectis rebus: Claudium principem facerent:defuncti patruū:& oīum senatoria dignitate p̄cipuum:uirtute maioꝝ sultū: militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio statuētes impatorem facere: digniſq; solēnitatibus honorare. Sētius itaq; saturnius licet Claudiū cognouisset raptum : & quia idē uidebatur ad hoc inuitus accedere:non tamen declinabat integra uolūtate stans in medio se natus:nihilq; metuens:apud liberos ferteſq; uiros porauit hæc dicēs. Licet incredibile. sit o roma ni libertatis nos acquisisse dignitatem:eo q̄ longo rpe nobis abfuerit:uerūtamen tenemus eā in certam qdem:quantū ad magnitudinem pristinæ seruitutis sed tamen alacritatē ferre possibilē: si eius fœlicitatem nequerimus amittere. Satis est enim & una hora sensum uirtutis habentibus cum secura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquando cōicare. Ego siqui dem iam prioris libertatis oblitus:quā olym qdem amisimus:nunc autē magna beatitudine reti nemus:reuerentiā exhibendam his qui gnieti in ea atq; nutriti sunt:& non minorē a diis honorē his utris p̄bendum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerūt ita ut etiā in futuro sæcula eius p̄mia teneamus. Sufficiet itaq; ēt hæc dies & iuuenibus nostris & quicunq; senumus quidem:quando eius conspicientes libertatē:cum dulcedine moriemur: iunioribus at eo q̄ sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat:uiros esse istos:quoꝝ labore cōsistimus pp hæc quæ nuper gesta noscunt:quia nihil q̄ cum uirtute degere maius est:de qua consueuit libertas huma na solummodo cogitare. Ego siquidē antiqua noui:auditu cognoscens: quæ uero uisu conspexi : ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuaserunt rempublicā principes tyrannide prohiben tes utiq; oēm uirtutis modum:& magnanimitatis officium libertati derogantes: docentes blan dimenta pariter & timorē:eo q̄ non principibus cūcta subiciant. Ex quo enim Iulius Cæsar po testatem populi soluit:& ornamenta legū comprimens rempublicā conturbauit: iustitiam p̄uari catus & sua delectatione uictus:nihil est mali quod non irruit ciuitatis successoribus adinuicem imperiū sibi detrahentibus:ad destructionē scilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret:arbitrati suam esse minutionem:si uiciosis uterentur hoībus: & uirtute p̄celsos:non solum gloriæ immanitate priuarent:sed etiam ad mortē usq; p̄ducerēt. Singuli náq; regnantium quæq; grauia cōmiserunt. Quorum Gaius qui hodie mortuus est amplius extitit se uior uniuersis qui non solū in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatā intulit suæ ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens:& ueluti furiosus in hoies atq; deos ferus existēs. Nil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cū iniuria uobis abusus est. Nōne in pecuniis uos & in coniugibus contristauit. Nonne omne uotū uestrum p̄cibus angebatur insistētibus ini micis. Aduersa siquidem Tyrannis cuncta libertas est:nec eis unq̄ fauere potest:sed nec ipsi: q cō sentiunt eis patiuntur turpia sustinere. Sentientes náq; Tyranni quibus malis insignes uiros affli gant:& eos uidentes impacienter talia sustinere:nec tamē ignorare quod geritur: sed solatium ex pectare:hoc solummodo suam credūt compare securitatem:si eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis: & sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime p̄dest & ad præsentem respicit deuotionem:insidiis amputatis: & restituta ciuilitate:iustum est cōmu ni utilitati prouideatis:& q̄ placet non imminente periculo censeatis:quando non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur ut ciuitatem ledere : & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem q̄ illi displiceat dici potest: nec di uersa sententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationem pacis:& consueti degere mo do seruili:importabiles incurrentes erūnas:etiam proximis malorum uidebamur auctores: fugi enteſq; cum uirtute mori:nouissima confusione periuimus . Quapropter primitus tyrannicidis decernite honores egregios : & maxime Cassium chæream principem fortium uirorum annun ciate:qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit:cuius nun q̄ dignum est obliuisci: qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus consilium sumpsit

& ſemetipſum piculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit.Opus eſt enī optimū;& uiris liberis oportunū:beneficium ꝑſtantibus aliqd repenſare dignum. Qualis ſcilicet ille iſte circa nos extitit.Non ſimul Caſſio & Bruto:qui Gaiū Iulium pemerunt.Illi nāq; principia ſeditionis bellog; ciuilium:ſubuerſionēq; ciuitatis excitauerunt:hic aūt cum tyrānicidii graſſatione ēt malis eius priuauit urbem.Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt:ſenatu delectabiliter audiēte & æquitibus romanis qui ꝑſentes erant.Quo facto:quidā Trebellius maximus inſiliens: anulū de digito traxit: habentē lapidem incluſum:in quo forma gaii celata uidebaſ : quem ille ſibi ſtudio dicendi quæ ſuadebat impleri fuerat oblitus detrahere.Et celatura quidē eſt agnita nox āt continuo ſubſecuta eſt.Chereas uero cū ſignum a conſulibus petiſſet:& illi libertatem ei dediſſent : miraculū fuit cunctis:& uelut incredulitas:quia reuerſa uideretur ad conſules hæc poteſtas . Hii ſiquidē anteq; tyrannus inuaderet ciuitatē:rebus ciuilibus & militaribus ꝑſidebant:qui ſenatui conſentiebant. Erant aūt cohortes quatuor:q;bus uiuere ſine principe magiſq; ſub tyrannide complacebat.Milites itaq; cum tribunis abibant.& populi diſcedebāt leti hanc ſpē habentes atq; cogitationē:quaſi ipſi gubernationem reipublicæ rurſus acqrerent:& nequaq; alii ſubiacerent:inter quos chereas ꝑcipuus exiſtebāt.Igitur chereas piculum credens ſi Gaii uxor & filia ſupeſſent:& nō oīs domus eius piter depiret:quando ſiquis ex eis derelinqueret:non hoc ſine peſte ciuitatis letoq; cōſtaret inſuper & ꝓpoſitum ſuum ꝑficere:& odiū quod circa gaium habebat explere feſtinans: miſit lupum unum tributog; qui uxorē gaii filiamq; ꝓimeret. Erat enim is lupus cognatus clemētis cui hoc officiū tradiderunt:quatenus uel hoc ope uirtutis tyrannicidii particeps eſſet:& q̄ſi in oībus uideret inſidiis prioribus conſenſiſſe.Quibuſdā uero coniuratog; crudele uidebaſ:ut cōtra mulierem taliter uteret:dicentibus Gaiū ſua magis nātura malis uſum: quā uxoris conſilio facinora molitum:quibus & ciuitas uexata eſſet:& flos ciuium deperiſſet . Et illi quidē his aſſertionibus eam defendere nitebaſ.oīum aūt malorum quæ geſta fuerant a gaio:hæc erat caput.Gaio nāq; dederat poculum:ut eius mentē ſuo potuiſſet ſub iugare ſeruitio & amori: incantationibuſq; ad ueſaniā tranſformatū ita ſibi deuinxerat:quatenus fortunæ oīum romanog; & totius urbis cui ꝑſidebat ei ſubdite uiderenſ. nihilq; defenſores eius ualere potuerunt. Miſſus itaq; lupus:in nullo moratus eſt miniſterium eo momento differre:ne culpabilis eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebaſ iniuncta:uenienſq; ad palatium:inuenit conſoniā gaii coniugē iuxta uiri corpus humi proſtratā & oēs in luctu poſitos ſicuti moris eſt mortuis exhiberi corporibus:eratq; ſanguine uulnerum eius plena:& maxima calamitate circundata:necnō & filia iacebat ſimul:nihilq; aliud illic audiebaſ:niſi culpa gaii:tanq; non bene gubernantis:& quia uxor eius frequēter uentura talia ꝓdixiſſet.Hæc enim ratio & tunc & nunc ſimul eſtimaſ:& in oīum mentes ita eſt circa eos q compatiunſ.Alii nāq; dicebant quia ſuaſiſſet gaio:ut recedens a ſeuicia & crudelitate ciuium:humiliter & cū uirtute rempublicā gubernaret:qui cū in ſua ſeueritate uiueret:propterea taliter de periſſet:alii uero:quia cū ſermo de coniuratis pueniſſet ad Gaiū ſuaſiſſet illa:ut ſine ulla dilatiōe uelociter cunctos placaret:quia licet nihil iniuſte tentaſſe aliqui ꝓuarenſ:tamen hoc agens cuncta picula declinaret.Quæ uero a ceſonia dicta ſunt:& quæ de ea hoīes dicebant:hæc ſunt.Atilla cum uidiſſet uenientē lupum corpus gaii monſtrabat:& ut ad ꝓximum ueniret eū cum lachrymis exorabat.Cūq; eum uidiſſet mente attonitū:& nulla compaſſione motū:cognoſcēs ad quod uenerat:ei ſuū iugulum ꝓparabat:& lugens:promptius ea faciebat:quæ agere ſoliti ſunt:qui in uitæ deſpatione conſtituunſ.Tum inuitauit eum:ut quæ decreta fuerant:nō moraret implere. Et illa quidē magnanimiter a lupo hoc modo ꝓempta eſt:& ſup eam filia piter extincta eſt.Hæc dū egiſſet lupus:ſe uertens:chereæ & eius ſocīs indicauit.Gaius igitur.iiii.impii ſui āno: minus.iii. menſes:ita defunctus eſt:uir & ante regnū nequitia ſummus:libidinibus ſubiugatus:derogatiōibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& ſp auidus poteſtatis:in quibus non oportebat nimis largus:acqrens diuitias occidendo:& contra leges agendo:& diuinitate ac legibus maiorem ſe eſſe ſtudens:atq; uideri uolens.Is fauore populi ſæpe deceptus:quæcunq; leges tanq; turpia ſapiunt ſua credidit eſſe ornamenta:uirtutis & amiciciaꝝ imemor:quando contra hæc cū illatione ſupplicii frequenter exorſus eſt:inimicū ſibi eſtimans quicqd uirtuti eſſet aptiſſimum:& in his quæ concupiſceret nullo contradicente cedens.Vnde ēt propriæ ſorori ꝓmixtus:odium ciuium maxime cœpit habere:eo q; ſimile aliquid longo tpe minime factum eſſe conſtaret. Opus aūt magnū aut regium nihil ab eo ad utilitatem ꝑſentium tpum:aut futuroꝝ reperitur geſtum: niſi q; circa regium & ſyriam ꝓp aduentum nauiū ſumenta ex ægypto deſerentiū horrea decenter inſtituit: hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimū:quod tamen non uenit ad effectum:ſed ſemiplenum ab eo dum ſegnius conſtruiſ derelictum eſt.Cuius more hæc cauſa fuit:eo q; rebus inutilibus ſibiq; placitis uoluntatibus ſtudens:& illic expenſas efficiēs:melioris operis dereliquit utilitatem.Inſuper & fuit rethor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendum uelociſſimus & ad intelligenda aliena opera ꝑparatus:ita ut maiori oratione dictis cōtradiceret alienis: & acerrimo ingenio:meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comproba ret.Hūc nāq; Tyberius tanq; fratris nepotem:quem etiam habuit ſucceſſorem:magna neceſſitate

ſtuduit eruditi:cum ipſe eiſdem annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc quæ ſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere: quod non tamen obtinere ꝑualuit:neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate: peruenit ad mortē. Difficile náq; eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uidet agere quo trahuntur. Initio ſiquidem faciente eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis : zelo meliorū rerum poſtea perductus ad iniuriam : onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcendit:ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur. Claudius igitur ſicut dixi ſuperius interruptione facta uiaꝝ:egrediebat de theatro. Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:in anguſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deuenſens ſe cælabat:nullā periculorum cauſam:niſi ruboꝝ formidās:Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter omnes ſufficienter doctus:& diſciplina maxīe græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbaꝝ iquietudine ſubtrahebat . Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate militum plenum eſſet:& terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos appræhendiſſet:ſūmi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendētes:eo ꝙ iuſtæ uideret extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſponerentur. Cunq; germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſq; cunctorum utilitati conſulerent : Claudius turbatus & nequaq̄ de ſalute ſua ſecurus:maxime : quia capita ferri uiderat aſprene: & quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:obſcuritate cælatos. Tunc gratus quidam militum in palatio uidens eum:nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens:credens hominē eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret:proxime ueniens eūq; appræhendens agnouit:ſeq; ſequentibus ait. Iſte germanus eſt:eū conſtituamus imperatorē. Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaium ipſe quoq; moreret:parcē dū ſibi eſſe poſcebat:eiſq; ſua facta cōmemorabat. Tūc gratus ſubridens dexterā ei porrexit:& nolinquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oporteat magnanimiter de ꝑio cogitare: quod dii auferentes gaio:mundoq; proſpicientes:tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc:& maiorum tuorū recipe ſolitū. Supportabatq; eū: nequaq̄ ualentem ābulare pedibus: propter timorē ſcilicet: gaudiūq; dictoꝝ. Concurrebant āt circa gratū etiā multi militū: & uidētes claudiū duci quaſi ad ſ ꝑpliciū rerū geſtarum tanq̄ pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii ꝑpeſſo dolebant. Pluribus āt militibus aggregatis:factiſq; turba:fuge totius plebis exorte ſunt. Tūc claudio propter corporis debilitatē fugere non ualente:eū in uehiculo rapientes pro eius incolumitate ſollicitu:cū fuga ad palatiū uenerunt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculū dedit hominibus. Cunq; iā rēpublicā tenere uideretur: multomagis militū concurſus ꝑcedebat:cunctis utiq; aſpectū claudii libenter inſpicientibus:eūq; principē ſtatuere feſtinantibus: pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriā ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper ēt cogitantibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridē ſuo principatu deliquerant. Inter hæc etiā rurſus cogitabant:quia imperiū deductū ad unū periculo non careret: quando quodcunq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiā propenſaret' lufficienter inter alerutros cogitabant:& q̄ ſolent prouenire quotidie loquebanē. Erant ergo diuiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatē priſtinā appetebant:& oneroſum ſeruitiū pro tyrannorū iniuria declinabant:populus autem inuidiā circa ſenatū habens: & auaritiā eius effugiens in raptu claudii pro ꝑatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellū iam ciuile ſub pōpeio flagrabat:quod tamen ꝑatore conſtituto ſedatū eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcens claudiū a militibus abreptū:miſit ad eū uiros de ſuo cetu uirtute claros:qui eū admonerent:ut pro adeptione regni nullā uim faceret:ſed magis ut ſenatui tantorū uirorū unus cæderet:& cōmunē utilitatē proſpicientibus legibus ſubiaceret:utq; memor eſſet:quoꝝ malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā ipſe cū eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus : & iniuriā ab aliis grauiter irrogatā: ſponte ad ſubuerſionē patriæ coarmaret:ſed ut magis prioré uirtutē ſuæ quietis oſtenderet:quatenus ei honore liberiorū ciuiū:& legū decreta ſuccederent:quo facto fauorē ꝑerantiū:& quibus ꝑeraē acquireret:quia ſi neq; mortē tēperare uellet:nec cæderet auctoritati ſenatoriæ:grandē manū ad reſiſtēdū haberent:& armatorū copiā & multitudinē famuloꝝ : quibus aduerſus eum fortiter uterentē maximū uero ſibimet eſſe remediū ſpei atq; fortunæ : ſed ēt deos non aliis ꝓbituros eſſe ſolatia: niſi eis qui cū uirtute & bono principio ad congreſſionē certaminis aduenirent:cū ipſi.ſ.ꝑ patriæ libertate pugnarent. Et legati quidē uenarius & braccus ambo tribuni his utebantur uerbis:& ꝑſtrati claudiū ſuppliciter exorabāt: ne bellorū ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati: uidētes utiq; eū militū multitudine circūſeptū & in cōparatione illius exercitus conſules nihil eſſe:ſuadebātq; ſimul:ut ſi appeteret principatū:a ſenatu magis ſibi datum acciperet:quod eēt ꝑſperius atq; fœlicius:ſi non cū iniuria:ſed cū fauore decernentiū potius imperaret . Claudius igitur ſciebat quidē cū qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet: & ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe tractabat:ſed tam propter metum & inſtantiā militū: quā regis agrippæ præceptū cogebatur tātum principatū qui ſponte uenerat cædere non debere.

X

Legatio regis agrippæ ad ſenatū:& q̄liter cōſequētes milites q̄ erāt cū ſenatu:ad claudiū trāſi re:& de morte chereæ ſeu alioꝝ gaii iterfectoꝝ:ipſi quoq; claudio repugnatiū. Cap. lii.

Ille ergo agrippa cōpletis ſolennibus circa mortē gaii a quo fuerat honoratus & eius le ctū lugubriter proſecutus: agnoſcens claudiū a militibus raptū feſtinabat ad eū. Quē turbatū inueniens & paratū ut ſenatui cæderet:exacuit monēs:ut imperiū ſibi defende ret. Cunq; talia dixiſſet abſceſſit. Quē cū ſenatus euocaſſet ad curiā: unguens caput un guentis quaſi ab ſcorio remearet:Senatū iterrogabat:quid de claudio gereretur. Illis āt quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quā ipſe ſententiā poſſideret : paratū ſe quidē mori p gloria curiæ ſermone profeſſus eſt: & tractandū ſuaſit de utilitate cunctoꝝ:opus eſſe dicens: ſi reſiſtere claudio uellent armis atq; militibus:quibus eū uiriliter expugnarent: ne forſitan impati incidere uiderent in malis. Reſpondente uero ſenatu armoꝝ copiā & pecunias abundare: ſed ēt militū ali quā partem congregāda:quatenus libertas ſeruis emergeret:opto inquit agrippa & curiā peragere & uos quæ deſiderii ueſtri ſunt: dicendū tamen eſt indubitanter : q̄ credo fore pro ueſtra ſalute. Scitis militiā:quæ pro claudio pugnat:longo tempore armis imbutā : noſtra uero pars hominum eſt incerta:fluctatio & turba multorū:& ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos er go aduerſus expertos bella ſuſcipimus:producentes uiros:neq; gladios ſcientes educere. Quapro pter mihi uidetur eſſe mittendū ad claudiū:qui ſuadeant componendā eſſe huiuſmodi cauſam. Si cenſetis ēt me legatione fungi:paratus ſū. Hæc cū dixiſſet:cunctis cōſentientibus:miſſus cū aliis: Claudio tumultū ſenatus expoſuit : eūq; magis latenter exacuit ip erialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait non eſſe mirabile:ſi imperatoré non libenter exciperet curia:quæ crudelitate prioꝝ principū fuerat uulnerata. Sed dū eius manſuetudiné proguſtaret: cū nomine tantū ipſe princeps foret:opere uero cōmunitas iperaret:eo q̄ multaꝝ uariarūq; reꝝ uideret ex pertus:proſpere uero imperiū ſibimet obueniſſe gauderent. Et legati quidē hæc audiētes uerba reuerſi ſunt ad ſenatū. Claudius āt congregato exercitu loquebatur:ab eis iuſiurandū ſecū perma nendi accipiens:donauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ quinq; milibus dragmis:& ducibus nume rū promeritā portioné largitus eſt:ſed & militibus abſentibus ſimilia compromiſit. Cōſules itaq; conuocare ſenatū ad templū triūphatoris adhuc nocte exiſtente:quoꝝ alii quidē ſemetipſos in ci uitate celarunt: cōſultationé refugiētes eoꝝ:alii uero in agros proprios ſunt egreſſi:proſpiciētes: quomodo ſi res ad effectū ueniret:in libertatis deſperatione conſiſterent preſtantius iudicantes ſi ne periculo ſeruiendi cū ſegnicie uiuere: q̄ poſſidētes dignitate patrū ſub ſalute dubia cōmanere. Verūtamen niſi amplius.c. collecti ſunt : quibus in cōmune de præſenti ſtatu tractantibus repen te clamor congregati exercitus eſt emiſſus: petentiū ut militaris Imperator eligeretur: & nequaq̄ principatus romanus a multis ſolueretur. Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerāt ne cunctis ſimul:ſed uni traderetur imperiū:hoc tantū ſenatui concedentes ut ipſis qui dignus uide retur eligerent. Ob quā rem contraria erant uota ſenatus & populi:multo magis aūt tam p amiſ ſione gloriæ libertatis:quā pro formidine Claudi. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere no biliū:dignitatibus & coniunctione coniugū prepollentes. Minutianus nāq; marcū fortitudine di gnū qui luliam gaii ſororé habebat uxoré ſtudebat eligere : ut reꝝ culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant. Sed ēt ualeriū aſyaticū Minutianus anteponebat: & pene homicidia facta ſunt deſiderantiū principatū:ut Claudio quoquo modo repugnaret. Monomar choꝝ uero turba non parua militū per noctem ad ciuitatis cuſtodiam poſitoꝝ concurrebat ad claudiū. Quapropter alii non ante urbis libertatem:alii quoq; Claudiū metuentes a conſulibus abſceſſerunt. Diluculo āt Chereas cum ſociis ad medium tranſeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos cū multitudo uidiſſet: ſilentium poſtulantes: & dicendi initia facientes continuo diſturbauit:non acquieſcens eis ut aliquid allegarent : eo q̄ ipſi ad monōarchiam pariter conſpi raſſent. Tum regnaturo fauebant:tanq̄ non patientes Senatui cedere poteſtaté:qui etiam ſi impe rare niterentur:milites non ſinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igitur Chereas irā non ferens:imperatore poſcentiū populoꝝ daturum repromiſit ducem:qui ei ſignum abeunti depor taret. Erat enim hæc ethicus:agitator piſani:gario & militibus circa ſolennitates circentium:& ſe ditiones:atq; opera inhoneſta deuotus:multaq; chereas obprobria ſibi reluctātibus inferebat:ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſipientia cum furore Milites ergo nō reuertentes uerba Chereæ:ſed euaginantes gladios: & ſigna tollentes ad Claudium deuenerunt: cōmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandū. Senatus autem & conſules in deſolatione re licti ſunt:non differentes aliquid a priuatis:eratq; eis formido pariter & anguſtia: ignorātibus q̄d paſſuri forent:dum Claudius prævaleret:& ſemetipſis adinuicē derogabant:& pœnitentiā facti ge rebant. Sabinus autem unus interfectoꝝ gaii tranſiens ad medium: primitus ſemetipſum interfi cere minatus eſt:quā Claudiū principé conſtituere: & ſeruitutem damnari uidere. Sed & chereas hanc magnanimitaté aſſequi cōpulit. Qui dū contépſiſſet gaiū:& primus auctor bonæ fuiſſet ui tæ:neq; ſic patriæ uindicare potuit libertaté. Chereas āt de morte q̄d in nullo dicebat eſſe dubitā dum:uel tamen mentem Claudii trutinare:& illi quidē in his erant. Ad milites āt oīs undiq; po

pulus concurrebat.Interea quintus Pompeius dū accuſaret milites:& pro libertate ſenatui ſuppli
caret:impetu facto euaginatis gladiis niſi miris Claudius prohibuiſſet opus in eū necis impleue-
rant.Tunc Claudius ereptū conſulē a periculo:fecit ſibimet aſſidere. Senatores át qui cum quito
fuerant:non ſimili honore ſuſcepit.Nam quidam eoꝝ etiam plagis affecti ſunt: & ad eum uenire
compulſi.Antonius át uulneratus effugit:eratq; periculum uniuerſis. Tunc rex agrippa accedens
ad Claudium:poſtulauit ut circa ſenatū mitis exiſteret:dicens:quia ſiquid crudelitatis exerceret i
curia:non eſſet ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas . Claudius autem his flexus. Senatum ád
curiam conuocauit.Cunq; de palatio per ciuitatem ipſe procederet:obſequentibus in eius ꝓceſſu
militibus:cum multo nimis impetuq; a ridiculo gaii interfectores in publicum proruperūt:che-
reas & ſabinus prohibentes eum mandato pollionis: quam ante paululum Claudius ducē cuſto-
dum corporis inſtituerat.Claudius itaq; dum ad palatiū denuo ueniſſet:congregans alios protu-
lit ſententiam in cheream: cuius opus quidem uidebatur eſſe præclarum. Sed pollioni præcipue
cauſam morris applicabant: qui tantum opus fieri perſuaſerat & ut ipſe pariter ꝓ metu futuri tē-
poris deperiret:iuſtum eſſe clamabant. Ducebatur itaq; Chereas ad mortem:& cum eo lupus: ſe-
quebantur quæ multi romanorum.Dicitur autem quia Chereas magnanimiter hanc cladem ex-
cepit:non ſolū uultu nequaq; depoſito:ſed etiam lupum reſolutū in lachrymas obiurgando.Cūq;
turba ad uidendum proſequeretur:dum ueniſſet ad locum:requirebat militem:ſi interficiēdi me
ditationem haberet:rogauitq; ut gladium ad necem ſuam deferret:quo gaium ipſe uidebatur oc-
ciduiſſe. Et fœliciter ergo mortuus eſt chereas: unius uulneris ꝓcuſſione finitus:lupus autem cru
deliter eſt extictus plurimarum ictu plagarum: eo ꝙ ceruicem mollius præparaſſet ad necē. Poſt
paucos uero dies imminente feſtiuitate:romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiationē
fieri:eo ꝙ eius memoriæ fuiſſent ingrati.Hoc itaq; modo chereas uita priuatus eſt. Sabinus autē
dum eum Claudius non ſolum abſoluiſſet a culpa:ſed etiam dignitatem quam habuerat remiſiſ-
ſet:iniuſtum credens ut relinqueret coniuratos:ſemetipſum occidit gladio:ſic icūbens: donec eū
uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Qualiter claudius cæſar reddit agrippæ omne regnum paternū: adiiciens ēt illi liſaniæ tetrar
chiam:& libertas iudæoꝝ:quæ prouenit eis ſub claudio:cum prius amiſiſſent eam ſub gaio:naui
gatio quoq; regis agrippæ in iudæam. Cap. IIII.

Claudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens:edicta propoſuit:& prīcipatū agrippæ: quē
gaius ei præſtiterat ipſe confirmans:regem quoq; collaudans: adiecit ei omnem hero-
dis:quod ad uſus eius ſuper iudæos & ſamaritas habuerat Et hæc quidem debitū pro
prii generis ei reſtituit . Abelan uero liſaniæ: & quæcunq; in libano monte ſunt:ei de
ſuo pariter adiecit imperio : & publice i media ciuitate romana cum agrippa fœdera celebrauit.
Antiocho quoq; regnum auferens quod habebat:ciliciam & commagenem donauit ei.Diſtinxit
autem lyſimachum ante ſibi amicitiarum iure coniunctum:qui etiam antoniæ matris eius tutor
extiterat:& circa gaium deuictus erat:cuius filius Berenice agrippæ filiam duxit uxorem.Quam
dum marcus alexādri filius fuiſſet mortuus reſumens uirginem fratri ſuo herodi agrippa coniū-
xit:petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaq; tempore ſeditio inter iudæos atq; paganos in
alexandrina ciuitate ſurrexit. Moriente nanq; gaio ſub cuius principatu ab alexandrinis uidebat
afflicta iudæorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia . Claudius autem ægypti ꝑfe-
cto mandauit ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & herode:
edictum miſit in alexandriam atq; ſyriam:huiuſmodi oratiōe conſcriptum. Tyberius: Claudius:
Cæſar:Pius:Germanicus:tribunitiæ ptātis dicit.Notū eſt iudæos in alexādria conſtitutos: qui ēt
alexandrini uocantur:cohabitaſſe temporibus priſcis alexandrinis:& patria ciuitatis iura a princi
pibus impetraſſe. Quod palam eſt ex reſcriptis eoꝝ pariter & dictis. Sed poſtq; noſtro ꝑperio ale-
xandria per ſebaſtum noſcitur ſubiugata:ſeruata eis ſunt iura ſua a præfectis per diuerſa tempora
deſtinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta eſt tpe quo aliquas in alexādria fuit.Moriēte ue-
ro ſebaſto principe gentis eoꝝ:ſic fuerūt ut ſinguli eoꝝ in ſuis ſolēnitatibus ꝑmanerēt:neq; coa-
cti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere . Quapropter alexandrinos eleuatos contra iudæos
ibidē cōſtitutos:qui tēporibus gaii cæſaris pro uehemēti eius ſuperbia ſimul & impudentia:alias
ꝑprudentia:q; nollet gens iudæoꝝ patriā religionē trāſcēdere:& illū deū appellare:humiliati ſunt:
ꝑcipio: ut nequaq; ꝓp ꝑprudētiā gaii de iure iudæoꝝ aliqd auferri nitat:ſed ſeruata eis iura priora
maneant utiq; in ſuis ſolēnitatibus:quāobrē parte utranq; ꝑcipio magnā habere curam: & poſtq;
hæc dicta fuerint ꝓpoſita nulla deꝯtero turba fiat . Edictū iqdē in alexādria ꝑ iudæis miſſum
homo eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt:his cōtinet eloquiis. Tyberius clau
dius:pius germanicus tribunitiæ poteſtatis cōſul ordinarius ſecundo dicit.Petētibus me regibus
agrippa & herode cariſſimis:quatenus eadē iudæis una cōcederē in oī impio rōanoꝝ: potiuſq; in
alexandria cōſtitutis:libenter hoc præbui:non ſolum petentibus hoc cōcedens:ſed ēt ipſos pro q
bus rogatus ſum dignos exiſtimans propter fidē & amicitiā romanis impenſam:præcipue iuſtum
eſſe decernens:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaret: quō ad dei culturā hæc ſeruare na-

ſcuntur. Optimũ ergo iudico iudæos in omni mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolẽnitates ſine prohibitione celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meam hanc manſuete cuſtodiãt: & ipi aliarũ gentiũ religionem nequaq̃ adnihilare ptentem: ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictũ meũm iudices ciuitatum atq; coloniarũ : & municipiorũ itra italiã & extra eam:regeſq; pariter & potentes per proprios legatos tranſcribere uelint ; propoſitũ non minus.xxx.diebus eſſe in loco: unde ex humili ab omnibus legi poſſit. His igitur edictis in alexandriã & omnem terrarũ orbem directis:oſtendit cæſar claudius quã uoluntatẽ circa iudæos habuerit. Mox ãt etiã agrippam reddito ei regno:maximis cumulatũ donis remiſit ad propria principibus prouinciarũ atq; p̃ſidibus litteris ſuis ſcribens:ut ei honorẽ debitũ exhiberent. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna proiectus: cũ celeritate reuerſus eſt:uenienſq; ad hieruſalem: gratificans hoſtias celebrauit:nihil quod erat legitimum derelinquens: unde & multos nazarenos tondi præcepit. Auream uero catenam quã ei dederat gaius:factam ad inſtar ponderis ferreæ catenæ:in qua manus regiæ fuerant obligatæ:ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret:& teſtimoniũ de rebus melioribus perhiberet :in templo ſuſpendit ſupra gazophilatiũ ut & maximũ eius indicaret caſum:& ſimul oſtenderet:poſſe eum q̃ corruerit denuo ſuſcitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quã rex agrippa ex parua cauſa anteq̃ dignitatẽ fuerat alligatus:& poſt paululũ cõpedibus abſolutus:ad regnũ p̃cum probatur clarius euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi: quia res hoium & lapſum faciẽtem corruũt:& inclinata ad culminis faſtigium ſæpius reducuntur, Perfecto igitur agrippa cultu exhibito deo:ſeophilũ quidem ione filiũ pontificatu ſemouit:& boetho ſymonis: cui cognomentum erat canthera:honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres Symoni: & boethus pater: cuius filiam habuit rex herodes uxorem:ſicut ſuperius declaratum eſt. Cum fratribus ergo ſacerdotiũ habuit. Symonis autem oniæ tres filii in macedoniorũ principatu fuerũt: ſicut in priori ſcriptura cõtradidi . Rex igitur agrippa hoc modo ſacerdotes cõſtituens hieroſolymitis cõpenſationẽ eorũ deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modum bene diſponens: affectuoſam præbuit largitatẽ. Præfectum uero militiæ totius fecit ſylam:uirum qui multis laboribus ei ſæpe cõ:eaucrat. Igitur tempore paruo prætereunte dorite iuuenes præponentes ueneratioñi præſumptionẽ:cum natura uiderentur audaces:tollẽtes cæſaris ſimulachrũ in ſynagoga ſtatuere iudæorũ. Quod opus agrippã uehementer exaggerauit. Videbatur nãq; ad deſtructionẽ paternarũ legũ eſſe celebratũ. Pro q̃ re ad publium petroniũ præſidem ſyriæ feſtinanter aduenit:& contra doritas conqueſtus eſt:q̃ non minus indignatus cũ utriq; & ipſe tranſgreſſionẽ legum factam nimiam eſſe iudicaret impietate indiſciplinatorum doritarũ hæc cum magna indignatione ſcripta direxit.

Epiſtola publii petronii recteris ſyriæ ad doritas pro iudæis: & qualiter rex agrippa hieroſolymorum muros locupletius conſtruens:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente cæſare:qui opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap. V.

Publius Petronius legatus tyberii: claudii cæſaris:pii germanici; primatibus doritenſium dicit. Audiuimus:quoniam quidam ueſtrum tantæ ſuperbiæ præſumptione abuſi ſunt:ut nec dictis cæſaris Claudii:pii germanici ſubderentur: quibus ſanctitum eſt:iudæos obſeruatione paternarum legum eſſe dimittendos: uoſq; omnia cõtraria feciſſe cognouimus;ſynagogam prohibentes conſiſtere iudæorũ cũ in ea poſueritis cæſaris ſimulachrũ: præuaricationẽ ſcilicet agentes non ſolum contra iudæos:ſed contra ipſum imperatorem:cuius ſimulachrum melius poneretur in omni iudæorũ templo:quam i debito loco:cum utriq; decreto cæſaris ſit ſanctitum: unumquẽq; habere in locis propriis poteſtatem. Verumtamen cum edictũ imperatoris præcipientis:ut iure ſolẽnitatibus ſuis utantur: & cum græcis pariter conuerſentur: contempſeritis:riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicii fueritis immemores. Quapropter eos qui cõtra dictum cæſaris talia commiſerunt:cum etiam eorum iudices indignentur quando non ꝓpria uoluntate aſſerunt:ſed impetu plebis impletum a cẽturione proclo uitellio ad me duci præcipio quatenus poſſint geſtorũ reddere rõnẽ. Primates uero ſeu pricipes moneo: ut ſi nolit uideri hãc querelam ſua uoluntate celebratam:culpabiles perſonas centurioni demonſtrent:nullam ſeditionis aut ſitis relinquentes occaſionem:quã ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt: quã ne gens iudæorũ occaſionẽ ſumat uindictæ gratia: ut ad tumulum ſeditionis accedat. Vt ãt apertius ſciatis quid & cæſar ex huiuſmodi cã præcepit:dicta eius alexandriæ deſtinata:huic ſcripturæ præpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideantur: tunc etiã apud tribunal meũ cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit:allegans:ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agite itaq; me ꝓnunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio:ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igit hoc modo quæ fuerant cõmiſſa correxit:ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex autem agrippa ſymonẽ cantherum pontificatu priuauit:& denuo ionam anne cõſtituit: eum ſcilicet exiſtimans digniorem:cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem : pro qua reſupplicabat: hæc dicens . Tu quidem o rex meo honori congaudens : hanc mihi coſtituis proprio conſilio dignitatem:licet me ad pontificatum nunq̃ dignum iudicauerit deus;ſemel tamen cum indu-

tus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi: prius enim ſum dignus indutus: quã nũc denuo recepturus. Tu uero ſi mõ uis: ut accipiam: dignior hunc honorem: agnoſce: quia omni peccato mundior eſt apud deũ: & apud te rex frater mihi: qui poſſet ad hunc honorẽ dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa collaudans ionæ uoluntatẽ: præbuit mathiæ eius fratri pontificatum: & nõ multo poſt tempore petronio ſucceſſit marſus qui ſyriam gubernabat. Sylas igitur ꝓfectus regis agrippæ: quoniã in omni fortuna ei fidelis exiterat: & nec in periculoꝝ eius cõmunione receſſerat: ſed cum eo ĩ manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat: circa eum magnã habebat fiduciam concedere ſibi petiit apud eum parem honorẽ pro amicitiaꝝ priſtina firmitate: & nequaq; patiebatur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando: honeroſus eſſe uideretur: cũ ſemetipſum immenſa arrogatione glorificaret: & regi ſæpius ad memoriam cauſas triſtitiæ produceret ut ſtudium quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cum crebro faceret ut mihi uidetur improperare beneficia noſcebatur. Cuius rex apertam fiduciã tolerare nõ potuit. Non eſt enim temporis ignobilium grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur: qui frequẽter ea quæ præſtat: ĩproperat. Quid plura dum frequenter ſylas regis prouocaret iram: & ille plus indignationi quam rationi tribueret: non enim remouit a præfectura ſolũmodo: ſed etiam tradendum uinculis in patriam deſtinauit. Cunq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata & perſpecta ratione in memoriam reuocaſſet: quantos pro eo labores ille pertulerat: eius remiſſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ: dum cuncti quibus imperabat in letitia magna conſiſterent: ſylam reuocari iuſſit: ſecum ſcilicet cõmenſuraꝝ. Ille uero modum libertatis quẽ iuſtũ eſſe credebat: uenientibus ad ſe non tacuit dicẽs. En ad quẽ me honorem euocat rex: quem denuo poſt paululũ ablaturus ẽ. Quippe nec primos honores deuotionis exhibite cuſtodiuit: qui iniuriis me afficere nõ quieuit. Cum qua ergo fiducia: aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui: pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireret & honor: pro quibus omnibus retributionẽ merui: uincula & carcerem tenebroſum. Nunq; ergo horum obliuiſcar malorum: mihi enim pro bonis actionibus: etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet: animo non poſſet mitigari: dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros: qui circa hoüam reſpiciunt ciuitatẽ: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. & omni humano reddiderat tutamine fortiores: niſi marſus ſyriæ ꝓſes Claudio cæſari: quod agebatur ſuis litteris indicaſſet. Quã orbẽ Claudius rebellandi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mandauit: ut a murorum edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit: reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus: & ab beneficia munifica ꝓparatus: & ciuitatem propriis ſumptibus exornare nõ tardus: ita ut ſua claritate: muneribuſq; gauderet: & fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret: in nullo ſimilis herodi regi. Illi náq; erat mens callida ad ſupplicia præparata: & aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa: græcis magiſq; iudæis familiaris exiſtens: & alienigenaꝝ ciuitates ſæpe nobilitans: impenſa magna pecuniaꝝ balnea: theatra: & templa: porticuſq; conſtituens: iudæorum uero ciuitatẽ nulla fabrica reparauit: nec aliquã eis ꝓbuit ipenſam: unde potuiſſent habere eius memoriã. Mores autẽ agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoq; erat clemẽs etiã in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens circa ſuam gentem pro modo benignus: & potius cõpaſſione pronus. Grata ſiquidem ei cõmoratio: atq; frequens in hieroſolymis erat: ſeq; in paterna ſolẽnitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat: oſtiis uiduta ſolẽnibus. Quidã igitẽ in hieroſolymis uir noĩe ſymon qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere multitudine in eccleſia congregata: cũ rex cæſareã prexiſſet: eũ accuſare ꝓſumpſit: quaſi nõ ſanctũ: & iuſtũ: ſuadens: uti rex prohiberet a templi limine: quo niſi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a præfecto: quia Symon talia cõcionatus eſſet. Quẽ rex euocatum dũ tunc eſſet ĩ theatro: ſedere iuxta ſe fecit: & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi quid horũ quæ hæc agunt contra legẽ eſſe cenſet: Ille uero nihil habens quod reſponderet: ueniã poſtulabat. Tunc rex circa eũ magis: placatus q̃ ab aliquo crederetur: iudicans etiã manſuetudinem conuenire regi potiũs q̃ furorem muneribus honoratum remiſit ad propria.

De honore quo berytho honorauit: & de aduẽtu regũ ad ipſũ ĩ citate tiberiada. Cap. VI.

ET cum multis multa cõceſſerit; præcipue berytios honorauit. Inſtruxit enim theatrũ amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum: & amphiteatrũ copioſa impenſa cõſtructum ſed: & balneas & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum: aut pulchritudine fedauit: aut magnitudinem quãlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur ĩ theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumẽta pduxit: & uaria delectationũ opa affluẽter exhibuit. In amphiteatro ãt multitudini monomarchoꝝ ſuam largitatem cuncte oſtẽdit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationem ſpectantibus exhibere: alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcunq; malignos habuit: in hac actione diſtribuens: ut & illic hoc modo pugnarent: & opus belli uoluntas pacis exiſterent. Hos itaq; paſſim hoc modo cunctos extinxit. Quibus ſpectaculis cele-

bratis:in tyberiadam urbem galileæ migrauit:eratq; inter alios reges ualde conſpicuus: ad quem uenit cõmagenenſis rex antiochus: & damaſcenoꝝ ſi germanus: & cõtis minoris armeniæ qui ét in ponto polemõiaco regnabat:pariter & Herodes frater eius qui & ipſe calcidis habebat ſperiũ: habuitq; colloquium apud eos ſuſceptione & amicitiis ualde digniſſimũ ita ut oſtenderet ſuæ ſapientiæ culmen:& in præſenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud agrippam ita degẽtibus:marſus ſyriæ præſes aduenit.

¶Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus in occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel quali modo uitam finierit: cum non dediſſet honorem deo: populo ſibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap. VII.

VErum Agrippa rex ſciens eum honorabilem romanis eẽ proceſſit e ciuitate: occurſus ei;quaſi ab ſtadiis .vii. Hoc etenim principium inimicitiaꝝ circa marſum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ concordia marſo: & tanta pariter amicitia in ſuſpitionẽ repente uenit:& non credenti expedire romanis:reges huiuſmodi habere conſenſum. Mox itaq; ad unumquémq; mittens:mandauit: ut nõ ſegniter ad propria remearẽt.Hæc agrippa dolenter accepit:& propterea quidem marſo factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato:pro eo conſtituit ſacerdotem Elioneum canthere natũ.Igitur cũ tertiũ annum iudeæ cõpleſſet in regno:uenit in cæſaream ciuitatem: quæ primitus turris ſtratonis appellabatur:ibiq; ſpectaculũ ad honorẽ Cæſaris pro eius ſalute celebrabat:ad quã feſtiuitatẽ omnis prouinciæ multitudo nobilium:ſimul & proceꝝ una conuenerant. Secunda uero ſpectaculorum die:ſtola ueſtitus undiq; argento contexta:ita ut textus eſſet ualde mirabilis:uenit ad theatrũ incipiente die:& primis radiis ſole oriente dimiſſis:argenti claritas repercuſſa fulgorem reddit ualde perſpicuũ:& oculis inſipientibus formidandũ.Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone pro ueritate uidebantur:deũ ſcilicet appellantes eũ:atq; dicentes propitius eſto nobis:quia licet hactenus te uelut hominem timueris: attamen iam nunc ſuperioris naturæ te eſſe conſpicimus.Has autẽ uoces rex nequaq; compeſcuit:nec impia eoꝝ uerba cõpreſſit. Poſt paululũ uero reſpiciens uidit ſupra ſuũ uerticem in quodã culmine ſedentẽ bubonẽ: quẽ ét mox eſſe maloꝝ caſum intellexit qui fuerat ei aliquãdo bonoꝝ. Mox ergo paſſionẽ mortiferam corde ſuſcipiens:& uehementer uteri dolore percuſſus:reſpicienſq; ſuos amicos:ergo ſquit ueſter deus:uitam iam mutare compellor.Repente nanq; increpitus ſum: cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabaꝫ immortalis a uobis: ecce iam ducor ad mortem. Suſcipienda eſt ſententia quæ profertur a deo. Viximus etenim non praue:ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cũ dixiſſet:creſcente dolore comprimebatur.Tum cum feſtinatione ad regalia reportatus eſt:& ſermo apud cunctos egreſſus eſt:quia indubitanter moriturus eſſet. Mox itaq; cuncti cũ cõiugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacentes: deprecabãtur pro rege deũ & oĩa luctu gemituq; cõplebantur.Rex ãt cum in domo ſublimiore iaceret:deorſum reſpiciens: atq; uidẽs eos proſtratos eſſe:nec ipſe a lachrymis potuit abſtinere.Quinq; uero diebus continuo uentris dolore cõfectus: uita priuatus eſt habens annum ætatis quartum & quinquageſimũ; ſeptimũ uero regni. Quatuor náq; ſub cæſare gaio regnauit annis ſub philippo tetrarcha tribus:quartum uero cum herode. tres ãt reliquos ſub Claudii compleuit impio in quibus & iudæam percepit:& ſamariam:atq; cæſaream:& tributa ſui innumera auxit imperii.Multũ tamen a diuerſis mutuũ ſumpſit.Nam cum eſſet ualde munificus ſupplicantibus larga munera conferebat:& dona ſine aliqua parcitate præbebat.Igitur cũ mors eius populis eſſet ignota:conſpirantes ſimul herodes calcidis rex: & thelcia præfectus:& regis amicus ariſtonẽ quendam fideliſſimũ miniſtroꝝ deſtinauerunt & ſylam quõ eorum erat inimicus quaſi iubente rege peremerunt.

¶Mortuo rege agrippa: cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctũ: ſtatuas quoq; filiarum eius diripientes:contumelioſe tractauerunt. Cap. VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo cõuerſatus diſceſſit a uita q de ſuo genere filiũ dereliqt Agrippã noie:agentẽ ſeptimũ & decimũ ætatis annum:& filias tres: quaꝝ alia quidẽ noſe beronice ſexto decimo ætatis anno herodi patris fratri uidebaꝫ eſſe coniuncta: uirgines ãt duæ erãt:maria & druſilla:maria qdẽ decimũ agẽs ãnũ:druſilla uero ſextũ Eratq; deſpõſata a ſuo patre maria archelai celeuſi:alias cheleu filio:druſilla uero filio ãtiochi cõmagenẽſis regis q dicebaꝫ epifanes.Cũq; mors agrippæ cũctis innotuiſſet:cæſarienſis & ſebaſteni benefactoꝝ eius ĩmemores:peſſimas res egerũt blaſſemãtes uehemẽter iducẽteroq; deſũctũ.Sed & militũ q tũc aderat multitudo ĩ domũ eius habeũtes:& ſtatuas filiaꝝ regis uirginũ diripiẽtes:piter ad loca fornicaria detulerũt:& ſtatuẽtes eas in publico reclinãtes:eis fedas cõtumelias ĩferebãt:& turpiora facinora quã dici fas ẽ ſceleſtis actibus adĩplebãt: celebrãtes cõuiuia publica coronati:& madẽtes unguẽtis & oleo:ſacrificia piter exhibẽtes:prãdiaq; ſibimet alterutri ꝓ regia morte redentes. Erant ãt ĩmemores nõ ſolũ agrippæ: q multas eis ꝓbuerat largitates: ſed etiã aui eius herodis: q ipſas ciuitates inſtruxerat: porticuſq; ſimul & tẽpla claris ꝓbabaꝫ fãbricatus impenſis:filius uero defuncti agrippa erat tunc romæ:& alebatur a cæſare.

Post mortem Agrippæ:Claudius cæſar Cuſpiũ fadum mittit p̃fectum in iudæã: cui ẽt injungitur uicio exercẽda in Cæſarienſis:& ſebaſtenos pro defuncti Agrippæ cõtumeliis. Cap. IX.

VNc Claudius audiens Agrippam fuiſſe defunctũ:& ſebaſtenos atq; cæſariẽſes e mortuo contumelias intuliſſe:graui dolore pculſus eſt:eratq; præparatus ut eius filium in Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem:uolens etiã iuſiurandum quod cum illo habuerat confirmare.Et conuocatis amicis indicauit:quod deliberat ſup cõmendato ſuæ fidei puero:interrogans quid & ipſis uideretur:utrũ cogitata de hoc manere:uel non decernerent.qui perſpecto cæſaris aio prudentius aliqd conſiliati ſunt:collaudantes qdem benignitatis eius propoſitũ:uoluntatem aũt eius incautam eſſe dicẽtes:ut puero: q nec infantiles annos excẽſſerat:magnitudiné tanti regni cõmitteret:cui eſſet impoſſibile tanta gubernacula derinere. Cũq; uideret eos recte locutos cæſar: p̃fectum in iudæam totũq; regnum direxit cuſpiũ fadum. quo facto ẽt honorem defuncto præſtitit:ne marſum ad eius regnũ:qui illi fuerat inimicus euheret.Præ oĩbus aũt fado præcepit Claudius:ut cæſarienſes & ſebaſtenos pro defuncti contumeliis coerceret.Cohortes uero cæſarienſiũ & ſebaſtenoꝝ quinq; numero in pontũ tranſferri iuſſit ut ibidẽ militarent:& ex neruis romanoꝝ in ſyria conſtituris eligerent milites qui eoꝝ loca cõplerent.Sed nequaq̃ tali iuſſione migrati ſunt.Mittentes náq; legationem ad Claudiũ ſupplicauerunt:& in iudæa conſiſtere meruerunt.Vnde etiã futuris temporibus cauſa maximaꝝ calamitatum iudæis effecturi ſunt:ſumentes in initio ſemina belli ſub floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus uicit:ſicut poſt paululum referemus:eos ex illa regione migrauit.

Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

Quemadmodum Claudius poſt Agrippæ mortem:in Syriam miſit ſucceſſorem Marſo Caſſiũ longinum: & quia Fadus miſſus procurator iudeæ indignatus iudæus qui trans fluuiũ erant poſiti:quia præter uoluntatem ſuam contra Filadelfenos arma ſumpſerunt: tres uiros priores ipſorum compræhendens:unum occidit:duobus fugam immiſit: & de Ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiſo. Cap. I.

ORiente itaq; Agrippa rege:ſicut in libro p̃cedente narrauimus: Cæſar Claudius miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium longinũ: memoriæ conferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat: ne Marſus ulterius ſyriæ p̃ſideret.Fadus inter hæc dum p̃fecturæ culmine in iudæam ueniſſet comperit iudæos habitãtes trans fluuium contra Filadelfenos habentes cõtentionem pro finibus uici: cuius nomen eſt meas.Erantq; illic armatorum plurimi cõgregati: qui præter uoluntatem primatum ſuorum ſumentes arma : multos Filadelfenorum peremiſſe noſcunt.Hæc audiens Fadus:uehementer accenſus eſt:eo q; non eius reſeruaſſent iudicio q ſe dicebant a Filadelfenis fuiſſe leſos:ſed uſq; ad manum ueniſſent. Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis allegari p̃cepit.Deinde quendam eorum Antibã noie iuſſit occidi:duobus aũt reliquis: Amaraco & Eleazaro: fugã immiſit.Ptolomeus ãt priceps latronũ:& qui multa mala idumeis & arabis freq̃nter intulerat:nõ multo poſt ad eũ deductus:morte multatus eſt.Hoc itaq; mõ cuncta iudæa latronibus eſt purgata:fadi prouidentia atq; ſollicitudine.

Quia Fadus procurator iudeæ: & Caſſius longinus præſes ſyriæ præceperunt iudæorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem ueſtem in Antonia conſtituerent ſub poteſtate romanorum ſicut & prius; Cap. II.

SQuoq; fadus tunc cũctos uocans ſacerdotes & priores hiero ſolymitarum:admonuit eos:ut talarem tunicam:& ſacerdotalem ſtolam qua ſolus pontifex indui ſolet:in antoniæ caſtro reponerent:ut ſicut prius in romanorum poteſtate iacerẽt.Illi uero nequaq̃ contradicere præſumpſerunt : ſed rogabant Fadum atq; Longinum:nam & ipſe cum multo exercitu ad hieroſolymam uenerat: metuẽs ne præceptis Fadi multitudo reſiſteret iudæorum:& ab eis ſupplíciter exorabant:ut cinerent legationem ad Claudium deſtinari: quatenus ab eo peterent:ut ſacerdotalem ueſtem haberent in propria poteſtate:& ipſi ſuſtinerent donec Claudii reſponſa perciperent.Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt: ſi eorum filii obſides præberẽtur. Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi.Cũq; romam ueniſſent: audiens Agrippa iuuenis defuncti filius cauſam aduentus eorum.Erat náq; ſicut prædiximus apud prædictum Claudium:Cæſari ſupplicauit:ut eiſdem iudæis concederet:mittẽs ad Fadum ſua ſcripta:quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant.Vocans itaq; Claudius legatos iudæorum:promiſit ſe cõcedere quæ petebant:iuſſitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius p̃cibus hæc eis iura donaret.Quãobrem huiuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.

¶ Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris agrippe filio: cõceſſit iudæis petitiones ipſorum:& ſado reſcripſit. Cap. III.

CLaudius cæſar germanicus:tribunitiæ poteſtatis:ąnquies cõſul:ordinarius quater: ipe rator decies:pater patriæ:hieroſolymitaꝝ pricipibus:curiæ populo iudæoꝝ : & cũctæ genti ſalutẽ.Agrippa meo cariſſimo:& piiſſimo:quẽ ego cõnutriui: & habeo mecum p ducente ad me legatos ueſtros:gratias agentes: eo q̃ habeã gentis ueſtræ ſollicitudiné & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq̃ corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant:quæ ſunt a me poſtulata concedo:ſicut uir fortiſſimus:& mihi cariſſimus uitellius fecit.Huic itaq̃ uoluntati conſenſi: primum quidem propter pietatem meam: uolens unũquemq̃ exhibere ſuam in paterna traditione culturam deinde ſciés : quia dum hæc fecero: & ipſius regis herodis:& ariſtoboli iuuenis potentium perſonaꝝ:quorum circa me pietatem & circa uos ſtudium eſſe cognoſco: ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hanc cauſam & cuſpio ſado meo procuratori.Nomina uero litteras deferentium hæc ſunt. Cornelius:leo:trifon: theodionis Dorotheus:Nathelis:loánes:louis:panis data.xiiii.Kal.iulii.cõſulibus rufo:& põpeio:ſiluano.

¶ Quemadmodum herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem:& impetrauit. Cap. IIII.

DEnit ãt a claudio cæſare & herodes frater Agrippæ defuncti:cui illo tempore calcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum poteſtatẽ tẽpli & ſacerdotũ ordinationé:& oía piter ipetrauit.Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hæc poteſtas:uſq̃ ad belli finẽ.Herodes itaq̃ a pontificatu remouit cantherũ:& ioſeph cani filiũ ei ſucceſſorem dedit.

¶ Quemadmodum helena adiabenorum regina & eius filius iazates ſolẽnitates & ritus zelati ſunt iudæorum. Cap. V.

QO ſiquidem tempore helena adiabenoꝝ regina:& filius eius iazates ad ſollẽnitatẽ iudæorũ hæc cauſa prouenientẽ migrauerunt. Monobazus adiabenoꝝ rex: cui cognomẽ erat bozeus:ſororẽ helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dũ ex eo haberet in utero: contigit: ut dum ea dormiente ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem; quandam ſubito uocem audierit: præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret : qui prouidente deo & principium eſſet & finem fœliciſſimum poſſeſſurus.Qua uoce turbatus:repente ſurgens:hæc dixit uxori: & natum filium iozatum nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium ſeniorem filium. nomine monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus ꝓcreatos:maximã tamen deuotionẽ quaſi unigenito iazati deſiderabiliter ꝓpendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ ſuſtinebat.Habebat & odiũ quando cuncti contriſtabantur:quia eũ pater oĩbus præponebat.Hoc pater aperte cognoſcens:illis quidem ignouit: ſciens quia non hæc agebant pro malitia : ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant . Iazatem uero cum pro eo ualde metueret:ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret: multis muneribus farcinatum: in caſtro paſmi miſit ad abnerigum regem : cõmendans ei nati ſalutem. Abnerigus autẽ libenter eum excepit:& pro multa deuotione filiam ſuam amacos nomine ei dedit uxorem:donauitq̃ prouinciã ex qua perciperet multa tributa.Monobazus ãt cum iam ſenectute grauaretur: & paucum ſibi tempus uidendi ſupereſſe uideret:uoluit aſpectum filii anteq̃ morereretur inſpicere:& uocãs eũ: delectabiliter eſt amplexus.Cui dedit quoq̃ prouinciam quæ dicitur carrorum:terra fertilis amomi:in qua ẽt reliquiæ ſunt arce noe:quæ ex ymbrium diluuio liberata fertur: & hactenus uidere uolentibus demonſtrat.Commorabat itaq̃ iazatis in hac regione:& dartabanem parthicũ ad iudæã deſtinauit.Cũ eni legibus crederet iudæoꝝ:ſtudebat & ipſe cõuerti:& credens ſe pfectũ non eẽ iudæũ:niſi lignũ circũciſionis acciperet:erat hoc agere ꝓparatus. Quod dũ cognouiſſet mater eius:phibuit:dicens ei fore piculũ:quia cũ eẽt rex multoꝝ:acqreret inimicitias ſubiectoꝝ:cũ pegrinas ſolẽnitates & ſuæ genti extraneas adipleret:nec pati eos ſuper ſe regnare iudæũ.Et illa qdẽ hæc dicens:oino phibuit.At ille ad ananiã uerba referebat. Qui matri dixit:atq̃ interminatus ẽ: qa niſi acqeſceret:repẽte decederet. Cui mater ait:metuere ſeine cã oĩbus iudicata:piculũ ipe ſupplicii ſuſtineret:qui quaſi auctor & doctor exiſteret operꝝ indecentium apud regem. Tunc ille audiẽs hæc:reſpondit: qa poſſet ẽt præter circunciſionẽ colere diuinitatẽ ſi apud ſe omnino decerneret leges iudaicas obſeruare:& hoc eſſe firmius:quã circunciſionem accipere: ueniãq̃ illi daturum deum:opus hoc non implenti propter neceſſitatem:ſubiectorumq̃ formidinem. Tunc ergo rex hmõi ſermonibus acquieuit.Poſt hæc ãt cum nequaq̃ ſuum deſiderium abieciſſet:iudæũ quẽdam alium de galilea uenientẽ:melazarum nomine:& leges eruditum patrias:inuitauit:ut circũciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eũ:& ueniſſet legem moyſeos legentem ignoras inquit o rex moyſeos iura:& per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriam.Non enm ſolum facere te oportet eas:ſed primitus facere quæ præcepta ſunt . Quãdiu ſine circũciſione permanens: legibus nequaq̃ noſceris obedire.Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem:ut ſcias quapropter hoc geratur:uel nunc lege.Hæc audiens rex:actum differri non pertulit:ſed ad aliam cõuerſus eſt domũ & uocans medicum quod præciebatur impleuit. Tunc euocata matre:& anania doctore:eis quod

egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt terri: ne causa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret: non patientibus subiectis uirum extranei dei cultorem sibimet superesse: ipsique pariter periculū sustinerent: quasi huius rei uiderentur autores. Deus aūt præsens erat: qui illoꝝ metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & iazates & eius filii sæpius incurrissent: eum ex ingentibus liberauit angustiis: & salutis dona concessit: ostendens: quia respicientibus ad eum: & ipsi soli credentibus nequaq̃ fructus pietatis aufertur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur Helena regis mater uidēs regem pacifice gubernari: & suum filium esse beatū: & ultra cunctas gentes prouidentia diuina religiosum: desideriū habuit hierosolymitaꝝ conspicere ciuitatem: atq̃ cūctis hoibus diuulgatū dei templum suppliciter adorare: & hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo mater petente prone consentiente: & multam præparationē itineris faciente: & plurimas dante pecunias: descendit in hierosolymam: etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus hierosolymitis tunc profuit ualde.

¶ De fame quæ appræhendit ciuitatem hierosolymorum: & mitigata per Helenā reginam adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum: & de artabano rege parthorum. Cap. VI.

NAm dum eorum ciuitatem illo tempore fames appræhendisset: & multi fuissent egestate consumpti: Helena regina misit quosdam suorum: alios quidem ad alexandrinorum urbem: ut frumenta ex eius pecuniis compararēt: alios cyprum: quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cūq̃ uenissent hæc onera deportantes: alimenta indigētibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficioꝝ suorum maximam memoriā dereliquit. Cuius filius iazates audiens hanc famē: multas pecunias hierosolymitaꝝ primatibus destinauit. Et alia quidē multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt: quæ postea declarabimus. Artabanus itaq̃ rex parthorum sentiēs sibimet satrapas inimicos: degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei uisum est: ut pergeret ad Iazatem regē: salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatoꝝ atq̃ familiarium circa mille uiros: uenit ad regem Iazatem. Cūq̃ ipse illum aperte nosset: iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eum in itinere constitutum & astans ei: prior secundū morem patrium adorauit. Deinde: o rex inquit: ne me despexeris tum seruum: nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerū mutatione factus existens ex rege priuatus: tuum posco solatium. Perspice siquidē inconstantiam fortunæ: & hanc scito esse cōmunem: & uim simile habituram. Nam si me sine uindicta despexeris: erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat: capite reclinato deorsum. Iazates autem ut eius nomen audiuit: & Artabanum suppliciter sibi respexit astantem: mox ex equo resiliens: habe inquit fiduciam o rex: nec te præsentia facta cōfundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia: amicum namq̃ me & auxiliatorem inuenies pluſq̃ credis: aut enim in parthoꝝ regno te rursus: aut in meo constituam regē. Hæc dicens: regē Artabanum imposuit equo: ipse uero pedibus sequebatur: honorem tribuens ei: quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus grauiter tulit: & per præsentem fortunā honoremq̃ iurauit: descensuꝝ se: nisi ille rursus ascenderet atq̃ preiret. Tunc ille in equo ascēdens: eumq̃ ad regalia sua perducens: oēm ei honorem libenter exhibuit: & in cōsessu atq̃ conuiuiis primū recubitum ei parauit: non præsentem fortunā intendens: sed eius pristinā dignitatem eumq̃ rōne frequēter consolatus est: quia cōes sunt oībus fortunæ permutationes hoibus. Scripsitq̃ parthis suadēs eis ut Artabanum susciperent regē promittens eum pristinorum in se nō habere memoriā: simul & iuramenta præbens. Parthis uero suscipere quidem se uelle cum non negantibus: sed nō posse dicentibus habere regem: eo q̃ cinnamū iam constituissent principem ne forte iter eos emergeret: agnoscens eoꝝ cinnamus uoluntatem: mandauit ut ueniret artabanus: regnum propriū recepturus. Cui utiq̃ credens Artabanus reuersus est: occurritq̃ cinnamus: & adorans eum: & regē simul appellans: auferens de suo capite: imposuit eius uertici dyadema. Sic igitur Artabanus per Iazatē rursus in regno unde per proceres suos ceciderat restitutus est: nec fuit imemor beneficiorum in se gestorum: sed iazatem magnis muneribus redditauit. Nam & thiara recta permisit ei uti: & in aureo lecto quo solis parthoꝝ regibus licet dormire concessit deditq̃ ei maximam & optimam regionem regis armenioꝝ: cuius terræ nomen est nisibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem: quam Migdonā nuncupauerunt. His itaq̃ mulieribus a rege parthoꝝ Iazates honoratus est. Post paululū uero tps Artabanus regnum Perdani filio dereliquit. Is ueniēs ad iazatem: suadebat ei: ut sibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamen suadere nō potuit. Iazates enim romanoꝝ sciens potentiā atq̃ fortunam: putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinq̃ filios ætate nouellos ut linguam nostræ patriæ & eruditionē sub integritate cōdiscerent: sed & matrē: ut templum sicut p̄diximus adoraret: erat segnior ad bellandum. Sed & pardanē sæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes: & credens eum per talia uerba terrere: quatenus a desiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthoꝝ rex indignatus: bellum aduersum Iazatē repente pronunciauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere

promeruit: deo ſcilicet ſpem eius adnihilante. Agnoſcentes enim parthi pardanis uoluntatem & quia contra romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet:illum quidem extinxerunt: principatum uero cōfardi eius germano contradiderunt.Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato:ſucceſſit frater bologeſſis:qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem:paccoro quidem ſeniori medorum:tiridati uero iuniori dedit armeniam.Monobazus igit regis frater:pariter & eius cognatio : uidentes iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentem: habuerunt & ipſi deſiderium : ut mores patrios relinquentes iudaicis ſolennitatibus obedirent.Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus: & in hoc proceres indignati:iram equidem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciſcerentur. Quāobrem ad abiam regem arabiæ ſcripſerunt : multas ſe daturos pecunias promittentes : ſi contra eorum regem caſtra moueret:ſimulq; profeſſi ſunt circa primam cōgreſſionem eum ſe quoq; deſerere:quem uellent propter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis:feſtinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus arabiæ rex: cum multo exercitu uenit ad iazatē. Tunc in ipſa prima cōgreſſione:anteq; ad manus accederent: facto ſigno oēs iazatem uelus uno uincti funiculo reliquerunt: & dorſum hoſtibus dantes effugierunt. Non tamen iazates expauit:ſed concilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit:cauſamq; requirens: ut agnouit conſtitutum ad arabas factum: auctores quidem interfecit.Altera uero die congreſſus plurimos occidit:omnes autem ſimul in fugā uertit: ipſūq; regem perſequens:in quodam caſtro arſanum nomine circunclauſit. Quo tamē forti dimicatiōe præualuit: captoq; caſtro dum abiam regem non inueniſſet uiuum : quoniam ſe ipſe peremerat: abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta:adiabenorum regreſſus eſt regionem.Primo quidem conamine adiabenorum proceres non ualētes aduerſus regem:deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente: neq; tunc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt parthorum regi bologeſſi:rogantes eum:ut iazatem occideret:& eis principem de parthorum genere conſtitueret:dicentes ſe odio habere proprium regem:qui iura patriæ deſtruxerat: & extranea diligebat.Hæc audiens rex parthorum:elcuatus ad bellum eſt:& cum iuſtam belli non inueniret occaſionem:datos ei a patre honores repetit:& reſiſtēti bellum ſe inferre minatus eſt.His auditis:iazates non mediocriter turbatus eſt:& iudicans turpitudinem ſibi fore: ſi propter metum collatis honoribus cædere uideretur:ſciens inſuper:quia etiam ſi his cæderet : parthorum rex ab eius inimicitiis non ceſſaret:decreuit magis deo curatoris omnium animæ ſuæ pericula committere:eumq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorem: filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis:cunctaq; frumenta & fœnum:& pabula congregauit.Quibus geſtis: hoſtium ſuſtinebat aduentum.Veniente uero parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute pedeſtriū pariter & equeſtrium : & cum magna uelocitate faciente uallum circa flumen medorum ſcilicet & adiabenorum prouinciam terminantem:etiam iazates caſtra poſuit nō procul ab eo habēs circa ſe equeſtrium quaſi.vi.milia.Quo facto:uenit ad iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorum uirtutem ediceret: quomodo ab eufrate fluuio uſq; ad berrorum terminū reſideret : ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens ſi terminatus pariter:quia pœnas iazates exolueret: eo q; circa ſum dominum eſſet ingratus:a cuius manibus:neq; deus eum poſſet quem colebat eruere . Hec dicente nuncio : iazates noſſe ſe quidem parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem.Sciendum tamen:quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſio:ad ſupplicationem dei conuerſus terræ ſe proſternens: & cinere caput implens:cū filiis & uxoribus ſeiunauit: inuocans deum atq; dicens.Dominator domine:ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubiecti:& iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui: adueni auxiliator: nō pro me ſolummodo ulturus in hoſtibus:ſed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda preſumptione locuti ſunt.Et illi quidem hoc modo ingemiſcens: cum lachrymis ſupplicabat:quem repēte deus exaudiuit.Ea nanq; nocte Bologeſſus accepit epiſtolas:in qbus ſcriptum erat:quia Dacus & Iſacus cum maxima manu cōtemnentes eius abſentiam ad diripiendam parthorum prouinciā deueniſſent: Quapropter nihil agens:retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; iazates deo prouidēte pthici regis interminationem effugit.Poſt paululum uero tempus:cum quinquageſimumquintū ætatis: & uiceſimumquartum regni compleſſet annum:relinquens filios maſculos.xxiiii.& filias xxiiii.uita priuatus eſt: ſucceſſionem regni fratrem Monobazum habere præcepit: repenſans ei: quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet.Cuius mater Helena audita filii morte: grauiter quidem tulit: & ſicut potuit mater quæ piiſſimum filium uidebatur amiſiſſe:uerumtamen cōſolata eſt:audiens regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam:ad quem etiam pergere feſtinabat.Cunq; ueniſſet ad regionem adiabenorum: non multo tempore ſuper filium iazatem uixit . Monobaſus autem & illius oſſa pariter & germani mittens in hieroſolymis: ſepelire præcepit in mauſoleis: quos mater tribus procul ſtadiis ab hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur . Sed quæcunq; rex Monobaſus in uitæ ſuæ tempore geſſerit poſtea declarabimus.

De mago quodam qui propheram ſe eſſe aſſerens plurimos iudæoꝝ ſeduxit. Cap. VII

IGitur dum fadus iudæá prouinciá gubernaret: qdá uir magnus noie theodas populo multa ſuaſit:ut ſumétes ſubſtátias ſuas ſequerent eũ ad iordanẽ fluuium:ſemetipm aſſerens eſſe ꝓphetam:& ꝑcepto fluuiũ diuidere:ut eis facile tráſitum ꝑberet. Hæc ergo dicens:ſeduxit qdem multos: non tamen ꝓmiſit eos fadus ad experimentũ ſuæ inſipiétiæ peruenire:ſed repente cohorté miſit equeſtriũ ſup eos: quæ inopinabiliter irruens:multos q dem peremit:plurimos aũt uiuos cœpit:ipſumq; theodá comꝑhendentes: capitis ſectione multauerunt. Hæc ſunt ergo quæ iudæis contigerunt:tpe quo fadus in eorum ꝑfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus adminiſtrator: filios iudæ galilei populum ſeducentes occidit, Cap. VIII.

VEnitq; fado ſucceſſor: Tyberius Alexander Alexandri filius:q; eriá alexádriæ fuit Alabarchis:ideſt princeps ſalis:genere diuiciiſq; alexandrinoꝝ cunctos excellens ſed ét filio ſuo Alexandro diuina cultura melior:quippe cũ ille in paternis ſolénitatibus non ꝓmanſit. Horum ergo tꝑibus cõtigit illa maxima fames:quam ét Helena regina multis pecuniis frumẽta cõparans ex ægypto:indigentibus ſicut ꝑdiximus eſt partita. Inſuper aũt Iacobum atq; Symonem:& filios iudæ galilei:qui populum a romanoꝝ poteſtate ſubducere nitabantur ſub Cyrino iudeæ ꝑſide ſicut prædiximus crucifigi Alexander imperauit.

Quomõ Tyberio Alexádro Cumanus ſucceſſit in iudæa:& qa defuncto Herode fratre regis agrippæ defuncti: Agrippa iuuenis eius hũit principatũ: Cæſare ſibi Claudio cõcedéte. Cap. IX.

HErodes autem rex calcidis remotiorem ſucceſſionem hanc Ananiæ nibidei cõtribuit. Tyberio autem Alexandro Cumanus ſucceſſor aduen it. Defunctuſq; eſt Herodes frater regis Agrippæ maioris:octauo anno Claudii principatus:tres filios derelinq̃ns Ariſtobolum:qui ei de priori fuerat uxore progenitus: & ex Berenicæ fratris filia:bereniciánum:& Hyrcanum. Cuius regnum Claudius cæſar agrippæ inueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati; ſub eo multi uſq; ad. xx. milia iudæorum perierunt quarta die azimorum. Cap. X.

SEditione igitur incidente ĩ hieroſolymitaq; ciuitate:dum cumanus in iudæa pro regę gubernatione conſiſteret:multi iudæorum perempti ſunt: ſed primitus cám narrabo ꝓpter quam talia prouenerunt. Inſtante feſtiuitate paſchæ ĩ qua mos eſt nobis azima offerre:dum undiq; ad feſtiuitaté hanc populus cõueniſſet: metuẽs Cumanus:ne qua ꝑ multitudiné turba aut res uel actio naſceret: iuſſit militibus: ut unã aciẽ armatoꝝ faciétes:circa põtifices tẽpli conſiſterent:ut ſi forte tale áliquid náſceret :tumultuátiũ iquietudiné ꝓhiberét:hoc enim & ptiores ꝑſides iudeæ in hmõi feſtiuitatibus faciebát. Cunq; quarta dies eius celebrationis exceſſiſſet:quidá militum reuelás genitalia ſua populo demõſtrabat. Quod illi uidétes ad irã furoréq; pducti ſunt:non ſemetipſos cõtumeliá paſſos:ſed ĩ deo ꝓpietatẽ geſtá eſſe dicétes:quidé uero ꝓcatiores:cumanũ baſphemátes:aſſerebát militẽ ab eo ſũmiſſum. Cumanus aũt audiés:& ipſe nõ mediocriter ꝓuocatus eſt. Verũtamẽ hortabat eos a ſeditione quieſcere ne ĩ feſtiuitate ſquietudines excitarét. Quibus dũ ſuadere nõ poſſet:& illi ad blaſphemias magis accéderent:iuſſit omnes milites arma ſumétes ad antoniá cõuenire. Erat enim hoc caſtrũ ſicut ꝑdiximus ſuppoſitũ téplo. Multitudo itaq; uidés ibidẽ milites cõgregari:ꝓterrita cœpit effugere. Et dũ ſe milites perſequi crederét:ꝑ águſtos egreſſus ꝓter cũ timere fugiétes oppreſſi ſunt:& multos adiuicẽ cõterétes iteremerũt. Vigiti milia enim ánumerati ſunt q ĩ illa turba defecerũt. Qua ꝓpter erat eis ꝓ feſtiuitate luctus:& omés obliti ratonũ:atq; ſacrificioꝝ:ad lamétatiões lachrymaſq; cõuerſi ſunt. Has ergo paſſiões unius militis luxuria generauit. Nõdum uero luctus quieuerat:& alter incidit denuo ſuper eos. Quidam enim qui ex illa turba fugiétes euaſerunt uia publica uenientes quaſi cérum ſtadiis procul a ciuitate:& ſtephanũ cæſaris ſeruum iter agérem more latrocinii ſpoliétes omné eius diripuere ſubſtátiam. Audiés hoc Cumanus milites cõtinuo deſtinauit:ꝓcipiés uicinos diripi uicos:& nobiles eoꝝ uictos ad ſe adduci. Igiẽ uaſtatiõe facta:quidá militũ leges moyſeos ĩ quodá uico reperiés: eaſq; ſumés cũctis uidétibus rupit: & multas blaſphemias atq; cõtumelias eis ipoſuit. Iudæi uero hæc audiétes:& multi pariter cõcurrétes: ĩ cæſareá deſcéderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quẽ acceſſerunt dicétes:nõ ſe:ſed deũ ad cuius iniuriã hæc facta uidebant ultuꝝ:ſe aũt nolle uiuere:dũ leges patrias ſic tractari uiderét. Cumáus aũt metuẽs:ne denuo tumultum populus excitaret:ſuadentibus amicis militiæ qui cõtumeliam fecerat legibus ſecure percuſſo:occaſionem ſecundæ ſeditionis abrupit.

Seditio iudæorum contra ſamaritas:& quia multi iudæorum extícti ſunt per cumanum adiuuantem ſamaritas. Cap. XI.

POſt hæc igitur inter ſamaritas atq; iudæos inimiciciæ hmõi cauſa prouenerunt. Mos erat galileis tempore feſtiuitatum ad ſacram cõcurrere ciuitatem:& iter facere per ſamariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum noie ginais inter ſamariam & campum maximum conſtitutũ:quidam conſerentes litem:multos eoꝝ interemerũt.

Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanum uenerunt rogantes eum ut interemptorum necem inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens:neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes:multitudinem excitauere iudæorum:ut arma sumerent: & suam defenderent libertatem:seruitutem amarissimam esse dicentes: & iniurias importabiles: in talibus nō defendi. Primatibus aūt eorum eos compescere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam cu manus:illi pœnitus non acquiescentes:ad manus progressi sunt:& sumentes in auxilio Eleazarū dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus:uicos aliquos samaritanorum incēdentes:cuncta diripueret. Cumanus aūt hoc audiens:atq; sumens sebastinorum cohortē & pedestriū.iiii.ordines:& coarmans pariter samaritas sup iudæos egressus est:factaq; congressione:multos qdem peremit:plurimos aūt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere pariter & honore:uidentes ad quantam calamitatū magnitudinem deuenissent:induti saccis:& cinere capita sua complentes:oio eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabant:ponentes ante oculos eoꝝ subuertendam propriā regionē: & tēplum pariter cōcremandū:uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem:& proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes:flexeret eos. Quorum alii recesseret:latrones autem ad muniora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudæa latrociniis est impleta.

¶ Quia numidius quadratus syriæ p̄ses audiens hæc:& ascendens in iudæā primates iudæorū atq; samaritanoꝝ romā iussit ascendere:pariter & cumanū & celerē:ut Claudio cæsari deberent ex his quæ fuerant gesta reddere rōnem:& qa quosdam iudæoꝝ ipse puniuit. Cap. XII.

Samaritanorū uero primates ad numidiū quadratum syriæ p̄sidem:qui illo tpe in tyro erat aduenientes accusare iudæos:quia uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant:non tantum se dolere dicebant:nisi quia romanorum contēpserint potestatem: ad quorum iudicium debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autem quasi romanos iudices non haberent: hæc ab eis acta dicebant:& propterea uindictam fieri postulabant. His ergo samaritæ querebātur: iudæi uero & seditionis & litis auctores samaritas fuisse dicebant:& ante omnes cumanū munerum oblatione corruptum:qui peremptorum necē uoluerit uindicare. Quadratus aūt cum audisset distulit uindicare:dicens:tunc se sniam prolaturum:cum iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagaret. Et illi quidem nihil agentes reuertebātur. Post paululum uero tempus quadratus in samariā uenit:ubi auctores seditionis audiens:& quosdam samaritanorum ac iudæoꝝ indisciplinatos in ueniens:crucifixit eos:quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendam uicum nomine liddā:non breuiorem magnitudine ciuitatis:sedens in tribunali:& secundo samaritas audiens:a quodam samareo didicit:quomodo quidam primus iudæorum nomine dortus: & aliqui cum eo iuuenum numero quatuor populo suasissent:ut a romanorum potestate recederēt. Et illos quidem quadratus p̄cepit occidi:Anianum uero pontificem : & Anianum magistrū alligans: romam direxit:quatenus de his quæ gesta fuerant:redderēt Cæsari claudio rationem:iussitq; primatibus samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & celeri millenario & uiolentiarum inhibitori:ut ad imperatorem pgerent pro alterutris inter se q̄stionibus audiendis. Ipse uero metuens:ne multitudo iudæorum seditionem iterum incitaret: hierosolymis uenit:iuenitq; urbem in pace degentem:& festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari:relinquens eos festiuitate:reuersus est antiochiam.

¶ Quia Claudius audiens inter eos:iudæos quidem absoluit a culpa:rogatus ab Agrippa rege: Cumanum uero exilio deportauit: Celerem aūtē millenarium & samaritanorum primates morte multauit. Cap. XIII.

Vmanus autem & qui cum eo erant: necnō & primi samaritanorum romam directi: acceperunt ab imperatore constitutum diem:quo deberent rerum suaꝝ causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & samarite libertorum Cæsaris & pariter amicorum:qui scilicet p̄ualere potuerant contra iudæos:nisi agrippa iuuenis cum romæ consisteret:& primos iudæorum opprimi uideret:uxorem imperatoris agrippinam suppliciter exorasset:ut marito suaderet:quatenus decenter audiens:sua iustitia seditionum puniret auctores. Claudius autem his p̄cibus p̄structus:causam audiens:dum agnouisset malorū principes fuisse samaritas:eos quidem qui ascenderant ad eum:iussit occidi : Cumano autem fugam dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci:& omnibus uidentibus p totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

¶ Felix mittit̄ pcurator in iudæā:& q̄ta ptās adiecta sit Agrippæ regi p Claudiū. Cap. XIIII.

Misit aūt & Claudiū felicē pallantis fratrē in iudæā p̄sidē: q rebus i regiōe iudeæ p̄sideret. Cūq; decimū pricipatus cōplesset annū: Agrippæ Philippi tetrarchiā donauit & bathaniā:& traconitidē simul adiecit:una cū abela q fuerat de tetrarchia lisaniæ. Calcidē uero ei abstulit:cui.iiii.p̄fuerat ānis. Agrippa át sumēs donatiōes Cæsaris:a Ziazo regi amasoꝝ uoléti se circūcidere sororem drusillā dedit uxorē. Epifanes.n.antiochi regis filius:eius

nuptias refutauit: nolens iudæoꝝ ſolennitates ſequi: licet hoc factuꝝ ſe eius cõpromiſerit patri. Mariam uero dedit archelao helicii filio : cui agrippa patre fuerat primitus deſponſata . Quibus nata eſt filia: nomine beronice. Nuptiæ autem inter druſillã & aziazum celebratæ non multo tẽpore interueniente huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum felix in iudæam ueniſſet ãminiſtrator: uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine precellentem : eius ſpeciem concupiuit: & quendã iudæum Symonem noie amicũ ſuum: genere cipriũ magnũ mittens ad eã: ſuadebat: ut derelicto uiro nuberet ei: promittens eam beatam fieri. Illa uero non bene faciens: & declinare uolens inuidiam beronicis ſororis propter pulchritudinem ſuam: tranſcendere paternam ſolẽnitaté flexa eſt: & felicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptũ filium uocauit ad agrippam. Sed quéadmodum iſte iuuenis cum uxore per incendiũ bebii montis temporibus titi cæſaris deperierit: poſtea declarabimus. Beronices uero poſt herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus: multo tempore uiduata: fama diſcurrente: quia cum fratre coiret ſuaſit polemoni regi licie: ut circunciſus eã haberet uxorem. Sic enim iudicabat falſas oblocutiones poſſe monſtrari. Polemon autem flexus ẽ: maxime propter diuitias eius. Non multo tamen poſt eorum nuptiæ permanſerunt: ſed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemonem dimiſit. At ille ſolutis nuptiis: etiam ſolẽnitates iudæorum pariter dereliquit. Eodem uero tpe & Maria repudians Archelaum : coniuncta eſt Demetrio alexandrino: iudæo genere & diuitiis ualde claro: tũc.n.& Alabarches erat. Suſceptũqꝫ ex illo filiũ: agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis hoꝝ ſubtiliter poſtea declarabimus.

¶ Morif Claudius cui ſucceſſit nero q matrẽ uxorẽ & alios multos generis ſui iterfecit. Ca. XV.

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt: cum imperaſſet ãnis tribus & decẽ: & menſibus viii. diebus. xx. Eſt autem ſermo quorundam: quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus cuius Agrippinæ pater fuit germanicus cæſaris frater: uir autem eius Dometius: barbarus: nobiliſſimus romanoꝝ. Quo moriente: uiduatam multo tpe Claudius duxit uxorem: habentem filium: qui patris nomine Dometius uocabatur. Claudius ergo pp zelum agrippinæ: meſſaliam peremit uxorẽ: ex qua filios habuerat: Brittánicum & octauiã. Erat autem ei & antonia filia ſenior quam prima uxore nomine petina habuerat. Octauiã itaqꝫ deſpõſauit neroni: ſic enim eum poſtea uocitauit: cum cæſar eum filiũ adoptaſſet. Agrippina autem mẽtuens ne britanicus creſcens regnum a patre perciperet: & uolens imperium ſuo filio præparare: de morte Claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mortuo: repente miſit principem militiæ burrũ: & cum eo tribunos libertoꝝ ualde præpotentes: qui deducerent per caſtra Neronem: & eũ morte principis adorarent. Nero itaqꝫ hoc modo principatu ſumpto Brittánicum quidem ueneno latenter occidit: matrem uero propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens: non ſolum pro matris officio: ſed etiam q ei ſuis machinamentis romanoꝝ præbuerat principatũ. Peremit etiam Octauiam ſuam uxorem: multoſqꝫ uiros inſignes: qualĩ inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare: multi nanqꝫ de Nerone hyſtorias conſcripſerunt. Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt: ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirãdi tamen a me nõ ſunt: qui de Nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neqꝫ priorum geſta conſcribentes: ueritatem uideantur hyſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neqꝫ odium habuiſſe noſcantur : eum longis poſt eos temporibus extiterũt. Sed de his quidem qui ueritatem hyſtoriæ prouidere nolunt: liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autem propoſitum ueritatis: perfectionem præſentis negocii breuiter comprehendere nitimur: & quæ nobis iudæis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates: aut delicta reſerare ſtudentes . Reuertar igitur ad narrationem caſuũ gentis noſtræ. Primo itaqꝫ imperii Neronis anno: moriente aziazo alias azio zo amaſorum rege: frater eius ſucceſſit in pricipatu. & minoris armeniæ ꝑiulatus Ariſtobolo Herodis regis calcidei filio a Nerone commiſſus eſt. Sed Agrippæ donauit Cæſar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs: ut ei eſſet ſubiectus: deditqꝫ ei & Iuliadem ciuitatẽ: trans fluuium conſtitutam: & uicos cira eam poſitos. xiiii.

¶ Quia felix miſſus in iudæam: & inueniens prouiciam a latronibus nimis afflictam: proſpexit ut illis interemptis: pacem tribueret regioni: principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæſarem & de morte ionathæ pontificis. Cap. XVI.

REs itaqꝫ iudæorum crementum ſemper a peiori ſuſcipiebant . Latronum nãqꝫ denuo & magorum hominum turbis ſeducentium populum: eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens felix necabat : pariter & Eleazarum dlei filium: qui latronum ordinem inſtituerat: per inſidias cœpit uiuum. Dans enim fidem: quia nihil mali ſuſtineret: flexit eum ad ſe uenire: quẽ uinctũ romam direxit ad Cæſarẽ. Habens aũt inimicicias felix apud pontificẽ Ionathan : eo q eſſet pius: & ab eo moueret: ut rebus iudæorum melius ꝑſideret: ne querelam a plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet a cæſare: ut ipſe in iudæam dirigeretur adminiſtrator: occaſionem quærebat per quam remoueret eum: qui uideret ei ſæpius importunus. Graue nãqꝫ eſt nocere uolentibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cauſa

fœlix fidelissimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioseph:genere hierosolymitã : multarũ pecuniarum promissione flexit:ut super Ionatha latrones induceret:qui eum uita priuarent . Ille autem sumpto consilio hoc modo per latrones necé illius appetiuit. Ascenderũt quidam eorum ad ciuitatem:quasi adoraturi deum:gladiosq; sub ueste portantes:& permixti populis:peremerũt eum.Cũq; mors eius multa remansisset:decætero cũ omni fiducia latrones in festiuitatibus ascé debant:& gladios absconsos habentes:quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant: & non solum in reliqua ciuitate:sed etiam in templo quosdam interimebant. Nam & ibi sæpius cædes facere p̃sumpserunt:nihil se agere impietatis existimantes. Ob quam causam arbitror etiã deum auersatum nostram urbem & templum:uelut nequaq̃ suo habitaculo mundum tradidisse romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignem & seruitium intulisse:dum uellet nos cũ uxoribus atq; filiis crebris castigare calamitatibus . Opera itaq; latronum hoc implebãt scelere ciuitatem. Magis uero & seductores populos suadebant:ut eos in heremum sequerentur:dicẽtes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos.Multiq; in hac insipientia flexi suppheia p̃ulerunt: quoniam dum ad hoc accessissent:a fœlice puniti sunt.

¶Quia uenięte ægyptio malefico:& multis iudæorum ab eo seductis:fœlix aggressus eos multos occidit. Cap. XVII.

HOc enim in tempore uenit aliquis ex ægypto in hierosolymam dicens se esse propheta & populari multitudini persuasit:uti cum eo ad montem qui dicitur oliuarum positũ e diuerso ciuitatis procul stadiis.v.conscenderent: uelle dicés eis exinde monstrare:qa eo uiuente hierosolymorum muri corruerent:unde ingressum eis faciendum esse promittebat.Fœlix autem dum hæc audisset:iussit militibus ut arma sumerẽt.Quo facto cum multis equestribus impetu facto ab hierosolymis irruit super eos:quadringentos quidem eorum gladiis interemit:ducentos uero uiuos cœpit:ipse autem ægyptius lapsus fuga disparuit. Rursus itaq; latrones populum contra romanorum p̃lia concitabant suadentes:ne eis subiacere deberẽt:& libi resistentium uicos incendebant arq; diripiebant.

¶Quemadmodũ iudæos & syros pro equitate ciuilitatis in cæsarea seditiosæ concertantes:fœlix compescuit. Cap. XVIII.

INter hæc autem iudæi habitores cæsareæ:cõtra syros pro equitate ciuilitatis hmõi facere seditionem.Iudæi nãq; primos se esse dicebant eo q̃ conditor cæsareæ rex Herodes de genere fuerit iudæorum.syri uero de Herode quidem ita esse profitebantur:dicebant autem cæsaream stratonis turrim primitus uocitatam: & tunc nullum habitatorem ipsius ciuitatis fuisse iudæum:Hæc audientes p̃fecti prouinciæ:sumentesq; ex utraq; parte seditionis auctores:plagarum affecere uulneribus : & rempestatem litis eorum ad breue tẽpus hoc opere sedauerunt.Rursus quoq; iudæi habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes: & propterea spnentes syros:blasphemiis studebãt eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uero pecuniis qdem minores:sed sapientia fortiores dum multi cæsariensium & sebastenoꝝ sub romanis ibidem militarent:pauco tempore & ipsi iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post:alterutros se ita lapidauerunt donec ex utraq; parte uulnerati concidissent:uerũtamen uicere iudæi.Fœlix autem cũ uidisset belli modo eoꝝ esse certamen:metuens perebat iudæos:ut a lite cessarent.Quibus non audientibus milites armatos misit:& multos quidem eorum peremit:plurimos autem uiuos cœpit: & domos quorũdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptiõe permisit.Iudæorum uero modestiores & dignitate nobiliores:metuẽtes pro semetip̃is rogauere fœlicẽ:ut milites missa turba reuocaret:eisq; detero parceret. Quod fœlix facere eorum p̃cibus acquieuit . Hoc itaq; tempore:rex Agrippa dedit pontificatum hysmaheli filio Siab. Exorta est enim & pontificũ contentio contra sacerdotes & hierosolymitarum primates. Vniusquisq; enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hoium colligens:uidebatur esse princeps. Et conserentes semetipsos ad lites:alterutris derogabant:& se lapidibus obruebant.Qui autem prohiberet non erat:sed ut in ciuitate sine p̃sule:audaci potestate ab omnibus talia gerebantur.Tantam siquidem impudentiam atq; p̃sumptionem pontifices obtinuerant:ut etiam seruos suos ad areas destinare p̃sumpserint: qui decimas sacerdotibus competentes auferrent.Vnde fiebat:ut sacerdotes per inopiam deperirent.Sic enim inquietorum uis oppressa grauitate iustitiæ prævaluerat.

¶Quomodo Portio festo in iudæam misso pro successione fœlicis:contigit prouinciam siccariis commoueri. Cap. XIX.

POrtio siquidem festo directo a Nerone pro successione fœlicis: primi iudæorum cæsaream habitantes:ascenderũt romam:accusaturi fœlicem.Qui sine dubio poterat pœnas exoluere pro lesione iudæorum:nisi plurimum cinero pro fratris pallantis præcibus indulsisset:cui tunc honorem maximum impendebat . Interea primates syrorum cæsariensium Berillo pedagogo Neronis : qui officium super græcos habebat : per æpistolas multis pecuniis suaserunt : ut a Nerone peteret : dari eis æpistolam : per quam ius ciuilitatis quod cum eis habebant iudæi communiter pœnitus non fieri intimaret

Berillus ergo imperatorem rogauit atq; promeruit:ut huiusmodi ſcriberetur epiſtola:quæ tamẽ genti noſtræ poſtea ingentium malorũ fuit occaſio. Agnoſcentes náq; iudæi cæſarienſis:quæ fuerant ſcripta pro ſyris:tantas ſuſcitauere ſeditiones:donec bella ſuccederent. Feſto igitur in iudæã ueniente contigit ut prouincia a latronibus uaſtaretur & uici omnes incenderent. præcipue nãq; ſiccarii abundabant utentes gladiolis magnitudine ſimilibus perſicorum enſium:cũ ſummitatibus obuncis:& quales ſunt romanorũ ſicæ:quibus etiã uocabulum ſiccariorũ latrocinantes habuerunt. Hi náq; latenter permixti:in feſtiuitatibus populorum ſicut prius diximus ad ciuitatẽ pro cultura diuina conuenientiũ:quos uolebant facile perimebãt. Sæpius ét cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant:& cuncta pariter concremabant. Interea diuerſis rebus turbata prouincia:feſtus multitudinẽ deſtinauit equeſtrium atq; pedeſtrium: ſũp populos q decepti fuerant a quodã mago:ſalutem eis:& malorũ requiem promittente:ſi eũ ſequi in deſertũ contenderent. Quo facto:& ipſum ſeductorẽ & ſeductos:irruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

¶ De porticu interiore templi:& quemadmodũ eam exaltauere iudæi:& quia feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui:ſed iudæis rogantibus:concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronem:conceſſit miſerunt nuncios:quos audiens nero:ueniam geſti operis condonauit: & edificiũ manere permiſit:& quia moriente in iudæa feſto:ſucceſſor uenit Albinus, Cap. XX.

HOc tempore rex Agrippa fabricatus eſt edificium magnitudine ualde pcipuum: in palacio hieroſolymorũ:iuxta theatrum. Quod palaciũ factum é olym a filiis Aſamonei: in loco eminenti poſitum. Quod etiam uolẽtibus ciuitatem reſpicere delectabilẽ conferebat aſpectum:unde rex inclinatus:inſpiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq; uidentes hieroſolymorum primates grauiter habuerunt. Nõ enim patrium erat: ut ea quæ fiebant in templo:& maxime cum ſacra diſpenſaretur:aliq; exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Qua propter parietẽ excelſum edificauerũt circa ædẽ:quæ erat in interiori ſacrario ad occidentẽ uerſa. Hic ergo paries non ſolum triclinii regalis aſpectum abſtulit:ſed ét occidentalis porticus quæ erat in exteriori templo:ubi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templũ habere romani ſolebant. in his igitur indignatus rex Agrippa:& præcipue feſtus perfectus: præcepit eis:ut opus edificatũ repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daretur:quatenus ob hoc legatos dirigerẽt ad Neronem:dicentes non ſe uitam habituros:ſi quædã pars templi deſtrueretur. Tunc permittẽte feſto:miſerunt de ſuis primatibus decem:ſimul & hyſmaelẽ pontificem:& helchiã gazophilacem. Nero aũt audiens eos:non ſolum ueniã geſti operis condonauit:ſed etiam edificium manere permiſit:hoc beneficium pompeiæ coniugi religioſæ:pro iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem qdem qui uenerant redire pcepit:helchiam uero & hyſmaelẽ obſidum loco retinuit. Rex igitur hæc agnoſcens pontificatũ dedit Ioſeph filio Symonis pontificis: qui cognomen habebat cadis. Porro Cæſar miſit Albinum in Iudeã præfectum:mortem feſti cognoſcens. Rex aũt denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit:& Anani filio qui & ipẽ Ananus uocabatur eius ſucceſſionẽ dedit. Hunc etenim ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe fœliciſſimum:filios namq; habuit:qui omnes dei pontificatu ſunt functi:dum & ipſe primitus hũc honorem plurimis temporibus habuiſſet:quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus autem iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet:erat uehementer aſprimus & audax:ſecta ſadducens: qui circa iudicia ſunt ultra omnes iudæos ualde crudeles:ſicuti iam declarauimus.

¶ Quia ſub eo a nece prouincialium ſiccarii ceſſauerunt. Cap. XXI.

CVm ergo huius ſecte Ananus eſſet:credẽs ſe inueniſſe tempus oportunum:feſto mortuo & Albino in itinere conſtituto:concilium fecit iudicum: & quoſdam deducẽs ad ſemetipſum inter quos & fratrem Ieſu qui dicitur Chriſtus:nomine Iacobũ:quaſi contra legem agentes accuſans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatiſſimi eſſe ciuitatis:& circa legis integritatem habere ſollicitudinem:grauiter hæc tulere: miſerũtq; latenter ad regem:rogantes eum:ut ſcriberet Anano:ne talia perpetraret:cum neq; prius recte fecriſſet. Quidam uero eorum etiam Albino occurreret:ab Alexandria uenienti:eumq; docuerunt: quia non liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum ſermonibus flexus:cum iracundia ſcripſit Anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa ſublato ei pontificatu:q; tribus habuerat menſibus: Ieſum dánei filiũ in eius loco conſtituit. Cunq; Albinus in hieroſolymitarum ueniſſet urbem:omni prouidentia niſus eſt ut prouincia pacem haberet:& ideo ſiccariorum plurimos iteremit. Pontifex igitur Ananus per ſingulos dies ad meliorem gloriam conſcendebat & fauorem ciuium habebat pariter & honorẽ. Erat enim locuples:& quotidie Albinum atq; pontificem muneribus complacabat. Habuit autẽ famulos ualde laborioſos:qui cum procacibus conuerſati uiris:pgentes ad areas:ſacerdotum decadas accipiebant:tum facientes:& non abſtinentes a cæde nõ dantium: ſed etiam alii pontifices ſimilia ſeruorum illius peragebant:cum nullus utiq; prohiberet. Quapropter ſacerdotes q olym ex decadis alebantur:tunc inopiæ neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſiccari feſtiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:cõpræhenderunt ciuium ſcribam magiſtratus Eleazari filium

Ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate.Deinde mittentes ad Ananiam:dixerunt ita ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum:ſi albino ſuaderet:ut decem uiros quos ex eis cœperat: & uictos habebat abſolueret.Ananias autem propter neceſſitatem Albino ut hæc faceret perſuaſit: quod opus maximorum malorum fuit initium.Latrones nãq; ſemper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos non aliter:niſi quoſdam ſicariorum reciperent:dimittebant.Cũq; numerus eorum iterum acreuiſſet: capta fiducia rurſus prouiciam affligebat.Hoc itaq; tempore rex Agrippa Philippi cæſaream amplius fabricatã:ad honorem Neronis nerodiã appellauit:& Bericis theatrum pecuniis multis inſtructum annalibus ſpectaculis condonauit:innumeras illic expenſas efficiens.Frumenta nãq; populo copioſa:& oleum opulenter exhibuit: & omnem pariter ciuitatem ſtatuarum pulchritudine:& antiquorum imaginibus exornauit: & pœnæ omne decus regium ibi migrauit.Quapropter creſcebat aduerſus eum odium ſubiectorum eo q; illorũ pompam auferes:ornaret extraneam ciuitatem:Ieſus autem gamelielis filius a rege ſucceſſionem pontificatus accepit:ieſu dãei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt.Faciẽtes enim collectionem prauorum hominum:frequenter uiq; ad lapides blaſphemiis præcedentibus incidebat.Ananus autem præcellebat eos:quando diuitiis ſuis paratos accipere pecunias redimebat.Cultobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant:cum eſſent de genere regio:& propter agrippæ conationem populi fauorem haberent:uolenti ſcilicet iura & res infirmorum diripere præparati.Ex quo præcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus ueniens Albino ſucceſſor:tantis malis iudæos affecit:ut eos ad arma contra romanos uenire compelleret. Cap. XXII.

ALbinus itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorem geſſium florum fuiſſe directum: uolẽs aliquid hieroſolymitis præſtare: producens uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi.Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere:pecuniis ſumptis abire præcepit:& ita geſtum eſt:ut carcer quidem purgaretur a noxiis:ſed prouincia latronibus impleretur.Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorum doctores:perſuaſerunt regi ut facto concilio eis concederet quatenus ſtola linea proximæ ſacerdotibus uterentur eius regnum decere dicentes:ut memoriam de nouitate introducta præciperet. Quod petentes: impetrauerunt.Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant hymnidicis hoc cõceſſit:ut poſita ueſte prima:linea ſicut uoluerant uterent.Omnia contraria paternis legibus agebantur quibus ſpretis non poterant pœnæ non ſolui.Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur eſſe præfectum:& ciues conſpicerent:artifices ultra decem & octo milia uacãtes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus ſcilicet ex opere templi alimẽta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timore romanorum habere non ualere:tunc habito cõſilio: ut cura haberetur artificum:& eis potius liceret expendi theſauros:quando ſi una hora quilibet operaretur:mercedes acciperet:regi perſuaſerunt:ut orientalem porticum altius eleuaret.Erat autem hæc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringẽtorum cubitorum parietes habens.ex lapide quadrato alboq; conſtructos:Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero ſex:opus Salomonis regis:qui primitus templum omne cõſtruxit.Rex autem dum ei a Claudio templi fuiſſet cura commiſſa:iudicãs quia omnis operis diſtructio quidem eſſet facilis inſtructio uero difficilis:& præcipue ad hãc porticum & tempore & copioſis pecuniis opus eſſet:hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit.Ieſu autem filio Gamalielis pontificatum priuato dedit hũc honorem Mathiæ theophili:ſub cuius pontificatu:& bellum romanorum contra iudæos ſumpſit initium. Neceſſarium inter hæc credo & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens:narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt:& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt:& quanti fuerũt uſq; ad bellum finem.Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyſeos põtificatum ſumpſiſſe diuinũ:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios:& ab aliis eorum denuo liberis honorem unius diſtributum.Vnde legittimum eſt nullum poſſe pontificatum percipere:niſi de ſanguine fuerit aaron: ex alio nãq; genere neq; ſi in regno conſtitutus ſit:pontificatum poteſt adipiſci.Fuerunt itaq; oẽs ab aaron ſicut diximus primo uſq; ad finalem qui belli tempore per diſcordiam põtifex ordinatus eſt:numero.lxxxiii. Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo quod moyſes deo dicauit:uſq; dum ad iudæam populus adueniſſet:ubi Salomon rex edificauit templum:pontificatum habuerunt uiri numero.xiii.Primi nãq; donec uitam finirent morte:habebant interpibiliter hunc honorem poſtea uero etiam uiuẽtibus ſucceſſio præbebatur. Sed dii quidem.xiii. aaron exiſtentes ex genere:per ſucceſſionem ſumebant honorem.Fuit autem hæbreorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate:poſt hoc autẽ ſua unius principatu ſita:tertio uero ſub regibus.Tempus ergo quo iſti.xiii.habuere principatum:a die qua ægyptum patres noſtri moyſe duce reliquerunt:uſq; ad ædificationem templi quod Salomon rex hieroſolymorum in urbe conſtruxit:fuit annorum.xii.& ſexcentorum.Poſt illos itaq;.xiii.pontifices.decẽ & octo alii hanc

tenuere poteſtatem:a Salomonis regis temporibus hieroſolymis ſibimet ſuccedẽtes: uſq; ad aduẽ tum Nabuchodonoſor babyloniorum regis:qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem:templum qui dem concremauit: gentem uero noſtram in babyloniam migrauit: & pontificem Ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringentorum.lxvi.fuit annorũ:menſium ſex: dierumq;.xx.eum utiq; iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum.lxx. captiuitatis geſte per babylonios cyrus perſarum rex dimiſit ex babylonia iudæos ad propriam remeare terram:atq; conceſſit templum edificare captiuis. His itaq; remeantibus: Iſuſon pontificatum ſumpſit:& ex eius genere alii.xv. uſq; ad tempus regis Antiochi:qui uocabatur eupator hũc habuere præſulatum. Conuerſabantur aũt populari poteſtate annis quadringentis.xiiii. primuſq; Antiochus quam prædiximus:& princeps eius militiæ liſyas:omnia cui erat Menelaus cognomẽ tum pontificatu depoſuerunt: perimentes eum in heroea & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron:non autem ex iſta domo. Propterea autem & Onias defuncti fratruelis & nomen referens patris:ueniens in ægyptum Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris:ſuaſit eis: ut ſecũdum heliopoliticam legem deo conſtituerent templum:hieroſolymitano ſimile: & eum pontificem ordinarent. Sed de templo apud ægyptum edificato: ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus ãnis habuiſſet pontificatum defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed per annos.vii.ciuitas fuit ſine pontifice. Igitur Ionathas frater iudæ machabei ipſo tempore ſuſcepit pontificatum quem tenebat.iiii.annis. Quo per inſidias moriente dolo Triphonis: ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus:accepit hunc honorem Symõ germanus eius. Huic per dolum quoq; generi in conuiuio morienti:filius ſucceſſit Hircanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis.xxxi.in ſenectute moritur cum & pontificatum tenuiſſet & regnum. Quo defuncto: Ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema impoſuit: ac poſt annum moritur. Cuius uxor alexandra fratrẽ eius alexãdra cõſtituit in regno. Alexander aũt:cũ & regnaſſet:& ſacerdotium tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt:alexandræ cõiugi præcipiens:ut ipſa põtificem ordinaret. Que pontificatum quidem Hircano ſuo filio dedit: regnum uero ipſa retinẽs annis.ix.defuncta eſt. Cuius filius Hircanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortẽ náq; alexandræ:dimicauit aduerſus eum frater eius Ariſtobolus:& dum uiciſſet:illum quidem pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens Pompeius:& hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens:ipſum quidem romæ cum filiis uinctum miſit: Hircanum uero denuo in pontificatu reſtituit:quẽ gentis quidem præſidatum habere permiſit:diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hircanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores alios annos .xl. Barzafranes autem & pacorus pthiæ potentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus Hircanum:ipſum quidem cæperunt: Ariſtoboli uero filium Antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſent regnum:Soſſius & Herodes obſederunt eum:captumq; tranſmiſerunt Antonio. Antonius uero defunctum Antiochiam trucidauit. Herodes uero commiſſo regno ſibimet a romanis nequaq; conſtituit ex genere Aſamonei pontifices: ſed quibuſdam ignobilibus & qui ſolũmodo de ſacerdotibus eſſent præter Ariſtobolum tribuit hunc hõnorem. Ariſtobolum nanq; filium Hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificem conſtituens: ſororem eius mariannem duxit uxorem. Ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit:propter Hircani memoriam. Deinde metuens:ne cuncti ad Ariſtobolum declinarent: eum in hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum nataret:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc autem nequaq; alicui ex genere Aſamonei pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoq; geſſit in cõſtitutione ſacerdorum Archelaus Herodis filius: pariter & romani poſtea ſuper iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt uſq; ad diem qua titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum:anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt:ſub Herodis regno:& filii eius Archelai. Poſt horum uero mortem: populi quidem poteſtate cuncta gerebantur:præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaq; Florus miſſus a Nerone ſucceſſor Albino:plurimis malis iudæos attriuit. Erat nanq; genere Dazonius:habuit autem uxorem nomine Cleopatram:quæ dum eſſet amica Pompeiæ Neronis uxoris:& malignitate marito non minor: per eam uir eius infulas huius dignitatis adeptus eſt. Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus:& præ magnitudine maloꝝ eius:Albinum quaſi beneficii largitorem iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat:& ne pœnitus deprehenderetur a turba quodammodo præuidebat. Geſſius autem Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aperta malignitate pompabat:neq; direptioni parcens:neq; modum iniuſti ſupplicii deliquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum:& omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanq; multi ad hoc accedebant cum illius permiſſione: ut de ſua ſalute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter

infelices iudæi cum non uiderent uaſtationes ſuſtinere latronum:cogebantur a propriis ſolẽnitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius ubicunq; liceret apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit qui nos contra romanos bellum fecit aſſumere : melius iudicans citius q̃ paulatim: & per tempora nos perire. Initium quippe ſumpſit hic prælium ſecundo quidem anno amminiſtrationis flori. xii. autem Neronis imperii. Sed ea quidem quæcũq; aut facere coacti ſumus: aut pati: perfecte ſcire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conſcriptos. Hic igitur ponam terminum antiquitatis hiſtoriæ:poſtq̃ etiam bellum cœpi conſcribere. Continet ãt hoc opus a prima hominis natiuitate traditionem uſq; ad. x. annum neronis imperii. Ea ſiquidem quæ nobis iudæis prouenerũt in ægypto:& Syria:Paleſtina:& quæcũq; perpeſſi ſumus ab aſſyriis & babyloniis. uel circa nos Perſe ſeu Macedones egerunt: & poſt eos romani: ſicuti reor ſunt cũ integritate compoſita. Niſus ſum autem etiam deſcriptione conſeruare: qui per annos duo milia conſtituti ſunt. Conſcripſit etiam ſine errore ſucceſſiones regum:actus eorum: & conuerſationes enuncians:& monomarchorum poteſtates enarrãs:ſicut ex ſacris libris de rebus omnibus deſcriptio continetur. Hoc enim in principio hiſtoriæ me facere compromiſi. Dico ſiquidem cum fiducia:opere iam perfecto: quia nullus alter licet uoluntatem habuerit:neq; iudæus: neq; alienigena potuit hic negocium græcis ita ſubtiliter explanare. Habens enim indubitanter a congentilibus meis maximam eruditionem noſtræ prouinciæ etiam græcas ſtudui litteras adipiſci. Artis nanq; grammaticæ experimentum ſumpſi:integritatem uero prolationis uerborum:poſſidere me patet na conſuetudo prohibuit:quippe cum apud nos non recipiant eos:qui elocutionem multarũ gentium didiciſſe noſcuntur eo p̃ commune putem hoc officium non liberis tantummodo ſed etiã uolẽtibus ſeruis. Sapiẽtiam uero illos teſtantur habere tantũmodo:qui leges ſũb integritate cognoſcunt: & uirtutem ſacrarum litterarum interprætari poſſunt. Propterea multis in hoc ſtudio laborantibus:uix duo quidem aut tres adepti:& laborum fructu repente potiti ſunt. Nõ erit forſan inuidioſum etiam de genere meo:& uitæ actibus poſtea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate ceſſãbo:libris exiſtentibus. xx. habentibus uero. lx. milia uerſuum. Et ſi diuinitas conceſſerit:per diſcurſum:commemorabo rurſus & cauſas belli: & eorum quæ ad præſentem pertinent diem: quæ eſt terrtiidecimi quidem anni Domiciani cæſaris principatus: mihi autẽ a natiuitate quinquageſimi & ſexti. Propoſui quoq; uobis conſcribere noſtras etiam ideſt iudæorum ſectas:in. iiii. libris:de deo eiuſq; ſubſtantia:& de legibus & cur ſecundum eas aliud facere p̃mittimur:aliud prohibemur.

¶ De antiquitatibus Iudæorum Finis.

¶ Ioſephi Mathathiæ filii hebræi genere ſacerdotis ex hieroſolymis de antiquitate iudæoq; contra Appionem grammaticum alexandrinum. Cap. I.

Vfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulentiſſime uirorum Epaphrodite legentibus eos aperui de noſtro genere iudæorum: quia & uetuſtiſſimum eſt & primam conſcientiam propriam habuit: quinq; milia enim annorum numerum hiſtoriam continentem ex noſtris ſacris libris græco ſermone conſcripſi. Quoniam uero multos uideo reſpicientes blaſphemiam quorũdam inſane prolatam : & ea quæ a me de antiquitate conſcripta ſunt non credentes:putantes mendacium noſtrum ſit genus:eo p̃ nulla memoria apud grecorũ nobiles Hiſtoriographos digni ſunt habiti noſtri maiores. Pro omnibus his arbitratus ſum oportere me breuiter hæc dicta conſcribere:& derogantiũ quidem ueſanum ſpontaneumq; increpare mendacium:aliorum uero ignorantiam pariter emendare : uniuerſoſq; de noſtra antiquitate qui ſcilicet ueritatem amplectuntur edocere. Vtar autem in meis dictis teſtibus eis:qui de omni antiquitate apud græcos fidedigni ſunt iudicandi : eos autem qui blaſpheme de nobis atq; fallaciter conſcripſere aliqua per ſemetipſos conuicta indubitanter oſtendam. Conabor etiam cauſas exponere propter quas nõ multi in græcis hiſtoriis gentis noſtræ fecere memoriã: necnon & eos qui dem nobis nequaq̃ ſcribere uoluerunt neſcientibus aut neſcire ſimulantibus indicabo. Primitus itaq; ſatis admiror eos qui exiſtumant oportere de rebus antiquis græcis tantummodo fidem habere & ab eis conſulendam eſſe ueritatis integritatem. Nobis aũt & aliis hominibus non eſſe credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigiſſe. Quapropter decet non uarias opiniones inſpicere:ſed ex ipſis rebus iuſtitiam ponderare. Omnia ſiqdem græcoq; noua & heriuſ:ut ita dicã:nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatũ & adinuẽtiones artiũ conſcriptioneſq; legum cunctarumq; reꝝ iunior apud eos eſt hiſtoriæ diligentia conſcribenda. Apud ægyptios autẽ atq;

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

Registrum

A
IOSEPHI
ditur : quod
quinq; &
flumen
B
mine iacob
rum:& non
permiſit
ex mulieribus
C
præparatos
iecerant
dei credere
biliora:quã
D
inſpexerant
concilium
Quemadmodũ
quæ ab eo
E
unuſquiſq;
mis conſtituti
roſolymitarum
enim fuit
F
uenit ad eum
ut non
uſq; in dei
ſemetipſos
G
dominæ quidẽ
bum non
getem appellant
quanta &
H
Quomodo poſt
inquit ſyba
opera manuum
ſacerdotem
I
Cũq; fateretur
diuitiis
ricaretur leges
uxor:&
K
neceſſitatem
in his malis
duo.Poſt
cum deus
L
edos &
imperium: &
Princeps
barbaros
M
q; quidam
plis ſubiectas
membrorum
Ná duodecimi
N
amicis regis
uſq; ad terram
De morte
& bethſuram
O
hieroſolymoꝝ
ſent:& aliquos
phonis frui
rent.Et
P
tiſſima.Tunc
teſtimonio
dominum
populo uel
Q
mam peruenit
illic iudæis
aula turbauit
De terremotu
R
mirandam
tam:non
eius fuiſſet
in honorem
S
Qualiter
taminum
ctionem ſuæ
hominibus
T
gnati fuere:
ex delichis
Quantæ ſint
Artabanus
V
præſentem
perditione
Hos ꝓceperat
re conſtrictum
X
ſtuduit erudiri
pulus ꝓcurrebat
tus ſim ſtola
Poſt mortem
Y
tenuere ptãtem
Chaldæos &
dos : &
quidem quia
Z
ſuper nos
conuenit
uerb.Atheniẽſes
AA
IOSEPHI
RVFFINI
Hyeroſolymis
multitudo
BB
ſum in idumeã
ta peruenit
ſtitit:qui
tamen arabas
CC
de rebus
fratris erga
ſpatiũ ꝓbui
cũ propinquis
DD
quidem tres
abſtinentium
magis ad
eſſe plenam
EE
ſus antecedebat
Quidam qui
bat:quoſq;
daris ſed
FF
Antonius
atq; perpetuum
obuiá prodeũt:
Fabricatis
GG
& uiolentia
ciuitate ad
bant:quorum
bus aſſimiles
HH
perſequebantur
numeroſæ
maxime ingenii
quidem cætera
II
Aggeres
rati nõ ſteterũt
nem oporteret
re multi qdem
KK
diebantur:ubi
& ſupra ætatẽ
Pompæ autẽ
rent iudæis

FINIS.